Buku ndea Mósa

Nkpangeɔ

MƆ̌ Á NYƆNGƆ

Buku nde aɔtɔmiaga nkpangeɔ á kema bubui: Conja á mokonda na koba, cina á ɓakpa na cina á batɔa-Mokonga. A phɔtɔ ɔtɔmia aphe nde ɓojeɗe na tambaga ɗángi ka mokonda. Mokonga áotena nyɔngɔ á ɓojeɗe ákpɛ, â ndiu okaba esa bui goto bikisa ɓakpa bíbí akɛ.

Buku á Nkpangeɔ, agabekani ka phaeka íbɛ:

Ka phaeka á mosá-mosá (1-11), Mokonga aconji mokonda na koba na banyama na ɓakpa. Kema bui nde Mokonga aconji a ánjá, ɓakpa á ka mosá-mosá Ádámu na Ɛpha ɓákaámbɛ ndiu ɓɔphɛi ndea Mokonga. Ɓakpa ɓáoba ɓájede phê. Cɔ, Mokonga áoanga tukatuka mokonda na tumá ibo phê. Ɓakpa bɔbu á ka mokonda ɓáokua, â tɔ ojiga Nɔ́a na banakɛ. Mbusa i, ɓakpa ɓáobika na tumisa mokonda, ɓakpa ɓásii sɔsɔbɛ ábɔ ɗábaka ndiu om'banga Mokonga.

Phaeka á buku nde ajigi (12-50), aɔtɔmiaga mbino á batata á ɓaIsilaɛli. Tatabɔ á ka mosá-mosá Abalaámu, aubikani ka nyɔngɔ á ɓeekea akɛ na ambá á ɓɔphɛi ndea Mokonga. Mokonga áɔnsɔmbɔa ka ba aba ɓakpa nɛkɛ. Áɔmɔkɔa gea, bisia á njaga gŭ á ɛbɔkɔti nɛkɛ aunge aɓande ka mokonda bui. Mbino á Isáká n'inde á anakɛ Yakɔ́bɔ mmbe ɓáɔmɔphana Isilaɛ́li, abiki mbusa inde á Abalaámu aba Isáka. Mbusa i, baniki-ɓŏko nkama na íbɛ ndea Yakɔ́bɔ, ɓáojonga ekuna nkama íbɛ á Isilaɛ́li.

Ka sungiaga buku, ekombo ndea Yakɔ́bɔ áoba na Mísii. Ka baniki-ɓŏko moci ndea Yakɔ́bɔ, ina akɛ Yɔsɛ́phu áoba mɔkɔta angbóngbo ka nji á kɔkɛni. Cɔ, nanga monganya akpɛ, ekombo ndɔ ɗákauki ka kema. Ababɔ Yakɔ́bɔ áokua, Yɔsɛ́phu â phɔtɔ ɔgbɛga. Áongoɗea ekombo nɛkɛ: «Nesookua. Eya, Mokonga anoengande. Anotokisande ka nji á Mísii, áonoga nĕ ka nji nde ɗámɔku Abalaámu, Isáka na Yakɔ́bɔ.» (50.24)

Nyɔngɔ angbongbo á ka buku nde

Mokonga aconji mokonda na koba na ɓakpa 1-2
Bojede na tambaga angi ka mokonda 3
Mbino kpanga k'inde á Ádamu na ga sungiaga k'inde á Nɔ́a 4-5
Nɔ́a na tuma á ibo phê 6-9
Mɔphɛkɔ angbo á Bhabɛli na ndanda á ɓakpa ka mokonda 10-11

Mbino ndea Abalaámu12.1-25.18
Mbino ndea Isáka 25.19-28.9
Mbino ndea Yakɔ́bɔ 28.10-36.43
Mbino ndea Yɔséphu 37.1-50.26

Conja á mokonda na nkpa

1 1 Ka nkpangeɔ, Mokonga ɗáconji oɗo na koba. 2 Odo ɗákatu na
kaengekɔ, phɔtɔ kanga kema. Kaiphiɔ ásii ɗágbukumi kiba obenge na
ɛphɛu á Mokonga ɗáoyembiá gŭ á ibo.
3 Mpɔ Mokonga áoyɔnga gea: «Ambe owanga abɛ.» Oanga áoba ngbaii!
4 Mokonga ɗáɔni gea owanga ande kema ánjá. Â gǎkɛ okatanisa owanga
na kaiphiɔ. 5 Mokonga áosua owanga «esa», áosua kaiphiɔ «keiphe». Esa
áogɔgɔmana, esa áosa. Datu esa á ko ímoci.
6 Mokonga â goto ɔyɔnga: «Ambe mpɛna abɛ, ka katanisa á ibo gbutuka
íbɛ.» 7 Mokonga ɗági mpɛna, mpɛna ndɔ ɗákatanisi ibo nnde á k'ego na
nnde á kusi a mpɛna. Â tɔ ba bo. 8 Mokonga áosua mpɛna «koba». Esa
áɔgɔgɔmana, esa áosa. Datu esa á ko íbɛ.
9 Mokonga â goto ɔyɔnga gea: «Ambe ibo nde a kusi á koba ádondanɛgɛ
k'ɔma ímoci, ka gea ɔbě asɛnɛkɛ.» Â tɔ oba bo. 10 Mokonga áosua ɔbě
«oɗo», áosua ibo nde adondanigi «obenge». Mokonga ɗáɔni gea nndɔ
a anja. 11 Mpɔ Mokonga áɔyɔnga gea: «Ambe oɗo átɛisɛ kasa na me
ɗanga-danga. Kasa áoba na mbo inɛkɛ, me nde aɔgɔmba na mbuka, áoba
na mbo etete inɛkɛ.» Â tɔ oba bo. 12 Odo átɛisɛ mbo á tɛisa kasa, n'inde
aɔtɛisa me á gɔmbisa mbuka k'etete inɛkɛ danga-danga. Mokonga dáɔni
gea nndɔ a anja. 13 Esa áogɔgɔmana, esa áosa. Datu esa á ko isaɔ.
14 Mokonga â goto ɔyɔnga: «Ambe owanga abɛ na koba ka katanisa
keiphe n'esa, ka gea te aengɛ ka mphangiɔ danga-danga á matu, esa na
basaga aubikanɛ. 15 Ambe owanga ábɛnyɛ ka oɗo n'áotoka na koba.» Â tɔ
oba bo. 16 Mokonga â gǎkɛ ogea cina á owanga angbóngbo íbɛ. Mmbe
a angbóngbo abɛ ɓea mɔkɔta á ésa, mmbe a abɔbɔa abɛ ɓea mɔkɔta á
kĭpha. Â phɔtɔ koyamɛa basɛɛngɔa. 17 Mokonga áŏbisa na koba ka gea
ba bɛnyɛ ka oɗo. 18 Báoba ɓea ɓakɔta á kĭpha n'esa, ka katanisa á keiphe
n'esa. Mokonga dáɔni gea nndɔ a anja. 19 Esa áɔgɔgɔmana, esa áosa. Datu
esa á ko gena.
20 Mokonga áɔyɔnga: «Ambe ibo átumɛ na kema nde aoenda, na
bambŭ ɓayaɛ ka mpɛna á koba gŭ á oɗo.» 21 Mokonga dáconji banyama
angbóngbo á k'ibo na etete danga-danga á bambŭ bunde ɓáoenda suɓi á
ibo na etete bui á bambŭ. Mokonga dáɔni gea nndɔ a anja. 22 Mokonga
*áobisa njaga akɛ gŭ abɔ, áŏngoɗea be: «Bani n'ɛbɔkɔti, bóbikɛ, bótumɛ

k'ibo óbenge. Bambŭ babikɛ ka mokonda.» [23] Esa áɔgɔgɔmana, esa áosa.
Datu esa á ko ɓɔku.
[24] Mokonga â goto ɔyɔnga gea te: «Ambe oɗo ákidianisɛ etete bui á
banyama: banyama á tuga, banyama abɔbɔbɔa áodaa, na banyama
á k'osaa á etete bubui.» Â tɔ oba bo. [25] Mokonga â gǎkɛ ŏgea etete á
banyama á k'osaa na bunde á tuga, banyama abɔbɔbɔa áodaa. Mokonga
dáɔni gea nndɔ a anja.
[26] Mpɔ Mokonga áɔyɔnga gea te: «Béconjɛni ɓakpa ka keongi asu,
bakengeanɛ na besu ka gea te, babɛ na kɔkɔta gŭ á basu á k'obenge,
bambŭ á na koba, banyama á tuga, gŭ á oɗo bubui, gŭ á banyama
abɔbɔbɔa áodaa.»
[27] Cɔ, Mokonga áŏconja ɓakpa ka keongi akɛ,
ɓakpa ɓáoɓá keongi á Mokonga.
Mokonga aŏconja mŏko na nke.
[28] Mbusa i, Mokonga áobisa njaga akɛ gŭ abɔ. Mpɔ áŏgea: «Báni n'ɛbɔkɔti,
bóbikɛ, bótumisɛ mokonda, bɛdani kɔkɔta gŭ i. Bani na kɔkɔta gŭ á
basu á k'obenge, gŭ á bambŭ á na koba na banyama abɔbɔbɔa áodaa.»
[29] Mokonga â goto ɔyɔnga gea: «Nenophi etete á kasa na mbo inɛkɛ, na
me nde aɔgɔmbisa mbuka, nndɔ abande ea nɛnu. [30] Cɔ, ka banyama bɔbu
á ka oɗo, bambŭ bɔbu á na koba, banyama abɔbɔbɔa áodaa, ande gea
kema bui nde a n'ɛphɛu á enda, nĕophi kasa-kasa abɛ ea nɛbɔ.» Â tɔ
oba bo. [31] Cɔ, Mokonga dáɔni kema bui nde dági, dátu anja phê. Esa
áɔgɔgɔmana, esa áosa. Dátu esa á ko ngia á njaga. (6)

2 [1] Bende unge Mokonga dágɔbi conja á mokonda na koba na kema
bui nde a suɓi i. [2] K'esa á kongia á njaga íbɛ, (7) Mokonga áoumbia
mbusa á gɔba á ekuma nɛkɛ bui nde dábɛnanigi. [3] Mokonga áobisa njaga
akɛ gŭ á esa ngia á njaga íbɛ, (7) na bisa i esa á bonjánja. Nga, esa ndɔ
unge Mokonga dáumbi ka bɛdanaga a ekuma á conja á mokonda na
koba. [4] Cɔ, nndɔ ande mbino á conja á mokonda na koba, ɓondɔ unge
*Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga dáconji u.

Ciko á ka Ɛdɛni

[5] Ka baniki á me á k'osaa dákatɛimbɛ phɔ tanda ka oɗo, phɔtɔ kasa
moci á k'osaa dákatɛimbɛ goto, nga, *Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga
dákaɔkisimbɛ mbua gŭ á oɗo. Ɓakpa dábakabimbɛ ka guba á ciko. [6] Oa,
kema ɓea ntoɔ á ibo áophuphuta, áodɛkisaga oɗo bui.
[7] Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áɔm'bɔngisiaga nkpa na mpusu á oɗo.
Mpɔ, Mokonga áoophia mpophɛ á enda suɓi á ɛɔ akɛ, nkpa ndɔ áoba
nkpa nde aoenda. [8] Mbusa, *Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áokona ciko
moci ka Ɛdɛni nti á n'okomo. Dámbisi nkpa nde dám'bɔngisigi kau.

9 *Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga dátɛisi etete danga-danga á bame nnde
abɔngi ka ɔna i, n'inde a anja k'eea. Áobisa ka meme á ciko me á enda na
me á ubisa kema nde a anja na kema nde a ájeɗe.
10 Ntoɔ á ibo moci dátoki na Ɛdɛni, áoyoka ka dɛkisaga á ciko.
Ko, áokatanaga ka sese á banik'ibo gena. 11 Mik'ibo á ka mosa-mosa
ɓáɔmɔphana Pisɔ́ni. Mmbɔ ambe atimbi nji bui á ka Aphíla. Subi á nji
ndɔ unge ɔ́lɔ a kau. 12 Ɔ́lɔ a ka nji ndɔ a anja phɛ̂. Ko, a phɔtɔ na me á su
a nkoki na ɛtɛ anja phɛ̂ n'anjɛnjɛmani. 13 Mik'ibo á ko íbɛ ɓáɔmɔphana
Giɔ́ni. Mmbɔ ambe dátimbi nji bui á ka Kúsi. 14 Mik'ibo á ko isaɔ
ɓáɔmɔphana Tigɛlɛ. Mmbɔ ambe aoyoka nti á n'okomo ka kenombe á
Asulía. Mik'ibo á ko gena ɓáɔmɔphana Ɛphulati.
15 Mpɔ Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áɔm'bɛda nkpa áombisa suɓi a
ciko á Ɛdɛni ka gea agubɛ na bondeaga i. 16 Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga
áonsosea nkpa ndɔ be: «Ɔɔtɔka n'oi ka bambuka á me bubui a ka ciko.
17 Mbuka á me nde a gǎkɛ uubisa kema anja na kema ájeɗe, koeɛeka kau.
Ka nyɔngɔ nde esa nde oeaeka ka mbuka á me ndɔ, okuande.»
18 Mbusa Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áɔyɔnga gea: «Nna anja
nkpa aikɛ sasakɛ. Nɛm'bɔngisiagande dakɛ mmbe anengande anja.»
19 Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áǒconja na oɗo banyama bɔbu á k'osaa
na bambǔ bɔbu á na koba. Mpɔ áobika nabɔ mɔtɛa nkpa, ka gea
ɛ́bɔnɛ na sua abɔ ina nde bɛ́ɔphanaeka kau. Ina nde nkpa ěsuande, a
unge babande ně. 20 Mpɔ, nkpa áǒsua banyama bɔbu étuge, banyama
bɔbu á k'osaa na bambǔ á na koba ina. Cɔ, nkpa, dakɛ imbe ankɛni
dákatú béi. 21 Cɔ, Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga dámaki nkpa ndɔ ka tǒ
kpuu! Ɓî dátu ka tǒ, Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga dáphui ka bampamba
akɛ moci, áodakatisa kesuku ɔma ndɔ. 22 Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga
áɔm'bɔngisiaga nke na mpamba ndɔ, áom'bika ně mɔtɛa nkpa. 23 Ɓî amǒni
nke, áɔyɔnga:

«Eya! Mpɔ etɔ mmbe ande nkua á nkua ani,
kesuku á kesuku ani,
mmbe bamɔphanande nke.
Nga atǒkɛani ka mǒko.»

24 Kabɔndɔ unge, mǒko antoande abakɛ n'amakɛ, ɓáojukana na nkakɛ,
ɓáoba babɛ kesuku moci. 25 Mǒko na nkakɛ, bɔbu babɛ dábatu ndumbu,
dábakatu gǎkɛ na soni.

Mokonga ěbigi Ádamu na Ɛpha ka cikɔ á Ɛdɛni

3 1 Cɔ, njɔka dátu na maibe phɛ̂ kɔnyɛya banyama bɔbu á k'osaa bunde
*Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga déconji. Áongoɗea nke gea: «Ande doni
gea Mokonga dáyɔngi bokoeɛka ka mbuka á bame á ka ciko?» 2 Nke
áongoɗea njɔka gea: «Bɛɔtɔka na béi ka mbuka á bame á ka ciko. 3 Cɔ,

me nde a gǎkɛ ka meme á ciko, Mokonga dáyɔngi: ‹Bókoeɛmbɛ mbuka akɛ, kabɛ dunga a kau. Boogea bo, ambe bokuande.›»
4 Mpɔ njɔka áongoɗea nke: «Bɛɛndɔ, bókókuɛku! 5 Mokonga auuba gea,
esa nde boeaeka mbuka ndɔ, iso anu akoɗokanande. Bobande ɓea yɛ,
buubande kema nde á anja n'inde á ájeɗe.»
6 Cɔ, nke dáɔni gea mbuka á me ndɔ dátu anja ka ea na ɔna i. Áokonda
u, ka nyɔngɔ nde aoubisa katanisa kema anja n'inde á ájeɗe, áɔbɛda
mbuka akɛ áoea. Â phɔtɔ omopha munya kɛ mmbe dábatu kimoci
nayɛ. Munyakɛ áoea. 7 Mɔngɔ ímoci iso abɔ bɔbu babɛ áokoɗokana.
Mpɔ, ɓáuuba gea dábatu ndumbu. Báophopha kasa-kasa á me á motini,
ɓáǎbɔɛaga ɓea bɔngɔ agbae.
8 Ɔgɔgɔ ésa, ɓáɔmɔɔka Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga n'aɔtɔmba ciko,
mǒko na nkakɛ ɓáoga ǒsɔmɛana sɔsɔbɛ á bame á ka ciko ka gea te
Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga k'ɛɛbɔnɛmbɛ. 9 Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga
áɔmɔphana mǒko, áomúsia: «Oma oanie?» 10 Mǒko áonsikisia gea:
«Nɛtɔɔki nduu akɔ suɓi á ciko, néoba na kɔɓɔɓɔkɔ, nga nendumbu.
Nêgǎkɛ ɔɔsɔmɛana.» 11 Mɔkɔta-Mokonga â goto ɔyɔnga gea: «Ani
akophangi gea ondumbu? Ande gea te oi ka mbuka a me nde dékoimisii
gea koeɛ?» 12 Mǒko áonsikisia: «Ande nke nde dómopi áambé atomopi
mbuka á me, neoea u.»
13 Mpɔ Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áongoɗea nke: «Ka nyɔngɔ éke
ogima bo?» Nke áonsikisia: «Ande njɔka áambé atomodemi, neoea u.»
14 Mpɔ Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga áongoɗea njɔka:
«Ka nyɔngɔ nde ogibo, nɛɔsɛmɛigi,
sɔsɔbɛ á banyama bɔbu á tuga na bunde á k'osaa.
Obande ótamba n'egogo akɔ,
oeande mpusu á oɗo ka enda akɔ bui.
15 Nebisande kobibia sɔsɔbɛ akɔ na nke,
sɔsɔbɛ ɛbɔkɔti nɛkɔ n'ɛbɔkɔti nɛkɛ.
Ɛbɔkɔti nɛkɛ atumande mǒ akɔ, n'obɛ ontumande k'ecinji.»
16 Cɔ, aongoɗea nke:
«Nebikisande kokae á éme nɛkɔ,
ǒbɔkɔtande baniki ka tambaga.
Mɔphɛ akɔ abande ka munyakɔ.
Yɛ, abande na kɔkɔta gǔ akɔ.»
17 Mbusa, â yetɔ ongoɗea mǒko: «Ka nyɔngɔ nde ɔɔki ɛsɔ á nkakɔ, na
ôea mbuka á me nde dékoimisii gea k'oeɛ,
cɔ, ka nyɔngɔ akɔ unge
nɛsɛmɛigi oɗo.
Ande ka tambaga unge
ɔtɔande ea nɛkɔ kau

esa bui á enda akɔ.
18 Odo atɛisande kakɔ
ngenge-ngenge na ɔphɔ á kiaga.
Oeande
mbuti á ka ciko.
19 Ɔtɔande ea nɛkɔ
k'eungu á k'endondo akɔ,
na kabii osikianagande ka oɗo,
ka nyɔngɔ nde oɗo unge dábakoconji ně.
Cɔ, obɛ dábakɔbɛdi ka mpusu á oɗo,
osikianande phɔtɔ ka mpusu á oɗo.»
20 Mǒko áonsua nkakɛ ina á Ɛpha nga, ande ama ɓakpa bɔbu bunde
ɓáoenda[a] . 21 Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga dáphophi ka mǒko na nkakɛ
bɔngɔ á mpokɔ á nyama, áɔ̌ɔlisa u. 22 Mpɔ, Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga
áɔyɔnga be: «Cɔ, nkpa ayetɔ ɓea ka besu moci, ka uba katisana kema
anja na kema ájeɗe. Kěkɛ nde, kananɔɛmbɛ njaga akɛ ka bɛda phɔtɔ ka
mbuka á me á enda na ea i na enda mɛyɔ.» 23 Wa, Mɔkɔta-Mokonga,
Mokonga áom'ɓeaga nkpa, áonjuanisa ka nsɛngɛ á ciko á ka Ɛdɛni, ka
gea te agubɛ oɗo nde dábanconji ně. 24 Mbusa á ɓeaga á nkpa, áǒbisa
*bakɛlubi n'okomo á ciko á Ɛdɛni, â phɔtɔ obisa píndí nnde aooa nkɛkɛɔ
íbɛ, ka amba aphe á me á enda.

Kaina na Abéli

4 1 Mǒko Ádamu dádondani na nkakɛ Ɛpha. Ɛpha áokumba éme,
áɔm'bɔkɔta Kaina. Áɔyɔnga gea: «Nɛntɔi miki-mǒko nde ka bukpɛkpɛ
ndea *Mɔkɔta-Mokonga[b] .» 2 Â goto ɔm'bɔkɔta mɔtɔakɛ na Kaina, ina akɛ
Abéli. Abéli dátu nambi-étuge, Kaina â gǎkɛ oba ngubi.
3 Mbusa á mbenɔ moci, Kaina áobika omopha Mɔkɔta-Mokonga
*phɛa á mbo á ka ciko nɛkɛ. 4 Abéli â phɔtɔ obika na phɛa á ba ange
á ka banyama étuge nɛkɛ na ɓánɔnigi. Mɔkɔta-Mokonga áom'ɓeekea
Abéli na phɛa nɛkɛ. 5 Cɔ, Mɔkɔta-Mokonga dákam'beeki gǎkɛ Kaina na
phɛa nɛkɛ. Ka nyɔngɔ índɔ unge Kaina dábɛi phê, áophinda kiki akɛ.
6 Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea Kaina: «Ɔbɛi ka nyɔngɔ éke? Ophindi kiki
ka nyɔngɔ éke? 7 Aoba n'ɔbɛdanigi anja, ɓákaobeekeɛku? A gǎkɛ oba
n'obɛdanigi ájeɗe, cɔ, ɓojeɗe ěsɔmɛani ka kǐo nɛkɔ, aokaba ákogoe.
Akeni ɔ́tɔkɛ.»
8 Mpɔ, Kaina â gǎkɛ ongoɗea mɔtɔakɛ, Abéli: «Bégɛ!»Ɓî bakidi ye ka
ciko, Kaina áom'butukia mɔtɔakɛ Abéli, áomoa.

---

[a] **3.20** ***Ɛpha :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «enda».

[b] **4.1** ***Kaina :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «tɔa á kema».

9 Mɔkɔta-Mokonga áomusia Kaina: «Mɔtɔakɔ, Abɛ́li a koni?» Kaina
áonsikisia: «Keuuba. Eme áambé nema m'bondigi á mɔtɔ̌?» 10 Mpɔ
Mɔkɔta-Mokonga â goto ongoɗea Kaina: «Ekende ogĭma? Nɛɔɔka nkogɔ
á magia á mɔtɔ̌ akɔ n'áotoka suɓi á oɗo, áomoɗonda. 11 Cɔ, kɛ̌kɛ nde
*nɛɔsɛmɛigi, neokoɓeaga ka oɗo nde dáuku aphɛnɔkɔ akɛ ka boea
á magia á mɔtɔ̌ akɔ mmbe dómoe. 12 Mbenɔ nde obande oguba, oɗo
kabɛkuɔtɛisa mbo nɛkɔ. Obande ɔ̌tamɓeaga na mɔkɔbɔ ka mokonda.»
13 Kaina áongoɗea Mɔkɔta-Mokonga gea: «Oteni nyɔngɔ nɛmɔ akpɛ
phê, kɛtɔkɛku. 14 Omobĭgi k'esande ka oɗo nde aɔtɛngisa mbo na
nɛ̌sɔmɛanande danga n'obɛ, n'ɛ̌tamɓeagande na kɔba ka mokonda. Cɔ,
nkpa nde amɔɔnande, amomoande.» 15 Mpɔ Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea:
«Nna bo, aobá̋ nkpa na moe Kaina, ɓáogisia nyɔngɔ akɛ mɔngɔ ngia á
njaga íbɛ (7).» Mɔkɔta-Mokonga áobisa mphangiɔ ka Kaina, gea te bunde
ɓámɔɔnande bakamoɛmbɛ. 16 Mpɔ Kaina áotoka k'iso á Mɔkɔta-Mokonga,
áoga oika na Nɔdi, nji nde á n'okomo á Ɛdɛni.

Ebɔkɔti ndea Kaina

17 Kaina áoɗondana na nkakɛ, nkakɛ áokumba éme, áɔm'bɔkɔta
miki-mɔ̌ko, ina akɛ. Enɔki. Kaina dáphɛki kenombe, dásŭ kenombe
kau Enɔki, ina á anakɛ. 18 Enɔki áɔm'bɔkɔta Iladi. Iladi gă̌kɛ áɔm'bɔkɔta
Mɛuyaɛli. Mɛuyaɛli áɔm'bɔkɔta Mɛtusaɛli. Mɛtusaɛli áɔm'bɔkɔta Lamɛki.
19 Lamɛki débŭ bake babɛ. Nke á mosa ina akɛ dátu Áda, nke á mbusa
ina akɛ dátu Sila. 20 Áda áɔm'bɔkɔta Yabali, mmbe dátu aba bunde
baɔ̌tuga banyama na dábatuoikaga suɓi á ɛma. 21 Ina á muna-amakɛ dátu
Yubali. Yɛ áambe dátu aba á babɛti baphii na ɓásugu mbengu. 22 Sila
gă̌kɛ áɔm'bɔkɔta Tubali-Kaina, mmbe dátu ntombe ka bɔngisiaga á ngɔa
etete bui. Aɔakɛ na Tubali-Kaina dátu Naama.
23 Lamɛki áɔ̌ngoɗea bake nɛkɛ gea:
«Áda na Sila, ɔ́mɔɔkani!
Bake á Lamɛki, bisani kecue anu ka yɔnga nɛmɔ.
Báɔmɔbɛta, neomoa nkpa moci,
ɓáomotuma, neomoa miki moci.
24 Cɔ, kabɛ na ɓáɔgisia mɔ̌ á Kaina
mɔngɔ ngia á njaga íbɛ (7),
ɓágisiande nnde á Lamɛki,
mɔngɔ nkama ngia á njaga íbɛ na ngia á njaga íbɛ (77).»
25 Ádamu dádondani goto na nkakɛ Ɛpha. Áɔm'bɔkɔta goto miki-mɔ̌ko,
áonsua ina á Sɛti[c]. Nga, dáyɔngi: «Mokonga amogabei ɛbɔkɔti nɛngbo ka
mpɛnɛ á Abɛ́li mmbe Kaina damoe.»

---

[c] **4.25** ***Sɛti:*** Ka kiɛbulanía, ina ndɔ akengeani na «gaba».

26 Cɔ, Sɛti áɔm'bɔkɔta phɔtɔ miki-mǒko moci, áonsua ina á Enɔsi. Mpɔ
ɓakpa ɓáokpanga toɓea Mokonga, ka ina á *Mɔkɔta-Mokonga.

Ina á batɔa kǎ, kpanga ka Ádamu ka gaa sungiaga ka Nɔ́a

5 1 Cɔ, ɔnani ɛbɔkɔti ndea Ádamu. Esa nde Mokonga děconji ɓakpa,
děconji ɓakpa ka kengeana na Mokonga. 2 Děconji mǒko na nke,
dábisi njaga akɛ gǔ abɔ, desǔ ina á ɓakpa esa nde děcɔnji.
3 Mbenɔ nde Ádamu dána basaga mia moci na nkama isaɔ (130),
dám'bɔkɔti miki-mǒko moci, keongi akɛ n'akengeani nayɛ phê. Áonsua
ina á Sɛti. 4 Mbusa á bɔkɔtɛana á Sɛti, Ádamu dáendi basaga mia ngia
á njaga isaɔ (800), děbɔkɔti baniki bunɛngbo ɓǒko na bake. 5 Ádamu
daendi basaga mia ngia á njaga gena na nkama isaɔ (930), mpɔ áokua.
6 Mbenɔ nde Sɛti dana basaga mia moci na ɓɔku (105), dám'bɔkɔti
miki-mǒko moci Ɛnɔsi. 7 Mbusa á bɔkɔtɛana á Ɛnɔsi, Sɛti dáendi basaga
mia ngia á njaga isaɔ na ngia á njaga íbɛ (807), děbɔkɔti baniki bunɛngbo
ɓǒko na bake. 8 Sɛti dáendi basaga mia ngia á njaga gena na nkama na
íbɛ (912), mpɔ áokua.
9 Mbenɔ nde Enɔsi dána basaga mia ngia á njaga gena (900), dám'bɔkɔti
miki-mǒko moci Kɛnani. 10 Mbusa á bɔkɔtɛana á Kɛnani, Enɔsi dáendi
basaga mia ngia á njaga isaɔ nkama moci na ɓɔku (815), děbɔkɔti baniki
bunɛngbo ɓǒko na bake. 11 Enɔ́si dáendi basaga mia ngia á njaga gena na
ɓɔku (905), mpɔ áokua.
12 Mbenɔ nde Kɛnani dána basaga nkama ngia á njaga íbɛ (70),
dám'bɔkɔti miki-mǒko moci Maalaléli. 13 Mbusa á bɔkɔtɛana á Maalaléli,
Kɛnani dáendi basaga mia ngia á njaga isaɔ na nkama gena (840),
děbɔkɔti baniki bunɛngbo ɓǒko na bake. 14 Kɛnani dáendi basaga mia
ngia á njaga gena na nkama (910), mpɔ áokua.
15 Mbenɔ nde Maalaléli dána basaga nkama ngia á njaga na ɓɔku (65),
dám'bɔkɔti miki-mǒko moci Yalédi. 16 Mbusa á bɔkɔtɛana á Yalédi,
Maalaléli dáendi basaga mia ngia á njaga isaɔ na nkama isaɔ (830),
děbɔkɔti baniki bunɛngbo ɓǒko na bake. 17 Maalaléli dáendi basaga mia
ngia á njaga isaɔ na nkama ngia á njaga na ɓɔku (865), mpɔ áokua.
18 Mbenɔ nde Yalédi dána basaga mia moci na nkama ngia á njaga moci
na babɛ (162), dám'bɔkɔti miki-mǒko moci Ɛnɔki. 19 Mbusa á bɔkɔtɛana á
Ɛnɔ́ki, Yalédi dáendi basaga mia ngia á njaga isaɔ (800), děbɔkɔti baniki
bunɛngbo ɓǒko na bake. 20 Yalédi dáendi basaga mia ngia á njaga gena
na nkama ngia á njaga na íbɛ (962), mpɔ áokua.
21 Mbenɔ nde Ɛnɔ́ki dána basaga nkama ngia á njaga na ɓɔku (65),
dám'bɔkɔti miki-mǒko moci Mɛtusɛla. 22 Mbusa á bɔkɔtɛana á Mɛtusɛla,
Ɛnɔki dáendi basaga mia isaɔ (300) na ɓáɔɔkana na Mokonga, děbɔkɔti
baniki bunɛngbo ɓǒko na bake. 23 Ɛnɔki dáendi basaga mia isaɔ na nkama

ngia á njaga na ɓɔku (365). 24 Ɛnɔ́ki dáɔɔkana na Mokonga ka enda akɛ
bui, mpɔ dábungi ka nyɔngɔ nde Mokonga dánge ně na koba.
25 Mbenɔ nde Mɛtusɛla dána basaga mia moci na nkama ngia á njaga
isaɔ na ngia á njaga íbɛ (187), dám'bɔkɔti miki-mǒko moci Lamɛki.
26 Mbusa á bɔkɔtɛana á Lamɛki, Mɛtusɛla dáendi basaga mia ngia á njaga
íbɛ na nkama ngia á njaga isaɔ na íbɛ (782), dĕbɔkɔti baniki bunɛngbo
ɓǒko na bake. 27 Mɛtusɛla dáendi basaga mia ngia á njaga gena na nkama
ngia á njaga gena (990), mpɔ áokua.
28 Mbenɔ nde Lamɛki dána basaga mia moci na nkama ngia á njaga isaɔ
na íbɛ (182), dám'bɔkɔti miki-mǒko. 29 Lamɛki dámɔphani k'ina á Nɔ́a.
Mpɔ Lamɛki áɔyɔnga miki nde áambé ásoengande k'ekuma akpɛ nnde
njaga asu aɔbɛdanaga ka oɗo nde *Mɔkɔta-Mokonga dásɛmɛigi. 30 Mbusa
á bɔkɔtɛana á Nɔ́a, Lamɛki dáendi basaga mia ɓɔku na nkama ngia á
njaga gena na ɓɔku (595), dĕbɔkɔti baniki bunɛngbo ɓǒko na bake.
31 Lamɛki dáendi basaga mia ngia á njaga íbɛ na nkama ngia á njaga íbɛ
na ngia á njaga íbɛ (777), mpɔ áokua.
32 Nɔ́a dáendi basaga mia ɓɔku (500), dĕbɔkɔti baniki-ɓǒko basaɔ: Sɛ́mu,
Amu na Yaphɛ́ti.

Bɛi ndea Mokonga gŭ á ɓakpa

6 1 Ɓî ɓakpa ɓakpangi bɔkɔta basi ka mokonda, ɓasɛka baɔbɔkɔtɛana.
2 Bana-Mokonga[d] ɓáɔɔna gea ɓasɛka ndea batɔa ka mokonda
ɓábɔngigi, ɓáǎsɔmbɔa kabɔ ɓáoba bake babɔ. 3 *Mɔkɔta-Mokonga áongea:
«Ɛphɛu ani kaikɛku suɓi á nkpa esa bubui. Nga, yɛ a tɔ na nyama á oɗo.
Enda akɛ abande basaga mia moci na nkama íbɛ (120).» 4 Ka matu ndɔ
na mbusa i, batɔa-éndanda phê dábatu ka mokonda. Mbenɔ nde bana-
Mokonga dábadondani na ɓasɛka ndea ɓakpa, ɓáɔbɔkɔta baniki. Ɓaniki
ndɔ dábatu bauka a kă. Dabatu batɔa okuu na ɓoombia. Ina abɔ ɗáombi.
5 Mɔkɔta-Mokonga dáɔni gea ɓakpa dábabikisi ɓojeɗe ka mokonda phê,
na mɔphɛ á ka mĕma abɔ dátu tɔ ájeɗe esa bui. 6 Oa, Mɔkɔta-Mokonga
aǒbɛia ka cɔnja á ɓakpa ka mokonda, mĕma akɛ áosida. 7 Mpɔ, áongea:
«Nĕgogande ɓakpa bɔbu bunde dĕconji ka mokonda, ɓakpa na banyama,
banyama babɔbɔa áodaa, na bambŭ áoyaa. Nĕbɛɛi nga, dĕconji.» 8 Nɔ́a â
ndiu oba na bonjanja ékondi mosa á Mɔkɔta-Mokonga.

Nɔ́a aɔsɛka koko angbóngbo

9 Cɔ, ɔkani nyɔngɔ ndea Nɔ́a: Nɔ́a dátu ntɔa-doni, na m'bangi-Mokonga
sɔsɔbɛ á batɔa ka matu ndɔ. Dáɔngani na Mokonga. 10 Dɛ́bɔkɔti gǎkɛ
baniki-ɓǒko basaɔ: Sɛ́mu, Amu na Yaphɛ́ti.

---

[d] **6.2** ***Bana-Mokonga:*** Batɔa na koba (ɔna Yɔbu 1.6; 2.1).

11 Mokonga dáɔni gea te mokonda atumi n'otukɔtukɔ na ajɔɔkani na
ɓojeɗe phê. 12 Mbenɔ nde dáɔɔnjia mokonda, áɔɔna gea te mokonda
atukani. Nga, nkpa buakɛ atukatuki aphe nɛkɛ. 13 Mpɔ, Mokonga áongea
Nɔ́a: «Nesui gea te nɛɔgɔba batɔa ka mokonda bɔbu. Nga, ɓátumisi
mokonda n'otukɔtukɔ. Kaɓondɔ unge neótukatuka, něphɔtɔ otukatuka
mokonda. 14 Cɔ, nsɛka k'akɔ koko angbóngbo á me akpɛ. Óbisɛ ɔma
danga-danga suɓi i, ósiɛ phɔtɔ na mpitɛ suɓî na ngɔngɔ i. 15 Ɔnsɛkande
gǎkɛ be: Bondanda i abande mɛtɛɛ mia moci na nkama ɓɔku (150m),
bogbae i mɛtɛɛ nkama íbɛ na ɓɔku (25m), dumana i mɛtɛɛ nkama
na ɓɔku (15m). 16 Okambisande na nkombe, óodeketa gbutuka mɛtɛɛ
moci sɔsɔbɛ á nkombe na koko. Ka mpamba i, ɔ̂bɔngisiaga kĭo. Mbusa
ɔ̂bɔngisiaga ɔma á buiki isaɔ á kamɓeanaga ka mpɛna.
17 Nga, éme nebikisande tuma á ibo phê ka mokonda, ka tukatuka
kema bubui nde aoenda. Kema bubui nde a n'ɛphɛu gŭ á oɗo, akuande.
18 Nɛɔnganande ndiu n'obɛ. Okamɓeande suɓi á koko. Obɛ na nkakɔ, na
banakɔ, na bake á banakɔ. 19 Ongisande phɔtɔ suɓi á koko, etete á kema
bui nde aɔphɛkuma, íbɛ-íbɛ, nkei na mŭku ka amba enda abɔ kimoci
n'obɛ. 20 Cɔ, ongisande etete á bambŭ áoyaa bɔbu, banyama, banyama
á bɔbɔa áodaa, nkei na mŭku. Babikande bíbí akɔ ka gea te baendɛ.
21 Óboambɛ phɔtɔ etete á kema akoea bui, ôbisa kampɛphɛ, abande ea
nɛnu, n'inɛbɔ.» 22 Nndɔ unge Nɔ́a dági, áɔtɔtɔkisa kema bui nde Mokonga
dánsosi.

Nɔ́a akambi ka koko angbóngbo

7 1 *Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea Nɔ́a: «Cɔ, kamɓea suɓi á koko. Obɛ
n'ekombo nɛkɔ bui, nga, obɛ sasakɔ tɔ áambé nɛkɔɔni ntɔa-doni
sɔsɔbɛ á batɔa k'ɛbɔkɔti aka matu nde. 2 Ɔ́bɛda banyama á kanga
otaɔ[e] bakei ngia á njaga íbɛ (7), na bŭku ngia á njaga íbɛ (7) á etete
danga-danga bubui. Ɔ́bɛda gǎkɛ banyama otaɔ nkei na mŭku k'etete
danga-danga. 3–4 Cɔ, ka bambŭ á oyaa, ɔ́bɛda phɔtɔ ngia á njaga íbɛ (7)
nkei na mŭku ka amba etete danga-danga abɔ ka mokonda gea te báamɛ.
á esa ngia á njaga íbɛ (7), nɛɔ́kisande mbua ka mokonda k'esa nkama
gena (40), keiphe n'esa. Negogande kema bubui nde aɔphɛkuma nnde
déconji ka mokonda.» 5 Nɔ́a áɔtɔtɔkisa kema bui bíndɔ Mɔkɔta-Mokonga
dánsosi.
6 Nɔ́a dátu na basaga mia ngia á njaga (600) mbenɔ nde ibo dátumi phê
ka mokonda. 7 Yɛ, nkakɛ, banakɛ na bake á banakɛ, ɓáongia suɓi á koko
ka tea tuma á ibo. 8 Banyama á kanga otaɔ, banyama ótaɔ, bambŭ áoyaa
na banyama abɔbɔbɔa áodaa ka oɗo, 9 nkei na mŭku á etete danga-danga,

---

[e] **7.2** ***otaɔ:*** Otaɔ k'íso á Mokonga.

ɓáobika mɔtɛa Nɔ́a ka ngia suɓi á koko bíndɔ Mokonga dánsosi. [10] Mbusa á esa ngia á njaga íbɛ (7), tuma á ibo phê áomia mokonda.

Tuma á ibo phê

[11] Mbenɔ nde Nɔ́a dátu ye na basaga mia ngia á njaga (600), esa á songe nkama na ngia á njaga íbɛ (17) ka songe á ko íbɛ, ntoɔ bui á suɓi á oɗo áophuphutisa ibo. Boenga á na koba áoukukana. [12] Mpɔ, mbua áɔɔka ka mokonda k'esa nkama gena (40) keiphe n'esa. [13] Esa ndɔ tɔ unge Nɔ́a, nkakɛ na banakɛ, Sɛ́mu, Amu, Yaphɛ́ti na bake babɔ, dábakambi ka koko. [14] Bɔ, ɓáokamɓea kimoci n'etete moci-moci á banyama á k'osaa, banyama á etuge, banyama babɔbɔbɔa áodaa na bambŭ áoyaa, na kema bui nde a na kepupe. [15] Ka kema bui nde aɔphɛkuma, ɓáobika ka mpɛphɛ a Nɔ́a, nkei na mŭku, ɓáokamɓea suɓi á koko. [16] Nkei moci na mŭku moci etete moci-moci, ɓáokamɓea bíndɔ Mokonga dánsosi Nɔ́a. Mpɔ, *Mɔkɔta-Mokonga áophatia kĭo mbusa á ngiaá Nɔ́a gbonge!

[17] Tuma á ibo phê dátu ka mokonda k'esa nkama gena (40). Ibo áotuma, áophobisa koko. Koko áophoba gŭ á oɗo. [18] Ibo áondanda, mokonda áotuma na ibo phê, koko áophobaga gŭ á ibo. [19] Ibo â goto tɔ otuma phê gŭ á oɗo, áomia mamba bubui éndandanda á ka mokonda. [20] Ibo áotuma, áɔnyɛnya sese á bamamba ɓea mɛtɛɛ ngia á njaga íbɛ (7). [21] Kema bubui nde ɗáoemana ka mokonda, áokua: bambŭ áoyaa, banyama á etuge, banyama á k'osaa, banyama babɔbɔbɔa áodaa ka oɗo na ɓakpa bɔbu. [22] Kema bui nde dáɔphɛkuma gŭ a oɗo, áokua. [23] Bondɔ unge Mɔkɔta-Mokonga dágogi kema bubui nde dáɔphɛkuma ka mokonda: ɓakpa, banyama á etuge, banyama babɔbɔbɔa áodaa, na bambŭ áoyaa, bɔbu dábatindi ka mokonda. Nɔ́a tɔ áambé dájigi kimoci na bunde dábatu na yɛ suɓi á koko. [24] Ibo áoteka ka mokonda k'esa mia moci na nkama ɓɔku (150).

Nɔ́a ajuani suɓi á koko angbóngbo

8 [1] Mbusa i, Mokonga áonkanisia Nɔ́a na banyama bɔbu á etuge na bunde á k'osaa, bunde dá nabɔ suɓi á koko. Áobikisa maepheɔ ka mokonda. Ibo áokpanga dakana. [2] Ntoɔ á ibo á suɓi á oɗo, na boenga á na koba áodakekana. Mpɔ mbua áotenekeana. [3] Ibo áŏtutuisa ka phua bokɛ-bokɛ. Cɔ, mbusa á esa mia moci na nkama ɓɔku (150), ibo áophua. [4] Esa á songe nkama na ngia á njaga íbɛ (17) ka songe á ko njia á njaga íbɛ (7), koko áokpatekana gŭ á bamamba á kenombe á Alalati. [5] Ibo áotutuisa phua, áojusa ka songe á nkama moci. Esa á songe á ko ímoci ka songe ndɔ, sese á bamamba áokpanga kidiana.

[6] Cɔ, mbusa á esa nkama gena (40), Nɔ́a áoukua boenga, nnde dábɔngisigi ka koko. [7] Áon'juanisa mbŭ ɓea mboe, áoyaa. Áoga n'aoja

mɔngɔ asǐ na kabii ibo dáphu ka mokonda. [8] Mpɔ Nɔ́a áonteka mboe ka
gea áɔnɛ ambe ibo adidi ka mokonda. [9] Dákaɔni gǎkɛ ɔma á kamɓea.
Nga, ibo dátu phɔ́tɔ na tuma. Áoja bíbí á Nɔ́a suɓi á koko. Nɔ́a áonanoa
njaga akɛ, áɔmbɛda mboe, áongisa bíbí akɛ suɓi á koko. [10] Áobondea goto
esa ngia á njaga íbɛ (7), mbusa â goto onteka mboe ndɔ. [11] Ɔgɔgɔ, mboe
ndɔ áoja na kasa adě á misɛituni k'ébombo akɛ. Mpɔ, Nɔ́a áuuba gea te
ibo adidi ye tɔ ka mokonda. [12] Â goto obondea esa ngia á njaga íbɛ (7),
áon'teka mboe, kajɛ ye mɔtɛakɛ.

[13] Mbenɔ nde Nɔ́a dátu na basaga mia ngia á njaga na moci (601) esa á
songe moci á songe á ko imoci, ibo daphu ka mokonda. Nɔ́a áophoa ɔma
abɔa bǎ-kijɔ á koko, áɔkɛngɛdia na nsɛngɛ, áɔɔna gea oɗo aɔmi. [14] K'esa á
songe nkama íbɛ na ngia á njaga íbɛ (27), á songe á ko íbɛ, oɗo â ye tɔ
n'aɔmi bubui.

[15] Mpɔ, Mokonga áongoɗea Nɔ́a: [16] «Cɔ, juana suɓi á koko, obɛ na
nkakɔ, banakɔ na bake ɓábɔ. [17] Ójuanisa phɔtɔ banyama bɔbu bunde ɓá
kimoci n'obɛ, etete bui á bambǔ á oyaa, banyama á etuge, banyama
abɔbɔbɔa áodaa bɔbu, ɓábɔkɔtɛ asǐ ka mokonda, ɓándandɛ ɔma bubui.»
[18] Cɔ, Nɔ́a áojuana suɓi á koko, yɛ na nkakɛ, banakɛ na bake ɓábɔ.
[19] Mpɔ, ɓáojuanaga phɔ́tɔ k'ekombo: banyama bɔbu á k'osaa, banyama
ábɔbɔbɔa áodaa bɔbu, bambǔ áoyaa bɔbu na kema bubui nnde aoemana
ka mokonda.

[20] Nɔ́a áɔphɛka *ɛtɛ-ɔ́phɛɔ ka ina á *Mɔkɔta-Mokonga. Áɔbɛda etete
moci-moci á banyama á etuge na bambǔ á kanga otaɔ, áǒtoboa gǔ á
ɛtɛ-ɔphɛɔ. [21] Mɔkɔta-Mokonga áoboea su anja á phɛa ndɔ, áǒgea sasakɛ
be: «Kesɛmɛɛgɛeka ye mokonda ka nyɔngɔ á nkpa. Nga, neuuba kanisia
á nkpa a tɔ ájeɗe kpanga á ka koniki akɛ. Kaɓondɔ unge kégogɛeka ye
kema bubui nde aɔphɛkuma bíndɔ dégi.

[22] Cɔ, na kabii mokonda aendaeka,
matu ékona na dungu,
pheɔ na jonga,
okame na bɛjǒ,
keiphe n'esa
kásungiɛgɛeka.»

Mokonga agi iɔnga na Nɔ́a

9 [1] Mokonga áobisa iɔnga gǔ á Nɔ́a na banakɛ, áǒngoɗea be: «Bɔkɔtani,
bóbikɛ, bótumisɛ mokonda. [2] Kěkɛ nde gǎkɛ, banyama bɔbu á ka
mokonda, bambǔ bɔbu á ka mpɛna, banyama babɔbɔbɔa bɔbu áodaa,
na basu bɔbu á k'obenge ɓánobangande phê, ɓáoba na kɔɓɔɓɔkɔ anu.
Nga, něbisi kusi á kɔkɔta nɛnu. [3] Kema bui nde aoemana, na nnde
aoenda, abande ea nɛnu. Nenophi phɔtɔ nndɔ bui bíndɔ dénophi mbuti.

4 Bókoeɛmbɛ ndiu kesuku á nyama n'ana enda suɓi akɛ, ande gea te
magia akɛ. 5 Atɔ bo ka benu. Nɛmɛma tɔ enda á nkpa nde aduki magia á
nkpa. Kabɛ n'ande nyama, kabɛ n'ande nkpa, nɛmɛmande enda akɛ.
6 Mmbe aoduka magia á nkpa,
nkpa tɔ áambé adukande magia inɛkɛ.
Nga, dábanconji nkpa ɓea keongi á Mokonga. 7 Cɔ, benu, bɔkɔtani,
bóbikɛ, bótumisɛ mokonda, bóbikɛ gŭ i.»
8 Mokonga â goto ongoɗea Nɔ́a, kimoci na banakɛ be: 9 «Cɔ, éme,
nɛɔnganande na benu, n'ɛbɔkɔti á mbusa anu. 10 Kema bubui nde
aoenda kimoci na benu: bambŭ, banyama étuge, na banyama bɔbu á ka
mokonda bunde dóbojuani na bɔ suɓi á koko, nɛɔnganande phɔtɔ nabɔ.
11 Nebisi ɛɔphi nɛmɔ na benu gea, ibo katumɛeka phê ka mia á mokonda
na tukatuka kema bubui nde aoenda.»
12–13 Mokonga â goto ɔyɔnga: «Cɔ, nebisi akema nɛmɔ na koba ka
gea te, nnde ábɛ mphangiɔ á iɔnga nde nebisi sɔsɔbɛ ani na benu, na
kema bubui nnde aoenda kimoci na benu, k'ɛbɔkɔti bui á mbusa anu.
Abande mphangiɔ á iɔnga sɔsɔbɛ ani na mokonda. 14 Mbenɔ bubui nde
nebande ogbukumia mokonda n'egugu, akema áojuana na koba. 15 Mpɔ,
nekanisiande iɔnga nɛmɔ na benu, na kema bui nde a phɔ́tɔ koenda.
Eya, ibo keeketiɛeka ye ka tuma phê ka tukatuka kema bui nde aoenda.
16 Mbenɔ bubui nde akema aye ojuana na koba, nɛ́ɔɔna, néokanisia iɔnga
á mɛyɔ sɔsɔbɛ ani na kema bui nde aoenda ka mokonda.» 17 Mokonga
áɔgɔbɛa yɔnga nɛkɛ na Nɔ́a gea: «Nnde ande mphangiɔ á iɔnga nde nebisi
sɔsɔbɛ ani na ɓakpa bɔbu á ka mokonda.»

Ɛbɛdi á makana ndea Nɔ́a

18 Cɔ, bana Nɔ́a bunde dáɓájuani na yɛ suɓi á koko dábatu Sému, Amu
na Yaphéti. Amu dátu aba-Kanána. 19 Ɛbɔkɔti á baniki basaɔ ndea Nɔ́a a
unge atumisi mokonda bui.
20 Nɔ́a áoguba ciko, áoba nkpa á ka mosa-mosa á kona me nde
ɓáɔɔphana mujabibo. 21 Áonoa makana anjě, makana áɔmbɛda, áoika
ndumbu suɓi á ɛ́ma nɛkɛ. 22 Aba-Kanána áɔɔna ndumbu á abakɛ, áǒtɔmia
bamuna-amakɛ babɛ ɓundɔ dábatu na nsɛngɛ. 23 Sému na Yaphéti bâ gǎkɛ
ɔbɛda bɔngɔ, ɓáogbandoa k'ɛkɔta abɔ. Báoga binangɔngɔ ka gbukumia
ndumbu á ababɔ. Ɓî dábaɔɔnjia nci nɛngbo, dábakaɔni ndumbu á ababɔ.
24 Mbenɔ nde ɛbɛdi á makana ansi ye Nɔ́a, ɓáomŭbisa kema nde Amu,
anakɛ ímbɔ juɛbɛ dángi ně. 25 Mpɔ áongea:
«Bansɛmɛɛgɛ Kanána,
ábɛ nkɔbɛ á ka sungiaga ka bamuna-amakɛ.
26 *Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga nɛmɔ ábisɛ ndiu njaga akɛ gŭ á Sému.
Kanána ábɛ nkɔbɛ nɛkɛ.

27 Mokonga ándandisɛ Yaphéti,
aikɛ suɓi á ɛma ndea Sému.
Kanána ábɛ phɔtɔ nkɔbɛ ndea Yaphéti.»
28 Mbusa á tuma á ibo phê, Nɔ́a â goto oenda basaga mia isaɔ na nkama
ɓɔku (350). 29 Basaga bubui nde Nɔ́a dáendi, dátu mia ngia á njaga gena
na nkama ɓɔku (950), mpɔ áokua.

Ɛbɔkɔti á bana Nɔ́a

10 1 Mbusa á tuma á ibo phê, baniki-ɓǒko ndea Nɔ́a: Sému, Amu na
Yaphéti dábɛ̌bɔkɔti baniki-ɓǒko. Cɔ, ɔnani ɛbɔkɔti nɛbɔ:
2 Ɓaniki-ɓǒko ndea Yaphéti dábatu: Gɔméli, Magɔ́gi, Madai, Yaphani,
Tubali, Mɛsɛ́ki na Tilasi. 3 Ɓaniki-ɓǒko ndea Gɔméli: Asikɛnasi, Liphati
na Tɔgaama. 4 Ɓaniki-ɓǒko ndea Yaphani: Elíca, Taasísi, Kitímu na
Lɔdanímu. 5 Ɛbɔkɔti nɛbɔ a unge andandi k'ɔbɛɛ óbenge. Báoika
etunda-etunda ka nji nɛbɔ, ka yɔngɛa nɛbɔ na k'ekombo nɛbɔ.
6 Ɓaniki-ɓǒko ndea Amu dábatu: Kúsi, Misilaímu, Púti na Kanána.
7 Ɓaniki-ɓǒko ndea Kúsi: Séba, Aphíla, Sabúta, Laɛ́ma, Sabutɛ́ka.
Ɓaniki-ɓǒko ndea Laɛ́ma dábatu: Séba na Dhɛdáni 8 Kúsi dám'bɔkɔti
phɔtɔ Nimulɔ́di, mmbe dátu muuka á ka mosa-mosa ka mokonda. 9 Dátu
ngusa akpɛkpɛ phê mosa á *Mɔkɔta-Mokonga. Kaɓondɔ unge ɓáɔyɔnga:
«Ngusa akpɛkpɛ ɓea Nimulɔ́di mosa á Mɔkɔta-Mokonga.» 10 Kenombe á
nkpangeɔ á kɔkɔta nɛkɛ dátu Bhabéli, Ɛɛ́ki, Akadi na Kaléni ka nji Sinɛai.
11 Nimulɔ́di áotoka na Sinɛai áoga na Asulia. Áɔphɛka Ninao, Lɛɔbɔ́ti-Ili,
Kéla 12 na Lɛsɛ́ni sɔsɔbɛ á Ninao na Kenombe angbóngbo á ka Kéla.
13 Cɔ, basuko á Misilaímu dábatu batɔa ka Lúdi, Anamu, Lɛabi,
Naphutúi, 14 Patulúsi na Kasilúsi bande cina á baPhilistíni, na
baKaphutɔlímu.
15 Kanána dám'bɔkɔti ange nɛkɛ Sidɔ́na. Â phɔtɔ ɔm'bɔkɔta Iti,
16 na tata baYɛbusi, baAmɔ́li, baGiigasi, 17 baĮphi, baAaki, baSíni,
18 baAlaadi, baJɛmali, na baAmati. Mbusa, batɔa k'ekombo ndea Kanána
ɓáophanjekana. 19 Nji ndea basuko á Kanána dáɓakpangi ka Sidɔ́na ka
gǎ na Gɛlali, ka sungiaga na Gasa. Nci á na Sɔdɔ́ma, Gɔmɔ́la, Adíma
na Jɛbuímu, áosungiaga ka Lasa. 20 Bundɔ baunge bande basuko á Amu
bunde dábagabekani k'ɛbɔkɔti nɛbɔ ka nji, k'ekombo na ka yɔngɛa
nɛbɔ.
21 Sému, phomi akɛ na Yaphéti, ange ka sɔphɔ nɛbɔ, dátu tata Ɛbulanía
n'ɛbɔkɔti nɛkɛ bui. 22 Ɓaniki-ɓǒko ndea Sému dábatu: Ɛlamu, Asúu,
Aipakisadi, Lúdi na Alámu. 23 Ɓaniki-ɓǒko ndea Alámu dábatu: Usi, Úli,
Gɛtéli na Masi. 24 Aipakisadi dám'bɔkɔti Céla. Céla áɔm'bɔkɔta Ɛbéli.
25 Ɛbéli débɔkɔti baniki-ɓǒko babɛ: Ina á ange dátu, Pɛlégi, ande gea
te «Katana.» Nga, ka mbenɔ á enda akɛ a unge batɔa ka mokonda

dábakatanigi. Ina á juɛbɛ dátu gǎkɛ Yɔkitani. 26 Yɔkitani áǎbɔkɔta
Almɔdadi, Sɛléphu, Ajalimaéti, Yéla, 27 Adɔlamu, Ujai, Dhikéla, 28 Ɔbali,
Abimaéli, Séba, 29 Ɔphíi, Aphilama na Yɔbabu. Bundɔ bɔbu dábatu
baniki-ɓǒko ndea Yɔkitani. 30 Nji nde dábaiki kau dákpangi na Mésa aoga
osungiaga na Sɛphali kenombe á mamba-mamba á n'okomo. 31 Bundɔ
bande basuko á Sému ka nji nɛbɔ, yɔngɛa nɛbɔ, ekuna nɛbɔ, n'ɛbɔkɔti
nɛbɔ.
32 Cɔ, nndɔ ande ekombo ndea baniki-ɓǒko ndea Nɔ́a, k'ɛbɔkɔti nɛbɔ,
k'ekombo nɛbɔ. Subi abɔ a unge ɓakpa dábandandi ka mokonda mbusa á
tuma á ibo phê.

Mɔphɛkɔ angbó ndea Bhabéli

11 1 Ɓakpa bɔbu á ka mokonda dábaɔyɔnga yɔngɛa moci na yɔnga
moci. 2 Cɔ, nci á n'okomo, ɓakpa ɓáoɗonda ěmbe moci ágbae
ka nji á Sinali ɓáoika oa. 3 Báɔyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ gea te: «Béɓɛtɛni
biíki, bétoboɛ u ánja na nsa.» Báɔbɛdaneaga biíki ka mɔphɛkɔ na
kabolembo ɓea esau. 4 Bâ goto ɔyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ gea te: «Béphɛkɛni
kenombe moci na mɔphɛkɔ moci angbó nnde ntɔndɔ i angbóndoande
koba. Ka gea te ina asu áombɛ na békephanjekanɛmbɛ ka mokonda
bui.»
5 Kaɓondɔ, *Mɔkɔta-Mokonga áokia ka toka na koba ka gea
áɔnɛ kenombe na mɔphɛkɔ angbó nde ɓakpa dábaɔphɛka. 6 Mpɔ
Mɔkɔta-Mokonga áɔyɔnga gea: «Cɔ, ɔ́bɔnani, bɔbu, yɔngɛa nɛbɔ a tɔ
moci, batɔ batɔa-k'ɛbɔkɔti moci! Kɛ̌kɛ nde, aobá̋ na ɓakpangi bende,
nna na kema nde ěimisiaeka ka tɔtɔkisa ekuma nde baokanisia gea i.
7 Cɔ, békiɛni, béyombokisɛ yɔngɛa nɛbɔ, bakaɔkanɛmbɛ ngǔngu abɔ.»
8 Oa, Mɔkɔta-Mokonga áǒphanja ka mokonda k'ɔma bubui. Báokamba
mɔphɛkɔ á kenombe ndɔ. 9 Kaɓondɔ unge, ɓáɔɔphana kenombe ndɔ
Bhabéli[ɛ]. Nga, oa unge Mɔkɔta-Mokonga dáyombokisi yɔngɛa á ka
mokonda bui, â phɔtɔ ǒphanja ɓakpa oa k'ɔ́ma bubui ka mokonda.

Ɛbɔkɔti ndea Sému

10 Cɔ, ɔ́nani ɛbɔkɔti ndea Sému: Sému dátu na basaga mia moci (100),
mbusa á tuma ibo phê, áɔm'bɔkɔta Aipakisadi. 11 Mbusa á bɔkɔtɛana
á Aipakisadi, Sému dáendi goto basaga mia ɓɔku (500). áǎbɔkɔta
baniki-ɓǒko na bake.
12 Aipakisadi dáendi basaga nkama isaɔ na ɓɔku (35), áɔmbokɔta
miki-mǒko Céla. 13 Aipakisadi dáendi goto mbusa á bɔkɔta Céla basaga
mia gena na isaɔ (403). Áǎbɔkɔta baniki-ɓǒko na bake.

[ɛ] **11.9** ***Bhabéli :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «Yomboka».

14 Céla dáendi basaga nkama isaɔ (30), mpɔ áɔm'bɔkɔta miki-mǒko
Ɛbéli. 15 Mbusa á bɔkɔtɛana Ɛbéli, Céla dáendi goto basaga mia gena na
basaɔ (403), â phɔtɔ ǒbɔkɔta baniki-ɓǒko na bake.
16 Ɛbéli dáendi basaga nkama isaɔ na gena (34), mpɔ áɔm'bɔkɔta Pɛlégi.
17 Mbusa á bɔkɔtɛana Pɛlégi, Ɛbéli â goto koenda basaga mia gena na
nkama isaɔ (430), â phɔtɔ ǒbɔkɔta baniki-ɓǒko na bake.
18 Pɛlégi dáendi basaga nkama isaɔ (30), mpɔ áɔm'bɔkɔta Léu. 19 Mbusa
á bɔkɔtɛana Léu, Pɛlégi dáendi goto basaga mia íbɛ na ngia á njaga
gena (209), â phɔtɔ ǒbɔkɔta baniki-ɓǒko na bake.
20 Léu dáendi basaga nkama isaɔ na íbɛ (32), mpɔ áɔm'bɔkɔta Sɛlúgi.
21 Mbusa á bɔkɔtɛana Sɛlúgi, Léu dáendi goto basaga mia íbɛ na ngia á
njaga íbɛ (207), â phɔtɔ ǒbɔkɔta baniki-ɓǒko na bake.
22 Sɛlúgi dáendi basaga nkama isaɔ (30), mpɔ áɔm'bɔkɔta Naɔ́li.
23 Mbusa á bɔkɔtɛana á Naɔ́li, Sɛlúgi dáendi goto basaga mia íbɛ (200),
débɔkɔti phɔtɔ baniki-ɓǒko na bake.
24 Naɔ́li dáendi basaga nkama íbɛ na ngia á njaga gena (29), mpɔ
áɔm'bɔkɔta Téla. 25 Mbusa á bɔkɔtɛana Téla, Naɔ́li dáendi goto basaga mia
moci na nkama moci na ngia á njaga gena (119), débɔkɔti baniki-ɓǒko
na bake.
26 Téla dáendi basaga nkama ngia á njaga íbɛ (70), mpɔ áɔm'bɔkɔta:
Abalamu, Naɔ́li na Alani.

Ɛbɔkɔti ndea Téla

27 Cɔ, ɔnani ɛbɔkɔti ndea Téla: Téla dám'bɔkɔti Abalamu, Naɔ́li na
Alani. Alani áɔm'bɔkɔta Lɔ́ti. 28 Alani ímbe dáku aba Téla n'aphɔ béi ka
Úli á batɔa ka Kaadéa, nji nɛbɔ á bɔkɔtɛana. 29 Abalamu na Naɔ́li ɓáǒboa
bake. Ina á nka Abalamu dátu Salai, ina á nka Naɔ́li, Míika. Míika dátu
nseka ndea Alani, Alani mmbɔ abakɛ na Isíka. 30 Salai dákaonji, nga, dátu
ngomba.
31 Téla áɔm'bɛda miki-mǒko nɛkɛ Abalamu, áɔm'bɛda Salai nka anakɛ
Abalamu. Â phɔtɔ ɔm'bɛda mosuko akɛ Lɔ́ti muna Alani. Bɔbu kimoci,
ɓáotoka ka Úli á batɔa ka Kaadéa, ɓáoga ka nji á ka Kanána. Ɓî baju ka
Alani, ɓáoika oa. 32 Mbusa á enda á basaga mia íbɛ na ɓɔku (205), Téla
áokua ka Alani.

Mokonga amɔphani Abalamu átoɛ ka nji nɛkɛ

12 1 *Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea Abalamu gea: «Cɔ, toka ka nji
nɛkɔ áɔbɔkɔtɛana, k'ekombo nɛkɔ na k'endu ndea abakɔ, ógɛ
ka nji nde nekophangiande. 2 Nebikisande ɛbɔkɔti nɛkɔ phê, áoba na
ɓoombia ka mokonda. Nebisande njaga ani gǔ akɔ. Neombisande ina
akɔ. Obande cina á bisa njaga ani gǔ á ɛbɔkɔti nɛngbo. 3 Nebisande njaga

ani gŭ á ɓundɔ babisande njaga gŭ akɔ. Nĕsɛmɛagande găkɛ bunde bakotambisagande. Ka nyɔngɔ akɔ unge nebisande njaga ani gŭ á ɛbɔkɔti bui á ka mokonda.»

4 Oa, Abalamu áotoka bíndɔ Mokonga dánsosi, Lɔ́ti áoga na yɛ. Abalamu dátu na basaga nkama ngia á njaga íbɛ na ɓɔku (75), mbenɔ nde dátoki na Alani. 5 Abalamu áɔmbɛda nkakɛ Salai na mɔyɛnakɛ Lɔ́ti. Báokumba ɛtɔi nɛbɔ bui na ɓakpa bɔbu bunde dábatu nabɔ na Alani. Báoga na Kanána.

Baju ye na Kanána, 6 Abalamu áotenisia ka nji á Sɛkému, bíbí á me angbóngbo ndea Mɔlɛ. Ka matu ndɔ, batɔa ka Kanána baunge dábaiki ko.

7 Mɔkɔta-Mokonga áɔnsɛnɛkɛa Abalamu, áongoɗea gea: «Nji nde unge neóphaeka ɛbɔkɔti nɛkɔ.» K'ɔma ndɔ, Abalamu áɔphɛka ɛtɛ-ɔ́phɛɔ ka Mɔkɔta-Mokonga mmbe dánsɛnɛkɛi. 8 Mpɔ, áotoa oa, ka ga ka nji á mamba-mamba, nci á n'okomo á kenombe á Bhɛtéli. Aogbandoa ɛ́ma nɛkɛ sɔsɔbɛ á Bhɛtéli n'oyonga, na Ai n'okomo. Oa, â goto ɔphɛka ɛtɛ-ɔ́phɛɔ ka Mɔkɔta-Mokonga, áotoɓea ina a Mɔkɔta-Mokonga. 9 Mpɔ, Abalamu áotutuisa tamba ka ga na Nɛgɛ́bu.

Abalamu na Salai ka nji á Mísii

10 Cɔ, monganya akpɛ dágu ka nji. Abalamu áotea, áoga oika na Mísii, nga, monganya dátu akpɛ. 11 Mbenɔ nde Abalamu dákidi bíbí á Mísii, áongoɗea nkakɛ Salai: «Ɔka phɔ, neuuba gea onde nke anjánja. 12 Ɓî batɔa ka Mísii bakɔ̌nande, bayɔngande gea: ‹Nkakɛ ambɔ!› Bamomoande, bâ găkɛ okodeketa n'oenda. 13 Ŏngoɗeande găkɛ gea onde aɔani, ka gea bamogeeɛ anja ka nyɔngɔ akɔ. Kaɓondɔ unge neendande ka phɔakɔ.»

14 Ɓî Abalamu akidi ye ka Mísii, batɔa ka Mísii, ɓáɔɔna gea nkakɛ a anjánja phê. 15 Bakɔta á ntua ndea *Phaláɔ, dábamɔni nke ndɔ, ɓáobeba bonjanja akɛ mosa á Mɔkɔta nɛbɔ. Báonga ně k'endu ndea Mɔkɔta. 16 Phaláɔ áongea Abalamu anja ka nyɔngɔ á Salai. Kaɓondɔ, áomopha bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ, bangɔmbɛ, babɛdanigi ɓŏko na bake, bamponda bŭku na bakei, na bangamia. 17 Kaɓondɔ, Mɔkɔta-Mokonga â găkɛ ontambisaga Phaláɔ n'ekombo nɛkɛ phê ka nyɔngɔ á Salai nka Abalamu. 18 Phaláɔ áɔmɔphana Abalamu áomŭsia: «Ekende omogi ně bende? Ka nyɔngɔ eke kɔ́tɔmɔtɔ̌mi ka gea ande nkakɔ? 19 Ka nyɔngɔ eke nde ɔyɔngi ma gea: ‹Ande aɔani›, éme néomuka? Cɔ, nkakɔ ambe. Mbɛda, óngɛ ně.» 20 Mpɔ, Phaláɔ áŏsosea babɛdanigi nɛkɛ gea bam'beɛgɛ Abalamu na nkakɛ, na kema nɛkɛ bui.

Abalamu na Lɔ́ti bakatani

13 1 Abalamu dátoki na Mísii, áoga nti á Nɛgɛ́bu. Yɛ, nkakɛ n'ɛtɔi nɛkɛ bui. Lɔ́ti áoga kimoci na yɛ.

2 Abalamu dátu ntɔi phê, k'etuge, ka ɓangɔa na ɔ́lɔ. 3 Áotutuisaga
tamba, áojua ka Nɛgɛ́bu. Ɔma nde dágbandu phɔ éma nɛkɛ ka kaɔnga á
Bhɛtɛ́li na Ai. 4 Ɔma ndɔ dáphɛki phɔ ɛtɛ-ɔ́phɛɔ. Oa, Abalamu áotoɓea ina
á *Mɔkɔta-Mokonga.
5 Lɔ́ti mmbe dáge kimoci na Abalamu dátu phɔtɔ n'etuge abɔbɔbɔa na
nnde angbôngbongbo. Dátu phɔtɔ na éma nɛkɛ ásĭ. 6 Ɓî nji ndɔ dɛ́bɔkanigi
ně, dábakaiki ye k'ɔma ímoci. Nga, ɛtɔi nɛbɔ dábiki. 7 Sani dátu sɔsɔbɛ á
ɓaɓondigi etuge ndea Abalamu na bunde á Lɔ́ti. Cɔ, ka matu ndɔ, batɔa
ka Kanána na bunde á ka Pɛlɛ́si dábaiki gǎkɛ ka nji ndɔ. 8 Mpɔ Abalamu
áongoɗea Lɔ́ti: «Neodengemisigi, sani kabɛmbɛ sɔsɔbɛ ani n'obɛ, sɔsɔbɛ á
ɓaɓondigi etuge nɛmɔ na bunde akɔ, bende batɔa komunaměma. 9 Nji
bui a mosa akɔ. Cɔ, békatanɛ. Ooga njaga á nkei, néoga njaga á mŭku. O
gǎkɛ oga njaga á mŭku, néoga njaga á nkei.»
10 Lɔ́ti dáɔnji, áɔɔna mpenga á Yɔɔdáni bui ka ga sungiaga na Sɔai na
ana ibo ásĭ. Mosa á Mɔkɔta-Mokonga tukatuka á Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la, ɔma
ndɔ dátu ɓea *Paadísɔ ndea Mɔkɔta-Mokonga ɓea mpenga á ɔba Níi ka
Mísii. 11 Kaɓondɔ, yɛ Lɔ́ti aɔsɔmbɔa nɛkɛ mpenga á Yɔɔdáni áoga nci á
n'okomo. Bondɔ unge dábakatanigi. 12 Abalamu áojiga ka Kanána. Lɔ́ti â
gǎkɛ oika ka kenombe á mpenga á Yɔɔdáni, áotoisa éma ndeakɛ, áoga
ocuma ka Sɔdɔ́ma. 13 Tamɓea á batɔa ka Sɔdɔ́ma dájɔɔkani phê, ɓáoba na
ɓojeɗe mosa á Mɔkɔta-Mokonga.
14 Mbusa á Lɔ́ti katana na Abalamu, Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea
Abalamu: «Ɓî oiki, ɔnjia phɔ n'okomo, n'oyonga, gŭ na kusi. 15 Nji bui nde
ɔɔna, nekophande obɛ na basuko akɔ nkongopha. 16 Nebikisande phɔtɔ
ɛbɔkɔti ndeakɔ ɓea mpusu á oɗo. Atuoba na baɔtɔka tanga á mpusu
á oɗo, mmbe batu phɔtɔ ɔtɔka tanga á ɛbɔkɔti ndeakɔ. 17 Cɔ, tɔmba
bondanda na bogbae á nji, nekophande u.»
18 Abalamu áotoisa éma ndeakɛ, áoga oika bíbí á bame á ngbóngbo á
Mamúlɛ ka Ɛbulɔ́ni. Oa, áɔmphɛkɛa Mɔkɔta-Mokonga ɛtɛ-ɔ́phɛɔ.

Abalamu na Mɛɛkisɛdɛ́ki

14 1 Ka matu ndɔ, Amulaphéli moamɛ á ka Mɛsɔpɔtamía, Aliɔ́ki
moamɛ á ka Elasa, Kɛdɔ́li-Laɔméli moamɛ á ka Ɛlamu, Tidali
moamɛ á ka Gɔímu, 2 dábamani na Bhéla moamɛ á ka Sɔdɔ́ma, Bhísa
moamɛ á ka Gɔmɔ́la, Sinabɔ moamɛ á ka Adíma, Sɛmɛbɛ́li moamɛ á ka
Jɛbuímu na moamɛ á ka Bhéla, ande gea te Sɔali. 3 Baamɛ ɓɔku nde bɔbu
ɓáogamana, ɓáoɗondanaga k'eembe á ka Sidímu, ande gea te obenge á
Mɔnɛi.
4 Ka matu á basaga nkama na íbɛ (12), dábabeeki ika kusi á kɔkɔta ndea
Kɛdɔ́li-Laɔméli. Ka saga á ko nkama moci na isaɔ (13), dábaye gǎkɛ ika
kusi á kɔkɔta nɛkɛ. 5 Ka saga á ko nkama na gena (14), Kɛdɔ́li-Laɔméli,

k'imoci na baamɛ bunde dágamani nabɔ, dábĕkindi batɔa ka Lɛphaímu ka Asitɛlɔ́ti. Dábamani na batɔa ka Júji ka Amu, dábaekindi. Dábamani na batɔa ka Ɛmi ka ntanga á Kiliataímu dábaekindi. 6 Dábamani na batɔa ka Ɔli ka mamba nɛbɔ Sɛíi, dábĕbiigi, dábage osungiaga na Ɛ́li-Palani nnde a bíbí á nkanda. 7 Mpɔ, ɓáosikianaga, ɓáojua ka Ɛini-Misɛpati, ande gea te Kadési. Báomana na batɔa ka Amalɛki ka nji nɛbɔ bui, ɓáŏkinda. Bâ phɔtɔ omana na batɔa ka Amɔ́li bunde baiki ka Asasɔ́ni-Tamáli. 8 Cɔ, moamɛ á ka Sɔdɔ́ma, moamɛ á ka Gɔmɔ́la, moamɛ á ka Adíma, moamɛ á ka Jɛbuímu na moamɛ á ka Bhéla, ande gea te Sɔali, dábĕdondanisigi batɔa-emani nɛbɔ k'eembe á Sidímu ka manisa á 9 Kɛdɔ́li-Laɔméli moamɛ á ka Ɛlamu, Tidali moamɛ á ka Gɔímu, Amulaphéli moamɛ á ka Mɛsɔpɔtamía, Aliɔ́ki moamɛ á ka Elasa. Baamɛ ɓɔku ndɔ, ɓáomana na baamɛ gena. 10 Eembe á ka Sidímu dátumi n'ejimba ásĭ nnde dátu na kabolembo suɓi. Ɓî moamɛ á ka Sɔdɔ́ma na mmbe á ka Gɔmɔ́la dábati, ɓáoguia kau, bunɛngbo ɓáotea nci á mamba. 11 Bauka ɓáŏnganganeaga n'ɛtɔi bui á ka Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la na jue ea bubui. Mpɔ, ɓáoga nɛbɔ. 12 Bâ phɔtɔ ɔm'bɛda Lɔ́ti mɔyɛna á Abalamu, mmbe dáiki na Sɔdɔ́ma, ɓáonga nĕ n'ɛtɔi nɛkɛ bui.

13 Ka bunde dáti, moci áoga ongoɗea Abalamu muƐbulanía mbino ndɔ, mmbe dáiki bíbí á bame angbôngbongbo ndea Mamúlɛ. Mamúlɛ, ntɔa ka Amɔ́li muna-amakɛ na Ɛsikɔ́li na Anéli bunde dábangami Abalamu. 14 Ɓî Abalamu dáɔki gea bandungi mɔyɛna akɛ, áŏpha ɓakpa mia isaɔ nkama na ngia á njaga isaɔ (318) nkumba-émani. Ɓakpa ndɔ dábatu batɔa-okuu bunde á k'endu nɛkɛ. Báŏɓea ɓaɓiɓia, ɓáogaojua na Dháni. 15 Abalamu áŏkatanisaga batɔa-émani nɛkɛ ka gea te bébondokeɛ kĭpha. Yɛ na babɛdanigi nɛkɛ ɓáŏɓeaga ka ga sungiaga na Ɔba, nnde á gŭ á Dhamasíki. 16 Kaɓondɔ, áosikianaga n'ɛtɔi nɛkɛ bui, â phɔtɔ onsikianaga na mɔyɛnakɛ Lɔ́ti n'ɛtɔi nɛkɛ, bake na batɔa-mekakɔ bunɛngbo.

17 Ɓî Abalamu ankindi ye moamɛ Kɛdɔ́li-Laɔméli na baamɛ nde dábagamani na yɛ, áosikianaga. Moamɛ á ka Sɔdɔ́ma áoga oɗondana na yɛ k'eembe á Saphɛ, ande gea te: «Eembe ndea Moamɛ.»

18 Cɔ, Mɛɛkisɛdéki moamɛ á ka Salému dátu ntobéi-phɛa ndea Mokonga mmbe á na koba, dábiki na mokati na makana anjĕ. 19 Áobisa njaga akɛ gŭ á Abalamu, áɔyɔnga be: «Mokonga á na koba, mmbe aconji mokonda na koba ábisɛ njaga akɛ gŭ á Abalamu. 20 Bosegi ka Mokonga mmbe á na koba, mmbe débisi ɓaɓiɓia ndeakɔ ka njaga akɔ.» Mpɔ, Abalamu áomopha nkama moci á mosunge bui.

21 Moamɛ á ka Sɔdɔ́ma áongoɗea Abalamu: «Omopa ɓakpa ɔ́bɛdɛ nɛkɔ ɛtɔi.» 22 Abalamu áonsikisia: «Nɛɔphi k'ina á *Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga á na koba mmbe dáconji mokonda na koba. 23 Nɛɔphi gea kébɛdɛku tanda ka kema ndeakɔ, nanga aba muɛngɛ, kabɛ ngoi á ɓeato. Kaɓondɔ unge

kógeɛku: ‹Eme ambé nemophi Abalamu ɛtɔi.› [24] Kébɛdɛku ka nkumba.
Nebeeki tɔndɔ nnde baganda nɛmɔ dábai, na kebu á bagami ndeamɔ:
Anéli, Ɛsikɔ́li na Mamúlɛ, ɓundɔ baunge babɛdande nɛbɔ.»

Mokonga agi iɔnga na Abalamu

15 [1] Mbusa índɔ, nyɔngɔ á *Mɔkɔta-Mokonga dánkidii Abalamu
ka njeki, áongoɗea be: «Abalamu, kobɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ. Eme
nende nguba nɛkɔ. Nekophande kebu angbó phê.» [2] Abalamu áonsikisia:
«O! Mɔkɔta-Mokonga, Mɔkɔta nɛmɔ, ekende oomopa? Eme kɛm'bɔkɔti
miki. Ɛ́liɛjɛ́i mmbe a ka Dhamasíki, a ámbé abande miki á botikɔ a
k'endu nemɔ.» [3] Abalamu â goto ɔyɔnga gea: «Komopi ɛbɔkɔti, mmbe
dábɔkɔtɛani k'endu nɛmɔ tɔndɔ aambé abande miki a botikɔ nɛmɔ.»
[4] Mpɔ, nyɔngɔ á Mɔkɔta-Mokonga áonkidia gea: «Nna mmbe ambe
abande miki a botikɔ nɛkɔ. Abande ndiu mmbe obɛ ɔm'bɔkɔtande.»
[5] Mpɔ, Mɔkɔta-Mokonga áonjuanisa Abalamu na nsɛngɛ, áongoɗea
gea: «Cɔ, ɔnjia phɔ na koba, ótangɛ basɛɛngɔa kabɛ n'ɔtɔkande tanga
i.» Aongoɗea gea: «Bende unge ɛbɔkɔti nɛkɔ abikande.» [6] Abalamu
dábeeki nyɔngɔ ndea Mɔkɔta-Mokonga. Mɔkɔta-Mokonga áontanga ɓea
ntɔa-doni.

[7] Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea gea: «Nende Mɔkɔta-Mokonga, eme a
ámbé dékophui na Úli á batɔa ka Kaadɛ́a ka gea te, nekophɛ nji nde, ábɛ
akɔ.» [8] Abalamu áonsikisia: «Mɔkɔta-Mokonga, Mɔkɔta nɛmɔ, ekende
neengekisande ně, gea abande nji nɛmɔ?» [9] Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea
gea: «Ɔ́m'bɛda kani nka ngɔmbɛ moci, nka mɛmɛ moci, mŭku á mɔgɔgɔ,
bɔbu na bana basaga basaɔ-basaɔ, na etítí na miki á mboe.» [10] Abalamu
áŏbika na banyama ndɔ bɔbu, áŏbomaga. Áobisa phaeka-phaeka aɓɔ na
kɔɔnjianaga. Dákaebomigi găkɛ bambŭ. [11] Bandia dábaokamɓea gŭ á
mŏnda, Abalamu áŏɓeaga.

[12] Cɔ, ka gɔgɔmana á esa, tŏ áɔmbɛda Abalamu phê. Kindi na kɔɓɔɓɔkɔ
angbó áɔm'bɛda. [13] Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea Abalamu gea: «Uba
gea ɛbɔkɔti nɛkɔ baikande ka nji nde nna abɔ. Babande bakɔbɛ.
Bétambisagande ka basaga mia gena (400). [14] Netenande ndiu akpɛ
nyɔngɔ á ɓakpa nde babande ka kɔkɔbɛ nɛbɔ. Mbusa, bajuanande ko
n'ɛtɔi ásĭ. [15] Cɔ, obɛ, ophomande ka bonjánja Okuande ka ɓɔjɛjɛ, mbusa
ɓáokuumba. [16] Ɛbɔkɔti nɛkɔ asikianagande oani k'ɛbɔkɔti á ko gena. Nga,
ɓojeɗe ndea batɔa ka Amɔ́li kasungiigimbɛ ka gea nébeɛgɛ.»

[17] Mbenɔ nde mani dandĭ, kaiphiɔ angbó áobika. Mpɔ, maki na ɛɛmbɛ
á nsa áɔnyɛ́nya sɔsɔbɛ á phaeka-phaeka á ba nyama. [18] K'esandɔ,
Mɔkɔta-Mokonga áobisa ɛɔphi na Abalamu, áongoɗea be: «Nji nde
neŏphi ɛbɔkɔti nɛkɔ kpanga obenge á ka Mísii ka ga sungiaga k'obenge
angbóngbo Ɛphulati. [19] Ande gea te, nji ndea batɔa ka Kɛni, na nnde á

baKɛniji, na nnde á baKadimɔni, [20] na nnde á baÍti, na nnde á baPɛliji, na nnde á baLɛphai, [21] na nnde á baAmɔ́li, na nnde á baKanána, na nnde á baGiigasi, na nnde á baYɛbusi.»

Bɔkɔtɛana á Isumaíli

16 [1] Salai, nka Abalamu dákamonjei miki. Dátu găkɛ na mbɛdanigi nɛkɛ nke Agai, nseka á ka Mísii. [2] Salai áongoɗea munyakɛ: «Ɓî *Mɔkɔta-Mokonga dámoimisii onja á baniki, dani na mbɛdanigi nɛmɔ nke, kăsi omonjande kani miki-mŏko.» Abalamu áoɓeekea ɛsɔ á Salai. [3] Mbusa á Abalamu enda á basaga nkama (10) ka nji á Kanána, Salai nka Abalamu dámbɛdi mbɛdanigi nɛkɛ nke Agai, nseka á ka Mísii, áomopha munyakɛ ábɛ nke nɛkɛ bangbó. [4] Abalamu áoda na Agai. Agai áokumba éme. Ɓî Agai dáɔni gea ana éme, áɔm'bɛnjiaga mɔkɔta nɛkɛ Salai. [5] Mpɔ, Salai áongoɗea Abalamu: «Mboma nde baomoboma, ábɛ ka mŏ akɔ. Ande eme ambé démbisi mbɛdanigi nɛmɔ nke ka njaga akɔ. Ɓî aɔni ye gea ana éme, kéyé kema k'iso akɛ. Ambe Mɔkɔta-Mokonga ábɛ nteni-nyɔngɔ sɔsɔbɛ ani n'obɛ.» [6] Abalamu áonsikisia Salai: «Mbɛdanigi nɛkɔ nke a kusi á kɔkɔta nɛkɔ. Ngeea bíndɔ okondi.»

Mpɔ, Sala áokpanga tambisaga á Agai phê. Agai áontea, áoga ka nkanda. [7] *Malaeka ndea Mɔkɔta-Mokonga dándondi Agai ka nkanda bíbí á ntogɔ nde a k'aphe á Súli. [8] Áomŭsia: «Agai, mbɛdanigi-nke ndea Salai, otoki oani na ooga oani?» Agai áonsikisia: «Nenti Salai, mɔkɔta nɛmɔ nke.» [9] Malaeka ndea Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea: «Ja mɔtɛa mɔkɔta nɛkɔ óbeekeɛ ika kusi á moangɔ nɛkɛ.» [10] Malaeka ndea Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea: «Nebikisande ɛbɔkɔti nɛkɔ. Bakatɔkɛku na batangi. [11] Ona éme. Omonjande miki-mŏko. Onsuande ina á Isumaíli. Ka nyɔngɔ nde, Mɔkɔta-Mokonga aɔki nkogɔ á tambaga nɛkɔ. [12] Yɛ, abande ɓea mponda á k'osaa. Amanande na nkpa buakɛ, na nkpa buakɛ amanande nayɛ. Aendande sasakɛ, akatanande na bamuna-amakɛ.»

[13] Agai áonsua Mɔkɔta-Mokonga mmbe dáyɔngi nayɛ ina á «Onde Ɛl-lɔ́i, Mokonga mmbe aɔmŏna.» Nga, dáyɔngi gea: «Nɛmŏni phɔ doni mmbe aɔmŏna?» [14] Kaɓondɔ unge ɓáɔɔphana ntogɔ ndɔ: «Laai-Lɔ́i». Ande gea: «Ntogɔ ndea mmbe aoenda na mmbe aɔmŏna». A sɔsɔbɛ á Kadési na Bhɛlédi. [15] Agai áomonjea Abalamu miki-mŏko. Abalamu áonsua Isumaíli. [16] Mbenɔ nde Agai amonjei Isumaíli, Abalamu dátu na basaga nkama ngia á njaga isaɔ na ngia á njaga (86).

Mokonga a anganisi ina á Abalamu, áoba Abalaámu

17 [1] Mbenɔ nde Abalamu dátu na basaga nkama ngia á njaga gena na ngia á njaga gena (99), *Mɔkɔta-Mokonga áɔnsɛnɛkɛa, áongoɗea:

«Nende Mokonga Mɛna-Bukpɛkpɛ. Tamba mosa ani kanga kisɛki.
2 Nebisande ɛɔphi nɛmɔ sɔsɔbɛ akɔ n'eme. Nebikisande ɛbɔkɔti nɛkɔ ásĭ
phê.»
3 Abalamu áokpungbumana, áogbondoa endondo akɛ na oɗo, Mokonga
â goto ongoɗea: 4 «K'eme, ɔna ɛɔphi nɛmɔ n'obɛ. Obande aba-ɛɓɔkɔti ásĭ.
5 Bakakɔɔphanɛku ye k'ina á Abalamu, ina akɔ abande ndiu Abalaámu.
Nga, nekobisi aba-ɛɓɔkɔti ásĭ. 6 Nekophande ɛbɔkɔti ásĭ phê. Báconjande
ɛbɔkɔti ásĭ, na baamɛ bajuanande suɓi akɔ. 7 Nebisande ɛɔphi nɛmɔ
sɔsɔbɛ ani n'obɛ, na basuko akɔ mbusa akɔ, n'ɛbɔkɔti nɛbɔ buibui ka
basaga na basaga. Nebande Mokonga nɛkɔ na Mokonga ndea basuko akɔ
ka basaga na basaga. 8 Nekophande obɛ na basuko akɔ nji nde oiki kau
ɓea mɔkɛni. Ande gea te nji bubui á Kanána, ábɛ ɛtɔi nɛnu ka basaga na
basaga. N'eme nebande Mokonga nɛbɔ.»
9 Mokonga âgoto ongoɗea Abalaámu: «Oambande ɛɔphi nɛmɔ, obɛ na
basuko akɔ n'ɛbɔkɔti nɛbɔ bui. 10 Cɔ, ɔna ɛɔphi nɛmɔ nnde boambande
sɔsɔbɛ ani na benu, obɛ, n'ɛbɔkɔti á mbusa akɔ. Mŏko buakɛ ka benu,
*aguande ganja. 11 Bŏgusande ganja ka ngobo anu, nndɔ abande
mphangiɔ moci ɛɔphi nɛmɔ sɔsɔbɛ ani na benu. 12 Miki-mŏko buakɛ,
k'ɛbɔkɔti nɛnu, aguande ganja k'esa á ko ngia á njaga isaɔ (8) mbusa á
onjokana akɛ. Nanga muna-nkɔbɛ mmbe aonjokani k'endu nɛnu, nanga
nkɔbɛ mɔkɛni mmbe onsombi na ka k'ekombo nɛkɔ, baguande ganja.
13 Cɔ, nkɔbɛ nde aonjokani k'endu ndeakɔ, na mmbe bansombi na ɓangɔa,
bégusande ganja. Mpɔ, ɛɔphi nɛmɔ abande ka ngobo anu ɛɔphi á iphia.
14 Mŏko mmbe kaguɛku ganja, bamphapheande na ɓakpa ka nyɔngɔ nde
kabeekei ɛɔphi ndeamɔ.»
15 Mokonga â goto ongoɗea Abalaámu: «Kɔ́mɔphanɛku ye nkakɔ
k'ina á Salai. Kpanga á kĕkɛ nde, ɔmɔphanande ndiu k'ina á Sala.
16 Nebisande njaga gŭ akɛ. Ka yɛ goto unge nekophande miki-mŏko.
Nebisande njaga gŭ á nkakɔ, abande ama-ɛbɔkɔti ásĭ. Na ɓakɔta á
ketoto danga-danga ɓáonjokanande ka yɛ.» 17 Abalaámuáokpungbumana,
áogbondoa endondo akɛ na oɗo, áɔtɛba na áɔyɔngaga: «Mŏko n'ana
basaga mia moci (100), amonjande miki-mŏko? Sala abande na
miki, n'aye na basaga nkama ngia á njaga gena (90)?» 18 Abalaámu
â găkɛ ongoɗea Mokonga gea: «Ambe Isumaíli ambe áendɛ mosa
akɔ.» 19 Mokonga â ndiu ɔyɔnga gea: «Nna bo. Nkakɔ Sala a ámbé
amonjande kakɔ miki-mŏko. Ɔmɔphanande k'ina a Isáka[g]. Nebisande
ɛɔphi nɛmɔ na yɛ ɓea ɛɔphi nde nna na sungiaga k'ɛbɔkɔti nɛkɛ mbusa
akɛ. 20 Ka nyɔngɔ á Isumaíli găkɛ, dɛ́kɔɔki. Nebisande njaga ani gŭ akɛ.
Nemophande ɛbɔkɔti, na nebikisande phê. Abɔkɔtande ɓakɔta nkama

---

[g] **17.19** ***Isáka:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «atɛbi».

na íbɛ, na nemophande ekombo angbo. [21] Nebisande ndiu ɛɔphi nɛmɔ
na Isáka, mmbe Sala akoonjeande ka saga nde aobika na ka mbenɔ nde
tɔndɔ.»
[22] Mbenɔ nde Mokonga dágɔbi yɔngaga na Abalaámu, Mokonga
áondeketa, áotaia. [23] Mpɔ, Abalaámuáɔm'bɛda Isumaíli miki-mŏko nɛkɛ,
na bunde dábaonjokani k'endu nɛkɛ, na bunde désombi na ɓangɔa bɔbu.
Mŏko buakɛ sɔsɔbɛ á ɓakpa á k'endu ndea Abalaámu, k'esa ndɔ tɔ, áŏgusa
ganja ka ngobo abɔ bíndɔ Mokonga dángoɗi. [24] Abalaámudátu na basaga
nkama ngia á njaga gena na ngia á njaga gena (99), mbenɔ nde dágu
ganja. [25] Miki-mŏko nɛkɛ Isumaíli dátu na basaga nkama na isaɔ (13),
mbenɔ nde dágu ganja. [26] K'esa ndɔ tɔ moci, Abalaámuna Isumaíli
miki-mŏko nɛkɛ, ɓáogua ganja. [27] Ɓŏko bɔbu á k'endu nɛkɛ, bunde
baonjokani k'endu nɛkɛ, na bunde ĕsombi na ɓangɔa mɔtɛa bakɛni, bâ
phɔtɔ ogua ganja kimoci na yɛ.

Mokonga atɔ̌mi gea Sala amonjande miki-mŏko

18 [1] *Mɔkɔta-Mokonga dánsɛnɛkɛi Abalaámukusi á bame angbongbo
á Mamúlɛ, mbenɔ nde dáiki k'iso á mpume á ɛ́ma nɛkɛ somani,
mani n'aobɛta akpɛ phê. [2] Abalaámuáomesia iso akɛ, áɔ̌bɔna ɓŏko basaɔ
na bamamege mosa akɛ. Ɓî dɛ́bɔni, dáge mbangɔ ka dondana nabɔ,
kpanga k'iso á mpume á ɛ́ma nɛkɛ, áŏgbuka sua oɗo. [3] Aongoɗea kabɔ
moci: «Nekodengemisigi, keta mɔtɛamɔ. [4] Ómodeketani nébikɛ kanu
na ibo abɔa, bósokosɛgɛ n'ecinji, mbusa bŭmbiande kusi á me nde.
[5] Nenóphande ea á opha anu bukpɛkpɛ ka tutuisa tamba nɛnu. Nga,
ka nyɔngɔ índɔ unge benu bɔnyɛnyi mɔtɛamɔ, eme mbɛdanigi nɛnu.»
Báonsikisia: «Eya, tɔtɔkisa tɔ bíndɔ ɔyɔngi.» [6] Mpɔ Abalaámu áokamisaga
ja suɓi á ɛ́ma ka ngoɗea Sala: «Kamisaga. Bhɛda ntuna isaɔ á mpusu á
nkɛkɛ, bɔngisiaga ka mokati.» [7] Mbusa, Abalaámudáge mbangɔ k'ɔma
étuge, dámbɛdi mŭku á ngɔmbɛ anjánja n'anɔni, áomopha mbɛdanigi
nɛkɛ mŏko, mmbe dákamisigi ɔmba akɛ.
[8] Ɓî nyama dábidi ye, Abalaámudábɛdi ibo ɛbɛ n'ĕkpatu, na nnde
a ădɛdɛ, áobisa mosa abɔ. Áomamaga ka mphɛphɛ abɔ, bɔ, na ɓáoeaga
kusi á me. [9] Cɔ, bakɛni ɓáomusia Abalaámu: «Nkakɔ, Sala a koni?»
Áŏsikisia: «A suɓi á ɛ́ma.» [10] Ka bakɛni ndɔ moci áongea: «Ka saga nde
aobika, nebikande goto mɔtɛakɔ, nkakɔ Sala abande na miki-mŏko.»
Sala dáɔki nyɔngɔ ndɔ, na mamege k'íso á mpume mbusa á Abalaámu.
[11] Abalaámuna Sala dábaphomi. Sala dákaonjɛku ye. [12] Sala áɔtɛba
sasakɛ, áongea: «Ai! Eme nephomi ye, na mŏko nɛmɔ phɔtɔ. Kĕkɛ nde
ka kophomi, nɛtɔkande ba na maseye na onja á baniki?» [13] Kaɓondɔ
Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea Abalaámu: «Ka nyɔngɔ sina nde Sala atɔ́tɛbi?
Áogea: ‹Netɔkande ba na miki ka ko phomi?›» [14] Kema sina nde a găkɛ

ontua Mɔkɔta-Mokonga tɔtɔkisa i? Saga nde aobika, ka mbenɔ nde,
nebikande mɔtɛakɔ, Sala abande na miki-mǒko. 15 Sala áoba na kɔɓɔɓɔkɔ,
áongana: «Nndakɛ, kɛtɛbi.» Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea: «Eya, ɔtɔ́tɛbi.»
16 Mpɔ, ɓakpa ɓáǒmesia ka ga, ɓáoenga nkɛkɛɔ á Sɔdɔ́ma.
Abalaámuáotamba na bɔ ka phangiaga abɔ. 17 Cɔ, Mɔkɔta-Mokonga
áɔyɔnga: «Nɛnsɔmɛɛande Abalaámukema nde negeande? 18 Yɛ, abande
aba-ɛɓɔkɔti angbó na batɔa akpɛkpɛ. Ka nyɔngɔ akɛ unge, nebisande
njaga ani gǔ á ɛbɔkɔti bui á ka mokonda bui. 19 Nga, dénsɔmbu ka
gea ésoseɛ baniki-ɓǒko nɛkɛ, na ɓakpa bɔbu á k'endu nɛkɛ, baambɛ
moangɔ nɛmɔ mbusa akɛ. Ka tamɓea ka doni na ɓea á ɛɔphi nɛmɔ a
unge Mɔkɔta-Mokonga atɔtɔkisande mɔkɔ nɛkɛ gǔ á Abalaámubíndɔ
dámɔku.» 20 Mɔkɔta-Mokonga áɔyɔnga gea: «Ntabo gǔ á batɔa ka
Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la a akpɛ phê. 21 Ambe nédidɛ kó, ka ɔna nnde
ɓátɔtɔkisi. Aoba ntabo nde amoɗondi nande doni, kabɛ nande mbɛa,
neubande.»
22 Ɓakpa ndɔ ɓáotoka oa, ɓáoga na Sɔdɔ́ma. Abalaámuâ gǎkɛ ojiga
na Mɔkɔta-Mokonga. 23 Abalaámuáɔsɛkɛda bíbí á Mɔkɔta-Mokonga,
áomúsia gea: «Ande gea te, ǒma tɔ batɔa ɓojeɗe na bunde baka
batɔa ɓojeɗe? 24 Kabɛ suɓi á Sɔdɔ́ma, batɔa doni na ba nkama
ɓɔku (50), ande gea te ǒma tɔ batɔa ka nji bɔbu, kanga á ima á
ɓojeɗe nɛbɔ, ka nyɔngɔ á batɔa doni nkama ɓɔku (50) bunde ba
suɓî? 25 Nna tanda bo, kógeɛku kema bíndɔ. Emoa á batɔa doni
na batɔa kanga doni, ka gea oteni nyɔngɔ á batɔa doni sumbii
nnde á batɔa kanga doni. Nna ɔtɔtɔkɛana gea, nteni-nyɔngɔ ndea
ka mokonda bui átenɛ nyɔngɔ kanga koɗoni.» 26 Mɔkɔta-Mokonga
áonsikisia: «Aoba nenědondi batɔa doni nkama ɓɔku (50) ka Sɔdɔ́ma,
ka nyɔngɔ abɔ unge neimande ɓojeɗe á batɔa ka kenombe ndɔ
bui.»
27 Abalaámuâ goto onsikisia, áongoɗea: «Kadenge-denge, ómokuia
ngomi ka yɔnga n'obɛ, Mɔkɔta, eme ímbe na mpusu á oɗo, n'ebǔ. 28 Kabɛ
ka batɔa doni nkama ɓɔku (50), na bauki ɓakpa ɓɔku (5), ka nyɔngɔ á
ɓakpa ɓɔku ndɔ unge otukatukande nji bui?»Mɔkɔta-Mokonga áonsikisia:
«Kétukɛtukɛku kenombe ndɔ kabɛ na nědondi batɔa doni nkama gena na
ɓɔku (45).»
29 Abalaámuâ goto ɔyɔnga: «Kabɛ gǎkɛ batɔa doni na ba nkama
gena (40)?» Mɔkɔta-Mokonga áonsikisia: «Ka nyɔngɔ á batɔa doni ndɔ,
kégeɛku ka kema.»
30 Mpɔ, Abalaámuáɔyɔnga: «Nekodengemisigi Mɔkɔta, kɔbɛɛmbɛ
aobǎ́ na nɛyɔngi goto, kabɛ batɔa doni na ba nkama isaɔ (30)».
Mɔkɔta-Mokonga áonsikisia: «Kegeɛku ka kema aobǎ́ na neědondi oa
batɔa doni nkama isaɔ (30).»

31 Abalaámuáɔyɔnga: «Mɔkɔta, ómokuia ngomi ka yɔnga nɛmɔ. Kabɛ
nǒdondi nkama íbɛ (20).» Mɔkɔta-Mokonga áonsikisia: «Ka nyɔngɔ á
ɓakpa nkama íbɛ (20) ndɔ, kétukɛtukɛku kenombe ndɔ.»
32 Abalaámuâ goto ɔyɔnga: «Mɔkɔta, nekodengemisigi, kɔbɛɛmbɛ,
kabɛ na nɛyɔngi nyɔngɔ ímoci. Kabɛ nǒdondande batɔa doni
nkama (10)?»Mɔkɔta-Mokonga áonsikisa: «Ka nyɔngɔ á batɔa
doni nkama (10) ndɔ, kétukɛtukɛku kenombe ndɔ.» 33 Mbenɔ nde
Mɔkɔta-Mokonga agɔbi ye yɔnga na Abalaámu, Mɔkɔta-Mokonga áoga,
Abalaámuáosikianaga mɔtɛakɛ.

Mokonga anambi Lɔ́ti

19 1 Cɔ, ɔgɔgɔ, bamalaeka babɛ ɓáokidia ka Sɔdɔ́ma. Lɔ́ti daiki
gǎkɛ ka kǐo a Sɔdɔ́ma. Mbenɔ nde dɛ́bɔni, aǒmesia ka dondana
nabɔ, áogbuka keongi akɛ ka oɗo. 2 Mpɔ áɔyɔnga gea: «Bakɔta nɛmɔ,
nenodengemisigi, kɛtani mɔtɛamɔ, eme mbɛdanigi nɛnu. Bɔɔtɔka na
bosokosi ecinji anu, bódɛ mɔtɛamɔ. Bɔjujukande mɔkɛsuɛ, bôtutuisa
tamba nɛnu.» Báonsikisia Lɔ́ti gea te: «Nndakɛ, bedande ka ntanga.» 3 Lɔ́ti
áǒdengemisaga phê, na ka bii dábabeeki, ɓáoketa mɔtɛakɛ. Aɔɔmba kabɔ
ea na mokati kanga cacu, ɓáoea.
4 Cɔ, na bakénanumbɛ, ɓǒko bɔbu á ka Sɔdɔ́ma kpanga ka
baganda na jua ka baphomi, ɓáotimba endu. Ɓakpa bɔbu kabɔ
mɔci kajigɛ. 5 Baɔmɔphana Lɔ́ti, ɓáongoɗea gea: «Ɓǒko nde bangima
mɔtɛakɔ ɔgɔgɔ ba oani? Ójuanisa k'asu na nsɛngɛ ka gea tɛ bédɛ
nabɔ.»
6 Lɔ́ti áojuana kubii baɔ, áophatia kǐo mbusa akɛ, 7 áɔyɔnga gea: «Ɓaya,
nenódengemisigi. Bɔ́kɔtɔtɔkisɛmbɛ ɓojeɗe ndɔ. 8 Cɔ, nena ɓasɛka babɛ
bunde bakadondanimbɛ mɔnɔ na mǒko. Nějuanisande k'anu, bǒgeeande
bíndɔ anobɔngɛande. Bɔ́kɔtɔtɔkisɛmbɛ ndiu ka kema ka ɓǒko nde. Nga,
bande bakɛni nɛmɔ, akeni neambɛ bɔ anja.» 9 Báongoɗea gea: «Ótia!
Obɛ, onde mɔkɛni. Okondi óangɛ moangɔ gǔ asu? Cɔ, bekogeande ájeɗe
kɔnyɛnya bɔ.» Báontiba Lɔ́ti akpɛ, ɓáɔsɛkɛda bíbí á kǐo ka gea te bangiɛ.
10 Mpɔ, bamalaeka babɛ ndɔ ɓáonanɔa njaga abɔ. Báonsikisa Lɔ́ti ka
mpɛphɛ abɔ suɓi endu, ɓáophatia kǐo, gbonge! 11 Báǒbisa ɓakpa bunde
dábaiki ka kǐo bakeímeíme, kpanga ka baganda na ga á jua ka baphomi.
Ɓakpa ndɔ dábakatɔki ye jua ka kǐo.
12 Bamalaeka babɛ ndɔ ɓáongoɗea Lɔ́ti: «O goto na batɔa k'ekombo
nɛkɔ oani? Munya á miki nɛkɔ, baniki-ɓǒko-nɛkɔ, ɓasɛka nɛkɔ na nkpa
buakɛ á k'ekombo nɛkɔ suɓi á kenombe nde, ójuanisa. 13 Betukatukande
ɔma nde, nga, *Mɔkɔta-Mokonga aɔki ntabo ájeɗe asǐ gǔ á batɔa á ka
nji nde, ka nyɔngɔ índɔ unge ǎsoteki ka tukatuka i.». 14 Lɔ́ti áɔmɛa,
áoga ǒdonda ɓǒko á mbanje á ɓasɛka nɛkɛ, bunde dábaogea béboɛ

ɓasɛka nɛkɛ k'eyamani. Aŏngoɗea: «Kamisagani, tokani ka kenombe nde! Nga, Mɔkɔta-Mokonga atukatukande ɔma nde.» Ɓŏko á mbanje ndɔ, bâ găkɛ uuba te ande nyɔngɔ á ibɔnda.

Mokonga atukatuki Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la

15 Ka saga esa, bamalaeka ɓáonsosea Lɔ́ti gea: «Kamisaga, m'bɛda nkakɔ
na ɓasɛka ndeakɔ babɛ bunde ba oani, ambe bokuande kimoci na batɔa
ka nji nde bii bakuiande ɓojeɗe nɛbɔ.» 16 Lɔ́ti dâ goto na ngaka, mpɔ,
bamalaeka babɛ ndɔ ɓáondunga ka njaga, yɛ, nkakɛ na ɓasɛka nɛkɛ babɛ
ɓáŏjuanisa ka nsɛngɛ á ka nji. Nga, *Mɔkɔta-Mokonga dákondi amisa
akɛ.
17 Mbenɔ nde déjuanisi ka nsɛngɛ á nji ndɔ, malaeka moci áongoɗea
Lɔ́ti: «Tea ka amisa enda akɔ, kɔɔnjiɛ mbɛ mbusa akɔ. Komamɛgɛmbɛ ka
ntanda moci, tea ndiu nci á na mamba-mamba ka gea kokuɛmbɛ.» 18 Lɔ́ti
â găkɛ ongoɗea: «Kadengedenge mɔkɔta nna bo. 19 Ande doni, o anjánja
k'eme na omogi bonjanja eme mbɛdanigi nɛkɔ ka amisa enda ani. Eme
găkɛ, kɛtɔkɛku tea sua mamba-mamba. Nga, ɓojeɗe amodakateande na
nekuande. 20 Ɔna nji abɔa nde, kadengedenge nna bíbí ka eme tea suɓi
i? Omodeketa nɛsɔmɛanɛ ka nji abɔa, ko unge neamisande enda ani.»
21 Mpɔ, malaeka áongoɗea Lɔ́ti: «Nekokui goto ngomi, ketukatukɛku
nji abɔa ndɔ omaongoɗa. 22 Kamisaga, tea tɔ ko. Nga, kɛtɔkɛku gea
á kema n'okojumbɛ ko.» Ka nyɔngɔ ndɔ unge dábasŭ miki á nji ndɔ
Sɔali[h].
23 Mani dátai mbenɔ nde Lɔ́ti dákidi ka Sɔali. 24 Mpɔ, Mɔkɔta-Mokonga
áǒkisa gŭ á Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la mbua á mpophɛ á nsa nnde atoki na koba.
25 Áouja nji ndɔ, kenombe bui, ɓakpa á ka nji ndɔ, na ɔphɔ bui nde aɔtɛa
ka oɗo. 26 Nka Lɔ́ti, â găkɛ ɔɔnjia mbusa, áŏketia ka iganga á munɛi.
27 Mɔkɛsuɛ, Abalaámudémesi ka gă ɔma nde dáiki mosa á
Mɔkɔta-Mokonga. 28 Áɔɔnjia nkɛkɛɔ á Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la na kenombe
bui, áɔɔna maki n'aomaga sumbii maki á nsa angbo.
29 Mbenɔ nde Mokonga dátukatuki kenombe nde Lɔ́ti dáiki kau,
áonkanisia Abalaámu. Áontisa Lɔ́ti ka gea te katambɛgɛmbɛ mbenɔ nde
aouja nji.

Cina á ɛbɔkɔti á baMɔabu na baAmɔni

30 Lɔ́ti dána kɔɓɔɓɔkɔ á ika ka Sɔali. Áotoa ka kemombe ndɔ, áoga oika
ka mamba-mamba na ɓasɛka nɛkɛ babɛ. Dábaiki suɓi á kubu ókanga.
31 Esa moci, nseka imbɔ ange áongoɗea mɔtɔakɛ gea: «Abasu ande phomi.
Ɓŏko bana ka nji nde ka gea bɛ́ɔmanɛ na bɔ bíndɔ baogea k'ɔma nɛngbo.

---

h **19.22** ***Sɔali :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «abɔa».

32 Cɔ, bika bénusɛ abasu makana anjɛ, bédɛgɛ nayɛ ka gea bébɛ n'ɛbɔkɔti
nde atoki k'abasu.»
33 Kĭpha ndɔ, ɓáonusa ababɔ makana anjɛ. Nseka ímbɔ ange áoga oda
n'abakɛ. Ababɔ kaubɛ ka kema mbenɔ nde nseka ndɔ ange dĕnanu na
kabii dĕmesi. 34 Mamai, nseka ímbɔ ange áongoɗea juɛbɛ gea: «Nĕma
kĭpha, nedema n'abɛ. Benusɛ goto makana anjɛ ɔgɔgɔ á k'esande, mpɔ,
ógodɛ nayɛ ka gea te bébɛ n'ɛbɔkɔti nde atoki k'abasu.» 35 Ɔgɔgɔ ndɔ, bâ
goto onusa ababɔ makana anjɛ. Nseka nɛkɛ ímbɔ juɛbɛ â goto oga oda
nayɛ. Ababɔ kaubɛ ka kema mbenɔ nde nseka ndɔ juɛbɛ dénanu na ka bii
démesi.
36 Bondɔ unge Lɔ́ti dékumbisi ɓasɛka nɛkɛ babɛ éme. 37 Nseka ímbɔ ange
dámonji miki-mŏko dánsu ina á Mɔabu[i] . Yɛ a ámbé ande tata á baMɔabu
na ka k'esande. 38 Mmbɔ juɛbɛ dámonji phɔtɔ miki-mŏko, dánsu ina á
Bhɛni-Ami[j] . Yɛ a ámbé ande tata á baAmɔni na ka k'esande.

Abalaámu, Sala na Abimɛlɛ́ki

20 1 Abalaámudámɛi ka Mamúlɛ, áoga ka nji á Nɛgɛ́bu. Dáiki
sɔsɔbɛ á kenombe á Kadɛ́si na Súli. Mbusa, áoga oika na Gɛlali.
2 Abalaámudáɔyɔnga ka nyɔngɔ á nkakɛ Sala gea te ande aɔakɛ. Kaɓondɔ
unge Abimɛlɛ́ki moamɛ á ka Gɛlali déteki ɓakpa k'aphe á bɛda Sala.
3 Kĭpha, Mokonga dánsɛnɛkɛi Abimɛlɛ́ki ka njeki cɛdɛ! Áongoɗea gea:
«Okuande ka nyɔngɔ á nke ndɔ dɔ́m'bɛdi, nga ande nke a mbasa.»
4 Cɔ, Abimɛlɛ́ki na dákadondanimbɛ na Sala áonsikisia gea te: «Oh!
Mɔkɔta, besu, békegi ɓojeɗe. Osomoande bo? 5 Nna Abalaámusasakɛ
a ámbé dámongoɗi gea, Sala ande aɔakɛ? Sala â phɔtɔ omongoɗea
gea Abalaámu ande muna-amakɛ? Dégi nndɔ na mĕma ánja kanga gea
ɓojeɗe.»
6 Mokonga áonsikisia ka njeki gea: «Eya, éme phɔtɔ neubi doni gea
dógi ndɔ na mĕma anja. Eme phɔtɔ a ámbé dékoimisii gea kogeɛmbɛ
ɓojeɗe kaphɔani. Kaɓondɔ unge, dékekososi gea bódondanɛ naye. 7 Kĕkɛ
nde, nsikisa nke nde mɔtɛa munyakɛ. Munyakɛ ande *mɔɔtu-nyɔngɔ,
amɛmande ka phɔ akɔ ka gea te óbɛ na ɓoamia, óendɛ. A găkɛ oba n'o
konsikisii, uba gea okuande, obɛ na ɓakpa nɛkɔ bɔbu.»
8 Abimɛlɛ́ki áojujuka mɔkɛsuɛ, áɔ̌ɔphana babɛdanigi nɛkɛ bɔbu.
Áɔ̌tɔmiaga nyɔngɔ ndɔ, ɓáoba na kɔɓɔɓɔkɔ phê. 9 Mpɔ, áɔmɔphana
Abalaámuáomúsia: «Ekende osogi nĕ bende? Bojede sina nde nekogine,
ka bisia ani ɓojeɗe gŭ ani na batɔa koboamɛ nɛmɔ? Bojede nde kakeni
gĕa nkpa, aunge omogine. 10 Ekende ɗáokangi ka gea bo?» 11 Abalaámu

---

[i] **19.22** ***Mɔabu :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «toka mɔtɛa abɛ».

[j] **19.22** ***Bhɛni-Ami :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «miki á k'ekombo nɛmɔ».

áonsikisia: «Déyɔngigi sasani gea, batɔa k'ɔma nde nna na kabɔ mmbe ɗáom'banga Mokonga na bamomoande ka nyɔngɔ á nkani. 12 Eya, ande aɔani doni. Eme na yɛ abasu atɔ moci, bekatanigi ndiu ko mma. Ka nyɔngɔ índɔ unge aye nkani. 13 Mbenɔ nde Mokonga dámophui k'endu ndea abɛ déngoɗi nkani gea: ‹Ókondisaga n'eme, ɔ́yɔngɛ ɔma bubui nde begande gea nende aɔakɔ.›»

14 Mpɔ, Abimɛlɛ́ki ka sikisia Abalaámunkakɛ Sala, dámophi babɛdanigi bake na ɓŏko, â phɔtɔ omopha bamɔgɔgɔ na bangɔmbɛ. 15 Abimɛlɛ́ki áongoɗea gea: «Cɔ, nji nɛmɔ a unge aka njaga akɔ, ika k'ɔma nde akɔbɔngɛande.» 16 Mpɔ, áongoɗea Sala: «Nemophi aɔakɔ gbutuka á ɓangɔa ɛɛphu moci (1000). Nndɔ ande ka phangia á ɓakpa nde bonabɔ gea kona ɓojeɗe ka nyɔngɔ nde.»

17–18 *Mɔkɔta-Mokonga débisi bake bɔbu á k'endu ndea Abimɛlɛ́ki bangomba ka nyɔngɔ á Sala nka Abalaámu. Mpɔ Abalaámuáɔmɛma Mokonga, áonamisa Abimɛlɛ́ki, nkakɛ na babɛdanigi nɛkɛ bake ɓáoba bamakɛbɔkɔti.

Bɔkɔtɛana á Isáka

21 1 *Mɔkɔta-Mokonga abisa njaga akɛ gŭ á Sala, bíndɔ dáyɔngi. Áɔtɔtɔkisa nnde dámɔku. 2 Sala áokumba éme ka matu nde Mokonga dámbisii, áomonjea Abalaámumiki-mŏko moci nanga bii Abalaámudátu yetɔ phomi. 3 Abalaámuáonsua miki nde Sala dámonjei ina á Isáka. 4 Áongusa ganja k'esa á ko ngia á njaga isaɔ (8) bíndɔ Mokonga dánsosi. 5 Abalaámudátu na basaga mia moci (100) ka bɔkɔtɛana á Isáka. 6 Mpɔ, Sala áoyɔnga gea: «Mokonga amɔtɛbisi[k] na maseye. Ɓakpa bɔbu bunde baɔkande nyɔngɔ á Isáka, batɛbande kimoci n'eme. 7 Animbe dángoɗeaeka Abalaámu, esa moci Sala ĕungisaeka baniki? Nanga éme demonjei miki-mŏko ka kophomi akɛ.»

Abalaámu amɓigi Agái na Isumaíli

8 Isáka áɔmɔta, Sala áonginisa ɛbɛ. Ka nyɔngɔ índɔ unge Abalaámudáɔmbisi ea ásĭ.

9 Abalaámudátu na miki nɛngbo, Isumaíli mmbe Agai nseka á ka Mísii dámonjei. Ɛsa moci Sala dámŏni Isimaɛ́li n'aonkinia Isáka. 10 Mpɔ, Sala áongoɗea Abalaámu: «M'ɓeaga mbɛdanigi nke nde na anakɛ. Miki nde nnaɔtɔka n'atɔi botikɔ kimoci na miki-mŏko nɛmɔ Isáka.»

11 Nyɔngɔ ndɔ áonkangɛa Abalaámuphê, ka nyɔngɔ nde Isimaɛ́li dátu phɔtɔ anakɛ. 12 Mpɔ Mokonga áongoɗea Abalaámu: «Nyɔngɔ

---

k **21.6** ***Isáka:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «atɛbi».

ndɔ kaokangeɛmbɛ ka phɔa miki nɛkɔ mǒko na mbɛdanigi nɛkɔ nke.
Beekea tɔtɔkisa kema bui nde Sala atokongodî. Nga, ka nyɔngɔ á Isáka
a unge obande n'ɛbɔkɔti ásĭ nnde dɛ̌kɔɔku. 13 Ka mmbe gǎkɛ miki-mǒko
ndea mbɛdanigi nɛkɔ nke, nemophande phɔtɔ ɛbɔkɔti nga ande
anakɔ.»
14 Abalaámu áojujuka mɔkɛsuɛ, áomopha m'pimbo na kema á dogea
n'ibo na baoki na mpokɔ na tumisi n'ibo, áomopha Agai. Áonkumbisa
miki ka ngɔngɔ, áom'ɓeaga. Agai áoga n'aǒtamɓeaga ka nkanda
á Bhéli-Séba. 15 Mbenɔ nde ibɔ dási ka kema ndɔ, áon'deketa miki
kusi á iimbiɔ á me. 16 Mpɔ, áoga oika danga n'abɔa ɓea mɛtɛɛ mia
moci. Áoianaga sasakɛ gea: «Kekondi nɛ́ɔnɛ bii miki nɛmɔ aokua.»
Mpɔ, áotobokea ngamɔ. 17 Mokonga dáɔki ngamɔ á miki. Toka na
koba, Malaeka ndea Mokonga áomophana Agai: «Ekema? Kobɛmbɛ
na kɔɓɔɓɔkɔ. Nga, Mokonga aɔki ngamɔ á miki ɔma nde a béi.
18 Ómesia, onkakamisɛ miki ka mĕma, nga nembisa nde aba-ɛɓɔkɔti
ásĭ. Ka nyɔngɔ akɛ nebikisande ɛbɔkɔti.» 19 Mokonga áoukua iso á
Agai, áɔɔna ntogɔ, áotumisa kema á ibɔ ndɔ n'ibo, áonusa miki nɛkɛ
ibo.
20–21 Mokonga áonamba miki, na yɛ áɔmɔta. Áoika ka nkanda á Palani,
áoba ngusa akpɛkpɛ phê. Amakɛ áom'busa nseka á ka Mísii, áoba nkakɛ.

Abalaámuaɔngani na Abimɛlɛ́ki

22 Ka matu ndɔ, Abimɛlɛ́ki moamɛ á ka Gɛlali na Phikɔ́li mɔkɔta á batɔa
émani ndeakɛ, áoga ongodɛa Abalaámugea: «Mokonga akimoci n'obɛ
ka kema bui nde oogea. 23 Cɔ, kɛ̌kɛ nde, ɔpha kani k'ina á Mokonga
ka gea kɔmɔtɔngaeka, éme, baniki amɔ kabɛ basuko amɔ. Sumbia bii
dékogi anja, ómogea phɔtɔ anja éme, na nji nde oiki kau ɓea mɔkɛni.»
24 Abalaámuáongea: «Nɛɔphi.»
25 Abalaámudányenyi Abimɛlɛ́ki ka nyɔngɔ á ntogɔ moci nde
babɛdanigi ndea Abimɛlɛ́ki dábeengangeanigi nĕ. 26 Abimɛlɛ́ki áonsikisia:
«Keuuba animbe dági ndɔ. Na ka k'esande obɛ sasakɔ kómongodî
tanda na dɛ́kɛɔki gǎkɛ kau.» 27 Kaɓondɔ, Abalaámuáǒbɛda bamɔgɔgɔ,
bamɛmɛ na bangɔmbɛ áomopha Abimɛlɛ́ki. Mpɔ, bɔbu babɛ báɔɔngana.
28 Abalaámuáǒphaphɛa bake á bamɔgɔgɔ ngia á njaga íbɛ (7). 29 Abimɛlɛ́ki
áomúsia Abalaámu: «Ǒphaphi bamɔgɔgɔ ngia á njaga íbɛ ka nyɔngɔ
eke?» 30 Abalaámuáonsikisia: «Ɔ́bɛda bake á bamɔgɔgɔ ngia á njaga
íbɛ abande kema á mŭbisɔ ka gea, éme ambe détongi ntogɔ nde.»
31 Ka nyɔngɔ ndɔ unge, dábasŭ ɔma ndɔ Bhéli-Séba[1] ka gea bɔbu babɛ
dábaɔngani.

---

[1] **21.31** ***Bhéli-Séba:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ntogɔ á gea ionga».

32 Abalaámuna Abimɛlɛ́ki dábaɔngani ka Bhɛ́li-Sɛ́ba. Mbusa i, Abimɛlɛ́ki
na Phikóli mɔkɔta á batɔa emani, ɓáosikianaga ka nji á baPhilistíni.
33 Abalaámudákoni ka Bhɛ́li-Sɛ́ba me nde báɔɔphana tamaisi. Áotoɓea ina
á *Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga á mɛyɔ. 34 Abalaámudáendi esa ásĭ phê ka
nji á baPhilistíni.

Abalaámu ambisi Isáka ka phɛa

22 1 Mbusa índɔ, Mokonga áombisa Abalaámumosa á tombaga,
áɔmɔphana: «Abalaámu.» Áonsikisia: «Eme yɛ.» 2 Mokonga â
goto ongoɗea gea: «Mbɛda kakɔ miki-mŏko nɛkɔ ngɔmu, Isáka mmbe
onkondi. Ógɛ ka nji á Mɔlia, nga, oa, nekophangiande ka bamamba ndɔ
moci nde ontoboande Isáka ka nyama á phɛa gŭ i.»
3 Mama i, Abalaámudájujuki mɔkɛsuɛ. Áobomaga sake á toboa phɛa,
áobisa ka ngɔngɔ á mponda nɛkɛ. Mpɔ, áɔmɛa k'imoci na miki-mŏko nɛkɛ
Isáka na babɛdanigi ɓŏko babɛ, ɓáoga ɔma nde Mokonga dámphangi.
4 K'esa á ko isaɔ, Abalaámuáomesia mǒ akɛ, áǎna ɔma ndɔ danga.
5 Déngoɗi babɛdanigi nɛkɛ ɓŏko gea: «Bɛnu, ikani oani kimoci na
mponda. Eme na Isáka betaiande gŭ ka beba á Mokonga. Mbusa
béonojiia.» 6 Abalaámudábɛdi sake á toboa phɛa, áonkumbisa miki-mŏko
nɛkɛ Isáka. Yɛ sasakɛ áɔbɛda nsa na mbakɔ. Mpɔ, ɓáotutuisa tamba bɔbu
babɛ.
7 Isáka áomúsia abakɛ Abalaámugea: «Abɛ.» Abakɛ áonsikisia: «Moko,
nemaɔkɔɔka.» Isáka âgoto ongoɗea: «Cɔ, bena sake, béoba na nsa. Cɔ,
miki á mɔgɔgɔ á toboa ka phɛa ama koni?» 8 Áonsikisia: «Moko, Mokonga
yɛ sasakɛ ĕkaɓeande mɔgɔgɔ á toboa akɛ ka phɛa.» Mpɔ, ɓáotutuisa
tamba bɔbu babɛ.
9 Mbenɔ nde dábakidi k'ɔma nde Mokonga dámphangi,
Abalaámuáophɛka ɛtɛ ɔ́phɛɔ béi, áobisa sake gŭ i. Áom'boaga miki-mŏko
nɛkɛ Isáka, áon'desa gŭ á sake ɛtɛ ɔ́phɛɔ. 10 Mɔngɔ ímoci Abalaámu,
áoboa mbakɔ ka gea ántenɛ miki-mŏko nɛkɛ ka kingo. 11 Mpɔ, malaeka
ndea *Mɔkɔta-Mokonga ka toka na koba áɔmɔphana: «Abalaámu!
Abalaámu!» Yɛ áoɓeekea: «Eme yɛ.» 12 Malaeka áongoɗea: «Konanoembɛ
njaga gŭ á miki-mŏko nɛkɔ ngɔmu, konkambɛmbɛ na kema. Kĕkɛ nde
neubi gea oom'banga Mokonga, nga kɔnkpɛmi na miki-mŏko nɛkɔ
ngɔmu.»
13 Mɔngɔ ímoci Abalaámuáɔmɔ̌na mŭku á mɔgɔgɔ na ndeka akɛ n'ĕgɔi
ka me. Mpɔ, áoga ɔmbɛda, áontena, áontoboa k'ɔphɛɔ k'ɔma á miki-mŏko
nɛkɛ. 14 Abalaámuáosua ɔma ndɔ: «Mokonga ĕkaɓeande.» Kaɓondɔ unge
báɔyɔnga k'esande: «Ka mamba á Mɔkɔta-Mokonga ĕkaɓeande.»
15 Na koba, malaeka ndea Mɔkɔta-Mokonga â goto ɔmɔphana
Abalaámu. 16 Áongoɗea gea: «Mɔkɔta-Mokonga anyɔngi be: ‹Nɛɔphi k'eme

sasani ka nyɔngɔ nde ɔtɔtɔkisi kema ndɔ. Nga k'ɔmɔkpɛmɛi na miki-mŏko
nɛkɔ ngɔmu, 17 eya, nebisande njaga ani gŭ akɔ. Nebikisande ɛbɔkɔti nɛkɔ
ɓea basɛɛngɔa á na koba, na bɛa mbume á k'ɔbɛɛ á k'obenge. Ɛbɔkɔti
nɛkɔ báenganganeagande na nji ndea á ɓaɓiɓia nɛbɔ. 18 Ka nyɔngɔ abɔ
aunge nebisande njaga ani gŭ á ɛbɔkɔti á ka mokonda bui nga, dóbeeki
ɛsɔ ani.›» 19 Mpɔ, Abalaámuáǒjia babɛdanigi nɛkɛ ɓŏko, ɓáoga kimoci nci
a na Bhéli-Séba nga, Abalaámuɗáoikaga na Bhéli-Séba.

Ɓaniki ndea Naɔ́li

20 Mbusa á kema ndɔ, dábangoɗi Abalaámugea: Míika ĕonji phɔtɔ ka
munamakɔ Naɔ́li baniki-ɓŏko. 21 Miki-mŏko ange dátu Úsi, bamɔtɔakɛ
dábatu Bhúji, Kɛmuéli mmbe dám'bɔkɔti Alámu, 22 Kɛsédi, Ájɔ, Piidasi,
Idilaphu, na Bhɛtuéli. 23 Bhɛtuéli dám'bɔkɔti Lɛbéka, baniki-ɓŏko ngia
á njaga isaɔ (8) ndɔ, baunge Míika déonji ka Naɔ́li muna-amakɛ na
Abalaámu. 24 Lɛúma, nke bangbó á Naɔ́li débɔkɔti phɔtɔ kakɛ baniki:
Téba, Gaamu, Taasi na Maaka.

Kukua na úmba á Sala

23 1 Cɔ, mbenɔ nde Sala dátu na basaga mia moci nkama íbɛ na ngia
á njaga íbɛ (127), 2 dáku na Kiliati-Alaba ande gea te Ɛbulɔ́ni ka
nji á Kanána. Abalaámu áobisa kekusa á nkakɛ Sala, áongameaga. 3 Mpɔ,
áŏmesia bíbí á mŏnda á nkakɛ, áoga ɔyɔngaga na baÍti. 4 Áŏngoɗea gea:
«Nende mɔkɛni mɔtɛanu, neiki oani ka mbenɔ ábɔa. Ómosombisiani ɔma
néumbɛ mŏnda á nkani.» 5 BaÍti ɓáonsikisia Abalaámugea: 6 «Mɔkɔta,
ɔ́sɔɔka phɔ. Mokonga akobisi moamɛ sɔsɔbɛ asu. Sɔmbɔa ka ɔma nɛsu
nnde a ánja ka umba nkakɔ, nga, nna na ka besu nde akɔkpɛmɛande na
ɔma á umba nkakɔ.»
7 Ka matu ndɔ, baÍti baunge dábatu bakô á nji. Mpɔ, Abalaámuáŏmesia,
áoga ogbuka muanku mosa abɔ, 8 áŏngoɗea be: «Áoba n'obobeeki doni
néumbɛ mŏnda á nkani, ɔ́mɔɔkani phɔ. Bóngoɗeɛ kani Ɛphulɔ́ni muna
Sɔali 9 ámosombisiɛ kubu ókanga nɛkɛ á Makipéla nnde a ka ta ciko
nɛkɛ. Átenɛ kani esombi i mosa anu ka gea te kubu ókanga ndɔ abɛ
nɛmɔ.»
10 Ɛphulɔ́ni moÍti dáiki găkɛ ka nkindi k'ekombo nɛkɛ. Áonsikisia
Abalaámuk'ɛsɔ akpɛ ka gea te, baÍti bɔbu bunde dábatu ka ntua báɔkɛ.
11 Áongoɗea gea: «Mɔkɔta, nna bo. Ɔ́mɔɔka phɔ. Nekophi ciko, néokopha
kubu ókanga nde a kau. Nekophi mosa á batɔa k'ekombo nɛmɔ, umba
mŏnda a nkakɔ.»
12 Abalaámuâ goto ogbuka muanku akɛ mosa á batɔa ka nji. 13 Mpɔ,
áongoɗea Ɛphulɔ́ni mosa á batɔa ka nji bɔbu gea: «Kadengedenge,
nékophɛ ɓangɔa k'esombi á ciko. Beekea kani u, mpɔ neumbande mŏnda

á nkani.» 14 Ɛphulɔ́ni â gǎkɛ onsikisia Abalaámugea: 15 «Mɔkɔta, ɔ́mɔɔka
phɔ. Odo á esombi á gbutu-gbutu á ɓangɔa mia gena (400) aphɔ kema
sina sɔsɔbɛ ani n'obɛ? Umba mǒnda á nkakɔ.» 16 Abalaámubáɔɔkana na
Ɛphulɔ́ni. Áomopha gbutu-gbutu á ɓangɔa mia gena nnde dáyɔngi mosa
á baÍti. Bangɔa ndɔ basombisigi-nkumba dábaɔbɛdanaga nĕ ka matu ndɔ.
17 Kaɓondɔ, ciko ndea Ɛphulɔ́ni nnde á ka Makipɛ́la n'okomo á Mamúlɛ:
ciko, kubu ókanga nde a kau, na bame nnde a ka moɔ á ka ciko áoba
ndea 18 Abalaámu, mosa á baÍti bunde dábatu ka ntua.
19 Mbusa índɔ, Abalaámu áomúmba nkakɛ Sála suɓi ókanga á Makipɛ́la,
n'okomo á Mamúlɛ, ande gea te Ɛbulɔ́ni ka nji á Kanána. 20 Ciko na kubu
ókanga nde a kau, dákatu ye kusi á kɔkɔta ndea baÍti, â yetɔ oba ndea
Abalaámuka umbaga á mǒnda á batɔa k'ekombo nɛkɛ.

Tɔmɛa á Isáka nke

24 1 Abalaámudáphomi phê. *Mɔkɔta-Mokonga dámbisii njaga ka
kema bui. 2 Esa moci, Abalaámuáongoɗea mbɛdanigi nɛkɛ ímbɔ
akǎ phê, mmbe ɗáoanga nkumba á k'endu nɛkɛ bui gea: «Ƙukumisa njaga
akɔ kusi á kɛbɛ ani. 3 Nekonusande gǎkɛ esomba k'ina á Mɔkɔta-Mokonga,
Mokonga á na koba na mokonda gea, kom'boɛeka ka ɓasɛka á ka Kanána
nji nde béiki kau, ómopha moganda nɛmɔ k'eyamani. 4 Ogande ndiu ka
nji nɛmɔ áɔbɔkotɛana, na k'ekombo nɛmɔ ka tɔmɛa miki nɛmɔ Isáka nke.»
5 Mbɛdanigi áongea: «Ƙabɛ gǎkɛ nke kayɛ na kakondi ɓea ani ka
nji nde, nensikianagande na moganda nɛkɔ ka nji nde dótoki kau?»
6 Abalaámuáoya. Áongea: «Ɔ́ɛnjiambɛ anja ka ja na moganda nɛmɔ
ko. 7 Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga á na koba mmbe dámotoisi ka nji
nɛmɔ ábɔkɔtɛana, phɔtɔ k'endu ndea abɛ, dámɔɔphani áɔmɔɔphisa
gea, amopande nji nde ka basuko amɔ. Yɛ sasa akɛ a ámbé antekande
malaeka nɛkɛ mosa akɔ. Ko unge ɔntɔ́mɛande gǎkɛ moganda nɛmɔ nke.
8 Kabɛ nke na kakondi ɓea akɔ, esomba nde nekonusi, kaɔbɛdɛku. Cɔ,
konjɛ mɔnɔ na moganda nɛmɔ ko.» 9 Mpɔ mbɛdanigi áokukumisa njaga
akɛ kusi á kɛbɛ á mɔkɔta nɛkɛ Abalaámu, áonoa esomba ka nyɔngɔ ndɔ.
10 Mbɛdanigi áǒbɛda ka bangamia ndea mɔkɔta nɛkɛ nkama. Â phɔtɔ
ɔbɛda kema ndea mɔkɔta nɛkɛ nnde a ánjánja bui ka kɔkɔta akɛ. Áɔmɛa,
áoga na Mɛsɔpɔtamía, nji ndea Naɔ́li.
11 Ɓî aju ka ngba nji, áǒgbutisa bangamia bíbí á ntogɔ. Datu
ɔgɔgɔ, mbenɔ nde bake ɓáobika oɗogaga ibo. 12 Oa, áɔmɛma be:
«Mɔkɔta-Mokonga mmbe ba a mɔkɔta nɛmɔ Abalaámu. Nekodengemisigi,
ɔ́mɔbɛtisa phɔ n'ephiphi anja k'esa nde. Ɔ́tɔtɔkisɛ phɔtɔ bonjánja
nɛkɔ ka mɔkɔta nɛmɔ Abalaámu. 13 Ɔ́mǒna phɔ bíbí á ntogɔ, ɔma nde
ɓasɛka á batɔa ka nji nde ɓáobika oɗogaga ibo. 14 Cɔ, miki á nseka nde
nengoɗeande: ‹Kadengedenge, yɛgɛtisa phɔ mbik'íbo nɛkɔ ka gea nénoɛ

ibo›, n'amosikisiande: ‹Noa. Neophande phɔtɔ bangamia nɛkɔ ibo›, mmbɔ
ambɔ ɔnsɔmbu ka mbɛdanigi nɛkɔ Isáka. Kaɓondɔ unge neubande gea
ɔtɔtɔkisi bonjánja nɛkɔ ka mɔkɔta nɛmɔ.» 15 Na kagɔbɛimbɛ yɔnga, miki á
nseka moci áɔsɛnɛka, ina akɛ Lɛbɛ́ka muna Bhɛtuɛ́li, mosuko á Míika, na
munyakɛ Naɔ́li, muna-amakɛ na Abalaámu. 16 Dátu ngɔji á miki á nseka,
mmbe dákadondanimbɛ na mŏko. Aodida na ntogɔ, áotumisa mbik'íbo
nɛkɛ, â goto otaia.
17 Mbɛdanigi ndea Abalaámuáokamisaga ga á dondana nayɛ,
áongea: «Kadengedenge, omopa phɔ k'ibo ndɔ a ka mbik'íbo nɛkɔ,
nenoɛ.» 18 Lɛbɛ́ka áonsikisia gea: «Mɔkɔta, noa ibo.» Áokamisaga yɛgɛtisa
á mbik'íbo, áomopha ibo. Yɛ, áonoa. 19 Agɔbi ye opha akɛ ibo, áongea:
«Nedogande phɔtɔ nnde á bangamia nɛkɔ na ka bii ɛnɔta ĕsiande.»
20 Áokamisaga dukia á ibo bui á ka mbik'íbo suɓi á kema á nusa na
banyama ibo. Â goto okamisaga ga a doga a ibo na ntogɔ ka nusa a
bangamia bɔbu. 21 Mbɛdanigi áontumia nseka ndɔ n'iso ka gea te, kabɛ
n'ande mbɛa, kabɛ n'ande doni gea Mɔkɔta-Mokonga angami ka tamba
nɛkɛ.
22 Ɓî bangamia bagɔbi ye noa a ibo, mbɛdanigi áomopha nseka ndɔ
nsobe íbɛ á ɔ́lɔ angbongbo, n'ana boɗoko ɓea gaama mía moci, na nsobe
nɛngbo moci abɔbɔa á bisa akɛ k'ɛɔ, n'ana boɗoko ɓea gaama ngia á
njaga. 23 Aongea: «Nekodengemisigi, omongoɗea, onde nseka nde ba ani?
Bebande n'ŏma á tŏ mɔtɛa abakɔ?» 24 Aonsikisia: «Nende muna Bhɛtuɛ́li,
mosuko á Naɔ́li na Míika.» 25 Â goto ongea: «Bena ɔma á tŏ ásĭ. Be phɔtɔ
na kasa ka isa a banyama na nnde a desa abɔ kau.»
26 Mpɔ mbɛdanigi áogbuka muanku akɛ mosa á Mɔkɔta-Mokonga,
áombeba. 27 Aogea: «Obebɔ ka Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga ndea mɔkɔta
nɛmɔ Abalaámu. Nga, nnaodeketa tɔtɔkisa á bonjanja nɛkɛ mɔtɛa mɔkɔta
nɛmɔ. Amɔsɔndɔi tɔ, ecinji ani áoga ongia k'endu ndea muna-amakɛ na
mɔkɔta nɛmɔ.»
28 Mpɔ nseka áoga mbangɔ, áɔntɔmiaga amakɛ nyɔngɔ ndɔ bui.
29–30 Lɛbɛ́ka dátu na phomia akɛ ina akɛ Labáni. Dáɔni nsobe bui: nnde a
abɔa k'ɛɔ á muna-amakɛ, nnde angbóngbo ka m'bɔmbɔ akɛ. Dáɔki phɔtɔ
nyɔngɔ nde mbɛdanigi dángoɗi nseka. Áoga mbangɔ ka dondana na nkpa
ndɔ. Áondonda na bangamia nɛkɛ bíbí á ntogɔ. 31 Áongea: «Bhika mŏtɛsu,
obɛ ímbɔ Mɔkɔta-Mokonga akobisii njaga. Ekende omamei ka ngba? Eme
sasani, ne ye ɔyi ɔma á tŏ na bɔngisia á ɔma ka bangamia nɛkɔ.»
32 Mpɔ mbɛdanigi ndea Abalaámu áongia k'endu. Labáni áokisisa
nkumba gŭ á bangamia, baŏisisa kasa, na ɔyia kasa nde ɓáoda kau. Â
phɔtɔ omopha mbɛdanigi, na ɓakpa nde dábabiki na yɛ, ibo ka sokosa
ecinji. 33 Báomopha ea, â ndiu ogea: «Kéɛgɛku na kɛtŏmimbɛ nyɔngɔ
nde ne nĕ.» Mpɔ Labáni áongea: «Cɔ, tŏmia.» 34 Nkpa ndɔ áongea: «Nende

mbɛdanigi nde ba Abalaámu. 35 Mɔkɔta-Mokonga, ambisii mɔkɔta nɛmɔ
njaga phɛ̂, áoba na ɓoombia. Áomopha ɛtɔi ásĭ: bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ,
bangɔmbɛ, ɓangɔa na ɔ́lɔ, bangamia na bamponda. Â phɔtɔ omopha,
babɛdanigi, bake na ɓŏko. 36 Nkakɛ Sala, dám'bɔkɔtɛi miki ka kophomi,
mmbe mɔkɔta nɛmɔ dámophi nkumba nɛkɛ bubui. 37 Dámonusi esomba
áongea: ‹Kom'boɛeka moganda nɛmɔ nke, nseka á ka batɔa ka Kanána,
nji nde béiki kau.› 38 Kaɓondɔ, dámogi: ‹Ɔ́mɔnɔɛa esomba ka ga k'ekombo
nɛmɔ, k'endu ndea abɛ, k'aphe á bɔɛa moganda nɛmɔ nke.› 39 Déngoɗi
gǎkɛ mɔkɔta nɛmɔ gea: ‹Cɔ, a gǎkɛ oba nke kayɛ na kakondi ɓea ani
koni!› 40 Áomosikisia: ‹Mɔkɔta-Mokonga mmbe aomotambisa ka enda
ani, antekande malaeka nɛkɛ k'imoci n'obɛ, atɔtɔkisande tamba nɛkɔ
anja. Ɔm'bɔɛande moganda nɛmɔ nke k'ekombo nɛmɔ, k'endu ndea
abɛ. 41 Mbenɔ nde ogaeka k'ekombo nɛmɔ, nanga kɔtɔi kema. Cɔ, iɔnga
nɛmɔ kaɔbɛdɛku.› 42 K'esande, neju ye gǎkɛ bíbí á ntogɔ, nɛ́ɔmɛma be:
‹Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga nde ba a mɔkɔta nɛmɔ Abalaámu, tɔtɔkisa
phɔ anja tamba nde dékpangi. 43 Ɔ́mɔ̌na phɔ, ne bíbí á ntogɔ. Cɔ, miki
á nseka nde akidianande k'aphe á doga á ibo, mmbe nengoɗeande:
"Ómopa k'ibo á ka mbik'íbo nɛkɔ." 44 Â gǎkɛ omosikisia: "Noa pɛ sasakɔ.
Nedogande phɔtɔ ka bangamia nɛkɔ." Mpɔ neubande ye tɔ nke sina
mmbe Mɔkɔta-Mokonga ambisii moganda ndea mɔkɔta nɛmɔ.› 45 Nɛ
kɛ́gɔbɛimbɛ ɛmɛmi ka mĕmani, Lɛbɛ́ka áɔsɛnɛka, n'akumbi mbik'íbo
k'ɛkɔta. Aodida na ntogɔ k'aphe á doga á ibo. Néongea: ‹Kadengedenge,
ómopa ibo á onoa.› 46 Áokamisaga kisa mbik'íbo nɛkɛ k'ɛkɔta, áomogea:
‹Noa ibo, nĕnusande phɔtɔ bangamia nɛkɔ.› Mpɔ néonoa, â phɔtɔ ŏpha
bangamia nɛmɔ ibo. 47 Mbenɔ nde nemŭsi gea onde nseka ndea ani?
Áomosikisia: ‹Nende nseka nde ba Bhɛtuɛ́li, muna Naɔ́li, munya Míika.›
Mpɔ néongisa nsobe abɔbɔa k'ɛɔ, nnde a gǎkɛ angbongbo, áongisa
ka m'bɔmbɔ. 48 Mpɔ néogbuka muanku ani mosa á Mɔkɔta-Mokonga,
néombeba. Néondokomisa Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga ndea mɔkɔta
nɛmɔ Abalaámu. Mmbe amɔsɔndɔi, nê tɔ oga dɛ! Ka ga á tɔmɛa moganda
ndea mɔkɔta nɛmɔ nseka k'ekombo nɛkɛ. 49 Cɔ, ómongoɗeani pɛ,
aobǎ́ n'obobeeki doni na phangia á bonjánja ka mɔkɔta nɛmɔ. Kabɛ
n'ǎna bo, ómongoɗeani pɛ. Negɛ, kabɛ njaga á nkei, kabɛ njaga á
mŭku.»

50 Mbusa á ɔka nyɔngɔ ndɔ, Labáni na Bhɛtuɛ́li ɓáonsikisia gea: «Nyɔngɔ
nde atoki ka Mɔkɔta-Mokonga, besu béketenɛku kau. 51 Cɔ, Lɛbɛ́ka a
ambɔ a mosa akɔ. Nga nĕ, abɛ nka moganda ndea mɔkɔta nɛkɔ, bíndɔ
Mɔkɔta-Mokonga ayɔngi.» 52 Mbɛdanigi ndea Abalaámuaɔki ye nyɔngɔ
ndɔ, áogbuka muanku akɛ mosa á Mɔkɔta-Mokonga, áombeba. 53 Mbusa,
áophuia suɓi á nkumba nɛkɛ, nsanga á ngɔa na nnde á ɔ́lɔ, na bɔngɔ,
áomopha Lɛbɛ́ka. Â phɔtɔ ŏpha aɔakɛ n'amakɛ, nsanga ésombi akpɛ.

54 Mbɛdanigi ndea Abalaámuna ɓakpa nde dábiki na bɔ, ɓáoeaga, ɓáonoa,
mpɔ ɓáoga oda.
Bajujuki ye, mbɛdanigi ndea Abalaámuáŏngoɗea: «Cɔ, ómososeani
pɛ néjɛ mɔtɛa mɔkɔta nɛmɔ.» 55 Aɔakɛ na Lɛbɛ́ka n'amakɛ, ɓáongea:
«Nseka agande mbusa, n'deketa phɔ béikɛ naye abɔa, k'esa ɓea nkama.»
56 Mbɛdanigi áŏgea: «Bókomoiphisɛgɛmbɛ, Mɔkɔta Mokonga amogami
ka tamba nɛmɔ. Nekondi bómososeɛ néjɛ mɔtɛa mɔkɔta nɛmɔ.» 57 Mpɔ
ɓáongea: «Cɔ, bɛ́mɔphanɛ nseka sasakɛ, bémŭsiɛ.»
58 Báɔmɔphana Lɛbɛ́ka, ɓáomŭsia: «Okondi ógɛ na nkpa nde?»
Áŏsikisia gea: «Eya, negande.» 59 Báondeketa munamabɔ Lɛbɛ́ka, áoga
na mbɛdanigi ndea Abalaámuna ɓakpa nɛkɛ. 60 Báonsuiaga munamabɔ,
ɓáongea:
«Lɛbɛ́ka, obɛ ambe ogĕ,
ɔ́bɔkɔtambɛ baniki m'bimbika-m'bimbika.
Ɛbɔkɔti nɛkɔ
énganganeɛgɛ na kenombe á ɓaɓiɓia akɔ!» 61 Mbusa, Lɛbɛ́ka áoma na
bunde bage onenga, ɓáokamɓea gŭ á bangamia, ɓáom'ɓea nkpa ndɔ.
Mbɛdanigi áɔmbɛda, baoga.
62 Ɔgɔgɔ, Isáka ɗáoja na ntogɔ nnde báɔɔphana Laai-Lɔ́i. Dáiki
ka kenombe á Nɛgɛ́bu. 63 Esa ímoci ɔgɔgɔ, Isáka dáge otambaga ka
ciko. Amaki tɔ iso, áŏbɔna bangamia na basɛnɛki. 64 Ɓî Lɛbɛ́ka amŏni
Isáka, áŏcicima ka oɗo, 65 áongoɗea mbɛdanigi: «Nkpa sina mbe abiki
osobondeaga ka ciko?» Áonsikisia: «Ande mɔkɔta nɛmɔ.» Mbenɔ ndɔ tɔ,
Lɛbɛ́ka áɔbɛda phaeka á bɔngɔ nɛkɛ, áŏgbukumia nĕ ka keongi. 66 Mpɔ
mbɛdanigi ndɔ áɔntɔmiaga Isáka nyɔngɔ bubui nde dátɔtɔkisi. 67 Mbusa,
Isáka áongisa Lɛbɛ́ka k'endu nde amakɛ Sala dáiki kau. Yɛ, áoba nkakɛ,
áonkonda. Nga, dámphui bɔmbɛ á kukwa á amakɛ.

Ekombo ndea Abalaámu

25 1 Abalaámu áomɓoa nke bangbó, ina akɛ Kɛtúla. 2 Áɔm'bɔkɔtɛa
baniki: Jimuláni, Yɔkisáni, Mɛdáni, Midiáni, Isibáki na Súa.
3 Yɔkisáni dám'bɔkɔti Sɛ́ba na Dhɛdáni Basuko á Dhɛdáni dábatu batɔa na
Asúu, baLɛtúsi na baLɛúmi. 4 Bana Midiáni dábatu: Ɛ́pha, Ɛphɛ́li, Anɔ́ki,
Abída na Ɛ́lda. Bunde bɔbu dábatu basuko á Kɛtúla.
5 Abalaámudámophi Isáka nkumba nɛkɛ bubui. 6 Â găkɛ kŏpha bana
bake nɛkɛ bangbó kebu. Mbenɔ nde dá phɔ́tɔ koenda, áŏteka bɔ gea te
báikɛ ka nji moci á n'okomo, danga na miki nɛkɛ Isáka. 7 Abalaámudáendi
basaga mia moci nkama ngia á njaga íbĕ na ɓɔku (175). 8 Mbusa á enda
esa ásĭ, na phoma ka bonjánja, mpɔ, áoɗondana na batatakɛ ka kukwa.
9 Isáka na Isumaíli bana Abalaámu, ɓáomŭmba ababɔ ka kubu á okanga á
ka Makipɛ́la njenjene na Mamúlɛ. Kubu á okanga ndɔ dátu ka ciko ndea

Ɛphulɔ́ni, muna Sɔáli ntɔa k'ekuna á Íti. 10 Abalaámudásombi ciko ndɔ
mɔtɛa baÍti. Oa unge, dábamŭmbi Abalaámu, na nkakɛ Sála. 11 Mbusa á
kukwa á Abalaámu, Mokonga áobisa njaga gŭ á anakɛ Isáka. Isáka áoika
bíbí á ntogɔ á ka Laái-Lɔ́i.
12 Cɔ, ɔnani ɛbɔkɔti ndea Isumaíli, muna Abalaámu. Isumaíli, amakɛ
Agai dátu nseka á ka Mísii, nkɔbɛ ndea Sala. 13 Ka ɓeana n'ɛbɔkɔti nɛbɔ,
ina á baniki-ɓŏko ndea Isumaíli aunge: Nɛbayɔ́ti a ámbé ande ange,
Kɛdali, Adiɓɛ́li, Mibusamu, 14 Misíma, Dhúma, Masa, 15 Ádadi, Tɛ́ma,
Yetúli, Naphísi na Kedɛ́ma. 16 Bundɔ baunge bande baniki-ɓŏko ndea
Isumaíli. Dábatu cina á batɔa k'ekuna nkama na íbɛ (12). Boiki abɔ na nji
nɛbɔ dáŭbikana ka ina abɔ. 17 Isumaíli dáendi basaga mia moci nkama
isaɔ na ngia á njaga íbɛ (137) mpɔ, áoɗondana na batatakɛ ka kukwa.
18 Basuko á Isumaíli dábaiki ka kakɔɔ á Aphíla na Súli. Súli ndɔ a bíbí á
Mísii, ka ga na Asulía. Dábakatanigi găkɛ k'ɔma á buiki nɛbɔ na basuko á
Abalaámubunɛngbo.

Bɔkɔtɛana á Ɛsáu na Yakɔ́bɔ

19 Cɔ, ɔkani nyɔngɔ á Isáka:
Isáka dátu muna Abalaámu. 20 Mbenɔ nde Isáka dána basaga nkama
gena (40) áom'boa nkakɛ Lɛbɛ́ka, muna-amakɛ na Labáni ntɔa ka Alámu.
Lɛbɛ́ka dátu nseka ndea Bhɛtuɛ́li, ntɔa ka Alámu á ka Padáni-Alámu.
21 Lɛbɛ́ka dátu ngomba, kaɓondɔ unge Isáka dan'dengemisigi
*Mɔkɔta-Mokonga ka nyɔngɔ á nkakɛ. Mɔkɔta-Mokonga áoɓeekea ɛmɛmi
nɛkɛ, Lɛbɛ́ka áokumba éme á baphase. 22 Ɓaniki ndɔ, dábaogbondoanaga
suɓi á sɔphɔ á amabɔ. Amabɔ áɔyɔnga te: «Cɔ, nnde a suɓi á sɔphɔ ani,
ande eke?» Áoga omúsia Mɔkɔta-Mokonga. 23 Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea
te:
«Ɛbɔkɔti á ɓakpa babɛ ba suɓi á sɔphɔ akɔ.
Bɔbu babɛ, bákatanagande ka bɔkɔtɛana abɔ.
Imoci abande akpɛkpɛ kɔnyɛnya dakɛ,
ange ambɛdaneagande mɔtɔakɛ.»
24 Aju ka mbenɔ á onja akɛ, Lɛbɛ́ka âtɔ ônja baphase. 25 Ange
dátu anjɛnjɛ, nkeke akɛ bui n'asɛmbi, báɔmɔphana Ɛsáu[m]. 26 Mbusa
akɛ, mɔtɔakɛ áɔbɔkɔtɛana n'andungi ka cina á ecinji. Báonsua ina
á Yakɔ́bɔ[n]. Dábabɔkɔteani, Isáka n'aye na basaga nkama ngia á
njaga (60).
27 Ɓaniki-ɓŏko ndɔ báɔmɔta. Ɛsáu dákondi nyɔngɔ á osaa, áoba ngusa a
kpɛkpɛ phê. Yakɔ́bɔ â ndiu oba ntɔa phɔngɔ, áokonda nɛkɛ ika mɔtɛakɛ.

---

[m] **25.25** ***Ɛsáu :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «ntɔa-sɛmba».

[n] **25.26** ***Yakɔ́bɔ :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «cina á ecinji».

28 Cɔ, Isáka dánkondi Ɛsáu nga, ɗáobeba nyama. Lɛbɛ́ka â gǎkɛ onkonda
nɛkɛ Yakɔ́bɔ.
29 Esa moci, Yakɔ́bɔ dáǰmba ibo-eambi á mbuka ɓea maalaki,
Ɛsáu áotoka k'osaa n'aɛi phê. 30 Ɛsáu áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Keyeɔ̂tɔkɛa,
neodengemisigi, nénoɛ phɔ k'ibo-eambi anjɛ nde cɛɛ!» Ka nyɔngɔ índɔ
aunge dábansu magombo Ɛdɔ́mu[o]. 31 Yakɔ́bɔ áongoɗea: «Ómosombisia
phɔ kɔkɔta nɛkɔ á ko ange.» 32 Ɛsáu â goto ongoɗea: «Eya, nesoo
odusukana na nja. Kɔkɔta nɛmɔ á ko ange amoengande k'eke?» 33 Yakɔ́bɔ
áongoɗea: «Noa phɔ kani mosa esomba.» Mpɔ, Ɛsáu áonoa esomba
áonsombisia kɔkɔta akɛ á ko ange. 34 Oa, Yakɔ́bɔ áomopha Ɛsáu mokati
na ibo-eambi. Ɛsáu aigi na noa, mpɔ áoga. Kabisɛ ye kantiti ka kɔkɔta
nɛkɛ á ko ange.

Isáka na Abimɛlɛ́ki

26 1 Cɔ, nja dágu ka nji n'atingani n'índɔ dágu ka matu ndea
Abalaámu. Isáka áoga mɔtɛa Abimɛlɛ́ki moamɛ á baPhilistíni ka
Gɛlali. 2 *Mɔkɔta-Mokonga áɔnsɛ́nɛkɛa na ngoɗea akɛ be: «Kogɛmbɛ ka
Mísii, ika ndiu ka nji nde nekophangiande. 3 Ika ka nji kau. Nebande
k'imoci n'obɛ, nebisande njaga ani gǔ akɔ nga, nɛtɔtɔkisande mɔkɔ nde
demɔku abakɔ Abalaámu, ka nyɔngɔ nde nekophande obɛ na basuko
akɔ nji ndɔ bui. 4 Nebikisande ɛbɔkɔti nɛkɔ ɓea basɛɛngɔa á na koba.
Neophande nji nde bui. Ka nyɔngɔ abɔ aunge nebisande njaga ani gǔ á
ɛbɔkɔti bui á ka mokonda, 5 nga, Abalaámudámɔɔki, áoamba nyɔngɔ
nɛmɔ, ɛɔphi nɛmɔ, moangɔ nɛmɔ na kema bui nde déonsosea.»
6 Kaɓondɔ, Isáka áoika ka Gɛlali. 7 Batɔa ka nji ndɔ dábaomúsiaga Isáka
ka nyɔngɔ á nkakɛ. Áosikisa gea te: «Muna mma a ámbɔ.» Dáobanga
yɔnga te Lɛbɛ́ka ande nkakɛ ka gea batɔa ka nji ndɔ bámoande nga,
Lɛbɛ́ka dátu anjánja phê.
8 Isáka dáiki oa esa ásǐ. Esa moci, Abimɛlɛ́ki moamɛ ndea baPhilistíni
dáɔɔnjia ka boenga, áɔmǰna Isáka n'aogea masɛnga na nkakɛ Lɛbɛ́ka.
9 Abimɛlɛ́ki, áɔmɔphana Isáka áongea: «Ande nkakɔ doni! Ɔtɔ yɔngima
gea te ande munamakɔ ka bo?» Isáka áosikisa te : «Néyɔngima bo kagea
kekuɛmbɛ ka nyɔngɔ akɛ.» 10 Abimɛlɛ́ki â goto ɔyɔnga : «Otosogima bo
kabo? Cɔ, atúoba ka ɓakpa nɛmɔ n'atombu nkakɔ, ámbe békengi ka
ɓojeɗe?»
11 Mpɔ, Abimɛlɛ́ki áôsosea ɓakpa bɔbu gea: «Ɔkani: nkpa buakɛ mmbe
aɔmbɛda ka nkpa nde na nkakɛ bamoande.»
12 Ka saga ndɔ Isáka áokona mbo ka ciko, áodungua mɔngɔ mia
moci (100), á mbo nde atókoni. Nga, Mɔkɔta-Mokonga dámbisii njaga ka

---

[o] **25.30** ***Ɛdɔ́mu:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «bɔnjɛnjɛ».

nji ndɔ. 13 Ɛtɔi nɛkɛ áobika, na kabii dátu ntɔi phê. 14 Dátu n'ekombo á
bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ, bangɔmbɛ na babɛdanigi básĭ.

Isáka aɔngani na Abimɛlɛ́ki

BaPhilistíni ɓáonkangea Isáka, 15 ɓáotumisa ntogɔ bui na oɗo. Ntogɔ
ndɔ, ande nnde babɛdanigi ndea abakɛ Abalaámudábatongi ka enda akɛ.
16 Mpɔ, Abimɛlɛ́ki áongoɗea Isáka: «Ŏsopímbii phê, cɔ, toka oa.»
17 Isáka áotoa oa, áoga ka mpenga á Gɛlali, áoika ko. 18 Bantogɔ nde
dabatongigi mbenɔ nde abakɛ Abalaámuɗáoenda, baPhilistíni dábadaki
mbusa á kukwa á abakɛ. Isáka â goto otongeaga ntogɔ ndɔ, â tɔɔphana
ka ina nde abakɛ dasŭgu.
19 Esa ímoci, babɛdanigi ndea Isáka dábatongi ntogɔ ka mpenga ndɔ,
ɓáoɗonda ntoɔ á ibo. 20 Babondigi banyama á na Gɛlali, ɓáŏsanisa
ɓaɓondigi banyama ndea Isáka; ɓáŏgea: «Ibo ndeasu aunge.» Isáka
aɔɔphana ntogɔ ndɔ Ɛsékᵊ, nga dábansanisi. 21 Babɛdanigi ndea Isáka
ɓáotongea ntogɔ nɛngbo, bâ goto tɔ osanea. Isáka aɔɔphana nndɔ
Sitínaᵖ. 22 Báotoa oa, ɓáoga otongea ntogɔ á ko isaɔ nnde dábakasanei.
Isáka aɔɔphana nndɔ Lɛɔbótiˢ. Â yetɔ oyɔnga gea: «*Mɔkɔta-Mokonga
asogbaemisi, ka gea bébɛ na bokambia ka nji nde.»
23 Isáka áɔmɛa oa, áoga ojua na Bhéli-Séba. 24 Kĭpha ndɔ,
Mɔkɔta-Mokonga áɔnsɛnɛkɛa áongea: «Kobangɛmbɛ. Nga, nende
Mokonga nde ba abakɔ Abalaámu. Ne kimoci n'obɛ, nebisande
njaga ani gŭ akɔ. Nebikisande ɛbɔkɔti nɛkɔ ka nyɔngɔ á mbɛdanigi
nɛmɔ Abalaámu.» 25 Isáka aɔphɛka ɛtɛ-ɔphɛɔ oa, aɔmɛma Mɔkɔta-
Mokonga. Áɔphɛkisa ngbangba nɛbɔ, babɛdanigi nɛkɛ ɓáotongea
ntogɔ.
26 Abimɛlɛ́ki áɔmɛa ka Gɛlali k'imoci na dakɛ Ausati na Phikóli mɔkɔta á
batɔa emani ndeakɛ, báɔngɛndɛa Isáka. 27 Isáka áŏbuisia: «Dóbomokangei
na ɓeaga ani mɔtɛanu, ekende bobikii mɔtɛamɔ?» 28 Báonsikisia te:
«Bɛɔni base gea, Mɔkɔta-Mokonga a kimoci n'obɛ. Kaɓondɔ unge,
beodengemisigi gea, ambe bɛ́ɔnganɛni, 29 ka gea, kŏsogeɛ éka ájeɗe,
bíndɔ dabekekogi ájeɗe. Gea, débekogii tɔ bonjanja na beokodeketa ogɛ
ka ɓɔjɛjɛ. Cɔ, kɛ̌kɛ nde Mɔkɔta-Mokonga akobisii njaga akɛ.» 30 Isáka
áɔbɔngisaga kabɔ jaí, baoega na noa. 31 Mama i, ɓáojujuka kamimba phê,
ɓáonusanaga esomba moci ka dakɛ. Mpɔ, Isáka áɔ̌ɔkɔa, ɓáokatana ka
ɓɔjɛjɛ.
32 Esa ndɔ tɔ, babɛdanigi ndea Isáka ɓáobika ɔntɔmia mbino á ntogɔ
nde dábatongi gea: «Bedondi ibo.» 33 Isáka aɔɔphana ina á ntogɔ ndɔ

ᵊ **26.20** ***Ɛsék :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «sani».

ᵖ **26.21** ***Sitína :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «utíana».

ˢ **26.22** ***Lɛɔbóti :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «ágbae».

Séba[t] . Kaɓondɔ unge, ina á kenombe ndɔ baɔɔphana Bhéli-Séba[u] na ka k'esa nde.

Eyamani ndea Ɛsáu

34 Mbenɔ nde Ɛsáu da na basaga nkama gena (40), dĕbu ɓasɛka baĺti babɛ: Yɛudíti nseka nde baBhéli, na Bhasɛmáti nseka nde ba Ɛlɔ́ni. 35 Bake ndɔ, ɓáŏtambisaga Isáka na Lɛbɛ́ka.

Isáka ambisii ndiu Yakɔ́bɔ njaga

27 1 Cɔ, Isáka áophoma. Iso akɛ áodakekanaga, kabɛ ye kɔ̌napha. Áɔmɔphana miki nɛkɛ ímbɔ ange : «Ɛsáu» Áoɓeekea: «Eme yɛ.» 2 Isáka â goto ongoɗea te : «Ɔka phɔ, nephomí ye, kéuuba esa á kukwa ani. 3 Cɔ, bɛda bŭku á nsɔa na mange, ógɛ k'aphe á kongusa. Óbikămbɛ k'ani na nyama. 4 Ɔmba kani ea nde aotena soki, nnde nekondi, óbikɛ k'ani ně. Neye oeaga, nekobisiande njaga mosa á kukwa ani.»

5 Kăi Lɛbɛ́ka dátu ɔ̌ka bii Isáka dáɔyɔnga na Ɛsáu. Ɛsáu áoga k'osaa k'aphe á kongusa. 6 Lɛbɛ́ka áongoɗea anakɛ Yakɔ́bɔ gea te: «Nɛtɔ́ɔki abakɔ n'aongoɗea phomi akɔ Ɛsáu: 7 ‹Bhika kani na nyama, ɔɔmbɛ kani ea nde aotena soki kagea te neeɛ. Nebisande njaga ani gŭ akɔ mosa á *Mɔkɔta-Mokonga, mosa á kukwa ani.› 8 Cɔ, mukuamɔ, ɔ́mɔɔka anja na tɔtɔkisa kema nde neokososea. 9 Ga k'ekombo á bamɛmɛ, óbikɛ kani na bakeemba á bamɛmɛ bánjánja babɛ. Nɛmɔ̌mbɛande abakɔ ea á tena soki bíndɔ akondi. 10 Onkumbiande abakɔ kagea á eɛ, na ákobisiɛ njaga mosa á kukwa akɛ.»

11 Yakɔ́bɔ áonsikisia amakɛ te: «Ɛsáu asɛmbi. Cɔ, éme găkɛ kɛsɛmbi. 12 Kabɛ abɛ n'amobabi, n'akanisi gea te nɛntɛbigi, kebɛku ye ka bisia ani njaga. Nebande ndiu ka sɛmɛaga ani.» 13 Amakɛ áongoɗea: «Sɛmɛaga nɛkɔ ábɛ gŭ ani mukuamɔ. Kaɓondɔ, ɔ́mɔɔka, ógoboɛ kani bakeemba á bamɛmɛ ndɔ.» 14 Mpɔ, Yakɔ́bɔ áoga ɔ̌bɛda, áŏbika ně k'amakɛ. Amakɛ áɔɔmba ea á tena soki bíndɔ Isáka ɗáokonda. 15 Lɛbɛ́ka dátu k'endu na bɔngɔ anja ndea Ɛsáu miki nɛkɛ mmbɔ ange. Áɔmɔ̌lisa Yakɔ́bɔ mmbɔ miki nɛkɛ juɛbɛ, 16 áokomɓea m'bɔmbɔ na kingo akɛ na nkeke á bakeemba á bamɛmɛ ndɔ. Nga, dákatu na saa. 17 Mbusa, áobisa ka njaga miki nɛkɛ Yakɔ́bɔ ea á tena soki na mokati nde dáɔmbi. 18 Áoga ondonda abakɛ, áongea : «Abɛ.» Abakɛ áongea : «Miki nɛmɔ éme yɛ. Cɔ, ómongoɗea, onde ani?» 19 Yakɔ́bɔ áonsikisia te: «Eme Ɛsáu ambé, miki nɛkɔ ange. Nɛtɔtɔkisi kema nde otómososi. Cɔ, bika óikɛ ka gea óeɛ ka nyama nɛmɔ. Mbusa, óbisɛ njaga akɔ gŭ ani.» 20 Isáka áomúsia:

---

[t] **26.33** ***Séba :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «Ionga».

[u] **26.33** ***Bhéli-Séba:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «ntogɔ á gea ionga».

«Miki nɛmɔ, ɔtɔi tɔ nyama kĕkɛ nde?» Áonsikisia te: «Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga nɛkɔ amobisiima k'aphe.»

21 Isáka áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Cɔ, sɛkɛda bíbí ani, néobabɛ ka gea nedigimisɛ gea onde miki nɛmɔ Ɛsáu.» 22 Yakɔ́bɔ áɔnsɛkɛdɛa abakɛ, Isáka áom'babaga, áongea: «K'ɛsɔ, ande ɛsɔ á Yakɔ́bɔ. Ka, ngobo, ande ngobo á Ɛsáu.» 23 Dákamŭbi Yakɔ́bɔ. Nga, ngobo akɛ dana na saa ɓea ngobo á Ɛsáu. Mosa á bisia akɛ njaga, 24 â goto omúsia: «Onde miki nɛmo Ɛsáu doni?» Yakɔ́bɔ áoɓeekea: «Eya.»

25 Mpɔ, Isáka â goto ongoɗea: «Cɔ, ómopa nyama á kongusa nɛkɔ ka gea te neeɛ na bisa njaga ani gŭ akɔ miki nɛmɔ.» Yakɔ́bɔ áomopha abakɛ ea, áoeaga. Áomopha makana anjɛ, áonoa. 26 Isáka áongoɗea: «Miki nɛmɔ sɛkɛda koni, ómŏkombeɛ na umbia ani.» 27 Yakɔ́bɔ áɔsekɛda, áomumbia. Isáka áǒka su á bɔngɔ nɛkɛ, áobisa njaga akɛ gŭ á Yakɔ́bɔ, áongoɗea be: «Eya, su á miki nɛmɔ á ɓea su á ciko nde Mɔkɔta-Mokonga abisii njaga.

28 ‹Cɔ, Mokonga ákophɛ makaka á na koba,
na oɗo nde aophondisa mbo.
Nganɔ na makana anjɛ ábikɛ.
29 Ɓakpa ɓáobɛdaneɛgɛ,
batɔa ka mokonda bágbukɛ muanku mosa akɔ,
óbɛ mɔkɔta ndea ɓadakɔ,
bágbukɛ muanku mosa akɔ.
Bánsɛmɛɛgɛ mmbe aɔkɔsɛmɛaga,
bábisɛ njaga gŭ á mmbe abisi njaga gŭ akɔ.›»

30 Ɓî Isáka agɔbi bisa á njaga akɛ gŭ á Yakɔ́bɔ, Yakɔ́bɔ áotoka bíbí akɛ. Ka mbenɔ ndɔ tɔ unge phomi akɛ Ɛsáu dáji k'aphe á kongusa. 31 Yɛ â phɔtɔ ɔɔmba ea á tena soki, áombikia n'abakɛ. Áongoɗea: «Cɔ, abɛ, ómesia, óeɛ nyama á kongusa nɛmɔ nnde nekobikii ně. Mpɔ, óbisɛ njaga akɔ gŭ ani.» 32 Abakɛ Isáka áomúsia gea : «Onde ani?» Áonsikisia: «Nende Ɛsáu miki nɛkɔ ange.»

33 Měma á Isáka áokpanga kpɔkpɔma phê, áomúsia: «Ani mbe aɔmbima nyama á kongusa, áomoisa bui mosa á kidia akɔ mmbɔ ambe nebisi njaga ani gŭ akɛ, néonsuiaga.»

34 Ɓî Ɛsáu aɔki nyɔngɔ nde abakɛ ayɔngi, nyɔngɔ ndɔ áonkaea ka měma phê. Áokoga, áongea abakɛ: «Bhisa phɔ njaga akɔ gŭ ani.» 35 Isáka áonsikisia: «Mɔtɔakɔ abikima omodema, nebisi njaga ani gŭ akɛ k'ɔma nɛkɔ.» 36 Ɛsáu áongea: «Ina ndɔ Yakɔ́bɔ[y] angɔni. Nga, amodemi mɔngɔ íbɛ. Dábɛdi phɔ kɔkɔta nɛmɔ á ko ange. Cɔ, babisi njaga gŭ akɛ k'ɔma nɛmɔ.» Â goto omŭsia: «Kaojiganei tanda bisa á njaga akɔ mɔngɔ ímoci gŭ ani?» 37 Isáka áonsikisia Ɛsáu: «Nemophi Yakɔ́bɔ ábɛ mɔkɔta nɛkɔ,

---

[y] **27.36** ***Yakɔ́bɔ :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani phɔtɔ na «dema»(ɔna phɔtɔ 25.26).

nemophi bamuna-amakɛ bɔbu bábɛ babɛdanigi nɛkɛ. Nemophi phɔtɔ nganɔ na makana anjɛ. Keye ɔtɔka na negi kema k'obɛ.»
38 Ɛsáu áongoɗea abakɛ: «Abɛ, ande gea te ɔtɔ na kɔkɔta á bisia nkpa njaga mɔngɔ ímoci? Bhisa phɔtɔ njaga akɔ gŭ ani abɛ nɛmɔ.»Ɛsáu áogama n'ĕsɔ akpɛ. 39 Mpɔ abakɛ Isáka áonsikisia:
«Oikande danga na oɗo nde ana nsɛphɔ,
oika goto danga na makaka nde a na koba.
40 Oendande ka nkósó nɛkɔ.
Ɔmbɛdaneagande mɔtɔ akɔ.
O ye ndiu ɔkɔba,
ambe ophui kɔkɔta nɛkɛ
ka kingo akɔ.»

Yakɔ́bɔ ati, áoga mɔtɛa nɔkɔ akɛ Labáni

41 Cɔ, Ɛsáu áonkangea Yakɔ́bɔ ka nyɔngɔ nde abakɛ dámbisii njaga. Ɛsáu áongea: «Abɛ aye bíbí á kukwa, mpɔ nemoa yetɔ mɔtɔ̌ Yakɔ́bɔ.» 42 Ɓî Lɛbɛ́ka dáubi mosenda á miki nɛkɛ ange, áɔmɔphana miki nɛkɛ ímbɔ juɛbɛ áongoɗea be: «Phomi akɔ Ɛsáu aogea ákomoɛ ka nyɔngɔ á gisia.» 43 Kaɓondɔ miki nɛmɔ, ɔka nyɔngɔ nde neokongoɗea. Toka oani, ógɛ ɔ́sɔmɛanɛ mɔtɛa phomi ani Labáni ka Alani. 44 Óikɛ na yɛ ko na ka bii esuia ndea phomi akɔ asiande. 45 Esuia nɛkɛ aye osia gŭ akɔ, na bosea á nyɔngɔ nde dóngii, mpɔ nentekande nkpa ko ka kabaga akɔ. Ka boni nemaokusana benu babɛ?
46 Lɛbɛ́ka áongoɗea Isáka: «Kena maseye á enda ka nyɔngɔ á bake á baniki amɔ Ɛsáu bunde ɓasɛka baÍti. Aoba Yakɔ́bɔ n'ambŭ ka ɓasɛka baÍti k'eyamani, enda ani ana kantiti sina?»

28 1 Isáka áɔmɔphana Yakɔ́bɔ, áobisa njaga gŭ akɛ, áonsosea be: «Kom'boɛeka ka ɓasɛka á ka Kanána nde k'eyamani. 2 Cɔ, mɛɛa, ógɛ na Padáni-Alámu, mɔtɛa tatakɔ Bhɛtuɛ́li mmbe am'bɔkɔti amakɔ. Ko unge am'boande ka ɓasɛka ndea nɔkɔ akɔ Labáni, kabɔ moci áoba nkakɔ. 3 Cɔ, Mokonga Mɛna-Bukpɛkpɛ ábisɛ njaga akɛ gŭ akɔ. Ɛbɔkɔti nɛkɔ ábɛ ásĭ, ábikɛ ka gea óbɛ na ketoto angbo á ɓakpa. 4 Mokonga ábisɛ njaga akɛ gŭ akɔ, obɛ n'ɛbɔkɔti nɛkɔ, bíndɔ dábisi gŭ á Abalaámuka gea ɔ́bɛdɛ nji nde oiki kau ɓea mɔkɛni, nji nde Mokonga dámophi Abalaámu.» 5 Mpɔ, Isáka áonteka Yakɔ́bɔ na Padáni-Alámu mɔtɛa nɔkɔakɛ Labáni muna Bhɛtuɛ́li ntɔa ka Alámu, muna-amakɛ na Lɛbɛ́ka, ama Yakɔ́bɔ na Ɛsáu.
6 Ɛsáu dáɔki gea Isáka dabisi njaga akɛ gŭ á Yakɔ́bɔ, áonteka na Padáni-Alámu k'aphe á boa á nke. Âphɔtɔ ɔɔka gea mbenɔ nde dámbisii njaga, dánsosi gea te kam'boɛeka ka ɓasɛka á ka Kanána k'eyamani. 7 Âphɔtɔ ɔɔka gea Yakɔ́bɔ dábeeki ɛsɔ ábakɛ n'amakɛ, áoga na

Padáni-Alámu. 8 Mpɔ, Ɛsáu auuba gea ɓasɛka á ka Kanána bakam'bɔngɛi
abakɛ Isáka. 9 Ɛsáu áoga mɔtɛa Isumaíli, muna Abalaámu. Â goto om'boa
Maalati nseka ndea Isumaíli k'eyamani. Maalati dátu gǎkɛ aɔakɛ na
Nɛbayɔ́ti.

Njeki ndea Yakɔ́bɔ

10 Cɔ, Yakɔ́bɔ áɔmɛa ka Bhɛ́li-Sɛ́ba, áoga na Alani. 11 Áokidia k'ɔma
ímoci, áoda béi, nga, esa dáiphi. Áɔbɛda ka b'ɛtɛ moci á k'ɔma ndɔ,
áobisa ka monga, áoda. 12 Oa, áoda na njeki á kema ɓea mogombagomba
na bajuki na oɗo, sesei n'agbondu koba. Bamalaeka ndea Mokonga
dábaodapha na dida kau. 13 *Mɔkɔta-Mokonga áomama mosa akɛ,
áongoɗea: «Nende Mɔkɔta-Mokonga, Mokonga nde ba tatakɔ Abalaámu,
na Mokonga nde ba Isáka. Nekophande obɛ na basuko akɔ oɗo nde ode
kau. 14 Basuko akɔ babikande phɔtɔ ɓea mpusu á oɗo. Ogbaemisande oɗo
nɛkɔ nkɛkɛɔ á n'okomo, n'oyonga, gŭ na kusi. Ka nyɔngɔ akɔ na basuko
akɔ aunge nebisande njaga ani gŭ á ɛbɔkɔti bui á ka mokonda. 15 Eya, nĕ
kimoci n'obɛ. Nekoambande ɔma bui nde ogande na jisa akɔ ka oɗo nde.
Nga, kéoɗoɛeka na ka bii nɛtɔtɔkisande mɔkɔ nɛmɔ k'obɛ.»
16 Mpɔ Yakɔ́bɔ áojujuka, áɔyɔnga gea: «Eya! Mɔkɔta-Mokonga a
k'ɔma nde. Eme kétu kuuba.» 17 Áoba na kɔɓɔɓɔkɔ áɔyɔnga te: «Ɔma
nde aobǎ́ngisa phê! Nna ɔma nɛngbo, tɔndɔ endu ndea Mokonga na
kĭo á na koba!» 18 Áojujuka mɔkɛsuɛ, áɔbɛda ɛtɛ nde atu ka monga
nɛkɛ, áocuma ɓea makɔ́ɔu. Áodukia gamba ka mɔ̌ i gea te, ábɛ ɛtɛ á
bonjánja 19 Aɔɔphana ɔma ndɔ Bhɛtéli[a]. Ina á kenombe ndɔ dátu phɔ
Lúsi 20 Mpɔ Yakɔ́bɔ *áɔɔpha be: «Aoba Mokonga n'aiki k'imoci n'eme,
n'amoambi ka tamba nɛmɔ, aobǎ́ n'amopi kema sina nde neoea, n'inde
nɛɔɔla, 21 aobǎ́ na neji na ɓɔjɛjɛ mɔtɛa abɛ, cɔ, Mɔkɔta-Mokonga abande
Mokonga nɛmɔ. 22 Ɛtɛ nde décumi na dukia na gamba, abande endu ndea
Mokonga. Nemophande phɔtɔ gbutuka moci á nkama á nkumba bui nde
amopaeka.»

Yakɔ́bɔ amɔɔni Lakéli

29 1 Yakɔ́bɔ áotutuisa tamba, áoga n'okomo. 2 Esa moci, áɔɔna
ntogɔ k'osaa, áoɗonda nsamba isaɔ á bamɔgɔgɔ na bamɛmɛ
na bauumbia ka mpɛphɛ i. Nga, ka ntogɔ ndɔ unge dábaónusa
banyama ibo. Dába gǎkɛ ogbukumiaga n'etae angbóngbo. 3 Mbenɔ
nde nsamba á banyama bui dábaoɗondanaga ɓáoingitisa etae,
ɓáobukua, ɓáǒnusa banyama ibo. Mbusa i, bâ goto ogbukumia.
4 Yakɔ́bɔ áǒusia baambi-banyama: «Baya, botoki oa?» Báonsikisia,

---

[a] **28.19** ***Bhɛtéli:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «endu ndea Mokonga».

ɓáongea: «Betoki na Alani.» 5 Áŏngoɗea: «Boomuba Labáni mosuko á
Naɔ́li?» Báonsikisia: «Eya, beomuba.» 6 Aŏusia: «Yɛ a bo?» Báonsikisia,
ɓáongea: «Ana ɓɔjɛjɛ. Mɔɔna nseka nɛkɛ Lakéli a ámbé abiki na nsamba
ndeakɛ.» 7 Mbusa, Yakɔ́bɔ áŏngoɗea gea: «Be phɔ sɔamani, mbenɔ ka
dondanisa á banyama kajumbɛ. Ónusani ibo, na ójisani bagɛ baeɛgɛ.»
8 Bɔ, ɓáonsikisia: «Békegeɛku bo mosa á nsamba bui dondana. Oa
ungɛ beoingitisa etae nde agbukumi ntogɔ, mpɔ béŏnusa banyama
ibo.»
9 N'aphɔ ɔyɔnga na bɔ, Lakéli áokidiana na nsamba ndea abakɛ,
yɛ ámbé dátu nseka-nambi banyama. 10 Mbenɔ nde Yakɔ́bɔ amɔɔni
Lakéli nsɛka ndea nɔkɔ akɛ Labáni na nsamba á banyama, áŏbiimisia,
áŏbukuia m'bɔmbiɔ á ntogɔ. Áŏnusa banyama ndea nɔkɔ akɛ
Labáni ibo. 11 Mpɔ Yakɔ́bɔ áonkotoa Lakéli, áotobokea ngamɔ.
12 Aongoɗea Lakéli gea : «Eme, ne k'ekita ndea abakɔ, nende muna
kɔakɔ Lɛbéka.» Lakéli áoga mbangɔ ka tɔmia abakɛ. 13 Ɓî Labáni
aɔki mbinɔ á mɔyɛnakɛ Yakɔ́bɔ, áoga mbangɔ k'aphɛ á dondana na
yɛ, áonkotoa, áomumbia, áombikane mɔtɛakɛ. Yakɔ́bɔ áɔntɔmiaga
mbinɔ ndɔ bubui. 14 Mpɔ kĕkɛ ndɔ, Labáni áongoɗea: «Doni,
onde ntɔa k'ekombo nɛmɔ, magia ani.» Yakɔ́bɔ áoika songe moci
mɔtɛakɛ.

Eyamani ndea Yakɔ́bɔ na ɓasɛka ndea Labáni

15 Esa moci, Labáni áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Onde ntɔa k'ekombo nɛmɔ. Nna
găkɛ ka nyɔngɔ índɔ unge ɔɔmɔbɛdaneaga kanga ophendɔ. Cɔ, eke nde
okondi k'ophendɔ nɛkɔ?»
16 Labáni dana ɓasɛka babɛ. Phomi dátu Léa, ina á mɔtɔ akɛ Lakéli.
17 Iso á Léa dákatu na bukpɛkpɛ. Lakéli â ndiu oba anjánja phê. 18 Yakɔ́bɔ
áonkonda Lakéli. Áongoɗea nɔkɔ akɛ Labáni te: «Nɛkɔbɛdaneagande
basaga ngia á njaga íbɛ (7) ka nyɔngɔ á uka á nseka nɛkɔ ímbɔ juɛbɛ.»
19 Labáni áongoɗea: «Nekondi omukɛ, kanga nkpa bangbó uka akɛ. Cɔ,
ika k'imoci n'eme.»
20 Kaɓondɔ, Yakɔ́bɔ áɔbɛdanaga ka nyɔngɔ á Lakéli basaga ngia á njaga
íbɛ (7). Ɓî dánkondi, basaga ndɔ bâtɔ oba ɓea b'esa babɔa. 21 Mbusa,
Yakɔ́bɔ áongoɗea Labáni: «Cɔ, mbenɔ nde dabɛɔkani asi, omopa ye tɔ
nke nɛmɔ némukɛ.»
22 Labáni áŏdondanisa ɓakpa bɔbu á k'ɔma ndɔ, kagea baguɛ jaí.
23 Ɔgɔgɔ, Labáni áɔm'bɛda nseka nɛkɛ Léa, aongane mɔtɛa Yakɔ́bɔ.
Yakɔ́bɔ áoda na yɛ. 24 Labáni dám'bɛdi mbɛdanigi nɛkɛ nke Jíipa
ka gea ámbɛdaneɛgɛ nseka nɛkɛ Léa. 25 Esa ase kam'bimba, Yakɔ́bɔ
áoengekisa gea atu Léa! Mpɔ áongoɗea nyamɔtɔ akɛ Labáni: «Ekende
omogi nĕ bende? Nna ka nyɔngɔ á uka á Lakéli a unge déɔbɛdanaga

ekuma nɛkɔ? Cɔ, omodemi ka bo?» 26 Labáni áonsikisia te: «Ka
nji nɛsu, bɛ́kɛ́ɔ̌mɔmanisaga baniki á nseka mosa na baphomi
abɔ. 27 Gɔbɛa phɔ esa ngia á njaga íbɛ (7) ɛ́kɛka ndea Lɛ́a. Mpɔ,
béokopha Lakéli. Mbusa, ɔ̂mɔbɛdaneaga goto basaga nɛngbo ngia
á njaga íbɛ (7).» 28 Yakɔ́bɔ áoɓeekea, áɔgɔbɛa esa ɛkɛka ndea
Lɛ́a Mpɔ, Labáni áomopha nseka nɛkɛ Lakéli k'eyamani. 29 Labáni
áɔm'bɛda mbɛdanigi nɛkɛ nke Bhilía, aomopha Lakéli ka gea ábɛ
mbɛdanigi nɛkɛ. 30 Yakɔ́bɔ áoda na Lakéli, áonkonda kɔnyɛnya Lɛ́a.
Aɔm'bɛdaneaga nyamɔtɔ akɛ Labáni basaga nɛngbo ngia á njaga
íbɛ (7).

Ɓaniki ndea Yakɔ́bɔ

31 Ɓî *Mɔkɔta-Mokonga daɔni gea Yakɔ́bɔ ankondi Lakéli kɔnyɛnya
Lɛ́a, áomopha Lɛ́a ɛbɔkɔti. Lakéli â ndiu oba ngomba. 32 Lɛ́a áokumba
éme, áɔm'bɔkɔta miki-mŏko, áonsua Lubéni[b], nga, dayɔngi gea:
«Mɔkɔta-Mokonga aɔni tambaga ani, kĕkɛ nde găkɛ, munyani
amokondande yetɔ.» 33 Â goto okumba éme, áɔm'bɔkota miki-mŏko
á ko babɛ, áonsua Simɛɔ́ni[c]. Aogea: «Mɔkɔta-Mokonga dáɔki gea
Yakɔ́bɔ kamŏkondi. Kaɓondɔ, áomopa mmbe.» 34 Â goto okumba
éme, áɔm'bɔkɔta miki-mŏko á ko basaɔ. Áogea: «Nĕbɔkɔti baniki-ɓŏko
basaɔ. Mpɔ munyani ajukanande n'eme.» Kaɓondɔ, áonsua Láoui[d].
35 Â goto okumba éme, áɔm'bɔkɔta miki-mŏko á ko gena, áonsua
Yúda[e]. Áogea: «Mɔngɔ nde nem'bebande Mɔkɔta-Mokonga.»Ɛbɔkɔti
áontenekeana.

30 1 Ɓî Lakéli dáɔni gea nnaɔm'bɔkɔtɛa Yakɔ́bɔ baniki, dáɔni nsengo
á dakɛ. Lakéli áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Ómopa baniki-ɓŏko. Kai ɓondɔ,
mmbe nekuande.» 2 Yakɔ́bɔ áɔm'bɛɛa Lakéli, áongoɗea: «Eme nende
mpɛnɛ á Mokonga mmbe akuumi ɛbɔkɔti?» 3 Lakéli áonsikisia: «Cɔ,
mbɛdanigi ndeamɔ Bhilía a ámbé. Dani na yɛ, ɛ́bɔkɔtɛ baniki-ɓŏko.
Nebande nɛi ndeabɔ. Kaɓondɔ, eme phɔtɔ nebande na baniki-ɓŏko
ka nyɔngɔ akɛ.» 4 Mpɔ Lakéli áomopha Yakɔ́bɔ mbɛdanigi ndeakɛ nke
Bhilía ábɛ mɔsɔngɔ akɛ, áoda na yɛ. 5 Bhilía áokumba éme, áɔm'bɔkɔtɛa
Yakɔ́bɔ miki-mŏko. 6 Lakéli áɔyɔnga: «Mokonga ateni nyɔngɔ nɛmɔ anja,
aɔki phɔtɔ ɛsɔ ani, áomopa miki-mŏko.» Kaɓondɔ unge dansŭ ina á
Dháni[ɛ].

---

[b] **29.32** ***Lubéni:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande geate «mɔ̌nani miki-mŏko».

[c] **29.33** ***Simɛɔ́ni :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «ɔkapha».

[d] **29.34** ***Láoui :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «jukana».

[e] **29.35** ***Yúda :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «beba».

[ɛ] **30.6** ***Dháni :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ateni nyɔngɔ anja».

7 Bhilía mbɛdanigi nke ndea Lakéli â goto okumba éme,
áɔm'bɔkɔtɛa Yakɔ́bɔ miki-mŏko ba ko babɛ. 8 Lakéli áɔyɔnga:
«Démanisi tebani na bukpɛkpɛ á Mokonga na dénɛntɔki.» Áonsua
Nɛphutali[g].
9 Ɓî Léa aɔni gea ɛbɔkɔti nɛkɛ amamege, kaɓondɔ unge áɔmbɛda
mbɛdanigi ndeakɛ nke Jíipa, áomopha Yakɔ́bɔ ka gea ábɛ
mɔsɔngɔ akɛ. 10 Jíipa mbɛdanigi nke nde ba Léa, áɔm'bɔkɔtɛa
Yakɔ́bɔ miki-mŏko. 11 Léa áɔyɔnga: «Ngɔa sina!» Áonsua ina á
Gadi[h].
12 Jíipa mbɛdanigi nke nde ba Léa, áɔm'bɔkɔtɛa Yakɔ́bɔ miki-mŏko ba
ko babɛ 13 Léa áɔyɔnga: «Oo maseye sina! Kĕkɛ nde mpɔ bake báyɔnga
yetɔ nena bosegi.» Áonsua ina á Aséli[i].
14 Esa moci, ka matu á tena á mponga, Lubéni dáge na ciko,
áoɗonda kema ɓea ianga ísɛngɛ. Áobika nĕ k'amakɛ Léa. Mpɔ
Lakéli áongoɗea Léa: «Kadengedenge, ómopa k'ianga ékondi ndea
moganda ndeakɔ.» 15 Léa áonsikisia: «Ande kema abɔa k'obɛ,
bii om'bŭ mɔnɔ munyani, ka gea óboɛ phɔtɔ ianga ísɛngɛ ndea
moganda nɛmɔ?» Mpɔ Lakéli áɔyɔnga: «Cɔ, ka anganisa ianga
ísɛngɛ ndea moganda nɛkɔ, bii abo, bodande na Yakɔ́bɔ k'esande
kĭpha.»
16 Ɓî Yakɔ́bɔ ɗáotoka na ciko ɔgɔgɔ, Léa áoga ondondanisa k'aphe,
áongoɗea: «Odande n'eme k'esande kĭpha. Nga, nephendi ye nyɔngɔ akɔ
na ianga ísɛngɛ ndea moganda ndeamɔ.» Yakɔ́bɔ â găkɛ oda nayɛ kĭpha
ndɔ. 17 Mokonga áɔɔka ɛmɛmi ndea Léa, áokumba éme. Aɔm'bɔkɔtɛa
Yakɔ́bɔ miki-mŏko á ko ɓɔku. 18 Léa áɔyɔnga: «Mokonga amophendi.
Nga, eme nemophi mbɛdanigi nɛmɔ nke munyani.» Kaɓondɔ, áonsua
Isákai[j]. 19 Léa â goto okumba éme, aɔm'bɔkɔtɛa Yakɔ́bɔ miki-mŏko
á ko ngia á njaga. 20 Léa áongea: «Mokonga amɔkɔmi anja. Mpɔ,
munyani amoɗokomisande ye tɔ. Nga, nɛm'bɔkɔtɛi baniki-ɓŏko ngia
á njaga (7).» Aonsua, Jabulɔ́ni[k]. 21 Mbusa, aɔm'bɔkɔta miki-nke, áonsua
Dhína.
22 Mpɔ Mokonga áonkanisia Lakéli, áɔɔka ɛmɛmi ndeakɛ, áomopha
ɛbɔkɔti. 23 Aokumba éme, áom'bɔkɔta miki-mŏko. Áɔyɔnga: «Mɔkɔta
akpɔi soni nɛmɔ.» 24 Lakéli áonsua Yɔséphu[l]. Áogea, ambe Mɔkɔta
ámoyameɛ miki-mŏko bangbó.

---

[g] **30.8** ***Nɛphutali :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «emani nɛmɔ».

[h] **30.11** ***Gadi :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ngǰa».

[i] **30.13** ***Aséli :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «maseye».

[j] **30.18** ***Isákai :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «ophendɔ».

[k] **30.20** ***Jabulɔ́ni :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «dokomisa».

[l] **30.24** ***Yɔséphu :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «yamea».

Yakɔ́bɔ ɛ̌tɔisi

25 Mbusa á Lakɛ́li bɔkɔta á Yɔsɛ́phu, Yakɔ́bɔ áongoɗea Labáni:
«Ómososea néjɛ mɔtɛamɔ, ka nji ndɛamɔ. 26 Ómopa bake nɛamɔ na baniki
nɛamɔ bunde dɛ́ɔbɛdaneigi ka nyɔngɔ abɔ, na negǎnde. Nga, ɔbɛ sasakɔ
uuba ekuma sina nde dɛ́ɔbɛdaneigi.» 27 Labáni áongea: «Aoba n'omokui
ngomi, bampa ésomba ndea batatɛ bamophani gea *Mɔkɔta-Mokonga
dábisi njaga akɛ gǔ ani ka nyɔngɔ akɔ. 28 Ómongoɗea ophendɔ ndeakɔ,
na nekophendande.» 29 Yakɔ́bɔ áongoɗea: «Obɛ sasakɔ uuba bíndɔ
dánɛkɔbɛdaneigi. Na bíndɔ nsamba nɛkɔ aye kau ka nyɔngɔ ani. 30 Nga,
n'ǐndɔ dótu nĕ mosa á kidia ani, abiki phɛ̂. Mɔkɔta-Mokonga abisi njaga
akɛ gǔ akɔ kpanga á bii dánetu mɔtɛakɔ. Cɔ, kɛ̌kɛ nde, nɛbɛdaneagande
phɔtɔ ekombo nɛmɔ mbenɔ sina?» 31 Labáni áomǔsia: «Nekophande kema
sina?» Yakɔ́bɔ áonsikisia: «Komopɛku ka kema. Aoba n'ogi kema nde
nekongoɗeande, nĕisande na amba goto nsamba ndeakɔ. 32 Ómososea
k'esande, nɛ́nyɛnyɛ sɔsɔbɛ á nsamba nɛkɔ. Nébisɛ kampɛphɛ sɔsɔbɛ á
bamɔgɔgɔ bunde batɔndɔ́manigi na bunde batɔndɔ́manigi abɔbɔbɔa,
bunde baindi, phɔtɔ sɔsɔbɛ á bamɛmɛ bɔbu bunde batɔndɔ́manigi na
bunde batɔndɔ́manigi abɔbɔbɔa. Bundɔ bɔbu, babande ophendɔ ndeamɔ.
33 Odigimisande koɗoni ani esa nengbo. Mbenɔ nde obikande ɔ̌na
ophendɔ neamɔ. Etuge nde obikande oɗonda mɔtɛamɔ na ka tɔndɔ́manigi
angbóngbo na abɔbɔbɔa sɔsɔbɛ á bamɛmɛ, na bamɔgɔgɔ bɔbu bunde
baindigi, abande mɔtɛamɔ kuba.» 34 Labáni áonsikisia gea: «Eya! Abɛ
bíndɔ ɔyɔngi.»
35 Cɔ, esa ndɔ tɔ, Labáni áǒbisa ka mpɛphɛ buku á mɛmɛ bɔbu bunde
bagɛɛmanigi na bunde batɔndɔ́manigi na bunde dábatu ábubu. Bakei
á bamɛmɛ, bunde batɔndɔ́manigi abɔbɔbɔa na bunde batɔndɔ́manigi
angbôngbongbo, na bamɔgɔgɔ bɔbu bunde dábaindi. Banyama bɔbu
bunde dĕphaphi, debophi banakɛ iɓundɔ baniki-ɓǒko. 36 Mpɔ, Labáni
áokatana na Yakɔ́bɔ ka ntanda á bodanga á esa isaɔ. Yakɔ́bɔ áoamba
banyama ndea Labáni bunde bajigi.
37 Yakɔ́bɔ áɔbɛda ntabi-ntabi á dɛka á bame danga-danga isaɔ,
áɔgɛɛmisaga ka cucua nkekĕ i. 38 Áobisa ntabi-ntabi á bame nde
agɛɛmisigi suɓi á ɔma á nusa banyama ibo, mosa á keongi á banyama.
Nga, dábaoseiana mbenɔ á bika noa ibo. 39 Banyama dábaoseiana
bíbí á ntabi-ntabi á bame ndɔ. Báǰbɔkɔta baniki na bagɛɛmanigi, na
batɔndɔ́manigi abɔbɔbɔa na angbôngbongbo. 40 Yakɔ́bɔ áǒkatisana
baniki á bamɔgɔgɔ. Aoengisa banyama ndɔ nkɛkɛɔ á banyama ndea
Labáni bunde dábagɛɛmanigi, na bunde dábaindigi. Kaɓondɔ, â ye tɔ
oba na mɔɔmba á banyama inɛkɛ nganga, kaedadoɛ ye na banyama
ndea Labáni. 41 Mbenɔ bui nde banyama bunde baɛngigi dábaoseiana,

Yakɔ́bɔ aobisa ntabi-ntabi á bame ndɔ mosa á keongi abɔ suɓi á ɔma á
nusa á banyama ibɔ, ka gea baseianɛ mosa á ntabi-ntabi á bame ndɔ.
42 Dákaobisa ntabi-ntabi á ba me ndɔ mosa á banyama na baɔndigi.
Ka gea te, banyama nde báɔndigi dábatu bunde á Labáni na bunde
dábaɛngigi, dábatu bunde á Yakɔ́bɔ. 43 Yakɔ́bɔ áoba ntɔi phɛ̂, áoba
n'etuge ásɨ́ á bamɔgɔgɔ na bamɛmɛ, babɛdanigi bake na ɓŏko, bangamia
na bamponda.

Yakɔ́bɔ anti Labáni

31 1 Cɔ, Yakɔ́bɔ dáɔɔki gea baniki-ɓŏko ndea Labáni dabáɔyɔnga gea :
«Yakɔ́bɔ dábɛdi kema bubui nnde dátu ndea abasu, na ka nyɔngɔ
á kema ndɔ unge aye n'ɛtɔi.» 2 Yakɔ́bɔ áoengekisa gea keongi á Labáni
nna ye bíndɔ dátu mosa ka phɔ akɛ. 3 Mpɔ, *Mɔkɔta-Mokonga áongoɗea
Yakɔ́bɔ: «Sikianaga ka nji nɛnu áɔbɔkɔtɛana, na mpɛphɛ ékombo nɛkɔ,
nebande k'imoci n'obɛ.»
4 Cɔ, Yakɔ́bɔ áŏteka ɓakpa ka ɔphana Lakɛ́li na Lɛ́a bii dábaoamba
etuge nɛkɛ ka ciko. 5 Aŏngoɗea te: «Neengekisi gea keongi á abanu nna
ye ka phɔ ani bíndɔ dá mosa. Mokonga nde ba abɛ a găkɛ k'imoci n'eme.
6 Buuba gea, dɛ́mbɛdaneigi abanu na bukpɛkpɛ nɛmɔ bubui. 7 Dámodemi
găkɛ ka anganisa ophendɔ nɛmɔ mɔngɔ nkama (10). Mokonga dánkansosi
găkɛ ámogeɛ ájeɗe. 8 Kabɛ abanu na dáɔyɔnga: ‹Banyama bɔbu bunde
bátɔndɔmanigi abɔbɔbɔa bábande ophendɔ nɛkɔ›, bakei bɔbu dábatu tɔ
ɔbɔkɔta baniki na bátɔndɔmanigi abɔbɔbɔa. Kabɛ na dáɔyɔnga, ‹Bunde
bágɛɛmanigi bábande ophendɔ nɛkɔ›, bakei bɔbu dábatu tɔ ɔbɔkɔta
baniki na bágɛɛmanigi. 9 Mokonga a ámbé dámuti abanu etuge nɛkɛ
áomopa.
10 Mbenɔ nde banyama dábaoseiana, dɛ́ɔni ka njeki be: Bŭku á banyama
nde dábaoseia bakei, kabɛ na dábagɛɛmanigi, báɔtɔndɔmanaga na ɓáoba
na langi danga-danga. 11 Malaeka ndea Mokonga dámɔɔphani ka njeki
ndɔ: ‹Yakɔ́bɔ!› Néoɓeekea: ‹Eme yɛ.› 12 Áomongoɗea: ‹Ɔna phɔ, bŭku á
banyama bɔbu bunde ɓáŏseia bakei na bágɛɛmanigi, báɔtɔndɔmanaga
na langi danga-danga abɔ. Nga, dɛɔni bui nndɔ Labáni dákogii. 13 Ne
nde Mokonga mmbe dakokidianei na Bhɛtɛ́li, ɔma nde dócumi ɛtɛ,
áoba ɛtɛ á bonjanja ka dukia i na gamba. Ɔma nde dónu esomba
ka bɛdaneaga ani. Kĕkɛ nde toka ka nji nde, ɔ́mɛɛ ógɛ ka nji nɛkɔ a
ɔbɔkɔtɛana.›»
14 Lakɛ́li na Lɛ́a ɓáonsikisia Yakɔ́bɔ: «Beye na ka kema na botukɔ k'endu
ndea abasu? 15 Be keye tɔ bakɛni mɔtɛakɛ ka nyɔngɔ nde dásosombisi
áoea ɓangɔa á ka phɔ asu? 16 Kaɓondɔ, ɛtɔi bubui nde Mokonga aphui
mɔtɛa abɛ, aye tɔ nɛsu na inde á baniki nɛsu. Cɔ, tɔtɔkisa tɔ kema bui
nde Mokonga ɗáososi.»

17 Mpɔ, Yakɔ́bɔ áɔ̌bɔngisaga ka tamba. Áɔ̌bɛda baniki nɛkɛ na bake
ndeakɛ, áŏkambisa gŭ á bangamia. 18 Áoboa etuge nɛkɛ bui na nkumba
nɛkɛ bui nnde dátɔi na Padáni-Alámu, áoga mɔtɛa abakɛ Isáka ka nji á
ka Kanána. 19 Mbenɔ nde Labáni dáge ŏkangadua banyama nɛkɛ, Lakéli
áouba nkumba ésomba ndea abakɛ. 20 Yakɔ́bɔ áondema Labáni ntɔa ka
Alámu, ka mɛɛa kanga ɔkɔa akɛ. 21 Áotea na nkumba nɛkɛ bui, áokaia ibo
Ɛphulati. Áoga nci á Gilɛ́adi nji á mamba-mamba.

Labáni andondi Yakɔ́bɔ

22 Mbusa á esa isaɔ, ɓáongoɗea Labáni gea Yakɔ́bɔ ati. 23 Labáni aɔ̌bɛda
batɔa k'endu nɛkɛ, ɓáom'ɓea Yakɔ́bɔ. Mbusa á esa ngia á njaga íbɛ (7)
á tamba, baondonda ka Gilɛ́adi nji á mamba-mamba. 24 Cɔ, Mokonga
â ndiu ondonda Labáni ntɔa ka Alámu ka njeki kĭpha, áongoɗea be:
«Óambǎmbɛ ka ngoɗea Yakɔ́bɔ nyɔngɔ tiititi.»
25 Mbenɔ nde Labáni andondi Yakɔ́bɔ n'aphɛki ngbangba nɛkɛ ka
Gilɛ́adi nji á mamba-mamba, Labáni na ɓakpa nɛkɛ bâ phɔtɔ ɔphɛka
oa. 26 Labáni áomúsia Yakɔ́bɔ: «Ogima bo? Omodemi ka nyɔngɔ eke na
dunga á ɓasɛka nɛmɔ ɓea batɔa mosunge? 27 Ka nyɔngɔ eke ototima ka
bɔsɔmɛa, ômodema, kɔmɔɔkɔɛ? Netu ɔkɔɔkɔa na maseye, na embɔ na
ende na ikembe. 28 Cɔ, kómodeketi tanda nékombeɛgɛ ɓasɛka nɛmɔ na
basuko amɔ. Nndɔ ande kobobo. 29 Nena kɔkɔta á gea akɔ ájeɗe. Mokonga
nde ba abakɔ amongoɗima gǎkɛ kĭpha á nǎma gea: ‹Óamba ka ngoɗea
á Yakɔ́bɔ nyɔngɔ tiititi.› 30 Cɔ, kɛ̌kɛ nde, oge ka nyɔngɔ nde dósebéi phê
sikianaga mɔtɛa abakɔ. Cɔ, ka nyɔngɔ eke uubima gǎkɛ nkumba esomba
nɛmɔ?»
31 Yakɔ́bɔ áonsikisia Labáni : «Déna kɔɓɔɓɔkɔ, néokanisia te mbenɔ
nɛngbo ŏphuia nde ɓasɛka nɛkɔ mɔtɛamɔ. 32 Cɔ, mmbe oɗondande
nkumba-esomba nɛkɔ mɔtɛakɛ, akuande. K'iso á ɓakpa nɛsu, cungudaga
kema ndeakɔ mɔtɛamɔ, ɔ́bɛdɛ.» Yakɔ́bɔ dákaubi gǎkɛ gea Lakéli daubi
nkumba-esomba a k'ekombo nɛbɔ.
33 Labáni áongia suɓi á ngbangba ndea Yakɔ́bɔ, suɓi á ngbangba ndea
Léa, suɓi á ngbangba ndea babɛdanigi babɛ bake, kaɔnɛ gǎkɛ ka kema.
Áojuana suɓi á ngbangba ndea Léa áongia suɓi índe á Lakéli. 34 Lakéli
dábɛdi nkumba-esomba ɗáokukumisa kusi a ɔma á buiki á bangamia na
dáiki gŭ i. Labáni dácungudigi suɓi á ngbangba bui, kaɔnɛ ka kema.
35 Lakéli áongoɗea abakɛ: «Abɛ, kɔbɛɛmbɛ bii kɛ́ɔtɔka n'ĕmesi mosa akɔ.
Nga, nena kukwa nɛsu bake.» Nanga nkábɔ ndɔ bubui, Labáni dákaɔni
nkumba-esomba.
36 Yakɔ́bɔ áɔbɛa na phekeaga Labáni. Áongea: «Nemoema nkpa
sina? Bojede sina nde negi, nnde otetemisi ɓeani kŭngani? 37 Mbenɔ
nde ocungudigi nkumba nɛmɔ bui, ɔtɔɔni ka nkumba á k'endu nɛkɔ?

Ómophangia mosa á ɓakpa nɛmɔ na ɓakpa nɛkɔ. Bátenɛ nyɔngɔ sɔsɔbɛ ani n'obɛ. 38 Nga déiki mɔtɛakɔ basaga nkama íbɛ (20). Éme á bake á bamɔgɔgɔ na bake á mɛmɛ, kau dákanyenyi. Na dékeni tanda ka bŭku á bamɔgɔgɔ á k'etuge nɛkɔ. 39 Dékeobikii na jue á nyama nde banyama akae á k'osaa dábaŏgoa. Eme ámbé nyɔngɔ ndɔ dátɔ ka mɔ̌ ani. Dɔ́ɔmɔmɛma ophendɔ á banyama nde dábaŏuba kĭpha na bunde dábaŏuba n'esa. 40 Mani dáɔmɔbɛta n'esa, phiɔ áɔmɔbɛta kĭpha, dékeoda kĭpha. 41 Déiki basaga nkama íbɛ (20) mɔtɛa akɔ. Dékɔbɛdaneigi ka basaga nkama na ngia á njaga gena (14) ka nyɔngɔ éyamani á ɓasɛka nɛkɔ babɛ, basaga ngia á njaga (6) ka nyɔngɔ á etuge nɛkɔ. Cɔ, dóanganisi ophendɔ nɛmɔ mɔngɔ nkama (10). 42 Átuoba Mokonga ndea tatɛ Abalaámu, Mokonga mmbe abɛ Isáka ɗáom'banga na kámogami, ambe dómodeketi tɔ negɛ njaga jăi. Mokonga â ndiu ɔɔna tambaga ani na ekuma akpɛ nnde détɔtɔkisi, na ma kĭpha, áotena nyɔngɔ nɛmɔ.»

Labáni na Yakɔ́bɔ báɔngani

43 Mpɔ, Labáni áonsikisia Yakɔ́bɔ gea te: «Baseka nde bánde ɓasɛka nɛmɔ, baniki nɛbɔ bánde baniki nɛmɔ, etuge nde ande etuge nɛmɔ, kema bui nde ɔɔna ande nɛmɔ. Cɔ, k'esa nde kékeni ye nɛ́tɔtɔkisɛ kema ka nyɔngɔ á ɓasɛka nɛmɔ na baniki nde bɛ̌bɔkɔti. 44 Cɔ, bɛ́ɔnganɛ eme n'obɛ, mphangiɔ moci ábɛ ɓea mamei sɔsɔbɛ ani n'obɛ.» 45 Yakɔ́bɔ â găkɛ ɔbɛda ɛtɛ moci, áocuma.

46 Mpɔ, Yakɔ́bɔ áŏngoɗea batɔa k'ekombo nɛkɛ: «Kɔngɔani ɛtɛ.» Báɔkɔngɔa, ɓáobimbikisa. Mbusa, ɓakpa bɔbu ɓáoeaga oa, gŭ ɛtɛ ndɔ bábimbikisi. 47 Labáni áɔɔphana ɔma ndɔ Yɛgáli-Saodúta, Yakɔ́bɔ â găkɛ osua nɛkɛ Galɛ́di. 48 Labáni áɔyɔnga gea: «K'esa nde ntundukɔ á ɛtɛ nde ande mamei sɔsɔbɛ akɔ n'eme.» Kaɓondɔ unge dábasŭ Galɛ́di[m]. 49 Dábasŭ phɔtɔ Misípa[n]. Nga, Labáni dáyɔngi goto gea: «Mɔkɔta-Mokonga ábɛ m'bondigi asu mbenɔ nde bebande danga-danga nkpa moci na dakɛ. 50 Aoba n'ŏtambisaga ɓasɛka nɛmɔ n'aobá̋ n'ŏbuu bake bunɛngbo bă á ɓasɛka nɛmɔ, békebɛku na nyɔngɔ na nkpa, Mokonga ámbé ande mmamei sɔsɔbɛ ani n'obɛ. Cɔ, óamba bonjánja.» 51 Mpɔ, Labáni áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Ɔna phɔ ɛtɛ nde nebimbikisi, n'ĭnde něcumi sɔsɔbɛ ani n'obɛ. 52 Ntundukɔ ɛtɛ nde n'ĭnde necumi ande mmamei sɔsɔbɛ asu. Eme kétingɛku nkɛkɛɔ nɛkɔ ka gea ájeɗe. N'obɛ kótingɛku nkɛkɛɔ nɛmɔ ka gea ájeɗe. 53 Cɔ, ambe Mokonga nde ba Abalaámuna Mokonga nde ba Naɔ́li ábɛ nteni-nyɔngɔ sɔsɔbɛ asu.» Mpɔ Yakɔ́bɔ áonoa esomba ka ina á Mokonga, mmbe abakɛ Isáka ɗáom'banga. 54 Mbusa, Yakɔ́bɔ áophuia

---

[m] **31.48** ***Galɛ́di :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ntundukɔ á mmamei». Ka kialámu, ina á Yɛgáli-Saodúta ande gea phɔtɔ «ntundukɔ á mmamei».

[n] **31.49** ***Misípa:*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ba á m'bondigi».

phɛa gŭ á mamba na ɔphana á badakɛ ka eaga. Dábai găkɛ ea ndɔ bâ tɔ oda gŭ á mamba.

32 [1] Mamai mɔkɛsuɛ, Labáni áojujuka áŏkotoa ɓasɛka ndeakɛ na basuko, áobisa njaga gŭ abɔ ka ɔkoa abɔ na ja á mɔtɛa akɛ.

Yakɔ́bɔ áɔ̌bɔngisiaga ka dondana na Ɛsáu

[2] Yakɔ́bɔ áotutuisa tamba nɛkɛ, bamalaeka ndea Mokonga ɓáobika otakana nayɛ. [3] Mbenɔ nde ɛ̌bɔni, Yakɔ́bɔ áokoga: «Wani ande ba á batɔa emani ndea Mokonga!» Na áosua ɔma ndɔ Maanaímu[o]. [4] Yakɔ́bɔ áŏteka ɓakpa mosa mɔtɛa muna-amakɛ Ɛsáu ka nji Sɛíi ka kenombe Ɛdɔ́mu [5] Aôsosea be: «Bongoɗeande găkɛ mɔkɔta nɛmɔ Ɛsáu gea: ‹Mbɛdanigi ndeakɔ Yakɔ́bɔ agi be: " Déiki mɔtɛa Labáni, néoiphia phê na ka k'esa nde. [6] Nena bangɔmbɛ, bamponda, bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ, babɛdanigi bake na ɓŏko. Něteki ɓakpa mosa, ka tɔmia akɔ gea te, mɔkɔta nɛmɔ ómoseseɛ anja."›»

[7] Bateki ɓáoja, ɓáongoɗea Yakɔ́bɔ ɓáongea: «Betoge mɔtɛa munamakɔ Ɛsáu. Yɛ, a phɔtɔ obika ka dondanisa akɔ. Ana ɓakpa mia gena (400).» [8] Mpɔ, Yakɔ́bɔ áoba na kɔbobɔkɔ phê, n'ĕngongonisa. Kaɓondɔ, áŏgaba ɓakpa nde ba k'imoci nayɛ k'ɔma boiki íbɛ, â phɔtɔ ŏgaba bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ, bangɔmbɛ na bamponda. [9] Yakɔ́bɔ áoianaga: «Áoba Ɛsáu n'ĕmanisi batɔa k'ɔma boiki ímoci, bunde bájigande ɓáotea.» [10] Mbusa, Yakɔ́bɔ áɔmɛma Mokonga: «O Mokonga nde ba tatɛ Abalaámu, ba abɛ Isáka, *Mɔkɔta-Mokonga. Obɛ dómogĭ: ‹Ja na nji ndeakɔ, k'ekombo ndeakɔ, nekogeande bonjánja› [11] Mɔkɔta, kékeni na bonjánja bui nnde dókodeketi tɔtɔkisa i ka phoani, éme mbɛdanigi nɛkɔ. Nga, mbenɔ nde déjabi Yɔɔdáni, déketu na kema, tɔ gbutuka me. Cɔ, kĕkɛ nde neji na mɔɔmba íbɛ á ɓakpa. [12] Ka dengedenge, ómoamisa ka njaga munama Ɛsáu. Nga, nena kɔɓɔɓɔkɔ akɛ. Neobanga kabikɛmbɛ omomoa, eme, bake na baniki. [13] Cɔ obɛ, kanisia bíndɔ dɔ́mɔɔku gea: ‹Nekogeande anja. Nebikisande ekombo ndeakɔ ɓea mbume á k'obenge, nnde nkpa nnaɔtɔka na tangi.›»

[14] Oa unge Yakɔ́bɔ dáde kĭpha. Áoboa ka kema nɛkɛ nnde dábiki nĕ, áoba nkɛbɛa ka opha á muna-amakɛ Ɛsáu. [15] Bakei á bamɛmɛ mia íbɛ (200), bŭkui nkama íbɛ (20), bakei á bamɔgɔgɔ mia íbɛ (200) na bŭkui nkama íbɛ (20), [16] bakei á bangamia nkama isaɔ (30) na baoungisa baniki, bangɔmbɛ bakei nkama gena (40) na bŭkui nkama (10), bamponda bakei nkama íbɛ (20) na bŭkui nkama (10). [17] Aŏgaɓeaga babɛdanigi ndeakɛ moci-moci nsamba á banyama danga-danga,

---

[o] **32.3** ***Maanaímu :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ba íbɛ á batɔa emani».

áŏngoďea gea: «Nyɛnyani mosa ani na bódeketɛ ɔma sɔsɔbɛ á nsamba moci-moci.»
18 Áonsosea mbɛdanigi ndeakɛ mmbɔ ba mosa, áongea: «Mbenɔ nde boďondanande na munama Ɛsáu na usia akɔ: ‹Mɔkɔta ndeakɔ ande ani? Ooga oa? Ani nsamba á banyama bui nde a mosa akɔ?› 19 Onsikisiande gea: ‹Ande á mbɛdanigi ndeakɔ Yakɔ́bɔ ande nkɛbɛa nde aotekisii mɔkɔta nɛmɔ Ɛsáu na yɛ sasakɛ aobika mbusa asu.›» 20 Áonsosea phɔtɔ mmbɔ ba ko babɛ, ba ko basaɔ na ƀuangbó bɔbu bunde ƀáobika mbusa á nsamba. «Bondɔ unge bɔyɔngande mbenɔ nde botakanande na mɔkɔta nɛmɔ Ɛsáu. 21 Bɔ́yɔnga gea: ‹Mbɛdanigi nɛkɔ Yakɔ́bɔ aphɔtɔ obika mbusa asu.›» Nga, Yakɔ́bɔ dáɔyɔngaga sasakɛ gea: «Nɛnphɔngisande na nkɛbɛa nde negesande mosa, mbusa, néokidiana mosa akɛ. Nesebéi gea amoseseande anja.» 22 Nkɛbɛa áoga mosa, yɛ áodiga oa kĭpha ndɔ.

Emani ndea Yakɔ́bɔ ka Pɛnuɛli

23–24 Yakɔ́bɔ áŏmesia kĭpha ndɔ, áɔ̌bɛda bake nɛkɛ babɛ, babɛdanigi nɛkɛ bake babɛ, na baniki nɛkɛ nkama na moci (11), áŏkaisa ka ikɔ á Yabɔ́ki na nkumba nɛbɔ bubui. 25 Yakɔ́bɔ áodiga sasakɛ. Mpɔ, nkpa moci áomana na yɛ na kabii esa dáse. 26 Bî nkpa ndɔ dáɔni gea kankindɛku Yakɔ́bɔ k'emani ndɔ, áɔm'bɛta ka jukana á nkua á cina á kuju. Nkua á cina á kuju akɛ áophengetana, mbenɔ nde dábaomana nayɛ. 27 Mpɔ, áongoďea Yakɔ́bɔ: «Ómodeketa negɛ, nga, esa asŏsa.» Yakɔ́bɔ áonsikisia te: «Kéodeketɛ ku ógɛ aobā́ n'okobisi njaga akɔ gŭ ani.» 28 Nkpa ndɔ áomúsia: «Ina akɔ ande eke?» Áonsikisia: «Yakɔ́bɔ.» 29 Áonsikisia gea: «Bákakɔɔphanɛku ye Yakɔ́bɔ, bákɔɔphana nde ndiu Isilaéli. Nga, omăni na Mokonga, ômana na ƀakpa, ôba muuka.» 30 Yakɔ́bɔ áomúsia: «Neodengemisigi, ómongoďea ina akɔ.» Áonsikisia te: «Uuusia ina ani ka bo?» Oa, áobisa njaga gŭ á Yakɔ́bɔ. 31 Yakɔ́bɔ áosua ina á ɔma ndɔ Pɛnuéli[ɔ]. Nga, dági te: «Nanga dɛ́ɔni keongi á Mokonga bíbí, ne phɔtɔ na enda.»
32 Yakɔ́bɔ dákai ikɔ á Pɛnuéli mbenɔ nde mani dátai. Dáobetua ka nyɔngɔ á cina á kuju akɛ. 33 Kaƀondɔ unge, naka k'esa nde, baIsilaéli bákaoea kesuku á kɛbɛ, nnde ajukani na cina á kuju. Nga, dábantumi Yakɔ́bɔ ka kesuku ndɔ.

Yakɔ́bɔ adondani na Ɛsáu

33 1 Cɔ, Yakɔ́bɔ áɔmɔ̌na Ɛsáu n'abiki na ƀŏko mia gena (400). Áŏkatanisa sɔsɔbɛ á Léa, Lakéli na babɛdanigi babɛ ƀundɔ bake. 2 Áŏmesa mosa bake íƀundɔ babɛdanigi na baniki nɛbɔ, mbusa abɔ, Léa

ɔ **32.31** ***Pɛnuéli :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «keongi á Mokonga».

na baniki nɛkɛ, mpɔ áogɔbɛa na Lakéli na Yɔséphu. 3 Yakɔ́bɔ yɛ sasakɛ
áoma mosa. Áogbukaga muanku akɛ ka oɗo mɔngɔ ngia á njaga íbɛ (7)
mosa á sɛkɛda bíbí á muna-amakɛ. 4 Ɛsáu áoga mbangɔ ka dondana
nayɛ, áonkomɓea ka kingo. Bɔbu babɛ ɓáoikia ngamɔ. 5 Bî Ɛsáu ĕbɔni
bake na baniki, áousia: «Ba ani bunde oma na bɔ?» Yakɔ́bɔ áonsikisia
te: «Bánde baniki nde Mokonga amopi, eme mbɛdanigi nɛkɔ ka bonjánja
ékondi nɛkɛ.» 6 Bake ndɔ babɛdanigi na baniki nɛbɔ ɓáombiimisia Ɛsáu
ɓáogbuka muanku abɔ mosa akɛ. 7 Léa na baniki nɛkɛ ɓáombiimisia
Ɛsáu ɓáogbuka muanku abɔ mosa akɛ. Yɔséphu na Lakéli bâ phɔtɔ ogea
bo.

8 Ɛsáu áomúsia: «Oto sebeima gea kema sina na mɔɔmba á banyama
bui nde neto dondani na bɔ?» Yakɔ́bɔ áonsikisia: «Netósebei ba na
ɓɔjɛjɛ mosa akɔ, ɔbɛ mɔkɔta nɛmɔ.» 9 Ɛsáu áogea: «Munama, nena
nkumba ásĭ phê. Ika tɔ na nkumba ndeakɔ.» 10 Yakɔ́bɔ áongea: «Bĕndɔ,
neodengemisigi. Aoba nena ɓɔjɛjɛ mosa akɔ, ɓeekea nkɛbɛa nde nekophi.
Nga, omosesi na ɓɔjɛjɛ phê sumbia bii nɛsɛnɛki mosa á Mokonga. 11 Cɔ,
neodengemisigi, ɓeekea nkɛbɛa nde nekophi. Nga, Mokonga amopi
bonjánja ékondi néoba na nkumba nde amokeni.» Yakɔ́bɔ áotetemisa
yɔnga nde na kabii Ɛsáu dábeeki.

12 Ɛsáu áongea: «Bétutuisɛ tamba, nɛɔmĕande mosa.» 13 Mpɔ Yakɔ́bɔ
áongoɗea: «Mɔkɔta nɛmɔ, uuba gea baniki bákaɔtɔka tamba, néoba na
bakei á bamɔgɔgɔ na bakei á bamɛmɛ na bangɔmbɛ nde baoungisa.
Aoba na bĕtambisi akpɛ k'esa ímoci, banyama ndɔ bɔbu bakuande. 14 Cɔ,
neodengemisigi mɔkɔta nɛmɔ, ga mosa ani. Eme, nebikande mbusa
bokɛbokɛ na neoɓea tamba ndea banyama nde ba mosa ani, na inde
á baniki, na kabii nekidiande mɔ̌tɛakɔ ka Sɛíi.» 15 Ɛsáu áɔyɔnga gea:
«Nekodeketeande ka ɓakpa nɛmɔ.» Yakɔ́bɔ áonsikisia: «Ka nyɔngɔ
éké? Amokeni tɔ k'obɛ mɔkɔta nɛmɔ seseani anja.» 16 Esa ndɔ tɔ, Ɛsáu
áosikianaga k'aphe á Sɛkému.

Yakɔ́bɔ aphɛki bíbí á Sɛkému

17 Cɔ, Yakɔ́bɔ áoga nɛkɛ na Sukɔ́ti. Áɔphɛka endu nɛkɛ na mŏkomba á
banyama nɛkɛ. Kaɓondɔ unge, baɔɔphana ɔma ndɔ Sukɔ́ti[p].

18 Ka ja akɛ ka Padáni-Alámu, Yakɔ́bɔ áokidia ka ɓɔjɛjɛ ka kenombe
á Sɛkému nnde a ka Kanána. Áɔphɛkaga Ɛ́ma bíbí á kenombe.
19 Áosomba ɔma ndɔ dáphɛkigi éma na ɓangɔa mia moci (100), mɔtɛa
bana-Amɔ́li abakɛ na Sɛkému. 20 Áɔphɛka ɛtɛ-ɔphɛɔ oa, áɔɔphana
Ɛl-Ɛlɔ́ɛ-Isilaéli[s].

---

[p] **33.17** ***Sukɔ́ti :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «mŏkomba».
[s] **33.20** ***Ɛl-Ɛlɔ́ɛ-Isilaéli :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «Mokonga ande Mokonga ndea ba Isilaéli».

Simɛɔ́ni na Láui bágisi nyɔngɔ á aɔabɔ Dhína

34 [1] Esa moci, Dhína nseka nde Yakɔ́bɔ dám'bɔkɔti na Léa, áoga
metambe ka ɓasɛka á ka nji ndɔ. [2] Sɛkému, muna Amɔ́li ntɔa ka
iphi, moamɛ á ka nji, damɔɔni. Áondunga ka bukpɛkpɛ, áon'daga nĕ,
áontukatuka. [3] Cɔ, áonkonda, áophapheana kayɛ, áɔphɔngisa mĕma akɛ
phioo! [4] Sɛkému áoga ongoɗea abakɛ Amɔ́li gea: «Mbɛda kani nseka nde
nem'boɛ k'eyamani.»
[5] Yakɔ́bɔ dáɔki gea Sɛkému antukatuki nseka ndeakɛ Dhína. Cɔ, bii
baganda nɛkɛ kimoci na banyama dábana ciko, Yakɔ́bɔ áodakana na
kabii baganda nɛkɛ dábaji.
[6] Amɔ́li, abakɛ na Sɛkému, áoga mɔtɛa Yakɔ́bɔ ka yɔngaga nayɛ.
[7] Mbenɔ nde baganda ndea Yakɔ́bɔ dábaji na ciko, dábaɔki nyɔngɔ nde
dányɛnyi. Nyɔngɔ ndɔ áŏkaea ka mĕma, báɔbɛa phê. Nga, Sɛkému dági
kema á soni ka baIsilaéli, ka daga na nseka ndea Yakɔ́bɔ na kátokeni
bo. [8] Mpɔ Amɔ́li áŏngoɗea gea: «Moganda nɛmɔ Sɛkému ankondi
nseka nɛnu phê. Nenódengemisigi ka gea mophani nseka ndɔ am'boɛ
k'eyamani. [9] Béboanɛgɛni: bosophande ɓasɛka nɛnu, na beonopha bunɛsu.
[10] Kaɓondɔ, boikande na besu. Nji nde abande base ka phɔ anu, ikani
kau, bɔbɛdanɛgɛ ekuma á ɓangɔa, bobande na oɗo.»
[11] Sɛkému áŏngoɗea bamuna-amakɛ na Dhína na ababɔ gea:
«Ómokuiani ngomi, nenóphande kema nde bɔmɛmande. [12] Bómososeambi
gea néphuiɛ nkumba ásĭ éyamani, na nkumba nɛngbo danga-danga,
nephuia tɔ nnde bɔmɔmɛmande. Cɔ, ómopani ndiu miki á nseka nde
ábɛ nkani.» [13] Baganda ndea Yakɔ́bɔ ɓáonsikisia Sɛkému na abakɛ Amɔ́li
ka maibe ka nyɔngɔ nde Sɛkému dántukituki aɔabɔ Dhína. [14] Baganda
ndea Yakɔ́bɔ ɓáongoɗea gea: «Béke tanda ɔtɔka na bemophi mouo
aɔasu, abande soni ka besu. [15] Béɓeekea tɔ nyɔngɔ nɛkɔ, aobá̆ n'obeeki
gea óbɛ ɓea besu. Ande gea, ɓŏko nɛnu bɔbu bábɛ ogua ganja. [16] Mpɔ,
benóphande ɓasɛka nɛsu k'eyamani, na béŏboa buanu. Beikande na benu
na bebande ekombo moci. [17] Aoba na bókokondi ɔka asu, a găkɛ oba na
bókokondi gua á ganja, bem'boande nseka nɛsu, besu béoga.» [18] Nyɔngɔ
nɛbɔ dám'bɔngɛi Amɔ́li na anakɛ Sɛkému. [19] Sɛkému kaiphisɛ tɔtɔkisa i.
Nga, nseka ndea Yakɔ́bɔ dám'bɔngɛi phê. Batɔa k'ekombo ndea Sɛkému
bɔbu dábambisii mĕma.
[20] Amɔ́li na anakɛ Sɛkému, dábage ka ngba á kenombe na ɓáŏngoɗea
batɔa ka kenombe nɛbɔ. [21] «Bakpa nde bana mĕma anja ka besu,
báikɛ ka nji nde. Babɛdanɛgɛ ekuma nɛbɔ á ɓangɔa. Nga, nji ăgbae
ka bɔ. Bĕbukande ɓasɛka nɛbɔ, bê phɔtɔ ŏpha buasu k'eyamani. [22] Bɔ,
baɓeekeande ndiu ika na besu, ka ba na besu tɔ ekombo moci, aobá̆ ɓŏko
nɛsu na bagu ganja ɓea bɔ. [23] Cɔ, nsamba nɛbɔ, nkumba na banyama

nɛbɔ bɔbu, kábaeka nɛsu? Bébeekeɛ tɔ nyɔngɔ nɛbɔ ka gea béikɛ na bɔ.»
24 Bunde bɔbu dábatu ojuana ka ngba á kenombe nɛkɛ, dábamɔki Amɔ́li
na anakɛ Sɛkému. Ɓŏko bɔbu á ka kenombe ndeakɛ dábagu ganja.
25 K'esa á koisaɔ, na nyama abɔ na phɔ́tɔ okakamaga, ka baniki-ɓŏko
ndea Yakɔ́bɔ babɛ: Simɛɔ́ni na Láoui ba aɔakɛ na Dhína bɔbu dábabɛdi
pindi, ɓáokia ka kenombe kanga ɔna abɔ, baŏma ɓŏko bɔbu. 26 Bâ phɔtɔ
ómoa Amɔ́li na anakɛ Sɛkému na ngɔa, báɔmbɛda Dhína k'endu ndea
Sɛkému, ɓáonga ně. 27 Bana Yakɔ́bɔ ɓuangbó báɔbɛda nkumba á ɓakpa
bunde basí, báuuta nkumba á batɔa ka kenombe. Nga, dábantukatuki
aɔabɔ. 28 Dábabɛdi nsamba nɛbɔ á banyama ángbongbo na banyama
abɔbɔa, bamponda bunde dábatu ka kenombe na bunde dábatu ka nji
abɔbɔa. 29 Dábaphɛi ɛtɔi nɛbɔ bubui na dunga bake nɛbɔ, n'ekombo nɛbɔ
na kema bubui nde dába ně suɓi éndu.
30 Mpɔ Yakɔ́bɔ áongoɗea Simɛɔ́ni na Láoui gea: «Bomokabei ɓojeɗe
ka kangisia ani na batɔa ka nji. Ande gea baKanána na baPɛlɛ́si. Eme
k'ena ɓakpa básĭ. Bádondanagande ka manisa ani, bámotindisande eme
n'ekombo nɛmɔ.» 31 Simɛɔ́ni na Láui ɓáonsikisia gea: «Kátokeni Sɛkému
ádɛ na aɔasu ɓea nke á mambɔ.»

Yakɔ́bɔ atoi ka Sɛkému áoga na Bhɛtɛ́li

35 1 Esa moci, Mokonga áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Ma, ótaiɛ na Bhɛtɛ́li,
óikɛ oa. Oa, ɔmɔphɛkɛande ɛtɛ ɔ́phɛɔ. Nga, oa unge dékokidianei
mbenɔ nde dónsoɗokani munamakɔ Ɛsáu ôntea.» 2 Mpɔ Yakɔ́bɔ áɔyɔnga
k'ekombo nɛkɛ na bɔbu bunde dátu nabɔ gea: «Makani danga esomba
ndea bakɛni nnde a sɔsɔbɛ anu, ósokosani ka gea bóbɛ kanga nkiki mosa
á Mokonga, bóanganisɛ bɔngɔ. 3 Mbusa índɔ, betaiande na Bhɛtɛ́li, oa
nɛmphɛkɛande Mokonga ɛtɛ ɔ́phɛɔ, mmbe dámoengi k'esa á tambaga
nɛmɔ, áoba k'imoci n'eme k'ɔma bubui nde déoga.» 4 Dábamophi Yakɔ́bɔ
nkumba ésomba á bakɛni bui nnde dába ně na mandɛɔ nde dá phɔtɔ ka
ketue abɔ. Mbusa, Yakɔ́bɔ aŭmba ka cina á me angbóngbo nde a bíbí á
Sɛkému. 5 Mbenɔ nde Yakɔ́bɔ na banakɛ bámɛi tamba, Mokonga áŏtumisa
batɔa ka kenombe á bíbí na kɔɓɔɓɔkɔ phê, nkpa kĕbeɛ ye.
6 Mpɔ Yakɔ́bɔ na ɓakpa bɔbu bunde dátu na bɔ ɓáojua ka Lúsi, ande
gea te Bhɛtɛ́li ka njia á Kanána. 7 Oa, áɔphɛka ɛtɛ-ɔ́phɛɔ, áɔɔphana ɔma
ndɔ Ɛ́l-Bhɛtɛ́li[t] . Nga, ɔma ndɔ ungɔ Mokonga dánkidianei mbenɔ nde
dásoɗokani ka tea muna-amakɛ. 8 Dhɛbɔ́la, nɛi ndea Lɛbɛ́ka, áokua,
ɓáomŭmba bíbí á Bhɛtɛ́li ka cina me nde báɔɔphana me á ngamɔ.
9 Mokonga dánkidianei goto Yakɔ́bɔ ka kidia akɛ na Padáni-Alámu,
áobisa njaga gŭ akɛ. 10 Mokonga áongoɗea: «Cɔ, inakɔ ande Yakɔ́bɔ.

---

[t] **35.7** ***Ɛ́l-Bhɛtɛ́li :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «Mokonga á ka Bhɛtɛ́li».

Bákakɔɔphanɛku ye k'ina ndɔ. Ina akɔ abande ndiu Isilaéli.» Kaɓondɔ,
áonsua Isilaéli. 11 Mokonga â goto ongoɗea: «Nende Mokonga
mɛna-Bukpɛkpɛ. Bɔkɔta, óbikɛ. Ekombo moci, phɔtɔ n'ɛbɔkɔti ásĭ
ajuanande suɓi akɔ. K'ekombo nɛkɔ, ɓakɔta babaeka sɔsɔbɛ abɔ. 12 Nji nde
démophi Abalaámu, néomopha Isáka, nekophande. Neóphande phɔtɔ
ekombo nɛkɔ nji ndɔ mbusa akɔ.»
13 Mpɔ Mokonga áotaia gŭ, áokatana na yɛ k'ɔma ndɔ dátu ɔyɔnga na
Yakɔ́bɔ. 14 Oa, Yakɔ́bɔ áocuma ɛtɛ, áodukia gamba na makana anjɛ gŭ i
ka gea te ábɛ ɛtɛ á bonjánja 15 Yakɔ́bɔ áosua ɔma nde Mokonga dáyɔngi
na yɛ: Bhɛtéli[u].

Bɔkɔtɛana á Bɛnjamína na kukwa á Lakéli

16 Yakɔ́bɔ n'ekombo nɛkɛ ɓáotoka na Bhɛtéli. Na ba phɔtɔ ka ntanda,
danga na Ɛphuláta, Lakéli áokpanga boae, aoonja k'akpɛ. 17 Mbenɔ á
bii boae ɗáonkaea Lakéli, ngumba áongoɗea: «Kobangɛmbɛ, o goto na
miki-mŏko.» 18 Mbenɔ á bii Lakéli dáɔdɔɛaga, áonsua miki ina Bhɛni-Ɔni[y]
ka dusukana akɛ. Abakɛ â găkɛ onsua: Bhɛnjamína[a]. 19 Lakéli aku ye,
ɓáomŭmba bíbí á aphe á Ɛphuláta. Ande gea Bhɛtɛlɛ́mu. 20 Yakɔ́bɔ
áocuma ɛtɛ moci gŭ á bota akɛ. Ɛtɛ ndɔ unge báɔɔphana na ka k'esa nde,
ɛtɛ á bota á Lakéli.
21 Yakɔ́bɔ[b] áoga ɔphɛka ɛ́ma nɛkɛ ka nyɛnya Migadála-Ɛdɛ́ɛ. 22 Mbenɔ
nde Yakɔ́bɔ dáiki ka nji ndɔ, Lubɛ́ni áoga on'daga Bhilía, mɔsɔngɔ á
abakɛ, Yakɔ́bɔ áɔɔka.

Ina á bana Yakɔ́bɔ

Yakɔ́bɔ dá na baniki-ɓŏko nkama na babɛ (12). 23 Baniki-ɓŏko ndea Léa
dábatu: Lubɛ́ni, ange ndea Yakɔ́bɔ, mbusa Simɛɔ́ni, Láoui, Yúda, Isakái,
na Jabulɔ́ni. 24 Baniki-ɓŏko ndea Lakéli dábatu, Yɔséphu na Bhɛnjamína.
25 Baniki-ɓŏko ndea Bhilía, mbɛdanigi ndea Lakéli dábatu, Dháni na
Nɛphutáli. 26 Baniki-ɓŏko ndea Jíipa, mbɛdanigi ndea Léa, dábatu Gádi
na Aséli. Bundɔ ungɔ dábatu baniki-ɓŏko ndea Yakɔ́bɔ, bunde dɛ́bɔkɔti
na Padáni-Alámu.

Kukua á Isáka

27 Yakɔ́bɔ dájue mɔtɛa abakɛ Isáka na Mamúlɛ, bíbí á Kiliáti-Alába nnde
báye kɔɔphana Ɛbulɔ́ni. Nji nde Abalaámuna Isáka dábaiki kau ɓea

---

[u] **35.15** ***Bhɛtéli :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «Endu ndea Mokonga.»

[y] **35:18** ***Bhɛni-Ɔni :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «miki á buyɛnɛ ani».

[a] **35.18** ***Bhɛnjamína :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «miki á njaga á mŭku», ande gea te «miki á bonjánja».

[b] **35.21** ***Yakɔ́bɔ :*** Ka kiɛbulanía, ina nde aɔani ande Isilaéli.

bakɛni. [28] Isáka dáendi basaga mia moci nkama ɓɔku na ngia á njaga nkama isaɔ (180). [29] Mpɔ áokua. Dádondani na batatakɛ ka kukwa n'aphomi phɛ̂. Ɓaniki-ɓŏko nɛkɛ Ɛsáu na Yakɔ́bɔ ɓáomŭmba.

Ɛbɔkɔti ndea Ɛsáu

36 [1] Ɔnáni ɛbɔkɔti ndea Ɛsáu mmbe bá phɔtɔ ɔmɔphana Ɛdɔ́mu [2] Ɛsáu débŭ bake nɛkɛ ɓasɛka á ka Kanána: Áda na Ɔlibáma. Áda dátu nseka ndea Ɛlɔ́ni, ntɔa ka Íti. Ɔlibáma dátu nseka ndea Ána mosuko á Siɓɛɔ́ni ntɔa ka Íphi. [3] Ɛsáu dám'bŭ phɔtɔ Bhasɛmáti nseka ndea Isumaíli aɔakɛ na Nɛbayɔ́ti. [4] Áda áɔm'bɔkɔta na Ɛsáu Ɛ́lipháji. Bhasɛmáti áɔm'bɔkɔta Luɛ́li. [5] Ɔlibáma dɛ́bɔkɔti: Yɛúsi, Yaláma, na Kɔ́la. Bundɔ báunge bánde baniki-ɓŏko ndea Ɛsáu bunde dɛ́bɔkɔti ka Kanána.

[6] Ɛsáu dɛ́bɛdi bake nɛkɛ, banakɛ bakɛ na ɓŏko, babɛdanigi nɛkɛ bɔbu, etugɛ nɛkɛ na banyama nɛkɛ bɔbu, na nkumba bui nnde dátɔi na Kanána. Áoga ka nji nengbo danga na muna-amakɛ Yakɔ́bɔ. [7] Cɔ, ɛtɔi nɛbɔ dábiki phɛ̂. Kaɓondɔ nji nde dábaiki kau dɛ́bɔkanigi nĕ, ka isa á banyama nɛbɔ. [8] Kaɓondɔ unge Ɛsáu mmbe báɔmɔphana Ɛdɔ́mu, â găkɛ oga oika ka nji á mamba-mamba ndɔ Sɛíi.

[9] Cɔ, ɔ́nani ekombo ndea Ɛsáu tata baƐdɔ́mu, mmbe dáiki ka nji á mamba-mba ndɔ Sɛíi.

[10] Ina á baniki-ɓŏko ndea Ɛsáu a unge. Ɛsáu na nkakɛ Áda, dábam'bɔkɔti Ɛ́lipháji. Ɛsáu na nkakɛ Bhasɛmáti, baɔm'bɔkɔta Luɛ́li.

[11] Ɓaniki-ɓŏko ndea Ɛ́lipháji dábatu: Tɛmáni, Omái, Jɛ́phɔ, Gatamu na Kɛnasi. [12] Ɛ́lipháji muna Ɛsáu dátu goto na nke bangbó inakɛ Timúna. Baɔm'bɔkɔta naye miki-mŏko ina akɛ Amalɛ́ki

[13] Bhasɛmáti nka Ɛsáu dám'bɔkɔti Luɛ́li. Luɛ́li â găkɛ ɔm'bɔkɔta: Naáti, Jɛ́la, Sáma na Míja.

[14] Ɔlibáma muna Ána mosuko á Siɓɛɔ́ni, dám'bɔkɔtɛi Ɛsáu: Yɛúsi, Yalámu na Kɔ́la.

[15] Ɔ́bɔnani baamɛ á ekombo ndea bana Ɛsáu.

Bana ange Ɛ́lipháji dábatu baamɛ ndea baTɛmáni, baOmái, baJɛphɔ, baKɛnaji, [16] baKɔ́la, baGatámu, na baAmalɛ́ki. Bundɔ baunge bánde baniki-ɓŏko ndea Ɛ́lipháji ka Ɛdɔ́mu Bundɔ bánde baniki-ɓŏko ndea Ɛsáu na nkakɛ Áda.

[17] Ɔ́bɔnani baniki-ɓŏko ndea Luɛ́li dábatu baamɛ ndea baNaáti, baJɛ́la, baSáma na baMíja. Bundɔ bánde baamɛ ndea Luɛ́li ka Ɛdɔ́mu, mmbe Ɛsáu na nkakɛ Bhasɛmáti dábam'bɔkɔti.

[18] Ɔ́bɔnani baamɛ á ekombo ndea Ɔlibáma nka Ɛsáu: moamɛ Yɛúsi, Yalámu na Kɔ́la, bunde bánde bana Ɔlibáma nka Ɛsáu nseka ndea Ána.

19 Bundɔ báunge bánde baniki-ɓŏko ndea Ɛsáu ande gea te baamɛ ndea
baƐdɔ́mu

Ɓakpa nde dáɓakpangi ika ka nji á Sɛíli

20 Ɔ́bɔnani yetɔ baniki-ɓŏko ndea Sɛíli ntɔa ka Ɔ́li bunde daɓakpangi
ika ka nji ndɔ: Lɔtáni, Sɔbáli, Siɓɛɔ́ni, Ána 21 Dhisɔ́ni, Ɛjɛ́li na Dhisáni.
Bundɔ báunge bánde baamɛ á batɔa ka Ɔ́li, baniki-ɓŏko ndea Sɛíli ka nji
Ɛdɔ́mu

22 Ɓaniki-ɓŏko ndea Lɔtáni dábatu: Ɔ́li na Ɛmámu. Timúna dátu aɔakɛ
na Lɔtáni.

23 Cɔ, ɔ́bɔnani baniki-ɓŏko ndea Sɔbáli: Alpháni, Manaáti, Ɛbáli,
Sɛ́phɔ na Ɔnámu.

24 Ɔ́bɔnani baniki-ɓŏko ndea Siɓɛɔ́ni: Áya na Ána. Ána a ámbé dáɔni
ntoɔ á ibo ajo ka nkanda mbenɔ nde ɗáðisa bamponda ndea
abakɛ Siɓɛɔ́ni.

25 Bana Ána muna Sɛíli baunge: miki-mŏko dátu Dhisɔ́ni na miki-nke
Ɔlibáma.

26 Ɔ́bɔnani baniki-ɓŏko ndea Dhisɔ́ni muna Sɛíli: Ɛmudáni, Ɛsibáni,
Itiláni na Kɛláni.

27 Ɔ́bɔnani baniki-ɓŏko ndea Ɛjɛ́li : Bhiliáni, Jaoáni na Akáni.

28 Ɓaniki-ɓŏko ndea Dhisáni dábatu: Úsi na Aláni.

29 Cɔ, baamɛ á k'ekombo á bana Ɔ́li baunge: Lɔtáni, Sɔbáli, Siɓɛɔ́ni, Ána
30 Dhisɔ́ni, Ɛjɛ́li na Dhisáni Nkpa moci-moci sɔsɔbɛ abɔ dátu moamɛ á
ekombo nɛkɛ ka nji Sɛíli.

Baamɛ á nji á Ɛdɔ́mu

31 Baamɛ nde dábai nji á Ɛdɔ́mu mosa á ka baamɛ ea nji á baIsilaɛ́li
baunge:

32 Bhɛla muna Bhɛɔli dái nji á Ɛdɔ́mu Ina á kenombe nde daiki kau
dátu Dhiniaba.

33 Bhɛla akuye, mpɔ Yɔbabu muna Jɛla mmbe á ka Bhɔsila áoba
moamɛ k'ɔma nɛkɛ.

34 Yɔbabu akuye, Usamu mmbe á ka nji á batɔa ka Tɛmáni áoba
moamɛ k'ɔma nɛkɛ.

35 Usamu akuye, Ádadi miki-mŏko ndea Bhɛdadi áoba
moamɛ k'ɔma nɛkɛ. Ina á kenombe nde dáiki kau
dátu Aiti. Mmbe a ámbé dékindi baMidiani ka nji á
Mɔabu.

36 Adádi aku ye, Samúla ntɔa ka Masilɛ́ka áoba moamɛ k'ɔma nɛkɛ.

37 Samúla aku ye, Saúli ntɔa ka Lɛɔbáti nnde á ka mpɛphɛ á ɔba, áoba
moamɛ k'ɔma nɛkɛ.

38 Saúli aku ye, Bháli-Anáni miki-mǒko ndea Akibɔ́li áoba moamɛ
k'ɔma nɛkɛ.
39 Bháli-Anáni muna Akibɔ́li aku ye, Adáli áoba moamɛ k'ɔma nɛkɛ.
Ina á kenombe nɛkɛ dátu Páu. Ina á nkakɛ dátu Mɛɛtabéli, nseka
ndea Matilɛ́di, mosuko ndea Mɛjaába.
40 Ina á baamɛ á k'ekombo ndea Ɛsáu ka nji nɛbɔ a unge: Timúna, Alóa,
Yɛtéti, 41 Ɔlibáma, Ɛ́la, Pinɔ́ni, 42 Kɛnáji, Tɛmáni, Mibusáli, 43 Magidiɛ́li na
Ilámu. Bundɔ baunge bánde baamɛ á baƐdɔ́mu ka nji nɛbɔ, ka kenombe
nɛbɔ nnde dábaiki kau. Nnde ande sungiaga á mbinɔ á Ɛsáu abakɛ na
Ɛdɔ́mu

Njeki ndea Yɔsɛ́phu

37 1 Yakɔ́bɔ dáiki na Kanána, ka nji nde abakɛ dáiki kau ɓea mɔkɛni.
2 Cɔ, ɔkani mbinɔ ɛ́bɔkɔti ndea Yakɔ́bɔ. Yɔsɛ́phu dámɔtɛani na
bana-nkabakɛ bunde Bhilía na Jíipa daběbɔkɔti. Ɓî dátu moganda á
basaga nkama na ngia á njaga íbɛ (17), ɗáoambaga bamɔgɔgɔ na bamɛmɛ
kimoci na bɔ. Dáɔntɔmiaga ababɔ nyɔngɔ ájeɗe-jede nde dábaɔyonga gǔ
abɔ. 3 Yakɔ́bɔ mmbe báɔmɔphana Isilaɛ́li, dánkondi Yɔsɛ́phu kɔnyɛnya
baniki-ɓǒko nɛkɛ bɔbu. Nga, dám'bɔkɔti ka kophomi akɛ. Dámophi
bɔngɔ énda n'agɛɛmanigi. 4 Bamuna-amakɛ dábaɔni gea ababɔ dánkondi
kɔ̌nyɛnya bɔbu, ɓáonkangea. Bakabɛ ye ɔyɔnga nayɛ ka bonjánja
5 Yɔsɛ́phu dáde na njeki. Ɓî ětɔmigi bamuna-amakɛ, bâ ye tɔ
onkangea phê. 6 Aǒngoɗea: «Nenódengemisigi, ɔkani njeki nde nede ně.
7 Débeoboaga kempǔtu a nganɔ suɓi á ciko. Mɔngɔ ímoci, kempǔtu ínɛmɔ
áǒsakoa, áǒcuma dɛ! Kempǔtu ínɛnu bui áotimba nɛmɔ, aǒgbuka mosa
i.» 8 Bamuna-amakɛ ɓáongoɗea: «Ande gea te, obande moamɛ, ôba na
kɔkɔta gǔ asu?» Bâ goto onkangea phê ka nyɔngɔ á njeki na yɔnga nɛkɛ.
9 Yɔsɛ́phu â goto oda na njeki nɛngbo, áɔ̌tɔmiaga bamuna-amakɛ,
áɔyɔnga gea: «Ɔkani, nede goto na njeki! Mani, songe na basɛɛngɔa
nkama na moci (11) na bágbuki moanku abɔ mosa ani.» 10 Aɔntɔmiaga
abakɛ sumbii ětɔmigi bamuna-amakɛ. Abakɛ áomphekeaga goto,
áongoɗea: «Njeki sina ndɔ! Ande gea, eme, amakɔ na bamunamakɔ,
bebikande ogbuka moanku asu mosa akɔ?» 11 Bamuna-amakɛ ɓáoba na
nsengɔ ka yɛ. Cɔ, abakɛ â gǎkɛ oianaga njeki ndɔ.

Bamuna-amakɛ na Yɔsɛ́phu dábansombisi

12 Cɔ, bamuna-amakɛ na Yɔsɛ́phu dábage ǒisa bamɔgɔgɔ na bamɛmɛ
ndea ababɔ ka kenombe á Sɛkɛ́mu. 13 Yakɔ́bɔ áongoɗea Yɔsɛ́phu:
«Bamunamakɔ baǒisa banyama na Sɛkɛ́mu. Cɔ, bika, neokoteka
mɔtɛabɔ.» Yɔsɛ́phu áoɓeekea: «Eya!» 14 Yakɔ́bɔ â goto ongoɗea: «Ga
ɔ́bɔnɛ ka bamunamakɔ na banyama kabɛ na batɔ na ɓɔjɛjɛ, obikande

ɔmɔtɔmia mbino.» Áonteka Yɔséphu ka toka k'eembe á Ɛbulɔ́ni áoga na Sɛkému.
15 Nkpa moci áondonda n'aómameaga ka nkanda áomúsia: «Oma
okaba eke?» 16 Yɔséphu áonsikisia: «Neókaba bamunayi. Neodengemisigi,
ómongoɗea ɔma nde ɓáoisa etuge nɛbɔ.» 17 Nkpa ndɔ áongoɗea: «Eya,
bátoki ye oa. Nga, dɛ́bɔki na báɔyɔnga gea, bégɛni na Dhɔtáni.» Yɔséphu
áotutuisa tamba áŏdonda bamuna-amakɛ ka Dhotáni. 18 Bamuna-amakɛ
báɔmŏna danga. Mosa á biimisia abɔ, ɓáoanga moangɔ á kusa akɛ.
19 Báɔyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ: «Cɔ, aba-njeki-njeki abiki. 20 Cɔ, bikani yetɔ
bémoɛni, bémakɛ mŏnda akɛ k'ecia, du! Bɛyɔngande gea nyama akae
moci a ámbé angoe. Mpɔ, bɛɔnande phɔ njeki nɛkɛ abande bo.»
21 Ɓî Lubɛ́ni aɔki ye bo, áokaba amisa á Yɔséphu ka njaga abɔ. Áɔyɔnga
gea: «Békemoɛmbɛ.» 22 Âgoto ɔyɔnga gea: «Békedukɛni magia. Bémakeɛni
ndiu k'ecia nde a ka nkanda. Békemoɛmbɛ.» Déngoɗi bo ka gea te
ánamisɛ Yɔséphu ka njaga abɔ, ánjisɛ mɔtɛa abakɛ.
23 Mbenɔ nde Yɔséphu ajue bíbí á bamuna-amakɛ, ɓáomphuia bɔngɔ
enda agɛɛ-gɛɛ nɛkɛ nndɔ dáɔli. 24 Mpɔ ɓáondunga, ɓáomakea k'ecia du!
Ecia ndɔ dáka na kema. Ibo dákatu suɓi i.
25 Báoika ka eaga. Báɔɔna mɔɔmba ékombo ndea baIsumaíli na bátoki
na Gilɛ́adi na ɓáoga na Mísii. Bangamia nɛbɔ na bákumbi kema á su
ánjanja ɓea: obáni, jíli na manɛmánɛ[c].
26 Cɔ, Yúda áŏngoɗea bamuna-amakɛ: «Bɛtɔande kema sina ka moa
munamasu na sɔmɛa á nyɔngɔ á kukwa akɛ? 27 Ambe bénsombisɛ na
ekombo nde á baIsumaíli kanga moa akɛ. Nga, ande munamasu, ande
magia asu.» Bamuna-amakɛ ɓáoɓeekea. 28 Ɓî basombisigi-nkumba bunde
batɔa ka Midiáni bakidi ɔma ndɔ, bamuna-amakɛ na Yɔséphu ɓáomphuia
k'ecia, ɓáonsombisa na baIsumaíli ka esombi á gbutuka ɓangɔa nkama
íbɛ (20). Mpɔ bɔ, ɓáonga na yɛ na Mísii.
29 Cɔ, bii Lubɛ́ni aji goto k'ecia, Yɔséphu dákatu ye suɓi i. Áoboma
bɔngɔ nɛkɛ na bɛi. 30 Áoga goto kubii bamuna-amakɛ báɔ, áɔyɔnga gea:
«Yɔséphu nna ye ko! Cɔ, kĕkɛ nde, negɛ oa?»
31 Mpɔ, ɓáontena mŭku á mɛmɛ, báɔbɛda bɔngɔ enda ndea Yɔséphu
ɓáoubia ka magia á mŭku á mɛmɛ. 32 Mbusa, ɓáoteka bɔngɔ ndɔ
mɔtɛa ababɔ, ka gea bangoɗeɛ be: «Cɔ, ɔna phɔ bɔngɔ nde bedondi.
Beodengemisigi, ɔnjia u ka engekisa ámbe ande á miki-mŏko nɛkɔ.»
33 Yakɔ́bɔ áɔɔnjia, áɔyɔnga gea: «Eya, ande bɔngɔ ndea miki-mŏko nɛmɔ!
Nyama akae angoe, áoncoaga Yɔséphu!» 34 Mpɔ Yakɔ́bɔ áoboma bɔngɔ
nɛkɛ, áɔ̌bɔɛa bɔngɔ á k'ekusa. Áongamea miki-mŏko nɛkɛ k'esa ásĭ.
35 Ɓaniki nɛkɛ bɔbu, ɓŏko na bake dábaom'bikia k'oiɔ, dâ găkɛ oya oiɔ

[c] **37.25** Kema á su ánjanja nde dábaɔbɛdanaga nĕ ka sakoa á ɓakpa. Dába phɔtɔ oamba na mŏnda á ɓakpa ka gea te kaphoɛmbɛ.

bubui. Áɔyɔnga gea: «Ómodeketani! Negaeka tɔ okua, na neongamea miki-mŏko nɛmɔ!» Bondɔ unge abakɛ dángamigi.
36 Cɔ, ekombo ndea baMidiáni dábansombisi Yɔsɛ́phu na Mísii mɔtɛa Pɔtiphái, mbɛdanigi angbóngbo ndea Phaláɔ, moamɛ á ka Mísii, mɔkɔta á batɔa émani nɛkɛ.

Yúda na Tamáli

38 1 Ka matu ndɔ, Yúda dákatani na bamuna-amakɛ, áoga oika na ntɔa ka Adulámi moci inakɛ Íla 2 Ko, dámɔɔni nseka ndea Súa ntɔa ka Kanána, áom'boa k'eyamani. 3 Nseka ndɔ áokumba éme, áɔm'bɔkɔta miki-mŏko, Yúda áonsua ina Ɛ́li. 4 Â goto okumba éme, áɔm'bɔkɔta miki-mŏko, áonsua ina Ɔnáni 5 Â goto om'bɔkɔta miki-mŏko, áonsua ina Cɛ́la. Cɛ́la dábɔkɔtɛani, Yúda n'a ka nji Kijíbu.
6 Yúda áom'bɔɛa Ɛ́li miki-mŏko nɛkɛ ange nke ina akɛ Tamáli.
7 Cɔ, tamƀea ndea Ɛ́li ndɔ, dákambɔngɛi *Mɔkɔta-Mokonga, kabɔndɔ Mɔkɔta-Mokonga áonkusa.
8 Yúda áongoɗea Ɔnáni: «Cɔ, uuba asíi nɛsu. Ngiia ɛbɔndɛ á nka-phomi akɔ, ɔ́bɔkɔtɛ na yɛ baniki ka ina á phomiakɔ.» 9 Ɔnáni dáubi găkɛ gea ɛbɔkɔti ndɔ kábɛku nɛkɛ. Kaƀondɔ, mbenɔ nde ɗáoɗondanaga n'ɛbɔndɛ á nka-phomi akɛ, ɗáodukaga ibo ɛbɔkɔti ka oɗo ka gea te kamophɛmbɛ phomi akɛ baniki. 10 Tamƀea ndɔ dákam'bɔngɛi Mɔkɔta-Mokonga, â phɔtɔ onkusa Ɔnáni. 11 Mpɔ Yúda áongoɗea Tamáli nka anakɛ gea: «Ɓî onde nke á kekusa, ika tɔ mɔtɛa abakɔ kanga ɔmana na kabii miki-mŏko nɛmɔ Sɛ́la amɔtande.» Nga, dáɔnyɔnga sasakɛ gea: «Kakɛni mmbe akuɛ phɔtɔ ƀea bamuna-makɛ.» Tamáli áoja, áoika mɔtɛa abakɛ.
12 Mbusa á matu énda, nseka ndea Súa, nka Yúda dáku. Ɓî Yúda dágɔbi k'ɛkusa á nkakɛ, áotaia ka Timúna kimoci na dakɛ Íla ntɔa ka Adulámi mɔtɛa batɔa kangadua á saa á bamɔgɔgɔ nɛkɛ. 13 Báɔntɔmia Tamáli gea: «Nyamɔtɔ akɔ ímbɔ mŏko a tai na Timúna ka kangadua saa á bamɔgɔgɔ nɛkɛ.» 14 Cɔ, dáɔni gea Sɛ́la dámɔti ye na nyamɔtɔ akɛ ímbe mŏko dákamomanisimbɛ nayɛ. Mpɔ, áŏphuia bɔngɔ á k'ekusa nɛkɛ, áokombia keongi akɛ na phaɛka bɔngɔ ka gea bákamuubɛmbɛ. Áoga oika ka ngba á nji Ɛnaímu nnde dátu kaphe aga na Timúna
15 Ɓî Yúda dámɔ̌ni Tamáli, áuuba te ande nke á mambɔ. Nga, dákombei keongi akɛ na bɔngɔ. 16 Áonketea, áontunga k'aphe, áongondea gea: «Neodengemisigi bégɛ bédɛgɛ n'obɛ.» Dákaubi găkɛ gea ande ɛbɔndɛ á nka anakɛ. Tamáli áongoɗɛa: «Ɓî beoga odaga n'obɛ omopande eke?» 17 Áonsikisia: «Nekophande ka baniki á mɛmɛ á k'etugɛ nɛmɔ.» Tamáli áongoɗea: «Cɔ, ómopa moema, na kabii ontekaeka miki á mɛmɛ.» 18 Yúda áonsikisia: «Okondi nékophɛ moema sina?» Tamáli áongoɗea: «Mbanga, ngoi, na motumbɔ nde oně ka njaga.» Áomopha bui, mpɔ ƀáodaga na

yɛ áonkumbisa éme. 19 Tamáli áosikianaga mɔtɛbɔ, áŏphuia bɔngɔ nde
dékombei nĕ, â goto ɔɔla bɔngɔ nɛkɛá k'ekusa.
20 Yúda dánteki dakɛ ntɔa ka Adulámi gea te ámophɛ nke ndɔ miki á
mɛmɛ na bɛda goto moema. Dhakɛ dákandondi ye găkɛ. 21 Íla áŏusia
batɔa ka Ɛnaímu gea te: «Nke á mambɔ mmbe dáiki bíbí á aphe oani a
koni?» Báonsikisia: «Béketanda na ka bake á mambɔ oani.» 22 Áosikianaga
mɔtɛa Yúda, áongondea gea: «Kéndondi. Batɔa oa bámongoɗi gea: ‹Ka
bakɛ á mambɔ nna tanda oa.›» 23 Yúda áongoɗea: «Áambɛ nkumba ndɔ
ané, kasokusɛmbɛ na soni. Déntekisii miki á mɛmɛ. Cɔ, obɛ sasakɔ
dókondondi.»
24 Mbusa á basonge basaɔ, ɓáobika ɔntɔmia Yúda gea: «Nka anakɔ
Tamáli atungani, aye na éme.» Mpɔ Yúda áoyɔnga gea: «Njuanisani
na nsɛngɛ, bóntoboɛ.» 25 Ɓî dábaonjuanisa Tamáli na nsɛngɛ, áoteka
mbino ka tɔmia nyamɔtɔ akɛ ímbɔ mŏko gea: «Mɛna nkumba nde a
ámbé amokumbisi éme. Neodengemisigi, engekisa phɔ mbanga, ngoi na
motumbɔ ámbe ande á nkpa sina.» 26 Yúda aengekisi ye nkumba ndɔ bui,
áɔyɔnga gea: «Ayɔngi tɔ doni kɔmɔnyɛnya. Dákɛni opha akɛ miki-mŏko
nɛmɔ Séla á m'boɛ k'eyamani, dékemophi.» Yúda dákade ye nayɛ.
27 Mbenɔ nde dákaboae, áuubikana gea ana baphase ka sɔphɔ. 28 Mbenɔ
á onja, ka baphasɛ ndɔ moci áojuanisa njaga akɛ. Ngumba áɔbɔɛa u na
muɛngɛ anjɛ áɔyɔnga gea: «Mmbe ambe aonjokani mosa.» 29 Mpɔ áosikisa
njaga akɛ, muna-amakɛ áɔbɔkɔtɛana. Ngumba áɔyɔnga gea: «Aphe
sina nde ouku bende?» Aonsua ina á Pɛlɛsi[d]. 30 Mbusa, muna-amakɛ
áɔbɔkɔtɛana n'ana muɛngɛ anjɛ ndɔ ka njaga, ɓáonsua Jɛla[e].

Yɔséphu mɔtɛa Pɔtiphái, ntɔa ka Mísii

39 1 Cɔ, baIsumaíli, bunde dábandidisi Yɔséphu na Mísii,
dábansombisi mɔtɛa ntɔa ka nji ndɔ moci ina akɛ Pɔtiphái. Mmbe
dátu mbɛdanigi angbóngbo, mɔkɔta á batɔa emani ɓaɓondigi ndea
Phaláɔ, moamɛ á ka Mísii. 2 *Mɔkɔta-Mokonga dátu kimoci na Yɔséphu.
Ka nyɔngɔ índɔ unge dáɔtɔka kema bui nde ɗáogea. Dáiki sub'endu ndea
mŏkoo akɛ, ntɔa ka Mísii. 3 Mokoo akɛ dáɔni gea Mɔkɔta-Mokonga dátu
kimoci na yɛ. Dáɔtɔka kema bui nde dáɔbɛdanaga ka bukpɛkpɛ ndea
Mɔkɔta-Mokonga. 4 Pɔtiphái áonseɓea Yɔséphu phê. Áombisa k'ekuma
nɛkɛ á sasakɛ. Áombisa mamei na nambi-nkumba bui á k'endu nɛkɛ.
5 Mbenɔ ndɔ dámbisi mamei na nambi-nkumba bui á k'endu nɛkɛ,
Mɔkɔta-Mokonga áobisa njaga akɛ gŭ á nkumba á k'endu ndea ntɔa ka
Mísii, ka nyɔngɔ á Yɔséphu. Bhisia á njaga ndɔ áoba gŭ á nkumba á

---

[d] **38.29** ***Pɛlɛsi :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «ukua».

[e] **38.30** ***Jɛla :*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «oanga anjɛ á koɗokana esa».

k'endu na suɓi á ciko bui. 6 Kaɓondɔ unge, Pɔtiphái dámophi Yɔséphu
kɔkɔta á nkumba nɛkɛ bui. Dákatu ye ɔbɛdanaga ka kema nǎna tɔ nyɔngɔ
á ea nɛkɛ sasakɛ. Yɔséphu dátu ngɔji á miki á nganja.
7 Mbusa índɔ, nka Pɔtiphái áonkonda Yɔséphu, áongoɗea gea:
«Omodaga nĕ cɛɛ!» 8 Yɔséphu áonsikisia: «Bɛɛndɔ, Mɔkɔta nɛmɔ
amosebei. Amopi kɔkɔta á kema bui. Nna ye ɔbɛdanaga ka kema á
k'endu nɛkɛ. 9 Subi éndu nde, nna ye na mɔkɔta bangbó kɔmɔnyɛnya
eme. Kámoimisii ka kema, tɔndɔ obɛ. Nga, onde nkakɛ. Cɔ, negeande
ɓojeɗe angbo bende bo, na gea ɓojeɗe mosa á Mokonga?» 10 Áongoɗeaga
Yɔséphu esa bui. Yɔséphu dáka gǎkɛ ɔɔka. Dákaokonda énanoa bíbí akɛ
ka gea bakadondanɛmbɛ na yɛ.
11 Esa moci, Yɔséphu dángi suɓi éndu ka bɛdanaga. Batɔa k'endu bɔbu,
ka bɔ dákatu béi. 12 Oa, nka Pɔtiphái áondunga ka bɔngɔ nɛkɛ, áongoɗea
gea: «Ómodaga phɔ nĕ cɛɛ!» Yɔséphu â gǎkɛ on'deketea bɔngɔ ndɔ ka
njaga akɛ, áotea na nsɛngɛ. 13 Ɓî nke ndɔ dáɔni gea Yɔséphu an'deketei
bɔngɔ nɛkɛ ka njaga akɛ, na áontea na nsɛngɛ, 14 áokoga ka ɔphana á
babɛdanigi ɓuangbó á k'endu nɛkɛ na ngoɗea abɔ gea: «Ɔnáni phɔ!
Asobikii na muƐbulanía, yɛ a gǎkɛ onjokoa na besu. Asɛkɛdi bíbí ani ka
gea amodɛgɛ nĕ, nê gǎkɛ okoga akpɛ phê. 15 Mbenɔ nde aɔki na neokoga
k'ɛsɔ akpɛ, áodeketa bɔngɔ nɛkɛ ka mpɛphɛ ani, áotea na nsɛngɛ.»
16 Dábisi bɔngɔ ndea Yɔséphu ka mpɛphɛ akɛ na ka bii munyakɛ
asikianagande k'endu. 17 Mpɔ â yetɔ ongoɗeaga nyɔngɔ ndɔ bíndɔ,
gea: «MuƐbulanía nkɔbɛ mmbe dósobikii na yɛ, abiki bíbí ani ka
njokoa n'eme. 18 Ɓî dékogi, áodeketa bɔngɔ nɛkɛ ka mpɛphɛ ani, áotea
na nsɛngɛ.» 19 Mbusa á Pɔtiphái ɔka nyɔngɔ nde nkakɛ dángoɗigi
gea: «Cɔ, ɔna nnde nkɔbɛ nɛkɔ amogi nĕ», Pɔtiphái áɔbɛa phê.
20 Mɔkɔta ndea Yɔséphu áondungisa, ɓáomakea ka mɛkakɔ, k'ɔma nde
dábaobisaga batɔa-mɛkakɔ ndea moamɛ Phaláɔ. Yɔséphu áoika oa ka
mɛkakɔ.

Yɔséphu ka mekakɔ

21 *Mɔkɔta-Mokonga dátu gǎkɛ kimoci na Yɔséphu, áongama. Aomopha
bonjánja ékondi mosa á mɔkɔta á mɛkakɔ. 22 Mɔkɔta á mɛkakɔ áomopha
Yɔséphu kɔkɔta á batɔa-mɛkakɔ bɔbu bunde dába suɓi i. Yɛ a ámbé
ɗáoanga kema bui ka batɔa-mekakɔ. 23 Mɔkɔta á batɔa-mɛkakɔ dáka ye
kɔɔnjia ka kema nnde Yɔséphu dáɔɔnjia, nga Mɔkɔta-Mokonga dá kimoci
na yɛ. Dáɔtɔka bɛdanaga á kema bui ka bukpɛkpɛ á Mɔkɔta-Mokonga.

40 1 Mbusa á nyɔngɔ ndɔ, ɓakɔta babɛ á babɛdanigi á moamɛ á ka
Mísii ɓáogea ɓojeɗe mosa á mɔkɔta ndeabɔ. Bakɔta ndɔ dábatu:
mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa na mɔkɔta á baombigi mokati. 2 Moamɛ

Phaláɔ, áɔ̌bɛɛa ɓakɔta nɛkɛ babɛ ndɔ. [3] Áɔ̌bisa ka mekakɔ suɓi á endu
ndea mɔkɔta á batɔa-emani babɔndigi, k'endu nde Yɔséphu dátu kau suɓi
á mekakɔ. [4] Báoiphia suɓi á mekakɔ. Mɔkɔta á batɔa-emani babɔndigi,
áombisa Yɔséphu ka bɛdanɛaga abɔ.

Yɔséphu atɔmigi njeki á batɔa mekakɔ babɛ

[5] Kĭpha moci, mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa na mɔkɔta á baɔmbigi
mokati ndea Phaláɔ moamɛ á ka Mísii, ɓáoda nkpa na nkpa na njeki suɓi
á endu á mɛkakɔ. Njeki kau áoba na kantiti danga-danga. [6] Kambimba,
Yɔséphu dábiki ɔ̌bɔnjia, áɔɔbɔna bɔbu na babɛigi. [7] Cɔ, Yɔséphu áɔ̌buisia
ɓakɔta babɛ ndɔ dátu nabɔ ka mekakɔ suɓi á endu ndea mɔkɔta nɛkɛ gea:
«Ka nyɔngɔ sina k'esande bona keongi a bɛi-bɛi?» [8] Bɔbu babɛ, ɓáonsikisia
Yɔséphu gea: «Bétoade na njeki, cɔ, beke gǎkɛ na nkpa nde aɔ́sɔtɔmiaga
kantiti i.» Mpɔ Yɔséphu áɔ̌gondea: «Mokonga a ámbé aɔtɔka tɔmiaga
kantiti á njeki. Ɔmɔtɔmiagani phɔ kadengedenge.»
[9] Mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa, áɔntɔmia Yɔséphu be: «Ka njeki
nɛmɔ dɛ́ɔni me á mujabibu mosa ani. [10] Mě á mujabibu ndɔ dátu na ntabi
isaɔ, áɔtɛisa maya. Maya ndɔ áɔgɔmbisa ntomba a mbuka á mujabibu
n'amɔti. [11] Ka njaga ani détu na cǎ ndea Phaláɔ. Nɛɔbɛda ntomba á mbuka
á mujabibu nɛɔkpɔta ka juanisa ibo i suɓi á cǎ ndɔ. Mpɔ neomopha.»
[12] Yɔséphu áongoɗea: «Kantiti á njeki ndeakɔ a be: Ntabi isaɔ ande
gea te esa isaɔ. [13] Ka b'esa basaɔ, Phaláɔ ataisande goto kɔkɔta ndeakɔ,
akosikisande k'ekuma ndeakɔ. Obisande cǎ ka njaga akɛ bíndɔ dótu ogea
mosa. [14] Mbenɔ nde kema bui atɔtɔkɛanande anja k'obɛ, kadengedenge
ómokanisiande. Ógeande bonjanja ka phɔani ka yɔnga nyɔngɔ ani
mosa á Phaláɔ na ómophuiɛ k'endu á mekakɔ nde. [15] Ka nyɔngɔ nde
dábamɔbɔmbisi k'ɔkpɛ ka nji á baƐbulanía na oani kegi tanda ka kema
ka makea ani ka mekakɔ.»
[16] Ɓî mɔkɔta á baɔmbigi mokati dáɔni gea Yɔséphu dátɔmigi kantiti
á njeki anja, áongoɗea be: «Eme phɔtɔ, déade na njeki. Ka njeki
kau, dékumbigi jɔ á mokati isaɔ ka mɔ̌. [17] Subi á jɔ nde a gǔ dátu na
mokati etete danga-danga ndea Phaláɔ. Bambǔ dába gǎkɛ obika oea
suɓi á jɔ gǔ á mɔ̌ ani.» [18] Yɔséphu áongoɗea gea: «Ɔna kantiti á njeki
nɛkɔ; jɔ isaɔ ande gea te esa isaɔ. [19] K'esa isaɔ, Phaláɔ ataisande mɔ̌
akɔ ka gea bákokpatɛgɛ gǔ á me na bambǔ babikande ɔgɔtaga ngobo
akɔ.»
[20] K'esa á k'oisaɔ dátu esa á jaí á kanisia á bɔkɔtɛana á Phaláɔ. Áɔ̌pha
babɛdanigi nɛkɛ ea ásĭ phê. Áɔ̌taisa mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa
na mɔkɔta á baɔmbigi mokati, áɔ̌bisa mosa á babɛdanigi nɛkɛ bɔbu.
[21] Áonsikisa mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa ka kɔkɔta nɛkɛ; yɛ â goto
omopha Phaláɔ cǎ nɛkɛ. [22] Bâ gǎkɛ onkpataga moamɛ á baɔmbigi mokati.

Bondɔ unge dátɔtɔkɛani kantiti á njeki nɛbɔ bíndɔ Yɔsɛ́phu dɛ̌tɔmigi.
23 Mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa, dákankanisi ye Yɔsɛ́phu, áom'bosea.

Njeki ndea Phaláɔ

41 1 Mbusa á basaga babɛ, Phaláɔ, moamɛ á ka Mísii, áoda na njeki.
Dátu k'ɔbɛ̌ á ɔba Níi. 2 Áɔɔna bakei á bangɔmbɛ ngia á njaga
íbɛ (7) bánjánja ánɔnaga ɓáojuana suɓi á ɔba Níi. Báoikia eaga ɔphɔ-ɔphɔ
á k'ɔbɛɛ. 3 Mpɔ, bangɔmbɛ ɓuangbó ngia á njaga íbɛ (7) bájeɗe-jede
na á k'ɔ̌ndaga ɓáojuana suɓi á ɔba mbusa á ɓundɔ bánjánja. Báobika
omamaga ka nkpangba abɔ k'ɔbɛ̌ á ɔba. 4 Bangɔmbɛ bájeɗe-jede á
k'ɔ̌ndaga, ɓáôea bangɔmbɛ ngia á njaga íbɛ (7) bánjánja áɔnɔnaga. Mpɔ
Phaláɔ áojujuka.
5 Mɔamɛ â goto osikianaga ka tɔ̌ áoda na njeki á ko íbɛ: Áɔɔna ephuti
ngia á njaga íbɛ (7) á mbuka á nganɔ ángbongbo n'atɛi ka ngbanga moci.
6 Mpɔ mbusa índɔ, ephuti nengbo ngia á njaga íbɛ á mbuka á nganɔ á
k'ɔ̌ndaga n'asídigi na maepheanɔ á ka nkanda â phɔtɔ ɔtɛa. 7 Cɔ, ephuti á
k'ɔ̌ndaga áomia ephuti ngia á njaga íbɛ (7) á nganɔ ndea ngbongbo na
mbuka n'atumigi. Mbenɔ ndɔ tɔ Phaláɔ áojujuka áuuba ka gea atu ka
njeki.
8 Kam'bimba i, Phaláɔ dáagatani phê; áɔ̌bɔphana bankume na baubaphi
bɔbu á ka Mísii. Áɔ̌tɔmiaga njeki nɛkɛ bui ka ɓakpa dákatɔki gǎkɛ
ngoɗea akɛ kantiti i. 9 Mpɔ, mɔkɔta á babɔngisigi kema á noa áongoɗea
Phaláɔ gea: «Mɔamɛ nɛmɔ, nekanisi k'esa nde ɓojeɗe nɛmɔ. 10 Esa ímoci,
obɛ dósɔbɛ̌i besu babɛdanigi nɛkɔ: eme na mɔkɔta á baɔmbigi mokati.
Dósobisi suɓi á endu á mekakɔ k'endu ndea mɔkɔta á batɔa-emani
ɓaɓondigi. 11 Kĭpha ímoci besu bɔbu babɛ débede na njeki. Njeki kau áoba
na kantiti danga-danga. 12 Débetu k'endu á mekakɔ na moganda moci
nkɔbɛ muƐbulanía mbɛdanigi ndea mɔkɔta á batɔa-emani babɔndigi.
Débengoɗi njeki nɛsu. Yɛ dásɔtɔmigi nkpa na nkpa kantiti á njeki
nɛkɛ. 13 Nyɔngɔ ndɔ dátɔtɔkɛani tɔndɔ bíndɔ dásɔtɔmigi. Eme, moamɛ
dámosikisi ka kɔkota nɛmɔ bâ gǎkɛ onkpataga mɔkɔta á baɔmbigi
mokati.»

Yɔsɛ́phu aɔtɔmiaga kantiti á njeki ndea Phaláɔ

14 Cɔ, Phaláɔ áososea ɔphana Yɔsɛ́phu. Báokamisaga juanisa akɛ k'endu
á mɛkakɔ, ɓáonkangadua sekamɔ n'ɛndɛu na ɓáom'bongoa bɔngɔ. Mpɔ
ɓáombika nayɛ mosa á Phaláɔ. 15 Phaláɔ áongoɗea Yɔsɛ́phu gea: «Netode
na njeki nkpa dákaubi gǎkɛ tɔmiaga kantiti i. Nɛtɔ́ɔki gea obɛ ɔna
bukpɛkpɛ á tɔmiaga kantiti á njeki bui nde ɓáokongoɗea.» 16 Yɔsɛ́phu
áonsikisia Phaláɔ gea: «Nna tanda eme. Ande Mokonga ámbé akophande
kantiti doni á njeki.»

17 Mpɔ Phaláɔ áongɔdea Yɔséphu gea: «Subi á njeki nɛmɔ netómamege
k'ɔbɛ̌ á ɔba Níi. 18 Nɛtɔɔni bangɔmbɛ ngia á njaga íbɛ bánjánja na
bánɔnigi ɓáojuana suɓi á ɔba Níi, ɓáoeaga ɔphɔ-ɔphɔ á k'ɔbɛɛ.
19 Bakei á bangɔmbɛ ɓuangbó ngia á njaga íbɛ bájeɗe-jede na á
k'ɔ̌ndaga ɓáojuana mbusa abɔ suɓi á ɔba Níi Nkoko a ɓojeɗe á
bakei á bangɔmbɛ kau kɛɔnimbɛ mɔnɔ kau ka nji bui á ka Mísii.
20 Cɔ, bakei ábangɔmbɛ bájeɗe-jede na á k'ɔ̌ndaga ɓáǒea ɓundɔ
ánjánja na á kɔnɔnaga ngia á njaga íbɛ ámosa. 21 Nanga bakei á
bangombɛ bájeɗe-jede ea ɓundɔ banɔnigi, nkpa dákatɔki gǎkɛ ubai
ka nyɔngɔ nde bɔ̌ndu nɛbɔ dányɛnyi nndɔ á mosa. Mbenɔ ndɔ
néojujuka.
22 Nê goto oda na njeki nɛngbo. Subi á njeki ndɔ, nɛ́ɔɔna ephuti ngia
á njaga íbɛ (7) ánjánja n'atumigi na mbuka á nganɔ n'atɛi ka ngbanga
moci. 23 Mbusa, nê goto ɔɔna ephuti ngia á njaga íbɛ á k'ɔ̌ndaga na sidigi
na maepheanɔ á ka nkanda n'atɛi mbusa i. 24 Cɔ, ephuti á k'ɔ̌ndaga áomia
ephuti ngia á njaga íbɛ (7) nnde ánjánja. Déngoɗi bankume, kabɔ moci
dákatɔki gǎkɛ tɔmiaga ani kantiti i.»
25 Mpɔ Yɔséphu áongoɗea Phaláɔ gea: «Njeki nɛkɔ íbɛ, a tɔ na kantiti
ímoci. Mokonga akophangi kema nde ageande. 26 Bakei á bangɔmbɛ
bánjánja ngia á njaga íbɛ (7) ande gea basaga ngia á njaga íbɛ. Na
ephuti ánjánja ngia á njaga íbɛ ande gea basaga ngia á njaga íbɛ (7),
ande gea te njeki ndɔ atɔ ímoci. 27 Bakei á bangɔmbɛ ɓuangbó ngia
á njaga íbɛ bájeɗe-jede na á k'ɔ̌ndaga, na ephuti á mbuka á nganɔ
á k'ɔ̌ndaga na sidigi na maepheanɔ á ka nkanda, ande gǎkɛ basaga
ngia á njaga íbɛ ámonganya. 28 Atɔ bíndɔ nɛtɔ́kɔtɔmi moamɛ nɛmɔ.
Mokonga akophangi kema nde ageande. 29 Basaga ngia á njaga íbɛ
nde aobika abande basaga á dungu ásii ka nji á Mísii bui. 30 Mbusa
índɔ, basaga ngia á njaga íbɛ á monganya aɓeande. Ɓakpa báboseande
dungu ásĭ bui á mosa ka nji á Mísii. Monganya ajisande nji ka
buyɛnɛ. 31 Monganya kau abande akae phê. Kaɓondɔ unge ɓakpa
baboseande gea dungu ásĭ dátu ka nji. 32 Kabɛ njeki ndea Phaláɔ
dásikiigi mɔngɔ íbɛ, ande gea te Mokonga aye n'aangi tɔtɔkisa i kanga
iphia.
33 Kaɓondɔ, moamɛ nɛmɔ, nkaba nkpa áubapha na mɔ̌ngɛ, ómophɛ
kɔkɔta á amba nkumba bui á ka Mísii. 34 Cɔ, moamɛ ésɔmbɔɛ bamamei
ka phuisa phaeka á ko ɓɔku á dungu á ka nji mbenɔ á basaga ngia
á njaga íbɛ á dungu ásĭ. 35 Badondanisɛgɛ ea bui á basaga ngia á
njaga íbɛ (7) nde aobika. Kusi á kɔkɔta nɛkɔ, baphɛkisɛ ítɔ á bisa
mpimbo ea bui ka kenombe danga-danga. 36 Kaɓondɔ unge Mísii
abande na mpimbo ea ásĭ á amba nji ka basaga ngia á njaga íbɛ (7) á
monganya.»

Yɔséphu amamei nji á Mísii

37 Nyɔngɔ ndea Yɔséphu dám'bɔngɛi Phaláɔ na babɛdanigi nɛkɛ bɔbu.
38 Phaláɔ áŏbuisia babɛdanigi nɛkɛ: «Cɔ, bɛmɔɔnande nkpa n'atumi na
měma á Mokonga ɓea mmbe?» 39 Mpɔ moamɛ áongoɗea Yɔséphu gea:
«Ka nyɔngɔ nde Mokonga a ámbé akoubisi nndɔ bui, nna na nkpa nde
abande phɔtɔ na ubapha na kɔbɔngɛ ɓea obɛ. 40 Ande obɛ a ámbé obande
mɔkɔta á mamea nji nɛmɔ, ɓakpa nɛmɔ bɔbu bábande kusi á kɔkɔta nɛkɔ.
Nebande găkɛ gŭ akɔ, nga nende moamɛ. 41 Ɔna phɔ, nekophi kĕkɛ nde
kɔkɔta gŭ á nji á Mísii bui.»
42 Phaláɔ áophuia mbanga á kɔkɔta ka miki á njaga akɛ, áobisa ka miki
á njaga Yɔséphu. Báɔmolisa bɔngɔ anja na mukuphu á ɔlɔ ka kingo.
43 Moamɛ áonkambisa gŭ á koko nɛkɛ ndea ko íbɛ na ɓaɓondigi na
ɓáokogaga mosa akɛ: «Otiani! Yɔséphu ányɛnyɛ.» Bondɔ unge moamɛ
Phaláɔ dámophi kɔkɔta ka njia á Mísii bui.
44 Phaláɔ â goto ongoɗea Yɔséphu gea: «Eme, nende moamɛ, ka nkpa
kámesiɛka miki á njaga akɛ n'ecinji ka nji á Mísii bui n'o kóbeeki.»
45 Phaláɔ áonsua Yɔséphu ina á batɔa ka Mísii: Japhɛnáti-Panéa. Áomopha
Asɛnáti nseka ndea Pɔtiphéla, ntobei-phɛa á kenombe Ɔ́ni, gea te ábɛ
nkakɛ. Mpɔ, Yɔséphu áoga ɔtɔmba nji bui á Mísii. 46 Yɔséphu dátu na
basaga nkama isaɔ (30), mbenɔ nde dákpangi bɛdaneaga Phaláɔ. Yɔséphu
áondeketa moamɛ, áoga ɔɔnjia nji bui á Mísii.
47 Ka basaga ngia á njaga íbɛ (7), ɛtɔi á ciko dáphui dungu ásĭ phê.
48 Yɔséphu dádondanisigi ea bui á ka nji á Mísii ka basaga ngia á
njaga íbɛ (7) á dungu asíi. Áobisa mpimbo suɓi á ítɔ ka kenombe
danga-danga ea nde dátuotoka ka nji abɔbɔa bíbí á kenombe ndɔ.
49 Yɔséphu áobimbikisa mpimbo ea ásĭ phê ɓea mbume á k'obenge. Ea
kau dábakaɔtɔka tanga i ka nyɔngɔ nde dábiki phê.
50 Mosa á kpanga basaga á monganya, Asɛnáti nka Yɔséphu nseka ndea
Pɔtiphéla ntobei-phɛa á kenombe Ɔ́ni, áomonjea munyakɛ baniki-ɓŏko
babɛ. 51 Yɔséphu áɔmɔphana miki nɛkɛ ange Manásɛ[ɛ] na áɔyɔnga gea:
«Mokonga amopi baniki kagea nebosɛɛ tambaga nɛmɔ bui na katanaga
n'ekombo nɛmɔ.» 52 Áɔmɔphana anakɛ ímbe juɛbɛ Ɛphulaímu[g]. Mpɔ,
áɔyɔnga: «Mokonga amopi baniki ka nji á tambaga nɛmɔ.»
53 Basaga ngia á njaga íbɛ (7) á dungu ásĭ dási ka nji á Mísii. 54 Cɔ,
basaga ngia á njaga íbɛ (7) á monganya áokpanga, bíndɔ Yɔséphu
dáyɔngi. Nji nɛngbo bui dátu na monganya, nji á Mísii bui aunge dátu
găkɛ na mpimbo á ea. 55 Mbenɔ nde batɔa ka Mísii bákpangi phɔtɔ ba na

---

[ɛ] **41.51** ***Manásɛ:*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani na «boseisa».

[g] **41.52** ***Ɛphulaímu:*** Ka kiɛbulanía, ina nde akengeani «amopi baniki».

nja, báɔmɛma Phaláɔ ea. Mɔamɛ áŏsikisia batɔa ka Mísii bɔbu gea: «Gani
bɔ́mɔ̌nɛ Yɔséphu na tɔtɔkisani nyɔngɔ nde anóngodɛ́ande.» 56 Monganya
dándandi ka nji bui á Mísii. Mpɔ, Yɔséphu áuukua ítɔ á mpimbo ea,
áŏsombisia batɔa ka Mísii. Monganya â goto obika akpɛ phê ka nji á
Mísii. 57 Gŭ índɔ, ɓakpa á ka mokonda dábatu tɔ obika na Mísii ka somba
nganɔ mɔtɛa Yɔséphu, ka nyɔngɔ nde monganya dátu akpɛ phê.

Yakɔ́bɔ ěteki baniki-ɓŏko nɛkɛ na Mísii

42 1 Yakɔ́bɔ dáɔki gea, ea ana nji á Mísii. Mpɔ áŏngodɛ́a baniki-ɓŏko
nɛkɛ: «Ka nyɔngɔ sina nde boikii ko ka ɔnjianaga? 2 Nɛɔki gea
ea ana nji á Mísii. Gani ko ka somba i, ka gea béendɛ, békekuɛmbɛ.»
3 Cɔ bamuna-amakɛ na Yɔséphu nkama (10), ɓáoga osomba ea na nji á
Mísii. 4 Yakɔ́bɔ dákanteki gǎkɛ Bhɛnjamína, mɔtɔakɛ na Yɔséphu á ka
sɔphɔ ímoci agɛ n'abɔ. Nga, dátuotea ka gea Bhɛnjamína kagɔtɔkanɛmbɛ.
5 Ɓaniki-ɓŏko ndea Yakɔ́bɔ, dábakidi na nji á Mísii kambenɔ ímoci na
ɓakpa ɓuangbó ka somba ea. Nga, monganya dándandi ka nji á Kanána
bui.

Dhondana á ka mosa-mosa ndea Yɔséphu na bamuna-amakɛ

6 Yɔséphu dátu mɔkɔta á mamea nji á Mísii. Yɛ ámbé dátu na moangɔ á
sombisia ɓakpa bɔbu á ka nji ea. Ka kidia á bamuna-amakɛ, ɓáogbuka
endondo abɔ sua oɗo mosa akɛ. 7 Ɓî Yɔséphu débɔni bamuna-amakɛ,
dĕbubi. Yɛ, dékeengoɗisi gǎkɛ na bɔ gea ande munamabɔ. Â ndiu
ɔnyɔnga na bɔ ka kokae gea : «Botoki koni?» Báonsikisia : «Betoki na
Kanána, bebiki osomba ea.»
8 Yɔséphu déubi bamuna-amakɛ. Bɔ, dábakamŭbi gǎkɛ. 9 Cɔ, Yɔséphu
dákanisi njeki nde dáde nĕ ka phɔa ábɔ[h]. Áŏngodɛ́a: «Bonde ɓaɓiɓia
á bɔgɔmɛaga. Bobiki oani ka uba ɔma ájɛngɛ-jɛngɛ á nji nɛsu.»
10 Báonsikisia: «Nna bo, mɔkɔta. Bebiki tɔ ka somba ea. 11 Besu bɔbu
bende baniki-ɓŏko ndea nkpa moci. Bende batɔa doni. Béke nɛsu ɓaɓiɓia
á bɔgɔmɛaga.» 12 Yɔséphu áŏsikisia: «Ande mbɛa! Bobiki tɔ ka uba ɔma
ájɛngɛ-jɛngɛ á nji nɛsu.»
13 Báonsikisia: «Nna bo. Bende baniki-ɓŏko nkama na íbɛ (12) ndea
nkpa moci á ka nji á Kanána. Juɛbɛ nɛsu ajigi k'esa nde ka mpɛphɛ á
abasu. Moci ámbé nna mɔnɔ ye béi.» 14 Yɔséphu áŏsikisia: «Netónongodɛ́i,
bonde ɓaɓiɓia á bɔgɔmɛaga. 15 Neubande gea bɔɔyɔnga doni. Cɔ, nɛɔphi
tɔ ka ina á Phaláɔ, bókotokɛku ka nji nde, aobǎ́ mɔtɔ anu n'akakidi oani.
16 Ntekani ka benu moci ka kaba mɔtɔ anu. Benu ɓuangbó bojigande gǎkɛ
ka mɛkakɔ. Kaɓondɔ unge nɛtɔkande uba gea botómongodɛ́i doni. Kabɛ

---

[h] **42.9** Ɔnáni 37.5-11.

nǎna bo, aobǎ́ na bɔyɔngi mbɛa, nɛɔphi tɔ ka ina á Phaláɔ, bɔtɔ ba bibia
á bɔgɔmɛaga.» 17 Áǒmakea bamuna-amakɛ k'endu á mɛkakɔ k'esa isaɔ.
18 K'esa á ko isaɔ, Yɔsɛ́phu áǒngoɗea be: «Eme, neom'banga Mokonga.
Cɔ, kabɛ na bokondi enda, bógeande nyɔngɔ nde néonóngoɗea. 19 Kabɛ
na bonde batɔa-doni, ɓeekeani ka benu moci ájigɛ ka mekakɔ oani. Benu
ɓuangbó, ɔgɛndɛani ekombo nɛnu n'ea ka nyɔngɔ á nja. 20 Mpɔ, bómbikɛ
kani na mɔtɔ anu ímbɔ juɛbɛ, aunge neubande gea bɔtɔ́yɔngi doni, na
bókókuɛku ye.» Bamuna-amakɛ ɓáoɓeekea nyɔngɔ ndea Yɔsɛ́phu. 21 Mpɔ
bâ gǎkɛ ɔyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ be: «Dábegi ɓojeɗe ka phɔa munamasu
Yɔsɛ́phu. Nga, dásodengemisigi ka tambaga akɛ, dábɛkɛmɔ̌ki gǎkɛ. Ka
nyɔngɔ índɔ unge ɓojeɗe nde asoɗondi.» 22 Lubɛ́ni áɔyɔnga: «Dékenongoɗî
gea bókogeɛmbɛ ɓojeɗe ka phɔa miki ndɔ. Benu gǎkɛ dɔ́bɔkɔmɔɔki.
Kěkɛ nde beyéotambaga ka nyɔngɔ á magia akɛ.» 23 Cɔ, bamuna-amakɛ
dábakatuuba gea Yɔsɛ́phu aodigimisa nyɔngɔ nde báɔyɔnga. Nga, nkpa
moci dátu sɔsɔbɛ abɔ ka tɔmiaga á boabi nɛbɔ. 24 Yɔsɛ́phu áǒdangamisa
n'abɔ, áoikia ngamɔ. Mpɔ áosikianaga bíbí abɔ, áɔyɔngaga n'abɔ. Mbusa,
áondungisa Simɛɔ́ni k'iso abɔ, áombisa ka mekakɔ.

Bamuna-amakɛ na Yɔsɛ́phu básikianigi na Kanána

25 Mbusa índɔ, Yɔsɛ́phu áǒsosea babɛdanigi nɛkɛ gea: «Tumisani njombi
nɛbɔ n'ea ásǐ na nsikisiani nkpa na nkpa ɓangɔa nɛkɛ suɓi á njombi
nɛkɛ. Na óbophani mpimbo á k'aphe. Nndɔ ungɔ babɛdanigi dábatɔtɔkisi
k'abɔ.» 26 Bamuna-amakɛ na Yɔsɛ́phu ɓáǒkumbisaga bamponda nɛbɔ
njombi ea mpɔ ɓáoga.
27 Mbenɔ nde bákidi ɔma á da, k'abɔ moci áuukua njombi nɛkɛ ka gea
ámophɛ mponda ɔphɔ á ea. Áoima ka donda ɓangɔa nɛkɛ k'ebombo
á njombi. 28 Áǒngoɗea bamuna-amakɛ : «Aii! Bámojisii goto ɓangɔa
nɛmɔ, aunge a k'ebombo á njombi nɛmɔ!» Báotangaaga phê, ɓáoikia
kpɔkpɔmaga na ɓáoyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ: «Eke nde Mokonga asógi ně
bende?»
29 Mbenɔ nde dábakidi mɔtɛa ababɔ Yakɔ́bɔ na Kanána, báɔntɔmiaga
nyɔngɔ bui nde atóoɗondi. 30 Báongoɗea be: «Mɔkɔta mmbe amamei
nji atɔ́sɔyɔngɛi na kokae phê. Atɔ́sɔɔni ɓea ɓaɓiɓia á bɔgɔmɛaga
nji nɛkɛ. 31 Betóngoɗî gea: ‹Bende ɓakpa á doni, béke ɓaɓiɓia á
bɔgɔmɛaga nji nɛkɔ. 32 Débetu baniki-ɓǒko nkama na íbɛ (12), abasu
atɔ moci. Ka besu moci nna ye béi na moci gǎkɛ mmbɔ juɛbɛ ajigi na
abasu na nji á Kanána.› 33 Cɔ, Mɔkɔta mmbe amamei nji áosongoɗea:
‹Neubande gea bonde batɔa doni ámbe bɔmɔdɔi ka bamunamanu
moci. Bhɛdani ea, bɔ́gɛndɛɛ na batɔa k'ekombo nɛnu ka nyɔngɔ á
monganya. 34 Mpɔ, bómobikiɛ na juɛbɛ nɛnu. Oandɔ ungɔ neubande
gea bóko ɓaɓiɓia á bɔgɔmɛaga á nji, bo ndiu batoa doni. Nenójisiande

munamanu na nenódeketande bógeɛ ekuma á somɓeanaga ka nji nde.›»
35 Mbenɔ nde bácungudigi njombi nɛbɔ, ɓáotangaaga bii nkpa na nkpa adondi ɓangɔa suɓi á njombi nɛkɛ. Bɔ, na ababɔ, ɓáoba bɔbu na kɔɓɔɓɔkɔ. 36 Yakɔ́bɔ áŏngoɗea: «Boye na bɔmɔkpɔi baniki nɛmɔ babɛ. Yɔséphu nna ye béi na Simɛɔ́ni nna ye béi. Bokondi goto bóm'boɛ kani Bhɛnjamína! Nyɔngɔ ndɔ bui atɔ ka phɔ ani.» 37 Lubɛ́ni áongoɗea abakɛ: «Aoba nenekékojisii Bhɛnjamína, ŏmoande baniki-ɓŏko nɛmɔ babɛ. Ómopa yɛ, nekojisiande.» 38 Yakɔ́bɔ áonsikisia: «Bĕndɔ, miki-mŏko nɛmɔ kágɛku na benu. Nga, phomi akɛ aye n'aku, ajigi tɔ sasakɛ ka sɔphɔ amakɛ. Kabɛ n'age ɔgɔtɔkana ka tamba nɛnu, nega yetɔ okua na netɔ ka k'ekusa.»

Bhɛnjamína age na bamuna-amakɛ na nji á Mísii

43 1 Monganya dátu akpɛ ka nji á Kanána. 2 Mbenɔ nde ekombo ndea Yakɔ́bɔ bagobi ye ea bui nde dábatoki ně na nji á Mísii, ababɔ áŏngoɗea: «Jani na Mísii ka sɔmba k'asu ea abɔa.» 3 Yúda áonsikisia: «Mɔkɔta á mamea nji dásongoɗi base gea, ‹Kenobeekeɛeka mosa ani aobá̋ na bókombiki na mɔtɔ anu.› 4 Cɔ, k'abɛ n'obeeki mɔtɔ asu agɛ na besu, aunge begande okosomɓea ea. 5 Kabɛ găkɛ n'okóbeeki begɛ n'abɔ, békegɛku, ka nyɔngɔnde mɔkɔta ndɔ dásongoɗi base gea, ‹Kénobeekeɛeka mosa ani, aobá̋ na bókombiki na mɔtɔ anu.›»
6 Yakɔ́bɔ áŏngoɗea: «Ka nyɔngɔ eke botongoɗi mɔkɔta ndɔ gea bona mɔtɔ anu bangbó? Bomogii ájeɗe.» 7 Báonsikisia : «Mɔkɔta ndɔ dásuusigi ásĭ, mbinɔ asu na nnde á ekombo nɛsu. Áɔyɔnga gea: ‹Abanu a phɔ́tɔ bɛi? Bo goto na munamanu bangbó?› Débensikisii tɔ ka muisiɔ ndeakɛ. Débɛkɛtɔki găkɛ uba gea asongoɗeande: ‹Mbikani na mɔtɔ anu.›»
8 Yúda áongoɗea : «Abɛ, n'deketa Bhɛnjamína béngɛ nayɛ. Béke na siki á kukwa, ambe bégɛ. Kabɛ na bekondi enda, obɛ, besu, n'ekombo nɛsu bui. 9 Nyɔngɔ akɛ a ka mŏ ani. Ande eme ámbé omouisiande ka nyɔngɔ akɛ. Aoba na kásikianigi mɔtɛakɔ, nekumbande ɓojeɗe ndɔ mosa akɔ ka enda ani bui. 10 Kĕkɛ nde, kabɛ nǎna iphia asu oani, betu batɔa ga na ja mɔngɔ íbɛ.»
11 Mpɔ, ababɔ Yakɔ́bɔ áongoɗea : «Ka nyɔngɔ nde abo, akeni bóbisɛ suɓi á njombi nɛnu ɛtɔi ánjánja á ka nji nɛsu ábɛ nkɛbɛa á gɛndɛa na mɔkɔta ndɔ. Ngɛndɛani na obani abɔa, boki abɔa, jíli, manɛmanɛ na mbuka á me nɛngbo íbɛ. 12 Gani na ɓangɔa ndɔ dábajisi suɓi á njombi nɛnu. Bhɛdani goto ɓangɔa nɛngbo á ko íbɛ. Kăsi dábajisi ɓangɔa ndɔ á mosa kanga uba. 13 Cɔ, mbɛdani yetɔ mɔtɔ anu, bójɛ mɔtɛa mɔkɔta ndɔ. 14 Ambe *Mɔkɔta-Mokonga, ánokuiɛ ngomi mosa á mɔkɔta ndɔ, ka gea

ánodeketeɛ munamanu Simɛɔ́ni na Bhɛnjamína bójɛ na bɔ. K'éme, nejigi yetɔ kanga á baniki.»

Yɔséphu adondani na bamuna-amakɛ mɔngɔ á ko íbɛ

15 Bamuna-amakɛ na Yɔséphu ɓáobɛda nkɛbɛa na ɓangɔa mɔngɔ
íbɛ n'índɔ á mosa, ɓáoga kimoci na Bhɛnjamína na nji á Mísii. Mpɔ
ɓáokidia mosa á Yɔséphu. 16 Mbenɔ nde Yɔséphu dɛ́bɔni na bák'imɔci na
Bhɛnjamína, áongoɗea mamei na nambi nkumba bui á k'endu nɛkɛ gea:
«Óga na ɓakpa nde mɔtɛamɔ. Ntena nyama moci ɔ́mɔɔmbɛ anja. Nga,
ɓeagande n'abɔ k'esa nde sɔmani.» 17 Nkpa ndɔ áɔtɔtɔkisa mɔangɔ ndea
Yɔséphu, áoga na ɓakpa ndɔ mɔtɛa mɔkɔta nɛkɛ.
18 Mbenɔ nde bɛ́ngisi mɔtɛa Yɔséphu, ɓáoba na kɔɓɔɓɔkɔ. Báonyɔngaga
sɔsɔbɛ abɔ gea : «Ande nyɔngɔ á ɓangɔa nde dábasikisi suɓi á njombi ea
nɛsu ka tamba á mosa. Básodungande ka kɔkɔbɛ na boa á bamponda
nɛsu!» 19 Mosa á ngia, ɓáombiimisia mamei na nambi nkumba bui
á k'endu ndea Yɔséphu ɓáongoɗea: 20 «Kadengedenge mɔkɔta nɛmɔ,
débebiki phɔ oani mosa ka somba ea. 21 Ka ja asu, mbenɔ nde débekidi
k'ɔma nde débede, débeukugu njombi nɛsu. Nkpa na mkpa â tɔ oɗonda
doni gbutuka á ɓangɔa nɛkɛ k'ebombo á njombi nɛkɛ. Cɔ, aunge bebiki
ně. 22 Bebiki na ɓangɔa nɛngbo á somba n'ea. Cɔ, békeuuba nkpa sina
mmbe dájisi ɓangɔa nɛsu suɓi á njombi.» 23 Áŏsikisia: «Bani na ɓɔjɛjɛ.
Bókobɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ! Ande Mokonga nɛnu, Mokonga ndea abanu, yɛ
a ámbé atóbisi ɓangɔa ndɔ suɓi á njombi nɛnu. Bangɔa nɛnu dámoɗondi.»
Mpɔ, áonjuanisa ka bɔ Simɛɔ́ni.
24 Mamei na nambi nkumba á k'endu ndea Yɔséphu áŏngisa
bamuna-amakɛ na Yɔséphu bɔbu sub'éndu. Áŏpha ibo á sokosa n'ecinji,
na áŏpha bamponda nɛbɔ ea. 25 Bamuna-amakɛ báɔbɔngisaga nkɛbɛa
ndea Yɔséphu, ka nyɔngɔ nde dábaubi gea, báeagande na bɔ somani.
26 Mbenɔ nde Yɔséphu dákidi mɔtɛakɛ, ɓáomopha nkɛbɛa nɛkɛ
nnde dábabiki ně. Mpɔ, ɓáogbuka endondo abɔ sua oɗo mosa akɛ.
27 Áŏbuisiaga mbino abɔ, â phɔtɔ ŏngoɗea: «Ngbɛga á abanu ímbɔ
dɔ́bɔmɔtɔ̌mi mbino akɛ, a phɔ́tɔ béi?» 28 Báonsikisia: «Eya, mbɛdanigi
nɛkɔ abasu a phɔ́tɔ béi, ana ɓɔjɛjɛ.» Bâ goto ogbuka edondo abɔ sua
oɗo. 29 Ɓî Yɔséphu dámɔ̌ni Bhɛnjamína muna-amakɛ á ka sɔphɔ ímoci,
áŏbuisia: «Ande mɔtɔanu ímbe bomongoɗima nyɔngɔ akɛ?» Áŏngoɗea:
«Mokonga ábisɛ njaga akɛ gŭ akɔ miki nɛmɔ!»
30 Mbenɔ nde Yɔséphu dámɔ̌ni Bhɛnjamína, mĕma áom'bomoka,
áotuma na maseye. Áokamisaga toka k'ɔma ndɔ. Nga, bibiso dám'bikii
k'iso, áoga ogama sub'éndu nɛkɛ. 31 Mbusa á sokosa keongi akɛ, â yetɔ
ojuana ka koɓŏko. Mpɔ, áɔyɔnga: «Gabani k'asu ea.» 32 Báom'bisia
Yɔséphu ea ínɛkɛ yɛ sasakɛ, bamuna-amakɛ bɔ sasabɔ, na batɔa ka Mísii

bunde ɗáoeaga na bɔ ɓáobisa nɛbɔ nganga. Nga, ka ásĭ á batɔa ka
Mísii, dábakaɔtɔka tambuanaga na baƐbulanía kimoci. Nga, nndɔ dátu
otaɔ ka batɔa ka Mísii. 33 Bamuna-amakɛ na Yɔséphu, dábaiki mosa akɛ
ka ɓeana na basaga á bɔkɔtɛana, kpanga ka ange na ka jua ka juɛbɛ.
Dábaɔɔnjianaga na ɓáoianaga. 34 Baŏcudia ea nde dátu mosa á Yɔséphu.
Nnde á Bhɛnjamína dányɛnyi mɔngɔ ɓɔku nnde á ba phomi akɛ. Báonoa
makana k'imoci na yɛ, makana aŏbɛda.

Yɔséphu aótombaga bamuna-amakɛ

44 1 Mbusa, Yɔséphu áonsosea nambi nkumba á k'endu nɛkɛ: «Tumisa
njombi ndea ɓakpa nde na ea nnde bátɔkande kumba i. Sikisa
phɔtɔ ɓangɔa ndea nkpa na nkpa k'ebombo á njombi nɛkɛ. 2 Ka njombi
ndea mmbɔ juɛbɛ, kobisɛmbɛ tɔndɔ ɓangɔa, óbisa phɔtɔ că á ngɔa nɛmɔ.»
Áɔtɔtɔkisa bíndɔ Yɔséphu dánsosi.
3 Mama i ka m'bimba, ɓáŏdeketa bamuna-amakɛ na Yɔséphu bágɛ
na bamponda nɛbɔ. 4 Bátambi tɔ abɔa ka toka ka kenombe, Yɔséphu
áongoɗea nambi nkumba á k'endu nɛkɛ gea: «Kamisaga ɓea á ɓakpa ndɔ,
ódungɛ. Óngoɗea be: ‹Mɔkɔta nɛmɔ atónogii bonjánja. Ka nyɔngɔ sina
bonsikisii ɓojeɗe? 5 Buubi că nde mɔkɔta áɔnɔɛaga na ɔtɔaga nyɔngɔ nde
aobika! Bogi ájeɗe phê.›»
6 Nambi nkumba ndea Yɔséphu áŏdonda, áŏngoɗea nyɔngɔ ndɔ bui.
7 Báonsikisia: «Mɔkɔta, ɔsɔ́tɔngi ɓondɔ ka bo? Besu babɛdanigi nɛkɔ
bɛ́kɛɔtɔka na begi kema bíndɔ. 8 Uuba doni gea bekojisii ka toka na
Kanána ɓangɔa nde débedondi k'ebombo á njombi nɛsu bui. Beubande
ngɔa, kabɛ ɔ́lɔ mɔtɛa mɔkɔta nɛkɔ ka bo? 9 Áoba na bádondi că ndɔ suɓi
á nkumba á ka bɛsu moci, akeni bámoɛ nkpa ndɔ, besu phɔtɔ bɛbande
bakɔbɛ nɛkɔ.» 10 Áŏsikisia: «Eya, ábɛ bíndɔ bɔyɔngi. Mmbe bádondande
că mɔtɛakɛ a ámbé abande nkɔbɛ nɛmɔ, bɛnu găkɛ bókobɛku na nyɔngɔ.»
11 Nkpa na nkpa áokamisaga kĭsa njombi nɛkɛ ka oɗo na ukua i. 12 Nambi
nkumba ndea Yɔséphu áocunguda nkumba nɛbɔ bui, ka kpanga k'inde á
phomi na ka sungiaga k'inde á juɛbɛ. Cɔ, ɓáoɗonda că ka njombi ndea
Bhɛnjamína. 13 Mpɔ ɓáonyuaga bɔngɔ nɛbɔ n'esoia. Nkpa na nkpa â goto
onkumbisa mponda nɛkɛ nkumba, bɔbu ɓáoja na kenombe.

Yúda aɔnyɔngɛa Bhɛnjamína

14 Yúda na bamuna-amakɛ ɓáokidia k'endu ndea Yɔséphu mbenɔ nde
Yɔséphu dátu phɔtɔ oa, ɓáogbuka endondo abɔ sua oɗo mosa akɛ.
15 Yɔséphu áŏngoɗea: «Botógi ɓondɔ ka bo? Bokouuba gea nkpa ɓea eme,
neuuba ɔtɔa á kema bui?» 16 Yúda áonsikisia: «Mɔkɔta, békongoɗeɛ boni?
Béke na ka nyɔngɔ. Béenganɛae ye bo? Mokonga aubisi ɓojeɗe nɛsu
base. Beye tɔ bakɔbɛ nɛkɔ na mmbe bátoɗondi phɔtɔ că suɓi á nkumba

nɛkɛ.» 17 Yɔséphu áɔyɔnga gea: «Nna tanda bo, kégeɛku bo. Nkpa nde
bátondondi na că ndɔ, a ámbé aba tɔ nkɔbɛ nɛmɔ. Benu găkɛ, jani na
ɓɔjɛjɛ mɔtɛa abanu.»
18 Cɔ, Yúda áɔsɛkɛda bíbí á Yɔséphu, áongoɗea: «Mɔkɔta nɛmɔ,
ómokuia ngomi. Neodengemisigi, ómososea nɛ́ɔtɔmiɛ nyɔngɔ moci
kɔmɔbɛɛmbɛ, éme mbɛdanigi nɛkɔ, ka nyɔngɔ nde o ɓea Phaláɔ.
19 Ka mosa-mosa, dósuusi besu babɛdanigi nɛkɔ: ‹Ngbega á abanu
a phɔ́tɔ béi? Na ka bamunamanu?› 20 Béokosikisia gea: ‹Be phɔ́tɔ
na ngbega á abasu na munamasu ímbɔ juɛbɛ. Abasu am'bɔkɔti
miki ndɔ ka kophomi akɛ na muna-amakɛ ímbɔ phomi aye n'aku.
Miki ndɔ ajigi tɔ sasakɛ ka sɔphɔ á mɔkɛni á amakɛ n'abakɛ
ankɔndi phê.› 21 Mpɔ, dósogodi gea: ‹Mbikani k'ani ně nɛ́mɔ̌nɛ ka
yɛ.› 22 Débekosikisii gea: ‹Moganda ndɔ nnaɔtɔka n'atoki ka mpɛphɛ
á abakɛ. Aoba n'agi bo, abakɛ akuande.› 23 Cɔ, dósongoɗi găkɛ
gea: ‹Aoba juɛbɛ nɛnu na kábiki na bɛnu, kébeekeɛku bójuɛ mosa
ani.›
24 Mbenɔ nde débeji mɔtɛa mbɛdanigi nɛkɔ abasu, débɛntɔmigi
nyɔngɔ nɛkɔ bui. 25 Ɓî abasu dáyɔngi gea: ‹Jani goto bósombɛ k'asu ea›,
26 débesikisi gea: ‹Bɛ́kɛtɔkɛku gă na Mísii kanga mɔtɔasu ímbe juɛbɛ. Aoba
găkɛ na ka ge na besu, mɔkɔta, mamei á ka Mísii kásobeekeɛku. Bega tɔ,
mmbe mɔtɔasu age na besu.› 27 Mpɔ, abasu áosóngoɗea gea: ‹Buuba gea
nkani Lakéli dámoonjei tɔ baniki-ɓŏko babɛ. 28 Ange dámodeketi, néouba
te nyama akae dángoe doni. Nga, na ka k'esa nde kémɔnimbɛ mɔnɔ.
29 Aoba na bɔmɔbɛdɛi goto mmbe na ge ɔgɔtɔkana, nega yetɔ okua na
netɔ ka k'ekusa.›
30 Kĕkɛ nde, abɛ ansebei miki nde ka enda akɛ phê. Aoba nenesikianigi
mɔtɛa abɛ kanga sikisia akɛ miki, 31 ámbe abɛ akuande bii ka mɔɔnɛku
miki-mŏko. Â ájeɗe áoba na benkusi abasu n'anangomi. 32 Gŭ índɔ,
débeeki mɔ̌ á miki nde ka yɔnga n'abɛ gea: ‹Aoba nenekensikisi
mɔtɛakɔ, nekumbande ɓojeɗe ndɔ mosa akɔ abɛ, ka enda ani bui.›
33 Kĕkɛ nde, neodengemisigi, ómoɓeekea nébɛ ɓea nkɔbɛ nɛkɔ k'ɔma á
moganda nde. N'deketa yɛ ájɛ na bamuna-amakɛ. 34 Kɛ́tɔkɛku na neji
mɔtɛa abɛ kanga moganda nde. Képhiphiɛku ɓojeɗe nde angeande
abɛ.»

Yɔséphu ĕngoɗisani ka bamuna-amakɛ

45 1 Oa, Yɔséphu dákatɔki ye sɔmɛa mɔphɛ akɛ mosa á ɓakpa
bɔbu bunde dábatu bíbí akɛ. Â ŏsosea babɛdanigi nɛkɛ bájuanɛ
na nsɛngɛ. Mbenɔ nde bájuani ye na nsɛngɛ, â ongoɗisana ka
bamuna-amakɛ. 2 Yɔséphu áotobokea ngamɔ n'ɛsɔ akpɛ, na kabii batɔa ka
Mísii báɔmɔka. Mbinɔ ndɔ â phɔtɔ ɔɔkɛkana k'ekombo ndea Phaláɔ.

3 Yɔséphu áǒngoɗea bamuna-amakɛ gea: «Eme Yɔséphu a ámbé. Abɛ
a phɔtɔ béi?» Bamuna-amakɛ gǎkɛ dábakatɔki sikisia akɛ nyɔngɔ nga,
dábatu na kɔɓɔɓɔkɔ phê mosa akɛ. 4 Yɔséphu áǒngoɗea bamuna-amakɛ:
«Kadengedenge, sɛkɛdani bíbí ani.» Báombiimisia, áǒngoɗea: «Eme
munamanu Yɔséphu ámbé. Mmbe dóbonsombisi ka gea bángɛ ně na
Mísii. 5 Kěkɛ nde, bókobɛmbɛ na bɔmbɛ, bókobɛɛmbɛ ka nyɔngɔ á
sombisa ani ka nji nde. Ande Mokonga ámbé dámoteki oani, mosa anu ka
gea néamisɛ enda á ɓakpa. 6 Aye saga á ko íbɛ á monganya ka nji. Ajigi
goto basaga ɓɔku nde ɓakpa bakatɔkɛku guba na dungua. 7 Mokonga
damotɛki koni mosa anu. Dákondi bóendɛ na opha anu baniki ka nji nde.
Nga, anoamisi ka ɓoamia angbo. 8 Nna gǎkɛ benu báunge dómomoteki
koni a ndiu Mokonga. Yɛ goto ámbé agi nébɛ nphɛi ndea Phaláɔ, mamei
endu nɛkɛ na mɔkɔta á ka nji bui á Mísii. 9 Kěkɛ nde, kamisagani ga mɔtɛa
abɛ, bóngoɗeɛ be: ‹Anakɔ Yɔséphu ayɔngi be: Mokonga amobisi mɔkɔta
na mamei nji bui á Mísii. Cɔ, kamisaga bika mɔtɛamɔ. 10 Obɛ, banakɔ,
basuko akɔ, boikande bíbí ani ka nji á Gɔséni, n'etugɛ na nkumba ndeakɔ
bubui. 11 Oa, nekophande kema bui nde ona siki i ka enda akɔ. Nga,
monganya aguande goto ka basaga ɓɔku. Obɛ, ekombo na etugɛ nɛkɔ
bókoukɛku ka kema.›»
12 «Mɔtɔ Bɛnjamína, na benu phɔtɔ, bǒni n'iso anu gea eme Yɔséphu
ámbé neonóngoɗea. 13 Gani gǎkɛ bóngoɗeɛ abɛ ɓoombia nde ne ně ka
nji á Mísii. Ntɔmiagani kema bui nde bǒni. Mbusa, kamisagani bika
n'abɛ koni.» 14 Mpɔ, Yɔséphu áonkomɓea mɔtɔ akɛ Bhɛnjamína ka kingo,
bɔbu babɛ ɓáotobokea ngamɔ. 15 Â phɔtɔ ǒkomɓea bamuna-amakɛ bɔbu
n'aogama. Mbusa índɔ, bamuna-amakɛ bâ yetɔ ɔyɔngaga nayɛ.

Phaláɔ amɔphani Yakɔ́bɔ na nji á Mísii

16 Mbinɔ ndɔ á kidia á bamuna-amakɛ na Yɔséphu ka nji á Mísii,
dándandi k'endu ndea Phaláɔ. Nyɔngɔ kau áɔm'bɔngɛa Phaláɔ na
ɓakɔta á babɛdanigi ndeakɛ bɔbu. 17 Cɔ, Phaláɔ áongoɗea Yɔséphu:
«Óngoɗea bamunamakɔ, báɔngɛɛ nkumba, békumbisɛ banyama nɛbɔ,
bájɛ na Kanána. 18 M'boani abanu n'ekombo nɛnu bui, bóbikɛ n'abɔ
k'oni. Nenóphande ɔma ɛ́tɔi ka Mísii na bóeande ea ánjánja á ka nji
nde. 19 Óngoɗea goto bamunamakɔ, bábɛdɛgɛ koko á ka Mísii ka enga
abɔ ka kumba bake abɔ, baniki na kakumba phɔtɔ ababɔ babikɛ.
20 Bakaianɛgɛmbɛ ájeɗe ka nyɔngɔ ɛ́tɔi nɛbɔ nnde badeketande ko. Nga,
baikande k'ɔma ɛ́tɔi phê á ka nji á Mísii.»
21 Mpɔ bana Yakɔ́bɔ ɓáogea nnde dáběngoɗi. Yɔséphu áǒbophaga koko
bíndɔ Phaláɔ dansosi, áǒbopha phɔtɔ mpimbo á k'aphe. 22 Áǒbɔphaga
nkpa na nkpa bɔngɔ á jaí, â gǎkɛ omopha Bhɛnjamína bɔngɔ á jaí ɓɔku
na gbutu-gbutu á ɓangɔa mia isaɔ (300). 23 Áontekisia abakɛ bǔku á

bamponda nkama (10) na bákumbigi ea ánjánja á ka Mísii, na bakei
á bamponda nkama (10) na bákumbigi nganɔ, mokati, na ea étete
danga-danga, ka nyɔngɔ á mpimbo ndea abakɛ k'aphe. [24] Mbenɔ nde
dáɔkɔanaga na bamuna-amakɛ ka mɛa abɔ, áɔ̌phɛa gea: «Bókosanɛgɛmbɛ
k'aphɛ.»
[25] Báotoka ka nji á Mísii, ɓáojua na Kanána mɔtɛa ababɔ Yakɔ́bɔ.
[26] Báontɔmiaga gea: «Abɛ, Yɔséphu a phɔ́tɔ béi! Yɛ ámbé a mamei nji á
Mísii.» Mĕma ababɔ kabomokɛ găkɛ. Nga, dákatu oɓeekea nyɔngɔ ndɔ.
[27] Báɔntɔmiaga ababɔ nyɔngɔ bui nde Yɔséphu déngɔdi. Yakɔ́bɔ áɔɔna
koko nde Yɔséphu miki-mŏko nɛkɛ dántɛkisii ka kumba akɛ. Mpɔ, mĕma
akɛ â yetɔ oba na maseye. [28] Áɔyɔnga gea: «A anja! Miki-mŏko nɛmɔ
Yɔséphu a phɔ́tɔ béi. Ambe nɛ́mɔ̌nɛ ka yɛ mosa á kukwa ani.»

Yakɔ́bɔ age na Mísii

46 [1] Cɔ, Yakɔ́bɔ dáge n'ɛtɔi nɛkɛ bui. Áokidia ka Bhéli-Séba, áophuia
*ɔphɛɔ danga-danga ka Mokonga ndea abakɛ Isáka. [2] Kĭpha,
Mokonga áɔyɔngaga na yɛ ka njeki. Mokonga áɔmɔphana: «Yakɔ́bɔ o!
Yakɔ́bɔ o!» Yakɔ́bɔ áoɓeekea: «Eme ámbé.» [3] Mokonga â goto ongoɗea:
«Nende Mokonga, Mokonga mmbe ba abakɔ. Kɔbɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ á ga
na Mísii. Nga, ko unge nekogeande óbɛ n'ɛbɔkɔti ângbo. [4] Eme sasani
negande kimoci n'obɛ na Mísii. Eme sasani goto ámbé nekojisande.
Mbenɔ nde okuande, Yɔséphu ámbé adakande isɔ akɔ.» [5] Cɔ, Yakɔ́bɔ
dátoki na Bhɛli-Séba. Ɓaniki-ɓŏko nɛkɛ ɓáonkumba ababɔ na bake
nɛbɔ na baniki nɛbɔ ka koko nde moamɛ Phaláɔ dáteki ka kumba akɛ.
[6] Dábage phɔtɔ n'etuge, n'ɛtɔi nɛbɔ bui nde dábatɔi ka nji á Kanána.
Mpɔ Yakɔ́bɔ n'ekombo nɛkɛ bui, ɓáokidia ka nji á Mísii. [7] Banakɛ ɓŏko
na bake, basuko akɛ ɓŏko na bake, ande gea te yɛ, n'ekombo nɛkɛ bui
ɓáojua ka nji á Mísii.

Ekombo ndea Yakɔ́bɔ

[8] Ɔ́nani ina á baIsilaéli bunde dábage na Mísii. Ande: Yakɔ́bɔ na
baniki-ɓŏko nɛkɛ na basuko akɛ baniki-ɓŏko.
Ange ndea Yakɔ́bɔ, Lubéni. [9] Ɓaniki-ɓŏko ndea Lubéni: Anɔ́ki, Pálu,
Ɛsilɔ́ni na Kaámi.
[10] Ɓaniki-ɓŏko ndea Simɛɔ́ni: Yɛmuéli, Yamíni, Ɔádi, Yakíni, Sɔáli na
Saúli muna nseka á ka Kanána.
[11] Ɓaniki-ɓŏko ndea Láoui: Gɛɛsɔ́ni, Koáti na Mɛláli.
[12] Ɓaniki-ɓŏko ndea Yúda: Ɛ́li, Ɔnáni, Céla, Pɛlési na Jéla. Ɛ́li na Ɔnáni
dábaku găkɛ ka nji á Kanána. Ɓaniki-ɓŏko ndea Pɛlési : Ɛsilɔ́ni na
Amúli.
[13] Ɓaniki-ɓŏko ndea Isakái : Tɔ́la, Púa, Yasúbu na Simulɔ́ni.

14 Ɓaniki-ɓǒko ndea Jɛbulúni: Sɛlédi, Ɛlɔ́ni na Yaléli.
15 Cɔ, ɔ́nani baniki-ɓǒko bunde Léa dámonjei Yakɔ́bɔ ka Padáni-Alámu.
Ina á aɔabɔ dátu Dhína. Ɓaniki-ɓǒko na baniki-nke, ka bɔbu dábatu
nkama isaɔ na isaɔ (33).
16 Ɓaniki-ɓǒko ndea Gádi: Siphiɔ́ni, Ági, Súni, Ɛsibɔ́ni, Ɛ́li, Alɔ́di na
Aléli.
17 Ɓaniki-ɓǒko ndea Aséli: Imúna, Isióa, Isiúi, Bhɛlía na aɔabɔ Séla.
Bhɛlía dátu na baniki-ɓǒko babɛ: Ɛbéli na Maikiéli.
18 Ɔ́bɔnani baniki-ɓǒko ndea Yakɔ́bɔ na Jíipa mbɛdanigi nke mmbe
Labáni dámophi nseka nɛkɛ Léa. Bɔbu dábatu nkama na ngia á
njaga (16). 19 Lakéli nkakɛ na Yakɔ́bɔ dámonjei baniki-ɓǒko babɛ:
Yɔséphu na Bhɛnjamína.
20 Ka nji á Mísii, Yɔséphu dábɔkɔti na Asɛnati, nsɛka ndea Pɔtiphéla
ntobéi-phɛa ndea kenombe Ɔ́ni, baniki-ɓǒko babɛ: Manásɛ na
Ɛphulaímu.
21 Ɓaniki-ɓǒko ndea Bhɛnjamína: Bhéla, Bhɛkéli, Asiɓéli, Géla,
Namáni, Ɛ́i, Lɔ́si, Mupímu, Upímu na Aádi.
22 Ɔ́bɔnani baniki-ɓǒko ndea Yakɔ́bɔ na Lakéli ka bɔbu dábatu nkama na
gena (14).
23 Dháni na miki-mǒko nɛkɛ Usímu.
24 Ɓaniki-ɓǒko ndea Naphutáli: Yaséli, Gúni, Yɛséli na Silému.
25 Ɔ́bɔnani baniki-ɓǒko ndea Yakɔ́bɔ na Bhilía mbɛdanigi nke mmbe
Labáni damophi nseka nɛkɛ Lakéli. Ka bɔbu dábatu ngia á njaga íbɛ (7).
26 Batɔa k'ekombo ndea Yakɔ́bɔ, bunde dábage kimoci na yɛ na Mísii,
dábatu ka bɔbu nkama ngia á njaga na ngia á njaga (66), kanga tanga
bake á bana Yakɔ́bɔ. 27 Yɔséphu dɛ́bɔkɔti baniki-ɓǒko babɛ ka nji á Mísii.
Aunge batɔa k'ekombo ndea Yakɔ́bɔ, bɔbu bunde dábage na nji á Mísii
dábatu ka bɔbu nkama ngia á njaga íbɛ (70).

Ika à Yakɔ́bɔ ka Mísii

28 Yakɔ́bɔ dánteki Yúda mosa mɔtɛa Yɔséphu, ka gea ábikɛ ábɔngisɛgɛ
sesea abɔ ka nji á Gɔséni. Mbenɔ nde Yakɔ́bɔ n'ekombo nɛkɛ bájue ka
Gɔséni, 29 Yɔséphu aɔbɔngisiaga koko nɛkɛ, aoga na Gɔséni ka dondana
na Yakɔ́bɔ abakɛ. Mbenɔ nde amɔni abakɛ, aonkomɓea ka kingo, aogama
mbenɔ enda. 30 Isilaɛli áongoɗea Yɔséphu: «Kɛ̌kɛ nde nekuɛ ye nga, nɛɔni
keongi akɔ n'ɔphɔtɔ béi.» 31 Mpɔ, Yɔséphu áǒngoɗea bamuna-amakɛ na
batɔa k'ekombo ndea abakɛ gea: «Negande ɔntɔmia Phaláɔ na ngoɗea akɛ
gea: bamunama, n'ekombo bui ndea abɛ bunde dábatu ka nji á Kanána
bamobikii. 32 Nengoɗeande phɔtɔ gea: Bánde batugi-banyama. Babiki na
bamɔgɔgɔ na bamɛmɛ n'ɛtɔi nɛbɔ bui. 33 Aoba Phaláɔ n'anɔɔphani na
usia anu: ‹Ekuma nɛnu esa bui ande eke?› 34 Bónsikisiande gea: ‹Bɛsu

babɛdanigi nɛkɔ, bende batugi banyama kpanga ka koniki asu na ka k'esande bíndɔ dábatu batatasu.› Kaɓondɔ unge bɔtɔkande ika ka nji a Gɔsɛ́ni. Nga, batɔa ka Mísii baǒkangea batugi bɔbu a bamɔgɔgɔ na bamɛmɛ.»

47 [1] Kaɓondɔ, Yɔsɛ́phu áoga omǔbisa Phaláɔ gea: «Bamunama n'abɛ bákidi ka toka abɔ na Kanána, na bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ, bangɔmbɛ, n'ɛtɔi nɛbɔ bui. Kɛ̌kɛ nde ba ka nji á Gɔsɛ́ni.» [2] Mbusa i, Yɔsɛ́phu áǒboa bamuna-amakɛ ɓɔku áǒphangia ka Phaláɔ. [3] Mpɔ, Phaláɔ áǒbuisia bamuna-amakɛ na Yɔsɛ́phu: «Ekuma nɛnu ande eke?» Báonsikisia: «Besu babɛdanigi nɛkɔ, bende batugi-bamɛmɛ, bamɔgɔgɔ, na bangɔmbɛ bíndɔ batatasu dábatuogea. [4] Monganya agu ka nji á Kanána. Ɔphɔ á isa etuge nɛsu nna ye béi. Bebiki gǎkɛ oika koni. Ka denge-denge ósoɓeekea phɔ béikɛ ka nji á Gɔsɛ́ni.»

[5] Phaláɔ áongoɗea Yɔsɛ́phu: «Abakɔ na bamunamakɔ ɓáobikii. [6] Cɔ, nji á Mísii a ka njaga akɔ; óbisa k'ɔma anja á ka nji, báikɛ ka nji á Gɔsɛ́ni. Aoba n'ɔɔbɔni ɓakpa bakpɛkpɛ sɔsɔbɛ abɔ, ɔ́sɔmbɔa babɛ báambi etuge nɛmɔ.»

[7] Yɔsɛ́phu áombika n'abakɛ Yakɔ́bɔ, áomphangia Phaláɔ. Yakɔ́bɔ áombisia Phaláɔ njaga. [8] Phaláɔ áongoɗea Yakɔ́bɔ: «Ona basaga kungani?» [9] Yakɔ́bɔ áonsikisia Phaláɔ: «Neye na basaga mia moci na nkama isaɔ (130) ka motoɔ. Basaga á enda ani á angbi, tambaga ásǐ a kau. Káju phɔ tanda ka enda á batatɛ bunde dábatu batɔa-toaga.» [10] Mpɔ, Yakɔ́bɔ áombisia Phaláɔ njaga, áotoka mosa akɛ.

[11] Kaɓondɔ, Yɔsɛ́phu áǒbisa abakɛ na bamuna-amakɛ k'ɔma ánja phê á ka nji á Mísii, ka nji á Lamusési bíndɔ Phaláɔ dánsosi. Áǒbopha oɗo nɛbɔ sasabɔ. [12] Bondɔ unge Yɔsɛ́phu dátu obopha ba abakɛ na bamuna-amakɛ, n'ekombo ndea abakɛ ea ka ɓeana na mɔɔmba nɛbɔ.

Moangɔ ndea Yɔsɛ́phu ka matu á monganya

[13] Monganya dágu akpɛ phê ka nji bui. Nga, ea dákatu ye béi. Ɓakpa á ka nji á Mísii na Kanána báɔɔndaga. [14] Yɔsɛ́phu áoɗondanisa ɓangɔa bui nde dátu ka nji á Mísii na Kanána ka anganisa i n'ea. Áoga na ɓangɔa ndɔ bui k'endu ndea Phaláɔ. [15] Mbenɔ nde ɓangɔa dási ye ka nji á Mísii na Kanána, batɔa ka Mísii ɓáombikia Yɔsɛ́phu, ɓáongoɗea: «Ósopha ea. Ande gea, bekuatɔ na nja k'iso akɔ ka nyɔngɔ nde ɓangɔa nna béi?»

[16] Yɔsɛ́phu áǒsikisia: «Aoba na bókoye na ɓangɔa, cɔ, ómopani etuge nenu n'eme nenóphɛ ea.» [17] Báobika n'etuge nɛbɔ mɔtɛa Yɔsɛ́phu, yɛ, áǒbɔpha ea ka anganisa na baphaasi, bangɔmbɛ, bamɔgɔgɔ, bamɛmɛ, bamponda. Ka saga ndɔ, Yɔsɛ́phu áǒbopha ea ka anganisa na banyama

étuge nɛbɔ bui. 18 Mbenɔ nde saga ndɔ asi, ɓáombikia goto Yɔséphu ka
saga á mbusa ɓáongoɗea: «Mɔkɔta, békɛɔtɔka na bɛkɔsɔmɛi nyɔngɔ. Béke
ye na ɓangɔa, n'etugɛ nɛsu bui aye tɔ mɔtɛakɔ. Kɛ̌kɛ nde, bɛsu babɛdanigi
nɛkɔ béke ye na kema á opha akɔ n'ǎna tɔ nyama asu na oɗo nɛsu á guba.
19 Ka nyɔngɔ á kema sina nde beokua k'iso akɔ na oɗo nɛsu áujukanɛ?
Ósosomba na oɗo nɛsu bui ka anganisa n'ea. Bebande gǎkɛ bakɔbɛ ndea
Phaláɔ. Odo nɛsu ábɛ nɛkɛ. Ósopa mbo ka gea béendɛ, békekuɛmbɛ. Nga,
oɗo nɛsu kajigɛmbɛ nkanda.»
20 Mpɔ, Yɔséphu áokpanga somɓea á Phaláɔ oɗo bui á ka Mísii. Batɔa
ka nji á Mísii ɓáosombisa ciko nɛbɔ ka nyɔngɔ nde monganya dágu
akpɛ. Oa, nji bui á Mísii áoba ɛtɔi ndea Phaláɔ. 21 Ka muɔ bui á ka nji
á Mísii, Yɔséphu áǒbisa ɓakpa bɔbu bakɔbɛ. 22 Nanga bo, dákasombi
oɗo ndea ɓatoɓei-phɛa ka nyɔngɔ nde Phaláɔ dábeeki kala opha abɔ ea.
Batobei-phɛa dábatɔ oeaga ea nde Phaláɔ ɗáǒbophaga. Ka nyɔngɔ índɔ
unge dábakasombisi oɗo nɛbɔ. 23 Yɔséphu áǒngoɗea batɔa ka Mísii: «K'esa
nde nenósombi benu na oɗo nɛnu bui ka Phaláɔ. Bobande na mbo á kona
i ka ciko nɛnu. 24 Cɔ, mbenɔ á dungu, bophuiande phaeka moci á ko ɓɔku
á dungu boomopha Phaláɔ. Phaeka gena nde ajigande abande mbo, n'ea
ka phɔanu n'ekombo nɛnu bui.» 25 Batɔa ka Mísii ɓáonsikisia Yɔséphu:
«Mɔkɔta osóamisi. Onde nkpa ánjánja phɛ̂ ka phɔ asu. Besu bebande gǎkɛ
bakɔbɛ ndea Phaláɔ.» 26 Yɔséphu áomamisa nyɔngɔ ndɔ ɓea ɛɔphi nnde a
phɔ́tɔ béi na ka k'esa nde ka nji á Mísii. Phaeka moci á dungu abande á
opha Phaláɔ. Odo ndea ɓatoɓei-phɛa tɔ unge kábɛku ndea Phaláɔ.

Mɔkɔ ndea Yakɔ́bɔ mosa ákukwa akɛ

27 BaIsilaɛ́li ɓáoika ka Gɔsɛ́ni ka nji á Mísii, ɓáoba bamɛna nji ndɔ.
Báɔbɔkɔta, ɓáobika phɛ̂. 28 Yakɔ́bɔ dáendi basaga nkama na ngia á njaga
íbɛ (17) ka nji á Mísii. Basaga á enda akɛ bui dátu mia moci, nkama gena
na ngia á njaga íbɛ (147).
29 Ɓî mbenɔ á kukwa á Yakɔ́bɔ dábiimani ye, áɔmɔphana Yɔséphu,
áongoɗea: «Áoba na nena bonjánja k'iso akɔ, ka denge-denge kukumisa
njaga akɔ kusi á kɛbɛ ani. Ɔ́mɔɔkɔa doni ka gea ogeande bonjánja ka phɔ
ani ka ɓeekea gea, komoumbɛmbɛ ka nji á Mísii. 30 Mbenɔ nde nekuande,
óboande mǒnda ani ka toka na Mísii ôga omuumba ka bota á batatɛ.»
Áonsikisia: «Negeande bíndɔ omongoɗi.» 31 Yakɔ́bɔ â goto ongoɗea
Yɔséphu: «Ɔ́mɔɔphɛa.» Áɔmɔɔphɛa. Mpɔ, Yakɔ́bɔ áǒgɔtɔmisa ka mɔ̌ eka
nɛkɛ.

Yakɔ́bɔ abisi njaga gǔ á Ɛphulaímu na Manásɛ

48 1 Mbusa índɔ, báɔntɔmia Yɔséphu gea: «Abakɔ aosamba.» Áɔɔbɛda
baniki-ɓǒko nɛkɛ babɛ, Manásɛ na Ɛphulaímu, mpɔ áoga nabɔ

kubéi. [2] Ɓî bantɔmi Yakɔ́bɔ gea te: miki-mǒko nɛkɔ Yɔséphu abiki
kɔkɔɔnjia, áogea bukpɛkpɛ bui, áoika ntengi k'eka nɛkɛ.
[3] Yakɔ́bɔ áongoɗea Yɔséphu: «Mokonga-Mɛna Bukpɛkpɛ dámɔsɛnɛkɛi
na Lúsi ka nji á Kanána, na dámobisii njaga. [4] Dámongoɗi: ‹Nekophande
ɛbɔkɔti, obande tata á basuko básĭ. Mbusa akɔ, neóphande basuko akɔ
nji nde, áoba nɛbɔ ka saga na saga. [5] Cɔ, kĕkɛ nde, baniki-ɓǒko nɛkɔ bábɛ
bunde dábabɔkɔtɛani na Mísii mosa á kidia ani oani, bábande bunɛmɔ.
Ɛphulaímu na Manásɛ bábande baniki nɛmɔ bíndɔ Lubéni na Simɛɔ́ni
ba kau. [6] Ɓaniki nde bábɔkɔtɛanande gǎkɛ mbusa abɔ, báunge bábande
buakɔ. Bátɔande kebu á bɔtukɔ ínɛbɔ ka ina á baphomi abɔ. [7] Nɛyɔngi
bo ka nyɔngɔ nde bii déotoka na Padáni, béokidia bíbí á Ɛphuláta ka
nji á Kanána, amakɔ Lakéli dámokui ka njaga, mpɔ néomuumba ka
mpɛphɛ aphe nnde age na Ɛphuláta, ande gea te Bhɛtɛlɛému.›» [8] Oa,
Yakɔ́bɔ áɔ̌bɔna baniki-ɓǒko ndea Yɔséphu, áomúsia gea: «Baani bunde?»
[9] Yɔséphu áonsikisia abakɛ gea te: «Bunde bánde baniki-ɓǒko nɛmɔ
bunde Mokonga dámopi ka Mísii oani.» Abakɛ Yakɔ́bɔ áongoɗea gea:
«Neodengemisigi ɔ́sɛkɛdisa bíbí ani ka gea nébisɛ njaga ani gŭ abɔ.»
[10] Iso á Yakɔ́bɔ dákatu ye kɔ̌na ánjá ka nyɔngɔ á kɔgbɛga akɛ. Yɔséphu
aɔ̌sɛkɛdisa baniki-ɓǒko nɛkɛ bíbí abakɛ. Yakɔ́bɔ aǒkomɓea na umbiaga
abɔ. [11] Yakɔ́bɔ áongoɗea Yɔséphu: «Ketu ye na mosenda á ɔna keongi akɔ.
Cɔ, Mokonga amɔɔnisi phɔtɔ ɛbɔkɔti nɛkɔ.» [12] Mpɔ, Yɔséphu áǒphuia
banakɛ sɔsɔbɛ a muanku á abakɛ, áogbuka keongi akɛ ka oɗo. [13] Mbusa,
áɔ̌bɛda bɔbu babɛ. Áɔm'bɛda Ɛphulaímu njaga á mŭku akɛ, áoba njaga
á nkei á Yakɔ́bɔ. Áom'bɛda Manásɛ áoba njaga á nkei akɛ, áoba njaga
á mŭku á Yakɔ́bɔ. Â goto ɔ̌sɛkɛdisa bíbí á tatabɔ. [14] Cɔ, Yakɔ́bɔ â gǎkɛ
ɔnyɛnyanisa njaga akɛ. Áobisa njaga akɛ á mŭku gŭ á mɔ̌ á Ɛphulaímu
mmbɔ dátu miki, áobisa njaga akɛ á nkei gŭ á mɔ̌ á Manásɛ nanga dátu
ange. [15] Mpɔ, áombisia Yɔséphu njaga, áɔyɔnga be: «Mokonga, mmbe tatɛ
Abalaámuna abɛ Isáka dábaendi mosa akɛ, Mokonga, mmbe dámoambi
mbenɔ bubui na ka k'esa nde, [16] Malaeka nde dámoamisi na ɓojeɗe
bubui, ábisɛ njaga gŭ á baganda nde! Ambe ka nyɔngɔ abɔ unge ina ani
andandɛ bíndɔ á tatɛ Abalaámun'índe á abɛ Isáka. Bábɛ n'ɛbɔkɔti ásĭ ka
nji nde bui.»
[17] Ɓî Yɔséphu aɔni gea abakɛ abisi njaga akɛ á mŭku gŭ á mɔ̌ á
Ɛphulaímu, kema ndɔ áɔm'bɛisa. Áɔbɛda njaga á abakɛ á mŭku ka
toisa i gŭ á Ɛphulaímu ka bisa i gŭ a mɔ̌ á Manásɛ. [18] Áongoɗea
abakɛ gea te: «Abɛ, nna bo. Mmbe ambe ande ange. Cɔ, bisa njaga
akɔ á mŭku gŭ á mɔ̌ akɛ.» [19] Abakɛ â gǎkɛ oya, áongoɗea gea te:
«Eya, muku amɔ, neuuba. Ɛbɔkɔti ndea Manásɛ bábikande phɔtɔ.
Mɔtɔ akɛ abae ndiu nkpa angbóngbo kɔnyɛnya yɛ, abande n'ɛbɔkɔti
ásĭ.»

[20] Esa ndɔ, Yakɔ́bɔ aobisa njaga gŭ á baniki-ɓŏko ndea Yɔsɛ́phu.
Áɔyɔnga be: «Ka ina akɔ, baIsilaɛ́li bábande ŏbisia ɓakpa njaga.
Bábaeka ɔyɔnga gea te: ‹Ambe Mokonga átɔtɔkisɛ bonjánja gŭ akɔ,
bíndɔ dátɔtɔkisi gŭ á Ɛphulaímu na Manásɛ.› Bondɔ unge Yakɔ́bɔ
dám'bisi Ɛphulaímu mosa á Manásɛ.» [21] Yakɔ́bɔ áotutuisa boabi gea:
«Cɔ, Yɔsɛ́phu nesŏokua. Mokonga abande găkɛ kimoci n'obɛ. Akojisande
phɔtɔ ka nji nɛnu á bɔkɔtɛana. [22] K'éme, nekophi kebu ángbó kɔnyɛnya
bamunamakɔ. Nekophi kenombe á Sɛkɛ́mu nnde déuti k'emani na batɔa
ka Amɔ́li.»

Yakɔ́bɔ abisi njaga akɛ gŭ á baniki-ɓŏko nɛkɛ

49 [1] Yakɔ́bɔ áɔ̌bɔphana baniki-ɓŏko nɛkɛ, áŏngoɗea:
«Dhondanagani, neogea nénongoɗeɛ
kema nde anódondaeka ka mbenɔ nde aobika.
[2] Dhondanagani, ɔ́kani bana Yakɔ́bɔ,
mɔ̌kani Isilaɛ́li abanu.
[3] Obɛ Lubɛ́ni, onde ange nɛmɔ,
mbo á mosa-mosa á bukpɛkpɛ á koganda nɛmɔ.
Ɔ̌nyɛnyi ɓadakɔ ka kokpa na bukpɛkpɛ.
[4] O ɓea ibo á tuma.
Kɔnyɛnyɛku ye ɓadakɔ.
Nga, dŏkambi k'eka ndea abakɔ,
ôdondana na ka bake nɛmɔ kau, eme abakɔ.

[5] Simɛɔ́ni na Láoui, bande batɔa k'omunaměma.
Ɔkana ndeabɔ ande ɓea ngɔa á tambisaga na ɓakpa phê.
[6] Kéodadokeana n'abɔ ka nyɔngɔ ájeɗe nɛbɔ,
kéoɗondana n'abɔ ka madondanɔ nɛbɔ.
Nga, k'esuia nɛbɔ, dábĕmoe ɓakpa,
ka yomba nɛbɔ, dábatenigi nsisa-nsisa á bŭku á bangɔmbɛ.
[7] Nɛsɛmɛigi esuia nɛbɔ. Nga, ăkae phê.
Bɛi nɛbɔ nna na ngomi.
Něgabagande ka nji ndea Yakɔ́bɔ,
na něphanjande k'ekombo ndea Isilaɛ́li.

[8] Cɔ, ɔbɛ Yúda, bamunamakɔ bákobebande.
Nga, ŏpimbiande ba bibia ndeakɔ.
Bamunamakɔ bágbukande mɔ̌ abɔ mosa akɔ.
[9] Miki-mŏko nɛmɔ Yúda,
o ɓea mponjɔ á simba mmbe dángoe nyama nɛkɛ,
áosikianaga k'ɔma á boiki nɛkɛ.

Simba ímbe nkei, kabɛ nande mŭkui n'ade,
animbe aɔtɔka n'anjujukisi?
10 Motumbɔ á koboamɛ kátokɛku k'ekombo ndea Yúda.
Gbutu á kɔkɔta aba tɔ ka njaga akɛ,
na ka bii abikaeka mmbe batɔa ka mokonda
báɓeekeande ika kusi á kɔkɔta nɛkɛ.
11 Áɔm'bɔɛa mponda nɛkɛ ka me á mojabibo
na miki á mponda nɛkɛ ka me anja á mojabibo.
Aosokosa bɔngɔ nɛkɛ na makana ánjɛ,
na bɔngɔ nengbɔ na mandima á ntomba á mojabibo.
12 Iso akɛ a anjĕ na makana anjĕ
na minyɔ akɛ a abu na ibo ɛbɛ.

13 Jɛbulúni aikande k'ɔbɛɛ óbenge ka ikɔ
ɔma nde koko agbongbo aodunduiaga.
Muɔ á nji nɛkɛ ajuande ka kenombe á Sidɔ́ni.

14 Isákai a ɓea mponda akpɛkpɛ.
Aoada suɓi á bogaɔ n'antimbi.
15 Dáɔni gea ɔma dátu anja ka umbia
na nji aɔm'bɔngɛa,
áogbuka ngɔngɔ akɛ ka kumbaga nkumba.
Â yetɔ oba ka bɛdanaga ekuma akpɛkpɛ á kɔkɔbɛ.

16 Dháni abande ntɛni-nyɔngɔ ékombo nɛkɛ
ɓea moci á k'ekuna á Isilaéli.
17 Dháni a ɓea njɔka k'aphe, ɓea mbɔma.
Aɔngɔta phaasi k'ɛphɔkɔ,
na nkpa nde phaasi atónkumbi áogua magagae.

18 O! *Mɔkɔta-Mokonga, nesebei gea omoamisande.

19 Mbenɔ nde bakukuba ɓáoɗondana ka phoa Gádi
yɛ găkɛ áomana n'abɔ, áŏɓeaga.

20 Nji ndea Aséli aphuiande dungu ásĭ phê,
oɗo nɛkɛ aphuiande ea nde akeni na moamɛ.

21 Nɛphutáli a ɓea nyama
mmbe akengeani na kupha k'osaa
aɔbɔkɔta baniki bánjánja.

22 Yɔséphu ande miki á me
nnde aɔtɛnga nnde atɛi ka nkpangba á ntoɔ á ibɔ.
Ntabe akɛ a éndă kɔnyɛnya mogubɔ.

23 Bausi-nsɔa dábandandi akpɛ,
ɓáomusiaga nsɔa, ɓáontambisaga phê.
24 Dátetemisi gǎkɛ mange nɛkɛ akpɛ,
njaga akɛ â ye tɔ oba áphoo,
ka nyɔngɔ á bukpɛkpɛ ndea Mokonga-Mɛna Bukpɛkpɛ mmbe ba
Yakɔ́bɔ,
Nambi na Moimba ndea Isilaéli.
25 Mokonga ndea abakɔ akoengande,
Mokonga-Mɛna Bukpɛkpɛ akobisiande njaga.
Ka bisiakɔ njaga ndɔ, aunge ɔtɔande mbua ka toka na koba,
ibo nde aophuphuta kusi á odo,
obɛ na banyama nɛkɔ bobande bamakɛbɔkɔti.
26 Bhisia njaga nde abakɔ akobisii,
anyɛnyi bonjánja á mamba nde amɔɔ tɔ béi,
anyɛnyi ɛtɔi á baniki á mamba á kaa.
Ambe bisia á njaga á abakɛ ábɛ gǔ á mɔ̌ á Yɔséphu
mmbe dábamphaphi sɔsɔbɛ a bamuna-amakɛ.

27 Bhɛnjamína ande mbɔa á k'osaa.
Kam'bimba aoea nyama nde agoe,
ɔgɔgɔ áogaba jue i.»
28 Bundɔ baunge bánde ekuna nkama na íbɛ (12) ndea Isilaéli. Ande nyɔngɔ nde ababɔ déngodi mbenɔ á bisia abɔ njaga. Bhisia njaga ndɔ, dátu n'etete danga-danga ka nkpa na nkpa.

Kukua á Yakɔ́bɔ

29 Mpɔ, Yakɔ́bɔ áǒsosea be: «Mbenɔ nde nekuande, ómoumbani suɓi á bota ndea batatɛ. Ande kubu okanga nde á ka ciko ndea Ɛphulɔ́ni moÍti. 30 Okanga ndɔ a ka Makipéla bíbí na Mamúlɛ, ka nji á Kanána. Ciko ndɔ Abalaámudásombi mɔtɛa Ɛphulɔ́ni moÍti, ka gea ábɛ ɔma áumbaga batɔa k'ekombo nɛkɛ. 31 Ko unge dábamumbi Abalaámuna nkakɛ Sála, ɓáomumba Isáka na nkakɛ Lɛbéka, démumbi phɔtɔ Léa 32 Ciko na kubu okanga nde asuɓi i, dábasombi mɔtɛa baÍti.» 33 Mbenɔ nde Yakɔ́bɔ agobi sosea baniki-ɓǒko nɛkɛ, áǒnanoa k'eka, áodusukana. Mpɔ, áǒdonda batatakɛ.

Umba áYakɔ́bɔ

50 1 Yɔséphu áogua gǔ á mǒnda ndea abakɛ n'aogama, ibo á ngamɔ áophosa keongi akɛ, áonkomɓea. 2 Mbusa, áǒsosea basaku nɛkɛ gea básiɛ mǒnda abakɛ na manga gea te kaphoɛ. Basaku ɓáosia mǒnda á Yakɔ́bɔ na manga. 3 Sia á manga ndɔ dábɛdi b'esa nkama gena (40) bíndɔ

dábaangi ka asíi ndea baMísii. Batɔa ka Mísii ɓáongamea ka b'esa nkama ngia á njaga íbɛ (70).
4 Ɓî mbenɔ á k'ekusa á Yakɔ́bɔ dási ye, Yɔséphu áŏngoɗea babɛdanigi
á k'endu ndea Phaláɔ, moamɛ á ka Mísii, gea: «Nenódengemisigi!
Aoba n'obomokui ngomi, ngoɗeani phɔ kani moamɛ nyɔngɔ nde: 5 Abɛ
dámɔɔphisi áɔyɔnga be: ‹Nesŏokua. Ómoumbaeka ka bota nde détongi
na Kanána.› Cɔ, nenódengemisigi, ómososea kĕkɛ nde négɛmuumbɛ.
Mbusa índɔ, nejande.» 6 Phaláɔ áonsosea Yɔséphu ágamuumbɛ abakɛ
bíndɔ dámɔphisi. 7 Yɔséphu áoga na Mísii ka umba abakɛ. Dáge kimoci
na babɛdanigi bɔbu á k'endu ndea Phaláɔ, na ɓakɔta á k'endu ndeakɛ,
na ɓakɔta bɔbu á ka nji á Mísii. 8 Dáge phɔtɔ na batɔa k'ekombo nɛkɛ
bɔbu, bamuna-amakɛ, na batɔa k'ekombo ndea abakɛ. Dábĕdu tɔndɔ ka
kenombe á Gɔséni baniki nɛbɔ na etuge nɛbɔ. 9 Dáge phɔtɔ na koko na
batɔa emani. Mɔɔmba abɔ dábiki phê.
10 Kidia abɔ ye ka ntanga á Atádi kubi á Yɔɔdáni, ɓáobisa kekusa angbo
oa. Yɔséphu áobisa kekusa ábakɛ k'esa ngia á njaga íbɛ (7). 11 Ɓî baniki á
nji, batɔa ka Kanána dábaɔni mɔangɔ á kekusa ndɔ ka ntanga á Atádi
kubi á Yɔɔdáni, báɔyɔnga gea: «Eya! Ande kekusa angbo ka batɔa ka
Mísii.» Kaɓondɔ unge dábasŭ ina á ɔma ndɔ Abéli-Mísilaímu[i] .
12 Cɔ, baniki-ɓŏko ndea Yakɔ́bɔ bâtɔ ɔtɔtɔkisa ka ababɔ bíndɔ désosi.
13 Banakɛ ɓáokumba mŏnda akɛ, ɓáoga nĕ na Kanána. Báoga uumba ka
kubu okanga ka ciko ndea Makipéla bíbí á Mamúlɛ. Abalaámudásombi
ciko ndɔ mɔtɛa Ɛphulɔ́ni moÍti, ka gea te ábɛ ɔma á umbaga á batɔa
k'ekombo nɛkɛ. 14 Mbusa á umba mŏnda á Yakɔ́bɔ, Yɔséphu áosikianaga
na Mísii, na bamuna-amakɛ na ɓakpa bɔbu bunde dáge n'abɔ k'aphɛ á
umba abakɛ.

Yɔséphu nna na mĕma á gisia ɓojeɗe ka bamuna-amakɛ

15 Bamuna-amakɛ na Yɔséphu báɔyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ gea: «Ɓî abasu
aku ye, Yɔséphu kabande m'bibia asu na gisia ɓojeɗe bui nde debengi
nĕ?» 16 Bâ găkɛ ontekisia Yɔséphu mbino nde: «Abakɔ dásososi mosa á
kukwa akɛ gea: 17 ‹Ngodeani kani Yɔséphu gea: " Neodengemisigi, ima
ɓojeɗe bui nde bamunamakɔ dabaogii."› Ima ɓojeɗe nɛsu, besu íɓundɔ
bɛɔmbɛdaneaga Mokonga ndea abakɔ.» Yɔséphu áotobokea ngamɔ
mbenɔ nde dábaɔntɔmia mbino ndɔ. 18 Cɔ, bamuna-amakɛ ɓáobika sasabɔ
mosa akɛ, ɓáogbuka muanku abɔ, ɓáongoɗea gea: «Bende babɛnanigi
nɛkɔ.»
19 Yɔséphu áŏngoɗea: «Bókobɛmbɛ na kɔkɔbɔkɔ, ke mpɛnɛ á Mokonga.
20 Bojede nde dóbokondi geani nĕ, Mokonga dákondi kĕtia i ka bonjánjá,

---

[i] **50.11** ***Abéli-Mísilaímu :*** Ka kiɛbulanía, ina nde ande gea te «kekusa á baMísii».

ka gea te ɓakpa básĭ babɛ na ɓoamia bíndɔ bɔɔna kesande. 21 Cɔ,
bókobɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ, nenóphande kĕkɛ nde kema bubui nde bona
siki i na nnde ekombo nɛnu ana siki i.» Kayɔnga akɛ bo, mĕma á
bamuna-amakɛ áɔphɔnga.
22 Yɔsɛ́phu na batɔa k'ekombo ndea abakɛ ɓáoika na Mísii. Dáendi
basaga mia moci na nkama (110). 23 Yɔsɛ́phu dɛ́lbɔni batoyokɔ ndea
Ɛphulaímu. Makíli muna Manásɛ dɛ́bɔkɔti phɔtɔ baniki k'ecinji akɛ.
24 Ɛsa moci, Yɔsɛ́phu aǒtɔmia bamuna-amakɛ gea: «Nesŏkua. Eya,
Mokonga anóenga nde. Anótokisande ka nji á Mísii aonoga nĕ ka nji nde
dámɔku Abalaámu, Isáka na Yakɔ́bɔ.» 25 Cɔ, Yɔsɛ́phu áǒɔphisa banaIsilaɛ́li
be: «Mbenɔ nde Mokonga anoengande, bókumbaeka tɔ mŏnda ani.»
26 Mbusa, Yɔsɛ́phu áokua n'ana basaga mia moci na nkama (110). Báosia
mŏnda akɛ na manga gea te kaphoɛ. Báobisa suɓi á sanduku na Mísii.

MBINO ANJA ƁINDƆ MATÁYƆ ƊÁƊUNDU

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Matáyɔ aámbé ɗáɗundu Mbino Ánjá ndee. Yɛ ɗátú mphendisigi manjanja mosá á Yéso ɔphanakɛ. Ɗáeɗundui ɓakiísito íɓunde ɗáɓatú ɓaYúda. Suɓi á ɓuku nde, Matáyɔ aŏphangia ɓaYúda gea, Yéso Kiísito ɓa Najalɛ́ti ande Masíya mmbé ɓaɔtu-nyɔngɔ ndea Mokonga ɗáɓayɔngi nyɔngɔ akɛ. Aɗundu phɔtɔ nyɔngɔ á ɓɔkɔtɛana á Yéso, ekuma nde ɗábɛɗanigi ka mokonda, kukuwa na jujúka akɛ ka kukuwa.

Gabekana á ɓuku

Mbino Ánjá ɓ'indɔ Matáyɔ ɗáɗundu agabekani ka phaeka ngia njaga íɓɛ (7):

Ina á ɓatata á Yéso na ɓɔkɔtɛana akɛ 1.1—2.23
Ɓɔphɛi ndea Yoáni mɓatisi 3.1-12
Oɓatisɔ ndea Yéso na tombaga nde Sɛtani ɗántombigi 3.13—4.11.
Yéso ageoika na Galiláya 4.12—18.35
Yéso atoki na Galiláya ka gă akɛ na Yɛusalɛ́ma 19.1—20.34
Tena á nyɔngɔ á Yéso na kukwa akɛ 21.1—27.6
Yéso ajujúki ka kukwa 28.1-20.

Ina á ɓatɔ á k'ɛɓɔkɔti nde Yéso aɓɔkɔtɛani kau

(Ɔna phɔtɔ Lók 3.23-38)

1 [1] Cɔ, ɔnani ina á ɓatatakɛ na Yéso-Kiísito, mosuko á Daúdi, mosuko
á Abalaámu. [2] Abalaámu ɗámɓɔkɔti Isáka. Isáka áɔmɓɔkɔta Yakɔ́ɓɔ.
Yakɔ́ɓɔ áɔmɓɔkɔta Yúda na ɓamuna-amakɛ. [3] Yúda áɔmɓɔkɔta Phalési
na Jɛɛ́a ama ɓaniki ndɔ ɗátú Tamáli. Phalɛ́si áɔmɓɔkɔta Ɛsilɔ́ni.
Ɛsilɔ́mi áɔmɓɔkɔta Alámu. [4] Alámu áɔmɓɔkɔta Aminadábu. Aminadábu
áɔmɓɔkɔta Nasɔ́ni. Nasɔ́ni áɔmɓɔkɔta Salɔmɔ́ni. [5] Salɔmɔ́ni áɔmɓɔkɔta
Bɔ́ási, amakɛ na Bɔ́ási ɗátú Laába. Bɔ́ási áɔmɓɔkɔta Ɔbɛ́di, amakɛ na
Ɔbɛ́di ɗátú Lúta. Ɔbɛ́di áɔmɓɔkɔta Yésɛ. [6] Yésɛ áɔmɓɔkɔta moamɛ Daúdi.
Cɔ, moamɛ Daúdi áomɓɔkɔta Sɔlɔmɔ́nɔ, amakɛ na Sɔlɔmɔ́nɔ ɗátú nkakɛ
na Ulía[a] .

---

[a] **1.6** Daúdi ɗámɓɔkɔti Sɔlɔmɔ́nɔ na nka á ɛɓɔndɛ á Ulía.

7 Sɔlɔmɔ́nɔ áɔmɓɔkɔta Lɔbɔámu. Lɔbɔámu áɔmɓɔkɔta Abíya.
Abíya áɔmɓɔkɔta Asáphu. 8 Asáphu áɔmɓɔkɔta Yɔsɔpháti. Yɔsɔpháti
áɔmɓɔkɔta Yɔlámu. Yɔlámu áɔmɓɔkɔta Ojía. 9 Ojía áɔmɓɔkɔta Yɔtámu.
Yɔtámu áɔmɓɔkɔta Aáji. Aáji áɔmɓɔkɔta Ɛjɛkía. 10 Ɛjɛkía áɔmɓɔkɔta
Manásɛ. Manásɛ áɔmɓɔkɔta Amɔ́si. Amɔ́si áɔmɓɔkɔta Yɔsía. 11 Yɔsía
áɔmɓɔkɔta Yɛkɔnía na ɓamuna-amakɛ ka mbenɔ nde ɗáɓěge na
ɓaIsilaɛ́ki ka kɔkɔɓɛ na Babɛli[b]. 12 Mbusa á gǎ na ɓɔ ka kɔkɔɓɛ,
Yɛkɔnía áɔmɓɔkɔta Satiɛ́li. Satiɛ́li áɔmɓɔkɔta Jɔɔbabɛ́li. 13 Jɔɔbabɛ́li
áɔmɓɔkɔta Abiúdi. Abiúdi áɔmɓɔkɔta Ɛliakímu. Ɛliakímu áɔmɓɔkɔta
Ajɔ́ɔ. 14 Ajɔ́ɔ áɔmɓɔkɔta Sadɔ́ki. Sadɔ́ki áɔmɓɔkɔta Akímu. Akímu
áɔmɓɔkɔta Ɛliúdi. 15 Ɛliúdi áɔmɓɔkɔta Ɛlɛajái. Ɛlɛajái áɔmɓɔkɔta
Matáni. Matáni áɔmɓɔkɔta Yakɔ́ɓɔ. 16 Yakɔ́ɓɔ áɔmɓɔkɔta Yɔsɛ́phu,
munyakɛ na Malía, mmbé ɗámɓɔkɔti Yéso mmbɔ ɓáɔmɔphana
Kiísito.

17 Cɔ, ka ɓɔbu ɗáɓatú ɛɓɔkɔti nkama na gena (14) kpanga ka Abalaámu,
na gǎ jua ka Daúdi. Goto ɛɓɔkɔti nkama na gena (14) kpanga ka Daúdi
na gǎ jua ka mbenɔ á gǎ na ɓɔ ka kɔkɔɓɛ na Babɛ́li. Goto ɛɓɔkɔti nkama
na gena (14) kpanga á gǎ na ɓɔ na Babɛ́li, na ka sungiaga á ɓɔkɔtɛana á
Kiísito.

Ɓɔkɔtɛana áYéso-Kiísito

(Ɔna phɔtɔ Lók 2.1-7)

18 Cɔ, ɓɔkɔtɛana á Yéso Kiísito ɗátú ɓe: Yɔsɛ́phu ɗántɔmi Malía, amakɛ
na Yéso. Yɔsɛ́phu na kádondanimbɛ na yɛ, Malía áokumba éme ka
ɓukpɛkpɛ á Měma á Mokonga. 19 Yɔsɛ́phu, mǒko nɛkɛ á mbanje ɗátú
gǎkɛ ntɔa-koɗoni. Ɗákákondi kusa akɛ na soni mosá á ɓakpa, áokonda
ɗeketa á Malía ka ɓɔsɔmɛa. 20 Mbenɔ nde Yɔsɛ́phu ɗáoianaga nyɔngɔ ndɔ,
Malaeka ndea Mɔkɔta áɔnsɛnɛkɛa ka njeki, áongoɗea: «Yɔsɛ́phu mosuko
á Daúdi, kɔ́ɓɛ́mbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ ka ɓoa á nkakɔ Malía nga, akumbi éme
ndɔ ka ɓukpɛkpɛ á Měma á Mokonga. 21 Amɓɔkɔtande miki-mǒko,
onsuande ina akɛ Yéso. Yɛ aámbé aeamisande ɓakpa nɛkɛ ka ɓojeɗe
nɛɓɔ.» 22 Nyɔngɔ ndɔ bui ɗátɔtɔkɛani ka tɔtɔkisa á nyɔngɔ nde Mɔkɔta
ɗányɔngisi Mɔtu-nyɔngɔ ndea Mokonga gea:

23 «Nseka akumbande éme. Amɓɔkɔtande miki-mǒko, ɓámɔphanande
Ɛmanuɛ́li[c].» Ande gea te: «Mokonga a kimoci na ɓesu.» 24 Ka jujuka á
Yɔsɛ́phu, áogea ɓíndɔ Malaeka ndea Mɔkɔta ɗánsosi. Áomɓoa nkakɛ
Malía. 25 Ɗákádondani gǎkɛ na ka ɓî Malía ɗámɓɔkɔti miki-mǒko, mmbɔ
Yɔsɛ́phu ɗánsu Yéso.

---

[b] **1.11** Ɔna 2 ɓaAmɛ 24.12-16.

[c] **1.23** Ɔna Isáya 7.14

Ɓaúbaphi ka toka n'Okomo ɓábiki ombeba ka Yéso

2 1 Yéso ɗáɓɔkɔtɛani ka Bɛtɛlɛ́ɛ́mu[d] á ka Yudɛ́a, ka mbenɔ á moamɛ
angbóngbó Ɛlɔ́dɛ. Mbusa á ɓɔkɔtɛana akɛ, ɓaúbaphi ka toka
n'Okomo, ɗáɓaju ka Yɛusaléma. 2 Ɓâ koúsia: «Mɔkɔta ndea ɓaYúda mmbɔ
aɓɔkɔtɛani a suani? Nga, ɓetóɔni sɛɛngɔa akɛ n'Okomo. Ka ɓondɔ unge,
ɓebiki ombeba.»
3 Mbenɔ nde moamɛ angbóngbó Ɛlɔ́dɛ ɗáɔki nyɔngɔ ndɔ, mĕma akɛ
áoagatana phê na ɓatɔ á ka Yɛusaléma ɓɔbu. 4 Áŏdondanisa ɓatoɓei-phɛa
ɓangbóngbó ndea Mokonga ɓɔbu na ɓaphangi-ɛɔphi, áŏúsia te: «Ɔma
sina nde Kiísito aɔtɔka n'aɓɔkɔtɛani?» 5 Ɓáonsikisia te: «Ka Bɛtɛlɛ́ɛ́mu á
Yudɛ́a, ɓíndɔ mɔtu-nyɔngɔ ndea Mokona ɗáɗundu gea:
6 Ɔɓɛ Bɛtɛlɛ́ɛ́mu, á ka Yudɛ́a,
ɔɓɛ kótanda aɓɔɓɔa,
ka ɔlɔ á nji Yudɛa,
ka nyɔngɔ nde mɔtɛ akɔ unge moamɛ mmbe aɛsɔndɔande ɓakpa nɛmɔ
ɓaIsilaɛ́li[e], atokande.»
7 Cɔ, Ɛlɔ́dɛ áŏɓɔphana ɓaubaphi ka ɓɔsɔmɛa. Áokaɓa ɗigimisa mɔtɛ ɓɔ,
mbenɔ sina nde sɛɛngɔa atósɛnɛki. 8 Mpɔ, áŏteka na Bɛtɛlɛ́ɛ́mu, áŏgea te:
«Găni ɓɔ́cɔcɔɛ ánjá mbino á miki ndɔ. Mbenɔ nde ɓɔmŏnande ka yɛ,
ɓôbika omongoɗea ka gea, eme phɔtɔ négɛ mbebɛ.»
9 Cɔ, mbusa á ɔka nyɔngɔ ndea moamɛ Ɛlɔ́dɛ, ɓáoga. Ɓáɔmŏna goto
sɛɛngɔa ndɔ n'Okomo n'aoga mosá aɓɔ na kaɓî ɗágeomama gŭ á ɔma nde
mbɛnjɛ ɗáɓéi. 10 Mbenɔ nde ɗáɓamŏni sɛɛngɔa ndɔ, ɓáotuma na maseye
phê. 11 Ɓáongia suɓi á endu, ɓáɔmɔna mbɛnjɛ n'amakɛ Malía. Ɓáogbuka
muanku, ɓáombeba miki. Mbusa, ɓáokoɗaga nkumba nɛɓɔ, ɓáomopha
ɛkɔmi: láté, ngaɛ na maasi nde ɓáɔɔphana míla. 12 Mpɔ, Mokonga áŏɗesa
na njeki gea te, ɓákajɛmbɛ k'aphe ndea Ɛlɔ́dɛ. Ɓâ găkɛ oja k'aphe nɛngbo
ka gă ka nji nɛɓɔ.

Yɔséphu, Malía na miki Yéso ɓáti na Mísii

13 Mbenɔ nde ɓaubaphi ɓájí, Malaeka ndea Mɔkɔta Mokonga áondonda
Yɔséphu ka njeki, áongea te: «Ma, ómbɛɗɛ miki n'amakɛ ɓótɛɛ na Mísii.
Ɓóikɛ kó na kaɓî nekongoɗeande mbenɔ á sikianaga anu. Nga, Ɛlɔ́dɛ
aokaɓa mowa á miki.» 14 Yɔséphu áoma, áombeɗa miki n'amakɛ ɓáoga
kĭpha na Mísii. 15 Ɓáoika kó na ka ɓî Ɛlɔ́dɛ ɗáku. Nyɔngɔ ndɔ áɔtɔtɔkɛana
ɓíndɔ Mɔkɔta ɗán'yɔngisi mɔtu-nyɔngɔ gea: «Nɛmɔphani mukuamɔ ka
toka na Mísii[ɛ].»

---

[d] **2.1** Ɔna 1 Samuɛ́lɛ 16.1, Bɛtɛlɛ́ɛ́mɛ ande kenombe á Daúdi.

[e] **2.6** Ɔna Mik 5.1.

[ɛ] **2.15** Ɔna Oséa 11.1.

Ɛlɔ́dɛ aemoese ɓaniki

16 Mbenɔ nde Ɛlɔ́dɛ ɗáubi ye gea, ɓaubaphi ɓándemi, áɔɓɛa phê.
Áŏsosea ɓakpa ka gă na Bɛtɛlɛému na nji nde atimbi u k'aphe á moa
ɓaniki-ɓŏko ɓɔbu á ɓasaga ɓaɓɛ na dida. Ɗági ɓo ka ɓeana na mbinɔ nde
ɗáɗigimisi ka ɓaubaphi. 17 Cɔ, nyɔngɔ ndɔ áɔtɔtɔkɛana ɓíndɔ Mokonga
ɗán'yɔngisi mɔtu-nyɔngɔ Yɛɛmía gea:
18 «Ɛsɔ aotoka na Láma,
ngamɔ na ntabo ásii.
Lakɛ́li aámbé aogamea ɓanakɛ.
Nnaokonda ɓánkɔmbeɛ íɓo á ngamɔ,
ka nyɔngɔ nde ɓá ye ku[g].»

Yɔséphu, Malía na miki Yéso ɓátoki na Mísii

19 Mbusa á kukuwa á Ɛlɔ́dɛ, malaeka ndea Mɔkɔta áɔnsɛnɛkɛa Yɔséphu
ka njeki na Mísii, 20 áongoɗea: «Ma, mbɛɗa miki na amakɛ, ójɛ na
ɓɔ na Isilaɛ́li nga, ɓundɔ ɗáɓaokaɓa mowa á mikiɓá ye ku.» 21 Mpɔ
Yɔséphu áoma, áɔmbɛɗa miki na amakɛ, áoja na ɓɔ na Isilaɛ́li. 22 Ɓî
ɗáɔki găkɛ gea, Alkɛláɔ aámbé ɗásiki ka mpɛnɛ á abakɛ Ɛlɔ́dɛ ka ea nji
á Yudɛ́a, Yɔséphu áoɓanga gă á kó. Malaeka ndea Mɔkɔta áɔngɔɗea
nyɔngɔ ka njeki, Yɔséphu áoga na Galiláia. 23 Yɔséphu áoga koika na
Najalɛ́ti ka gea nyɔngɔ ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ ndea Mokonga átɔtɔkɛanɛ gea:
«Ɓámɔphanande ntɔa-ka-Najalɛ́ti[h].»

Bɔphɛi ndea Yoáni-Mɓatisi

(Ɔna phɔtɔ Mál1.1-8; Lók 3.1-18; Yoá 1. 19-28)

3 1 Ka matu ndɔ, Yoáni-Mɓatisi ɗáju ka nkanda ndea Yudɛ́a áɔphɛa ɓe:
2 «Kětiani tamɓea anu ajeɗe, ka nyɔngɔ nde koɓoamɛ ndea Mokonga a
bíbí!» 3 Cɔ, Yoáni aámbé mɔtu-nyɔngɔ Isáya ɗáyɔngi nyɔngɔ akɛ, áogeae:
«Ɛsɔ á nkpa aɔkɛkani akpɛ ka nkanda:
«Ɓɔngisiagani ndea Mɔkɔta aphe!
Mamisani aphe kau dɛ[i]!»
4 Yoáni ɗáɔli ngɔmbɛ nde ɗáɓaɓɔngisi na saa á ngamia, áɔ̌ɓɔɛa angeɗe
á mpokɔ ka cina á kuju[j]. Yɛ, ɗáoea ɓanyɔnyɔ na ɓoki á k'osaa. 5 Cɔ,
ɓakpa á ka Yɛusalɛ́ma, na ɓatɔa ka Yudɛ́a na ɓatɔa ka nji nɛngbo bĭbíbí á
iɓɔ Yɔɔdáni ɗáɓaoga mɔtɛa Yoáni. 6 Ɓáoɓeekea ɓojeɗe nɛɓɔ, mpɔ Yoáni
áŏɓatisa ɓɔbu ka iɓo Yɔɔdáni.

---

[g] **2.18** Ɔna Yɛɛ 31.15.

[h] **2.23** Ɔna mat 21.11; Ekuma ndea ɓateki 24.5.

[i] **3.3** Ɔna Isa 40.3.

[j] **3.4** Ɔna 2 Ɓak 1.18.

7 Cɔ, ɓaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ ɓásii, ɗáɓambikií Yoáni-Mɓatisi, ka gea
éɓatisɛ, áŏngoɗea: «Ɛɓɔkɔti á kaɓokosa nde ca! Ani mmbé ɗánophangi
aphe á tea á esuia ndea Mokonga nnde abíbí abika? 8 Tɔtɔkisani pɛ
ekuma ánjá ka úbisa gea ɓosagi ɓojeɗe nɛnu. 9 Ɓókokanisiɛmbɛ gea,
nnde ɓooianaga sasanu ka mĕma anu gea te: «Abalaámu ande tatasu[k]»,
sungii ungɔ. Nenóngoɗi gea, Mokonga aɔtɔka gaiya á ɓɛtɛ nde ɓáɓɛ
ɓasuko á Abalaámu. 10 Cɔ, ɓábisi ye eoka ka tenaga á mĭgi-mĭgi á ɓa
me. Me buakɛ mmbé nnaɔgɔmbisa mbuka ánjá, ɓámbiande na maka
akɛ ka nsa.» 11 «Eme, neonoɓatisa k'iɓo ka phangia base gea, ɓosagi
ɓojeɗe nɛnu. Mmbé agăkɛ obika mbusa ani, anoɓatisande na Mĕma
á Mokonga na nsa. Yɛ, amɔnyɛ́nyi ka ɓoombia, kékeni na phúia ɓiato
nɛkɛ. 12 Yɛ, abɛɗi ungɔ ka njaga akɛ, áɔɓɔngisaga ɔma. Atundagande
nganɔ, áobisa k'egbongbo nɛkɛ, â găkɛ ɔɛkɛkisaga mapɛpɛ í ka nsa nde
nnaoimika.»

Ɓatisa á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 1.9-11; Lók 3. 21-22)

13 Ka mbenɔ ndɔ, Yéso áokiɗia ka Yɔɔdáni ka toka akɛ na Galiláia
kagea, Yoáni ámɓatisɛ. 14 Yoáni ă găkɛ ɔkpɛma, áongoɗea Yéso: «Oɓɛ
aámbé okeni ɓatisa ani. Cɔ, obiki mɔtɛamɔ ka ɓo?» 15 Yéso áonsikisia te:
«Ɓeekea phɔ tɔtɔkisa nndɔ kĕkɛnde nga, akeni ɓegeɛ ɓo, ka tɔtɔkisa á
kema nde Mokonga akondi. Mpɔ, Yoáni áoɓeekea ɓatisa akɛ.» 16 Mbusa
á ɓatisa á Yéso, áojuana k'iɓo. Mɔngɔ moci koba áokoɗokana kaphɔa
akɛ. Yéso áɔmŏna Mĕma á Mokonga n'aodida gŭ akɛ ɓea mboe. 17 Wa,
ɛsɔ áɔɔkɛkana n'atoki na koba gea: «Mmbé ande Miki nɛmɔ ékondi, nena
maseye ka yɛ phê.»

Tombaga á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 1.12-13; Lók 4.1-13)

4 1 Mbusa á ɓatisa á Yéso, Mĕma á Mokonga áonsɔndɔɛa ne ka nkanda,
ka gea nketi ántombɛgɛ. 2 Mbusá á Yéso ika kanga á eaga ka nyɔngɔ á
mɛma á Mokonga esa nkama gena (40), keiphe n'esa, nja áɔmbɛɗa. 3 Kó,
Ntombigi áɔsɛkɛɗa bíbí Yéso, áongoɗea: «Akoɓa n'onde Muna-Mokonga,
sosea phɔ ɛtɛ nde, áɓɛ mokati.» 4 Yéso áonsikisia: «Ɓáɗundu suɓi á ɓuku
á Mokonga ɓe: ‹Nkpa nna tɔndɔ oenda ka nyɔngɔ á ea mokati, andiu ka
nyɔngɔ bui nde Mokonga aɔyɔnga[l] .›»
5 Mbusa, Nketi áonganĕ na Yɛusaléma, nji á kanga ɓojeɗe. Áombisa
Yéso ka ntɔndɔ á endu á Mokonga, 6 áongoɗea Yéso: «Aoɓá n'onde

---

[k] **3.9** ƆnaYoá 8.33,37,39.

[l] **4.4** Tɔl 8.3.

Muna-Mokonga, ócicima phɔ ka oɗo. Ka nyɔngɔ nde, ɓáɗundu suɓi á
ɓuku á Mokonga gea:
‹Mokonga ěsoseande ɓamalaeka nɛkɛ ka phɔa akɔ,
na ɓákokumbande ka njaga aɓɔ ka gea,
ecinji akɔ kaɓɛtɛkanɛmbɛ kɛtɛ[m].›» [7] Mpɔ Yéso áongoɗea: «Ɓáɗundu
phɔtɔ suɓi á ɓuku á Mokonga gea: ‹Kóntombɛgɛ mɔnɔ Mɔkɔta
Mokonga nɛkɔ.[n]›» [8] Mbusa, nketi â goto onga na Yéso ka ntɔnga á
mamba éndǎ. Kó, áɔmɔ̌nisa koɓoamɛ bui á ka mokonda na ɓoombia
í. [9] Áongoɗea Yéso te: «Nekophande kema nde bubui, akoɓa n'ogbuki
muanku akɔ mosá ani ka ɗokomisa ani.» [10] Mpɔ Yéso áongea: «Toka
wa, Sɛtáni! Ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga ɓe: ‹Onɗokomisande
Mɔkɔta, Mokonga nɛkɔ na yɛ sasakɛ tɔndɔ aámbe ombebande[o]›.»
[11] Mpɔ, nketi áonsaga Yéso, ɓamalaeka ɓáobika ɔmbɛɗaneaga.

Ɓɔphɛi ndea Yéso ka Galiláya

(Ɔna phɔtɔ Mal 1.14-15; Lók 4.14-15)

[12] Cɔ, ɓî Yéso ɗáɔki gea, ɓámaki Yoáni-Mɓatisi ka mekakɔ, áoga na
Galiláya. [13] Áotoka ka kenombe á Najalɛ́ti, áoga oika ka kenombe á
Kapɛɛnaúmu, ka motii á etuú Galiláya ka nji á Jebulúni na Naphutáli.
[14] Cɔ, ɗ'ágeani ɓo, ka tɔtɔkisa nyɔngɔ nde mɔtu-nyɔngɔ Isaya ɗáyɔngi gea:
[15] «Nji á Jabulúni na Naphutáli,
k'aphe nde agě n'oɓenge, kubi á Yɔɔdáni.
Nji á Galiláia ɔma nde ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda ɓaiki ɓei!
[16] Ɓakpa nde ɓaiki ka keiphe
ɓáɔni owanga angbó.
Ɓakpa nde ɓaiki ka nji nde iimbiɔ á kukuwa a kau,
owanga angbó a ye ojegia.
[17] Ka mbenɔ ndɔ tɔ, Yéso áokpanga phɛa ɓe: «kětiani tamɓea anu ajeɗe
nga, koɓoamɛ ndea na koba a bíbí!»

Yéso ěɓɔphani ɓagoigi gena á kama-mosá-mosá

(Ɔna phɔtɔ Mal 1.16-20; Lók 5.1-11)

[18] Yéso ɗátú otamba ka ɔɓɛɛ á etuú Galiláya, áǒɓɔna ɓaɔphigi ɓaɓɛ,
ɓatɔa ka sɔphɔ moci, na ɓáomaka moaɓɔ nɛɓɔ ka etuú. Ina aɓɔ ɗátú:
Simɔ́ni, mmbɔ ɓáɔmɔphana Pɛ́tɛɛ, na muna-amakɛ Andeé. [19] Yéso
áǒngoɗea: «Omoɓeani. Nenóketiande, ka ɓaɔphigi á ɓakpa.» [20] Kěkɛ ndɔ
tɔ, ɓáosaga moaɓɔ nɛɓɔ, ɓáomɓea. [21] Yéso áɔsɛkɛɗa mosá, ǎ goto ɔ̌ɓɔna
ɓatɔa komunamema ɓunɛngbó ɓaɓɛ, Yakɔ́ɓɔ na muna-amakɛ Yoáni, ɓana

[m] **4.6** Jab 91.11-12.
[n] **4.7** Tɔl 6.16.
[o] **4.10** Tɔl 6.13.

Jɛɓɛɗáyɔ. Ɓɔ, ɗáɓatú ka koko kimoci n'abaɓɔ Jɛɓɛɗáyɔ na ɓáɔɓɔngisiaga moaɓɔ nɛɓɔ. Yéso áǒɓɔphana. 22 Kěkɛ ndɔ tɔ, ɓáoɗeketa koko, n'abaɓɔ, ɓáomɓea.

Yéso aogoisaga na amisa á ɓakpa

23 Yéso ɗátɔmbigi nji bui á ka Galiláya, n'aogoisaga suɓi á endu ɛmɛmi á ɓaYúda nɛɓɔ na phɛa á Mbino Ánjá á koɓoamɛ. Kó, ɗáoamisa esambɔ ɗanga-ɗanga na kiɗɔti ka ɔlɔ á ɓakpa. 24 Ɓoombia akɛ áɔɔkɛkana ka nji bui á Sulía bui. Ɓáombikia Yéso na ɓatɔa esambɔ ɗanga-ɗanga, na ɓunde ɓáotambanga kukuwa ɗanga-ɗanga: kukuwa á ɓansombo, kukuwa á egǎ, na ɓaɗɔti. Yéso áǒamisa ɓɔbu. 25 Usɛsɛ á ɓakpa ɓáomɓea na ɓátoki ka nji ndee: Galiláya, Yɛusalɛ́ma, Yudɛ́a, kenombe Nkama, na kubi á Yɔɔdáni.

Yéso aogoisaga gǔ á mamba

5 1 Mbenɔ nde Yéso ɗáɔni usɛsɛ á ɓakpa, áoɗapha gǔ á mamba, áoika kó. Ɓagoigi nɛkɛ ɓáɔsɛkeɗa bíbí akɛ, 2 mpɔ áokpanga goisaga aɓɔ ɓe: 3 «Maseye ka ɓundɔ ɓá na ɓuyɛnɛ á ka mĕma ka nyɔngɔ nde koɓoamɛ á na koba ande aɓɔ! 4 Maseye ka ɓunde ɓáogama, ka nyɔngɔ nde Mokonga aɛkɔmbɛande íɓo á ngamɔ! 5 Maseye ka ɓatɔ-aphɔngɔ, ka nyɔngɔ nde ɓátɔande mokonda nde Mokonga ɗéɓɔku. 6 Maseye ka ɓunde ɓá na nja n'ɛyɔta á koɗoni, ka nyɔngɔ nde ɓákutande. 7 Maseye ka ɓunde ɓáǒkuia ɓadaɓɔ ngomi, ka nyɔngɔ nde Mokonga ĕkuiande phɔtɔ ngomi. 8 Maseye ka ɓatɔa-mĕma ánjá, ka nyɔngɔ nde ɓámɔ̌nande Mokonga. 9 Maseye ka ɓunde ɓáobikisa ɓɔjɛjɛ, ka nyɔngɔ nde Mokonga aɛɓɔphanande ɓɔ, ɓanakɛ. 10 Maseye ka ɓundɔ ɓakpa ɓáǒtambisaga ka nyɔngɔ á koɗoni nga, koɓoamɛ á na koba ande aɓɔ. 11 «Maseye ka ɓenu, mbenɔ nde ɓáonóbóma, ɓáonótambisaga, ɓáonógeea ájeɗe na ɓátekea anu na nyɔngɔ á mbɛa ka nyɔngɔ ani. 12 Guani jaí na maseye, ka nyɔngɔ nde ɛkɔmi nɛnu ángbó ana koba. Nga, ɓondɔ unge ɗáɓaetambisigi ɓaɔtu-nyɔngɔ á mosá anu.[ɔ] »

Mɔnɛi na owanga

(Ɔna phɔtɔ Mál 9.50; Lók 14.34-35)

13 «Ɓonde mɔnɛi á ka mokonda. Cɔ, aoɓá mɔnɛi na nna ɔɛkɛmisa, ɓábisande kema sina kau ka gea áɛkɛmisɛ? Nna ye na kantíti. Akeni maka í ka nsɛngɛ, ɓakpa ɓáɗɛtɛɛgɛ.

14 «Ɓonde owanga á ka mokonda. Kenombe nde ɓáphɛki gǔ á mamba, nnaɔtɔka nĕsɔmɛani. 15 Ɓákáotoɓoa oɓea ka bisa kusi á mbungu, ɓándiu obisa k'ego ka gea te ábɛnyɛ ka phɔa ɓakpa ɓunde ɓá suɓi éndu. 16 Ka

---

ɔ **5.12** Ɔna 2 Nyɔngɔ á ɓesa 36.16; Ekuma á ɓaTeki 7.52.

ɓondɔ, ambe owanga nenu ábɛnyɛ mosá á ɓakpa, ɓáɔnɛ ekuma nɛnu na ánjá. Mpɔ ɓámbebɛ Abanu mmbɔ a na koba.»

Ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á ɛɔphi

17 «Ɓókokanisiɛmbɛ gea nebiki ɔngbɔa ɛɔphi ndea Mósa na ɓɔphɛi ndea
ɓaɔtu-nyɔngɔ. Kébiki k'aphe á ngbɔa í. Nebiki ndiu k'aphe á kpeengeanisa
í. 18 Nenóngoɗi ɗoni gea te, mosá á sungiaga á koba na mokonda, nna
tanda na miki á nyɔngɔ moci kaɓɛ phaeka í, nnde aimikande k'ɛɔphi na
ka ɓî nyɔngɔ bui atɔtɔkɛanande. 19 Cɔ, nkpa nde aotingiaga ka ɓaniki á
ɛɔphi nnde, na phɛa á ɓadakɛ gea ɓágeɛ phɔtɔ ɓó, aɓande miki á nkpa
ka koɓoamɛ ndea Mokonga. Nkpa nde a gǎkɛ oamba u, na phɛa ɓadakɛ
gea ɓágeɛ phɔtɔ ɓó, aɓande mǒkongo á nkpa ka koɓoamɛ á na koba.
20 Nenógie, akoɓa koɗoni anu na ká nyényi nnde á ɓaphangigi-ɛɔphi na
ɓaPhaisáiɔ, ɓókóngiɛku ka koɓoamɛ á na koba.»

Ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á esuia

21 «Ɓóɓɔɔki gea, ɗáɓaengoɗi ɓatatasu te: Kómɔɛmbɛ nkpa[p] nga mmbe
aommɔa nkpa, ɓánjusande ka ntua á tena á nyɔngɔ. 22 Cɔ, eme nenóngoɗi
ɓe: Nkpa buakɛ mmbe aɔmɓɛɛa dakɛ, akeni ɓánjusɛ ka ntua á tena á
nyɔngɔ. Mmbe aombóma dakɛ te: ‹Kóúbapha!›, akeni jusa akɛ ka ntua
ángbó á tena á nyɔngɔ ndea ɓaYúda. Mmbe aongea dakɛ te: ‹Ona ganja!›,
akeni ɓámakeɛ k'ɛɛmbɛ á nsa nde nnaoimika. 23 Aoɓǎ n'obiki na ɛkɔmi
nɛkɔ k'ɛtɛ-ɔphɛɔ, n'okanisi te dakɔ ana nyɔngɔ n'oɓɛ, 24 akeni óɗeketɛ phɔ́
ɛkɔmi nɛkɔ mosá á ɛtɛ-ɔphɛɔ, ógɛ ɔ́ɓɔngisiɛgɛ nyɔngɔ nɛkɔ na dakɔ. Mpɔ
ósikianɛgɛ goto ka gǎ opha á Mokonga ɛkɔmi kau.
25 «Aoɓǎ n'ona nyɔngɔ na nkpa, kamisaga ɔkana na yɛ na ɓo phɔtɔ
k'aphe. Ka gea te, kakojusɛmbɛ mɔtɛ á nteni-nyɔngɔ na nteni-nyɔngɔ
kákóbisɛku ka njaga á ntɔ-émani ka gea kakomakeɛmbɛ suɓi á mɛkakɔ.
26 Nekongoɗi ɗoni, kótokɛku kó na kógɔɓɛi phenda ngɔa bui nde ajigi.»

Ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á otungɔ

27 «Ɓóɓɔɔki ɓî ɗáɓayɔngi gea te: ‹Kotunganɛmbɛ mɔnɔ[s] .› 28 Eme
nenóngoɗi te: Nkpa buakɛ mmbe aɔmɔnjia nke n'iso ótungɔ, agɔbi ye
n'anɛɓɛi nke ndɔ ka mĕma.
29 Aoɓǎ iso akɔ á nci á mŭku aunge aokongisa ka ɓojeɗe, ambe
óphongotɛ u, ómakɛ ɗanga n'oɓɛ. Akeni ɓungisa gbutuka moci á nyama,
kanga á makea á nyama akɔ bui k'ɛɛmbɛ á nsa nde nnaoimika. 30 Aoɓǎ
njaga akɔ á mŭ aunge aokoɓoteaga ka ɓojeɗe, tena ú ómakɛ ɗanga n'oɓɛ.

---

[p] **5.21** Ɔna Tɔl 5.17.

[s] **5.27** Ɔna Júa 20.14; Tɔl 5.18.

Akeni ɓungisa gbutuka moci á nyama, kanga á makea á nyama akɔ bui k'ɛɛmbɛ á nsa nde nnaoimika.»
31 «Ɗáɓagi te: ‹Nkpa nde aon'ya nkakɛ, akeni ámophɛ nke ndɔ kasa
á keye[t] .› 32 Cɔ, eme nenóngoɗi gǎkɛ te, aoɓá nkpa n'anye nkakɛ na
kátungani[u] , antunganisi ye tɔ, aoɓá n'aɔmani goto. Aoɓǎ́ nkpa n'amɓu
nke nde ɓán'ye, atungani phɔtɔ.»

Ɓɔphɛi gǔ á ɔpha á nyɔngɔ

33 «Ɗɔ́ɓɔɔki ɓî ɗáɓaengoɗi ɓatatasu te: ‹Kɔ́ɔphɛ mɔnɔ ka mbɛa. Tɔtɔkisa
ndiu ɔphá nɛkɔ mosá á Mɔkɔta[y] .› 34 Eme nenóngoɗi gea, ɓókokengisiɛmbɛ
ɔphá: Ɓókɔɔphɛ mɔnɔ k'ina á koba nga, ande kankaanga á koɓoamɛ
ndea Mokonga, 35 tanda ka mokonda nga, ande ɔma á bisa ecinji akɛ,
tanda ka Yɛusaléma nga, ande kenombe ndea Moamɛ angbóngbó.
36 Kɔ̌yɔphisanɛgɛ mɔnɔ sasa akɔ. Nga, kɔ́ɔtɔka n'okěti ka sɛkamɔ akɔ
ka ɓá ábusuu kaɓɛ inda. 37 Aoɓǎ́ n'oɓeeki, ɓeekea ka ɗoni. A gǎkɛ oɓá
n'ongani, ngana ka ɗoni nga, nyɔngɔ nde aobika gǔ indɔ aotoka ka
Nketi.»

Ɓɔphɛi gǔ á gisia

(Ɔna phɔtɔ Lok 6.29-30)

38 «Ɗóɓɔɔki ɓî ɗáɓayɔngi gea: ‹Dakɔ aoboma iso akɔ óoboma nɛkɛ,
aotena minyɔ akɔ, óotena nɛkɛ[a] .› 39 Eme nenóngoɗi gǎkɛ te: ‹Nkpa
aokogeea ajeɗe, kogisiɛ mɔnɔ. Aoɓǎ́ n'akɔɓɛti ka ngaga á nci á muku,
óphaia goto ábɔɓɛtɛ k'inde á nci á nkei. 40 Aoɓǎ́ nkpa n'aɔtɔngi ka uta
akɔ ngɔmbɛ á k'egogo, nɗeketea photo ngɔmbɛ nɛkɔ á phiɔ. 41 Aoɓǎ́
nkpa n'aogi ónkumbiɛ nkumba nɛkɛ ónɗeketeɛ k'ecinji ɛlɛphu moci, gǎ
ónɗeketeɛ k'ecinji ɛlɛphu íɓɛ. 42 Aoɓǎ́ nkpa n'akɔmɛmi kema, mopha u.
Aoɓǎ́ n'akondi ɔ́nɛkisɛ, kɔnkpɛmɛɛmbɛ.»

Ókondani ɓaɓiɓia nɛnu

(Ɔna phɔtɔ Lók 6.27-28, 32-36)

43 «Ɗóɓɔɔki ɓî ɗáɓagi te: ‹Nkonda dakɔ[b] , ónkangeɛ ndiu mɓiɓia
nɛkɔ.› 44 Eme nenóngoɗi gǎkɛ te: ‹Ókondani ɓaɓibia nɛnu, ɓɔ́mɛmɛ
ndiu Mokonga ka phɔa ɓundɔ ɓáonótambisaga. 45 Ɓoogea ɓó, ɓóoɓa
ɓana-Abanu mmbɔ a na koba. Nga, yɛ aɔɓɛtisa mani ka ɓakpa ɓánjá na

---

[t] **5.31** Ɔna Tɔl 24.1.
[u] **5.32** Ɔna ɓLá 18.6-18.
[y] **5.33** Ɔna Mɔɔ 30.3; Tɔl 23.22-24.
[a] **5.38** Ɔna Júana 21.24; ɓaLáwi 24.20; Tɔláti 19.21.
[b] **5.43** Ɔna ɓaLáwi 19.18.

ɓakpa ɓájeɗe na ɔkisa mbua ka ɓatɔ á ko ɗoni na ɓunde ɓáká ɓatɔ á koɗoni. 46 Aoɓǎ na ɓǒkondi tɔ ɓundɔ ɓáonókonda, ɓooɓondea ophendɔ
ka Mokonga ka ɓó? Ɓaphendisigi-manjanja ɓá phɔtɔ ogea ɓó. 47 Aoɓǎ
ɓamuna-amanu tɔ ɓaunge ɓǒsesea, kema ángbó sina nde ɓoogea? Ɓundɔ
ɓánáomúba Mokonga, ɓá phɔtɔ ogea ɓo. 48 Cɔ, ɓáni ɓatɔa-kanga kisɛki[c]
ɓɛa Abanu mmbe a na koba kanga kisɛki.»

Gaɓea ɓatɔ á ɓuyɛnɛ

6 1 «Ɛngɛphani! Ɓókógeɛ mɔnɔ kema ánjá mosá á ɓakpa ka gea,
ɓɔ́ɔnɛkanɛ. Ámbe Abanu mmbɔ á na koba kánophendɛku. 2 Mbenɔ
nde oomopha ntɔa-ɓuyɛnɛ kema, kɔɓɛtɛ mɔnɔ ɓongungu ka gea ɓakpa
ɓákɔɔnɛ sumbia ɓî ɓatɔ á maibe ɓámɔnɔ ogea k'endu á ɛmɛmi ndea
ɓaYúda na k'aphe ka gea ɓakpa ɓáebebɛ. Nenóngoɗi ɗoni gea, ɓágoɓi na
ɓátɔi ophendɔ nɛɓɔ[d]. 3 Aoɓǎ gǎkɛ, n'omophi ntɔa-ɓuyɛnɛ kema, kákeni
njaga á mǔki áúbɛ nnde njaga á nkei agi. 4 Ambe ɔpha á ɓátɔa ɓuyɛnɛ
kema ka ɓɔsɔmɛa, mpɔ Abakɔ mmbɔ aɔɔna kema nde oogea ka ɓɔsɔmɛa,
akophendande.»

Ɓɔphɛi ka phɔa ɛmɛmi

(Ɔna phɔtɔ Lók 11.2-4)

5 «Mbenɔ nde ɓɔɔmɛma, ɓókóɓɛmbɛ mɔnɔ ɓɛa ɓatɔ á maibe ɓunde
ɓámɔnɔ okonda mɛma na ɓámamege k'endu á ɛmɛmi ndea ɓaYúda na
k'aphe[e] ka gea ɓakpa ɓɛ́ɓɔnɛ. Nenóngoɗi ɗoni gea, ɓá ye tɔi ophendɔ
nɛɓɔ. 6 Oɓɛ gǎkɛ, aoɓá n'ogea ómɛmɛ, ngia suɓi éndu nɛkɔ, óphatiɛ kǐo,
ɔ́mmɛmɛ abakɔ mmbe a kó ka ɓɔsɔmɛa. Abakɔ mmbɔ aɔɔna kema ndɔ
oogea ka ɓɔsɔmɛa, akophendande. 7 «Mbenɔ nde ɓɔɔmɛma, ɓɔ́kɔ́ɓɛmbɛ
mɔnɔ osikiaga nyɔngɔ moci ɓɛa ɓatɔ á kanga ɓeekea. Ɓɔ ɓáɔkanisia te
aoɓá na ɓáyɔngi ásii aunge Mokonga aɔkande ɛmɛmi nɛɓɔ. 8 Ɓókǒkengeɛ
mɔnɔ, ka nyɔngɔ nde Abanu aoúba mɔphɛ anu mosá á mɛma akɛ. 9 Cɔ,
mɛmani ndiu ɓe:

Abasu, ímbɔ ona koba,
ambe ɓáɗokomisɛ ina akɔ phê.
10 Ambe koɓoamɛ nɛkɔ ábikɛ.
Ambe mɔphɛ nɛkɔ átɔtɔkɛanɛ ka mokonda ɓíndɔ á na koba.
11 Osopha eea nnde akeni ka ɓesu k'esa nde.
12 Ǐma ɓojeɗe nɛsu, ɓíndɔ ɓesu ɓe phɔtɔ oíma ka ɓundɔ ɓásogiii ɓojeɗe.
13 Kosóɗeketɛmbɛ ngia ka tombaga, ósoamisa ndiu na Nketi.

---

[c] **5.48** Ɔna ɓaLáwi 19.2; TɔLáti 18.13.

[d] **6.2** Ɔna Isá 32.6.

[e] **6.5** Ɔna Lók 18.10-14.

[Nga koɓoamɛ, ɓukpɛkpɛ na ɓoombia ande akɔ ka saga na saga. Áɓɛ ɓó[ε].]
14 Nga, aoɓá n'oimi ɓojeɗe nde ɓakpa ɓákogiii, Abakɔ ímbɔ ana koba,
aimande phɔtɔ ɓojeɗe nɛkɔ. 15 Agǎkɛ oɓá na kóimi ɓojeɗe nde ɓakpa
ɓákogiii, Abakɔ káimɛku ɓojeɗe nɛkɔ.»

Ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á ika kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga

16 «Aoɓǎ na ɓoiki kanga eaga ka nyɔngɔ á mɛma Mokonga,
ɓókóphindɛgɛmbɛ mɔnɔ kiki anu ɓɛa ɓatɔ á maibe. Nga, ɓɔ, ɓáophindaga
kiki aɓɔ ka úbisa ɓakpa gea ɓáiki kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á
Mokonga. Nenóngoɗi ɗoni gea, ɓá ye tɔi ophendɔ nɛɓɔ. 17 Cɔ, oɓɛ gǎkɛ,
mbenɔ nde ooika kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga, akeni
ósokosɛ iso akɔ na óǒsia maasi ka mǒ 18 ka gea ɓakpa ɓákáúbɛmbɛ gea te
oiki kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga. Abakɔ sisakɛ mmbɔ
á kó ka ɓɔsɔmɛa aúbande. Abakɔ mmbe aɔɔna kema nde oogea ka
ɓɔsɔmɛa, akophendande.»

Akeni ɓóbisɛ ɛtɔi nɛnu na koba

(Ɔna phɔtɔ Lók 12.33-34)

19 «Ɓókǒtundukisiɛgɛmbɛ ɛtɔi ka mokonda nnde, ka nyɔngɔ nde
ɓansɛngɛ na ɓánkɛngɛɔ ɓáujande u, ɓakukuɓa ɓáɓunande endu ka
uɓa í. 20 Tundukisagani ndiu ɛtɔi nɛnu na koba, kuɓî ɓansɛngɛ na
ɓánkɛngɛɔ ɓákaujɛku u, ɓakukuɓa ɓákáɔtɔka ɓuna á endu ka úɓa
í. 21 Nga, ɔma nde ɛtɔi nɛkɔ a ɓei, wandɔ unge mĕma akɔ aɓande
phɔtɔ.»

Iso ande owanga á ka nyama

(Ɔna phɔtɔ Lók 11.34-36)

22 «Iso, ande ɔbɛa á ka nyama. Aoɓǎ iso akɔ na ánjá, nyama akɔ áoɓá
k'owanga. 23 Agǎkɛ oɓá iso akɔ n'ana kukwa, nyama akɔ áoɓá ka kindi.
Aoɓǎ owanga nde a suɓi akɔ n'ande kindi, kindi kau aɓande kindi á
kindi.»

Kákeni bisa á mɔphɛ ka kema íɓɛ mɔngɔ moci

(Ɔna phɔtɔ Lóka 16.13)

24 «Nna na nkpa nde aɔtɔka bɛɗanɛaga á ɓakɔta ɓáɓɛ. Nga, ankangeande
moci, áonkonda ɓaangbo. Kaɓɛ na nna ɓó, ajukanande na moci,
áomɓɛnjiaga ɓaangbo. Kɔ́ɔtɔka bɛɗaneaga á Mokonga na bɛɗaneaga á
Imɔna mɔngɔ moci.»

[ε] **6.13** Miki á nyɔngɔ nde a suɓi á ɓogaɔ nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala. Ɔna 1 Nyɔngɔ á ɓ'esa 29.11-13.

Akeni ɓá na nseɓeɔ ka Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Lóka 12.22-31)

25 «Cɔ, ka ɓondɔ unge nenongoɗi gea: ‹Ɓókóianɛgɛmbɛ ka nyɔngɔ á
enda anu, ka nyɔngɔ á kema á: k'oea, noa, ɔla› Nga, enda anyɛ́nyi eea na
nyama ácnyɛ́nya ngɔmbɛ, nna ɓó?» 26 «Óenjiani phɔ́ ɓambŭ á ka mpɛna!
Ɓánáokonanaga, ɓánáoɗungua, ɓánáobisa eea k'egbongbo. Abanu mmbe
a na koba a gǎkɛ kŏisa. Cɔ, ɓenu ɓɔ́kɔ́ɛnyɛnyi phɔ́? 27 Ka ɓenu moci sina
mmbe ka ianaga akɛ sisakɛ aɔtɔka n'ayamei mbenɔ ábɔa ka enda akɛ?»
28 «Ka nyɔngɔ sina nde ɓooianaga ka nyɔngɔ á ngɔmbɛ? Ɔnani phɔ́ maya
á k'osaa nde ɓî atɛi kema ánjá, nnaɔbɛɗanaga, nnaophopha. 29 Nenóngoɗi,
nanga ɓî Sɔlɔmɔ́nɔ ɗá n'ɛtɔi[g] nɛkɛ bui, ɗákáɔli gǎkɛ ngɔmbɛ ánjá ɓɛa ka
maya nnde. 30 Mokonga aɔ́lisa maya á k'osaa nde asuwa ka kesande,
mama í ɓáomaka ka nsa. Ɓenu ɓatɔa-ɓeekea-abɔa, ɓákánɔɔlisae phɔ́
ánjá phê?» 31 Ɓókóianɛgɛmbɛ gea: ‹Ekende ɓeande? Ekende ɓenɔande?
Ekende ɓeɔlande?› 32 Ɓatɔ á kanga ɓeekea ɓaunge ɓáokaɓaga kema ndɔ
bui. Abanu mmbɔ a na koba aoúba kema bui nde ɓo na siki í. 33 Kaɓani
phɔ́ koɓoamɛ na koɗoni ndea Mokonga. Mpɔ, anóphande kema bubui
nde anójiganei. 34 Ɓókóianegɛmbɛ ka nyɔgɔ á kema ndea mama. Kema
ndea mama, akeni tɔ ka mama. Esa n'esa akeni tɔ na nyɔngɔ inɛkɛ.»

Kotenɛmbɛ nyɔngɔ ndea ɓakpa ɓuangbo

(Ɔna phɔtɔ Lók 6.37-38,41-42)

7 1 «Kotenɛmbɛ nyɔngɔ ndea ɓakpa ɓuangbo ka gea te, Mokonga
katenɛmbɛ phɔtɔ nyɔngɔ ínɛkɔ. 2 Nga ɓindɔ ɓootena nyɔngɔ ndea
ɓakpa ɓuangbo, a tɔ aunge Mokonga atenande nyɔ ínɛnu. Mokonga
akogeande phɔtɔ ɓindɔ oogea ɓakpa ɓunɛngbo. 3 Eke nde ɔɔna gbɛɛkɛsɛ
á k'iso á dakɔ, n'ɔkɔ́ɔna gbutuka a me nde á k'iso akɔ? 4 Oongoɗea
munamakɔ: ‹Nékophuiɛ phɔ gbɛɛkɛsɛ k'iso›, n'ona gbutuka á me k'iso akɔ
kaɓo? 5 Ntɔa-maibe nde ca! Tokisa phɔ gbutuka á me nde a k'iso akɔ, mpɔ
ɔ́ɔnaphɛ ánjá ka phua á gbɛɛkɛsɛ á k'iso á dakɔ.»
6 «Ɓokŏɓophɛmbɛ ɓambwa kema ndea mŏkonga ka ɓanga gea,
ɓákanojĭɛmbɛ na nyuánga á kesuku anu. Phɔtɔ, ɓokomakɛmbɛ nsanga á
esombi akpɛ mosá á ɓangɛa, ka ɓanga gea, ɓáɗɛtɛagande.»

Ɛmɛmi, kaɓa á kema na gbondoaga á kĭo

(Ɔna phɔtɔ Lók 11.9-13)

7 «Mɛmani na ɓanophande, kabani, kaɓani kema na ɓɔɔnande,
gbondoagani kĭo na ɓanoúkuiande. 8 Nga, nkpa buakɛ mmbé aɔmɛma

---

[g] **6.29** Ɔna 1 Ɓaa 10

atɔaande, nkpa buakɛ mmbé aokaɓa, aɔnande na nkpa buakɛ mmbé
aogbondoaga kǐo, ɓamukuiande. 9 Cɔ, ana kaɓenu nde aoɓa miki
nɛkɛ n'amɛmi mokati, amophande ɛtɛ? 10 Kaɓɛ miki nɛkɛ n'amɛmi su,
amophande nkoto? 11 Ɓenu, nanga ɓóɓa ɓakpa ɓajeɗe, ɓoúɓa opha
á ɓananu kema ánjánjá. Abanu mmbé ana koba, ěɓophande ɓunde
ɓáɔmmɛma kema ánjá phê.»
12 «Ógeeani phɔtɔ ɓakpa ɓonjánjá bui ɓíndɔ ɓokondi ɓánogeeɛ. Nndɔ
ungɔ ande cina ɛ́ɔphi ndea Mósa na cina á ɓuku ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ[h].»

Kǐo á kɔtɔkana

(Ɔna phɔtɔ Lók 13.24)

13 «Gǎni ɓongiɛ ka kǐo nde akɔtɔkani. Nga, kǐo agbae a unge ande aphe
nnde áoɓungisaga. Ɓakpa ɓásii ɓáunge ɓáongia k'aphe ndɔ. 14 Kǐo nde
akɔtɔkania, ande aphe abɔa nnde agě ka enda á mɛyɔ, ɓakpa ɓáɓɔa
ɓáunge ɓáɔɔna ú.»

Baɔtu-nyɔngɔ á mbɛa

(Ɔna phɔtɔ Lók 6.43-44)

15 «Ɛngɛphani na ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa. Ɓáobika mɔtɛanu na ɓáɔligi
nkeke á ɓamɔgɔgɔ. Suɓi aɓɔ na ɓá gǎkɛ ɓamabianga ɓakae 16 Ɓaúbikande
k'ekuma nɛɓɔ. Ɓákáɔkɔɗa mbuka á mujabibu ka tomba, ɓáka phɔtɔ
ɔkɔɗa án tine ka cía.» 17 Cɔ, me anjánjá buakɛ, a tɔ ɔngɔbisa mbuka
ánjánja, me ajeɗe buakɛ a tɔ ɔgɔmbisa mbuka ájede. 18 Me ánjánja
nnaɔtɔka n'agɔmbisi mbuka ájeɗe. Me ájeɗe nna gǎkɛ ɔtɔka n'agɔmbisi
mbuka ánja. 19 Ɓáombia me buakɛ mmbé nna ɔgɔmbisa mbuka ánja,
ɓáomaka ka nsa. 20 Ka ɓondɔ, ɓǔɓúbande baɔtu-nyɔngɔ á mbɛa k'ekuma
nɛɓɔ.»

Ɓagoigi á ɗoni ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Lók 13.25-27)

21 «Nna ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔmɔɔphana ‹Mɔkɔta! Mɔkɔta!› ɓáunge
ɓángiande ka koɓoamɛ ndea na koba. Atɔndɔ gǎkɛ ɓunde ɓáɔtɔtɔkisa
mɔphɛ ndea Abɛ, mmbé a na koba. 22 Nga, esa á tena á nyɔngɔ,
ɓakpa ɓásii ɓámongoɗeaeka ‹Mɔkɔta! Mɔkɔta!› ‹Ɓékéɔtu phɔ nyɔngɔ
ndea Mokonga k'ina akɔ? Ɓéképhumbi phɔ ɓansombo k'ina akɔ?
Ɓékégi phɔ ketangaɔ ásii k'ina akɔ?› 23 Eme něngoɗeaeka gǎkɛ base
gea, ‹Ɗéké tanda onoúba. Tokani bíbí ani, ɓenu íɓunde ɓoogea
ɓojeɗe[i].›»

---

[h] **7.12** Ɔna ɓaL 13.8-10.

[i] **7.23** Ɔna Jab 6.9.

Mɔphɛkɔ a iɓɛ

(Ɔna phɔtɔ Lók 6.47-49)

24 «Nkpa buakɛ mmbé aɔɔka nyɔngɔ nɛmɔ, na tɔtɔkisa í, akengeani na
mŭbaphi, mmbé aphĕki endu nɛkɛ gŭ á ɛtɛ. 25 Mbua áɔɔka, iɓo áotuma,
sumbu áɔɓɛta endu ndɔ, káuɗukanɛ găkɛ, ka nyɔngɔ nde ɗáɓaphĕki
endu ndɔ gŭ á ɛtɛ. 26 «Nkpa buakɛ mmbé aɔɔka nyɔngɔ nɛmɔ, năna găkɛ
ɔtɔtɔkisa ú, akengeanande na mbobo, mmbé aphĕki endu nɛkɛ gŭ á
mbume. 27 Mbua áɔɔka, iɓo áotuma, sumbu áɔɓɛta endu ndɔ, áouɗukana,
áogua gbu!»

Kɔkɔta ndea Yéso

28 Mbusa á Yéso gɔɓa á yɔnga nyɔngɔ ndɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓáoyayama ka
nkókó á ɓɔphɛi nɛkɛ. 29 Nga, Yɛ, ɗákáɔphɛa ɓea ɓaphangigi-ɛɔphi nɛɓɔ,
ɗá ndiu ɔ̆phɛa na kɔkɔta.

Yéso amisi ntɔa-sŭ

(Ɔna phɔtɔ Mal 1.40-45; Lók 5. 12-16)

8 1 Ɓî Yéso ɗáodida mamba, usɛsɛ á ɓakpa ɓáomɓea. 2 Cɔ, ntɔa-sŭ moci,
áɔsɛkɛɗa ka mpɛphɛ á Yéso, áogbuka muanku mosá akɛ, áongea:
«Mɔkɔta, aoɓá n'okondi, ɔɔtɔka n'omosokosei.» 3 Yéso áonanoa njaga,
áondunga, áongea te: «Nekondi, ósokosea.» Kĕkɛ ndɔ, nkpa ndɔ áoama
ka sŭ nɛkɛ. 4 Mpɔ, Yéso áongoɗea: «Ɔkaphɔ, k'ɔntɔ̆miɛ mɔnɔ nkpa nyɔngɔ
ndɔ. Gă ndiu ŏphangisiɛ sasakɔ ka ntoɓei-phɛa ndea Mokonga, óphuiɛ
ɛkɔmi ɓíndɔ Mósa ɗásosi ka gea, ɓakpa ɓɔbu ɓáengekisɛ gea oami[j] .»

Amisa á mbɛɗanigi ndea mɔkɔta á ɓatɔ-émani ndea ɓaLɔ́ma

(Ɔna phɔtɔ Lók 7.1-10; Yoá 4.43-54)

5 Ɓî Yéso ɗáongia ka Kapɛɛnaúmu, mɔkɔta á ɓatɔ-emani á ɓaLóma
áobika bíbí akɛ, áonɗengemisaga, 6 áogeae: «Mɔkɔta, mbɛɗanigi nɛmɔ
aɗe k'eka n'endu, nna oemana, aotambaga phê.» 7 Mpɔ Yéso áongoɗea
te: «Negande onamisa.» 8 Mɔkɔta á ɓatɔ-emani ndɔ áonsikisia: «Mɔkɔta,
kékeni óngiɛ k'endu nɛmɔ. Yɔnga găkɛ tɔ nyɔngɔ moci, na mbɛɗanigi
nɛmɔ aamande. 9 Nga eme, ne na ɓakɔta íɓundɔ ɓá gŭ ani, ne phɔtɔ na
ɓatɔa-emani nde ɓá kusi á kɔkɔta nɛmɔ. Neongoɗea ka ɓɔ: ‹Gă!› Áoga.
Neongoɗea ka ɓɔ: ‹Bika!› Áobika. Neongoɗea mbɛɗanigi nɛmɔ: ‹Gea ɓe!›
Áogea. ɓo»
10 Ɓî Yéso aɔki nyɔngɔ ndɔ, áoyayama na áŏngoɗea ɓunde
ɗáɓatúomɓea: «Nenongoɗi ɗoni gea, kémɔ̆nimbɛ mɔnɔ nkpa sɔsɔɓɛ a

---

[j] **8.4** Ɔna ɓaLáw 14.2-32.

ɓaIsilaɛ́li n'ana ɓeekea angbó ɓea nnde ámmbee.» 11 «Nenóngoɗi base gea:
ɓakpa ɓásii ɓábikande ka toka n'okomo, n'oyonga, ɓáeagande k'ímoci na
Abalaámu, Isáka na Yakɔ́ɓɔ ka koɓoamɛ á na koba. 12 Cɔ ɓunde ɗáɓákeni
ngia ka koɓoamɛ ndɔ, ɓáemakande ka keiphe na nsɛngɛ. Kó, ɓágamaeka
na ea á minyɔ.» 13 Mpɔ Yéso áongoɗea mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndɔ te: «Gă
mɔtɛkɔ, átɔtɔkɛanɛ k'ɔɓɛ ɓíndɔ oɓeeki!» Kĕkɛ ndɔ tɔ, mbɛɗanigi á mɔkɔta
ndɔ áoama.

Yéso ĕamisi ɓasambi ɓásii

(Ɔna phɔtɔ Mal 1.29-34; Lók 4.38-41)

14 Mbusa, Yéso áoga k'endu ndea Pɛ́tɛɛ. Kó, áondonda ama-nkakɛ na
Pɛ́tɛɛ n'aɗe k'eka, nyama akɛ n'ăjo. 15 Yéso áondunga ka njaga, jonga á
nyama ndɔ ánsia. Nke ndɔ áoma, áokpanga unaneaga akɛ.
16 Ɔgɔgɔ, ɓáombikia Yéso na ɓatɔa-kukuwa á ɓansombo ɓásii. Yéso â tɔ
ŏphumba ɓansombo ndɔ na yɔnga, â phɔtɔ ŏamisa ɓasambi ɓɔbu. 17 Cɔ,
nyɔngɔ ndɔ ɗátɔtɔkɛani ɓíndɔ mɔtu-nyɔngɔ Isáya ɗáyɔngi: «Yɛ ɗákumbi
ɓoɗoko á tambanga asu na áokumba esambɔ nɛsu[k] .»

Ɓakpa nde ɓaokonda ɓea á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Lók 9.57-62)

18 Ɓî Yéso ɗáɔni usɛsɛ á ɓakpa na ɓántimbi, áŏsosea ɓagoigi nɛkɛ ɓájabɛ
kubi á etuú. 19 Mphangigi-ɛɔphi moci áɔsɛkɛɗa ka mpɛphɛ akɛ, áongea:
«Mphangigi, nekoɓeande ɔma bubui nde ogande.» 20 Yéso áongoɗea:
«Ɓanyama ɓea ɓakɛnsɛngɛ ɓá na kubu, ɓambu bá na iɓɔ. Cɔ, Muna-Nkpa,
nna găkɛ na ɔma á tŏ.»
21 Mbusa índɔ, ka ɓagoigi nɛkɛ moci áongoɗea te: «Mɔkɔta, ómososea,
négɛ némŭmbɛ phɔ abɛ.» 22 Yéso â găkɛ ongoɗea: «Ómoɓea, óɗeketa
ɓakpa nde ɓaku ɓéumbɛ ɓakpa nɛɓɔ íɓunde ɓaku.»

Yéso aphɔngisi sumbu

(Ɔna phɔtɔ Mal 4.35-41; Lók 8.22-25)

23 Mpɔ Yéso áokamɓea ka koko, ɓagoigi nɛkɛ ɓáomɓea. 24 Mɔngɔ ímoci,
sumbu akpɛ áosinda k'etuú, iɓo áongia suɓi á koko. Yéso ɗá găkɛ oɗa.
25 Ɓagoigi ɓáɔsɛkɛɗa bíbí akɛ ɓáonjujukisa na ngoɗea akɛ: «Mɔkɔta,
ósoamisa, ɓesi!» 26 Yéso áŏsikisia te: «Ɓatɔa-ɓeekea-abɔa nde ca! Eke
nde ɓomáoɓanga?» Yéso áoma, áokea sumbu na iɓo, kekanga áɔphɔnga
phioo! 27 Ɓɔbu ɓáoyayama na gea: «Nkókó á nkpa sina mmbe! Nga,
Sumbu n'etuú a phɔtɔ ɔmŏka[l] .»

---

[k] **8.17** Isa 53.4.

[l] **8.27** Jab 65.8; 89.10; 107.23-32.

Yéso ĕamisi ɓakpa ɓaɓɛ á kukuwa á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mal 5.1-20; Lók 8.26-39)

28 Ɓî ɓájabi ye kubi á etuú, ka nji ndea baGɛdáli, ɓakpa ɓaɓɛ á kukuwa
á ɓansombo, ɓáotoka ka bota, ɓáoga oɗondana na yɛ. Ɓakpa ndɔ ɗáɓakai
phê, nkpa ɗáká ye okinia nyɛnya k'aphe ndɔ. 29 Ɓatɔa-kuwa ndɔ ɓáokoga
gea: «Muna-Mokonga oo! Ekende ɓen'oɓɛ kau ee? Obiki osotambisaga
mbenɔ nɛsu na ka kpeengeani mbɛ?»
30 Wa, ekombo ángbó á ɓangɛa ɗáɓatúoega ɗanga n'aɓɔ. 31 Ɓansombo
ɓáonɗengemisaga Yéso gea te: «Aoɓá n'osóɓĭgi, ósososea pɛ ɓéngiɛ suɓi á
ekombo ndosi.» 32 Yéso áŏgea: «Găni!» Ɓansombo ɓáŏjuana ɓakpa ɓaɓɛ
ndɔ, ɓáongia suɓi á ɓangɛa ndɔ. Kĕkɛ ndɔ, ekombo bui á ɓangɛa ɓáodida
mamba mbangɔ, ɓáoga oguia k'etuú, ɓáosia ɓɔbu ko!
33 Ɓaɓondigi-ɓangɛa ɓáotea, ɓáoga mbangɔ ka kenombe ka tɔ̌miaga
á nyɔngɔ nde ɗágeani kaphɔa ɓakpa ɓaɓɛ ndɔ ɗáɓátú na ɓansombo.
34 Mpɔ, ɓakpa ɓɔbu á ka kenombe ndɔ, ɓáombikia Yéso, ɓî ɓámɔɔni ye,
ɓáonɗengemisaga gea, átokɛ ka nji nɛɓɔ.

Yéso anamisi nkpa na nnaoemana

(Ɔna phɔtɔ Mál 2.1-12; Lóka 5.17-26)

9 1 Yéso áokamɓea ka koko. Áojaba etuú, áojua ka kenombe nɛkɛ[m].
2 Ɓakpa ɓáombikia na nkpa na nnaoemana n'aɗe gŭ éka. Ɓî Yéso aɔni
ye ɓeekea á ɓakpa ndɔɔ, áongoɗea nkpa ndɔ gea: «Mukuamɔ, koɓangɛ
mɔnɔ, ɓojeɗe nɛkɔ aimiki.» 3 Ka ɓaphangigi-ɛɔphi ɓáɔyɔnga sɔsɔɓɛ aɓɔ te:
«Nkpa nde aombóma Mokonga[n].»
4 Ɓî Yéso aúbi ye kanisia aɓɔ, áoge te: «Ɓona kanisia ájeɗe ka nyɔngɔ
eke? 5 Kema sina nde aáphoo ka yɔnga te: ‹Ɓojeɗe nɛkɔ aimiki.› Kaɓɛ
yɔnga: ‹Ma, ótambɛ?› 6 Nekondi găkɛ ɓóúbɛ gea te: Muna-Nkpa ana
ɓukpɛkpɛ á ima á ɓojeɗe ka mokonda nnde. Mpɔ áongoɗea nkpa ndɔ te:
«Ma, óbeɗɛ eka nɛkɔ, ójɛ mɔtɛkɔ.» 7 Nkpa ndɔ áoma, áoja mɔtɛkɛ. 8 Mbenɔ
nde usɛsɛ á ɓakpa ɓáɔni nyɔngɔ ndɔ, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ, ɓáombeba
Mokonga ka opha á ɓakpa ɓukpɛkpɛ ɓíndɔ.

Yeso amɔphani Matáyɔ

(Ɔna phɔtɔ Málikɔ 2.13-17; Lók 5.27-32)

9 Ka gă á Yéso, áɔmɔɔna nkpa moci n'aiki ka ntua á phendisaga
á manjanja, ina akɛ: Matáiyɔ. Yéso áongoɗea te: «Ómoɓea!»
Matáiɔ áŏmesia, áomɓea. 10 Ɓî ɗátúoeaga k'endu ndea Matáiɔ[o],

[m] **9.1** Kapɛnaúmu unge a ɓɛa kenombe ndea Yéso Ɔna Málikɔ 2.1; Mat 4.13.

[n] **9.3** Ɔna ɓLá 24.16.

[o] **9.10** Ɔna Lóka 5.29.

ɓaphendisigi-manjanja ɓásii, na ɓatɔ-ájeďe ɓáobika koika kimoci
na yɛ na ɓagoigi nɛkɛ. 11 Ai ɓî ɓaPhaisáiɔ ɓáɔni ɓó, ɓáǒúsia ɓagoigi
nɛkɛ te: «Ka nyɔngɔ sina nde mphangigi nɛnu aoeaga kimoci na
ɓaphendisigi-manjanjana na ɓatɔ á ɓojeďe[ɔ]?» 12 Ɓî Yéso aɔki ɓó, áǒsikisia
te: «Ɓakpa nde ɓánáosamba ɓáná na siki á nsaku. Ɓunde ɓáosamba
unge ɓá na siki akɛ. 13 Gǎni ɓóianegɛ nyɔngɔ nde Mokonga ďáyɔngi te:
«Nekondi mĕma á ngomi nna ɔphɛɔ á ɓanyama nga, kébiki k'aphe á
ɔphana ɓakpa-ɓanja, nĕbikii ndiu ɓatɔ á ɓojeďe.»

Músiɔ ka nyɔngɔ á ika kanga á eaga ka nyɔngɔ á mema á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mál 2.18-22; Lóka 5.33-37)

14 Cɔ, ɓagoigi ndea Yoáni-Mɓatisi ɓáombikia Yéso, ɓáomúsia te: «Ka
nyɔngɔ éke nde ɓesu na ɓaPhaisáiɔ ɓeoikaga kanga á eaga ka nyɔngɔ á
mema á Mokonga na ɓagoigi nɛkɔ ɓáná gǎkɛ ogea ɓó?» 15 Yéso áǒsikisia
te: «Ɓookanisia te ɓakpa nde ɓáɛɓɔphani ka jaí á ɛkɛka ɓáɔtɔka ika suɓi
ngomi na mŏko-ékɛka a kimoci na ɓɔ? Ɓɛndɔ! Ɓáikande kanga á eaga ka
nyɔngɔ á mema á Mokonga mbenɔ nde ɓámphuiande mŏko-ékɛka ka ɔlɔ
aɓɔ.
16 «Nna na nkpa nde aɔtɔka phopha bɔngɔ á kĕkɛ na phaeka á egbunda
nga, aoɓá n'agi ɓó, nnde á kĕkɛ anyɔande nnde a kala. Nyɔɔka kau áɔɓá
angbó.
17 Goto, ɓánáoďukia divai á kĕkɛ suɓi á mboso á kala, mmbɛ
abomokande, divai áoďuukana. Akeni ndiu ďukia divai á kĕkɛ suɓi á
mboso á kĕkɛ. Ka ɓondɔ, ɓáambande divai na mboso ánjá.»

Yéso anamisi nke na jujukisa á nseka ka kukwa.

(Ɔna phɔtɔ Málikɔ 5.21-43; Lók 8.40-56)

18 Mbenɔ nde Yéso, ďáɔyɔnga na ɓagoigi ndea Yoáni cɔ, mɔkɔta
moci moYúda áombikia, áongbukia muanku, áongea te: «Nseka nɛmɔ
aďusukani tɔ kĕkɛ nde. Bika óbisɛ njaga akɔ gŭ akɛ n'aendande.» 19 Yéso
áoma, áomɓea kimoci na ɓagoigi nɛkɛ.
20 Nke moci mmbe ďátúotambaga na kukwa éyena ka ɓasaga nkama
na íɓɛ, áombikia Yéso ɓí na ngɔngɔ, áodunga ɛɔkɔ á bɔngɔ ndea Yéso.
21 Nga, ďáɔyɔnga sisakɛ te: «Aoɓá̋ na nedungi tɔ ka bɔngɔ nɛkɛ, ámbé
neamande.» 22 Yéso áǒphaia mbusa, áɔmɔ̌na, áongoďea te: «Nseka nɛkɔ,
bisa mĕma akɔ, ɓeekea nɛkɔ akoamisi.» Ka mbenɔ ndɔ tɔ, nke ndɔ áoama.
23 Ka jua á Yéso k'endu ndea mɔkɔta ndɔ, áǒdonda ɓasugu-mbengu na
usɛsɛ á ɓakpa na ɓáagatani bíbí á gǎ umba akɛ. 24 Yéso áǒngoďea te:
«Tokani wani nga, nseka káku, aka tɔ̌.» Ɓáoikia tɛbɛa akɛ. 25 Mbusa á

[ɔ] **9.11** Ɔna Lóka 15.1-2.

usɛsɛ á ɓakpa juana na nsɛngɛ, Yéso áongia k'endu, áondunga nseka ndɔ
ka njaga, nseka áŏmesia. 26 Mbinɔ ndɔ, áɔɛmba ekanga ndɔ bui.

Yéso aeamisi ɓakeimɛ-imɛ ɓaɓɛ

27 Mbenɔ nde Yéso amɛi, ɓakeime-ime ɓaɓɛ ɓáomɓea na ɓáokogaga
gea: «Mosuko á Daúdi oo, ósokuia phɔ́ ngomi ee!» 28 Ɓî aju ye, áongia
k'endu, ɓáɔsɛkɛɗa ka mpɛphɛ akɛ. Mpɔ áŏúsia te: «Boɓeeki gea te
nɛɔtɔka tɔtɔkisa nndɔ?» Ɓáonsikisia te: «Eya, Mɔkɔta!» 29 Áobisa njaga
akɛ k'iso aɓɔ, áogea: «Mokonga ágeɛ ka ɓenu ɓíndɔ ɓoɓeeki.» 30 Mpɔ iso
áŏkoɗokana. Yéso áɔ̌kɔkɔmɛa na nyɔngɔ gea: «Ɓókóngoɗeɛ mɔnɔ nkpa.»
31 Ɓâ ndiu oga kɔɛmbisa kema nde Yéso agi k'ékanga ndɔ bui.

Yéso anamisi kauma

32 Ɓî ɓakeime-ime ɓáge ye, ɓáombikia Yéso na kauma moci
n'ana kukwa á ɓansombo. 33 Mbusa á Yéso ɓeaga á ɓansombo ndɔ,
kauma áokpanga yɔnga. Usɛsɛ á ɓakpa ɓáoyayama, ɓáɔyɔnga te:
«Ɓɛ́kɛ́ɔnimbɛ mɔnɔ ɓende suɓi á Isilaɛ́li!» 34 ƁaPhaisáiyɔ ɓâ gǎkɛ ɔyɔnga
te: «Moamɛ á ɓansombo aámbé amophi Yéso ɓukpɛkpɛ á ɓeaga á
ɓansombo[p].»

Yeso ana ngomi á ɓakpa

35 Yéso ɗáɔtɔmba nji na kenombe bui n'aŏgoisaga ɓakpa suɓi endu
á ɛmɛmi ndea ɓaYúda, n'aɔphɛa Mbino-Ánjá á koɓoamɛ, n'aoamisa
etete á ngobo na kiɗɔti bui. 36 Ɗáŏkuia usɛsɛ á ɓakpa nde ɗéɓɔni ngomi
nga, ɓakpa ndɔ ɗáɓaɛli, ɓáoɓá kanga ɓukpɛkpɛ ɓɛa ɓamɔgɔgɔ kanga á
mɓɔndigi[s] . 37 Yéso áŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ te: «Ɗungu aásii, ɓaɓɛɗanigi
ɓáká ɓiki gǎkɛ. 38 Mɛmani Mokonga mɛna-ɗungu étekɛ ɓaɓɛdanigi
ɓuangbo ka ɗungua.»

Sɔmbɔa á ɓateki nkama na ɓaɓɛ ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 3.13-19; Lók 6.12-16)

10 1 Yéso áɔ̌ɓɔphana ɓagoigi nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ (12), áŏɓopha
ɓukpɛkpɛ á ɓeaga ɓansombo na amisa etete á ngobo na kiɗɔti
bui. 2 Cɔ, ina á ɓateki ndɔ aunge: Simóni, mmbɔ ɗáɓansu Pétɛɛ na
muna-amakɛ Andeé, Yakɔ́ɓɔ na muna-amakɛ Yoáni ɓana Jɛbɛdáiɔ.
3 Philípɔ na Batɔlɔmáiɔ, Tɔmá na Matáiɔ mmbɔ mphendisigi-manjanja,
Yakɔ́bɔ muna-Alpháiɔ na Tadeíɔ, 4 Simóni manei-nji na Yúda Isikaliɔ́ta,
mmbɔ ɗántɔngi Yéso.

---

[p] **9.34** Ɔna 12.24.

[s] **9.36** Ɔna Mɔɔ 27.17; 1 ɓaAmɛ 22.17.

Yéso aeteki ɓateki nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mál 6.7-13; Lóka 9.1-6)

5 Yéso áŏteka ɓateki ndɔ nkama na íɓɛ. Akɔ̌ɔkɔa ɓe: «Ɓókóngiɛ mɔnɔ
ka nji á ɓatɔ á ɓojeɗe. Goto ɓókongiɛ mɔnɔ ka kenombe moci ndea
ɓaSamalía. 6 Gani ndiu ka ɓaIsilaéli ɓunde ɓá ɓɛa ɓamɔgɔgɔ na ɓáɓungigi.
7 Ɔ́tɔ̌miagani ɓakpa k'aphe gea: «Koɓoamɛ á na koba a ye tɔ bíbí.»
8 Óamisani ɓasambi, ójujukisani ɓasí, ósokoseani ɓatɔa-sŭ, óɓeagani
ɓansombo. Ɓɔtɔi k'écici, gabani phɔtɔ k'écici. 9 Ɓókóbɛɗɛmbɛ ka kema
ɓɛa láté, ngɔa, ípha, nsobe á makea ka njɔmbi nɛnu. 10 Ɓókóbɛɗɛmbɛ
njɔmbi á tamba ně, ngɔmbɛ á ko íɓɛ, ɓiato, motumbɔ nga, mbɛdanigi
akenanigi n'ea nɛkɛ[t] .
11 «Aoɓá̋ na ɓokiɗi ka kenombe moci, kaɓɛ nji, nkaɓani nkpa nde
anóseseande na ikani mɔtɛkɛ na ka ɓî ɓɔmɛande. 12 Mbenɔ nde ɓoongia
k'endu, yɔngani gea: «Ikani ka ɓujɛjɛ[u] .» 13 Endu nde ɓáonósesea kau,
ambe ɓɔjɛjɛ nɛnu áikɛ gŭ aɓɔ. A gǎkɛ oɓá na ɓákánosɛsi, ɓɔjɛjɛ nɛnu
ánojiiɛ. 14 Aoɓá̋ na ɓákánosɛsi, kaɓɛ ɔka anu, juanani k'ɔma ndɔ, ɓócicie
nkaa á k'écinji anu[y] . 15 Nenóngoɗi ɗoni te, tena á nyɔngɔ á nji ndɔ,
anyényande nnde á Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la[a] .»

Tambaga nde abikaeka ka ɓagoigi ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.9-13; Lók 21.12-17)

16 «Cɔ, ɔkani phɔ́! Nenóteki ɓɛa ɓamɔgɔgɔ ka ɔlɔ á ɓanyama ɓɛa
ɓamabianga. Ɛngɛphani ɓɛa njɔka, ɓóɓɛ ɓaphɔngɔ ɓɛa mboe. 17 Óenjiani
ánjá nga, ɓŏko ɓánɔtɔngande ka ntua á tena á nyɔngɔ na ɓinda anu
k'endu á ɛmɛmi ndea ɓaYúda. 18 Ɓánojusande mosá á ɓakɔta na ɓaamɛ
ka nyɔngɔ ani, ka gea ɓɔ́tɔ̌miɛgɛ nyɔngɔ ani mosá aɓɔ na mosá á
ɓundɔ ɓáná ɓaYúda. 19 Mbenɔ nde ɓánojusande ka ntua á tena nyɔngɔ,
ɓókóianɛgɛmbɛ gea: ‹Ɓɛyɔngande ɓó? Na ɓɛyɔngande kema sina?› Nga,
ɓánoúbisande nnde ɓɔyɔngande ka mbenɔ ndɔ. 20 Nnde ɓɔyɔngande
kátokeku ka ɓenu. Měma á Abanu unge ayɔngande suɓi anu.
21 Nkpa antɔngande muna-amakɛ ka kusisa akɛ, aba-miki antɔngande
anakɛ, ɓaniki ɓétɔngande ɓaɓɔkɔti aɓɔ ka kusisa aɓɔ. 22 Ɓakpa ɓɔbu
ɓánokangeande ka nyɔngɔ ani. Mmbe aphiphiande gǎkɛ nyɔngɔ ndɔ na
ka sungiaga, aámbé aamande.» 23 Aoɓá̋ na ɓáonótambisaga ka kenombe
moci, ɓôtea ka kenombe nɛngbo. Nenóngoɗi ɗoni gea, ɓɔ́kɔ́gɔɓɛku tɔmba
á kenombe bui á ka Isilaéli na Muna-Nkpa kábikimbɛ.

---

[t] **10.10** Ɔna 1 ɓaKɔlí 9.14; 1 Tim 5.18.

[u] **10.12** Nndɔ ande nsɛsɔ ndea ɓaYúda.

[y] **10.14** Cicia á nkaa á k'ecinji ande mphangio á katanaga mɔtɛ á ɓaYúda. Ɔna Mál 6.11.

[a] **10.15** Ɔna Nkp 18-19.

24 «Nna tanda na ngoigi nde aɔtɔka n'anyényi mphangigi nɛkɛ. Nna
tanda na mbɛɗanigi mmbe aɔtɔka n'anyényi mɔkɔta ékuma nɛkɛ. 25 Ambe
ngoigi áɓɛ ɓɛa mphangigi nɛkɛ, mbɛɗanigi áɓɛ ɓɛa mɔkɔta ékuma nɛkɛ.
Aoɓǎ na ɓámɔphani mɔkɔta á ekombo k'ina Bɛljɛbúli[b], ɓáeɓɔphanande
ɓatɔ á k'ekombo nɛkɛ k'ina ajeɗe phê.»

Akeni ɓanga á Mokonga tɔndɔ

(Ɔna phɔtɔ Lók 2.2-7)

26 «Ɓókŏɓangɛmbɛ ɓakpa ndɔɔ. Kema bui nde ɓáobuniaga,
angoɗokanande na nnde ɓáogea ka ɓɔsɔmɛa, aubukanande. 27 Ambe
ɓóyɔngɛ sɔmani, nyɔngɔ nde neonongoɗea ka kaiphio. Nnde
neonongoɗea ka kɔsɔ-kɔsɔ, yɔngani u ka ntanga. 28 Ɓókŏɓangɛmbɛ ɓundɔ
ɓáomowa nyama, ɓákátɔkɛ gǎkɛ mowa mĕma. Mɓangani ndiu Mokonga
mmbe aɔtɔka n'akusisi[c] nyama na mĕma ka ɛɛmbɛ á nsa nde nnaoimika.
29 Esombi á ɓaciɔɗɔ ɓaɓɛ a kusi phê nna ɓó? Nanga ɓó, ka ɓɔ moci
nnaɔtɔka n'agu ka oɗo Abanu Mokonga na káubi. 30 Cɔ, ɓenu gǎkɛ ataa
sɛkamɔ̌ anu ɓá phɔtɔ otanga bui. 31 Ɓî aɓó, ɓókóɓangɛmbɛ nga, ɓɔ̌nyényi
ɓaciɔɗɔ ndɔ ɓɔbu.»

Ɓeekea á Yéso kaɓɛ yá akɛ mosá á ɓakpa

(Ɔna phɔtɔ Lók 12.8-9)

32 «Nkpa buakɛ mmbe amoɓeekeande mosá á ɓakpa ngea ande ngoigi
nɛmɔ, aámbé eme nemɓeekeande phɔtɔ mosá á Abɛ á na koba ka gea,
mmbɔ ande ɓamɔ. 33 Mmbe gǎkɛ amoyande[d] mosá á ɓakpa, aámbé eme
phɔtɔ nenyande mosá á Abɛ mmbɔ a na koba.»

Ɓakpa ɓakatanagande ka nyɔngɔ áYéso

(Ɔna phɔtɔ Lók 12.51-53; 14.26-27)

34 «Bókókanisiɛ mɔnɔ gea, nebiki ka mokonda k'aphe á bisa ɓɔjɛjɛ.
Kebiki k'aphe á bisa ɓɔjɛjɛ. Nebiki ndiu k'aphe émani. 35 Nebiki
onkatanisa moganda n'abakɛ, nseka n'amakɛ, nke-ambasa na nyamɔtɔ
akɛ nke. 36 Ɓaɓiɓia ndea nkpa, ɓá tɔ ɓatɔa-k'ekombo[e] nɛkɛ sasa akɛ.
37 Nkpa nde ankondi abakɛ kaɓɛ amakɛ kɔmɔnyénya, kámokeni nĕ.
Mmbe ankondi mogande kaɓɛ nsɛka nɛkɛ kɔmɔnyénya, kámokeni nĕ.
38 Nkpa nde kákondi kumba á musalaɓa nɛkɛ ka ɓea ani, kámokeni nĕ.
39 Mmbe aokonda amba á enda akɛ, aɓungisande u. Mmbe aɓungisande
gǎkɛ enda akɛ ka nyɔngɔ ani, atɔande u.»

---

[b] **10.25** Beljɛbúli ande ína nde ɗáɓansu Nketi mmbe ande mɔkɔta á ɓansombo.

[c] **10.28** Ɔna Yak 4.12.

[d] **10.33** Ɔna 2 Tim 2.12.

[e] **10.36** Ɔna Mík 7.6.

Ophendɔ ka ɓatɔ á ɔsasɔ

(Ɔna phɔtɔ Málikɔ 9.41)

40 «Nkpa nde anósesi, amosesi. Nkpa nde amosesi, ansesi mmbe
amoteki. 41 Nkpa nde ansesi mɔtu-nyɔngɔ ka nyɔngɔ nde ande
mɔtu-nyɔngɔ, atɔande ophendɔ nnde akenani ka mɔtu-nyɔngɔ. Nkpa nde
ansesi ntɔa-koɗoni ka nyɔngɔnde ande ntɔa-koɗoni, atɔande ophendɔ
nnde akenani ka ntɔa-koɗoni.
42 Nenóngoɗi ɗoni gea, mmbe aomopha caá moci á íɓo á dɛdɛ ka
ɓakpa-ɓábɔbɔbɔa nde moci sɔsɔɓɛ á ɓagoigi nɛmɔ, ka nyɔngɔ nde yɛ ande
ngoigi nɛmɔ, atɔande ophendɔ nɛkɛ.»

Yoáni-Mɓatisi ěteki ɓakpa mɔtɛa Yéso

(Ɔna phɔtɔ Lók 7.18-35)

11 1 Ɓî Yéso ɗágɔɓi phɛa á ɓagoigi nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ, áɔmĕa
wa, áoga ɔphɛa na goisaga á ɓakpa ka kenombe ɗanga-ɗanga á
k'ekanga ndɔ.
2 Cɔ, Yoáni ɗátú ka mekakɔ. Kó, áɔɔka mbino á ekuma ndea Kiísito.
Mpɔ, áǒteka ka ɓagoigi mɔtɛ á Yéso, 3 ka úsia akɛ ɓe: «Oɓɛ aámbé
otókeni óbikɛ? Ɓémɓondeɛgɛ goto nkpa ɓangbo?» 4 Yéso áǒsikisia te:
«Gǎni ɓóngoɗeɛ Yoáni nyɔngɔ nde ɓɔɔki na nnde ɓɔɔni: 5 Ɓakeíme-íme
ɓáɔnaphi, ɓaɗɔti ɓátambi ánjá, ɓatɔa-sǔ ɓesokosei, ɓaɗakekanigi-kecue
ɓáɔkaphi, ɓasí ɓájujuki ka kukuwa, ɓatɔa-ɓuyɛnɛ ɓáɔki Mbino Ánjá[ε].
6 Maseye ka nkpa nde káɗeketɛku ɓeekea nɛkɛ ka nyɔngɔ ani.»
7 Ɓî ɓagoigi ndea Yoáni ɓásikianigi, Yéso áokpanga yɔnga ka phɔa
Yoáni ka usɛsɛ á ɓakpa ɓe: «Eke nde ɓotóge kɔɔnjia ka nkanda?
Manganga nde maphopho aoɗengisa? 8 Cɔ, eke nde ɓotóge kɔɔɛnjia?
Nkpa nde aɔli ngɔmbɛ ánjá? ɓákpa nde ɓáɔli ngɔmbɛ ánjá, ɓáiki gǎkɛ
k'endu á ɓaamɛ. 9 Cɔ, eke nde ɓotóge kɔɔnjia? Mɔtu-nyɔngɔ? Eya,
nenongoɗi ɗoni gea, anyɛ́nyi mɔtu-nyɔngɔ. 10 Nga, Yoáni aámbé ɓáɗundu
nyɔngɔ akɛ suɓi á Ɓuku á Mokonga gea: «Nenteki ntɔmigi-mbinɔ nɛmɔ
mosá akɔ, aɓɔngisiagande aphe mosá akɔ[g].» 11 «Nenóngoɗi ɗoni gea, nna
na nkpa nde aɓɔkɔtɛani ka mokonda nde n'angbóngbó phê kɔnyɛ́nya
Yoáni-Mɓatisi. Nkpa nde a gǎkɛ abɔbɔa phê ka koɓoamɛ ndea na koba,
aámbé aangbóngbó kɔnyɛ́nya yɛ.
12 Kpangá ka matu ndɔ Yoáni-Mɓatisi ɗáphɛi na ka kĕkɛnde, ɓakpa
ɓáoyombokisa koɓoamɛ ndea na koba, na ɓatɔa-ɓukpɛkpɛ ɓáunge
ɓáokaɓa suganɛa í.» 13 «Baɔtu-nyɔngɔ ɓɔbu, n'ɛɔphi ndea Mósa, ɓátɔ̌migi

---

[ε] **11.5** Ɔna Isá 5.5-6; 61.1.

[g] **11.10** Ɔna Mal 3.1.

tɔ nyɔngɔ á koƀoamɛ ka gă jua ka matu ndea Yoáni. 14 Aoƀǎ n'ɔƀokondi
ƀeekea akɛ, Yoáni aámbé ande Ɛlía mmbé ɗáƀanyɔngi ka phɔa akɛ gea
abikande. 15 Cɔ, mmbé a na kecue, áɔkɛ!»
16 «Někengeanisande ƀatɔa-k'ɛƀɔkɔti nde n'eke? Ɓákengeani na ƀaniki
na ƀáiki ka ntanga, na ƀáǒtoƀea ƀadaƀɔ:
17 ‹Ɓenósuí mbengu, ƀókoƀinɛ! Ɓeoemba embɔ á kekusá, ƀókoƀɛ n'oiɔ!›
18 Cɔ, Yoáni ɗábiki, ɗákáoeaga na noa. Ɓakpa ƀâ ndiu ogea te, ana
ƀansombo. 19 Muna-Nkpa abiki, aoeaga na noa, ƀági te: ‹Ɔnani, nkpa nde
ande ntɔa osá na ntɔa ƀoita, ande dakɛ na ƀaphendisigi manjanja na
ƀatɔa-ƀojeɗe!› Cɔ, kɔƀɔngɛ ndea Mokonga a gǎkɛ ɔɔnɛkana base k'ekuma
nde aɔtɔtɔkisa.»

Kenombe nde ƀáye ƀeekea á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Lók 10.13-15)

20 Mpɔ Yéso áokpanga yeya á ƀatɔa kenombe ɗanga-ɗanga nde ɗági
ketangaɔ ásii kau nga, ɗáƀákákěti tamƀea aƀɔ ajeɗe. Aogea: 21 «Ngomi ka
ƀatɔa ka Koajíni! Ngomi ka ƀatɔa ka Bɛtɛsaída! Nga, ɗátúoƀa ketangaɔ
ndɔ ɗágeani mɔtɛnu, ɗátú ogeana ka kenombe á Tílɔ na Sidɔ́na, ámbé
ƀakpa á ka nji ndɔ ɗáƀaɔli ngɔmbɛ á kekusa na bisa á ebǔ ka mɔ̌ aƀɔ
ka phangia base gea ƀakěti tamƀea aƀɔ ájeɗe[h] . 22 Ka nyɔngɔ índɔ unge
nenongoɗi gea, esa á tena á nyɔngɔ, nyɔngɔ nɛnu aƀande akpɛ kɔnyɛ́nya
nnde á Tílɔ na Sidɔ́na.»
23 «Cɔ, ƀenu ƀatɔa ka Kapɛɛnaúmu, ƀûuba te, ƀotaiyande na koba?
Ɓánodidisande sua nji á ƀasí. Nga, ɗátúoƀa ketangaɔ ndɔ ɗágeani
mɔtɛnu, ɗátúogeana ka kenombe á Sɔdɔ́ma, ámbé nji ndɔ ɗátú phɔ tɔ
ƀei na ka k'esa nde. 24 Ka nyɔngɔ índɔ unge nenongoɗi gea, esa á tena á
nyɔngɔ, ƀátenande nyɔngɔ ínɛnu akpɛ kɔnyɛ́nya nnde á Sɔdɔ́ma.»

Maseye ka ƀatɔ á mĕma édidisa

(Ɔna phɔtɔ Lók 10.21-22)

25 Ka matu ndɔ, Yéso áɔyɔnga ƀe: «Abɛ, Mɔkɔta á na koba na mokonda,
nekobebi phê nga, kema nde ɔsɔ̌mi ka ƀatɔa-kɔƀɔngɛ na ƀaubaphi[i] , obisi
ú base ka ƀaniki ƀábɔbɔa. 26 Eya, Abɛ! Nnde ɗókondi aungɔ.»
27 «Abɛ ɗámopi kema bui. Nna na nkpa nde aomúba Miki, na nna tɔndɔ
Abɛ. Nna na nkpa nde aomuúba Abɛ, naana tɔndɔ Miki, phɔtɔ na ƀunde
Miki akondi éphangiɛ Abɛ base.»
28 «Bikani mɔtɛmɔ ƀenu ƀɔbu íƀunde ƀootambaga na nkumba aɗoko,
eme nenophande mŭmbiɔ. 29 Kumbani nkumba áɗoko nɛmɔ na ƀógoɛgɛ

---

[h] **11.21** Ɔna Isá 23.1-18; Ɛjɛ 26; Yɔ́éli 4.4-8; Amó 1.9-10.

[i] **11.25** Ɔna 1 ƀaK 1.17-29.

ɓɔphɛi nɛmɔ nga, eme neaphɔngɔ̌ na mĕma édidisa. Ka ɓondɔ, ɓenu
sasanu ɓoúmbiande[j] . [30] Moangɔ nde nenoangei nna akpɛ, na nkumba
nde nenóphande aáphŏ.»

Yéso, Mɔkɔta á Saɓáto

(Ɔna phɔtɔ Mál 2.23-28; Lók 6.1-5)

12 [1] Ka mbenɔ ndɔ, Yéso ɗáɔnyénya ka ciko á nganɔ esa á Saɓáto.
Nja áɔ̌bɛɗa ɓagoiginɛkɛ, ɓáɔkɔɗaga mbuka á nganɔ, ɓáoea[k] .
[2] Bî ɓaPhaisáyɔ ɓáɔni ɓó, ɓáongoɗea Yéso: «Ɔna, ɓagoigi nɛkɔ ɓági
kema nde ɓáimisii gea í k'esa á Saɓáto. Nga, ɓábɛdi ekuma esa
á Saɓáto[l] !» [3] Yéso áŏsikisia te: «Ɓókótangimbɛ mɔnɔ nyɔngɔ nde
Daúdi na ɓakpa nɛkɛ ɗáɓagi, ɓî ɗátú na nja? [4] Ɗáɓangi suɓi á endu
ndea Mokonga, ɓáoea mokati nde ɗáɓabisi ka Mokonga, nanga
mokati ndɔ, ɗákatú nɛɓɔ, tɔndɔ ka ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga sasa
ɓɔ[m].
[5] Ɓókótangimbɛ goto suɓi á ɓuku á ɛɔphi ndea Mósa gea, esa á
Saɓáto, ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga ɓunde ɓáɔɓɛɗanaga suɓi á endu
ndea Mokonga, ɓáotingiaga ɛɔphi á Saɓáto, kanga ndɔ ɓá ɓojeɗe ka
ɓɔ. [6] Nenongoɗi găkɛ gea, nkpa nde awani, aangbóngbó phê kɔnyénya
endu ndea Mokonga. [7] Atúkoɓa na ɓoúbi kantítí á nyɔngɔ nde Ɓuku á
Mokonga ayɔngi: ‹Nekondi tɔndɔ ɓáekuiɛ ɓakpa ngomi, na nna tɔndɔ
toɓoa á phɛa[n] . Ɓókotóeyeyeku ɓakpa nde ɓákátu na nyɔngɔ. [8] Nga, eme
Muna-Nkpa, nende Mɔkɔta á Saɓáto.»

Yeso anamisi nkpa nde njaga akɛ aphɛphi

(Ɔna phɔtɔ Mali 3.1-6; Lóka 6.6-11)

[9] Yéso atoki wa, áoga ongia k'endu á ɛmɛmi ndea ɓaYúda. [10] Subi á endu
á ɛmɛmi ndɔ, nkpa moci ɗátú wa, njaga akɛ n'aphɛphi. Mpɔ ɓaPhaisáyɔ
ɓáokaɓa aphe á tɔnga á Yéso. Kaɓondɔ, ɓáomúsia te: «Ɛɔphi asósosi
gea, ɓéamisɛ ɓasambi esa á Saɓáto?» [11] Mpɔ Yéso áŏsikisia: «Ka ɓenu
sina mmbé atúoaɓa n'ana mɔgɔgɔ nɛkɛ moci, n'agui k'etia esa á Saɓáto,
aukande phuia akɛ suɓi í? [12] Cɔ, nkpa ana kantítí k'ɔnyɛnya mɔgɔgɔ.
Ka ɓondɔ, ɛɔphi nɛsu asosi gea á kema ánjá esa á Saɓáto.» [13] Mpɔ Yéso
áongoɗea nkpa ndɔ gea: «Nanoa á njaga akɔ!» nkpa ndɔ áonanoa njaga
akɛ, áoɓa ánjá ɓɛa njaga ímbɔ ɓangbo. [14] Wandɔ, ɓaPhaisáyɔ ɓáojuana,
ɓáoga oɗondana ka kaɓa aphe á moa á Yéso.

---

[j] **11.29** Ɔna Yɛɛía 6.16.

[k] **12.1** ƆnaTɔl 23.26.

[l] **12.2** Juá 34.21.

[m] **12.4** Ɔna 1 Sam 21.2-7; ɓaL 24.9.

[n] **12.7** Ɔna Ɔsɛ́a 6.6.

Yéso ande mbɛɗanigi nde Mokonga ɗánsɔmbu

15 Ɓî Yéso ɗáúbi ye gea ɓáogea ɓámɔɛ, áotoka wa. Ɓakpa ɓásii ɓáomɓea,
áŏamisa ɓasambi ɓɔbu. 16 Â găkɛ ŏimisia akpɛ gea, ɓákáengoɗeɛmbɛ
ɓakpa base gea, yɛ ande ani. 17 Dáyɔngi ɓo ka gea, nyɔngɔ nde
mɔtu-nyɔngɔ Isáya ɗáyɔngi átɔtɔkɛanɛ:
18 «Mokonga ayɔngi: mɔ̌nani mbɛɗanigi nɛmɔ,
mmbé ɗénsɔmbu, néonkonda phê, ne na maseye ka yɛ.
Nebisande Mĕma ani ka yɛ,
ĕtɔmiande ɓatɔa-k'ekuna bui koɗomi nɛmɔ.
19 Kásanaeka na nkpa, kákogɛeka,
Nna găkɛ na nkpa nde aɔkaeka ɛsɔ akɛ k'aphe.
20 Káɓunɛku manganga nde ĕgbuki,
káimɛku ɔɓɛa nde owanga í aphɔ́tɔ n'aojegia ábɔa.
Ageaeka tɔ ɓo, na ka ɓî koɗoni amamagaeka.
21 Na ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáná ɓaYúda, ɓánseɓeande[o] .»

Cina á ɓukpɛkpɛ ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 3.22-23; Lók 11.14-23)

22 Cɔ, ɓáombikia Yéso na nkpa moci, mmbé ɓansombo ɗáɓambisi
keíme-íme na kauma. Yéso áonamisa nkpa ndɔ, áokpanga yɔnga na
ɔnapha. 23 Usɛsɛ á ɓakpa ɓɔbu ɓundɔ ɗáɓatú wa, ɓáoyayama, ɓáogea te:
«Nna phɔ Mosuko á Daúdi aámbe?» 24 Ɓî ɓaPhaisáyɔ ɓáɔki găkɛ nyɔngɔ
ndɔ, ɓáogea: «Mogaa nde aŏphumba ɓansombo ka kɔkɔta á Bɛljɛbúli,
moamɛ á ɓansombo.»
25 Yéso ɗáúbi kanisia ndea ɓaPhaisáyɔ, áŏgea: «Aoɓá ɓatɔa ka
koɓoamɛ moci na ɓakatanigi ngŭngu aɓɔ, koɓoamɛ nɛɓɔ áophanjekana.
Aoɓá ɓakpa á ka kenombe moci, kaɓɛ ekombo moci na ɓákatanigi
ngŭngu aɓɔ, kenombe na ekombo ndɔ, káɓɛku ye ɓei. 26 Cɔ, aoɓá
Sɛtani n'aomɓeaga Sɛtani, a tɔ ŏmanisa sasakɛ, koɓoamɛ ndeakɛ
amamande ɓo?. 27 Benu ɓogi te, neŏphumba ɓansombo ka kɔkɔta
á Bɛljɛbúli, cɔ, animbe ĕophi ɓakpa nɛnu kɔkɔta á phumba á
ɓasombo? Nga, ɓakpa nɛnu sasaɓɔ ɓáunge ɓáogea, ɓogi ajeɗe.
28 Eya, eme, ne găkɛ ŏphumba ɓansombo ka kɔkɔta á Mĕma á
Mokonga. Nndɔ ande base gea, koɓoamɛ ndea Mokonga a ye tɔ sɔsɔɓɛ
anu.»
29 «Nna na nkpa nde aɔtɔka ngia k'endu ndea ntɔa-ɓukpɛkpɛ na uta
akɛ nkumba nɛkɛ, aoɓa na kamɓoegembɛ phɔ ntɔa-ɓukpɛkpɛ ndɔɔ!
Ayéomɓoaga, mpɔ áoúɓa nkumba á k'endu nɛkɛ bui.» 30 Nkpa nde nna

---

[o] **12.21** Ɔna Isá 42.1-4.

nkɛkɛɔ nɛmɔ, ande mɓiɓia nɛmɔ. Nkpa nde nnaomoenga ka dondanisaga
á ɓakpa, ande mphanji á ɓakpa.
31 Ka ɓondɔ unge nenógie, Mokonga aimande ɓojeɗe nɛɓɔ bui na
mboma nde ɓakpa ɓáomboma Mokonga. Nkpa nde a gǎkɛ amboma
Mĕma á Mokonga, Mokonga káimɛku ɓojeɗe nɛkɛ. 32 Nkpa nde aɔyɔnga
ajeɗe ka phɔa á Muna-Nkpa, Mokonga aimande ɓojeɗe nɛkɛ. Nkpa nde
a gǎkɛ ɔyɔnga ajeɗe ka phɔa á Mĕma á Mokonga, Mokonga káimɛku
ɓojeɗe nɛkɛ, nanga aɓa ka mokonda nde, nanga ka mokonda índɔ
aobika.»

Ɓáomŭba me ka mbuka akɛ

(Ɔna Lók 6.43-45)

33 «Me anjánjá, aámbé aɔgɔmbisa mbuka ánjá. Me ajeɗe, ɔgɔmbisa
mbuka ajeɗe nga, ɓátɔ omuúba me ka mbuka akɛ.
34 «Cɔ, benu ɛɓɔkɔti á Kaɓokosa nde ca! Ɓókɔ́ɔtɔka na ɓɔyɔngi nyɔngɔ
nde a ánjá nga, ɓo ɓakpa ɓajeɗe. Nga, nyɔngɔ nde atumi ka mĕma á
nkpa, aunge aɔyɔnga ú. 35 Nkpa anjánjá aophúia kema ánjá nde asuɓi á
mĕma ájanja. Nkpa ajeɗe a gǎkɛ ophúia kema ajeɗe nde asuɓi á mĕma
ajeɗe. 36 Nenongoɗi base gea, esa á tena á nyɔngɔ, ɓéúsiagande ɓakpa
ka phɔa yɔnga á jǎi-jǎi nde ɗáɓaɔyɔngaga. 37 Nga, ka yɔnga akɔ sasakɔ
tɔ unge ɓakotangande ntɔa-kanga ɓojeɗe, na ka yɔnga nɛkɔ tɔ unge
ɓátenande nyɔngɔ nɛkɔ akpɛ.»

Mɛma á mphangiɔ á ketangaɔ

(Ɔna phɔtɔ Mal 8.11-12; Lók 11.29-32)

38 Mpɔ ka ɓaphangigi-ɛɔphi na ka ɓaPhaisáyɔ ɓáongoɗea Yéso te:
«Mphangigi, ɓekondi phɔ ɓɛkɔɔnɛ n'ogi mphangiɔ á ketangaɔ.» 39 Yéso
áŏsikisia te: «Ɓatɔa-k'eɓɔkɔti ajeɗe nde na ɓatɔa-kanga-á-ɓeekea á
Mokonga nde, ɓáokaɓa mphangiɔ á ketangaɔ! Mphangiɔ nɛngbo ka
tɔtɔkɛanɛku ka ɓenu, naana tɔ nndɔ á mɔtu-nyɔngɔ Yɔ́na. 40 Cɔ, ɓea
ɓíndɔ Yɔ́na ɗáɗe esa isaɔ keiphe n'esa suɓi á sɔphɔ á su angbóngbó[ɔ],
aphɔtɔ ɓó unge Muna-Nkpa aɗande esa isaɔ keiphe n'esa suɓi á
oɗo. 41 Esa á tena á nyɔngɔ, ɓatɔa ka Nináwe ɓabikande ɔnɔtɔnga
ɓenu ɓatɔa-k'ɛɓɔkɔti nde ka nyɔngɔ nde ɓɔ, ɗáɓakĕti tamɓea aɓɔ
ajeɗe ka ɔka á ɓɔphɛi ndea Yɔ́na[p]. Cɔ, mmbé awani, anyɛ́nyi
Yɔ́na.
42 Goto, k'esa á tena nyɔnyɔ ndɔ, nke-moamɛ á ka nji Sɛ́ba abikande na
tɔnga á ɓatɔa-k'ɛɓɔkɔti nde, ka nyɔngɔ nde yɛ, ɗátoki k'ekanga á ɗanga

---

[ɔ] **12.40** Ɔna Yɔ́n 2.1.

[p] **12.41** Ɔna Yɔ́n 3.5.

phɛ̂ ka bika ɔka nyɔngɔ á kɔɓɔngɛ ndea Sɔlɔmɔ́no. Cɔ, mmbé awani, anyɛ́nyi Sɔlɔmɔ́nɔ[s] !»

Ja á nsombo nde ɓátómphumbi

(Ɔna phɔtɔ Lók 11.24-26)

43 «Mbenɔ nde nsombo áojuana suɓi á nkpa, áoga okaɓa ɔma á gă
umbia ka nkanda, káɔnɛ. 44 Mpɔ, aŏgea sasakɛ te: «Nesikianagande k'endu
nɛmɔ nnde ɗetoki kau.» Aye oja, áoɗonda endu ndɔ jai, na ɓáphuu, na
ɓabɔngisi. 45 Mpɔ, áoga ɔ̌bɛɗa ɓadakɛ ɓansombo ngia á njaga iɓɛ (7)
ɓunde ɓá ɓajeɗe phɛ̂ kɔnyɛ́nya yɛ. Ɓáobika ongia ɓɔbu kimoci, ɓáoika
wa. Nkpa ndɔ aɓande ajeɗe phɛ̂ kɔnyɛ́nya mosá. Aɓande phɔtɔ ɓó ka
ɓatɔa-k'ɛɓɔkɔti ajeɗe áka matu ndee.»

Makɛ na yéso na ɓamuna-amakɛ na Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 3.31-35; Lók 8.19-21)

46 Yéso n'aphɔ́tɔ ɔyɔnga na usɛsɛ á ɓakpa, amakɛ na ɓamuna-amakɛ
ɓáokiɗia, ɓáomamaga ka nsɛngɛ, na kaɓa aphe ka yɔngaga na yɛ. 47 Nkpa
moci áongoɗea Yéso te: «Ɔna, amakɔ na ɓamunamakɔ ɓámamege na
nsɛngɛ, ɓáokaɓa aphe á yɔngaga n'ɔɓɛ[t] .» 48 Yéso ă găkɛ onsikisia nkpa ndɔ
te: «Ani mmbé ande ayi? Na ɓăni ɓunde ɓánde ɓamunayi?» 49 Aŏphangia
ɓagoigi nɛkɛ njaga, áɔyɔnga gea: «Ayi na ɓamunayi ɓáungee. 50 Nga,
nkpa buakɛ mmbé aogea kema nde Abɛ mmbé a na koba akondi, yɛ
aámbé ande munayi, awani na ayi.»

Mɛní á mmisi mbo

(Ɔna phɔtɔ Mál 4.1-9; Lók 8.4-8)

13 1 K'esa ndɔ Yéso ɗájuani k'endu[u] áoga oika ka ɔɓɛɛ á etuú. 2 Usɛsɛ
á ɓakpa ɓásii ɓáontimba, ka nyɔngɔ índɔ unge ɗákămbi ka koko
áoikiɗia. Ɓakpa ɓáomamaga k'ɔɓɛɛ.
3 Aŏngoɗea ɓakpa nyɔngɔ ásii ka mɛní ɓe: «Nkpa moci ɗáge omisia
mbo ka ciko nɛkɛ. 4 Ɓî ɗáonisia, mbo nɛngbo áogua ka mpɛphɛ á aphe,
ɓambŭ ɓáobika oea u. 5 Mbo nɛngbo áogua ka oɗo á ɓetae, ɔma nde
oɗo ɗátúabɔa, áɔtɛa mbangɔ nga, oɗo ɗáká teti. 6 Ɓî mani aɓɛti akpɛ,
áɔɔmɔkakisa ú, osiɗisa, nga, mĭgi í ɗákásɛi. 7 Mbo nɛngbo áoguwa ka
ɔlɔ á ngenge, ngenge ndɔ áɔtɛa, áophiphisa mbo. 8 Mbo nɛngbo â găkɛ
oguwa ka oɗo ánjá, áɔɓɔkɔta. Nɛngbo áoɓá mbuka mia moti (100),
nɛngbo nkama ngia a njaga (60), nɛngbo nkama isaɔ (30).» 9 Cɔ, «Mmbé
ana kecue áɔkɛ.»

---

[s] **12.42** Ɔna 1 ɓak 10.1-10

[t] **12.47** Nyɔnɔ nde nnasuɓi á ɓuku nɛngbo á kala.

[u] **13.1** Ɔna Mál 2.1.

Yéso aɔyɔnga ka mɛní ka ɓó?

(Ɔna phɔtɔ Mál 4.10-12; Lók 8.9-10)

10 Ɓagoigi ɓáɔsɛkɛɗa a bíbí á Yéso, ɓáomúsia te: «Ka nyɔngɔ éke
nde ɔɔyɔnga na ɓakpa ka mɛní?» 11 Yéso áŏsikisia te: «Ɓo ye tɔi ubapha
á nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa á koɓoamɛ á na koba. Ɓɔ gǎkɛ, ɓáká tɔi ú. 12 Nga,
nkpa nde ana kema, ɓámophande nengbo, áoɓa ně ásii. Mmbe gǎkɛ
nna na kau, ɓámutande n'índɔ ané. 13 Nɛyɔngi na ɓɔ ka mɛní ka
nyɔngɔ nde, ɓáɔɔnjia, ɓánáɔɔna kema, ɓáɔɔka kanga ɔkapha, kanga á
engekisa. 14 Ka ɓondɔ, nyɔngɔ ndea mɔtu-nyɔngɔ Isáya atɔtɔkɛani ka ɓɔ,
gea:
«Ɓɔɔkande nyɔngɔ kanga á engekisa í.
Ɓɔɛnjiande kema kanga á ɔna í.
15 Nga, ɓakpa nde ɓá na měma akpɛ.
Ɓáɗaki kecue aɓɔ, ɓáimi iso aɓɔ ka gea,
ɓákáonaphɛmbɛ ně,
ɓákáɔkaphɛmbɛ na kecuɛ,
ɓákákondi bisa á měma aɓɔ ka engekisa á nyɔngɔ.
Ɓákákondi kětia á tamɓea aɓɔ ámbé ka gea néeamisɛ.[y] »
16 «Cɔ, Maseye ka ɓenu nga, iso anu aɔɔnapha na kecue anu aɔkapha.
17 Nenóngoɗi ɗoni gea, ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓásii na ɓatɔa-koɗoni ɓásii,
ɗáɓakondi ɔna á kema nde ɓɔɔna ɗáɓákaɔni, na ɔka á nyɔngɔ nde ɓɔɔka,
ɗáɓákaɔki gǎkɛ[a] .»

Kantiti á mɛní ndea mmisi-mbo

(Ɔna phɔtɔ Mál 4.13-20; Lok 8.11-15)

18 «Cɔ, ɓenu gǎkɛ, ɔkani kantiti á mɛní ndea mmisi-mbo. 19 Mbo nde
ɗágu ka mpɛphɛ á aphe, a ɓɛa ɓakpa ɓundɔ ɓáɔɔka ɓɔphɛi á koɓoamɛ,
kanga á engisa í, na nketi áobika k'aphe á kpɔa nndɔ ɓátókoni ka měma
aɓɔ. 20 Mbo ndɔ ɗ'águ ka oɗo á ɓ'ɛtɛ, a ɓɛa ɓundɔ ɓáɔɔka nyɔngɔ á
Mokonga na ɓeekea í mɔngɔ moci na maseye. 21 Nyɔngɔ kau kaɓɛ gǎkɛ
na mǐgi suɓi ɓɔ. Ɓa tɔ ooyamea ka nyɔngɔ ndɔ ka mbeno ábɔa. Aoɓá ka
mbenɔ á tambaga na ea á minyɔ ka nyɔngɔ á Mbino á Mokonga, ɓáosaga
mɔngɔ moci.
22 Mbo nde ɗágu sɔsɔbɛ a ngenge, a ɓea ɓundɔ ɓáɓeeki nyɔngɔ ndea
Mokonga, mɔphɛ á mokonda na siki ɛ́tɔi ǎgǎkɛomoa nyɔngɔ ndɔ a ka
měma aɓɔ, kagɔmbisɛ mbuka. 23 Mbo nde ɗágu ka oɗo ánjá, a ɓɛa ɓundɔ
ɓáɓeeki nyɔngɔ á Mokonga, ěngi ka měma áɔgɔmbisa mbuka: Nɛngbo

---

[y] **13.15** Ɔna Isá 6.9.

[a] **13.17** Ɔna 1 Pét 1.10-12.

miamoci (100), nɛngbo nkama ngia a njaga (60) na nɛngbo nkama isaɔ (30).»

Mɛní á ɔphɔ ajeɗe

24 Yéso áŏngoɗea mɛní nɛngbo, áɔyɔnga te: «Koƀoamɛ á na koba
akengeani na nkpa moci mmbe ɗákoni mbo ánjá ka ciko nɛkɛ. 25 Cɔ,
ka ipha á esa na ƀakpa ƀá ye ɗé, mƀibia nɛkɛ áongia ka ciko ndɔ,
áokona ɔphɔ ájeɗe sɔsɔbɛ á nganɔ, áoga nɛkɛ. 26 Ɓî mbo ndɔ atɛi ye,
áokpanga ƀɔkɔta, ɔphɔ ájeɗe áɔtɛa phɔtɔ. 27 Ɓábɛɗanigi ndea mɛna-ciko,
ƀáogaomúsia te: ‹Mɔkɔta, ɗókókoni phɔ mbo anja ka ciko nɛkɔ? Cɔ, ɔphɔ
ájeɗe nde atoki goto wa?›» 28 Mɛna-ciko áŏsikisia te: «Mƀiƀia ámbé
atógi ndɔ.» Ɓabɛɗanigi ƀáomúsia: «Okondi ƀégɛ ƀéphuiɛ opho ájeɗe
ndɔ?» 29 Mɛna-ciko áogea: «Ɓɛɛndɔ nga, ƀoophuia ɔphɔ ajeɗe ndɔ, ámbé
ƀophuiande kimoci na nganɔ. 30 Ɗeketani bubui átɛɛ kimoci na ka ƀî
ajuande mbenɔ á ɗungu. Wandɔ unge, nĕngoɗeande ƀatɔa-ɗungu te:
‹Phuiani phɔ́ ɔphɔ ájeɗe ndɔ, ƀóƀoɛgɛ ntɔkɛ-ntɔkɛ í, ka toƀoa í. Mpɔ
ƀóbisɛ nganɔ k'egbongbo nɛmɔ.›»

Mɛní á mbuka á Aladáli

(Ɔna phɔtɔ Mál 4.30-32; Lók 13.18-19)

31 Yéso áŏngoɗea mɛní nɛngbo, áɔyɔnga te: «Koƀoamɛ á na koba
akengeani na mbuka á Aladáli nnde nkpa ɗábɛɗi, áokona ka ciko nɛkɛ.
32 Ande mbuka anyɛƀɛ ka ƀambo bubui. Ɓî ɗátɛi găkɛ áoƀa angbo phê,
kɔnyénya mbuti bui á ka ciko, áoƀa me, na ka ƀî ƀambŭ ɗáƀaphɛki iƀɔ
ka ntabi í.»

Mɛní á cacu

(Ɔna phɔtɔ Lók 13.20-21)

33 Yéso áŏngoɗea mɛní nɛngbo, áogea: «Koƀoamɛ á na koba akengeani
na cacu nnde nke ɗádausani na mpusu á mucɛɛ ásii ka gea, mpusu ndɔ
áƀimbɛ.»

Yéso aɔyɔngɔ ka mɛní ka bo?

(Ɔna phɔtɔ Mál 4.33-34)

34 Yéso áɔyɔnga nyɔngɔ ndɔ bui ka mɛní mosá á usɛsɛ á ƀakpa.
Ɗákáɔyɔnga na ƀɔ kanga mɛní. 35 Ɗági ƀondɔ ka gea, nyɔngɔ ndɔ
mɔtu-nyɔngɔ ɗáyɔngi, átɔtɔkɛana gea:
«Neyɔngande ka mɛní,
néongoɗa nyɔngɔ á ƀɔsɔmɛa, kpanga ƀî ɗáƀaconji mokonda[b].»

---

[b] **13.35** Ɔna Jab 78.2.

Kantíti á mɛní á ɔphɔ ajeɗe

36 Mpɔ, Yéso áoɗeketa usɛsɛ á ɓakpa, áoga k'endu. Ɓagoigi nɛkɛ
ɓáosɛkɛɗa bíbí akɛ, ɓáongoɗea te: «Ósongoɗea phɔ́ kantiti á mɛní
á ɔphɔ ajeɗe á ka ciko.» 37 Yéso áǒsikisia te: «Nkpa nde akoni mbo
ánjá, ande Muna-Nkpa. 38 Ciko ande mokonda. Mbo ánjá ande ɓakpa
á koɓoamɛ á na koba. Ɔphɔ ajeɗe ande ɓakpa ndea nketi. 39 Mɓiɓia
mmbé akoni ɔphɔ ájeɗe, ande nketi. Ɗungu ande sungiaga á mokonda.
Ɓatɔa-ɗungu ɓánde ɓamalaeka. 40 Ɓea ɓĭ ɓáohuia ɔphɔ ájeɗe na
ɓɔaga á ntɔkɛ í ka makea ka nsa, aɓaeka phɔtɔ ɓo, ka sungiaga á
mokonda. 41 Muna-Nkpa aetekande ɓamalaeka nɛkɛ, ɓáǒdondanisaga
ɓakpa ɓɔbu ɓundɔ ɓáǒdemaga ɓadaɓɔ na ɓundɔ ɓáogea ájeɗe
ɓáǒɓeaga ka koɓoamɛ nɛkɛ. 42 Ɓáemakande ɓakpa ndɔ kafulu á
nsa. Kondɔ unge ɓakpa ɓágamande na ea á minyɔ. 43 Ɓatɔa-koɗoni
ɓaphenuande gǎkɛ ɓɛa maní, ka koɓoamɛ ndea Abaɓɔ[c]. Mmbé ana
kecuɛ, áɔkɛ.»

Mɛní á ɛtɔi nde aɛsɔmɛami ka ciko

44 «Koɓoamɛ á na koba akengeani n'ɛtɔi nde aɛsɔmɛani suɓi á ciko.
Nkpa moci ɗáɔni ú suɓi á ciko, â goto ɔsɔmɛa. Áoɓá na maseye phê,
áosombisa nkumba nɛkɛ bubui ka nyɔngɔ á somba ciko ndɔ.»
45 «Koɓoamɛ á na koba a goto ɓɛa nsombisigi nkumba n'aokaɓa nsanga
ánjá. 46 Ɓî ɗáɔni nsanga á esombi akpɛ, áoga osombisa nkumba nɛkɛ bui,
áosomba nsanga ndɔɔ.»

Mɛní á moaɓɔ

47 «Koɓoamɛ á na koba a ɓea moaɓɔ na ɓáubi k'iɓo nnde etéte bui
á ɓasú ɓáotá kau. 48 Ɓî moabɔ atumi ye, ɓaɔphigi ɓáoɓota ú kubi,
mpɔ ɓáoikia sɔmbɔa á ɓasu. Ɓundɔ ɓánjánjá ɓáǒbisa ka jɔ, ɓáǒmaka
ɓundɔ ɓájeɗe.» 49 Ɓende unge aɓaeka k'esa á sungia á mokonda:
Ɓamalaeka ndea Mokonga, ɓaekatisanaeka ɓatɔ-ájeɗe na ɓatɔa-koɗoni.
50 Ɓáǒmakea ɓatɔ-ájeɗe ka fulu á nsa. Kó, aɓaeka ngamɔ na ea á
minyɔ.»

Ɛtɔi á kĕkɛ na nnde á kala

51 Yéso áǒúsia ɓagoigi nɛkɛ te: «Ɓoengekisi nyɔngɔ nde bui?»
Ɓáoɓeekea: «Eya.» 52 Mpɔ áǒngoɗea gea: «Mphangigi-ɛɔphi mmbe aɓeeki
nyɔngɔ á koɓoamɛ á na koba, akengeani na mɛna-endu, mmbé aphui
k'ɛtɔi nɛkɛ, kema á kĕkɛ, na kema á kala.»

---

[c] **13.43** Ɔna Dan 12.3.

Ɓatɔ á ka Najaléti ɓányege Yéso

(Ɔna Mál 6.1-6; Lók 4.16-30)

53 Ɓî Yéso agɔɓi ye tɔ̌miaga á mɛni ndɔ, áotoka sua, 54 áoja ka
nji nɛkɛ. Kó, áɔphɛa k'endu á ɛmɛmi ndea ɓaYúda nɛɓɔ, ɓatɔ á kó
ɓáoyayama, ɓáoúsianaga te: «Atoki na kɔɓɔngɛ na ketangaɔ nde
aogea suani? 55 Nna phɔ́ muna-mɓɔngisigi gáo aámbé? Amakɛ[d] nna
phɔ́ Malía? Yakɔ́bɔ, Yɔsɛ́phu, Simɔ́ni na Yúda ɓáká phɔ ɓana-amakɛ?
56 Ɓaawakɛ ɓáná phɔ́ koikaga ka nji nde ɓe kau? Atoki na ɓukpɛkpɛ
nde suani?» 57 Ɓî ɗáɓaúbi cina akɛ ɓákámɓeekeɛ. Yéso â gǎkɛ
ǒngoɗea te: «Ɓáonɗokomisa mɔtu-nyɔngɔ ɔma bui. A ye gǎkɛ
ojua ka nji nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana na k'ekombo nɛkɛ, ɓáɔmɓɛnjiaga.»
58 Ka nyɔngɔ á kanga ɓeekea nɛɓɔ unge Yéso ɗákági ketangaɔ ásii
wa.

Ɛlɔ́dɛ ankusisi Yoáni-Mɓatisi

(Ɔna phɔtɔ Mál 6.14-29; Lók 9.7-9)

14 1 Ka matu ndɔ, Ɛlɔ́dɛ moamɛ á kekanga á Galiláya, ɗáɔki
nyɔngɔ á Yéso. 2 Ɛlɔ́dɛ áǒngoɗea ɓaɓɛdanigi nɛkɛ te: «Ande
Yoáni-Mɓatisi aámbé ajujuki ka kukuwa. Ka ɓondɔ unge, ana
ɓukpɛkpɛ á gea ketangaɔ.» 3 Cɔ, Ɛlɔ́dɛ ɗándungisi Yoáni, ɓáomɓɔaga
na makɛa akɛ ka mɛkakɔ. Ɗátú ka nyɔngɔ á Ɛlɔdía, nka muna-amakɛ
Philípɔ[e]. 4 Ka nyɔngɔ nde, Yoáni-Mɓatisi ɗánimisii Ɛlɔ́dɛ te: «Kóɔtɔka
n'omuki[ɛ] Ɛlɔdía.» 5 Ɓî Ɛlɔ́dɛ ɗáɔgea ánkusisɛ Yóani katɔtɔkɛanɛ
gǎkɛ ka nyɔngɔ á ɓanga ɓaYúda nga, ɓɔbu ɗáɓambeɗi Yoáni ɓɛa
mɔtu-nyɔngɔ.
6 Cɔ, k'esa á maseye á ɓɔkɔtɛana a Ɛlɔ́dɛ, nseka ndea Ɛlɔdía áoɓina mosá
á ɓundɔ Ɛlɔ́dɛ ɗáɛɓɔɔphani. Mɓina ndɔ áɔmɓɔngɛa Ɛlɔ́dɛ phê. 7 Ɛlɔ́dɛ
áɔɔpha gea amɔphande nseka ndɔ kema bui nde amɛmande. 8 Amakɛ
áɔmphɛa gea, ángɔɗeɛ Ɛlɔ́de te: «Bisa mɔ̌ á Yoáni-Mbatisi k'ɔphɛphɛ
nde kádumani óbikɛ kani ně.» 9 Ɛlɔ́dɛ áǒngongonisa, â gǎkɛ ososea gea
ɓátenɛ mɔ̌ á Yoáni-Mɓatisi ɓámɔphɛ, ka nyɔngɔ nde ɗágɔɓi n'aɔphí mosá
á ɓakpa. 10 Áonteka nkpa ka gǎ tena mɔ̌ á Yoáni-Mɓatisi suɓi á mɛkakɔ.
11 Mpɔ ɓáobika ně k'ɔphɛphɛ nde kádumani, ɓáombeɗekisa nseka ndɔ.
Nseka ndɔ áoga omopha amakɛ. 12 Ɓagoigi ndea Yoáni ɓáɔbika obɛɗa
mǒnda akɛ, ɓáoga oúmba u. Mpɔ ɓáoga ongoɗea Yéso nyɔngɔ ndɔ
ɗágeani.

---

[d] **13.55** Ɔna Yoá 6.42.

[e] **14.3** Ɔna Mál 6.17.

[ɛ] **14.4** Ɔna ɓaLáw 18.16; 20.21.

Yéso aŏisa ƃakpa ɛlɛphu ƃɔku

(Ɔna phɔtɔ Mál 6.30-44; Lók 9.10-17; Yoá 6.1-14)

13 Mbenɔ nde Yéso ɗáɔki mbino á kukwa á Yoáni-Mƃatisi, áokamƃea
ka koko, áoga oika sisakɛ ɔma nde nkpa nna ƃei. Usɛsɛ á ƃakpa ƃáɔɔka,
ƃáotoka ka kenombe nde a bîbíbí ƃáomƃea Yéso, na ƃáotamba k'ɔƃɛɛ á
iƃo. 14 Ɓî Yéso átoki ka koko, áɔɔna usɛsɛ á ƃakpa, áŏkuia ngomi phê.
Aŏamisa ƃunde ɗáƃaosamba ka ɔlɔ aƃɔ.
15 Ka gɔgɔmana á esa, ƃagoigi ndea Yéso ƃáɔsɛkɛɗa ka mpɛphɛ akɛ,
ƃáongoɗea te: «Esa age! Ɓeka nkanda. Oteka ƃakpa ƃágɛ na nji ka somba
ka ƃɔ eea.» 16 Yéso áŏsikisia te: «Kákeni ƃakpa nde ƃájɛ, óƃophani eea
ƃenu sasa anu.» 17 Ɓâ găkɛ onsikisia Yéso te: «Wani, ƃe tɔ na mokati ƃɔku
na ƃasu ƃaƃɛ.» 18 Yéso áŏngoɗea te: «Bikisani koni.» 19 Yéso áŏikisa usɛsɛ
á ƃakpa ka ɔphɔ, áobɛɗa mokati ƃɔku na ƃasu ƃaƃɛ ndɔ áoenga na koba,
áonsega Mokonga. Áoƃunaga mokati, áŏƃopha ƃagoigi nɛkɛ, ƃɔ phɔtɔ
ƃáŏgaƃea usɛsɛ á ƃakpa. 20 Ɓakpa ƃɔbu ƃáoeaga, ƃáokuta. Ɓagoigi nɛkɛ
ƃáɔkɔngɔa due[g] á eea ndɔ, ƃáotumisa jɔ nkama na íƃɛ (12). 21 Ɓakpa nde
ɗáƃaigi, ɗáƃatú ƃŏko ƃɛa ɛlɛphu ƃɔku (5000), kanga á tanga a ƃake na
ƃaniki.

Yéso aotamba gŭ á iƃo

(Ɔna phɔtɔ Mál 6.45-52; Yoá6.15-21)

22 Mbusa índɔ, Yéso áŏsosea ƃagoigi nɛkɛ gea ƃákambeɛ ka koko,
ƃájabɛ mosá akɛ kubi á iƃo mbenɔ nde aŏjisa usɛsɛ á ƃakpa. 23 Mbusa á
jisa á ƃakpa ndɔ, áoɗapha gŭ á mamba k'aphe á mɛma á Mokonga. Ɗátú
tɔ wa, sisakɛ ka gɔgɔmana á esa. 24 Koko ángbó ɗátú ye tɔ ɗanga n'ɔƃɛɛ,
kɛtɛmbɔɛ áɔƃɛtaga mosá á koko nga sumbu ɗáosinda.
25 Ka ɔsa á kɔkɔ á kama mosá-mosá, Yéso áŏƃea ƃagoigi nɛkɛ n'aotamba
gŭ á iƃo. 26 Mbenɔ nde ƃagoigi nɛkɛ ƃámɔ̌ni n'aotamba gŭ á iƃo, ƃáoƃanga
phê, ƃáogea te: «Ande oketi, ƃáokpanga koga ka nyɔngɔ á kɔƃɔƃɔkɔ.»
27 Kĕkɛ ndɔ, Yéso â găkɛ ŏngoɗea te: «Bisani mĕma anu, eme ambɔ.
Ɓókóƃangɛ mɔnɔ!»
28 Pétɛɛ áɔsikisia te: «Mɔkɔta, aoƃá n'ande oƃɛ ɗoni, ómososea phó
nébikɛ bíbí akɔ na neotandoa gŭ á iƃo.» 29 Yéso áonsikisia te: «Bika!»
Pétɛɛ áokia ka koko, áoga n'aotandoa gŭ á iƃo ku ƃî Yéso ao. 30 Mbenɔ
nde aɔni găkɛ sinda á sumbu, áoƃanga. Áokpanga tɔta k'iƃo, áokoga gea:
«Mɔkɔta, ómoamisa!» 31 Mɔngɔ moci, Yéso áonanoa njaga, áondunga,
áongoɗea te: «Oƃɛ ntɔa-ƃeekea ábɔa nde ca! Ona ngaka ka nyɔgɔ á kema
sina?» 32 Ɓî Yéso na Pétɛɛ ƃákambi ye ka koko, sumbu áɔphɔnga mɔngɔ

---

[g] **14.20** Ɔna 2 ƃaAmɛ 4.42-44.

moci. 33 Cɔ, ɓagoigi nɛkɛ ndɔ ɗáɓatú suɓi á koko, ɓáogbuka muaku aɓɔ
mosá á Yéso, ɓáongoɗea te: «Onde Muna-Mokonga ɗoni!»

Yéso aeamisi ɓasambi ka Gɛnɛsaɛ́ti

(Ɔna phɔtɔ Mál 6.53-56)

34 Mbusa á Yéso na ɓagoigi nɛkɛ gɔɓa á jaba á iɓo, ɓáojua ka kekanga
nde ɓáɔɔphana Gɛnɛsaɛ́ti[h]. 35 Ɓî ɓatɔ á ka kekanga ndɔ ɗáɓamúbi ye
Yéso, ɓáɔɛmbisa mbino á kiɗia akɛ ka nji nde abîbíbí. Ɓáombikia na
ɓasambi ɓɔbu. 36 Ɓáonɗengemisaga Yéso gea te, ɓádungɛ ye phɔ́ ɛɔkɔ á
ngɔmbɛ nɛkɛ. Ɓundɔ ɗáɓadungi kau, ɓáoama ɓɔbu.

Asii á ɓatatɛ

(Ɔna phɔtɔ Mal 7.1-13)

15 1 Cɔ, ɓaPhaisáyɔ na ɓaphangigi-ɛɔphi ɓáombikia Yéso na ɓatóki
naYɛusaléma, ɓáongea: 2 Ka nyɔngɔ sina nde ɓagoigi nɛkɔ
ɓákáoɓea asii ndea ɓatatasu? Nga, ɓákáosokosa njaga ɓindɔ akeni
mosá á eaga[i].» 3 Mpɔ Yéso áŏsikisia te: «Ka nyɔngɔ sina nde ɓenu ɓo
gǎkɛ otingiaga ɛɔphi ndea Mokonga, ka nyɔngɔ á ɓea asii nɛnu? 4 Nga,
Mokonga agi te: «Nɗokomisa abakɔ n'amakɔ.» Â goto ɔyɔnga: «Nkpa nde
aɔnsɛmɛaga abakɛ n'amakɛ, akeni ɓámmoɛ[j].» 5 Cɔ, ɓenu ɓogi gǎkɛ, nkpa
nde aongea abakɛ n'amakɛ: ‹Nkumba nde netúogea nénophɛ ka enga
anu, nebisi ú k'ɛkɔmi ka Mokonga.› 6 Nkpa ndɔ nnaonɗokomisa abakɛ
n'amakɛ. Ka ɓondɔ, ɓɔɔɓɛnjiaga nyɔngɔ ndea Mokonga ka ɓea asii nɛnu.
7 Ɓatɔa-maibe nde ca! Mɔtu-nyɔngɔ Isáya ɗáɔtu tɔ ɗoni ka phɔa anu gea:
8 «Mokonga ayɔngi ɓe: ɓakpa nde ɓá tɔ omoɗokomisa k'aphɛnɔkɔ,
měma aɓɔ a gǎkɛ ɗanga n'eme.
9 Nga obebo nɛɓɔ mosá ani nna na kantíti,
nga, nyɔngɔ nde ɓáogoisaga a tɔ á kokpa[k].»

Kema nde aɔnjɔɔkisa nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mal 7. 14-23)

10 Mbusa, Yéso áɔɔphana usɛsɛ á ɓakpa, áŏngoɗea te: «Ɔkani na ɓoúbɛ
ánjá nyɔngɔ nde: 11 Nna kema nde aongia k'aphɛnɔkɔ á nkpa, a unge
aɔnjɔɔkisa. Nnde aotoka k'aphɛnɔkɔ, a ndiu unge aɔnjɔɔkisa nkpa.» 12 Mpɔ
ɓagoigi ɓáɔnsɛkɛɗɛa Yéso, ɓáongea: «Oúba gea, měma á ɓaPhaisáyɔ agu
ka ɔka á nyɔngɔ ndɔ ɔtɔyɔngi?» 13 Yéso áŏsikisia te: «Me bubui nde Abɛ
mmbɔ a na koba kákoni, ɓáúphande.» 14 «Oɗeketani: ɓánde ɓakeíme-íme,

---

[h] **14.34** Ɔna Mál 6.53.

[i] **15.2** Ɔna Lók 11.38.

[j] **15.4** Ɔna Juá 20.12; Tɔl 5.16; Juána 21.17; ɓaLaw 20.9.

[k] **15.9** Ɔna Isá 29.13.

ɓáǒsɔndɔɛa ɓadaɓɔ ɓakeíme-íme. Aoɓá keíme-íme n'aɔnsɔndɔɛa dakɛ keíme-íme, ɓɔbu baɓɛ ɓáguiande k'ecia.»
15 Mpɔ Pétɛɛ áongoɗea Yéso te: «Osongoɗea phɔ́ kantítí á mɛní ndee.»
16 Yéso áɔyɔnga: «Cɔ ɓaya, ɓenu phɔtɔ ɓókóûbapha? 17 Bókóengekisa gea,
kema bui nde aongia k'aphɛnɔkɔ, aoga ka sɔphɔ, mbusá áogaojuana
ka ntɔɓɔ? 18 Kema nde a gǎkɛ otoka ka mĕma a nkpa, a unge aojuana
k'aphɛnɔkɔ akɛ, na kema ndɔ unge aɔnjɔɔkisa nkpa. 19 Nga, suɓi á mĕma
a nkpa, aunge aotoka: kanisia ájeɗe, moananaga á ɓakpa, otungɔ,
komusɔngɔ, kuɓa, ɗigimisa á ka mbɛa, mbóma. 20 Nndɔ unge aɔnjɔɔkisa
nkpa. Cɔ, eaga kanga á sokosa á njaga, nndɔ nna gǎkɛ ɔnjɔɔkisa nkpa.»

Nke amɓeeki Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 7.24-30)

21 Yéso áotoka wa, áoga k'ékanga á Tílɔ na Sidɔ́na. 22 Kó, nke moci
ntɔa-ka-Kanána ɗátú wa, áombikia Yéso n'aɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea:
«Mɔkɔta, Mosuko á Daúdi, ómokuia phɔ́ ngomi! Nseka nɛmɔ aotambaga
phê na kukuwa á ɓansombo.» 23 Yéso ɗákánsikisii tanda nyɔngɔ moci.
Ɓagoigi ɓáombikia yéso, ɓáongea: «Mɓeaga nke ndee nga, a tɔ osoɓea
n'eongo nɛkɛ.»
24 Yéso áǒsikisia te: «Mokonga ɗámoteki tɔ ka ɓaIsilaéli ɓunde ɓá ɓɛa
ɓamɔgɔgɔ na ɓáɓungigi.» 25 Nke ndɔ â gǎkɛ obika ogbuka muanku mosá
akɛ, áongea: «Mɔkɔta, ómoenga!» 26 Yéso áonsikisia gea: «Nna ánjá bɛɗa
á eea ndea ɓaniki, na émakea ɓaniki á mbɔa.» 27 Nke ndɔ áɔyɔnga te:
«Eya Mɔkɔta, ɓaniki á mbɔa ɓá tɔ oea phunju-phunju nde aoguwaga ka
toka ka kɛkpɔkpa ndea mŏkŏ aɓɔ.»
28 Mpɔ Yéso áonsikisia nke ndɔ gea: «Oo, ɓeekea nɛkɔ aángbó phê!
Kema nde okondi, átɔtɔkɛanɛ.» Kĕkɛ ndɔ tɔ, nseka nɛkɛ áoama.

Yéso aeamisa á ɓasambi ɓásii

29 Mbusa, Yéso áotoka wa, áoga k'ɔɓɛɛ á etuú á ka Galiláia. Aotáia
gŭ á mamba, áoika kó. 30 Usɛsɛ ángbó á ɓakpa ɓáombikia na ɓaɗɔti,
ɓakeíme-íme, ɓaketŭmbe na ɓakauma, na ɓasambi ɓuangbo ɓásii,
ɓáǒbisa mosá á Yéso, áǒamisa. 31 Usɛsɛ á ɓakpa ɓáoyayama phê, ɓî
ɓéɓɔni ɓakauma naɓáɔyɔnga, ɓaɗɔti na ɓáami, ɓaketŭmbe na ɓáotamba,
bakeíme-íme na ɓáɔɔnapha. Ka ɓondɔ, ɓáombeba Mokonga ndea
ɓaIsilaéli.

Yéso ĕisi ɓakpa ɛlɛphu gena (4.000)

(Ɔna phɔtɔ Mal 8.1-10)

32 Cɔ, Yéso áǒɔphana ɓagoigi nɛkɛ, áǒngoɗea: «Nĕkui ɓakpa nde ngomi
phê nga, neiki n'abɔ oani esa isaɔ. Kĕkɛ nde, ɓána ye gǎkɛ n'eea. Kékondi

gǎkɛ ɓásikianɛgɛ mɔtɛbɔ kanga á eaga. Nga, ɓásiande na nja k'aphe.»
33 Ɓagoigi nɛkɛ ɓáomǔsia: «Ɓɛɔnande mokati ásii ka nkanda nde ka kutisa
usɛsɛ á ɓakpa nde ɓɔbu wa?» 34 Yéso áǒngoɗea: «Ɓo na mokati kunga
wa?»
Ɓáonsikisia: ««Ngia á njaga iɓɛ (7) na ɓaniki á ɓasu ɓábɔa.» 35 Cɔ, Yéso
áǒsosea gea, ɓakpa ɓáikɛ ka oɗo. 36 Aɔɓɛɗa mokati njia á njaga íɓɛ (7) na
ɓaniki á ɓasu ndɔ, áombeba Mokonga, áoɓunaga, áǒgaɓea ɓagoigi nɛkɛ,
ɓâkoopha ɓakpa. 37 Ɓáoea ɓɔbu, ɓáokuta. Mbusa, ɓagoigi ɓáɔkɔngɔa
phunju-phunju á due, ɓáotumisa jɔ ngia á njaga iɓɛ (7). 38 Ɓundɔ ɗáɓai,
ɗáɓatú ɓǒko ɛlɛphu gena (4000), kanga á tanga a ɓake na ɓaniki.
39 Mbusa á jisa á usɛsɛ á ɓakpa, Yéso áokamɓea ka koko, áoga k'ekanga
Magadáni.

ƁaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ ɓáɔmɛma á ketangaɔ ka Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 11-13; Lók 12.54-56)

16 1 ƁaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ ɗáɓambiimisi Yéso, ka tombaga akɛ.
Ɓáɔmɛma gea, éphangiɛ mphangiɔ á ketangaɔ ka úbisa aɓɔ ɗoni
gea, Mokonga aámbe anteki. 2 Yéso â gǎkɛ ǒsikisia te: «Ɔgɔgɔ, ɓoogea
mama, esa akoɗokanande ánjá nga, koba atani.» 3 Kamɓimba, ɓoogea:
‹k'esande mbua aɔkande nga, koba anjɛnjɛmani na akpangi inda.› Cɔ,
ɓuúba engekisa etete á koba, ɓókó gǎkɛ uúba engekisa mphangiɔ á
matú! 4 Batɔa-ɛɓɔkɔti nde ɓánde ɓatɔa-ɓojeɗe, ɓatɔa-kanga-á-ɓeekea á
Mokonga! Ɓɔ, ɓáɔmɛma ɔna á mphangiɔ á ketangaɔ. Cɔ, ɓákáɔnɛku gǎkɛ
mphangiɔ nɛngbó nǎna tɔndɔ nndɔ á Yɔ́na.» Mpɔ Yéso áǒɗeketa, áoga
nɛkɛ.

Cacu ndea ɓaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ

(Ɔna phɔtɔ Mal 8.14-21)

5 Mbenɔ nde ɓagoigi ɗáɓajabi kubi á etuú, ɗáɓaɓosei bɛɗa á mokati.
6 Yéso áǒngoɗea te: «Oengani na cacu ndea ɓaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ.»
7 Ɓagoigi ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ gea: «Ayɔngi ɓo, ka nyɔngɔ nde ɓékébɛɗi
mokati ee?» 8 Yéso áoúba kanisia aɓɔ, áǒgea: «Eke nde ɓooiyanaga
sɔsɔɓɛ anu gea: Ayɔngi ɓo, ka nyɔngɔ nde ɓékébɛɗi na mokati ee? Ɓenu
ɓatɔa-ɓeekea abɔa nde ca! 9 Ɓókóengekisimbɛ mɔnɔ? Ɓókóokanisia
mokati ɓɔku ndɔ ɓakpa ɛlɛphu ɓɔku (5000) ɗáɓai na mɔɔmba á jɔ nde
ɗóɓotúmisi na due í?
10 Ɓókó phɔtɔ okanisia mokati ngia á njaga iɓɛ (7) ndɔ ɓǒko ɛlɛphu
gena (4000) ɗáɓai, na mɔɔmba á jɔ nde ɗóɓotúmisi na due í? 11 Eke
nde ɓókóengekisa gea, ɗékétúɔyɔnga na ɓenu nyɔngɔ ámokati, mbenɔ
ndɔ ɗénogi: óengani na cacu ndea ɓaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ?» 12 Mpɔ,
ɓagoigi ɓáoengekisa gea, Yéso ɗákéngoɗi gea, ɓéɛnjiɛ na cacu nde

ɓáɔɓɛɗanaga ne na mokati, a ndiu nyɔngɔ á ɓɔphɛi ndea ɓaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ.

Pétɛɛ ayɔngi base gea, Yéso ande Kiísito

(Ɔna phɔtɔ Mal 8.27-30; Lók 9.18-21)

13 Cɔ, Yéso áoga ka njia á Kaisalía-Philípi. Kó, áouúsia ɓagoigi nɛkɛ
te: «Ɓakpa ɓáɔyɔnga gea, Muna-Nkpa ande ani?» 14 Ɓáonsikisia gea:
«Ɓakpa ɓuangbo ɓáɔyɔnga gea, onde Yoáni-Mɓatisi, ɓuangbo, onde Ɛlía,
ɓuangbo, Yɛɛmía, ɓuangbo, onde ka ɓaɔtu-nyɔngɔ.» 15 Mpɔ, Yéso áouúsia:
«Cɔ, ɓenu gǎkɛ, ɓogi te nende ani?» 16 Simɔ́ni-Pétɛɛ áonsikisia: «Ɔɓɛ,
Onde Kiísito, Muna-Mokonga mmbé aoenda.»
17 Yéso áongoɗea: «Maseye k'oɓɛ Simó Muna-Yɔ́na ka nyɔngɔ nde,
nna nkpa aámbé akophangi nyɔngɔ nde base, andiu tɔ Abɛ mmbé
a na koba. 18 Eme neongoɗi gǎkɛ ɓe: Onde Pétɛɛ, na gǔ á ɛtɛ nde
aunge nɛphɛkande kanisa nɛmɔ, ɓukpɛkpɛ á kukuwa kágeɛku ú
ka kema. 19 Nekophande phembekete á koɓoamɛ á na koba. Kema
bui nde oyande ka mokonda, ɓáyande ú na koba. Kema bui nde
ooɓeekea ka mokonda, ɓáɓeekeande phɔtɔ ú na koba[1] .» 20 Mpɔ áǒimisia
ɓagoigi nɛkɛ akpɛ gea, ɓákángoɗeɛmbɛ mɔnɔ nkpa gea te, ande
Kiísito.»

Yéso aúbisi nyɔngɔ á kukuwa na jujuka akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mal 8.31-9.1; Lók 9. 22-27)

21 Kambenɔ ndɔ, Yéso áokpanga úbisa á ɓagoigi nɛkɛ base gea:
«Akeni négɛ na Yɛusalɛ́ma na tambaga ka njaga á ɓagbɛga, ɓakɔta á
ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga, na ɓaphangigi-ɛɔphi. Ɓámokusisande, esa
á ko isaɔ, nejujukande ka kukuwa.» 22 Mpɔ, Pétɛɛ áonga na Yéso ka
mpɛphɛ, áokpanga phekeaga akɛ te: «Mɔkɔta, ambe Mokonga ákoambɛ,
nyɔngɔ ndɔ katɔtɔkɛanɛmbɛ k'oɓɛ!» 23 Yéso áǒphaia ka Pétɛɛ, áongea: «Gǎ
nɛkɔ mbusani, Sɛtáni nde ca! Onde ephiphi ajeɗe k'eme nga, kanisia akɔ
nna ɓea Mokonga, andiu tɔ á kokpa.»
24 Mpɔ Yéso áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Aoɓá nkpa n'akondi ɓea ani,
áɗeketɛ kanisia ka phɔa akɛ sasakɛ, ákumbɛ musalaba nɛkɛ, ámoɓeɛ.
25 Ka nyɔngɔ nde, mmbé akondi amisa á enda akɛ, aɓungisande. Mmbé a
gǎkɛ oɓeekea ɓungisa á enda akɛ ka nyɔngɔ ani, atɔande goto ú. 26 Cɔ,
aoɓa nkpa n'atɔi kema bubui á ka mokonda n'aɓungisi gǎkɛ enda akɛ,
ɛtɔi ndɔ anengande k'eke? Ekende ɓɛɔtɔka na ɓemphendi na Mokonga
ka anganisa na enda? 27 Cɔ, Muna-Nkpa, abikande ka ɓophombia ndea
Abɛ, kimoci na ɓamalaeka nɛkɛ. Mpɔ, áonphenda nkpa na nkpa ka

---

[1] **16.19** Yoá 20.23.

ɓeana na tamɓea akɛ[m]. 28 Nenóngoɗi ɗoni gea, ka ɓenu íɓundɔ ɓowani,
ɓákákuwɛku mosá á ɔna á Muna-Nkpa, n'aobika ɓea Moamɛ.»

Keongi á Yéso ěkěti

(Ɔna phɔtɔ Mal 9.2-13; Lók 9.28-36)

17 1 Mbusa á esa ngia á njaga (6), Yéso áɔ̌bɛɗa Pɛ́tɛɛ, Yakɔ́ɓɔ na
muna-amakɛ Yoáni, ɓáoga sasaɓɔ ka mamba endanda. 2 Kó,
keongi á Yéso áǒketia mosá aɓɔ, áɔbɛnya ɓea mani. Ngɔmbɛ nɛkɛ
áobusumana ɓea owanga[n]. 3 Mpɔ, Mósa na Ɛlía ɓáɔ̌sɛnɛkɛa, ɓáɔyɔngaga
na Yéso. 4 Pɛ́tɛɛ áongoɗea Yéso te: «Mɔkɔta, a ánjá ka ɓesu ika wani.
Akoɓa n'okondi, nɛphɛkande ɛma isaɔ wani: moci k'ɔɓɛ, moci ka Mósa na
moci ka Ɛlía.»
5 N'aphɔ́tɔ ɔyɔnga, iimbiɔ á egugu nde ana owanga áǒgbukumia. Ɛsɔ
áɔɔkɛkana k'egugu ndɔ ɓe: «Mmbé ande Miki nɛmɔ á ekondi, nena
maseye ka yɛ phê. Mɔ̌kani yɛ.» 6 Ɓî ɓagoigi ɓáɔki ɛsɔ ndɔ, ɓáoɓá na
kɔɓɔɓɔkɔ phê, ɓáoguwa ka oɗo na ɓákpungbumanigi. 7 Yéso â gǎkɛ
ǒɓîmisia, áǒdunga, áǒsosea: «Mani, ɓókoɓangɛ mɔnɔ.» 8 Mpɔ ɓáotaisa iso
aɓɔ, ɓákamɔ̌nɛ ye nkpa ɓangbo, tɔndɔ Yéso sasakɛ. 9 Ka dida aɓɔ mamba,
Yéso áǒsosea te: «Ɓókontɔmiɛ mɔnɔ nkpa nyɔngɔ á mphaniɔ nde, na ka
ɓî Muna-Nkpa ajujukaeka ka kukuwa.»
10 Mpɔ ɓagoigi ɓáomǔsia Yéso: «Ka nyɔngɔ sina nde ɓaphangigi-ɛɔphi
ɓámáɔyɔnga te, akeni phɔ Ɛlía ábikɛ[o]?» 11 Yéso áǒsikisia: «Eya, Ɛlía
akeni na bika kagea, aɓɔngisɛ nyɔngɔ bui. 12 Cɔ, nenóngoɗi gǎkɛ te:
Ɛlía a ye biki, ɓakpa ɗáɓákánengekisi, ɓâ ndiu ongea na kema bui nde
ɗáɓakondi. Ɓondɔ tɔ unge ɓɔ, ɓántambisagande Muna-Nkpa.» 13 Mpɔ,
ɓagoigi ɓáoengekisa gea, ɗáǒngoɗea nyɔngɔ kaphɔa á Yoáni-Mɓatisi.

Yéso anamisi miki moci n'anegǎ

(Ɔna phɔtɔ Mal 9.14-29; Lók 9.37-43a)

14 Mbenɔ nde Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓákiɗi ɔma nde usɛsɛ á ɓakpa ɓaɓei,
nkpa moci áombikia Yéso, áongbukia muanku, 15 áongoɗea: «Mɔkɔta,
nkuia miki nɛmɔ ngomi. Yɛ, aotambaga phê na kukuwa á ega. Mbenɔ
nde aontena, mɔngó ásii aoguwa ka nsa, nɛngbo k'iɓo. 16 Nembikima ne
ka ɓagoigi nɛkɔ, ɓákátɔkima gǎkɛ amisa akɛ.» 17 Yéso áonsikisia gea:
«Ɓenu ɓatóa-k'ɛɓɔkɔti ajeɗe na á ɓatɔa-kanga-á-ɓeekea á Mokonga nde
ca! Neikande na ɓenu ka mbenɔ kuunga ani? Mbenɔ kuunga ani nde
nenóphiphiande? Cɔ, mbikani kani na miki ndɔ koni.» 18 Yéso áǒkěa
nsombo ndɔ, áonjuana miki ndɔ, ka mbenɔ ndɔ tɔ, miki áoama.

---

[m] **16.27** Ɔna Jab 62.13; ɓaLɔ́m 2.6.

[n] **17.2** Ɔna 2 Pɛ́t1.16-18.

[o] **17.10** Ɔna Mal 3.23

19 Mbusa, ɓagoigi ɓáɔsɛkɛɗa bíbí á Yéso, ɓáomŭsia ka mpɛphɛ
gea: «Ka nyɔngɔ sina nde ɓɛ́kɛ́tɔki phumba á nsombo ndɔ?» 20 Yéso
áŏsikisia gea: «Ka nyɔngɔ nde ɓeekea anu aábɔa phɛ̂. Nenóngoɗi
ɗoni gea, atúoɓa na ɓo tɔ na ɓeekea ábɔa ɓea mbuka á aladáli,
ɓotóngeande mamba nde: ‹Towa wani, ógɛ kó!› Atógande, ka
kema kátóukɛku tɔtɔkɛana ka njaga anu. [21 Ka phumba á nkoko á
nsombo nde, akeni tɔ na ɛmɛmi na ika kanga á eaga ka mɛma á
Mokonga[ɔ].]

Yéso a goto ɔtŏmia nyɔngɔ á kukuwa na jujuka akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mal 9.30-32; Lók 9.43b-45)

22 Esa moci, Yéso na ɓagoigi ɓɔbu ɗáɓadondani k'ímoci na Galiláia, Yéso
áŏgea: «Ɓámbisande Muna-Nkpa, ka njaga á ɓakpa. 23 Ɓɔ, ɓánkusisande.
K'esa á ko isaɔ, ajujukande ka kukuwa.» Ɓagoigi ɓáɔɓɛa phɛ̂.

Pɛtɛɛ na Yéso ɓáphendi manjanja á endu ndea Mokonga

24 Mbenɔ nde Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓákiɗi ka Kapɛɛnaúmu,
ɓaphendisigi-manjanja á endu ndea Mokonga, ɓáɔnsɛkɛɗɛa Pɛ́tɛɛ,
ɓáomŭsia: «Mphangigi nɛnu nnaophenda manjanja á endu ndea
Mokonga ee[p]?» 25 Pɛ́tɛɛ áonsikisia: «Eya, aophendaga.» Ɓî Pɛ́tɛɛ angi
k'endu, Yéso â phɔ okpanga ngoɗea akɛ: «Simɔni, okanisi ɓo? Ɓa
ani ɓunde ɓaamɛ á ka mokonda nde ɓáŏphendisa manjanja: ɓaniki
á nji? Ɓakɛni?» 26 Pɛ́tɛɛ áonsikisia gea: «Ɓakɛni.» Yéso áongoɗea:
«Ande gea ɓaniki á nji ɓánaophenda ka kema. 27 Cɔ, ɓékéokonda
ɓɛisa á ɓakpa nde. Ka ɓondɔ, gă k'etuú, ómakeɛ kɔɔɓɔ, su nde
ɔɔmɔ̆pha kama mosá-mosá, koɗa aphɛnɔkɔ akɛ. Kó, oɗondande
ngɔa moci, bɛɗa ú, óɓophɛ ka phenda á manjanja ínɛmɔ n'índe
akɔ.»

Ani mmbé ĕnyényi ɓadakɛ ka Koɓoamɛ ndea na koba?

(Ɔna phɔtɔ Mál 9.33-37; Lók 9.46-48)

18 1 Ka mbenɔ ndɔ, ɓagoigi ndea Yéso ɓáobika omŭsia gea
te: «Ani mmbé ĕnyéni ɓadakɛ ka koɓoamɛ á na koba?»
2 Yéso áɔmɔphana miki abɔbɔa, áomamisa kaɔlɔ aɓɔ, 3 na yɔnga
te: «Nenóngoɗi ɗoni gea, aoɓá n'oɓókókĕti tamɓea anu ajeɗe,
ɓôɓá ɓea á ɓamiki ɓábɔbɔa, ɓókóngiɛku ka koɓoamɛ á na
koba. 4 Nkpa buakɛ mmbé ĕdidisande na ɓá ɓea miki ábɔbɔa
nde, aámmbé ĕnyénande ɓadakɛ ka koɓoamɛ á na koba. 5 Nkpa

[ɔ] **17.21** Miki á nyɔngɔ nde nna suɓia ɓuku nɛngbo á kala.

[p] **17.24** Ɔna Juá 30.11-16.

buakɛ mmbé aonsesea miki abɔbɔa ɓea mmbé k'ina ani, amosesi eme.

Kóngusɛmbɛ dakɔ ka ɓojeɗe

(Ɔna phɔtɔ Malíkɔ 9.42-48; Lóka 17.1-2)

6 «Nkpa nde a gǎkɛ ongusa ka ɓaniki nde ɓamobeeki suɓia ɓojeɗe,
atókeni ɓámɓɔɛɛ na ɛtɛ angbongbo ka kingo na makea akɛ ka oɓenge.»
7 «Ngomi ee! Ka ɓatɔa ka mokonda, ka nyɔngɔ á ephiphi danga-danga
nde aógusa ka ɓojeɗe. Ephiphi ajeɗe kaukɛku kiɗiana, andiu ngomi ka
nkpa nde aɔmɓɛtɛkisa na dakɛ. 8 Akoɓa njaga n'ecinji akɔ n'aokongisa
ka ɓojeɗe, tena ú, ómakɛ ɗanga n'oɓɛ. Akeni k'óɓɛ ngia ka enda á ɗoni
n'ona njaga moci na ecinji moci, kanga á ngia ka nsa á mɛyɔ n'ona njaga
iɓɛ na ecinji iɓɛ. 9 Akoɓa iso akɔ moci n'aokongisa ka ɓojeɗe, phongota
ú, ómakɛ ɗanga n'oɓɛ. Akeni k'oɓɛ óngiɛ ka enda á ɗoni n'ona iso moci,
kanga á ɓa na iso iɓɛ, na maka akɔ ɛɛmbɛ á nsa nde nnaoimika.»

Mɛní á mɔgɔgɔ n'aɓungigi

(Ɔna phɔtɔ Lók 15.3-7)

10 «Cɔ, ɛngɛphani! Ɓɔ́kɔ̌mɓɛnjiɛgɛmbɛ ka ɓaniki aɓɔɓɔa ndɔ, ka nyɔngɔ
nde, nenongoɗi ɗoni gea, ɓamalaeka nɛɓɔ ɓá tɔ esa bui mosá á Abɛ na
koba. 11 [Ka nyɔngɔ nde Muna-Nkpa ɗábiki kǒamisa ka mĕma ɓunde
ɗáɓaɓungigi[s] .]
12 «Bookanisia ɓo? Akoɓa nkpa n'ana ɓamɔgɔgɔ mia (100), ka ɓɔ moci
n'aɓungigi, k'éɗeketɛku ɓundɔ ɓuangbo nkama njia á njaga gena na
ngia á njaga gena (99) gŭ á mamba, áoga onkaɓa mmbɔ atoɓungigi?
13 Nenongoɗi ɗoni gea, akoɓa n'amɔ̌ni, aɓande na maseye kaphɔa á
mɔgɔgɔ ndɔ, kɔnyɛ́nya ɓundɔ nkama ngia á njaga gena na ngia á njaga
gena (99) ɓundɔ ɓákátoɓungigi. 14 A gǎkɛ tɔ ɓo k'Abanu mmbɔ a na koba,
nnaokonda ka ɓaniki ndɔ moci áɓungɛgɛ.»

Bɔphɛi kaphɔa á mbeeki nde agi ɓojeɗe

15 «Aoɓá dakɔ n'akogĭ ɓojeɗe, gǎ ónphangiɛ ɓojeɗe nɛkɛ na ɓo tɔ na
yɛ ɓaɓɛ. Aoɓá n'akɔɔki, ámbe onjisi goto k'ekita. 16 Cɔ, a gǎkɛ oɓa na
kákɔɔki, mbɛɗa nkpa moci, kaɓɛ ɓakpa ɓaɓɛ, bíndɔ Ɓuku á Mokonga
ayɔngi gea: «Ambe nyɔngɔ bui ɓátenɛ ú k'ɛsɔ á ɓaɗigimisi ɓaɓɛ, kaɓɛ
ɓasaɔ[t] .» 17 Aoɓá gǎkɛ na kaɛɓɔki, tɔ̌mia nyɔngɔ nɛkɛ ka kanisa. Aoɓá
n'aye phɔtɔ ɔka á kanisa, ntanga ɓea mphendisiga-manjanja, na nkpa nde
nna mɓeeki.

---

[s] **18.** [Nyɔngɔ nde nna suɓia ɓuku nɛngbo nnde á kala.] Ɔna Lók 19.10

[t] **18.16** Tɔlá 19.15.

18 «Nenóngoɗi ɗoni gea, kema bui nde ɓooya ka mokonda, ɓayande na
koba, na kema bui nde ɓooɓěkea ka mokonda, ɓaɓeekeande ú na koba[u].
19 «Nenóngoɗi goto ɗoni gea, aoɓá ɓakpa ɓaɓɛ sɔsɔɓɛ anu ka mokonda
nde na ɓáɔkani ka mɛma á nanga kema sina, Abɛ mmbɔ a na koba
ěophande kema nde ɓámɛmi. 20 Nga, ɔma nde ɓakpa ɓaɓɛ, kaɓɛ ɓasaɔ na
ɓádondani k'ina ani, eme ne ka ɔlɔ aɓɔ.»

Mɛní á mɓɛɗanigi nde nnaokonda íma á ɓojeɗe

21 Cɔ, Pétɛɛ áoga bíbí á Yéso, áomŭsia: «Mɔkɔta, neimande ɓojeɗe nde
muna-ayi aomogeea mɔngɔ kŭngani? Aɓɛ tɔ mɔngɔ ngia á njaga iɓɛ (7)?»
22 Yéso áonsikisia: «Ɓɛɛndɔ, nna tɔ mɔngɔ ngia á njaga iɓɛ. A ndiu mɔngɔ
nkama ngia á njaga iɓɛ (70) mɔngɔ ngia á njaga iɓɛ (7).
23 Cɔ, ka nyɔngɔ índɔ unge koɓoamɛ ndea na koba akengeani na mɛní
ndee: Moamɛ moti ɗákondi áubɛ nyɔngɔ á ɓangɔwa nɛkɛ nnde ɗáɛɛkisi
ɓaɓɛɗagi nɛkɛ. 24 Ɓî ɗákpangi tanga í, ɓáombikia na mbɛɗagi moci
mmbé ɗátú na nyɔngɔ óphendɔ á ɓangɔa ásii phê. 25 Mbɛɗagi ndɔ ɗákátú
gǎkɛ na ka kema ka phenda á ɓangɔa ndɔ. Ka ɓondɔ, moamɛ áososea
gea, ɓánsombisɛ yɛ ɓea nkɔɓɛ, ɓánsombisɛ phɔtɔ nkakɛ, ɓaanakɛ na
nkumba nɛkɛ bui nde ɗátú ne, ka phenda á nyɔngɔ nɛkɛ. 26 Mɓɛɗanigi
ndɔ, áogbuka muanku akɛ mosá á moamɛ ndɔ, áonɗengemisaga ɓe:
‹Omophiphia phɔ ka měma, nekophendande ɓangɔa nɛkɔ bui.› 27 «Moamɛ
ndɔ, áonkuia mbɛɗanigi nɛkɛ ngomi phê, Aoíma nyɔngɔ á ophendɔ na
ɗeketa á mbɛɗanigi ndɔ ágě.
28 Ka toka á mbɛɗanigi ndɔ wa, áoɗondana na ka ɓadakɛ ɓaɓɛɗanigi,
mmbé ɗátú na nyɔngɔ á ophendɔ nɛkɛ á ɓangɔa mia moci (100).
Aondunga, áonkpata ka kingo, áongea: ‹Phenda ɓangɔa nɛmɔ!›
29 Dakɛ mbɛɗanigi áogbuka muanku mosá akɛ, áoɗengemisaga gea:
‹Ómophiphia phɔ ka měma, nekophendande!›
30 Mokoo á ɓangɔa kakondɛ, Aongisisa ka mekakɔ na ka ɓî
amphendaeka ɓangɔa ndɔɔ.
31 Ɓî ɓaɓɛɗanigi ɓunɛngbo ɗáɓaɔni kema ndɔ, ɓáɔɓɛa phê, ɓáoga
ɔntɔmiaga mɔkɔta nɛɓɔ kema bui nde ɗágeani.
32 Mpɔ mɔkɔta áɔmɔphana mbɛɗanigi ndɔ, áongea: ‹Mɓɛɗanigi
ajeɗe nde ca! netóími nyɔngɔ á ophendɔ nɛkɔ bui, ka nyɔngɔ nde
otómoɗengemisigi. 33 Atókeni phɔtɔ oɓɛ ónkuiɛ dakɔ ngomi, ɓíndɔ eme
netóokui ngomi.› 34 mɔkɔta nɛkɛ áɔɓɛa phê, áombisisa mbɛɗanigi ndɔ ka
njaga á ɓatɔa-tambisaga, na ka ɓî aphendaeka ɓangɔa nɛkɛ bui.»
35 Yéso áotutuisa yɔnga ɓe: «Abɛ mmbɔ a na koba ageaeka tɔ ɓo, ka
nkpa nde nnaokonda íma á ɓojeɗe ndea dakɛ ka měma akɛ bui.»

---

[u] **18.18** Ɔna Yoá 20.23.

Bɔphɛi ndea Yéso gŭ á keye

(Ɔna phɔtɔ Mal 10.1-12)

19 1 Ɓî Yéso agɔɓi ye ɓɔphɛi ndɔ, áɔmɛa ka Galiláya, áoga na Yudéa,
kubi a Yɔɔdáni. 2 Usɛsɛ á ngbo á ɓakpa ɓáomɓea, âkŏamisa
ɓasambi kó.
3 ƁaPhaisáyɔ ɓuangbo ɓáombikia ka tomba akɛ, ɓáomŭsia gea: «Ɛɔphi
nɛsu asosi gea, mŏko á n'yɛ tɔ nkakɛ ka nyɔngɔ bui?» 4 Yéso áŏsikisia:
«Ɓókótangimbɛ nyɔngɔ nde suɓi á ɓuku á Mokonga: ‹Ka nkpangeɔ,
Ababisa ɗánjɔnji mŏko na nke, 5 mpɔ, Mokonga áogea: Ka nyɔngɔ índɔ
unge, mŏko anɗeketande abakɛ n'amakɛ, ɓáojukana na nkɛ, ɓɔbu ɓaɓɛ
ɓáɓande nkpa mo[y] .› 6 Ka ɓondɔ, ɓáká ye ɓakpa ɓaɓɛ, ɓá ndiu nkpa mo.
Cɔ, nkpa kakatanisɛmbɛ kema nde Mokonga ajuki.» 7 ƁaPhaisáyɔ ɓâ goto
omŭsia: «Cɔ, ka nyɔngɔ sina nde Mósa ɗásŏsi găkɛ gea, akeni mŏko
ámophɛ nkakɛ ɓaoɓa á keye mbenɔ á ya akɛ[a] ?» 8 Yéso áŏsikisia: «Mósa
ɗánososi ya á ɓake ɓanu ka nyɔngɔ á gbaga á mĕma anu. Ɗákákpangi
găkɛ ɓo. 9 Nenóngoɗi gea, aoɓá nkpa nan'ye nkakɛ năna tɔ ka nyɔngɔ á
guwa n'itowa áɔmɓɔwa nke ɓangbo, nkpa ndɔ, a ye tɔ ntɔa-otungɔ.»
10 Mpɔ ɓagoigi nɛkɛ ɓáongea te: «Nyɔngɔ á nke na mŏko ayéoɓá ɓondɔ,
kákeni ye pɛ mŏko ndɔ ámukɛ nke.» 11 Yéso áŏsikisia te: «Nna ɓakpa ɓɔbu
ɓáunge ɓáɔtɔka na ɓábeeki nyɔngɔ ndee, tɔndɔ ɓundɔ Mokonga ĕophi
găkɛ ɓukpɛkpɛ á ɓeekea í. 12 Ana nyɔngɔ ɗanga-ɗanga nde aóimisia ɓŏko
uka á ɓake. Nga, ɓuangbo ɓáɓɔkɔtɛani kanga á ɓukpɛkpɛ á uka á nke,
ɓŏko ɓuangbo ɓáunge ɓétŏngu, ɓuangbo ɓákáŏɓuka ɓake ka nyɔngɔ á
bɛɗaneaga á Mokonga ka koɓoamɛ á na koba. Nkpa nde aɔtɔka ɓeekea á
ɓukpɛkpɛ á ɓɔphɛi nde, áɓeekeɛ ú.»

Yéso abisi njaga gŭ á ɓaniki

(Ɔna phɔtɔ Mal 10.13-16; Lók 18.15-17)

13 Ɓakpa ɓáŏbika na ɓaniki ka gea Yéso ébisiɛ njaga na mɛma kaphɔa
ɓɔ, ɓagoigi ɓâ găkɛ ŏphekeaga ɓakpa ndɔ. 14 Yéso ă găkɛ ogea: «Óɗoani
ɓaniki ɓásɛkɛɗɛ bíbí ani, ɓókŏimisiɛmbɛ nga, koɓoamɛ ndea na koba a
ka ɓunde ɓá ɓɛa ɓaniki ndɔ.» 15 Mpɔ, áobisa njaga gŭ aɓɔ, áotoka wa.

Ntɔi moci

(Ɔna phɔtɔ Mal 10.17-31; Lók 18.18-30)

16 Nkpa moci áombikia Yéso, áomŭsia: «Mphangigi, kema ánjá sina nde
négeɛ ka gea, néɓɛ na enda á mɛyɔ?» 17 Yéso áonsikisia te: «Ka nyɔngɔ

---

[y] **19.5** Ɔna Nkp 2.24.

[a] **19.7** Ɔna Tɔl 24.1.

éke nde oomúsia kaphɔa á kema ánjá? Mmbé aanjánjá a tɔ mo. Aoɓá̋
n'okondi ngia ka enda á mɛyɔ, cɔ, amba ɛɔphi.» [18] Nkpa ndɔ â goto oúsia:
«Ɛɔphi sina?» Yéso áonsikisia: «Komoɛ mɔnɔ nkpa, kotunganɛ mɔnɔ,
koúɓɛ mɔnɔ, kodigimisɛ mɔnɔ nyɔngɔ á mbɛa ka nkpa, [19] ndokomisa
abakɔ n'amakɔ, nkonda dakɔ ɓíndɔ ŏkondi oɓɛ sasa akɔ[b].» [20] Moganda
ndɔ áongoɗea: «Déneambi nndɔ bui. Cɔ, kema sina nde amojiganei
goto?» [21] Yéso áongea te: «Aoɓá n'okondi ɓa ntɔa-anjanja phê, gă
ósombisɛ nkumba nɛkɔ bubui, óɓophɛ ɓatɔa-ɓuyɛnɛ ɓangɔa í, na oɓande
n'ɛtɔi na koba. Mbusa índɔ, bika ómoɓeɛ.» [22] Ɓî moganda ndɔ aɔki ye ɓó,
áoga n'aɓɛi, ka nyɔngɔ nde ɗátú ntɔi-phê.

[23] Mpɔ Yéso áŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Nenóngoɗi ɗoni gea, aákpɛ ka
ntɔi ngia ka koɓoamɛ á na koba. [24] Nenongoɗi goto gea, aaphŏ ka ngamia
ngia suɓi á kubu á mŭphe, andiu găkɛ akpɛ phê ka ntɔi ngia ka koɓomɛ
ndea Mokonga.» [25] Ɓî ɓagoigi ɓáɔki ye ɓó, ɓáoyayama phê, ɓáɔnyɔngaga
gea: «Cɔ, ani mmbé aɔtɔka n'aami?» [26] Yéso áɔ̌ɛnjia, áŏngoɗea te: «Nndɔ
nnaɔtɔtɔkɛana ka ɓakpa, kema bui a găkɛ ɔtɔtɔkɛana ka Mokonga.»

[27] Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áongoɗea Yéso: «Ɔna phɔ, ɓesu găkɛ, ɗeɓeɗeketi kema
bui ka ɓea akɔ, cɔ, ɓɛtɔande kema sina?» [28] Yéso áŏngoɗea: «Nenongoɗi
ɗoni gea, mbeno nde Muna-Nkpa aikande ka kankaanga á ɓoombia
ka mokonda nde abikande, ɓenu íɓunde ɗoɓomoɓĭ, ɓoikande phɔtɔ
ka kankaanga nkama na iɓɛ (12) ka tena á nyɔngɔ á ekuna nkama
na iɓɛ ndea Isilaɛ́li. [29] Na nkpa buakɛ mmbé ɗáɗeketi endu nɛɓɔ,
ɓamuna-amakɛ, ɓawakɛ, abakɛ, amakɛ, ɓaniki nɛkɛ, na ciko nɛkɛ
ka nyɔngɔ ani, ɓátɔande ú kɔnyɛ́nya mɔngɔ mia-moci (100), na tɔa
phɔtɔ enda á mɛyɔ. [30] Cɔ, ɓakpa ɓásii nde ɓágăkɛ kĕkɛnde ɓatɔa-kama
mosá-mosá, ɓáɓande ɓatɔa-mbusa na ɓakpa ɓásii ɓundɔ ɓákĕkɛnde
ɓatɔa-mbusa, ɓáɓande ɓatɔa-kama-mosá-mosá.»

Mɛní á mŏkŏ á ciko á mijabibu na ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ

20 [1] «Koɓoamɛ á na koba akengeani na ndee: Nkpa moci ɗájuani ka
mɔkɛsuɛ, ka kaɓa á ɓakpa á bɛɗanaga ka ciko nɛkɛ á mijabibu.
[2] Áɔɔkana n'aɓɔ k'ophendɔ nde akeni k'esa ímoci. Mpɔ, áŏteka ka ciko
nɛkɛ á mijabibu. [3] Áojuana goto ka mbenɔ á nji a sasí, áɔ̌ɓɔna ɓakpa
ɓunɛngbo na ɓámamege k'ɔma ndɔ tɔ, kanga ekuma. [4] Áŏngoɗea: ‹Benu
phɔtɔ, găni ɓɔ́bɛɗanɛgɛ ka ciko nɛmɔ á mijabibu, nenóphendande
ophendɔ índe akeni.›» [5] Ɓakpa ndɔ ɓáoga. Mɛnɛa-ciko â goto ojuana ka
kantende na akpaala, â tɔ ogea ɓó.

[6] Ajuani goto ka oyonga, aŏdonda ɓakpa ɓunɛngbo na ɓamamege
k'ɔma ndɔ tɔ, áŏngoɗea: «Ka nyɔngɔ eke nde ɓoiki wani ɓógaomaka

---

[b] **19.19** Ɔna Juána 20.12-16; Tɔláti 5.16-20; ɓaláwi 19.18.

mani, kanga ekuma?» 7 Ɓáonsikisia gea: ‹Ka nyɔngɔ nde nkpa kásongisi
k'ekuma.› Áŏngoɗea: ‹Cɔ, ɓenu phɔtɔ, găni ɓɔ́bɛɗanɛgɛ ka ciko nɛmɔ á
mijabibu.›»
8 «Aɓi ye ɔgɔgɔ, mɛnɛ á ciko áongoɗea mamei-ekuma nɛkɛ: ‹Ɔ́ɔphana
ɓaɓɛɗanigi, ómphendɛ nkpa na nkpa ophendɔ nɛkɛ. Ókpangambɛ
na ɓatɔa-mbusa, óophiphia na ɓatɔa-mosá.› 9 Ɓundɔ ɓátókpangi
ekuma k'oyonga, ɓâ phɔ obika nkpa na nkpa áɔɓɛɗa ophendɔ nɛkɛ
nnde akeni ka esa moci. 10 Ɓundɔ ɗáɓakpangi ekuma mosá ɓáobika,
ɓáokanisia gea, ɓátɔande kɔɔnyɛ́nya ɓadaɓɔ. Ɓɔ, ɓâ ndiu phɔtɔ
ɔtɔa nkpa na nkpa ophendɔ nde akeni ka esa ímoci. 11 Ɓî ɓátɔi ye
ophendɔ ndɔ, ɓáokpanga ngɔngɔneaga á mɛnɛa-ciko na 12 yɔngaga
gea: ‹Ɓakpa nde ɓabiki mbusa ɓábɛɗanigi tɔ ka mbenɔ moci, ô
tɔ ôphenda ɓea ɓesu íɓundɔ ɓekini mani na ɓɔɛlu ɓeogaomaka
mani?›
13 Mɛna-ciko ă găkɛ onsikisia k'aɓɔ moci te: ‹Dani, kékogi ajeɗe.
Kótóɓeeki phɔ́ gea, nekophɛ ophendɔ nde akeni k'esa ímoci? 14 Cɔ, bɛɗa
ophendɔ nɛkɔ ógɛ. Nekondi phɔtɔ nénphendɛ nkpa nde atóbiki mbusa
ɓea oɓɛ. 15 Kékeni gea á ɓangɔa nɛmɔ ɓindɔ nekondi? Cɔ, ona ngini ani ka
nyɔngɔ nde nende nkpa anjánjá?› 16 Yéso áɔgɔɓɛa nyɔngɔ ɓe: ‹Ka ɓondɔ
unge, ɓatɔa-kama mosá-mosá ɓaɓande ɓatɔa-mbusá, na ɓatɔa-mbusá,
ɓaɓande ɓatɔa-kama mosá-mosá.›»

Yéso atɔ̌mi ka mɔngɔ á ko isaɔ nyɔngɔ á kukuwa na jujuka akɛ

(Ɔna phɔtɔ Malíkɔ 10.32; Lóka 18.31-34)

17 Ɓî Yéso ɗáotaia na Yɛusaléma, aɔ̌ɔphana ɓagoigi nɛkɛ nkama na
ɓaɓɛ (12) ka mpɛphɛ. Na ɓáphɔ́tɔ k'aphe, áŏgea: 18 «Ɔkani, ɓeotaia na
Yɛusaléma. Kó, ɓámbisande Muna-Nkpa ka njaga á ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa
na ɓaphangigi-ɛɔphi. Na ɓɔ ɓaunge, ɓatenande nyɔngɔ á akɛ akpɛ ka kusa
akɛ. 19 Ɓámbisande ka njaga á ɓatɔ á kanga ɓeekea ka gea, ɓánɛphɛɛ,
ɓámɓindɛ na gbutu na kɔkɛaga akɛ ka musaaɓa. Mpɔ, k'esa á ko isaɔ
ajujukande ka kukuwa.»

Ɛmɛmi á amakɛ na Yakɔ́ɓɔ na Yoáni

(Ɔna phɔtɔ Mál 10.35-45)

20 Cɔ, nka Jɛɓɛɗáyɔ na ɓaniki nɛkɛ ɓaɓɛ, ɓáobika mɔtɛ á Yéso. Amaɓɔ
áogbuka muanku akɛ mosá Yéso, ka mɛma akɛ kema moci. 21 Yéso
áomŭsia: «Eke nde okondi?» Nke ndɔ áonsikisia te: «Ɓaniki nɛmɔ
ɓaɓɛ ɓaunge. Beekea kani ka gea moci áikɛ ka njaga akɔ á mŭku na
ɓangbo áikɛ ka njaga akɔ á nkei ka koɓoamɛ nɛkɔ.» 22 Yéso áosikisa gea:
«Ɓókóoúba kema nde ɓɔɔmɛma. Ɓɔɔtɔka na ɓonu kiɓe á tambaga nde
nenoande?» Ɓáonsikisia: «Eya, ɓɛɔtɔka.» 23 Mpɔ, Yéso áŏngoɗea: «Ɗoni,

ɓonoande kiɓe nɛmɔ á tambaga[c]. Cɔ, ikisa á ɓakpa ka njaga ani á mŭku
na nnde á nkei, nna găkɛ nyɔngɔ nɛmɔ. Ɔma ndɔ, a tɔ ka ɓunde Abɛ
ɗɛ̃ɓɔngisi í.»
24 Mbenɔ nde ɓagoigi ɓunɛngbo nkama ɓáɔki ɓó, ɓáɔ̌ɓɛɛa ɓamunamaɓɔ
ndɔ ɓaɓɛ. 25 Mpɔ, Yéso áɔ̌ɔphana ɓɔbu kimoci, áŏngoɗea te: «Ɓoúba gea,
ɓaamɛ ɓundɔ ɓémamei ɓakpa ɓá na ɓukpɛkpɛ gŭ aɓɔ, na ɓakɔta ɓá
phɔtɔ ŏphangia ɓakpa kɔkɔta nɛɓɔ base. 26 Cɔ, sɔsɔɓɛ anu, kaɓɛku ɓo.
Aoɓá̋ ka ɓenu moci n'akondi ɓá á mɔkɔta, akeni găkɛ áɓɛ mbɛɗanigi
nɛnu. 27 Aoɓá̋ ka ɓenu moci n'akondi ɓá ntɔa-kama mosá-mosá, akeni áɓɛ
nkɔɓɛ nɛnu. 28 Nga, Muna-Nkpa kábiki ka bɛɗaneaga akɛ, abiki ndiu
ka bɛɗaneaga á ɓakpa na bisa á enda akɛ k'ophendɔ ka amisa á ɓakpa
ɓásii[d].»

Yéso aeamisi ɓakeime-ime

(Ɔna phɔtɔ Malíkɔ 10.46-52; Lóka 18.35-43)

29 Ɓî Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓatoki na Yɛlíkɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓáomɓea.
30 Ɓakeíme-íme ɓaɓɛ ɗáɓaiki ka mpɛphɛ á aphe. Ɓî ɓáɔki gea, Yéso
aɔnyɛ́na, ɓáokoga: «Mɔkɔta hoo! Mosuko á Daúdi hoo! Ósokuia ngomi
ee!» 31 Usɛsɛ á ɓakpa ɓáŏkea ka gea ɓádakanɛ, ɓakeime-ime ndɔ ɓâ
ndiu osososisa nkogɔ: «Mɔkɔta hoo! Mosuko á Daúdi hoo! ósokuia
ngomi ee!» 32 Yéso áomama, áɔ̌ɔphana, áŏúsia: «Ɓokondi nénogeeɛ ɓó?»
33 Ɓáonsikisia: «Mɔkɔta, koɗa iso asu.»
34 Yéso áŏkuia ngomi, áŏdunga k'iso, mɔngɔ moci ɓáɔɔnapha, mpɔ
ɓáomɓea.

Yéso angi ka Yɛusalɛ́ma

(Ɔna phɔtɔ Mál 11.1-11; Lók 19.28-40; Yɔá 12.12-19)

21 1 Ɓî Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓabiimisi Yɛusalɛ́ma, ɓáojua bíbí á
nji Bɛtɛpháge, ka mamba Misɛitúni[e], áŏteka ka ɓagoigi nɛkɛ ɓaɓɛ
mosá. 2 Aŏngoɗea te: «Găni ka nji ndɔ a mosá anu. Ɓondondande kɛ̃kɛ
nde mponda moci na ɓámɓɔi n'aiki kimoci na anakɛ. Ókoɗani ɓóóbikɛ
ně mɔtɛmɔ. 3 Aoɓá̋ na ɓánoúsi ka nyɔngɔ aɓɔ, ɓóŏgea te: ‹Mɔkɔta aámbé
ɛ̌ɔphanei.› Mɔngɔ moci ɓáeɗeketande ɓágɛ.» 4 Cɔ, nndɔ bui áojua ka gea
te nyɔngɔ nde mɔtu-nyɔngɔ ayɔngi, átɔtɔkɛanɛ: 5 «Óngoɗea ɓatɔ á ka
Sayúni te:
Engani phɔ!
Mɔkɔta nɛnu abiki mɔtɛnu.
Ande ntɔ-aphɔngɔ,

[c] **20.23** Ɔa Eku 12.2.
[d] **20.28** Ɔna 1 Tim 2.6.
[e] **21.1** Ɔna Málikɔ 11.1.

akambi gŭ á nka-mponda
na mponjo á mponda, miki á mponda[ε].»
6 Ɓagoigi nɛkɛ, ɓáoga ɔtɔtɔkisa kema nde Yéso atóesosei. 7 Ɓáǒbika na
nka-mponda na mponjo á mponda na ɓáoyi ngɔmbɛ nɛɓɔ gŭ aɓɔ, Yéso
áoikiɗia u. 8 Usɛsɛ á ɓakpa ɓáogbandua ngɔmbɛ nɛɓɔ k'aphe. Ɓuangbo
ɓáotena ntabe á me, ɓáóoyea k'aphe[g]. 9 Usɛsɛ á ɓakpa nde ɗáɓáotamba
mosá á Yéso na mbusa akɛ, ɓáokoga te:
«Obebɔ ka Mosuko á Daúdi!
Mokonga ábisɛ njaga akɛ gŭ á nkpa nde aobika k'ina á Mɔkɔta!
Obebɔ ka Mokonga na koba[h]!»
10 Mbenɔ nde Yéso ɗángi ka Yɛusaléma, ɓakpa ɓáoagatana. Ɓáogea:
«Nkpa sina mmbe?» 11 Ɓundɔ ɗáɓatambi kimoci na Yéso ɓáǒsikisia te:
«Ande Yéso mɔtu-nyɔngɔ, ntɔa-Nasaléti á ka Galiláia.»

Yéso angi k'endu á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Málikɔ 11.15-19; Lóka 19.45-48; Yoáni 2.13-22)

12 Ɓî Yéso angi k'endu á Mokonga, áǒɓeaga ɓunde ɗáɓaosombisa
nkumba na somɓeanaga sua. Áokpungbumisa tɛta ndea ɓaanganisigi
ɓangɔa na kankaanga á ɓasombisigi ɓamboe. 13 Mbusa, áǒgea
ɓakpa ndɔ te: «Suɓi á ɓuku á Mokonga, ɓáɗundu gea: ‹Endu nɛmɔ
ɓáɔphanande endu ɛ́mɛmi.› Ɓenu ɓogai gǎkɛ ú k'ɔma nde ɓakukuɓa
ɓáoɗondanaga[i].»
14 Wandɔ, ɓakeime-ime na ɓaɗɔti ɓáɔngɛndɛa Yéso suɓi éndu á
Mokonga, áǒamisa. 15 Cɔ, ka ɔna ketangaɔ nde Yéso ɗági, na nkogo á
ɓaniki k'endu á Mokonga: «Obebɔ ka Mosuko á Daúdi!» Nndɔ áǒɓɛisa
ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa na ɓaphangigi-ɛɔphi. 16 Ka ɓondɔ, ɓáomúsia Yéso:
«Ɔɔki nyɔngɔ ndɔ ɓáɔyɔnga ndɔ?» Áǒsikisia te: «Eya! Ɓókótangimbɛ mɔnɔ
tanda nyɔngɔ nde suɓi á ɓuku á Mokonga? Nyɔngɔ kau ú: Ɗóphangi gea,
aphenɔkɔ á ɓaniki na ɓambɛnjɛ akobembande[j].» 17 Mpɔ, Yéso áǒɗeketa
ɓakpa ndɔ, áoga na Bɛtanía, áoɗá kó.

Yéso asɛmɛigi me

(Ɔna phɔtɔ Mál 11.12-14, 20-24)

18 Mama í ka mbimba, Yéso áoja ka Yɛusaléma, nja áɔmbɛɗa. 19 Aɔɔna
me nde ɓáɔɔphana tíni[k] ka mpɛphɛ á aphe, áokétɛa ú, â gǎkɛ oɗonda

---

[ε] **21.5** Ɔna Jak 9.9.
[g] **21.8** Ɔna 2 ɓaKɔta 9.13.
[h] **21.9** Ɔna Jab 118.25-26.
[i] **21.13** Isá 56.7; Yɛɛ 7.11.
[j] **21.16** Ɔna Jab 8.3.
[k] **21.19** Me ndɔ ɓáɔɔphana ka kesambaye: tíni.

na kágɔmbi. Aɔnsɛmɛaga me ndɔ te: «Kɔ́gɔmbɛeka.» Mɔngɔ moci, me ndɔ áɔɔmɔkaka. [20] Ɓî ɓagoigi ɓáɔni ketangaɔ ndɔ, ɓáoyayama, ɓáɔyɔnga te: «Me nde aɔmɔkaki mɔngɔ imoci ɓó?» [21] Yéso áŏgeae: «Nenóngoɗi ɗoni gea, aoɓá na ɓona ɓeekea kanga á ngăka, ɓókógeɛ ku tɔndɔ kema sumbî negi ka me ndee. Ɓɔtɔkande găkɛ ngonɗea á mamba nnde phɔtɔ: ‹Toka sua óge guiɛ k'oɓenge›, â tɔ ɔtɔtɔkɛana. [22] Aoɓá̋ na ɓona ɓeekea, Mokonga anóphande kema bui nde ɓɔɔmɛma suɓi á ɛmɛmi.»

Músiɔ ka nyɔngɔ á kɔkɔta ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 11.27-33; Lók 20.1-18)

[23] Mbenɔ nde Yéso angi k'endu á Mokonga, áokpanga phɛa. Wa, ɓakɔta á ɓatoɓei-phéa na ɓagbɛga á ka nji á ɓaYúda, ɓáɔsɛkɛɗa bíbí á Yéso, ɓáomúsia te: «Ogi nnde na kɔkɔta sina? Ani mmbe akophi kɔkɔta á gea kema ndee?» [24] Mpɔ Yéso áŏsikisia te: «Eme phɔtɔ neogea nénoúsiɛ. Aoɓá̋ na ɓomosikisii, mpɔ néonóngoɗea kɔkɔta sina nde nɛɔtɔtɔkisa ketangaɔ ně.

[25] Cɔ, ani mmbe ɗánteki mɔnɔ Yoáni-Mɓatisi k'aphe á ɓatisa á ɓakpa? Kaɓɛ Mokonga kaɓɛ n'ande ɓakpa ɓáunge ɗáɓanteki, yɔngani.» Ɓâ găkɛ okpanga yɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te: «Aoɓá̋ na ɓegi te: ‹Mokonga aámbé ɗánteki, ámbé asoúsiande gea: ‹Ka nyɔngɔ éke nde ɗóɓókómɓeeki găkɛ Yoáni?› [26] Aoɓá̋ găkɛ na ɓegi: ‹Ɓakpa ɓaunge ɗáɓanteki› kaɓɛ ánjá nga, ɓeoɓanga usɛsɛ á ɓakpa ɓî kanisia aɓɔ ɓɔbu ande gea te, Yoáni ande mɔtu-nyɔngɔ.» [27] Ka ɓondɔ, ɓáonsikisia Yéso te: «Ɓékéoúba.» Yɛ, â găkɛ ŏsikisia te: «Eme phɔtɔ kénongoɗeɛku kɔkɔta sina nde nɛɔtɔtɔkisa ketangaɔ ně.»

Mɛní á ɓaganda ɓaɓɛ

[28] Yéso áotutuisa yɔnga áogea: «Ɓogi gŭ á mɛní nde ɓó? Nkpa moci ɗátú na ɓaganda nɛkɛ ɓaɓɛ. Áongoɗea mmbe ɓa kama-mosá-mosá te: ‹Mukuamɔ, gă phɔ́ ɔ́bɛɗanɛgɛ k'esa nde ka ciko á mujaɓíɓo.›» [29] Áonsikisia abakɛ te: «Kéokonda.» Mbusa, áoketia kanisia akɛ, áoga. [30] Abaɓɔ â goto tɔ ongonɗea mmbɔ ɓa á ko ɓaɓɛ nyɔgɔ ndɔɔ. Mbɔ áosikisia te: «Eya abɛ, negande.» Mbusa í, kagɛ găkɛ.» [31] «Cɔ, sɔsɔɓɛ á ɓaniki ndɔ ɓaɓɛ, ani mmbe ɗátɔtɔkisi mɔphɛ á abakɛ?» Ɓáonsikisia te: «Mmbɔ ɓa mosá.» Mpɔ Yéso áŏsikisia te: «Nenóngoɗi ɗoni gea, ɓaphendisigi-manjanja na ɓake á mambɔ, ɓangiande ka koɓoamɛ ndea Mokonga mosá anu. [32] Nga, Yoáni-Mɓatisi ɗábiki mɔtɛ anu ka phangia anu aphe ánjá, ɓókómɓeekeɛ. Ɓaphendisigi-manjanja na ɓatɔa-mambɔ ɓáunge ɗáɓamɓeeki ndiu. Nanga ɓî ɗɔ́ɓɔɔni ndɔ, ɗóɓókókěti găkɛ tamɓea anu ka ɓeekea akɛ.»

Mɛni á ɓagubi-ɓájeɗe

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.1-12; Lók 20.9-19)

33 Yéso â goto ŏngoɗea ɓakpa ndɔ te: «Ɔkani phɔ́ goto mɛní nɛngbo:
Nkpa moci ɗákoni ciko á mujabibu nɛkɛ, áogáea ú. Áotongea ɔma á
kama mbuka ndɔ, áɔphɛka mɔtumbe n'ajangɔmi ka ɓaɓondigi-ciko[l] .
Áɔ̌ɓɔphana ɓagubi ɓáɔɔkana ka ɓɛɗaneaga akɛ. Mbusa, áɔmɛa tamba.
34 Ɓî matu á ɗungu akpeengeani ye, áŏteka ɓabeɗanigi nɛkɛ ka ɓagubi
gea ɓámophɛ keɓu inɛkɛ á ɗungu.
35 Ka jua aɓɔ kó, ɓagubi ɓáŏdunga ɓabeɗanigi ndɔ, ɓáomɓinda ɓa k'a
mamosá-mosá, ɓáommoa ɓa ko ɓaɓɛ, ɓáɔmɓɛta ɓa koɓasaɔ n'ɛtɛ, áokua.»
36 Cɔ, mɛna-ciko ndɔ áŏteka ɓabeɗanigi ɓuangbo ɓásii kɔ̌nyɛ́nya ɓundɔ á
mosá. Ɓagubi ndɔ, ɓâ gǎkɛ tɔ ŏgeɛa ɓabeɗanigi ndɔ ɓíndɔ ɗáɓěgii ɓundɔ
á mosá. 37 Ka sungiaga, mɛna-ciko áonteka miki mŏko nɛkɛ, áŏgea sisakɛ
te: ‹Bámɔ̌kande mukuamɔ.› 38 Ɓî ɓagubi ndɔ ɓámɔ̌ni ye gǎkɛ miki mŏko
ndɔ, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te: «Mɛnɛ á ɓotiko aámbɔ. Ɓégeni ɓémmoɛ,
ɓéombeɛ ɓotiko ndee!» 39 Ɓáondunga miki ndɔ, ɓáonga nĕ na ta á ciko,
ɓáommoa.»
40 «Cɔ, esa nde mɛna-ciko abikaeka, aegeaeka ɓagubi ndɔ ɓó?»
41 Ɓáonsikisia te: «Aemande ɓakpa ájede ndɔ kanga á ngomi. Mbusa
áɔɔkana goto na ɓagubi ɓuangbo ɓunde ɓáɓande omopha keɓu á ɗungu
nɛkɛ ka mbenɔ nde akondi.»
42 Mpɔ Yéso áŏgea te: «Ɓókótangimbɛ mɔnɔ suɓi á ɓuku á Mokonga?
«Ɛtɛ nde ɓaphɛki ɗáɓamaki,
aunge aye tɔ na kantíti.
Nndɔ atoki mɔtɛ á Mɔkɔta,
n'ande ketangaɔ[m] ka ɓesu!»
43 «Ka ɓondɔ unge nenógie: Ɓánoútande koɓoamɛ ndea Mokonga na opha
á ɓunde ɓágɔmbisande mbuka nde akenani.[44 Mmbe aogua gŭ á ɛtɛ
aɓunukagande, mmbe ɛtɛ a gǎkɛ onguia, angogande[n] .]»
45 Ɓî ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa na ɓaPhaisáiɔ ɗáɓaɔki mɛní ndea Yéso,
ɓáoɗigimisa gea aɔ̌yɔngɛa ɓɔ. 46 Ka ɓondɔ, ɓáokaɓa aphe á dunga akɛ, ɓâ
gǎkɛ oɓanga usɛsɛ á ɓakpa ɓundɔ ɗáɓamɓeeki gea, ande mɔtu-nyɔngɔ.

Yéso aɔtɔ̌mia mɛní á jaí éyamani

(Ɔna phɔtɔ Lók 14.15-24)

22 1 Yéso ɗáengoɗi goto ɓakpa nyɔngɔ ka mɛní áŏgea: 2 «Koɓoamɛ
á na koba akengeani na Mɔamɛ moci mmbe ɗáɓɔngisigi k'anakɛ

[l] **21.33** Ɔna Isá 5.1-2.
[m] **21.42** Ɔna Jab 118.22-23.
[n] **21.44** Ɔna Lók 20.18.

jaí á eyamani. [3] Áŏteka ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ k'aphe á ɔphana á ɓakpa ɓunde
ɗáɓaeɓɔphani ka jaí ndɔ. Ɓakpa ndɔ ɓákákondɛ gǎkɛ bika.
[4] Áŏteka ɓaɓɛɗanigi ɓuangbo na sosea aɓɔ te ɓáyɔngɛ: ‹Nětenisi ɓŭku
á ngɔmbɛ na ɓampɔnjɔ á nyama ɗanga-ɗanga na ɓánɔnigi phê. Ɓe ye
gi kema bui. Bikani ka jaí éyamani.›» [5] Ɓakpa kau ɓákáɓɛ gǎkɛ na ka
mɔphɛ í, ɓáoga k'ekuma nɛɓɔ: Moci ka ciko nɛkɛ, ɓaangbo ka sombisaga
nkumba nɛkɛ. [6] Ɓuangbo, ɓáŏdunga ɓaɓɛɗanigi, ɓáŏtambisaga, ɓáŏma.
[7] Moamɛ, áɔɓɛa phê. Aŏteka ɓatɔ á emani nɛkɛ ka gǎ konda ɓundɔ
ɗáɓaemoe ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ na toɓoa á nji nɛɓɔ kó!
[8] Mpɔ áŏngoɗea ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ te: «Cɔ, eea á ɛkɛka aye biɗi. Ɓakpa
nde ɓáɛɓɔphani gǎkɛ ka jaí ɓákákenani ně. [9] Ka ɓondɔ, gǎni ka makani
á aphe ángbóngbó ɓɔɓɔphanɛ ɓunde ɓŏdondande kó ka nyɔngɔ á jaí.»
[10] Ɓabɛɗanigi ndɔ ɓáoga ka makani á aphe ángbóngbó ndɔ, ɓáŏdondanisa
ɓakpa ɓɔbu, ɓunde ɗaɓeɗondi, ɓánjá na ɓunde ɓájeɗe. Mpɔ endu ɛ́kɛka
áotuma na ɓakpa ndɔ ɓɛ́ɓɔphani.
[11] Ɓî moamɛ angi ye k'endu ɛ́kɛka ka ɔna ɓatɔ á ɛkɛka, áɔmɔ̌na nkpa
moci mmbe ɗákáɔli ngɔmbɛ ɛ́kɛka, [12] áongea te: «Moko, ongi wani na
kɔ́ɔli ngɔmbɛ ɛ́kɛka ka ɓó?» Nkpa ndɔ kasikisiɛ tanda nyɔngɔ moci.
[13] Moamɛ áŏngoɗea ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ te: «Mɓoagani nkpa nde k'ecinji
na njaga, ɓómakɛ na nsɛngɛ ka keiphe. Kondɔ unge agamande na ea á
minyɔ.»
[14] Mpɔ Yéso áogea te: «Ɓunde ɓáɛɓɔphani ɓáɓiki phê. Ɓunde gǎkɛ
ɓáɛsɔmbu ɓákáɓiki.»

Ɓaphaisáiyɔ ɓáɔmúsia Yéso ka nyɔngɔ á ophendɔ á manjanja

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.13-17; Lók 20.20-26)

[15] Mpɔ ɓaPhaisáiyɔ ɓáoga onca Yéso ka ɛkɛa akɛ mĕkɔ ka gea, ɓánkoɗɛ
ka yɔngɛa akɛ sisakɛ. [16] Ɓáŏteka ka ɓagoigi nɛɓɔ kimoci na ɓakpa ndea
moamɛ Ɛlɔ́dɛ[o]. Ɓáongoɗea Yéso te: «Mphangigi, ɓeoúba gea onde
ntɔa-ɗoni na ŏphangiaga ɓakpa nyɔngɔ á ɗoni ka ɓea á Mokonga.
Kóna kɔɓɔɓɔkɔ á mɔphɛ á ɓakpa na kóoɓongeaga kɔkɔta á ɓakpa.
[17] Ɔsɔtɔmia phɔ́ kanisia akɔ ka nyɔngɔ nde, aoɓá n'ande ɗoni kaɓɛ mbɛa
gea: «Ɛɔphi nɛsu asosi phenda á manjanja ka moamɛ angbóngbó á
ɓaLɔ́ma?» [18] Yéso ɗáúbi ye kanisia aɓɔ ájede, áŏgea te: «Ɓatɔ á maibe
nde ca! Ɓoomɔɛkɛa mɛkɔ ka nyɔngɔ éke? [19] Cɔ, ómophangiani phɔ́
ɓangɔa nde akeni ka phenda á manjanja.» Ɓáomphangia ngɔa moci.
[20] Mpɔ Yéso áŏɓúsia te: «Keongi, na ina nde ɓáɗundu wani, ande á
ani?» [21] Ɓáonsikisia te: «Ande á moamɛ angbóngbó á ɓaLɔ́ma.» Mpɔ Yéso
áŏgea te: «Mphendani moamɛ angbóngbó á ɓaLɔ́ma nɛkɛ, ɓómphendɛ

---

[o] **22.16** Ɔna Mál 3.6.

phɔtɔ Mokonga nɛkɛ.» 22 Ɓî ɓáɔki tɔ nyɔngɔ ndɔ, ɓáoyayama phê. Mpɔ
ɓáonɗeketa, ɓáoga.

Ɓaphaisáiyɔ ɓáomúsia Yéso ka nyɔngɔ á jujuka ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.18-27; Lók 20.27-40)

23 Esa ndɔ tɔ, ɓaSadukáyɔ ɓɔ, ɗáɓákátúoɓeekea nyɔngɔ á jujuka
ka kukuwa[ɔ], ɓáombiimisia Yéso ɓáomúsia te: 24 «Mphangigi, ɛɔphi
ndea Mósa agi te: ‹Aoɓǎ mǒko n'aku kanga á ɓɔkɔta, muna-amakɛ
angiiande nke á kekusa ndɔ ka gea, ámɓɔkɔteɛ nku ɓaniki. 25 Cɔ,
ɓǒko á komunamema ɗáɓatú ka ɔlɔ asu ngia á njaga íɓɛ. Ange
ɗámuki nke, áokuwa kanga á ɓɔkɔta, áonɗeketea muma-amakɛ nke
á kekusa ndɔ. 26 Ɗátú tɔ ɓó ka mmbe ɓa ko ɓaɓɛ, ɓa ko ɓasaɔ, na
gǎ jua ka mmbe á ko njia á njaga íɓɛ, ɓɔbu ɓáokuwa kanga ɓɔkɔta.
27 Mpɔ mbusa á kukwa aɓɔ ɓɔbu, nke ndɔ â phɔtɔ okua. 28 Cɔ, k'esa
á jujuka á ɓasi ka kukwa, nke ndɔ aɓande nka ani? Nga, ɓɔbu
ɗáɓamuki.›»

29 Yéso áǒsikisia te: «Ɓǒdema sisanu nga, ɓókóoúba kaɓɛ Ɓuku á
Mokonga kaɓɛ ɓukpɛkpɛ nɛkɛ. 30 Nga, ɓî ɓasí ɓájujukande ka kukwa,
nyɔngɔ á koke na koɓǒko káɓɛku ye, ɓáendande ɓɛa ɓamalaeka na koba.
31 Ande gea te, ɓókótangimbɛ mɔnɔ suɓi á ɓuku á Mokonga nyɔngɔ á
jujuka á ɓasí ka kukwa? Ɗági:

32 ‹Nende Mokonga ndea Abalaámu, Isáka, na Yakɔ́ɓɔ[p].
Ké Mokonga ndea ɓasí,
nendiu á ɓakpa nde ɓáoenda.›»

33 Usɛsɛ á ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓaɔmɔɔka, ɓáɔyayama phê ka nyɔngɔ á
ɓɔphɛi nɛkɛ.

Ɛɔphi sina nde anyɛ́nyi nɛngbo?

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.28-34; Lók 10.25-28)

34 Mbenɔ nde ɓaPhaisáiyɔ ɗáɓaɔki gea, Yéso aedakanisi ɓaSadukáiyɔ,
ɓáoɗondanaga. 35 K'aɓɔ moci n'ande mphangigi-ɛɔphi, áɔnɛkɛa Yéso mɛkɔ
ka músiɔ, áongea te: 36 «Mphangigi, ɛɔphi sina nde anyɛ́nyi ɛɔphi nɛngbo
bui?» 37 Yéso áonsikisia te:

«Nkonda Mɔkɔta-Mokonga nɛkɔ na mĕma akɔ bui, na enda akɔ bui,
na ubapha akɔ bui[s].»

38 Ndɔ unge ande ɛɔphi á kama-mosá-mosá nnde anyɛ́nyi nɛngbo bui.
39 Ɛɔphi a ko íɓɛ nnde akengeani nĕ ande:

ɔ **22.23** Ɔna Ekuma ndea ɓaTeki 23.8.

p **22.32** Ɔna Júana 3.6.

s **22.37** Ɔna Tɔl 6.5.

‹Nkonda dakɔ ɓ'indɔ ŏkondi sisakɔ[t] .› 40 Ɛɔphi bui ndea Mósa na ɓɔphɛi
bui ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ, atoki tɔ k'ɛɔphi íɓɛ ndɔɔ.»

Músiɔ ka nyɔngɔ á Kiísito

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.35-37; Lók 20.41-44)

41 Ɓî ɓaPhaisáiyɔ ɗáɓá phɔtɔ ka dondanaga, Yéso áŏɓusia te: 42 «Kanisia
sina nde ɓo ně ka phɔa Kiísito? Aɓɔkɔtɛani k'ekombo sina?» Ɓáonsikisia
te: «Ande mosuko á Daúdi.» 43 Yéso áŏgea te: «Ka nyɔngɔ éke nde Měma
á kanga ɓojeɗe amphangi Daúdi gea ámɔphanɛ Kiísito, Mɔkɔta nɛkɛ?»
Daúdi áogea:
44 Mɔkɔta-Mokonga angoɗi Mɔkɔta nɛmɔ:
‹Ika nkɛkɛɔ á njaga ani á mŭku,
na ka ɓî něbisande ɓaɓíɓía akɔ kusi á ecinji akɔ[u] .›
45 «Cɔ, aoɓá găkɛ Daúdi n'aɔmɔphana ‹Mɔkɔta› Kiísito aɓande găkɛ
mosuko á Daúdi ka ɓó?»
46 Kaɓɛ găkɛ na ka ɓɔ moci mmbe ɗátɔki sikisia akɛ nyɔngɔ moci.
Kpanga esa ndɔ tɔ, nna na ka ɓakpa mmbe ɗákengi úsia akɛ.

Ɓɔphɛi ka phɔa á ɓaPhaisáyɔ na ɓaPhangigi-ɛɔphi

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.38-39; Lóka 11.43-46; 20.45-46)

23 1 Mpɔ Yéso áŏngoɗea usɛsɛ á ɓakpa na ɓagoigi nɛkɛ gea: 2 «Ekuma
á ɓaPhangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ ande tŏmiaga base ɛɔphi ndea
Mósa. 3 Ka ɓondɔ, ɔ́kani na tɔtɔkisa á kema bubui nde ɓáonóngoɗea.
Bókóɓeɛmbɛ găkɛ tamɓea aɓɔ ka nyɔngɔ nde tamɓea aɓɔ, atingani na
nyɔngɔ nde ɓáɔyɔnga. 4 Ɓáoɓoaga nkumba áɗoko nnde aákpɛ ka kumba
í. Ɓáobisa ú k'ɛkɔta á ɓŏko, ɓɔ găkɛ ɓákáɓɛ tanda na kanisia á enga ɓŏko
ka nkumba ndɔɔ. 5 Goto, ɓáogea kema nɛɓɔ bui ka gea te ɓakpa ɓáɛɓɔnɛ.
Ɓáǰɓɔɛa phaeka á bɔngɔ ágbae kaɓɛ k'endondo, kaɓɛ ka njaga nnde
ɓáɗundu kau nyɔngɔ moci-moci á Mokonga. Nkanjo nɛɓɔ ana ɔɛkɔ á
koaga[y] . 6 Ɓáokonda ika k'ɔma á mosá ka mbenɔ á jaí, na k'endu á ɓɔphɛi
ndea ɓaYúda. 7 Ɓákondi gea te ɓáɓeŏsesea n'obebo k'ɔma nde ɓakpa
ɓáɓiki, ɓɛ́ɓɔphanɛ ɓɔ: ‹Ɓaphangigi›.
8 Ɓenu găkɛ, ɓókóɓeekeɛmbɛ ɓánɔɔphanɛ: ‹Ɓaphangigi› Nga, ɓenu
ɓɔbu ɓonde ɓatɔa-komunamema na ɓona mphangigi moci tɔndɔ.
9 Ɓɔ́kɔmɔphanɛ mɔnɔ găkɛ nkpa ka mokonda nde: ‹Abɛ›. Nga, abanu a
tɔ moci mmbe a na koba. 10 Ɓákanɔ́ɔphanɛmbɛ tanda: ‹Ɓakɔta›. Nga, ɓo
tɔ na Mɔkɔta moci, Kiísito. 11 Ntɔa angbóngbó ka ɔlɔ anu akeni áɓɛ ndiu

---

[t] **22.39** Ɔna ɓLá 19.18.

[u] **22.44** Ɔna Jab 110.1.

[y] **23.5** Ɔna Mɔɔ 15.38-41.

mbɛɗanigi nɛnu. [12] Mmbe aŏtaisa, ɓándidisande. Mmbe a gǎkɛ ŏdidisa, ɓántaisande.»

Yéso aɔnisi odemayɔ ndea ɓaphangi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ

(Ɔna phɔtɔ Mál 12.40; Lók 11.39-52;20.45-47)

[13] «Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ. Ɓona maibe! Ɓŏɗakea ɓakpa aphe á ngia ka koɓoamɛ ndea na koba na ɓenu ɓókóongia sasa anu kau. Ɓókóokonda gea ɓunde ɓá na mɔphɛ á ngia ɓángiɛ. [[14] Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ. Ɓona maibe! Ɓŏúta ɓakɛ á kekusa nkumba nɛɓɔ bui, goto ɓɔɔmɛma énda ka gea ɓakpa ɓánɔɔnɛ. Ka ɓondɔ unge ɓátenande nyɔngɔ nɛnu akpɛ phê[a] !]

[15] «Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ. Ɓona maibe! Ɓooga tamba ɔma bui ka mokonda na k'oɓenge ka tɔa mɓeeki moci tɔndɔ. Mbusa á tɔa akɛ, ɓóombisa ntɔa-koɓoamɛ ndea Sɛ́tani, mɔngɔ íɓɛ kɔnɔ́nyɛ́nya.

[16] «Ngomi anu ɓasɔndɔi íɓunde ɓókóɔɔnapha! Ɓoogea te: ‹Aoɓǎ́ nkpa n'aɔphí k'ina éndu á Mokonga, nndɔ nnaogea kema. Aoɓǎ́ gǎkɛ n'aophi k'ina á láté nnde a suɓi éndu á Mokonga, áɔgɔnana.› [17] Ɓabobo á ɓakeime-ime nde ca! Kau sina nde ana kantíti kɔnyɛ́nya nɛngbo, kaɓɛ láté nde a suɓi éndu ndea Mokonga, kaɓɛ endu á Mokonga nnde aosokosea láté?» [18] «Ɓo phɔtɔ ogea te: ‹Aoɓǎ́ nkpa n'aɔphi k'ina á ɛtɛ ɔ́phɛɔ, nndɔ nn'aogea kema a gǎkɛ oɓá nkpa n'aɔphi k'ina ɔphɛɔ nde aka ɛtɛ ɔ́phɛɔ, ambe átɔtɔkisɛ ɛɔphi nɛkɛ.› [19] Ɓakeime-ime nde ca! Kema sina nde aánjá phê, ɔphɛɔ ndɔ? Ɛtɛ ɔ́phɛɔ nde aɔsɔkɔsɛa ɔphɛɔ?

[20] Ka ɓondɔ, nkpa nde aɔɔpha k'ina á ɛtɛ ɔ́phɛɔ, aɔphi k'ɛtɛ ɔ́phɛɔ na kema bui nnde a gŭ i. [21] Nkpa nde aɔɔpha k'ina éndu á Mokonga, aɔphi phɔtɔ k'ina á Mokonga mmbe aiki suɓî. [22] Nkpa nde andiu ɔɔpha k'ina á koba, aɔphi k'ina á kankaanga á kɔkɔta ndea Mokonga na k'ina á Mokonga mmbe aikiɗii[b] .»

[23] «Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ. Ɓonde ɓatɔ á maibe! Ɓɔɔmɔpha Mokonga phaeka á nkama á kasa ɓɛa ɓoili. Ɓô ndiu oɓɛnjiaga ɓɔphɛi ánjá á ɛɔphi ɓea: Koɗoni, ɓonjánjá na ɓá na ɓeekea kanga anganisa. Atókeni ɓótɔtɔkisɛ nndɔ kanga á ɓosea ɛɔphi angbŏ. [24] Ɓasɔndɔi-ɓunde ɓókóɔɔnapha nde ca! Ɓookendea makana nɛnu ka phui ɓampapha, ɓô ndiu kommia nyama angbóngbó ɓɛa ngamia!

[25] «Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ. Ɓonde ɓatɔ á odemayɔ! Ɓoosokosaga mpɛphɛ á cǎ n'ɔphɛphɛ nde káduumani, suɓi í n'atumi ndiu

---

[a] **23.14** Ɔna Mál 12.40.

[b] **23.22** Ɔna Isá 66.1; Mat 5.34.

na kema á kuɓa na nnde á mɔphɛ ájeɗe nɛnu. [26] Ɓenu ɓakeime-ime
á ɓaPhaisáyɔ nde ca! Sokosani phɔ́ suɓi á cǎ, mpɔ mpɛphɛ í â phɔtɔ
ɔsɛnga.»
[27] «Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ, ɓatɔ á maibe!
Ɓo ɓea bota nde ɓásii na ɗɔphɛ abu. Nci á na nsɛngɛ aɔphɛnuaga
ánjá suɓi í n'atumi na nkua á ɓasí n'etete á ɓɔjɔɔkiɔ ɗanga-ɗanga.
[28] Ɓo phɔtɔ ɓó nga, ɓindɔ ɓakpa ɓáɔnɔɔna gǔ-gǔ ɓáokanisia
te ɓonde ɓatɔ á ɗoni, suɓi anu n'atumi ndiu na maibe na
ɓojeɗe.»
[29] «Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ, ɓatɔ á maibe! Ɓɔ̌phɛkɛa
ɓaɔtu-nyɔngɔ bóta kema ánjá, ɓɔɔtɔnda bota á ɓatɔ á koɗoni, [30] na gea te:
‹Ɗátúoɓá na ɓeendi ka mbenɔ á ɓatatasu, ámbé ɗéɓékéɓeekeani n'aɓɔ ka
moa ɓaɔtu-nyɔngɔ.› [31] Ka ɓondɔ, ɓoɗigimisi sisanu gea, ɓonde ɓasukɔ á
ɓakpa ndɔ ɗáɓěme ɓaɔtu-nyɔngɔ. [32] Aánjá, suiani tɔ ka gea ɓɔ́gɔɓeɛ kema
ndɔ ɓatatanu ɗáɓakpangi! [33] Ɓanjɔka, ekombo á ɓakaɓokosa nde ca!
Ɓookanisia gea ɓoúkaeka ka tena á nyɔngɔ nɛnu akpɛ k'ɛɛmbɛ á nsa nde
nnaoimika ɓó?
[34] Ka ɓondɔ unge ɔkani phɔ́: Nenótekisiande ɓaɔtu-nyɔngɔ,
ɓatɔa-kɔɓɔngɛ na ɓaphangigi-ɛɔphi. Ɓǒmande k'aɓɔ, ɓóǒkɔkɛaga
ɓuangbo gǔ á musalaba. Ɓǒɓindande ɓuangbo k'endu á ɛmɛmi
nɛnu ndea ɓaYúda na ɓeaga aɓɔ kenombe ka kenombe. [35] Cɔ,
nyɔngɔ á magia á ɓakpa nde ɗáɗuukani ka mokonda na ɓákági
ɓojeɗe, aɓande gǔ anu kpanga ka Abɛli ntɔ á koɗoni na kaɓî
ɗáge osungiaga ka Jakaía, muna-Baakía, mmbɔ ɗóɓomoe k'endu
á Mokonga, sɔsɔɓɛ á ɔma á kanga ɓojeɗe na ɛtɛ á ɔphɛɔ[c].
[36] Nenóngoɗi ɗoni gea, nyɔngɔ á magia ndɔ ɗáɗuukani bui, aɓande gǔ
anu!»

Yéso akui Yɛusaléma ngomi

(Ɔna phɔtɔ Lók 13.34-35)

[37] «Yɛusaléma, Yɛusaléma! Oɓɛ ambe ǒmoe ɓaɔtu-nyɔngɔ, óǒmoa n'etae
ɓunde Mokonga akotekisii. Mɔngɔ ángaani nde netókondi dondanisa á
ɓakpa nɛkɔ ka mpɛphɛ ani ɓea ama-gbǒkɔ n'aódodanisa ɓanakɛ kusi á
kepupe akɛ, kókonde gǎkɛ. [38] Aánjá! Endu nɛkɔ ajigande esimɔ[d]. [39] Cɔ,
nekongoɗi ɗoni gea: Kpanga á kěkɛ nde, ɓókómɔɔnɛeka ye, na ka ɓî
ɓɔyɔngande gea:
‹Mokonga ábisɛ njaga akɛ gǔ á nkpa nde abiki k'ina á Mɔkɔta[e].›»

---

[c] **23.35** Ɔna 2 Nyɔngɔ á esa 24.20-22.

[d] **23.38** Ɔna Yɛɛ 22.5.

[e] **23.39** Ɔna Jab 118.26.

Yéso aúbisi nyɔngɔ á ngbɔɔkana éndu á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.1-2; Lók 21.5-6)

24 1 Ɓî Yéso ɗájuani suɓi éndu á Mokonga, ɓagoigi nɛkɛ ɓáombiimisia
ɓáongea te: «Ɔna phɔ́ etéte nde ɗáɓáphɛki n'éndu á Mokonga!
2 Mpɔ Yéso áŏgea te: «Ɓɔɔna kema ndɔ bui? Nenóngoɗi ɗoni gea, nna
n'ɛtɛ nde aikande gŭ á dakɛ, bui angbɔɔkanande.»

Tambaga á ka mbeno á sungiaga á mokonda

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.3-13; Lók 21.7-19)

3 Ɓî Yéso ɗáiki gŭ á mamba Misɛitúni, ɓagoigi nɛkɛ ɓáombiimisia,
ɓáongoɗea ka mpɛphɛ te: «Ósongoɗea phɔ́ mbenɔ sina, nndɔ
ageanande. Goto, mphangiɔ sina nnde aúbisaeka mbenɔ á jua
akɔ na á sungiaga á mokonda?» 4 Yéso áŏsikisia te: «Óɛngɛphani!
Nkpa kanódemɛ mɔnɔ. 5 Nga, ɓakpa ɓásii ɓábikande k'ina ani,
ɓáogea: ‹Eme ámbé nende Kiísito.› Ɓáedemagande ɓakpa ɓásii phê.
6 Ɓɔɔkande ndu émani bíbí, na mbino émani á ɗanga. Ɓókóɓangɛ
mɔnɔ găkɛ. Akeni nyɔngɔ ndɔ ájuɛ. Káɓɛku găkɛ sungiaga á mokonda
ungɔ. 7 Ɓatɔ á ka nji moci ɓámanande na ɓunde á ka nji nɛngbo.
Koɓoamɛ moci amanisande koɓoamɛ nɛngbo. Monganya na ɓaningina
aɓande ka nji ɗanga-ɗanga. 8 Kema ndɔ bui aɓande ɓea ɓoae á
k'ama-mosá-mosá.
9 Ɓánɔtɔngande ka tambisaga na moa anu. Ɓatɔ á ka nji ɓɔbu
ɓánokangeande ka nyɔngɔ ani. 10 Ka mbenɔ ndɔ, ɓakpa ɓásii ɓásagande
ɓeekea nɛɓɔ. Ɓátɔnganande na kangeana. 11 Ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa ɓásii
ɓákiɗianande, ɓáŏdema ɓakpa ɓásii. 12 Mpɔ ɓojeɗe aɛmbande, ekondi
á ɓakpa ɓásii asiande. 13 Nkpa nde aphiphiande na ka ɓî ajuande ka
sungiaga, aamande ka mĕma. 14 Ɓáphɛande Mbino Ánjá á koɓoamɛ ka
Mokonda bui ka gea, ɓakpa ɓɔbu ɓáɗigimisɛ ú. Mpɔ sungiaga áojua.»

Tambaga ángbó

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.14-23; Lók 21.20-24)

15 «Ɓɔmɔnande mmbe ɓáɔmɔphana: ‹Kema á soni nnde aɔjɔɔkisa endu á
Mokonga›, mmbɔ mɔtu-nyɔngɔ Daniélɛ ɗáyɔngi nyɔngɔ akɛ[ɛ], ɓámbisande
k'ɔma á kanga ɓojeɗe. [Ambe mmbe aotanga áɔkɛ u!] 16 Ambe ɓunde
ɓáɓande na Yudéa ɓáteɛ gŭ á mamba. 17 Mmbe aɓande ka ntɔndɔ éndu
nɛkɛ, kákiɛmbɛ mɔnɔ ka gă beɗa nkumba nɛkɛ suɓi éndu. 18 Mmbe
aɓande ka ciko, kajɛ mɔnɔ mɔtɛkɛ ka ɓɛɗa á bɔngɔ á tete nɛkɛ. 19 Aɓande
ngomi ka ɓ'ama ka eme na ɓ'ama-mbɛnjɛ k'esa ndɔ!

[ɛ] **24.15** Ɔna Daniélɛ 9.27; 11.31; 12.11.

20 Mɛmani Mokonga ka gea, ɓókótee mɔnɔ ka mbenɔ pheɔ kaɓɛ k'esa
á Saɓáto. 21 Nga, ka mbenɔ ndɔ, tambaga ángbó nde káɓimbɛmɔnɔ
ɓî mokonda ákpangɛ na ka kɛ̆kɛ. Na tambaga nɛngbo ɓ'indɔ káɓaeka
ye[g]. 22 Atúoɓá Mokonga na kángbiimisi mbenɔ kau, ámbé ka
ɓakpa kátóamɛeka. Angbiimisande gă̆kɛ ú ka nyɔngɔ á ɓakpa ndɔ
ɗáɛsɔmbu. 23 Aoɓá̆ nkpa n'anɔngɔɗi gea: ‹Kiísito a wani!› kaɓɛ, ‹A kosi›,
ɓókómɓeekeɛmbɛ. 24 Nga, ɓaKiísito á mbɛa, na ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa,
ɓákiɗianande, ɓáɔtɔtɔkisa ketangaɔ na mphangɛɔ ángbó phê ka dema
á ɓunde Mokonga aɛsɔmbu. 25 Cɔ, ɔkani phɔ́! Netógɔɓi na nenoúbisi
mosá.

26 «Agă̆kɛ oɓá na ɓánongoɗi gea: ‹Aámbé aka nkada!›, ɓókógɛ mɔnɔ
kó. Kaɓɛ na ɓánogi: ‹Aámbé aɛsɔmɛani wani›, ɓókómɓeekeɛmbɛ.
27 Muna-Nkpa abikande ɓea phenua á mbua na koba nde aobenya ka
toka n'okomo, áoga n'oyonga. 28 Ɔma nde mŏnda á nyama aogua, aunge
ɓandia ɓáoɗondanaga ɓei.›»

Ja á Muna-Nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.24-27; Lók 21.25-28)

29 «Cɔ, mɔngɔ moci mbusa á matu á tambaga,
mání aindiagande,
songe káphɛnuɛku,
ɓasɛɛngɔa ɓáguande ka toka na koba.
Okuu á na koba aɗengande[h].
30 Mphangiɔ á Muna-Nkpa asɛnɛkande na koba na ɓukpɛkpɛ ángbó. Cɔ,
ɓatɔ á ka mokonda ɓɔbu ɓátaɓokanagande. Ɓámɔnande Muna-Nkpa
n'akiɗiani k'egugu á na koba na ɓukpɛkpɛ na ɓophómbia[i]. 31 Ɛsɔ
á mbengu ángbó aɔkɛkanande, n'aetekande ɓamalaeka nci gena á
mokonda: Ɓáedondanisande ɓundɔ Mokonga ɗáɛsɔmbu ka mokonda
bui.»

Mɛní á me nde ɓáɔmɔphana tini

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.28-31; Lók 21.29-33)

32 «Engekisani phɔ́ mɛní á me nde ɓáɔmɔphana tini: Aoɓá̆ ntabi akɛ
n'akpangi sasá na tɛisa á kasa, úbani gea, okame a ye tɔ bíbí. 33 Ɓoyéɔɔna
kema ndɔ bubui, úbani gea, Muna-Nkpa a ye tɔ bíbí, k'iso éndu nɛnu.
34 Nenóngoɗi ɗoni gea, ɛɓɔkɔti nde kásiɛku kema ndɔ bui na kágeani.
35 Koba na mokonda anyɛ́yande, nyɔngɔ nɛmɔ unge kányɛ́nyaeka gă̆kɛ.»

---

[g] **24.21** Ɔna Dan 12.1.

[h] **24.29** Ɔna Isá 13.10; 34.4; Ɛjɛ́ 32.7; Yɔɛ́ 2.10; 3.4.

[i] **24.30** Ɔna Dan 7.13.

Mokonga tɔndɔ aámbé aoúba mbenɔ á sungiaga

(Ɔna phɔtɔ Mál 13.32-37; Lók 17.26-30, 34-36)

36 «Cɔ, nna gǎkɛ na nkpa nde aoúba esa na mbenɔ ndɔ, nanga
ɓamalaeka na koba, nanga Miki-mǒko nɛkɛ, Abɛ tɔndɔ aámbé aoúba ú.
37 Nyɔngɔ nde ɗányɛ́nyi ka matu ndea Nɔ́a, aunge aɓande phɔtɔ ka matu
á bika á Muna-Nkpa. 38 Nga, ka matu ndɔ, mosá á tuma iɓo phê, ɓakpa
ɗáɓaoeaga, ɓáɔnɔa, ɓáɔɔmana na ɔmanisa á ɓaniki nɛɓɔ na ka ɓî Nɔ́a
ɗángi suɓi á koko ángbó[j] . 39 Ɗáɓákáosenda ka kema, na ka ɓî iɓo ɗátumi
phê áǒmia ɓɔbu[k] . Aɓáeka tɔ ɓó esa nde Muna-Nkpa abikaeka.
40 Cɔ, ɓǒko ɓaɓɛ ɓáɓande ka ciko: Ɓámbeɗande moci, ɓáoɗeketa
ɓaangbo. 41 Ɓake ɓaɓɛ ɓágogande mbuka k'etae: Ɓámɓɛɗande moci,
ɓáonsaga ɓaangbo. 42 Cɔ, ɛngɛphani nga, ɓókóoúba esa nde Mɔkɔta nɛnu
abikaeka. 43 Ɔkani ánjá! Ɗátúoɓá mɛna-endu n'aúbi esa nde nkukuɓa
amúɓiande, ámbé ɗáphɛi tǔ ka gea nkukuɓa ndɔ kángiɛmbɛ k'endu nɛkɛ.
44 Ka ɓondɔ unge, ɓenu phɔtɔ ɔɓɔngisiagani nga, Muna-Nkpa abikande ka
mbenɔ nde ɓókóosenda.»

Mɛní á mɓɛɗanigi anjanja na mɓɛɗanigi ajeɗe

(Ɔna phɔtɔ Lók 12.41-48)

45 «Cɔ, mɓɛɗanigi sina mmbe aanjanja n'aoúbapha mmbe mɔkɔta
nɛkɛ amophi ɔphangɔ gǔ á ɓaɓɛɗanigi ɓuangbo ka gabɛa ɓɔ eea ka
mbenɔ nde ɓákondi? 46 Maseye ka mɓɛɗanigi ndɔ, mbenɔ nde mɔkɔta
nɛkɛ aoja, áondonda naobeɗanaga ekuma ndɔɔ. 47 Nenóngoɗi ɗoni gea,
mɔkɔta amɔphande ɔphangɔ á nkumba nɛkɛ bui. 48 Cɔ, a gǎkɛ oɓá n'ande
mɓɛɗanigi ajeɗe, ěgeande sisakɛ: ‹Mɔkɔta aiphi phê!›, 49 áokpanga ɓinda
á ɓadakɛ íɓunde aobɛɗanaga na ɓɔ, aeagande na noa kimoci na ɓatɔ á
ɓuita. 50 Cɔ, Mɔkɔta nɛkɛ ajuande k'esa nde kátúosenda na ka mbenɔ nde
nnaoúba. 51 Mɔkɔta nɛkɛ amonisande ka ɓongo na ɓinda akɛ ɓea ɓatɔ á
maibe na bisa akɛ k'ɔma nde agamande na ea á minyɔ.»

Yéso aɔtǔmiaga mɛní á ɓaseka nkama

25 1 «Koɓoamɛ á na koba aɓande ɓea egani á ɓaseka nkama ɓundɔ
ɗáɓaɓɛɗi ɔbɛa nɛɓɔ ka gǎ dondanisa á mǒko éyamani. 2 Sɔsɔɓɛ
aɓɔ, ɓɔku ɓabobo, ɓɔku ɓâ gǎkɛ ɔɛngɛpha. 3 Ɓundɔ ɗáɓáboboki ɗáɓaɓɛɗi
ɔbɛa nɛɓɔ kanga á bɛɗa á gamba nɛngbo. 4 Ɓundɔ ɗáɓaɛngɛphi, ɓáɔbɛɗa
ngbanda á gamba n'ɔbɛa nɛɓɔ. 5 Ɓî mǒko éyamani ɗáiphi ka bika, tǔ
áǒbɛɗa ɓaseka ndɔ, ɓɔbu ɓáoɗa.

---

j **24.38** Ɔna Nkp 6.9; 7.6.

k **24.39** Ɔna Nkp 7.7-24.

6 Ai tɔ ka gabekana ésa eongo áɔɔkɛkana: ‹Mŏko éyamani aámbé!
Juanani ka dondanisa akɛ!› 7 Mpɔ ɓaseka ndɔ nkama, ɓáojujuka, ka
ɓɔngisiaga ɔbɛa nɛɓɔ. 8 Ɓundɔ ɓabobo ndɔ, ɓáǒmɛmaga ɓundɔ ɓaɛngɛphi
gea: ‹Osopani phɔ́ ka gamba nɛnu nga, ɔbɛa inɛsu aimiki.› 9 Ɓaɛngɛphi
ɓáǒsikisia te: ‹Ɓɛɛndɔ! Kákpeengeanɛku ka ɓesu na ɓenu, gǎni kaphe á
somba nɛnu mɔtɛ á ɓasombisigi.› 10 Ai ye ɓî ɓabobo ɗáɓaoga k'aphe á
somba gamba, mŏko éyamani â gǎkɛ okiɗia. Ɓundɔ ɓɔku ɗáɓaɛɓɔngisigi,
ɓáongia na mŏko éyamani k'endu á ɛkɛka, ɓáophembeketea kĭo.
11 Mbusa, ɓundɔ ɓabobo ndɔ ɓáojua, ɓáotoɓeaga: ‹Mɔkɔta oo! Mɔkɔta!
Ósoúkuia phɔ́!› 12 Mɔkɔta áǒsikisia te: ‹Nenóngoɗi ɗoni gea, kéonoúba!›
13 Yéso áɔsɛkisia yɔnga te: ‹Ɛngɛphani nga, ɓókóoúba kaɓɛ esa, kaɓɛ
mbenɔ.››

Yéso aɔtǒmiaga mɛní á ɓaɓɛɗanigi ɓasaɔ

(Ɔna phɔtɔ Lók 19.11-27)

14 «A ɓea mŏko moci mmbe ɗáogea ámɛɛ tamba, áǒɔphana ɓaɓɛɗanigi
nɛkɛ ka ɗeketea aɓɔ nkumba nɛkɛ. 15 Áomopha moci ɓangɔa á láté ɓɔku,
ɓaangbo íɓɛ na ɓaangbo moci ka ɓeana na ukuu á nkpa na nkpa. Mpɔ
áoga. 16 Mmbɔ ɗábɛɗî ɓangɔa á láté ɓɔku, áoga k'aphe á somɓeanaga na
sombisaga á nkumba, áɔtɔa nɛngbo ɓangɔa á láté ɓɔku. 17 Mmbɔ ɗábɛɗî
ɓangɔa á láté íɓɛ, áogea ɓíndɔ dakɛ ɗági. Áɔtɔa nɛngbo ɓangɔa á láté
íɓɛ. 18 Mmbɔ ɗábɛɗî ɓangɔa á láté moci, áoga otongea ejimba, áɔsɔmɛa
ɓangɔa ndea mɔkɔta nɛkɛ.
19 «Mbusa ésa ásii, mɔkɔta ndea ɓaɓɛɗanigi ndɔ, áosikianaga.
Áǒɓɔphana ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ ka yɔngaga na ɓɔ ka nyɔngɔ á nkumba nde
ɗáeɗeketei. 20 Mmbɔ ɗábɛɗî ɓangɔa á láté ɓɔku, áombiimisia, áɔmɔnisa
ɓangɔa á láté nɛngbo ɓɔku, áongea: ‹Mɔkɔta! Ɗómopi tɔ ɓangɔa á láté
ɓɔku. Nɛngbo ɓɔku nnde nɛtɔi aunge!› 21 Mɔkɔta nɛkɛ áongea te: ‹Onde
mbɛɗanigi anjanja na ntɔa-koɗoni. Ɓî ɔɔnisi gea onde ntɔa-koɗoni ka
kema ábɔa, mpɔ ye tɔ nekophande kɔkɔta á mamea kema ásii. Cɔ, bika
ɓeguɛ jaí kimoci!›
22 Mmbɔ ɗábɛɗî ɓangɔa á láté íɓɛ, â phɔtɔ áombiimisia mɔkɔtaka,
áongea te: ‹Mɔkɔta! Ɗómopi tɔ ɓangɔa á láté íɓɛ. Nɛngbo íɓɛ nnde
nɛtɔi aunge.› 23 «Mɔkɔta nɛkɛ áongea te: ‹Onde mbɛɗanigi anjanja na
ntɔa-koɗoni. Ɓî ɔɔnisi gea onde ntɔa-koɗoni ka kema ábɔa, mpɔ ye tɔ
nekophande kɔkɔ á mamea kema ásii. Cɔ, bika ɓeguɛ jaí kimoci!›
24 Mmbɔ ɗábɛɗî ɓangɔa á láté moci áombiimisia mɔkɔta, áongea te:
‹Mɔkɔta! Nɛmɔɔúba gea te, onde nkpa akpɛkpɛ: Ooɗungua ɔma nde
kókonanigi, ɔɔkɔngɔa ɔma nde kómisii mbo. 25 Netú na kɔɓɔɓɔkɔ, ka
ɓondɔ, néoga ɔsɔmɛa ɓangɔa nɛkɔ suɓi á oɗo. Cɔ, nkumba nɛkɔ unge!›
26 Mɔkɔta nɛkɛ áonsikisia te: ‹Onde mbɛɗanigi ajeɗe, kitɔkɔɔ nde ca!

Otóúbi gea neoɗungua ɔma nde kékonanigi na kɔngɔa ɔma nde kémisii
mbo. 27 Ɗótuobisa ɓangɔa nɛmɔ ka banki ámbé ka ja ani ɗétóbɛɗande na
ɓáyamɛi nɛngbo gŭ índɔ.
28 Cɔ, mutani nguɗua ngɔa á láté ndɔ, ɓómophɛ mmbe a ně nkama.
29 Nga, nkpa buakɛ mmbe ana ka kema, atɔande nɛngbo áoɓá ně ásii.
Mmbe nna gǎkɛ na kau ɓámutande n'inde atójigi ně. 30 Mmakani
mbɛɗanigi jǎi-jǎi ndɔ ka nsɛgɛ ka kaiphiɔ, kó aɓande ngamɔ na ea á
minyɔ.›»

Tena á nyɔngɔ á ka sungiaga

31 «Mbenɔ nde Muna-Nkpa abikande k'obebo nɛkɛ kimoci na
ɓamalaeka ɓɔbu, aikande ka kankaanga á koɓoamɛ. 32 Ɓakpa ɓɔbu
á ka mokonda ɓátundukanagande mosá akɛ, mpɔ áǒkatisana ɓakpa,
ɓea nambigi ɓanyama n'aǒkatisana ɓamɛmɛ na ɓamɔgɔgɔ. 33 Aebisande
ɓamɔgɔgɔ ka njaga akɛ á muku, â gǎkɛ ǒbisa ɓamɛmɛ ka njaga akɛ á
nkei.
34 Cɔ, Mɔkɔta aengoɗeande ɓundɔ ɓáɓande ka njaga akɛ á muku
te: ‹Bikani, ɓenu íɓundɔ Abɛ anobisii njaga, tɔani koɓoamɛ nde
ɗáɓaɓɔngisigi ka ɓenu, kpanga á ɓî ɗáɓaconji mokonda. 35 Nga, ɓî ɗétú
na nja, ɗóɓomopi kema á koeea. Ɓî ɗétú n'ɛnyɔta, ɗóɓomopi iɓo á onoa.
Ɓî ɗétú mɔkɛni, ɗóɓomosesi. 36 Ɓî ɗétú ndumbu, ɗóɓomoɔlisi ngɔmbɛ.
Ɓî ɗétú na ngobo, ɗóɓobiki omoenga. Ɓî ɗétú ka mekakɔ, ɗóɓobiki
kɔmɔɛnjia.›
37 Ɓatɔ á koɗoni ɓánsikisiande te: ‹Mɔkɔta, mbenɔ sina nde
ɗéɓekɔɔni nona nja n'ɛnyɔta, ɓéokopha kema á koeea na iɓo á
onoa? 38 Mbenɔ sina nde ɗéɓekɔɔni ɓea mɔkɛni, ɓéokosesea? Mbenɔ
sina nde ɗéɓekɔɔni n'óndumbu, ɓéokɔɔlisa ngɔmbɛ? 39 Mbenɔ
sina nde ɗéɓɛkɔɔni n'ona ngobo, kaɓɛ n'oka mɛkakɔ, ɓéobika
kɔkɔɛnjia?› 40 Moamɛ ěsikisiande te: ‹Nenóngoɗî ɗoni gea, k'ema
nde ɓoogea ka ɓadani íɓundɔ ɓáná na ɓoombia, aunge ɓo ye gi
k'eme.›
41 Mpɔ ěgeande ɓundɔ ɓá ka njaga akɛ á nkei: ‹Tokani bíbí ani!
Ɓánɔsɛmɛigi. Gǎni k'ɛɛmbɛ á nsa mɛyɔ nde ɗáɓaɓɔngisigi ka nketi na
ɓamalaeka nɛkɛ. 42 Nga, ɓî ɗétú na nja, ɗóɓókómopi kema á koeea. Ɓî
ɗétú n'ɛnyɔta, ɗóɓókómopi íɓo á onoa. 43 Ɓî ɗétú mɔkɛni, ɗóɓókómosesi.
Ɓî ɗétú ndumbu, ɗóɓókómoɔlisi ngɔmbɛ. Ɓî ɗétú na ngobo, kaɓɛ ka
mɛkakɔ, ɗóɓókómoengi na ɛnjiani.›
44 Mpɔ ɓáonsikisia te: ‹Mbenɔ sina nde ɗéɓɛkɔɔni na nja, n'ɛnyɔta,
n'onde mɔkɛni, n'ondumbu, n'ona ngobo, n'oka mɛkakɔ, ɓékékoenge
tanda?› 45 Moamɛ ěsikisiande te: ‹Nenóngoɗî ɗoni gea, kema nde ɓɔkpɛmi
gea í ka phɔa dani mmbɔ nna na ɓoombia, aunge ɓo ye kpɛmi phɔtɔ gea í

k'eme.› 46 Cɔ, ɓɔ, ɓágande otambanga mɛyɔ. Ɓatɔ á koɗoni gǎkɛ ɓáɓánde
na enda á mɛyɔ[l] .»

Maca á mowa Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.1-2; Lok 22.1-2; Yoa 11.45-53)

26 1 Mbenɔ nde Yéso ɗágɔɓi ye ɓɔphɛi nɛkɛ bui, áǒngoɗea ɓagoigi
nɛkɛ te: 2 «Ɓooúba gea te, mbusa ésa íɓɛ, aɓande jaí á Pasáka[m].
Wa, ɓántɔngande Muna-Nkpa ka gǎ kɔkɛaga akɛ ka musalába.»
3 Cɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛ́a na ɓagbɛga á ka nji ndea ɓaYúda,
ɗáɓadondanigi mɔtɛ á Kayápha, ntoɓei-phɛa ángbóngbó. 4 Ɓáoɓoa
kimoci moangɔ á dunga á Yéso ka ɓɔsɔmɛa na kusa akɛ.
5 Ɓáɔnyɔnga gea: «Ɓékéndungɛmbɛ ka mbenɔ á jaí. Nga, ámbé ɓakpa
ɓáyɔmbɔkande.»

Nke aɗuki nkoki ka mɔ̌ á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.3-9; Yoá 12.1-8)

6 Esa imoci, Yéso ɗátú ka Bɛtanía, ɗáiki mɔtɛ á Simóni, mmbɔ ɗátú
na kukwa á sǔ. 7 Wa, nke áombiimisia Yéso na ngbanda n'atumi na
malási ésombi akpɛ phɛ̂. Áonɗukiaga ka mɔ̌ mbenɔ nde ɗáoeaga. 8 Ɓî
ɓagoigi nɛkɛ ɓáɔni ɓó, ɓáɔɓɛa, ɓáɔyɔnga te: «Nke nde auji kema nnde
k'eke? 9 Nga, atókeni sombisa í k'esombi akpɛ phɛ̂, na opha á ɓatɔ á
ɓuyɛnɛ ɓangɔa í.» 10 Yéso áoúba kanisia aɓɔ, áǒngoɗea te: «Ka nyɔngɔ
éke nde ɓoontambisaga nke nde ka mĕma? Kema nde agi ka phɔani
aánjá. 11 Ɓona ɓatɔ á ɓuyɛnɛ esa bui bíbí anu[n] . Eme kéɓɛku gǎkɛ na
ɓenu wani esa bui. 12 Yɛ amoɗukiigi nkoki nde ka ɓɔngisiagani mosá
á umba ani[o] . 13 Nenóngoɗi ɗoni gea, ɔma bubui nde ɓátɔmɛagaeka
Mbino Ánjá nnde ka mokonda, ɓátɔmɛagaeka kema nde nke nde agi na
ɓánkanisiaeka.»

Yúda antɔngi Yéso

Ɔna phɔtɔ Mál 14.10-11; Lok 22.3-6)

14 Cɔ, Yúda Isikaliɔ́ta mmbɔ ɗátú ka ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ ndea Yéso,
áoga mɔtɛ á ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa. 15 Áǒúsia te: «Aoɓá na nɛntɔngi Yéso
mɔtɛ anu ekende ɓomopande?» Mpɔ ɓɔ, ɓáontagea Yúda ɓangɔa nkama
isaɔ, ɓáombɛɗekisa[ɔ] . 16 Sua wa, Yúda aokpanga kaɓa mbenɔ ánjá á tɔnga
á Yéso.

---

[l] **25.46** Ɔna Dan 12.2.
[m] **26.2** Ɔna Júana 12.1-27.
[n] **26.11** Ɔna Tɔl 15.11.
[o] **26.12** Ɔna Mál 14.8.
[ɔ] **26.15** Ɔna Jak 11.12.

Yéso a ka jaí á Pasáka kimoci na ɓagoigi nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.12-21; Lók 22.7-14, 21-23; Yoá 13.21-30)

17 K'esa á k'ama-mosá-mosá á jaí á mokati kanga cacu, ɓagoigi ɓáobika
ongoɗea Yéso te: «Ɔma sina nde ɔsɔmbu ka gea ɓɛ́ɔmbɛ kakɔ eea á
Pasáka?» 18 Yéso áŏngoɗea te: «Gǎni ka kenombe mɔtɛ á nkpa moci,
ɓóngoɗeɛ gea, Mɔkɔta agi te: ‹Mbenɔ nɛmɔ akpɛɛngɛani ye tɔ. Mɔtɛ akɔ
unge ɓeguande jaí á Pasáka kimoci na ɓagoigi nɛmɔ.›» 19 Mpɔ, ɓagoigi
ɓáogea ɓíndɔ Yéso ɗáesosi, ɓáoɓongisiaga Pasáka.
20 Ka gɔgɔmana á esa, Yéso áoika na ɓagoigi nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ k'ɔma
á eaga. 21 Cɔ, mbenɔ nde ɗáɓaoeaga, Yéso áŏngoɗea te: «Nenongoɗi
ɗoni gea, ka ɓenu moci amɔtɔngande.» 22 Ɓagoigi nɛkɛ ɓáoianaga phê,
nkpa na nkpa ka ɔlɔ aɓɔ áomúsia Yéso te: «Mɔkɔta, nna phɔ́ eme?»
23 Yéso áŏsikisia te: «Mmbe aotambua k'ɔphɛphɛ nde ká duumani[p] kimoci
n'eme, aámbé amɔtɔngande. 24 Muna-Nkpa akuande ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi
á ɓuku á Mokonga ka phɔakɛ[s] . Ande gǎkɛ ngomi phê ka mmbe antɔngi
Muna-Nkpa! Atu ye phɔ́ oɓá ánjá ka nkpa ndɔ, ámbé ɗákáɓɔkɔtɛani.»
25 Yúda, mmbɔ ɗántɔngi Yéso, áomúsia te: «Mphangigi, nna phɔ́ eme?»
Yéso áonsikisia te: «A tɔ ɓíndɔ ɔyɔngi.»

Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓá ka mɛsa ndea Mɔkɔta

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.22-26; Lók 22.14-20; 1ɓKt 11.23-25)

26 Ka mbenɔ á eaga, Yéso áɔbɛɗa mokati, mbusa á yɛ sega Mokonga,
áoɓunaga mokati ndɔ, áŏgaɓea ɓagoigi nɛkɛ. Aŏngoɗea te: «Bɛɗani ú
ɓóeɛ, ande nyama ani.» 27 Mpɔ, â goto ɔbɛɗa kibe, mbusa á yɛ sega á
Mokonga, áŏgaɓea ɓagoigi nɛkɛ n'aɔyɔnga te: «Noani ú ɓenu ɓɔbu 28 nga,
nnde ande magia ani, magia á ɔngana nnde aɗuukani ka nyɔngɔ á ima
ɓojeɗe á ɓakpa ɓásii. 29 Nenóngoɗi gea, kpanga á kĕkɛ nde, kénoeɛka ye
divai ndee na ka ɓî negaeka tɔ onoa nnde á kĕkɛ kimoci na ɓenu ka
koɓoamɛ ndea Abɛ.» 30 Mpɔ, ɓáoemba[t] , ɓáoga ka mamba Misɛitúni.

Yéso aɔtu gea Pétɛɛ anganande

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.27-31-34; Yoá 13.36-38)

31 Mpɔ Yéso áŏgea ɓagoigi nɛkɛ te: «Kesande kĭpha ɓenu ɓɔbu ɓoguande
ka ɓeekea nɛnu ka nyɔngɔ ani ɓíndɔ ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga:
‹Nenkusande mɓondigi-ɓamɔgɔgɔ,
na nsámba á ɓamɔgɔgɔ ndɔ ɓáphanjekanande[u] .›

---

[p] **26.23** Ɔna Mál 14.20.

[s] **26.24** Ɔna Jab 22.2-19; Isá 53.

[t] **26.30** Jab 113-118.

[u] **26.31** Ɔna Jak 13.7.

32 Mbenɔ nde nejujukande gǎkɛ ka kukwa, negande onoɓondea na
Galiláiya.» 33 Pɛ́tɛɛ áongoɗea te: «Nanga ɓadani ɓɔbu ɓákosaga,
eme kékosagɛeka gǎkɛ.» 34 Yéso áonsikisia te: «Nekongoɗi ɗoni gea,
omonganande kesande kĭpha mongɔ isaɔ mosá á ɔsa kɔkɔ.» 35 Pɛ́tɛɛ
áongoɗea Yéso te: «Kékónganɛku gɔɗɔ! Nanga nékua kimoci n'oɓɛ!»
Ɓagoigi ɓuangbo ɓɔbu ɓáɔyɔnga phɔtɔ ɓó.

Yéso aɔmɛma Mokonga na Gɛtɛsɛmáni

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.32-42; Lók 22.39-46)

36 Mpɔ, Yéso áoga na ɓagoigi nɛkɛ k'ɔma ndɔ ɗáɓaɔphana Gɛtɛsɛmáni[y].
Áŏngoɗea te: «Ikani wani. Négɛ phɔ́ kosi k'aphe á mɛma á Mokonga.»
37 Aɔmbɛɗa Pɛ́tɛɛ na ɓaniki-ɓŏko ɓaɓɛ ɓunde á Jɛbɛdáyɔ. Wa, áoɓá na
ɓɔmbɛ na nyomboka á mĕma. 38 Áŏngoɗea te: «Mĕma ani atumi na
ɓɔmbɛ á kukwa, ikani wani, ɓɔ́phĕ tɔ̌ kimoci n'eme.»
39 Áɔsɛkɛɗa mosá áboa, áɔgɔtɔma, endɔndɔ akɛ áogbondoa oɗo,
áɔmɛma ɓe: «Abɛ, aoɓá n'atɔtɔkɛani, gesa kani ɗanga kiɓɛ ndee. Kaɓɛmbɛ
ka mɔphɛ ani, áɓɛ ndiu ɓíndɔ okondi.» 40 Mpɔ, áŏjiia ɓagoigi nɛkɛ ɓasaɔ
ndɔɔ. Áŏdonda na ɓáɗe, áongoɗea Pɛ́tɛɛ te: «Ɓɔ́kɔ́ɔtɔka phɛa tɔ̌ kimoci
n'eme ka mbenɔ moci tɔ? 41 Phɛani tɔ̌. Ɓɔ́mɛmɛ ka gea te ɓókóngiɛmbɛ
suɓi á tombaga nga, mĕma aophiphia, nyama ndiu unge aduukani.»
42 Â goto osɛkɛɗa mosá áboa ka mongɔ á koíɓɛ, áɔmɛma ɓe: «Abɛ, aoɓá
kiɓɛ ndee na nnaɔtɔka n'anyényi, kanga eme noa í, ambe mɔphɛ akɔ
átɔtɔkɛanɛ!» 43 Mpɔ, â goto ŏjiia ɓagoigi nɛkɛ ɓasaɔ ndɔɔ. Áŏdonda na
ɓáɗe nga, ɗáɓáoyengia na tɔ̌. 44 Yéso â goto ŏɗɔa, áosɛkɛɗa mosá, â goto
omɛma ka mongɔ á ko isaɔ, ɛmɛmi ndɔ moci.
45 Mpɔ, â goto ŏjiia ɓagoigi nɛkɛ ndɔɔ. Áŏngoɗea te: «Ai ɓaya! Ɓɔ phɔtɔ
oɗá na úmbia? Mpɔ ye tɔ mbenɔ aju. Ɓámbisande Muna-Nkpa ka njaga á
ɓakpa ájeɗe. 46 Mani, ɓégɛni! Mɔnani mmbe aomodungisa a ye tɔ bíbí!»

Dunga á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.43-50; Lók 22.47-53; Yoá 18.3-12)

47 Mbenɔ nde Yéso ɗá phɔtɔ ɔyɔnga, Yúda mmbe ɗátú ka ɓagoigi
nkama na ɓaɓɛ ndea Yéso, áokiɗiana cɛɗɛ! Usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓaomɓea.
Ɓuangbo ɗáɓaɓɛɗi pindi, ɓuangbo gbutu. Ɓakɔta á ɓatoɓei phɛa na
ɓagbɛga á ka nji ndea ɓaYúda ɓáunge ɗáɓĕteki. 48 Cɔ, mmbɔ ɗántɔngi
Yéso, ɗéngoɗi ɓakpa kema sina nde ageande ka dungisa akɛ. Áogea
te: «Nkpa nde nemu mbiande, aámbé ɓondungande. Ndungani.» 49 Cɔ,
mɔngɔ moci, Yúda áombiimisia Yéso, áongea te: «Mphangigi samba!»
Mpɔ, áomumbia. 50 Yéso áonsikisia te: «Dani, gea kema nde obikii.» Cɔ,

---

[y] **26.36** Ka ɛyɔngi á kiAlamɛa, Gɛtɛsɛmáni ande ɔma á kama gamba.

ɓakpa ndɔ ɗáɓaomɓea Yúda, ɓáɔsɛkɛɗa, ɓáǒdungia ka Yéso na ndunga akɛ.
51 Ka ɓunde Yéso ɗáotambaga na ɓɔ moti, áophuiana pindi nɛkɛ,
áɔnkita mbɛɗanigi ndea ntoɓei-phɛa angbóngbó ně áotena kɛcuɛ akɛ
ce[a] ! 52 Mpɔ Yéso áongoɗea ngoigi ndɔ te: «Sikisa pindi ndɔ ka paɓɔ, ka
nyɔngɔ nde ɓundɔ ɓáomana na pindi, ɓásiande tɔ na pindi. 53 Kóoúba gea
te, netókeni ɔphana á Abɛ, ámotekisiɛ mɔngɔ moci ekombo émani á
ɓamalaeka kɔnyɛnya nkama moci na iɓɛ? 54 Ɓétúogea ɓó ámbé nyɔngɔ á
ɓuku á Mokonga ɗátɔ́tɔtɔkɛanaeka gǎkɛ ɓó. Nga, agi ambe áɓe ɓó!»
55 Mpɔ Yéso áǒngoɗea usɛsɛ á ɓakpa ndɔ te: «Ka nyɔngɔ á kema sina
nde ɓomobikii na pindi na gbutu ka dunga ani ɓɛa nkukuɓa? Nga, esa bui
ɗɛ́ɔphɛa k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda. Cɔ, ɗóɓókómodungi gǎkɛ ka ɓó?
56 Nnde bui aju gǎkɛ tɔ ka gea, nyɔngɔ nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓaɗundu suɓi
á ɓuku á Mokonga, átɔtɔkɛanɛ.» Cɔ, ɓagoigi nɛkɛ ɓáonsaga, ɓáotea nɛɓɔ.

Yéso mosá á ɓateni-nyɔngɔ

(Ɔna phɔtɔ Mál 14.53-65; Lók 22.54-55, 63-71; Yoá 18.13-14, 19-24)

57 Ɓunde ɗáɓandungi Yéso, ɓáonga ně mɔtɛ á Kaiyápha, kuɓî
ntoɓei-phɛa angbóngbó, ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓagbega ɗáɓadondanigi.
58 Cɔ, Pɛ́tɛɛ ɗáomɓea Yéso mbusa ɗanga na yɛ na ka ɓî ɗáju k'endu ndea
ntoɓei phɛa angbóngbó, áongia ka ntanga éndu ndɔɔ, áoika kimoci na
ɓaɓɛɗanigi ka ɔna mmbɛ nyɔngɔ ndɔ asungiagande ɓó.
59 Wa, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛ́a na ɓatɔ á ntua á tena á nyɔngɔ ɓɔbu,
ɗáɓaokaɓa nyɔngɔ nde ɓámphusiagande na Yéso ka gea te ɓátenɛ nyɔngɔ
nɛkɛ akpɛ na ka ɓî akuande. 60 Nanga ɓatɔngi á mbɛa ɓásii ɗáɓaju
ka ɓetekeaga akɛ na nyɔngɔ[b], nyɔngɔ nɛɓɔ ɗátú tɔ akpɛ ka ɓeekea í.
Ka sungiaga, ɓakpa ɓaɓɛ ɓáojua, 61 ɓáogea te: «Nkpa nde ɗáyɔngi te:
‹Nɛɔtɔka na nɛngbɔi endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda na phɛka í k'esa isaɔ[c].›»
62 Ntoɓei-phɛ́a angbóngbó áoma, áongoɗea Yéso te: «Kó tanda na ka
nyɔngɔ á sikisa k'inde ɓaɔkɔtɔnga bui?» 63 Yéso â gǎkɛ tɔ ɔkɔɓa nɛkɛ phiɔ!
Ntoɓei-phɛ́a angbóngbó áongoɗea Yéso te: «K'ina á Mokonga mmbe
aoenda, ósongoɗea phɔ́ aoɓá n'ɔmɔɔ Masíya Muna-Mokonga ɗoni.»
64 Mpɔ Yéso áongoɗea te: «O ye yɔngi u. Nekongoɗi gea, kpanga á kɛ̌kɛ
nde ɓɔmɔnande Muna-Nkpa n'aiki ka njaga á mǔku á Mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ,
n'asɛnɛki k'egugu á na koba[d].»
65 Cɔ, ntoɓei-phɛ́a angbóngbó áonyɔa ngɔmbɛ nɛkɛ jɔɛ! Áogea te:
«Ambómi Mokonga! Ɓéké ye na siki á mamɛi. Ɓɔɔki ɓî ambómi Mokonga.

[a] **26.51** Ɔna Yoá 18.26.
[b] **26.60** Ɔna Jabúi 27.12; 35.11.
[c] **26.61** Ɔna Yoá 2.19.
[d] **26.64** Ɔna Jab 110.1; Dan 7.13.

66 Cɔ, kanisia anu aɓo?» Ɓáonsikisia te: «Akeni tɔ ákuɛ[e] nga, agi ájeɗe.»
67 Mpɔ, ɓáonsuia soki ka keongi, ɓáomɓinda, ɓáontaia ka ngaga,
68 ɓáongea te: «Ɔsɔtɔ̌mia phɔ́, oɓɛ Kiísito, mmbe Mokonga ɗánsɔmbu, ani mbe akɔɓɛti?»

Onganɔ ndea Pɛ́tɛɛ

69 Oa ndɔ, Pɛ́tɛɛ áoika suɓi á oba ndea moamɛ á baphɛ́i. Nke moti mbɛdanigi ndea moamɛ ndɔ, áombikia Pɛ́tɛɛ, áongea te: «Obɛ, dótú phɔtɔ otamba kimoci na Yéso baGaliláia.»
70 Pɛ́tɛɛ áongana mosá á ɓakpa bɔbu te: «Caa! Kéoúba nyɔngɔ nde ɔɔyɔnga.»
71 Mpɔ áoga bibi á kio á ntanga. Ko, nke ba angbo mbɛdanigi áɔmɔ̌na, áŏngoɗea ɓundɔ dábatú oa gea: «Mmbe ɗátú na Yéso ba-Nasalɛ́ti.»
72 Pɛ́tɛɛ áongana goto te: «Nenu esomba te, kéomŭba nkpa nde.»
73 Mbusa, ɓakpa ndɔ dábatú oa, báɔnsɛkɛdɛa Pɛ́tɛɛ, ɓáongoɗea te: «Doni, onde ka ɓakpa ndɔ. Yɔngɛa akɔ aongoɗokisi tɔ base.» 74 Cɔ, oa, Pɛ́tɛɛ áɔyɔnga te: «Aoba nɛnɛyɔngi mbɛa, idɔngɔ ani tɔndɔ. Kabɛ neneomŭba nkpa nde, Mokonga ámotambisɛgɛ.»
Mɔngɔ moti, kɔkɔ áɔɔsa. 75 Oa, Pɛ́tɛɛ áokanisia nyɔngɔ ndɔ Yéso dángoɗi gea: «Mosa á ɔsa a kɔkɔ, omonganande mɔngɔ isaɔ mosa á ɓakpa.» Aojuana ka nsɛngɛ, aokpanga ngamɔ akpɛ phɛ̂, ka nyɔngɔ nde dángani Yéso.

Ɓangĕ na Yéso mɔtɛ á Pilátɔ

(Ɔna phɔtɔ Mal 15.1; Lók 23.1-2; Yoá 18.28-32)

27 1 Cɔ, mama í ka mɔkɛsuɛ, ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó ɓɔbu na ɓagbɛga á ka nji ɗáɓadondanigi, ka bisa á moangɔ á kusisa á Yéso.
2 Mbusa á ɓoaga akɛ, ɓáonga nĕ ka bisa akɛ ka njaga á Pilátɔ, mɔkɔta nde amamei nji á Yudɛ́a.

Yúda ĕkpati

(Ɔna phɔtɔ Eku 1.18-19)

3 Cɔ, Yúda, mmbɔ ɗántɔngi Yéso aɔni ye na ɓáteni nyɔngɔ ndea Yéso akpɛ, áɔ̌ɓɛiya ka mĕma. Aŏsikisia ɓatoɓei-phɛa ɓángbóngbó na ɓagbɛga á ka nji, ɓangɔa nkama isaɔ ndɔ. 4 Aŏngoɗea te: «Negi ɓojeɗe, ka kusisa nkpa nde nna na ɓojeɗe!» Ɓáonsikisia gea: «Ɓéké na nyɔngɔ kíndɔ, nndɔ ande nyɔngɔ nɛkɔ sasakɔ!» 5 Yúda áomaka ɓangɔa ndɔ suɓi á endu á Mokonga, áoga ŏkpata. 6 Cɔ, ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó ɓáɔbɛɗa ɓangɔa ndɔ, ɓáogea te: «Kákeni ɓébisɛ ɓangɔa nde suɓi á jɔ á ɛkɔmi á endu á

---

[e] **26.66** Ɔna ɓLá 24.16.

Mokonga, ka nyɔngɔ nde, ande ophendɔ á magia á nkpa.» [7] Cɔ, mbusa
aɓɔ ɔkana, ɓáɔbɛɗa ɓangɔa ndɔ, ɓáosomba ciko á mɓɔngisigi-mbungu,
ka bisa í ngbangbata ka umbaga á ɓakɛni. [8] Ka nyɔngɔ índɔ unge,
ɗáɓaɔphani ciko ndɔ: «ciko á magia» na ka k'esa ndee. [9] Mpɔ nyɔngɔ ndɔ
mɔtu-nyɔngɔ Yɛɛmía ɗáyɔngi áɔtɔtɔkɛana gea: «Ɗáɓaɓɛɗi ɓangɔa nkama
isaɔ, nndɔ ɓaIsilaéli ɗáɓaɔkani ka phenda á ka phɔakɛ,
[10] na somba á ciko ndea mɓɔngisigi-mbungu, ɓíndɔ Mɔkɔta ɗámososi.

Ɓámbiki na Yéso mosá á Pilátɔ

(Ɔna phɔtɔ Mal 15.2-5; Lók 23.3-5; Yoá 18.33-38)

[11] Cɔ, ɓî ɗáɓange na Yéso mosá á mɔkɔta Pilátɔ, Pilátɔ áomúsia te: «Oɓɛ,
onde moamɛ ndea ɓaYúda?» Yéso áonsikisia te: «Oɓɛ ámbé ɔyɔngi.»
[12] Mbenɔ nde ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó na ɓagbɛga á ka nji ɗáɓaɔntɔnga,
kěsikisiɛ gǎkɛ ka nyɔngɔ. [13] Cɔ, Pilátɔ â goto omúsia te: «Moko! Kómáɔɔka
nyɔngɔ nde ɓáɔkɔtɔnga ně kuunga ani ee?» [14] Yéso kánsikisiɛ ka nyɔngɔ.
Ka ɓondɔ, mɔkɔta áoyayama phê.

Pilátɔ ateni akpɛ nyɔngɔ á kukuwa á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 15.6-15; Lók 23.13-25; Yoá 18.39-19.16)

[15] Cɔ, ka jaí bui á Pasáka, mɔkɔta ɗáɛmbani na koɗa á ntɔa-mɛkakɔ
moci, mmbe ɓakpa ɗáɓáonkonda. [16] Ka matú ndɔ, ɗátú na ntɔa-mɛkakɔ
moci n'aombi phê, ina akɛ Yéso Balába[ɛ]. [17] Ɓî ɓakpa ɗáɓádondanigi,
Pilátɔ áǒɓúsia: «Ɓokondi nénkoɗɛ kanu nkpa sina, Yéso Balába,
kaɓɛ Yéso mmbɔ ɓáɔmɔphana Kiísito ndɔ?» [18] Nga, Pilátɔ ɗáúbi gea,
ɗáɓantɔngi Yéso ka nyɔngɔ á nsengo.
[19] Cɔ, ɓî Pilátɔ ɗáiki ka kankaanga á tena á nyɔngɔ, nkakɛ áontekisia
mbino gea: «Kǒngisɛ mɔnɔ ka nyɔngɔ ndea ntɔa-koɗoni ndɔ nga, k'esande
kĭpha netambigi phê ka njeki ka nyɔngɔ akɛ.»
[20] Mpɔ ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó na ɓagbɛga á ka nji ɓáǒphɛa ɓakpa
gea, ɓámɛmɛ koɗa á Balába, na ɓánkusɛ ndiu Yéso. [21] Mpɔ mɔkɔta Pilátɔ,
áǒúisia: «Ka ɓakpa nde ɓá ɓaɓɛ, ka ɓɔ sina mmbe ɓonkondi nenkoɗɛ
kanu sɔsɔɓɛ á ɓɔ?» Ɓáonsikisia te: «Balába!» [22] Mpɔ, Pilátɔ â goto kǒúsia:
«Cɔ, nengeande Yéso mmbɔ ɓáɔmɔphana Kiísito n'eke?» Ɓáonsikisia
ɓɔbu gea: «Nkɔkɛagani gǔ á musalába!» [23] Â goto kǒúsia te: «Cɔ, ɓojeɗe
sina nde atógi?» Ɓɔ, ɓâ gǎkɛ ɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ phê gea: «Nkɔkɛagani gǔ
á musalába!» [24] Ɓî Pilátɔ ɗáɔni te kátɔkɛku ye n'agi kema, na oyombɔ á
ɓakpa n'aǒyamea, áɔbɛɗa iɓo, áosokosa njaga akɛ mosá á ɓakpa ɓɔbu,
n'aɔyɔnga gea: «Mengombo á nkpa nde, nna k'eme, a ye tɔ ka ɓenu!»
[25] Ɓakpa ɓɔbu ɓáosikisia te: «Ambe mengombo akɛ áɓɛ gǔ asu na ɓaniki

---

[ɛ] **27.16** Ɓuku ásii á kala nna na ina nde Yéso.

nɛsu!» [26] Mpɔ, Pilátɔ áonkoɗa ka ɓɔ Balába, â gǎkɛ omɓindisa Yéso,
áonɗeketa ka gea, ɓánkɔkɛɛgɛ gǔ á musalába.

Ɓatɔ á emani ɓáɔntɛbɛaga Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 15.16-20; Yoá 19.2-3)

[27] Mbusa, ɓatɔ á emani ndea mɔkɔta Pilátɔ ɓáondunga Yéso, ɓáonga
ně k'endu ndea mɔkɔta, ɓatɔ á emani ɓaoɗondanaga ɓɔbu, ɓáontimba.
[28] ɓáomphuia ngɔmbɛ nɛkɛ, ɓáɔmɔ̌lisa nkanjo anjɛ. [29] Ɓáomakea ka mɔ̌
akɛ kuku ɓínde á ɓakɔta, na ɓáɓɔngisigi na ɓáoki na ngenge. Ɓáɔmbɛɗisa
motumbɔ á manganga ka njaga á mǔku. Ɓáogbuka muanku mosá akɛ,
ɓáɔntɛbɛaga na gea akɛ te: «Moamɛ ndea ɓaYúda samba!» [30] Ɓáonsuia
soki, ɓáɔbɛɗa mutumbɔ á manganga ndɔ, ɓáɔmɓɛta ně ka mɔ̌. [31] Mbusa
á tɛbɛaga á Yéso, ɓáomphuia nkanjo anjɛ ndɔ, ɓáɔmɔ̌lisa goto ngɔmbɛ
nɛkɛ, ɓáonga ně ka kɔkɛaga akɛ ka musalába.

Ɓáɔnkɔkɛaga á Yéso gǔ á musalába

(Ɔna phɔtɔ Mál 15.21-32; Lók 23.26-43; Yoá 19.17-27)

[32] Ka juana á ɓatɔa-emani, ɓáoɗondana na ntɔa á ka nji á Kuɛ́nɛ, ina
akɛ Simɔ́ni, ɓatɔa-emani ɓáonkumbisa musalaba ndea Yéso. [33] Ɓáokiɗia
k'ɔma nde ɓáɔɔphana Gɔlgɔ́ta, ande gea: «Ɔma á gangata.» [34] Wa,
ɓáomopha Yéso divai na ɓádaɗu na kema á k'onoa nɛngbo nnde âjia phê.
Yéso áokengea, â gǎkɛ áɔkpɛma noa í.
[35] Mbusa á kɔkɛaga akɛ ka musalába, ɓáɔɓɛta ɓana-mɛlɔɛ, ka gabisanaga
á ngɔmbɛ nɛkɛ[g]. [36] Mbusa, ɓáoika wa ka amba akɛ. [37] Ɓáobisa gǔ á
mɔ̌ akɛ, gao abɔa na ɓáɗundu kantíti á tena á nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ ɓe:
«MMBE ANDE YÉSO, MOAMƐ NDEA ƁAYÚDA.» [38] Ɓâ phɔtɔ ɔ̌kɔkɛaga ka
musalába ɓakukuɓa ɓaɓɛ kimoci na Yéso, moci ka njaga akɛ á mǔku na
ɓa ngbo ka njaga akɛ á nkei[h].
[39] Ɓakpa nde ɗáɓaɔnyɛ́nya wa, ɗáɓáombóma, na kɔngɔmiaga akɛ mɔ̌[i]
[40] na gea akɛ te: «Oɓɛ, ɗókondi ngbɔa endu á Mokonga na phɛka í k'esa
isaɔ[j], cɔ, óamisa sasa akɔ! Akoɓa n'onde Muna-Mokonga, kia phɔ́ ka
musalába!»
[41] Ɓatoɓei-phɛa ɓángbóngbó, ɓaphangigi ɛɔphi na ɓagbɛga ɓâ phɔtɔ
ɔntɛbɛaga na gea: [42] «Ɗáeamisi ɓakpa ɓuangbo, nna gǎkɛ ɔtɔka n'ěamisi
sasakɛ ee! Ande moamɛ ndea ɓaIsilaɛ́li, ambe akiɛ pɛ kɛ̌kɛnde ka
musalaba, mpɔ ɓemɓeekeande. [43] Ɗáobisa měma akɛ ka Mokonga.
Cɔ, kaɓɛ Mokonga n'ankondi ánamisɛ kɛ̌kɛnde! Nga, ɗági: ‹Nende

[g] **27.35** Ɔna Jabúi 22.19.
[h] **27.38** Ɔna Isa 53.12.
[i] **27.39** Ɔna Jab 22.8.
[j] **27.40** Ɔna Yoá 2.19.

Muna-Mokonga[k] .›» 44 Ɓakukuɓa nde ɗáɓɛ̌kɔkɛigi ka musalába kimoci na
Yéso, ɗáɓa phɔtɔ ombóma.

Kukwa á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mal 15.33-41; Lók 23.44-49; Yoá 19.28-30)

45 Kpangá ka kantende, keiphe ɗágbukumi mokonda bui ka mbenɔ isaɔ.
46 Ka mbenɔ á ko isaɔ í, Yéso áɔyɔnga akpɛ gea: «Ɛlí, Ɛlí, lama sabaktani!»
Ande gea te: «Mokonga nɛmɔ, Mokonga nɛmɔ. Omoɗeketi ka ɓo?[l] »
47 Ka ɓakpa nde ɗáɓatu wa, ɓî ɗáɓaɔki nyɔngɔ ndɔ, ɓáogea: «Nkpa nde,
aɔmɔphana Ɛlía!» 48 K'aɓɔ moci áoga mbangɔ, áɔbɛɗa siphɔngɔ[m], áoubia
ka divai nde ăngai-ngaí. Áokpatikisa ka manganga, áonɗaphisia Yéso
gea, ámumɛ ú[n] . 49 Ɓuangbo ɓâ găkɛ ɔyɔnga te: «Ɗeketa, ɓɛ́ɔnɛ phɔ́, ámbé
Ɛlía abikande onamisa!»
50 Yéso â goto okoga k'ɛsɔ akpɛ, áoɗusukana. 51 Ka mbenɔ ndɔ, ngɔmbɛ
agbae á suɓi á endu ndea Mokonga, nnde ěkatisani ɓakpa na ɔma á
kanga á ɓojeɗe, áɔnyɔka ka phaeka iɓɛ, kpangá á k'ego na gă jua ka oɗo.
Oɗo áoɗenga, okanga áobomokaga. 52 Bota áoukukanaga, ɓatɔa-kanga
ɓojeɗe ɓásii ɓáojujuka ka kukuwa. 53 Ɓáojuana ka bota, na mbusa á
jujuka á Yéso ka kukuwa, ɓáongia ka Yɛusaléma, nji á kanga á ɓojeɗe,
ɓakpa ɓásii ɓáɔɔɓɔna.
54 Moamɛ á ɓatɔa-emani na ɓundɔ ɗáɓatú na yɛ ka amba á Yéso, ɓî
ɓáɔni ɓaningina na kema bubui nde ɗ'ágeani, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ phê,
ɓáogea: «Nkpa nde ɗátú Muna-Mokonga ɗoni!» 55 Ɓake ɓásii ɗáɓatú wa,
ɓunde ɗáɓaɔɔnjia ɗanga. Ɓɔ, ɗáɓatú ɓake nde ɗáɓatoki na Yéso ka
kenombe Galiláya na ɓáɔmbɛɗaneaga. 56 Sɔsɔɓɛ á ɓake ndɔ, ɗátú Malía
nseka á ka nji Magadála, Malía amakɛ na Yakɔ́ɓɔ na Yɔsɛ́phu, na ama
ɓana Jɛbɛdáyɔ.

Yɔsɛ́phu amŭmbi Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mál 15.42-47; Lók 23.50-56; Yoá 19.38-42)

57 Aɓi ye ɔgɔgɔ, ntɔi moci ina akɛ Yɔsɛ́phu áokiɗia. Yɛ, ɗátú ntɔa á ka
nji Aimatɛ́a. 58 Aoga mɔtɛ á mɔkɔta Pilátɔ, áɔmɛma mŏnda á Yéso. Pilátɔ
áososea gea, ɓámophɛ ú. 59 Cɔ, Yɔsɛ́phu áɔbɛɗa mŏnda ndɔ, áoɓoaga ú
na sanda nde nna na nkíkí. 60 Aobisa ú suɓi á bota á kɛ̌kɛ, nnde ɗátongi
k'okanga, kaphɔa akɛ sasakɛ. Áoingitisaga ɛtɛ ángbó ka ɗaka na aphe á
iso á bota, mpɔ áoga. 61 Malía nseka á ka Magadála na Malía ɓaangbo,
ɗáɓaiki wa, k'ɔma nde ɗáɔɛnjiana na bota.

---

[k] **27.43** Ɔna Jab 22.9.

[l] **27.46** Ɔna Jab 22.2.

[m] **27.48** Sphɔngɔ ande kema ɓea pamba nnde aomuma iɓo.

[n] **27.48** Ɔna Jab 69.22.

Ɓatɔ á emani ɓáoamba bota á Yéso

62 Cɔ mama í, mbusa á esa á ɓɔngisaga á Saɓáto, ɓatoɓei-phɛa
ɓángbóngbó na ɓaPhaisáyɔ, ɓáoga kimoci mɔtɛ á mɔkɔta Pilátɔ,
63 ɓáongoɗea te: «Mɔkɔta, ɓekanisi te, mbenɔ nde ndemigi ndɔ ɗáoenda,
ɗáyɔngi te: «Mbusa á esa isaɔ, nejujukande ka kukuwa.» 64 Ambe, ósoseɛ
ɓáambɛ bota ndɔ phê k'esa isaɔ kaɓanga gea, ɓagoigi nɛkɛ ɓákaúɓɛmbɛ
mŏnda akɛ na ngoɗea á ɓakpa te: ‹Ajujuki ka kukuwa!› Ambé odemayɔ
índe á kɛ̌kɛ aɓande ájeɗe phê kɔnyɛ́nya nndɔ á mosá.» 65 Pilátɔ áŏsikisia
te: «Ɓatɔ á emani ɓáunge. Găni ɓóambɛ phê bota ɓindɔ akeni.» 66 Ɓáoga
ka bota, ɓáoamba ú mbusa, ɓáophembeketea bota n'etae ángbó, ɓáŏbisa
ɓatɔa-emani ka amba á bota ndɔ.

Yéso ajujuki ka kukuwa

(Ɔna phɔtɔ Mál 16.1-10; Lók 24.1-12; Yoa 20.1-10)

28 1 Mbusa á Saɓáto, ka koɗokana á esa á yenga, Malía á ka Magadála
na Malía ɓaangbo, ɓáoga ɔɔnjia á bota. 2 Mɔngɔ moci, ɓaningina
akpɛ áobika nga, malaeka nde ɓa Mɔkɔta ɗádidi ka toka á na koba,
áobika otiɓa ɛtɛ ndɔ ka mpɛphɛ, áoika gŭ í. 3 Keongi akɛ ɗáophenuaga
biɛ, biɛ, biɛ! Ngɔmbɛ nɛkɛ ɗátú ábu phê. 4 Kó, ɓatɔa-emani, ɓundɔ
ɗáɓaoɓondeaga ɓota, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ phê, nyama aɓɔ áɔɛkana, ɓáoɓá
ɓea ɓakpa na ɓaku.
5 Malaeka â găkɛ ŏngoɗea ɓake ndɔ te: «Ɓenu, ɓókóɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ
nga, neoúba gea, ɓoonkaɓa Yéso, mmbɔ ɗáɓankɔkɛigi gŭ á musalába.
6 Nna ye wani, ajujuki ka kukuwa, ɓíndɔ ɗáyɔngi. Cɔ, bikani ɓɔ́ɔnɛ ɔma
nde ɓátóbisi mŏnda akɛ. 7 Kamisagani, gă ngoɗea á ɓagoigi nɛkɛ gea:
«ajujuki sɔsɔɓɛ á ɓasí, agě mosá anu na Galiláya, na kóunge ɓɔmɔɔnande.
Nndɔ unge nenóngoɗi.» 8 Cɔ, ɓake ndɔ ɓáokamisaga toka ka ɓota, ɓáoɓá
na kɔɓɔɓɔkɔ na maseye phê, ɓáoga mbangɔ ka tŏmia á ɓagoigi ndea
Yéso nyɔngɔ ndɔ. 9 Ka mbenɔ ndɔ tɔ, Yéso áobika oɗondana na ɓɔ.
Aŏsesea: «Sambani.» Ɓake ndɔ ɓáɔnsɛkɛɗɛa, ɓáondunga Yéso k'ecinji,
ɓáonɗokomisa. 10 Mpɔ Yéso áŏngoɗea: «Ɓɔ́kɔɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ. Găni
ɓɔtŏmiɛ ɓanayi ɓágɛ na Galiláya, na kó unge ɓámɔɔnande.»

Ɓatɔ á emani ɓágeɔtɔmiaga mbino

11 Na ɓake ndɔ ɓáphɔ́tɔ k'aphe, ka ɓatɔ á emani nde ɗáɓaoɓondega bota,
ɓáoja na kenombe ka tŏmia á ɓatoɓei-phɛa ɓángbóngbó nyɔngɔ bui nde
ɗágeani. 12 Ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó na ɓagbɛga á ka nji ɓáoɗondana,
ɓáɔɔkana, ɓáŏɓopha ɓatɔa-emani ɓangɔa ásii phê, 13 na ngoɗea aɓɔ te:
«Ɓɔyɔngande gea, ɓagoigi nɛkɛ ɓábikima kĭpha, ɓáoúba mŏnda akɛ
na ɓekatɔ. 14 Aoɓá̋ mɔkɔta á kenombe n'aɔki nyɔngɔ ndɔ, ámbé ɓesu

ɓɛyɔngagande na yɛ bĭbibi gea, ɓákanogeɛmbɛ ajeɗe. 15 Ɓatɔa-emani
ɓáɔbɛɗa ɓangɔa ndɔ, ɓáogea ɓíndɔ ɗáɓĕphɛi. Nyɔngɔ ndɔ áɔɛmba ka ɔlɔ
á ɓaYúda na ka k'esa nde.»

Yéso aɛsɛnɛkɛi ɓagoigi nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mál 16.14-18; Lók 24.36-49; Yoá 20.19-23; Eku 1.6-8)

16 Cɔ, ɓagoigi nkama na moci ndɔ, ɓaoga na Galiláya ka mamba nde
Yéso ɗáephangi. 17 Ɓî ɗáɓamɔɔni, ɓáonɗokomisa, ɓagoigi ɓunɛngbó
ɗáɓatú găkɛ na ngăka. 18 Mpɔ Yéso áobika ka mpɛphɛ aɓɔ, áŏngoɗea te:
«Ɓámopi kɔkɔta bui á na koba na nnde á ka mokonda. 19 Cɔ, găni ka
ɓatɔa-ekuna bui, ɓókĕtiɛ ɓɔ ka ɓagoigi[o], ɓóɓatisɛ ɓɔ k'ina á Abɛ, k'ina
á Anakɛ, na k'ina á Mĕma á Mokonga. 20 Ɓógoisɛgɛ ɓɔ amba á nyɔngɔ
bubui nde ɗénósosi. Na úbani gea, ne kimoci na ɓenu esa bui na ka
sungiaga á mokonda.»

---

[o] **28.19** Ɔna Eku 1.8

Mbino Ánjá ɓíndɔ Malíkɔ ɗáɗundu

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Malíkɔ aámbé ɗáɗundu Mbino Ánjá ndee. Suɓi á ɓuku nde, ana nyɔngɔ á engekisia á ɓakpa gea te, Yéso ande Muna-Mokonga na Mokonga aámbé ɗánteki ka tɔ̌mia nyɔngɔ á ɗoni. Ɓɔphɛi nde a suɓi á Mbino Ánjá nde, a ka phɔa á ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda, ka phangia ɓɔ te, Yéso ande Muna-Mokonga mmbe yɛ ɗánteki ka amisa ɓakpa nɛkɛ ɓaIsilaéli. Malíkɔ aɗundu ekuma ɗanga-ɗanga nnde Yéso ɗági ka Mokonda na ɓɔphɛi nde ɗáɛphɛi ɓakpa, kukwa na jujúka akɛ ka kukuwa.

Gabekana á ɓuku

Ɓuku nde agabekani ka phaeka ngia njaga íɓɛ (7):

Ɓɔphɛi ndea Yoáni Mɓatisi 1.1-8
Oɓatiso ndea Yéso na tombaga nde Sɛtani ɗántombigi 1.9-13
Yéso ageoika na Galiláya 1.14-9.50
Yeso atoki na Galiláia ka gă akɛ na Yɛusaléma 10.1-52
Tena á nyɔngɔ á Yéso na kukwa akɛ 11.1-15.47
Yéso ajujúki ka kukwa 16.1-8
Yeso aɛsɛnɛkɛi ɓagoigi nɛkɛ 16.9-20

Ɓɔphɛi ndea Yoáni Mɓatisi

(Ɔna phɔtɔ Mat 3.1-12; Lók 3.1-18; Yoá 1. 19-28)

1 [1] Oani ande nkpangeɔ á Mbino Ánjá á Yéso Kiísito, Muna-Mokonga.
[2] Cɔ, Mokonga ɗán'yɔngisi mɔtu-nyɔngɔ Isáia ɓe:
«Cɔ, nenteki ntɔmi-mbino nɛmɔ mosá akɔ,
mmbe aɓɔngisiagande aphe nɛkɔ. [ɔ]
[3] Nkpa moci aokoga ka nkanda:
‹Ɓɔngisiagani aphe ndea Mɔkɔta!
Mamisani k'akɛ aphe kau dɛ!›» [p]
[4] Ka ɓondɔ, Yoáni Mɓatisi ɗásɛnɛki ka nkanda n'aɔ̌tɔmia ɓakpa ɓe: «Kĕtiani tamɓea anu ajeɗe, ɓánoɓatisɛ, mpɔ Mokonga áimɛ ɓojeɗe nɛnu.» [5] Ɓakpa

---

[ɔ] **1:2** Maláki 3:1
[p] **1:3** Isáia 40:3

ɓɔbu á ka nji á Yudéa na ɓunde á kenombe á Yɛusaléma, ɓáondonda,
ɓáɔyɔnga nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛbɔ. Mpɔ, Yoáni áǒɓatisa ka iɓo Yɔɔdáni.
6 Yoáni ɗáɔli ngɔmbɛ ndɔ ɗáɓaoki na saa á ngamia, angeɗe á ka cina á
kuju akɛ ɗáɓaɓongisigi na mpoko á nyama. Eea nɛkɛ ɗátú ɓanyɔnyɔ na
ɓoki á k'osaa. [s] 7 Cɔ, Yoáni ɗéngoɗi ɓakpa áɔyɔnga ɓe: «Nkpa moci aobika
mbusa ani, amɔnyényi ka ɓukpɛkpɛ, mmbe kékeni gbuta ka koɗa á ngoi
á ɓiato nɛkɛ. 8 Eme ɗénóɓatisi k'ibo. Yɛ gǎkɛ, anóɓatisande ka Měma á
Mokonga.»

Ɓatisa á Yéso na tombaga akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 3.13-4.11; Lók 3.21-22; 4.1-13)

9 Ka mbenɔ ndɔ, Yéso áotoka na Najaléti á ka Galiláia, ká gǎ mɔtɛaYoáni.
Yoáni áom'ɓatisa ka Yɔɔdáni. 10 Mɔngɔ moci, ɓî Yéso ajuani k'iɓo, áɔɔna
koba n'aukukani, Měma á Mokonga áodida gǔ akɛ ɓea mboe. 11 Ɛsɔ áotoka
na koba: «Oɓɛ, onde miki nɛmɔ á ekondi. Ne na maseye ka phɔakɔ.»
12 Kěkɛ ndɔ, Měma á Mokonga áɔnsɔndɔɛa ka nkanda. 13 Aoika ka
nkanda esa nkama gena (40). Kó, Sɛtáni áontombaga. Yéso ɗátú kimoci
na ɓanyama na ɓamalaeka na ɓáɔmbɛɗaneaga.

Ekuma ndea Yéso ka nji Galiláia

(Ɔna phɔtɔ Mat 4.12-22; Lók 4.14-15; 5.1-11)

14 Esa moci Yéso áoga na Galiláya ka mbenɔ nde ɗáɓandungisi Yoani.
Aɔtɔmia Mbino Anjá ndea Mokonga. 15 Áogea te: «Cɔ, mbenɔ aju nga,
koɓoamɛ ndea Mokonga a ye tɔ bíbí. Kětiani tamɓea anu ajeɗe, ɓóɓeekeɛ
Mbino Anja.»

Yéso ěɔphani ɓagoigi nɛkɛ á ka mosá-mosá

16 Mbusa á oa, Yéso ɗátúɔnyénya ka mocii á etuu á Galilaía. Kondɔ,
áǒɓɔna ɓaɔphigi ɓaɓɛ, Simɔ́ni na muna-makɛ Andɛɛ́, na ɓáomaka moaɓɔ
ka etuú ndɔ. 17 Yéso áǒngoɗea: «Ómoɓeani, nenóbisande ɓaɔphigi á
ɓakpa.» 18 Kěkɛ ndɔ, ɓáoɗoa moaɓɔ, ɓáomɓea. 19 Yéso áɔsɛkɛɗa mosá
abɔa, áǒɓɔna ɓana-Jɛbɛdáiɔ: Yakɔ́ɓɔ na muna-makɛ Yoáni. Ɗáɓatu suɓi
á koko na ɓáɔɓɔngisiaga moaɓɔ nɛɓɔ. 20 Kěkɛ ndɔ, Yéso áǒɓɔphana. Ɓɔ,
ɓáon'ɗeketa abaɓɔ Jɛbɛdáiɔ na ɓaɓɛɗanigi suɓi á koko, ɓáom'ɓea Yɛso.

Yéso anamisi ntɔa-kukwa á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Lók 4.31-37)

21 Mbusa á oa, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓáoga na Kapɛɛnaúmu. Esa á
saɓato, kěkɛ ndɔ áongia suɓi á endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda, áǒphɛa

---

[s] **1:6** Ɔna 2 Ɓakɔta 1.8

ɓakpa. 22 Ɓundɔ ɗáɓatúɔɔka ɓɔphɛi ndɔ ɓáotangaaga phɛ̂. Nkókó á ɓophɛi
kau ɗátingani n'inde á ɓaphangigi-ɛɔphi nga, ɗáogoisaga u na kɔkɔta.
23 Cɔ, suɓi á endu ndɔ, nkpa moci ɗátú na kukwa á ɓansombo, áokoga,
24 áogea: «Ɔɔ! Eke nde ɓeogi nĕ, Yéso ɓa Najalɛ́ti? Obiki kosótindisa?
Neokuuba: Onde Ntɔa-ɓonjánja ndea Mokonga.»
25 Yéso áŏkea bansombo: «Kɔɓani! Juanani ka nkpa nde!» 26 Ɓansombo
ndɔ ɓáonsuga akpɛ. Ɓáonjuana na ɓaokoga. 27 Ɓakpa ɓɔbu ɓáoyayama,
na kaɓî ɗáɓáousianaga: «Eke nde? Ɓɔphɛi nde akiɗi kĕkɛ ana ɓukpɛkpɛ.
Mogaa nde aŏsosea ɓansombo, ɓɔ ɓáɔmɔ̌ka.» 28 Kĕkɛ ndɔ tɔ, ɓoombia á
Yéso áɔɛmba ɔma bui ka nji Galiláia.

Yéso ĕamisi ɓatɔa-esambɔ ɓásii

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.14-17; Lók 4. 38-41)

29 Ka juana aɓɔ k'endu á ɓɔphɛi ndɔ, Yéso, Yakɔ́ɓɔ na Yoáni ɓáoga mɔtɛ
á Simɔ́ni na Andɛɛ́. 30 Kó, ɓáondonda nyamɔtɔ akɛ na Simɔ́ni mmbe nke,
n'aɓondi k'eka nga ɗátú na jonga akpɛ. Ka kiɗia á Yéso tɔ, ɓáongoɗea
nyɔngɔ akɛ. 31 Yéso áɔsɛkɛɗa bíbí akɛ, áondunga ka njaga, áommesia.
Mɔngɔ moci, jonga áonsía. Mpɔ, nke ndɔ, áoúnanaga ka ɓɔ.
32 Cɔ, aju ye ɔgɔgɔ, ka gă á mani, ɓáombikia na ɓasambi ɓɔbu na
ɓatɔa-kukwa á ɓansombo. 33 Ka kenombe ndɔ ɓakpa ɓɔbu ɓáoɗondanaga
k'iso á mpume. 34 Yéso áŏamisa ɓatɔa-esambɔ ɗanga-ɗanga ɓásii. Â
phɔtɔ ŏjuanisa ɓansombo ɓásii. Áŏimisia ɓansombo gea, ɓákayɔngɛ nga,
ɓansombo ɗáɓamŭbi. [t]

Yéso aɔtɔmba Galiláia

(Ɔna phɔtɔ Lók 4.42-44)

35 Mama i, mɔkɛsuɛ esa n'aphɔ́tɔ na kaiphiɔ, Yéso áojuana, áoga ka
nkanda. Kó, áɔmɛma Mokonga. 36 Simɔ́ni na ɓadakɛ ɓáoga ka nkaɓɔ
akɛ. 37 Ɓii ɓándondi ye, ɓáongoɗea te: «Ɓakpa ɓɔbu ɓáokokaɓa.» 38 Yéso
áŏgea: «Ɓégɛni ka nji angbo, nnde a bĭbíbí, nɛ́phɛ̂ phɔtɔ ɓakpa kó nga,
nndɔ ungɔ nebiki i.» 39 Áoga n'aɔtɔmba nji bui nde á ka Galiláia. Áŏphɛa
ɓakpa suɓi á endu ɛmɛmi á ɓaYúda nɛɓɔ, â phɔtɔ ŏjuanisa ɓansombo kó.

Yéso anamisi ntɔa-kukwa á sŭ

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.1-4; Lók 5.12-16)

40 Ntɔa-kukwa á sŭ moci áobika bíbí á Yéso, áogbuka muanku mosá á
akɛ, áon'ɗengemisaga te: «Ómosokosea! Ona ɓukpɛkpɛ á sokoseani aoɓá
n'okondi.» 41 Yéso áonkuia ngomi, áonanoa njaga, áondunga, áongea te:
«Cɔ nekondi, nekosokosei.» 42 Kĕkɛ ndɔ sŭ áontoka, nyama akɛ áoama.

---

[t] **1:34** Nga, ɗákákondi gea, ɓaketi ndɔ ɓátɔmiɛgɛ yɛ ande ani.

43 Mosá á Yéso ukuia akɛ aphe, â gǎkɛ ɔmphɛa akpɛ te: 44 «Kɔntɔmiɛ mɔnɔ
nkpa. Gǎ ndiu, óphangisiɛ mosá á ntoɓei-phɛa ndea Mokonga, óphuiɛ
phɛ́a nɛkɔ ɓíndɔ Mósa ɗásosi ka ubisa á ɓakpa gea oami.» 45 Ntɔa-kukwa
á sǔ ndɔ â ndiu oga okpanga tɔmiaga á nyɔngɔ nɛkɛ ka ntanga mosá á
ɓakpa ɓɔbu. Ka ɓondɔ, Yéso kátɔkɛ ye ngia ka kenombe k'iso á ɓakpa,
â ndiu oga oika ka nkanda. Ɓakpa ɓâ gǎkɛ otoka ɔma bui, ɓáobika
ondonda.

Yéso anamisi n'ɗɔti

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.1-8; Lók 5.17-26)

2 1 Mbusa á ɓ'esa abɔa, Yéso áosikianaga na Kapɛɛnaúmu. Ɓakpa
ɓáɔɔka te a mɔtɛ ɓɔ. 2 Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓásii ɓáoɗondanaga wa,
na ka ɓî ɓakpa ɗáɓaɓɔkani suɓi á endu phɔtɔ k'iso á mpume, Yéso
n'aǒphɛa nyɔngɔ á Mokonga. 3 Mpɔ ɓakpa gena ɓáobika mɔtɛ á Yéso na
ɓánkumbigi n'ɗɔti. 4 Ɗáɓákátɔki gǎkɛ biimisia á Yéso ka nyɔngɔ á ɓika
á ɓakpa. Ka ɓondɔ, ɓáoɗapha gǔ á endu, ɓáobaa ntɔndɔ[u], ɓáondidisa
n'ɗɔti ka nsinɔ n'aɗe k'eka. 5 Yéso aɔni ye ɓeekea nɛɓɔ, áongoɗea n'ɗɔti
te: «Mukuamɔ, ɓojeɗe nɛkɔ aimiki.»
6 Cɔ, ka ɓaphangigi-ɛɔphi ɓunde ɗáɓaiki wa, ɓáoianaga suɓi aɓɔ te,
7 «Mogaa nde ayɔngi ɓo ka ɓó? Ambómi Mokonga nga, ani mmbe aɔtɔka
n'aími ɓojeɗe na nna tɔndɔ Mokonga sasa akɛ[y]?» 8 Kɛ̌kɛ ndɔ Yéso áoúba
ianaga aɓɔ. Mpɔ, áǒngoɗea: «Ɓona ianaga ndɔ ka mĕma anu ka ɓó?
9 Cɔ, kema sina nde aáphoo ka ngoɗea á n'ɗɔti te: ‹Ɓojeɗe nɛkɔ aimiki›,
na yɔnga: ‹Ma! Kumba eka nɛkɔ, ótambɛ!›? 10 Ka gea ɓóúbɛ te, eme
Muna-Nkpa, nena ɓukpɛkpɛ á íma á ɓojeɗe ka mokonda.» Mpɔ, áǒphaia,
áongoɗea n'ɗɔti te: 11 «Ma! Bɛɗa eka nɛkɔ, ósikianɛgɛ mɔtɛ kɔ.» 12 Mɔngɔ
moci, áoma, áokumba eka nɛkɛ, áojuana mosá á ɓakpa ɓɔbu. Ɓɔ,
ɓáotangaaga, ɓáombeba Mokonga, ɓáogea: «Ɓɛ́kɛ́ɔnimbɛ mɔnɔ k'inde!»

Yéso amɔphani Láwi

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.9-13; Lók 5.27-32)

13 Yéso â goto oga ka mpɛphɛ á etuu Galiláia. Ɓakpa ɓásii ɓáobika
ondonda. Yɛ, áǒphangiaga. 14 Cɔ, ɓî ɗátú otamba, áɔmǒna Láwi,[a] Muna
Aɔpháyɔ, n'aiki ka ntua á phendisaga á manjanja. Yéso áɔmɔphana,
áongea: «Ómoɓea.» Kɛ̌kɛ ndɔ, Láwi áoma, áom'ɓea.
15 Mbusa, Yéso áoeaga mɔtɛ á Láwi. Ɓaphendisigi-manjanja ɓásii na
ɓatɔa-ɓojeɗe ɓáoeaga kimoci na Yéso na ɓagoigi nɛkɛ nga, ɓakpa ɓásii á

---

[u] **2.4** Ɔna Lóka 5.19. Phɔtɔ na miki á nyɔngɔ nde ɓáɗundu.
[y] **2.7** *Bóma á Mokonga.* Ɔna phɔtɔ ɓaLáwi 24.16; *Mokonga sasakɛ tɔndɔ aámbé aɔtɔka íma á ɓojeɗe.* Ɔna phɔtɔ Jabúi 103.3; Isáia 43.25
[a] **2:14** «Láwi» ɗátú ina angbo ndea Matáiɔ.

etéte ndɔ unge ɗáƀaom'ƀea. 16 ƁaPhaisáiɔ ƀunde ƀande ƀaphangigi-ɛɔphi
ƀáɔni ye ƀî Yéso ɗátú oeaga na ƀatɔa-ƀojeɗe na ƀaphendisigi-manjanja,
ƀáǒngoɗea ƀagoigi nɛkɛ te: «Yéso aoeaga na ƀaphendisigi-manjanja
na ƀatɔa-ƀojeɗe ka ƀó?» 17 Yéso aɔki ye muisiɔ nɛƀɔ, áǒgea: «Ɓasambi
ƀáunge ƀána siki á nsaku. Nna ƀunde ƀánaosamba. Kebiki k'aphe á
ɔphana á ƀatɔa-ƀonjánja. Nebiki ndiu ka ɔphana á ƀatɔa-ƀojeɗe.»

Yéso aɔphɛa ka nyɔngɔ á ika kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.14-17; Lók 5.33-39)

18 Esa moci, ƀagoigi ndea Yoáni na ƀaPhaisáiɔ ƀáɔika kanga á eaga
ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga. Ka ƀondɔ, ƀakpa ƀáondonda Yéso,
ƀáomŭsia te: «Nyɔngɔ sina nde ƀagoigi ndea Yoáni na ƀaPhaisáiɔ,
ƀáɔika kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga, cɔ ƀagoigi nɛkɔ
ƀákáogea ƀo ka ƀó?» 19 Yéso áǒsikisia te: «Ɓatɔa-ɛkɛka ƀáikimbɛ mɔnɔ
kanga á eaga na mǒko á ɛkɛka a kimoci n'aƀɔ? Ɓɛɛndɔ. Ka mbenɔ
bui nde mǒko á ɛkɛka a kimoci na ƀɔ, ƀánaɔtɔka na ƀáiki kanga á
eaga. 20 Aƀande n'esa nde ƀámphuiande mǒko á ɛkɛka sɔsɔƀɛ aƀɔ,
k'esa ndɔ unge ƀáikande kanga á eaga.» 21 «Nna na nkpa nde aophopha
phaeka á bɔngɔ á kɛ̌kɛ gŭ á bɔngɔ á kala. Aogea ƀó, phaeka á bɔngɔ
á kɛ̌kɛ nnde ƀáyami abomande nnde á kala, bomoka i áondanda phê.
22 Nna phɔtɔ na nkpa nde aoɗukia makana á kɛ̌kɛ suƀi á mboso á
kala[b]. Aogea ƀó, makana á kɛ̌kɛ abomande mboso. Makana na mboso
bui áoujukana. Akeni ndiu ɗukia á makana á kɛ̌kɛ suƀi á mboso á
kɛ̌kɛ.»

Yéso ande Mɔkɔta á saƀato

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.1-8; Lók 6.1-5)

23 Esa á saƀáto[c], Yéso na ƀagoigi nɛkɛ ɗáƀaɔnyɛ́nya ka ciko á nganɔ[d].
Ɓagoigi nɛkɛ ƀáokpanga kɔɗaga á mbuka i ka mpɛphɛ á aphe[e]. 24 Mpɔ,
ƀaPhaisáiɔ ƀáongoɗea Yéso te: «Enjia phɔ! Ɓagoigi nɛkɔ ƀáɔbɛɗanaga
esa á saƀato na ƀapheni bɛɗanaga k'esa ndɔ ka ƀó[ɛ]?» 25 Yéso áǒsikisia te:
«Ɓókótangimbɛ mɔnɔ kema nde Daúdi na ƀakpa nɛkɛ ɗáƀagi mbenɔ
nde ɗáƀáku na nja? 26 Ɓátú mbenɔ nde Abiatáli ɗátú ntoƀei-phɛa
angbóngbó. Ka nyɔngɔ á nja, Daúdi ɗángi suƀi á endu ndea Mokonga,
áoea mokati á ɔphɛɔ. Â phɔtɔ ǒgaƀea ƀakpa nɛkɛ. Nanga eea ndɔ ɗátú tɔ

[b] **2.22** Ɔna Mat 9.17.

[c] **2.23** Saƀáto ande esa á múmbiɔ ndea ƀaYúda.

[d] **2.23** Nganɔ ande mbo ƀea mponga nde ƀáɔbɛɗanaga na mpusu i ka ɔmba mokati.

[e] **2.23** Ɔna Tɔláti 23.26.

[ɛ] **2.24** Ɔna Juána 34.21.

ka ɓatoɓei-phɛa sasa aɓɔ[g].» [27] Yéso â phɔtɔ ɔ̌tɔmia te: «Mokonga ɗábisi
saɓato kaphɔa á nkpa. Ɗákámbisi gǎkɛ nkpa kaphɔa á saɓato. [28] Ubani
gea te Muna-Nkpa aámbé ande phɔtɔ Mɔkɔta á saɓato.»

Yéso anamisi nkpa njaga akɛ n'aphɛphi

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.9-14; Lók 6.6-11)

3 [1] Mbusa i, Yéso â goto ongia suɓi á endu á ɓɔphɛi. Kó, nkpa moci ɗátú
na njaga akɛ n'aphɛphi. [2] ƁaPhaisáiɔ nde ɗáɓatú oa ɓâ gǎkɛ ɔmɔnjia
bĭbíbí ka gea te, ɓáɔnɛ phɔ́ aoɓá n'anamisande n'ɗɔti ndɔ esa á saɓato
mpɔ, ɓáɓɛ ye tɔ na nyɔngɔ á tɔnga akɛ ně. [3] Yéso â gǎkɛ ongoɗea n'ɗɔti
te: «Ma mosá á ɓakpa!» [4] Mpɔ áǒɓusia te: «Cɔ, ɛɔphi nɛsu ka nyɔngɔ á
saɓato agi ɓo? Kaɓɛ gea kema ánjá, kaɓɛ kema ájeɗe? Kaɓɛ amisa á nkpa,
kaɓɛ kusa akɛ?» Ƀakpa ɓɔbu ɓâ gǎkɛ ɔkɔɓa phio! [5] Yéso áǒtimba n'iso
áǒenga n'esuia, áoɓa na ɓɔmbɛ ka nyɔngɔ á mĕma aɓɔ akpɛ. Áongoɗea
n'ɗɔti te: «Cɔ, nanoa njaga akɔ.» Áonanoa njaga akɛ, áoama. [6] Kĕkɛ ndɔ,
ɓaPhaisáiɔ ɓáojuana, ɓáoga oɗondana na ɓakpa ndea Moamɛ Ɛlɔ́dɛ ka
maca. Ƀáokaɓa moangɔ á mosa á Yéso.

Usɛsɛ á ɓakpa ɓáom'ɓea Yéso

[7] Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓâ gǎkɛ otoka sɔsɔɓɛ á ɓakpa ndɔ. Ƀáoga ka
mpɛphɛ á etuú á ka Galiláya. Ƀakpa ɓásii phê ɓáom'ɓea na ɓátoki na
Galiláya, Yudéa, [8] kenombe á Yɛusaléma, Iduméa, kub'iɓo Yɔɔdáni na
ɓunde á ka mpɛphɛ á kenombe á Tílɔ n'inde á ka Sidɔ́na. Ƀɔbu ɓáombikia
Yéso nga, ɗáɓaɔki ekuma bui nde ɗátúogea. [9] Cɔ, Yéso áǒngoɗea ɓagoigi
nɛkɛ, ɓábisɛ k'akɛ koko ka gea, ɓakpa ɓákam'ɓɔkanisɛmbɛ. [10] Ƀáɔni
ye ɓî Yéso ĕamisi ɓakpa ɓásii, ɓasambi ɓɔbu ɓáokamisaga sɛkɛɗa ka
mpɛphɛ akɛ ka gea, ɓɔbu ɓámbooɛ ka yɛ. [11] Ƀuangbo ɗáɓatú na kukwa
á ɓansombo. Ƀansombo ndɔ, ɓî ɓámɔ̌ni ye Yéso, ɓáogua k'ecinji akɛ,
ɓáokoga, ɓáogea: «Oɓɛ onde Muna-Mokonga.» [12] Yéso â gǎkɛ ǒimisia
akpɛ gea, ɓákaubisɛmbɛ gea, ande Muna-Mokonga.

Yéso ĕsɔmbu ɓateki nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.1-4; Lók 6.12-16)

[13] Mpɔ Yéso áotaia gŭ á mamba, áǒɓɔphana ɓunde ɗékondi sɔmbɔa
ka ɓɔ ka usɛsɛ á ɓakpa ndɔ, ɓáoga kuɓî yɛ aɔ. [14] Aǒsɔmbɔa sɔsɔɓɛ aɓɔ
ɓakpa nkama na ɓaɓɛ (12), áǒsua ɓateki nɛkɛ[h] ka gea ɓátambɛ kimoci
na yɛ na teka aɓɔ ka gǎ á phɛa ɓakpa. [15] Â phɔtɔ ǒɓopha kɔkɔta á
ɓeaga á ɓansombo suɓi á ɓakpa. [16] Ƀateki nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ (12)

---

[g] **2.26** Ɔna 1 Samuélɛ 21.2-7, nyɔngɔ á Abiatái ɔna 2 Samuélɛ 15.35, mokati á ɓatoɓei-phɛa ɔna Láwi 24.9.

[h] **3.14** Miki á nyɔngɔ nde «áǒsua ɓateki» nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala

ɓunde ɗésɔmbu ina aɓɔ aunge: Simɔ́ni (mmbe ɗánsu Pɛ́tɛɛ[i]), 17 Yakɔ́ɓɔ
muna-Jɛbɛdáiɔ, na muna-amakɛ Yoáni, (ɓundɔ ɓaɓɛ ndɔ, Yéso ɗésu ina
Ɓoanɛ́gɛ, ande gea te, ɓáɔka á mbua[j] ,) 18 Andɛɛ́, Philípɔ, Ɓatɔlɔmáiɔ,
Matáiɔ, Tɔmá, Yakɔ́ɓɔ muna-Alpháiɔ, Tadɛ́ɔ, Simɔ́ni, manei ekuna nɛkɛ,
19 na Yúda Isikaliɔ́ta[k] , mmbe ɗántɔngi Yéso.

Ɓatɔa á k'ekombo ndea Yéso ɓágeɔmbɛɗa

20 Mpɔ, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, ɓáosikianaga mɔtɛ ɓɔ. Ɓakpa ɓásii ɓâ
goto oɗondana kó na ka ɓî Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓákáɓe ye na ɔma á
eaga. 21 Mbenɔ nde ɓatɔa á k'ekombo nɛkɛ ɓáɔki ye nyɔngɔ ndɔ, ɓáoga
k'aphe á ɓɛɗa akɛ nga, ɗáɓaogea: «Mɔ̌ akɛ nna ye anja.»

Ɓánsu Yéso Bɛljɛbúli

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.22-32; Lók 11. 14-23; 12.10)

22 Mpɔ, ɓaphangigi-ɛɔphi ɓunde ɓátoki ka kenombe Yɛusalɛ́ma ɓáogea:
«Ɓɛljɛbúli,[l] mɔkɔta á ɓansombo, a suɓi á Yéso. Yɛ aŏɓeaga ɓansombo
ka ɓukpɛkpɛ á Ɓɛljɛbúli.» 23 Yéso â gǎkɛ ɔ̌ɓɔphana, áŏngoɗea mɛní nnde:
Cɔ, Sɛtáni aɔtɔka n'ɛ̌ɓigi sasa akɛ ɓo? 24 Nga aoɓá ɓakpa á ka koɓoamɛ
moci na ɓákatanigi ngungu aɓɔ, koɓoamɛ ndɔ kámɛku. 25 A phɔtɔ oɓa
ɓatɔa-ekombo moci na ɓákatanigi ngungu aɓɔ, ekombo ndɔ kámamɛku.
26 Aoɓá Sɛtáni n'aŏmanisa sasa akɛ, ɓukpɛkpɛ nɛkɛ n'akatanigi, koɓoamɛ
nɛkɛ kámɛku. A ye tɔ sungiaga akɛ.
27 «Cɔ, nkpa nn'aɔtɔka n'angi suɓi á endu ndea ntɔa-ɓukpɛkpɛ ka uta
nkumba nɛkɛ na kám'ɓoegembɛ phɔ. A ye om'ɓoaga, mpɔ amutande
nkumba nɛkɛ. 28 Nyɔngɔ nde nɛɔnɔ́tɔmia, ande ɗoni. Mokonga aimande
ɓojeɗe bui ndea ɓakpa, na mbóma bui nde ɗáɓambómi nĕ. 29 Nkpa nde
a gǎkɛ ombóma Mĕma á Mokonga, Mokonga káimɛeka tanda ɓojeɗe
ndɔ. Ɓojeɗe nɛkɛ aikande mɛyɔ.» 30 Yéso ɗéngoɗi ɓo nga, ɗáɓagi te:
«Ɓansombo ɓáiki suɓi akɛ.[m]»

Ɓamuna-amakɛ na Yéso ɓande ɓa ani?

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.46-50; Lók 8.19-21)

31 Mpɔ, ama-Yéso na ɓamuna-amakɛ, ɓáobika omama ka nsɛngɛ.
Ɓáonteka nkpa ka ɔphana akɛ. 32 Usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓantimbi Yéso, ɓâ gǎkɛ
ongoɗea te: «Cɔ, amakɔ, na ɓamunamakɔ, ɓá na nsɛngɛ, ɓáokokaɓa.»
33 Aŏsikisia te: «Ayi na ɓamunayi ɓánde ɓa ani?» 34 Mpɔ, áŏtimba n'iso

---

[i] **3.16** Ɔna Mat 16.16-18; Yoáni 1.42.

[j] **3.17** Ka yɔnga ndea ɓaYúda, ina ndɔ ande gea te ɓatɔa-esuia. Ɔna Lóka 9.54.

[k] **3.19** Oani ande Yúda ntɔa á ka KaIiɔ́tɛ.

[l] **3.22** Ɔna Mat 10.25.

[m] **3:30** Nga, ɗáɓakengeanisi Mĕma á Mokonga, mmbe ɗátú suɓi á Yéso, na mĕma á Nketi.

ɓakpa ndɔ ɗáɓantimbi, áŏngoɗea te: «Ayi na ɓamunayi ɓáunge. 35 Nga,
nkpa nde aotamɓea ɓíndɔ Mokonga akondi, mmbɔ aámbé ande munayi,
awani na ayi.»

Mɛní á nkonanigi

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.1-9; Lók 8.4-8)

4 1 Yéso ɗákpangi goto goisaga ka mpɛphɛ á etuú á ka Galiláia. Usɛsɛ
ángbó á ɓakpa ɓáoɗondanaga bíbí akɛ. Ka ɓondɔ, áokamɓea ka
koko, áɔika kau. Ɓakpa ɗáɓatú ka mocii iɓo. 2 Mpɔ, áŏgoisaga nyɔngɔ
ásii ka mɛní. Áŏngoɗea ɓe: 3 «Cɔ, ɔkani! Nkpa moci ɗáge omisia mbo.
4 Cɔ, mbenɔ nde ɗátú omisia u, nɛngbo áogua ka mpɛphɛ á aphe, ɓambŭ
ɓáobika, ɓáoea u.
5 Nɛngbo áogua k'ɔma á ɛtae nnde ɗákátú na oɗo ásii. Mbo ndɔ áɔtɛa
mbangɔ nga, oɗo ndɔ ɗákátú ásii. 6 Mbenɔ nde mani aɓɛti ye akpɛ,
áotoɓoa u. Mbo kau áɔɔmɔkaka nga, ɗákátú na miigi. 7 Nɛngbo áogua ka
oɗo á ngenge. Ngenge áɔtɛa, áophiphisa mbo kau, kagɔmbɛ ye. 8 Nɛngbo
áogua ka oɗo anja. Aɔtɛa, áophonda, áɔgɔmbisa. Ejoko moci áɔgɔmba
mbuka nkama isaɔ (30), nɛngbo nkama ngianjaga (60), nɛngbo mia
moci (100). 9 Cɔ, mmbe a na kecue ka ɔkapha, áɔkɛ.»

Yéso aɔyɔnga ka mɛní ka ɓo?

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.10-17; Lók 8.9-10)

10 Ɓii Yéso na ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ (12) na ɓunde ɗátúotámbaga
na ɓɔ ɗáɓatú sasa aɓɔ, ɓáomŭsia kantíti á mɛní. 11 Yéso áŏsikisia te:
«Mokonga anoúbisi nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa á koɓoamɛ nɛkɛ. Ka ɓundɔ ɓá găkɛ
na nsɛngɛ, nyɔngɔ ĕsɔmɛani ka mɛní. 12 Ka ɓondɔ unge,
«Ɓáoenga, ɓákaɔnɛ mɔnɔ găkɛ.
Ɓáɔɔka, ɓákaɗigimisɛ.
Atuoɓa na ɓáɗigimisi, ámbé ɓáekĕti ka Mokonga.
Yɛ, áoíma ɓojeɗe nɛɓɔ[n].»

Yéso aɔtɔmiaga base mɛní á nkonanigi

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.18-23; Lóka 8.11-15)

13 Mpɔ, Yéso áŏgea te: «Ai! Ɓókóɗigimisimbɛ mɛní nde? Cɔ,
ɓoɗigimisande găkɛ mɛní nɛngbo bui ɓo?
14 Mbo nde nkpa ndɔ ɗátú ophanja, ande mbino á Mokonga. 15 Mbo
nɛngbo ɗágu ka mpɛphɛ á aphɛ. Mpɛphɛ á aphe ndɔ, a ɓea ɓakpa nde
ɓáɔɔka mbino á Mokonga. Kanga iphia, Sɛtáni aophuia mbino kau suɓi
aɓɔ. 16 Mbo nɛngbo ɗágu k'ɔma á ɛtae nde ɗákátú na oɗo ásii. Oɗo ndɔ

---

[n] **4.12** Ɔna Isáia 6.9-10.

a ɓea ɓakpa nde ɓáɔɔka mbino á Mokonga. Ɓáoɓeekea u mɔngɔ moci na maseye. 17 Aoɓá ka mbenɔ á kpaa á minyɔ na tambaga ka nyɔngɔ á mbino á Mokonga, ɓâ ndiu okamba u. Ɓáogua nga, mbino á Mokonga ɗákángisi miigi suɓi aɓɔ. 18 Mbo nɛngbo ɗágu ka oɗo á ngenge. Oɗo á ngenge ndɔ a ɓea ɓakpa ɓunde ɓáɔɔka mbino á Mokonga. 19 Mbino ndɔ kaɓɛ na ɔma suɓi aɓɔ, ka nyɔngɔ á ianaga á kema á ka mokonda. Ɓá gǎkɛ ǒdemisaga n'ɛtɔi na konda kema ɗanga-ɗanga. Nndɔ bui áophiphisa mbino á Mokonga suɓi aɓɔ. Kagɔmbɛ ye. 20 Mbo nɛngbo ɗágu ka oɗo ánjá. Oɗo ndɔ, a ɓea ɓakpa ɓunde ɓáɔɔka mbino á Mokonga, ɓáoɓeekea, áɔgɔmba suɓi aɓɔ. Moci áɔgɔmba mbuka nkama isaɔ (30), nɛngbo nkama ngianjaga (60), nɛngbo mia moci (100).»

Mɛní ɔ́bɛa

(Ɔna phɔtɔ Lók 8.16-18)

21 Mbusa á oa, Yéso â phɔtɔ ǒɓuisia te: «Nkpa aɔtɔka n'abiki n'ɔbɛa ábisa suɓi á mbeka kaɓɛ kusi á eka? Ɓɛɛndɔ. Ɓá ndiu otoɓoa ka bisa i ka ngeɔ[o]. 22 Nga, nna na ka kema á ɓɔsɔmɛa nde káɔnɛkanɛku. Nna phɔtɔ na ka nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa nde kángoɗokanɛku. 23 Cɔ, mmbe a na ketue ka ɔkapha, áɔkɛ.»

24 Mpɔ, Yéso áǒgea te: «Óengani na nyɔngɔ nde ɓɔɔɔka. Moangɔ nde ɓɔɔbɛɗa ka tena á nyɔngɔ á ɓakpa ɓunɛngbo aunge Mokonga abɛɗande ka tena á nyɔngɔ nɛnu. Ayamɛande phɔtɔ. 25 Nga, mmbe ana ka kema aámbé ɓáyamɛande k'ínɛkɛ. Mmbe nna gǎkɛ na ka kema, ɓámutande n'ǐndɔ anĕ.»

Mɛní á mbo nde ĕtɛɛi sasakɛ

26 Yéso â phɔtɔ ogea: «Koɓoamɛ ndea Mokonga akengeani na mɛní ndee: Nkpa ɗáphanji mbo ka ciko. 27 Ka mbenɔ nde nkpa ndɔ áoɗa kiipha na jujuka kamɓimba, nna gǎkɛ oúba mbenɔ nde mbo aɔtɛa na mɔta. 28 Nga, oɗo aɔtɛisa sasa akɛ: Ngbanga, mpɔ ejoko á mbuka ka nkɔgɔ ndɔ. 29 Mbuka â ye tɔ ɔmɔta, ɓáokpanga ɗungua i na nkumba á ɗungu nɛɓɔ nga, mbenɔ á ɗungu aju[ɔ].»

Mɛní á mbo á Aladáli

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.31-32, 34; Lóka 13.18-19)

30 Yéso â phɔtɔ ogea: «Ɓekengeanisande koɓoamɛ ndea Mokonga na kema sina? Akengeani gǎkɛ na mɛní sina? 31 Cɔ, ande ɓea mbo, nkpa n'akoni ka ciko. Mbo ndɔ a ɓea Aladáli. A gǎkɛ abɔa phê ka mbuka

---

[o] **4.21** Ɔna Mat 5.15; Lóka 11.33.

[ɔ] **4.29** Ɔna Yoɛ́li 4.13.

bubui á ka mokonda. 32 A ye gǎkɛ oba na ɓákoni, áɔtɛa, áoɓa ángbóngbó
phê konyɛ́nya mbo bubui nde ɓákoni ka ciko. Aɔtɛisa ntambi-ntambi
ángbóngbó nnde ɓambǔ ɓáɔtɔka na ɓáphɛ̌ki íɓɔ aɓɔ kau ka nyɔngɔ á
imbiɔ i.»
33 Yéso ɗátú gǎkɛ ɔ̌tɔmia ɓakpa mɛní ɗanga-ɗanga ka gea te ɓáɗigimisɛ
u. 34 Yéso ɗákátú okamba mɛní ka ɓɔphɛi nɛkɛ. Â gǎkɛ ǒngoɗeaga ɓagoigi
nɛkɛ kantíti i bui ka bɔsɔmɛa.

Kɔkɔta á Yéso gǔ á sumbu

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.23-27; Lóka 8.22-25)

35 Ɓátú ye ɔgɔgɔ ésa ndɔ, Yéso áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Ɓéjabɛni
kubi ndó.» 36 Ɓáǒkamba ɓakpa, ɓáoga ka koko nde Yéso ɗátú kau.
Ɓakpa ɓuangbo, ɓâ phɔtɔ oga na koko nɛngbo. 37 Oa, sumbu áobika.
Kɛtɛmbɔ akpɛ áoɓɛta, iɓo ásii â ye tɔ ongia suɓi á koko. 38 Yéso
ɗátú gǎkɛ oɗa nci á na ɓɔɓa á koko, n'abisi mɔ akɛ gǔ á monga.
Ɓáonjujukisa na gea akɛ te: «Mphangigi, nna kema k'oɓɛ aoɓá
neɓesi?» 39 Yéso ajujuki ye, áokea maiphianɔ, áongoɗea iɓo étuu te:
«Phɔnga phio!» Maiphianɔ áophɔnga, etuu áɔkɔɓa phio! 40 Mpɔ, Yéso
áǒngoɗea: «Ɓotú oɓanga ka ɓo? Ɓókóɓimbɛ na ɓeekea?» 41 Ɓagoigi
ɓâ gǎkɛ oɓanga phê, ɓáoianaga gea: «Ani mbe? Maiphianɔ n'iɓo,
áɔmɔ̌ka.»

Yéso anamisi ntɔa-kukwa á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mat. 8.28-34; Lóka 8.26-39)

5 1 Mbusa i, Yéso na ɓagoigi ɓáokiɗia kubi á etuu, ka nji ndea ɓaGɛ́asi.
2 Yéso áotoka suɓi á koko. Kɛ̌kɛ ndɔ, ntɔa-kukwa á ɓansombo moci
áotoka na bota[p] ka dondana na Yéso. 3 Ɔma á ɓuiki nɛkɛ ɗátú ka bota.
Ɓákátú ye na nkpa nde aɔtɔka ɓoaga akɛ nanga áɓa na ngoi á ngɔa.
4 Nga, ɗátú okakoaga ngoi á ngɔa nde ɗáɓatú omboaga nɛ̌ k'écinji. Nna
na nkpa nde ɗáɔtɔka phɔngisa akɛ. 5 Keiphe n'esa, ɗátú ɔkɔɓa ka bota na
ka mamba, n'aokoga, n'aǒtumaga n'etae.
6 Ɓii ntɔa-kukwa á ɓansombo ndɔ amɔ̌ni ye tɔ Yéso ɗanga, áoga
mbangɔ kuɓî, áogua k'ecinji akɛ, 7 áokoga akpɛ phê: «Eke nde ɓe n'ɔɓɛ
kau Yéso Muna-Mokonga mmbe a na kɔkɔta bui? Nɛɔmɛmi k'ina á
Mokonga, komotambisɛgɛmbɛ!» 8 Nga, Yéso ɗángi te: «Ɓansombo ca!
Juanani suɓi á nkpa ndee!» 9 Mbusa, Yéso áomǔisia: «Ina akɔ ande ani?»
Áonsikisia te: «Ina ani ande Ekombo á ɓatɔa-emani nga, ɓeɓiki phê.»
10 Ɓansombo ndɔ, ɓâ gǎkɛ on'ɗengemisaga Yéso gea: «Kósóɓeɛgɛmbɛ
ɗanga á nji.»

---

[p] **5.2** Bota nɛbɔ ɗátú ɔkanga, nɛngbo ɗáɓaotongea kubu i k'ɛtɛ.

11 Cɔ, bíbí á mamba nde ɗátú oa, nsamba ángbó á ɓangɛa[s] ɗáɓatú
oeaga. 12 Ɓansombo ndɔ bâ phɔtɔ on'ɗengemisaga Yéso te: «Ósoteka
gea ɓéngiɛ suɓi á ɓangɛa ndosi.» 13 Yéso áŏsosea. Mpɔ ɓáojuana suɓi á
ntɔa-kukwa á ɓansombo, ɓáongia suɓi á ɓangɛa. Nsamba á ɓangɛa ndɔ
ɓáodida mamba mbangɔ, ɓáoguia suɓi á iɓo, ɓáosia. Ɗáɓatú ɓangɛa ɓea
ɛɛphu iɓɛ (2.000).
14 Ɓaɓondigi-ɓangɛa ɓáɔni ye ɓo, ɓáotɛa, na gă tɔmiaga nyɔngɔ ndɔ ka
kenombe na ka nji abɔbɔa. Mpɔ, ɓakpa ɓáoga k'aphe á ɗigimisa á nyɔngɔ
nde ɗágeani. 15 Ɓáobika bíbí á Yéso, ɓáɔmŏna ntɔa-kukwa á ɓansombo
ɓásii n'aiki ka oɗo, n'aɔli bɔngɔ anja, n'aye tɔ oúbapha. Ɓakpa ndɔ ɓâ
găkɛ oɓa na kɔɓɔɓɔkɔ. 16 Cɔ, ɓundɔ ɗáɓaɔni nyɔngɔ ndɔ, ɓáŏtɔmia ɓadabɔ
nyɔngɔ nde ɗátɔtɔkɛani ka phɔa á ntɔa-kukwa á ɓansombo na ka phɔa á
ɓangɛa.
17 Ka ɓondɔ, ɓáokpanga ɗengemisaga á Yéso te, átokɛ ka nji nɛɓɔ.
18 Mbenɔ nde Yéso ɗáokamɓea ka koko, nami ka kukwa á ɓansombo
ndɔ áon'ɗengemisaga gea, ɓágɛ na yɛ. 19 Yéso kaɓeekeɛ. Â ndiu ongoɗea
te: «Gă mɔtɛ akɔ, ɔ́tɔmiɛ ɓakpa nɛkɔ kema bui nde Mɔkɔta Mokonga
agi k'oɓɛ na ɓî aokui ngomi.» 20 Yɛ, áoga nɛkɛ, áokpanga tɔmia nyɔngɔ
bui nde Yéso ɗági kaphɔa akɛ. Áɔtɔmiaga ka nji Dekapɔ́le. Ɓakpa ɓɔbu
ɓáotangaaga.

Yéso ĕamisi nseka ndea Yaílɔ na nke nde ɗátú na kukwa á juanaga magia

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.18-26; Lóka 8.40-56)

21 Mbenɔ nde Yéso ɗákai goto ka koko kubi á etuú, usɛsɛ á ɓakpa ɓásii
ɓáoɗondanaga bíbí akɛ n'aka motii á iɓo. 22 Nkpa moci áokiɗia ina akɛ
Yaílɔ. Ɗátú ka ɓakɔta á endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda. Mbenɔ nde ɗámɔ̌ni
Yéso, áogua k'ecinji akɛ, 23 áon'ɗengemisaga phê na gea akɛ te: «Miki
á nseka nɛmɔ aogea ákuɛ. Bika óbisɛ njaga akɔ gŭ akɛ ka gea, áamɛ
na áendɛ.» 24 Mpɔ, Yéso ɓáoga na yɛ. Usɛsɛ á ɓakpa ɓásii ɓáom'ɓea na
ɓáom'ɓɔkanisaga.
25 Cɔ, nke moci ɗátú sɔsɔɓɛ aɓɔ, n'aiphi na kukwa á juanaga á magia ka
basaga nkama na ɓaɓɛ (12). 26 Ɗátú otambaga ka gă mɔtɛ á ɓasaku ɓásii,
áɔgɔɓa ɓangɔa nɛkɛ bui kanga á ama. Kukua â ndiu ɔntɔka. 27 Nke ndɔ
áɔɔka ɓakpa na ɓáoaba ka phɔa Yéso. Mpɔ áongia suɓi á usɛsɛ á ɓakpa
ɓunde ɗáɓaom'ɓɔkanisaga Yéso. Áodunga bɔngɔ ndea Yéso mbusa akɛ.
28 Nga, nke ndɔ ɗáyɔngi ka mĕma akɛ gea: «Aoɓá na nedungi phɔ́taa ka
bɔngɔ ndea Yéso, neamande.» 29 Kĕkɛ ndɔ tɔ, magia ndɔ ɗátú ojuana,
áotenekeana. Yɛ, áŏyɔka ka nyama akɛ gea aami ka tambaga nɛkɛ.

---

[s] **5.11** Ɔna baLáwi 11.7; Tɔláti 14.8. Ngɛa ɗátú nyama á ɔtaɔ ka ɓaYúda nga, ɗáɓaoɓanga jɔɔkana mbusa á ea akɛ. Oani ɓeɔni gea nyɔngɔ nde ɗágeani ka nji nde nna á ɓaYúda.

30 Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ Yéso áǰyɔka gea ka ɓukpɛkpɛ antoki. Aǒphaia ka nkindi
á usɛsɛ á ɓakpa, áǒgea te: «Ani mmbe adungi bɔngɔ nɛmɔ?» 31 Ɓagoigi
nɛkɛ ɓáonsikisia te: «Ai! Kɔ́máɔɔna usɛsɛ á ɓakpa ɓî ɓáoɓɔkanisi nde?
Oosoúsia gea te: ‹Ani mmbe amodungi?›» 32 Yéso â gǎkɛ ǒtimaneaga
ka gea ámɔ̌nɛ nkpa nde agi kema ndɔ. 33 Ɓii nke ndɔ aubi ye gea aami,
áoɓanga, áoekanaga, áobika ogua k'ecinji á Yéso, áongoɗea nyɔngɔ bui á
doni. 34 Mpɔ, Yéso áongoɗea te: «Nseka, ɓeekea nɛkɔ akoamisi. Cɔ, gǎ ka
ɓɔjɛjɛ, oami ka kukwa ndɔ.»
35 Ɓii Yéso ɗá phɔ́tɔ ɔyɔnga na nke ndɔ, ɓakpa ndea Yaílɔ, ɓáokiɗia,
ɓáongea te: «Kɔ́nɛisɛgɛmbɛ mphangigi nga, nseka nɛkɔ a ye ku.» 36 Yéso
ɗákábisi gǎkɛ mĕma ka nyɔngɔ ndea ɓakpa ndɔ, â tɔ ongoɗea Yaílɔ te:
«Kɔ́ɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ, ɓá tɔ na ɓeekea.» 37 Yéso ɗákáɓeeki ka ɓakpa
ágɛ na yɛ, tɔndɔ: Pɛ́tɛɛ, Yakɔ́ɓɔ na Yoáni, muna-amakɛ na Yakɔ́ɓɔ. 38 Ɓii
ɓákiɗî ye mɔtɛ á Yaílɔ, Yéso áǰɓɔna ɓakpa na ɓayomboki na ɓáogama na
koga akpɛ. 39 Yéso áongia suɓi á endu. Aǒgea te: «Nyɔngɔ sina nde ɓoogea
eongo kau, n'oɓoogama? Nseka ndɔ káku. A ndiu tɔ ka tǒ.» 40 Ɓakpa nde
ɗáɓatú wa, ɓáɔntɛbɛa. Yéso â gǎkɛ ǒjuanisa ɓɔbu, â tɔ ojiga n'aba-miki
n'amakɛ na ɓunde ɗáɓage na yɛ. Ɓáongia kuɓî ɗáɓabisi mǒnda á miki.
41 Yéso áondunga miki ndɔ ka njaga, áongoɗea ka yɔngɛa nɛɓɔ: «Talita
kum[t] !» Ande gea te: «Nseka, nekongoɗi, ómesia!»
42 Kɛ̌kɛ ndɔ, áǒmesia, áotamba. Ka ɓondɔ, ɓakpa nde ɗáɓatú wa,
ɓáotangaaga ásii phê. Nseka ndɔ ɗátú na ɓasaga nkama na ɓaɓɛ (12).
43 Mpɔ, Yéso áǒimisia akpɛ gea, ɓákangoɗeɛ mɔnɔ nkpa. Â goto ǒsosea
gea, ɓámophɛ miki ndɔ eea.

Ɓatɔa á ka Najalɛ́ti ɓákám'ɓeeki Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.53-58; Lóka 4.16-30)

6 1 Mbusa i, Yéso áotoka k'ɔma ndɔ, áoga na Najalɛ́ti nji nɛkɛ á
ɓɔkɔtɛana, ɓagoigi nɛkɛ ɓáom'ɓea. 2 Aɓi ye esa á saɓato, Yéso
áokpanga phɛa suɓi á endu á ɓɔphɛi nɛɓɔ. Cɔ, ɓunde ɗáɓatú ɔɔka ɓɔphɛi
ndɔ ɗáɓaɓiki. ɓáotangaaga, ɓáogea te: «Mogaa nde atoki na kema nde
bui oa? Nkpa sina nde amophi kɔɓɔngɛ na ɓukpɛkpɛ á tɔtɔkisa ketangaɔ
ɓ'inde? 3 Nna phɔ́ ntɔa-ɓɔi á mɔphɛkɔ aámbé? Muna-Malía[u] , muna-amakɛ
na Yakɔ́ɓɔ, Yɔ́sɛ, Yúda na Simɔ́ni? Cɔ, ɓawakɛ ɓána ka ɔlɔ asu?» Ka
ɓondɔ unge, ɗáɓákám'ɓeeki.
4 Mpɔ, Yéso áǒgea te: «Mɔtu-nyɔngɔ ana ɓokutú ɔma bui, nna gǎkɛ nĕ
ka nji nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana, ɓatɔa á k'ekombo nɛkɛ na ekombo nɛkɛ[y] .» 5 Wa,
Yéso ɗákátɔki ye tɔtɔkisa ka ketangaɔ, tɔndɔ nndɔ á bisa á njaga akɛ gǔ á

[t] **5.41** Talita kum ɗátú kialaméa, yɔngɛa nde ɓaYúda ɗáɓaoyɔnga ka matu ndea Yéso.

[u] **6.3** Ɔna Yoáni 6.42.

[y] **6.4** Ɔna Lóka 4.24; Yoáni 4.44.

ɓasambi ɗanga-ɗanga ka amisa á ka ɓɔ. 6 Â phɔtɔ kotangaaga ka nyɔngɔ
á ɓakpa ndɔ ɓá na kanga á ɓeekea.

Yéso ěteki ɓateki

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.5-15; Lóka 9.1-6)

Mbusa, Yéso áotimba nji bui nde a bĭbíbí á Najaléti n'aŏphɛa ɓakpa.
7 Aŏɓɔphana ɓateki nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ (12), áŏteka ɓaɓɛ-ɓaɓɛ, áŏɓopha
kɔkɔta gŭ á ɓansombo. 8 Aŏsosɛa gea te, ɓákabɛɗɛmbɛ ka kema ka tamba.
Ɓábɛɗɛ ndiu tɔ motumbɔ. Ɓákábɛɗɛmbɛ mokati, maiɓɔta na ɓangɔa suɓi
á njɔmbi nɛɓɔ. 9 Ɓáɔlɛ ɓiato. Ɓákáɔlɛmbɛ găkɛ ngɔmbɛ iɓɛ-iɓɛ. 10 Yéso
â goto ŏngoɗea te: «Aoɓá na ɓokiɗi ɔma moci, ikani suɓi á endu nde
ɓánosesi kau na ka ɓî ɓomɛande.
11 A găkɛ oɓa na ɓákánosesi ka nji moci na ɓákáɔnɔ́ɔka, tokani
ɓei, titiagani mpusu á oɗo bui nde a k'ecinji anu[a] ka úbisa aɓɔ gea
te nyɔngɔ ĕguiaeka.» 12 Mbusa i, ɓateki ɓáoga, ɓáŏtɔmia ɓakpa te:
«Kĕtiani tamɓea anu.» 13 Ɓáŏɓeaga ɓansombo ɓásii suɓi á ɓakpa, ɓáŏsia
ɓatɔa-kukwa ɓásii gamba, ɓáoama[b].

Kukua á Yoáni M'ɓatisi

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.1-12; Lóka 9.7-9)

14 Ka mbenɔ ndɔ, moamɛ Ɛlɔ́dɛ[c] ɗáɔki na ɓáɔyɔngaga ka phɔa Yéso
nga, ina akɛ ɗáubikani ɔma bui. Ɓakpa moci-moci ɓáɔyɔnga gea: «Yoáni
M'ɓatisi ajujuki ka kukwa sɔsɔɓɛ á ɓasí. Ka ɓondɔ unge, ana ɓukpɛkpɛ
á tɔtɔkisa á ketangaɔ.» 15 Ɓuangbo ɓáogea te: «Ande Ɛlía.» Ɓunɛngbo
goto te: «A ɓea ká ɓaɔtu-nyɔngɔ á kala.» 16 Ɛlɔ́dɛ, ɓî aɔki ye na ɓáɔyɔnga
nyɔngɔ á Yéso, áogea te: «Ai! ande Yoáni Mɓatisi! Mmbɔ netenisima mŏ
akɛ aámbɔ ajujuki ka kukwa!»
17 Nga, Ɛlɔ́dɛ aámbé ɗáeteki ɓakpa ɓándungɛ Yoáni. Áongisisa suɓi
á mekakɔ na ɓám'boege. Ɛlɔ́dɛ ɗági ɓo ka nyɔngɔ á nkakɛ Ɛlɔdía,
mmbe muna-amakɛ Philípɔ ɗámuki phó mosá. Mbusa i, Ɛlɔ́dɛ â goto
omuka. 18 Yoáni ɗángoɗi Ɛlɔ́dɛ te: «Kákeni ómukɛ nka muna-amakɔ[d].»
19 Ɛlɔdía áoɓá na nginí ka phɔa Yoani, áokaɓa kusisa akɛ. Ɗákátɔki găkɛ.
20 Nga, Ɛlɔ́dɛ ɗáom'ɓanga Yoani. Ɗáubi gea te, Yoáni ande ntɔa-ɗoni na
ntɔa-ɓonjánja. Ka ɓondɔ, áonamba. Mbenɔ nde ɗáɔki, áotangaaga ka
ɓoabi ndea Yoani nanga ɓî ɗáokonda ɔka á yɔnga akɛ phê.
21 Cɔ, esa moci, Ɛlɔ́dia áɔtɔa mbenɔ ánjá ámoa Yoani. Ɗátú ka jaí
á kanisia esa á ɓɔkɔtɛana á Ɛlɔ́dɛ, ɓî ɗáoɓɔngisia eea ka ɓakɔta á

[a] **6.11** Ɔna Ekuma á ɓaTeki 13.51.
[b] **6.13** Ɔna Yakɔ́ɓɔ 5.14.
[c] **6.14** Oani ande Ɛlɔ́dɛ Antipási mmbe ɗátú moamɛ ka Galiláia.
[d] **6.18** Ɔna ɓaLáwi 18.16; 20.21.

emani ndea Ɛlɔ́dɛ na ɓakɔta á koɓɔamɛ nɛkɛ na ɓakɔta á Galilaía,
ɓáokiɗia ka jaí kau. 22 Oa ndɔ, nseka ndea Ɛlɔdía áongia ka maseye,
áoɓina mosá á ɓakpa bɔbu. M'bina kau aɔm'ɓɔngɛa Ɛlɔ́dɛ na ɓakpa
nde ɗátú na ɓɔ ka maseye. Mpɔ, Moamɛ Ɛlɔ́dɛ áongoɗea nseka ndɔ
te: «Ɔmɔmɛma kema nde okondi, nekophande.» 23 Ɛlɔ́dɛ â phɔtɔ kɔɔpha
gea: «Kema bui nde ɔmɔmɛmande, nanga áɓa gbutuka á koɓoamɛ nɛmɔ,
nekophande.» 24 Mpɔ, nseka ndɔ, áojuana, áongoɗea amakɛ te: «Kema
sina nde okondi nɛ́mɛmɛ?» Amakɛ áonsikisia te: «Mɛma tɔ mɔ̌ á Yoáni
M'ɓatisi.»
25 Nseka ndɔ áokamisaga sikianaga kuɓî Ɛlɔ́dɛ aɔ. Aɔmɛma gea:
«Nekondi kɛ̌kɛ nde, ómopɛ mɔ̌ á Yoáni M'ɓatisi k'ɔphɛphɛ.» 26 Ɛlɔ́dɛ
áoɓa na ngomi phê. Nanga ɓo, ka nyɔngɔ á ɔphá nde ɗáɔphí mosá
á ɓatɔa-jaí, moamɛ ɗákákondi ye kpɛma na mɔ̌ á Yoani. 27 Kɛ̌kɛ ndɔ
tɔ áonteka ntɔa-emani moci ka ɓunde ɗáɓaonamba. Áonsosea gea
te, ábikɛ na mɔ̌ á Yoáni M'ɓatisi. Ntɔa-emani ndɔ áoga, áotena mɔ̌
akɛ ka mekakɔ, 28 áobika na mɔ̌ ndɔ k'ɔphɛphɛ, áomopha nseka.
Mpɔ nsɛka ndɔ áoga omopha amakɛ. 29 Ɓii ɓagoigi ndea Yoáni
ɓáɔki ye nyɔngɔ ndɔ, ɓáobika ɔbɛɗa mɔ̌nda akɛ. Ɓáoga oúmba
u.

Yéso aŏisa ɓŏko ɛlɛphu ɓɔku (5.000)

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.13-21; Lóka 9.10-17; Yoáni 6.1-14)

30 Mbusa i, ɓateki ndea Yéso ɓáosikianaga, ɓáoɗondanaga ka
mpɛphɛ akɛ. Ɓáɔntɔmiaga ekuma bui nde ɗáɓagi n'inde á phɛa
á ɓakpa. 31 Mpɔ, Yéso áŏngoɗea te: «Bikani sasa anu, ɓeikɛ ka
mpɛphɛ, ka nkanda Ɓóumbiɛ abɔa.» Nga, ɓakpa ɓásii ɗáɓaokidia,
na ɓunɛngbo ɓáoga. Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, ɓákáɓɛ ye na mbenɔ á
eaga. 32 Ka ɓondɔ, ɓáokamɓea ka koko, ɓáoga sasaɓɔ ka nkanda.
33 Ɓii ɓakpa ɓásii ɓáɔni ye găkɛ Yéso na ɓagoigi na ɓásɛi, ɓáoúba
ɔma nde ɓáge. Ɓáŏɓea na ɓáɔnyɛ́nya n'ecinji kubi. Ɓáŏtenisia
mbangɔ, ɓáokiɗia mosá. Ɗáɓatoki ka nji bui. 34 Ɓii Yéso aki ye ka
koko, áɔɔna usɛsɛ ángbó á ɓakpa, áŏkuia ngomi nga, ɗáɓatú ɓea
ɓamɔgɔgɔ kanga á mɓondigi. Ka ɓondɔ, áokpanga goisaga aɓɔ kema
ásii.
35 Ɓii esa ɗágɔgɔmani, ɓagoigi nɛkɛ ɓáondonda, ɓáongea te: «Ɓe oani
ka nkanda. Esa agɔgɔmani. 36 Cɔ, ójisa ɓakpa nde kagea, ɓágasombɛ ka ɓɔ
eea ka motumbe na ka nji nde a bîbíbí.» 37 Yéso â găkɛ ŏsikisia te: «Ɓenu
sasa anu, óɓophani eea!» Ɓagoigi ɓáonsikisia: «Okondi gea, ɓetogɛsombɛ
mokati á ɓangɔa[e] mia iɓɛ (200) na ɓeɓophɛ ɓɔ ɓáeɛ?» 38 Yéso â găkɛ

[e] **6:37** Ka matu ndɔ, ngɔa moci ɗátú ophendɔ á ekuma á mbɛɗanigi moci k'esa moci. Ɔna Mat 20.2.

ŏɓuisia te: «Ɓona mokati angaani? Gani ɓɔ́ɔnjiɛ.» Ɓáoga oúsianaga.
Ɓáubi ye, ɓáogea: «Ɓena mokati ɓoku na ɓasu ɓaɓɛ.»
39 Mpɔ, Yéso áŏsosea te, ɓáĕikisɛ ɓakpa ɓɔbu k'etunda-etunda k'ɔma
nde a na manganga. 40 Ɓáoika k'etunda-etunda. Etunda moci áoɓa
na ɓakpa mia moci (100), etunda nɛngbo áoɓa na ɓakpa nkama
ɓɔku (50). 41 Yéso áɔɓɛɗa mokati ɓɔku na ɓasu ɓaɓɛ, áoenga na
koɓa, áonsega Mokonga k'ɛmɛmi. Áoɓunaga mokati ndɔ, áŏɓopha
ɓagoigi ka gea, ɓágabɛ ka ɓakpa. Yéso â phɔtɔ ŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ
ɓégabeɛ ɓakpa ɓɔbu ɓasu ndɔ. 42 Ɓɔbu ɓáoeaga, ɓáokuta. 43 Ɓagoigi
ɓáoɗondanisaga due á mokati na ɓasu. Due ndɔ ɗátumi jɔ nkama na
iɓɛ (12)[ɛ]. 44 Sɔsɔɓɛ á ɓakpa nde ɗáɓai mokati ndɔ, ɓŏko ɗáɓatu ɛlɛphu
ɓɔku (5.000).

Yéso aotamba gŭ á etuú

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.22-33; Yoáni 6.15-21)

45 Kĕkɛ ndɔ tɔ, Yéso áŏsosea ɓagoigi nɛkɛ ɓákambeɛ ka koko, ɓágɛ
mosá. Ɓájabɛ na Bɛtɛsaída. Yɛ, áojiga mbusa ka ɔkɔana na ɓakpa.
46 Mbusa á ɔkɔana na ɓɔ, áoɓamba mamba k'aphe á mɛma á Mokonga.
47 Aɓi ye ɔgɔgɔ, koko áoɓa ka meme étuú, Yéso sasakɛ n'a phɔ́tɔ kubi.
48 Ɓáɔni gea, ɓagoigi nɛkɛ ɓáotambaga phê ka nyɔngɔ nde maiphianɔ
ɗátú ŏjisa mbusa. Ka ɔsa á kɔkɔ, Yéso áŏbiimisia n'aotamba gŭ á etuú.
Aokonda phaɔa ɓɔ. 49 Ɓii ɓagoigi ɓámɔ̌ni Yéso n'aotamba gŭ étuú, ɓáoúba
te ande oketi. Ɓáokoga 50 nga, ɓɔbu ɗábamɔ̌ni, ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ phê.
Kĕkɛ ndɔ tɔ, Yéso áɔyɔnga n'aɓɔ áŏgea te: «Bisani mĕma anu! Eme
aámbɔ, ɓókoɓangɛmbɛ!»
51 Mpɔ áokamɓea ka koko ndea ɓagoigi, maiphianɔ áɔphɔnga. Ɓagoigi
ɓâ găkɛ oyayama phê. 52 Nga, ɗáɓákáɗigimisi kantíti á ketangaɔ á ɓikisa
á mokati, ka nyɔngɔ nde mĕma aɓɔ ɗátú akpɛ.

Yéso ĕamisi ɓatɔa-esambɔ na Gɛnɛsaléti

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.34-36)

53 Cɔ, Yéso na ɓagoigi ɓájabi ye, ɓáodunduisa koko ɓî ɓákiɗi ka
Gɛnɛsaléti. 54 Ka juana aɓɔ suɓi á koko, kĕkɛ ndɔ tɔ ɓakpa ɓáonengekisa
Yéso. 55 Oa, ɓáophanjekana mbangɔ ka nji bui ka tɔ̌mia á nyɔngɔ á kiɗia
á Yéso. Mpɔ ɓáokpanga kumba á ɓasambi k'eka, ka gă n'aɓɔ kuɓî ɓáɔki
gea Yéso aɔ. 56 Cɔ, ɔma bui nde Yéso ɗátú ongia, kaɓɛ kenombe, nji, na
motumbe, ɓáŏbisa ɓatɔa-esambɔ ka ntanga á nji. Ɓáon'ɗengemisaga Yéso
gea, ambe ɓakpa ɓátodungɛ phɔ́ sese á bɔngɔ nɛkɛ. Ɓakpa ɓɔbu ɓunde
ɗáɓatúodunga, ɓáoama.

[ɛ] **6.43** Ɔna 2 Ɓakɔta 4.42-44.

Asii ndea ɓaYúda n'ɛɔphi ndea Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 15.1-9)

7 [1] Esa moci, ɓaPhaisáiɔ na ka ɓaphangigi-ɛɔphi ɓunde ɗáɓatoki na
Yɛusalɛ́ma, ɗáɓadondanigi mosá á Yéso. [2] Ɓáǰɓɔna ka ɓagoigi ndea
Yéso na ɓáoeaga njaga aɓɔ n'ajɔɔkani, ande gea te kanga á sokosa á njaga
ɓíndɔ asii nɛɓɔ asosi. [3] Nga, ɓaPhaisáiɔ ɓea ɓaYúda bɔbu, ɓákáoeaga
kanga á sokosa á njaga anja. Nndɔ ande asii á ɓatataɓɔ[g]. [4] A phɔtɔ ɓó
aoɓá na ɓátoki ka mosomba, ɓákáoeaga kanga á sokosa njaga. Ɓá phɔtɔ
oɓea moangɔ ásii á asíi nɛɓɔ ɓea: sokosa á kiɓɛ, mbeka á toko na mbeka
nde ɓáconji na ngɔa. [5] Ka ɓondɔ unge, ɓaPhaisáiɔ na ɓaphangigi-ɛɔphi
ɓáomŭsia Yéso te: «Ka nyɔngɔ eke nde ɓagoigi nɛkɔ ɓánaoɓea asii ndea
ɓatatasu, ɓáoeaga kanga á sokosa á njaga aɓɔ?» [6] Yéso áǒsikisia te:
«Ɓatɔa-maibe nde ca! Isáia ɗági anja ka tǒmia á nyɔngɔ kaphɔa anu nga,
ɗádundu ɓe,

«‹Ɓakpa nde ɓá tɔ omobeba k'aphɛnɔkɔ,
mĕma aɓɔ a gǎkɛ ɗanga n'eme.
[7] Obebɔ nɛɓɔ k'eme a tɔ á jǎi nga,
ɓɔphɛi nde ɓáɔphɛa a tɔ á ko kpa[h].›»

[8] Yéso â goto ŏngoɗea te, aphɔtɔ ɓo ka ɓenu. Ɓoɗeketi ɛɔphi ndea
Mokonga, ɓóotetemisa asii á ko kpa.

[9] Eya, ɓogi anja ka ya ɛɔphi ndea Mokonga ka gea te ɓótetemisɛ asii
nɛnu. [10] Cɔ, Mósa ɗáyɔngi gea: «‹N'ɗokomisa abakɔ n'amakɔ.›» Ɗáyɔngi
phɔtɔ: «‹Mmbe aɔmphɔta abakɛ, kaɓɛ amakɛ ɓámmoɛ, ákuɛ[i].›» [11] Cɔ,
ɓenu ɓɔɔyɔnga gea, nkpa aɔtɔka n'angoɗi abakɛ kaɓɛ amakɛ gea:
«‹Nkumba bui nde ne ně ka enga akɔ, nebisi ye ú ka Kɔɔbani (ande
gea te, nebisi ú k'ɔphɛɔ ka Mokonga).›» [12] Aoɓá n'ayɔngi ɓo, ɓóonsosea
nkpa ndɔ gea, kageɛ kema ka ɓaɓɔkɔti akɛ. [13] Ka ɓondɔ, ɓomoe nyɔngɔ
á Mokonga ka nyɔngɔ á asii nde ɓoophanaga. Ɓɔ phɔtɔ ogea kema ásii
nnde akengeani ně.

Kema ɗanga-ɗanga nde aɔnjɔɔkisa nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mat 15.10-20)

[14] Mbusa á oa, Yéso â goto ɔphana usɛsɛ á ɓakpa, áǒgea te: «Ɔ́mɔɔkani
anja ɓenu ɓɔbu, ɗigimisani ɓoabi ndee: [15] Nna kema nde nkpa aoea
aunge aɔnjɔɔkisa mosá á Mokonga. Andiu nnde aojuana suɓi á kɛ aunge
aɔnjɔɔkisa. [[16] Mmbe a na ketue ka ɔkapha, áɔkɛ[j].]»

---

[g] **7.3** Ɔna Lóka 11.38.

[h] **7.7** Ɔna Isáia 29.13.

[i] **7.10** Juána 20.12; Tɔláti 5.16; Juána 21.17; ɓaLáwi 20.9.

[j] **7.16** Miki á nyɔngɔ nnde, nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala.

17 Oa, Yéso áoɗeketa usɛsɛ á ɓakpa, áongia k'endu. Mbenɔ nde angi,
ɓagoigi nɛkɛ ɓáomŭsia kantíti á mɛní ndɔ. 18 Yéso áŏsikisia te: «Ɓenu
phɔtɔ, ɓókóúbapha? Ɓókóoɗigimisa gea te, kema nde aotoka na nsɛngɛ
n'angi suɓi á nkpa nn'aɔtɔka na njɔɔkisi? 19 Nga, eea nna ongia suɓi á
mĕma á nkpa. A ndiu ongia suɓi á sɔphɔ. Mbusa, eea ndɔ áoga ka ɓɔɔga.»
Ka yɔnga akɛ ɓó unge Yéso ɗáɗigimisi gea, ɓakpa ɓáeɛ eea bui[k]. 20 Yéso â
goto ogea te: «Kema nde aotoka suɓi á nkpa, aunge aɔnjɔɔkisa. 21 Nga,
suɓi á mĕma á nkpa, aunge kanisia ajeɗe aojuana kaɓɛ: iɛɓɛ, kuɓa, moa
á nkpa, 22 gua á n'etoa, kuma, kokae, maibe, mambɔ, nsengo, ɛphɔti,
ébeba, kobobo.
23 Kema ajeɗe ndɔ bui a ye ojuana suɓi á nkpa, áɔnjɔɔkisa.»

Nke nde nna muYúda amɓeeki Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 15.21-28)

24 Yéso, atoki ye na Galiláia, áoga na kenombe á Tílɔ[l]. Akiɗi ye,
áongia suɓi á endu. Ɗákákondi ɓakpa ɓáúbɛ nndɔ. Nanga a ɓo, nyɔngɔ
á kiɗia akɛ áoubikana. 25 Nke moci mmbe nseka nɛkɛ ɗátú na kukwa á
ɓansombo, áɔɔka nyɔngɔ á Yéso, kĕkɛ ndɔ áombikia, áogua k'ecinji akɛ.
26 Nke ndɔ ɗákátú muYúda, ɗátú ndiu ntɔa á ka kenombe á Phɔinikía
ka nji á Sulía. Yɛ, áon'ɗengemisaga Yéso gea, étokisɛ ɓansombo suɓi á
nseka nɛkɛ. 27 Yéso â găkɛ onsikisia te: «Ɓeekea phɔ́ gea, ɓaniki ɓákutɛ.
Nga, nna na kantíti ka bɛɗa eea nɛɓɔ, óŏmakea ɓaniki á mbɔa.» [m]28 Nke
ndɔ áonsikisia te: «Eya Mɔkɔta, ɓaniki á mbɔa ndiu tɔ ɓaunge ɓáoea
phunju-phunju nde ɓaniki ɓáogusa kusi á kɛkpɔkpa.» 29 Mpɔ, Yéso
áonsikisia te: «Ka nyɔngɔ á ɓoabi ndɔ ɔyɔngi, gă, ɓansombo ɓájuani suɓi
á nseka nɛkɔ.» 30 Nke ndɔ áoja mɔtɛkɛ, áondonda anakɛ n'ĕnanu k'eka,
ɓansombo na ɓájuani ye suɓi akɛ.

Yéso anamisi n'ɗakekanigi-kecue

31 Mbusa á oa, Yéso áotoka na nji á Tílɔ, áɔnyɛ́nya ka Sidɔ́na,
na ka nji Dekapɔ́le, ka gă jua n'etuú Galiláia. 32 Kó, ɓáombikia na
n'ɗakekanigi-kecue, n'ande phɔtɔ kauma. Ɓáon'ɗengemisaga ka gea te,
ámbisiɛ njaga.
33 Yéso â găkɛ ɔm'bɛɗa nkpa ndɔ ka nkindi á ɓakpa, áonga nĕ ka
mpɛphɛ, áongisa njaga ka kecue akɛ, áosúa soki ka njaga, áonsia nkpa
ndɔ k'eɗaka. 34 Mpɔ, áoenga na koba, áosúa ɛphɛu. Mpɔ áongoɗea nkpa
ndɔ ka yɔngɛa nɛkɛ: «Ɛphata» Ande gea: «Kóɗokana!» 35 Kĕkɛ ndɔ,

---

[k] **7.19** Ɔna Ekuma á ɓaTeki 10.9-16.

[l] **7.24** Tílɔ ɗákátu ka ɓakenombe ndea baYuda.

[m] **7:27** Yéso aɔyɔnga ka mɛní. «Ɓaniki», ɓákengeani na «baYúda», ɓatɔa-kekuna ndea Yéso. «Ɓaniki á mbɔa», ɓákengeani găkɛ na ɓatɔ-ékuna nɛngbo.

kecue á nkpa ndɔ áoukukana. Aphenɔkɔ akɛ áokoɗokana. Aɔyɔnga
anja. 36 Yéso â gǎkɛ ǒngoɗea te, ɓákántɔmiɛ mɔnɔ nkpa. Cɔ, nanga ɓî
ěngoɗi gea, ɓákatɔmiɛmbɛ nkpa, ɓâ ndiu oga na ɓáǰtɔmia ɓakpa phê.
37 Ɓakpa ɓáotangaaga phê. Ɓáogea te: «Aɔtɔtɔkisa kema bui anja phê.
Ɓaɗakekanigi-kecue ɓá ye tɔ ɔɔkapha na ɓakauma ɓá ye tɔ ɔyɔnga.»

Yéso aǒisa ɓakpa ɛɛphu gena (4.000)

(Ɔna phɔtɔ Mat 15.32-39)

8 1 Ka matu ndɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓadondanigi goto. Ɓâ gǎkɛ oúka
eea. Mpɔ, Yéso áǰɓɔphana ɓagoigi nɛkɛ áǒgea te: 2 «Neókuia usɛsɛ
á ɓakpa ndɔ ngomi nga, ɓá ye iki n'eme oani esa isaɔ. Cɔ, ɓána ye na
ka kema á koea. 3 Aoɓá na nějisi mɔtɛɓɔ na nja, ámbé ɓáɛlande k'aphe
nga, ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓátoki ɗanga.» 4 Ɓagoigi nɛkɛ ɓâ gǎkɛ omuisia
te: «Ɓɛtɔande kema á koea ka nkanda nde suani ka kutisa á ɓakpa nde
ɓɔbu?» 5 Yéso áǒuisia te: «Ɓona mokati ángaani?» Ɓáonsikisia te: «Ngia á
njaga iɓɛ (7).»
6 Mpɔ, Yéso áǒsosea ɓakpa ɓáikɛ ka oɗo. Áɔbɛɗa mokati ngia á
njaga iɓɛ (7) ndɔ, áonsega Mokonga k'ɛmɛmi, áoɓunaga u, áǒɓopha
ɓagoigi nɛkɛ ka gea ɓégabeɛ ɓakpa. Ɓagoigi ɓáogaba. 7 Ɗáɓatú phɔtɔ
na ɓaniki á ɓasú ɓ'abɔa. Yéso áobisa njaga akɛ gǔ á ɓaniki á sú
ndɔ, áǒgea ɓagoigi nɛkɛ ɓagabɛ. 8 Ɓakpa ɓáoeaga, ɓáokuta. Mbusa á
eaga aɓɔ, due nde ɓagoigi ɗáɓabɔnyi, ɗátúmi jɔ ngia á njaga iɓɛ (7).
9 Ɓakpa ndɔ ɗáɓatú ɓea ɛɛphu gena (4.000). Mpɔ, Yéso áǒjisa mɔtɛɓɔ.
10 Kě̌kɛ ndɔ, yɛ na ɓagoigi nɛkɛ ɓáokamɓea ka koko, áoga ka nji
Dalmanúta.

Ɓa Phaisaíɔ ɓáokaɓa ketangaɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.1-4)

11 Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓákiɗi ye kó, ɓaPhaisáiɔ ɓáombikia Yéso.
Ɓáokpanga anganisaga á ɓoabi na yɛ, ɓáɔmɛma ka maibe gea, átɔtɔkisɛ
ketangaɔ nde aubisande gea, Mokonga aámbé anteki. 12 Mpɔ, Yéso áosúa
ɛphɛu phê, áogea te: «Cɔ, nyɔngɔ sina nde ɓatɔa k'esande ɓáokaɓa
mphangiɔ? Nenongoɗi ɗoni gea, ɓakaɔnɛku.» 13 Mbusa i, Yéso â goto
ǒsaga, áokamɓea ka koko, áojaba kubi á etuú.

Cacu ndea ɓaPhaisáiɔ n'inde á Ɛlɔ́dɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.5-12)

14 Ka jaba aɓɔ, ɓagoigi ɓáoɓosea bɛɗa á mokati. Ɗáɓatú tɔ ně moci
suɓi á koko. 15 Yéso â gǎkɛ ǒphɛa te: «Ɛngɛphani! Óɓangisani na cacu
ndea ɓaPhaisáiɔ n'inde á Ɛlɔ́dɛ.» 16 Ɓagoigi ɓáɔyɔngaga ngǔngu aɓɔ gea:
«Ayɔngi ɓo ka nyɔngɔ nde ɓéké na mokati.»

17 Yéso â gǎkɛ oɗigimisa yɔngaga ndɔ, áǒɓuisia te: «Cɔ, nyɔngɔ sina
nde ɓɔɔyɔngaga te, ɓéké na mokati? Ɓókóɗigimisimbɛ? Ɓókóúbapha?
Ande gea te, ɓona mɔ̌ aɗoko? 18 Ɓon'iso, ɓɔ́kɔ́ɔɔnapha? Ɓona kecue,
ɓɔ́kɔ́ɔɔkapha? Ɓókó gǎkɛ okanisia 19 mbenɔ nde ɗéɓunigi ɓamokati
ɓɔku ka ɓakpa ɛɛphu ɓɔku (5.000) ndɔ? Cɔ, ɓî ɗɔ́ɓɔbɔnyi due á mokati
ndɔ, ɗóɓotumisi jɔ angaani?» Ɓáonsikisia geae: «Nkama na iɓɛ (12).»
20 Cɔ, mbenɔ nde ɗéɓunigi gǎkɛ mokati ngia á njaga iɓɛ (7) ka ɓakpa
ɛɛphu gena (4.000), ɗóɓotumisi jɔ angaani na gbutuka-gbutuka á
mokati ndɔ? Ɓáonsikisia: «Ngia á njaga iɓɛ (7).» 21 Mpɔ, Yéso áǒgea:
«Ɓókóɗigimisimbɛ?»

Yéso anamisi keímeíme moci na Bɛtɛsaída

22 Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓáoga na Bɛtɛsaída. Kó, ɓáombikia Yéso
na keímeíme moci, ɓáon'ɗengemisaga gea te andungɛ ka yɛ. 23 Yéso
áom'bɛɗa keímeíme ka njaga, áonga ně bâ á ngba nji. Mpɔ, áosia soki
k'iso á keímeíme, áobisa njaga gǔ akɛ, áomuisia: «Cɔ, ɔ́ɔna ka kema?»
24 Keímeíme áokoɗa iso, áɔyɔnga gea: «Nɛɔɓɔna ɓakpa ɓea ɓame ɓá ndiu
otamba.» 25 Yéso â goto obisa njaga gǔ á iso akɛ, mpɔ yɛ áobɛta iso,
áɔama k'iso, â ye tɔ ɔɔna kema bui base. 26 Mpɔ, Yéso áonjisa mɔtɛ akɛ,
áongea te: «Kóketɛmbɛ ye na nji.»

Pɛ́tɛɛ aɔtu gea Yéso ande Masía

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.13-20; Lóka 9.18-21)

27 Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓâ gǎkɛ oga ka nji ɗanga-ɗanga á ka kenombe
á Kaisaía-Philípi[n]. Na ɓá phɔ́tɔ k'aphe, Yéso áǒɓuisia ɓagoigi nɛkɛ te:
«Ɓakpa ɓáogea te, nende ani?» 28 Ɓáonsikisia te: «Ɓakpa moci-moci
ɓáogea te, onde Yoáni-M'ɓatisi. Ɓunɛngbo gea te, onde Ɛlía, na ɓuangbo
goto, onde ka ɓaɔtu-nyɔngɔ.» 29 Yéso â goto ǒɓuisia: «Cɔ, ɓenu gǎkɛ ɓogi
te, nende ani?» Pɛ́tɛɛ áonsikisia te: «Oɓɛ, onde Kiísito.» 30 Mpɔ Yéso
áǒsosea akpɛ gea te, ɓákantɔmiɛmbɛ ka ɓakpa mbino akɛ.

Yéso aubisi moangɔ á kukwa na jujuka akɛ ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.21-28; Lóka 9.22-27)

31 Mbusa, Yéso áokpanga goisaga á ɓagoigi nɛkɛ gea: «Akeni eme
Muna-Nkpa netambɛgɛ ásii, ɓagbɛga, ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó, na
ɓaphangigi-ɛɔphi, ɓámoyɛgɛ na kusa ani. K'esa á ko isaɔ mbusa á kukwa,
nejujukande ka kukwa.» 32 Ɗáyɔngi nyɔngɔ ndɔ base. Pɛ́tɛɛ â gǎkɛ
ɔmɔphana ka mpɛphɛ, áokpanga phekeaga akɛ. 33 Yéso áǒphaia, áɔ̌ɓɔna
ɓagoigi nɛkɛ, mpɔ áonkeea Pɛ́tɛɛ, áongea: «Ja mbusa ani ɗanga, Sɛtáni

[n] **8.27** Kaisaía-Philípi ande kenombe nde Philípi Ɛlɔdɛ dácɔnji bíbí á sese á ibo Yɔɔdani. Nnde báɔphana kesande Bhaniasi.

nde ca! Nga, kanisia akɔ nna ɓea kanisia ndea Mokonga. A ndiu kanisia á kokpa.»

Moangɔ á ɓeá á Yéso

34 Mbusa, Yéso áɔɔphana usɛsɛ á ɓakpa phɔtɔ na ɓagoigi nɛkɛ áŏgea te:
«Aoɓá nkpa n'akondi ɓeá ani, akeni ĕyɛ sisakɛ. Áɔphatɛ me á nkpatɔ nɛkɛ,
ámoɓeɛ. 35 Nga, nkpa nde akondi amisa á enda akɛ, aɓungisande u. Mmbe
andiu oɓungisa enda akɛ ka phɔani na ka phɔa á Mbino Ánjá, aamisande
u. 36 Nga, ana kantíti sina aoɓá nkpa n'atɔi nkumba bui á ka mokonda, â
ndiu oɓungisa enda akɛ? 37 Kema sina nde nkpa aanganisande na enda
akɛ? 38 Aoɓá̆ nkpa n'aku na soni ka phɔani na ka phɔa ɓɔphɛi nɛmɔ mosá
á ɓakpa á k'ɛɓɔkɔti nde, nga ɓande ɓatɔa-ɓojeɗe na ɓakpa nde ɓán'ye
Mokonga, eme Muna-Nkpa nenkuiande phɔtɔ soni esa nde nebikaeka ka
ɓoombia ndea Abɛ Mokonga kimoci na ɓamalaeka.»

9 1 Mpɔ, Yéso â phɔtɔ ŏngoɗea te: «Nenongoɗi ɗoni, ka ɓakpa nde ɓá
oani, ɓákákuɛku na ɓákáɔni koɓoamɛ ndea Mokonga ɓî akiɗiande na
ɓukpɛkpɛ.»

Ékĕtia á keongi á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 17.1-13; Lóka 9.28-36)

2 Mbusa á ɓ'esa ngia á njaga (6), Yéso áɔmbɛɗa Pɛ́tɛɛ, Yakɔ́ɓɔ na
Yoáni. Áŏsɔndɔɛa gŭ á mamba nde akoi. Ɓáoɓa sasa aɓɔ. wa, keongi á
Yéso áŏketia mosá aɓɔ. 3 Bɔngɔ nɛkɛ â phɔtɔ ophenuaga, áoɓa abu phê.
Busumana i, ɓákáɔnimbɛ mɔnɔ kau ka mokonda ndĕ[o]. 4 Mpɔ, ɓagoigi
ɓáŏɓɔna Ɛlía na Mósa na ɓáoaba na Yéso. 5 Ka ɓondɔ, Pɛ́tɛɛ áongoɗea
Yéso te: «Mphangigi, aánjá ka ɓesu ika á wani. Ɓɛ́phɛkɛ ngbangba isaɔ,
moci k'ɔɓɛ, moci ka Mósa, moci goto ndea Ɛlía.» 6 Pɛ́tɛɛ ɗákáubi nnde
ayɔngi nga, yɛ na ɓadakɛ, ɗáɓatú na kɔɓɔɓɔkɔ phê. 7 Mpɔ, egugu áɔbika,
imbiɔ i áŏgbukumia. Báɔɔka ɛsɔ n'aotoka suɓi i gea: «Mmbe ande miki
nɛmɔ ékondi, mɔ̆kani yɛ.» 8 Kĕkɛ ndɔ, ɓagoigi ɓáotimanaga, ɓákámɔ̆nɛ ye
nkpa ɓangbo, ɓâ tɔ ɔmɔ̆na Yéso, n'ajigi ye tɔ sasa akɛ na ɓɔ.
9 Na ɓá phɔ́tɔ odida mamba, Yéso áŏphɛa ɓagoigi gea, ɓákantɔmiɛ mɔnɔ
nkpa kema ndɔ ɓáɔni na ka ɓî yɛ Muna-Nkpa ajujukande ka kukwa.
10 Ɓagoigi ɓáoamba nyɔngɔ ndɔ. Mpɔ ɓâ găkɛ ousianaga: «Yɔnga imbɔ á
jujuka ka kukwa, ana kantíti sina?»
11 Mpɔ, ɓáomŭsia Yéso: «Eke nde ɓaphangigi-ɛɔphi ɓági te, Ɛlía
abikande phɔ mosá[ɔ]?» 12 Yéso áŏsikisia te: «Eya, Ɛlía abikande phɔ́ k'aphe

---

[o] **9.3** Ɔna 2 Pɛtɛ́ɛ 1. 16-18.

[ɔ] **9.11** Ɔna Maláki 3.23.

á ɓɔngisiaga goto ánja kema bui. Cɔ, eke nde ɓuku á Mokonga aɗigimisi phɔtɔ gea te, eme, Muna-Nkpa, netambagande ásii, ɓáomotondea[p]?
13 Nenongoɗi ndiu gea, Ɛlía a ye kiɗi, ɓakpa ɓâ gǎkɛ ogea kema bui ka
phɔakɛ ɓíndɔ ɗáɓakondi. Nndɔ ɗátú ɓíndɔ ɓuku á Mokonga ayɔngi ka
phɔakɛ[s] .»

Yéso anamisi miki n'ana kukwa á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mat 17.14-21; Lóka 9.37-43a)

14 Ɓii Yéso na ɓagoigi ndɔ ɓasaɔ ɓábiki ye bíbí á ɓadaɓɔ ɓagoigi, ɓáɔɔna
usɛsɛ á ɓakpa na ɓáetimbi. Ɓaphangigi ɛɔphi ɗáɓatú opua n'aɓɔ. 15 Ɓii
usɛsɛ á ɓakpa ndɔ ɓámɔ̌ni Yéso, ɓáoagatana, ɓáobika mbangɔ ka sesea
akɛ. 16 Yéso áɔ̌ɓuisia ɓagoigi nɛkɛ te: «Ɓoopua n'aɓɔ ka nyɔngɔ eke?»
17 Mpɔ, nkpa moci sɔsɔɓɛ á usɛsɛ á ɓakpa áonsikisia Yéso te:
«Mphangigi, nekobikii na miki nɛmɔ nga, ana kukwa á ɓansombo á
ko kauma. 18 Ɔma bui nde kukwa ndɔ aontena, áomaka ka oɗo, phuu
áonjuanaga miki, áoea minyɔ, nyama akɛ áotendemana. Netóengoɗi
ɓagoigi nɛkɔ ɓáephuiɛ ɓansombo ndɔ, ɓákátɔkɛ.» 19 Yéso áǒngoɗea
te: «Ɔɔ, ɓenu ɛɓɔkɔti á kanga a ɓeekea nde ca! Ka mbenɔ kungaani
nde neikande na ɓenu? Ka mbenɔ kungaani nde nenophiphiande? Cɔ,
mbikani kani na miki ndɔ.» 20 Ɓáombika na yɛ mɔtɛ á Yéso. Miki ndɔ
amɔ̌ni ye Yéso, kɛ̌kɛ ndɔ ɓansombo ɓáonsuga miki akpɛ phɛ̂, áogua ka
oɗo, áǒgɛngɛaga na phuu n'aonjuanaga. 21 Yéso áomuisia aba-miki ndɔ te:
«A ye iphi na kukwa nde?» Aba-miki áonsikisia te: «Kukua nde ankpangi
ka koniki. 22 Mɔngɔ ásii, ɗátú phɔtɔ ontenaga ɓo, áomaka ka nsa, na suɓi
á iɓo gea, ákuɛ. Cɔ, a gǎkɛ oɓa n'ɔtɔkande ka kema, ɓeoɗengemisigi,
ósokuia ngomi na ósoengɛ.»
23 Yéso áonsikisia te: «Ogi te, aoɓá n'ɔtɔkande ka kema ka ɓo? Cɔ,
kema bubui aɔtɔtɔkɛana ka nkpa nde ana ɓeekea.» 24 Kɛ̌kɛ ndɔ, aba-miki
áoyɔnga akpɛ gea te: «Eya, neɓeeki! Omoenga ka ngaka nde ne phɔ́tɔ
nɛ̌.» 25 Yéso áɔ̌ɓɔna usɛsɛ á ɓakpa n'aoyamea. Ka ɓondɔ, áǒkea ɓansombo,
áǒgea: «Ɓenu ɓansombo á ko kauma na ɓunde á kanga ɔkapha nde ca!
Nenososi, juanani suɓi á miki nde. Ɓókósikiɛmbɛ ye ka yɛ.» 26 Bansombo
ndɔ ɓáonsuga phɛ̂, áokoga. Mpɔ, ɓáotoka suɓi akɛ. Nyama á miki ndɔ
áotendemana ɓea nkpa n'aku, ɓakpa ɓáokanisia te aku. 27 Yéso â gǎkɛ
ɔmbɛɗa ka njaga, áomesa. Miki áomama.
28 Yéso áoja mɔtɛ akɛ, ɓagoigi nɛkɛ ɓáomuisia ka mpɛphɛ: «Nyɔngɔ sina
nde ɓesu ɓékétɔtɔkisi phuia á ɓansombo suɓi á miki nde?» 29 Yéso áǒsikisia
te: «Nkókó á ɓansombo ndɔ ɓánáotoka kanga á mɛma á Mokonga.»

---

[p] **9.12** Ɔna Isaía 53.3; Jabúi 22.1-18.

[s] **9.13** Yéso aɔyɔnga wani ka phɔa Yoáni M'ɓatisi

Yéso atɔ̌mi goto nyɔngɔ á kukwa na jujuka akɛ ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 17.22-23; Lóka 9.43b-45)

30 Ɓátoki ye oa, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓáɔmɛɛa, ɓáɔnyényɛa ka
Galiláia[t] . Ɗáɓage ka ɓɔsɔmɛa, ka nyɔngɔ nde Yéso ɗákákondi gea ɓakpa
ɓáúbɛ. 31 Cɔ, nyɔngɔ nde Yéso ɗáǒgoisaga ɓagoigi nɛkɛ aunge: «Eme,
Muna-Nkpa, ɓámongisande ka njaga á ɓakpa ɓunde ɓámomoande. K'esa
á ko isaɔ mbusa á kukwa ani, ne jujukande.» 32 Ɓagoigi ɗáɓáká gǎkɛ
oengekisa kantíti á yɔnga ndɔ. Ɓáoɓanga usia akɛ.

Ani mmbe aɓande gǔ á ɓadakɛ?

(Ɔna phɔtɔ Mat 18.1-5; Lóka 9.46-48)

33 Mbusa, ɓáokiɗia ka Kapɛɛnaúmu. Ɓáoika suɓi á endu. Mpɔ Yéso
áǒɓúsia ɓagoigi nɛkɛ te: «Ɓotú ɔyɔngaga k'aphe gǔ eke?» 34 Ɓagoigi ɓâ
gǎkɛ ɔphɔnga nga, ɗáɓatúopua k'aphe gea te: «Ani mmbe a gǔ á ɓadakɛ?»
35 Mpɔ, Yéso áoika ka oɗo, áɔ̌ɓɔphana ɓagoigi nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ (12)[u] ,
áǒngoɗea te: «Aoɓá nkpa n'aokonda ɓá mɔkɔta, aɓande nkɔɓɛ á ɓɔbu,
ɛ̌bɛɗaneagande ɓɔbu.»
36 Mbusa, Yéso áɔm'bɛɗa miki abɔbɔa, áomesa sɔsɔɓɛ aɓɔ dɛ! Áonkotoa,
áǒgea: 37 «Nkpa nde ansesi miki abɔbɔa ɓea mmbe, ka nyɔngɔ á ina ani,
amosesi eme. Cɔ, nkpa ayé omosesea, kámosesi tɔ eme, ansesi phɔtɔ
mmbe amoteki.»

Nkpa nde nna mɓiɓia á Yéso ande ka ɓakpa nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Lók 9.49-50)

38 Mbusa á oa, Yoáni áongoɗea Yéso te: «Mphangigi, ɓɛmɔ̌ni nkpa moci
n'aoɓeaga ɓansombo k'ina akɔ, ɓě gǎkɛ onimisia, nga yɛ nna ka ɓesu.»
39 Yéso â gǎkɛ ongea te: «Kónimisiɛmbɛ. Nga, nkpa nn'aɔtɔtɔkisa ketangaɔ
k'ina ani, mbusa i, áɔyɔnga ajeɗe ka phɔani. 40 Ka ɓondɔ, aoɓá nkpa na
nna m'ɓiɓia nɛsu, ámbé a ndiu nkpa nɛsu.» 41 «Aoɓá nkpa n'anophi kiɓɛ
moci á iɓo á konoa ka nyɔngɔ nde ɓonde ɓakpa ndea Kiísito, nenongoɗi
ɗoni gea, nkpa ndɔ kaukɛku ophendɔ nɛkɛ.»

Ɓókóngiɛmbɛ ka ɓojeɗe

(Ɔna phɔtɔ Mat 18.6-9; Lóka 17.1-2.)

42 A gǎkɛ oɓa nkpa n'abisi ephiphi ajeɗe gea te, ka ɓaniki bunde
ɓámobeeki ɓábɛtɛkanɛ kau, akeni ɓám'ɓɔɛɛ nkpa ndɔ n'ɛtɛ ángbó
ka kingo, ɓámakɛ k'oɓenge. 43 A gǎkɛ oɓa n'ande njaga akɔ aunge

---

[t] **9:30** Nga, ɗáɓakpangi tamba na Yɛusaléma.

[u] **9:35** Nga, ɗɛ́ɓɔphani ɓagoigi ɓɔbu.

aokogusa ka ɓojeɗe, tena ú cɛ! Nga, aanja phɛ̂ ngia ka enda á mɛyɔ
na ona njaga moci tɔndɔ, kɔnyɛ́nya ɓá na njaga iɓɛ mbusa i, óoga
ně na Gɛɛ́na nji á ɓasí, ɓunde ɓáotambaga k'ɛɛmbɛ á nsa. Nsa ndɔ
nn'aoimika. [44 Kó, ana ɓanguja nde ɓákáokua, aphɔtɔ na nsa nde nna
tanda koimika.[y]]
45 A phɔtɔ oɓa n'ande ecinji akɔ aunge aokogusa, tena u cɛ! Nga, aanja
k'oɓɛ ngia ka enda á mɛyɔ n'ona kiɗɔti kɔnyɛ́nya ɓá á n'ecinji iɓɛ, mbusa
i, ɓáokomaka ně ka Gɛɛ́na. [46 Kó, ana ɓanguja nde ɓákáokua, aphɔtɔ na
nsa nde nna tanda koimika.[a]] 47 A phɔtɔ oɓa, n'ande iso akɔ moci, aunge
aokogusa, phuia u, ómakɛ ɗanga. Nga, aanja k'oɓɛ ngia ka koɓoamɛ ndea
Mokonga n'iso moci, kɔnyɛ́nya ɓá n'iso iɓɛ, ɓáokomaka ně ka Gɛɛ́na,
48 oma nde ana ɓanguja nde ɓákáokua, aphɔtɔ na nsa nde nna tanda
koimika[b] . 49 Nga, ɓánciciande nkpa buakɛ na nsa ɓíndɔ ɓáocicia mɔnɛi ka
eea.
50 Cɔ, mɔnɛi ande kema anja. A gǎkɛ oɓa mɔnɛi na nna ye na ɓoɛkɛ
nɛkɛ, eke nde aɛkɛmisande? Ɓáni sɔsɔɓɛ anu ɓea mɔnɛi. Ande gea te
endani ka ɓɔjɛjɛ sɔsɔɓɛ anu.

Yéso aogoisaga nyɔngɔ á keyé k'eyamani

(Ɔna phɔtɔ Mat 19.1-12; Lóka 16.18)

10 1 Yéso atoki ye oa, áoga ka nji nɛngbo á Yudɛ́a kubi á Yɔɔdáni. Kó,
usɛsɛ á ɓakpa bâ goto oɗondana bíbí akɛ, áokpanga goto goisaga
ɓíndɔ ɗáɛmbani ně. 2 Oa, ka ɓaPhaisáiɔ ɓáombiimisia ka tombaga akɛ.
Ɓɔ, ɓáomuisia ɓe: «Ɛɔphi nɛsu asosi gea mǒko án'yɛ nkakɛ?» 3 Yéso
áǒsikisia: «Ɛɔphi ndea Mósa anososi ɓo?» 4 Ɓáogea: «Mósa ɗásosi ɗundua
á ɓaoɓa á keyé, mpɔ mǒko áon'ya nkakɛ[c] .»
5 Yéso â gǎkɛ ǒngoɗea te: «Mósa ɗánoɗundui ɛɔphi ndɔ ka nyɔngɔ á mǒ
anu akpɛ. 6 Ka nkpangeɔ á conja á mokonda, Mokonga ɗánconji mǒko na
nke[d] . 7 Ka nyɔngɔ indɔ unge, mǒko antoande abakɛ n'amakɛ, ɓáojukana
na nkakɛ. 8 Ɓɔbu ɓaɓɛ ɓâ ye tɔ koɓá nyama moci, ka ubisa gea te, ɓáná ye
ɓakpa ɓaɓɛ, a ye gǎkɛ nkpa moci. 9 Cɔ, nnde Mokonga ajukanisi, ɓakpa
ɓákakatanisɛmbɛ.»
10 Mbenɔ nde ɗáɓátú ye k'endu, ɓagoigi ɓâ goto omuisia Yéso ka
nyɔngɔ ndɔ. 11 Mpɔ, áǒsikisia: «Aoɓá nkpa n'an'yé nkakɛ, áomuka ɓangbo,
agi ndiu iɛɓɛ ka phɔa á nke mmbɔ á mosá. 12 A gǎkɛ oɓa nke n'atoki
k'eyamani, áoga ɔɔmana, ámbé agi iɛɓɛ.»

---

[y] **9.44** Miki á nyɔngɔ nde, nna suɓi á ɓuku ásii á kala.

[a] **9.46** Miki á nyɔngɔ nde nna suɓi á ɓuku ásii á kala.

[b] **9.48** Ɔna Isáia 66.24.

[c] **10.4** Ɔna Tɔláti 24.1.

[d] **10.6** Ɔna Nkpangeɔ 1.27; 5.2.

Yéso ebisii ɓaniki njaga

(Ɔna phɔtɔ Mat 19.13-15; Lóka 18.15-17)

13 Mbusa á wa, ɓáombikia Yéso na ɓaniki ɓabɔbɔa ka gea, yɛ ébisiɛ
njaga. Ɓagoigi ɓâ gǎkɛ ǒimisia. 14 Yéso aɔni ye ɓo áɔɓɛa, áǒngoɗea
te: «Óɗeketani ɓaniki ɓábɔbɔa ɓábikɛ mɔtɛamɔ. Ɓókǒimisiɛmbɛ nga,
koɓoamɛ ndea Mokonga andiu á ɓakpa ɓunde ɓákengeani na ɓɔ.
15 Nenongoɗi ɗoni gea, mmbe káɓeeki nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga
ɓea miki abɔbɔa, kángiɛku tanda kó.» 16 Mpɔ, Yéso áǒkotoa ɓaniki ndɔ,
áobisa njaga gǔ aɓɔ.

Yéso aɔyɔngaga na ntɔi moci

(Ɔna phɔtɔ Mat 19.16-30; Lóka 18.18-30)

17 Mbenɔ nde Yéso ɗámɛi tamba nɛkɛ, nkpa moci áombikia mbangɔ,
áongbukia muanku, áomuisia: «Mphangigi anjanja, negeɛ ɓo, neɓɛ na
enda á mɛyɔ?» 18 Yéso áonsikisia te: «Ɔmɔɔphani Ntɔa-anjanja ka ɓo?
Mokonga sasa akɛ tɔndɔ aámbé aanjanja. Nkpa nna gǎkɛ anjanja. 19 Cɔ,
oúɓa ɛɔphi ndee:
Kómoɛmbɛ nkpa,
kótunganɛmbɛ,
kóúɓɛmbɛ,
kón'yɔngɛɛ mɔnɔ nkpa mbɛa,
kóndemɛgɛmbɛ nkpa,
m'ɓanga abakɔ, n'amakɔ[e].»
20 Nkpa ndɔ, áonsikisia Yéso te: «Mphangigi, ɗékpangi amba ɛɔphi ndɔ
bui ka koniki ani.» 21 Yéso áonenga, áonkonda phê. Aongoɗea: «Ouki tɔ
kema moci: Gǎ, ósombisɛ kema bui nde o ne, ɔ́bɛɗɛ ɓangɔa i, óɓophɛ
ɓatɔa-ɓuyɛnɛ, mbusa i, oɓande n'ɛtɔi ásii na koba. Mpɔ bika, ómoɓeɛ.»
22 Nkpa ndɔ aɔki ye nyɔngɔ ndɔ, áophinda kiki, áoga n'aɓɛi nga, ɗátú
n'ɛtɔi ásii phê.
23 Mpɔ Yéso áǒenga ɓagoigi nɛkɛ nde ɗáɓantimbi, áǒngoɗea te: «Aa!
Aákpɛ ka ɓatɔi ngia aɓɔ ka koɓoamɛ ndea Mokonga.» 24 Ka nyɔngɔ á
ɓoabi ndɔ, ɓagoigi ɓáoyayama. Yéso â goto ǒngoɗea te: «Eya, ɓaniki amɔ
ngia ka koɓoamɛ ndea Mokonga aákpɛ! 25 Cɔ, nna akpɛ ka ngamia ngia
akɛ k'aphɛ á muphe, ɓíndɔ aákpɛ ka ntɔi ngia akɛ ka koɓoamɛ ndea
Mokonga.» 26 Ɓagoigi ɓâ goto oyayama phê, ɓáouisianaga: «Cɔ, nkpa
sina mmbe aamande ka mĕma?» 27 Yéso áǒenga jaa! Áǒgea: «Ka ɓakpa,
kátɔtɔkɛanɛku, tɔndɔ mɔtɛ á Mokonga. Nga, kema bui a gǎkɛ aɔtɔtɔkɛana
mɔtɛ akɛ.»

---

[e] **10.18** Ɔna Júana 20.12-16; Tɔláti 5.16-20.

28 Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áongea: «Cɔ, ɓesu ɓeɗeketi kema bui ka nyɔngɔ á ɓea
akɔ.» 29 Yéso áonsikisia te: «Eya! Nenongoɗi ɗoni gea, nkpa nde aɗeketi
endu nɛkɛ, ɓamuna-amakɛ, ɓawakɛ, amakɛ, abakɛ, ɓanakɛ na ciko nɛkɛ,
ka nyɔngɔ ani na ka phɔa á Mbino Ánjá, 30 Mokonga amophande goto
kema ndɔ bui mɔngɔ mia moci (100) ka matu nde ɓe phɔ́tɔ oenda, kaɓɛ
endu, ɓamuna-amakɛ, ɓawakɛ, ɓamakɛ, ɓanakɛ na ciko, aɓande phɔtɔ na
tambaga. Mpɔ, ka matu nde abikaeka, aɓande na enda á mɛyɔ. 31 Ɓakpa
ɓásii ɓunde ɓa k'esa nde gŭ á ɓadaɓɔ, ɓáɓande kusi aɓɔ na ɓunde ɓa
kusi, ɓáɓande gŭ.»

Yéso aɔtɔ̆mia ka mɔngɔ á ko isaɔ nyɔngɔ á kukwa na jujuka akɛ ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 20.17-19; Lóka 18.31-34)

32 Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓátoki ye wa, ɓáotaia na Yɛusaléma.
Yéso áɔ̆mɛɛa mosá. Ɓagoigi nɛkɛ ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ. Ɓakpa nde
ɗáɓatú ŏɓea, ɓáoɓanga phê. Yéso â goto ɔ̆bɛɗa ɓagoigi nɛkɛ nkama
na ɓaɓɛ (12), áokpanga tɔ̆mia aɓɔ nyɔngɔ nde atɔtɔkɛanande ka
phɔakɛ. 33 Aŏgea: «Cɔ, ɓetái na Yɛusaléma. Kó, eme Muna-Nkpa
ɓámobisande ka njaga á ɓatobei-phɛa ɓangbóngbó na ɓaphangigi-ɛɔphi.
Ɓátenande nyɔngɔ á kukwa ani, ɓáomobisa ka njaga á ɓakpa nde
ɓáná ɓaYúda. 34 Ɓɔ, ɓámotondeande, ɓáomosuia soki, ɓáomoɓinda
na gbutu, ɓáomomoa. K'esa á ko isaɔ mbusa i, néojujuka ka
kukwa.»

Ɛmɛmi á Yakɔ́ɓɔ na Yoáni ka Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 20.20-28)

35 Mbusa, Yakɔ́ɓɔ na Yoáni ɓana-Jɛbɛdáiɔ, ɓáobika bíbí á Yéso ɓáongea:
«Mphangigi, ɓekondi ɔ́tɔtɔkisɛ kasu ɛmɛmi nde ɓɛkɔmɛmande.» 36 Yéso
áŏgea: «Kema sina nde ɓokondi nétɔtɔkisɛ ka phɔanu?» 37 Ɓáonsikisia:
«Mbenɔ nde oɓande ka koɓoamɛ nɛkɔ á ɓoombia, ɓeekea gea ka ɓesu
moci áikɛ ka njaga akɔ á mŭku na moci ka njaga á nkei.» 38 Yéso
áŏngoɗea: «Ɓókóúba kema nde ɓɔmɛmi. Cɔ, ɓɔtɔkande noa ka kiɓɛ nde
nenoande na ɓophiphiande ɓánoɓatisɛ k'oɓatisɔ nde ɓámoɓatisande[ɛ] ?»
39 Ɓáonsikisia te: «Ɓɛtɔkande.» Mpɔ, Yéso â găkɛ ŏgea: «Ande ɗoni!
Ɓonoande ka kiɓɛ ndɔ nenoande na phiphia óɓatisɔ nde ɓámoɓatisande[g] .
40 Ka nyɔngɔ á ika ka njaga ani á mŭku kaɓɛ njaga ani á nkei, nna
găkɛ eme aámbé nena kɔkɔta i. Ɔma ndɔ andiu tɔ ka ɓakpa nde
Mokonga aeɓɔngisiigi.»

[ɛ] **10.38** Oani, kiɓɛ na oɓatisɔ ande mphangiɔ á tambaga.

[g] **10.39** Ka phɔa Yakɔ́ɓɔ, ɔna Ekuma ndea ɓaTeki 12.1.

41 Ɓagoigi nɛngbo nkama (10) ɓáokpanga ɛ́ɓɛ̌a Yakɔ́ɓɔ na Yoáni ɓî
ɓáɔki ye ɓo. 42 Mpɔ, Yéso áɔɔɓɔphana ɓɔbu áǒgea te: «Ɓoúba ɓî ɓaamɛ á
ka mokonda nde, ɓáɔbɛɗaneaga kɔkɔta nɛɓɔ akpɛ gǔ á ɓakpa nde ɓákusi
aɓɔ na ɓî ɓai-nji ɓáǒtambisaga ɓakpa na kɔkɔta nɛɓɔ. 43 Cɔ, nna gǎkɛ ɓo
sɔsɔɓɛ anu. Mmbe akondi áɓɛ mɔkɔta sɔsɔɓɛ anu, áɓɛ ndiu mbɛɗanigi
nɛnu, 44 mmbe aokonda ɓá mɔkɔta nɛnu, áɓɛ nkɔɓɛ á ɓenu ɓɔbu. 45 Nga,
eme Muna-Nkpa, kébiki ka gea ɓakpa ɓámɔbɛɗaneɛgɛ. Nebiki ndiu ka
bɛɗaneaga aɓɔ na bisa á enda ani k'ophendɔ ka amisa á ɓakpa ɓásii.»

Yéso anamisi keímeíme Baatimáiɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 20.29-34; Lóka 18.35-43)

46 Mbusa á wa, ɓáokiɗia ka Yɛíkɔ. Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, kimoci na
usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓaotabanga kenombe ndɔ. Ka juana aɓɔ, keímeíme moci
ina akɛ Baatimáiɔ, muna Timáiɔ ɗáiki ka mpɛphɛ á aphe n'aɔmɛmaga.
47 Ɓii aɔki ye gea, Yéso ntɔa na Najaléti aámbé aɔnyénya, áokpanga
yɔnga n'ɛsɔ akpɛ: «Yéso mosuko á Daúdi o! Ómokuia ngomi!» 48 Ɓakpa
ɓásii ɓáonkeea, ka gea te áphɔngɛ. Yɛ, â gǎkɛ otetemisa yɔnga akpɛ
phê: «Mosuko á Daúdi o! Ómokuia ngomi!» 49 Yéso áomama, áogea:
«Mɔphanani.» Ɓáɔmɔphana keímeíme, ɓáongea: «Cɔ, bisa mĕma akɔ,
ómesia, áɔkɔɔphana!» 50 Keímeíme áophuia bɔngɔ nɛkɛ á gǔ, áǒjukumisa,
áoga kuɓî Yéso aɔ. 51 Mpɔ, Yéso áomuisia te: «Cɔ, okondi negeɛ ka phɔakɔ
ɓo?» Keímeíme áonsikisia te: «Mphangigi, nekondi nɛ́ɔnaphɛ goto.»
52 Yéso áongoɗea: «Gǎ, ɓeekea nɛkɔ akoamisi.» Kɛ̌kɛ ndɔ, â goto ɔɔnapha,
áom'ɓea Yéso k'aphe.

Yéso angi ka Yɛusalɛ́ma

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.1-11; Lóka 19.28-40; Yoáni 12.12-19)

11 1 Ɓii Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓábiimisi Yɛusalɛ́ma, ande gea te nci
á na Bɛtɛpháge na Bɛtanía bíbí á mamba á Mijɛitúni, Yéso áǒteka
ɓagoigi nɛkɛ ɓaɓɛ, 2 áǒgea: «Gǎni ka nji nde a mosá anu. Ɓo ye okiɗia kó,
ɓondondande mponjo á mponda na ɓám'ɓɔi, nkpa na kákambimbɛ mɔnɔ
gǔ akɛ. Nkoɗani ɓómbikɛ nĕ koni. 3 Cɔ, aoɓá nkpa n'anoúsi gea: ‹Ɓogi ɓo
ka ɓo?› Ngoɗeani te: ‹Mɔkɔta ana siki á kamɓea gǔ akɛ, ansikisande wani
kɛ̌kɛ nde.›»
4 Ɓáoga, ɓáondonda mponjo á mponda ka ntanga, na ɓám'ɓɔi bíbí
á kĭo, ɓáonkoɗa. 5 Ka ɓakpa nde ɗáɓatú oa, ɓáǒɓuisia te: «Ɓoonkoɗa
mponda ndɔ ka ɓo?» 6 Ɓáǒsikisia bíndɔ Yéso ɗɛ́tɔ̌mi. Mpɔ, ɓakpa ndɔ
ɓáoɓeekea, ɓángɛ nĕ. 7 Ɓii ɓámbikii ye Yéso na mponda ndɔ, ɓáobisa
ngɔ́mbɛ́ nɛɓɔ gǔ akɛ, mpɔ Yéso áoikiɗia u[h]. 8 Ɓakpa ɓásii, ɓáɔɔyia ngɔ́mbɛ́

---

[h] **11.7** Ɔna Jakaía 9.9

nɛɓɔ k'aphe, ɓunɛngbo gǎkɛ kasa nde ɗáɓateni na ciko[i] . 9 Ɓakpa ɓunde
ɗáɓatú otamba mosá á Yéso, na ɓunde ɗáɓatú mbusa akɛ, ɓáoemba akpɛ
gea,
Obebɔ oo!
Ɓosegi ka mmbe abiki k'ina á Mɔkɔta.
10 Ɓosegi ka kiɗia á koɓoamɛ ndea tatasu Daúdi.
Obebɔ átaiɛ na koba! [j]
11 Yéso áokiɗia ka Yɛúsaléma. Akiɗi ye, áongia suɓ'endu á Mokonga.
Aɔɛnjia kema bui ko. Ɓii esa agɔgɔmani gǎkɛ, áojuana, áoja na Bɛtanía,
kimoci na ɓagoigi nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ (12).

Yéso asɛmɛigi me

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.18-19)

12 Aɓi ye mama i, ɓî Yéso na ɓagoigi ɗáɓatú otoka na Bɛtanía, Yéso
áokwa na nja. 13 Aɔɔna ɗanga, kasa á me nde ɓáɔɔphana tini[k] . Áoga
kɔɔnjia bíbí nga, ɗátúoúba te agɔmbi. Akiɗi ye, â tɔ ɔɔna kasa kanga
á mbuka nga, ɗákátú matu á gɔmba i. 14 Mpɔ, Yéso áongoɗea me
ndɔ te: «Nkpa káeɛka ye tanda mbuka akɔ.» Ɓagoigi ɓáɔɔka sɛmɛaga
ndɔ.

Yéso ěɓîgi ɓasombisigi nkumba suɓi á endu ndea Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.12-17; Lóka 19.45-48; Yoáni 2.13-22)

15 Mbusa, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, ɓáokiɗia ka Yɛusaléma.
Yéso áongia k'endu ndea Mokonga, áǒɓeaga ɓasombisigi na
ɓasombigi-nkumba. Aokpungbumisaga mɛja ndea ɓaanganisigi-
ɓangɔa[l] , na mbata ndea ɓasombisigi-ɓamboe. 16 Ɗáoimisia
gea ka ɓakpa ɓákakumbɛ nkumba na nyɛ́nya ně ka ntanga á
endu ndea Mokonga. 17 Mpɔ, áɔ̌phɛa ɓe: «Suɓi á ɓuku Mokonga
agǐe,

‹Báɔphanande endu nɛmɔ, endu ɛ́mɛmi á Mokonga ka ɓatɔa ka nji bui.›
Cɔ, ɓenu ɓókóketi u k'ɔma á ɛsɔmɛanaga á ɓakukuɓa[m]?»

18 Ɓii ɓatoei-phɛa ɓangbóngbó na ɓaphangigi-ɛɔphi ɓáɔki ye ɓo,
ɓáokaɓa aphe sina nde ɓámoande Yéso kau. Nga, ɗáɓatú om'ɓanga Yéso
ka nyɔngɔ nde, ɓɔphɛi nɛkɛ ɗɛ́ɓɔngɛi usɛsɛ á ɓakpa ɓásii phê. 19 Aɓi ye
ɔgɔgɔ, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓáotoka ka kenombe ndɔ.

---

[i] **11.8** Ɔna 2 baKɔta 9.13. Dátú ngɔ́mbɛ́ á bokutú.

[j] **11.10** Jabúi 118.25-26.

[k] **11.13** Tini dátu me nde dábaoea mbuka akɛ

[l] **11.15a** Ka matu ndɔ, endu ndea Mokonga ɗátú n'etete á ɓangɔa nɛkɛ. Ɓakpa dábatú na siki á anganisa ɓangɔa nɛbɔ ka ɓangɔa ndea ɓatoɓei-phɛa, aobǎ na bákondi bisa á ɔphɛ́ɔ.

[m] **11.17** Ɔna Isaía 56.7; Yɛɛmía 7.11

Yéso aogoisaga nyɔngɔ á ɛmɛmi

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.20-22)

20 Mama i kam'ɓimba, ɓî Yéso na ɓagoigi ɗáɓatú ɔnyénya k'aphe,
ɓáɔɔna me ndɔ Yéso ɗásɛmɛigi[n] n'aɔmi na migi akɛ bui. 21 Mpɔ, Pɛ́tɛɛ
áokanisia ɓî Yéso ɗánsɛmɛigi me ndɔ. Aongoɗea te: «Mphangigi, enga
phɔ me ndɔ ɔnsɛmɛigima, aɔmi buakɛ pɔ!» 22 Mpɔ Yéso áŏngoɗea ɓagoigi
te: «M'ɓeekeani Mokonga. 23 Nenongoɗi ɗoni, aoɓá nkpa n'angoɗi mamba
nde, áogea: ‹Toka wa, óguiɛ suɓi óɓenge.› aoɓá na nna na ngaka ka
mĕma akɛ n'aɓeeki găkɛ te, ɓoabi nɛkɛ atɔtɔkɛanande, aɓande tɔ ɓo. 24 Ka
ɓondɔ unge nenongoɗi te, aoɓá na ɓɔɔmɛma kema, ɓeekeani gea te, ɓo
ye tɔ nĕ nga, Mokonga anophande. 25 A phɔtɔ oɓa na ɓomame ka mɛma á
Mokonga, na ɓona nyɔngɔ na nkpa, ímani ɓojeɗe nde ɓanogi nĕ ka gea
te, Abanu mmbe a na koba áimɛ phɔtɔ ɓojeɗe nɛnu. [26 Cɔ, agăkɛ oɓa na
ɓókóoíma ɓojeɗe nde ɓakpa ɓánogi nĕ Abanu mmbe a na koba káímɛku
tanda ɓojeɗe nenu[o].]»

Ianaga ka nyɔngɔ á cina á kɔkɔta ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.23-27; Lók 20.1-8)

27 Mbusa, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, ɓâ goto oga na Yɛusalɛ́ma. Ɓii Yéso
ɗátú otamba ka ntanga á endu á Mokonga, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa,
ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓagbɛga, ɓáombikia Yéso, 28 ɓáomuisia te: «Ka
kɔkɔta sina nde ɔɔtɔtɔkisa kema nde? Ani mmbe akophi kɔkɔta ndɔ?»
29 Yéso áŏsikisia: «Nenoúsiande tɔ musiɔ moci. Ɓo yé omosikisia, mpɔ
néonoúbisa cina á kɔkɔta nde nɛɔtɔtɔkisa na kema ndɔ. 30 Ani mmbe
amophi Yoáni M'ɓatisi kɔkɔta á ɓatisa? Kɔkɔta ndɔ atoki na koba? Atoki
ka ɓakpa? Cɔ, ómosikisiani!»
31 Mpɔ, ɓáoianaga ngŭngu aɓɔ, ɓáogea: «Aoɓá na ɓegi, atoki na koba,
yɛ asoúsiande te: ‹Ɓókóm'ɓeeki ka ɓo?› 32 Aoɓá na ɓegi găkɛ atoki ka
ɓakpa, kaɓɛ anja.» Nga, usɛsɛ á ɓakpa ɓɔbu ɗáɓatúoúba gea te, Yoáni
ande mɔtu-nyɔngɔ ɗoni. 33 Ka ɓondɔ, ɓáonsikisia Yéso: «Ɓékéoúba.»
Mpɔ, Yéso áŏngoɗea te: «Eme găkɛ, kénongoɗeɛku cina á kɔkɔta nde
nɛɔtɔtɔkisa na kema ndɔ.»

Yéso aɔtɔmiaga mɛní á ɓagubi ɓájeɗe

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.33-46; Lóka 20.9-19)

12 1 Mbusa á wa, Yéso áokpanga yɔnga na ɓɔ ka mɛní. Aŏgea: «Nkpa
moci ɗákoni ciko á mijabibu. Aotimbiisa na ɓogaɔ, áotongea

---

[n] **11.20** Yéso dásɛmi me ndɔ ka 11.14.

[o] **11.26** Miki á nyɔngɔ nde nna suɓi á buku nɛngbo á kala. Ɔna Matáiɔ 6.15

okanga ka kpɔta á mbuka i na kɛndɛa iɓo i. Áɔphɛka ngbangba[ɔ] ka m'ɓondigi ciko[p]. Aŏbisa ɓaɓɛɗanigi, áɔmɛa tamba.
2 Mbenɔ á ɗungua á mbuka akiɗi ye, áonteka mbɛɗanigi moci gea,
ɓaɓɛɗanigi ka ciko ɓántekisiɛ keɓu inɛkɛ. 3 Ɓabɛɗanigi ka ciko ɓâ gǎkɛ
ondunga mbɛɗanigi ndɔ, ɓáom'binda, ɓáonjisa njaga jǎi. 4 Mpɔ, â goto
onteka mbɛɗanigi ɓangbo. Ɓabɛɗanigi ka ciko ɓâ gǎkɛ ɔm'ɓɛta ka mǔ,
ɓáɔnphɔta. 5 Mɛnɛ á ciko â goto onteka ɓangbo. Mmbɔ, ɓáommoa. Ɓondɔ
unge ɓâ phɔtɔ ŏgeea ɓateki ɓunɛngbo ɓásii. Ɗáɓáǒɓɛta ka ɓɔ, na ɓá phɔtɔ
ŏma ɓunɛngbo.
6 Cɔ, mɛnɛ á ciko â tɔ ojiga na nkpa moci ande anakɛ ékondi. Ka
sungiaga, aonteka kuɓî ɓáɔ. ‹Ɗátúoúba te, ɓám'ɓangande.› 7 Ɓabɛɗanigi
ka ciko ɓámǒni ye, ɓáɔyɔngaga sɔsɔbɛ abɔ te: ‹Cɔ, mɛnɛ á ɓotiko aámbee.
Ɓémmoɛni ka gea, ciko ndɔ áɓɛ nɛsu.› 8 Mpɔ, ɓáondunga, ɓáommoa,
ɓáomaka mŏnda akɛ ɗanga na ciko.» 9 Cɔ, nenoúsi ɓe: Mɛnɛ á ciko
ndɔ, ageande ɓo? Kábikɛku ŏma ɓaɓɛɗanigi ka ciko ndɔ, áɔbɛɗa ciko,
áŏɓopha ɓaɓɛɗanigi nɛngbo? 10 Ande gea te, ɓókótangimbɛ mɔnɔ suɓi á
ɓuku á Mokonga nyɔngɔ nde ɓaɗundu gea:

«Etae nde ɓaphɛki ɗáɓayé ka mɔphɛkɔ,
aunge a ye tɔ etae á kantíti ka mɔphɛkɔ.
11 *Mɔkɔta sasa akɛ aámbé agi ndɔ,*
Kema kau, ande ketangaɔ k'iso asu.[s] » 12 Wa ndɔ, ɓakɔta á ɓaYúda,
ɓáokaɓa aphe á dunga á Yéso. Nga, ɗáɓaúbi gea te, mɛní ndɔ Yéso
ayɔngi ka phɔaɓɔ. Ɓii ɗáɓatú gǎkɛ ŏɓanga ɓakpa, ɓáonkamba, ɓáoga.

Mophani Kaisáa kema nɛkɛ, ɓómophɛ phɔtɔ Mokonga kema nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.15-22; Lóka 20.20-26)

13 Mbusa á wa, ɓáǒteka ka ɓaPhaisáiɔ na ka ɓakpa ndea Moamɛ Ɛlɔ́dɛ
kuɓî Yéso aɔ, ka gea ɓánkongoɛ ka ɓoabi nɛkɛ. 14 Ɓondɔ unge ɓáombikia,
ɓáomuisia: «Mphangigi, ɓeoúba gea, onde ntɔa-ɗoni, kóom'ɓanga nkpa.
Kó phɔtɔ oenga keongi á nkpa. O ndiu ŏphangiaga ɓakpa, nyɔngɔ á
ɗoni ndea Mokonga. Cɔ, ósongoɗea: A anja ka ɓesu phenda á manjanja
ka Moamɛ Kaisáa? Ɓephendɛ? Ɓekephendɛmbɛ?» 15 Yéso â gǎkɛ oúba
maibe nɛɓɔ, áǒúsia te: «Ɓoomotombaga ka ɓo? Cɔ, bikani kani na ngɔa
moci nɛ́ɛnjiɛ.» 16 Ɓáombikia nĕ. Mpɔ, áǒúsia: «Cɔ, keongi nde n'ina nde
ɓáɗundu ande á ani?» Ɓáonsikisia: «Ande á Moamɛ Kaisáa.» 17 Yéso â
gǎkɛ ŏsikisia: «Mophani Kaisáa kema nɛkɛ, ɓómophɛ phɔtɔ Mokonga
kema nɛkɛ.» Ɓáɔki ye ɓo, ɓáotangaaga.

[ɔ] **12.1** Ka matu ndɔ, ɓaYúda ɗáɓaophɛka ngbangba k'ego kusi i ɓáophɛka etae.

[p] **12.1** Ɔna Isaía 5.1-2.

[s] **12:11**Jabúi 118.22-23

ƁaSadukáiɔ ɓáomuisia Yeso nyɔngɔ á jujuka á ɓasí ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.23-33; Lók 20.27-40)

18 Ka ɓaSadukáiɔ ɓáobika mɔtɛ á Yéso. Ɓ̌aSadukáiɔ ɓande ka ɓaYúda
nde ɗáɓatú ɔphɛa gea, ɓasí ɓákájujukaeka ka kukwa[t]. Ka ɓondɔ,
ɓáomuisia Yéso te: 19 «Mphangigi, Mósa ɗáɗundu ka phɔasu ɓe: Aoɓá
nku n'ankambi nke kanga miki, mɔtɔ akɛ ángiiɛ nke ndɔ ka gea, ámonjeɛ
mokenji á phomi akɛ ɓaniki. 20 Cɔ, nkpa moci ɗɛ́ɓɔkɔti ɓaganda ngia á
njaga iɓɛ (7). Phomi aɓɔ áomuka nke, áokua kanga á onja. 21 Phaphata
akɛ áongiia nke ndɔ. Yɛ phɔtɔ, áokua kanga á onja. Mmbe ɓa a ko
ɓasaɔ â phɔtɔ okua ɓo. 22 Ɓ̌aganda ndɔ ɓɔbu ngia njaga iɓɛ (7) ɓáosía,
ɓákánkambɛ ka ɓaniki. Mbusa á ɓɔbu, nke ndɔ áokua. 23 Cɔ, esa á jujuka
á ɓasí ka kukwa, ani sɔsɔɓɛ aɓɔ aɓande munya-nke ndɔ? Nga, ɓɔbu ngia
njaga iɓɛ (7) ɗáɓamuki tɔ nke ndɔ.»
24 Yéso áǒsikisia te: «Ɓ̌oódemaga sasa anu nga, ɓókóúba nyɔngɔ nde
ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga, ɓókó phɔtɔ oúba ɓukpɛkɛ nɛkɛ.
25 Mbenɔ nde ɓasí ɓájujukaeka ka kukwa, ɓǒko ɓákáeɓuke ku ye ɓake na
ɓake ɓákáɔmanɛ ku ye nga, ɓɔbu ɓáɓande ɓea ɓamalaeka. 26 Ka nyɔngɔ á
jujuka á ɓasí ka kukwa, ɓókótangimbɛ mɔnɔ suɓi á ɓuku á Mósa nyɔngɔ
nde Mokonga ɗáyɔngi ka esasa á me nde ɗátúosida? Mokonga ɗákántǒmi
Mósa gea te: ‹Nende Mokonga nde ɓa Abalaámu, Mokonga nde ɓa Isáka
na Mokonga nde ɓa Yakɔ́ɓɔ[u].› 27 Cɔ, Mokonga, nna Mokonga á ɓakpa nde
ɓáku, a ndiu Mokonga á ɓunde ɓáoenda[y]. Ɓ̌enu gǎkɛ, ɓoɓungigi phɛ̂ ka
ɓɔphɛi nɛnu.»

Ɛɔphi sina nde a angbóngbó?

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.34-40; Lók 10.25-28)

28 Mphangigi-ɛɔphi moci aɔki ye yɔngaga nde Yéso ɗátú na ɓaSadukáiɔ
kau, áoɗigimisa gea, yɛ ayɔngi anja. Ka ɓondɔ, â phɔtɔ omuisia gea te:
«Mphangigi, ɛɔphi sina nde anyɛ́nyi nɛngbo bui?» 29 Yéso áonsikisia te:
«Ɛɔphi angbóngbó phɛ̂ a ɓe: Ɔka phɔ, Isilaɛ́li, Mɔkɔta nɛsu Mokonga a tɔ
Mɔkɔta mo. 30 Cɔ, nkonda Mɔkɔta nɛkɔ Mokonga na mĕma akɔ bui, na
mosenda akɔ bui, na ubapha akɔ bui, na ɓukpɛkpɛ nɛkɔ bui[a]. 31 Ɛɔphi a
ko iɓɛ a ungee: Nkonda dakɔ, ɓíndɔ ǒkondi sasa akɔ[b]. Ɛɔphi nɛngbo nna
ye ɓei gǔ indɔ.»

---

[t] **12.18** Ɔna Ekuma ndea ɓaTeki 23.8

[u] **12.26** Júana. 3.2,6.

[y] **12.27** Ande gea te, ɓî Mokonga ande mɔkɔta nde ɓa Abalaámu, Isáka, na Yakɔ́ɓɔ, ande gea te, ɓakpa ndɔ ɓáná ye ɓasí, nanga ɗáɓaku.

[a] **12.30** Tɔláti 6.4.

[b] **12.31** Ɓ̌aLáwi 19.18.

32 Nkpa ndɔ áonsikisia te: «Mphangigi, ɔyɔngi anja phê. Ande ɗoni.
Mokonga a tɔ mo. Nna na dakɛ[c]. 33 Ande gea te, nkonda á Mokonga ka
měma akɔ bui, na ubapha akɔ bui, na ɓukpɛkpɛ nɛkɔ bui, phɔtɔ nkonda á
dakɔ ɓea oɓɛ sasa akɔ, ɛɔphi ndɔ anyényi etete bui ɔ́phéɔ á ɓanyama.»
34 Yéso aɔni ye kɔɓɔngɛ nde ɗátú suɓi á ɓoabi ndea mphangigi-ɛɔphi
ndɔ, áongoɗea: «Kó ɗanga na koɓoamɛ ndea Mokonga.» Mbusa á wa, ka
ɓakpa ɗákátɔki ye úsia Yéso ka nyɔngɔ.

Masía na Daúdi

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.41-46; Lók 20.41-44)

35 Mbenɔ nde Yéso ɗátú ɔphɛa k'endu á Mokonga, áŏngoɗea ɓakpa te:
«Nyɔngɔ sina nde ɓaphangigi-ɛɔphi ɓáogea te, Kiísito ande mosuko á
Daúdi? 36 Nga, Daúdi sasa akɛ, Měma á Mokonga ɗánteki áyɔngɛ ɓe:

Mɔkɔta Mokonga ɗángii Mɔkɔta nɛmɔ te,
Ika ka njaga á mŭku ani,
na ka ɓî nębisande ɓaɓiɓia akɔ kusi écinji akɔ[d].

37 Daúdi sasa akɛ, ansu ‹Mɔkɔta.› Cɔ, Kiísito aɓande mosuko akɛ ɓo?»
Usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓaɔɔka vɔphɛi nɛkɛ na maseye.

Yéso aɔ̌ɛngɛphisa usɛsɛ á ɓakpa ka nyɔngɔ á ɓaphangigi-ɛɔphi

(Ɔna phɔtɔ Mat 23.1-12; Lók 20.45-47)

38 Ka ɓɔphɛi ndea Yéso, ɗɛ́phɛi phɔtɔ ɓakpa te: «Ɛngɛphani ka nyɔngɔ á
ɓaphangigi-ɛɔphi. Nga, ɓáokonda sangekana na ɓáɔli bɔngɔ anja ka gea,
ɓéseseɛ ka mosomba, 39 ɓéɓophɛ kankaanga á ɓakɔta k'endu á ɓɔphɛi,
na k'ɔma á ɓokutú k'ɛkɛka. 40 Ɓɔ, ɓá phɔtɔ outa kema bui ndea ɓake á
kekusa na mɛma á Mokonga ka mbenɔ énda mosá á ɓakpa ka gea ɓakpa
ɓéɓɔnɛ. Mokonga atenaeka găkɛ nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ phê.»

Ɔphɛɔ ndea nke á kekusa

(Ɔna phɔtɔ Lók 21.1-4)

41 Esa moci Yéso ɗáoika k'ɔma á phuia á ɔphɛɔ. Áɔɔnjia ɓî usɛsɛ á
ɓakpa ɗáɓaophuia ɔphɛɔ. Ɓatɔi ɓásii ɗáɓaophuia ɓangɔa ɓásii. 42 Cɔ,
nke á kekusa moci n'ande muuki, áobika. Áophuia miki á ɓangɔa ɓaɓɛ
nnde ɗákatú na kantítí. 43 Wandɔ, Yéso áɔɓɔphana ɓagoigi nɛkɛ, áŏgea:
«Nenongoɗi ɗoni. Muuki á nke nde amaki ɓangɔa ɓásii suɓi á jɔ ɔphɛɔ
kɔnyénya ɓakpa ɓɔɓu 44 nga, ɓakpa ndɔ ɓáphui tɔ due étɔi nɛɓɔ. Yɛ găkɛ,
aphui ka ɓuyɛnɛ nɛkɛ, ɓangɔa bui nde ɗátú ně. Eya, ɗátú ɓangɔa nɛkɛ ka
eaga ně.»

---

[c] **12.32** ɔna Tɔláti 4.35.

[d] **12.36** Jabúi 110.1

Yéso aɔɔtɔa nyɔngɔ á ujukana á endu á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.1-2; Lók 21.5-6)

13 1 Ka juana á Yéso k'endu á Mokonga, ngoigi nɛkɛ moci áongoɗea
te: «Mphangigi, ɛnjia phɔ etae anja nde na mɔphɛkɔ ángbó ndee!»
2 Yéso áonsikisia te: «Ootangaaga mɔphɛkɔ ángbó nde? Cɔ, etae kájigɛku
gŭ á dakɛ. Nga, mɔphɛkɔ nde bui angbɔɔkanande.»
3 Mbusa, Yéso ɗáiki ka mamba Mijɛitúni, áoenga endu á Mokonga.
Cɔ Pɛtɛ́ɛ, Yakɔ́ɓɔ, Yoáni na Andée ɓáobika omuisia ka mpɛphɛ te:
4 «Ósongoɗea phɔ́ mbenɔ sina nde nyɔngɔ ndɔ ageanaeka.» 5 Mpɔ, Yéso
áɔɔtɔa nyɔngɔ ɓe: «Ɛngɛphani ka nyɔngɔ á ɓademigi. 6 Nga, ɓakpa ɓásii
ɓábikande n'ina ani. Nkpa na nkpa ayɔngande: ‹Eme aámbé nende
Kiísito.› Ɓédemande ɓakpa ɓásii. 7 Mbenɔ nde ɓɔɔkaeka nyɔngɔ émani
á bíbí na nnde á ɗanga, ɓókoɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ i. Nga, nndɔ bui
akeni ágeanɛ. Nndɔ kaɓɛku gǎkɛ sungiaga á mokonda. 8 Ande gea te,
ɓatɔa k'ekuna ɗanga-ɗanga ɓámanande. Na ɓatɔa ka koɓoamɛ moci
ɓámanande na ɓatɔa ka koɓoamɛ nɛngbo. Ɓaningina aɗengisande ɔma
ɗanga-ɗanga. Nja aguande phɔtɔ k'oma ɗanga-ɗanga. Nndɔ bubui
aɓande tɔ ɓea kpanga á ɓoae.
9 Ɓenu gǎkɛ, ɛngɛphani. Ɓakpa ɓánokiɗisande mosá á ntua á tena
á nyɔngɔ. Ɓánoɓindande phê suɓi á endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda.
Ɓánobisande ka njaga á ɓakɔta na ɓaamɛ ka nyɔngɔ ani. Ko, ɓɔ̌tɔmiande
gǎkɛ nyɔngɔ nɛmɔ. 10 Eya, mosá á sungiaga a mokonda, akeni Mbino
Ánjá áɛmbɛ ka ɓatɔa á k'ekuna bui. 11 Cɔ, mbenɔ nde ɓánokiɗisande
ka ntua ka tɔnga anu, ɓókóianɛgɛmbɛ phɔ́ ka nyɔngɔ á ɓoabi nde
ɓosikisande. Ka mbenɔ ndɔ, yɔngani tɔ yɔnga nde anobikiande ka mɔ̌.
Nga, nna gǎkɛ ɓenu ɓaunge ɓɔyɔngande, andiu Mĕma á Mokonga a unge
aɔyɔnga.
12 Nkpa antɔngande muna-amakɛ ka gea, ɓámmoɛ. Aba-miki ageande
phɔtɔ ɓo ka phɔa anakɛ. Na ɓaniki ɓábande ɓaɓiɓia á ɓaɓɔkɔti aɓɔ, na
kusisa aɓɔ[e]. 13 Eya, ɓakpa ɓɔbu ɓánosékande ka nyɔngɔ nde, ɓomoɓeeki.
Nkpa nde aphiphiande gǎkɛ tambaga ndɔ na ka sungiaga i, mmbɔ áambe
aamande.»

Yéso aɔtɔ̌mia mbenɔ á tambaga angbó

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.15-28; Lók 21.20-24)

14 «Mbenɔ akiɗiande nnde ɓɔmɔ̌nande ntɔa-Jɔɔkana n'aiki k'ɔma nde
kánkeni nĕ[ɛ]. (Cɔ oɓɛ imbe ootanga óɗigimisa ye ánja!) Ka mbenɔ

---

[e] **13.12** Ɔna Míka 7.6.
[ɛ] **13.14** Ande gea ɔma á ɓonjanja phê suɓi á endu ndea Mokonga. Ɔna Daniɛ́lɛ 9.27, 11.31, 12.11

ndɔ, akeni ɓatɔa ka Yudɛ́a, ɓágɛ mbangɔ ka mamba-mamba. 15 Mmbe
aokamɓea ɓakijɔ[g], ka kia akɛ, kángiɛmbɛ ka bɛɗa á nkumba nɛkɛ suɓi
á endu ka gǎ ně. 16 Mmbe á ka ciko, kásikianɛgɛmbɛ na nji ka bɛɗa
á bɔngɔ nɛkɛ á gǔ ka gǎ ně. 17 Ngomi k'esa ndɔ ka ɓama-kaeme na
ɓama-mbɛnjɛ. 18 Ka ɓondɔ, mɛmani Mokonga gea, esa ndɔ kaɓɛmbɛ ka
mbenɔ á ɓɛjɔ.
19 Nga, mbenɔ ndɔ aɓande mbenɔ á tambaga ásii phɛ̂, nnde kágeanimbɛ
mɔnɔ kpangea á ɓî Mokonga ɗáconji mokonda na ka kesande. Tambaga
ɓíndɔ, kábɛeka ye tanda. 20 Atúoɓa Mɔkɔta na kángbimisi mbenɔ á
tambaga ndɔ, ka ɓakpa kátoamaeka. Angbimisi ndiu ka nyɔngɔ á
ɓakpa nde aesɔmbu gea, ɓáɓɛ ɓunɛkɛ. 21 A gǎkɛ oɓa nkpa n'anɔ́tɔ̌mi
te: ‹Kiísito awani!› ‹Kiísito a kosii!› Cɔ ɓókǒɓeekeɛmbɛ. 22 Nga, ɓakpa
ɓábikande na ɓáɔyɔnga mbɛa gea te ɓánde Kiísito. Na ɓaɔtu-nyɔgɔ á
mbɛa ɓákiɗianande phɔtɔ. Ɓátɔtɔkisande mphangiɔ na ketangaɔ ásii.
Kaɓɛ n'atɔtɔkɛanande, ɓédemande nanga ɓundɔ Mokonga aɛsɔmbu.
23 Ɓenu gǎkɛ, ɛngɛphani, ka nyɔngɔ nde ɗénɔtɔ̌mi ye nyɔngɔ bui
mosá.»

Bika á Muna-Nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.29-31; Lók 21.25-28)

24 Mpɔ k'esa ndɔ á tambaga, mani aɓande kaiphiɔ,
songe kábɛnyɛku.
25 *Ɓaseɛngɔa ɓáguande.*
Na kema ákpɛkpɛ bui nnde á na koba, aɗengande[h].
26 Wa, ɓámɔ̌nande Muna-Nkpa n'abiki k'egugu. Abikande na ɓukpɛkpɛ
phɛ̂[i]. 27 Mpɔ, áǒteka ɓamalaeka ka nkɛkɛɔ gena á mokonda. Kó,
áǒdondanisaga ɓakpa nde aɛsɔmbu. Ande gea, ɓunde aɛsɔmbu ka
mokonda bui.

Mě á tíni

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.32-35; Lóka 21.29-33)

28 Engekisani phɔ mɛní á me á tini. Ɓɔ ye ɔɔna gea, ntabi i n'akpangi
tɛisa nsoo á kasa, ɓûuba te, kabaɗu a ye tɔ bíbí. 29 A tɔ ka ɓenu. Ɓo ye
ɔɔna nyɔngɔ ndɔ bui n'akiɗiani, ubani gea Muna-Nkpa a ye tɔ bíbí,
amame ka aphe iso á endu. 30 Nenongoɗi ɗoni: Ɛɓɔkɔti nde bui kásíɛku,
kema ndɔ bui n'akákiɗianimbɛ. 31 Nga, koba na mokonda, anyɛ́nyande.
Nyɔngɔ nɛmɔ kányɛ́nyɛku.

---

[g] **13.15** Bakijɔ á endu ndea ɓaYúda ɗátu na ɔma á ɓoiki ka úmbia ɔgɔgɔ.

[h] **13.25** Ɔna Isáia 13.10; 34.4; Ejɛkiɛ́lɛ 32.7; Yɔ́éli 2.10; 3.4.

[i] **13.26** Ɔna Daniɛ́lɛ 7.13.

Mokonga tɔ aámbé aoúba esa á sungiaga á mokonda

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.36-44)

32 Ka nyɔngɔ á esa ndɔ na mbenɔ ndɔ, nna na nkpa nde aoúba
u. Kaɓɛ ɓamalaeka na koba, kaɓɛ eme Muna-Nkpa, tɔndɔ Abɛ.
33 Eya, ɛngɛphani, ɓokodɛmbɛ. Nga, ɓókóúba esa ndɔ. 34 Ande ɓea
nkpa n'aɔmɛa tamba. Áŏkamɓea ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ moangɔ endu.
Mbɛɗanigi moci-moci áoɓa n'ekuma nɛkɛ. Â phɔtɔ ongoɗea nengi-kĭo
gea, áɛngɛphɛ. Mpɔ, áoga. 35 Ɓondɔ unge negi, ɛngɛphani. Nga,
ɓókoúba mbenɔ nde mɛnɛ á endu ajuande, kaɓɛ ɔgɔgɔ, kĭpha, ka
ɔsa á kɔkɔ, na ka m'ɓimba. 36 Aoɓǎ n'asɛnɛki, cɛɗɛ! kánódondɛmbɛ
ka tɔ. 37 Nyɔngɔ nde nɛnɔtɔ̌mi, atɔ unge nĕtŏmi ɓakpa ɓɔbu, cɔ,
ɛngɛphani!

Maca á moa á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.1-5; Lóka 22.1-2; Yoá11.45-53)

14 1 Cɔ, ɗájigi ye tɔ esa iɓɛ mosá á maseye á m'ɓondɔ kanga á cacu[j],
nnde baYúda ɗábaɔɔphana Pasáka. Ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó na
ɓaphangigi-ɛɔphi, ɗáɓaokaɓa aphe sina nde ɓándungande Yéso ka maibe
na moa akɛ. 2 Ɓáoianaga gea te, kákeni dunga akɛ ka mbenɔ á maseye.
Ɓakpa ɓákayombokɛmbɛ.

Nke moci aɗuki nkóki ka mɔ̌ á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.6-13; Yoa12.1-8)

3 Wandɔ, Yéso ɗátú na Bɛtanía, k'endu ndea Simɔ́ni, mmbe ɗáami
na kukwa á sŭ. Mbenɔ nde ɗáɓatú oeaga, nke moci áongia kuɓî
ɓáiki. Ɓátú na nkoki á nadɔ[k], nnde ɓáɓɔngisigi ánja na esombi i ɗátú
akpɛ phê. Áɔpɛpa ngbanda[l] á nkoki ndɔ, áoɗukia ka mɔ̌ á Yéso. 4 Ka
ɓakpa nde ɗáɓatú wa, ɓáɔbɛa, ɓáousiana gea: «Nkoki nde atukani
jăi nde! Cɔ, a na kantítí sina? 5 Ɓátú ndiu osombisa ka ɓangɔa mia
isaɔ (300)[m], ɓágabɛ u ka ɓaúki.» Ka ɓondɔ unge, ɗáɓam'phekeigi nke ndɔ
phê.
6 Mpɔ, Yéso áŏngoɗea te: «Nkambani nke ndɔ, phiɔ! Ɓoma ontambisaga
ka ɓo? Amogii anja phê. 7 Nga, esa bui, ɓoɓande na ɓatɔa-ɓuyɛnɛ[n].
Ɓŏgeeande anja ɓíndɔ ɓokondi. Eme găkɛ, kéɓɛku ye na ɓenu esa bui.

---

[j] **14.1** Ɔna Juána 12.1-27.

[k] **14.3** Nadɔ ande ɔphɔ nde akengeani na ianga. Ɗáɓaoɓongisiaga nkoki na migi i.

[l] **14.3** Ngbanda ndɔ ɗáɓaoɓɔngisiga na alabastɔ, ande gea te ɛtɛ ábú ɓea matanda n'ánja phê. Ɔna Mat 26.7

[m] **14.5** Ka matu ndɔ, ngɔa moci ɗátú ophendɔ á ekuma á mbɛɗanigi moci k'esa moci. Ɔna Mat 20.2

[n] **14.7** Ɔna Tɔláti 15.11

8 Nke nde agi nnde atɔki. Amosĭ nkoki ka ɓɔngisiaga á nyamani mosá á
úmba ani[o] . 9 Nenongoɗi ɗoni, ka mokonda bui, ɔma nde ɓátɔmiagande
Mbino Ánjá, bátɔ̆miande phɔtɔ nyɔngɔ á ekuma ndea nke nde ka
kanisiakɛ.»

Maca ndea Yúda

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.14-16; Lók 22.3-6)

10 Mbusa á wa, Yúda Isikaliɔ́ta, mmbe ɗátú sɔsɔbɛ á ɓagoigi nkama na
ɓaɓɛ (12), áoga ŏdonda ɓaamɛ á ɓatoɓei-phɛa ka phangia aɓɔ aphe á
dunga á Yéso. 11 Ɓaamɛ ndɔ ɓáoɓa na maseye phê ka ɔka á nyɔngɔ ndea
Yúda. Ɓáongoɗea te, ɓámophande ɓangɔa. Mpɔ, Yúda áokaɓa mbenɔ
ánja ka dungisa Yéso.

Ɓɔngisiaga á maseye á mɓondɔ kanga á cacu

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.17-25; Lók 22.7-14,21-23; Yoa 13.21-30)

12 Ɗáɓi ye esa imoci á maseye á mɓondɔ kanga á cacu, esa
ndɔ ɗátú esa á tena á ɓana-ɓamɔgɔgɔ á Pasaka[ɔ] . Cɔ, ɓagoigi
ɓáomuisia Yéso te: «Okondi ɓegɛ ɓɔngisiɛgɛ k'akɔ eea á Pasáka
wa?» 13 Mpɔ, Yéso áŏteka ɓagoigi ɓaɓɛ áŏgea: «Găni ka kenombe.
Mŏko moci ánoɗondande kó n'akumbi mbungu á iɓo. Cɔ, m'ɓeani.
14 Angiande k'endu. Ɔma nde angi, ngoɗeani mɛnɛ á endu ndɔ te,
‹Mphangigi aoúsia gea, ɔma sina nde aeagande Pasáka na ɓagoigi
nɛkɛ?› 15 Mpɔ, anóphangiande k'ɔma á gŭ k'endu, n'ande ɔma
ángbó phê, kema bui n'a ye tɔ ɓei. Wa unge ɓɔɓɔngisiagande k'asu
eea.»

16 Ɓagoigi ɓáoga, ɓáokiɗia ka kenombe, ɓáoɗonda kema bui ɓíndɔ Yéso
ɗétɔ̆mi. Ɓaɔɓɔngisia eea á Pasáka kó.

17 Aɓi ye ɔgɔgɔ, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ nkama na ɓaɓɛ (12)
ɓáokiɗia. 18 Ɓii ɗáɓaiki ye k'ɔma á eea, Yéso áŏgea: «Nenongoɗi
ɗoni, ka ɓenu moci mmbe ɓeoeaga kimoci na yɛ, amɔtɔngande[p] .»
19 Ɓagoigi ɓáoɓa na ɓɔmbɛ phê. Ɓáomúsiaga Yéso moci-moci gea
te: «Ande eme?» 20 Yéso áŏsikisia te: «Moci sɔsɔɓɛ anu nkama
na ɓaɓɛ (12), mmbe ɓeoeaga na yɛ kimoci, aámbé ageande ɓo.
21 Ɗoni, eme Muna-Nkpa, nekuande ɓíndɔ ɓuku á Mokonga atɔ̆mi[s] .
Ngomi ka nkpa nde amɔtɔngande. Atúoɓa ɓonjánja ka yɛ, ámbé
káɓɔkɔtɛani.»

---

[o] **14.8** Ka asii ndea ɓaYúda ɗáɓaosia mŏnda á ɓasí na nkoki.

[ɔ] **14.12** Pasaka ndea ɓaYúda, na Pasaka ndea ɓaKiísito, atinganigi.

[p] **14.18** Ɔna Jabúi 41.10

[s] **14.21** Ɔna Jabúi 22.2-19; Isáia 53.

Yéso aoega eea á sungiaga kimoci na ɓagoigi nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.26-30; Lók 22.14-20; 1 ɓaKt 11.23-25)

22 Ɓii ɗáɓatú phɔ́tɔ oeaga, Yéso áɔbɛɗa mɓondɔ, áonsega Mokonga
k'ɛmɛmi, áobunaga mɓondɔ ndɔ, áŏgaɓea ɓagoigi nɛkɛ, áŏngoɗea te:
«Bɛɗani, ɓóeɛ, nnde ande nyama ani.» 23 Â phɔtɔ ɔbɛɗa kiɓɛ á makana
anjɛ, áonsega Mokonga k'ɛmɛmi, áŏɓopha, ɓáonoa ɓɔbu. 24 Yéso áŏgea:
«Makana anjɛ nde, ande magia ani, magia nde aɗuukani kaphɔa ɓakpa
ɓásii ka ɗigimisa á konsamba ndea Mokonga[t] . 25 Nenongoɗi ɗoni,
kénoɛeka ye tanda divai, na ka ɓî nenoaeka nnde á kɛ̌kɛ ka koɓoamɛ
ndea Mokonga.» 26 Mbusa, ɓáoemba[u] , mpɔ, ɓáoɓamba mamba Mijɛitúni.

Yéso aɔtu ónganɔ ndea Pɛ́tɛɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.31-35; Lók 22.31-34; Yoa 13.36-38)

27 Kó, Yéso áŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ te: «Ɓenu ɓɔɓu, ɓomoɗeketande.
Ɓindɔ ɓeotanga suɓi á ɓuku á Mokonga te:

‹Nemmoande mɓɔndigi-bamɔgɔgɔ,
ɓamɔgɔgɔ ɓáophanjekana[y] .›

28 «Mbusa, nejujukande ka kukwa, neoga onoɓondea na Galiláia.»
29 Pɛ́tɛɛ â gǎkɛ ongoɗea te: «Nanga ɓakpa nde ɓɔbu ɓákoɗeketa, eme,
kékoɗeketɛku.» 30 Yéso áonsikisia te: «Nekongoɗi ɗoni, kĭpha á k'esa nde,
mosá á ɔsa á kɔkɔ mɔngɔ á ko iɓɛ, omonganande mɔngɔ isaɔ.» 31 Pɛ́tɛɛ
â gǎkɛ otetemisa akpɛ te: «Kéonganɛku. Nanga áɓa kukwa, ɓesíande
kimoci.» Ɓagoigi ɓɔɓu bâ phɔtɔ ɔyɔnga ɓo.

Yéso aɔmɛma ka Gɛtɛsɛmáni

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.36-46; Lók 22.39-46)

32 Ɓákiɗi ye kɔ́ma nde ɓáɔɔphana Gɛtɛsɛmáni[a] , Yéso áŏngoɗea ɓagoigi
nɛkɛ te: «Ikani wani. Negeɔmɛma Mokonga.» 33 Ǎ gǎkɛ oga kimoci na
Pɛ́tɛɛ, Yakɔ́ɓɔ, na Yoáni. Áoɓa na ɓɔmbɛ phê. 34 Aŏngoɗea te: «Mĕma ani
atumi na ɓɔmbɛ á kukwa. Ikani wani. ɓókóɗɛmbɛ.»
35 Áɔsɛkɛɗa mosá abɔa, áogua ka oɗo, áɔmɛma Mokonga gea, aoɓá
n'atɔtɔkɛani, kangiɛmbɛ ka mbenɔ á tambaga ndɔ. 36 Áɔmɛma ɓe:
«Abɛ, nna na kema nde nn'aɔtɔtɔkɛana mɔtɛkɔ. Tokisa phɔ k'ani kiɓɛ á
tambaga ndee. Nna gǎkɛ gea, eme nekondi, a ndiu ka gea, ɔɓɛ aámbé
okondi.» 37 Áosikianaga kuɓî ɓagoigi ɓasaɔ ndɔ ɓáɔ, áŏdonda na ɓá ka
tɔ̌. Áongoɗea Pɛ́tɛɛ: «Simɔ́ni ca, o ndiu ka tɔ̌? Kɔ́tɔki phiphia á tɔ̌ ka

---

[t] **14.24** Ɔna Juána 24.8; Yɛɛmía 31.31-34.

[u] **14.26** Andegea te jaí á maseye á Pasaka. Ɔna Jabúi 113-118.

[y] **14.27** Jakalía 13.7

[a] **14.32** Gɛtɛsɛmáni ande ina ka kiAlamɛa, ande gea te ɔma nde ɓáokamaga gamba.

mbenɔ moci? 38 Cɔ, ɓókóɗɛmbɛ, mɛmani Mokonga gea te, ɓókoguɛmbɛ
ka mbenɔ á tombaga. Mĕma ana ɓukpɛkpɛ, nyama găkɛ aunge aɔlɔmani»
39 Yéso áotoka bíbí aɓɔ, â goto ɔmɛma ɛmɛmi ndɔ tɔ moci. 40 Aji ye, â
goto ŏdonda na ɓá ka tŏ. Ɓákaɓɛ na ɓukpɛkpɛ á koɗa iso aɓɔ. Ka ɓondɔ,
ɗáɓákaoúba nyɔngɔ á sikisia á Yéso. 41 Ɓii abiki ye mɔngɔ á ko isaɔ,
áŏngoɗea te: «Ɓo phɔ ma tɔ ka tŏ na umbia? Cɔ, así. Mbenɔ akiɗi ye tɔ.
Ɓámɔtɔngande eme, Muna-Nkpa, mosá á ɓatɔa-ɓojeɗe. 42 Cɔ, mani, ɓégɛ!
Mmbe amɔtɔngi, a ye kiɗi!»

Dunga á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.47-56; Lók 22.47-53; Yoá 18.3-12)

43 Yéso n'aphɔ́tɔ ɔyɔnga, Yúda, mmbe ɗátú ka ɓagoigi nkama na
ɓaɓɛ (12), ásɛnɛka. Ɗábiki na ɓakpa ɓásii ɓunde ɗáɓatú na mɓɛngɛ
na gbutu. Ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga, ɓaphangigi-ɛɔphi, na
ɓagbɛga ndea ɓaYúda, ɓáunge ɗáɓěteki. 44 Cɔ, ntɔngi ndɔ Yúda, ɗéúbisi
ɓakpa mphangiɔ ndee: «Nkpa nde nemumbiagande ka sesea akɛ, aámbɔ!
Ndungani. Ɓongɛ ně. Ɓónambɛ ánja!» 45 Ka kiɗia á Yúda tɔ, áombiimisia
Yéso, áongea: «Mphangigi!» Mpɔ, áomumbiaga. 46 Ɓakpa ɓunɛngbo
ɓáondunga Yéso.
47 Kaɓunde ɗátú wa, â găkɛ ophuia mɓɛngɛ, áotena kecue á mbɛɗanigi
ndea ntoɓei-phɛ́a angbóngbó cɛ! 48 Yéso áŏngoɗea te: «Ɓokiɗi na mɓɛngɛ
na gbutu ka dunga ani ɓea moege-ɓakpa? 49 Cɔ, esa bui, netúma ka ɔlɔ
anu ka phɛa anu k'endu á Mokonga. Ɗóɓókómodungi. Nnde ɓogi găkɛ,
a tɔ tɔtɔkisa ɓíndɔ ɗáɓadundu suɓi á ɓuku á Mokonga.» 50 Mpɔ, ɓagoigi
ɓɔbu ɓáonkamba, ɓáotea. 51 Moganda moci, mmbe ɗátú phɔtɔ omɓea
Yéso, ɗáɔli tɔ ngɔmbɛ á gbae. Cɔ, ɓáogea, ɓándungɛ. 52 Yɛ, áoɗoa ngɔmbɛ́
ndɔ, â găkɛ otea ndumbu.

Yéso a mosá á ɓateni-nyɔngɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.57-68; Lók 22.54-55, 63-71; Yoa 18.13-14, 19-24)

53 Cɔ, ɓáonga na Yéso motɛa Ntoɓei-phɛ́a angbónbgó. Kó, ɓakɔta
á ɓatoɓei-phɛa, ɓagbɛga ndea ɓaYúda, na ɓaphangigi-ɛɔphi, ɓɔbu
ɗáɓadondanigi. 54 Pɛ́tɛɛ ɗátúomɓea Yéso ka ɗanga. Áongia ka ntanga á
endu ndea Ntoɓei-phɛa angbóngbó. Áoika ka oɗo n'aɔɔta nsa, bíbí á
ɓaɓɛɗanigi.
55 Cɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa, na ɓatɔa-ntua á tena á nyɔngɔ ndea
ɓaYúda, ɗáɓatú okaɓa nyɔngɔ ɗanga-ɗanga ka kusisa á Yéso, Ɓákaɔnɛ.
56 Ɓakpa ɓásii ɓáɔn'yɔngɛa mbɛa[b], nyɔngɔ nɛɓɔ kaɓɛ kimoci. 57 Mpɔ,
ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓáɔntɔnga na kitɔngi á mbɛa. 58 Ɓáogea: «Nkpa nde,

---

[b] **14.56** Ɔna Jabúi 27.12; 35.11.

ayɔngima ɓe: Nɛngbɔande endu á Mokonga, nnde ɓakpa ɗáɓaphɛki. Néomesa k'esa isaɔ. Mɔphɛkɔ á kau káɓɛku á njaga á ɓakpa.» 59 Ka nyɔngɔ ndɔ phɔtɔ, ɓoabi nɛɓɔ â goto oɓa ɗanga-ɗanga.

60 Mpɔ, ntoɓei-phéa angbóngbó áoma, phǒi! Aomuisia Yéso: «Cɔ, kósikisɛku ka nyɔngɔ k'inde ɓáɔyɔnga kaphɔa akɔ?» 61 Yéso áɔphɔnga, phioo! Kasikisɛ ka kema. Ntoɓei-phɛa angbóngbó â goto omuisia: «Obɛ, onde Kiísito, Muna-Mokonga Mɛnɛa obebɔ?» 62 Yéso áosikisia: «Eya! Eme yɛ. Ɓenu phɔtɔ, ɓɔmɔɔnande, eme Muna-Nkpa, na neiki ka njaga á mǔku á Mokonga Mɛna-ɓukpɛkpɛ, na neobika k'egugu á na koba[c].»

63 Ntoɓei-phɛa anbgónbgó aɔki ye ɓó, áoboma ngɔmbɛ́ nɛkɛ cuɛ! Áogea: «Cɔ, ɓenkabande goto ndɪ̂gimisi sina! 64 Nga, ɓɛɔki sasasu nyɔngɔ nɛkɛ ɓî ěkengeanisi na Mokonga. Ɓogi gǎkɛ ɓo?» Ɓakpa ɓɔbu ɓáongea: «Ákuɛ[d].» 65 Mpɔ, ɓuangbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓáonsúia Yéso soki, ɓáoɗaka iso akɛ, ɓáɔmɓɛta, ɓáongea: «Ngoɗa phɔ́ nkpa nde aɔɓɛti.» Mbusa, ɓaɓondigi ɓáɔmbɛɗa Yéso, ɓáɔmɓɛta[e].

Pétɛɛ angani Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.69-75; Lók 22.56-62; Yoa 18.15-18,25-27)

66 Wandɔ, Pétɛɛ ɗátú kusi ka ntanga. Nke moci, ka ɓaɓɛɗanigi ndea Ntoɓei-phɛa angbóngbó áokiɗia. 67 Áɔmǒna Pétɛɛ n'aɔɔta nsa. Áonenga jaa! Áongoɗea te, «Oɓɛ, ɗótú phɔtɔ kimoci na Yéso mmbɔ ɓa Najaléti.» 68 Pétɛɛ áongana, áongea te: «Kéoúba, kéoɗɪ̂gimisa nyɔngɔ nde oogea ɔyɔngɛ!» Mpɔ, áojuana áoga bíbí á aphe á iso á endu nde a na ntanga. [Wandɔ, kɔkɔ áɔɔsa[ɛ].]

69 Ɓii nke ndɔ amɔɔni Pétɛɛ kó, áǒngoɗea ɓakpa nde ɗáɓatú wa te, «Mmbe ɗátú kimoci na ɓɔ.» 70 Pétɛɛ â goto ongana. Mbusa ábɔa, ɓakpa nde ɗáɓátú wa, ɓâ goto ongoɗea Pétɛɛ te: «Ɗoni! Oɓɛ phɔtɔ, onde ka ɓakpa ndɔ, ka nyɔngɔ nde, onde ntɔa ka Galiláia.» 71 Mpɔ, Pétɛɛ â ye tɔ ɔɔphá ɓe: «Idɔngɔ ani! Kéomǔba mmbe ɓɔɔyɔnga nyɔngɔ akɛ.» 72 Kěkɛ ndɔ, kɔkɔ áɔɔsa ka mɔngɔ á ko iɓɛ. Pétɛɛ áokanisia nyɔngɔ nde Yéso ɗángoɗi te: «Mosá á kɔkɔ ɔsa mɔngɔ á ko iɓɛ, omonganande mɔngɔ isaɔ.» Ka ɓondɔ, Pétɛɛ áotoɓokea ngamɔ.

Yéso mosá á Pilátɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat. 27.1-2,11-14; Lók 23.1-5; Yoa 18.28-38)

15 1 Aɓí ye mɔkɛsuɛ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa, ɓagbɛga á ka nji, ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓatɔa-ntua á tena nyɔngɔ ɗáɓadondanigi

[c] **14.62** Ɔna Jabúi 110.1; Daniéli 7.13.

[d] **14.64** Ɔna ɓaLáwi 24.16.

[e] **14.65** Ɔna Isaía 50.6.

[ɛ] **14.68** Miki a nyɔngɔ nde nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala.

ɓɔbu, ɓáɔɓɔngisia moangɔ. Mpɔ, ɓáososea gea ɓáomɓoɛgɛ Yéso, ɓáonga
nĕ mosá á Pilátɔ. 2 Pilátɔ áomuisia Yéso: «Onde moamɛ ndea ɓaYúda?»
Yéso áonsikisia: «A ɓíndɔ ɔyɔngi.» 3 Mpɔ, ɓakɔta á ɓatobei-phɛa
ɓáɔntɔnga ásii phê. 4 Pilátɔ â goto omuisia: «Cɔ, kósikisɛku ka ɓoabi?
Kɔ́ɔɔna nyɔngɔ nde ɓáɔkɔtɔnga kau nde?» 5 Yéso ɗákásikisi găakɛ ka
nyɔngɔ. Pilátɔ aɔni ye ɓo, áoyayama.
6 Ka maseye bui, moamɛ Pilátɔ ɗáɛmbani na juanisa á ntɔa-mɛkakɔ
moci, mmbe ɓakpa ɗáɓatú ɔmmɛma. 7 Mbenɔ ndɔ găkɛ, nkpa moci ɗátú
ka mɛkakɔ, ina akɛ n'ande Balába. Ɓáɓandungi kimoci na ɓadakɛ ka
mbenɔ á ɓatɔa-nsengo na ɓatɔa-kaiso. 8 Cɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓáokiɗia mɔtɛ á
Pilátɔ. Ɓáongea: «Gea tɔ ɓíndɔ omóogeaga mosá.»
9 Pilátɔ áŏsikisia: «Ɓokondi nénkoɗɛ k'anu moamɛ ndea ɓaYúda?»
10 Pilátɔ ɗáúsi ɓo nga, ɗáúbi gea, ɓakɔta á ɓatɔɓei-phɛa ɗáɓankangi Yéso
ka nyɔngɔ á nsengo. 11 Kĕkɛ ndɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ɓáŏyombokisa
usɛsɛ á ɓakpa te, ɓánkoɗisɛ ndiu k'aɓɔ Balába. 12 Pilátɔ â goto ŏúsia:
«Negeande ɓo na nkpa nde ɓogi te, ande moamɛ ndea ɓaYúda?» 13 Ɓakpa
ɓɔbu ɓâ goto ɔyɔnga akpɛ: «Nkɔkɛagani gŭ á me á nkpatɔ!» 14 Pilátɔ
áŏɓuisia: «Omoúbisani phɔ́ ɓɔjeɗe sina nde agimɔnɔ?» ɓâ tɔ ɔyɔnga
akpɛ phê: «Nkɔkɛagani gŭ á me á nkpatɔ!» 15 Pilátɔ găkɛ, ɓî ɗáokonda
ékondisɛgɛ na usɛsɛ á ɓakpa, áonkoɗisa Balába. Áŏɗeketea ɓatɔa-emani
gea te ɓámɓindɛ Yéso mpɔ, ɓánkɔkɛɛgɛ gŭ á me á nkpatɔ.

Ɓatɔ-emani ɓáontondea Yéso.

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.27-31; Yoa 19.2-3)

16 Ɓatɔ-emani ɓáonga na Yéso ka ntanga á endu ndea mɔkɔta Pilátɔ.
Ɓáɔ̌ɓɔphana ɓadaɓɔ ɓatɔ-emani ɓɔbu ɓádondanɛgɛ. 17 Ɓáɔmɔ̌lisa Yéso
ngɔmbɛ́ anjɛ[g], ɓáomakea ka mɔ̌ akɛ kuku ɓínde á ɓakɔta, na ɓáɓɔngisigi
na ɓáoki na ngenge, kíu! 18 Mpɔ, ɓáonsesea ɓe: «Moamɛ ndea baYúda,
samba!» 19 Ɓáɔmɓɛta na gbutu ka mɔ̌, ɓáonsuia soki, ɓáogbuka muanku
aɓɔ, ɓáotumia mɔ̌ aɓɔ ka oɗo mosá akɛ. 20 Ɓii ɓágɔɓi ye tɛɓa akɛ ɓó,
ɓáomphuia ngɔmbɛ́ nde ɓátɔ́mɔ̌lisi, mpɔ, ɓáɔmɔ̌lisa ngɔmbɛ́ nɛkɛ sasa
akɛ. Ɓáonjuanisa ka nsɛngɛ ka gea, ɓánkɔkɛɛgɛ gŭ á me á nkpatɔ.

Ɓáɔnkɔkɛaga Yéso na sungisiaga akɛ gŭ á me á nkpatɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.32-44; Lók 23.26-43; Yoa 19.17-27)

21 Nkpa moci ina akɛ Simɔ́ni ntɔa na Kuénɛ, abakɛ na Alɛsandúɔ na
Lúphu[h], ɗátú ɔnyénya ka toka akɛ na ciko. Ɓatɔ-emani ɓâ găkɛ ombɛɗa,
ɓáonkumbisa me á nkpatɔ ndea Yéso. 22 Mpɔ, ɓáonkiɗisa Yéso ɔma

---

[g] **15.17** Ngɔmbɛ anjɛ ndɔ ɗátú găkɛ ngɔmbɛ á koɓoamɛ na kɔkɔta.

[h] **15.21** Ɔna ƁaLɔ́ma 16.13.

nde ɗáɓatú ɔɔphana Gɔɔgɔta, ande gea: «Ɔma á gangata.» 23 Wa ndɔ,
ɓáokengisa opha akɛ makana na ɓádaɗu na manga nde ɓáɔɔphana
manɛmanɛ[i] . Yɛ ɗákánu gǎkɛ.
24 Mbusa, ɓáɔnkɔkɛaga gǔ á me á nkpatɔ, ɓáɔɓɛta ɓana-mɛlɔɛ ka uba a
nkpa sina nde abɛɗande ngɔmbɛ́ kau. 25 Ɗátú nji-asasi unge ɗáɓankɔkɛigi
Yéso gǔ á me á nkpatɔ. 26 Ɗáɓaɗundu kitɔngi akɛ gǔ á gaó ɓe: «Moamɛ
ndea ɓaYuda.» 27 Ɗáɓɛ̌kɔkɛigi phɔtɔ ka me á nkpatɔ ɓakukuɓa ɓaɓɛ,
moci njaga á mǔku, moci njaga á nkei. 28 [Ka ɓondɔ unge, nyɔngɔ á
ɓuku á Mokonga ɗátɔtɔkɛani. Nga, ɗáɓaɗundu gea: «Ɗáɓambisi kimoci
na ɓatɔa-ɓojeɗe[j] .»] 29 Cɔ, ɓakpa nde ɗáɓatú ɔnyɛ́nyaga Wa, ɓáɔmphɔta
Yéso, ɓáɔnkɔngɔmɛaga na mɔ̌, ɓáogea: «Cɔ, oɓɛ ntɔa-ngbɔa endu á
Mokonga na phɛka i mbusa á esa isaɔ, 30 óamisa phɔ sasa akɔ, ókiɛ ka
me á nkpatɔ!»
31 Ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa na ɓaphangigi-ɛɔphi ɓâ phɔtɔ onsungisiaga na
ɓáɔyɔngaga nguungu aɓɔ te: «Ɗéamisi ɓakpa ɓuangbo, cɔ, nn'aɔtɔka
n'ěamisi sasa akɛ. 32 Aoɓá n'ande Kiísito ɗoni, moamɛ ndea ɓaIsilaɛ́li, ákiɛ
phɔ kɛ̌kɛ nde ka me á nkpatɔ, mpɔ, ɓɛ́ɔɔna, ɓéoɓeekea.» Ɓakukuɓa ndɔ
ɗáɓɛ̌kɔkɛigi na Yéso kimoci, ɓâ phɔtɔ onsungisiaga.

Kukwa á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.45-56; Lók 23.44-49; Yoa 19.28-30)

33 A ju ye kantende, keiphe áoɓa ka nji ndɔ bui na kaɓî ɗágeojua ka
akpaala. 34 Ka akpaala, Yéso áotoɓea: «Ɛlɔ́i, Ɛlɔ́i, lama sabakatáni?»
Ande gea: «Mokonga nɛmɔ, Mokonga nɛmɔ, omokambi ka ɓo[k] ?»
35 Ka ɓakpa ɓunde ɗáɓatú wa, mbenɔ nde ɗáɓaɔki nyɔngɔ ndɔ,
ɓáogea: «Ɓɔɔki, amɔphani Ɛlía.» 36 Ka ɓɔ moci áoga mbangɔ, áɔbɛɗa
siphɔngɔ[l] , áoubia suɓi á makana nde aángai-ngai. Áoɓoa ka gbutuka
á me, áonɗaphisia Yéso gea, ámumɛ[m]. Nkpa ndɔ áogea: «Ɔkaneani!
Ɓɛ́ɔnɛ phɔ́ kaɓɛ Ɛlía abikande onkisa.» 37 Yéso â gǎkɛ okoga,
áɔdɔɛa.
38 Ka mbenɔ ndɔ, ngɔmbɛ á suɓi á endu á Mokonga áɔnyɔka ka
phaeka iɓɛ, k'ego áobika osungia kusi[n] . 39 Cɔ, mɔLɔ́ma moci, mɔkɔta á
ɓatɔa-emani á ɓaLɔ́ma, ɗátú mosá á Yéso. Ɓii aɔni ye dɔɛa akɛ, áogea:
«Ɗoni, nkpa nde ɗátú Muna-Mokonga.»

---

[i] **15.23** Manɛmanɛ ande mandima á me moci. Ɓáokanisia te ɗáɓadaɗu na makana ka gea aɓɛ manga ka dendemisa kaeanaga á nyama.

[j] **15.28** Miki á nyɔngɔ nde nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala. Ɔna phɔtɔ Lóka 22.37; Isaía 53.12.

[k] **15.34** Ɔna Jabúi 22.2.

[l] **15.36** Siphɔngɔ ande kema ɓea pamba nnde aomuma iɓo.

[m] **15.36** Ɔna Jabúi 69.22.

[n] **15.38** Ɔna Júana 26.31-33. Ande gea te, Mokonga ɗáuku ɔma ótaɔ nde ɗátú suɓi éndu nɛkɛ gea te, ɓakpa ɓɔbu ɓáɓɛ na ɓukpɛkpɛ á ngi suɓi

40 Ɓake ɓuangbo ɗáɓa phɔtɔ wa. Ɗáɓaoenga na ɓáme ɗanga. Ina á ka
ɓɔ aungee: Salɔ́mɛ, Malía ɓa Magadála na Malía ama-moganda Yakɔɓɔ
na Yɔ́sɛ. 41 Ɓake ndɔ ɓaunge ɗáɓatú omɓea Yéso na bɛɗaneaga akɛ mbenɔ
nde ɗátú ka Galiláia. Ɓake ɓásii ɓunɛngbo ɓunde ɗáɓage na Yɛusaléma
kimoci na ye, ɗáɓa phɔtɔ wa.

Úmba á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.57-61; lók 23.50-56; Yoa 19.38-42)

42 Cɔ, ɗátú ye ɔgɔgɔ. Ka nyɔngɔ nde ɗáɓatú ɔɓɔngisiaga esa á saɓatɔ,
43 nkpa moci, ina akɛ Yɔséphu, ntɔa ka Aimatéa[o], ɗátú ka ɓakɔta á
ɓateni-nyɔngɔ ndea ɓaYúda áokiɗia. Ɗátú phɔtɔ oɓondea kiɗia á
koɓoamɛ ndea Mokonga. Cɔ, yɛ ɗáge ondonda Pilátɔ, kanga á ɓanga, ka
mɛma mŏnda á Yéso. 44 Pilátɔ â găkɛ oyayama ka ɔka gea te, Yéso a ye
ku. Cɔ, áɔmɔphana mɔkɔta á ɓatɔ-emani, áomúisia ámbe Yéso aɗɔima
kala. 45 Mɔkɔta á ɓatɔ-emani áoɓeekea: «Eya.» Mpɔ, Pilátɔ áoɓeekea gea
te, Yoséphu ábɛɗɛ mŏnda á Yéso. 46 Wa ndɔ, Yoséphu áosomba ngɔmbɛ́
á umba na mŏnda, áokisa mŏnda á Yéso gŭ á me á nkpatɔ, áoɓoaga u
na ngɔmbɛ́ ndɔ, áoga oúmba ka kubu ókanga. Áoɗaka bota ndɔ n'etae
angbo. 47 Malía ɓa Magadala na Malía ama-Yɔ́sɛ, ɗáɓatú ɔɔnjia ɔma nde
ɗáɓamŭmbi Yéso.

Yéso ajujuki ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.1-8; Lók 24.1-12; Yoa 20.1-10)

16 1 Saɓatɔ asi ye, Salɔ́mɛ, Malía Magadála, na Malía ama-Yakɔ́ɓɔ,
ɗáɓásombi nkɔki ka gă á saɓisa na mŏnda á Yéso. 2 Aɓi ye
kamɓimba esa ekuma imoci, ka juana mani, ɓáoga ka bota. 3 Ɓáousianaga
te: «Cɔ, ani mmbe atingisiande k'asu etae k'aph'isɔ á bota?» 4 Ɓii
ɓákiɗi ye, ɓáoenga, ɓáɔɔna gea te, etae angbongbo ndɔ ɗáɓatiɓi u ka
mpɛphɛ.
5 Mpɔ, ɓáongia suɓi á bota, ɓáɔmɔɔna moganda moci n'aiki ka njaga á
mŭku, n'aɔli ngɔmbɛ abu. Ɓáoyayama. 6 Mpɔ, moganda ndɔ áŏngoɗea
te: «Ɓókóɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ. Yéso ɓaNajalɛ́ti, mmbɔ ɗáɓankɔkɛigi gŭ
á me á nkpatɔ, aámbé ɓoonkaɓa. Ajujuki găkɛ ka kukwa. Ɔma nde
ɗáɓabisi mŏnda akɛ a ungee. Nna ye wa. 7 Găni ndiu ɓóongoɗeɛ ɓagoigi
nɛkɛ, phɔtɔ Pétɛɛ, gea te age mosá aɓɔ na Galiláia. Kó unge ɓɔmɔɔnande
ɓíndɔ Yéso ɗánongoɗi.» 8 Ɓake ndɔ ɓáojuana ka bota, ɓáoga mbangɔ.
Ɗáɓáɔkpɔkpɔma, ɓáoyayama. Ɗáɓákámŭbisi nkpa nyɔngɔ ndɔ nga,
ɗáɓana kɔɓɔɓɔkɔ.

---

[o] **15.43** Aimatéa ɗátú miki á nji nde ɗátú bíbí á Yɛusaléma ɓea kilɔmɛtɛɛ nkama isaɔ na ɓɔku (35 km)

Yéso ĕphangisi ka Malía Magadala

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.9-10; Yoa 20.11-18)

[[9] [ɔ] Yéso ɗájujuki ye ka kukwa, kamɓimba esa á yenga, ă phɔ ŏphangisia
ka Malía Magadala, mmbɔ ɗámphui ɓansombo. [10] Yɛ áoga ɔ̌tɔ̌mia
ɓunde ɗáɓatú na Yéso, kuɓî ɗáɓatú ogama ka kekusa. [11] Ɓii ɓáɔki ye
Malía n'ĕngoɗi gea, amɔ̌ni Yéso n'aoenda, ɓɔ ɗáɓákáɓeeki yɔnga nɛkɛ.

Yéso ĕphangisi ka ɓagoigi ɓaɓɛ

(Ɔna phɔtɔ Lók 24.13-35)

[12] Mbusa á wa, ɓagoigi ɓaɓɛ ɗáɓatú otoka ka kenombe, Yéso áŏkiɗianea
ka keongi nɛngbo. [13] Ɓáoja, ɓáɔ̌tɔmia ɓadaɓɔ. Ɓákĕɓeekeɛ phɔtɔ ɓundɔ.

Yéso ĕphangisi ka ɓagoigi nkama na moci (11)

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.16-20; Lók 24.36-49; Yoa 20.19-23; Eku 1.6-8)

[14] Ka sungiaga, Yéso áŏphangisia ka ɓagoigi nɛkɛ nkama na moci (11)
na ɓáoeaga. Yéso áŏkeea ka nyɔngɔ á kanga ɓeekea nɛɓɔ. Mĕma aɓɔ
ɗágbagi phɔtɔ nga, ɗáɓákáɓeeki ɓî ɓadaɓɔ ɗáɓĕngoɗi gea, ɓámɔɔni
Yéso mbusa á jujuka akɛ ka kukwa. [15] Mpɔ, Yéso áŏngoɗea: «Găni ka
mokonda bui, ɓɔ́tɔ̌miɛ ɓakpa ɓɔbu Mbino Ánjá ndea Mokonga[p]. [16] Nkpa
nde abeekeande, ɓáomɓatisa, yɛ aámbe Mokonga anamisande. Cɔ, mmbe
káɓeekeɛku, Mokonga atenande nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ. [17] Ɓageande ketangaɔ
ndee: Ka ina ani, ɓáphuiande ɓansombo suɓi á ɓakpa. ɓáyɔngande ka
yɔngɛa á kĕkɛ. [18] Ɓédungande ɓanjɔka. Aoɓá na ɓánu kema nde nkpa
aokua nĕ, kéegeɛku kema. Ɓabisande njaga aɓɔ gŭ á ɓasambi, ɓundɔ
ɓáoama.»

Yéso atai na koba

(Ɔna phɔtɔ Lók 24.50-53; Eku 1.9-11)

[19] Ɓii Mɔkɔta Yéso agɔɓi ye ngoɗea aɓɔ ɓó, Mokonga áontaisa na koba.
Yɛ, áoika ka njaga á mŭku á Mokonga[s]. [20] Ɓagoigi găkɛ, ɓáoga ɔtɔmiaga
Mbino Ánjá k'ɔma bui. Mɔkɔta Yéso áoɓa n'aɓɔ k'ekuma bui. Áoɗokomisa
ɓɔphɛi nɛɓɔ ka ketangaɔ nde ɗáɓatú ɔtɔtɔkisa.]

[ɔ] **16.9** Miki á nyɔngɔ á kpangea 9-20 nna suɓi á buku nɛngbo á kala.

[p] **16.15** Ɔna Ekuma á batetiki 1. 8.

[s] **16.19** Ɔna Ekuma á bateki 1.9-11.

Mbino Ánjá ɓíndɔ Lóka ɗáɗundu

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Lóka aámbé ɗáɗundu Mbino Ánjá ndee. Lóka ɗátú nsaku, ɗákátú moYúda, ɗákátú phɔtɔ ngoigi ndea Yéso. Ɗáiki ndiu na ɓakpa nde ɗáɓaotamba kimoci na Yéso. Wa, áoúsiaga ɓɔ bîbíbí, mbino á Yéso na ka ɓî Yéso ɗágeokuwa. Lóka aɗundu ɓuku íɓɛ. Nnde á koíɓɛ ande ɓuku á Ekuma ndea ɓateki ndea Yéso. Suɓi á Mbino Ánjá ndea Lóka, aétɔ̌mi phɔtɔ ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda, Mbino Ánjá á ɓoamia á ka mĕma (1.19, 47, 69; 2.11, 30; 3.18.) Suɓi á ɓuku nde, Lóka aonisi gea, Kiísito atɔtɔkisi nyɔngɔ nde ɓaɔtu nyɔngɔ ɗáɓayɔngi.

Gabekana á ɓuku

Ɓuku nde agabɛkani ka phaeka ngia njaga gena (9):

1. *Lóka ɗáonisi gea ɗáɗundu ɓuku nnde ka nyɔngɔ á eke? 1.1-4*
2. *Yoáni Mɓatisi na Yéso ɗáɓáɓɔkɔtɛani ɓó 1.5-2.52*
3. *Ɓɔphɛi ndea Yoáni Mɓatisi 3.1-20*
4. *Oɓatisɔ ndea Yéso na tombaga nde Sɛtani ɗáokaɓa ngisa akɛ ka ɓojeɗe 3.21-4.13*
5. *Yéso ageoika na Galiláya 4.14-9.50*
6. *Yéso atoki na Galiláya ka gă akɛ na Yɛusalémа 9.51-19-27*
7. *Tena á nyɔngɔ á Yéso na kukwa akɛ 19.28-23.56*
8. *Yéso ajujúki ka kukwa 24.1-12*
9. *Yéso aɛsɛnɛkɛi ɓagoigi nɛkɛ, na taisa akɛ na koba 24.13-53*

Ngia ka nyɔngɔ nde a suɓi á ɓuku

1 [1] Mɔkɔta Tɛɔphílɔ[t] ,
Ɓakpa ɗanga-ɗanga ɗáɓakengi ɗundua nyɔngɔ á Mɔkɔta, nnde
ɗágeani sɔsɔɓɛ asu. [2] Ɗáɓaúsigi nyɔngɔ ndɔ ka ɓaɗigimisi ɓundɔ ɗáɓaɔni
kema bui ka nkpangeɔ i, ɓáoɓa ɓabɛɗanigi á tɔmiaga nyɔngɔ á Mokonga.
[3] Cɔ! Eme neɓɛɗi phɔtɔ moangɔ á cɔca á cina á nyɔngɔ bui ka gea, néubɛ,
mpɔ néoɗunduiɛ u ánjá mɔkɔta Tɛɔphílɔ. [4] Netogi ɓo, ka gea, óengekisɛ
koɗoni á nyɔngɔ nde ɓátóophangigi.

---

[t] **1.1** Ɔna Eku1.1; Tɛɔphílɔ ɗátú ntɔi nde Lóka antekisii ɓaoɓa ndee.

Éme á ketangaɔ ndea Ɛlijaɓɛ́ti

5 Ka matu á Ɛlɔ́dɛ, moamɛ á ka Yudɛ́a[u], nkpa moci ɗátú ntoɓei-phɛa
ndea Mokonga ina akɛ Jakaía. Yɛ, ɗátú ka ketoto ndea Abíya[y]. Nkakɛ
Ɛlijaɓɛ́ti ɗátú k'ékombo ndea Alɔ́ni[a] 6 Ɓɔbu ɓaɓɛ ɗáɓatú ɓatɔa-ɗoni
k'iso á Mokonga. Ɗáɓaotamɓea ɓíndɔ ɛɔphi bui ndea Mɔkɔta ayɔngi, na
tɔtɔkisa á kema bui nde Mokonga ɗáososea kanga kisɛki. 7 Ɗáɓákátú gǎkɛ
na miki nga, Ɛlijaɓɛ́ti ɗátú ngomba. Ɓâ phɔtɔ oɓa ɓɔbu ɓaɓɛ ɓaphomi
phê.

8 Cɔ, esa moci, Jakaía ɗáɔbɛɗanaga ekuma nɛkɛ á ntoɓei-phɛa mosá á
Mokonga. Nga, ɗátú esa á ketoto nɛkɛ ka toɓoa á phɛa. 9 Ɓíndɔ ɗátú asii
á ɓatoɓei-phɛa, iɓoki ɗángui tɔ yɛ gea te, ángiɛ suɓendu[b] ndea Mokonga
ka toɓoa á ngaɛ[c] ésomba. 10 Ɓii ɗáɔbɛɗanaga ekuma á toɓoa á ngaɛ,
ɓakpa ɓásii ɗáɓatú ɔmɛma Mokonga ka nsɛngɛ.

11 Wa, malaeka nde ɓa Mɔkɔta, áɔnsɛnɛkɛa Jakaía, áomama ka njaga
á mǔku á ɛtɛ-ɔphɛɔ á toɓoa á ngaɛ[d]. 12 Ɓii Jakaía amɔɔni malaeka,
áoyayama, áoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ. 13 Malaeka áongea te: «Jakaía, koɓangɛmbɛ
nga, Mokonga aɓeeki ɛmɛmi nɛkɔ. Nkakɔ Ɛlijaɓɛ́ti, amɓɔkɔtande k'akɔ
miki-mǒko. Onsuande Yoáni. 14 Abikande k'akɔ na maseye phê, ɓakpa
ɓásii ɓáguande jaí ka ɓɔkɔtɛana akɛ. 15 Nga, aɓande ntɔa-ɓoombia k'iso
á Mɔkɔta. Kánoaeka tanda k'etete á makana[e]. Atumande na Mĕma á
Mokonga n'aphɔ́tɔ suɓi á sɔphɔ á amakɛ. 16 Ějisande ɓaIsilaɛ́li ɓásii ka
Mokonga, Mɔkɔta nɛɓɔ[ɛ]. 17 Ammɛande Mɔkɔta mosá, atámbande na
mĕma á ɓukpɛkpɛ ɓíndɔ mɔ̌tu-nyɔngɔ Ɛlía ɗátú nĕ. Abikande k'aphe á
ɔnganisa á ɓaɓɔkɔti na ɓǎn'aɓɔ, ɓaɗakekanigi-kecue ɓáubaphande ɓea
ɓatɔa-ɗoni[g]. Abisande mĕma ánjá suɓi á ɓakpa ka ɓondea á Mɔkɔta
nɛɓɔ.»

18 Mpɔ Jakaía áongodea malaeka: «Kema sina nde amoúbisande nyɔngɔ
ndɔ nga, eme na nkani ɓe ye tɔ ɓaphomi?» 19 Malaeka áonsikisia: «Eme
nende Gaɓîɛ́li[h], neomamaga mosá á Mokonga ka bɛɗaneaga akɛ. Yɛ,
aámbé amoteki ka ngoɗea akɔ nyɔngɔ ánjá ndee. 20 Cɔ, oɓande kauma.

---

[u] **1.5** *Yudɛ́a*ande nji bui á baYuda.

[y] **1.5** Ɔna 1 Nyɔ 24.7-18

[a] **1.5** Dátú ntoɓei-phɛa angóngbó ba ka mosá-mosá. Dátú phɔtɔ phomiakɛ na Mósa.

[b] **1.9** Subi á endu ande gea te ɔma nde ɓatoɓei-phɛa sasabɔ tɔ baunge ɗáɓatú na kɔkɔta ángia kau.

[c] **1.9** Ɔna Júa 30.1-6

[d] **1.11** Ɔna Júa 30.1-6; 1Bakota 7.48

[e] **1.15** Ɔna Mɔɔ 6.3

[ɛ] **1.16** Ɔna Mal 2.6

[g] **1.17** Ɔna Mal 3.23-24

[h] **1.19** Ɔna Dan 8.16; 9.21; Lók 1.26.

Ɔyɔngaeka tɔ esa nde nyɔngɔ ndɔ bui atɔtɔkɛanaeka nga, kóɓeeki nyɔngɔ nɛmɔ. Nyɔngɔ ndɔ bui atɔtɔkeanande ka mbenɔ nde Mokonga aangí.»
21 Wa, ɓakpa ɓunde ɗáɓatú omɓondea Jakaía, ɓáotangaaga ka nyɔngɔ
sina nde ɗáiphi k'endu á Mokonga. 22 Â gǎkɛ ojuana na ka ye ɔyɔnga
n'aɓɔ. Mpɔ, ɓáoúba gea, aɔni mphaniɔ k'endu ndea Mokonga. Â tɔ ɔyɔnga
n'aɓɔ na njaga, áojiga kauma.
23 Matu ékuma nɛkɛ así ye, áoja mɔtɛakɛ. 24 Mbusa á esa abɔa, nkakɛ
Ɛlijaɓɛ́ti áokumba éme, áǒbunianaga nĕ ka ɓasonge ɓɔku. Aɔyɔnga ka
yɛ sasakɛ, 25 «Cɔ, ɔna kema nde Mɔkɔta agi ka phɔani kesande, amophui
soni ka nkindi á ɓakpa.»

Áɓɛ k'eme ɓíndɔ ɔyɔngi

26 Ka songe á ko ngia á njaga (6) á éme ndea Ɛlijaɓɛ́ti, Mokonga áonteka
malaeka Gaɓîɛ́li ka kenombe Najalɛ́ti nnde á ka Galiláya. 27 Áoga mɔtɛ
á nseka moci ina akɛ Malía, mmbe mŏko moci k'ekombo ndea moamɛ
Daúdi, ina akɛ Yɔsɛ́phu aámbé ɗántɔ́mi. 28 Malaeka ndɔ áongia mɔtɛ á
Malía, áonsesea: «Samba! Oɓɛ aámbé Mɔkɔta nɛmɔ akobisii mĕma. Yɛ,
a kimoci n'oɓɛ.» 29 Malía áoyayama na nyɔngɔ ndɔ, áoianaga, kantíti á
nsesɔ ndɔ. 30 Mpɔ Malaeka áongoɗea ɓe: «Malía, koɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ
nga, Mokonga aobisii mĕma. 31 Cɔ, okumbande éme, ɔmɓɔkɔtande
miki-mŏko, onsuande Yéso. 32 Aɓande na ɓoombia. Ɓámɔphanande phɔtɔ
Muna-Mokonga Mmbe a na kɔkɔta bui. Mɔkɔta Mokonga amophande
phɔtɔ koɓoamɛ ndea tatakɛ Daúdi. 33 Aɓande moamɛ ndea ɓaIsilaɛ́li esa
bubui, koɓoamɛ nɛkɛ káɓɛku na sungiaga[i] .»
34 Malía áomúsia malaeka: «Nyɔngɔ ndɔ atɔtɔkɛanande ɓo, ɓî
kédondanimbɛ mɔnɔ na mŏko?» 35 Malaeka áonsikisia te: «Mĕma
á Mokonga adidande, áoika gŭ akɔ. Mokonga, Mmbe a na kɔkɔta
bui, aogɓukumiande n'iimbiɔ á ɓukpɛkpɛ nɛkɛ. Kaɓondɔ unge
mmbe ɔmɓɔkɔtande aɓande ntɔa-ɓonjánjá, ɓámɔphanande phɔtɔ
Muna-Mokonga. 36 Nga, Ɛlijaɓɛ́ti, mɓɔkɔti akɔ, a phɔtɔ na éme á
miki-mŏko ka kophomi akɛ. Mmbɔ ɓátúma ɔmɔphana ngomba, ana éme
á ɓasonge ngia á njaga (6). 37 A tɔ ɓo, ka nyɔngɔ nde, kema bubui a tɔ
ɔtɔtɔkɛana ka Mokonga[j] .» 38 Mpɔ Malía áoɓeekea: «Nende mbɛɗanigi nde
ɓa Mɔkɔta. Átɔtɔkɛanɛ k'eme ɓíndɔ ɔyɔngi.» Wa, malaeka áoga.

Njokoa á miki ka sɔphɔ á amakɛ

39 Ka ɓesa ndɔ tɔ, Malía áoma, áokamisaga gǎ ka kenombe á
mamba-mamba á Yudɛ́a. 40 Áongia k'endu ndea Jakaía, áonsesea

---

[i] **1.33** Ɔna 2 Sam 7.12,13,16; Isa 6.6; Dan 7.14.

[j] **1.37** Ɔna Nkp 18.14

Ɛlijaɓéti. 41 Ɓii Ɛlijaɓéti aɔki nsesɔ ndea Malía, miki ímbɛkɛ áonjokoa
akpɛ ka sɔphɔ akɛ. Ka ɓondɔ, Ɛlijaɓéti áotuma na Měma á Mokonga,
42 áɔyɔnga akpɛ gea: «Mokonga akophi ɓosegi kɔnyɛ́nya ɓake ɓɔbu.
Ɓosegi ndɔ a phɔtɔ ka miki ndɔ a ka sɔphɔ akɔ. 43 Cɔ, nende ani ka
gea, ama-Mɔkɔta nɛmɔ abiki mɔtɛamɔ? 44 A ɓondɔ nga, kɛ̌kɛ nde, ɓíndɔ
nɛɔki nsesɔ ndeakɔ, miki anjoku na maseye ka sɔphɔ ani. 45 Maseye
phɔtɔ k'oɓɛ ímbɔ oɓeeki nyɔngɔ bui nde Mɔkɔta akongoɗi, nga,
atɔtɔkɛanande.»

Embɔ ndea Malía

46 Cɔ, Malía áɔɔtɔa gea[k],
«Nenɗokomisi Mɔkɔta ka měma,
47 měma ani ana jaí ka Namisi nɛmɔ Mokonga,
48 nga, amɔɛnji na ngomi, eme mbɛɗanigi nɛkɛ á jǎi-jǎi[l].
Eya, kpanga á kesande ɛɓɔkɔti n'ɛɓɔkɔti ɓámɔɔphanande Ama-ɓosegi,
49 ka nyɔngɔ nde, Mɛna-Ɓukpɛkpɛ amogii kema ángbó.
Ina akɛ atɔ Mɛna-Ɓonjánja,
50 ngomi nɛkɛ aendande ka saga na saga ka ɓundɔ ɓáomɓanga.
51 Amesi njaga akɛ, á ɓukpɛkpɛ,
ěphanji ɓatɔa-éɗokomisa ka měma.
52 Ětokisi ɓaamɛ ka kankaanga á kɔkɔta, áǒsambɔa ɓakusi[m].
53 Ěkutisi ɓatɔa-nja na kema ánjá,
â gǎkɛ ǒjisa ɓatɔi kanga á kema.
54 Ěengi ɓaIsilaéli, ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ,
kanga ɓosea ɓonjánjá nɛkɛ,
55 ka Abalaámu, k'ɛɓɔkɔti n'ɛɓɔkɔti nɛkɛ esa bubui,
ɓíndɔ ɗɛ̌ɔku ɓatatasu.»
56 Cɔ, Malía áoika mɔtɛ á Ɛlijaɓéti ɓɛa ɓasonge ɓasaɔ. Mbusa, áoja mɔtɛ
ákɛ.

Miki ndɔ Yoáni aɓande ɓo?

57 Ka mbenɔ á ɓoaé nɛkɛ, Ɛlijaɓéti áɔɓɔkɔta miki-mǒko. 58 Ɓamasambe
akɛ na ɓaɓɔkɔti akɛ, ɓáɔki ye ɓíndɔ Mɔkɔta ankui ngomi phê, ɓáogua jaí
kimoci na yɛ.
59 Mbusa ésa ngia á njaga isaɔ (8), ɓáoga ongusa ganja[n]. Ɗáɓaogea,
ɓánsuɛ ina ábakɛ Jakaía. 60 Wa, amakɛ áǒngoɗea te: «Gbati! Ina akɛ
áɓɛ tɔ Yoáni.» 61 Ɓáonsikisia gea te: «Nna na nkpa nde ina akɛ a

[k] **1.46** Embɔ ndee akengeani n'inde á Ana Ɔna 1 Sam 2.1-10
[l] **1.48** Ɔna 1 Sam 1.11
[m] **1.52** Ɔna Yɔb 5.11;12.19
[n] **1.59** Ɔna ɓaL 12.3

gǎkɛ ɓo, k'ekombo nɛnu.» 62 Mpɔ, ɓáomúsia abakɛ na njaga gea te:
«Ɓánsuande ina sina?» 63 Jakaía áɔmɛma miki á gáo, áoɗundua kau
ɓe: «Ina akɛ ande Yoáni.» Ɓakpa ɓɔbu ɓáotangaaga. 64 Kɛ̌kɛ ndɔ,
aphɛ nɔkɔ n'ɛsɔ á Jakaía áoukukana, áokpanga beba á Mokonga k'ɛsɔ
akpɛ. 65 Ɓakpa ɓɔbu á ka mpɛphɛ aɓɔ ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ. Nyɔngɔ ndɔ
áondanda ka nji á mamba-mamba á ka Yudɛ́a bui. 66 Cɔ, ɓundɔ ɗáɓaɔki
nyɔngɔ ndɔ, ɓáoianaga phê, ɓáoúsianaga: «Miki ndɔ aɓande gǎkɛ
ɓo?»

Njaga á ɓukpɛkpɛ ndea Mɔkɔta áoɓa ka miki.

Embɔ ndea Jakaía ka ɔtɔa akɛ nyɔngɔ

67 Mpɔ Jakaía, aba-miki, áotuma na Mĕma á Mokonga suɓi akɛ. Áɔɔtɔa
nyɔngɔ ɓe,
68 «Ɓosegi ka Mɔkɔta, Mokonga á ɓaIsilaɛ́li,
Nga, akiɗi ka enga ɓakpa nɛkɛ na tokisa aɓɔ ka kɔkɔɓɛ.
69 Asophi Namisi angbóngbó k'ekombo ndea mbɛɗanigi nɛkɛ
Daúdi.
70 A tɔ ɓíndɔ ɗátɔ̌mi kala k'aphɛnɔkɔ á ɓaɔtu-nyɔngɔ nɛkɛ.
71 Asoamisande na ɓaɓíɓia nɛsu,
phɔtɔ ka njaga á ɓundɔ ɓásokangi.
72 Ka gea ékuiɛ ɓatatasu ngomi,
kanga ɓosea iɔnga nɛkɛ á ɓonjánja.
73 N'ande ɓíndɔ ɗáɔphi ka tatasu Abalaámu[o],
74 gea, asóphuiande ka njaga á ɓaɓíɓia nɛsu ka gea,
ɓɛ́mbɛɗaneɛgɛ kanga á kɔɓɔɓɔkɔ,
75 ɓɛ́ɓɛ na ɓonjánjá na koɗoni mosá akɛ ka enda asu bui.
76 Oɓɛ gǎkɛ miki, ɓákɔɔphanande mɔtu-nyɔngɔ ndea Mmbe a na kɔkɔta
bui,
nga, ɔmmɛɛande Mɔkɔta mosá ka ɓɔngisiaga aphe nɛkɛ[ɔ],
77 na ubisa á ɓakpa nɛkɛ nyɔngɔ á ɓoamia á ka mĕma,
n'aphe á ima ɓojeɗe nɛɓɔ.
78 Nga, Mokonga nɛsu asókondi ka mĕma akɛ phê.
Asoengi ɓea maní á kamɓimba ka toka na koba.
79 Ka ɓɛnya gŭ asu, ɓesu iɓunde ɓe ka keiphe na kusi á imbiɔ á kukwa.
na ka ubisa asu aphe á ɓɔjɛjɛ.[p] »
80 Cɔ, Yoáni áɔmɔta, áokakamana ka mĕma. Mpɔ, áoika ka nkanda, na
ka ɓî agaeka ŏphanisia base ka ɓaIsilaɛ́li.

---

[o] **1.73** Ɔna Nkp 22.16-17

[ɔ] **1.76** Ɔna Mal 3.1

[p] **1.79** Ɔna Isá 9.1

Ɓɔkɔtɛana á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 1.18-25)

2 1 Ka matu ndɔ, moamɛ angbóngbó á ɓaLɔ́ma Kaisáa Ogústɔ[s] , áososea
gea, ɓétangɛ ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓa ka nji bui nnde a kusi á kɔkɔta
nɛkɛ. 2 Nndɔ ɗátú tanga á ɓakpa á ka mosá-mosá nnde ɗátɔtɔkɛani ka
saga nde Kuɛníɔ ɗátú mɔkɔta á ka nji bui á Sulía. 3 Ka ɓondɔ, nkpa buakɛ
ɗáge ka nji nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana k'aphe á ɗundusa ina akɛ.
4 Yɔséphu â phɔtɔ ɔmɛɛa ka kenombe á Najaléti nnde á ka Galiláya, áoga
ojua ka Bɛtɛlɛɛ́mu á ka Yudɛ́a, kenombe á Moamɛ Daúdi. Nga, Yɔséphu
ɗátú ntɔa-k'ekombo nɛkɛ. 5 Áoga oɗundusa ina akɛ n'inde á Malía nke
á mbanje nɛkɛ n'ana éme. 6 Ɓii ɗáɓatú phɔ́tɔ kó, ɓoae áondonda Malía,
7 áɔmɓɔkɔta ange nɛkɛ, miki-mŏko, áonkomɓea na ngɔmbɛ, áɔmɔyia suɓi
á ɔma á isa á ɓanyama. Nga, ɗáɓákátú n'ɔma, k'endu á ɓakɛni.

Malaeka na ɓaɓondigi-ɓamɔgɔgɔ

8 Ka nji ndɔ, ɓaɓondigi-ɓamɔgɔgɔ ɗáɓatú bei. Kĭpha, dáɓaoɓondeaga
etuge nɛɓɔ k'ɔma á isa aɓɔ. 9 Cɔ, malaeka nde ɓa Mɔkɔta áomama mosá
aɓɔ dɛ! Ɔanga á ɓophombia ndea Mɔkɔta áŏkomba. Kɔɓɔɓɔkɔ ángbó
áɔ̌bɛɗa.
10 Malaeka â ndiu ŏgea: «Caa! Ɓókoɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ. Nga, nenóngoɗi
nyɔngɔ ánjá, á maseye phê, n'aɓande ka ɓakpa ɓɔbu. 11 Kesande, Namisi
aɓɔkɔtɛani kanu ka nji ndea Daúdi. Ande Mɔkɔta Kiísito. 12 Ɓomŭbande
yɛ ka mphangiɔ ndee. Ɓondondande mɔɛmba na ɓánkombei na ngɔmbɛ,
na ɓámɔyi suɓi á ɔma á isa á ɓanyama.» 13 Kĕkɛ ndɔ, ɓamalaeka ɓásii ka
toka na koba ɓáɔnsɛnɛkɛa daɓɔ malaeka, ɓáombeba Mokonga ɓe:
14 Ɓoombia ka Mokonga, mmbe á na koba ee!
Ɓɔjɛjɛ ka ɓakpa nɛkɛ, ɓundɔ ĕkondi ee!
15 Cɔ, ɓî ɓamalaeka ɓéɗeketi ye ɓaɓondigi ka ja aɓɔ na koba, mpɔ
ɓaɓondigi ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ: «Ɓégɛni na Bɛtɛlɛɛ́mu, ɓɛ́ɔnɛ ka kema
nde ageani ko, nnde Mɔkɔta asophangi.» 16 Cɔ, ɓáokamisaga gă, ɓáŏdonda
Malía, Yɔséphu na ɓámɔyi mɔɛmba suɓi á ɔma á isa ɓanyama. 17 Mbusa
á ɔna a miki, ɓáɔɛmbisa mbino nde malaeka ɗéngoɗi ka phɔa mɔɛmba
ndee. 18 Ɓakpa ɓɔbu ɓundɔ ɗáɓaɔki nyɔngɔ nde ɓaɓondigi ɗáɓaɔtɔmiaga,
ɓáoyayama. 19 Malía â găkɛ kobisa nyɔngɔ ndɔ ka mĕma akɛ, áoianaga gŭ
i. 20 Cɔ, ɓaɓondigi-ɓamɔgɔgɔ ɓáoja, ɓáombeba na ɗokomisa á Mokonga
ka kema bui nde ɗáɓaɔki na ɔna i. Nga, ɗátɔtɔkɛani ɓíndɔ malaeka
ɗĕngoɗi.

---

[s] **2.1** Ogústɔ ɗátú moamɛ angbongbo á baLɔ́ma, kpanga ka saga nkama iɓɛ na ngia njaga gena (29) mosá á bɔkɔtɛana Yéso Kiísito, áosungia ka saga nkama na gena (14) mbusa á bɔkɔtɛana á Yéso Kiísito

Suá á Yéso ina

21 Esa á ko ngia njaga isaɔ (8) mbusa á ɓɔkɔtɛana akɛ, ɓáongusa ganja.
Ɓáonsua ina akɛ Yéso, ɓíndɔ malaeka ɗáyɔngi, mosá á kumba á éme
akɛ[t] .

Bisa á miki Yéso ka Mokonga

22 Esa á tokisa a ndiga ésomba, n'asóosia, ka ɓeana n'ɛɔphi ndea
Mósa, Yɔséphu na Malía, ɓáonga na miki na Yɛusaléma, k'aphe á
gɔba á nyɔngɔ nɛkɛ mosá á Mɔkɔta. 23 Nga, a tɔ ɓíndɔ ɗáɓaɗundu
k'ɛɔphi ndea Mɔkɔta: «Ange-mŏko buakɛ, ɓámbisɛ ka mpɛphɛ ka
phɔa á Mɔkɔta[u] .» 24 Ka ɓondɔ, ɓáophuia ka phɔa á miki ɔphɛɔ nde
ɛɔphi ndea Mɔkɔta asosi: «Kaɓɛ ɓaniki á ɓamboe ɓaɓɛ kaɓɛ ɓaetítí
ɓaɓɛ[y] .»

Simɛɔ́ni ambebi Mokonga ka phɔa á Yéso

25 Cɔ, nkpa moci ɗátú ka Yɛusaléma, ina akɛ Simɛɔ́ni. Ɗátú ntɔa-ɗoni
na ntɔa-konda á Mokonga phê. Ɗáomɓondeaga Namisi á ɓaIsilaéli.
Mĕma á Mokonga ɗá kímoci na yɛ. 26 Mĕma á Mokonga ɗámŭbisi
gea, kákuɛku mosá á ɔna ka Kiísito mmbe Mɔkɔta anteki. 27 Mĕma á
Mokonga áonteka, ágɛ k'endu á Mokonga. Wa, ɓaɓɔkɔti ɓáɔmbika na
miki Yéso ka gɔɓa á nyɔngɔ nɛkɛ ɓíndɔ ɛɔphi ndea Mósa ayɔngi ka
phɔa akɛ. 28 Simɛɔ́ni áɔmbɛɗa miki ka njaga, áombeba Mokonga n'embɔ
ndee,

29 «Mɔkɔta! Mpɔ ye tɔ eme mbɛɗanigi nɛkɔ ómoɗeketa négɛ ka ɓɔjɛjɛ.
Nga, mɔkɔ nɛkɔ atɔtɔkɛani.
30 Ka nyɔngɔ nde iso ani aɔni ɓoamia nɛkɔ,
31 nnde ɗɔ́ɓɔngisigi k'iso á ɓakpa ɓɔbu:
32 ande gea owanga ka phangisia á ɓatɔa ka mŏkonda ɓɔbu,
n'ande phɔtɔ ɓoombia ka ɓatɔa-ekuna nɛkɔ, ɓaIsilaéli.»

33 Ɓaɓɔkɔti á Yéso ɓáotangaaga ka kema nde Simɛɔ́ni ɗáɔyɔnga ka
phɔa Yéso. 34 Mpɔ, Simɛɔ́ni áobisa njaga gŭ aɓɔ, áongoɗea amakɛ
Malía ɓe: «Eya, miki nde abiki gea, ɓaIsilaéli ɓásii ɓáguande, ɓuangbo
ɓâ găkɛ ŏmesia ka nyɔngɔ akɛ. Aɓande găkɛ mphangiɔ nde ɓakpa
ɓáyande. 35 Ande gea, kanisia á ka ɓɔsɔmɛa ndea suɓi á mĕma á ɓakpa
aubikanande. K'ɔɓɛ Malía, kokae á nyɔngɔ ndɔ aokiande ka mĕma ɓea
ngɔa.»

---

[t] **2.21** Ɔna ɓLw 12.3 Lók 1.31.

[u] **2.23** Ɔna Júa 13.2, 12.

[y] **2.24** Ɔna ɓLw 12.8.

Mɔɔtu-nyɔngɔ nke ina akɛ Ana

36 Mɔtu-nyɔngɔ nke ɗátú phɔtɔ k'ɔma ndɔ, ina akɛ Ana, muna-Phanuɛ́lɛ,
k'ekuna ndea Asɛ́i. Ɖátú phomi phɛ̂. Ɖáɓaiki na munyaakɛ ɓasaga ngia
njaga iɓɛ (7) k'eyamani á ka koseka akɛ. 37 Mbusa indɔ, áojiga nke á
kekusa na kaɓî ɗájusi basaga nkama ngia njaga isaɔ na gena (84),
n'atɔɔbɛɗanaga k'endu á Mokonga keiphe n'esa. Ɖáoikaga kanga á eaga
ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga. 38 Ka mbenɔ ndɔ tɔ, áɔsɛkɛɗa mosá aɓɔ.
Aombeba Mokonga, áɔtɔmiaga nyɔngɔ á miki Yéso ka ɓakpa ɓɔbu íɓundɔ
ɗáɓaoɓondeaga gea Mokonga áamisɛ Yɛusaléma.
39 Ɓágɔɓi ye moangɔ á ɛɔphi ndea Mɔkɔta, nnde ɗábisi ka nyɔngɔ á
ɓaniki, Yɔsɛ́phu na Malía ɓáosikianaga ka nji nɛɓɔ Najaléti á ka Galiláya.
40 Cɔ, miki ndɔ áɔmɔta, áokakamana ka mĕma, áotuma na kɔɓɔngɛ.
Ɓonjánja ékondi ndea Mokonga áoɓa ka yɛ.

Moganda Yéso k'endu ndea Mokonga

41 Cɔ, ɓaɓɔkɔti á Yéso ɗáɓaogaga na Yɛusaléma ka saga bui ka jaí á
Pasáka[a] . 42 Ka jaí moci, ɓî Yéso ɗátú na ɓasaga nkama na ɓaɓɛ (12),
ɓaɓɔkɔti akɛ ɓáonga ně na Yɛusaléma ɓíndɔ ɗátú asii nɛɓɔ. 43 Ɓii jaí ndɔ
asi ye, ɓáoja. Miki Yéso â tɔ ojiga na Yɛusaléma, abakɛ n'amakɛ ɓákaubɛ.
44 Ɓáokanisia te aotamba na ɓadakɛ. Ɓâ goto otamba esa moci, mpɔ,
ɓáokpanga kaɓa akɛ ka nkindi á ɓadaɓɔ na ɓakpa nde ɓáoúbanaga na ɓɔ,
45 ɓákamɔɔnɛ. Ka ɓondɔ, ɓâ goto oja na Yɛusaléma na ɓáonkaɓaga.
46 Ɓánkaɓi ye esa isaɔ, ɓáondonda k'endu á Mokonga n'aiki sɔsɔɓɛ
á ɓaphangigi, n'aɔɓɔka na úsianaga n'aɓɔ. 47 Ɓundɔ ɗáɓaɔmɔ̌ka, ɓɔbu
ɓáotangaaga ka nyɔngɔ á ubapha, na ɓoabi nɛkɛ. 48 Cɔ, ɓî ɓaɓɔkɔti akɛ
ɓámɔ̌ni ye, ɓáoianaga! Mpɔ amakɛ áongoɗea ɓe: «Hoo, miki nɛmɔ!
Ekende ŏsogi ně ɓende? Nga, eme n'abakɔ, mĕma asu atɔ́phɛngɛmani ka
nkaɓɔ akɔ.» 49 Áŏsikisia te: «Eke nde ɓoomokaɓea? Ɓókóuúba gea te,
akeni néɓɛ suɓendu ndea Abɛ?» 50 Ɓákaɗigimisɛ găkɛ cina á ɓoabi nɛkɛ.
51 Mbusa, â ye tɔ oga na ɓɔ na Najaléti, n'aɔɓɔka ɓaɓɔkɔti akɛ. Amakɛ
áoamba nyɔngɔ ndɔ bui anja ka mĕma akɛ. 52 Mpɔ Yéso áɔmɔta, â goto
oɓa na kɔɓɔngɛ phɛ̂, nndɔ áomɓɔngɛa Mokonga na ɓakpa[b] .

Ekuma ndea Yoáni Mɓatisi

(Ɔna phɔtɔ Mat 3. 1-12; Mál 1.1-8; Yoá 1. 19-28)

3 1 Nyɔngɔ nde ɗátú ka saga á ko nkama na ɓɔku (15) á koɓoamɛ
ndea moamɛ angbóngbó Tiɓɛíɔ[c] Kaisáa, Pɔntíɔ Pilátɔ ɗátú mɔkɔta ka

[a] **2.41** Ɔna ɓLw 23.6; Tɔl 16.1-4

[b] **2.52** Ɔna 1Sam 2.26; Mɛn 3.4

[c] **3:1** Tiɓɛíɔ ɗátú moamɛ angbóngbó á ɓaLɔ́ma mmbe dámpɛni Ogústɔ

Yudéa. Galiláya ɗátú kusi á kɔkɔta á Ɛlɔ́dɛ. Ituéa na Taakɔníti ɗátu kusi
á kɔkɔta á Philípɔ, muna-amakɛ na Ɛlɔ́dɛ. Abiléne ɗátú kusi á kɔkɔta á
Lisanía. 2 Anási na Kayápha ɗáɓatú ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga.
Ka saga ndɔ, nyɔngɔ á Mokonga áongona Yoáni muna-Jakaía ka nkanda,
áoɓa mɔtu-nyɔngɔ. 3 Áotamba ka nji bui á ka mpɛphɛ á Yɔɔdáni n'aǒphɛa
ɓakpa ɓe: «Kětiani tamɓea anu ajeɗe, ɓánoɓatisɛ, mpɔ Mokonga áimɛ
ɓojeɗe nɛnu.» 4 Cɔ, nnde ande tɔtɔkɛana á nyɔngɔ nde mɔtu-nyɔngɔ Isáya
ɗáɗundu gea,

«Ɛsɔ á nkpa aokoga ka nkanda gea,
Ɓɔngisiagani aphe ndea Mɔkɔta!
Mamisani kakɛ aphe kau, dɛ!
5 Eembe bui ɓátumisande.
Mamba, n'etondoo bui ɓásɛngɛande.
Ɔma nde aphe ěgbúki ɓámamisande dɛ!
Ɔma á etia-etia ɓáɓɔngisande.
6 *Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓɔbu ɓáɔnande gǎkɛ ɓoamia ndea Mokonga*[d].»

7 Cɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓáobika mɔtɛ á Yoáni ka ɓatisa aɓɔ. Yɛ â gǎkɛ
ǒngoɗea ɓe: «Ɛɓɔkɔti á kaɓokosa nde ca! Ani mmbe anúubisi tea esuia
ndea Mokonga nnde abiki? 8 Tɔtɔkisani pɛ ekuma ánjá ka úbisa gea
ɓokěti ye tamɓea anu ájeɗe. Ɓókóphangɛmbɛ égea sasanu te, tatasu ande
Abalaámu[e]. Cɔ, nennongoɗi gea, Mokonga ana ɓukpɛkpɛ á gaia á ɓ'ɛtɛ
nde, áomesia ɛɓɔkɔti ndea Abalaámu. 9 Ɓabisi ye tɔ eoka ka ɓokuu á me.
Mě buakɛ mmbe nn'aɔgɔmba na mbuka ánjá, ɓámbiande, ɓáommaka ka
nsa.»

10 Usɛsɛ á ɓakpa ɓáomúsia: «Ɓégeɛ gǎkɛ ɓo?» 11 Yoáni áǒsikisia:
«Nkpa nde a na ngɔmbɛ iɓɛ, ámophɛ mmbe nna na kau. Mmbe a
gǎkɛ n'eea, ágeɛ phɔtɔ ɓo.» 12 Ɓaphendisigi-manjanja, ɓâ phɔtɔ obika
k'aphe á oɓatisɔ. Ɓáongea Yoáni: «Mphangigi, ɓegeɛ nɛsu ɓo?» 13 Yoáni
áǒsikisia: «Ɓókophendisɛmbɛ ɓangɔa kɔnyénya nnde ɓánósosi phendisa
i.» 14 Ɓatɔa-emani ɓâ phɔtɔ omúsia: «Ɓesu gǎkɛ ɓegeɛ ɓo?» Áǒsikisia
ɓundɔ te: «Ɓókǒphendisɛmbɛ ɓakpa ɓangɔa ka mbɛa. Ɓókomutɛmbɛ
nkpa kema na tɔnga phɔtɔ nkpa kitɔngi á mbɛa. Endani tɔndɔ k'ophendɔ
nɛnu.»

15 Mpɔ ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓaoɓondeaga kema nde atɔtɔkɛanande,
ɓáoúsianaga ka měma aɓɔ ka phɔa Yoáni: «Ayo, Yoáni nna phɔ Kiísito?»
16 Yoáni â gǎkɛ ǒsikisia ɓakpa ɓɔbu gea: «Eme neonoɓatisa nɛmɔ k'iɓo.
Nkpa moci a gǎkɛ obika mbusa ani n'amɔnyényi ka ɓukpɛkpɛ. Kékeni
koɗa á ngoi á ɓiato nɛkɛ. Yɛ aámbé anóɓatisande ka Měma á Mokonga

---

[d] **3.6** Ɔna Isá 40.3-5.

[e] **3.8** Ɔna Yoá 8.33, 37, 39.

na ka nsa.» 17 «A bɛɗi ungɔ ka njaga akɛ ka pɛca mponga. Â gǎkɛ obisa
mponga ka tɛta, â ndiu otoɓoa tɔnɛ i ka nsa nde nn'aoimika.»
18 Ɓondɔ unge Yoáni ɗátú ɔ̌phɛaga ɓakpa mɔngɔ ásii Nyɔngɔ Ánjá ndea
Mokonga. 19 Mbusa, Yoáni áomphekeaga Moamɛ Ɛlɔ́dɛ ka nyɔngɔ nde
ɗámuki Ɛlɔdía, nka-muna-amakɛ phɔtɔ na ka nyɔngɔ ájeɗe-jeɗe nde
ɗági. 20 Gǔ indɔ, Ɛlɔ́dɛ â goto ogea ɓojeɗe, áomakea Yoáni ka mekakɔ.

Ɓatisa á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 3.13-17; Mál 1.9-11)

21 Mbusa á Yoáni ɓatisa á ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓatú oa, â phɔtɔ
omɓatisa Yéso. Cɔ, ɓî Yéso ɗáɔmɛma, koba áokoɗokana, 22 Měma á
Mokonga áodida gǔ akɛ n'aǒphangisia ɓea mboe. Ɛsɔ áɔɔkɛkana n'atoki
na koba, áogea: «Onde miki nɛmɔ ékondi. Ne na maseye k'oɓɛ[ɛ].»

Ina á ɓatɔa k'ekombɔ ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 1. 1-17)

23 Yéso ɗátú na ɓasaga ɓea nkama isaɔ ɓî akpangi ekuma nɛkɛ.
Ɓakpa ɗáɓaoúba te, ande Muna-Yɔséphu, mmbɔ muna-Ɛlí, 24 mmbɔ
muna-Matáti, mmbɔ muna-Láwi, mmbɔ muna-Mɛ́lki, mmbɔ muna-Yana,
mmbɔ muna-Yɔséphu, 25 mmbɔ muna-Matatía, mmbɔ muna-Amɔ́si, mmbɔ
muna-Naúmu, mmbɔ muna-Ɛsíli, mmbɔ muna-Nágɛ, 26 mmbɔ muna-Máti,
mmbɔ muna-Matatía, mmbɔ muna-Simɛ́i, mmbɔ muna-Yɔsɛ́ki, mmbɔ
muna-Yɔ́da, 27 mmbɔ muna-Yɔ́ána, mmbɔ muna-Lɛ́sa, mmbɔ muna-
Jɛuɓaɓɛ́li, mmbɔ muna-Saltiɛ́li, mmbɔ muna-Nɛ́i, 28 mmbɔ muna-Mɛ́lki,
mmbɔ muna-Adi, mmbɔ muna-Kɔsámu, mmbɔ muna-Ɛlmadámu, mmbɔ
muna-Ɛi, 29 mmbɔ muna-Yɔsúa, mmbɔ muna-Ɛliɛjɛ́ɛ, mmbɔ muna-Yɔímu,
mmbɔ muna-Matáti, mmbɔ muna-Láwi, 30 mmbɔ muna-Simɛɔ́ni, mmbɔ
muna-Yúda, mmbɔ muna-Yɔséphu, mmbɔ muna-Yɔnámu, mmbɔ
muna-Ɛliakímu, 31 mmbɔ muna-Mɛlɛ́a, mmbɔ muna-Mɛ́na, mmbɔ
muna-Matáta, mmbɔ muna-Natáni, mmbɔ muna-Daúdi, 32 mmbɔ
muna-Yɛ́sɛ, mmbɔ muna-Ɔbɛ́di, mmbɔ muna-Boáji, mmbɔ muna-Salmɔ́ni,
mmbɔ muna-Nasɔ́ni, 33 mmbɔ muna-Aminadábu, mmbɔ muna-Adimíni,
mmbɔ muna-Aani, mmbɔ muna-Ɛsilɔ́ni, mmbɔ muna-Pɛlɛ́si, mmbɔ
muna-Yúda, 34 mmbɔ muna-Yakɔ́bɔ, mmbɔ muna-Isáka, mmbɔ
muna-Abalaámu, mmbɔ muna-Tɛ́la, mmbɔ muna-Naɔ́li, 35 mmbɔ
muna-Sɛlúgu, mmbɔ muna-Lɛ́u, mmbɔ muna-Pɛlɛ́gi, mmbɔ muna-Ɛbɛ́li,
mmbɔ muna-Sɛ́la, 36 mmbɔ muna-Kainána, mmbɔ muna-Aluphakisádi,
mmbɔ muna-Sɛ́mu, mmbɔ muna-Nɔ́a, mmbɔ muna-Lamɛ́ki, 37 mmbɔ
muna-Mɛtusɛ́la, mmbɔ muna-Ɛnɔ́ki, mmbɔ muna-Yaɛɛ́di, mmbɔ

[ɛ] **3.22** Ɔna Jab 2. 7; Isá 42.1.

muna-Maaléli, mmbɔ muna-Kainána, 38 mmbɔ muna-Ɛnɔ́si, mmbɔ
muna-Séti, mmbɔ muna-Adámu, mmbe ɓa á Mokonga.

Nketi antombigi Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 4.1-11; Mál 1.12-13)

4 1 Mbusa indɔ Yéso áotoka na Yɔɔdáni n'atumi na Měma á Mokonga.
Měma ndɔ áɔnsɔndɔɛa ka nkanda. 2 Kó, Nketi áontombaga esa nkama
gena (40). Cɔ, ka ɓesa ndɔ bui, Yéso n'ǎna tanda oeaga. Mbusa indɔ, nja
áɔmbɛda. 3 Nketi áongea: «Aoɓá n'onde Muna-Mokonga, sosea phɔ ɛtɛ
nde áɓɛ mokati.» 4 Yéso â gǎkɛ onsikisia te: «Ɓuku á Mokonga agie, nkpa
nna tɔ oenda k'eea[g].»
5 Nketi áɔmɛɛa mosá, áonɗaphisa gǔ á mamba, mɔngɔ imoci, áɔmɔɔnisa
koɓoamɛ bui á ka mǒkonda. 6 Aongea: «Nekophande kɔkɔta á koɓoamɛ
nde bubui, na ɓoombia i bui. Nga, nndɔ bui ɗáɓamopi. Eme aámbé ne tɔ
ogaba ka nkpa nde nekondi. 7 Cɔ, aoɓá n'ogbuki muanku mosá ani, bubui
áɓa tɔ akɔ.» 8 Yéso â gǎkɛ onsikisia: «Ɓuku á Mokonga agie, ‹Gbuka tɔ
muanku akɔ mosá á Mɔkɔta nɛkɔ Mokonga. Ɔ́mbɛɗaneɛgɛ tɔ yɛ sasakɛ[h].›»
9 Nketi â goto ɔmɛɛa mosá na Yɛusaléma, áonɗaphisa gǔ endu á
Mokonga. Aongea: «Aoɓá́ n'onde Muna-Mokonga ɗoni, ómaka phɔ ka
oɗo. 10 Nga, ɓuku á Mokonga agi, ‹Ěsoseande ɓamalaeka nɛkɛ, ɓákoambɛ.
11 Ɓákoambande ka njaga aɓɔ gea te, ecinji akɔ kaɓɛtɛkanɛmbɛ k'ɛtɛ[i].›»
12 Yéso áonsikisia te: «Ɓuku á Mokonga agi phɔtɔ, ‹Kontombɛgɛ mɔnɔ
Mɔkɔta nɛkɔ Mokonga[j].›»
13 Ɓii Nketi agɔɓi ye tombaga ndɔ bui, â ye tɔ onɗeketa, áoga oɓondea
esa nɛngbo.

Yéso akpangi bɛɗanaga ekuma nɛkɛ ka Galilaía

(Ɔna phɔtɔ Mat 4.12-17; Mál 1.14-15)

14 Yéso áoja na Galiláya, ɓukpɛkpɛ á Měma á Mokonga n'atumi ka
měma akɛ, mbino akɛ áɔɛmba ka nji bui á ka mpɛphɛ. 15 Áophangiaga
k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda, ɓakpa ɓɔbu ɓáonɗokomisa.

Yaga á Yéso ka Najaléti

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.53-58; Mál 6.1-6)

16 Mbusa á wa, áoga na Najaléti ɔma nde ɗáɓamɔtisi. Esa á saɓato,
áongia k'endu á ɓɔphɛi ɓíndɔ ɗátú ogeaga. Mpɔ, áoma ka tanga.
17 Ɓáomopha ɓuku ndea Isáya. Aoukua u, áoɗonda ɔma nde ɓáɗundu,

---

[g] **4:4** Ɔna Tɔl 8.3.
[h] **4.8** Ɔna Tɔl 6.13.
[i] **4.11** Ɔna Jab 91.11-12.
[j] **4.12** Ɔna Tɔl 6.16.

18 «Mĕma á Mɔkɔta amɔgɔni,
ámɔsɔ̌mbu ka tɔ̌miaga á ɓatɔa-ɓuyɛnɛ Mbino Ánjá.
Â phɔtɔ omoteka ka ubisa á ɓatɔa-mekakɔ esa á juana aɓɔ
na koɗa íso á ɓakeíme-íme,
na phuia á ɓakusi ka kɔkɔɓɛ,
19 na tɔ̌mia á saga á ngomi ndea Mɔkɔta[k] .»
20 Wa, áoikita ɓuku ndɔ, áomopha mbɛɗanigi á k'endu á ɓɔphɛi, áoika ka phɛa aɓɔ. Ɓakpa ɓɔbu ɓáontumia n'iso, 21 Yéso áŏngoɗea ɓe: «K'esande nyɔngɔ ndɔ ɓɔɔki atɔtɔkɛani.» 22 Nyɔngɔ nɛkɛ áɔ̌ɓɔngɛa ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓaɔmɔ̌ka nga, ɓoabi ndɔ ɗátú á ketangaɔ. Ɓáoúsianaga: «Nna phɔ muna-Yɔséphu aámbé?»
23 Mpɔ Yéso áŏsikisia ɓoabi: «Ɗoni, ómongoɗeani phɔ mɛní ndee, ‹Nsaku, ósakoa sasa akɔ.› Cɔ, gea phɔ wani nyɔngɔ ndɔ ɓɛtɔɔki n'ogi na Kapɛɛnaúmu nga, wani ande nji nɛkɔ.» 24 «Nenongoɗi ɗoni gea: Nna na mɔtu-nyɔngɔ nde ɓánsɛsimbe mɔnɔ ánjá ka nji nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana.
25 Eya, ka saga ndea Ɛlía, ɓake á kekusa ɗáɓaɓiki phê ka Isilaéli. Mbua ɗákaɔɔka ka ɓasaga ɓasaɔ na gbutuka. Monganya áogua ka mŏkonda bui[l] . 26 Nna na k'aɓɔ nde Mokonga ɗánteki Ɛlía mɔtɛkɛ, â tɔ onteka mɔtɛ á nke á kekusa ɓa ka Jaɛpáta, nji á Sidɔ́na[m]. 27 Ka saga á mɔtu-nyɔngɔ Ɛlisa, ɓatɔa-sŭ ɗáɓaɓiki suɓi á ɗaIsilaéli. Nna na kabɔ mmbe ɗáami, nǎna tɔndɔ Namáni, ntɔa ka Sulía[n] .»
28 Ɓii ɓáɔki ye ɓo, ɓɔbu ɓáɔɓɛa phê suɓi á endu á ɓɔphɛi. 29 Ɓáŏmesia, ɓáonjuanisa Yéso ka ngba á kenombe, ɓáontaisa gŭ á mamba nde ɗáɓaphɛki Najaléti kau, ka gea ɓántingisiɛ k'eembe. 30 Yɛ â gǎkɛ ŏsoɗokana, áoga nɛkɛ.

Amisa á ntɔa-kukwa á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mál 1.21-28)

31 Mpɔ, Yéso áodida ka kenombe moci á ka Galiláya nnde ɓáɔɔphana Kapɛɛnaúmu. Áŏgoisaga ɓakpa k'esa á saɓato. 32 Ɓɔ, ɓáotangaaga phê, nga ɓɔphɛi nɛkɛ ɗátú na kɔkɔta kau. 33 Cɔ, nkpa moci ɗátú k'endu á ɓɔphɛi, ɓansombo na ɓámbɛɗi. Aokoga akpɛ. 34 «Ho! Yéso ɓa Najaléti ekende ɓeogi ně? Obiki kosótindisa? Neokoúba: Onde Ntɔa-ɓonjánja ndea Mokonga.» 35 Yéso áŏkeea ɓansombo: «Kɔɓani! Juanani ka nkpa nde!» Mpɔ, ɓansombo ɓáontenea nkpa ndɔ ka oɗo gbu! Mosá á ɓakpa ɓɔbu. Ɓansombo ɓáontoka. Kema kangeɛ nkpa ndɔɔ. 36 Ɓakpa ɓɔbu ɓáoyayama, ɓáoúsianaga: «Ogi ɓóo! Nyɔngɔ sina nde? Mogaa nde ĕɓîgi

[k] **4.19** Ɔna Isá 61.1-2.
[l] **4.25** Ɔna 1 Bak 17.1.
[m] **4.26** Ɔna 1 Bak 17.8-16.
[n] **4.27** Ɔna 2 Bakɔta 5.1-14

ɓansombo? Nna kɔkɔta akpɛ unge? Ɓansombo ɓátoki ka nyama á nkpa ɓende?» 37 Ɓondɔ unge ɓoombia á Yéso, áondanda ka nji ndɔ bui.

Yéso aǒamisa ɓatɔa-esambɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.14-17; Mál 1.29-34)

38 Yéso ajuani ye k'endu á ɓɔphɛi, áoga k'endu ndea Simɔ́ni. Ama-nkakɛ na Simɔ́ni ɗátú na jonga akpɛ. Ɓáɔmmɛma Yéso, ágeɛ ka kema ka phɔakɛ. 39 Cɔ, Yéso áɔgɔtɔma gǔ akɛ, áokeea jonga, jonga ndɔ áosia. Kěkɛ ndɔ, nke ndɔ áoama, áoúnanaga ka ɓɔ.

40 Ka gǎ á mani, ɓakpa ɓáombikia Yéso na ɓasambi ɗanga-ɗanga. Áǒbisia njaga moci-moci, áǒamisa. 41 Ɓansombo ɓâ phɔtɔ ojuana ɓásii na ɓáokoga: «Onde Muna-Mokonga!» Yɛ, â ndiu ǒkeea, áǒdakanisa, ka nyɔngɔ nde, ɗáɓaubi gea, Yéso ande Kiísito.

Yéso aophɛa suɓi á ntua á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda.

(Ɔna phɔtɔ Mál 1.35-39)

42 Ka koɗokanaga á esa, Yéso áoga ka nkanda. Ɓakpa ɓásii ɓâ gǎkɛ onkaɓa, ɓáondonda, ɓáongea: «Kosóɗeketɛmbɛ.» 43 Â gǎkɛ ǒgea: «Mokonga amoteki gea, nɛ́tɔ̌mɛɛgɛ phɔtɔ Mbino Ánjá á koɓoamɛ nɛkɛ ka nji nɛngbo.» 44 Mpɔ, Yéso áotutuisa ɓɔphɛi á Mbino Ánjá k'endu á ɛmɛmi á ɓaYúda bui ndea Yudɛ́a.

Yéso eɓɔphani ɓagoigi á ka mosá-mosá

(Ɔna phɔtɔ Mat 4.18-22; Mál 1.16-20)

5 1 Esa imoci Yéso ɗáiki ka mocii á etǔ Gɛnɛjaɛ́ti[o]. Usɛsɛ á ɓakpa ɓáɔmɓɔkanisa nga, ɗáɓatúokonda ɔka nyɔngɔ á Mokonga. 2 Wa, Yéso áɔɔna koko iɓɛ ka mocii íɓo, nndɔ ɓaɔphigi ɗáɓatoki suɓi i. Ɓɔ gǎkɛ, ɗáɓatú ɔɓɔngisia moaɓɔ nɛɓɔ. 3 Mpɔ Yéso áokamɓea ka koko ndɔ moci nnde á Simɔ́ni, áɔmmɛma yɛ, átutuisɛ koko ɗanga ábɔa n'ɔɓɛɛ. Yéso áoika ka koko, áǒgoisaga usɛsɛ á ɓakpa. 4 Agɔɓi ye yɔnga, áongoɗea Simɔ́ni: «Cɔ, tutuisa phɔ koko ka kiba, ɓómakɛ moaɓɔ nɛnu k'ephenga.»

5 Simɔ́ni áongea: «Mphangigi, ɓekisima tambaga kala na kaɓî esa age osa, ɓékekambɛ tanda. Cɔ, ka nyɔngɔ nde omososi, nemakande moaɓɔ.» 6 Ɓii ɓámaki ye u, ɓasu ɓáotá ɓásii phê. Moaɓɔ nɛɓɔ áokpanga kakokanaga[ɔ]. 7 Mpɔ, ɓáǒɔphana ɓadaɓɔ na njaga gea, ɓábikɛ na koko nɛɓɔ ka enga aɓɔ. Ɓábiki ye, ɓáotumisa koko bui, puu! Koko iɓɛ ndɔ n'akpangi ye tɔta.

---

[o] **5.1** etǔ Gɛnɛjaɛ́ti ande ina nɛngbo á etǔ á Galiláya. Ɔna Mál 6.53 na miki á nyɔngɔ

[ɔ] **5.6** Ɔna Yoá 21.6

8 Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ aɔni ye ɓo, áogbuka moanku akɛ mosá á Yéso, áongea:
«Mɔkɔta, toka ka mpɛphɛ ani nga, nende ntɔa-ɓojeɗe.» 9 Nga, kɔɓɔɓɔkɔ
ɗámbɛdi yɛ na ɓadakɛ ɓɔbu ka nyɔngɔ á ɓasu ɓásii ndɔ ɗáɓaté ka
moaɓɔ. 10 Yakɔ́ɓɔ na Yoáni, ɓana-Jɛbɛdáiɔ ɓadakɛ na Simɔ́ni, ɓɔ phɔtɔ
ɗáɓatú na kɔɓɔɓɔkɔ kimoci na yɛ. Cɔ, Yéso áongoɗea Simɔ́ni: «Koɓɛmbɛ
na kɔɓɔɓɔkɔ. Kpanga á kɛ̌kɛ nde, oɓande mɔphigi á ɓakpa.» 11 Mpɔ,
ɓáodunduisa koko kubi, ɓáoɗeketa bui, ɓáomɓea Yéso.

Yéso an'amisi ntɔa-sǔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.1-4; Mál 1.40-45)

12 Mbenɔ nde Yéso ɗátú ka nji moci, nsambi áombikia. Nsambi ndɔ
ɗátú na sǔ nde ɗáɛmbí nyama akɛ bui! Amɔ̌ni ye Yéso, áɔgɔtɔma na
kaɓî endɔndɔ akɛ age ogbondoa oɗo, áonɗengemisaga ɓe: «Mɔkɔta,
ómosokosea! Neoúba gea ona ɓukpɛkpɛ á sokosa ani aoɓá n'okondi.»
13 Yéso áonanoa njaga, áɔndunga, áongoɗea te: «Cɔ nekondi, neosókoɛi.»
Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, sǔ áontoka. 14 Mpɔ, Yéso áongoɗea te: «Kɔntɔmiɛ mɔnɔ nkpa.
Gǎ ndiu óphangisiɛ mosá á ntoɓei-phɛa ndea Mokonga na opha akɛ
ɔphɛɔ ɓíndɔ Mósa asosi ka nyɔngɔ á sókosea ntɔa-sǔ. Nndɔ áɓɛ mphangiɔ
ka ɓɔ gea oami.» 15 Ɓoombia ndea Yéso â gǎkɛ ondanda phê. Usɛsɛ á
ɓakpa ɓásii ɓáombikia k'aphe á ɔka nyɔngɔ nɛkɛ na amisa á kukwa nɛɓɔ.
16 Yéso ɗá gǎkɛ ogaga ka nkanda ka mɛma á Mokonga.

Amisa á nɗɔti

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.1-8; Mal 2.1-12)

17 Esa imoci, ɓî Yéso ɗáophangiaga, ɓaPhaisáyɔ na ɓaphangigi-ɛɔphi
ɗáɓaiki ka mpɛphɛ akɛ. Ɗáɓatoki ka nji ɗanga-ɗanga á ka Galiláya n'inde
á ka Yudéa n'inde á kenombe á Yɛusaléma. Ɓukpɛkpɛ á Mɔkɔta Mokonga
ɗátú suɓi akɛ ka amisa á ɓasambi. 18 Wa, ɓakpa ɓáobika na ɓánkumbi
nɗɔti k'eka. Ande gea, nyama akɛ bui na nn'aoemana. Ɓáokaɓa, ɓángisɛ
mosá á Yéso suɓendu. 19 Ɔma á nyɛ́nya ɗákátú gǎkɛ ɓei, ka nyɔngɔ á
usɛsɛ á ɓakpa. Ka ɓondɔ, ɓáonɗapha nɛ̌ bakijɔ[p]. Ɓáophoa ɔma moci,
ɓáondidisa nɗɔti ndɔ n'atɔ k'eka ka nkindi á ɓakpa mosá á Yéso suɓendu.
Ɓáonkisa ka nkindi á ɓakpa, mosá á Yéso. 20 Aɔni ye ɓeekea nɛɓɔ, Yéso
áongea nɗɔti te: «Moko, ɓojeɗe nɛkɔ aimiki.»
21 Mpɔ, ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ ɓáoianaga: «Mogaa nde ande
ani ka yɛ bóma á Mokonga ɓende? Ani mmbe aɔtɔka n'aimi ɓojeɗe na
nna tɔndɔ Mokonga sasa akɛ[s] ?» 22 Ɓii Yéso, ɗáubi ianaga aɓɔ, áǒngoɗea

---

[p] **5.19** BaYúda dábaɔphɛka endu nɛbɔ báɔbisa ɔma á umbia k'égo na bádindi na oɗo. Ka mophɛkɔ nɛbɔ, ɗáɓatú na mogombagomba nde dábaodapha na kia kau.

[s] **5.21** *Bóma á Mokonga.*: Ɔna ɓaLáwi 24.16 *Na nna tɔndɔ Mokonga sasa akɛ*: ɔna Jab 103.3; Isá 43.25.

ɓe: «Ka nyɔngɔ sina nde ɓona nkoko á ianaga nde suɓi á mĕma anu?
23 Kema sina nde aáphoo ka yɔnga i, ‹Bojeɗe nɛkɔ aimiki›, na yɔnga, ‹Ma!
Ótambɛ!›? 24 Cɔ, nekondi ɓóúbɛ gea, eme Muna-Nkpa, nena kɔkɔta á ima
á ɓojeɗe ka mŏkonda.» Mpɔ, áŏphaia, áongoɗea nɗɔti te: «Ma! Bɛɗa eka
nɛkɔ, ósikianɛgɛ mɔtɛakɔ.» 25 Kĕkɛ ndɔ, áoma mosá á ɓakpa ɓɔbu, áɔbɛɗa
eka nde atóɗé kau, áosikianaga mɔtɛa akɛ n'aombeba Mokonga. 26 Ɓakpa
ɓɔbu ɓáotangaaga, ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ, ɓâ găkɛ ombeba Mokonga,
ɓáogea: «Ai! Ɓɛɔni ketangaɔ k'esande.»

Yéso amophani Láwi

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.9-13; Mál 2.13-17)

27 Mbusa á wa, Yéso áojuana, áɔmɔ̌na mphendisigi-manjanja,
ina akɛ nde Láwi, n'aiki ka ntua á phendisaga á manjanja.
Yéso áongoɗea: «Ómoɓea.» 28 Wa, Láwi áoɗeketa bui, áoma,
áomɓea.
29 Mbusa, Láwi áɔɓɔngisiaga jaí mɔtɛakɛ ka phɔa Yéso. Áŏdondanisa
ɓakpa ɓásii na ɓadakɛ ɓaphendisigi-manjanja. Ɓáoika k'ɔma á eaga.
30 Mpɔ, ɓaPhaisáyɔ na ɓadaɓɔ ɓaphangigi-ɛɔphi, ɓáɔ̌ngɔngɔnɛaga
ɓagoigi ndea Yéso: «Ka nyɔngɔ sina nde ɓooeaga na noa kimoci
na ɓaphendisigi-manjanja na ɓatɔa-ɓojeɗe ɓunɛngbo?» 31 Yéso
â găkɛ ŏsikisia te: «Ɓasambi ɓáunge ɓána siki á nsaku. Nna
ɓunde ɓánaosamba. 32 Kebiki k'aphe á ɔphana á ɓatɔa-ɓonjánja.
Nebiki ndiu ka ɔphana á ɓatɔa-ɓojeɗe gea, ɓákĕtiɛ tamɓea
aɓɔ.»

Moangɔ á Yéso ka kema á kala

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.14-17; Mal 2.18-22)

33 ƁaPhaisáiɔ ɓáomúsia Yéso: «Ɓagoigi ndea Yoáni na ɓundeasu
ɓáoikaga kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga. Cɔ, ekende
ɓundeakɔ, ɓá găkɛ oeaga na noa?» 34 Yéso áŏsikisia: «Ɓatɔa-ɛkɛka
ɓáikimbɛ mɔnɔ kanga á eaga na mŏko á ɛkɛka a kimoci n'aɓɔ? Ɓɛɛndɔ.
35 Esa kájumbɛ ɓî ɓándungaeka mŏko-ɛkɛka. Wandɔ unge, ɓáikaeka
kanga á eaga.»
36 Yéso â phɔtɔ ŏngoɗea mɛní ndee: «Nna na nkpa nde aonyua phaeka á
bɔngɔ á kĕkɛ ka jukanisa i na bɔngɔ á kala. Aogea ɓo, áotukatuka nndɔ á
kĕkɛ. Nndɔ á kala kágamanɛku na phaeka indɔ á kĕkɛ.» 37 «Ka asii ndeasu
ɓánaoɗukia moseɓa suɓi á ntuka á kala nde ɓáɓɔngisigi na mpoko á
nyama. oogea ɓó, mbenɔ nde makana aɔɛma áobóma ntuka. Makana na
ntuka bui áoújukana. 38 Akeni ndiu ɗukia á moseɓa suɓi á ntuka á kĕkɛ.»
39 «Nkpa aye onoa mocenja, kakondɛ ye nnde moseɓa. Â ye tɔ ogea,
mocenja unge aánja.»

Yéso Mɔkɔta á saɓato

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.1-8; Mál 2.23-28)

6 1 K'esa á saɓato moci, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, ɗáɓaɔnyɛ́nya ka
ciko. Ɓagoigi nɛkɛ ɓáokɔɔa mbuka, ɓáotikima na njaga, ɓáoea u[t].
2 ƁaPhaisáiɔ ɓunɛngbo ɓáǒngoɗea: «Ɓɔɔbɛɗanaga ekuma k'esa á saɓato
na ɓáimisii kaɓo[u]?» 3 Yéso áǒsikisia: «Ai! Ɓókótangi ɓíndɔ Daúdi na
ɓadakɛ ɗáɓagi nja n'ɛ̌bɛdi? 4 Daúdi dángi k'endu á Mokonga, áɔbɛda
mokati á ɔphɛɔ áoea, â phɔtɔ ǒpha ɓadakɛ. Mokati ndɔ ɗátú ndiu tɔ ka
ɓatoɓei-phɛa ɓíndɔ ɛɔphi nɛsu ɗě̌sosi tɔ ɓɔ ka ea i.»[y]. 5 Mpɔ, Yéso â phɔtɔ
ǒngoɗea: «Eme Muna-Nkpa aámbé nende Mɔkɔta á saɓato.»

Amisa á nkpa njaga akɛ na káoemana

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.9-14; Mál 3.1-6)

6 Ɗátú ye esa nɛngbo á saɓato, Yéso áongia k'endu á ɓɔphɛi, áogoisaga.
Nkpa moci ɗátú kuɓei, njaga akɛ á mǔku n'aphɛphi. 7 Wa ndɔ, ɓaPhaisáyɔ
na ɓaphangigi-ɛɔphi ɗáɓáɔmɔnjia Yéso bǐbíbí ka uba ámbé anamisande
ka ɓakpa esa á saɓato, ka gea ɓáɓɛ na nyɔngɔ nde ɓántɔnga nde
kau.
8 Wa, ɓî Yéso ɗáubi kanisia nɛɓɔ á ɓɔsɔmɛa, áongoɗea ntɔa-kiɗɔti á
njaga ndɔ: «Ómesia, ómɛ mosá á ɓakpa.» Áǒmesia, áoma mosá aɓɔ. 9 Mpɔ
Yéso áǒngoɗea: «Nenúusi ɓe: Kema sina ɛɔphi nɛsu asosi gea i k'esa á
saɓato? Kaɓɛ gea kema ánjá, kaɓɛ kema ájeɗe? Kaɓɛ amisa á nkpa, kaɓɛ
kusa akɛ?» 10 Áǒɔnjia ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓantimbi, áongoɗea ndɔti:
«Cɔ, nanoa njaga akɔ!» Áonanoa njaga akɛ, áoama. 11 Mpɔ, esuia akpɛ
â ye tɔ ǒbɛɗa ɓaPhaisáyɔ na ɓaphangigi-ɛɔphi. Ɓáokpanga usianaga:
«Ɓengeande Yéso ɓo?»

Sɔmbɔa á ɓateki nkama na ɓaɓɛ (12)

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.1-4; Mál 3.13-19)

12 Ka matu ndɔ, Yéso áoga ka mamba k'aphe á mɛma á Mokonga.
Áɔkɛisa esa k'ɛmɛmi. 13 Ka mɓimba, áǒɔphana ɓagoigi nɛkɛ, áǒsɔmbɔa ka
ɓɔ nkama na ɓaɓɛ (12), â phɔtɔ ǒsua ɓateki. 14 Ina aɓɔ aunge: Simɔ́ni,
mmbɔ Yéso ɗánsuu Pɛ́tɛɛ, muna-amakɛ Andeé, Yakɔ́ɓɔ, Yoáni, Philípɔ,
Batɔlɔmáiɔ, 15 Matayɔ, Tɔmá, Yakɔ́ɓɔ muna-Alpháiɔ, Simɔ́ni mmbe
ɗáokaɓa tokisa á nji nɛɓɔ ka kɔkɔɓɛ, 16 Yúda muna-Yakɔ́ɓɔ, na Yúda
Isikaliɔ́ta, mmbɔ ɗántɔngi Yéso.

---

[t] **6.1** Ɔna waLáwi 23.5-14; Tɔl 23.26

[u] **6.2** Ɔna Júa 34.21

[y] **6.4** *mokati ɔ́phɛɔ*Ɔna 1 Sam 21.2-7; *ɗátú tɔ ka batɔbɛi-phɛa ndea Mokonga* Ɔna ɓaL 24. 9

Yéso aogoisaga na amisa á ɓatɔa-esambɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 4.23-25)

17 Cɔ, Yéso áodida na ɓɔ, áomamaga ka ntanda. Wa, ɓagoigi
ɗáɓadondani ɓásii. Usɛsɛ ángbó á ɓakpa na ɓátoki na Yɛusaléma na
nji nɛngbo ndea Yudéa[a], ɗáɓatú phɔtɔ wa, kimoci na ɓatɔa na Tílɔ
na Sidɔ́na. 18 Ɓɔbu ɗáɓabiki ɔmɔɔka Yéso na ka amisa á kukwa nɛɓɔ.
Ɓatɔa-kukwa á ɓansombo ɗáɓaami phɔtɔ. 19 Ɓakpa ɓɔbu ɗáɓaokaɓa booa
akɛ nga, ɓukpɛkpɛ á ɓoamia ɗáotoka ka yɛ na amisa aɓɔ ɓɔbu.

Ɓɔjɛmɛ na tambaga

(Ɔna phɔtɔ Mat 5.1-12)

20 Yéso áɔ̌ɔnjia ɓagoigi nɛkɛ áǒngoɗea,
«Maseye ka ɓenu ɓatɔa-ɓuyɛnɛ nga, koɓoamɛ ndea Mokonga ande anu.
21 Maseye ka ɓenu íɓundɔ ɓookua na nja kɛ̌kɛ nde nga, ɓokutande.
Maseye ka ɓenu íɓunde ɓoogama kɛ̌kɛ nde nga, ɓɔtɛbande.
22 Maseye ka ɓenu ɓî ɓakpa ɓáonókangea, ɓáonóphaphea, ɓáonóbóma,
ɓáonóyága ka nyɔngɔ ani, eme Muna-Nkpa. 23 Guani jaí k'esa ndɔ,
ɓɛkagani na maseye nga, ɓoɓande n'ophendɔ ángbó na koba.
Nga, ɓondɔ unge ɓatataɓɔ ɗáɓěsoni ɓaɔtu-nyɔngɔ[b].»
24 «Ngomi ka ɓenu ɓatɔi! Nga, ɓo ye tɔi ɓonjánjá ínɛnu bui.
25 Ngomi ka ɓenu íɓunde ɓona eea ásii kɛ̌kɛ nde nga, nja anóguiande.
Ngomi ka ɓenu íɓundɔ ɓootɛba kɛ̌kɛ nde nga, ɓoɓande ka kekusa na
ngamɔ.
26 Ngomi ka ɓenu íɓundɔ ɓáonógama,
ka nyɔngɔ á kema ánjá nde ɓoogea nga, ɓondɔ unge ɓatataɓɔ
ɗáɓaǒgeea ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa.»

Ekondi ka ɓaɓíɓia

(Ɔna phɔtɔ Mat 5.38-48; 7.12a)

27 Nenongoɗi ɓenu íɓunde ɓɔmɔɔka: Ókondani ɓaɓíɓia anu, geani
ánjá ka ɓunde ɓánokangei. 28 Bisani njaga gŭ á ɓunde ɓáɔnɔsɛmɛaga,
mɛmani Mokonga ka phɔa ɓakpa nde ɓáɔnokpetekea na nyɔngɔ ka
mbɛa. 29 Ɓáɔkɔɓɛta ka ngaga moci, mpháia phɔtɔ ngaga ímbɔ ajigi. Kaɓɛ
nkpa n'aɓɛɗi ngɔmbɛ nɛkɔ á phiɔ, nɗeketea phɔtɔ ngɔmbɛ á k'egogo.
30 Nkpa nde aɔkɔmɛma kema, mopha u. Aoɓá nkpa n'akuuti kema nɛkɔ,
kogeɛmbɛ ye áosikisiɛ. 31 Nnde ɓokondi ɓakpa ɓágeɛ ka phɔa anu, geani
phɔtɔ ɓó ka phɔa aɓɔ.

---

[a] **6.17** Ɔna Lók 1.5 Ka miki á nyɔngɔ nnde: Ina ndɔ *Yúdɛa*akumi tɔ Palɛstina bubui

[b] **6.23** Ɔna 2 Nyɔngɔ á besa 36.16; Ekuma á baTeki 7.52

32 Akoɓa na ɓǒkondi tɔ ɓunde ɓánokondi, obebɔ sina ɓoseɓeande? Ka
nyɔngɔ nde ɓatɔa-ɓojeďe ɓá phɔtɔ ǒkonda ɓunde ɓékondi. 33 Akoɓa na
ɓo tɔ ogea ánjá ka ɓunde ɓáonógeea ánjá obebɔ sina ɓoseɓeande? Ka
nyɔngɔ nde ɓatɔa-ɓojeďe ɓá phɔtɔ ogea ɓo. 34 Akoɓa na ɓǰɛkisi tɔ ɓundɔ
ɓoseɓei gea ɓánojisiande, obebɔ sina ɓoseɓeande? Nga, ɓatɔa-ɓojeďe
ɓá phɔtɔ ǰɛkisa ɓadaɓɔ ɓatɔa-ɓojeďe ka gea ɓésikisiɛ tɔndɔ nndɔ
ɓátɔɛkisi.
35 Nna ɓo. Ókondani ndiu ɓaɓíɓia anu. Ógeeani ánjá. Ɔɛkisani kanga á
seɓea á jisia anu. Mpɔ, ophendɔ nɛnu áoɓa ángbo. Ɓóoɓa ɓana-Mokonga
Mmbe a na kɔkɔta bui. Nga, yɛ, a anjánjá ka ɓundɔ ɓána n'obebɔ na
ɓunde ɓa ájeďe. 36 Cɔ, ókuiani ɓakpa ngomi ɓíndɔ Abanu aǒkuia ɓakpa
ngomi.

Ɓáni na inyamɛ sɔsɔɓɛ anu

(Ɔna phɔtɔ Mat 7.1-5)

37 Ɓókotenɛmbɛ nyɔngɔ á nkpa ka gea, ɓákatenɛmbɛ nyɔngɔ ínɛnu.
Ɓókotenembɛ nyɔngɔ á ɓakpa ka gea, ɓákatenembe nyɔngɔ ínɛnu
akpɛ. Imani ɓojeďe nde ɓakpa ɓágii ka phɔanu ka gea, ɓáimɛ ɓojeďe
ínɛnu. 38 Ógaɓeani ɓakpa, ɓánógaɓeande, ɓáotumisa njɔmbi nɛnu
púu! Ɓáophikidia, áoďuukanaga. Caá nde ǒgaɓea ɓakpa ně, a tɔ unge
Mokonga aogaɓeande ně.
39 Cɔ, Yéso â phɔtɔ ǒngoďea mɛní ndee: «Keíme-íme aɔtɔka n'amphangi
dakɛ keíme-íme aphe? Ɓákaguiɛ phɔ ɓɔbu ɓaɓɛ k'ejimba?» 40 Nga,
ngoigi nn'aonyɛ́nya mphangigi nɛkɛ. Aoɓá ka ɓagoigi n'agoigi ánjá,
aɓande ɓea mphangigi nɛkɛ. 41 Cɔ, eke nde ɔɔni gbɛɛkɛsɛ k'iso á
dakɔ na kó gǎkɛ ɔɔna gbutuka á me nde a k'iso akɔ? 42 Ɔɔtɔka
n'ongodi muna-amakɔ:«‹Muna-ayí, gea nɛ́ophuiɛ gbɛɛkɛsɛ nde
a k'iso akɔ.› Ɔɓɛ gǎkɛ, kɔ́ɔna gbutuka á me ndɔ a k'iso akɔ?
Ntɔa-maibe nde ca! Tokisa phɔ gbutuka á me nde a k'iso akɔ.
Mpɔ, ɔ́ɔnapha ánjá, ka gea ótokisɛ ye tɔ gbɛɛkɛsɛ nde a k'iso á
muna-amakɔ.»

Ɓáengekisande mĕma ánjá, na mĕma ájeďe, ɓo?

(Ɔna phɔtɔ Mat 7.16-20; 12.33-35)

43 Me anjánjá nn'aɔgɔmbisa mbuka ájeďe na me ájeďe nn'aɔgɔmbisa
mbuka ánjá. 44 Ɓátomŭba me ka mbuka akɛ. Ɓánaɔkɔďa eɓombi
ka cía. Ɓana phɔtɔ ɔkɔďa moyamba ka tómbá. 45 Nga, nkpa
anjánjá aophuia nyɔngɔ ánjá suɓi á kema ánjá á ka mĕma akɛ.
Nkpa ájeďe aophuia nyɔngɔ ájeďe suɓi á kema ájeďe á ka mĕma
akɛ. Nga, aphɛnɔkɔ atɔ ɔyɔnga nyɔngɔ nde atúmi ka mĕma á
nkpa.

Gea á kema nde Mɔkɔta asosi

(Ɔna phɔtɔ Mat 7.24-27)

46 Eke nde ɓómɔɔphanea: «Mɔkɔta, Mɔkɔta!» Na ɓókóogea kema nde
nenóngodi? 47 Nkpa nde aobika mosá ani, na aɔmɔɔka, áogea kema
nde nensosi, nenóphangiande nkpa nde akengiani na yɛ. 48 A ɓɛa
nkpa moci ɗáphɛki endu, áotongea oɗo, áondisa, áocuma ɓaetimo,
cu! Tuma abiki, mŭku-iɓo áɔɓɛta endu, kaɗengisɛ tanda, ka nyɔngɔ
nde, ɗáphɛki u ánjá gŭ á ɛtɛ. 49 Cɔ, mmbɔ aɔmɔɔka, na nn'aogea ɓíndɔ
nensosi, akengeani na nkpa moci na aphɛki endu, na kándisi etimo
anja. Mŭku-iɓo aɓɛti ye endu ndɔ, mɔngɔ imoci áɔngbɔɔkana! Áoújukana
bubui.

Yéso anamisi mbɛɗanigi ndea mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndea ɓaLɔ́ma

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.5-13)

7 1 Ɓî Yéso ɗágɔɓi ye ɓoabi ndɔ bui mosá á ɓakpa nde ɗáɓaɔmɔɔka,
áoga na Kapɛɛnaúmu. 2 Wa, mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndea ɓaLɔ́ma, ɗátú
na mbɛɗanigi nɛkɛ mŏko n'ankondi phê. Mbɛɗanigi ndɔ ɗáoɗusukanaga
na kukwa. 3 Ɓî mɔkɔta aɔki ye nyɔngɔ á Yéso, áontekisia ɓagbɛga á
ɓaYúda ka mɛma akɛ gea, ábikɛ ánamisɛ mbɛɗanigi ndɔ. 4 Cɔ, ɓagbɛga
ndɔ ɓáojua bíbí á Yéso, ɓáonɗengemisaga phê gea: «Akeni ónamisɛ
mbɛɗanigi ndea mɔkɔta ndɔ. 5 Nga, akondi ekuna nɛsu. Yɛ tɔndɔ aámbé
ɗáphɛki endu á ɓɔphɛi nɛsu.»
6 Mpɔ Yéso áoga na ɓɔ. N'asóojua mɔtɛ á mɔkɔta, yɛ â goto ŏteka ɓadakɛ
ka tɔ̆mia á Yéso te: «Mɔkɔta, kŏtambisɛgɛmbɛ. Kékeni óngiɛ k'endu nɛmɔ.
7 Ka nyɔngɔ índɔ unge kékini phɔ tanda jua á mosá akɔ. Yɔnga tɔ nyɔngɔ
moci ka gea te, mbɛɗanigi nɛmɔ áamɛ. 8 Eme, ne phɔtɔ nkpa nde nɛiki
kusi á kɔkɔta á ɓaamɛ nɛmɔ. Ne phɔtɔ na ɓatɔa-emani kusi á kɔkɔta
nɛmɔ. Neongoɗea moci: ‹Gă!› Áoga. Neongoɗea dakɛ: ‹Bika!› Áobika. Nê
phɔtɔ ongoɗea mbɛɗanigi: ‹Gea ɓe!› Áogea ɓo.»
9 Ɓî Yéso aɔki ye ɓo, áontangaaga. Áŏphaia, áŏgea ɓakpa ɓásii ɓundɔ
ɗáɓaomɓea: «Nenógie, kɛɔnimbɛ mɔnɔ ɓeekea ángbó ɓinde á nkpa nde
ka ɓaIsilaéli.» 10 Mpɔ, ɓunde mɔkɔta á ɓatɔa-emani ɗéteki ɓáosikianaga.
Ɓáondonda nsambi ndɔ n'aami.

Jujukisa á nku: muna-nke á kekusa

11 Mbusa abɔa[c], Yéso áoga ka kenombe nde ɓáɔɔphana Naína.
Ɗáotamba na ɓagoigi nɛkɛ. Usɛsɛ á ɓakpa ɓásii ɓáoga na yɛ. 12 Aju ka
ngba á nji, áoɗondana na ɓakpa na ɓákumbi mŏnda á moganda moci,

---

[c] **7.11** Bádundu suɓi á ɓuku nɛnbgo á kala *mama i.*

ngɔmu nde ɓa nke á k'ekusa. Ɓátɔa ka nji ɓásii ɗáɓage kimoci na nke ndɔ.
13 Mɔkɔta Yéso áɔmɔ̌na nke ndɔ, áonkuia ngomi, áongoɗea te:
«Kogamɛmbɛ!» 14 Wa, áɔsɛkɛɗa, áǒdungia k'eka á mǒnda. Ɓakumbi
ɓáomama. Yéso â goto ogea: «Moganda, nekongoɗi ómesia!» 15 Mpɔ
nku ndɔ áoika ntengi, áokpanga yɔnga. Yéso áonsikisia amakɛ. 16 Mpɔ,
kɔɓɔɓɔkɔ áǒbɛɗa ɓakpa ɓɔbu, ɓáombeba Mokonga, ɓáogea: «Mɔtu-nyɔngɔ
angbóngbó asókiɗianei. Mokonga abiki ǒenga ɓakpa nɛkɛ.» 17 Mpɔ,
nyɔngɔ á Yéso áondanda ka Yudɛ́a bui na nji bui á ka mpɛphɛ i.

Muisiɔ ndea Yoáni-Mɓatisi ka phɔa Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 11.2-19)

18 Mbusa índɔ, ɓagoigi ndea Yoáni-Mɓatisi ɓáɔntɔmiaga nyɔngɔ ndea
Yéso bui. Mpɔ, Yoáni áǒɔphana ɓaɓɛ sɔsɔɓɛ aɓɔ, 19 áǒteka mɔtɛ á Mɔkɔta,
ɓámuisiɛ te: «Onde Masía, mmbɔ abikande ndɔ? Kaɓɛ na nna ɓo, akeni
ɓémɓondeɛ ɓa angbo?» 20 Mbenɔ nde ɗáɓaju mosá á Yéso, ɓáongoɗea ɓe:
«Yoáni-Mɓatisi asóteki mɔtɛakɔ gea te ɓékoúisiɛ ɓe, ‹Onde Masía, mmbɔ
abikande ndɔ? Kaɓɛ na nna ɓo, akeni ɓémɓondeɛ ɓa angbo?›»
21 Ka mbenɔ ndɔ tɔ, Yéso ɗátú ǒamisa ɓasambi ɓásii, ɓaɗɔti, â phɔtɔ
ǒjuanisa ɓansombo na ɔnaphisa á ɓakeíme-íme ɓásii. 22 Cɔ, Yéso áǒsikisia
ɓateki ndea Yoáni áǒgea: «Gǎni, ɓógongoɗeɛ Yoáni nnde ɓɔɔni na ɔka
i: ‹Ɓakeíme-íme ɓáɔnaphi, ɓaɗɔti ɓáotamba dɛ! dɛ! Ɓatɔa-sǔ ɓésokosei,
ɓaɗakekanigi-kecuɛ ɓáɔkaphi, ɓasí ɓájujuki ka kukwa, ɓatɔa-ɓuyɛnɛ
ɓáɔki Mbino Ánjá[d]. 23 Maseye ka nkpa nde ka ɗeketɛku ɓeekea
ani.›»
24 Ɓî ɓateki ndea Yoáni ɓásikianigi ye, Yéso áǒtɔmiaga ɓakpa ɓásii
nyɔngɔ á Yoáni: «Cɔ, eke nde ɓotóge ɔɔna ka nkanda? Ɔphɔ ɓî maiphianɔ
aoɗengisaga? 25 Eke nde ɓotóge ɔɔna? Nkpa n'aɔli bɔngɔ ánjá? Nenógie,
ɓunde ɓáɔɔla bɔngɔ ánjá, na tɔa á nkumba ásii, ɓá tɔ oika k'endu á
ɓaamɛ.» 26 Cɔ, eke nde ɓotóge ɔɔna? Mɔtu-nyɔngɔ? Eya, negie, anyɛ́nyi
mɔtu-nyɔngɔ. 27 «Nga, Yoáni aámbɔ ɗáɓáɗundu nyɔngɔ nɛkɛ mosá ka
ɓuku á Mokonga:
«‹Nentekande ntɔmi-nyɔngɔ nɛmɔ,
aɔmɛande mosá ka ɓɔngisiaga k'akɔ aphe[e].›» 28 «Nenógie, nkpa
káɓɔkɔtɛanimbɛ mɔnɔ n'ana ɓoombia kɔnyɛ́nya Yoáni. Cɔ, mmbe a
gǎkɛ miki á bɔbɔa ka koɓoamɛ ndea Mokonga aámbé anyɛ́nyi yɛ.
29 Ɓî ɓakpa ɓɔbu, na ɓaphendisigi-manjanja phɔtɔ, ɗáɓamɔ̌ki, ɓáoúba
gea Mokonga ande ntɔa koɗoni. Mpɔ ɓáobeekea gea, Yoáni éɓatisɛ.

---

[d] **7.22** Ɔna Isáia 35.5-6; 61.1.

[e] **7.27** Ɔna Mal 3.1.

30 Wa, ɓaPhaisáiɔ, na ɓaphangigi-ɛɔphi, ɗáɓayé ndiu moangɔ á Mokonga
ka ɓɔ, ka nyɔngɔ nde, ɗáɓakákondi gea te Yoáni éɓatisɛ.»
31 Cɔ, Yéso áɔsɛkisia ɓoabi ɓe: «Někengeanisande ɓatɔa-k'ɛɓɔkɔti nde
n'ani? Ɓɔ, ɓákengeani gǎkɛ n'ani? 32 Ɓá ɓea ɓaniki na ɓáiki ka ntanga,
ɓáotoɓeanaga ɓe: «Ɓɛnɔɓɛtɛi ende, ɓókobinɛ. Ɓeoemba embɔ á kekusa,
ɓókogamɛ.» 33 Cɔ, Yoáni-Mɓatisi abiki. Ɓî nn'aoea mokati na nn'aonoa
makana, ɓô gea a na ɓansombo. 34 Eme Muna-Nkpa neju gǎkɛ, néoeaga
na néonoa. Ɓô ndiu ogea, nena ophooku á eaga na noa á makana.
Ɓaphendisigi-manjanja na ɓatɔa-ɓojeɗe ɓunɛngbo ɓande ɓadakɛ.
35 Kɔɓɔngɛ ndea Mokonga aubikani gea ande ɗoni ka ɓakpa nde ɓámɓeeki.

Íma á ɓojeɗe á nke á mambɔ

36 Esa moci moPhaisáiɔ ɗámɔphani Yéso gea, ɓáeɛgɛ na yɛ. Yéso áoga
mɔtɛakɛ áoika ka mɛja. 37 Ka kenombe ndɔ, nke moci mmbe tamɓea akɛ
ɗátú ájeɗe, áɔɔka gea te Yéso aiki ka mɛja k'endu ndea moPhaisáiɔ. Ka
ɓondɔ, áobika na ngbanda ánjá n'atumi na nkɔki[ε]. 38 Áoika mbusa á
Yéso nci á n'ecinji akɛ áogama. Iɓo á ngamɔ akɛ áophosa ecinji á Yéso,
áɔkɔmbɛa u na sekamɔ akɛ. Mpɔ, áoumbia ecinji á Yéso, áosaɓisa u na
nkoki. 39 Ɓî moPhaisáiɔ mmbɔ ɗámɔphani Yéso aɔni ye ɓo, áǒgea sasakɛ
te: «Atúoɓa nkpa nde n'ande mɔtu-nyɔngɔ ɗoni, ámbé aubi etete á nke
nde aondungaga nga, ana tamɓea ájeɗe.»
40 Yéso â gǎkɛ ongoɗea: «Simɔ́ni, neogea néongoɗeɛ mɛní moci.» Simɔ́ni
áogea: «Mphangigi, yɔnga pɛ!» 41 Yéso áongea: «Nkpa moci ɗɛ́ɛkisi ɓakpa
ɓaɓɛ ɓangɔa nɛkɛ. Moci ɗátú na nyɔngɔ á ɓangɔa mia ɓɔku (500).
Ɓǎngbǒ áoɓa na nyɔngɔ á ɓangɔa nkama ɓɔku (50). 42 Nna na ka ɓɔ
nde ɗáɔtɔka n'amphendi. Ka ɓondɔ, áǒɗeketea. Cɔ, ka ɓakpa ɓaɓɛ ndɔ,
ani mmbe ankondande phê?» 43 Simɔ́ni áonsikisia: «Neoúba te, mmbɔ
ɗánɗeketei ɓangɔa ɓásii phê.» Yéso áongea: «Cɔ, ɔyɔngi ánjá.»
44 Mpɔ, Yéso áǒphaia ɓî nke ndɔ aɔ, áongoɗea Simɔ́ni: «Ɔmɔɔna nke
nde? Nengi k'endu nɛkɔ, kómopi iɓo esokosa ně k'ecinji[g]. Nke nde
aámbé amosokosi ndiu u n'iɓo á ngamɔ, áɔmɔkɔmbɛaga na sekamɔ
akɛ. 45 Kómoumbigi tanda ka kiɗia ani. Cɔ Yɛ, a phɔ tɔ n'aomuumbiaga
k'ecinji kpanga á ɓî nékiɗiɛ. 46 Kómosáɓi tanda na gamba ka mɔ[h]. Yɛ
aámbé amosaɓi ndiu na nkɔki k'ecinji.
47 Negie, kema ángbó nde amogi ně, aúbisi gea te, ɓojeɗe nɛkɛ ási,
Mokonga aimi u. Mmbe Mokonga aími gǎkɛ ɓojeɗe nɛkɛ abɔa, yɛ ankondi
phɔtɔ Mokonga ábɔa.» 48 Mpɔ, Yéso áongoɗea nke ndɔ te: «Ɓojeɗe nɛkɔ
aimiki.» 49 Ɓundɔ ɗáɓatú na Yéso ka mɛja ɓáoyɔngaga sɔsɔbɛ aɓɔ: «Mmbe

[ε] **7.37** Ɔna Mat. 26.7

[g] **7.44** Nndɔ ɗátú ka moangɔ á nsesɔ ndea ɓatɔa ka matu ndɔ. Ɔna Nkpangeɔ 18.4; 19.2

[h] **7.46** Ɔna Jabúi 23.5 na miki á nyɔngɔ á kusi i.

amande nkpa sina ka ima á ɓojeɗe?» 50 Yéso â ye tɔ ongoɗea nke ndɔ:
«Gă ka ɓɔjɛjɛ. Ɓeekea nɛkɔ akoamisi.»

Ɓake nde ɗáɓamɓi Yéso

8 1 Mbusa á wa, Yéso áoga ka kenombe na ka nji nɛngbo abɔbɔa. Kó,
áǰtɔmiaga ɓakpa na phɛa aɓɔ, Mbino Ánjá á koɓoamɛ ndea Mokonga.
Ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ (12) ɓáotamba kimoci na yɛ. 2 Ɓake moci-moci
ɓâ phɔtɔ omɓea Yéso. Ɗáɓatú ka ɓundɔ Yéso ɗéamisi ka kukwa
ɗanga-ɗanga na kukwa á ɓansombo. Sɔsɔɓɛ aɓɔ ɗáɓatú: Malía n'seka á
ka Magadála, mmbɔ ɓansombo ngia á njaga iɓɛ (7) ɗáɓanjuani, 3 Yɔána
nka-Kúja, ímbɔ mɛna-moangɔ á nkumba á k'endu ndea Moamɛ Ɛlɔ́dɛ,
Sujána na ɓake ɓuangbo ɓásii ɓâ phɔtɔ omɓea Yéso. Ɓɔbu ɗáɓaphui
ɓangɔa na nkumba nɛɓɔ, ɓáǒunaneaga ně Yéso na ɓagoigi nɛkɛ.

Mɛní á mmisi mbo

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.1-9; Mál 4.1-9)

4 Cɔ, usɛsɛ ángbó á ɓakpa ɓáoɗondanaga na ɓátoki ka kenombe
ɗanga-ɗanga, ɓáoga mɔtɛ á Yéso. Ɓî ɗáɓadondanigi ye, Yéso áǰtɔmia
mɛní ndee: 5 «Nkpa moci ɗágéomisia mbo ka ciko nɛkɛ. Mbenɔ nde
ɗáokona mbo ndɔ, nɛngbo áogua k'aphe. Ɓanyɛ́nyi k'aphe ɓáɔɗɛtɛaga,
ɓambŭ ɓáoea u. 6 Nɛngbo â phɔtɔ ogua gŭ á oɗo, ɛtɛ n'a kusi i. Mbo
kau atɛi tɔ, áɔɔmɔkaka, ka nyɔngɔ nde, oɗo ndɔ ɗákatú n'iɓo. 7 Nɛngbo
â phɔtɔ ogua sɔsɔɓɛ á ngenge, áɔtɛa kimoci na ngenge ndɔ. Ka ɓondɔ
ngenge áophiphisa. 8 Nɛngbo â gǎkɛ ogua ka oɗo ánjá. Áɔtɛa, áɔgɔmbisa.
Mbo moci áɔgɔmba mbuka mia moci (100).» Wa, Yéso áoɗaphisa ɛsɔ
akɛ, áogea ɓe: «Cɔ, mmbe a na kecue á ɔkapha, áɔkɛ!»

Yéso ɗáɔtɔmiaga nyɔngɔ ka mɛní ka ɓo?

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.10-17; Mál 4.10-12)

9 Mpɔ, ɓagoigi ndea Yéso ɓáomúsia: «Cɔ, kantíti á mɛní ndɔ a ɓo?»
10 Yéso â gǎkɛ ǒsikisia: «Ɓenu ɓaunge Mokonga anoúbisi kema á ɓɔsɔmɛa
á ka koɓoamɛ ndeakɛ. Ɓakpa ɓunɛngbo gǎkɛ, ɓátɔɔɔka ka mɛní, ka gea te,
‹Ɓáɔɔnjia, ɓákaɔnɛ,
ɓáɔɔka, ɓákaɗigimisɛ[i] .›»

Kantíti á mɛní á nkoni-mbo

(Ɔna phɔtɔ Mat 13.18-23; Mál 4.13-20)

11 Cɔ, kantíti á mɛní ndɔ a ɓe: Mbo ndɔ ande Nyɔngɔ á Mokonga.
12 Ɓakpa ɓuangbo ɓá ɓea mbo ndɔ ɗágu k'aphe. Ɓáɔɔka nyɔngɔ á

---

[i] **8.10** Ɔna Isáia 6.9.

Mokonga. Nketi â gǎkɛ otokisa ka mĕma aɓɔ, ka gea ɓákaɓeekeɛ na ama ka mĕma. 13 Ɓuangbo ɓá gǎkɛ ɓea mbenɔ nde mbo ndɔ ɗágu ka oɗo nde á n'ɛtɛ. Ɓáɔɔka nyɔngɔ á Mokonga, ɓáɔbɛɗa u na maseye. Nyɔngɔ ndɔ kangiɛ ndiu ɓea mĭgi suɓi aɓɔ. Ɓá tɔ oɓeekea ka mbenɔ abɔa. Akoɓa na ɓáetambisigi tɔ abɔa, ɓáoɗeketa u. 14 Mbo ndɔ ɗágu sɔsɔɓɛ á ngenge, a ɓea mbenɔ nde ɓakpa ɓáɔɔka nyɔngɔ á Mokonga. Nyɔngɔ ásii á ka mĕma, siki á ɓa n'ɛtɔi na ɗɔngɛaga á kema á ka mŏkonda, áŏphiphisa, kagɔmbɛ ye. 15 Nndɔ agu gǎkɛ ka oɗo ánjá, a ɓea mbenɔ nde ɓakpa ɓáɔɔka nyɔngɔ á Mokonga, ɓáoamba nyɔngɔ kau ka mĕma ánjá na mĕma á ɗoni. Ɓɔ gǎkɛ, ɓáoamba nyɔngɔ ndɔ k'esa ásii na gɔmbisa á mbuka.

Mɛní á ɔbɛa

(Ɔna phɔtɔ Má 4.21-25)

16 «Nna na nkpa nde aotoɓoa ɔbɛa, áogɓukumia u na mbeka, áɔsɔmɛa kusi á eka. A ndiu otoɓoa ɔbɛa, áɔbɛɛngisa ka ngeɔ, ka gea te ɓunde ɓáongia, ɓáɔnɛ owanga i[j] . 17 Nga, nna na ka kema á ɓɔsɔmɛa nde kaɔnɛkanɛku. Nna phɔtɔ na ka nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa nde kangoɗokanɛku na úbikana base. 18 Ka ɓondɔ, ɛngɛphani mbenɔ nde ɓɔɔka nyɔngɔ! Nga, mmbe ana ka kema aámbé ɓáyamɛande k'ínɛkɛ. Mmbe nna gǎkɛ na ka kema, ɓámutande n'ĭndɔ a nĕ.»

Ekombo ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.46-50; Mál 3.31-35)

19 Cɔ, ama-Yéso na ɓamuna-amakɛ ɗáɓabiki ka ɔna akɛ, ɓákatɔkɛ gǎkɛ bĭmisia akɛ ka nyɔngɔ á usɛsɛ á ɓakpa. 20 Wa, ɓakpa ɓáobika ongoɗea Yéso ɓe: «Amakɔ na ɓamunamakɔ ɓáunge ɓáiki ka nsɛngɛ, ɓáokonda ɔna akɔ.» 21 Yéso â gǎkɛ ŏsikisia: «Ayi na ɓamunayi, ɓánde ɓundɔ ɓáɔɔka nyɔngɔ á Mokonga na tɔtɔkisa i.»

Ɓukpɛkpɛ á Yéso gŭ á sumbu na kɛtɛmbɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.23-27; Mál 4.35-41)

22 Ɗái tɔ esa moci, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓáokamɓea ka koko. Áŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Ɓéjabɛni kubi á etuu[k] .» Mpɔ, ɓáojaba. 23 Mbenɔ nde ɗáɓaokaia, Yéso áoɗa. Wa, sumbu akpɛ áɔ̌ɓɛta k'iɓo. Iɓo áotuma ka koko, ɓáoɓa bíbí á ina. 24 Ɓagoigi ɓáɔnsɛkɛɗɛa Yéso, ɓáonjujukisa, ɓáongea: «Mphangigi! Mphangigi! Ɓesi!» Mpɔ, Yéso áojujuka, áokeea sumbu na kɛtɛmbɔ. Bui áɔphɔnga phio! 25 Mpɔ, Yéso áŏngoɗea ɓagoigi te: «Cɔ, ɓeekea nɛnu a wa?» Ɓagoigi ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ, ɓáotangaaga,

---

[j] **8.16** Ɔna Mat 5.15; Lóka 11.33

[k] **8.22** Ɔani ande Etuú Galiláya. Ɓakpa nde dábaiki kubi i dábakatu baYuda

ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ: «Nkpa sina mmbe? Aokeea sumbu n'etuu áɔmɔ̌ka ɓende[l] ?»

Ɓukpɛkpɛ á Yéso gŭ á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.28-34; Mal 5.1-20)

26 Mbusa, ɓáodunduisa koko ka nji ndea ɓaGɛási[m]. Nji ndɔ ɗátú kubi
á etuu, n'akɔɔnjiana na Galiláya. 27 Ɓii Yéso ɗáokia ka koko, nkpa moci
ɓa á ka mosomba, áobika oɗondana na yɛ. Nkpa ndɔ ɗákisi tambaga na
ɓansombo kala. Ɓánaɔɔla bɔngɔ. Ɓánaoika k'endu, ɗâ ndiu koika ka
bota. 28 Ɓî amɔ̌ni ye Yéso, áokoga «Ɔɔ!» áogua k'ecinji akɛ, áɔyɔnga n'ɛsɔ
akpɛ: «Eke nde ɓe n'ɔɓɛ kau, Yéso Muna-Mokonga mmbe a na kɔkɔta
bui? Neoɗengemisigi!» 29 Mpɔ Yéso áŏsosea ɓansombo gea te ɓántokɛ.
Nga, ɗáɓantambisigi k'esa ásii. Ɓáɓaomɓoaga na ngoi á ngɔa ka njaga na
k'ecinji ka amba akɛ. Yɛ ɗâ găkɛ otenaga u. Ɓansombo ɗáɓaonsɔndɔɛa ka
nkanda.
30 Cɔ, Yéso áomúsia te: «Ina akɔ ande eke?» Áonsikisia: «Ina ani ande
Ekombo á ɓatɔa-emani.» Ɓági ɓo nga, ɓansombo ɓásii ɗáɓangi suɓi akɛ.
31 Ɓansombo ɓáonɗengemisaga Yéso te: Akoɓa n'osóɓĭgi, kŏsososeɛmbɛ
ɓégɛ ka Mininga. 32 Wa ndɔ, nsamba ángbó á ɓangɛa[n] ɗáɓatú oeaga ka
mamba. Ka ɓondɔ, ɓansombo ɓáoɗengemisaga Yéso gea, ésoseɛ ɓángiɛ
suɓi á ɓangɛa ndosii. Yéso áŏsosea. 33 Mpɔ, ɓansombo ɓáonjuana nkpa
ndɔ, ɓáongia ka nsamba á ɓangɛa. Ɓangɛa ndɔ ɓáoga mbangɔ ka dida á
mamba, ɓáondia k'etuú.
34 Ɓaɓondigi ɓangɛa ɓunde ɗáɓatú wa, ɓî ɓáɔni ye ɓó, ɓáotea. Ɓáoga
mbangɔ, ɓáoga ɔtɔmiaga nyɔngɔ ndɔ ka kenombe na ka nji abɔbɔbɔa.
35 Ɓatɔa á kenombe ɓaɔki ye nyɔngɔ ndɔ, ɓáobika ɔɔna kema nde ɗágeani.
Ɓáɔmɔ̌na Yéso na nkpa ndɔ ɓansombo ɗáɓanjuani, n'aiki k'ecinji á Yéso.
Ɓáɔli ye tɔ bɔngɔ, â ye tɔ uúbapha. Ɓunde ɓákiɗî, ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ.
36 Ɓundɔ găkɛ ɗábaɔni nyɔngɔ ndɔ bui, ɓáɔ̌tɔmiaga ɓakpa ɓuangbo aphe
nde ntɔa-ɓansombo ndɔ ɗáami kau.
37 Wa, ɓakpa ɓɔbu á ka nji á Gɛási, ɓáongodea Yéso ágɛ nga, ɗáɓatu
na kɔɓɔɓɔkɔ phê. Ka ɓondɔ, Yéso áokamɓea ka koko, áoga. 38 Mbenɔ
á mɛa akɛ, nkpa ndɔ ɓansombo ɗáɓanjuani, â găkɛ onɗengemisaga
Yéso gea te, ɓágɛ kimoci na yɛ. Wa, Yéso â ndiu onjisa, áongea:
39 «Gă mɔtɛa akɔ, ɔ́gɔtɔmiɛgɛ nyɔngɔ bui nde Mokonga agi k'ɔɓɛ.»
Nkpa ndɔ áoga. Áɔtɔmiaga ka kenombe bui, kema nde Yéso agi ka
phɔakɛ.

---

[l] **8.25** Ɔna Jabúi 65.8; 89.10; 107.23-32

[m] **8.26** Ɔna Mat 8.28

[n] **8.32** Ɔna Malíkɔ 5.11

Ɓukpɛkpɛ á Yéso gŭ á kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 9.18-26; Mál 5.21-43)

40 Ka ja á Yéso na Gɛnɛsaɛ́ti, usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓabiki onsesea nga ɓɔbu
ɗáɓaomɓondeaga. 41 Ɓii akiɗi ye, nkpa áogua k'ecinji á Yéso. Ina akɛ
ɗátú Yaílɔ, n'ande mɔkɔta á endu á ɓɔphɛi. Cɔ, áonɗengemisaga Yéso
te ángiɛ k'endu nɛkɛ. 42 Nga, ɗátú tɔ na nseka nɛkɛ moci n'ana ɓasaga
nkama na ɓaɓɛ (12), yɛ ɗáoɗusukanaga. Mbenɔ nde Yéso ɗáoga kuɓei,
usɛsɛ á ɓakpa áɔmɓɔkanisa.
43 Wa, nke moci ɗátú na kukwa á juana á magia[o] ka ɓasaga
nkama na ɓaɓɛ (12). Ɓágɔɓi nkumba na ɓangɔa nɛkɛ bui mɔtɛa
á ɓasaku. Kabɛ na ka bɔ nde ɗátɔki amisa akɛ. 44 Cɔ, nke ndɔ
áombimisia Yéso ɓina ngɔngɔ, áodunga ɛɔkɔ á bɔngɔ nɛkɛ, kĕkɛ
ndɔ tɔ, kukwa ndɔ áontenekeana. 45 Yéso â găkɛ uúsia: «Ani
mmbe amogbondu?» Ɓakpa ɓɔbu ɓáongana. Pɛ́tɛɛ áonsikisia te:
«Mphangigi, cɔ usɛsɛ á ɓakpa kaotimbi ndiu na ɓɔkanisa akɔ!» 46 Yéso
â ndiu ogea: «Ka ɓakpa amogbondu tɔ. Nga, n'ĕyɔki ka ɓukpɛkpɛ
n'amotoki.»
47 Nke ndɔ ɗáɔni ye gea te, nn'aɔtɔka n'ĕsɔmɛani, áobika mosá á Yéso
n'aɔkpɔkpɔmaga. Áogua k'ecinji akɛ. Áɔtɔmiaga ka nkindi á ɓakpa ɓɔbu
kema sina nde atónteki ángbondoɛ Yéso ka gea te áamɛ. Na ɓî ɗáami
tɔ mɔngɔ imoci. 48 Mpɔ, Yéso áongoɗea: «Nseka nɛmɔ, ɓeekea nɛkɔ
akoamisi. Gă ka ɓɔjɛjɛ.»
49 Yéso n'aphɔ́ tɔ ɔyɔnga, ntɔmi-mbino moci áokiɗia n'atoki k'endu
á moamɛ á endu á ɓɔphɛi. Áongoɗea Yaílɔ: «Cɔ, nseka nɛkɔ aku.
Kontambisɛgɛ ye Mphangigi.» 50 Ɓî Yéso amɔ̌ki ntɔmi-mbino, áongoɗea
Yaílɔ te: «Moko, koɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ. Ɓá tɔ na ɓeekea, nseka nɛkɔ
aamande.»
51 Mbenɔ nde akiɗi ye mɔtɛa á Yaílɔ, Yéso â tɔ oɓeekea gea,
Pɛ́tɛɛ, Yoáni, Yakɔ́ɓɔ na ɓaɓɔkɔti á nseka ndɔ tɔ ɓaunge ɓángiɛ
k'endu. 52 Ɓî ɓakpa ɓɔbu ɗáɓaongamea miki na ika ka kekusa
akɛ, Yéso áŏngoɗea: «Ɓókogamɛmbɛ! Nga, káku. A ndiu ka tŏ.»
53 Ɓakpa ɓâ găkɛ ɔntɛbɛa nga ɗáɓaúbi gea, aku tɔ ɗoni. 54 Mpɔ,
Yéso áɔmbɛɗa nseka ndɔ ka njaga, áɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Cɔ,
miki, ómesia!» 55 Kĕkɛ ndɔ tɔ, mĕma akɛ áoja, miki áŏmesia.
Yéso áososea gea, ɓámophɛ eea. 56 Wa, ɓaɓɔkɔti akɛ ɓáotangaaga
phê. Aunge Yéso ĕngoɗi te, ɓákantŏmiɛmbɛ nkpa nyɔngɔ nde
ɗányɛ́nyi.

---

[o] **8.43** Juana á magia ndɔ, ɗátú ɓea nke n'aŏyɛnɛa. Kukua kau â găkɛ ɔnjɔɔkisa bíndɔ beotanga ka waLáwi 15.25

Teka á ɓateki nkama na ɓaɓɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.5-15; Mál 6.7-13)

9 1 Mbusa, Yéso áǒdondanisa ɓateki nkama na ɓaɓɛ (12), áǒɓopha
kɔkɔta na ɓukpɛkpɛ á ɓeaga á ɓansombo ɓɔbu na amisa á ɓasambi.
2 Mpɔ áǒteka ka tǒmiaga á nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga na amisa
á ɓasambi. 3 Áǒngoɗea ɓe: «Ɓɔ́kɔɓɛɗɛmbɛ ka kema ka tamba. Kaɓɛ
motumbɔ, maiɓɔta, mokati, ɓangɔa. Nkpa na nkpa kaɓɛmbɛ na ngɔmbɛ á
k'egogo iɓɛ. 4 Endu nde ɓáonósesea kau, ikani suɓi i na ka ɓî ɓɔmɛande.
5 Cɔ, aoɓá ɓatɔa ka kenombe na ɓáyé sesea anu, tokani ka kenombe ndɔ,
ɓócicie nkaa á k'ecinji anu[ɔ] ka ubisa aɓɔ gea te, nyɔngɔ ěguiaeka.» 6 Mpɔ,
ɓateki ɓáoga na ɓáɔtɔmiaga Mbino Ánjá ndea Mokonga nji ka nji, ɓâ
phɔtɔ ǒamisa ɓatɔa-esambɔ k'ɔma bui.

Ianaga ndea Ɛlɔ́dɛ kaphɔa Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.1-12; Mál 6.14-29)

7 Ɓî Ɛlɔ́dɛ moamɛ á ka Galiláya ɗáɔki nyɔngɔ nde ɗágeani, áoianaga,
nga ɓakpa ɓuangbo ɗáɓaogea te: «Yoáni-Mɓatisi ɗájujuki ka kukwa.»
8 Ɓuangbo ɓáogea: «Ɛlía, aámbɔ asɛnɛki.» Ɓuangbo ɓâ goto ogea: «Ka
ɓaɔtu-nyɔngɔ á kala aámbɔ ajujuki ka kukwa.» 9 Mpɔ, Ɛlɔ́dɛ áoianaga
gea: «Eme aámbé ɗétenisi mɔ á Yoáni. Cɔ, ani mmbɔ nɛɔɔka nyɔngɔ ásii
ka phɔakɛ ɓo?» Ka ɓondɔ, áokaɓa ɔna akɛ.

Isa á usɛsɛ á ɓakpa

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.13-21; Mál 6.30-44; Yoá 6.1-14)

10 Ka ja aɓɔ, ɓateki ɓáɔntɔmiaga Yéso kema bui nde ɗáɓagi. Mpɔ Yéso
áǒbɛɗa, áǒga na ɓɔ sasa ɓɔ ba-kenombe nde ɓáɔɔphana Bɛtɛsaída. 11 Ɓî
ɓakpa ɗáɓaúbi gǎkɛ ɓo, ɓâ tɔ omɓea kó. Yéso áǒsesea, áǒtɔmiaga nyɔngɔ
á koɓoamɛ ndea Mokonga, â phɔtɔ ǒamisa ɓundɔ ɗáɓa na siki á ɓoamia.
12 Ɓî esa akpangi gɔgɔmana, ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ (12) ɓáɔsɛkɛda
bíbí á Yéso, ɓáongoɗea: «Cɔ, ójisa ɓakpa, ɓágɛ ka nji na ka motumbe
nde a bǐbibi, ka kaɓaga eea n'endu, nga oani ɓe ka nkanda.» 13 Yéso â
ndiu ǒgea: «Ɓenu sasanu ɓaunge ǒphani kema á koea.» Ɓáonsikisia te:
«Ɓɛtɔndɔ na mokati ɓɔku na ɓasu ɓaɓɛ. Cɔ, okondi ɓégesombɛ eea ka
ɓakpa nde ɓɔbu?» 14 Ɗáɓatú oa, ɓǒko ɓea ɛɛphu ɓɔku (5000). Wa, Yéso
áǒgea ɓagoigi nɛkɛ: «Óikisani ɓakpa etunda moci-moci á ɓakpa nkama
ɓɔku-ɓɔku (50).»
15 Ɓagoigi ɓáoɓeekea, ɓáǒikisa ɓakpa ka oɗo. 16 Ɓî Yéso abɛɗi mokati
ɓɔku na ɓasu ɓaɓɛ ndɔ, áɔɛnjia na koba, áonsega Mokonga ka nyɔngɔ á

[ɔ] **9.5** Ɔna Malíkɔ 6.11 Cicia á nkaa á k'ecinji ande ubisa á ɓatɔa ka kenombe ndɔ gea te, ɓagoigi baka ye tanda na nyɔngɔ ka phɔabɔ.

eea ndɔɔ. Áoɓunaga u, áǒpha ɓagoigi ka gaɓea usɛsɛ á ɓakpa. 17 Ɓɔbu
ɓáoeaga, ɓáokuta. Mbusa i, ɓagoigi ɓáɔkɔngɔa phǔnju-phǔnju á due i,
ɓáotumisa jɔ nkama na iɓɛ (12)[p].

Pétɛɛ aɓeeki gea Yéso ande Kiísito

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.13-19; Mál 8.27-29)

18 Esa moci, Yéso ɗáɔmɛma Mokonga k'ɔma á ɓɔsɔmɛa, yɛ na ɓagoigi
nɛkɛ. Wa, áǒɓuisia te: «Usɛsɛ á ɓakpa nde ɓáogea te, nende ani?»
19 Ɓagoigi ɓáonsikisia te: «Ɓakpa ɓuangbo ɓáogea, onde Yoáni-Mɓatisi.
Ɓuangbo ɓáogea Ɛlía. Ɓuangbo ɓâ goto ogea, ka ɓaɔtu-nyɔngɔ á kala
aámbé ajujuki ka kukwa.» 20 Yéso â goto ǒúsia: «Cɔ, ɓenu gǎkɛ ɓogi
nende ani?»
Mpɔ Pétɛɛ áonsikia te: «Onde Kiísito mmbe ɓa Mokonga.»

Yéso atɔ̌mi kukwa akɛ na jujuka akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.20-28; Mál 8.30-9.1)

21 Mpɔ, Yéso áɔ̌kusaga akpɛ gea, ɓákangoɗeɛ mɔnɔ ka nkpa nyɔngɔ
ndɔ. 22 Â phɔtɔ ǒúbisa: «Akeni eme Muna-Nkpa nétambɛgɛ phê, ɓagbɛga,
ɓakɔta á ɓatobei-phɛa na ɓaphangigi-ɛɔphi ɓámoyɛgɛ na kusa ani. Mpɔ
k'esa á ko isaɔ, ne jujukande ka kukwa.»
23 Â phɔtɔ ǒngoɗea ɓɔbu ɓe: «Aoɓá nkpa n'akondi ɓea ani, akeni áɓɛ
na nkanisiɔ á gea te, enda akɛ nna kema. Ákumbɛ mosalaɓa nɛkɛ esa
bui, ámoɓeɛ. 24 Nga, nkpa nde akondi amisa á enda akɛ, aɓungisande u.
Mmbe a gǎkɛ oɓungisa u ka nyɔngɔ ani, aamisande enda akɛ. 25 Cɔ, ana
kantíti sina aoɓá nkpa n'atɔi nkumba bui á ka mǒkonda n'aɓungisi ndiu
enda akɛ, kaɓɛ n'ětukatuki sisakɛ? 26 Aoɓá́ nkpa n'aku na soni ka nyɔngɔ
ani, kaɓɛ ka ɓɔphɛi nɛmɔ, eme Muna-Nkpa, nekuande phɔtɔ na soni ka
nyɔngɔ akɛ, esa nde nebikaeka ka ɓoombia nɛmɔ na nnde á Abɛ, na
nnde á ɓamalaeka nɛkɛ. 27 Ɗoni! Nenoúbisi gea, ka ɓakpa nde ɓá wani,
ɓákákuɛku na ɓákáɔni koɓoamɛ ndea Mokonga.»

Úbikana á ɓoombia á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 17.1-8; Mál 9.2-8)

28 Esa ngia njaga isaɔ (8) mbusa i, Yéso áɔmɓɛɗa Pétɛɛ, Yoáni na
Yakɔ́ɓɔ, áoɓamba na ɓɔ mamba k'aphe á mɛma á Mokonga. 29 Ɓî
ɗáɔmɛma, keongi akɛ áǒketia mosá aɓɔ, ngɔmbɛ nɛkɛ áoɓa ábu,
áophenuaga biɛ! biɛ! 30 Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, ɓáǎɓɔna ɓǒko ɓaɓɛ na ɓáɔyɔngaga na
Yéso. Ɓǒko ndɔ ɗáɓatú Mósa na Ɛlía. 31 Ɗáɓasɛnɛki suɓi á ɓoombia á na

---

[p] **9.17** Ɔna 2 Bak 4.42-44.

koba. Ɖáɓaɔyɔngaga na Yéso ka nyɔngɔ á ɓî Yéso atɔtɔkisande moangɔ
nɛkɛ á kukwa na Yɛusaléma. 32 Cɔ, Pétɛɛ na ɓadakɛ tɔ̌ ɗébɛɗî phê. Ɓî
ɗáɓajujuki, ɓáɔɔna ɓoombia á Yéso na ɓŏko ɓaɓɛ ndɔ ɓî ɗáɓamamege na
yɛ[s] . 33 Ɓî ɓŏko ɓaɓɛ ndɔ ɓákpangi ye ɗeketana na Yéso, Pétɛɛ áongoɗea:
«Mphangigi, aánjá ɓéikɛ wa. Cɔ, ɓéphɛkɛ ngbangba isaɔ: moci k'ɔɓɛ,
moci ka Mósa, moci ka Ɛlía.» Ande gea te, Pétɛɛ ɗákáengekisi nyɔngɔ
nde ɗáɔyɔnga.
34 Cɔ, ɓî ɗá phɔ́tɔ ɔyɔnga, egugu áobika, áŏgɓukumia. Ɓagoigi ɓáoɓa
na kɔɓɔɓɔkɔ ɓî ɓáɔni îmbiɔ á egugu n'ĕgɓukumi. 35 Mpɔ, ɛsɔ áɔɔkɛkana
k'egugu ndɔ te: «Mmbe ande miki nɛmɔ mmbe ɗénsɔmbu. Mɔ̌kani yɛ[t] .»
36 Mbusa á ɔka ɛsɔ ndɔ, ɓâ ye tɔ ɔmɔ̌na Yéso sasakɛ. Mbusa indɔ ɓagoigi
ɓáɔkɔ́ɓa phio! Kánga á tɔmia á nkpa ka kema ndɔ ɗáɓaɔni.

Amisa á ntɔa-kukwa á ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mat 17.14-18; Mál 9.14-27)

37 Mama i, ɓî Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓadidi mamba, ɓáoɗondana
na usɛsɛ á ɓakpa ɓásii. 38 Sɔsɔɓɛ á usɛsɛ ndɔ, mŏko moci
áɔyɔnga akpɛ áogea: «Mphangigi neoɗengemisigi, mɔ̌na ka
miki nɛmɔ, nga a tɔ ngɔmu. 39 Ɓansombo ɓáontenaga phê,
na ɓá phɔtɔ onkogisaga, ɓáonsugaga akpɛ na ka ɓî phuu
aophuphutaga k'aphɛnɔkɔ akɛ. Ɓáontambisaga, ɓáonɗeketa k'akpɛ.
40 Nĕɗengemisigima ɓagoigi nɛkɔ gea, ɓétokisɛ ɓansombo ndɔ.
Ɓákáɛtɔkɛ.»
41 Mpɔ Yéso áogea: «Oo!, Ɓenu ɛɓɔkɔti á kanga ɓeekea nde ca! Ka
mbenɔ kungaani nde neikande na ɓenu? Ka mbenɔ kungaani nde
nenóphiphiande? Cɔ, mbika na miki nɛkɔ wani.»
42 Ɓî miki ɗáɔsɛkɛɗa bíbí á Yéso, ɓansombo ɓáommaka ka oɗo,
ɓáonsuga akpɛ phê. Yéso áŏnkeea, áonamisa miki, áonsikisia
abakɛ. 43 Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓɔbu ɓáotangaaga ɓukpɛkpɛ á
Mokonga.

Yéso atɔ̌mi goto kukwa akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 17.22-23; Mál 9.30-32)

Ɓâ phɔtɔ otangaaga kema bui nde Yéso ɗági. Mpɔ, Yéso áŏngoɗea
ɓagoigi nɛkɛ, 44 «Koɗani kecue anu ánjá ka nyɔngɔ nde nɛɔnɔtɔmia kĕkɛ
nde. Eme Muna-Nkpa, ɓámobisande ka njaga á ɓakpa.» 45 Ɖáɓakáɗigimisi
găkɛ nyɔngɔ ndɔɔ, nga kantíti i ɗákátu ka ɓɔ base. Ka ɓondɔ, ɓâ phɔtɔ
oɓanga uisia á Yéso.

---

[s] **9.32** Ɔna 2 Pét 1.16-18

[t] **9.35** Ɔna Isa 42.1; Lóka 3.22

Ani mmbe ande mɔkɔta?

(Ɔna phɔtɔ Mat 18.1-5; Mál 9.33-37)

46 Mbusa, ɓagoigi ɓáopua ka uba gea, ani mmbe ande mɔkɔta
sɔsɔɓɛ aɓɔ. 47 Ɓî Yéso ɗáubi ye gǎkɛ nyɔngɔ nde ɗáɓaopua kau,
áɔmbɛɗa miki, áommesa bíbí akɛ. 48 Aǒgea te: «Nkpa nde ansesi
miki nde k'ina ani, amosesi phɔtɔ. Nkpa nde amosesi, ansesi phɔtɔ
mmbe amoteki. Nga, nkpa nde aǒdidisa sɔsɔɓɛ anu aámbé ande
mɔkɔta.»

Mmbe káɔkangi aogami

(Ɔna phɔtɔ Mál 9.38-40)

49 Yoáni áongea: «Mphangigi, ɓɛmɔɔni nkpa n'aǒɓeaga ɓansombo k'ina
akɔ. Ɓéogea ɓénimisiɛ nga, nna ka ɓesu.»
50 Yéso áonsikisia: «Ɓókonimisiɛmbɛ. Nga, aoɓá nkpa na nna mɓiɓia
nɛnu, ámbé andiu nkpa nɛnu.»

Yaga á Yéso ka Samalía

51 Ɓî esa á ja á Yéso na koba ɗá ye tɔ bíbí, Yéso áosuia mesa á tamba
ka gǎ na Yɛusaléma. 52 Wa, áokpanga teka á Ɓatɔmi-mbino mosá akɛ.
Ɓáge ye, ɓáojua ka nji moci á ɓatɔa ka Samalía, ka gea te ɓáɓɔngisiɛgɛ
k'akɛ ɔma. 53 Ɓatɔa ka nji ndɔ, ɓákakondɛ sesea akɛ wa nga, ɗáoga na
Yɛusaléma. 54 Ɓî ɓagoigi, Yakɔ́ɓɔ na Yoáni ɓáubi ye ɓo, ɓáomúsia Yéso:
«Mɔkɔta, okondi ɓémɛmɛ nsa, átokɛ na koba, ábikɛ ɛkɛkisɛgɛ ɓɔ[u]?»
55 Mpɔ, Yéso áǒphaia kuɓî ɓáɔ, áǒpheneaga.
56 Mpɔ, ɓâ ye tɔ oga ka nji nɛngbo.

Ɓea á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 8.19-22)

57 Na ɓá phɔ́tɔ k'aphe, nkpa moci áongea Yéso: «Nekoɓeande k'ɔma bui
nde ooga.» 58 Yéso áongoɗea: «Ɓakɛnsɛngɛ ɓá na kubu. Ɓambǔ, ɓá na iɓɔ.
Eme Muna-Nkpa ké gǎkɛ n'ɔma á maka kamonga.» 59 Â phɔtɔ ongoɗea
nkpa moci: «Ómoɓea!» Nkpa ndɔ áongoɗea: «Mɔkɔta, ómososea phɔ négɛ
némǔmbɛ abɛ.» 60 Yéso áongoɗea: «Óɗeketa ɓakpa nde ɓáku ɓéumbe
ɓakpa nɛɓɔ iɓundɔ ɓáku. Oɓɛ gǎkɛ, gǎ ɔtɔ̌miɛgɛ nyɔngɔ á koɓoamɛ
ndea Mokonga.» 61 Nkpa ɓa angbó áongoɗea: «Mɔkɔta, neoɓeande.
Ómososea phɔ, négɛ ɔkɔanɛ n'ekombo nɛmɔ.» 62 Yéso áongoɗea: «Nkpa
nde aokpanga guba n'aɔɛnjia mbusa, kákeni áɓɛ mbɛɗanigi ka koɓoamɛ
ndea Mokonga.»

---

[u] **9.54** Ɔna 2 Bak 1.10-12

Teka á ɓateki nkama ngia njaga iɓɛ na ɓaɓɛ (72)

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.5-14)

10 1 Mbusa índɔ, Mɔkɔta áǒsɔmbɔa ɓakpa ɓunɛngbo nkama ngia
njaga iɓɛ na ɓaɓɛ (72), áǒteka ɓaɓɛ-ɓaɓɛ mosá akɛ ka nji na ka
kenombe bui nde yɛ sasakɛ ɗáogea ágɛ kau. 2 Aǒngoɗea: «Cɔ, ɗungu á
ásii, ɓatɔa-ɗungu ɓá gǎkɛ ɓábɔa. Ka ɓondɔ, mɛmani mǒkoo á ɗungu
étekɛ ɓatɔaɗungua ɓásii ka ɗungua i. 3 Cɔ, gǎni! Nenóteki ɓea ɓaniki á
ɓamɔgɔgɔ ka nkindi á ɓangbee. 4 Ɓ́ɔkɔbɛɗɛmbɛ ɓangɔa, maiɓɔta na ɓiato.
Ɓ́ɔkoɓungisɛmbɛ mbenɔ ka seseaga ɓakpa.
5 Akoɓa na ɓongi k'endu, geani phɔ, ‹Ɓɔjɛjɛ áɓɛ k'endu ndee.› 6 Akoɓa
ntɔa-ɓɔjɛjɛ n'aɓei, nsesɔ á ɓɔjɛjɛ nɛnu áɔngɔna. A gǎkɛ oɓa na nna ɓo,
ɓɔjɛjɛ áonójiia. 7 Ikani k'endu ndɔɔ. Eani, noani kema bui nde ɓánophi.
Nga, mbɛɗanigi akeni n'ophendɔ nɛkɛ[y]. Ɓ́ɔkotoɛgɛmbɛ gǎkɛ endu k'endu.
8 Mbenɔ nde ɓoongia ka kenombe moci na ɓánosesi, eani eea nde
ɓáonópha. 9 Óamisani phɔtɔ ɓasambi á ka nji ndɔ na ngoɗea ɓɔ te,
‹Koɓoamɛ ndea Mokonga a ye tɔ bíbí anu.›
10 A gǎkɛ oɓa na ɓongi ka kenombe moci na ɓákánosesi, tokani ɓei
ɓ́ɔyɔngɛ ɓe, 11 ‹Ɓ́enócicii kemungɛ á ka kenombe nɛnu nnde asóɗakati
k'ecinji[a]. Ubani gǎkɛ gea, koɓoamɛ ndea Mokonga a ye tɔ bíbí.›
12 Nenógie, esa á tena á nyɔngɔ, ɓatɔa ka kenombe ndɔ ɓátambagaeka
phê kɔ̌nyénya ɓatɔa ka Sɔdɔ́ma[b].»

Kenombe ɗanga-ɗanga nde ɓakpa ɓáyé ɓeekea

(Ɔna phɔtɔ Mat 11.20-24)

13 Yéso dági phɔtɔ: «Hoo, ngomi anu ɓatɔa-Koajíni. Hoo, ngomi anu
ɓatɔa-Bɛtɛsaída nga, atúkoɓa ɓatɔa ka Tílɔ na Sidɔ́na dáɓaɔni ketangaɔ
nde ageani mɔtɛanu, ámbé dáɓaiki k'ebu na ɔla bɔngɔ á kekusa ka mbenɔ
énda.[c] 14 Esa á tena á nyɔngɔ, ɓotambagande phê kɔ̌nyénya ɓatɔa ka Tílɔ
na Sidɔ́na. 15 Na ɓenu ɓatɔa na Kapɛɛnaúmu, ɓookanisia te, Mokonga
anótaisande na koba? Anódidisande ndiu ka nji á ɓasí[d].»
16 Wa, Yéso áǒngodea ɓagoigi nɛkɛ: «Nkpa nde aɔnɔɔka, amɔɔki phɔtɔ.
Mmbe anóyé gǎkɛ, amoyé. Mmbe amoyé, an'yé ndiu mmbe amoteki.»
17 Mbusa á tamba nɛɓɔ, ɓateki ndɔ nkama ngia njaga iɓɛ na ɓaɓɛ (72),
ɓáoja na ɓatumi na maseye phê, ɓáogea: «Mɔkɔta, ɓansombo ɗáɓatú
phɔtɔ ɔsɔ́ɔka k'ina akɔ.» 18 Mpɔ, Yéso áǒgea: «Ɗ́ɛ́mɔɔni Sɛtáni n'agu

---

[y] **10.7** Ɔna Mat 10.10; 1 baKɔl l 9.14; 1 Tim 5.18

[a] **10.11** Ɔna Malíkɔ 6.11

[b] **10.12** Ɔna Nkpangeɔ 19.24-28

[c] **10.13** Ɔna Mat 11.12. Dábatu ogea bó ka phangia gea, bákěti tamɓea

[d] **10.15** Ɔna Isáia 14.13-15

ka toka na koba ɓea phenua á mbua. 19 Ɔkani phɔ! Ɗénóphi kɔkɔta á
dɛtɛa á ɓanjɔka, ɓankoto na ɓukpɛkpɛ bubui á mɓiɓia-Nketi. Ka kema
ájeɗe kánogeɛku. 20 Ɓî aɓo, ɓókoɓɛmbɛ na maseye ka nyɔngɔ á ɓeaga á
ɓansombo. Ɓani ndiu na maseye ka nyɔngɔ nde ɓádundu ina anu na
koba.»

Maseye ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 11.25-27; 13.16-17)

21 Ka mbenɔ ndɔ tɔ, Yéso áotuma na maseye ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma
á Mokonga. Áɔmɛma ɓe: «Hoo! Abɛ, Mɔkɔta á ka mŏkonda na koba,
neosikisii ɓosegi nga, ɔsŏmi moangɔ nɛkɔ ka ɓaubaphi na ɓatɔa-kɔɓɔngɛ,
ô ndiu obisa base ka ɓaniki ɓábɔbɔa. Eya, Abɛ! A ɓó nga, ɓondɔ unge
ɗókondi.»
22 Â phɔtɔ ogea: «Abɛ amopi kɔkɔta á kema bui. Nna na nkpa nde
aomoúba Miki mŏko[e] tɔndɔ Abɛ. Nna na nkpa nde aomuúba Abɛ[ɛ], na
nna tɔndɔ Miki mŏko, na mmbe Miki mŏko akondi phangia akɛ.»
23 Mbusa, Yéso áŏphaia nci nde ɓagoigi nɛkɛ ɓaɔ, áŏngoɗea ɓɔ sasaɓɔ te:
«Ɓosegi ka ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔɔna nnde ɓɔɔni. 24 Negie, ɓaɔtu-nyɔngɔ
ɓásii na ɓaamɛ, ɗáɓatú na siki á ɔna á kema nde ɓɔɔni, ɓákaɔnɛ. Na ɔka
á kema nde ɓɔɔki, ɓákaɔkɛ[g].»

Mɛní á moSamalía anjánjá

25 Mbusa, mphangigi-ɛɔphi moci áoma, áokaɓa tombaga á Yéso,
áomúsia: «Mphangigi, négeɛ ɓo, néɓɛ na enda á mɛyɔ[h]?» 26 Yéso
áonsikisia: «Cɔ, kema sina nde ɓáɗundu suɓi á ɓuku á ɛɔphi? Ekende
ootanga suɓi i?» 27 Nkpa ndɔ áonsikisia te: «Ónkondambɛ Mɔkɔta nɛkɔ
Mokonga ka mĕma akɔ bui, ka enda akɔ bui, ka ɓukpɛkpɛ akɔ bui na
ka kanisia akɔ bui. Nkonda phɔtɔ dakɔ bíndɔ ŏkondi sasakɔ[i].» 28 Yéso
áongoɗea: «Osikisi ɓoabi ánjá. Gea tɔ ɓo, mpɔ óoɓa na enda á mɛyɔ.»
29 Mphangigi-ɛɔphi â ndiu okaɓa úbisa gea muisiɔ ndɛkɛ atɔ á ɗoni. Wa,
â goto omúsia Yéso te: «Ani mmbe ande dani?»
30 Mpɔ Yéso áonsikisia: «Nkpa moci ɗátoki na Yɛusalɛ́ma, áodida na
Yɛíkɔ. Ɓî ɗáotamba, ɓakukuba ɓáondunga, ɓáomuta kema bui nde ɗátú
nĕ, ɓáomɓinda, ɓáonɗeketa n'asóoɗɔɛa. Ɓáoga nɛɓɔ. 31 Cɔ, ntoɓei-phɛa
ndea Mokonga ɗáodida k'aphe ndɔɔ. Amŏni tɔ nkpa ndɔ, áomɓamboa.
32 MoLáwi moci â phɔtɔ ojua k'ɔma ndɔ, áɔmŏna, â goto tɔ omɓamboa.

---

[e] **10.22** Ɔani Yéso áɔyɔnga ka phɔakɛ sasakɛ.

[ɛ] **10.22** ɔani Yéso aɔyɔnga ka phɔa Mokonga mmbe aonkumia Abakɛ.

[g] **10.24** Ɔna 1 Pétɛɛ 1.10-12

[h] **10.25** Ɔna ɓaLáwi 18.5ft

[i] **10.27** Ɔna Tɔláti 6.5; waLáwi 19.18

33 Ɓî moSamalía ɗátú ɔnyɛ́nya k'aphe ndɔ, áojua bíbí akɛ. Áɔmɔ̌na, â
gǎkɛ onkuia ngomi phɛ̂. 34 Wa, áɔnsɛkɛɗɛa, áonɗukia gamba na divai[j]
k'aphɛphɔa, áoɓoaga na phaeka á bɔngɔ. Mpɔ, áonkambisa ka mponda
nɛkɛ, áonga nĕ k'endu á ɓakɛni, áonsakoa kó. 35 Mama i, áomphenda
mɛn'endu na ɓangɔa iɓɛ. Aongea ɓe, ‹Namba k'ani nkpa ndee. Kaɓɛ
n'oɓungisi ɓangɔa nɛngbo gŭ inde, nekojisiande ka ja ani.›»
36 Yéso áotutuisa yɔnga: «Cɔ, k'oɓɛ gǎkɛ, ka ɓakpa ɓasaɔ ndɔ, ani mmbe
ande dakɛ na nkpa ndɔ ɓakukuɓa ɗáɓamɓindi?» 37 Mphangigi-ɛɔphi
áonsikisia: «Mmbɔ ɗánkui ngomi.» Yéso áongoɗea: «Cɔ gǎ! Ogeɛ phɔtɔ
ɓondɔ.»

Yéso mɔtɛa Malía na Maatá

38 Ɓî Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓatú otamba, ɓáojua ka nji nde nke moci,
ina akɛ Maatá ɗĕsesi kau. 39 Nke ndɔ ɗátú gǎkɛ n'aɔakɛ ina akɛ Malía.
Malía áobika oika bíbí á Mɔkɔta, ka ɔka á ɓɔphɛi[k]. 40 Maatá ɗâ gǎkɛ
n'ekuma ásii phɛ̂ á unanaga i. Ka ɓondɔ, áombikia Yéso, áongoɗea:
«Mɔkɔta, kophɔ tanda oianaga ɓî aɔani amoɗeketei unanaga sasani?
Cɔ, ngoɗea pɛ ámoengɛ.» 41 Mɔkɔta áonsikisia: «Maatá! Maatá ca! Eke
nde ootambaga ka kema ásii nĕ ɓende? 42 Cɔ, nyɔngɔ moci tɔ unge ana
kantíti. Nga kema nde Malía asɔmbu aánjá kɔnyɛ́nya kema bui. Nkpa
nn'aɔtɔka n'amuti u.»

Mɛmani Mokonga ɓe

(Ɔna phɔtɔ Mat 6.9-13; 7.7-11)

11 1 Esa moci, Yéso ɗáɔmɛma Mokonga k'ɔma moci. Ɓî agɔɓi ye,
ka ɓagoigi moci áomúsia: «Mɔkɔta, ósogoisaga ɛmɛmi ɓíndɔ
Yoáni-Mɓatisi ɗégoisigi ɓagoigi nɛkɛ.» 2 Yéso áŏngoɗea: «Mbenɔ nde
ɓɔɔmɛma, yɔngani ɓe,
Abɛ,
Ina akɔ áɓɛ n'obebɔ.
Koɓoamɛ nɛkɔ ábikɛ.
3 Ósopha eea nde akeni ka ɓesu k'esande.
4 Íma ɓojeɗe nɛsu
nga, ɓesu sasasu ɓe phɔtɔ oíma ka ɓakpa ɓɔbu ɓojeɗe nde ɓasogii.
Kosóɗeketɛmbɛ ka mbenɔ á tombaga.›»
5 Â goto ŏngoɗea ɓe: «Akoɓa ka ɓenu n'ana dakɛ, n'age ondonda
k'esa angɛndi dakɛ áongea, ‹Dani ɔ́mɔɛkisa phɔ ɓamokati ɓasaɔ 6 nga, ka
ɓadani moci amoɗondi, n'atoki tamba. Cɔ ke na ka kema nde neomopha.›

---

[j] **10.34** Ka matu ndɔ gamba na makana dábaobɛnanɛaga ka dendemisa kokae á aphɛphɔa. Ɔna Isáia 1.6;

[k] **10.39** Ɔna Yoáni 11.1; 12.1-3

7 Akoɓa mmbɔ a suɓendu n'ansikisii te, ‹Kómoagatisɛmbɛ nga, kɛ̌kɛ
nde nephembeketi ye kĭo. Eme na ɓaniki nɛmɔ ɓěnanu. Ké ye ɔtɔka na
němesi ka opha akɔ mokati.› 8 Cɔ, nenógie, nanga k'emesi ka opha akɛ
nga ande dakɛ, amophande tɔ kema bui nde a na siki i nga, anagatisi
kanga á soni.
9 Ka ɓondɔ unge nenongodi, mɛmani, ɓánophande. Kabagani,
ɓɔɔnande. Gbondoagani kĭo, ɓánuúkuiande. 10 Nga, nkpa buakɛ mmbe
aɔmɛma ɓámophande. Mmbe aokaɓaga, aɔnande. Mmbe aogbondoaga
kĭo, ɓámukuiande. 11 Aba-miki sina sɔsɔɓɛ anu aɔtɔka n'amophi anakɛ
njɔka n'ammɛmi ndiu sú[l] ? 12 Aɔmmɛma eke, amophande nkoto? 13 Ɓenu
gǎkɛ, nanga ɓî ɓonde ɓatɔa-ájeɗe, ɓotɔuúba gaɓea á ɓǎnanu kema
ánjánja. Cɔ, Abanu mmbe a na koba, anɔ́nyɛ́nyi ɗoni k'egabɔ. Eóphande
phɔtɔ Měma á Mokonga nɛkɛ ɓunde ɓáommɛma.»

Yéso nn'aɔɔngana na ɓansombo

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.22-30; Mál 3.22-27)

14 Yéso ɗáǒjuanisa ɓansombo suɓi á kauma. Ɓî ɓansombo ndɔ ɓájuani
ye, kauma ndɔ áokpanga yɔnga. Usɛsɛ á ɓakpa ɓáotangaaga phê.
15 Ɓunɛngbo gǎkɛ, ɓáogea: «Yéso aǒjuanisa ɓansombo ka ɓukpɛkpɛ á
Bɛljɛbúli[m], mɔkɔta ndea ɓansombo.»
16 Ɓunɛngbo ɓáontombaga ka kaba mphangiɔ ɓáubɛ gea, Yéso atoki
na koba ɗoni. 17 Yéso aubi ye kanisia nɛɓɔ, áǒgea te: «Aoɓá ɓatɔa
ka koɓoamɛ moci na ɓákatanigi, koɓoamɛ ndɔ áoújukana, endu
ndɔ áɔngbɔɔkana. 18 Aoɓá Sɛtáni n'aǒmanisa sasakɛ, koɓoamɛ nɛkɛ
aendande ɓo? Negi ɓo nga, ɓogi te neǒjuanisaga ɓansombo ka ɓukpɛkpɛ
á Bɛljɛbúli. 19 Akoɓa n'ande ɗoni gea te, neǒjuanisa ɓansombo ka
ɓukpɛkpɛ á Bɛljɛbúli, cɔ ani mmbe ěɓophi gǎkɛ ɓakpa nɛnu ɓukpɛkpɛ
á juanisa á ɓansombo? Ka nyɔngɔ indɔ unge ɓakpa nɛnu ɓátenande
nyɔngɔ nɛnu. 20 Cɔ, eme gǎkɛ, ɓî neǒjuanisa ɓansombo ka ɓukpɛkpɛ
á miki á njaga á Mokonga[n], ande gea, koɓoamɛ ndea Mokonga
anódondi.
21 Mbenɔ nde nkpa akpɛkpɛ n'ana nkumba á emani aoamba endu nɛkɛ,
ande gea te nkumba nɛkɛ aiki ka ɓɔjɛjɛ. 22 A gǎkɛ oɓa ntɔa-ɓukpɛkpɛ
kɔnyɛ́nya yɛ n'ambikii, áonkinda, áomuta nkumba á emani ndɔ yɛ abisi i
měma, â phɔtɔ ogaba nkumba bui nde amuti.
23 Nkpa buakɛ mmbé káɔngani n'eme, ande mɓiɓia ani. Mmbe
nn'aomoenga ka ɗondanisaga, aophanja.

---

[l] **11.11** Ɔna Mat 7.9
[m] **11.15** Ɔna Mat 10.25
[n] **11.20** Ɔna Júana 8.15

Ɓansombo ɓánjii goto nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.43-45)

24 Mbenɔ nde ɓansombo ɓáojuana ka nkpa, ɓáoga ka nkanda ka kaɓaga
ɔma á ɓuiki. Ɓî ɓákaɔni, ɓáǒgea sasaɓɔ: «Cɔ, ɓejande mɔtɛsu suɓi á
endu nɛsu nnde ɓetoki kau.» 25 Ka ja aɓɔ, ɓáoɗonda endu na ɓáphǔ
na ɓáɓɔngisi. 26 Mpɔ, ɓáoga ɔ̌bɛɗa ɓadaɓɔ ɓansombo ɓundɔ ɓa ájeɗe
kɔ̌nyɛ́nya ɓɔ mɔngɔ ngia njaga iɓɛ (7). Ɓâ ye tɔ oga oika wa. Mbusa i,
nkpa ndɔ ɗátú na ɓansombo ndɔ, â ye tɔ oɓa ájeɗe phê kɔnyɛ́nya mosá.»

Maseye á ɗoni

27 Mbenɔ nde Yéso ɗáɔyɔnga nyɔngɔ ndɔ, nke moci n'aka usɛsɛ,
áɔngoɗea n'ɛsɔ akpɛ gea: «Maseye ka nke ndɔ ɗáɔɓɔkɔti na ungisa akɔ.»
28 Yéso â gǎkɛ ǒsikisia gea: «Maseye a ndiu ka ɓundɔ ɓáɔɔka nyɔngɔ á
Mokonga na tɔtɔkisa i.»

Nyɔngɔ á k'esa nde anyɛ́nyi nnde á kala

(Ɔna phɔtɔ Mat 12.38-42)

29 Ɓî usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓaɓombotaneigi, Yéso áǒgea: «Ɛɓɔkɔti ndea k'esa
nde aájeɗe. Ɓáokaɓa négeɛ ka ɓɔ ketangaɔ. Ɓáɔnande tɔ ketangaɔ moci,
nnde akengeani n'inde á Yɔ́na. 30 Nga, ɓî Yɔ́na ɗátú mphangiɔ á ketangaɔ
ka ɓatɔa ka Nináwe[o], ɓondɔ unge eme Muna-Nkpa neɓande k'ɛɓɔkɔti
ndea k'esa nde. 31 Esa á tena á nyɔngɔ, nke moamɛ ndea Séba ětɔngaeka
ɓatɔa k'ɛɓɔkɔti nde, áotena nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ nga, ɗátoki ka nji á ɗanga
phê kuɓî mǒkonda age osungiaga k'aphe á ɔka á nyɔngɔ á kɔɓɔngɛ ndea
moamɛ Sɔlɔmɔ́nɔ[ɔ]. Kě̌kɛ nde gǎkɛ, nyɔngɔ á k'esa nde anyɛ́nyi nnde
á Sɔlɔmɔ́nɔ. 32 Esa á tena á nyɔngɔ, ɓatɔa-Nináwe ɓɛ́tɔngaeka ɓatɔa
k'ɛɓɔkɔti ndee. Ɓáotena nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ nga, ɗáɓagai tamɓea aɓɔ ɓî
ɗáɓaɔki ɓɔphɛi ndea Yɔ́na[p]. Kě̌kɛ nde gǎkɛ, nyɔngɔ á k'esa nde anyɛ́nyi
nnde á Yɔ́na.»

Iso ande ɔbɛa á ka nyama á nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mat 5.15; 6.22-23)

33 «Nna na nkpa nde aotoɓoa ɔbɛa ka sɔmɛa i, kaɓɛ ka gɓukumia
i na mbeka[s]. Ɓá ndiu ɔbɛɛngisa ka ngeɔ ka gea te, ɓunde ɓáongia
ɓáɔnɛ ɓɛnya i. 34 Iso akɔ ande ɔbɛa á ka nyama akɔ. Aoɓǎ iso akɔ na
ánjá, nyama akɔ bui áɔbɛnya. A gǎkɛ oɓa n'iso akɔ na ájeɗe, nyama

---

[o] **11.30** Ɔna Yɔ́na 3.3-5; Mat 12.41

[ɔ] **11.31** Ɔna 1 Bakɔta 10.1-10

[p] **11.32** Ɔna Yɔ́na 3.5, 8, 10

[s] **11.33** Ɔna Mat 5.15; Malíkɔ 4.21

akɔ áoɓa ka kaiphiɔ. 35 Ɓî aɓo, ɛngɛpha ka gea, bɛnya nde a suɓi
akɔ kěketiɛmbɛ ka kaiphiɔ. 36 Aoɓá nyama akɔ bui n'aɔbɛnya, na
kau nna ka kaiphiɔ, aɓande na bɛnya ɓea ɓî ɔbɛa aokojegisia bɛnya
í.»

Kitɔngi ka ɓaPhaisáyɔ na ɓaphangigi-ɛɔphi

(Ɔna phɔtɔ Mat 23.1-36; Mál 12.38-40)

37 Ɓî Yéso ɗágɔɓi yɔnga, moPhaisáiɔ moci áɔmɔphanea eea mɔtɛakɛ.
Wa, Yéso áongia, áoika ka mɛja. 38 MoPhaisáiɔ ndɔ, ɓî ɗáɔni gea, Yéso
ɗákásokosi njaga mosá á eaga, áotangaaga.
39 Mpɔ Mɔkɔta Yéso áongoɗea: «Cɔ ɓenu ɓaPhaisáiɔ, ɓootetemisa
sokosa caá n'ɔphɛphɛ ka ngɔngɔ i, měma anu n'atumi gǎkɛ na kokae na
ɓojeɗe. 40 Ɓabobo nde ca! Nkpa nde aɓɔngisigi ngɔngɔ á kema nna tɔndɔ
yɛ aámbé aɓɔngisigi phɔtɔ suɓi i? 41 Cɔ, óɓophani ɓatɔa-ɓuyɛnɛ kema nde
a suɓi anu. Mpɔ, nyɔngɔ nɛnu bui â ye tɔ oɓa ánjá.
42 Ngomi ka ɓenu ɓaPhaisáiɔ! Ɓoongaɓea Mokonga phaeka moci á
nkama á kema abɔbɔbɔa nde aɔɛkɛmisaga eea[t] . Ɓô ndiu ɔɓɛnjiaga koɗoni
n'ekondi ndea Mokonga. Akeni ndiu ɓótɔtɔkisɛ nndɔ kanga á ɗeketa nndɔ
á mosá. 43 Ande ngomi ka ɓenu ɓaPhaisáiɔ, ɓotookonda ika ka kakaanga
á mosá suɓi á endu á ɓɔphɛi. Ɓokondi phɔtɔ ɓánoseseɛ ka ntanga. 44 Ande
ngomi ka ɓenu! Ɓo ɓea bota á kaa, nnde ɓakpa ɓáotámbaga gŭ i na ɓáka
ye oúba.»
45 Wa, ka ɓaphangigi-ɛɔphi moci áongea: «Mphangigi, ɔɔyɔnga
ɓondɔ, ande gea osóbomi phɔtɔ.» 46 Yéso áonsikisia: «Ngomi anu phɔtɔ
ɓaphangigi-ɛɔphi nga, ɓǒkumbisa ɓakpa nkumba adoko ka kumba i,
na ɓenu ɓókótanda okonda samboa kau na miki á njaga moci. 47 Ngomi
anu! Nga, ɓɔɔphɛkɛa bota á ɓaɔtu-nyɔngɔ á kala, ɓundɔ ɓatatanu
ɗáɓěme. 48 Nndɔ aúbisi gea te, ɓoɓeekeani na ɓatatanu ka kema
nde ɗáɓagi nga, ɓɔ ɓaunge ɗáɓěme ɓaɔtu-nyɔngɔ. Ɓenu, ɓɔ̂phɛkɛa
bota aɓɔ. 49 Nyɔngɔ ndɔ ungɔ Mokonga aengekisi ka kɔɓɔngɛ nɛkɛ,
‹Nětekisiande ɓaɔtu-nyɔngɔ na ɓateki. Ɓémande ka ɓɔ na tambisaga á
ɓunɛngbo.›
50 Ka nyɔngɔ indɔ unge magia á ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓɔbu, ɓundɔ ɗáɓěme ka
kpanga á mǒkonda na k'esa nde, a ka mɔ á ɓatɔa k'ɛɓɔkɔti ndea k'esa
nde. 51 Nndɔ ɗákpangi na ɗuukana á magia ndea Abɛ́li na ka ɓî magia
ndea Jakalía ɗáɗuukani. Eya, ɗáɓamoe Jakalía sɔsɔɓɛ á ɛtɛ-ɔphɛɔ na ɔma
á ɓoombia á suɓendu á Mokonga[u] . Eya, nenongoɗi nyɔngɔ ndɔ bui a ka
mɔ á ɓatɔa k'ɛɓɔkɔti ndee.

---

[t] **11.42** Ɔna waLáwi 27.30; Tɔláti 14.22

[u] **11.51** Ɔna Nkpangeɔ 4.8;2; 2 Nyɔngɔ á esa 24.20-22

52 Ngomi anu ɓaphangigi-ɛɔphi! Ka nyɔngɔnde ɓophembeketi kĭo á
ubapha na ɓenu sisanu ɓókóongia kau. Ɓondiu ŏimisia ɓunde ɓá na siki
á ngia.»
53 Mbusa, Yéso áotoka ɓei. Ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ ɓâ gǎkɛ
okpanga ɓɛa phê, ɓáomúsiaga nyɔngɔ ásisi 54 nga, ɗáɓáokaɓa gea te,
áyɔngɛ ájeɗe, mpɔ ɓándungɛ.

Nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa angoɗokanande

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.26-27)

12 1 Wa ndɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓáotundukanaga. Ɓáoɓá ɛɛphu na ɛɛphu
na ka ɓî ɗáɓaɗɛtɛanigi. Yéso â phɔ kŏngoɗeaga ɓagoigi nɛkɛ
mosá ka mpɛphɛ gea: «Ɓangani cacu ájeɗe ndea ɓaPhaisáiɔ. Ande gea,
maibe-maibe nɛɓɔ. 2 Nyɔngɔ bui nde ĕsɔmɛani, aubikanande. Nndɔ á ka
ɓɔsɔmɛa, angoɗokanande bui. 3 Ka ɓondɔ, nyɔngɔ bui nde ɓɔɔyɔnga ka
kaiphiɔ, aɔɔkɛkanande sɔmani. Nnde ɓɔɔyɔnga ka kɔsɔ-kɔsɔ k'endu na
ɓáphati, ɓátɔmiagande akpɛ ka ntɔndɔ.»

Ani mmbe akeni ɓómɓangɛ?

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.28-31)

4 Nenóngoɗi ɓenu ɓadani: «Ɓókoɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ á ɓunde ɓáomoa
nyama á nkpa. Mbusa, ɓákageɛ ka kema. 5 Nenóphangiande mmbe akeni
ɓómɓangɛ. Mɓangani ndiu Mokonga mmbe a na ɓukpɛkpɛ á maka anu
ka nji á ɓasí[y] mbusa á kukwa. Eya! Nenongoɗi ambe mmbɔ ambɔ akeni
ɓómɓangɛ.
6 Ɓánaŏsombisa ɓacíɔɗɔ ɓɔku (5) ka miki á ɓangɔa ɓaɓɛ (2)? Cɔ,
Mokonga nna tanda omɓosea kaɓɔ moci.
7 A phɔtɔ oúba sekamɔ angaani ɓo ně. Ka ɓondɔ, ɓókoɓangɛmbɛ nga,
ɓɔ̌nyɛ́nyi ɓacíɔɗɔ ɓásii.»
8 «Nenogie, mmbe amomamei base, mosá á ɓakpa, eme Muna-Nkpa
nemmameaeka phɔtɔ base mosá á ɓamalaeka ndea Mokonga. 9 Mmbe
amoyé mosá á ɓakpa, nen'yaeka phɔtɔ mosá á ɓamalaeka ndea
Mokonga.
10 Nkpa buakɛ, mmbe aɔyɔnga nyɔngɔ ájeɗe gŭ á eme Muna-Nkpa,
Mokonga aimande ɓojeɗe nɛkɛ. Mmbe a gǎkɛ obóma Měma á Mokonga,
Mokonga káimɛku ndiu ɓojeɗe nɛkɛ.
11 Mbenɔ nde ɓáonóga ně k'endu á ɓɔphɛi na mosá á ɓakɔta na ɓaamɛ,
ɓókoianɛgɛmbɛ nyɔngɔ nde ɓŏsikisiande n'inde ɓɔ̌yɔngɛande sasanu.
12 Nga, Měma á Mokonga anógoisagande ka mbenɔ ndɔ tɔ, nyɔngɔ nde
ɓɔyɔngande.»

---

[y] **12.5** Ɔna Mat 10.28

Mɛní á ntɔi-mbobo

13 Nkpa moci ka usɛsɛ á ɓakpa ndɔ áongoɗea Yéso te: «Mphangigi,
ngoɗea munayi gea, ɓékatisanɛ ɓotiko nde abasu ɗásosagei.» 14 Mpɔ
Yéso áonsikisia te: «Moko, ani mmbé amobisi nteni-nyɔngɔ, kaɓɛ
ngabi-nkumba nɛnu?» 15 Mpɔ, áŏngoɗea ɓɔbu ɓe: «Ɛngɛphani na nyɔngɔ
á ekondi á ɛtɔi nga, enda á nkpa nna ka nyɔngɔ á nkumba nɛkɛ nanga
áɓa ntɔi phê.»
16 Mpɔ, áɔ̌tɔmiaga mɛní ndee: «Ntɔi moci ɗátú na ciko nɛkɛ nnde mbo i
ɗáphondi phê ka mbenɔ á ɗungu. 17 Ka ɓondɔ, ntɔi ndɔ ɗáokanisia ɓe,
‹Negeande ɓo? Ke na ɔma ka bisa ɗungu nɛmɔ bui.› 18 Áogea, ‹Negeande
ɓendee, nɛngbɔɔande egbongbo. Nɛ́ɔphɛka angbŏ na ángbó phê. Mpɔ,
néobisa ɗungu nɛmɔ bui na nkumba nɛmɔ bui kau. 19 Mbusa, néŏsega
sasani geae: Moko, o na nkumba ásii phê ka saga ásii. Cɔ, umbia phɔ,
eaga, ónoɛ, óguɛ jaí.› 20 Mpɔ, Mokonga áongea, ‹Mbobo nde ca! Ka keiphe
nde tɔ, neutande mĕma akɔ. Cɔ, ani mmbe ajigande na nkumba ndɔ
ɓî otóbisi ka phɔakɔ?›» 21 Yéso aogea: «Ɓondɔ unge aɓande ka nkpa
nde aoɗondanisaga nkumba ásii ka phɔakɛ sasakɛ na nna n'ɛtɔi k'iso á
Mokonga.»

Kaɓani phɔ nyɔngɔ á ka koɓoamɛ ndea Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 6.25-34)

22 Mbusa, Yéso â phɔtɔ ŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Ka ɓondɔ unge
nenógie, ɓókotambɛgɛmbɛ ka enda anu, kema sina nde ɓoeande
na bɔngɔ nde ɓɔɔlande ka nyama anu 23 nga, eea nna na kantíti
kɔnyénya enda anu. Bɔngɔ nna phɔtɔ na kantíti kɔnyénya nyama anu.
24 Kanisiani phɔ ɓakungulu. Ɓánaokona, ɓána găkɛ oɗungua. Ɓána
n'egbongbo na mukuumba. Mokonga aámbé aŏisa. Ɓenu găkɛ ɓɔ̌nyényi
ɓambŭ!
25 Cɔ, ɓî ɓootambaga ka mĕma anu ndɔ, ka ɓenu sina mmbe aɔtɔka
n'atutuisi abɔa esa á enda akɛ ka nyɔngɔ á tambaga kau? 26 Cɔ kaɓɛ na
ɓɔ́kɔ́ɔtɔka kema abɔa ɓíndɔ, ka nyɔngɔ sina nde ɓootambaga ka nyɔngɔ
á kema nde ajigi? 27 Ɔnjiani phɔ maya á k'osaa. Maya nn'aɔbɛɗanaga,
nn'aophopha bɔngɔ. Negie, nanga moamɛ Sɔlɔmɔ́nɔ ɗátú n'ɛtɔi bui,
ɗákátɔi bɔngɔ ánjá phê ɓea maya. 28 Ɓenu ɓatɔa-ɓeekea abɔa nde ca!
Mokonga aɔɔlisa ɔphɔ bui á ka ciko nnde aɔtɛa k'esande na mama
ɓáomaka ka nsa. Cɔ, Mokonga kánɔɔlisande phɔtɔ ánjá kɔnyénya
ú!
29 Ɓókŏtambisɛgɛmbɛ ka nkaɓɔ á kema nde ɓoeande n'inde ɓonoande.
30 Nga, ɓatɔa ka mŏkonda ɓunde ɓanaomuúba Mokonga phê ɓá unge
ɓáotamɓeaga kema ndɔ bui. Abanu a găkɛ uúba kema nde ɓona siki

i. 31 Kaɓani phɔ nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga! Mbusa i, Mokonga
aámbé anóphande kema nde anójiganei.

Bisani ɛtɔi nɛnu mɔtɛ á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 6.19-21)

32 Miki á nsamba á ɓamɔgɔgɔ nɛmɔ, ɓókoɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ! Nga
Abanu ana siki á opha anu koɓoamɛ nɛkɛ. 33 Sombisani nkumba
nɛnu, ɓóɓophɛ ɓatɔa-ɓuyɛnɛ ɓangɔa i. Ɓɔngisiani ndiu kanu njombi
á na koba, nnde nn'aoujukana. Phomɓeagani kanu ɛtɔi na koba
k'ɔma nde kaɓungɛeka, ɓakukuba ɓákadondɛeka na ɓansɛngɛ
ɓákaújɛeka 34 nga, ɔma nde ɛtɔi nɛnu aɓei, wa unge ɓobisi phɔtɔ mĕma
anu.

Ɛɓɔngisiagani ka ɓondeaga Muna-Nkpa

35 Ikani tɔ na ɓɔɔli bɔngɔ nɛnu á ekuma na ɔbɛa nɛnu n'atɔ ŏtoɓoaga.
36 Ɓáni ɓea ɓaɓɛɗanigi na ɓáomɓondeaga mɔkɔta nɛɓɔ, mbenɔ nde aoja
k'aphe á ɛkɛka, ka gea te ɓámŭkuiɛ kĭo mbenɔ nde agbondoagande
u. 37 Aɓande maseye ka ɓaɓɛɗanigi ɓunde mɔkɔta nɛbɔ ĕdondande na
ɓákáɗé. Nenongoɗi ɗoni gea, mɔkɔta nɛɓɔ aɔlande bɔngɔ á ekuma,
áŏikisa ɓaɓɛɗanigi ka mɛja, áɔ̌bɛɗaneaga! 38 Aoɓá̆ n'aju k'esa angedi
dakɛ kaɓɛ mbusa i na ɓákáɗé, aɓande phɔtɔ maseye ka ɓaɓɛɗanigi
ndɔ! 39 Ubani phɔtɔ nnde: Ɗátúoɓa mɛnɛ á endu n'aubi mbenɔ sina
nde nkukuɓa abikande, ámbé ɗákáɓeeki gea, áɓunɛ endu nɛkɛ. 40 Ɓenu
phɔtɔ, ɛɓɔngisagani nga, ɓókóuúɓa mbenɔ nde eme Muna-Nkpa
nebikande.»

41 Mpɔ Pɛ́tɛɛ áongea: «Mɔkɔta, mɛní ndɔ oosóngoɗeaga a tɔ ka ɓesu,
a phɔtɔ ka ɓakpa ɓɔbu?» 42 Mɔkɔta áonsikisia te: «Ani mmbe ande
mbɛɗanigi á koɗoni n'ande mubaphi? Nga mɔkɔta nɛkɛ ambisi gŭ á
ɓadakɛ ka gabɛa aɓɔ eea mbenɔ nde ɓá na siki i. 43 Aɓande maseye ka
mbɛɗanigi ndɔ, aoɓá mɔkɔta nɛkɛ n'andondi n'aphɔ́tɔ ɔtɔtɔkisa ekuma
ndɔɔ! 44 Nenongoɗi ɗoni gea, mɔkɔta nɛkɛ amophande kɔkɔta gŭ á
nkumba nɛkɛ bui. 45 A gă̆kɛ oɓa mbɛɗanigi ndɔ n'ĕgi sasakɛ: «Oo! Mɔkɔta
kábikɛku soma.» Áokpanga ɓinda á ɓadakɛ ɓaɓɛɗanigi, ɓŏko na ɓake.
Áoikia eaga na noa n'ɛbɛɗi á makana. 46 Mpɔ, mɔkɔta áobika esa nde na
mbenɔ nde mbɛɗanigi kásendi u. Ka ɓondɔ, mɔkɔta amɓeagande na tena
á nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ ɓea ɓakpa nde ɓákámɓeeki.

47 Ande gea te, mbɛɗanigi nde aoúba mɔphɛ á mɔkɔta nɛkɛ, na
nn'aɔtɔtɔkisa u, ɓámɓindande ásii. 48 Mmbe nna gă̆kɛ oúba mɔphɛ á
mɔkɔta nɛkɛ, n'aogea ájeɗe, ɓámɓindande abɔa, ande gea te nkpa nde
ɓámophi kema ásii, ɓámɛmande phɔtɔ kema ásii. Nkpa nde ɓámophi
kɔkɔta ángbó, ɓámúsiagande ka kema ásii.

Yéso cina á katanaga

(Ɔna phɔtɔ Mat 10.34-36)

49 Cɔ: «Nebiki ka mŏkonda k'aphe á makea nsa[a] . Nekondi étoɓoɛ ye
tɔ. 50 Nena oɓatisɔ nde nengiande găkɛ kau. Néotambaga phê na ka ɓî
negande ɔtɔtɔkisa u! 51 Ɓookanisia te nebiki k'aphe á bisa á ɓɔjɛjɛ ka
mokonda? Nna ɓo! Nebiki ndiu okatanisaga. 52 Kpanga á kĕkɛ nde, ɓakpa
ɓɔku á k'ekombo moci ɓákatanagande. Ɓakpa ɓaɓɛ ɓákáɔkanɛku na
ɓakpa ɓasaɔ, ɓakpa ɓasaɔ ɓákáɔkanɛku phɔtɔ na ɓakpa ɓaɓɛ.
53 Eya, miki á nganja n'abakɛ ɓákatanagande, abɛí akatanagande
n'anakɛ. Nseka n'amakɛ, ɓákatanagande, ameí akatanagande na nseka
nɛkɛ. Nka-miki na nyamɔtɔ akɛ ɓákatanagande, nyamɔtɔ-eyamani na
nka-anakɛ ɓákatanagande phɔtɔ[b] .»

Úba á matu

(Ɔna phɔtɔ Mat 16.2-3)

54 Yéso áŏngoɗea usɛsɛ á ɓakpa: «Mbenɔ nde ɓɔɔni egugu n'oyonga,
ɓôgea, ‹Asooɔka.›» Â tɔ ɔɔka. 55 Mbenɔ nde maphopho aotoka kusi ɓôgea,
«Mani aɓɛtande akpɛ.» Â tɔ oɓa ɓo. 56 Ɓatɔa-maibe-maibe nde ca! Ɓooúba
kantíti á mphangiɔ á ka oɗo n'ego. Cɔ, eke nde ɓókóoúba mphangiɔ á ka
matu nnde?»

Ɔkanani na mɓiɓia nɛkɔ mosá á tena á nyɔngɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 5.25-26)

57 «Eke nde ɓókóoúba tena á nyɔngɔ sɔsɔɓɛ anu ánjá? 58 Aoɓǎ na ɓoge
na m'ɓiɓia nɛkɔ ka ntua á tena nyɔngɔ, akeni ókaɓɛ aphe á ɔkana na yɛ
na ɓophɔ́tɔ k'aphe ka gea, kakojusɛmbɛ ka ntua á ɓateni-nyɔngɔ nga,
ɓákobisande ka njaga á mɔkɔta, yɛ áokomakisa ka mekakɔ. 59 Nekongoɗi
gea, kójuanɛku kó na kophendimbɛ ɓangɔa bubui.»

Akeni ɓókĕtiɛ tamɓea anu

13 1 Ka mbenɔ ndɔ, ɓakpa ɓuangbo ɓáobika ɔntɔmia Yéso te: «Moamɛ
Pilátɔ ĕmóesi ɓaGaliláya ɓî ɗáɓaotoɓoa phɛa ka Mokonga.» 2 Yéso
áŏsikisia gea: «Ɓookanisia te, ɓaGaliláya ndɔ ɗáɓasí ka nyɔngɔ nde
ɗáɓatú ɓatɔa-ɓojeɗe kɔnyénya ɓaGaliláya ɓunɛngbo? 3 Ɓɛɛndɔ! Nenógie,
akoɓa na ɓókókĕti tamɓea anu, ɓotindande ɓenu ɓɔbu ɓea ɓɔ. 4 Cɔ,
ɓuúba nyɔngɔ á ɓakpa nkama na ngia njaga isaɔ (18) ndɔ ɗáɓaku mbenɔ

---

[a] **12.49** Ɔna Isáia 66.15-16

[b] **12.53** Ɔna Míka 7.6

nde otá á ka Silɔámu ɗěgui. Ɓookanisia te, ɓakpa ndɔ ɗáɓatú ɓájeɗe kɔ̌nyɛ́nya ɓakpa ɓunɛngbo á ka Yɛusalɛ́ma? 5 Ɓɛɛndɔ! Nenógie, akoba na ɓókókěti tamɓea anu, ɓotindande phɔtɔ ɓenu ɓɔbu ɓea ɓɔ.»

Mɛní á me nde nn'aɔgɔmbisa

6 Mpɔ, Yéso â goto ɔ̌tɔmiaga mɛní ndee: «Nkpa moci ɗátú na me á mutíni ka ciko nɛkɛ á mejaɓiɓo. Aobika okaɓaga mbuka á i kaɔnɛ. 7 Mpɔ, mɛna-ciko áongoɗea mbɛɗanigi nɛkɛ: «Ɔna phɔ, ka ɓasaga ɓasaɔ, nebiki okaɓaga mbuka ka me nde, kɛɔnɛ. Cɔ, mbia. Aoea oɗo jăi ká ɓo?» 8 Mbɛɗanigi ndɔ áonsikisia: «Mɔkɔta, nɗeketa phɔ goto ka saga ndee. Neɗuiagande cina akɛ, néobisa nsɛphɔ. 9 Aoɓá̋ n'agɔmbi ka saga ndɔ aobika ndɔ, áoɓa ánjá. Aoɓá̋ na k'ágɔmbi ye, néombia.»

Yéso anamisi nke moci esa á saɓato

10 Cɔ, esa á saɓato moci, Yéso ɗáogoisaga k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYuda. 11 Nke moci ɗátú oa, kukwa á ɓansombo n'anɗotisi ye ka ɓasaga nkama na ngia njaga isaɔ (18). Nke ndɔ ɗáka ye na ɓukpɛkpɛ á nanoa ngɔngɔ akɛ nga, ɗégbuki. 12 Ɓî amɔ̌ni nke ndɔ, Yéso áɔmɔphana. Aongoɗea gea: «Nke nde ca! Wami ka kukwa nɛkɔ.» 13 Áobisa njaga gŭ akɛ. Ka mbenɔ ndɔ tɔ, ngɔngɔ akɛ áɔ̌nanoa, áombeba Mokonga.

14 Ɓoamia ndɔ áomɓeisa moamɛ á endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYuda nga, Yéso ɗánamisi nke ndɔ k'esa á saɓato. Kaɓondɔ, áɔ̌ngoɗea usɛsɛ á ɓakpa nde ɗáɓatu wa: «Ɓaya! Ɓe na esa ngia njaga (6) nnde akeni ɓɛbɛɗanɛgɛ kau. Ka ɓesa ndɔ unge bikani ɓókabɛ ɓoamia. Nna k'esa á saɓato!» 15 Mpɔ Mɔkɔta áonsikisia gea: «Ɓatɔa-maibe nde ca! Nga nkpa buakɛ sɔsɔɓɛ anu aonkoda ngɔmbɛ nɛkɛ na mpɔnda nɛkɛ ka mɔ̌komba esa á saɓato ka gă nusa akɛ iɓo, nna ɓo? 16 Cɔ, nke nde ande mosuko ndea Abalaámu, Sɛtáni ɗángbuki ka ɓasaga nkama ngia njaga isaɔ (18), katokeni amisa á nke ndɔ k'esa á saɓato?» 17 Ɓî Yéso ɗáyɔngi ɓo, ɓaɓiɓia akɛ ɓɔbu ɓáokua na soni. Usɛsɛ á ɓakpa ɓɔbu ɓáoɓá na maseye ka kema á ketangaɔ ɗanga-ɗanga nde Yéso ɗátɔtɔkisi.

Ɓekengeanisande koɓoamɛ ndea Mokonga n'eke?

18 Yéso â goto ɔyɔnga gea: «Koɓoamɛ ndea Mokonga a ɓo? Nekengeanisande n'eke? 19 Akengeani na mbenɔ nde nkpa moci ɗábɛdi mbo á Aladáli, áokona ka ciko ndeakɛ. Áɔtɛa, áoɓá me. Ɓambŭ á ka mpɛna ɓáɔphɛka ĭɓɔ áɓɔ ka ntabi akɛ.»

20 Yéso â goto ɔyɔnga gea: «Nekengeanisande goto koɓoamɛ ndea Mokonga n'eke? 21 Akengeani na cacu, nnde nke moci abɛɗi áodaɗua na mpusu á nganɔ nde ɓoɗoko i a ɓɛa kilɔ nkama iɓɛ (20). Cacu ndɔ, áoɓimbisa bubui.»

Ngia ka koƀoamɛ ndea Mokonga

22 Ɓî Yéso ɗáoga na Yɛusaléma, ɗáɔnyénya ka kenombe na nji
ɗanga-ɗanga n'aogoisaga. 23 Nkpa moci áomúsia: «Mokɔta, ande gea
ƀakpa ƀabɔa tɔ ƀaunge ƀáamande ka mĕma?» Yéso áŏsikisia: 24 «Geani
ƀukpɛkpɛ anu ka ngia ka kĭo áɔkɔtɔkana. Nga, nenongoɗi gea: ƀakpa
ƀásii ƀákábande ngia kau, ƀákatɔkɛku.»
25 Mbenɔ nde mɛn'éndu aŏmesia, áophembeketea kĭo; ƀoƀande na
nsɛngɛ. Kó, ƀokpangande gbondoaga kĭo na ƀoogea: «Mɔkɔta, ósoukuia.»
Anongoɗeande: «Ɛeonoúba!» 26 Mpɔ ƀongoɗeande: «Ɗéƀéigi na noa
kimoci n'oƀɛ. Ɗógoisigi k'aphe á kenombe ndeasu.» 27 Â goto onongoɗea:
«Ɛeonoúba: ƀenu ƀɔbu ƀaƀɛɗanigi ájeɗe tokani bíbí ani! 28 Kó unge
ƀogamande na ea á minyɔ ƀî ƀɔmɔɔnande Abalaámu, Isáka, Yakɔ́ƀɔ na
ƀaɔtu-nyɔngɔ ƀɔbu ka koƀoamɛ ndea Mokonga. Cɔ ƀenu, ƀánomakande
ndiu na nsɛngɛ! 29 Ɓakpa ƀatokande n'okomo, n'oyonga, gŭ na kusi
ƀaikande na eaga ka koƀoamɛ ndea Mokonga. 30 Cɔ, kĕkɛ nde ƀakpa nde
ƀande ƀatɔa ka sungiaga, ƀaƀaeka ƀatɔa ka mosá-mosá. Ɓakpa nde ƀa
găkɛ ƀatɔa k'ama mosá-mosá, ƀaƀaeka ƀatɔa ka sungiaga.

Yéso aogamea Yɛusaléma

31 Cɔ, ka mbenɔ ndɔ, ƀaPhaisáiɔ ƀuangbo ƀáɔsɛkɛɗa bíbí á Yéso
ƀáongoɗea gea: «Toka wani, ógɛ k'ɔma nɛngbo nga, mɔamɛ Ɛlɔ́dɛ akondi
moakɔ. 32 Yéso áŏsikisia te: «Găni ƀóngoɗeɛ kɛnsɛngɛ ndɔ ƀe: néoƀeaga
ƀansombo na amisa á ƀatɔa-esambɔ k'esande na mama. Esa á kóisaɔ
aunge nɛɔgɔƀa ekuma. 33 Cɔ, akeni ne tutuisɛ tamba k'esande, mama
na ƀâ mama. Nga, kakeni mɔtu-nyɔngɔ ákuɛ ɗanga, ákuɛ ndiu tɔ ka
Yɛusaléma.
34 «Hoo! Yɛusaléma, hoo! Yɛusaléma, oƀɛ imbe ŏmoa ƀaɔtu-nyɔngɔ,
kusa aƀɔ ka makeaga ɛtɛ ƀunde Mokonga aŏteka motɛakɔ! Mɔngɔ
kŭngani ɗékondi dondanisa á ƀakpa nɛkɔ bíbí ani ƀea amagbɔ̌kɔ
n'áoɗondanisa ƀanakɛ kusia á kepupe akɛ. Cɔ, ƀenu ɗóƀokokondi găkɛ!
35 Cɔ, ƀî a ƀó, endu nɛnu ajigande esimɔ. Nenongoɗi ƀe: ƀɔkɔmɔɔnɛku ye,
na ka ƀî ƀɔyɔnga nde: Mokonga ábisɛ njaga akɛ gŭ ámbe abiki k'ina á
Mɔkɔta[c] .»

Yéso anamisi goto ntɔa-esambɔ esa á saƀato

14 1 Esa á saƀato moci, Yéso ɗáge k'endu ndea mɔkɔta moci á
ƀaPhaisáiɔ k'aphe á eaga. Kó, ƀakpa ƀáɔmɔnjia bĭbíbí. 2 Cɔ,
nkpa moci áobika omamaga mosá akɛ, n'a na kukwa á ƀimbaga

---

[c] **13.35** Ɔna Jabúi 118.26.

á nyama. 3 Mpɔ Yéso áoúsia ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáiɔ gea:
«Ɛɔphi ndɛanu asŏsi, kabɛ n'aimisi amisa á nkpa k'esa á saɓato?»
4 Ɓɔ, ɓáodakana. Mpɔ Yéso áɔmbɛɗa ka nyama akɛ, áonamisa,
áonsosea ágɛ. 5 Mbusa, Yéso áŏngoɗea: «Nanga áɓa esa á saɓato,
ka ɓenu sina nde miki, kaɓɛ ngɔmbɛ nɛkɛ n'agui k'etia n'a n'iɓo, ká
kamisɛgɛku phúia akɛ?» 6 Ɓɔ, ɗáɓakatɔki sikisia á nyɔngɔ ka muisiɔ
ndɔ.

Kokamisɛgɛ ika ka kankaanga á mosá.

7 Ɓî, Yéso ɗáɔni gea ɓakpa nde ɓɛ́ɔphani ɗáɓasɔ̌mbu ika ka kankaanga
á mosá, mpɔ áŏngoɗea mɛní nde, 8 «Mbenɔ nde nkpa áɔkɔɔphana k'ɛkɛka,
koikɛmbɛ ka kankaanga á mosá ka ɓɔnga i. Kăsi ɓámɔpháni phɔtɔ
nkpa nde ɓáonɗokomisa phê kɔkɔnyénya. 9 Wa, nkpa nde anɔɔphani
ɓenu ɓaɓɛ akongoɗeande: «Nɗeketea ɔma ndee.» Ôkuwa na soni ka gă
ika ka kankaanga á mbusa. 10 A găkɛ oɓa na ɓakɔɔphani, gă ndiu óikɛ
k'ɔma á mbusa, kagea, mbenɔ nde mmbe anɔɔphani aobika, ákongoɗeɛ:
«Dani, táia óikɛ ka kankaanga á mosá.» Ɓondɔ unge aɓande obebɔ
mosá á ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɓande k'imoci n'oɓɛ. 11 Nga, nkpa ɓuakɛ
mmbe aŏɗokomisa, ɓandidisande. Nkpa nde a ndiu ŏdidisa aámbé
ɓanɗokomisande.
12 Mpɔ Yéso áongoɗea nkpa nde ɗámɔpháni gea: «Mbenɔ nde
ɔɔɓɔngisiaga eea á sɔmani, kaɓɛ nnde á ɔgɔgɔ, kɔɔphanɛmbɛ ɓadakɔ,
ɓamunamakɔ, ɓaɓɔkɔtiakɔ na ɓatɔi nde ɓa bíbí akɔ. Ka ɓanga phɔtɔ
gea esa nɛngbo ɓɔ ɓakakɔɔphanɛ kasikisiakɔ kema nde ɗógi ka phɔaɓɔ.
13 Cɔ, mbenɔ nde ɔɔphana ɓakpa ka jaí, ɔɔphana ndiu ɓauki, ɓaɗɔti na
ɓakeímeíme. 14 Kaɓondɔ, oɓande na maseye nga, ɓakpa ndɔ ɓaka na
kema á sikisia akɔ. Ɓakosikisiande mbenɔ nde ɓatɔa-ɗoni ɓajujukande ka
kukwa.

Mɛní á ɓatɔa-mɔpháni ka jaí

15 Nkpa moci ka ɓunde ɗáoeaga na Yéso aɔki ye ɓó, áongoɗea Yéso gea:
«Maseye ka nkpa nde aeagaeka ka koɓoamɛ ndea Mokonga!» 16 Mpɔ Yéso
áongoɗea mɛní nde: «Nkpa moci ɗáɔmbi eea ásii, â phɔtɔ ɔɔphana ɓakpa
ɓásii. 17 Aɓi ye ka mbenɔ á eaga, áonteka mbɛɗanigi nɛkɛ ka ngoɗea á
ɓakpa nde ɗɛ́ɔpháni gea: «Cɔ, bikani ɓoeɛgɛ.» 18 Ɓɔbu ɓáokpanga énganea
moci-moci ka kanga gă ka mɔpháni. Nkpa a ka mosá-mosá áongoɗea
mbɛɗanigi: «Nesombi ciko, akeni negɛɔnɛ kau. Neoɗengemisigi ómokuia
ngomi.» 19 Ɓăngbo áongoɗea: «Nĕsombi ɓangɔmbɛ nkama (10) ka nyɔngɔ
à guba. Ne găkɛ oga okengisa ɓukpɛkpɛ aɓɔ. Neoɗengemisigi ómokuia
ngomi.» 20 Ɓăngbo â goto ongoɗea: «Nemɓŭ mpakai, ka nyɔngɔ indɔ unge
kɛɔtɔka na negĕ ko.»

21 Mpɔ mbɛɗanigi ndɔ áɔja ká tɔmia mɔkɔta nɛkɛ nyɔngɔ ndɔ bui.
Nyɔngɔ kau áɔmɓɛisa mɔkɔta á endu. Áongea mbɛɗanigi: «Kamisaga
gă ɔma bui, n'aphe bui á ka kenombe, óbikɛ oani na ɓauki, ɓaɗɔti na
ɓakeímeíme óngisɛ ɓɔ wani.» 22 Mbusa, mbɛɗanigi áongoɗea: «Mɔkɔta,
nɛtɔtɔkisi kema nde ótósósí. Cɔ, ɔma aphɔ́tɔ ɓei.» 23 Mpɔ mɔkɔta
áongoɗea mbɛɗanigi: «Gă k'aphe á nji á bɔbɔbɔa, na mpɛphɛ á ciko,
ósoseɛ ɓakpa ɓabikɛ, ɓangiɛ, mpɔ endu nɛmɔ átumɛ.» 24 Nekongoɗi gea:
«Nna na ka ɓakpa nde nɛtɔɔpháni mmbe aeande k'eea nɛmɔ.»

Ɓagoigi ndea Yéso ɓaɗeketɛ kema bui

25 Cɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓásii ɗáɓaomɓea, yɛ áɔɔnjia mbusa, áŏngoɗea
gea: 26 Nkpa nde aobika mutɛamɔ akeni ámŏkondɛ phê kɔnyɛ́nya abakɛ,
amakɛ, nkakɛ, ɓanakɛ, ɓamuna-amakɛ na ɓawakɛ. Ámŏkondɛ phɔtɔ phê
kɔnyɛ́nya enda akɛ sasakɛ. Aoɓá na kagi ɓo, nkpa ndɔ katɔkɛku ɓá ngoigi
nɛmɔ. 27 Nkpa nde nn'aokumba mosalaɓa nɛkɛ sasakɛ ka ɓea ani, kakeni
aɓɛ ngoigi nɛmɔ.
28 Cɔ, aoɓá ka ɓenu n'akondi phɛka á otá ageande ɓoni? Ande gea
te, aikande phɔ, áokpanga tanga á ɓangɔa na nkumba á mɔphɛkɔ nde
a ně kauba mmbe akpengeanande. 29 Ka ɓanga gea, aoɓá n'akpangi
mɔphɛkɔ na kagɔɓɛi, ɓakpa ɓántɛbɛagande. 30 Ɓáogea: «Nkpa nde
ɗákpangi mɔphɛkɔ, katɔki găkɛ gɔɓɛa i!» 31 A phɔtɔ ɓo, kaɓɛ mɔamɛ moci
n'age ómanisa dakɛ moamɛ, aikande phɔ, áoianaga: ɓatɔa-emani ɛɛphu
nkama (10.000) ɓunde ne na ɓɔ; akeni negɛ manisɛ dani mmbe a na
ɓatɔa-emani ɛɛphu nkama iɓɛ (20.000)? 32 Aoɓá na katɔkɛku, áonteka
ntɔnganisi-mbinɔ mutɛa dakɛ moamɛ n'a phɔtɔ ɗanga ka gea ámɛmɛ
moangɔ á ɓɔjɛjɛ. 33 Mpɔ Yéso â goto ɔyɔnga gea: «A phɔtɔ ɓo ka ɓenu.
Aoɓá ka ɓenu n'akaɗeketi kema nɛkɛ bui, nkpa ndɔ nn'aɔtɔka ɓa ngoigi
nɛmɔ.»
34 Eya, mɔnɛi ande kema ánjá. Cɔ, a găkɛ oɓa ɓɔɛkɛ i n'asi ye, ɓegeande
ɓo ka sikisa á ɓoekɛ i? 35 Nna ye ánjá ka oɗo, nanga ka nsɛphɔ. Atɔ maka
i ka nsɛngɛ: «Cɔ, nkpa nde a na kecue á ɔkapha, ambe áɔkɛ!»

Mɔgɔgɔ nde ɗáɓungigi aɔnɛkani

(Ɔna phɔtɔ Mat 18.12-14)

15 1 Ɓaphendisigi-manjanja na ɓatɔa-ɓojeɗe ɓásii, ɗáɓaombimisiaga
Yéso ka ɔka nyɔngɔ nɛkɛ. 2 ƁaPhaisáiɔ na ɓaphangigi-ɛɔphi ɓâ
găkɛ ɔngɔngɔnaga sɔsɔɓɛ aɓɔ. Ɓáogea: «Mogaa nde aŏsesea ɓatɔa-ɓojeɗe.
A phɔtɔ oeaga na ɓɔ!»
3 Mpɔ, Yéso áŏngoɗea mɛní ndee, 4 «Ka ɓenu sina, aoɓá mɔgɔgɔ
n'amɓungii nanga áɓa n'aɓɔ mia moci (100), nn'aɔtɔka n'ĕɗeketi ɓundɔ
ɓájigi ka mbunja ka nkaɓɔ akɛ na kaɓî amɔnande? 5 A ye ɔmɔ̆na, áoɓa na

maseye, áonkumba k'ɛkɔta akɛ, [6] áonsikianaga ně mɔtɛkɛ. Mpɔ, áǒɔphana
ɓadakɛ na ɓamasambé akɛ, áǒgea ɓe: «Ɓeguɛni jaí nga, nɛmǒni mɔgɔgɔ
nɛmɔ, mmbɔ atóɓungigi.» [7] Nenógie, ɓondɔ unge aɓande maseye angbó
na koba, aobá ntɔa-ɓojeɗe moci n'ékěti, kɔnyénya ɓakpa nkama ngia
njaga gena na ngia njaga gena (99) ɓunde ɓáka na siki á kětia tamɓea
aɓɔ.»

Mɛní á ngɔa moci n'aɓungi

[8] «Cɔ, aoɓá nke moci n'a na gbutuka á ɓangɔa[d] nkama, moci n'aɓungi,
atoɓoande ɔbɛa, áophua endu ka kaɓa i na moingi na ka ɓî aɔnande. [9] A
ye ɔɔna, áǒɔphana ɓadakɛ na ɓamasambé á akɛ, áǒgea: ɓeguɛni jaí. Nga,
nɛɔni ngɔa ndɔ atómoɓungii. [10] Nenógie, ɓondɔ unge ɓamalaeka ndea
Mokonga ɓáguande jaí ka nyɔngɔ á ntɔa-ɓojeɗe moci n'akěti tamɓea
akɛ.»

Mɛní á ɓaganda ɓaɓɛ

[11] Yéso â goto ogea: «Nkpa moci ɗátú na ɓaganda ɓaɓɛ. [12] Mmbe
miki áongoɗea abakɛ, ‹Abɛ, ómopa keɓu ínɛmɔ.› Ababɔ áǒgaɓea
ɛtɔi nɛkɛ. [13] Mbusa á esa abɔa, mmbɔ miki áoɓoaga nkumba nɛkɛ
bui, áoga ně ka nji á ɗanga. Kó, áoɓungisa nkumba ndɔ bui
jǎi-jǎi.
[14] Mbusa á gɔɓa á nkumba ndɔ bui, monganya áogua ka nji ndɔ. Miki
áoɓa ka ɓuyɛnɛ. [15] Áoga okaɓa ekuma mɔtɛa á nkpa moci á ka nji ndɔ.
Nkpa ndɔ áonteka ka ciko, k'aphe á isa á ɓangɛa nɛkɛ. [16] Yɛ, â ye tɔ na siki
á ea á tɔnɛ nnde ɓangɛa ɗáɓatú oea. Kaɓɛ na nkpa nde ɗáomopha kema.
[17] Mpɔ, áokpanga ianaga sasakɛ, áogea, ‹Babɛɗanigi ndea abɛ, ɓáotua
eea na ɓáɔɔna. Eme gǎkɛ, na neokua na monganya. [18] Cɔ, nɛmɛande,
néoga ondonda abɛ, néonɗengemisa ɓe, ‹Abɛ, ɗéngii Mokonga ájeɗe, nê
phɔtɔ ogea ɓojeɗe mosá akɔ. [19] Kekeni ye ɓámɔɔphanɛ anakɔ, ómobisa ye
tɔ ɓea ka ɓabɛɗanigi nɛkɔ.›
[20] Wa, áɔmɛa, áoga mɔtɛa á abakɛ. N'aphɔ́tɔ ɗanga, abakɛ áɔmɔɔna,
áonkuia ngomi phê, áoga mbangɔ, áonkotoa, ka kingo, áomumbiaga
phê. [21] Anakɛ áongoɗea, ‹Abɛ, ɗéngii Mokonga ájeɗe, nê phɔtɔ ogea
ɓojeɗe mosá akɔ. Kekení ye ɓámɔɔphanɛ anakɔ.› [22] Mpɔ, abakɛ áǒngoɗea
ɓabɛɗanigi nɛkɛ gea, ‹Kamisagani! Ɓɔ́gɔ̌bɛɗɛ bɔngɔ ánjá phê, ɓɔmɔlisɛ.
M'makeani phɔtɔ mbanga ka miki á njaga, na ɓiato k'ecinji. [23] Mbikani na
mponjo á ngɔmbɛ nde anɔní, ɓóntenɛ, ɓeɛgɛni ánjá na gua á jaí. [24] Nga,
miki nɛmɔ atóku mɔnɔ, ajujuki gǎkɛ ka kukwa. Ɗáɓungigi mɔnɔ, nɛmǒni
gǎkɛ.› Mpɔ, ɓáokpanga gua á jaí.

---

[d] **15:8** Ka matu ndea Yéso, gbutuka á ngɔa moci, dákeni k'ophendɔ á mbɛdanigi k'ekuma á esa mo.

25 Ka mbenɔ ndɔ, miki imbɔ phomi ɗátú ka ciko. Ká ja akɛ, ɓî
ábiimisi endu, áɔɔka embɔ na mɓina. 26 Ka ɓondɔ, áɔmɔphana
ka ɓabɛɗanigi moci. Aomúsia kantíti á eongo ndɔɔ. 27 Mbɛɗanigi
áonsikisia, ‹Mɔtɔ akɔ akiɗî. Abakɔ anteni mponjo á ngɔmbɛ nde
anɔni. Nga, anakɛ akiɗi ka ɓɔjɛjɛ.› 28 Miki imbɔ phomi áɔɓɛa, áoya
ngia ka jaí. Ka ɓondɔ, abakɛ áojuana, áonɗengemisaga, ángiɛ.
29 Miki áonsikisia, ‹O abɛ! Ka ɓasaga ɓásii nnde nɛɔkɔbɛɗaneaga;
ketingimbɛ mɔnɔ tanda ɛsɔ akɔ. Cɔ, kómopimbɛ mɔnɔ tanda miki á
mɛmɛ, gea neguɛ jaí na ɓadani. 30 Cɔ, ɓî anakɔ ajue, mmbɔ auji ɛtɔi
nɛkɔ bui ka nyɔngɔ ótungɔ, yɛ aámbɔ ontenei mponjo á ngɔmbɛ nde
anɔni!›
31 Abakɛ áongoɗea ɓe: «Miki nɛmɔ, ɓe tɔ n'oɓɛ esa bui. Nkumba nɛmɔ
bui a phɔtɔ akɔ. 32 Akeni ɓeguɛ jaí na ɓéɓɛ na maseye ka nyɔngɔ nde,
mɔtɔ akɔ atóku mɔnɔ, ajujuki gǎkɛ ka kukwa. Atóɓungigi mɔnɔ, nɛmɔ̌ni
gǎkɛ.»

Mɛní á nambi-nkumba n'ana maibe-maibe

16 1 Yéso â goto ǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ mɛní ndee: «Nkpa
moci ntɔi ɗátú na nambi-nkumba nɛkɛ. Ɓakpa ɓáobika
ɔntɔnga nambi-nkumba ndɔ mɔtɛakɛ gea te, ‹Nambi-nkumba nɛkɔ
auji nkumba nɛkɔ.› 2 Ka ɓondɔ, ntɔi áɔmɔphana nambi-nkumba,
áongoɗea ɓe, ‹Nyɔngɔ sina nde ɓakpa ɓáɔkɔtɔnga ájeɗe nĕ? Cɔ,
ómoúbisa nyɔngɔ á nkumba ndɔ ooamba. Nga, kpanga á k'esa nde,
kóɓɛku ye nambi-nkumba nɛmɔ.› 3 Mbusa, nambi-nkumba áogea
suɓi á mĕma akɛ ɓe, ‹Negeande ɓo? Nga, mɔkɔta nɛmɔ amɔkpɔi
kɔkɔta á amba nkumba nɛkɛ. Cɔ, kéna ɓukpɛkpɛ á guba. Aoɓǎ
na nɛɔmɛmaga, ámbe nekuande na soni. 4 Eya, neoúba kema nde
negeande ɓî mɔkɔta amotokisande k'ekuma, ka gea ɓakpa ɓámosesɛɛ
mɔtɛbɔ.›
5 Mpɔ, áɔ̌ɔphana ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓaɓɛɗî nkumba ndea mɔkɔta
nɛkɛ kanga á phenda i. Ɓáobika moci-moci. Áomúsia mmbɔ andondi
mosá, ‹Ojigi n'ophendɔ á nkumba ndea mɔkɔta nɛmɔ k'ungaani?›
6 Áonsikisia gea, ‹Nejigi na mboso á gamba nkama iɓɛ (20).›
Nambi-nkumba áongea, ‹Cɔ, bɛɗa ɓaoɓa-óphendɔ nɛkɔ, óikɛ ka oɗo,
ókamisɛgɛ ɗundua nkama (10).› 7 Mpɔ, áongea ɓa ángbó, ‹Oɓɛ gǎkɛ,
ophɛndande nɛkɔ kungaani?› Wa, mmbɔ áonsikisia te, ‹Nejigi na
jɔ á mponga mia moci (100).› Nambi-nkumba áongea, ‹Cɔ, bɛɗa
ɓaoɓa-óphendɔ nɛkɔ, óikɛ ka oɗo, óɗunduɛ nkama ngia a njaga
isaɔ (80).› 8 Mpɔ, mɔkɔta áobeba kɔɓɔngɛ ndea nambi-nkumba nanga
ɓî ɗátú ntɔa-maibe. Cɔ, ɓatɔa ka matu nde ɓá na kɔɓɔngɛ sɔsɔɓɛ
aɓɔ.

Nkpa nn'aɔtɔka n'ěbɛɗaneigi ɓakɔta ɓaɓɛ mɔngɔ ímoci

9 Mpɔ, Yéso áɔsɛkisia ɓe: «Nenogie, gabani nkumba nɛnu ódemayɔ
ka gea te, ɓókondisɛgɛ na ɓadanu. Nga, esa nɛngbo, ɛtɔi nɛnu asiande.
Mpɔ ɓánoseseande k'ɔma á ɓoiki á mɛyɔ.» 10 Nkpa nde ande ntɔa-koɗoni
mbenɔ nde aoamba kema abɔa, aɓande phɔtɔ ɓó mbenɔ nde aoamba
kema ánbgó. Nkpa nde nna ntɔa-koɗoni mbenɔ nde aoamba kema abɔa,
aɓande phɔtɔ ɓó mbenɔ nde aoamba kema ánbgó. 11 A gǎkɛ oɓa na
ɓókóambi na koɗoni ɛtɔi ódemayɔ, ani mmbe ánophande ɛtɔi á ɗoni gea
te ɓóambɛ? 12 Aoɓǎ na ɓókóambi phɔtɔ na koɗoni nkumba ndea ɓangɛ́,
ani mmbe ánophande nkumba ínɛnu?
13 Nna na mbɛɗanigi nde aɔtɔka n'ěbɛɗaneigi ɓakɔta ɓaɓɛ. Ámbe
ankangeande moci, áonkonda ɓǎngbo. Ambe aɗakateanande na moci,
áɔmɓɛnjiaga ɓǎngbo. Eya ɓɔ́kɔ́ɔtɔka na ɓɔmbɛɗaneigi Mokonga na
bɛɗaneaga phɔtɔ Ɛtɔi.

Ɛɔphi na Koɓoamɛ ndea Mokonga

14 Wa ndɔ, ɓaPhaisáiɔ ɓáɔntɛbɛaga Yéso ka nyɔngɔ ndɔ bui nga,
ɗáɓaokondaga ɓangɔa. 15 Ka ɓondɔ, Yéso áǒngoɗea ɓe: «Ɓǒphanisia
k'iso á ɓakpa gea te, ɓonde ɓatɔa-ɗoni. Mokonga aámmbé a gǎkɛ oúba
mĕma anu. Kema nde ɓakpa ɓáoɗokomisa, a unge Mokonga aɔɔna
n'ajɔɔkani.
16 Matu á ɛɔphi ndea Mósa na ɓuku á ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáge osungiaga
ka saga ndea Yoáni-M'batisi. Kpangea esa ndɔ unge Mbino Ánjá á
koɓoamɛ ndea Mokonga aubikani, mpɔ nkpa buakɛ a tɔ ǒkukumisa
ka gea ángiɛ kau. 17 Koba na mǒkonda anyɛ́nyande kanga ngǎka.
nna ndiu tanda na mici á ɗundua na ábɔa á ɛɔphi nde anyɛ́nyande
ɓó.»
18 Aoɓǎ mǒko n'an'ye nkakɛ, áomuka nke ɓangbó, ande ntɔa-iɛɓɛ. Aoɓǎ
mǒko n'amuki nke nde munyakɛ an'ye, ande phɔtɔ ntɔa-iɛɓɛ.

Ntɔi na Lajáɔ

19 Ntɔi moci ɗáɔɔlaga bɔngɔ aphoo-phoo n'ésombi i n'akpɛ phê. Ɗâ phɔtɔ
oenda esa bubui anjá na eaga eea nde aotena soki. 20 Ntɔa-ɓuyɛnɛ moci
ina akɛ Lajáɔ, ɗáoikaga ka oɗo k'iso á mpume á endu ndea ntɔi ndɔɔ.
Nyama akɛ bui ɗátú n'aphɛphɔa. 21 Ɗátú na siki á eea, nde ɗáoguaga kusi
á mɛja ndea ntɔi, ɓambɔa ɗáɓa ndiu obika oɗiaga aphɛphɔa akɛ. 22 Esa
imoci, ntɔa-ɓuyɛnɛ ndɔ ɗáku. Ɓamalaeka ɓáombisa ka kɛbɛ á Abalaámu.
Ntɔi ndɔ â phɔtɔ okua, ɓáomǔmba.
23 Ɓî ɗáotambaga ka nji á ɓasí, áomesia iso akɛ, áɔmɔ̌na Abalaámu
ɗanga, Lajáɔ n'aiki ka kɛbɛ akɛ. 24 Áontoɓea Abalaámu ɓe: «Abɛ o!

Ómokuia ngomi. Nteka k'ani Lajáɔ, áubɛ sese á miki á njaga akɛ k'iɓo, ádɛkisɛgɛ eɗaka ani. Eme aámbé neotambaga k'ɛɛmbɛ á nsa ndee.»
25 Abalaámu â ndiu ongoɗea te: «Miki amɔ, kanisia gea te, ɗɔ́tɔi kema
ánjanja ka enda akɔ, Lajáɔ â gǎkɛ ɔtɔa kema ájeɗe-jeɗe. Kěkɛ nde gǎkɛ,
aphɔngi tɔ oani phio! Oɓɛ aámbé o ndiu ká tambaga. 26 Goto, mininga
ángbó a sɔsɔɓɛ asu na ɓenu. Ka ɓondɔ unge, ɓakpa nde ɓákondi toka
wani, ɓágɛ motɛ anu, ɓánaɔtɔka. Nna phɔtɔ na nkpa nde áɔtɔka toka ko,
áojua koni.»
27 Ntɔi â goto ongoɗea: «Abɛ, kaɗenge-ɗenge, nteka Lajáɔ k'endu ndea
abɛ. 28 Nga, ne na ɓamunayi ɓɔku, ágɛ ɛngɛphisɛ ɓákajuembɛ phɔtɔ
k'ɔma á tambaga ndee.» 29 Abalaámu áonsikisia: «Ɓamunamakɔ ɓá na
Mósa na ɓaɔtu-nyɔngɔ ko. Cɔ, ambe ɓɛ́ɓɔkɛ.» 30 Ntɔi áɔgea: «Nna ɓo! Abɛ
Abalaámu, atúoɓa nkpa n'atoki sɔsɔɓɛ á ɓasí, áoga mɔtɛɓɔ, ɓékětiande.»
31 Abalaámu áongoɗea gea: «Aoɓǎ na ɓákámɔɔki Mósa na ɓaɔtu-nyɔngɔ,
nanga nkpa ájujuka sɔsɔɓɛ á ɓasí, ɓákáɓeekeɛku.»

Ɓojeɗe na ima i

(Ɔna phɔtɔ Mat 18.6-7,21-22; Mál 9.42)

17 1 Yéso áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Aɓatɔ na kema nde aǒɓotea ɓakpa
ka gea ɓojeɗe. Cɔ, ande ngomi ka nkpa nde abisi kema á
kau. 2 Ambe ɓámɓɔɛɛ n'ɛtɛ n'angbo ka kingo, ɓámmakɛ ka kiba á
oɓenge dǔ! Ka geea te, kangusɛmbɛ ka ɓaniki nde moci.» 3 Ka ɓondɔ,
ɛngɛphani!
Aoɓǎ munamakɔ n'aogii ɓojeɗe, nkeea. Aoɓǎ n'aɓeeki ɓojeɗe nɛkɛ, íma
ɓojeɗe kau. 4 Aoɓǎ n'aogi ájeɗe mɔngɔ ngia njaga iɓɛ (7) k'esa moci,
n'akosikiigi goto mɔngɔ ngia njaga iɓɛ (7) geae, nebeeki ɓojeɗe nɛmɔ, cɔ,
ônimia u.

Ɓukpɛkpɛ á ɓeekea á Mokonga

5 Ɓateki ɓáongoɗea Mɔkɔta gea: «Yamea ɓeekea nɛsu.» 6 Yɛ áǒsikisia
gea: «Atuoɓa ɓeekea nɛnu na bɔbɔbɔa i na ɓea miki á mbuka, ámbe
ɓɔɔtɔka na ɓongoɗi me á mukuyu nde, «Phuikana, ógɔ̂tɛɛ k'oɓenge.»
Atógeande ɓíndɔ ɓonsosi.
7 Cɔ, ka ɓenu sina sɔsɔɓɛ anu, aoɓá n'ana mbɛɗanigi, kaɓɛ ngubi,
kaɓɛ mɓondigi-etúge, mbenɔ nde aju ka toka akɛ na ciko, óongoɗea:
«Kamisaga ógóeɛgɛ?» 8 Tanda phɔ. Ondiu ongoɗea: «Ɔ́mba kani eea,
óbikɛ n'ɔɔlanigi ánjá ka bɛɗaneaga ani na kaɓî neagande na noa. Mbusa,
oeagande nɛkɔ na noa.» 9 Ansegande mbɛɗanigi nɛkɛ, nga, agi kema nde
atónsosi? Nna ɓo!. 10 A phɔtɔ ɓo ka ɓenu. Mbenɔ nde ɓɔɔtɔtɔkisa kema
nde ɓánososi, yɔngani tɔ ɓe: «Ɓɛ tɔ ɓabɛɗanigi kanga á kantítí. Nga, ɓegi
tɔ kema nde ɓásososi.»

Yéso ěamisi ɓatɔa-sǔ nkama

11 Yéso ɗátú otamba k'aphe á gǎ na Yɛusalɛ́ma. Aphe ndɔ ɗányɛ́nyi
gǎkɛ sɔsɔɓɛ á Samalía na Galiláya. 12 Mbenɔ nde ɗáongia ka nji moci,
ɓatɔa-sǔ nkama ɓáobika ondonda. Ɓáomama ɗanga. 13 Ɓáontoɓea:
«Mɔkɔta Yéso! Osokuia ngomi.» 14 Yéso ɛ̌ɓɔni ye, áǒngoɗea: «Gǎni,
ɓógǒphangisiɛ mɔtɛa ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga.» Ɓáoga. Na ɓá
phɔtɔ k'aphe, sǔ nɛɓɔ áotoka. 15 Moci sɔsɔɓɛ aɓɔ, mbenɔ nde aɔni
gea, ɗáami, áoja mbusa n'aombeba Mokonga k'ɛsɔ ángbó. 16 Áobika,
áokpungbumana k'ecinji á Yéso, endondo akɛ áogbondoa oɗo, aonsega.
Nkpa ndɔ, ɗátú gǎkɛ moSamalía. 17 Mpɔ Yéso áogea: «Ai! Ɓundɔ ɓátóami
ɓakatú nkama? Cɔ, ɓundɔ ngia njaga gena (9) ndɔ ɓá gǎkɛ wani?
18 Nna na ka ɓɔ mmbe akanisi já ká sega á Mokonga, tɔndɔ mɔkɛni
nde?» 19 Mpɔ Yéso áongoɗea mɔkɛni ndɔ: «Ma! Ógɛ. Ɓeekea nɛkɔ
akoamisi.»

Kiɗia á koɓoamɛ ndea Mokonga

20 ƁaPhaisáiɔ ɓáomúisia Yéso: «Mbenɔ sina nde koɓoamɛ ndea Mokonga
abikande?» Yéso áǒsikisia: «Koɓoamɛ ndea Mokonga nnaobika ɓakpa na
ɓáɔɔna. 21 Ɓákáyɔngɛku, ‹Ɔna! A wani!›, kaɓɛ ‹A kósii!› Nga, úbani gea te,
koɓoamɛ ndea Mokonga a ye tɔ suɓi anu.»

Esa nde Muna-Nkpa ajande

22 Mpɔ, áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Mbenɔ moci ajuande, nnde ɓóɓande
na siki á ɔna eme Muna-Nkpa, nanga k'esa moci tɔ, ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku.
23 Ɓakpa ɓánɔtɔmiande: «Aámbɔ a kósii! Aámbé a wani!» Cɔ, ɓókogɛmbɛ.
Ɓɔ́kǒɓeembɛ kuɓei. 24 Nga, sumɓî mbua aophenua na koba, áɔbɛnya
nkɛkɛɔ bubui, ɓondɔ unge eme Muna-Nkpa neɓande k'esa á ja ani.
25 Akeni phɔ átambɛgɛ ásii, ɓatɔa k'ɛɓɔkɔti nde ɓán'yɛ.
26 Kema nde ɗágeani ka saga ndea Nɔ́a, ageanande phɔtɔ ɓó k'esa á
ja ani eme Muna-Nkpa. 27 Nga, ka saga ndea Nɔ́a, ɓakpa ɗáɓaoeaga,
ɓáonoa, ɓáǒɓoaga ɓake, ɓake ɓáɔɔmana na ka ɓî Nɔ́a[e] ɗáge okamɓea ka
koko angbó. Mbusa, iɓo áotuma phê áoɗaka oɗo bui, ɓakpa ndɔ ɓáotinda
ɓɔbu. 28 Aɓande phɔtɔ ɓea saga ndea Lɔ́ti. Ɓakpa ɗáɓaoeaga, ɓáonoa,
ɓáosomba, ɓáosombisa, ɓáokona na ɓáɔphɛka. 29 Esa ndɔ Lɔ́ti ɗátoki gǎkɛ
ka Sɔdɔ́ma[ɛ], ɛɛmbɛ á nsa na mpusu n'áotoɓoaga ɓea nsa áogua ka nji ndɔ
ɓ'íɓo á mbua, áǒtindisa ɓakpa ndɔ ɓɔbu kó. 30 Aɓande phɔtɔ ɓó esa nde
eme Muna-Nkpa nɛsɛnɛkande.

---

[e] **17.27** Ɔna Nkpangeɔ 6.5-12; 7,6-23

[ɛ] **17.29** Ɔna Nkangɛɔ 18.20-19.25, Lóka 10.12

31 Esa ndɔ, nkpa nde aɓande ɓakijɔ éndu[g] nɛkɛ n'ana nkumba suɓéndu,
kakiɛmbɛ ye ka gă bɛɗa i. A phɔtɔ ɓó ka mmbɔ aɓande ka ciko, kajɛmbɛ
ye mɔtɛ akɛ. 32 Nkanisiani phɔ nka-Lɔ́ti[h] ! 33 Nkpa nde aokaɓa amba enda
akɛ, aɓungisande. Nkpa nde aɓungisi găkɛ enda akɛ, aámbé aámbande.
34 Nenongoɗi gea, kiipha á esa ndɔ, ɓakpa ɓaɓɛ ɓáɓande k'eka mo.
Ɓám'bɛɗande kaɓɔ moci, ɓáonɗoa moci. 35 Ɓake ɓaɓɛ ɓáɓande oɗoa
k'ɔma ímoci, ɓám'bɛɗande kaɓɔ moci, ɓáonɗoa moci. 36 [Ɓŏko ɓaɓɛ
ɓáɓande ka ciko, ɓám'bɛɗande kaɓɔ moci, ɓáonɗoa moci.] [i] 37 Ɓagoigi ɓâ
goto omúisia: «Mɔkɔta, nyɔngɔ ndɔ ageanande wani?» Yéso áŏsikisia ɓe:
«Ɔma nde mŏnda aɓande ɓei, aunge ɓandia ɓádondanagande.[j] »

Mɛní á nke á kekusa na nteni-nyɔngɔ

18 1 Yéso ɗĕngoɗi ɓagoigi nɛkɛ mɛní ka ubisa aɓɔ te, akeni ɓámɛmɛ
Mokonga esa bubui kanga phuia á mĕma. 2 Mɛní kau ungee:
«Nteni-nyɔngɔ moci ɗáiki ka kenombe moci. Ɗánaomɓanga Mokonga,
ɗá phɔtɔ ɔ̌ɓɛnjiaga ɓakpa. 3 Nke á kekusa moci ɗáiki phɔtɔ ka nji ndɔɔ.
Nke ndɔ ɗáogaga mɔtɛ á nteni-nyɔngɔ. Áongea ɓe: «Ɗena nyɔngɔ nɛmɔ
na nkpa nde ɓemɔ́ɔ na yɛ ka nyɔngɔ.» 4 Esa ásii aɔnyɛ́nya, nteni-nyɔngɔ
n'aɔkpɛma. Mpɔ, áoianaga ka mĕma akɛ ɓe: «Ɗoni, kéomɓanga Mokonga,
ne phɔtɔ ɔ̌ɓɛnjiaga ɓakpa. 5 Nɛɛi găkɛ na nyɔngɔ ndea nke á kekusa ndee.
Ka ɓondɔ, netenande nyɔngɔ ndɔ Kagea te, kabikɛ ye k'aphe á bóma á
mɔ̌ ani na nyɔngɔ nɛkɛ.»
6 Mpɔ, Mɔkɔta Yéso áogea: «Ɔkani nyɔngɔ ndɔ nteni-nyɔngɔ ajéɗe a tɔ
yɔngi. 7 Ande gea, Mokonga kátenɛku găkɛ nyɔngɔ ndea ɓakpa nɛkɛ,
ɓundɔ ĕsɔmbu, ɓî ɓáogama mosá akɛ keiphe n'esa? Aphiphiande kanga
enga aɓɔ? 8 Nenogie, atenande nyɔngɔ nɛɓɔ mbangɔ. Eme Muna-Nkpa
găkɛ, mbenɔ á ja ani ka mokonda, nĕdondande ɓatɔa ɓeekea na ɓá phɔtɔ
ɓei?»

MoPhaísayɔ na mphendisigi-manjanja.

9 Yéso ɗáyɔngi mɛní nde ka ɓakpa ɓunde ɗáɓáogea ɓánde ɓatɔa-ɗoni na
ɓáŏtondea ɓadaɓɔ. Mɛní kau a ungee, 10 «Ɓakpa ɓaɓɛ dáɓadaphi ka ngia
k'endu á Mokonga k'aphe á mɛma á Mokonga. Moci ɗátú moPhaisáyɔ,
moci găkɛ mphendisigi-manjanja. 11 MoPhaisáyɔ áŏmesia, áɔmɛma
Mokonga ka mĕma akɛ ɓe: «Hoo Mokonga! Nekosikisii ɓosɛgi nga, ké ɓea

---

[g] **17:31** BaYúda dábaɔphɛka endu nɛbɔ báɔbisa ɔma á umbia k'égo na bádindi na oɗo. Ka mophɛkɔ nɛbɔ, ɗáɓatú na mogombagomba nde dábaodapha na kia kau.

[h] **17.32** Ɔna Nkpangeɔ 19.26

[i] **17:36** Bhisa i suɓi á bɔgaɔ ande gea, miki á nyɔngɔ nde nna suɓi á ɓuku nɛngbo ɗanga-ɗanga á kala.

[j] **17:37** Ɔna Yɔ́bu 39.30

ɓakpa ɓuangbo ɓunde ɓande ɓakukuɓa, ɓatɔa-kanga koɗoni, ɓatɔa-iɛɓɛ.
Nekosikisii phɔtɔ ɓosɛgi gea, ké ɓea mphendisigi-manjanja ndee. 12 Eme
gǎkɛ, neoika mɔngɔ iɓɛ ka pɔsɔ moci kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á
Mokonga. Ka phaeka nkama, ɛ́tɔi nɛmɔ bui, neokopha phaeka mo.»
13 Mphendisigi-manjanja gǎkɛ, áomamaga ɗanga. Â tɔ oɓusuma,
áɔ̌ɓɛtaga k'egogo na ɓɔmbɛ, áogea te: «Hoo Mokonga! Omokuia
ngɔmi, nende ntɔa-ɓojeɗe.» 14 Mpɔ, Yéso áǒngoɗea: «Cɔ, negie,
mphendisigi-manjanja dáji mɔtɛkɛ, na ye tɔ ntɔa-ɗoni k'iso á Mokonga,
nna moPhaisáiɔ. Nga, nkpa buakɛ mmbe aǒɗokomisa, aámbé
ɓándidisande. Nkpa nde a gǎkɛ ǒdidisa, aámbé ɓánɗokomisande.»

Yéso na ɓaniki ɓábɔbɔbɔa

15 Ɓakpa ɗáɓam'bikii Yéso na ɓaniki ɓábɔbɔbɔa ka gea, ábisɛ njaga
gǔ aɓɔ. Ɓagoigi ɓáɔni ye ɓó, ɓáǒphekeaga ɓakpa ndɔɔ. 16 Yéso gǎkɛ,
áɔ̌ɓɔphana ɓaniki, mpɔ áǒgea ɓagoigi ɓe: «Óɗeketani ɓaniki ɓábɔbɔbɔa
ɓábikɛ mɔtɛmɔ, ɓókǒimisiɛmbɛ. Nga, koɓoamɛ ndea Mokonga a ka ɓakpa
ɓunde ɓá ɓɛa ɓaniki. 17 Eya, nění nogie, nkpa kángiɛku ka koɓoamɛ ndea
Mokonga, aoɓá na káɓeeki nyɔngɔ i ɓea miki.

Kema nde akeni ka tɔa á enda á mɛyɔ

18 Mɔkɔta á ɓaYúda moci ɗámuisi Yéso áogea: «Mphangigi anjánjá,
negeande ɓo ka gea, neɓɛ na enda á mɛyɔ?» 19 Yéso áongoɗea ɓe: «Ka
nyɔngɔ sina nde ɔɔmɔɔphana nkpa anjánjá? Nna na nkpa nde a anjánjá,
na n'na tɔ Mokonga sasakɛ aámbé a tɔ anjánjá. 20 Oye tɔ oúba ɛɔphi ndee:
kotunganɛmbɛ, komoɛmbɛ nkpa, kuuɓɛmbɛ, komɓétekeɛmbɛ nkpa na
nyɔngɔ á mbɛa, nɗokomisa abakɔ n'amakɔ[k].» 21 Nkpa ndɔ áogea ɓe:
«Ɗénekpangi amba á ɛɔphi ndɔ na ne phɔtɔ moganda.» 22 Yéso aɔki ye
nyɔngɔ ndɔ, áongoɗea: «Aojigii goto kema moci. Sombisa nkumba nɛkɔ
bui, ógabeɛ ɓatɔa-ɓuyɛnɛ ɓangɔa i. Oye ogea ɓó, mpɔ ôɓa na nkumba na
koba. Mbusa, ômoɓea.» 23 Nkpa ndɔ aɔki ye nyɔngɔ ndɔ, áoɓa na ɓɔmbɛ,
nga ɗátú ntɔi phê.
24 Ɓî Yéso ɗámɔ̌ni n'ana ɓɔmbɛ áɔyɔnga gea: «A mɔɔtɔ akpɛ ka ntɔi
ngia ka koɓoamɛ ndea Mokonga. 25 Eya, ǎkpɛ ka ngamia ngia ka kubu á
muuphé. Agoto akpɛ phê ka ntɔi ngia ka koɓoamɛ ndea Mokonga.»
26 Ɓakpa nde ɗáɓaɔmɔ̌ka Yéso, ɓáɔyɔnga ɓe: «Ani mbe aɔtɔka n'aami ka
měma?» 27 Yéso áǒgea: «Kema nde nkpa nna ɔtɔtɔkisa, Mokonga aámbé
aɔtɔtɔkisa.»
28 Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áongoɗea Yéso: «Ɔna phɔ: ɓesu ɓeɗeketi gǎkɛ kema nɛsu
bui, ɓéokoɓea.» 29 Yéso áǒngoɗea gea: «Eya, nění nogie: aoɓá nkpa n'aɗeketi

---

[k] **18.20** Ɔna Jua 20.12-16; Nkanisiɔ ɛ́ɔphi 5.16-20

mɔtɛkɛ, kaɓɛ nkakɛ, ɓamuna-amakɛ, ɓaɓɔkɔti akɛ na ɓănakɛ, ka nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga, 30 atɔande kema ásii ka matu nde. Na ka matu ndɔ aobika, atɔande phɔtɔ enda á mɛyɔ.»

Yéso áɔtu kukwa akɛ na jujuka akɛ ka kukwa

31 Ɓî Yéso ɗédondanisi ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ (12), áŏngoɗea: «Ɔkani phɔ! Ɓeotáia na Yɛusalɛ́ma. Kó unge atɔtɔkɛanande nyɔngɔ bui nde ɓaɔtu-Nyɔngɔ ɗáɓaɗundu ka phɔani eme Muna-nkpa. 32 Ande gea te, ɓámobisande ka njaga á ɓakpa ɓunde ɓána ɓaYúda, ɓámɔtɛbɛagande, ɓamobómande, ɓámosuiagande soki. 33 Ɓámoɓindaande na gbutu na kusa ani. Esa á ko isaɔ nejujukande ka kukwa.» 34 Ɓagoigi găkɛ, ɓákaengikisɛ nyɔngɔ ndɔ. Nga, kantíti á nyɔngɔ ndɔ ɗákatu base. Ɗáɓákáɗigimisi phɔtɔ nyɔngɔ nde Yéso ɗáɔyɔnga.

Ɓoamia á keíme-íme

35 Mbenɔ nde Yéso ɗábiimisi Yɛíkɔ, keíme-íme moci ɗáiki ka mpɛphɛ á aphe n'aɔmɛmaga. 36 Áɔ̌ɔka usɛsɛ á ɓakpa na ɓáɔnyɛ́nya. Áŏúisia: «Kéma sina ndɔ ee?» 37 Ɓakpa ɓáongoɗea: «Yéso ɓa Najaléti aámbé aɔnyɛ́nya.» 38 Mpɔ, keíme-íme áokoga: «Yéso muna-Daúdi o! Ómokuia ngomi.» 39 Ɓakpa ɓunde ɗáɓaotamba mosá á Yéso ɓáomphekeaga te ákɔɓɛ. Â goto ókoga akpɛ phê: «Muna-Daúdi o! Ómokuia ngomi.» 40 Yéso áomama, áososea gea ɓámbikɛ kakɛ na yɛ. Ɓî yɛ aju ye bíbí akɛ, Yéso áomúsia, 41 «Okondi néogeeɛ ɓo?» Keíme-íme áogea: «Mɔkɔta, nekondi nɛɔnaphɛ goto.» 42 Yéso áongoɗea: «Cɔ, ɔnapha goto! Ɓeekea nɛkɔ akoamisi.» 43 Kĕkɛ ndɔ tɔ, â goto ɔ̌ɔnapha. Áomɓea Yéso n'aombeba Mokonga. Ɓî ɓakpa ɓɔbu ɓáoni ye ɓó, ɓâ phɔtɔ ómbeba Mokonga.

Ɓoamia á Jakáyɔ ka mĕma

19 1 Yéso angi ye ka Yɛíkɔ, áɔɔtata ka kenombe. 2 Nkpa moci ina akɛ Jakáyɔ ɗáiki ko. Ɗátu mɔkɔta ndea ɓaphendisigi-manjánjá, â phɔtɔ oɓa ntɔi. 3 Cɔ, ɗáokaɓa ámɔɔnɛ Yéso ande ani. Katɔkɛ găkɛ ka nyɔngɔ á usɛsɛ á ɓakpa nga, yɛ ɗátú ntɔa-angbinbgi. 4 Ka ɓondɔ, áoga mbangɔ mosá, áoɗapha ka me á mukuyu. Ɗági ɓo ka gea te, ámɔɔnɛ Yéso, nga anyɛ́nyande wa.

5 Yéso aju ye k'ɔma ndɔ, áomesia mɔ̌ akɛ, áɔmɔɔna Jakáiɔ, áongoɗea: «Jakáyɔ! Kia mbangɔ! Neogea neikɛ mɔtɛkɔ k'esa nde!» 6 Jakáyɔ áokia mbangɔ, áonsesea na maseye. 7 Ɓakpa ɓɔbu ɓáɔni ye ɓó, ɓáɔngɔngɔnaga, ɓáogea: «Ai! age oika k'endu ndea ntɔa-ɓojeɗe?» 8 Ka ɓondɔ, Jakáyɔ áomama mosá á Mɔkɔta, áongoɗea ɓe: «Mɔkɔta! kĕkɛ nde, nebŏsani nkumba nɛmɔ ka mĕme, néoɓopha

ɓatɔa-ɓuyɛnɛ moci. Akoɓa na nɛbɛɗi nkumba ndea á nkpa k'odemayɔ,
nensikisiande mɔngɔ gena.»[l] 9 Mpɔ, Yéso áongea: «K'esa nde, ɓoamia
angi k'endu nde nga, mmbe a phɔtɔ mosuko á Abalaámu. 10 Nga,
eme Muna-Nkpa, nebiki k'aphe á kaɓa na amisa á ɓakpa nde
ɗáɓaɓungigi.»

Mɛní á ɓabɛɗanigi ɓasaɔ

11 Ɓî ɓakpa ɗáɓátú ɔɔka nyɔngɔ ndɔ, Yéso áotútuisa na mɛní.
Wa, ɗátú bíbí na Yɛusaléma, ɓakpa ɗáɓaokanisia gǎkɛ te, koɓoamɛ
ndea Mokonga aobika kɛ̌kɛ ndɔ. 12 Cɔ, mɛní kau unge: «Nkpa
moci, k'ekombo á ɓakɔta, ɗáge ka nji á ɗanga. Aogea, ɓámophɛ
mɔtumbɔ á koɓoamɛ mpɔ ájɛ. 13 Mosá á gǎ akɛ, áɔ̌ɔphana ka
ɓabɛɗanigi nɛkɛ nkama, áɔbɛɗa ɓangɔa á ɔlɔ nkama, áǒgaɓea u
moci-moci. Aǒgea, ‹Bɛɗanagani na ɓangɔa ndee, na ka ɓî nejakuma.›
14 Ɓatɔa-koɓoamɛ nɛkɛ ɗáɓankangei gǎkɛ. Ɓáǒteka ɓátɔnganisi-mbino
mbusa akɛ, ɓágayɔngɛ te, ‹Ɓékékondi mogaa ndɔ áɓɛ moamɛ gǔ
asu.›
15 Nanga ɓó, ɗáɓámophi motumbɔ a koɓoamɛ, áɔja. Aju ye, áɔ̌ɔphana
ɓabɛɗanigi ndɔ mɔci-mɔci, ɓundɔ ɗéophi ɓangɔa, áubɛ ɛtɔi angaani nde
ɗáɓatɔi. 16 Mmbe ɓa mosá-mosá áobika, áongea: «Mɔkɔta, ngɔa moci ndɔ
otómopi, nɛtɔi goto na ɓangɔa nkama.» 17 Moamɛ áongea ɓe: «Cɔ ɓosegi!
Onde mbɛɗanigi anjánjá. Ka nyɔngɔ nde, onde ntɔa-koɗoni ka amba a
kema abɔa, nekophi kɔkɔta á kenombe nkama.» 18 Mbusa, mmbe ɓa ko
ɓaɓɛ áobika, áɔyɔnga gea: «Mɔkɔta, ngɔa moci ndɔ otómopi, nɛtɔi goto
na ɓangɔa ɓɔku.» 19 Moamɛ áongea: «Oɓɛ gǎkɛ nekophi kɔkɔta á kenombe
ɓɔku.»
20 Mbusa, mbɛɗanigi ɓǎngbo áobika, áɔyɔnga gea: «Mɔkɔta, ngɔa nɛkɔ
a ungee. Ɗénémɓoegé na bɔngɔ, nɛ́ɔsɔmɛa. 21 Nga, ɗéokoɓanga, ka
nyɔngɔ nde, onde nkae. Ɔɔbɛɗa kema, n'okóbisi. Ooɗungua, n'okógubi.»
22 Moamɛ áonsikisia: «Mbɛɗanigi ájeɗe! Nyɔngɔ nde ɔyɔngi a unge
neteni nyɔngɔ nɛkɔ ně. Ɗóúbi gea te, nende nkae. Nɛɔbɛɗa, nekébisi.
Neoɗungua, nekégubi. 23 Cɔ, nyɔngɔ sina nde ɗókóɓophi ɓaambi-ɓangɔa
ngɔa nɛmɔ? Mpɔ, ka ja ani, ně goto oɓoa ngɔa ndɔ na ɓátaisi nɛngbo gǔ
i.»
24 Mpɔ, moamɛ ndɔ áǒsosea ɓakpa ɓunde ɗáɓatú wa: «Utani ngɔa
á láté nɛkɛ, ɓómophɛ mbɛɗanigi ndɔ, mmbɔ atɔi ɓangɔa nkama.»
25 Ɓakpa ndɔ ɓáongea: «Mɔkɔta, yɛ a ye tɔ na ɓangɔa nkama.» 26 Moamɛ
áǒsikisia: «Negie, nkpa nde a na kema, aámbé ɓámophande goto. Mmbe
nna na kema, aámbé ɓámutande nǐndɔ ajigi ně. 27 Cɔ, ɓaɓiɓia ani,

---

[l] **19:8** Ɔna Júana 21.37; 2Samúɛlɛ 12.6; Mɛní 6.31

ɓundɔ ɓánaokonda néɓɛ moamɛ gŭ aɓɔ, obikani ně koni, ɓôtenɛ mosá ani.»

Sesea á Yéso na maseye angbó phê ka Yɛusaléma

28 Mbusa á Yéso tɔ̌miaga á mɛní ndɔ, áɔmɛɛa mosá ka taia na Yɛusaléma.
29 Ɓî aju ye bíbí á Bɛtɛphágɛ[m] na Bɛtanía,[n] bíbí á mamba ndɔ ɓáɔɔphana
Mijɛitúni,[o] áŏteka ka ɓagoigi nɛkɛ ɓaɓɛ mosá. 30 Aŏngoɗea: «Găni ka
nji nde á mosá. Ɓo ye ojua ka ngba, ɓondondande miki á mponda
na ɓánkpaki, na kánkumbimbɛ mɔnɔ nkpa. Cɔ, nkodani, ɓómbikɛ
ně.» 31 Aoɓá̆ nkpa n'anoúisi gea: «Ɓoonkoɗa ka ɓo?» Ɓóonsikisia gea:
«Mɔkɔta aámbé ammɛmi.» 32 Ɓateki ɓáoga ondonda miki á mponda ɓíndɔ
Mɔkɔta ɗĕngɔndi. 33 Ɓî ɗáɓaonkoɗa, ɓamɛnakɛ ɓáŭusia: «Ka nyɔngɔ
eke, ɓoonkoɗa miki á mponda ndee?» 34 Ɓáŏsikisia te: «Mɔkɔta aámbé
ammɛmi.»
35 Mpɔ, ɓáombika na miki á mponda ndɔ kuɓî Yéso aɔ. Ɓáobisa bɔngɔ
nɛɓɔ gŭ á ngɔngɔ á mponda, ɓáonkambisa Yéso[ɔ]. 36 Mpɔ, Yéso áɔsɛkɛɗa.
Ɓakpa ɓáɔɔyia bɔngɔ nɛɓɔ k'aphe.[p] 37 Ɓî ɗá ye tɔ bíbí á dida mamba
ndɔ Mijɛitúni, usɛsɛ á ɓagoigi ɓáogua jaí. Ɓáokpanga beba á Mokonga
n'ɛsɔ akpɛ ka ketangaɔ nde ɗáɓaɔni. 38 Ɗáɓaɔyɔnga ɓe: «Ɓosegi ka
Moamɛ, mmbe aobika k'ina á Mɔkɔta, ɓɔjɛjɛ áɓɛ na koba, ɓoombia áɓɛ
ka Mokonga[s]. 39 Ka ɓaPhaisáiɔ ɓunde ɗáɓatu sɔsɔɓɛ á usɛsɛ á ɓakpa,
ɓáongoɗea Yéso: «Mphangigi, óphekeaga ɓagoigi nɛkɔ!» 40 Mpɔ Yéso
áŏsikisa gea: «Nenongoɗi, nanga ɓɔ ɓáphɔnga, ɓ'etae ɓaphuiande ɛsɔ
akpɛ.»

Yéso aogamea Yeusaléma

41 Mbenɔ nde Yéso abiimisi kenombe, áɔɔna, áogamea u, 42 n'aɔyɔnga
ɓe: «Atúoɓa ɔɓɛ n'oúbi k'esa nde aphe á ɓɔjɛjɛ, cɔ kĕkɛ nde
nyɔngɔ ndɔ aye tɔ á ɓɔsɔmɛa k'isɔ akɔ! 43 Nga, ka ɓ'esa ndɔ aobika
k'oɓɛ, ɓaɓiɓia ndeakɔ ɓáokombande na mɔphɛkɔ ka manisa akɔ,
na phuumisaga akɔ ɔma bui. 44 Ɓɔ, ɓákotukatukande na ɓakpa
ɓɔbu ɓunde ɓáiki suɓiakɔ. Ɓákaoɗeketɛku tanda n'etae moci
gŭ á dakɛ, ka nyɔngɔ nde kótúúbi mbenɔ nde Mokonga ɗábiki
okoénga.

---

[m] **19.29** Nji ndɔ dátu bâ á mpenga na mamba á Mijaetuni bíbí á Yɛusaléma

[n] **19.29** Dátu nji nde a bíbí á Bhɛtɛphágɛ

[o] **19:29** Ande mamba á okomo á Yɛusaléma bâ á mpenga á Kɛdɔ́ni

[ɔ] **19.35** Ɔna Jakalía 9.9

[p] **19.36** Ɔna 2Bakɔta 9.13 Ɔyia á ngɔmbɛ ka gea nkpa átambɛ gŭ i, ande aphe á dokomisa akɛ n'ĕdidisa mosá akɛ.

[s] **19.38** Ɔna Jabui 118.26; Lóka 2.14

Yéso ěɓĭgi ɓasombisigi nkumba suɓendu ndea Mokonga

45 Mpɔ Yéso áongia suɓendu ndea Mokonga, áŏɓeaga ɓasombisigi
nkumba. 46 Na ngoɗea ɓɔ gea: «Ɓáɗundu suɓi á ɓuku ndea Mokonga ɓe,
‹Endu nɛmɔ aɓande endu á ɛmɛmi[t] .› Cɔ, ɓenu ɓô ndiu obisa nɛnu ɔma á
dondanaga á ɓakukuɓa.[u] »
47 Esa bui, Yéso ɗáogoisaga k'endu á Mokonga. Ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa
ndea Mokonga, ɓaphangigi-ɛɔphi phɔtɔ na ɓakɔta á ɓatɔa ka nji
ɗáɓaokaɓa kusa á Yéso. 48 Cɔ, ɓɔ gǎkɛ, ɗáɓakaubi mɔangɔ á tɔtɔkisa í
nga, ɓakpa ɓɔbu ɗáɓa na mɔphɛ á ɔka akɛ phê.

Ianaga á cina á kɔkɔta ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.23-27; Mál 11.27-33)

20 1 Cɔ, esa moci Yéso ɗáŏgoisaga ɓakpa na tɔmia áɓɔ Mbino
Ánjá suɓendu ndea Mokonga. Wa, ɓakɔta á ɓatobei-phɛa ndea
Mokonga, ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓakɔta á ɓatɔa ka nji ɓáobika, 2 ɓáomúisia:
«Moko, ósóngoɗea phɔ kɔkɔta sina nde ɔɔtɔtɔkisa na nyɔngɔ ndɔ, na ani
mmbe akophi kɔkɔta ndɔ?» 3 Mpɔ Yéso áŏsikisia gea: «Neɓande phɔtɔ na
muisiɔ moci ka ɓenu. Cɔ ómóngoɗeani, 4 ‹Ani mmbe ɗámophi Yoáni
kɔkɔta á ɓatisa[y] . Ande Mokonga, kaɓɛ n'ande ɓakpa?›»
5 Ɓáɓáokpanga ianaga sɔsɔɓɛ aɓɔ na ɓáɔyɔnga gea: «Aoɓá neɓenkumi
Mokonga, asoúsiande goto, ‹Ɔóɓokoɓeeki nyɔngɔ ndea Yoáni ka ɓo?› 6 Ɓe
gǎkɛ ŏkumia ɓakpa, ambe ɓakpa ɓɔbu ɓásoɓeagande n'ɛtɛ ka gea ɓekuɛ.
Nga, ɓáɓeeki ɗoni gea Yoáni ande mɔtu-nyɔngɔ.» 7 Ɓâ ndiu onsikisia
Yéso gea: Ɓakaoúba cina á kɔkɔta ndea Yoáni. 8 Yéso â phɔtɔ ŏngoɗea
gea: «Kenongoɗeɛku pɛ cina á kɔkɔta nde nɛɔtɔtɔkisa na nyɔngɔ ndee.»

Mɛní á ɓagubi ɓájeɗe

(Ɔna phɔtɔ Mat 21.33-46; Mal 12.1-12)

9 Mpɔ Yéso áokpanga ngoɗea á ɓakpa mɛní nde: «Nkpa moci ɗákoni
ciko á mijaɓiɓo[a] . Mbusa, áɔɔkana na ɓagubi nde ɓáɓánde ɔɓɔngisiaga
ciko, nyɔngɔ á ophendɔ. Mɛnɛ á ciko áɔmɛa tamba, áoika kó matú enda.
10 Cɔ, ka mbenɔ á ɗungu, áonteka mbɛɗanigi nɛkɛ mɔtɛ á ɓagubi ka
gea, ɓámophɛ mbuka á mijabibu ínɛkɛ. Ɓagubi ɓâ gǎkɛ ɔmɓɛta, ɓáonjisa
njaga jǎi. 11 Mɛnɛ á ciko â goto onteka mbɛɗanigi ɓǎngbo, ɓâ goto tɔ
ɔmɓɛta mmbɔ na kusa akɛ na soni, ɓáonjisa njaga jǎi. 12 Áosuia goto teka
mmbe ɓa ko ɓasaɔ, ɓáontuma mmbɔ na ɓeaga akɛ.

---

[t] **19.46** Ɔna Isaya 56.7;

[u] **19:46** Yɛɛmía 7.11

[y] **20.4** Ɔna Lóka 3. 3,7

[a] **20.9** Kengeanisa Isaya 5.1

13 Mpɔ mɛnɛ á ciko áɔyɔnga gea: «Negeande ye goto ɓo? Nentekande
miki nɛmɔ mmbɔ nenkondi, kăsi mmbɔ aámbé ɓámɓanga nde.» 14 Cɔ,
ɓagubi ɓamɔɔni ye miki ndɔ, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ: «Eya! Mɛnɛ á ɓotiko
aámbɔ! Ɓémoɛni ka gea ɓotiko ndɔ áɓɛ asu!» 15 Ɓáondunga, ɓáonga nĕ ɓă
á ciko, kó ɓáommoa.» Mpɔ Yéso áŏúisia: «Mɛnɛ á ciko ĕgeande ɓagubi
ndɔ ɓo? 16 Abikande, áŏmoa ɓagubi ndɔ. Mbusa i, ĕophande ɓakpa
ɓunɛngbo ciko ndɔ.» Ɓakpa ɓáɔki ye ɓo, ɓáɔyɔnga gea: «Kaɓɛmbɛ tanda
ɓo.»
17 Mpɔ Yéso áɔ̌ɔnjia, jaa! Áŏúisia gea: «Ɓáɗundu suɓia ɓuku á Mokonga
ɓe, ‹Etae nde ɓaphɛki ɗáɓaye, aunge aye tɔ etae á kantíti ka mɔphɛkɔ[b] ›.
Cɔ, kanisia nde á suɓia á nyɔngɔ ndɔ a ɓo? 18 Nkpa buakɛ mmbe aoguia
etae ndɔ, aɓunukande. Nkpa nde etae ndɔ agăkɛ onguia, etae ndɔ
ankpɔtande.[c] »
19 Cɔ, ka mbenɔ ndɔ tɔ, ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea
Mokonga ɓáokaɓa ɗunga á Yéso nga, ɗáɓaúbi gea ɗáyɔngi mɛní ndɔ ka
phɔa ɓɔ. Ɓáɓákandungi găkɛ nga, ɗáɓa na kɔɓɔɓɔkɔ á ɓakpa.

Tombaga á Yéso ka nyɔngɔ á phenda á manjanja ka moamɛ Kaisáa

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.15-22; Mál 12.13-17)

20 Mpɔ ɓáokpanga ɓɔgɔmɛaga á Yéso, ɓáŏteka ɓakpa nde
ɗáɓaŏdemisaga gea ɓande ɓatɔa-ɗoni ka gea, Yéso átɛ ka mĕkɔ nɛɓɔ
mbenɔ nde aɓande ɔyɔnga. Wa unge ɓántɔngande mɔtɛa mmbe a na
kɔkɔta á nji bui. 21 Ɓatɔa ɓɔgɔmɛaga ɓáomúisia Yéso, «Mphangigi, ɓeuba
nyɔngɔ nde ɔɔyɔnga n'inde oogoisaga ande ɗoni. Kôtena nyɔngɔ ndea
nkpa ka ɓea keongi akɛ. Ondiu ogoisaga aphe á Mokonga ka koɗoni.
22 Cɔ, ósóngoɗea phɔ: Ɛɔphi nɛsu asososi phenda á manjanja á Kaisáa,
mɔkɔta á ɓaLɔ́ma, kaɓɛ na kasososi phenda i?»
23 Ɓî Yéso ɗáubi maibe nɛɓɔ, áŏgea, 24 «Ómophangiani phɔ ka ɓangɔa
ndɔ moci.» Áŏúisia te: «Keongi nde na ɗundua nde ande á ani?»
Ɓáonsikisia gea: «Bui atɔ á Kaisáa.» 25 Mpɔ Yéso áŏngoɗea gea: «Cɔ
ɓaya, mophani Kaisáa nkumba nɛkɛ, ɓómophɛ phɔtɔ Mokonga i nɛkɛ.»
26 Ɓáɓakatɔki găkɛ kɔɗa á Yéso ka mĕkɔ nɛɓɔ mosá á ɓakpa. Ɓâ ndiu
oyayama ka nyɔngɔ nde Yéso ɗésikisii, ɓáɔkɔɓa, phiɔ!

Muusiɔ ka nyɔngɔ á jujuka ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.23-33; Mál 12.18-27)

27 Ka ɓaSadukáyɔ ɗáɓambikii Yéso. Ɓɔbu ɓanaoɓeekea nyɔgɔ á jujuka
á ɓakpa ka kukwa. [d]ɗáɓabiki omúisia Yéso gea, 28 «Mphangigi, Mósa

[b] **20.17** Ɔna Jabui 118.22
[c] **20.18** Ɔn Isáya 8.14-15; Dhaniélɛ 2.34-35; Lóka 2.34
[d] **20.27** Kengeanisa na Ekuma á bateki 23.8

ɗáɗundu kasu ɛɔphi ɓe: Aoɓǎ mǒko n'aku, n'anɗeketi nke na káonji,
muna-amakɛ na mǒko ndɔ aku angiiande nke á kekusa ka gea ámɓɔkɔtɛɛ
mɔkɛnji á phɔmiakɛ ɓaniki[e]. 29 Cɔ, ɓaganda ɗáɓaɓɔkɔtɛani ngia á njaga
iɓɛ (7) ka sɔphɔ nɛɓɔ. Ange ɗámuki nke, áokua kanga ɓɔkɔta na nke ndɔ.
30 Moganda ɓa koɓaɓɛ áomuka nke á kekusa. Mmbɔ â goto t'okua kanga
ɓɔkɔta. 31 Mmbɔ ɓa koɓasaɔ tɔ ɓo. Ɓɔbu ngi a njaga iɓɛ (7) ɓáosia kanga
ɗeketa á miki tanda moci. 32 Ka sungiaga, nke ndɔ â phɔtɔ okua. 33 Cɔ, esa
á jujuka ka kukwa, kaɓɔ sina sɔsɔɓɛ á ɓǒko ndɔ ande munya nke? Nga
ɓɔbu ngia a njaga á iɓɛ (7) ɗáɓamuki tɔ ka yɛ.»
34 Mpɔ Yéso áǒsikisia te: «Ɓǒko á ka matu nde ɓaunge ɓáǒuka ɓake na
ɓake ɓâ phɔtɔ ɔɔmana. 35 Ɓakpa nde ɓákeni jujuka ka kukwa ka matu ndɔ
aobika, ɓǒko ɓakeukɛku ye ɓake na ɓake ɓákáɔmanɛku ye. 36 Ɓakatɔkɛku
ye na ɓáku nga, ɓande ɓea ɓamalaeka. Ɓande ɓana-Mokonga, ɓî ɓajujuki
ka kukwa. 37 Suɓia ɓuku, ɔma nde Mósa aɗundu nyɔngɔ á esasa nde
aǒtoɓoaga, ɗáɗundu phɔtɔ base gea ɓakpa nde ɓaku, ɓájujukande ka
kukwa. Nga, aɔmɔphana Mɔkɔta: «Mokonga nde ɓa Abalaámu, Mokonga
nde ɓa Isáka na Mokonga ɓa Yakɔ́ɓɔ[ε].» 38 Kanyɔngɔ indɔ unge Mokonga
nna Mokonga á ɓasí, a ndiu Mokonga á ɓunde ɓáoenda. Nga mosá akɛ,
ɓɔbu ɓa tɔ oenda.»
39 Mpɔ ka ɓaphangigi-ɛɔphi ɓáɔyɔnga gea, «Mphangigi, ɔyɔngi tɔ ánjá.»
40 Nga, ɗáɓaɓangi ye úisiaga akɛ.

Kiísito na Daúdi

(Ɔna phɔtɔ Mat 22.41-46; Mál12.35-37)

41 Yéso â goto ǒngoɗea te: «Ɓáɔyɔnga gea Kiísito ande muna-Daúdi ka
ɓo? 42 Nga Daúdi sasakɛ aámbé ayɔngi suɓi á ɓuku nɛkɛ á ɛmbɔ gea,
‹Mɔkɔta Mokonga ɗángoɗî Mɔkɔta nɛmɔ: Ika ka njaga ani á mǔku,
43 na kaɓî něbisande ɓaɓiɓia nɛkɔ kusi écinji akɔ[g].› 44 Daúdi aɔmɔɔphana
gǎkɛ Mɔkɔta. Cɔ, yɛ aɓande miki nɛkɛ ɓo?»

Óengani na ɓaphangigi-ɛɔphi!

(Ɔna phɔtɔ Mat 23.1-36; Mal 12.38-40)

45 Ɓî ɓakpa ɓɔbu ɗáɓaɔmɔɔka Yéso, yɛ áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ gea,
46 «Óengani na ɓaphangigi-ɛɔphi. Ɓakondi tamba na ɓáɔligi ngɔmbɛ
endǎndanda, na ɓakpa ɓaɓɛǒsesea k'ɔma á madondanɔ. Suɓi á endu
á ɓɔphɛi, ɓakondi phɔtɔ ikiɗia kankaanga á mosá-mosá na ka jaí
ɗanga-ɗanga ɓáikɛ k'ɔma á kɔkɔta. 47 Ɓá gǎkɛ kǔuta ɓake á kekusa

[e] **20.28** Ɔna Nkanisiɔ á ɛɔphi 25. 5-6
[ε] **20.37** Ɔna Júana 3.2,6
[g] **20.43** Ɔna Jabui 110.1

nkumba á k'éndu nɛɓɔ, ɓá phɔtɔ ɔmɛma énda ka gea ɓakpa ɓ'ɛɓɔnɛ.
Ɓundɔ unge ɓátenande nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ phɛ̂.»

Sadaka ndea nke á kekusa n'ana ɓuyɛnɛ

(Ɔna phɔtɔ Mal 12.41-44)

21 1 Yéso áomesia mɔ̌ akɛ, áɔ̌ɓɔna ɓunde ɓáomakea ɓangɔa nɛɓɔ
suɓi á sanduku á saɓaka, ɓakpa ndɔ ɗáɓatu ɓatɔi. 2 Â phɔtɔ ɔmɔ̌na
nke á kekusa moci n'ana ɓuyɛnɛ, nke ndɔ áomaka gbutuka iɓɛ á ɓaniki
á ɓangɔa suɓi á sanduku ndɔ. 3 Mpɔ Yéso áogea te: «Nenongoɗi ɗoni
gea, nke á kekusa nde na ɓuyɛnɛ nɛkɛ amaki kɔ̌nyɛ́nya ɓakpa ɓɔbu.
4 Nga, ɓunɛngbo ɓámaki ka saɗaka ɓangɔa nde a gŭ á ɓangɔa nɛɓɔ nnde
ɓaɔbɛɗanaga nĕ. Cɔ, yɛ ka ɓuyɛnɛ nɛkɛ amaki ndiu ka saɗaka ɓangɔa
nɛkɛ bui á enda nĕ.

Yéso aɔtɔmia nyɔngɔ á ujukana á endu ndea Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.1-2; Mál 13.1-2)

5 Cɔ, ɓakpa ɓuangbo ɗáɓaobeba mɔphɛkɔ endu á Mokonga, ɓáɔyɔnga
gea: «Ɓágɛɛmisi ánja n'etae na nkumba nde ɗáɓáomopha Mokonga.» Mpɔ
Yéso â găkɛ ɔyɔnga te, 6 «Kema nde ɓɔɔna nde, a n'esa nde ɓángbɔande u.
Ɓakaɗeketɛku tanda etae moci gŭ a dakɛ kanga ngbɔa i.»

Tambaga á mosá á sungiaga á mŏkonda

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.3-14; Mál 13.3-13)

7 Mpɔ ɓáomúisia Yéso te: «Mphangigi, cɔ, nyɔngɔ ndɔ atɔtɔkɛanande
mbenɔ sina, na mphangiɔ sina nde aúbisande gea kema ndɔ
atɔtɔkɛanande?» 8 Yéso áŏsikisia te: «Ɛngɛphani! Nkpa kanodemɛmbɛ.
Nga, ɓakpa ɓásii ɓabikande găkɛ k'ina ani na ɓáɔyɔnga gea: «Cɔ, eme
Kiísito aámbé!» «Mbenɔ a ye tɔ bíbí.» Nanga áɓa ɓo, ɓokŏɓeɛmbɛ.
9 Mbenɔ nde ɓɔɔkande nyɔngɔ á emani ɗanga-ɗanga na oyombɔ á ɓakpa,
ɓókoɓangɛmbɛ. Nga, akeni phɔ kema ndɔ átɔtɔkɛanɛ mosá. Nna găkɛ
nndɔ unge ande sungiaga á mokonda.» 10 Yéso áotutuisa ngodea aɓɔ ɓe:
«Ɓatɔa k'ekuna moci ɓámanande na ɓatɔa k'ekuna nɛngbo, koɓoamɛ
moci amanande na koɓoamɛ nɛngbo. 11 K'ɔma ɗanga-ɗanga aɓande na
ɓaningina akpɛ, na monganya, na kĕta. Kema á ɓangisa, na mphangiɔ
ángbongbo atokande phɔtɔ na koba.
12 Cɔ, mosá indɔ bui, ɓánodungande găkɛ na tambisaga anu.
Ɓánobisande ka njaga á ɓateni-nyɔngɔ á k'endu á ɓɔphɛi na makea anu
ka mekakɔ. Ɓánomamisande mosá á ɓaamɛ na ɓakɔta á kenombe ka
nyɔngɔ á ina ani. 13 K'aphe ndɔ ungɔ ɓɔ̌tɔmiande nyɔngɔ nɛmɔ. 14 Cɔ,
úbani ka mĕma anu gea, ɓokoianɛgɛmbɛ phɔ nyɔngɔ sinande ɓɔyɔngande
ka phoanu. 15 Nga, eme sisani aámbé nenophande nyɔngɔ á kɔɓɔngɛ nnde

ɓaɓiɓia anu ɓɔbu ɓákasikiɛku ye kau. 16 Ɓabanu, ɓamanu, ɓamunamanu,
ɓaɓɔkɔti anu na ɓadanu, ɓanɔtɔngande. Ɓɔ, ɓékusande ɓakpa ɓuangbo
sɔsɔɓɛ anu. 17 Ɓakpa ɓɔbu ɓanokangeande phɔtɔ ka nyɔngɔ á ina ani.
18 Nanga aɓa ɓó, nna tanda na ka sekamɔ anu moci nnde aɓungande.
19 Cɔ, bisani mĕma anu, nga ka gea anu ɓó aunge ɓoamisande mĕma
anu.»

Ujukana á Yɛusaléma

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.15-21; Mál 13.14-19)

20 Mbenɔ nde ɓoye ɔɔna ɓatɔa-emani ɗanga-ɗanga na ɓátimbi
Yɛusaléma, úbani gea te, ujukana i a ye tɔ bíbí. 21 Cɔ, ɓakpa nde ɓaɓande
ka mpɛphɛ-mpɛphɛ á Yudéa, ɓáteɛ k'ɔma á mamba-mamba. Ɓakpa nde
ɓa gǎkɛ suɓi á Yɛusaléma ɓájuanɛ. Ɓunde ɓaɓande kósaa, ɓákangiɛmbɛ
ye ka mosomba. 22 Nga, esa ndɔ aɓáeka esa nde Mokonga agisiande na
tɔtɔkisa nyɔngɔ bui nde asuɓi á ɓuku á Mokonga[h] . 23 Iyo! Aɓande ngomi
ka ɓama-kaeme na ɓama-mbɛnjɛ k'esa ndɔ. Nga, nji ndɔ aɓande na
tambaga ángbó ka nyɔngɔ nde Mokonga aphangiande ɓɛi ndɛakɛ ka
ɓatɔa ka nji ndɔ. 24 Ɓémoande ɓuangbo na ngɔa, ɓáǒga na ɓuangbo ka
kɔkɔɓɛ ka nji bui. Ɓatɔa k'ekuna nɛngbo ɓátukatukande Yɛusaléma na ka
ɓî mbenɔ á kɔkɔta ndea ɓɔ asungiagande.

Esa á ja á Muna-Nkpa

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.29-31; Mál 13.24-27)

25 Mphangiɔ aɓande ka mani, songe na ɓasɛɛngɔa[i] . Cɔ, ka mokonda,
ɓakpa ɓáɓande na tambaga. Ɓáyayamande ɓî oɓenge aophuia eongo
n'ana kɛtɛmbɔɛ. 26 Ɓukpɛkpɛ á ɓakpa asiande ka nyɔngɔ á kɔɓɔɓɔkɔ á
kema ájeɗe ɗanga-ɗanga nnde atɔtɔkɛanande ka mokonda nde ɓaiki
kau. Nga, kema bui nnde ana ɓukpɛkpɛ na koba, aɗengande. 27 Mpɔ,
ɓámɔɔnande Muna-Nkpa n'abiki k'egugu na ɓukpɛkpɛ na ɓoombia
ángbó[j] . 28 Cɔ, kema ndɔ a ye okpanga tɔtɔkɛana, ikani ánjá, ɓómesiɛgɛ mɔ̌
anu. Nga, ɓoamia nɛnu a ye tɔ bíbí.

Mphangiɔ á nsɔ́ɔ á kasa á ɓame.

(Ɔna phɔtɔ Mat 24.32-35; Mál 13.28-31)

29 Mbusa índɔ, Yéso áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ mɛní ndee: «Ɔnjiani phɔ me
bui. 30 Mbenɔ nde ɓo ye kɔɔna nsɔ́ɔ á kasa i n'akpangi juana, ubani sasanu
gea matu ókame a si ye tɔ. 31 A phɔtɔ ɓó ka ɓenu. Mbenɔ nde ɓɔɔna
nyɔngɔ ndɔ n'atɔtɔkɛani, ubani gea koɓoamɛ ndea Mokonga a ye tɔ bíbí.»

[h] **21.22** Ɔna Ɔséa 9.7

[i] **21.25** Ɔna Isáia 13.10; Ejɛkiélɛ 32.7; Yɔéli 3.3-4

[j] **21.27** Dhaniéli 7.13

32 Nenongoɗi ɗoni gea: «Ɓatɔa k'ɛɓɔkɔti á ka matu ndɔ ɓákákuɛku ɓɔbu
nyɔngɔ nde n'akatɔtɔkɛani.» 33 Mokonda na koba anyɛ́nyande, nyɔngɔ
nɛmɔ unge kányɛ́nyɛ ku tanda.

Kɔɗani isɔ anu

34 «Ɛngɛphani! mĕma anu kaɗokomanɛmbɛ ka nyɔngɔ á eaga
n'ɛɓɛɗi á makana, phɔtɔ na mɔphɛ á enda. Ɓoogea ɓó, mmbe esa
ndɔ anosɛnɛkɛande kanga mosenda. 35 Nga, nyɔngɔ ndɔ ĕimisande
ɓakpa ɓɔbu á ka mŏkonda ɓea mĕkɔ. 36 Cɔ, ɓókoɗɛmbɛ. Mɛmani
Mokonga ka mbenɔ bui. Kaɓondɔ, ɓoɓande na ɓukpɛkpɛ á
ooka nyɔngɔ bui nde akiɗianande, mpɔ, ɓômama mosá ani eme
Muna-Nkpa.»
37 Yéso ɗáogoisaga k'endu á Mokonga n'esa. Ɗá găkɛ ojuana kĭpha ka
gă ɗa gŭ á mamba á Mijɛitúni. 38 Ɓakpa ɓɔbu ɗáɓaobika mɔtɛa Yéso
kamɓimba k'aphe á ɔka ɓɔphɛi nɛkɛ k'endu á Mokonga.

Ɓɔgɔmɛaga á moa Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.1-5; Mál 14.1-2; Yoá 11.45-53)

22 1 Cɔ, bíbí á jaí á mokati kanga cacu nndɔ ɓáɔɔphana Pasáka[k],
2 ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga na ɓaphangigi-ɛɔphi,
ɗáɓaɔɓɔgɔmɛaga moa á Yéso, ɓâ ndiu oɓá na kɔɓɔɓɔkɔ á ɓakpa.
3 Ɓî Sɛtáni angi ka mĕma á Yúda mmbɔ ɓáɔmɔphana Isikaliɔ́ta,
mmbe ɗátu ka ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ (12), 4 áoga ɔyɔngaga na ɓakɔta
á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga na ɓakɔta á ɓămbi-endu á Mokonga
k'ophangɔ á dungisa á Yéso. 5 Ɓáoɓá na maseye phê, ɓáɔɔkana ka opha
akɛ ɓangɔa. 6 Yúda áoɓeekea, mpɔ áokpanga káɓa mbenɔ ánjá á dungisa
Yéso ka ɓɔsɔmɛa.

Ɓɔngisiaga á Pasáka

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.17-25; Mál 14.12-21; Yoá 13.21-30)

7 Ka jua esa á jaí á mokati kanga cacu ɓî atokeni phuia ɓamponjo á
ɓamɔgɔgɔ ka phɛa á Pasáka, 8 Yéso áonteka Pétɛɛ na Yoáni áɔyɔnga
gea: «Gani ɓɔɔmbɛ kasu eea á Pasáka ɓeɛgɛ[l] .» 9 Ɓáomúisia: «Ɔma sina
nde okondi gea ɓɛɔmbɛ u?» 10 Aŏsikisia te: «Mbenɔ nde ɓongiande ka
kenombe, ɓɔmɔɔnande nkpa moci mmbe ɓoɗondanande na yɛ n'akumbi
mbik'iɓɔ. Ɓômɓea k'endu nde angiande kau. 11 Ɓongoɗeande găkɛ
mɛn'endu gea, Mɔkɔta akoúisi ɓe: «Ɔma sina nde neeagande kimoci na
ɓagoigi nɛmɔ eea á Pasáka?» 12 Na anɔɔnisande ɔma ndɔ angbo á k'ego,

---

[k] **22.1** Ɔna Júana 12.1-27

[l] **22.8** Ɔna Júana 12.3-9

na ɓáɓɔngisigi. Kondɔ unge ɓɔ́ɔmbanɛgɛ. 13 Ɓáoga oɗonda kema bui tɔ
ɓíndɔ Yéso ɗéngɔdi, mpɔ ɓáɔɔmba eea á Pasáka.

Eea á Mɔkɔta

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.26-30; Mál 14.22-26; 1 ɓKt 11.23-25)

14 Ka mbenɔ á eaga, Yéso áoika, ɓateki nɛkɛ na phɔtɔ kimoci na yɛ.
15 Áŏngoɗea gea: «Netokondi phê neeɛgɛ Pasáka nde kimoci na ɓenu mosá
á tambaga ani. 16 Nenongoɗi ɓo nga, kéɛgɛku ye Pasáka na kaɓî kantíti i
aúbikanande base ka koɓoamɛ ndea Mokonga.» 17 Mpɔ Yéso áɔbɛɗa caá
áɔmɛma, áoyɔnga: «Bɛɗani u ɓókatisanɛgɛ sɔsɔɓɛ anu. 18 Nenongoɗi ɓo
kpanga á kĕkɛ nde, kénoɛeka ye divai na kaɓî koɓoamɛ ndea Mokonga
abikaeka.» 19 Mpɔ áobɛɗa mokati, áɔmɛma Mokonga, áoɓuna u. Aŏgaɓea
n'aɔyɔnga gea: «Nyama ani unge, nnde negabi ka phɛa ka phɔa anu.
Geani ɓo ka kanisiani.» 20 Â phɔtɔ ŏpha caá mbusa á eaga n'aɔyɔnga gea:
«Caá nde ande ɔngana á kĕkɛ, ka magiani nnde aɗuukani ka phɔanu[m].
21 Cɔ, ɔnani! Njaga á mmbe amɔtɔngi aotambua k'imoci n'eme gŭ á
mɛja ndee[n]. 22 Ande gea, eme Muna-Nkpa nege nɛmɔ ɓíndɔ Mokonga
ɗáangi. Andiu ngɔmi ka nkpa nde amɔtɔngi.» 23 Mpɔ ɓagoigi ɓáokpanga
úsianaga sɔsɔɓɛ aɓɔ: «Animbe ageande ɓo?»

Sani ka nyɔngɔ á kɔkɔta

24 Ɓî ɓagoigi ɓakpangi sana sɔsɔɓɛ aɓɔ ka úba ani mmbe aikande k'ɔma
á kɔkɔta, 25 Yéso áŏngoɗea te: «Ɓaamɛ á ka nji ɓáǎbɛɗanisaga ɓakpa nɛɓɔ
akpɛ. Ɓɔ, ɗáɓa găkɛ okonda ɓakpa ɓéɓɔphanɛ: «Ɓatɔa-egabɔ»[o]. 26 Cɔ,
ka phɔanu nna ɓo. Ambe mmbe ana kɔkɔta sɔsɔɓɛ anu áɓɛ ndiu ɓɛa
miki, mmbe găkɛ aoanga áoɓa ɓɛa mbɛɗanigi. 27 Cɔ, sɔsɔɓɛ aɓɔ kaɓɔ sina
mmbe ana kɔkɔta, mmbe á ka mɛja na mmbe ande mbɛɗanigi? Cɔ, eme
ne ka ɔlɔ anu ka bɛɗanɛaga anu.
28 Ɓenu ndiu ɓaunge ɓotóphiphii ika kimoci n'eme ka tambaga nɛmɔ.
29 Eme găkɛ nenobisii koɓoamɛ ɓíndɔ abɛ amobisii 30 Kagea, ɓóeɛgɛ na
nɔa ka mɛja nɛmɔ suɓi á koɓoamɛ nɛmɔ, phɔtɔ ɓoikande ka kankaanga á
kɔkɔta ka tena nyɔngɔ ekuna nkama n'iɓɛ (12) á ɓaIsilaéli.»

Onganɔ ndea Pétɛɛ

(Ɔna phɔtɔ mat 26.31-35; Mál 14.27-31; Yoá 13.36-38)

31 Yéso áɔyɔnga gea: «Simɔ́ni, Simɔ́ni Sɛtáni anɔmɛmi gea, ánɔpɛcɛ
sumbia ɓî ɓámɔ̂ɔpɛca mbo ka ungɔ. 32 Eme găkɛ nɛtɔ́mɛmi ka phɔa akɔ
ka gea, ɓeekea nɛkɔ kaɓungɛmbɛ. Na ka sikianaga akɔ, ambe ótetemisɛ

[m] **22.20** Júana 24.8; Yɛɛmía 31.31-34

[n] **22.21** Ɔna phɔtɔ Ɛmbɔ á baYúda 41.10

[o] **22.25** Ka mbenɔ ndɔ, baamɛ bunɛngbo dábaŏsua sasa bɔ «Batɔa-egabɔ»

měma á ɓamunamakɔ.» 33 Pétɛɛ áonsikisia: «Mɔkɔta! Kaɓɛ ka gă ka
mɛkakɔ, kaɓɛ ka gă kua, nega tɔ kimoci n'ɔɓɛ.» 34 Mpɔ Yéso áonsikisia
Pétɛɛ: «Neongoɗi mosá á kɔkɔ ɔsa omonganande mɔngɔ isaɔ gea
kômoúba.»
35 Mpɔ, Yéso áŏbuisia ɓagoigi te: «Netonotekima kanga njombi á
ɓangɔa, phɔtɔ kanga ɓonda na ɓiato, ɓotouki ka kema?» Ɓaonsikisia
te: «Áoɓoɓoa!» 36 Aŏngoɗea: «Cɔ, kĕkɛ nde, mmbe a găkɛ na njombi á
ɓangɔa, kaɓɛ ɓonda, ábɛɗɛ, mmbe găkɛ nna na píndí, ásombisɛ ngɔmbɛ
nɛkɛ mpɔ, ásombɛ moci. 37 Nenongoɗi goto nndɔ nga, ambe átɔtɔkɛanɛ
ka phɔani ɓíndɔ ɗáɓaɗundu, ‹Ɗáɓambisi ka mɔɔmba á ɓatɔa-ɓojeɗe[ɔ].› Na
nnde á ka phɔa ani atɔtɔkɛande.» 38 Ɓáɔyɔnga: «Mɔkɔta píndí íɓɛ unge.»
Aŏngoɗea te: «Aɓɛ angaá.»

Ɛmɛmi ndea Yéso ka mamba á Mijɛitúni

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.36-46; Mál 14.32-42)

39 Mbusa á Yéso juana, áoga ɓíndɔ ɗáɛmbani ně ka mamba á
Mijɛitúni, ɓagoigi ɓáomɓea. 40 Aiye ɓî ajú kó áŏngoɗea: «Mɛmani
ka gea ɓókoguɛmbɛ mbenɔ nde ɓáonotombaga.» 41 Mpɔ yɛ áoketa
mbamba, áɔsɛkɛɗa ɗanga abɔa, áogbuka muanku akɛ, áɔmɛma,
42 áɔyɔnga ɓe: «Abɛ, kaɓɛ n'okondi, ómophausa na caá ndee[p] kaɓɛmbɛ
ka mɔphɛ ani, ambe ndeakɔ ndiu unge átɔtɔkɛanɛ. [43 Mpɔ malaeka
áotoka na koba, áɔnsɛnɛkɛa áomopha ɓukpɛkpɛ. 44 Áoɓá na ɓɔmbɛ
phê, áosuia mɛma, eungú áonɗɔka n'a ɓea ntɔngɛ á magia, áogua ka
oɗo[s] .]
45 Mbus'ɛmɛmi, áoma, áŏɓea ɓagoigi, áŏdonda na ɓáɗe nga nyama aɓɔ
ɗáduuki na ɓɛi. 46 Mpɔ áŏngoɗea: «Ɓoɗe ka nyɔngɔ éke? máni ɓɔ́mɛmɛ
ka gea ɓókoguɛmbɛ mbenɔ nde ɓáonotombaga.»

Yúda andungisi Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.47-56; Mál 14.43-50; Yoá 18.3-11)

47 N'aphɔtɔ kɔyɔnga, usɛsɛ á ɓakpa áɔsɛnɛka. Nsɔndɔi n'ande ka ɓagoigi
nkama na ɓaɓɛ (12) mmbe ɓáɔɔmɔphana Yúda, áɔsɛkɛɗa bíbí á Yéso,
áomumbia. 48 Mpɔ Yéso áongoɗea: «Yúda, omotɔngi eme Muna-Nkpa ka
umbia ani!»
49 Ɓî ɓagoigi ɓáɔni nyɔngɔ ndɔ ɗáɔnyɛ́nya ɓáongoɗea Yéso: «Mɔkɔta,
ɓémanɛ na píndí nɛsu?» 50 Kaɓɔ moci áontuma mbɛɗanigi á mɔkɔta á
ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga na tena kɛcuɛ akɛ á njaga á mŭku. 51 Mpɔ

[ɔ] **22.37** Ɔna I saía 53.12

[p] **22.42** Caá ndee ande caá á makana ánjɛ á isuia ndea Mokonga. A phɔtɔ tena á nyɔngɔ á ɓojeɗe. Ɔna Isáia 51.17,22; Yɛɛmía 25.15; Mphaníɔ 15.7

[s] **22.44** Miki á nyɔngɔ ndee 43-44 nna subu á ɓuku nɛngbo á kala

Yéso áɔyɔnga gea: «Ásungiɛ wa, ɗeketani!» Áodunga kɛcuɛ á mbɛɗanigi
ndɔ áonamisa.
52 Mpɔ Yéso â goto ŏngoɗea ɓakɔta á ɓatobei-phɛa ndea Mokonga,
ɓakɔta á ɓaambi-endu á Mokonga na ɓagbɛga á ka nji ɓunde ɗáɓabiki
ondunga gea: «Ɓî ɓomobikii na gbutu na píndí, ɓɔmɔɔni ɓɛa nkukuɓa?
53 Ɓî ɗétu na ɓenu esa bui k'endu á Mokonga ɗóɓokotuomodunga. Cɔ,
mbenɔ nde a ye tɔ nɛnu na ɓukpɛkpɛ á kaiphiɔ.»

Pétɛɛ angani Yéso mɔngɔ isaɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.57-58,69-75; Mál 14.53-54,66-72; Yoá 18.12-18,25-27)

54 Mpɔ ɓáondunga Yéso ɓáonga ně k'endu ndea mɔkɔta á ɓatoɓei-phɛa
angbóngbó. Pétɛɛ n'aobika nɛkɛ mbusa ɗanga. 55 Ɓî ɗáɓagongi nsa ka
měme á ntanga, ɓáoika kimoci, Pétɛɛ áoika sɔsɔɓɛ aɓɔ. 56 Nke moci
mbɛɗanigi áɔmɔɔna Pétɛɛ n'aiki k'oanga bíbí á nsa, áontumia n'iso. Mpɔ
aɔyɔnga: «Mogaa nde atú phɔtɔ kimoci na Yéso.» 57 Pétɛɛ â ndiu ongana,
áongoɗea nke gea: «Kɛomuúba.» 58 Mbusa abɔa, nkpa ɓangbo áɔmɔɔna
áoyɔnga: «Ɔɓɛ ɔphɔtɔ k'aɓɔ!» Pétɛɛ áonsikisia: «Kék'abɔ, ca!»
59 Ɓî anyényi ye ɓɛa mbenɔ moci mbusa á wa, nkpa ɓăngbo â goto
osoea gea: «Ande ɗoni gea mmbosi atú phɔtɔ kimoci na yɛ, ande ntɔa
na Galiláya.» 60 Pétɛɛ áonsikisia: «Moko, keoúba nyɔngɔ ndɔ.» N'aphɔtɔ
ɔyɔnga, mɔngɔ ímoci kɔkɔ áɔɔsa. 61 Mpɔ Mɔkɔta áŏphaia áontumia Pétɛɛ
n'iso, wa, Pétɛɛ áɔkanisia nyɔngɔ nde Mɔkɔta ɗángɔɗi gea: «Mosá á kɔkɔ
ɔ́sa, omonganande kesande mɔngɔ isaɔ[t] .» 62 Pétɛɛ áojuana na nsɛngɛ
áotoɓokɛa ngamɔ ko!

Nɛphɛa á Yéso na ɓɛta akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.67-68; Mál 14.55-64; Yoá 18.19-24)

63 Ɓakpa ɓunde ɗáɓandungi Yéso ɗáɓaontɛbɛaga na ɓɛta akɛ.
64 Ɓáonɗaka keongi na úisiakɛ Mɔtu-nyɔngɔ ca: «Ani mmbe akɔɓɛti?»
65 Na ɓáoyɔnga ka phɔakɛ nyɔngɔ nɛngbo á bóma akɛ phê.

Yéso mosá á ntua á tena nyɔngɔ

66 Ɓî esa asé ɓagbɛga á ka nji, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga
na ɓaphangigi-ɛɔphi, ɓáombika na Yéso mosá á ntua nɛɓɔ á tena
nyɔngɔ. 67 Ɓáomúisia gea te: «Aoɓá̃ n'onde Masía, ósongoɗea.» Aŏsikisia
te: «Nanga nɛnɔtɔmia, ɓókómoɓeekeɛku. 68 Nanga nenoúisia găkɛ,
ɓókómosikisiɛku tanda. 69 Cɔ, kpanga kĕkɛ nde Muna-Nkpa aikande ka
njaga á mŭku ndea Mokonga mɛnɛa ɓukpɛkpɛ[u] .» 70 Ɓɔbu ɓâ găkɛ ɔyɔnga:

---

[t] **22.61** Ɔna phɔtɔ Lóka 22.34

[u] **22.69** Ɔna Embɔ á baYúda 110.1

«Ogăkɛ tɔ Muna-Mokonga?» Áŏsikisia te, «Ɓɛnu ɓaunge ɓɔyɔngi gea nende yɛ.» [71] Mpɔ ɓáɔyɔnga gea: «Ɓî aɓó, ɓékeɓɛku ye na siki á mmamei nga, ɓɛɔki sisasu nyɔngɔ nde atoki k'aphɛnɔkɔ akɛ.»

Yéso mosá á Pilátɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.1-2,11-14; Mál 15.1-5; Yoá 18.28-38)

23 [1] Mpɔ, ɓakpa ndɔ ɓáɔmɛɛa ɓɔbu, ɓáonga na Yéso mosá á Pilátɔ. [2] Ɓî ɓánju ně kó, ɓáokpanga tɔnga akɛ, ɓáogea te: «Ɓetóndondi mɔgaa nde n'aŏdema ɓatɔa k'ekuna nɛsu, ka gea te ɓákaphendɛmbɛ manjanja mɔtɛa Kaisáa, goto agi te ande Moamɛ Masía.»

[3] Pilátɔ áomúsia te: «Oɓɛ onde Moamɛ á ɓaYúda?» Yéso áɔnsikisia: «Oyé n'ɔyɔngi.» [4] Mpɔ, Pilátɔ áŏngoɗea ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga na usɛsɛ á ɓakpa gea: «Ketandaɔɔna ɓojeɗe ka phɔa nkpa ndee.» [5] Ɓâ ndiu osoea na yɔnga te: «Yɛ aeyombokisi ɓakpa na goisaga nɛkɛ. Atókpangi na Galiláya, áɔtɔmba Yudéa bui na abiki ojua wani.»

Yéso mosá á Ɛlɔ́dɛ

[6] Cɔ, mbusa á Pilátɔ ɔka nyɔngɔ ndɔ, áomúsia ka úba mmbe Yéso ande ntɔa na Galiláya. [7] Ɓî ɗáúbi gea ɗátú kusi á kɔkɔta ndea Ɛlɔ́dɛ, áonteka Yéso mɔtɛa Ɛlɔ́dɛ nga ɗátú phɔtɔ na Yɛusaléma ka ɓesa ndɔ. [8] Mbenɔ nde Ɛlɔ́dɛ amɔɔni Yéso, áoɓa na maseye phê. Nga, ɗányɛ́nyi mbenɔ énda n'ana mɔphɛ á ɔna akɛ[y]. Ɓî ɗáɔɔka mbinɔ akɛ, áoɓá na nseɓeɔ gea te, Yéso antɔtɔkisiande ketangaɔ. [9] Mpɔ Ɛlɔ́dɛ áomúsiaga Yéso, Yéso kansikisiɛ găkɛ tanda ka nyɔngɔ. [10] Mpɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga, ɓaphangigi-ɛɔphi ɓunde ɗáɓatú ɔa, ɓáɔntɔnga akpɛ. [11] Wa, Ɛlɔ́dɛ kimoci na ɓatoa-émani nɛkɛ ɓáontondea Yéso na tɛɓa akɛ, ɓáɔmɔ̌lisa ngɔmbɛ ánjá phê na jisa akɛ goto mɔtɛa Pilátɔ. [12] Esa ndɔ Ɛlɔ́dɛ na Pilátɔ ɓáɔɔngana nga, ɗáɓatú na k'oɓiɓiá mosá.

[13] Ɓî Pilátɔ ĕdondanisi ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga, ɓagbɛga na ɓakpa, [14] mpɔ áŏngoɗea te: «Cɔ, ɓɔɔna, ne ye muisigi nkpa nde mosá anu mmbe ɓótomobikii na yɛ, ɓô gea te, aeyombokisi ɓakpa. Eme găkɛ kɛɔni tanda nyɔngɔ ájeɗe nde ɓɔntɔngi kau. [15] Ɛlɔ́dɛ phɔtɔ káɔni kau ka ɓondɔ unge anjisi goto mɔtɛasu, ande gea yɛ, kági ka kema nde akeni ákuiɛ u. [16] Nemɓindisande ndiu tɔ, mpɔ néonɗeketa.» [[17] Ka jaí á Pasáka bui, Pilátɔ ɗáonjuanisa kaɓɔ ntɔa mɛkakɔ moci[a].]

[18] Mpɔ ɓáokoga kimoci gea: «Ambe Yéso ákuɛ, ónjuanisɛ ndiu kasu Balába.» [19] Ɗáɓamaki Balába ka mekakɔ ka nyɔngɔ á oyombɔ nde ɗátú ka kenombe na moa á ɓakpa. [20] Pilátɔ â goto kŏuisia nga, ɗáogea ánsagɛ

---

[y] **23.8** Ɔna Lóka 9.9

[a] **23.17** Miki á nyɔngɔ nde 17 nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala Ɔna phɔtɔ Mat 27.15; Malíkɔ 15.6

Yéso. 21 Ɓâ gǎkɛ okoga te: «Nkɔkɛagani e! Nkɔkɛagani yɛ ka mosalaba.»
22 Mpɔ Pilátɔ áǒuisia mɔngɔ á ko isaɔ gea: «Ɓojeɗe sina nkpa nde agi?
Nga, kɛɔni ka nyɔngɔ ájeɗe nde akeni ákuiɛ u. Kaɓondɔ ne ye omɓindisa,
nenɗeketande.
23 Ɓɔ, gǎkɛ ɓâ tɔ osuia koga gea te ɓánkɔkɛɛgɛ Yéso ka mosalaɓa. Nkogɔ
nɛɓɔ áɔgɔnana. 24 Mpɔ Pilátɔ áotena nyɔngɔ ndɔ gea te, a ɓeeki ɛmɛmi
nɛɓɔ. 25 Áonjuanisa nkpa nde ɗáɓaɔmɛma ánjuanisɛ, mmbe ɗáɓamaki
ka mekakɔ ka nyɔngɔ á oyombɔ na moa á ɓakpa. Â ndiu onsaga Yéso
ɓángeɛ bíndɔ ɗáɓaokonda.

Kɔkɛa á Yéso ka mosalaɓa

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.32-44; Mál 15.21-32; Yoá 19.17-27)

26 Ɓî ɗáɓaonga na Yéso, ɓáondonda Simɔ́ni ntɔa na Kuɛ́nɛ n'aotoka
na ciko, ɓáonkpoka na mosalaɓa ka gea á kumbɛ u mbusa á
Yéso.
27 Usɛsɛ á ɓakpa n'aomɓea, phɔtɔ na ɓake ɓáogama na taɓɔkanaga ka
nyɔngɔ á Yéso. 28 Mpɔ Yéso áǒphaia nci nde ɓake ɓaɔ, na ngoɗea ɓɔ gea:
«Ɓaseka á ka Yɛusalɛ́ma ɓókogamɛmbɛ ka phɔani, ógameani ndiu ɓɛnu
sisanu na ɓaniki nɛnu! 29 Ka nyɔngɔ nde ka ɓesa ndɔ aobika, ɓɔɔnande ɓî
ɓakpa ɓáyɔngande gea: Maseye ka ɓangomba ɓunde ɓakaonjimbɛ mɔnɔ
na ungisa!» 30 Â goto ɔyɔnga, ɓakpa ɓákpangande ngoɗea á mamba gea:
«Ósoguia!» Na ngoɗea etondoo: «Ɔsɔ́sɔmɛa[b] !» 31 Nga, kaɓɛ na ɓagi ɓende
kaphɔa á me á dɛka[c], cɔ aɓáeka ɓo kaphɔa me á kǒmɔkaka?
32 Mpɔ ɓâ phɔtɔ kǒga na ɓuangbo ɓatɔa-jeɗe ɓaɓɛ ka moa á ɓɔ kimoci
na Yéso.
33 Ɓî ɗáɓajú k'ɔma ndɔ ɗáɓaɔɔphana: «Gangata» wa, ɓáonkɔkɛa Yéso
ka me á nkpatɔ kimoci na ɓatɔa-jeɗe ɓaɓɛ[d]. Moci ɓáonkɔkɛa nci á njaga
á mǔku á Yéso, ɓǎngbo gǎkɛ áoɓá nci á njaga á nkei akɛ.[34 Mpɔ Yéso
áɔyɔnga gea: «Aɓɛ íma ɓojeɗe nɛɓɔ nga, ɓákaoúba kema nde ɓáogea.»][e]
Wa, ɓáogabisana ngɔmbɛ nɛkɛ mbusa á ɓɛta ɓana-mɛlɔɛ kau[ɛ]. 35 Ɓakpa
ɓáoika ɔa ka ɛnjia akɛ, ɓakɔta ɗáɓaɔntɛbɛa[g] na yɔnga te: «Cɔ, ɓî yɛ
atoamisi ɓakpa ɓuangbo, ambe éamisɛ pɛ yɛ sisakɛ, kaɓɛ n'ande Masía
mmbe Mokonga ɗánsɔmbu!» 36 Ɓatɔa-emani ɓâ phɔtɔ k'ɔntɛbɛa na sɛkɛɗa
bíbí ka opha akɛ makana n'ǎngaingai[h], ɓáɔyɔnga gea, 37 «Aoɓá́ n'onde

---

[b] **23.30** Ɔna Oséa 10.8
[c] **23.31** Ɔna Ejekiɛ́lɛ 20.47
[d] **23.33** Ɔna Isáia 53.12
[e] **23:34** Miki á nyɔngɔ ndee 34 nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala.
[ɛ] **23.34** Ɔna Embɔ á baYúda 22.19
[g] **23.35** Ɔna Embɔ 22.8-9
[h] **23.36** Ɔna Embɔ 69.22

moamɛ ndea ɓaYúda, óamisa phɔ sisakɔ.» 38 Mpɔ ɓáoɗundua ka gaó gŭ á
mǒ akɛ ɓe: «Mmbe ande Moamɛ ndea ɓaYúda.»
39 Wa, ka ɓatɔa-jeɗe ɓunde ɗáɓěkɔkɛigi na yɛ áombóma Yéso te: «Kóma
găkɛ Masía? Eamisa sisakɔ na amisa asu phɔtɔ!» 40 Mmbɔ ɓăngbo â ndiu
komphenea na yɔnga te: «Ca! kóma komɓanga Mokonga, ɔɓɛ ímbɔ
ɓáɔkɔkɛigi phɔtɔ ɓɛa yɛ? 41 Ka phɔasu áɓɛ ɓo nga ɓetɔi nnde aengemeani
na tambɛa asu, yɛ găkɛ, kagi tanda ka ɓojeɗe.» 42 Mpɔ áongoɗea Yéso te:
«Ómokanisiambɛ ka koɓoamɛ nɛkɔ mbenɔ nde obikaeka.» 43 Mpɔ Yéso
áonsikisia te: «Eya, neongoɗi ɗoni gea, kesande oɓande kimoci n'eme
suɓi á Paladísɔ[i] .»

Kukua á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.45-56; Mál 15.33-41; Yoá 19.28-30)

44 Nanga ɗátú ye tɔ bíbí á kantende (12h) kaiphiɔ áɔɛmba oɗo bui
na ka ɓî ɗájú ka akpaala (15h). 45 Mani áɔimika. Ngɔmbɛ á suɓendu á
Mokonga[j] áobomoka ka měme. 46 Mpɔ Yéso áokoga k'ɛsɔ akpɛ te, «Cɔ
Abɛ! nesikisi měma ani ka njaga akɔ[k] .» Ka yɔnga akɛ nndɔ, áɔɗɔɛa.
47 Mbenɔ nde mɔkɔta á ɓatɔa-emani ɗáɔni nnde ɗányɛ́nyi, áombeba
Mokonga na yɔnga te: «Eya! nkpa nde atú ntɔa-ɗoni.» 48 Cɔ, ka ɔna
nnde ɗányɛ́nyi, ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓaontêa ɓáoga na ɓáǒɓɛta égogo
na ngini. 49 Ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓaomuuba Yéso na ɓake ɓunde
ɗáɓaomɓea ka toka na Galiláya, ɓáɔɛnjia nnde ɗáɔnyɛ́nya na ɓáiki
ɗanga.

Úmbá á Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.57-61; Mál 15.42-47; Yoá 19.38-42)

50–51 Cɔ, mŏko moci ina akɛ Yɔsɛ́phu, ɗátú ntɔa Alimatɛ́a[l] , nji á
ɓaYúda. Ɗátu ntɔa-ɗoni na měma ánjá, ɗâ phɔtɔ oɓondea koɓoamɛ ndea
Mokonga. Ɗátu ka ɓatɔa-ntua á tena nyɔngɔ, ɗákáɓeekeani găkɛ n'aɓɔ ka
mɔangɔ ndɔ. 52 Áoga mɔtɛa Pilátɔ k'aphe á mɛma mŏnda á Yéso. 53 Mpɔ
áodidisa mŏnda ka mosalaɓa, áɔkomɓea u na sanda na úmbá i suɓi á
bota nde ɗáɓatongi ɓea kubu ókanga, nde ɗáɓakamúumbimbɛ mɔnɔ
nkpa suɓi i. 54 Ɗátú esa á ko ɓɔku bíbí á s'esa á saɓato.
55 Mpɔ ɓake ɓunde ɗáɓaɔmɓea Yéso ka toka na Galiláya ɓáomɓea
Yosɛ́phu, k'aphe á ɛnjia bota na ɔna mmbe ɓátoúmbi mŏnda akɛ ɓo.

---

[i] **23.43** Ande ɔma nde basí bátɔi bɔjɛmɛ kimoci na Mokonga mbusa á kukwa abɔ

[j] **23.45** Ɔna júana 26.31-33 Ngɔmbɛ ndɔ dágɓukumi ɔma á Mokonga suɓi á endu nɛkɛ

[k] **23.46** Ɔna Embɔ 31.6

[l] **23:50-51** Alimatɛ́a ande nji nde ɗátú ɓea kilɔmɛtɛɛ 35 na Yɛusaléma

56 Mpɔ ɓáɔja ka ɓɔngisia ɔphɔ á su ánjá na nkóki[m] ka nyɔngɔ á mǒnda á
Yéso. Nga, ɗáɓaoúmbia esa á saɓato ɓíndɔ ɛɔphi nɛɓɔ asosi[n].

Jujuka á Yéso ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.1-10; Mál 16.1-8; Yoá 20.1-10)

24 1 Esa á yenga ka koɗokanaga á esa, ɓake ɗáɓage ka bota na
ɓákumbi ɔphɔ á su ánjá, na nkóki nde ɗáɓaɓɔngisigi, 2 ɓáoɗonda
etae na ɓáingitisi mosá á bota. 3 Ɓáongia suɓi i, ɓákadondɛ ye mǒnda
á Mɔkɔta Yéso. 4 Ɓáoyayama phê ka nyɔngɔ ndɔ. Mɔngɔ moci ɓǒko
ɓaɓɛ ɓáǰsɛnɛkɛa, cɛɗɛ! Na ɓáɔligi ngɔmbɛ á phenuaga phê. 5 Wa, ɓake
ndɔ ɓáoba na kɔɓɔɓɔkɔ, ɓáɔgɔtɔma. Mpɔ ɓǒko ndɔ ɓáǒngoɗea gea:
«Ɓoonkaɓa nkpa nde aoenda sɔsɔɓɛ á ɓasí ka ɓo?» 6 Nna ɔani aye jujuki
ndiu ka kukwa. Kanisiani phɔ nyɔngɔ nde ɗánɔtǒmi ɓî ɗátú phɔtɔ na
Galiláya gea, 7 «Ambe ɓámbisɛ Muna-Nkpa ka njaga á ɓatɔa-ɓojeɗe,
ɓánkɔkɛɛ ka mosalaɓa na ájujukɛ ka kukwa k'esa á ko isaɔ.» 8 Mpɔ ɓake
ndɔ ɓáokanisia nyɔngɔ nde Yéso ɗáyɔngi.
9 Ɓáotoka ka bota na gǎ tɔmiaga mbino nde bui ka ɓagoigi nkama
na moci (11) na ɓuangbo ɓɔbu. 10 Ɓake ndɔ ɗáɓatú: Malía Magadála,
Yɔána, Malía ama-Yakɔ́ɓɔ na ɓake ɓuangbo ɓunde ɗáɓatú kimoci n'aɓɔ.
Ɗáɓětɔmigi ɓateki mbino ndɔ, 11 ɓateki ɓákaɓeekeɛ gǎkɛ nyɔngɔ ndɔ,
ɗáɓaokanisia te ande nyɔngɔ á jǎi-jǎi. 12 Mpɔ Pétɛɛ áoma, áoga mbangɔ
ka bota. Wa, áogbuta ka kɛngɛɗia u, â tɔ ɔɔna jǎi á ngɔmbɛ. Mbusa á wa,
áoja mɔtɛkɛ n'aotangaaga ka nyɔngɔ ndɔ ɗányɛ́nyi.

Yéso sɔsɔɓɛ á ɓagoigi ɓaɓɛ k'aphe á Ɛmáu

(Ɔna phɔtɔ Mál 16.12-13)

13 Cɔ, k'esa ndɔ tɔ, ɓagoigi ɓaɓɛ ɓáoga ka nji moci nnde ɓáɔɔphana
Ɛmáu. Nji ndɔ ɗangamana i ɗátúɔbɛda mbenɔ iɓɛ á tamba ka jua na
Yɛusaléma. 14 Wa, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ ka nyɔngɔ bui nde ɗányɛ́nyi.
15 Ɓî ɗáɓaikii yɔngaga na ianaga, Yéso sisakɛ áɔsɛkɛɗa bíbí aɓɔ, áoga
kimoci n'aɓɔ, 16 Isɔ aɓɔ, ɗáɔmɔɔna, ɓákanɗigimisɛ gǎkɛ. 17 Mpɔ Yéso
áǒuisia gea: «Nyɔngɔ sina nde ɓɔmaɔyɔngaga na ɓokatamba?» Wa,
ɓáomama na ɓáphindigi kiki.
18 Kaɓɔ moci mmbe ɓáɔmɔɔphana Klɛɔ́pa áonsikisia gea: «Ɓátɔa ka
Yɛusaléma ɓáúbi nyɔngɔ ndee. Ande gea te ɔɓɛ sisakɔ tɔ aámbé kuubi
nyɔngɔ nde anyɛ́nyi ka ɓesa nde suɓi á Yɛusaléma?» 19 Mpɔ Yéso â goto
ǒsikisia te: «Nyɔngɔ sina?» Ɓáonsikisia te: «Nyɔngɔ nde anyɛ́nyima ka
phɔa Yéso mmbe ɓá Najaléti. Yɛ ɗátú mɔtu-nyɔngɔ akpɛkpɛ ka bɛɗanaga

---

[m] **23.56** Ka asii á kekusa á baYúda, dábaosia mǒnda á ɓakpa na ɔphɔ á su ánjá na nkóki mosa á umba i

[n] **23.56** Ɔna Júana 20.10; Nkanisiɔ á ɛɔphi 5.14

akɛ na ka yɔnga akɛ mosá á Mokonga na mosá á ɓakpa. 20 Cɔ, ɓakɔta á
ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga na ɓagbɛga nɛsu ɗáɓantɔngi gea te ákuɛ,
ɓáɔnkɔkɛa ka mosalaɓa.
21 Nseɓeɔ nesu ɗátú gea te, yɛ aámbé ĕphuiande ɓaIsilaéli ka kɔkɔɓɛ.
Cɔ, gŭ índɔ bui, aye esa isaɔ ɓî nyɔngɔ ndɔ atɔtɔkɛani. 22 Goto, ka ɓake á
k'ekombɔ nɛsu ɓásɔpi ketangaɔ ka gă aɓɔ ka koɗokanaga á esa ka bota,
23 ɓákadondɛ găkɛ mŏnda á Yéso. Ɓake ndɔ ɓáɔja ka ngoɗea asu gea:
Ɓamalaeka ɓátɔ́ɛsɛnɛkɛi na ngoɗea ɓɔ gea: «Yéso aoenda.» 24 Ka ɓunde
ɗáɓatú kimoci na ɓesu ɓáoga ka bota, ɓâ tɔ oɗonda u ɓíndɔ ɓake ndɔ
ɓátɔyɔngi. Ɓɔ, ɗáɓákamɔɔni găkɛ Yéso.»
25 Mpɔ Yéso áŏngoɗea gea: «Ɓabobo nde, ca! Mĕma anu aɗokomani
ka ɓeekea nyɔngɔ bui nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓayɔngi. 26 Ande gea
te kátokeni găkɛ Masía átambɛgɛ ɓó na ángiɛ ka ɓoombia nɛkɛ?»
27 Mpɔ Yéso áŏtɔmiaga base nyɔngɔ nde ɗáɓayɔngi ka phɔakɛ suɓi á
ɓuku ɗanga-ɗanga, kpanga k'inde á Mósa na tutuisa ka ɓuku bui á
ɓaɔtu-nyɔngɔ.
28 Ɓî ɓáju bíbí á nji nde ɗáɓage kau, Yéso áŏtomba ɓɛa nkpa n'aoga
ɗanga. 29 Ɓagoigi ndɔ ɓáonimisia na yɔnga gea: «Ika kimoci na ɓesu nga,
esa aye na gɔgɔmani, maní age.» 30 Mpɔ Yéso áoika kimoci n'aɓɔ ka mɛja,
áobɛɗa mokati na bisa á njaga gŭ i, mpɔ áoɓuna u na gaɓea ɓɔ. 31 Ɓî
isɔ aɓɔ akɔɗɔkani ye, mpɔ ɓáonɗigimisa Yéso. Mbusa á wa, ɓákamɔ̌nɛ
ye. 32 Mpɔ ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ gea: «Mpɔ mĕma asu áɓɛmaŏtoɓoaga
ɓî atúɔsɔtɔmiaga k'aphe kantíti á nyɔngɔ nde ɓáɗundu suɓi á ɓuku á
Mokonga!»
33 Ka mbenɔ ndɔ tɔ, ɓáɔmɛɛkana ka ja na Yɛusaléma. Ɓáŏdonda ɓagoigi
nkama na moci (11) na ɓaiki kimoci na ɓakpa ɓunɛngbo, 34 ɓunde
ɗáɓaɔyɔnga gea: «Eya, Mɔkɔta ajujuki tɔ ɗoni, nga Simɔ́ni amɔɔni ka yɛ.»
35 Mpɔ ɓagoigi ndɔ ɓáŏtɔmiaga ɓɔ nyɔngɔ bui nde ɗányɛ́nyi k'aphe na ɓî
ɗáɓanɗigimisi Yéso ka mbenɔ nde ɗátúoɓuna mokati.

Yéso aɛsɛnɛkɛi ɓagoigi nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.19-23; Mál 16.14-18; Yoá 20.19-23; Ekm 1.6-8)

36 Cɔ, na ɓaphɔtɔ kɔtɔmiaga mbino ndɔ, Yéso áɔsɛnɛka sɔsɔɓɛ aɓɔ,
cɛɗɛ! Áŏngoɗea gea: «Ɓáni na ɓɔjɛjɛ.» 37 Ɓagoigi ndɔ ɓáɔima, ɓáɔɓá
na kɔɓɔɓɔkɔ, ɓáɔkanisia te ɓáɔni oketi. 38 Wa, Yéso áŏngoɗea gea:
«Ɓoagatani ka ɓo? Mĕma anu ana ngăka ka ɓo? 39 Eme aámbé! Ɔnani phɔ
njaga ani n'ecinji ani! Ómoɓaɓani, ɓɔɛnjiɛ, nga oketi nna na kesuku, nna
phɔtɔ na nkua ɓinde ɓɔmɔɔna na ne nĕ.» 40 Mbusa á indɔ, áŏɓɔnisa njaga
akɛ, n'ecinji akɛ. 41 Mpɔ ɓî ɗáɓa na ngaka ka nyɔngɔ á maseye phɔtɔ na
tangaaga, Yéso áŏɓuisia gea: «Ɓona kema á ko ea ɔani?» 42 Ɓáomopha
gbutuka á sú na ɓáɓábi, 43 áɔbɛɗa u na ea i mosá aɓɔ.

44 Mpɔ Yéso áŏngoɗea ɓagoigi nɛkɛ te: «Ɓɔɔni nyɔngɔ nde ɗénongodi
na ne phɔ́tɔ na ɓenu gea: Ambe kema bui nde ɗáɓaɗundu ka phɔani suɓi
á ɓuku ndea Mósa, nnde á ɓaɔtu-nyɔngɔ na nnde á Jabui átɔtɔkɛanɛ.»
45 Wa, Yéso áoukua ubapha aɓɔ na ɗigimisa á kantíti á nyɔngɔ nde
ɓáɗundu suɓi á ɓuku, 46 na ngoɗea aɓɔ te: «A tɔ ɓíndɔ ɗáɓaɗundu gea:
Masía atambagande na jujuka ka kukwa k'esa á ko isaɔ[o]. 47 Goto ka ina
akɛ unge ɓéphɛande ɓatɔa ka ekuna bui, kpanga ka Yɛusaléma gea te
ɓákĕtiɛ tamɓea aɓɔ, mpɔ Mokonga áimɛ ɓojeɗe nɛɓɔ. 48 Ɓenu găkɛ ɓonde
ɓaɗigimisi á nyɔngɔ ndee. 49 Cɔ! Neonotekisia kema nde Abɛ atɔɔku. Ikani
tɔ suɓi á kenombe, na ka ɓî ɓukpɛkpɛ ka toka n'egoɔ[ɔ] anogɓukumiande.»

Táia á Yéso na koba

50 Mbenɔ nde Yéso ɗĕge na ɓagoigi bă kenombe, bíbí á nji Bɛtanía, wa,
áomɛma Mokonga n'ĕbisii njaga. 51 Ɓî ɗáŏbisia njaga, mpɔ áŏɗangamisa
n'aɓɔ, ka táia akɛ na koba[p]. 52 Ɓɔ, ɓáogbuka muanku aɓɔ mosá á Yéso,
mpɔ ɓáosikianaga na Yɛusaléma na maseye phê. 53 Ɗáɓatú mbenɔ ásii
k'endu á Mokonga ka ɓeba akɛ.

---

[o] **24.46** Ɔna Isá 53; Ɔsɛ 6.2

[ɔ] **24.49** Ɔna Eku 1.4-5

[p] **24.51** Ɔna Eku 1.9

Mbino Ánjá ɓíndɔ Yoáni ɗáɗundu

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Yoáni aámbé ɗáɗundu Mbino Ánjá ndee. Yoáni ɗáɗundu Mbino Ánjá nde ka ɓakiíto á na Sulía nnde ɓáɔɔphana kesande Tiikía. Ɓɔphɛi á suɓi á Mbino Ánjá nde ande á ɔnisa gea, Yéso ande Kiísito, Muna-Mokonga mmbe, ka ɓeekea akɛ aunge ɓena enda á mɛyɔ. Ɓɔphɛi nɛkɛ andîgimisi Yeso ɓea: -Moyo á Mokonga mmbe abiki ka mokonda nde n'ande nkpa (1.1-17); -Masía mmbe ɗáɓaomɓondeaga (11.27); -Muna-nkpa mmbe ka yɛ aunge ɓakpa ɓámɔni Mokonga base (3.13); -Muna-Mokonga mmbé ka nyɔngɔ akɛ aunge ɓakpa ɓáɔtɔka na ɓáami ka mĕma (3.36). Yéso abiki na ɓoamia nde ɓakpa ɓáɔtɔa ú ka ɓeekea akɛ (6.29). Yéso abiki phɔtɔ na owanga á enda (12.46).

Gabekana á ɓuku

Ɓuku nde agabekani ka phaeka ngia njaga (6):
Obebɔ á Nyɔngɔ á Mokonga (1.1-18).
Ɓɔphɛi ndea Yoáni Mɓatisi (1.19-34).
Yéso aɛsɔmbu ɓagoigi nɛkɛ á ka mosá-mosá (1.35-51).
Yéso agi kɛtangaɔ ngia njaga íɓɛ (7) (2.1-12.50).
Tena á nyɔngɔ á Yéso na kukwa akɛ (12.1-19.42).
Yéso ajujúki ka kukwa (20.1-10).
Yéso aɛsɛnɛkɛi ɓagoigi nɛkɛ (20.11-21.25).

Yéso ande owanga na enda á ɓatɔa á ka mokonda

1 [1] Ka nkpangeɔ, Moyo ɗátú ɓei. Moyo ndɔ, ɗátú kimoci na Mokonga,
Moyo ɗátú Mokonga. [2] Moyo nde ɗátú kimoci na Mokonga ka
nkpangeɔ[s] . [3] Mokonga ɗáconji kema bui ka Moyo. Nna tanda na kema
moci nde ɗágeani kanga yɛ[t] . [4] Yɛ, ɗátú cina á enda, enda ndɔ áoɓa
wanga ka ɓakpa. [5] Wanga ndɔ áɔbɛnya ka keiphe, keiphe ɗákáimi gǎkɛ u.
[6] Cɔ, ɗátú na nkpa moci, mmbé Mokonga ɗánteki, ina akɛ Yoáni[u] . [7] Yɛ,
ɗábiki ka ɓá n'ɗîgimisi, ka ɗîgimisa á wanga ndɔ. Ka tɔ̌mia akɛ nyɔngɔ á

---

[s] **1.2** Ɔna Mɛní 8.22-26

[t] **1.3** Ɔna Nkp 1.3; Jab 33.6, 9; 1 ɓaKɔlítɔ 8.6; ɓaKɔs 1.16-17

[u] **1.6** Wani, ande Yoáni Mɓatisi. Ɔna phɔtɔ Yoá 1.19-36

wanga ndɔ, aunge ɓakpa ɓɔbu ɓábeeki. 8 Yɛ sasakɛ, ɗákátú wanga ndɔ.
Ɗábiki ndiu ka ɗigimisa á wanga ndɔ. 9 Wanga ndɔ unge ɗátú tɔ á ɗoni,
nnde abiki ka mokonda, n'aɔbɛnya ka ɓakpa ɓɔbu.
10 Moyo ɗátú ka mokonda. Mokonga ɗáconji mokonda ka Moyo, ɓatɔa
á ka mokonda ɗáɓákánegekisi gǎkɛ. 11 Moyo ɗábiki mɔtɛɓɔ, ɓakpa nɛɓɔ
ɗáɓákánsesi. 12 Ɓuangbo gǎkɛ ɓunde ɗáɓansesi na ɓeekea akɛ, áǒɓopha
kɔkɔta á ɓa ɓana-Mokonga[y]. 13 Ɓakpa ndɔ, ɓánaoɓá ɓana-Mokonga ka
nyɔngɔ á ɓɔkɔtɛana ɓea nkpa buakɛ á ka mokonda ndee, nndɔ á kokpa,
ɓaɓɔkɔtɛani ndiu k'ekondi ndea Mokonga.
14 Moyo áoɓa nkpa, áoika sɔsɔɓɛ asu. Áotuma na ɓonjánjá á ekondi na
koɗoni. Ɗéɓɛɔni ɓoombia[a] akɛ, ɓoombia nde ngɔmu atɔi ka á Abakɛ.
15 Yoáni ɗáɗigimisi nyɔngɔ nɛkɛ, áoaba gea: «Yɛ aámbé ɗɛ́yɔngi nyɔngɔ
nɛkɛ gea, ‹Mmbé aobika mbusa ani, amɔnyényi nga, ɗáendi mosá á
ɓɔkɔtɛana ani.›» 16 Eya, ɓî Moyo atumi na ɓonjánjá, aosógaɓea ɓesu ɓɔbu
ka ɓonjánjá akau, ɓonjánjá ndɔ, áoɓika suɓi asu phê. 17 Nga, Mokonga
ɗásophi ɛɔphi ka njaga á Mósa[b], Yéso aámbé asobikii ndiu na ɓonjánjá
na koɗoni. 18 Nna na nkpa nde ámɔ̌nimbɛ mɔnɔ Mokonga[c], nǎna tɔndɔ
ngɔmu nɛkɛ mmbé akengeani na yɛ phê, áoikisana na Abakɛ. Yɛ aámbé
asóúbisi Mokonga base.

Ɓoabi ndea Yoáni-Mɓatisi

(Ɔna phɔtɔ Mat 3.1-12; Mál 1. 1-8; Lók 3. 1-18.)

19 Cɔ, nnde ande ɓoabi ndea Yoáni. Mbenɔ nde ɓakɔta á ɓaYúda nde ɓa
ka Yɛusalɛ́ma ɗáɓěteki ɓatoɓei-phɛa na ɓaLáwi ka uisia akɛ te: «Onde
ani?» 20 Yoáni ka nganɛ. Áǒsikisia base gea: «Ké Kiísito.» 21 Ɓakpa ndɔ ɓâ
goto omúisia: «Cɔ, onde gǎkɛ ani? Onde Ɛlía?» Áǒsikisia: «Ɓɛɛndɔ. Ké
Ɛlía.» Ɓâ goto omúisia: «Onde Mɔtu-nyɔngɔ?» Yɛ, áǒsikisia: «Ɓɛɛndɔ[d].»
22 Ka ɓondɔ ɓáomúisia: «Onde gǎkɛ ani? Nga, ɓenasiki á sikisia á ɓoabi
ka ɓaamɛ nde ɓásoteki. Cɔ, ogi ka phɔakɔ sasakɔ ɓo?» 23 Yoáni áǒsikisia
ɓíndɔ mɔtu-nyɔngɔ Isáya ɗáɗundu: «Nende ɛsɔ á nkpa n'aoaba ka nkanda
ɓe, ‹Ɓɔngisiani ka Mɔkɔta aphe[e] dɛ!»
24 Cɔ, sɔsɔɓɛ á ɓateki ndɔ, ɓunɛngbo ɗáɓatú ɓaPhaisáyɔ. 25 Ɓáomúisia
Yoáni te: «Akoɓa n'okó Kiísito, n'okó Ɛlía, n'okó Mɔtu-nyɔngɔ, cɔ,
ooɓatisa ka ɓo?» 26 Yoáni áǒsikisia te: «Eme, nenóɓatisi k'iɓo, nkpa a gǎkɛ

---

[y] **1.12** Ɔna ɓaGal 3.26; 1 Yoá 3.1-2.
[a] **1.14** Ɔna Isá 60.1-2.
[b] **1.17** Ɔna Juá 31.18; 34.28.
[c] **1.18** Ɔna Juá 33.20.
[d] **1.21** Ɔna Mal 3.23; Tɔl 18.15,18.
[e] **1.23** Ɔna Isá 40.3.

sɔsɔɓɛ anu, mmbé ɓókómúbimbɛ. [27] Aobika mbusa ani, kékeni tanda
koɗa á ngoi á ɓiato nɛkɛ.»
[28] Cɔ, nyɔngɔ ndɔ bui ɗágeani ka Bɛtanía, kubi á Yɔɔdáni, ɔma nde
Yoáni ɗátú oɓatisa.

Yéso ande Muna-Mɔgɔgɔ ndea Mokonga

[29] Mama i, Yoáni áɔmɔ̌na Yéso n'ambikii, áogea: «Mmbé ande
Muna-Mɔgɔgɔ[ε] ndea Mokonga. Yɛ aámbé aophuia ɓojeɗe á ka mokonda[g].
[30] Yɛ aámbé ɗɛ́ɔyɔnga kaphɔakɛ gea, ‹Mmbé aobika mbusa ani, amɔnyɛnyi
nga, ɗáendi mosá á ɓɔkɔtɛana ani.› [31] Cɔ, eme ɗékéomúba. Nebiki gǎkɛ
oɓatisa k'iɓo gea, ɓaIsilaɛ́li bánegekisɛ yɛ ka nyɔngɔ á oɓatisɔ ndɔ.»
[32] Mpɔ, Yoáni áɔtɔmia nnde ɗáɔni gea: «Ɗɛ́ɔni Mĕma á Mokonga n'atoki
na koba, n'aodida ɓea mboe, áoika na yɛ[h]. [33] Cɔ, ɗékémŭbi mosá á dida
á Mĕma ndɔ. Nga, Mokonga mmbé amoteki néɓatisɛ k'iɓo, ɗámongoɗi,
‹nɛmɔ̌nande nkpa, Mĕma á Mokonga n'aodida, áoika na yɛ. Nkpa ndɔ
aámbé aɓatisande ka Mĕma á Mokonga.› [34] Cɔ, eme Yoáni ɗɛ́ɛɔni nndɔ,
néoɗigimisa gea, nkpa ndɔ ande Muna-Mokonga.»

Yéso ɛ̌ɓɔphani ɓagoigi á mosá-mosá

[35] Mama i, Yoáni ɗátú goto wa, áoika na ka ɓagoigi nɛkɛ ɓaɓɛ.
[36] Ɓámɔ̌ni ye Yéso n'aɔnyɛ́nya áogea: «Cɔ, Muna-Mɔgɔgɔ ndea Mokonga
aámbé.» [37] Ɓî ɓagoigi ɓaɓɛ ndɔ ɓáɔki ye ɓo, ɓâ ye tɔ om'ɓea Yéso. [38] Mpɔ,
Yéso áŏphaiya, áɔ̌ɓɔna ɓagoigi ndɔ na ɓáom'ɓea. Áŏɓuisia: «Cɔ, ɓookaɓa
eke?» Ɓáonsikisia: «Lábi, ande gea te, mphangigi.» Ɔma á ɓoiki nɛkɔ a
wa?» [39] Yéso áŏsikisia: «Bikani, ɓɔ́ɔnɛ.» Mpɔ, ɓáoga na yɛ, ɓáɔɔna ɓî yɛ
aiki. Ɓáoosa na ɓɔ k'esa ndɔ. Cɔ, ɗátú gǎkɛ ka yɛga á mani ɓea mbenɔ á
Ab'osee.
[40] Sɔsɔɓɛ á ɓagoigi ɓaɓɛ ɓunde ɗáɓaɔki nyɔngɔ ndea Yoáni na ɓea á
Yéso ɗátú: Andeé, muna-amakɛ na Simɔ́ni-Pɛ́tɛɛ. [41] Yɛ, â phɔ́ ondonda
muna-amakɛ Simɔ́ni, áongea ɓe: «Ɓɛmɔ̌ni Namisi Masía, ande gea,
Kiísito». [42] Mpɔ, Andeé, áonga ně mosá á Yéso. Yéso â gǎkɛ ontumia n'iso,
áongea: «Onde Simɔ́ni, muna-Yoáni. Ɓákɔɔphanande Kɛ́pha[i], ande gea,
Ɛtɛ.»

Yéso ɛ̌ɓɔphani Philípɔ na Natanaɛ́li

[43] Mama i, Yéso ɗákondi gǎ ka kenombe á Galiláya, áondonda Philípɔ,
áongoɗea: «Ómoɓea!» [44] Cɔ, Philípɔ ɗátú gǎkɛ ntɔa á ka Bɛtɛsaída,

[ε] **1.29** Wani ande Muna-Mɔgɔgɔ imbɔ mukui.
[g] **1.29** Ɔna Isá 53.6-7.
[h] **1.32** Ɔna Isá 11.2; 61.1.
[i] **1.42** Kɛ́pha ande ina á kiAlamɛa

kenombe ndea Pɛ́tɛɛ na Andeé. 45 Philípɔ â gǎkɛ oga ondonda Natanaɛ́li,
áongea ɓe: «Ɓɛmɔ̌ni Nkpa nde Mósa ɗáɗundu nyɔngɔ akɛ suɓi á ɓuku
á ɛɔphi. Ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓaɗundu phɔtɔ nyɔngɔ akɛ[j] . Yɛ, ande Yéso
Muna-Yɔsɛ́phu, mmbé Ɓa ka Najaléti.» 46 Mpɔ, Natanaɛ́li áomuisia:
«Kema ánjá aɔtɔka n'atoki ka Najaléti?» Philípɔ áonsikisia: «Bika ɔ́ɔnɛ.»
47 Mbusa, Yéso áɔmɔ̌na Natanaɛ́li n'aobika mɔtɛkɛ. Áɔyɔnga ka phɔakɛ
te: «Mɔnani moIsilaɛ́li á ɗoni, mmbé nna n'odemayɔ suɓi akɛ.» 48 Ka
ɓondɔ, Natanaɛ́li áomúisia Yéso: «Omoúbi ɓo?» Yéso áonsikisia gea:
«Mosá á Philípɔ ɔphana akɔ, nɛkɔɔnima n'okusi á me.» 49 Ka ɓondɔ,
Natanaɛ́li áongoɗea: «Mphangigi, onde Muna-Mokonga, Moamɛ ndea
ɓaIsilaɛ́li[k] .» 50 Yéso áonsikisia gea: «Omoɓeeki ka nyɔngɔ nde nekongoɗi
gea, ɗɛ́kɔɔni kusi á me? Cɔ, ɔɔnande kema ángbó kɔnyɛ́nya nndee.»
51 Mbusa i, â phɔtɔ ongoɗea: «Eya, nenongoɗi ɗoni gea, ɓɔɔnande koba
n'akoɗokani, ɓamalaeka ndea Mokonga na ɓáotaiya na dida gŭ ani eme
Muna-Nkpa[l] .»

Yéso agai iɓo ka makana anjɛ

2 1 K'esa á ko isaɔ mbusa i, ɗáɓabiki n'ɛkɛka ka Kána nji moci á ka
Galiláya. Amakɛ na Yéso ɗá gǎkɛ wa. 2 Ɓâ phɔtɔ ɔmɔphana Yéso
na ɓagoigi nɛkɛ k'ɛkɛka kau. 3 Cɔ, na ɓá phɔ́tɔ k'ɛkɛka, makana anjɛ
áosia. Ka ɓondɔ, amakɛ na Yéso áongea: «Ɓáká ye na makana anjɛ.»
4 Yéso â gǎkɛ onsikisia: «Ayi, nyɔngɔ sina nde ɓen'oɓɛ kau? Mbenɔ nɛmɔ
kájumbɛ.» 5 Mpɔ, amakɛ áǒngoɗea ɓaɓɛɗanigi-ɛkɛka: «Geani tɔ kema bui
nde anóngoɗeande.»
6 Cɔ, ɗáɓatú gǎkɛ wa na mbik'iɓo ngia njaga (6) nnde ɓáconji
n'etae. ɓaYúda ɗáɓatú ǒsokosa n'iɓo á suɓi i ka nyɔngɔ á esomba
á sokosea á ɓojeɗe nɛɓɔ. Mbik'iɓo ndɔ ɗá gǎkɛ otuma na chupa
miamoci-nkama-ɓɔku (150). 7 Yéso áǒngoɗea ɓaɓɛɗanigi: «Túmisani
mbik'iɓo ndɔ n'iɓo.» Ɓáotúmisa u, pu! 8 Áǒngoɗea: «Dogani ka u aɓɔa
kɛ̌kɛnde, ɓógɛ nĕ mosá á mŏkô á ɛkɛka.» Ɓáogea ɓo. 9 Ɓî mŏkô á ɛkɛka
akengi iɓo ndɔ, n'ĕgai ka makana anjɛ. Yɛ, kaubɛ gǎkɛ ɓî makana anjɛ
ndɔ atoki. Ɓabɛɗanigi ɗáɓa gǎkɛ oúba nga, ɓɔ ɓaunge ɗáɓadogi u. Yɛ,
áɔmɔphana mŏko-ɛ́kɛka, 10 áongoɗea: «Ɓakpa ɓɔbu ɓá phɔ́ kŏɓopha
ɓatɔa-ɛkɛka makana, nnde a ánjá phê mosá-mosá. Mbusa á noa i ásii,
ɓáŏɓopha mŏkongo. Cɔ, oɓɛ obisi gǎkɛ tɔ makana nde a ánjá phê
mbusa.»
11 Nndɔ, ɗátú mphangiɔ á ketangaɔ á mosá-mosá ndea Yéso, nnde
atɔtɔkɛani ka Kana á ka Galiláya. Yéso ɗáphangi nĕ base ɓoombia

[j] **1.45** Ɔna Tɔl 18.18; Isá 9.5-6; Ɛjɛ 34.23.
[k] **1.49** Ɔna Jab 2.7; Jɛph 3.15.
[l] **1.51** Ɔna Nkp 28.12.

nɛkɛ. Ka ɓondɔ, ɓagoigi nɛkɛ ɓáom'ɓeekea. 12 Mbusa á wa, Yéso áoga
na Kapɛɛnaúmu[m], kimoci na amakɛ, ɓamuna-amakɛ, na ɓagoigi nɛkɛ.
Ɓáoika kó k'esa aɓɔa.

Yéso ěɓîgi ɓasombisigi nkumba k'endu á Mokonga

(Ɔna phɔtɔ Mat 21. 12-13; Mál 11.15-17; Lók 19. 45-46.)

13 Cɔ, ɓî esa á jaí á Pasáka ɗá ye tɔ bíbí, Yéso áoga na Yɛusaléma[n].
14 Áongia k'endu á Mokonga, áǒdonda ɓasombisigi ɓangɔmbɛ, ɓamɔgɔgɔ
na ɓamboe. Â phɔtɔ ǒdonda ɓaanganisigi-ɓangɔa na ɓáiki ka kɛkpɔkpa
nɛɓɔ[o]. 15 Ka ɓondɔ, Yéso áɔɓɔngisaga gbutu na ngoi. Áǒɓeaga ɓakpa
ɓɔbu ka nsɛngɛ á endu ndea Mokonga, na ɓangɔmbɛ na ɓamɔgɔgɔ
nɛɓɔ. Áophanja ka oɗo ɓangɔa ndea ɓaanganisigi-ɓangɔa, â phɔtɔ
okpungbumisa kɛkpɔkpa nɛɓɔ. 16 Aǒngoɗea ɓasombisigi-ɓamboe
gea: «Caa! ótokisani ɓamboe nde wani.» Â goto ǒgea: «Ɓókogaiɛmbɛ
endu ndea Abɛ k'endu á sombisaga á nkumba.» 17 Ɓagoigi nɛkɛ ɓâ
ye tɔ okanisia nyɔngɔ nde ɓáɗundu suɓi á ɓuku á mǒkonga ɓe:
«Mokonga ɔɔ! ekondi á k'endu nɛkɔ, ande ɓea nsa n'aótoɓoaga suɓi
ani[ɔ].»
18 Mpɔ, ɓakɔta á ɓaYúda ɓáomúisia gea: «O na mphangiɔ á ketangaɔ
sina ka ubisa asu gea, o na kɔkɔta á tɔtɔkisa á kema nde?» 19 Yéso
áǒsikisia: «Uɗani endu á Mokonga nde, nɛphɛkande u k'esa isaɔ[p].»
20 ɓaYúda ɓâ gǎkɛ omúisia gea: «Ɗáɓaphɛki endu ndea Mokonga nde ka
ɓa saga nkama gena na ngia á njaga (46). Cɔ, ɔɔtɔka n'omesi u k'esa isaɔ
tɔ?»
21 Endu ndea Mokonga nde Yéso ɗáɔyɔnga nyɔngɔ i, ɗátú
ndiu nyama akɛ. 22 Mbusa á jujuka á Yéso ka kukwa, ɓagoigi
nɛkɛ ɓáokanisia gea ɗáyɔngi nyɔngɔ ndɔ. Ɓáoɓeekea nyɔngɔ
nde Yéso ɗěngoɗi, n'inde ɓáɗundu ka phɔ akɛ suɓia ɓuku á
Mokonga.

Yéso aoúba kema bui á ka suɓi á měma á nkpa

23 Cɔ, ka matu ndɔ ɓî Yéso ɗátú na Yɛusaléma ka jaí á Pasáka, ɓakpa
ɓásii ɓáom'ɓeekea, ka nyɔngɔ á ɔna á ketangaɔ nde ɗáɔtɔtɔkisa. 24 Yéso
ɗákábisi gǎkɛ měma akɛ ka ɓɔ, ka nyɔngɔ nde ɗáeengekisi ɓɔbu ánjá.
25 Nga, ɗákátú na siki á nkpa ka tǒmiaga akɛ nyɔngɔ ndea ɓakpa, ɓî yɛ
sasa akɛ ɗáúbi ye měma aɓɔ.

---

[m] **2.12** Ɔna Mat. 4. 13.
[n] **2.13** Ɔna Juá 12. 1-27.
[o] **2.14** Ɔna Mál 11.15.
[ɔ] **2.17** Ɔna Jab 69. 10.
[p] **2.19** Ɔna Mat. 26.61; 27.40; Mál 14.58; 15.29.

Yéso aoaba na Nikɔdému

3 1 Ɗátú na nkpa moci sɔsɔɓɛ á ɓaPhaisáyɔ ina akɛ Nikɔdému. Ɗátú
ka ɓakɔta ndea ɓaYúda. 2 Cɔ, yɛ áombikia Yéso kĭpha áongoɗea:
«Mphangigi, ɓeoúba gea, Mokonga aámbé ɗáoteki k'aphe á phangiaga
asu ka nyɔngɔ nde, nkpa nn'aɔtɔka n'atɔtɔkisi ketangaɔ ɓíndɔ ɔɔtɔtɔkisa,
kaɓɛ Mokonga nǎna kimoci na yɛ.» 3 Yéso áonsikisia: «Nekongoɗi
ɗoni gea, kaɓɛ nkpa na káɓɔkɔtɛani mɔngɔ á ko iɓɛ, nn'aɔtɔka n'aɔni
koɓoamɛ ndea Mokonga.» 4 Nikɔdému â gǎkɛ omúisia: «Ngbɛga
aɓɔkɔtɛanande mɔngɔ á ko iɓɛ ɓo? Aɔtɔka n'angi goto ka sɔphɔ á amakɛ
gea, aɓɔkɔtɛanɛ?»
5 Yéso áonsikisia: «Nekongoɗi ɗoni gea, nkpa nn'aɔtɔka n'angi ka
koɓoamɛ ndea Mokonga, na káɓɔkɔtɛanimbɛ k'iɓo na ka ɓukpɛkpɛ á
Mĕma á Mokonga. 6 Ɓaɓɔkɔti asu á kokpa, ɓáɔɓɔta nyama asu, Mĕma á
Mokonga, aɔɓɔta mĕma suɓi asu 7 Cɔ, koyayamɛmbɛ ɓî nekongoɗi, akeni
ɓenu ɓɔbu ɓɔ́ɓɔkɔtɛanɛ mɔngɔ á ko iɓɛ. 8 Nga, sumbu áosinda ɓî akondi,
ɔ̂ tɔ ɔɔka nduu í. Kó gǎkɛ oúba ɔma nde atoki na ɔma nde aoga. A phɔtɔ
ɓo ka nkpa buakɛ mmbé aɓɔkɔtɛani ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga.»
9 Nikɔdému â gǎkɛ omúisia: «Nyɔngɔ ndɔ aɔtɔka n'atɔtɔkɛani ɓo?»
10 Yéso áonsikisia: «Oɓɛ, onde mphangigi angbongbo ka Isilaéli. Cɔ, kó
gǎkɛ oúba nyɔngɔ nde?» 11 «Nekongoɗi ɗoni gea, ɓɛtɔɔtɔmiaga nnde
ɓeoúba, ɓéoɗigimisa nnde ɗéɓɛɔni. Ɓókó gǎkɛ óɓeekea u. 12 Aoɓá na
ɓókóomoɓeekea mbenɔ nde nɛɔnɔtɔmiaga nyɔngɔ á ka mokonda, cɔ,
ɓomoɓeekeande ɓo aoɓá na nɛɔnɔtɔ̆miaga nyɔngɔ á na koba? 13 Nga nna
na nkpa nde ataimbɛ mɔnɔ na koba, tɔndɔ eme Muna-Nkpa, mmbé
ɗédidi ka toka na koba.
14 A tɔ ɓíndɔ Mósa ɗáɗaphisi iii á njɔka nde ɓáconji na ngɔa gŭ á
gbutuka á me ka nkanda[s] , a phɔtɔ ɓo unge akeni ɓámoɗaphisɛ eme
Muna-Nkpa, 15 ka gea, nkpa buakɛ mmbé amoɓeeki, aɓɛ na enda á mɛyɔ.
16 Nga, Mokonga ɗékondi ɓatɔa ka mokonda phê. Ka ɓondɔ, ɗĕophi
ngɔmu nɛkɛ gea, nkpa buakɛ mmbé am'ɓeeki, kakuɛku[t] , áɓɛ ndiu na
enda á mɛyɔ. 17 Mokonga ɗákánteki gǎkɛ Anakɛ ka gea te, atenɛ nyɔngɔ á
ɓatɔa ka mokonda akpɛ. A ndiu ka gea, yɛ, éamisɛ ɓatɔa ka mokonda.
18 Mmbé am'ɓeeki Anakɛ, Mokonga kátenɛku nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ, cɔ, mmbé
kám'ɓeeki gǎkɛ, Mokonga ateni ye tɔ nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ. Nga, yɛ káɓeeki
ina á ngɔmu ndea Mokonga.
19 Cina á tena á nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ a ɓe: wanga ndea Mokonga abiki
ka mokonda. Ɓakpa ɓa ye gǎkɛ wanga ndɔ, ɓâ ndiu okonda kaiphiɔ.

---

[s] **3.14** Ɔna Mɔɔmba 21.9.

[t] **3.16** Kukwa ndɔ, ande kukwa á ka mĕma, katana na Mokonga.

Nga, tamɓea aɓɔ a ájeɗe. 20 Cɔ, nkpa buakɛ mmbé aogea ájeɗe, akangei
wanga, nna phɔtɔ okonda gă kuɓî wanga aɔ, ka gea, tamɓea akɛ ájede
aubikianɛ base. 21 Mmbé a ndiu otamɓea ánjá ka ɓea á koɗoni ndea
Mokonga, aoga kuɓî wanga aɔ ka gea te, áúbikanɛ base, atamɓei ɓíndɔ
Mokonga akondi.»

Yoáni na Yéso

22 Mbusa índɔ, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɓáoga na Yudɛ́a. Aoika na ɓɔ ko ka
mbenɔ aɓɔa, yɛ, n'aoɓátisa. 23 Yoáni M'ɓatisi ɗâ phɔtɔ oɓatisa ka Ainɔ́ni,
bíbí na Saími nga, iɓo ásii ɗátú ko. Ɓakpa ɗáɓatúombikia, yɛ áŏɓatisa.
24 Nga, ɗáɓákámakimbɛ phɔ́ Yoáni ka mekakɔ[u].
25 Ka matú ndɔ, ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓaopua na moYúda moci ka nyɔngɔ á
moangɔ á tokisa á ɓojeɗe. 26 Ka ɓondɔ, ɓagoigi ndɔ ɓáɔngɛndɛa Yoáni,
ɓáongoɗea te: «Mphangigi, mmbɔ ɗátú n'oɓɛ kubi á Yɔɔdáni, mmbɔ
ɗɔ́ɔtɔmiaga nyɔngɔ akɛ, a ye tɔ oɓatisa. Ɓakpa ɓɔbu ɓam'ɓî.»
27 Mpɔ, Yoáni áŏsikisia gea te: «Nkpa nnaɔtɔka n'atɔi kema kaɓɛ
Mokonga n'akamophi. 28 Ɓenu sasanu, ɓɔɔkima ɓî nɛyɔngima gea, eme,
ké Kiísito. Nendiu mmbé Mokonga anteki mosá akɛ[y]. 29 Munya mpakai,
aámbé ande munya nke. Dakɛ na mŏko găkɛ a tɔ bíbí akɛ, aotuma na
maseye ɓî aɔɔka ɛsɔ á mŏko ndɔ. Ka ɓondɔ, netumi na maseye phê. 30 Cɔ,
akeni ɓoombia nɛkɛ átaiɛ, nɛmɔ ádidɛ.»
31 Mmbé atoki na koba, a gŭ á ɓakpa ɓɔbu. Mmbé a găkɛ ka mokonda,
an'obigɔ nde á ka mokonda. Aɔyɔnga ɓea ɓatɔa ka mokonda. Mmbé
atoki na koba a găkɛ gŭ á ɓakpa ɓɔbu. 32 Aoɗigimisa nyɔngɔ nde
aɔni na ɔka i. Nna ndiu na nkpa nde aom'ɓeekea. 33 Mmbé aɓeeki
nyɔngɔ nde aɗigimisi, aɓeeki phɔtɔ gea, Mokonga ande ntɔa á ɗoni.
34 Mmbé Mokonga anteki a tɔ ɔyɔnga nyɔngɔ á Mokonga. Nga, yɛ
antumisi na Mĕma akɛ. 35 Eya, Mokonga ankondi Anakɛ, áobisa kema
bui ka njaga akɛ. 36 Cɔ, mmbé am'ɓeeki Anakɛ, a ye tɔ na enda á
mɛyɔ. Mmbé an'ye, káɓɛku na enda ndɔ, Mokonga a găkɛ n'esuia gŭ
akɛ.

Yéso aɔyɔngaga na nke moSamalía

4 1 Ɓa Phaisáyɔ ɗáɓaɔki gea, Yéso ɗéphangigi ɓagoigi ɓásii na ɓatisa
aɓɔ kɔnyɛ́nya Yoáni-Mɓatisi. 2 (Ɗákátú găkɛ Yéso aámbé aoɓatisa.)
Ɗátú ndiu ɓagoigi nɛkɛ. 3 Cɔ, Yéso ɗáɔki ye maca ndea ɓaPhaisáyɔ,
áotoka na Yudɛ́a, â goto oja na Galiláya. 4 Ka jua akɛ kó, ɗákeni yɛ
ányɛ́nyɛ ka kenombe ndea Samalía.

---

[u] **3.24** Ɔna Mat. 14.3; Malíkɔ 6.17; Lóka 3.19-20.

[y] **3.28** Ɔna Maláki 3.1.

5 Ka ɓondɔ unge, Yéso áojua ka nji á ka Samalía moci nnde ɓáɔɔphana
Sikái. Sikái ɗátú bíbí á oɗo nde Yakɔ́ɓɔ ɗámophi anakɛ Yosɛ́phu[a] . 6 Ntokɔ
ndea Yakɔ́ɓɔ ɗátú gǎkɛ wa. Cɔ, ɓî Yéso ɗáɛli ye na tamba, â ye tɔ oika
bíbí i. Ɗátú gǎkɛ kantende.
7 Cɔ, nke moci moSamalía, áobika oɗoga iɓo. Mpɔ, Yéso áongoɗea:
«Mopa iɓo á onwa.» 8 (Nga, ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓage na kenombe gea,
ɓásombɛ eea.) 9 Nke moSamalía ndɔ, áongoɗea Yéso: «Ama ɓo? Oɓɛ
moYúda, ɔmɔmɛmi eme, nke moSamalía, iɓo á onwa?» (Nga, ɓaYúda, na
ɓaSamalía, ɗáɓákáɔɔkana[b] .)
10 Cɔ, Yéso áonsikisia gea: «Otú uúba egabɔ ndea Mokonga, ô phɔtɔ
omuúba mmbé aongoɗi, ‹Mopa iɓo á onwa.› Oɓɛ aámbé otú ndiu
ɔmmɛma yɛ, atókophande iɓo á enda.» 11 Mpɔ, nke ndɔ áongoɗea:
«Mɔkɔta, kóna kema á dogea n'iɓo nga, ntokɔ ka u adúmani. Otoki gǎkɛ
na iɓo nde a na enda wa? 12 Ande gea, o na ɓoombia kɔnyɛ́nya tatasu
Yakɔ́ɓɔ, mmbé ɗásóphi ntokɔ nde? Nga, yɛ, ɓanakɛ n'etuge nɛkɛ bui ɗáɓa
phɔtɔ onwa u.»
13 Yéso áonsikisia gea: «Nkpa buakɛ, mmbé aonwa iɓo nde, akuande
goto n'ɛnyɔta. 14 Mmbé andiu onwa iɓo nde neomopha, kákuweku ye
tanda n'ɛnyɔta. Nga, iɓo nde neomopha, aɓande suɓi akɛ ɓea ntoɔ nde
aophuphutisa enda á mɛyɔ[c] .» 15 Nke ndɔ áongea: «Mɔkɔta, ómopa iɓo ndɔ
gea, kekuwɛmbɛ ye n'ɛnyɔta na bika á doga iɓo wani.»
16 Mpɔ, Yéso áongoɗea gea: «Gǎ, ɔ́mɔphanɛ munyakɔ, ɓóbikɛ na yɛ
wani.» 17 Yɛ, áonsikisia te: «Kéna mǒko.»
Yéso áongea: «Ɔyɔngi tɔ ɗoni gea, kéna mǒko. 18 Nga, ɗótú na ɓǒko
ɓɔku. Mmbé ona yɛ kɛ̌kɛnde, nna gǎkɛ munyakɔ. Eya, ɔyɔngi tɔ ɗoni.»
19 Nke ndɔ áongoɗea: «Mɔkɔta, nɛɔni gea, onde mɔtu-nyɔngɔ. 20 Negie,
ɓatatasu ɗáɓaon'ɗokomisa Mokonga ka mamba ndee. Cɔ, ɓenu ɓaYúda,
ɓogi gea, oma nde akeni ka ɗokomisa á Mokonga ande Yɛusalɛ́ma[d] .»
21 Yéso áongea: «Ómoɓeekea, esa aobika, nnde ɓókóngbukiɛku Abɛ
Mokonga muanku, kaɓɛ ka mamba nde, kaɓɛ ka Yɛusalɛ́ma. 22 Ɓenu
baSamalía, ɓókóuúba nnde ɓooɗokomisa. Ɓesu ɓaYúda, ɓeoúba nnde
ɓeoɗokomisa ka nyɔngɔ nde, ɓoamia á ka mĕma atoki mɔtɛsu[e] . 23 Cɔ,
mbenɔ aobika n'a ye tɔ bíbí, ɓatɔa-ɗokomisa á ɗoni ɓán'ɗokomisande
Abɛ ka Mĕma na ka koɗoni nga, ɓundɔ ɓá unge Abɛ aǒkaɓa ka ɓa

---

[a] **4.5** Ɔna Nkpangeɔ 33.19; Yɔsúa 24.32.

[b] **4.9** Lóka 9.52-53

[c] **4.14** Isáya 12.3; Yɛɛmía 2.13;17.13.

[d] **4.20** Ka nyɔngɔ á katanaga á ɓaYúda na ɓaSamalía, ɓaSamalía ɓáɔphɛka endu a Mokonga inɛɓɔ ka mamba nde ɓaɔɔphana Gaisímu, mamba nde a bíbí a Sikému á kala na Yɛusalɛ́ma. Ɔna Jabúi 122.1-4.

[e] **4.22** Isáya 2.3; baLɔ́ma 9.3-4.

ɓatɔa-ɗokomisa akɛ. 24 Mokonga ande Měma, ka ɓondɔ unge ɓunde
ɓáombeba ambé ɓámbebɛ ka měma na ka ɗoni.» 25 Nke ndɔ áongea te:
«Neoúba gea Masía, mmbé ɓáɔmɔphana Kiísito, aobika. Mbenɔ nde yɛ
abikande, asoúbisande kema bui.» 26 Mpɔ, Yéso áongea: «EME NEŃDE
YE, mmbé nɛɔyɔnga n'oɓɛ.»
27 Wa, ɓagoigi nɛkɛ ɓáojua, ɓáoyayama ɓî Yéso aɔyɔngaga na nke. Ka
ɓondɔ, nna na kaɓɔ moci mmbé ɗátɔki úsia á nke: «Eke nde ookaɓa?» na
úisia á Yéso «Nyɔngɔ sina nde ɔɔyɔngaga na nke nde?»
28 Cɔ, nke áoɗeketa mbik'iɓo nɛkɛ wa, áosikianaga ka kenombe, kó
áŏngoɗea ɓakpa, 29 «Cɔ, bikani, ɓɔ́mɔ̌nɛ nkpa nde atómongoɗi kema bui
nde ɗégi. Cɔ, nna phɔ́ Kiísito aámbɔ?» 30 Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓáojuana ka
kenombe, ɓáoga kuɓî Yéso aɔ.
31 Ka mbenɔ ndɔ ɓagoigi ɓáon'ɗengemisaga gea: «Mphangigi cɛɛ,
eaga!» 32 Yɛ, áŏgea: «Ɓókóoúba eea nde eme ne ně ka ea i.» 33 Mpɔ,
ɓagoigi ɓáoianaga sɔsɔɓɛ aɓɔ: «Ka ɓakpa atómbikii na kema á
koea?»
34 Yéso áŏgea: «Eea nɛmɔ ande tɔtɔkisa á mɔphɛ á mmbé amoteki na
gɔɓa á ekuma nɛkɛ. 35 Cɔ, ɓenu ɓókóogea, ‹Ajigi goto ɓasonge gena,
mpɔ ɓéɗunguɛ?› Nenógie, bisani phɔ́ iso anu, ɓóɛnjiɛ phɔ́ ciko. Mbo
atɔɔki ye tɔ ka ɗungua i. 36 Ntɔa-ɗungu a ye tɔ n'ophendɔ nɛkɛ, a
phɔtɔ oɗondanisaga mbo ka nyɔngɔ á enda á mɛyɔ. Cɔ, ntɔa-ekona na
ntɔa-ɗungu ɓá tɔ na maseye kimoci. 37 Ka ɓondɔ, mɛní nde, ande ɗoni,
‹Nkpa moci aokona, ɓangbo áoɗungua.› 38 Ka ɓondɔ unge eme netónoteki
ká ɗungua ka ciko nde ɓókótambigi ka u. Ɓakpa ɓuangbo ɗáɓátamɓeigi,
ɓenu ɓŏgani gǎkɛ k'ekuma nɛɓɔ.»
39 Cɔ, ɓaSamalía ɓásii á ka kenombe ndɔ ɓáom'ɓeekea Yéso ka nyɔngɔ á
ɓoabi nde nke ndɔ ɗĕɗigimisii gea: «Atómongoɗi kema bui nde ɗégi.»
40 Ɓî ɓaSamalía ɓám'biimisi ye, ɓáon'ɗengemisaga gea, áikɛ na ɓɔ. Mpɔ,
Yéso áoika kó esa iɓɛ. 41 Ɓakpa ɓásii phê ɓâ phɔtɔ oɓeekea ka nyɔngɔ
á ɓoabi nɛkɛ. 42 Ɓaɓeeki ndɔ ɓáongoɗea nke ndɔ te: «Ɓékéɓeeki tɔ ka
nyɔngɔ índe ɔsɔ́tɔ̌mi. A ndiu ka nyɔngɔ nde ɓɛɔki nɛsu sisasu na ɓeoúba
gea, mmbé ande Namisi á ɓatɔa ka mokonda ɗoni.»

Yéso anamisi anakɛ na ka ɓaamɛ angbóngbó moci

43 Mbusa á ɓ'esa ɓaɓɛ ndɔ, Yéso áɔmɛa wa, áoga na Galiláya. 44 Cɔ,
Yéso yɛ sasakɛ ɗáyɔngi gea: «Ɓánáon'ɗokomisa mɔtu-nyɔngɔ ka nji
nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana[ε].» 45 Mbenɔ nde ajú ka Galiláya, ɓatɔa ka Galiláya
ɓáonsesea nga, ɓɔ ɗáɓage phɔtɔ ka jaí, ɓáɔɔna kema bui nde ɗátɔtɔkɛani
na Yɛusalɛ́ma, ka mbenɔ á jaí ndɔ.

[ε] **4.44** Ɔna Mat 13.57; Malíkɔ 6.4; Lóka 4.24.

46 Yéso â goto oga na Kána á ka Galiláya, k'ɔma ndɔ ɗágaí iɓo ka
makana anjɛ. Cɔ, muna-moamɛ moci ɗátú osamba ka Kapɛɛnaúmu. 47 Ɓî
aɔki ye gea, Yéso aju na Galiláya ka toka akɛ na Yudɛ́a, moamɛ ndɔ
áɔngɛndɛa, áonɗengemisaga gea, ágɛ ánamisɛ anakɛ nga, ɗátú ye tɔ
oɗusukanaga.
48 Yéso ongoɗea te: «Kaɓɛ na ɓɔ́kɔ́ɔnimbɛ mphangiɔ na ketangaɔ,
ɓókómoɓeekeɛku tanda.» 49 Moamɛ ndɔ áonsikisia te: «Mɔkɔta, ɓégɛ miki
nɛmɔ na kákumbɛ.» 50 Yéso áongea: «Gă tɔ! Miki nɛkɔ a ye ami.» Yɛ,
áoɓeekea nyɔngɔ nde Yéso angoɗi, áoga. 51 N'aphɔ́tɔ k'aphe, ɓaɓɛɗanigi
nɛkɛ ɓáoga om'ɓondeaga. Ɓádondani ye na yɛ, ɓáongea: «Miki nɛkɔ
aami.» 52 Moamɛ ndɔ áǒɓuisia mbenɔ sina nde miki ɛ̌yɔki ɓɔnjánjá. Mpɔ,
ɓáongea: «Nǎma ka yɛga á mani unge, kukwa atóntoki.»
53 Abakɛ â gǎkɛ oúba gea, a tɔ mbenɔ ndɔ, Yéso angoɗima: «Miki nɛkɔ
aami.» Mpɔ, yɛ n'ekombo nɛkɛ, ɓáom'ɓeekea Yéso[g]. 54 Nndɔ ɗátú goto
mphangiɔ á ko iɓɛ, nnde Yéso ɗági ka toka akɛ na Yudɛ́a ka gǎ na
Galiláya.

Yéso anamisi nkpa moci esa á Saɓáto

5 1 Mbusa índɔ, Yéso áoga na Yɛusalɛ́ma ka jaí moci ndea ɓaYúda. 2 Cɔ,
na Yɛusalɛ́ma, bíbí á kĭo nde ɓáɔɔphana kĭo á ɓaMɔgɔgɔ, ɗátú na
ntogɔ moci nnde ɗáɓatúɔɔphana ka kiƐbulanía Bɛtɛsáida. Kó, ɗáɓaphɛki
mɔɛɓa ɓɔku, á ngeɔ. 3 Ɓasambi ɓásii, ɗáɓaɗe suɓi á mɔɛɓa ndɔ. Ande gea,
ɓakeíme-íme, ɓaɗɔti, ɓaphɛphi ecinji na njaga. [Ɗáɓaoɓondeaga gea
ɓáemisɛgɛ iɓo 4 nga, Malaeka ndea Mɔkɔta ɗáodida ka mbenɔ moci ka
ntogɔ ndɔ, áoémisaga iɓo. Nsambi nde ɗáodida k'ama mosá-mosá suɓi á
iɓo nde aoémanaga, ɗáoama ka kukwa nɛkɛ, nanga áɓa kukwa sina[h].]
5 Cɔ, nkpa moci ɗátú wa, n'aɗe n'esambɔ ɓasaga nkama isaɔ na ngia
á njaga isaɔ (38). 6 Ɓî Yéso amɔ̌ni n'aɗe, n'aɗigimisi gea, asambi ka
ɓasaga ɓásii, áomuisia: «Cɔ, okondi óamɛ?» 7 Ntɔa-esambɔ áonsikisia gea:
«Mɔkɔta, kéna nkpa nde aomoguisa suiɓi á ntogɔ mbenɔ nde ɓáoemisaga
iɓo nga, mbenɔ nde eme neobika, nkpa ɓangbo áoguia mosá ani.» 8 Yéso
â gǎkɛ ongea: «Má, bɛɗa kɛsɛ nɛkɔ, ótambɛ!» 9 Mɔngɔ moci, nkpa ndɔ
áoama, áobɛɗa kɛsɛ nɛkɛ, áotámba. Cɔ, esa kau ɗátú gǎkɛ esa á Saɓáto.
10 Ka ɓondɔ, ɓakɔta ndea ɓaYúda, ɓáongea nkpa ndɔ ɗáɓanamisi gea:
«Caa! K'esa nde, ande Saɓáto. Kokeni kumba á kɛsɛ nɛkɔ[i].» 11 Yɛ â gǎkɛ
ǒsikisia: «Mmbé atómoamisi, yɛ aámbé amogi, ‹Bɛɗa kɛsɛ nɛkɔ, ótambɛ.›»
12 Mpɔ, ɓaYúda ndɔ ɓáomuisia: «Ani mmbé atoongoɗi, ‹Bɛɗa kɛsɛ nɛkɔ,

---

[g] **4.53** Ɔna Ekuma á ɓaTeki 11.14; 16.14-15, 31.

[h] **5.4** Nyɔngɔ nde asuɓi á ɓogaɔ nna suɓi á ɓuku ásii nde ɗáɓaɗundu kala

[i] **5.10** Ɔna Yɛɛmía 17.21; Nɛɛmía 13.19.

ótambɛ?›» 13 Nkpa ndɔ ɗákámǔbi gǎkɛ mmbé anamisi nga, Yéso ɗándǐ
k'iso á usɛsɛ á ɓakpa ɓunde ɗáɓatú wa.
14 Mbusa i, Yéso â goto ondonda nami ndɔ suɓi á endu á Mokonga,
áongea: «Cɔ, oami, kogeɛmbɛ ye ɓojeɗe ka ɓanga te, kema ajeɗe phê
kaokiɗianeɛmbɛ.» 15 Mpɔ, nkpa ndɔ áoga, áǒtɔmia ɓakɔta ndea ɓaYúda
gea, Yéso aámbé ɗánamisi. 16 Ka ɓondɔ, ɓaYúda ɓáɔntɔmbisaga Yéso
nga, ɗábɛɗanigi nndɔ esa á Saɓáto. 17 Yéso â gǎkɛ ǒsikisia te: «Abɛ
aɔbɛɗanaga esa bui, n'eme ne phɔtɔ ɔbɛɗanaga.» 18 Ka nyɔngɔ á ɓoabi
ndɔ, ɓakɔta ndea ɓaYúda ɓáonkaɓa phê gea ɓámoɛ nga, ɗákáɓuni tɔndɔ
ɛɔphi á Sabato, ɗáyɔngi phɔtɔ gea, Mokonga ande Abakɛ, áǒkengeanisa
na yɛ.

Muna-Mokonga ana kɔkɔta

19 Yéso â goto osikia yɔnga, áǒngoɗea ɓe: «Nenongoɗi ɗoni: Miki,
nnaɔtɔka n'agi ka kema ka yɛ sasakɛ, a tɔ ogea nnde aɔmǒna Abakɛ
n'aogea nga, kema bui nde Abɛ aogea, aunge Miki aphɔtɔ ogea u.
20 Nga, Abɛ ankondi Miki, aunge aonphangia kema bui nde yɛ sasa
akɛ aogea. Yɛ, anphangiande phɔtɔ kema ángbó kɔnyénya nnde ka
gea te, ɓótangaɛgɛ. 21 Nga, a tɔ ɓíndɔ Abɛ aǒjujukisa ɓásí ka kukwa na
endisa aɓɔ goto, aphɔtɔ ɓó unge Anakɛ aon'endisa nkpa buakɛ mmbé
akondi endisa akɛ. 22 Nna ye na ka nkpa nde Abɛ aotena nyɔngɔ nɛkɛ
akpɛ, Yɛ, amophi ndiu Anakɛ kɔkɔta bui á tena á nyɔngɔ akpɛ, 23 ka
gea, ɓakpa ɓɔbu ɓán'ɗokomisɛ Miki ɓíndɔ ɓáon'ɗokomisa Abakɛ. Cɔ,
mmbé nnaon'ɗokomisa Miki, nna phɔtɔ on'ɗokomisa Abakɛ mmbé
anteki.
24 Eya, nenongoɗi ɗoni gea, mmbé aɔɔka nyɔngɔ nɛmɔ na ɓeekea á
mmbé amoteki, ana enda á mɛyɔ. Ɓakátenɛku nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ nga,
atingi ye kukwa, áoɓa na enda á mɛyɔ. 25 Eya, nenongoɗi ɗoni gea,
mbenɔ aobika, n'a ye biki, ɓásí ɓáɔkande ɛsɔ á Muna-Mokonga, na ɓunde
báɔkande ɛsɔ ndɔ, ɓáendande.
26 Nga, a tɔ ɓíndɔ Abɛ ande cina á enda akɛ sasa akɛ, amophi phɔtɔ Miki
cina á enda ka yɛ sasakɛ. 27 Amophi phɔtɔ Miki kɔkɔta á tena á nyɔngɔ
akpɛ, ka nyɔngɔ nde ande Muna-Nkpa. 28 Ɓókotangaɛgɛmbɛ nyɔngɔ nde:
Mbenɔ aobika, nnde básí ɓɔbu ɓunde ɓá suɓi á bota báɔkande ɛsɔ akɛ,
29 mpɔ, ɓáojuana suɓi i. Ɓunde ɗáɓagi ánjá, ɓáojujuka, ɓáoɓa na enda.
Ɓunde ɗáɓagi gǎkɛ ájede, ɓáojujuka, ka tena nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ[j] .
30 Kɛ́ɔtɔka na netɔtɔkisi ka kema k'eme sasani. Ne tɔ otena nyɔngɔ ɓíndɔ
Mokonga aomososea. Neotena nyɔngɔ ɗoni nga, kéokaɓa tɔtɔkisa á
mɔphɛ nɛmɔ, tɔndɔ mɔphɛ á mmbé amoteki.

---

[j] **5.29** Ɔna Daniɛ́lɛ 12.2.

Ɓaɗigimisi á kɔkɔta ndea Yéso

31 Aoɓá na neɗigimisi nyɔngɔ nɛmɔ eme sasani, nyɔngɔ nde nɛɔyɔnga
kaɓɛku á ɗoni. 32 Cɔ, a gǎkɛ na nkpa ɓangbo mmbe aɗigimisi nyɔngɔ
nɛmɔ, na eme neoúba gea, nyɔngɔ nde yɛ aɗigimisi ka phɔani ande ɗoni.
33 Nga, ɗóɓǒteki ɓakpa mɔtɛa á Yoáni-M'ɓatisi, na yɛ, â gǎkɛ oɗigimisa
nyɔngɔ á ɗoni. 34 Cɔ, eme kéna siki á nkpa á ka mokonda nde ka ɗigimisa
á nyɔngɔ nɛmɔ. Nɛyɔngi gǎkɛ tɔ nnde ka gea, ɓóamɛ ka mĕma.
35 Cɔ, Yoáni-M'ɓatisi ɗátú ɓea ɔbɛa nde aoola na bɛnya. Ɓô ndiu
oɓeekea ika na maseye ka mbenɔ abɔa ka wanga ndɔ. 36 Nyɔngɔ nɛmɔ
nnde ɓáɗigimisi a gǎkɛ angbó phê kɔnyénya nnde á Yoáni-Mɓatisi.
Ekuma nde Abɛ Mokonga amopi ka tɔtɔkisa i, ekuma ndɔ tɔ unge
aomoɗigimisa gea, yɛ aámbé amoteki. 37 Cɔ, Abɛ, mmbé amoteki,
yɛ sasakɛ a phɔtɔ omoɗigimisa. Ɓɔ́kɔ́kimbɛ mɔnɔ tanda ɛsɔ akɛ na
ɔna á keongi akɛ. 38 Nyɔngɔ nɛkɛ nnaoika suɓi anu ka nyɔngɔ nde,
ɓókóom'ɓeekea mmbé anteki. 39 Ɓɔɔcɔcɔa ɓuku á Mokonga nga,
ɓookanisia te, suɓi i, ana nyɔngɔ á enda á mɛyɔ. Cɔ, ɓuku ndɔ ungɔ
atooɗigimisa nyɔngɔ ani. 40 Nanga áɓa ɓó, ɓókókondi gǎkɛ bikia ani ka
ɓa na enda á mɛyɔ.
41 Kéokaɓa ɓoombia ka ɓakpa. 42 Cɔ, nenoúbi gǎkɛ. Ɓenu sasanu ɓókó
n'ekondi ndea Mokonga suɓi anu. 43 Ɗébiki k'ina á Abɛ, ɓókómosesi.
Aoɓá nkpa n'abiki gǎkɛ k'ina akɛ sasakɛ, ɓonseseande! 44 Ɓenu íɓunde
ɓookonda éɗokomisa ɓenu ka ɓenu, ɓókókaɓɛ ndiu ɓoombia nde atoki
ka Mokonga sasakɛ, ɓɔtɔkande ɓeekea ɓo? 45 Ɓókókanisiɛmbɛ gea,
nɛnɔ́tɔngaeka mosá á Abɛ. Mósa, mmbé ɓoseɓei ɛɔphi nɛkɛ, aámbé
anɔ́tɔngande[k]. 46 Kaɓɛ na ɓotóm'ɓeeki Mósa, aámbe ɓomoɓeeki phɔtɔ
nga, yɛ ɗáɗundu ka phɔani[l]. 47 Aoɓá na ɓókóɓeeki nyɔngɔ nde yɛ
ɗáɗundu, ɓoɓeekeande gǎkɛ nyɔngɔ ínɛmɔ ɓo?»

Yéso aǒisa ɓǒko ɛlɛphu ɓɔku (5.000)

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.13-21; Mál 6.30-40; Lók 9.10-17)

6 1 Mbusa índɔ, Yéso áokaia etuú á Galiláya, nnde ɓá phɔtɔ ɔɔphana
Tiɓɛlía. 2 Usɛsɛ ángbó á ɓakpa ɓáomɓea nga, ɗáɓaɔni mphangiɔ á
ketangaɔ nde ɗáɔtɔtɔkisa ka amisa á ɓatɔa-esambɔ. 3 Yéso na ɓagoigi
nɛkɛ, ɓáotaia gǔ á mamba, ɓáoika ko. 4 Maseye á Pasáka ndea ɓaYúda
ɗátú bíbí.
5 Yéso áomesia iso, áɔɔna usɛsɛ á ɓakpa na ɓáombikia. Mpɔ,
áongea Philípɔ: «Cɔ, ɓesombande eea ka isa á ɓakpa nde súwani?»

---

[k] **5.45** Ɔna Tɔláti 31.26-27

[l] **5.46** Ɔna Tɔláti 18.15.

6 Ɖáyɔngi ɓo ka tomba akɛ nga, ɗáoúba kema nde ageande. 7 Philípɔ
â gǎkɛ onsikisia: «Nanga ɓeɓa na bgutuka á ɓangɔa mia iɓɛ (200),
nnaɔtɔka n'asombi mokati nde nkpa na nkpa atɔande mikia gbutuka
i.» 8 Ka ɓagoigi nɛkɛ moci, ina akɛ Andeé, muna-amakɛ na Simɔ́ni
Pétɛɛ, áongoɗea Yéso gea, 9 «Moganda moci a wani. Ana mokati
ɓɔku na ɓasu ɓaɓɛ. Cɔ, nndɔ a gǎkɛ kema sina ka ɓakpa ɓásii
ɓende[m]?»
10 Yéso áogea: «Cɔ, óikisani ka oɗo.» (Ɔma ndɔ ɗátú phɔtɔ na manganga
ásii.) Mpɔ ɓáoika, ɓǒko ɗáɓatú ɓea ɓakpa elɛphu ɓɔku (5.000). 11 Mpɔ,
Yéso áoɓoa mokati ndɔ, áonsega Mokonga k'ɛmɛmi, áogaba u ka ɓakpa
nde ɗáɓatú wa. Â phɔtɔ ogea ɓo na ɓasú, nkpa na nkpa áoea ɓíndɔ
akondi. 12 Ɓî ɓákuti ye, Yéso áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ: «Kɔngɔani due ka
gea, kau katukanɛ.» 13 Ɓáɔkɔngɔa due á mokati ɓɔku nde ɓái, ɓáotumisa
jɔ nkama na iɓɛ (12).
14 Ɓî ɓakpa ɓáɔni ye Yéso n'atɔtɔkisi ketangaɔ ndɔ, ɓáogea: «Ɖoni,
mmbé ande Mɔtu-nyɔngɔ mmbé ɗákeni bika ka mokonda.» 15 Ɓî Yéso
ɗáúbi gea, ɓakpa ɗáɓáogea ɓábikambɛɗɛ ka bisa akɛ moamɛ ka ɓukpɛkpɛ
nɛɓɔ, ka ɓondɔ, â goto otaia mamba yɛ sasakɛ.

Yéso aotamba gǔ á iɓo

(Ɔna phɔtɔ Mat 14.22-33; Mál 6.45-52)

16 Cɔ, ɗábi ye ɔgɔgɔ, ɓagoigi nɛkɛ ɓáodida na motii à etuú. 17 Kó,
ɓáokamɓea ka koko, ka gǎ nci á na Kapɛɛnaúmu. Esa ɗágeoipha Yéso
na k'édondimbɛ. 18 Kɛtɛmbɔ áoɗengisa etuú phê nga, sumbu ɗátú akpɛ.
19 Mbusá á tamba á ɓɔ ka koko ɓea kilɔmɛtɛɛ ɓɔku (5), kaɓɛ ngia a
njaga (6), ɓáɔmɔ̌na Yéso n'aotamba gǔ á iɓo ka biimisia á koko. Mpɔ,
ɓáoɓa na kɔɓɔɓɔkɔ. 20 Yéso â gǎkɛ ǒngoɗea: «Ɓókoɓangɛmbɛ, eme
aámbɔ!» 21 Ɓî ɗáɓaokonda kambisa akɛ ka koko, kɛ̌kɛndɔ tɔ, koko â gǎkɛ
áodunduia ɔma nde ɗáɓagɛndɛi.

Usɛsɛ á ɓakpa ɓáonkaɓa Yéso

22 Mama í, usɛsɛ á ɓakpa nde ɗáɓajigi kubi á etuú, ɓáoengekisa
gea, koko ɗátú tɔ wa moci. Ɖábaúbi gǎkɛ gea, Yéso ɗákákambi
na ɓagoigi nɛkɛ suɓi i. Ɓagoigi sasaɓɔ tɔndɔ, ɓáunge ɗáɓage.
23 Mpɔ, koko nengbo ásii nnde átoki na kenombe á Tiɓɛlía áokiɗia
bíbí á ɔma nde ɗáɓaigi mokati mbusa á Mɔkɔta sega á Mokonga.
24 Mbenɔ nde usɛsɛ á ɓakpa ndɔ ɗáɓaɔni gea, Yéso kaɓɛ ɓagoigi
nɛkɛ, ɗáɓákátú wa, ɓáokamɓea ka koko ndɔ, ɓáoga onkaɓa Yéso na
Kapɛɛnaúmu.

---

[m] **6.9** Ɔna 2 ɓaKɔta 4. 42-44.

Yéso ande mokati á endisa

25 Ɓî ɓándondi ye Yéso kubi á etuú, ɓáomúisia: «Mphangigi, mbenɔ sina
nde okiɗima koni?» 26 Yéso áǒsikisia gea: «Eya, nenongoɗi ɗoni gea,
ɓotoomokaɓa nga, ɗóɓoi mokati, ɓóokuta, nna ndiu gea, ɓoengekisi
kantíti á mphangiɔ á ketangaɔ nde nɛtɔtɔkisi. 27 Ɓɔ́kɔ́bɛɗanɛgɛmbɛ ka
nyɔngɔ á eea nde aoujukana, áɓɛ ndiu ka nyɔngɔ á eea nde aoendisa
mɛyɔ. Eea ndɔ, eme Muna-Nakpa, aámbé nenóphande nga, Abɛ Mokonga
amopi kɔkɔta i.»
28 Mpɔ, ɓáomúisia: «Kabɛɗanaga ekuma ndea Mokonga, ɓegeande ɓo?»
29 Yéso áǒsikisia te: «Ekuma nde Mokonga akondi ka ɓenu, ande ɓeekea á
mmbé anteki.»
30 Ɓâ gǎkɛ ongea: «Cɔ, mphangiɔ á ketangaɔ sina nde ɔtɔtɔkisande ka
gea te, ɓɛɔnɛ u na ɓeekea akɔ? Kema sina nde ɔtɔtɔkisande? 31 Batatasu
ɗáɓai mána ka nkanda, ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga: Ɗéɓophi
mokati, n'atoki na koba[n] ka ea i.» 32 Mpɔ Yéso áǒgea: «Nenongoɗi ɗoni
gea, nna Mósa aámbé ɗánophi mokati n'atoki na koba. Abɛ ndiu aámbé
aonópha mokati á ɗoni, nnde á na koba. 33 Nga, mokati ndea Mokonga
aunge aotoka na koba, áǒɓopha ɓatɔa ka mokonda enda á mɛyɔ.» 34 Ɓâ
gǎkɛ ongoɗea: «Mɔkɔta, ósopha mokati ndɔ esa bubui.»
35 Mpɔ, Yéso áǰtɔmia ɓe: «Nende Mokati á endisa. Mmbé amobikii,
kákuɛku tanda na nja na mmbé amoɓeeki, kákuɛku tanda n'ɛnyɔta.
36 Ɗénongoɗi gǎkɛ nndɔ: Nanga ɓɔmɔɔni ye, bókóomoɓeekea. 37 Ɓakpa
ɓɔbu ɓunde Abɛ amopi, bámobikiande, Mmbé amobikii kémɓeɛgɛku
tanda. 38 Nga, ɓî nedidi ka toka á na koba, nna ka tɔtɔkisa á mɔphɛ nɛmɔ,
andiu ka tɔtɔkisa á mɔphɛ á mmbé ɗámoteki. 39 Mɔphɛ á mmbé ɗámoteki
ande gea te, kémɓungisɛmbɛ mɔnɔ ka ɓunde ɗámopi. Nénjujukisɛ
ndiu ka kukwa k'esa á sungiaga á mokonda. 40 Cɔ, mɔphɛ á Abɛ á ɓe:
Mmbé aɔmɔɔna Muna-Mokonga na ɓeekea akɛ, áɓɛ na enda á mɛyɔ na
nénjujukisande k'esa á sungiaga á mokonda.»
41 Cɔ, ɓaYúda ɓáɔngɔngɔneaga Yéso ka nyɔngɔ nde ɗági: «Nende mokati
nde atoki na koba.» 42 Ɓáɔyɔnga gea: «Nga Yéso aámbe, muna-Yɔséphu
na Malía. Cɔ, kǐkɛnde agi, atoki na koba ka ɓo?» 43 Yéso áǒsikisia te:
«Ɓɔ́kɔngɔngɔnɛgɛmbɛ sɔsɔɓɛ anu. 44 Nna na nkpa nde aɔtɔka n'abiki
mɔtɛamɔ, Abɛ mmbé amoteki n'akámɔphani. Na eme, nenjujukisaeka
ka kukwa esa á sungiaga á mokonda. 45 Cɔ, ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓaɗundu
ɓe, ‹Mokonga aámbé ěgoisagande ɓɔbu[o].› Nkpa buakɛ mmbé aɔki
nyɔngɔ ndea Abɛ na ɓɔphɛi nɛkɛ, aámbé abikande mɔtɛamɔ. 46 Ka ɓakpa

---

[n] **6.31** Ɔna Juána 16.4; Jabui 78.24.

[o] **6.45** Ɔna Isáya 54.13.

kamǒnimbɛ mɔnɔ Abɛ, na nna tɔndɔ mmbé atoki mɔtɛa á Mokonga, yɛ tɔ aámbé amǒni Abɛ. 47 Eya, nenongoɗi ɗoni gea, mmbé aɓeeki, ana enda á mɛyɔ.
48 Eme nende mokati á endisa. 49 Batatanu ɗáɓai mana ka nkanda, ɓâ gǎkɛ okuwa. 50 Cɔ, mokati nde atoki na koba, nkpa nde aoea u, kákuwɛku. 51 Nende mokati á endisa, nnde atoki na koba. Aoɓá nkpa n'ai ka mokati ndɔ, aendande mɛyɔ. Mokati ndɔ, ande kesuku ani, nnde nĕgaɓeande ɓatɔa ka mokonda ka gea, báɓɛ na enda.»
52 Ka ɓondɔ, ɓaYúda ɓáokpanga puwa ngŭngu aɓɔ phê. Báuúsianaga: «Mogaa nde aɔtɔka opha asu kesuku akɛ gea, beeɛ ka ɓo?» 53 Yéso áŏgea: «Nenóngoɗi ɗoni gea, aoɓá na ɓókói kesuku á Muna-Nkpa na ɓókónu magia akɛ, ɓókóɓɛku na enda. 54 Mmbé aoea kesuku ani na nowa á magia ani, anaenda á mɛyɔ, na nenjujukisande ka kukwa esa á sungiaga á mokonda. 55 Nga, kesuku ani ande eea á ɗoni, na magia ani ande kema á onwa á ɗoni. 56 Mmbé aoea kesuku ani na nowa á magia ani, eme neiki suɓi akɛ na yɛ aiki suɓi ani.
57 Abɛ mmbé amoteki ana enda, na enda ani atoki ka yɛ. A phɔtɔ ɓo ka mmbé aoea kesuku ani, aɓande na enda ka nyɔngɔ ani. 58 Cɔ, ɔnani mokati nde ɗátoki na koba. Nna ɓíndɔ ɓatatanu ɗáɓai ɓáokwa. Mmbé a gǎkɛ oea mokati nde, aendande mɛyɔ.» 59 Ɗáyɔngi nndɔ ɓî ɗátú ogoisaga k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda á na Kapɛɛnaúmu.

Nyɔngɔ nde aoendisa mɛyɔ

60 Mbusa á ɔka á nyɔngɔ ndɔ, Ka ɓagoigi nɛkɛ ɓásii ɓáogea: «Yɔnga nde a akpɛ. Ani mmbé aɔtɔka n'aɓeeki u?» 61 Bî Yéso aubi ye gea, ɓagoigi nɛkɛ ɓáɔngɔngɔnɛaga nyɔngɔ ndɔ, áŏgea: «Nyɔngɔ ndɔ anóphi ngǎka? 62 Cɔ, aɓande ɓo aoɓá na ɓɔɔmɔɔna eme, Muna-Nakpa na neotaia ɔma nde détú mosá? 63 Mĕma á Mokonga a unge aoendisa. Nga, nkpa sasakɛ nn'aɔtɔka ka kema. Nyɔngɔ nde dénongoɗi, ande a Mĕma na anophande enda. 64 Nyɔngɔ ndɔ gǎkɛ ungɔ ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ anu ɓánaoɓeekea.» Nga, Yéso ɗĕúbi kpanga á kala ɓunde ɗáɓákáɓeeki, na mmbé antɔngande. 65 Mpɔ, Yéso â goto ŏgea: «Ka nyɔngɔ indɔ unge ɗénóngoɗi gea, nkpa nn'aɔtɔka n'amobikii aoɓá Abɛ n'akámophi aphe.»
66 Kpanga á mbenɔ ndɔ, ka ɓagoigi nɛkɛ ɓásii ɓáŏjujia na ɗeketa á tamba kimoci na yɛ. 67 Mpɔ, Yéso áŏɓusia ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ: «Benu phɔtɔ, ɓookonda ɓógɛ?» 68 Simǒni Pɛ́tɛɛ â gǎkɛ onsikisia: «Cɔ, Mɔkɔta, ɓegande mɔtɛ ani? Nga, ona nyɔngɔ á endisa á mɛyɔ. 69 Beɓeeki u na uba i gea, onde Ntɔa-kanga ɓojeɗe ndea Mokonga[ɔ].» 70 Yéso áŏsikisia: «Ɗɛ́kénɔsɔmbu phɔ ɓenu Nkama na ɓaɓɛ, nanga moci sɔsɔɓɛ anu ande

[ɔ] **6.69** Ɔna Mat. 16.16; Malíkɔ 8.29; Lóka 9.20.

nketi?» [71] Ɗáɔyɔnga ka phɔa á Yúda muna-Simɔ́na Isikaliɔ́ta. Nanga ɗátú
sɔsɔɓɛ a ɓagoigi nkama na ɓaɓɛ, yɛ aámbe antɔngaeka.

Ɓamuna-amakɛ na Yéso ɓáyé ɓeekea akɛ

7 [1] Mbusa á wa, Yéso áɔtɔmba Galiláya. Ɗákákondi gǎkɛ tɔmba á
Yudéa, ka nyɔngɔ nde, ɓaYúda ɗáɓaokaɓa mowa akɛ.
[2] Ɓî jaí ndea ɓaYúda á ɛma[p], ɗátú ye bíbí, [3] ɓanamakɛ na Yéso, ɓâ gǎkɛ
ongoɗea: «Toa wani, ógɛ na Yudéa ka gea te, ɓagoigi nɛkɔ ɓáɔnɛ phɔtɔ
ekuma nde ɔɔtɔtɔkisa. [4] Nga, aoɓá nkpa n'aokaɓa úbukana, yɛ sasakɛ
nn'aɔtɔka n'agi kema ka ɓɔsɔmɛa. Aoɓá n'ɔɔtɔtɔkisa ekuma ɓindɔ cɔ,
bɛɗanaga pɛ u ka gea, ɓakpa ɓɔbu ɓákɔɔnɛ base.» [5] Nga, ɓanamakɛ phɔtɔ
ɗáɓákátúomɓeekea.
[6] Yéso áǒsikisia gea: «Mbenɔ nɛmɔ ánjá kájumbɛ. Cɔ, ka ɓenu, mbenɔ
bui a ndiu tɔ ánjá. [7] Ɓatɔa ka mokonda ɓánáɔtɔka na ɓánokangei.
Ɓámokangei ndiu eme nga, nɛɔtɔmiaga gea, ekuma nɛɓɔ aájeɗe. [8] Ɓenu,
gani ka jaí. Eme gǎkɛ kégɛku ka jaí ndɔ nga, mbenɔ nɛmɔ kájumbɛ.»
[9] Mbusa á yɔnga akɛ bó, áojiga nɛkɛ na Galiláya.

Yéso a ka jaí á ɛma

[10] Ɓî bamuna-amakɛ ɓáge ye ka jaí, Yéso â phɔtɔ oga. Ɗáge ka ɓɔsɔmɛa,
kanga á ɛ̌ɔnisa. [11] Ɓakɔta á ɓaYúda ɗáɓakpangi gǎkɛ kaɓa akɛ ka jaí
ndɔ, ɓáoúsianaga: «Nkpa ndɔ ama koni?» [12] Ka usɛsɛ á ɓakpa, ɓakpa
ɗáɓaɔngɔngɔnaga ka phɔa akɛ phê. Ɓuangbo ɗáɓáogea: «Yɛ, ande nkpa
anjánjá.» Ɓuangbo ɓâ gǎkɛ ogea: «Nndakɛ! A ndiu ǒdemaga ɓakpa.»
[13] Cɔ, kaɓɛ gǎkɛ na nkpa nde ɗáɔyɔnga base ka phɔa akɛ nga, ɗáɓaǒbanga
ɓakɔta ndea ɓaYúda.
[14] Na ɓá phɔtɔ suɓi á jaí, Yéso áoga k'endu á Mokonga ka phangiaga.
[15] Mpɔ, ɓakɔta á ɓaYúda ɓáoyayama, ɓáogea: «Nkpa nde aúbi tanga ɓo,
na kágoigi?» [16] Yéso áǒsikisia: «Ɓɔphɛi nde nɛɔphɛa kátoki mɔtɛmɔ, atoki
ndiu ka mmbé amoteki. [17] Aoɓá nkpa n'akondi tɔtɔkisa á mɔphɛ ndea
Mokonga, aúbande ámbe ɓɔphɛi nde nɛɔphɛa atoki ka Mokonga, kaɓɛ
k'ophangɔ nɛmɔ sasani. [18] Mmbé aɔyɔnga nyɔngɔ nɛkɛ sasa akɛ, atookaɓa
ɓoombia nɛkɛ sasakɛ. Mmbé a ndiu okaɓa ɓoombia á mmbé anteki, ande
ntɔa-ɗoni. Nna na ɓojeɗe suɓi akɛ. [19] Cɔ, Mósa ɗákánophi phɔ ɛɔphi? Nna
gǎkɛ na ka ɓenu ímmbé aomba ɛɔphi kau. Cɔ, ɓookaɓa mowa ani ka ɓo?»
[20] Usɛsɛ á ɓakpa ɓáonsikisia te: «Ona ɓansomɓo! Ani mmbé aokaɓa
mowa akɔ?» [21] Yéso â gǎkɛ ǒngoɗea te: «Ɗégi tɔ ketangaɔ moci, ɓenu
ɓɔbu ɓóoyayama. [22] Mósa ɗánososi gusa á ɓaniki ɓǒko ganja. Nna gǎkɛ
Mósa aámbé ɗábisi ɛɔphi ndɔ. Ɗátoki ndiu ka ɓatatanu. Ɓenu, ɓɔ phɔtɔ

---

[p] **7.2** Ɔna ɓaLaw 23.34-36; Tɔláti 16.13.

ogusa ganja esa á Saɓáto[s] . 23 Cɔ, aoɓá na ɓoongusa miki moci ganja esa
á Saɓáto kanga á ɓuna ɛɔphi ndea Mósa, ekende ɓɔmɔɓɛɛi ka nyɔngɔ á
amisa á nkpa k'esa á Saɓáto? 24 Ɓókótenɛmbɛ nyɔngɔ k'inde ɓɔɔna ka
nsɛngɛ, tenani ndiu nyɔngɔ ka koɗoni í.»

Yéso ande Kiísito?

25 Ɓatɔa ka Yɛusaléma ɓuangbo ɓáogea: «Nna phɔ nkpa nde aámbé
ɓáokaɓa mowa akɛ? 26 Ɔnani! A tɔ ɔyɔnga base mosá á ɓakpa, ɓána gǎkɛ
ongoɗea ka nyɔngɔ! Ande gea, ɓakɔta nɛsu ɓáegekisi anja gea, ande
Kiísito? 27 Cɔ, nkpa nde, ɓeoúba ɔma nde atoki. Kabika á Kiísito, nna na
nkpa nde aúbaeka gǎkɛ ɔma nde atoki.»
28 Mbenɔ nde Yéso ɗáogoisaga k'endu á Mokonga, áɔyɔnga akpɛ gea:
«Eya, ɓenu ɓoogea te, ɓoomoúba na úba á ɔma nde netoki. Kébiki ka
kɔkɔta nɛmɔ sasani. Mmbé amoteki, ande ntɔa-ɗoni. Ɓókó gǎkɛ omúba
yɛ. 29 Eme, neomúba nga, netoki mɔtɛkɛ na yɛ aámbé amoteki.»
30 Mpɔ, ɓáokaɓa dunga akɛ, nna gǎkɛ na nkpa nde ɗándungi nga,
mbenɔ nɛkɛ ɗákájumbɛ. 31 Suɓi á usɛsɛ ndɔ, ɓakpa ɓásii ɓáom'ɓeekea.
Ɓáogea: «Mbenɔ nde Kiísito abikande, atɔtɔkisande mphangiɔ kɔnyénya
nkpa nde?»

Ɓaphaisáyɔ ɓáokaɓa dungisa á Yéso

32 ƁaPhaisáyɔ ɓáɔɔka usɛsɛ á ɓakpa na ɓáɔngɔngɔnaga ka phɔa á Yéso.
Ɓakɔta á ɓatoɓei-phéa ndea Mokonga na ƁaPhaisáyɔ ɓâ gǎkɛ ǒteka
ɓaɓondigi ka dunga akɛ. 33 Yéso áogea: «Ne goto na ɓenu ka mbenɔ
abɔa, mpɔ, nesikianagande mɔtɛ á mmbe ɗámoteki. 34 Ɓomokaɓande,
ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku gǎkɛ. Nga, ɓɔ́kɔɔtɔka na ɓoge kuɓî neikande.» 35 ɓaYúda
ɓâ gǎkɛ ɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te: «Nkpa nde agande ɔma sina, ka gea
ɓékɛmɔ̌nɛ? Aoga mɔtɛ á ɓadasu íɓunde ɓáphanjekani ka nji á ɓaGiíki gea,
égoisɛgɛ ɓaGiíki? 36 Kantíti á nyɔngɔ nde ayɔngi aɓo? ‹Ɓomokaɓande,
ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku gǎkɛ. Nga, ɓɔ́kɔɔtɔka na ɓoge kuɓî neikande.›»

Yéso ande iɓo á endisa á mɛyɔ

37 Esa á sungiaga a jaí ndɔ, esa á kau ɗátú esa angbo phê[t] . Esa ndɔ,
Yéso áoma, áɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Aoɓá nkpa n'aku n'ɛnyɔta, ábikɛ
mɔtɛmɔ, ánoɛ iɓo. 38 Mmbé amoɓeeki, iɓo á endisa ayokande ka mĕma
akɛ, ɓíndɔ ɓuku á Mokonga ayɔngi[u] .» 39 Yéso ɗáɔyɔnga ka phɔa á Mĕma
á Mokonga, nnde ɓunde ɓám'ɓeekeande ɓátɔaande. Mbenɔ ndɔ, Mĕma á

---

[s] **7.22** Ɔna phɔtɔ Nkp 17.10-13; ɓaLaw 12.3.

[t] **7.37** Ɔna ɓaLaw 23.36.

[u] **7.38** Ɔna Ɛjɛk 47.1; Jakaía 14.8.

Mokonga ɗákájumbɛ ka nyɔngɔ nde, Mokonga ɗákán'ɗokomisimbɛ Yéso ka ɓoombia.

Ɓakpa ɓákatanigi

40 Mbusa á ɔka aɓɔ nyɔngɔ ndɔ, ɓakpa ɓunɛngbo suɓi á usɛsɛ á ɓakpa
ɓáogea: «Nkpa nde ande Mɔtu-nyɔngɔ ɗoni.» 41 Ɓakpa ɓuangbo ɓáogea:
«Yɛ, ande Kiísito.» Ɓunɛngbo ɓâ ndiu ɔyɔnga te: «Kiísito aɔtɔka n'atoki na
Galiláya? 42 Ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea, Kiísito aɓáeka mosuko
á moamɛ Daúdi. Atokande na Ɓɛtɛlɛému, ka nji ndɔ Daúdi[y] ɗáɓɔkɔtɛani
kau.» 43 Ka ɓondɔ, usɛsɛ á ɓakpa ndɔ â gǎkɛ okatanaga, ka nyɔngɔ á Yéso.
44 Ɓakpa ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓáokaɓa dunga akɛ, kaɓɛ gǎkɛ na nkpa nde
andungi.

Ɓaamɛ ndea ɓaYúda ɓákamɓeeki Yéso

45 Ɓaɓondigi ɓáosikianaga kuɓî ɓaamɛ á ɓatoɓei-phɛa na ɓaPhaisáyɔ ɓá
ɓei. Ɓɔ, ɓáǒúsia ɓaɓondigi gea: «Ɓókómbiki na Yéso ka ɓo?» 46 Ɓaɓondigi
ndɔ ɓáǒsikisia: «Tanda phɔ! Ɓékémɔɔkimbɛ mɔnɔ nkpa n'aɔnyɔnga ɓea
mmbɔ.» 47 Mpɔ, ɓaPhaisáyɔ ɓáǒgea: «Ɓenu ɓǒdemisi phɔtɔ na yɛ ɓó?
48 Ɓɔɔkimbɛmɔnɔ, ka ɓakɔta nɛsu, kaɓɛ ka ɓaPhaisáyɔ, n'am'ɓeeki?
49 Ɓatɔa-usɛsɛ ndɔ ɓánaoúba ɛɔphi ndea Mósa. Ɓande ɓakpa nde
ɓáɛsɛmɛigi.»
50 MoPhaisáyɔ Nikɔdémɔ, mmbé ɗángɛndɛi Yéso mosá, ɗátú wa.
Áǒngoɗea te, 51 «Ɛɔphi nɛsu aɓeeki tena á nyɔngɔ á nkpa akpɛ, yɛ na
káyɔngimbɛ na ɓékéengekisimbɛ phɔtɔ kema nde agi?» 52 Ɓáosikisia te:
«Onde phɔtɔ ntɔa ka Galiláya? Cɔcɔa phɔ ɓuku á Mokonga, ɔɔnande gea,
ka ɓaɔtu-nyɔngɔ moci nn'aɔtɔka n'atoki na Galiláya.» [53 Mbusa, nkpa
buakɛ áoja k'endu nɛkɛ.

Nke nde ɗágu n'etoa

8 1 Yéso â gǎkɛ oga nɛkɛ ka mamba Mijɛitúni. 2 Mama i mɔkɛsuɛ, â
goto ongia k'endu á Mokonga. Ɓakpa ɓɔbu ɓáombikia. Yɛ, áoika
ka oɗo, ka phɛa aɓɔ. 3 Ɓaphangigi-ɛɔphi na ɓaPhaisáyɔ, ɓáombikia na
nke n'agu n'etoa. Ɓáombisa nke ndɔ mosá á ɓakpa, 4 ɓáongoɗea Yéso:
«Mphangigi, nke nde agu n'etoa. 5 Suɓi á ɛɔphi ndea Mósa asósosi gea,
ɓake ɓea ɓunde, ɓɛ́bɛtɛ n'ɛtɛ, ɓákuɛ. Cɔ, ɔɓɛ, ogi ɓo?»
6 Ɗáɓaɔyɔnga ɓo katombaga akɛ gea, ɓántɔngɛ. Yéso â gǎkɛ ǒkiikisa,
áoɗundua ka oɗo na miki á njaga. 7 Ɓî ɗáɓasui úsiaga akɛ, Yéso áǒmɛsia,
áǒgea: «Mmbé nna na ɓojeɗe ka ɓenu, akpangɛ makea akɛ ɛtɛ á ma
mosá-mosá.» 8 Mpɔ â goto ǒkiikisa, áoɗundua ka oɗo. 9 Ɓî ɓáɔki ye ɓo,

---

[y] **7.42** Ɔna 2Sam 7.12; Mík 5.1; Mat 2.5

ɓatɔngi ɓɔbu ɓáojuana moci-moci. Ɓagbɛga ɓáokpanga juana, Yéso
áojiga sasakɛ, nke ndɔ n'amamege tɔ mosá akɛ. 10 Yéso áŏmɛsia, áongea
nke ndɔ: «Nke nde ca! Ɓatɔngi nɛkɔ ɓá wa? Nna na ka ɓɔ nde aotenei
nyɔngɔ akpɛ?» 11 Nke ndɔ áonsikisia gea: «Mɔkɔta kaɓɔ moci nna wa.»
Yéso áongea: «Eme phɔtɔ, kétenɛku nyɔngɔ nɛkɔ akpɛ. Cɔ, gă nɛkɔ.
kĕkɛnde, Kogeɛmbɛ ye ɓojeɓe.»]

Yéso ande wanga ka mokonda

12 Yéso â goto ŏngoɗea ɓakpa te: «Nende wanga ka mokonda[a]. Mmbé
aomoɓea, kátámbɛku tanda ka keiphe, aɓande ndiu na wanga á enda.»
13 ƁaPhaisáyɔ ɓáongea: «Oŏɗigimisa ka nyɔngɔ nɛkɔ sasakɔ! Ɓî aɓo,
nyɔngɔ nɛkɔ nnde ooɗigimisa nna á ɗoni.»
14 Yéso áŏsikisia te: «Nanga neɗigimisa nyɔngɔ nɛmɔ sasani, nnde
nɛɔyɔnga, ande ɗoni. Nga, neoúba ɔma nde netoki na ɔma nde neoga.
Cɔ, ɓenu găkɛ, ɓókoúba ɔma nde netoki, na ɔma nde neoga. 15 Ɓenu,
ɓotootena nyɔngɔ akpɛ ka kokpa. Eme găkɛ, kéontenea nkpa nyɔngɔ
akpɛ. 16 Atúkoɓa na ne găkɛ otena nyɔngɔ akpɛ, ámbe ne tɔ otena ka
koɗoni nga, kéotena sasani, Abɛ mmbé amoteki, ɓe tɔ na ye kimoci.
17 Suɓi á ɛɔphi nɛnu ɓáɗundu gea, ɓakpa ɓaɓɛ ɓá ye oɗigimisa nyɔngɔ,
ámbé nyɔngɔ nde ɓáɗigimisi ande á ɗoni[b]. 18 Nena ɓaɗigimisi ɓaɓɛ: eme
sasani, na Abɛ, mmbé amoteki.»
19 Ɓâ găkɛ omúsia: «Cɔ, Abakɔ a wa?» Yéso áŏsikisia: «Ɓókóomuúba
eme, ɓókó phɔtɔ omuúba Abɛ. Ɓo ye omuúba eme, ámbé ɓomuúbande
phɔtɔ Abɛ.» 20 Yéso ɗáyɔngi nndɔ, ɓî ɗáogoisaga k'endu ndea Mokonga,
k'ɔma nde ɗáɓaobisaga sanduku á ɛkɔmi. Nkpa ɗákándungi găkɛ nga,
mbenɔ nɛkɛ ɗákábikimbɛ.

Yéso atɔ̆mi nyɔgɔ á gă mɔtɛ á Abakɛ

21 Yéso â goto ŏgea: «Cɔ, neoga. Ɓomokaɓande, ɓokuande găkɛ na
ɓo phɔ́tɔ na ɓojeɗe nɛnu. Ɓɔ́kɔ́ɔtɔka na ɓoge kuɓî neoga.» 22 ɓaYúda
ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ gea: «Ande gea te, ĕkusande nga, ɗági ‹ɓɔkɔɔtɔka
na ɓoge kuɓî neoga.›» 23 Yéso áŏngoɗea ɓe: «Ɓonde ɓatɔa ka oɗo. Eme,
ne găkɛ ntɔa á na koba. Eme, ké ntɔa ka mokonda ndee. Ɓenu ndiu
ɓáunge ɓonde ɓatɔa ka mokonda. 24 Ka nyɔngɔ índɔ unge nenóngoɗi ye
tɔ gea, ɓokuande ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛnu. Nga, aoɓá na ɓókóɓeeki gea
te, ‹EME NEƁEI,› ɓokuande ka ɓojeɗe nɛnu[c].» 25 Mpɔ, ɓáomúsia Yéso:
«Onde ani?» Yéso áŏsikisia: «Netónongoɗi ye mosá. 26 Nena nyɔngɔ ásii á

---

[a] **8.12** Ɔna Isá 49.6; Mat 5.14; Yoá 9.5.

[b] **8.17** Ɔna Tɔl 19.17;17.6; Mɔɔmba 35.30.

[c] **8.24** Ɔna Júa 3.14-15.

yɔnga na tena i akpɛ ka phɔanu. Cɔ, mmbé amoteki, ande ntɔa-ɗoni. Nɛ tɔ ɔ̌tɔmia ɓatɔa ka mokonda, nnde nɛɔki mɔtɛkɛ.»
27 Ɓáɓákáegekisa gea ɗáɔyɔnga ka phɔa Abakɛ. 28 Mpɔ, Yéso áŏngoɗea: «Mbenɔ nde ɓontaisande Muna-Nkpa, ɓoúbande gea EME NƐBEI. Ɓô phɔtɔ oúba gea, kéogea kema ka kɔkɔta nɛmɔ sasani, ne gǎkɛ tɔ ɔyɔnga nnde Abɛ ɗámogoisigi. 29 Mmbé atómoteki a kimoci n'eme. Kámoɗeketi sisani, ka nyɔngɔ nde, esa bui, neogea kema nde am'ɓɔngɛi.» 30 Ɓî Yéso ɗáɔyɔnga ɓo, ɓakpa ɓásii ɓáom'ɓeekea.

Toka ka kɔkɔɓɛ á ɗoni

31 Yéso áŏngoɗea ɓaYúda nde ɗáɓam'ɓeeki áŏgea: «Aoɓá n'oɓoambi nyɔngɔ nɛmɔ, ɓonde ɓagoigi nɛmɔ ɗoni. 32 Mpɔ, ɓoúbande koɗoni, na koɗoni ndɔ ánótokisande ka kɔkɔɓɛ.»
33 Ɓáonsikisia: «Ɓesu, ɓende k'ɛɓɔkɔti ndea Abalaámu[d]. Nkpa kásótugimbɛ mɔnɔ tanda. Cɔ, ɔɔtɔka n'osóngoɗi gea, ɓetokande ka kɔkɔɓɛ ɓo?» 34 Yéso áŏsikisia ɓe: «Nenóngoɗi ɗoni gea, nkpa buakɛ mmbé aogea ɓojeɗe, ande nkɔɓɛ á ɓojeɗe. 35 Nkɔbɛ nn'aoika k'ekombo ndea mɔkɔta nɛkɛ esa bui. Miki á ɔɓɔkɔta aámbé aoika k'ekombo nɛkɛ esa bui. 36 Aoɓá Muna-Mokonga n'anótokisi ka kɔkɔɓɛ, ɓotokande ka kɔkɔɓɛ ɗoni. 37 Eya, neoúba gea, ɓonde ɓatɔa k'ɛɓɔkɔti ndea Abalaámu. Ɓo ndiu okaɓa mowa ani ka nyɔngɔ nde, ɓókóoɓeekea nyɔngɔ nɛmɔ. 38 Nɛɔyɔnga nyɔngɔ nde nɛtɔ́ɔni mɔtɛ á Abɛ. Ɓenu gǎkɛ, ɓoogea nnde abanu ɗánongoɗi.»
39 Ɓáonsikisia te: «Abalaámu ande tatasu.» Yéso áŏgea: «Atúoɓa na ɓonde ɓasukɔ á Abalaámu ɗoni, ámbé ɓɔtɔ́tɔtɔkisi ekuma nde ɗági[e]. 40 Cɔ, kɛ̌kɛnde, nanga ɓî ɗénongoɗi nyɔngɔ á ɗoni nde ɗɛ́ɔki mɔtɛ á Mokonga, ɓotookaɓa mowa ani. Abalaámu ɗákági gǎkɛ ɓo. 41 Ɓenu, ɓɔtɔɔɓɛɗanaga ekuma ndea abanu.» Ɓâ gǎkɛ ongea: «Ɓéké bana-nka. Abasu a tɔ mo, Mokonga.»
42 Yéso áŏgeae: «Atú oɓa Mokonga n'ande Abanu, ámbé ɗóɓomŏkondi. Nga, ɗétoki mɔtɛ á Mokonga, néobika wani. Kébiki k'eme sisani, yɛ ndiu aámbé ɗámoteki. 43 Ka nyɔngɔ sina nde ɓókóoengekisa nyɔngɔ nde neonongoɗea? A tɔ ka nyɔngɔ nde, ɓɔ́kɔ́ɔtɔka ɔka á nyɔngɔ nɛmɔ. 44 Ɓonde ɓana-Nketi, ɓo phɔtɔ okaɓa tɔtɔkisa á mɔphɛ á abanu. Ande ntɔa-kaiso kpanga ka nkpangeɔ, nn'aomama ka nyɔngɔ nde ande á ɗoni nga, koɗoni nna suɓi akɛ. Mbenɔ nde aɔyɔnga mbɛa, nndɔ atɔ obigo nɛkɛ ka nyɔngɔ nde yɛ, ande ntɔa-mbɛa n'ande phɔtɔ Aba-mbɛa. 45 Cɔ, eme ne gǎkɛ ɔyɔnga ɗoni, ka ɓondɔ unge ɓókóomoɓeekea. 46 Cɔ, ka ɓenu sina nde amɔtɔngande gea negi ɓojeɗe? Kaɓɛ nɛɔyɔnga ɗoni, nyɔngɔ sina nde

---

[d] **8.33** Ɔna Mat 3.9; Lók 3.8.
[e] **8.39** Ɔna ɓaƐbu 11.8-19.

ɓókóomoɓeekea? 47 Nkpa ndea Mokonga aɔɔka ɛsɔ á Mokonga. Kaɓɛ na
ɓókɔ́ɔɔka, ande ka nyɔngɔ nde ɓókó ɓatɔ á Mokonga.»

Yéso na Abalaámu

48 ɓaYúda ɓáonsikisia Yéso gea: «Nna phɔ́tɔ ɗoni unge ɓeogea, onde
moSamalía n'ona ɓansombo?» 49 Yéso áŏsikisia: «Ké na ɓansombo.
Nendiu on'ɗokomisa Abɛ. Cɔ, ɓenu, ɓókóomoɗokomisa. 50 Kéokaɓa
ɓoombia nɛmɔ. A ndiu na nkpa moci mmbé aomokaɓea u, na tenea ani
nyɔngɔ. 51 Nenóngoɗi ɗoni, aoɓá nkpa n'aambi nyɔngɔ nɛmɔ, kákuɛka
ye tanda.»
52 Mpɔ ɓaYúda ɓáongoɗea: «Kĕkɛnde ɓeúbi ye tɔ gea ona ɓansombo.
Abalaámu, na ɓaɔtu-nyɔngɔ, báku. Ɔɓɛ găkɛ, ogi, ‹aoɓá nkpa n'aambi
nyɔngɔ nɛmɔ, kákuɛka ye tanda.› 53 Ande gea te, onde ngbɛga kɔnyɛ́nya
tata asu Abalaámu, mmbɔ aku ndɔ, na ɓaɔtu-nyɔngɔ phɔtɔ? Cɔ, oɓɛ onde
ani?»
54 Yéso áŏsikisia: «Aoɓá na nĕɗokomisi sasani, nndɔ nna na kantíti. Abɛ,
mmbɔ ɓogi te ande abanu, mmbɔ aámbé aomoɗokomisa. 55 Ɓókóomŭba
yɛ, eme aámbé nendiu omŭba. Aoɓá na netegi kéomŭba, ámbé neɓande
ntɔa-mbɛa ɓea ɓenu. Cɔ, neomŭba, ne phɔtɔ oamba nyɔngɔ nɛkɛ.
56 Tatanu Abalaámu ɗátú na maseye ɓî ɗákanisi te, aɔnande esa nde
nebikaeka. Ɗáɔni găkɛ, mpɔ áoɓa na maseye.» 57 ɓaYúda ɓáongoɗea:
«Kójusimbɛ tanda ɓasaga nkama ɓɔku (50), aunge ogi te, ɗɔ́mɔ̆ni ka
Abalaámu?» 58 Yéso áŏsikisia: «Nenóngoɗi ɗoni, Mosá a ɓɔkɔtɛana á
Abalaámu, EME NEƁEI.» 59 Mpɔ, báɔbɔnya ɛtɛ ka makeaga akɛ. Yéso â
găkɛ ŏsɔmɛana, áojuana k'endu á Mokonga.

Yéso anamisi keíme-íme

9 1 Ka nyɛ́nya á Yéso, áɔmɔɔna nkpa moci mmbé ɗáɓɔkɔtɛani
keíme-íme. 2 Ɓagoigi nɛkɛ ɓáomúsia: «Mphangigi ca, nkpa nde
ɗáɓɔkɔtɛani keíme-íme ka ɓo? Ande gea te, nkpa nde ɗági ɓojeɗe sasakɛ?
kaɓɛ ɓaɓɔkɔti akɛ ɓáunge ɗáɓagi ɓojeɗe[ɛ]?»
3 Yéso áŏsikisia: «Nna yɛ, nna phɔtɔ ɓaɓɔkɔti akɛ ɓaunge ɗáɓági ɓojeɗe.
A tɔ keíme-íme ka gea, ekuma ndea Mokonga áɔnɛkanɛ ka yɛ. 4 Ɓî esa a
phɔ́tɔ ɓei, akeni ɓɛ́ɓɛɗanɛgɛ ekuma ndea mmbé ɗámoteki. Keiphe a ye
bíbí, nnde nkpa kábɛɗanɛgɛku ye. 5 Ka mbenɔ nde ne phɔ́tɔ ka mokonda,
nende wanga á ka mokonda.» 6 Mbusa á yɔnga akɛ ɓo, áosúa soki akɛ ka
oɗo, áoupha u n'esau, áosia esau ndɔ k'iso á keíme-íme. 7 Aongea: «Cɔ,
gă, ósokosɛ iso akɔ ka ntogɔ á Silɔ́mu[g].» (kantíti á ina ndɔ Silɔ́mu,

---

[ɛ] **9.2** Ɔna Juána 20.5.

[g] **9.7** ɔna Isaya 8.6.

ande «Mmbé ɓánteki.») Keíme-íme áoga osokosa iso akɛ ka ntogɔ ndɔ, â ye tɔ oja n'aɔɔnapha.
8 Ɓamasambe akɛ, na ɓunde ɗáɓaɔmɔɔna n'aɔmɛmaga mosá, ɓáogea: «Nna phɔ́ nkpa nde aámbé ɗáoika ka oɗo n'aɔmɛmaga?» 9 Ɓakpa ɓuangbo ɓáɔyɔnga te: «Yɛ aámbɔ.» Ɓuangbo ɓâ gǎkɛ ɔyɔnga te: «Nna tanda yɛ, akengeani ndiu na yɛ.» Nami ndɔ â gǎkɛ ogea: «Eme aámbɔ!» 10 Ɓáomúsia: «Iso akɔ akoɗokani ɓo?» 11 Aǒsikisia: «Nkpa nde ɓáɔmɔphana Yéso, auphimá tɔ soki akɛ n'esau, áomosia k'iso, áomogea, ‹Gǎ, ósokosɛ iso akɔ ka ntogɔ Silɔ́mu.› Mbusa, néoga osokosa iso ani, nɛ́ɔɔnapha.» 12 Ɓáomúisia: «Nkpa ndɔ a wa?» Aǒsikisia: «Kéoúba.»

Ɓaphaisayɔ ɓáɔmúsiaga keíme-íme nde ɗáami

13 Cɔ, nkpa ndɔ ɗátú keíme-íme, ɓáombika ně mosá á ɓaPhaisáyɔ. 14 Esa ndɔ Yéso dáuphi esau na amisa á keíme-ime ndɔ ɗátú esa á Saɓáto. 15 Ka ɓondɔ, ɓaPhaisáyɔ ɓâ phɔtɔ omúisia nkpa ndɔ: «Ɔɔnaphi ɓo?» Aǒsikisia: «Amosii n'esau k'iso, néǒsokosa k'iso. Cɔ, kěkɛnde ne ye tɔ ɔɔnapha.» 16 ɓaPhaisáyɔ ɓuangbo ɓáogea: «Nkpa ndɔ kátoki ka Mokonga nga, nnakoamba ɛɔphi á Saɓáto.» Ɓuangbo ɓâ ndiu ogea: «Ai! Ntɔa ɓojeɗe aɔtɔka n'atɔtɔkisi mphangiɔ ɓinde ɓo?» Ka ɓondɔ, ɓáokatanaga.
17 Mpɔ, ɓaPhaisáyɔ ɓâ goto omúisia nami ndɔ: «Ogi ɓo ka nyɔngɔ á nkpa ndɔ aokoɗi iso?» Áǒsikisia: «Ande mɔtu-nyɔngɔ.»
18 ɓaYúda ɗáɓákáɓeeki gea, ɗátú keíme-íme na kěkɛnde a ye tɔ ɔɔnapha, na ka ɓî ɗáɓaɛɓɔphani ɓaɓɔkɔti akɛ. 19 Mpɔ, ɓáǒɓúisia gea: «Mmbé ande ananu? Ɓoɓeeki gea, ɗáɓɔkɔtɛani keíme-íme? Cɔ, kěkɛnde gǎkɛ, aɔɔnapha ɓo?» 20 Ɓaɓɔkɔti akɛ ɓáǒsikisia te: «Ɓeoúba gea, yɛ ande miki nɛsu, ɗáɓɔkɔtɛani keíme-íme. 21 Ɓéké gǎkɛ oúba kema sina nde ageani kěkɛnde ka ɔnapha akɛ. Ɓéké phɔtɔ omúba mmbé ankoɗi iso. Cɔ, musiani tɔ yɛ. Nga, a ye tɔ uúbapha ka sikisia á nyɔngɔ.» 22 Ɓaɓɔkɔti akɛ ɗáɓayɔngi bo ka nyɔngɔ nde ɗáɓaǒɓanga ɓaYúda. Nga, ɓaYúda ɗáɓaɔkani gea, nkpa nde aoɓeekea gea Yéso ande Kiísito, bám'ɓeagande ka ntua á ɓɔphɛi. 23 Ka nyɔngɔ índɔ unge, ɓaɓɔkɔti akɛ ɗáɓagi: «A ye tɔ oúbapha, músiani tɔ yɛ.»
24 Mpɔ, ɓaPhaisáyɔ ɓâ goto ɔmɔphana nami ndɔ ɗátú keíme-íme, ɓáongoɗea: «Yɔnga phɔ́ ɗoni mosá á Mokonga. Ɓeoúba gea, mogaa ndɔ ande ntɔa-ɓojeɗe.» 25 Aǒsikisia: «Kaɓɛ n'ande ntɔa-ɓojeɗe kéoúba. Nnde neoúba ande gea, ɗétú keíme-íme cɔ, kěkɛnde, nɛɔɔnapha.»
26 Ɓâ goto omuisia: «Akogii ɓo? Atokoɗi iso akɔ ɓo?» 27 Áǒsikisia: «Ɗénóngoɗi ye, ɓɔ́kɔ́mɔɔkɛ gǎkɛ. Cɔ, eke nde ɓomousii goto? Ande gea, ɓokondi phɔtɔ ɓóɓɛ ɓagoigi nɛkɛ e?»

28 Mpɔ, ɓáombóma, ɓáogea: «Oɓɛ aámbé onde ngoigi nɛkɛ, ɓe ndiu
ɓagoigi ndea Mósa. 29 Ɓeoúba gea, Mokonga ɗáyɔngi na Mósa. Cɔ, mogaa
nde ɓéké gǎkɛ oúba kuɓî atoki.»
30 Nkpa ndɔ áǒsikisia te: «Kema nde ande ketangaɔ. Ɓókóoúba ɔma
nde nkpa nde atoki, na yɛ aámbé amǒkoɗi iso. 31 Ɓeoúba gea, Mokonga
nnaǒɓɔka ɓatɔa-ɓojeɗe. A ndiu tɔ ɔmǒka mmbé aom'ɓanga, phɔtɔ mmbé
aɔtɔtɔkisa mɔphɛ akɛ. 32 Nna na nkpa nde aɔkimbɛ mɔnɔ gea nkpa akoɗi
iso á nkpa, mmbé ɗáɓɔkɔtɛani keíme-íme. 33 Atúoɓa nkpa nde na kátoki
mɔtɛ á Mokonga, ámbé kátɔtɔkisi tanda ka kema.» 34 ɓaYúda ɓáonsikisia
gea: «Caa! Ɔɓɔkɔtɛani tɔ suɓi á ɓojeɗe. Ookaɓa goisaga asu?» Mpɔ,
ɓáom'ɓeaga ka nsɛngɛ á ntua á ɓɔphei.

Keíme-íme á ka mĕma

35 Ɓî Yéso aɔki gea, ɓám'ɓîgi nami ndɔ, áondonda, áomúisia: «Cɔ,
om'ɓeeki Muna-Nkpa?» 36 Aonsikisia: «Mɔkɔta, ani mmbɔ ka gea,
ném'ɓeekeɛ?» 37 Yéso áongoɗea: «Ɔ tɔ ɔmǒna, yɛ aámbɔ ɓɔɔyɔnga na yɛ
kĕkɛnde.» 38 Áongea: «Mɔkɔta, neɓeeki.» Áogbuka muanku mosá akɛ.
39 Mbusa, Yéso áogea: «Nebiki ka mokonda nde ka tena á nyɔgɔ.
Ɓakeíme-íme ɓáɔnaphɛ, ɓunde ɓáɔɔnapha, ɓáɓɛ ɓakeíme-íme.»
40 Ka ɓaPhaisáyɔ nde ɗáɓatú wa, ɓî ɓáɔki nyɔngɔ ndɔ, ɓáomúisia:
«Ande gea te, ɓe phɔtɔ ɓakeíme-íme?» 41 Yéso áǒsikisia: «Aoɓá na ɗóɓotú
ɓakeíme-íme, ámbé ɗóɓókótú ye ɓatɔa-ɓojeɗe. Cɔ, ɓî ɓo gǎkɛ ogea
ɓɔɔnapha, ande gea, ɓo phɔ́tɔ na ɓojeɗe nɛnu.»

Yéso aɔtɔmiaga mɛní á m'ɓondigi-ɓamɔgɔgɔ anjánjá

10 1 «Cɔ, nenóngoɗi ɗoni. Mmbé nn'aongia ka kĭo á ɓogaɔ á
ɓamɔgɔgɔ, â ndiu oɗapha ɔma nɛngbo, mmbɔ ande nkukuɓa,
phɔtɔ nyóyombi. 2 Cɔ, mmbé a ndiu ongia ka kĭo, yɛ aámbé,
ande m'ɓondigi-ɓamɔgɔgɔ. 3 M'ɓondigi-kĭo aomŭkuia m'ɓondigi
ɓamɔgɔgɔ, ɓamɔgɔgɔ ɓâ phɔtɔ ɔɔka ɛsɔ akɛ. Aǒɓɔphana ɓamɔgɔgɔ
nɛkɛ moci-moci k'ina aɓɔ, áǒjuanisa. 4 Mbenɔ nde aejuanisi ye ɓɔbu,
áǒmɛa mosá, ɓamɔgɔgɔ ɓáom'ɓea mbusa. Nga, ɓáoúba ɛsɔ akɛ. 5 Cɔ,
ɓákámɓeɛku tanda mɔkɛni, ɓánteande ndiu ɗanga. Nga, ɓánaoúba ɛsɔ
á ɓakeni.»
6 Yéso ɗáengoɗi mɛní ndɔ, ɓákaengɛkisɛ gǎkɛ nyɔngɔ nde ɗáɔyɔnga.
7 Ka ɓondɔ, Yéso â goto ŏngoɗea: «Nenóngoɗi ɗoni gea, nende ɓea
kĭo á ɓɔgaɔ á ɓamɔgɔgɔ. 8 Ɓunde ɗáɓakiɗi mosá ani, ɓánde ɓakukuɓa
na ɓayóyombi. Ɓamɔgɔgɔ ɗáɓakĕbɔki gǎkɛ. 9 Eme aámbé nende kĭo.
Aoɓá nkpa n'angi k'eme, aamande ka mĕma. Angiande, â phɔtɔ ojuana,
atɔande eea. 10 Nkukuɓa a tɔ obika nɛkɛ k'aphe á uɓa, mowa na tukatuka.
Nebiki gǎkɛ gea, ɓakpa ɓáɓɛ na enda, kanga á úka ka kema.

11 Eme, nende m'ɓondigi anjánjá[h]. M'ɓondigi anjánjá aɔtɔka ɓeekea
kukwa ka amisa á ɓamɔgɔgɔ nɛkɛ ka kukwa. 12 Nkpa nde aɔbɛɗaneaga
ophendɔ, mmbɔ nna m'ɓondigi, nna gǎkɛ mɛnɛ á ɓamɔgɔgɔ. Mbenɔ nde
aɔmɔ̌na nyama akae ɓea mabianga n'abiki, áotea, áǒɗeketa ɓamɔgɔgɔ.
Mpɔ, nyama ndɔ áǒgoaga ɓamɔgɔgɔ, na phanja aɓɔ. 13 Mbɛɗanigi ndɔ ati
ka nyɔngɔ nde, a tɔ ɔbɛɗaneaga ophendɔ, kanga á bisa á mĕma akɛ ka
ɓamɔgɔgɔ. 14 Eme, nende m'ɓondigi anjánjá, neoɓúba ɓamɔgɔgɔ nɛmɔ.
Ɓɔ, ɓâ phɔtɔ omoúba. 15 A tɔ ɓíndɔ Abɛ amoúbi, eme, nê phɔtɔ omuúba
Abɛ[i]. Cɔ, neɓeeki kukwa ka nyɔngɔ á ɓamɔgɔgɔ nɛmɔ. 16 Nena ɓamɔgɔgɔ
ɓunɛngbo, ɓunde ɓáka gǎkɛ á k'ekombo ndee. Akeni phɔtɔ nétambisɛ ɓɔ.
Ɓáɔkande ɛsɔ ani, ɓáɓande ekombo moci na m'ɓondigi moci.
17 Cɔ, Abɛ amǒkondi nga, ne ɓeeki kukwa ka gea, néendɛ goto. 18 Nna
na nkpa nde aomouta enda, eme sasani tɔndɔ aámbé neoɗeketa u. Nga,
ne na ɓukpɛkpɛ á phuia i, ne phɔtɔ na ɓukpɛkpɛ á ɓoa i goto. Nndɔ ungɔ
Abɛ amososi.»
19 Ka nyɔngɔ á ɓoabi ndɔ, ɓaYúda ɓâ goto okatanaga. 20 Ɓakpa
ɓásii sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓáogea: «Ana ɓansombo, ayai! Cɔ ɓɔɔmɔ̌ka ka ɓo?»
21 Ɓunɛngbo ɓâ gǎkɛ ogea: «Ntɔa-ɓansombo nnaɔyɔnga ɓe. Ɓansombo
ɓáɔtɔka na ɓákoɗi iso á ɓakeíme-íme?»

ɓaYúda ɓan'yege Yéso

22 Cɔ, esa moci ka mbenɔ á gua á jaí á ɛmɛmi ka kanisia esa á ukwa endu
á Mokonga na Yɛusalɛ́ma, ɗátú matú á phiɔ. 23 Wa, Yéso ɗátú otamba
suɓi á endu ndea Mokonga, ka mɔɛɓa á Sɔlɔmɔ́nɔ. 24 ɓaYúda ɓáontimba,
ɓáongea: «Odidisande mĕma asu mbenɔ sina? Aoɓá n'onde Kiísito,
ósongoɗea base.» 25 Yéso â gǎkɛ ǒsikisia: «Neyénongoɗi, ɓókóɓeekeɛ
gǎkɛ. Ekuma nde nɛɔtɔtɔkisa k'ina Abɛ, a unge amoɗigimisande. 26 Ɓókó
gǎkɛ oɓeekea ka nyɔngɔ nde, ɓókó ka ɓamɔgɔgɔ nɛmɔ. 27 Ɓamɔgɔgɔ nɛmɔ
ɓáɔɔka ɛsɔ ani. Eme, néǒɓúba, ɓáomoɓea. 28 Néǒɓopha enda á mɛyɔ,
ɓákáɓungɛeka tanda. Nkpa nn'aɔtɔka n'aɛkpɔi ka njaga ani. 29 Abɛ, mmbé
amopi ɓamɔgɔgɔ ndɔ, aangbóngbó kɔnyénya kema bui. Nna na nkpa nde
aɔtɔka n'akpɔi kema ka njaga akɛ. 30 Abɛ n'eme, ɓe tɔ nkpa mo.»
31 Mpɔ, ɓaYúda ɓâ goto ɔbɔnya ɛtɛ ka gea, ɓámmwɛ ne. 32 Yéso â gǎkɛ
ǒngoɗea: «Nɛtɔtɔkisi ekuma ánjá ásii k'iso anu ka ɓukpɛkpɛ ndea Abɛ.
Cɔ, k'ekuma ndɔ, kau sina nde ɓoogea ɓómomwɛ n'ɛtɛ ka nyɔngɔ í?»
33 ɓaYúda ɓáonsikisia: «Ɓékéokomwa n'ɛtɛ ka nyɔngɔ ékuma ánjá. A ndiu
ka nyɔngɔ á bóma á Mokonga. Ka nyɔngɔ nde, oɓɛ ímbɔ nkpa ogi sasakɔ
te, onde Mokonga. Nndɔ, ande bóma á Mokonga[j].»

---

[h] **10.11** Ɔna Jabúi 23.1; Isáya 40.11; Ɛjɛkiɛ́lɛ 34.15; 37.24.

[i] **10.15** Ɔna Mat 11.27; Lóka 10.22.

[j] **10.33** Ɔna ɓaLáwi 24.16.

34 Yéso áǒsikisia: «Ɓákáɗundu phɔ́ k'ɛɔphi nɛnu gea, Mokonga agi te:
«Ɓenu ɓonde ɓamoknga á mbɛa[k].» 35 Cɔ, nna na nkpa nde aɔtɔka n'aɓuni
nyɔngɔ nde a suɓi á ɓuku á Mokonga. Ande gea, Mokonga ɗáɛɓɔphani
ɓamǒkonga á mbɛa ɓundɔ ɗáɓěngoɗi nyɔngɔ á Mokonga. 36 Eme, Abɛ
amɔsɔmbu, áomoteka ka mokonda. Cɔ, ka nyɔngɔ sina nde ɓomogi
neomboma Mokonga ɓî negi te, nende Muna-Mokonga? 37 Aoɓá na
kɛ́ɔbɛɗanaga ekuma ndea Abɛ, ɓókómoɓeekeɛmbɛ. 38 Aoɓá na nɛtɔtɔkisi
ndiu ekuma ndea Abɛ, nanga ɓókóomoɓeekea, cɔ, ɓeekeani ye phɔ
ekuma nɛmɔ. Úbani na ɓɔ́ɔkɛ gea, ne suɓi á Abɛ na Abɛ a suɓi ani.»
39 Wandɔ, ɓâ goto okaɓa dunga akɛ, â gǎkɛ ǒsoɗokana.
40 Mbusa, Yéso â goto oga kubi á Yɔɔdáni, ɓî Yoáni ɗáɓatisi mosá.
Aoika kó. 41 Ɓakpa ɓásii ɓáombikia, ɓáɔnyɔngɛa: «Yoáni ɗákátɔtɔkisi
tanda ketangaɔ moci. Kema bui nde ɗáyɔngi gǎkɛ ka phɔa á Yéso, ɗátú tɔ
ɗoni.» 42 Kó, ɓapka ɓásii ɓáom'ɓeekea Yéso.

Lajálɔ aku

11 1 Nkpa moci á ka Bɛtanía ina akɛ Lajálɔ ɗátú osamba. Malía na
awakɛ Maatá ɗáɓaiki ka nji ndɔ. 2 (Malía ímbé, aámbé ɗánsi
Mɔkɔta na nkɔki k'ecinji, áɔkɔmbɛa u na sekamɔ akɛ. Muna-amakɛ Lajálɔ
aámbé ɗátú osamba.) 3 Ɓawakɛ ɓaɓɛ ndɔ, ɓáonteka nkpa kuɓî Yéso aɔ
kangoɗeakɛ te: «Mɔkɔta, dakɔ ékondi aosamba.» 4 Ɓî Yéso aɔki mbino
ndɔ, áogea: «Ngobo ndɔ kánkusɛku Lajálɔ. A tɔ ka phangia á ɓoombia
ndea Mokonga na ɗokomisa á Muna-Mokonga ka phɔa nyɔngɔ ndɔ.»
5 Yéso ɗáekondi: Maatá, na awakɛ na Lajálɔ. 6 Cɔ, mbenɔ nde ɗáɔki gea
Lajálɔ aɔsamba, Yéso â goto oika k'esa iɓɛ ka nji nde ɗátú kau. 7 Mpɔ,
áǒngoɗea ɓagoigi nɛkɛ gea: «Ɓéjeni goto na Yuɗɛ́a.»
8 Wa, ɓagoigi ɓáongea: «Mphangigi, nna tɔ ka ɓ'esa nde unge ɓaYúda
ɓátúokaɓa mwa akɔ n'ɛtɛ? Cɔ, o goto oja ko?» 9 Yéso áǒsikisia: «Esa moci
nna na mbenɔ nkama na íɓɛ? Aoɓá nkpa n'aotamba n'esa, kaɓɛ́tɛ́kanɛ ka
nyɔngɔ nde, aɔɔna wanga á ka mokonda ndee. 10 Nkpa a gǎkɛ otamba
kiipha, áɔɓɛtɛkana, ka nyɔngɔ nde wanga nna suɓi akɛ.»
11 Mbusa á Yéso yɔnga á ɓó, áotutuisa gea: «Dasu á ekondi a ka tǒ.
Nege gǎkɛ onjujukisa.» 12 Ɓagoigi nɛkɛ ɓáongea: «Mɔkɔta, aoɓá n'atú
ka tǒ, aamande.» 13 Ande gea te, Yéso ɗáɔyɔnga nyɔngɔ á kukwa ndea
Lajálɔ. Ɓagoigi ɓâ ndiu okanisia te, a tɔ aɔyɔnga nyɔngɔ á tǒ. 14 Mpɔ, Yéso
áǒngoɗea base gea: «Lajálɔ aku. 15 Ne gǎkɛ na maseye ka nyɔngɔ anu nga,
kétú ɓei mbenɔ á kukwa akɛ. Ka ɓondɔ, ɓomoɓeekeande phê. Cɔ, ɓégɛni
ye tɔ kuɓî aɔ.» 16 Mpɔ, Tɔmá, mmbɔ ɓáɔmɔphana Mphase, áǒngoɗea
ɓagoigi ɓunɛngbo te: «Ɓesu, ɓégɛni phɔtɔ ka gea, ɓekuɛ na Mɔkɔta nɛsu.»

---

[k] **10.34** Ɔna Jabúi 82.6.

Yéso aŏjujukisa ɓakpa ka kukwa na endisa aɓɔ

17 Yéso akidi ye, áondonda Lajálɔ n'agi esa gena suɓi á bota. 18 Bɛtanía
ɗátú bíbí na Yɛusaléma, ɗangamana á ɓei ɗátú ɓea kilɔmɛtɛɛ isaɔ.
19 ɓaYúda ɓásii, ɗáɓabiki mɔtɛ á Maatá na Malía k'aphe á oiɔ á
munamaɓɔ.
20 Cɔ, ɓî Maatá ɗáɔki gea, Yéso abiki, áoga om'ɓondeaga. Malía â
gǎkɛ ojiga k'endu. 21 Maatá áongoɗea Yéso: «Mɔkɔta, atúoɓa n'oɗótú
wani, ámbé muna ayi káku. 22 Cɔ, kɛ̌kɛnde ne gǎkɛ oúba gea, kema bui
nde ɔmmɛmande Mokonga, Mokonga akophande.» 23 Yéso áongoɗea:
«Munamakɔ ajujukande ka kukwa.» 24 Maatá áongoɗea: «Neoúba gea,
ajujukande ka kukwa, k'esa á sungiaga á mokonda, ka mbenɔ nde ɓasí
ɓajujukande ka kukwa.»
25 Mpɔ, Yéso áongoɗea te: «Nende Jujuka ka kukwa na enda. Mmbé
amoɓeeki, aendande nanga ákwa. 26 Nkpa buakɛ mmbé aoenda,
n'amoɓeeki, kákuɛku tanda. Cɔ, óɓeeki nndɔ?» 27 Maatá áongea: «Eya
Mɔkɔta, Eme, neɓeeki gea, onde Kiísito, Muna-Mokonga, mmbé abikande
ka mokonda.»

Yéso aogama

28 Mbusa á Maatá yɔnga ɓó, áoga ɔmɔphana awakɛ Malía, áongoɗea
kɔsɔ-kɔsɔ gea: «Mphangigi akiɗi, aɔkɔɔphana.» 29 Ɓî Malía aɔki ye ɓó,
áoma, áɔcɔcɔka kuɓî Yéso aɔ. 30 Wa, Yéso ɗátú phɔ́tɔ ka ngba, kuɓî
Maatá ɗáge om'ɓondeaga. 31 Ɓî Malía ɗábutukani ye, ɓaYúda nde ɗáɓatú
k'endu wa ka nyɔngɔ á oiɔ, ɓáom'ɓea. Ɓáokanisia gea, age ogama ka
bota.
32 Ɓî Malía ɗáju ye ɔma nde Yéso aɔ, áɔmɔ̌na, áogwa k'ecinji
akɛ, áongea: «Mɔkɔta, atúoɓa n'otú wani, ámbé muna-ma kátóku.»
33 Ɓî, Yéso ɗámɔɔni Malía n'aogáma, ɓaYúda ɓunde ɗáɓabiki kimoci
n'aɓɔ na ɓá phɔtɔ ogama. Áoɓa na mĕma á oiɔ phê na agatana ka
mĕma. 34 Yéso áŏɓúsia te: «Ɓotómúmbi wa?» Ɓáonsikisia te: «Mɔkɔta,
bika, ɔ́ɔnɛ.» 35 Yéso áogama. 36 Mpɔ, ɓaYúda ɓáogea: «Cɔ, ɔnani
ɓî ɗánkondi Lajálɔ.» 37 Ɓakpa ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ aɓɔ, ɓâ gǎkɛ ogea:
«Yɛ ímbe ɗákoɗi iso á keíme-íme, ɗákátɔki phɔ́ imisia gea, Lajálɔ
kakuɛ?»

Yéso anjujukisi Lajálɔ ka kukwa

38 Cɔ, Yéso â goto oɓa na mĕma á oiɔ, áoga ka bota. Bota kau ɗátú
okanga nnde ɗáɓaɗaki kubu i na ɛtɛ angbóngbó[1] . 39 Yéso áogea: «Cɔ,

---

[1] **11.38** Ɔna Mat 27.60; Malíkɔ 15.46; Lóka 24.2.

phuiani ɛtɛ.» Maatá, awakɛ na mmbé aku, áongea: «Mɔkɔta, a ye tɔ
kuumba. Nga, a ye esa gena ɓî bámuumbɛ.» 40 Yéso áongea: «Kétóogi
aoɓá n'oɓeeki, ɔɔnande ɓoombia ndea Mokonga?» 41 Mpɔ, ɓâ gǎkɛ otiɓa
ɛtɛ. Yéso áɔɔnjia na koba, áɔmɛma gea: «Abɛ, neosegi nga, ɔɔmɔ̌ka.
42 Eme, neoúba gea, ɔɔmɔ̌ka esa bui. Nɛyɔngi gǎkɛ ɓó, ka nyɔngɔ á
ɓakpa nde ɓámotimbi, ka gea ɓáubɛ gea te, oɓɛ aámbé ɗómoteki.»
43 Mbusá á yɔnga akɛ ɓó, áɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Lajálɔ ca! Juana!»
44 Ye nku, áojuana na ɓám'ɓoege na phaeka á bɔngɔ k'ecinji na njaga,
phɔtɔ na ka keongi akɛ. Mpɔ, Yéso áǒsosea: «Nkoɗagani, ɓón'ɗeketɛ ágɛ
nɛkɛ.»

Ɓakɔta á ɓaYúda ɓáonca Yéso ka mwa akɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.1-5; Mál 14.1-2; Lóka 22.1-2)

45 Cɔ, ɓaYúda ɓásii sɔsɔɓɛ á ɓunde ɗáɓabiki mɔtɛ á Malía,
ɗáɓam'ɓeeki Yéso ka nyɔngɔ á ɔna kema nde ɗági. 46 Ɓunɛngbo
ɓâ gǎkɛ oga ǒtɔmia ɓaPhaisáyɔ, nyɔngɔ á kema nde Yéso ɗági.
47 Mpɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛ́a, na ɓaPhaisáyɔ, ɓáoɗondana ka
ntua angbo á tena á nyɔgɔ ɓáogea: «Ɓî mogaa nde aɔtɔtɔkisa
ketangaɔ ásii ɓende, ɓegeande ɓo? 48 Aoɓá n'eɓen'ɗu tɔ ɓo,
ambé ɓakpa ɓɔbu, ɓám'ɓeekeande. Mpɔ, ɓaamɛ ndea ɓaLɔ́ma,
ɓábikande kotukatuka endu ndea Mokonga nɛsu na ekuna
nɛsu.»
49 Kaɓɔ moci gǎkɛ, ina akɛ Kayápha, mmbé ɗátú ntoɓei-phɛ́a angbóngbó
ka saga ndɔ, áǒgea: «Ɓenu, ɓókóoengekisa ka kema! 50 Ɓókóúba gea, á
ánjá kaɓenu gea, nkpa moci ákuɛ ka nyɔngɔ á ɓakpa, kanga á tukatuka
ekuna bui.» 51 Ɗáká gǎkɛ ɔyɔnga ɓo ka kanisia akɛ sasakɛ nga, ɓî ɗátú
ntoɓei-phɛa angbóngbó ka saga ndɔ, ɗáɔɔtɔa nyɔngɔ gea, Yéso aámbé
akuiaeka ekuna ndea ɓaYúda. 52 Nna tɔndɔ ka nyɔngɔ á ekuna, ɗátú
phɔtɔ ka nyɔngɔ á dondanisaga ɓana-Mokonga ɓɔbu kimoci, ɓunde
ɗáɓaphanjekani.
53 Cɔ, kpanga á esa ndɔ, ɓakɔta á ɓaYúda ɓáobisa moangɔ á kusa á
Yéso. 54 Ka ɓondɔ unge, Yéso ɗáká ye otamba base sɔsɔɓɛ á ɓaYúda. Â
gǎkɛ oga na Ɛphalaímu, kenombe nde ɗátú bíbí á nkanda. Aoika kó na
ɓagoigi nɛkɛ.
55 Ɓî jaí á Pasáka ndea ɓaYúda ɗátú bíbí, ɓakpa ɓásii á ka
nji ɗanga-ɗanga ɓáotáia na Yɛusalɛ́ma k'aphe á sokosea á
mĕma aɓɔ. 56 Ɗáɓaonkaɓa Yéso, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ suɓi á
endu ndea Mokonga ɓe: «Kanisia anu a ɓo? Abikande ka jaí
nde?» 57 Wandɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa, na ɓaPhaisáyɔ, báǒsosea
ɓakpa gea: «Kaɓɛ nkpa n'aúbi ɓî Yéso aɔ, ásɔtɔ̌miɛ, ka gea
bandungɛ.»

Malía aďuki nkoki k'ecinji á Yéso

(Ɔna phɔtɔ mat 26.6-13; Mál 14.39)

12 1 Esa ngia á njaga (6) mosá jaí á Pasáka, Yéso ďáge na Bɛtanía[m],
ka nji nde Lajálɔ, mmbé ďánjujukisi ka kukwa ďátú kau. 2 Kó,
ďáɓaɔmbi kakɛ eea á ɔgɔgɔ, Maatá áƆɓɛďaneaga ka kɛkpɔkpa. Lajálɔ ďátú
ka ɓakpa nde ďáɓaigi kimoci na Yéso. 3 Malía â gǎkɛ ɔbɛďa ngbanda á
nkoki nnde ɓáɓɔngisigi na maya nde ɓáɔɔphana naadɔ ánjá na n'esombi
akpɛ. Áosia u k'ecinji á Yéso, áɔkɔmbɛa u na sekamɔ akɛ[n]. Endu áotuma
na su á nkoki.

4 Mpɔ, ka ɓagoigi ndea Yéso, ina akɛ Yúda Isikaliɔ́ta, mmbé antɔngande
Yéso, áogea, 5 «Ka nyɔngɔ éke nde ɓékésombisi nkoki nde, ka ɓangɔa mia
isaɔ (300) na gaɓea á ɓauki?» 6 Ďákáyɔngi gǎkɛ ɓo ka nyɔngɔ á ngomi á
ɓauki, ďátú ndiu ka nyɔngɔ nde ďátú nkukuɓa. Yɛ, aámbé ďáokumbaga
njombi á ɓangɔa, na bɛďa kau ka phɔakɛ sasakɛ. 7 Mpɔ, Yéso â gǎkɛ ogea:
«N'ďeketani nke ndɔ ca! Nga, agi ɓo ka ɓɔngisaga esa á umba ani.»
8 Ɓoɓande na ɓauki esa bui, eme gǎkɛ, kéɓɛku na ɓenu esa bui.

Maca á mwa á Lajálɔ

9 Cɔ, usɛsɛ ángbo á ɓaYúda ɓáɔɔka gea, Yéso ďátú na Bɛtanía. Ka ɓondɔ,
ɓáoga kó, nna tɔndɔ ka nyɔngɔ á Yéso, ďátú gǎkɛ phɔtɔ ka nyɔngɔ á ɔna
ka Lajálɔ, mmbé Yéso ďánjujukisi ka kukwa. 10 Ɓakɔta á ɓatoɓei-phéa,
ɓâ phɔtɔ obisa moangɔ á mwa á Lajálɔ. 11 Nga, ɓaYúda ɓásii ďáɓědu ka
nyɔngɔ á Lajálɔ, ɓáom'ɓeekea Yéso.

Yéso angi ka Yɛusalɛ́ma

(Ɔna Mat 21.1-11; Mál 11.1-11; Lók 19.28-40)

12 Mama i, usɛsɛ á ángbó á ɓakpa ɓunde ďáɓakiďi ka jaí á Pasáka
ɓáɔɔka gea, Yéso aobika na Yɛusalɛ́ma. 13 Ɓâ gǎkɛ ɔbɛďa kasa á mbia,
ɓáoga om'ɓondeaga ka ngba, na ɓáɔyɔnga k'ɛsɔ akpɛ te: «Obebɔ ka
Mokonga! ambe Mokonga á bisɛ njaga akɛ gǔ á mmbe abiki k'ina á
Mɔkɔta! Mokonga ábisɛ njaga akɛ gǔ á moamɛ ndea ɓaIsilaɛ́li[o] !.»

14 Wa, Yéso áondonda miki á mponda, áokamɓea gǔ akɛ, ɓíndɔ
ďáɓaďundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea: 15 «Ɓatɔa ka Sayúni,
ɓókóɓangɛmbɛ!
Moamɛ nɛnu abiki,
Akǎmbi gǔ á miki á mponda

---

[m] **12.1** Ɔna Malíkɔ 11.1.

[n] **12.3** Ɔna Lóka 7.37-38.

[o] **12.13** Ɔna Jabúi 118.25-26; Mat 21.9.

[o] .»
16 Ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓákáengekisi phɔ́ kema ndɔ. Ɓî Mokonga ɗántaisi
gǎkɛ Yéso ka ɓoombia, mpɔ ɓáokanisia nyɔngɔ nde ɗáɓaɗundu kaphɔakɛ,
n'inde ɓakpa ɓásii ɗáɓatɔtɔkisi kaphɔakɛ.
17 Cɔ, usɛsɛ á ɓakpa nde ɗáɓatú na Yéso mbenɔ nde ɗámɔphani Lajálɔ
suɓi á bota ka jujukisa akɛ sɔsɔɓɛ á basí, ɓɔ ɓáunge ɗáɓaɔtɔmiaga nnde
ɗáɓaɔni. 18 Ka ɓondɔ unge, usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓabiki om'ɓondeaga, ka
nyɔngɔ nde ɓakpa ɗáɓaɔki gea, yɛ aámbé ɗátɔtɔkisi mphangiɔ á ketangaɔ
ndɔɔ. 19 Ɓa Phaisáyɔ ɓâ gǎkɛ ɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ gea: «Cɔ, ɓɔɔni? Ɓéké ye
ɔtɔka ka kema nga, ɓakpa ɓɔbu ɓám'ɓî.»

Ɓagiíki ɓáonkaɓa Yéso

20 Cɔ, ka ɓaGiíki[p] ɗáɓatú sɔsɔɓɛ á ɓunde ɗáɓabiki ka Yɛusaléma, k'aphe
á ɗokomisa á Mokonga, ka mbenɔ á jaí á Pasáka. 21 Ɓɔ, ɓáɔnsɛkɛɗɛa
Philípɔ, ntɔa-Bɛtɛsaída á ka Galiláya. Ɓáongea: «Mɔkɔta, ɓekondi
ɓémɔ̌nɛ Yéso.» 22 Philípɔ áoga ongoɗea Andeé, mpɔ ɓɔbu ɓaɓɛ ɓáoga
ongoɗea Yéso. 23 Yéso áǒsikisia te: «Cɔ, mbenɔ aju ye tɔ, nnde Mokonga
an'ɗokomisande Muna-Nkpa. 24 Nenóngoɗi ɗoni gea, mbuka á nganɔ
a tɔ ojiga sasakɛ ámbé kágumbɛ ka oɗo na phoa. A ye gǎkɛ ogua ka
oɗo na phoa, áɔgɔmbisa mbuka ásii. 25 Nkpa nde akondi amba á enda
akɛ, aɓungisande. Mmbé gǎkɛ aokángea enda nɛkɛ ka mokonda nde,
aámbaeka enda ndɔ mɛyɔ. 26 Kaɓɛ nkpa n'akondi bɛɗanɛagani ambe
ámoɓeɛ. Ɔma nde ne ɓei, aunge mbɛɗanigi nɛmɔ aɓande phɔtɔ. Abɛ
an'ɗokomisande mmbé áɔmɔbɛɗaneaga.

Yéso aɔyɔnga nyɔngɔ á kukwa akɛ

27 «Cɔ, kɛ̌kɛnde mě̌ma ani aágatani. Néyɔngande kema sina?
Néyɔngande, Abɛ, komoɗeketeɛmbɛ ka tambaga á mbenɔ ndee. Andiu
ka nyɔngɔ índɔ unge nebiki kau ka mbenɔ ndee. 28 Abɛ, ɗokomisa ina
akɔ.» Mpɔ, ɛsɔ áɔɔkɛkana n'atoki na koba gea te: «Ne yé ɗokomisi na
neɗokomisande goto.» 29 Usɛsɛ á ɓakpa ɓunde ɗáɓatú wa, ɓî ɓáɔki ye ɛsɔ
ndɔ, ɓáogea: «Ande ɓaɔka á mbua.» Ɓunɛngbo ɓáogea: «Malaeka aámbé
ɗáyɔngigi na yɛ.»
30 Yéso â gǎkɛ ǒsikisia: «Nna ka nyɔngɔ ani unge ɛsɔ ndɔ aɔkɛkani,
andiu ka nyɔngɔ anu. 31 Kɛ̌kɛnde unge Mokonga atenande nyɔngɔ á ka
mokonda. Kɛ̌kɛnde, â phɔtɔ ɔm'ɓeaga moamɛ á ka mokonda ndee. 32 Eme
gǎkɛ, mbenɔ nde ɓámotaisande ka mokonda nde, nɛ̌ɓoteande ɓakpa
ɓɔbu.» 33 Yéso ɗányɔngi ɓó ka úbisa á etéte á kukwa nde akwande.

---

[o] **12.15** Ɔna Jak 9.9.
[p] **12.20** ɓaGiíki: Ɓakpa ɓunde ɗáɓabiki ka jaí á Pasáka nde, ɗáɓakatú tɔ ɓaYúda. Ɗábatú ye tɔ ka mɔɔmba á ɓaYúda nga ɗáɓaɓeeki esomba nɛɓɔ.

34 Cɔ, usɛsɛ á ɓakpa ndɔ, ɓáonsikisia ɓe: «Ɓuku á ɛɔphi asongoɗi gea,
‹Kiísito aendande mɛyɔ.› Cɔ, ɔyɔngi gea, ɓántaisande Muna-Nkpa ka ɓo?
Muna-Nkpa ndɔ, ande ani?» 35 Yéso áŏngoɗea: «Owanga a phɔ́tɔ sɔsɔɓɛ
anu ka mbenɔ abɔa. Tambani ɓî ɓo phɔ́tɔ na wanga, ka gea, kaiphiɔ
kanódondɛmbɛ kanga á ɓa na mosenda i. Nga, nkpa nde aotamba ka
kaiphiɔ, nnaoúba ɔma nde aoga. 36 Cɔ, ɓî wanga a phɔ́tɔ sɔsɔɓɛ anu,
ɓeekeani tɔ wa ka gea, ɓóɓɛ ɓakpa ndea wanga ndɔɔ.»

Mbusa á yɔnga akɛ ɓó, Yéso áoga, áǒsɔmɛana ɗanga na usɛsɛ á ɓakpa
ndɔ.

Ɓayúda ɓákám'ɓeeki Yéso

37 Nanga ɓî Yéso ɗátɔtɔkisi ketangaɔ ásii mosá aɓɔ, ɗáɓákám'ɓeeki.
38 Ɗáɓagi ɓo ka gea, nyɔngɔ nde mɔtu-nyɔngɔ Isáya, ɗáyɔngi gea,
«Mɔkɔta, animmbé aɓeeki ɓoabi nɛsu?
Animmbé, Mɔkɔta amphangi ɓukpɛkpɛ nɛkɛ[s] ? 39 Isáya ɗáyɔngi phɔtɔ,
ka nyɔngɔ éke nde ɓakpa nde ɗáɓákátɔki ɓeekea,
40 ɗáebisi ɓakeíme-íme,
â phɔtɔ obisa mĕma aɓɔ akpɛ
ka gea, ɓákaɔnaphɛmbɛ,
ɓákaubaphɛmbɛ.
Ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga ɗági gea,
ɓákáephaiɛmbɛ kuɓî nɛɔ,
ka gea te, néamisɛ.[t]
41 Isáya ɗáyɔngi ɓó nga, ɗáɔni ɓoombia ndea Yéso, áɔyɔnga gŭ akɛ.
42 Nanga ɓó, ɓakɔta á ɓaYúda ɓásii, ɗáɓam'ɓeeki Yéso. Ɗáɓaeɓangi
găkɛ ɓaPhaisáyɔ. Ka ɓondɔ unge, ɗáɓákáyɔngi base ka gea, baPhaisáyɔ
ɓákaeɓeɛgɛmbɛ k'endu á ɓɔphɛi. 43 Nga, ɓakɔta ndɔ ɗáɓaokonda obebɔ
ndea ɓakpa, kɔnyɛ́nya nnde atoki ka Mokonga.

Tena á nyɔngɔ ka ɓeana na nyɔngɔ ndea Yéso

44 Cɔ, Yéso ɗáengoɗi ɓakpa k'ɛsɔ akpɛ gea: «Nkpa nde amoɓeeki,
kámoɓeeki tɔndɔ eme, am'ɓeeki phɔtɔ mmbé amoteki. 45 Mmbé amɔɔni,
amɔni phɔtɔ mmbé amoteki.
46 Eme, nebiki ɓea wanga ka mokonda. Mmbé amoɓeeki, káikɛku ka
keiphe. 47 Kaɓɛ nkpa n'aɔki ɓɔphɛi nɛmɔ na káambi, nna găkɛ eme aámbé
netenande nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ. Nga, ɗébiki ka amisa á ɓatɔa ka mokonda,
nna ka tena á nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ. 48 Nkpa nde amoye, na nnaoɓeekea
nyɔngɔ nɛmɔ ɓátenaeka nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ. Nyɔngɔ nde ɗéyɔngi aunge,

---

[s] **12.38** Ɔna Isá 53.1.

[t] **12.40** Isá 6.9.

atenaeka nyɔngɔ akpɛ k'esa á sungiaga á mokonda. [49] Kɛ́yɔngi ka kɔkɔta
nɛmɔ. Abɛ, mmbé amoteki, aámbé amososi ndiu nyɔngɔ bui nde akeni
nɛ́tɔ̌miɛ ɓakpa, na goisaga aɓɔ nĕ. [50] Neoúba gea, nyɔngɔ ndɔ amososi,
aunge aŏɓopha ɓakpa enda á mɛyɔ. Ne găkɛ tɔ ɔyɔnga ɓíndɔ Abɛ
amososi.

Yéso aosokosa ecinji á ɓagoigi nɛkɛ

13 [1] Cɔ, bíbí á jaí á Pasáka, Yéso ɗáúbi gea, mbenɔ á toka akɛ ka
mokonda nde na gă mɔtɛa Abakɛ aju ye tɔ. Ɗékondi ɓakpa nɛkɛ,
ɓunde ɓá ka mokonda. Ɗékondi ɓakpa nɛkɛ ɓunde ɗáɓatú ka mokonda,
ásikia konda aɓɔ na ka sungiaga.
[2] Mbenɔ nde Yéso na ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓatú oeaga ɔgɔgɔ, Nketi ɗábisi
ka mĕma á Yúda Isikaliɔ́ta, muna-Simɔ́ni, mɔphɛ á tɔnga á Yéso.
[3] Yéso ɗáúbi gea, Mokonga ɗábisi kema bui ka njaga akɛ, ɗátoki mɔtɛa
Mokonga, na ajande phɔtɔ ko. [4] Áŏmɛsia k'ɔma á eaga, áŏphuia bɔngɔ
nɛkɛ á gŭ, áɔ̌ɓɔɛa phaeka á bɔngɔ nɛngbo ka cina-kudu. [5] Mbusa, áoɗukia
iɓo suɓi á ɔphɛphɛ, áokpanga sokosa á ecinji á ɓagoigi nɛkɛ, áɔkɔmbɛaga
u na phaeka á bɔngɔ nde ɗátú nĕ ka cina-kudu.
[6] Akiɗi ye bíbí á Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ, Pɛ́tɛɛ áomúisia Yéso: «Mɔkɔta, ɔɓɛ aámbé
oomosokosa ecinji?» [7] Yéso áonsikisia: «Kóúbimbɛ phɔ́ nnde neogea
kĕkɛnde. Oúbande ndiu mbusa.» [8] Pɛ́tɛɛ â găkɛ ongoɗea Yéso: «Ɓɛɛndɔ,
kósokosɛku tanda ecinji ani.» Yéso áongoɗea ɓe: «Aoɓá nekéosokosi,
koɓɛku ye kimoci n'eme.» [9] Mpɔ, Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ áongoɗea: «Cɔ, Mɔkɔta,
komosokosɛ tɔndɔ ecinji. Ómosokosa phɔtɔ njaga na mɔ̌.» [10] Yéso
áongoɗea: «Nkpa nde ĕsokosi, a ye tɔ na siki á sokosa ecinji akɛ. Nga,
nkiki nna ye k'ɔma bui. Cɔ, ɓenu, ɓókó na nkiki. Nna găkɛ ɓenu ɓɔbu.»
[11] Yéso ɗámúbi mmbé antɔngande. Ka ɓondɔ unge, ɗági: «Nna ɓenu ɓɔbu
ɓáunge ɓoúki nkiki.»
[12] Ɓî Yéso ɗágɔɓi ye sokosa á ecinji aɓɔ, â goto tɔ ɔɔla bɔngɔ nɛkɛ, áoika
ka kɛkpɔkpa. Wa áŏusia: «Ɓoúbi oengekisa kema nde negi ka phɔanu?
[13] Ɓogi ánjá ka ɔphana ani: «Mphangigi» na «Mɔkɔta» nga, eme nende
yɛ. [14] Cɔ, kaɓɛ netónosokosi ecinji, eme «Mphangigi» na «Mɔkɔta», akeni
ɓenu ka ɓenu ɓósokosanɛ phɔtɔ ecinji anu. [15] Cɔ, nenóphi mphangiɔ ndɔ
gea, ɓógeɛ ɓíndɔ nenógii. [16] Nenóngoɗi ɗoni gea, nna na mbɛɗanigi nde
anyɛ́nyi mɔkɔta nɛkɛ. Nna phɔtɔ na nteki nde anyɛ́nyi mmbé anteki. [17] Ɓî
ɓoúbi ye nyɔngɔ ndɔ, ɓoɓande na maseye, aoɓá na ɓɔtɔtɔkisi u.
[18] Nyɔngɔ nde nɛɔyɔnga nna ka ɓenu ɓɔbu. Néoɓúba ɓunde ɗĕsɔmbu.
Akeni găkɛ nyɔngɔ nde a suɓi á ɓuku á Mokonga á tɔtɔkɛanɛ. «Nkpa
nde ɓeoeaga na yɛ, aámbé ande m'ɓiɓia ani[u].» [19] kpanga á kĕkɛnde,

---

[u] **13.18** Ɔna Jabúi 41.10.

nenóngodî nyɔngɔ ndɔ na kátɔtɔkeanimbɛ. Ka gea, a yé ɔtɔtɔkeɛana, mpɔ ɓóoɓeekea gea, EME NƁEI. [20] Nenóngodî ɗoni gea, nkpa nde ansesi mmbé nenteki, amosesi phɔtɔ. Nkpa nde amosesi, ansesi mmbé ɗámoteki.»

Yéso aɔtɔmia gea Yúda antɔngande

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.20-25; Mál 14.17-21; Lók 22.21-23)

[21] Mbusa á yɔnga ɓó, Yéso áotambaga ka mĕma mpɔ, áɔyɔnga base gea: «Nenongodî ɗoni gea, ka ɓenu moci, amɔtɔngande.» [22] Ɓagoigi ɓâ găkɛ ɔɛnjianaga, kanga á engekisa á nkpa nde Yéso ɗáɔyɔnga ka phɔa akɛ.

[23] Ka ɓagoigi moci, mmbé Yéso ɗánkondi ɗáiki bíbí akɛ kambenɔ á eaga. [24] Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ áon'ɗua ngoigi ndɔ ka gea ámúsiɛ Yéso te: «Mɔkɔta nkpa ndɔ ande ani?» [25] Ngoigi ndɔ, áŏphaia kuɓî Yéso aɔ, aomúsia: «Mɔkɔta, anima mmbɔ?»

[26] Yéso áonsikisia: «Mmbé nemophande gbutuka á mokati nde neoubia ka ɔphɛphɛ, yɛ aámbɔ.» Mpɔ, áoɓoa gbutuka á mokati ndɔ, áomopha Yúda Isikaliɔ́ta, muna-Simɔ́ni. [27] Yúda áɔbɛɗa gbutuka á mokati ndɔ, mpɔ Sɛtáni áongia suɓi akɛ. Yéso áongoɗea: «Cɔ, kamisaga tɔtɔkisa á kema nde ogea ógeɛ.» [28] Nna na ka ɓo moci, ka ɓunde ɗáɓatú na ɓɔ ka kɛkpɔkpa mmbé ɗáúbi ka nyɔngɔ á kema sina nde Yéso ɗángodî ɓo. [29] Ɓî Yúda aámbé ɗáoambaga ɓangɔa, ɓagoigi ɓuangbo ɓáokanisia te, Yéso ɗángodî ágĕ sombɛ kema nde akeni ka jaí, kaɓɛ nnde akeni phɔtɔ ka opha á ɓaúki. [30] Cɔ, ɓî Yúda ɗábɛɗî ye gbutuka á mokati ndɔ, áojuana. Wandɔ, esa áoipha.

Ɛɔphi á kĕkɛ

[31] Mbusa á júana á Yúda, Yéso áogea: «Cɔ, kĕkɛnde, ɓoombia á Muna-Nkpa, aɔnɛkani. Ɓoombia ndea Mokonga aɔnɛkani ka yɛ. [32] Aoɓá ɓoombia ndea Mokonga na ɗáɔnɛkani ka yɛ, ɓoombia nɛkɛ aɔnɛkanande phɔtɔ ka Mokonga. Ageande u kanga á iphia. [33] Ɓaniki amɔ, ne ye goto tɔ na ɓenu wani ka mbenɔ abɔa. Ɓomokaɓande. Nenóngodî tɔ ɓíndɔ ɗéngodî ɓaYúda: «Ɓɔ́kɔ́ɔtɔka na ɓoge k'ɔma nde nege.» [34] Nenophi ɛɔphi á kĕkɛ: Kondanagani. Ɓindɔ eme ɗénókondi, ɓenu kondanagani phɔtɔ ɓó. [35] Aoɓá na ɓokondanigi, ɓakpa ɓɔbu ɓáúbande gea, ɓonde ɓagoigi nɛmɔ.»

Yéso aɔtɔmia gea Pɛ́tɛɛ anganande

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.31-35; Mál 14.27-31; Lók 22.31-34).

[36] Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ áomúsia: «Mɔkɔta, oma oga wa?» Yéso áonsikisia: «Kɔ́ɔtɔka na ɔmoɓi kuɓî neoga kĕkɛnde. Omoɓeande ndiu mbusa.» [37] Pɛ́tɛɛ áongea: «Mɔkɔta, ka nyɔngɔ á eke kɛ́ɔtɔka ɓea akɔ kĕkɛnde? Nga,

neɓeeki kukwa ka nyɔngɔ akɔ.» [38] Mpɔ, Yéso áonsikisia: «Oɓeeki kukwa
ka nyɔngɔ ani ɗoni? Nekongoɗi ɗoni gea, omonganande mɔngɔ isaɔ,
mosá á ɔsa á kɔkɔ.»

Yéso ande aphe á gă mɔtɛa á Abɛ

14 [1] Yéso áŏngoɗea ɓagoigi ɓe: «Ɓókotambɛgɛmbɛ ka měma.
M'ɓeekeani Mokonga, ɓómoɓeekeɛ phɔtɔ eme. [2] Endu ndea
Abɛ, ana ɔma á ɓoiki ásii. Atú oɓa nǎna ɓó, ámbé kétónógoɗi, nege
ɔnɔ́ɓɔngisiaga ɔma á ɓoiki. [3] Ɓî nege ɔnɔ́ɓɔngisiaga ɔma á boiki,
nebikaeka goto ɔnɔ́bɛɗa ka gea, ɔma nde neiki, ɓenu ɓoikɛ phɔtɔ ɓei.
[4] Cɔ, ɓoúbi ye aphe á kuɓî nege.»
[5] Tɔmá áongea: «Mɔkɔta, ɓékéoúba ɔma nde oge. Cɔ, ɓeúbande gǎkɛ
aphe ɓo?» [6] Yéso áosikisia gea: «Nende Aphe, Koɗoni, na Enda. Nkpa
nn'aobika mɔtɛa á Abɛ, na kányɛ́nyi k'eme. [7] Atúoɓa na ɓomoúbi, ámbé
ɓotúmŭbi phɔtɔ Abɛ ɓo. Kĕkɛnde gǎkɛ, ɓomŭbi ye yɛ, na ɔna akɛ.»
[8] Philípɔ áongea: «Mɔkɔta, ósophangia Abɛ mpɔ, ɔ́gɔɓɛ siki asu.» [9] Yéso
áongea ɓe: «Philípɔ, esa ásii nnde ɓeiki n'oɓɛ, kómoúbimbɛ mɔnɔ? Cɔ,
ogi, nékophangiɛ Abɛ ka ɓo? [10] Kóoɓeekea gea te, ne suɓi á Abɛ, Abɛ â
phɔtɔ oɓa suɓi ani? Yɔnga nde neonóngoɗea, nna tɔ otoka k'eme, andiu
otoka k'Abɛ, mmbé a suɓi ani ka tɔtɔkisa ekuma nɛkɛ. [11] Ómoɓeekeani ɓî
neonógodea gea, ne suɓi á Abɛ, yɛ â phɔtɔ oɓa suɓi ani. Kanga ɓondɔ,
ɓeekeani ye phɔ ka nyɔngɔ ékuma nɛmɔ. [12] Nenóngoɗi ɗoni, nkpa nde
amoɓeeki, abɛɗanagande ekuma ɓíndɔ nɛbɛɗanigi. Atɔtɔkisiande phɔtɔ
kema ángbó kɔmɔnyɛ́nya. Nga, nege ye mɔtɛa á Abɛ. [13] Nɛtɔtɔkisande
phɔtɔ kema bui nde ɓɔɔmɛma k'ina ani. Ka ɓondɔ unge, ɓan'ɗokomisande
Abɛ ka Anakɛ. [14] Aoɓá na ɓɔmɛmi kema sina k'ina ani, nɛtɔtɔkisande.

Yéso aɔku teka á Měma á Mokonga

[15] Aoɓá na ɓomŏkondi, ɓoambande ɛɔphi nɛmɔ. [16] Eme, nɛmɛmande
Abɛ, ánophɛ Nengi ɓangbo ka gea, áikɛ na ɓenu esa bui. [17] Ande Měma á
ɗoni, mmbé ɓatɔa ka mokonda ɓánaɔtɔka na ɓám'ɓeeki nga, ɓákáɔtɔka
na ɓá mɔ̃ni na úba akɛ. Ɓenu gǎkɛ, ɓóomŭba nga, yɛ aoika kimoci na
ɓenu, aɓande phɔtɔ suɓi anu. [18] Kénoɗeketɛku ɓanici á jiga, nebikande
goto mɔtɛnu. [19] Ka mbenɔ abɔa, ɓatɔa ka mokonda ɓákámɔɔnɛku ye.
Ɓenu ndiu ɓáunge ɓɔmɔɔnande ka nyɔngɔ nde, eme neoenda na ɓenu
phɔtɔ ɓoendande. [20] K'esa ndɔ unge ɓoengekisande gea, eme ne suɓi á
Abɛ, ɓenu suɓi ani, n'eme suɓi anu. [21] Nkpa nde aoɓeekea ɛɔphi nɛmɔ na
amba i, aámbé amŏkondi. Nkpa nde amŏkondi, Abɛ ankondande, n'eme
phɔtɔ nenkondande, nĕphangiande ka yɛ.
[22] Mpɔ, Yúda (nna mmbɔ Isikaliɔ́ta) áongea: «Mɔkɔta, ka nyɔngɔ sina
nde ɔ tɔ ŏphangia ka ɓesu, kŏphangiɛ gǎkɛ ka ɓatɔa ka mokonda?»

23 Yéso áonsikisia: «Aoɓá nkpa n'amŏkondi, aámbande nyɔngɔ nɛmɔ,
Abɛ ankondande. Eme na Abɛ, ɓebikande motɛakɛ na ika kimoci na yɛ.
24 Nkpa nde nn'aomokonda, nna găkɛ oamba nyɔngɔ nɛmɔ. Nga, nyɔngɔ
nde ɓɔɔɔka, nna nɛmɔ, andiu ndea Abɛ, mmbé amoteki.
25 Ɖénongoɗi nndɔ, ɓî ɗé phɔ́tɔ na ɓenu. 26 Abɛ anótekisiande Nengi,
n'ande Mĕma á Mokonga k'ina ani. Anophangiagande kema bui na
kanisia anu nyɔngɔ bui nnde ɗénongoɗi. 27 Nenóɗeketei ɓɔjɛjɛ, nenóphi[y]
ɓɔjɛjɛ nɛmɔ. Kénophi ɓíndɔ ɓatɔa ka mokonda ɓáonópha. Cɔ, mĕma anu
kaágatanɛmbɛ, ɓókobɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ. 28 Ɓɔɔkima ɓî nenóngoɗima
gea: «Nege, nejande găkɛ mɔtɛnu.» Atúoɓa na ɓomŏkondi, ámbé ɓona
maseye, ka nyɔngɔ nde, nege mɔtɛa á Abɛ. Nga, Abɛ amɔnyɛ́nyi. 29 Cɔ,
kĕkɛnde, nenóngoɗi nndɔ bui mosá á tɔtɔkɛana i, ka gea, a ye ɔtɔtɔkɛana,
ɓóoɓeekea. 30 Kéyɔngɛku ye ásii na ɓenu nga, moamɛ á ka mokonda
abiki. Nna tanda na kɔkɔta gŭ ani, 31 akeni găkɛ ɓatɔa ka mokonda ɓáúbɛ
gea, nenkondi Abɛ, neogea nnde amososi. Cɔ, ómesiani, ɓégɛ.»

Yéso, ande me á mujabibu á ɗoni

15 1 «Nende Mujabibu á ɗoni, Abɛ ande găkɛ ngubi. 2 Aotena ntabi
bui nnde ajukani n'eme na nnaɔgɔmba. A găkɛ ɔɓɔngisaga nnde
aɔgɔmba ka gea te, ágɔmbɛ goto phê. 3 Cɔ ɓenu, ɓánosokosei ye tɔ ka
mĕma ka nyɔngɔ á ɓɔphɛi nde ɗánogoisigi. 4 Ikani suɓi ani, n'eme, neikɛ
phɔtɔ suɓi anu. Ntabi nnaɔgɔmba sasakɛ na kájukani na me á mujabibu.
Ɓɔ phɔtɔ ɓó. Nga, ɓoko phɔtɔ ɔtɔka n'ɔɓɔgɔmbi ka mĕma, aoɓá na
ɓókoiki suɓi ani.
5 Eya, nende ɓea me á mujabibu ndɔɔ. Ɓonde găkɛ ɓea ntabi i.
Mmbé aiki suɓi ani, néoika suɓi akɛ, agɔmbande phê ka mĕma. Nga,
ɓókɔ́tɔtɔkisɛku ka kema aoɓá na ɓókó tɔ kimoci n'eme. 6 Mmbé káiki suɓi
ani, ande ɓea ntabi nde ɓáteni, ɓáomaka, áɔɔmɔkaka. Mpɔ, ɓáoɓoa ntabi
nde aɔmɔkaki, ɓaómaka ka nsa, áosiɗa. 7 Aoɓá n'oɓoiki suɓi ani, nyɔngɔ
nɛmɔ n'aiki suɓi anu, cɔ, mɛmani kema bui nde ɓokondi, na ɓɔtɔande.
8 Aoɓá n'ɔɓɔgɔmbi phê ka mĕma, ɓan'ɗokomisande Abɛ, na ɓoɓande
ɓagoigi nɛmɔ ɗoni. 9 Ɓindɔ Abɛ ɗánókonɗi, eme nenokondi phɔtɔ ɓo.
Ikani k'ekondi nɛmɔ. 10 Aoɓá na ɓoambi ɛɔphi nɛmɔ, ɓoikande k'ekondi
nɛmɔ, ɓíndɔ ɗéambi ɛɔphi ndea Abɛ na ika k'ekondi nɛkɛ.
11 Ɖénɔ́tŏmi nndɔ ka gea, maseye nɛmɔ áikɛ suɓi anu, maseye nɛnu
átɔtɔkɛanɛ phɔtɔ phê. 12 Ɛɔphi nɛmɔ a ɓe: Kondanagani sɔsɔɓɛ anu, ɓíndɔ
ɗénókondi. 13 Nna na nkpa nde an'ekondi ángbo phê, kɔnyɛ́nya mmbé
aɓeeki kukwa ka phɔa ɓadakɛ. 14 Ɓenu, ɓonde ɓadani, aoɓá n'oɓogi nnde
nenososi. 15 Kɛ́nɔɔphanɛku ye ɓakɔɓɛ nga, nkɔɓɛ nnaoúba kema nde

---

[y] **14.27** Ona Isáya 9.5.

mɔkɔta nɛkɛ aogea. Ne ye tɔ ɔnɔ́ɔphana ɓadani nga, nenóphangigi kema bui nde Abɛ amongoɗi. 16 Ɓɔ́kɔ́mɔsɔmbu, eme aámbé nɛnɔ́sɔmbu ndiu, na néonóteka ka gea, ɓɔ́gɔ̌gɔmbɛ mbuka á ka mĕma, nnde aoiphia phê. Ka ɓondɔ, Abɛ anóophande kema bui nnde ɓɔmɛmande yɛ k'ina ani. 17 Cɔ, ɛɔphi nde nenososi ande gea, Kondanagani sɔsɔɓɛ anu.

Ɓatɔa ka mokonda ɓánkangei Yéso na ɓagoigi nɛkɛ

18 Aoɓá ɓatɔa ka mokonda na ɓánokangei, úbani phɔ gea, eme aámbé ɓámokangei mosá. 19 Ɓotúoɓa ɓatɔa ka mokonda, ámbé ɓánokondigi. Ɓatɔa ka mokonda ɓánokangei găkɛ ka nyɔngɔ nde, nɛnɔ́sɔmbu, néonótokisa sɔsɔɓɛ aɓɔ. 20 Kanisiani phɔ nyɔngɔ nde ɗénóngoɗi gea: «Nna na mbɛɗanigi nde, ana ɓoombia kɔnyɛ́nya mɔkɔta nɛkɛ.[a] » Ɓî ɓámotambisigi, ɓánotambisagande phɔtɔ ɓo. Atú oɓa na ɓáambi nyɔngɔ nɛmɔ, ámbé ɓáambande phɔtɔ nɛnu.

21 Cɔ, ɓánotambisagande ɓó ka nyɔngɔ ani. Nga, ɓánaomúba mmbé amoteki.

22 Aoɓá na ɗékébiki, na ɗékĕngoɗi nyɔngɔ nɛmɔ, ámbé ɓákátúbɛku na ɓojeɗe. Kĕkɛnde găkɛ, ɓákanganɛku ye ɓojeɗe nɛɓɔ. 23 Nkpa nde amokangei, ankangei phɔtɔ Abɛ. 24 Atúoba nɛkɛ́tɔtɔtɔkisi ketangaɔ sɔsɔɓɛ aɓɔ, nnde nkpa kátɔtɔkisimbɛ mɔnɔ, ámbé ɓákátúɓɛku na ɓojeɗe. Kĕkɛnde, ɓáɔni ye ketangaɔ ndɔ, ɓáotútuisa kangea asu, eme na Abɛ. 25 Ɓagi găkɛ ɓó ka gea, nyɔngɔ nde ɓáɗundu suɓi á ɛɔphi nɛɓɔ atɔtɔkɛanɛ, ‹Ɓámokangei ecici.[b] ›

26 Nenotekisiande Nengi n'atoki ka Abɛ. Ande Mĕma á ɗoni, mmbé atoki mɔtɛa á Abɛ. Mbenɔ nde akiɗiande, yɛ aámbé amoɗigimisande. 27 Ɓenu phɔtɔ, ɓomoɗigimisande nga, ɗóɓotú kimoci n'eme ka nkpangeɔ.

16 1 Ɗénóngoɗi nndɔ ka gea, ɓókoɗeketɛmbɛ ɓeekea nɛnu. 2 Nga, ɓánoɓeagande k'endu á ɓɔphɛi. Aɓande na mbenɔ nde ɓundɔ ɓánomande, ɓákanisiande gea, ɓáɔmbɛɗaneaga Mokonga. 3 Ɓágeande ɓo nga, ɓákámuúbi Abɛ, ɓákámuúbi phɔtɔ eme. 4 ɗénongoɗi găkɛ nndɔ ka gea, mbenɔ ndɔ a ye okiɗia, ɓokanisiande gea, ɗénóngoɗi ye.

Mĕma ndea Mokonga aɔbɛɗanaga

Ɗékénongoɗi nndɔ mosá nga, ɗétú na ɓenu. 5 Kĕkɛnde, nege mɔtɛa á mmbé ɗámoteki. Cɔ, ka ɓenu nna găkɛ omouisia gea: «Oge wani?» 6 Ɓotumi găkɛ na ɓɔmbɛ ɓî nenóngoɗi ye nyɔngɔ ndɔ. 7 Cɔ, nenongoɗi găkɛ ɗoni gea, atúánjá kaɓenu négɛ. Nga, aoɓá nekégĕ, ámbé Nengi kábikɛku mɔtɛnu. Cɔ, a găkɛ oɓa na negĕ, nénótekisiande yɛ. 8 Ɓî

[a] **15.20** Ɔna Mat 10.24; Lóka 6.40; Yoáni 13.16.

[b] **15.25** Ɔna Jabúi 35.19; 69.5.

abikaeka, Aeengekisiande ɓatɔa ka mokonda ka nyɔngɔ á ɓojeɗe, koɗoni
na tena á nyɔngɔ akpɛ[c]. 9 Aeengekisiande ɓatɔa ka mokonda ɓojeɗe, ka
nyɔngɔ nde ɓákámoɓeeki. 10 Aeengekisiande ɓatɔa ka mokonda koɗoni,
ka nyɔngɔ á gǎ ani mɔtɛa á Abɛ na ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku ye. 11 Aeengekisiande
ɓatɔa ka mokonda tena á nyɔngɔ, ka nyɔngɔ nde, ɓá ye teni nyɔngɔ ndea
moamɛ á ka mokonda ndee.
12 Ne goto na nyɔngɔ ásii ka ngoɗea anu. Ɓókó gǎkɛ ɔtɔka na ɓophiphii
kɛ̌kɛnde. 13 Mbenɔ nde yɛ Mĕma á koɗoni abikande, anɔ́sɔndɔɛande
k'aphe á ɗoni bui. Káyɔngɛku ka kɔkɔta nɛkɛ sasakɛ, nyɔngɔ bui nde
aɔkaeka mɔtɛa á Abɛ, andiu unge anɔtɔmiande. Anɔ́tɔmiande nyɔngɔ nde
abikaeka. 14 Yɛ, amoombisande nga, kema nde anɔ́tɔmiande, atokande nĕ
mɔtɛamɔ. 15 Kema bubui nde Abɛ a nĕ, ande nɛmɔ. Ka nyɔngɔ índɔ unge
ɗénóngoɗi, kema nde anɔ́tɔmiande, atokande nĕ mɔtɛamɔ.

Tambaga ĕgaiande ka maseye

16 «Ka mbenɔ abɔa, ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku ye, cɔ, mbusa á mbenɔ abɔa,
ɓɔmɔɔnande goto.» 17 Ka ɓagoigi nɛkɛ ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te:
«Asóngoɗi, ‹ka mbenɔ abɔa, ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku ye, cɔ, mbusa á mbenɔ abɔa,
ɓɔmɔɔnande goto.› Phɔtɔ ‹ka nyɔngɔnde nege mɔtɛa Abɛ.› Kantíti á
nyɔngɔ ndɔ aɓo? 18 Kantíti á nyɔngɔ nde agi: ‹Mbusa á mbenɔ abɔa› aɓo?
Nga, ɓekéoengekisa.»
19 Yéso ɗáúbi gea, ɗáɓáokonda úsia akɛ. Ka ɓondɔ áŏngoɗea ɓe:
«Ɓookaɓa engekisa sɔsɔɓɛ anu, kantiti á yɔnga nde nɛyɔngi gea: «ka
mbenɔ abɔa, ɓókómɔɔnɛku ye, cɔ, mbusa á mbenɔ aɓɔa, ɓɔmɔɔnande
goto.› 20 Cɔ, nenóngoɗi ɗoni gea, ɓogamande, ɓóoɓa n'oiɔ, ɓatɔa ka
mokonda ɓǎ gǎkɛ oɓa na maseye. Ɓotambagande ka mĕma, tambaga
ndɔ ĕgaiande gǎkɛ ka maseye. 21 Mbenɔ nde nke áoɓa ka ɓoae, áotambaga
ka nyɔngɔ nde ɓoae andondi. Mbenɔ nde a gǎkɛ koonja, áoɓosea tambaga
ndɔ nga, ana maseye á ɓɔkɔtɛana a miki ka mokonda. 22 Ɓenu gǎkɛ,
kɛ̌kɛnde ɓo phɔ́tɔ otambaga. Ɓî nɛnɔ́ɔnande goto, ɓoɓande na maseye.
Maseye kau, nkpa kánuutɛku.
23 Esa ndɔ, ɓókómuusiɛku ye ka kema. Nga, nenóngoɗi ɗoni gea, Abɛ
anóophande kema bubui nde bɔɔmɛma k'ina ani. 24 Na ka kɛ̌kɛnde,
ɓɔ́kɔ́mɛmimbɛ ka kema k'ina ani. Cɔ, mɛmani na ɓɔtɔande, mpɔ, ɓotumɛ
na maseye.

Yéso akindi mokonda

25 «Nɛtɔnɔ́tɔ̌mi kema ndɔ bui ka mɛní, mbenɔ a gǎkɛ obika, nnde
kɛ́nɔtɔmiɛgɛku ye nyɔngɔ ka mɛní, nɛnɔ́tɔmiagande ndiu base, nyɔngɔ

---

[c] **16.8** Ɔna Ekuma á ɓateki ndea Yéso 24.25

ndea Abɛ. 26 K'esa ndɔ, ɓɔmɛmande Abɛ k'ina ani. Kénóngoɗi te, eme
aámbé nɛmɛmande Abɛ kaphɔa anu. 27 Nga, Abɛ sasakɛ anókondi, ka
nyɔngɔ nde, ɓomŏkondi na ɓô phɔtɔ oɓeekea gea, netoki mɔtɛa á
Mokonga. 28 Cɔ, netotoki mɔtɛa á Abɛ, néojua ka mokonda. Kɛ̌kɛnde,
netoki gǎkɛ ka mokonda, neji mɔtɛa á Abɛ.»
29 Mpɔ, ɓagoigi nɛkɛ ɓáongea: «Cɔ, kɛ̌kɛnde ɔyɔngi base, kanga á yɔnga
ye ka mɛní. 30 Kɛ̌kɛnde, ɓeúbi gea, oúba kema bubui, kóna siki á gea,
ɓákouisiɛgɛ. Ka ɓondɔ unge ɓeɓeeki gea, ɗótoki mɔtɛa á Mokonga.»
31 Yéso áŏsikisia: «Ɓoɓeeki ye tɔ? 32 Cɔ, mbenɔ aobika, n'a ye tɔ ɓei, ɓî
ɓenu ɓɔbu ɓophanjekanande, nkpa na nkpa mɔtɛakɛ, ɓóomodeketa
sasani, ké gǎkɛ sasani nga, Abɛ a kimoci n'eme. 33 Netónongoɗi nndɔ bui
ka gea, ɓóɓɛ na ɓɔjɛjɛ kajukana anu n'eme. Ɓotambagande ka mokonda.
Cɔ, ɓani gǎkɛ na ntende, ne ye kindi mokonda.»

Yéso aɔmɛma ka phɔa á ɓagoigi nɛkɛ

17 1 Mbusa á Yéso yɔnga ɓó, áɔɛnjia na koba, áɔyɔnga ɓe: «Abɛ,
mbenɔ aju, nɗokomisa anakɔ gea te, anakɔ ákoɗokomisɛ. 2 Nga,
ɗómophi kɔkɔta gŭ á ɓakpa ɓɔbu ka gea, éɓophɛ enda á mɛyɔ, ɓunde
ɗómophi. 3 Enda á mɛyɔ ndɔ, ande uba akɔ gea, oɓɛ sasakɔ aámbé onde
Mokonga ɗoni, na uba á Yéso Kiísito mmbé ɗónteki. 4 Ɗéoɗokomisi ka
mokonda ka nyɔngɔ nde, ɗégɔɓi ekuma nde ɗómopi. 5 Cɔ, Abɛ, kɛ̌kɛnde,
ómopa ɓoombia nde ɗétú ne bibi akɔ mosá á conja á mokonda.
6 Ɗéúbisi ina akɔ ka ɓakpa íɓunde ɗɔ̃sɔmbu ka mokonda, ŏmopa. Ɓakpa
ndɔ, ɗáɓátú ɓuakɔ, ŏmopa, ɓáoamba nyɔngɔ nɛkɔ. 7 Kɛ̌kɛnde, ɓáubi ye
tɔ gea, kema bui nde ɗómopi, ɗátoki mɔtɛkɔ. 8 Nga, ɓoabi nde ɗómopi,
détɔ̃mi, ɓáoɓeekea u. Ɓáúbi ɗoni gea, netoki mɔtɛkɔ. Ɓáoɓeekea gea, ɔɓɛ
aámbé ɗómoteki.
9 Ka nyɔngɔ aɓɔ unge, nɛɔkɔmɛma. Nna gǎkɛ ka nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu á
ka mokonda, tɔndɔ ɓunde ɗómopi, nga, ɓánde ɓakpa nɛkɔ. 10 Kema nɛmɔ
bui, a tɔ akɔ. Kema nɛkɔ bui, a gǎkɛ tɔ amɔ. Ne na ɓoombia ka nyɔngɔ
ɓɔ. 11 Ké ye ka mokonda, negě mɔtɛkɔ, ɓɔ, ɓáunge ɓá phɔ́tɔ ka mokonda.
Abɛ ntɔa-kanga ɓojeɗe, óamba ɓɔ ka ɓukpɛkpɛ á ina akɔ. Ina ndɔ ɗómopi
ka gea, ɓakpa nɛsu ɓáɓɛ kimoci, ɓíndɔ oɓɛ n'eme ɓe kimoci. 12 Ɓî ɗétú
kimoci na ɓɔ, ɗéŏamba ka ɓukpɛkpɛ á ina akɔ, ina ndɔ ɗómopi. Ɗéambi
phê, ka ɓɔ kaɓungɛgɛ, tɔndɔ mmbé ɗákeni áɓungɛgɛ, ka gea te, moangɔ
á ɓuku á Mokonga átɔtɔkɛanɛ[d].
13 Cɔ, kɛ̌kɛnde, nege mɔtɛakɔ. Neyɔngi ɓó na nephɔ́tɔ ka mokonda ka
gea, maseye nɛmɔ átumɛ suɓi aɓɔ pu! 14 Eme aámbé ɗéɓophi nyɔngɔ nɛkɔ,
ɓatɔa ka mokonda ɓáŏkangea ka nyɔngɔ nde, ɓána ɓatɔa ka mokonda

[d] **17.12** Ɔna Jabúi 41.10; Yoáni 13.18.

ɓíndɔ eme, ké ntɔa ka mokonda. 15 Kɛ́ɔmɛmi gea te, óphuiɛ ɓakpa ndɔ ka
mokonda. A ndiu gea, óambɛ ɓɔ na ntombigi[e]. 16 Ɓána ɓatɔa ka mokonda,
ɓíndɔ eme, ké ntɔa ka mokonda. 17 Ósokosea ka koɗoni, nyɔngɔ nɛkɔ
aunge ande ɗoni, ɓéyameɛ ka phɔa akɔ ka ɗoni. 18 Ɓindɔ ɗómoteki ka
mokonda, eme ɗěteki phɔtɔ ka mokonda. 19 Ka nyɔngɔ aɓɔ unge, něyamei
buani kóɓɛ, ka gea, ɓɔ phɔtɔ ɓáɓɛ ɓakpa nɛkɔ ɗoni.

Yéso aɔmɛma ka phɔa ɓunde ɓámɓeekeaeka ɓɔbu

20 Ké tɔ ɔmɛma ka phɔa ɓundee, a ndiu phɔtɔ ka phɔa ɓunde
ɓámoɓeekeande ka ɓeana na ɓɔphɛi nɛɓɔ. 21 Nɛɔmɛma ka gea, ɓɔbu ɓáɓɛ
kimoci, ɓíndɔ osuɓi ani, n'eme suɓi akɔ. Nɛmɛmi phɔtɔ gea, ɓáɓɛ suɓi
asu ka gea, ɓatɔa ka mokonda ɓáɓeekeɛ gea, oɓɛ aámbé ɗómoteki.
22 Cɔ, eme, něɓophi ɓoombia nde ɗómopi ka gea, ɓáɓɛ kimoci ɓíndɔ
ɓe kimoci. 23 Nɛɔmɛma gea, neɓɛ suɓi aɓɔ, n'oɓɛ suɓi ani ka gea, ɓáɓɛ
kimoci ɗoni. Ɓondɔ unge, ɓatɔa ka mokonda ɓáubande gea, oɓɛ aámbé
ɗómoteki, ŏkondi phɔtɔ ɓíndɔ omŏkondi. 24 Abɛ, nekondi gea, ɓakpa nde
omopi, ɓáikɛ ɔma nde neɓei, ka gea te, ɓáɔnɛ ɓoombia ani. Ɓoombia ndɔ
aunge ɗómopi ka nyɔngɔ nde, ɗómŏkondi mosá á conja á mokonda.
25 Abɛ, oɓɛ ntɔa ɗɔni, ɓatɔa ka mokonda ɓáká tanda kokoúba, eme ndiu
aámbé ɗékuúbi. Ɓakpa nɛmɔ ɓâ phɔtɔ oúba gea, oɓɛ aámbé ɗómoteki.
26 Ɗéúbisi ina akɔ ka ɓɔ na netutuisande úbisa aɓɔ ka gea, ekondi nde
one ka phɔa ani, aɓɛ ka phɔa aɓɔ na eme sasani neɓɛ suɓi aɓɔ.

Ɓándungi Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.47-56; Mál 14.43-50; Lók 22.47-53.)

18 1 Mbusa á mɛma Abakɛ ɓó, Yéso áoga na ɓagoigi nɛkɛ, kubi á
miki iɓo moci, ina akɛ Kidɔɔ́ni[ɛ]. Wa, ɗátú na ciko moci, nnde
yɛ na ɓagoigi nɛkɛ ɗáɓangi kau. 2 Yúda, mmbé ɗátúɔntɔnga Yéso,
ɗáoúba ɔma ndɔ nga, Yéso na ɓagoigi nɛkɛ, ɗáɓaoɗondanaga ɓei. 3 Yúda
áɔsɔndɔa mɔɔmba á ɓatɔ-emani na ɓaɓondigi nde, ɓamɛ á ɓatoɓei-phɛa
na ɓaPhaisáyɔ ɗáɓěteki. Ɓáoga ko na ɓákumbigi ɔbɛa, kapiki-piki na
nkumba émani. 4 Ɓî Yéso ɗáoúba kema bubui nde ankiɗianeande,
áɔsɛkɛɗa kuɓî ɓáɔ, áŏuisia: «Ani mmbé ɓoonkaɓa?» 5 Ɓáonsikisia gea:
«Yéso, ɓa Najaléti.» Yéso áŏngoɗea: «Eme yɛ.» Yúda mmbɔ ɗátúɔntɔnga,
ɗátúwa, kímoci na ɓɔ. 6 Cɔ, ɓî Yéso ěgi: «Eme yɛ»: Ɓáoja mbusa, ɓáoguaga
ka oɗo gbu, gbu, gbu!
7 Yéso â goto ŏuisia: «Ani mmbé ɓoonkaɓa?» Ɓáonsikisia: «Yéso, ɓa
Najalɛ́ti.» 8 Yéso áŏgea: «Něnongoɗi ye gea, eme yɛ. Ɓî eme aámbé

---

[e] **17.15** Ɔna Mat 6.13.

[ɛ] **18.1** Ɔna Malíkɔ 11.1.

ɓoomokaɓa, ódɗeketani ɓakpa nde nena ɓɔ ɓágɛ nɛɓɔ.» 9 Yéso ɗáyongi
ɓo ka gea, nyɔngɔ nde ɗáyɔngi mosá, átɔtɔkɛanɛ. Nyɔngɔ ndɔ a ungee:
«Ɗékémɓungisi ka ɓakpa nde ɗámopi.»
10 Cɔ, Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ ɗátú na mɓɛngɛ, áophuia u, áotena kecue á njaga á
mŭku á mbɛɗanigi ndea mɔkɔta á ɓatoɓei-phɛa cé! Ina á mbɛɗanigi ndɔ
ɗátú Malkɔ. 11 Yéso ă găkɛ ongoɗea Pɛ́tɛɛ ɓe: «Sikisa mɓɛngɛ nɛkɔ suɓi á
paaɓɔ. Kénoeka caá á tambaga nde Abɛ ɗámopi?»

Ɓangĕ na Yéso mɔtɛa Anási

12 Cɔ, ɓatɔ-émani, mɔkɔta nɛɓɔ, na ɓaɓondigi ndea ɓaYúda, ɓáondunga
Yéso, ɓáomɓoaga. 13 Ɓáonga phɔ nĕ mɔtɛa Ana[g]. Ana ɗátú nyamɔtɔ akɛ
na Kayápha ímbé mŏko. Kayápha ɗátú ntoɓei-phɛa angbógbó ka saga
ndɔɔ. 14 Kayápha aámbé ɗáĕphɛí ɓakɔta á ɓaYúda gea: «Akeni nkpa moci
ákuwɛ ka nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu[h].»

Pɛ́tɛɛ angani gea, nna ngoigi ndea Yéso

(Ɔna phɔtɔ mat 26.69-70, Mál 14.66-68; Lók 22.55-57.)

15 Cɔ, Simɔ́ni pɛ́tɛɛ na ngoigi bangbó ɗáɓatú omɓea Yéso. Ntoɓei-phɛa
angbógbó ɗáomŭba ngoigi ɓangbó ndɔɔ. Ka ɓondɔ unge, Yɛ ɗángi
kímoci na Yéso suɓi á ɓogaɔ á endu ndea ntoɓei-phɛa angbógbó. 16 Pɛ́tɛɛ
găkɛ, áojiga bíbí á iso á mpume na ntanga. Ngoigi ɓaangbó ndɔ,
mmbé ntoɓei-phɛa angbógbó ɗáomŭba, áojuana, áɔyɔngaga na nke
mɓondigi-kĭo, mpɔ áongisisa Pɛ́tɛɛ. 17 Nke mɓondigi-kĭo ndɔ áomúsia
Pɛ́tɛɛ: «Ɔɓɛ, kɔ́ phɔ́ ka ɓagoigi ndea nkpa ndɔ?», Yɛ áonsikisia te: «ɓɛɛndɔ,
kékaɓɔ.» 18 Ɓî ɓaɓɛɗanigi na ɓaɓondigi ɗáɓatú na phiɔ, ɗáɓatoɓu nsa ka
ɔta i. Pɛ́tɛɛ ɗátú phɔtɔ ɔɔta na bɔ.

Tena á nyɔngɔ ndea Yéso mɔtɛa Ana

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.50-66; Mál 14.55-64; Lók 22.66-71.)

19 Ntoɓei-phɛa angbógbó áomuisiga Yéso ka nyɔngɔ á ɓagoigi nɛkɛ
na nyɔngɔ nde ɗátú ogoisaga. 20 Yéso áonsikisia: «Ɗéyɔngi base mosá á
ɓakpa ɓɔbu, néogoisaga k'endu á ɓɔphɛi na k'endu á Mokonga, kuɓî
ɓaYúda ɓɔbu ɓáoɗondanaga. Ɗékébuniingi ka nyɔngɔ mosá á ɓakpa.
21 Cɔ, omoúsiaga ka ɓo? Óúsiani ɓunde ɓátɔ́ɔki nyɔngɔ nde netóengoɗi.
Ɓɔ ɓáunge ɓáoúba nyɔngɔ nde nɛtɔyɔngi.» 22 Ɓî Yéso ayɔngi ye ɓo,
ka ɓaɓondigi moci, mmbé ɗátú bíbí akɛ, áomɓɛta ka ngaga, áongea:
«Ɓondɔ unge oonsikisia ntoɓei-phɛa angbógbó?» 23 Yéso áonsikisia ɓe:
«Kaɓɛ na nɛtɔyɔngi ájede, ósoúbisa ɓojeɗe kau. Kaɓɛ găkɛ na nɛtɔyɔngi

---

[g] **18.13** Ɔna Lóka 3.2.

[h] **18.14** Ɔna Yoáni 11.49-50.

ánjá, ɔmɔɓɛti ka ɓo?» 24 Mpɔ, Anasi áonteka Yéso na ɓámɓoege, mɔtɛa
Kayápha, ntoɓei-phɛa angbógbó.

Pɛ́tɛɛ angani goto Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.71-75; Mál 14.69-72; Lók 22.58-62.)

25 Ka mbenɔ ndɔ, Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ ɗáphɔ́tɔ oota nsa. Wa, ɓáomúsia:
«Ɔɓɛ kó phɔtɔ ka ɓagoigi ndea nkpa ndɔ?» Yɛ, áongana: «Ɓɛɛndɔ
kékaɓɔ.» 26 Mpɔ, ka ɓaɓɛɗanigi ndea ntoɓei-phɛa angbógbó, ntɔa
k'ekombo ndea mmbe Pɛ́tɛɛ ɗánteni kecue, aomúsia: «Ɗékékɔɔni phɔ́
na Yéso ka ciko?» 27 Pɛ́tɛɛ â goto ongana. Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, kɔkɔ áɔɔsa,
kɔ́kɔ́kɔ́íkíɔɔ!

Yéso a mosá á mɔkɔta Pilátɔ

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.1-2.11-14; Mál 15.1-5; Lók 23.1-5.)

28 Mɔkɛswɛ, ɓaamɛ á ɓaYúda ɓáonjuana na Yéso mɔtɛa á mɔkɔta
Kayápa, ɓáonga ne k'endu ndea moamɛ á kenombe ndea baLɔ́ma.
Ɗáɓákángi gǎkɛ k'endu ndɔ nga, ɗáɓákátúokonda ɓájɔɔkanɛ ka nyɔngɔ
á ea á Pasáka. 29 Ka ɓondɔ, Pilátɔ áojuana kuɓî ɓáɔ, áǒúsia: «Ɓɔntɔngi
nkpa nde ka ɓo?» 30 ɓaYúda ɓáonsikisia te: «Atuoɓa nǎna nkpa ajéde,
ámbé ɓékémbisi ka njaga akɔ.» 31 Mpɔ, Pilátɔ áǒngoɗea: «Cɔ, mbɛɗani tɔ
sasanu, ɓótenɛ nyɔngɔ nɛkɛ ɓíndɔ ɛɔphi nɛnu asosi.» ɓaYúda ɓáongea:
«Ɓéké na kɔkɔta á kusa a nkpa.»
32 Ande gea, yɔngaga nɛɓɔ ɗátɔtɔkisi ɓoabi nde Yéso ɗáabi ka phangia
etete á kukwa akɛ. 33 Cɔ, Pilátɔ â goto ongia k'endu, áɔmɔphana Yéso,
áomúsia: «Moko, ónde moamɛ ndea ɓaYúda?» 34 Yéso áonsikisia: «Muisiɔ
ndɔ atoki ka mĕma akɔ? kaɓɛ nǎna ɓó, ande gea te, ɓakpa ɓuangbo
ɓáunge ɓáɔtɔ̌mi nyɔngɔ ani?» 35 Pilátɔ áonsikisia: «Eme, nende moYúda?
A tɔ ɓatɔa k'ekuna nɛkɔ na ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ɓáunge ɓátɔ́ɔtɔngi
mɔtɛamɔ. Cɔ, ekende otógi?»
36 Yéso áonsikisia gea: «Koɓoamɛ nɛmɔ nna á ka mokonda ndee.
Atúoɓa koɓoamɛ nɛmɔ n'ande á ka mokonda nde, ámbé ɓatɔa
ka koɓoamɛ nɛmɔ ɗáɓamomanei gea, ɓákamobisɛmbɛ ka njaga
á ɓaamɛ ndea ɓaYúda. Koɓoamɛ nɛmɔ nna gǎkɛ á wani.» 37 Mpɔ,
Pilátɔ áomúsia: «Ande gea te, opɛ moamɛ?» Yéso áonsikisia:
«Aɓíndɔ otoki ka yɔnga í gea, nende moamɛ. Ɗébiki ka mokonda,
nɛ́ɔɓɔkɔtɛana ka gea, nɛ́tɔ̌miɛ nyɔngɔ ɗoni. Ntɔa-ɗoni buakɛ áɔkɛ
ɛsɔ ani.» 38 Pilátɔ áomúsia: «Ɗoni ande kema sina?» Mbusa á yɔnga
akɛ ɓó, Pilátɔ â goto ojuana, áoga kuɓî ɓaYúda ɓáɔ. Aǒngoɗea:
«Eme, kɛ́ɔni kema ájeɗe nde akeni tena á nyɔngɔ á nkpa nde akpɛ
kau. 39 Cɔ, kaɓea ásii nɛnu, neonkoɗa ntɔa-mekakɔ moci, esa á
Pasáka. Ɓokondi gǎkɛ nénkoɗɛ moamɛ ndea ɓaYúda?» 40 Ɓâ gǎkɛ

onkogea: «Oo! Nna mmbee! Ɓe ndiu onkonda Baanába!» Baanába ɗátú ntɔa-kaiso[i] .

19 [1] Mpɔ, Pilátɔ áososea gea, ɓángɛ na Yéso ka ɓinda akɛ.
[2] Ɓatɔ-émani ɓáooka kuku á ngenge, ɓaomakea ka mɔ̌ akɛ. Ɓâ phɔtɔ ɔmɔ̌lisa bɔngɔ anjɛ. [3] Ɓáɔsɛkɛɗa bíbí akɛ, ɓáongoɗea: «Moamɛ ndea ɓaYúda, samba!» Ɓáɔntaiaga ka ngaga.
[4] Pilátɔ â goto ojuana, áǒngoɗea ɓakpa: «Cɔ, neonjuanisa Yéso ka ubisa anu gea, kɛɔni nyɔngɔ ájeɗe nde akeni ka tena á nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ.» [5] Mpɔ, Yéso áojuana n'aɔli kuku á ngenge na ɔli bɔngɔ anjɛ. Pilátɔ áǒngoɗea: «Nkpa ndɔ, a yɛ.» [6] Ɓî ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa na ɓaɓɛɗanigi nɛɓɔ ɓámɔ̌ni Yéso, ɓáɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Nkɔkɛagani ka me á nkpatɔ! Nkɔkɛagani ka me á nkpatɔ!» Pilátɔ â gâkɛ ǒgea: «Ngani ne ɓenu sasanu, ɓɔ́nkɔkɛɛgɛ ka me á nkpatɔ. Nga, kɛ́ɔni nyɔngɔ ájeɗe nde akeni ka tena á nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ.» [7] ɓaYúda ɓáonsikisia: «Ɓesu, ɓe n'ɛɔphi. Kaɓeana n'ɛɔphi ndɔ, akeni ákuwɛ ka nyɔngɔ nde agi, ande Muna-Mokonga.»
[8] Ɓî Pilátɔ aɔki ye nyɔngɔ ndɔ, â goto oɓá na kɔɓɔɓɔkɔ phê. [9] Â goto ongia k'endu, áomúsia Yéso: «Otokima wani?» Yéso kansikisiɛ gâkɛ ka nyɔngɔ. [10] Mpɔ Pilátɔ â goto omúisia: «Kóna ka nyɔngɔ á sikisia ani? Kóoúba gea, nena kɔkɔta á ɗeketa akɔ, ne phɔtɔ na kɔkɔta á kusa akɔ ka me á nkpatɔ?» [11] Yéso áonsikisia: «Kóna ka kɔkɔta gǔ ani, na nna tɔndɔ nnde ɓákophi ka toka na koba. Ka ɓondo unge, nkpa nde amobisi ka njaga akɔ, ɓojeɗe ínɛkɛ anyényɛi nɛkɔ.» [12] Ka mbenɔ ndɔ tɔ, Pilátɔ áokaɓa ɗeketa á Yéso. ɓaYúda ɓâ gâkɛ ɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Aoɓá n'onɗeketi nkpa nde, kó gâkɛ dakɛ na Moamɛ á baLɔ́ma. Nkpa buakɛ mmbe ěɗokomisi gea ande moamɛ, ande mɓiɓia á Moamɛ á ɓaLɔ́ma.»
[13] Ɓî Pilátɔ aɔki ye nyɔngɔ ndɔ, áonjuanisa Yéso, áoika ka kankaanga á nteni-nyɔngɔ, k'ɔma nde ɓáɔɔphana ka kiƐbulania Gabata, ande gea, Mɓombe á ɛtɛ. [14] Ɗátú esa á ɓɔngisiaga jaí á Pasáka, bíbí á kantende. Mpɔ Pilátɔ áǒngoɗea ɓaYúda: «Cɔ, Moamɛ nɛnu a yɛ.» [15] Ɓâ gǎkɛ ɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Akuwɛ! Akuwɛ! Nkɔkɛagani ka me á nkpatɔ!» Pilátɔ áǒɓuisia: «Ande gea te, nɛ́nkɔkisɛgɛ moamɛ nɛnu ka me á nkpatɔ?» Ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ɓáonsikisia te: «Ɓéké na moamɛ ɓangbo, tɔndɔ Moamɛ á ɓaLɔ́ma!» [16] Pilátɔ áombisa Yéso ka njaga aɓɔ gea, ɓánkɔkɛɛgɛ ka me á nkpatɔ. Mpɔ, ɓatɔ-emani ɓâ ye tɔ onga ne.

Ɓatɔ-emani ɓáɔnkɔkɛaga Yéso gǔ á me á nkpatɔ

(Ɔna Mat 27.32-44; Mál 15.21-32; Lók 23.26-43)

[17] Yéso áokumba me á nkpatɔ nɛkɛ, áɔmɛa, áoga ɔma nde ɓáɔɔphana ka kiƐbulania Gɔɔgɔ́ta ande gea, Gangata. [18] Ɔma ndɔ unge ɗáɓankɔkɛigi

[i] **18.40** Ɔna Ekuma á ɓateki ndea Yéso 3.14.

Yéso ka me á nkpatɔ. Ɓâ phɔtɔ ɔ̌kɔkɛaga ɓakpa ɓaɓɛ kimoci na yɛ, moci ka njaga á mǔku, moci ka njaga á nkei. Yéso áoɓa sɔsɔɓɛ aɓɔ. 19 Pilátɔ â phɔtɔ oɗundusa gǔ á gáo, áobisa u ka me á nkpatɔ. Ɗáɗundu gâkɛ ɓe: YÉSO Ɓa Á NAJALɛ́TI MOAMƐ NƊEA ƁAYÚƊA. 20 Cɔ, ɓaYúda ɓásii ɓáotanga ɗundua ndɔ, ka nyɔngɔ nde ɔma nde ɗáɓankɔkɛigi Yéso ɗátú bíbí á kenombe na ɗáɓaɗundu gǔ á gáo ndɔ ka kiƐbulanía, kiLatíni na kiGiíki. 21 Cɔ, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea ɓaYúda ɓáongoɗea Pilátɔ: «Kóɗunduɛmbɛ, Moamɛ ndea ɓaYúda.» Ɗundua ndiu: «Nkpa nde ɗági te, nende Moamɛ ndea ɓaYúda.» 22 Pilátɔ â gâkɛ ǒsikisia: «Nnde netóɗundu, ɓágoɓi ye na ɓáɗundu.»

23 Ɓî ɓatɔ-émani ɓánkɔkɛigi ye Yéso ka me á nkpatɔ, ɓáɔbɛɗa bɔngɔ nɛkɛ, ɓáokatisana ka phaeka gena. Ɓáogaɓeana u, phaeka moci ka nkpa moci. Ɓâ phɔtɔ ɔbɛɗa bɔngɔ enda nɛkɛ, nnde ɗáɓaphophi tɔ gǔ na kusi, kanga á jukanisaga i. 24 Ka ɓondɔ, ɓatɔ-émani ɓáɔyɔgaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te: «Ɓɛɓɛtɛni ndiu ɓanamɛlɔɛ kaphɔa bɔngɔ nde, ka úba á nkpa sina abɛɗande.» Ka gea, nyɔngɔ nde a suɓi á ɓuku á Mokonga átɔtɔkɛanɛ ɓe:

«Ɗáɓakatisanigi bɔngɔ nɛmɔ sɔsɔɓɛ aɓɔ,
ɓâ phɔtɔ ɔɓɛta ɓanamɛlɔɛ kaphɔa bɔngɔ enda nɛmɔ[j] .»

Ɓondɔ unge ɓatɔ-emani ɗáɓagi. 25 Cɔ, amakɛ na Yéso, mɔtwamakɛ, Malía nka Kéɔpási na Malía nseka á ka Magadála ɗáɓamamege bíbí á me á nkpatɔ ndea Yéso. 26 Yéso áɔmɔ̌na amakɛ, â phɔtɔ ɔmɔ̌na ngoigi nde ɗánkondi n'aiki bíbí á amakɛ, áongoɗea amakɛ: «Ayi, anakɔ aámbee.» 27 Áongea ngoigi ndɔ: «Amakɔ a ámbee.» Na ka kpanga á mbenɔ ndɔ tɔ, ngoigi ndɔ áonga ne mɔtɛkɛ.

Yéso aku

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.45-56; Mál 15.33-41; Lók 23.44-49.)

28 Mbusa índɔ, Yéso áoengekisa gea, moangɔ bui así. Kagea ɓoabi nde a suɓi á ɓuku á Mokonga átɔtɔkɛanɛ, áogea: «Neku n'ɛnyɔta[k] .» 29 Wa, ɗátú gâkɛ na ntuka n'atumi na divai ángaíngaí[l] . Ɓatɔ-émani ɓáoúbia siphɔngɔ suɓi í, ɓáokpatikisa ka sese á ntabi á isɔpɔ, ɓáotaisa bíbí á aphɛnɔkɔ á Yéso. 30 Ɓî Yéso amumi ye u, áogea: «Cɔ, así.» Aɔkɔɗa mɔ̌ akɛ, áoɗusukana.

Ntɔ-emani antumi Yéso n'ekonga ka mpamba

31 Cɔ, esa ndɔ ɗátú esa á ɓɔngisiaga á saɓáto. Ka ɓondɔ ɓakɔta á ɓaYúda ɗáɓákáokonda saɓáto adonde mǒnda á ɓakpa ka me á nkpatɔ nga, esa saɓáto ndɔ, ɗátú esa angbo phê. Wa, ɓáomɛma Pilátɔ gea, ásoseɛ ɓakpa

[j] **19.24** Ɔna Jabúi 22.19.

[k] **19.28** Ɔna Jabúi 69. 22; 22.16.

[l] **19.29** Ɔna Jabúi 69.22.

ɓa ɓunɛgɛ ecinji á ɓunde ɓá ka me á nkpatɔ na ɓáephuiɛ. 32 Ɓatɔ-emani
ɓáoɓunaga ecinji á nkpa ka ma mosá-mosá, mpɔ nnde á mmbe á koɓaɓɛ
ɓunde ɗáɓatu ka me á nkpatɔ kimoci na Yéso. 33 Ɓî ɓándondi gâkɛ Yéso,
ɓáɔɔna gea, a ye ku. Ɓákamɓunɛgɛ ye ecinji.
34 Ka ɓatɔa-emani â gâkɛ ontuma Yéso n'ekonga ka mpamba, mɔngɔ
moci iɓo na magia áojuana. 35 Nkpa nde ɗáɔni nyɔngɔ n'iso akɛ aámbé
aɗigimisi nyɔngɔ ndɔ. Nyɔngɔ nde aɔtɔ̌mia ande ɗoni. Yɛ, aoúba gea
atɔɔyɔnga ɗoni. A gâkɛ ɔyɔnga ɓó kagea ɓenu phɔtɔ ɓóɓeekeɛ. 36 Cɔ,
kema ndɔ bubui atɔtɔkɛani tɔ ɓíndɔ ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku ndea
Mokonga gea: «Ɓákáɓunɛeka ka nkua akɛ[m].» 37 Ɓáɗundu goto suɓi á ɓuku
gea: «Ɓámɔnande mmbé ɗáɓantumi[n].»

Yɔsɛ́phu na Nikɔ́dɛ́mɔ ɓámumbi Yéso

(Ɔna phɔtɔ Mat 27.57-61; Mál 15.42-47; Lók 23.50-56.)

38 Mbusa índɔ, Yɔsɛ́phu, ntɔa ka á Alimatɛ́a ɗátú ngoigi ndea Yéso ka
ɓɔsɔmɛa nga, ɗáǒɓanga ɓakɔta á ɓaYúda. Yɛ ɗábiki ɔmɛma Pilátɔ gea,
átokisɛ mǒnda á Yéso gǔ á me á nkpatɔ. Pilátɔ áoɓeekea. Mpɔ, Yɔsɛ́phu
áoga ophúia mǒnda akɛ. 39 Nikɔdɛ́mɔ mmbé ɗábiki phɔ́ mɔtɛa Yéso
kĭpha, â phɔtɔ obika n'akumbi nkoki n'adaɗu na údi. Ɓoɗoko í n'aɓea
nkama isaɔ (30 kg). 40 Cɔ, Yɔsɛ́phu na Nikodɛ́mɔ ɓáoɓoaga mǒnda á Yéso
na sanda, ɓáoɗukiaga nkoki kau ɓíndɔ ɗátú asii ndea ɓaYúda ka umba
á ɓakpa. 41 Ɔma nde ɗáɓánkɔkɛigi Yéso ka me á nkpatɔ, ciko moci ɗátú
wa. Subi á ciko ndɔ, bota moci á kɛ̌kɛ ɗátú wa, na ɓákámuúmbimbɛmɔnɔ
nkpa kau. 42 Ka nyɔngɔ á ɓɔngisiaga esa á saɓáto na ɓî bota ɗátú bíbí,
ɓáoúmba mǒnda á Yéso wa.

Yéso ajujuki ka kukwa

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.1-8; Mál 16.1-8; Lók 24.1-12)

20 1 Esa á yenga, ka koɗokanaga á esa na kaiphiɔ n'aphɔtɔ ɓei, Malía
nseka á ka Magadála ɗáge ka bota. Kó, ɗáɔni gea ɓáphúi ɛtɛ nde
ɗáɓágɓukumi na kubu á bota. 2 Wa, áoja mbangɔ mɔtɛa Simɔ́ni-Pɛ́tɛɛ na
ngoigi ɓangbó mmbɔ Yéso ɗánkondi, áǒngoɗea ɓe: «Ɓáphúi mǒnda á
Mɔkɔta ka bota, ɓékéoúba ɔma nde ɓábisi mǒnda akɛ.»
3 Mpɔ, Pɛ́tɛɛ na ngoigi mmbɔ ɓangbó ɓáoga ka bota. 4 Ɓɔbu ɓaɓɛ ɓáoga
mbangɔ kimoci. Mmbɔ ngoigi ɓangbó ɗányɛ́nyi gǎkɛ Pɛ́tɛɛ ka mbangɔ.
Áokiɗia ka bota mosá á Pɛ́tɛɛ. 5 Ɓî akiɗi kó, áogbuta, áɔɔna sanda ka
oɗo. Yɛ, kangiɛ gǎkɛ suɓi í. 6 Ɓî Simɔ́ni Pɛ́tɛɛ ɗáomɓea, â phɔtɔ okiɗia
ka bota, áongia suɓi í. Áɔɔna sanda ka oɗo. 7 Â phɔtɔ ɔɔna ediĭ á bɔngɔ

---

[m] **19.36** Ɔna Júana 12.46; Mɔɔmba 9.12; Jabúi 34.21.

[n] **19.37** Ɔna Jakaía 12.10.

nde ɗáƀákombei na mɔ̌ á Yéso. Ediĭ á bɔngɔ ndɔ na ƀáikitikigi ƀáobisa ɔma nɛngbo ɗanga na sanda. 8 Mpɔ ngoigi ndɔ ɗákiɗi mosá ka bota â phɔtɔ ongia. Aɔni ye, áoƀeekea. 9 Nga ƀagoigi ɗáƀákáengekisimbɛ phɔ́ nyɔngɔ nde ƀuku á Mokonga ɗáyɔngi gea, ambe Yéso ajujukɛ ka kukwa[o]. 10 Mbusa, ƀagoigi ƀaƀɛ ndɔ ƀáoja mɔtɛƀɔ.

Yéso ansɛnɛkɛi Malía nseka á ka Magadála

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.9-10; Mál 16.9-11)

11 Malía ɗáiki ka nsɛngɛ bíbí á bota n'aogama. Ɓî ɗáogama, áogbuta, áɔkɛngɛɗia suƀi á bota. 12 Kó, áɔƀɔna ƀamalaeka ƀaƀɛ na ƀáɔli ngɔmbɛ ábu na ƀáiki ka oɗo ɔmande ɗáƀábisi mŏnda á Yéso. Moci ɗáiki nci á na mɔ̌, ƀangbó gǎkɛ á koika nci á n'ecinji. 13 Ɓamalaeka ndɔ ƀáomúisia Malía: «Nke nde ca! Ekende oogamea?» áŏsikisia: «Neogama nga, ƀámphúi Mɔkɔta nɛmɔ. Cɔ, kéoúba ɔma nde ƀambisi.»

14 Mbusa á yɔnga akɛ ƀó, áŏphaia mbusa. Mpɔ áɔmɔɔna Yéso n'amame. Ɗákáúbi gǎkɛ gea yɛ ámbɔ. 15 Yéso áomúisia: «Nkende ca, ekende oogamea? Ani mmbé oonkaba?» Malía ɗá gǎkɛ okanisia te, ande mbɛɗanigi á ka ciko. Ka ƀondɔ, áongoɗea gea: «Moko, aoƀá n'ɔƀɛ aámbé onkumbi, omongoɗea ɔmande ombisi. Eme negande gǎkɛ ɔmbɛɗa.» 16 Yéso áongoɗea: «Malía!» Malía áŏphaia kuƀî Yéso aɔ́, áongoɗea ka kiƐbulanía: «Labuni!» Ande gea te: Mphangigi. 17 Mpɔ, Yéso áongoɗea: «Kómodungɛmbɛ! Nga, kétaimbɛ mɔtɛa Abɛ. Gǎ ndiu óngoɗɛɛ ƀana-ayi gea, netai mɔtɛa Abɛ, mmbé aphɔtɔ Abanu, mɔtɛa Mokonga nɛmɔ, mmbé aphɔtɔ Mokonga nɛnu.» 18 Mpɔ, Malía nseka á ka Magadála áoga ŏngoɗea ƀagoigi gea: «Nemɔɔni Mɔkɔta.» Aɔ̌tɔmiaga nyɔngɔ nde Yéso ɗángoɗi.

Yéso ĕsɛnɛkɛi ƀagoigi nɛkɛ

(Ɔna phɔtɔ Mat 28.16-20; Mál 16.14-18; Lók 24.36-49)

19 Cɔ, ɔgɔgɔ á esa á yenga ndɔ tɔ, ƀagoigi ƀáophatia kĭo á k'ɔmande ɗáƀaiki ka nyɔngɔ á ƀanga ƀakɔta á ƀaYúda. Yéso â gǎkɛ obika omama sɔsɔƀɛ aƀɔ, áŏngoɗea: «Ɓáni na ƀɔjɛjɛ!» 20 Mbusa á yɔnga akɛ nndɔ, áŏphangia ƀagoigi njaga akɛ na mpambá akɛ. Mpɔ ƀagoigi ƀáotuma na maseye ka ɔna Mɔkɔta. 21 Yéso â goto ŏngoɗea: «Ɓáni na ƀɔjɛjɛ! Eme neno teki phɔtɔ ƀíndɔ Abɛ ɗámoteki.» 22 Mbusa á yɔnga akɛ nndɔ, áŏophia mpophɛ na ngoɗea aƀɔ: «Cɔ, tɔani Mĕma á Mokonga. 23 Nkpa buakɛ mmbé ƀoimande ƀojeɗe ndeakɛ, ƀojeɗe ndɔ áoimika. Nkpa buakɛ mmbé ƀókóimɛku gǎkɛ ƀojeɗe ndeakɛ, ƀojeɗe ndɔ káimikɛku.»

---

[o] **20.9** Ɔna Jabúi 16.10.

Yéso ansɛnɛkɛi Tɔma

24 Cɔ, Tɔma mmbé ɓáɔmɔphana Mphase, ka ɓagoigi nkama na
ɓaɓɛ (12), ɗákatu kimoci na ɓadakɛ mbenɔ nde Yéso ɗĕkiɗianei ɓagoigi.
25 Ɓagoigi ndɔ ɓáongoɗea gea: «Ɓɛmɔɔni Mɔkɔta.» Tɔma ǎ gǎkɛ ŏsikisia
gea: «Kaɓɛ nɛkɛɔni epe á musumali ka njaga akɛ, na bisa miki á njaga
ani k'epe á musumali, na nekebisi njagani ka mpambá akɛ kéɓeekeɛ
ku.» 26 Mbusa á esa ngia á njaga isaɔ (8), ɓagoigi ndea Yéso ɓâ goto
oɗondanaga suɓi á endu, Tɔma â ye tɔ oɓa n'aɓɔ. Ɓî ɗáɓaphǎti endu,
Yéso áobika omama sɔsɔɓɛ aɓɔ, áŏngoɗea: «Ɓáni na ɓɔjɛjɛ!» 27 Mpɔ,
áongoɗea Tɔma cɔ: «Bisa miki á njaga akɔ wani na ɔ́ɔnjiɛ njaga ani.
Bisa phɔtɔ njaga akɔ ka mpambá ani. Tokisa ngǎka óɓɛ ndiu mɓeeki!
28 Tɔma áonsikisia gea: «Hoo! Mɔkɔta nɛmɔ na Mokonga nɛmɔ!» 29 Yéso
áongoɗea: «Ka nyɔngɔ nde ɔmɔɔni aunge oɓeeki? Maseye ka ɓunde
ɓáoɓeekea nyɔngɔ na ɓákáɔni!»

Cina á ɗundua á ɓuku ndee

30 Yéso ɗátɔtɔkisi phɔtɔ mphangiɔ ásii mosá á ɓagoigi nɛkɛ, nnde
ɗáɓákáɗundu suɓi á ɓuku ndee. 31 Cɔ, ɗáɓaɗundu gǎkɛ nnde kagea,
ɓóɓeekeɛ gea, Yéso ande Kiísito Muna-Mokonga. Kaɓɛ na ɓomɓeeki,
ɓoɓande na enda ka yɛ.

Yéso ĕsɛnɛkɛi ɓagoigi nɛkɛ ngia á njaga iɓɛ (7)

21 1 Mbusa índɔ, Yéso â goto ŏsɛnɛkɛa ɓagoigi nɛkɛ ka mpɛphɛ á etuú
Tiɓɛlía. Cɔ, ɗĕsɛnɛkɛi ɓe: 2 Simɔ Pétɛɛ, Tɔma mmbe ɗáɓáɔmɔphana
Mphase, Natanaɛ́li ntɔa ka Kana á ka Galiláya, ɓana Jɛbɛɗáyɔ na ɓagoigi
ndea Yéso ɓuangbo ɓaɓɛ, ɗáɓatu kimoci. 3 Simɔni Pétɛɛ áŏngoɗea: «Nege
k'aphe á ɛɔpha.» Ɓáonsikisia gea: «Ɓesu ɓege phɔtɔ n'oɓɛ.» Ɓáojuana,
ɓáokamɓea ka koko. Kĭpha ndɔ, â tɔ oɓa tamba á keuka.
4 Ka koɗokanaga esa, Yéso áomama k'ɔɓɛɛ á iɓo. Ɓagoigi ɗáɓakaúbi
gǎkɛ gea ande yɛ. 5 Mpɔ Yéso, áŏngoɗea gea: «Ɓaniki nde ca! Ɓona kema
á koea?» Ɓáonsikisia: «Ɓɛɛndɔ.» 6 Yɛ, áŏngoɗea gea: «Makani mɔaɓɔ nci
á njaga á mŭku á koko, ɓokambande.» Ɓâ gǎkɛ omaka u, ɗáɓákátú ye
na ɓukpɛkpɛ á ɓôta i ka nyɔngɔ á ɓika á ɓasú kau. 7 Mpɔ, ngoigi nde
Yéso ɗánkondi áongoɗea Pɛtɛ́ɛ: «Mɔkɔta aámbé!» Ɓî Simɔni Pétɛɛ aɔki
gea: «Mɔkɔta aámbé», â goto ǒla bɔngɔ nɛkɛ á gŭ nga, ɗáphúi u. Áoguia
k'iɓo. 8 Ɓagoigi ɓundɔ ɓuangbo ɓâ ndiu obika ka koko na ɓáoɓota moaɓɔ
n'atumi na ɓasú. Ɓɔ, ɗáɓákátu ɗanga n'ɔɓĕ, ɓea mɛtɛ́ɛ mia moci (100 m).
9 Ɓî ɓájabi kubi, ɓáɔɔna mokati na ɓasú na ɓábisi gŭ á eká n'aotoɓoaga.
10 Wa, Yéso áŏngoɗea gea: «Óbikani na ka ɓasú nde ɓo ye na ɓŏɔphi.»
11 Cɔ, Simɔni Pétɛɛ áokamɓea ka koko, áoɓota moaɓɔ kubi n'atumi na

ɓasú ángbóngbó mia moci na nkama ɓɔku na isaɔ (153). Nanga ɓasú
ɗáɓaɓiki, moaɓɔ ɗákábomoki gǎkɛ. 12 Yéso áǒngoɗea: «Bikani ɓoeɛgɛ.»
Nna na ka ɓagoigi nde ɗákini usia akɛ te: «Omande ani?» Nga, ɗáɓaúbi
gea ande Mɔkɔta. 13 Mpɔ Yéso áɔsɛkɛɗa bíbí aɓɔ, áɔbɛɗa mokati, áǒgaɓea.
Â phɔtɔ ɔbɛɗa ɓasú áǒgaɓea. 14 Ndɔ ɗátú ye mɔngɔ á koísaɔ ka Yéso
sɛnɛkɛa á ɓagoigi mbusa á jujuka akɛ sɔsɔɓɛ á ɓasí.

Yéso aɔyɔngaga na Pɛ́tɛɛ

15 Mbusa á eaga, Yéso áomúisia Simɔni Pɛ́tɛɛ gea: «Simɔni, muna-Yoáni,
omǒkondi kɔ̌nyɛ́nya ɓunde?» Pɛtɛ́ɛ áonsikisia: «Eya Mɔkɔta oúba gea
nekokondi.» Yéso áongoɗea: «Amba ɓaniki á mɔgɔgɔ nɛmɔ.» 16 Mpɔ,
â goto omúisia mɔngɔ á ko iɓɛ: «Simɔni muna-Yoáni, omǒkondi?»
Áonsikisia: «Eya Mɔkɔta oúba gea nekokondi.» Yéso áongoɗea: «Amba
ɓamɔgɔgɔ ndɛamɔ.» 17 Áomúisia mɔngɔ á ko isaɔ: «Simɔni muna-Yoáni,
omǒkondi?» Pɛ́tɛɛ áɔɓɛa nga, Yéso ɗámúisi ka mɔngɔ á ko isaɔ:
«Omǒkondi?» Mpɔ áonsikisia gea: «Mɔkɔta, oúba kema bui. O tɔ oúba
gea nekokondi.» Yéso áongoɗea: «Amba ɓamɔgɔgɔ ndɛamɔ.
18 Nekongoɗi ɗoni gea, mbenɔ nde ɗótú moganda, ɗótú ɔ̌ɓɔɛa aégba
ndeakɔ sasakɔ. Ɗótúoga ɔma nde ɗótúokonda. Cɔ, mbenɔ nde oɓande
gǎkɛ phomi, onanoagande njaga akɔ, nkpa bangbo akɔɓɔɛande aégba
nɛkɔ na gǎ akɔ ne ɔma nde kókondɛku gǎ.» 19 Yéso ɗáyɔngi ɓo ka phangia
nkókó á kukwa nde Pɛ́tɛɛ akuande, ka ombisa á Mokonga. Mpɔ Yéso
áongoɗea Pɛ́tɛɛ: «Ómoɓea.»

Yéso na ngoigi nde ɗánkondi

20 Ɓî Pɛ́tɛɛ aɔnji mbusa, áɔmɔɔna ngoigi nde Yéso ɗánkondi n'aobika
mbusa. Ngoigi nde ɗátúomúisiaga Yéso něgimisi ka ɓokuɓa akɛ mbɛnɔ
nde ɗáɓatúoeaga gea: «Mɔkɔta, ani mmbe aɔtɔngaeka?» 21 Mbenɔ nde
Pɛ́tɛɛ amɔɔni, áongoɗea Yéso te: «Mɔkɔta! Cɔ, mmbé aɓaeka ɓo?»
22 Yéso áonsikisia: «Kaɓɛ na nekondi gea áendɛ na ka ɓî nebikande, nɛkɔ
kau ande eke? Ɔɓɛ, ómoɓea!» 23 Nyɔngɔ ndɔ áɔɛmba ka kecue á ɓadakɛ
ɓaɓeeki gea, ngoigi ndɔ kákuɛku. Cɔ Yéso ɗákángondi gea: «Kákuɛku.»
Ɗáyɔngi ndiu: «Kaɓɛ na nekondi gea áendɛ na ka ɓî nebikande, nɛkɔ
kau ande eke?» 24 Cɔ a tɔ ngoigi ndɔ aámbé aɗigimisi nyɔngɔ ndɔ. Yɛ,
áoɗundua u. Ɓesu, ɓeoúba phɔtɔ gea ɗigimisa á nyɔngɔ ndɔ ande ɗoni.
25 Yéso ɗátɔtɔkisi goto kema nɛngbo ásii. Atúoɓa na ɗáɓáɗundu nyɔngɔ
moci-moci, nekanisi te, mokonda nde bui atóɓande abɔa na kema nde
ɓáɗundu suɓi i.

Ekuma á ɓateki ndea Yéso

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Ekuma á ɓateki ndea Yéso, Lóka aámbé ɗáɗundu. Ande gbutuka á Mbino Ánjá ndea Lóka. Ɓɔphɛi ángbó á suɓi á ɓuku nnde ande á Měma á Mokonga nde ɗěngi ɓateki ndea Yéso ka ɛmbisa á Mbino Ánja ka Yeusaléma, Yudéa, Samalía na ka sungiaga á mokonda, Eku 1.8.

Ɓuku nde aɔtɔmia mbino á nkpangeɔ á ɓɔphɛi á ko kiísito sɔsɔɓɛ á ɓaYúda na ɓî aɛmbi ka nkpa buakɛ mmbe nna moYúda.

A phɔtɔ ɔtɔmia kukuwa á Sɛtɛpháno, ekuma ndea Pétɛɛ na Pɔ́lɔ: Kidîa á Pɔ́lɔ ka Antiɔkía ka phɛá á Mbino Ánjá ka ɓunde ɓáná ɓaYúda. Na phɔtɔ gǎ á Pétɛɛ na Yɛusaléma mbusá á ketangaɔ nde ɗátɔtɔkɛani ka juana akɛ ka mɛkakɔ nde moamɛ Antipási ɓa kamamosá-mosá ɗángisi kau.

Gabekana á ɓuku

I. Ɓɔphɛi á Mbino Ánjá ka Yɛusaléma 1.1-8.3.
Ɓ'esa á sungiaga ndea Yéso ka mokonda ndee 1.1-11.
Ɓánsɔmbu Matiasi ka ɓá nteki 1.12-26.
Dida á Měma á Mokonga 2.1-13.
Ɓateki ɓadîgimisi Mbino Ánjá ka Yɛusaléma 2.14-8.3.
II. Phɛá á Mbino Ánjá ka kenombe á Yudéa na Samalía 8.4-12.25.
III. Ekuma ndea Pɔ́lɔ 13.1-28.31
Tamba á kamamosá-mosá ndea Pɔ́lɔ 13.1-14.28.
Madondanɔ á na Yɛusaléma 15.1-35.
Tamba á koiɓɛ ndea Pɔ́lɔ 15.36-18.23.
Tamba á ko isaɔ ndea Pɔ́lɔ 18.24-21.16.
Ɓámmaki Pɔ́lɔ ka mɛkakɔ na Yɛusaléma, Kaisaíya na Lɔ́ma 21.17-28.31.

Mɔkɔ á tekisia á ɓateki ndea Yéso, Měma á Mokonga

1 [1] Moko Tɛɔphílɔ, Suɓi á ɓuku[ɔ] nɛmɔ á ka mosá-mosá, ɗéɗundu nyɔngɔ
bui nde Yéso ɗákpangi gea í na goisaga í, [2] na ka ɓî age osungiaga
k'esa ndɔ Mokonga ɗantaisi na koba. Mosá á taia akɛ, ɗáɛsɔmbu ɓateki

---

[ɔ] **1.1** Ɔna Lók 1.4. Ɓuku á Ekuma á Ɓateki ndea Yéso ande gbutuka á Mbino Ánjá ndea Lók.

nɛkɛ, áǰɔkusaga ka ɓukpɛkpɛ á Měma á Mokonga. 3 Mbusa á kukuwa akɛ,
yɛ sasakɛ áǰsɛnɛkɛa na mphangiɔ ɗanga-ɗanga ka engekisa te a phɔ́tɔ
oenda. Ɗáɛsɛnɛkɛi k'esa nkama gena (40), áǒngoɗeaga nyɔngɔ á koɓoamɛ
ndea Mokonga. 4 Esa moci, ɓî ɗáoyaga kimoci na ɓɔ, áǰɔkusaga[p] ɓe:
«Ɓókótokɛmbɛ ka Yɛusaléma, ɓondeagani ndiu mɔkɔ nde Abɛ anɔ́ɔku,
nndɔ ɗénongoɗi. 5 Nga, Yoáni ɗéɓatisi ɓaɓeeki n'iɓo, ɓenu gǎkɛ mbusa á
esa abɔa, Mokonga anóɓatisande na Měma akɛ[s] .»

Yéso atai na koba

6 Cɔ, ɓî ɓateki ɗáɓadondanigi na Yéso, ɓáomúsia gea: «Mɔkɔta, ka
mbenɔ nde unge ǒsikisiande ɓaIsilaéli[t] koɓoamɛ nɛɓɔ?» 7 Yéso áǒsikisia
te: «Nna nyɔngɔ nɛnu úba á esa na matu nde Abɛ ɗáangi ka kɔkɔta
nɛkɛ[u] sasakɛ. 8 Ɓoɓande ndiu na ɓukpɛkpɛ mbenɔ nde Měma á Mokonga
akiande gǔ anu. Ɓoɓande phɔtɔ ɓaɗîgimisi á nyɔngɔ nɛmɔ ka Yɛusaléma,
Yudéa bui, Samalía na ka sungiaga á mokonda[y] .»
9 Mbusa á yɔnga akɛ ɓó, Mokonga áontaisisa Yéso na koba. Ɓateki
na ɓá phɔ́tɔ ɔɔnjia na koba, egugu áomɓomba, ɓákamǰnɛ ye[a] . 10 Na
ɓáphɔ́tɔ otumia iso aɓɔ na koba, kuɓî Yéso ɗáotaia, mɔngɔ moci, ɓakpa
ɓaɓɛ na ɓáɔli bɔngɔ abu, ɓáǰsɛnɛkɛa, cɛɗɛ! 11 Ɓáǒngoɗea te: «Ɓatɔ á ka
Galiláya, nyɔngɔ sina nde ɓomamei wani, na ɓɔɔnjia na koba? Yéso,
mmbe Mokonga ɗántokisi ka nkindi anu, áontaisa na koba, ajande goto
tɔ ɓíndɔ ɓɔmǰni n'aotaia na koba.»

Ɓateki ɓansɔmbu mpɛnɛ á Yúda Isikaliɔ́ta

12 Cɔ, ɓateki ndea Yéso ɓáotoka ka mamba Mijɛitúni ɓáoja na
Yɛusaléma. Mamba ndɔ ɗátú bíbí na Yɛusaléma ɓea kilɔmɛtɛ́ɛ moci[b] . Cɔ,
ɓateki ɓáodida mamba, ɓáoja na Yɛusaléma. 13 Ɓî ɓáju ye ka Yɛusaléma,
ɓáoɗapha suɓi á endu á gǔ ɔma nde ɗáɓaoɗondanaga. Ɓunde ɗáɓatú wa,
ɓáunge: «Pétɛɛ, Yoáni, Yakɔ́ɓɔ na Andeé. Philípɔ na Tɔmá. Batɔlɔmáyɔ na
Matáiɔ. Yakɔ́ɓɔ muna-Alpháyɔ, Simɔ́ni mmbe ɗáokaɓa tokisa á nji nɛɓɔ
ka kɔkɔɓɛ, na Yúda muna-Yakɔ́ɓɔ[c] .» 14 Ɓɔbu, na měma moci, ɗáɓa na
moingi á dondanaga k'ɛmɛmi. Ɗáɓaɔmɛma kimoci na Malía amakɛ na
Yéso, ɓamuna-amakɛ na Yéso, na ɓake ɓuangbo.

---

[p] **1.4** Ɔna Lók 24.49.
[s] **1.5** Ɔna Mat 3.11; Mál 1.8; Lóka 3.16; Yoá 1.33.
[t] **1.6** Ɔna Amó 9.11-12; Lók 19.11.
[u] **1.7** Ɔna Mál 13.32.
[y] **1.8** Ɔna Mat 28.19; Mál 16.15; Lók 24.47-48.
[a] **1.9** Ɔna Mál 16.19; Ló 24.50-51.
[b] **1.12** Ɔna Mál 11.1.
[c] **1.13** Ɔna Mat 10.2-4; Mál 3.19-19; Lók 6.14-16.

15 K'esa ndɔ, ɓaɓeeki nde ɗáɓadondanigi, ɗáɓatu ɓea ɓakpa
mia moci nkama iɓɛ (120). Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áoma sɔsɔɓɛ aɓɔ, áǒgeae,
16 «Ɓaya, atókeni nyɔngɔ nde Mĕma á Mokonga ɗáyɔngi suɓi á
ɓuku á Mokonga átɔtɔkɛanɛ. Mĕma ndɔ ɗáyɔngi phɔ́ mosá suɓi á
moamɛ Daúdi ka phɔa Yúda[d]. Yúda ɗátú nsɔndɔi ndea ɓakpa ndɔ
ɗáɓandungi Yéso. 17 Cɔ, Yúda ɗátú ka ɓesu, ɗájukani phɔtɔ na ɓesu
k'ekuma.»
18 Yɛ, ɗátɔi oɗo ka somba í na ɓangɔa nde ɗátɔi ka ɓojeɗe. Áogua wa
n'atumanigi, sɔphɔ akɛ áobomoka, suɓa akɛ bui áokpuukana. 19 Ɓatɔa ka
Yɛusalɛ́ma ɓɔbu ɗáɓaúbi nyɔngɔ ndɔ. Ka ɓondɔ, ɓáosua ina á oɗo ndɔ ka
yɔngɛa nɛɓɔ ‹Akɛɛ-dámu›. Ande gea te, ‹Oɗo á magia[e].›
20 Nga ɓáɗundu suɓi á Jabúi ɓe,
‹Ambe endu nɛkɛ áɓɛ esimɔ,
nkpa kaikɛmbɛ kau.›
Ɓáɗundu phɔtɔ,
‹Ambe nkpa ɓaangbo ájigɛ n'ekuma nɛkɛ[ɛ].›
21 Cɔ, ka ɓondɔ, akeni ɓénsɔmbɔɛ ka ɓakpa moci, mmbe ɗátú na ɓesu
mbenɔ bui nde ɗéɓeotamba na Mɔkɔta Yéso, 22 kpanga ka oɓatisɔ ndea
Yoáni, na ka sungiaga ɓî Mokonga ɗántaisi Yéso na koba[g]. Nga, akeni
áɓɛ mamei á nyɔngɔ á jujuka á Yéso ka kukuwa.»
23 Wa, ɓáǒbisa ɓakpa ɓaɓɛ. Ina á moci ande Yɔsɛ́phu mmbe ɓáɔmɔphana
Balisába Yúsitɔ. Mmbe ɓa a ko ɓaɓɛ áoɓá Matía. 24 Mpɔ, ɓáɔmɛma
Mokonga ɓe: «Oɓɛ Mɔkɔta, múbi-mĕma á ɓakpa ɓɔbu, ósophangia
phɔ, ani mmbe ɔnsɔmbu sɔsɔɓɛ á ɓakpa nde ɓá ɓaɓɛ. 25 Yɛ, áɓɛ nteki
nɛkɔ, phɔtɔ mpɛnɛ á Yúda mmbe age k'ɔma nɛkɛ nnde ankeni.»
26 Mpɔ, ɓáɔɓɛta ɓana-mɛlɔɛ ka úba ani mmbe, Mɔkɔta ansɔmbu.
Ɓana-mɛlɔɛ ɓáonguia Matía, áoɓá sɔsɔɓɛ a ɓateki ɓuangbo nkama na
moci (11).

Mĕma á Mokonga aki gŭ á ɓaɓeeki ndea Yéso

2 1 K'esa á jaí á Pɛntɛkɔ́tɛ[h], ɓaɓeeki ndea Yéso ɓɔbu ɓáoɗondanaga
k'ɔma moci. 2 Mɔngɔ moci, eongo áotoka na koba, ɓea sumbu akpɛ
phê unge áɔɓɛta. Eongo ndɔ áotuma k'endu bui nde ɓaɓeeki ɗáɓaiki kau.
3 Mpɔ ɓáɔɔna kema ɓea ɛɛmbɛ á nsa n'ɛ̌sɛnɛkɛi. Ɛɛmbɛ ndɔ áokatanaga,
áoika gŭ aɓɔ moci-moci. 4 Mpɔ, ɓɔbu ɓáotuma na Mĕma á Mokonga,
ɓáokpanga yɔnga ka yɔngɛa nɛngbo ɓíndɔ Mĕma ĕteki gea, ɓáyɔngɛ.

---

[d] **1.16** Ɔna Jab 41.10.
[e] **1.19** Ɔna Mat 27. 3-8.
[ɛ] **1.20** Ɔna Jab 69.26; 109.8.
[g] **1.22** Ɔna Mat 3.16; Mál 1.9; Lók 3.21.
[h] **2.1** Ɔna ɓLW 23.15-21; Tɔl 16.6-11.

5 Cɔ, ɓaYúda ɓunde ɗáɓaomɓanga Mokonga, ɗáɓatoki ka nji
ɗanga-ɗanga á ka mokonda, ɓáoɓá ka Yɛusaléma. 6 Ɓî eongo ndɔ
áɔkɛkani, usɛsɛ á ɓakpa ɓáoɗondanaga, ɓáotangaaga nga, nkpa
moci-moci ɗáɔɔka ɓaɓeeki na ɓáɔyɔnga ka yɔngɛa nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana.
7 Ɓáotangaaga, ɓáoyayama. Ɓáogea: «Ɓakpa nde ɓáɔyɔnga, ɓɔbu ɓáká
phɔ́ ɓatɔa ka Galiláya? 8 Cɔ, nkpa moci-moci sɔsɔɓɛ asu áɔɓɔka na
ɓáɔyɔnga ka yɔngɛa nɛkɛ á ɓɔkɔtɛana kaɓo?
9 Ɓakpa ɓuangbo ɓá sɔsɔɓɛ asu, ɓatɔa ka Páati, ɓaMédi na ɓaƐlámu,
ɓundɔ ɓáiki ka Mɛsɔpɔtamía, Yudéa na Kapadɔkía, Pɔntɔ na Asía,
10 ɓuangbo ɓátoki phɔtɔ na Phuigía, Pamphilía, Mísii na nji á Libía,
bíbí á Kuénɛ. Ɓuangbo ɓátoki phɔtɔ na Lɔ́ma, 11 ɓundɔ ɓaYúda, na
ɓundɔ ɓáɓeeki esomba ndea ɓaYúda, na ɓatɔa ka Kɛétɛ na ɓatɔa ka
Alabía. Cɔ, ɓɛɔɓɔka na ɓáɔyɔnga ketangaɔ ndea Mokonga ka yɔngɛa
ndesu ɗanga-ɗanga kaɓo!» 12 Ɓî ɓɔbu ɓátangaigi na yayama, ɓáoyɔngaga
sɔsɔɓɛ aɓɔ gea: «Kantíti á nyɔngɔ nde aɓo?» 13 Ɓuangbo ɓâ gǎkɛ ɔ̌tɛbɛaga
ɓaɓeeki gea: «Makana ɛ̌bɛɗi phɛ̂.»

Pétɛɛ aɔphɛa ka nkindi á ɓakpa

14 Mpɔ Pétɛɛ áǒmesia kimoci na ɓateki nkama na moci (11), áokpanga
yɔnga k'ɛsɔ akpɛ gea: «Cɔ, ɓenu ɓaYúda na ɓenu ɓatɔa ka Yɛusaléma
ɓɔbu, phéngani phɔ kecue anu, ɓɔ́ɔkɛ nyɔngɔ nde neonóngoɗea.
15 Makana kébɛdi ɓakpa nde ɓíndɔ ɓookanisia nga, ɓî esa ásɛ, aphɔtɔ ka
nji asasi. 16 Cɔ, nnde ande gǎkɛ tɔtɔkɛana á nyɔngɔ nde mɔtu-nyɔngɔ Yɔéli
ɗáyɔngi.
17 Mokonga ayɔngi ɓe:
‹Ka matu á sungiaga á mokonda, nɛɛmbisande Mĕma ani ka ɓakpa
ɓɔbu,
Ɓaniki ɓǒko na ɓasɛka nɛnu ɓáɔtɔande nyɔngɔ,
Ɓaganda nɛnu, ɓáɔnande mphangiɔ.
Ɓagbɛga nɛnu ɓáɗande na njeki.
18 Eya, k'esa ndɔ aɓande phɔtɔ ɓó ka ɓabɛɗanigi nɛmɔ ɓǒko na ɓake.
Nɛɛmbisande Mĕma ani ka ɓɔ, ɓáɔtɔande nyɔngɔ.
19 Negeande ketangaɔ na koba k'ego,
nĕ phɔtɔ ogea mphangiɔ kusi á mani.
Magia, nsa n'eɓundu á maki aɓande ɓei.
20 Mani agaikanande, áoinda,
Songe anjɛnjɛmanande ɓea magia,
mosá á esa á kiɗia á Mɔkɔta. Esa ndɔ, aɓande esa angbó, esa á ɓoombia.
21 Nkpa buakɛ mmbe, aɔphaneande ina á Mɔkɔta, aamande ka mĕma[i] .›

---

[i] **2.21** Ɔna Yɔé 3.1-5.

22 «Cɔ, ɓaIsilaɛ́li ɓaya, ɔkani phɔ́ nyɔngɔ nde: Yéso ɓa Najalɛ́ti[j] , ande
nkpa nde Mokonga ɗánsɔmbu ka úbisa anu base gea, ana ɓukpɛkpɛ á
tɔtɔkisa á ketangaɔ ɗanga-ɗanga na mphangiɔ sɔsɔɓɛ anu ɓíndɔ ɓooúba
sasanu. 23 Mokonga ɗámbisi Yéso ka njaga anu ɓíndɔ ɗáúbikani na anga
í kala. Ɓômbisa ka njaga á ɓakpa nde ɓákáomúba Mokonga[k] . Ɓakpa ndɔ,
ɓáommoa ka kɔkɛaga akɛ ka musalába. 24 Mokonga â gǎkɛ onjujukisa
ka kukuwa, áonkoɗaga ka kokae á kukuwa. Nga, kukuwa ɗákátú na
ɓukpɛkpɛ[l] á tɔka akɛ. 25 Nga, Moamɛ Daúdi ɗáɗîgimisi nyɔngɔ nɛkɛ
gea:
‹Dɛ́ɔmɔ̌na Mɔkɔta Mokonga mosá ani mbenɔ bubui,
ka nyɔngɔ nde, aka njaga ani á mǔku, ka gea kéemanɛgɛ.
26 Ka nyɔngɔ indɔ unge mĕma ani ana maseye, nɛɔyɔnga na maseye,
goto nena nseɓeɔ gea, nyama ani aumbiande.
27 Ka nyɔngɔ nde, oɓɛ Mɔkɔta Mokonga, kómoɗeketɛku eme ka nji á
ɓasí,
phɔtɔ, kómoɗeketɛku eme ntɔa kanga ɓojeɗe nɛkɔ néphoɛ.
28 Ɗómophangi aphe á enda,
omotumisande na maseye ɓî nɛɔnande keongi.› akɔ[m].
29 «Cɔ ɓaya, ómoɗeketani phɔ́ nenoúbisɛ base nyɔngɔ ndea tata asu,
Moamɛ Daúdi. Yɛ, ɗáku phɔtɔ, ɓáomǔmba. Na ka k'esande bota akɛ a
phɔ́tɔ sɔsɔɓɛ asu[n] . 30 Yɛ, ɗátú gǎkɛ mɔtu-nyɔngɔ, ɗáúbi gea, Mokonga
ɗámɔku, ka nɔɛa akɛ esomba gea, ka ɓatɔa k'ekombo nɛkɛ moci, aɓande
moamɛ ka mpɛnɛ akɛ[o] . 31 Daúdi ɗáɔni phɔ́ mosá nyɔngɔ á jujuka á Kiísito
ka kukuwa. Ɗáɗundu gǎkɛ ɓe,
‹Ɗákánsagi, áikɛ ka nji á ɓasí.
Nyama akɛ ɗákáphoe.›
32 Yéso ndɔ tɔ aámbé Mokonga ɗánjujukisi ka kukuwa. Ɓesu ɓɔbu ɓende
ɓaɗîgimisi á nyɔngɔ ndɔ. 33 Ɓî Mokonga antaisi na bisa akɛ ka njaga akɛ á
mǔku, áoɓa na Mĕma á Mokonga nnde yɛ abakɛ ɗámɔku. Yéso aámbé
aɛmbisi kema nde ɓɔɔka na nnde ɓɔɔna ka ɓesu. 34 Nga, nna Daúdi aámbé
ɗátai na koba. Ɗáyɔngi ndiu sasakɛ gea:
‹Mɔkɔta Mokonga ɗángoɗî Mɔkɔta nɛmɔ gea,
ika nkɛkɛɔ á njaga ani á mǔku,
35 na ka ɓî nĕbisande ɓaɓiɓia akɔ kusi á ecinji akɔ[ɔ].›

---

[j] **2.22** Ɔna Mat 2.23; Lók 18.37.

[k] **2.23** Ɔna Mat 27.35; Mál 15.24; Lók 23.33; Yoá 19.18.

[l] **2.24** Ɔna Mat 28.5-6; Mal 16.6; Lók 24.5.

[m] **2.28** Ɔna Jab 16.8-11.

[n] **2.29** Ɔna 1 ɓKta 2.10. Wani ande mɔkɔta Daúdi.

[o] **2.30** Ɔna Jab 132.11; 2Sam 7.12-13.

[ɔ] **2.35** Ɔna Jab 110.1.

36 Eya, ambe ɓenu ɓaIsilaéli ɓɔbu, ɓóúbɛ ɓase gea, Yéso mmbɔ
ɗóɓɔnkɔkɛigi gŭ á musalába, yɛ aámbé Mokonga ambisi, Mɔkɔta na
Kiísito.»
37 Ɓî ɓakpa ɗáɓaɔki nyɔngɔ ndɔ, áŏsumba ka mĕma. Ɓáomúsia Pétɛɛ
na ɓateki ɓuangbo te: «Ɓaya, ɓegeande ɓo?» 38 Mpɔ, Pétɛɛ áŏsikisia te:
«Ketiani tamɓea ánu ájeɗe, ɓánoɓatisɛ moci-moci ka ina á Yéso Kiísito
gea te, Mokonga áimɛ ɓojeɗe nɛnu, mpɔ ɓoɓande na ɓokambia á Mĕma
á Mokonga.» 39 Nga, mɔkɔ ndea Mokonga a ka ɓenu, ɓaniki nɛnu na ɓɔbu
ɓunde ɓá ɗanga na ɓɔbu ɓunde Mɔkɔta nɛsu Mokonga ĕɓɔphanande.»
40 Pétɛɛ â goto otutuisa ɓoabi nɛngbo ásii, áɔ̌phɛa na gbagisaga aɓɔ ka
mĕma ɓe: «Óamisani n'ɛɓɔkɔti ájeɗe ndee.» 41 Cɔ, ɓakpa nde ɗáɓaɓeeki
nyɔngɔ ndea Pétɛɛ, ɓáŏɓatisa. K'esa ndɔ tɔ, ɓakpa ɓea ɛlɛphu isaɔ (3000),
ɓáŏyamea ka nkindi á ɓaɓeeki.

Tamɓea á ɓateki á ka mosá-mosá

42 Ɓaɓeeki ndɔ ɗáɓatú na moingi ka ɔka ɓɔphɛi ndea ɓateki, ɓáoika
ka komunamema, ɓáoyaga kimoci, na mɛma á Mokonga phɔtɔ kimoci.
43 Cɔ, ɓaɓeeki ɓɔbu ɗáɓaombanga Mokonga, ka nyɔngɔ nde, ɗáɔtɔtɔkisa
ketangaɔ na mphangiɔ ɗanga-ɗanga ka njaga á ɓateki. 44 Ɓaɓeeki ɓɔbu
ɗáɓatu tɔ k'imoci, ɓáogaɓeanaga nkumba nɛɓɔ bui ngŭngu aɓɔ. 45 Nga,
ɗáɓaosombisaga nkumba ɗanga-ɗanga, na osaa nɛɓɔ, ɓáokatisanaga
ɓangɔa í sɔsɔɓɛ aɓɔ ka tɔtɔkisa siki nde nkpa na nkpa ɗá nĕ. 46 Esa bui
ɗáɓaoɗondanaga k'endu á Mokonga na mĕma mo. Báoyaga kimoci
k'endu ɗanga-ɗanga. Ɗáɓáoyaga kimoci na maseye na mĕma á edidisa.
47 Ɓaɓeeki ɗáɓaombeba Mokonga, ɓakpa ɓɔbu ɓáŏkonda. Mɔkɔta
Mokonga áoyamea ɓunde ĕamisi ka mĕma ka nkindi á ɓaɓeeki.

Nɗɔti moci aami

3 1 Esa moci ka yɛga á mani, Pétɛɛ na Yoáni, ɗáɓaoga k'endu á Mokonga
k'aphe á ɛmɛmi. 2 Bíbí á kĭo moci á endu á Mokonga nnde ɓáɔɔphana
«kĭo ánja», ɗátú na nkpa moci mmbe ɗákatuotamba kpanga á ɓɔkɔtɛna
akɛ. Esa bui ɗáɓaonkumbaga na bisa akɛ ka kĭo ndɔ ka gea te á mɛmɛ
kema á enga akɛ ka ɓakpa nde ɗáɓaongia k'endu ndɔ. 3 Cɔ, ɓî nɗɔti ndɔ
ɗáɛɓɔni Pétɛɛ na Yoáni na ɓáobika ongia k'endu ndɔ, áɔ̌mɛma ɓangɔa.
4 Ɓáontumia n'iso. Mpɔ, Pétɛɛ áongea te: «Ɔ́sɔɛnjia.» 5 Nɗɔti ndɔ
áŏtumia n'iso, áoúba te, ɓámophande ka kema. 6 Mpɔ, Pétɛɛ áongea:
«Kéna ɓangɔa, ké na ɔlɔ. Ne găkɛ okopha kema nde ne nĕ. Cɔ, k'ina á
Yéso Kiísito ɓa Najaléti ma, ótambɛ!» 7 Mpɔ, Pétɛɛ áondunga ka njaga á
mŭku, áommesia. Mbenɔ ndɔ tɔ, endekpe na ecinji akɛ bui áogbagaga.
8 Áŏsamboa phŏi! Áotamba, áongia kimoci na ɓateki ndea Yéso suɓi á
endu á Mokonga, n'aotamba, n'aɔɓɛkaga, n'aombeba Mokonga. 9 Ɓakpa

ɓɔbu ɓáɔmɔɔna n'aotamba, n'aombeba Mokonga. [10] Ɓáonengekisa gea,
yɛ aámbé ɗátú oikaga k'aph'iso endu á Mokonga, n'aɔ́mɛmaga ɓakpa
ɓangɔa. Ɗáɓaɔɔphana kĭo ndɔ: «Kĭo Anja.» Cɔ, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ,
ɓáoyayama phê ka nyɔngɔ ndɔ ɗágeani ka yɛ.

Pɛ́tɛɛ aɔphɛa suɓi á endu ndea Mokonga

[11] Nkpa ndɔ ɗákakondi ye katana na Pɛ́tɛɛ na Yoáni. Kaɓondɔ, ɓakpa
ɓɔbu ɓáotangaaga phê, ɓáŏteea ka ntua nde ɓáiki kau nnde ɓáɔɔphana:
«Ntua ndea Sɔlɔmɔ́nɔ[p].» [12] Ɓî Pɛ́tɛɛ aɔni ye ɓó, áŏngoɗea ɓakpa gea
te: «Ɓa Isilaɛ́li ɓaya, ɓootangaaga nyɔngɔ nde? Ɓosótumii n'iso ka ɓó?
Ɓokanisi gea, nkpa nde atambi tɔ ka ɓukpɛkpɛ na ɓonjanja nɛsu mosá á
Mokonga?

[13] Nna ɓó. Atambi ka ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga, mmbɔ ɓatatasu[s]
Abalaámu, Isáka na Yakɔ́ɓɔ ɗáɓambɛɗaneigi. A phɔtɔ aámbé anɗokomisi
mbɛɗanigi nɛkɛ Yéso ka ketangaɔ nde. Ɗóɓombisi ka njaga á Mɔamɛ
Pilátɔ, ɓóon'ya. Nanga ɓî ɗákondi ɗeketa akɛ, [14] ɗóɓon'ye Yéso,
ntɔa-kanga ɓojeɗe na ntɔa-koɗoni ndɔ, ɓóokonda gea, ɓánkoɗɛ k'anu
ntɔa-kaiso[t]. [15] Ɗóɓonkusi Yéso, mɛnɛ á ɓoamia, Mokonga â gǎkɛ
onjujukisa sɔsɔɓɛ á ɓasí. Ɓende ɓaɗigimisi á nyɔngɔ ndɔ bui. [16] Cɔ, nɗɔti
nde ɓɔɔmɔ̌na na ɓoomúba wani, aami anja phê ka nyɔngɔ á ɓeekea á
ɓukpɛkpɛ á ina á Yéso. Ɓeekea ndɔ unge akpengeanisi ɓoamia nde mosá
anu.

[17] «Cɔ, ɓaya, neoúba te, ɓenu na ɓakɔta nɛnu, ɗóɓogi ɓojeɗe ndɔ ka
kobobo. [18] A gǎkɛ ɓe: Mokonga atɔtɔkisi nyɔngɔ nde ɗáúbisi kala ka moyo
á ɓaɔtu-nyɔngɔ gea, ɓántambisagande Kiísito[u]. [19] Cɔ, akeni phɔ́ ɓókĕtiɛ
tamɓea anu, ɓóophaiɛ ka Mokonga. Mpɔ, áoima ɓojeɗe nɛnu. [20] Ka ɓundɔ
ɓámbeeki Mɔkɔta, aebikisiande esa á Maseye-á-umbia, aetekisiande goto
Yéso Kiísito mmbe ɗánsɔmbu, áoɓa Mɔkɔta nɛnu.

[21] Kĕkɛ nde gǎkɛ, akeni Kiísito áikɛ na koba ka sungiaga ɓî Mokonga
aɓɔngisiande goto kema bui, ɓíndɔ ɗéengoɗi ɓaɔtu-nyɔngɔ á kala,
ɓatɔa-kanga á ɓojeɗe. [22] Nga, Mósa ɗági te, ‹Mɔkɔta nɛnu Mokonga
amesande mɔtu-nyɔngɔ k'ekombo nɛnu ɓea eme. Akeni ɓóbeekeɛ
nyɔngɔ bui nde anóngoɗeagande. [23] Nkpa ɓuakɛ mmbe kámɔ̌kɛku
mɔtu-nyɔngɔ ndɔ, ɓánkatisanande na ɓakpa ndea Mokonga na mowa
akɛ[y].›

---

[p] **3.11** Ntúa ndɔ unge ɓakpa nde ɓaYúda ɗáɓaoɓeekea gea ɓunde ɓáná ɓaYúda ɓáikɛ kau. Ɔna Yoá 10.23.

[s] **3.13** Ɔna Júa 3.15.

[t] **3.14** Ɔna Mat 27.15-23; Mál 15.6-14; Lók 23.13-23; Yoá 18.38-40; 19.12-15.

[u] **3.18** Ɔna Lók 24.26-27.

[y] **3.23** Ka miki á nyɔngɔ á 22-23, ɔna Tol 18.15,18,19.

24 Nga, ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓɔbu kpanga á Samuɛ́li na ɓundɔ ɗáɓabiki mbusa
akɛ, ɗáɓaphɛi nyɔngɔ ndɔ ka matu ndee. 25 Ɓenu gǎkɛ, ɓonde ɓampɛnɛ á
ɓaɔtu-nyɔngɔ. Ɓonde phɔtɔ ɓamɛnɛ á konsamba nde Mokonga ɗáɔngi
na ɓatatanu. Nga, ɗángoɗi Abalaámu gea: ‹Ka ɓasuko akɔ, nĕgeeande
ɓonjánja ɓatɔa k'ekombo bui á ka mokonda[a] .› 26 Ka ɓondɔ, Mokonga
ammesi phɔ́ mbɛɗanigi nɛkɛ Yéso ka phɔanu mosá á ɓatɔa ekuna nɛngbo,
ka nyɔngɔ á ɓisia anu njaga, gea te, ɓóɓɛ na ngɔɔwa ka kĕtia á tamɓea
anu, nkpa moci-moci, ka ɓojeɗe nɛnu.»

Ɓégĕ na Pɛ́tɛɛ na Yoáni mosá á ɓateni nyɔngɔ

4 1 Ɓî Pɛ́tɛɛ na Yoáni ɗáɓatú phɔ́tɔ ɔyɔngaga na ɓakpa, ɓatoɓei-phɛa
ndea Mokonga, ɓáŏkiɗianea kimoci na mɔkɔta á ɓaɓondigi-endu á
Mokonga na ɓaSadukáiɔ. 2 Ɓáɔɓɛa phê nga, Pɛ́tɛɛ na Yoáni ɗáɓaŏgoisaga
ɓakpa nyɔngɔ á jujuka á Yéso ka kukuwa. Nga, jujuka akɛ ka kukuwa,
aunge aengekisi gea ɓasí ɓajujukande ka kukuwa. 3 Ka ɓondɔ, ɓáŏdunga,
ɓáŏmakea ka mɛkakɔ na kaɓî esa ɗágeokoɗokana nga, ɗá ye tɔ ɔgɔgɔ.
4 Ɓakpa ɓásii ɓundɔ ɗáɓaɔki gǎkɛ ɓɔphɛi ndɔ, ɓáoɓeekea, ɓaɓeeki
ɓáoɓika phê. Ɓŏko ɓáoɓa ɓea ɛlɛphu ɓɔku (5000).
5 Cɔ, mama i, ɓakɔta á ɓaYúda, ɓagbɛga na ɓaphangigi-ɛɔphi
ɓáoɗondanaga ka Yɛusaléma. 6 Sɔsɔɓɛ aɓɔ ɗáɓatú phɔtɔ na: Anási,
ntoɓei-phɛa angbóngbó ɗátú wa, kimoci na Kayápha, Yoáni, Alɛsandúɔ
na ɓatɔa-k'ekombo ndea ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó. 7 Ɓáŏmamisisa Pɛ́tɛɛ
na Yoáni mosá aɓɔ, ɓáŏɓúsiaga gea: «Ɓogima ketangaɔ nde na ɓukpɛkpɛ
sina, na k'ina á ani?»
8 Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áotuma na Mĕma á Mokonga, áŏsikisia te: «Oo!, ɓenu
ɓakɔta na ɓagbɛga, 9 ɓoosóúsiaga k'esa nde ka nyɔngɔ á kema anja
nde ɓegi ka nɗɔti ndɔ na ka ama akɛ. 10 Ambe ɓenu ɓɔbu na ɓaIsilaɛ́li
ɓɔbu, ɓóubɛ gea, nɗɔti ndɔ aami na ame mosá anu ka ɓukpɛkpɛ á ina
á Yéso Kiísito ɓa Najaléti, mmbɔ ɗóɓonkusi ka musalaba. Mokonga
anjujukisi gǎkɛ ka kukuwa. 11 Yéso a ɓea ɛtɛ ndɔ ɓenu ɓaphɛki ɗóɓoye.
Cɔ, ĕphangisi ye tɔ kĕkɛ nde ɛtɛ á etete á mɔphɛkɔ[b], ɓíndɔ ɗáɓaɗundu
kala suɓi á Ɓuku á Mokonga. 12 A tɔ yɛ aámbé aóamisa ɓakpa ka mĕma.
Nga, ka mokonda bui nna tanda na ina nde Mokonga aeɓophi ɓakpa
n'ana ɓukpɛkpɛ á amisa á ɓɔ ka mĕma.»
13 Ɓakpa nde ɗáɓaka ntua ndɔ, ɓáoyayama phê ɓî ɓɛ́ɓɔni Pɛ́tɛɛ na Yoáni
na ɓáɔyɔnga kanga á kɔɓɔɓɔkɔ, na úba gea ɗáɓatú ɓatɔa-jăi-jăi, ɓundɔ
ɗáɓákángi ka kaasi. Ɓáoúba phɔtɔ gea, ɓɔ ɗáɓatú na Yéso. 14 Ɓî ɗáɓamɔ̃ni
ye gǎkɛ nkpa ndɔ n'aami, n'ame goto kimoci na ɓɔ, ɗáɓákátu ye tanda

---

[a] **3.25** Ɔna Nkp 22.18.

[b] **4.11** Ɔna Jab 118.22.

na kema á yɔnga. 15 Ka ɓondɔ, ɓáǒsosea gea, ɓájuanɛ ka ntua angbó á
ɓɔphɛi. Ɓáokpanga yɔngaga nguungu aɓɔ. 16 Ɓáogea te: «Ɓeǒgeea ɓakpa
nde ɓo? Nga, ɓatɔa ka Yɛusaléma ɓɔbu ɓáoúba ɓase gea, ɓɔ ɓáunge
ɗáɓagi mphangiɔ angbo. Ɓéké gǎkɛ ɔtɔka na ɓengani. 17 Cɔ, ɓéɓangisɛni
gea te, ɓákaɛmbisɛ mɔnɔ nyɔngɔ ndɔ na ɓákakumiɛmbɛ phɔtɔ ina á Yéso
ka nkpa.»
18 Mbusa, ɓâ goto ɔɔphana na imisia aɓɔ akpɛ gea: «Ɓɔ́kɔyɔngɛmbɛ
tanda na phangiaga á ɓakpa k'ina á Yéso.» 19 Mpɔ, Pétɛɛ na Yoáni
ɓáǒsikisia te: «Tenani phɔ́ nyɔngɔ nde sasanu. A anja mosá á Mokonga
ɔka anu kanga á ɔka Mokonga? 20 Nga, ɓesu ɓékéɔtɔka ɗeketa á yɔnga á
kema nde ɗéɓɛɔni, na nde ɗéɓɛɔki.» 21 Mbusa á ɓangisa aɓɔ goto, ɓáǒɗoa.
Ɗáɓákáɔni nyɔngɔ á tambisaga aɓɔ kau nga, ɓakpa ɓɔbu ɗáɓaombeba
Mokonga ka nyɔngɔ á kema nde ɗágeani. 22 Nɗɔti ndɔ ɗáami ka ketangaɔ,
ɗátú na ɓasaga kɔnyénya nkama gena (40).

Ɓaɓeeki ɓáɔmɛma Mokonga

23 Ɓî ɗáɓěɗu ye, Pétɛɛ na Yoáni ɓáosikianaga, ɓáogaǒdonda ɓadaɓɔ
ɓaɓeeki. Ɓáǰtɔmiaga nyɔngɔ nde ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó na ɓagbɛga
á ka nji ɗáɓěngoɗi. 24 Ɓî ɓáɔki ye nyɔngɔ ndɔ, ɓáɔmɛma Mokonga n'ɛsɔ
moci gea: «Mɔkɔta, oɓɛ aámbé oconji koba, mokonda, oɓenge, na kema
bui nde a suɓi í[c]. 25 Oɓɛ aámbé ɗɔyɔngi nyɔngɔ nde ka ɓukpɛkpɛ á
Měma á Mokonga ka aphɛnɔkɔ á mbɛɗanigi nɛkɔ tatasu mɔamɛ Daúdi
gea,
‹Nyɔngɔ sina nde ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo ɓáyomboki ně?
Nyɔngɔ sina nde goto ɓakpa ɓáobikisa maca jǎi-jǎi ɓende?
26 Nga, ɓaamɛ á ka mokonda ɓáɛɓɔngisigi k'emani,
ɓakɔta ɓádondanigi
ka manisa á Mɔkɔta na Kiísito, mmbe ɗɔnsɔmbu[d].›
27 Ande ɗoni, moamɛ Ɛlɔ́dɛ, mɔkɔta Pɔntíɔ Pilátɔ, ɓatɔa ka Isilaéli
na ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo ɗáɓádondanigi ka kenombe nde ka
maca á dunga á Yéso, ntɔa-kanga ɓojeɗe na mbɛɗanigi nɛkɔ nde
ɗɔ́nsɔmbu áɓɛ Kiísito[e]. 28 Ka ɓondɔ, ɓádondanigi ka gea kema nde
ɗósui kala. Nga, ona ɓukpɛkpɛ ka tɔtɔkisa á kema nde okondi.
29 Cɔ, Mɔkɔta, ɔna phɔ́ ɓî ɓákpangi ɓangisa asu. Ósopha ɓukpɛkpɛ
ka tǒmiaga á nyɔngɔ nɛkɔ kanga kɔɓɔɓɔkɔ nga, ɓende ɓabɛɗanigi
nɛkɔ. 30 Phangia ɓukpɛkpɛ nɛkɔ ka tɔtɔkisa á ɓoamia, mphangiɔ na
ketangaɔ k'ina á mbɛɗanigi nɛkɔ Yéso, ntɔa-kanga ɓojeɗe.» 31 Ɓî ɓágɔɓi
ye ɛmɛmi, ɔma nde ɓádondanigi áoemanaga. Wa, ɓáotuma ɓɔbu

[c] **4.24** Ɔna Jua 20.11; Jab 146.6.
[d] **4.26** Ɔna Jab 2. 1-2.
[e] **4.27** Ɔna Lók 23.7-11; Mat 27.1-2; Isa 61.1.

na Mĕma á Mokonga, mpɔ ɓáɔtɔmiaga nyɔngɔ á Mokonga kanga kɔɓɔɓɔkɔ.

Ɓaɓeeki ɓáokatisanaga nkumba nɛɓɔ nguungu aɓɔ

32 Cɔ, usɛsɛ á ɓaɓeeki ɓáɔɔkana na mĕma moci, n'ɛsɔ moci. Nna na kaɓɔ moci nde ɗáɔyɔnga gea te, nkumba nɛmɔ u. Nkumba bui ɗá
tɔ ka ɓɔ ɓɔbu. 33 Ɓateki ɓáomamea na ɓukpɛkpɛ ángbó ka ɛmbisa á
nyɔngɔ á jujuka á Mɔkɔta Yéso ka kukuwa. Mokonga áŏbisia ɓɔbu
njaga. 34 Nna na ka ɓɔ moci, mmbe ɗáuki kema. Nga, nkpa nde ɗátú
na ciko, n'endu, ɗásombisi, áɔbɛɗa ɓangɔa kau, 35 áobisa ka njaga á
ɓateki ndea Yéso. Mpɔ, ɓáŏgabea nkpa na nkpa kaɓeana na mɔphɛ
nɛkɛ.
36 Cɔ, nkpa moci ɗátú sɔsɔɓɛ aɓɔ, ina akɛ n'ande Yɔséphu moLáwi
mmbe aɓɔkɔtɛani ka nji á Kipúɔ, mmbe ɓateki ɗáɓaɔmɔphana Baanába.
Ande gea te: «Ngbagisigi.» 37 Áosombisa oɗo nɛkɛ, áobisa ɓangɔa nde atɔi
kau ka njaga á ɓateki.

Ananía na Saphíla ɓági odemayɔ

5 1 Ɗátú phɔtɔ na nkpa moci, ina akɛ Ananía, ina á nkakɛ Saphíla,
ɗáɓaɔkani ka sombisa á oɗo nɛɓɔ. 2 Mbusa, áɔsɔmɛa phaeka á ɓangɔa
kau, nkakɛ ɗáúbi phɔtɔ nyɔngɔ ndɔ bui. Mpɔ, Ananía áobisa phaeka á
ɓangɔa ka njaga á ɓateki ndea Yéso. 3 Pétɛɛ â găkɛ ongoɗea te: «Ananía
caa! Eke nde Sɛtáni, angi ně ka mĕma akɔ[ɛ], na dema á Mĕma á Mokonga
ɓende? Nga, ɔsŏmi phaeka á ɓangɔa nde ɔtɔi ka ciko ndɔɔ. 4 Cɔ, mosá á
sombisa i, kátú akɔ? Mbusa á sombisa i, ɓangɔa i ɗákátú phɔtɔ akɔ? Cɔ,
nyɔngɔ sina nde ɗóangi gea ɓo? Kóndemi nkpa, ondemi ndiu Mokonga.»
5 Ka ɔka á nyɔngɔ ndɔ, Ananía áogua ka oɗo gbu! Áokuwa. Ɓakpa ɓáɔki
ye nyɔngɔ ndɔ, ɓáoɓanga phê. 6 Mbusa, ɓaganda ɓáɔbɛɗa mŏnda akɛ,
ɓáoɓoaga na bɔngɔ, ɓáoga oúmba.
7 Mbusa á mbenɔ ɓea mbenɔ isaɔ, nkakɛ áojua kanga á úba á nyɔngɔ
nde ɗángui munyakɛ. 8 Mpɔ Pétɛɛ áomúsia te: «Ómongoɗea, sungia á
ɓangɔa nde ɓɔtɔi ɓî ɗóɓosombisi oɗo nɛnu a tɔ unge?» Yɛ áoɓeekea:
«Eya, a tɔ ungɔ.» 9 Mpɔ Pétɛɛ â găkɛ ongoɗea te: «Ɓoɓeekeani ka jɔbisaga
á Mĕma á Mɔkɔta? Cɔ, ɔɔɓɔna ɓakpa nde ɓátoge omúmba munyakɔ,
ɓáungɔ ɓa k'iso á mpume. Ɓákogande phɔtɔ ně ɓo.» 10 Mɔngɔ moci,
áogua mosá akɛ gbu! Áokuwa. Ɓaganda ndɔ ɓáongia, ɓáondonda
n'aku. Ɓáokumba mŏnda akɛ, ɓâ goto oga oúmba ka mpɛphɛ índe á
munyakɛ. 11 Ka ɓondɔ, ɓatɔa ka kanisa ɓɔbu na ɓunde ɗáɓaɔki nyɔngɔ
ndɔ ɓáoɓanga phê.

[ɛ] **5.3** Ɔna Yoá 13.2.

Ɓateki ndea Yéso ɓági ketangaɔ

12 Ɓateki ndea Yéso ɗáɓaɔtɔtɔkisa ketangaɔ na mphangiɔ ásii sɔsɔɓɛ á
ɓakpa. Ɓaɓeeki ɗáɓaɛmbani dondanaga kimoci ka ntua ndea Moamɛ
Sɔlɔmɔ́nɔ. 13 Ɓundɔ ɗáɓákátú ɓaɓeeki, nna na kaɓɔ nde ɗáokinia
dondanaga na ɓɔ. Nanga ɓó, ɓakpa ɗáɓaǒbeba ɓaɓeeki phê. 14 Ɓakpa nde
ɗáɓaom'ɓeekea Mɔkɔta, ɓǒko na ɓake ɗáɓaǒyamea phê. 15 Ka nyɔngɔ á
kema bui nde ɗágeani, ɓakpa ɓáǒbika na ɓasambi na ɓébisi k'eka na ka
kɛsɛ ɓáǒbisa k'aphe, ɓáoseɓea gea, iii á Pɛ́tɛɛ égbukumiɛ mbenɔ nde
aophoɗa. 16 Usɛsɛ á ɓakpa á ka kenombe á ka mpɛphɛ á Yɛusaléma, ɓâ
phɔtɔ ǒbika na ɓasambi, na ɓatɔa kukuwa á ɓansombo, ɓáoama ka njaga
á ɓateki.

Ɓateki ndea Yéso ɓáotambaga

17 Mpɔ, ntoɓei-phɛa angbóngbó, na ɓunde ɗáɓatú kimoci na yɛ ande
gea te, ɓatɔa-k'ekombo ndea ɓaSadukáiɔ, ɓáoɓa na nsengo ka ɓateki na
kanea aɓɔ. 18 Ka ɓondɔ, ɓáǒdunga ɓateki, ɓáǒmakea ka mɛkakɔ angbo.
19 Kǐpha, malaeka ndea Mɔkɔta â ndiu oukuwa kǐo á mɛkakɔ, áǒjuanisa
ɓateki. Áǒgea te, 20 «Gǎni, k'endu á Mokonga, ɓɔ́ɔtɔ̌miɛ ɓakpa nyɔngɔ
á enda á kɛ̌kɛ.» 21 Ɓáoɓeekea. Mɔkɛsuɛ, ɓáongia k'endu á Mokonga,
ɓáophangiaga. Mbusa, ntoɓei-phɛa angbóngbó ndea ɓaYúda, kimoci
na ɓadakɛ, ɓáɔ̌ɔphana ɓagbɛga ɓɔbu ndea Isilaéli ka ntua á ngbó á
ɓɔphɛi. Mpɔ, ɓáɔ̌teka ɓakpa ka gǎ ɓɛɗa ɓateki. 22 Ɓundɔ ɓáge ɔ̌bɛɗa,
ɓákɛ̌dondɛ suɓi á mɛkakɔ. Ɓáoja, ɓáɔyɔnga ɓe, 23 «Ɓedondi kǐo á mɛkakɔ
na ɓáphati akpɛ, ɓaɓondigi na ɓáme k'ɔma á ɓɛɗanaga nɛbɔ mosá á
endu. Ɓî ɓeúku ye gǎkɛ kǐo, ɓɛ́kɛmɔ̌nɛ ka nkpa suɓi.» 24 Ɓî mɔkɔta á
ɓaɓondigi-endu á Mokonga na ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ɓáɔki tɔ nyɔngɔ
ndɔ, mĕma aɓɔ áɔ́kɔɓa phê. Ɓáoúsianaga nguungu aɓɔ te: «Nyɔngɔ
sina nde ĕgui ɓateki.» 25 Mpɔ, nkpa moci áobika, áǒngoɗea te: «Ɔkani
phɔ! Ɓakpa nde ɓotóomaki ka mɛkakɔ, ɓá k'endu á Mokonga, ɓáɔ̌phɛa
ɓakpa.»
26 Mbusa, mɔkɔta á ɓaɓondigi-endu á mɛkakɔ, áoga kimoci na
ɓabɛɗanigi nɛkɛ k'aphe á jisa á ɓateki. Ɓáɓĕdungi ɓokɛ-ɓokɛ, nyɔngɔ
nde ɗáɓaɓangi oyombɔ gea, ɓakpa ɓákĕmakeɛgɛmbɛ ɓabɛɗanigi ndɔ
ɛtɛ ka kusa aɓɔ. 27 Ɓáǒbika nĕ, ɓáǒbisa ka ntua angbo á ɓɔphɛi. Mpɔ,
ntoɓei-phɛa angbóngbó áǒúsia te, 28 «ɓékénoimisima akpɛ gea ɓɔ́kɔphê
ye k'ina á mogaa ndɔ? Cɔ, kɛ̌kɛ nde, ɓɔɛmbisi ye tɔ ɓɔphɛi nɛnu ka
Yɛusaléma bui, ɓokondi phɔtɔ, ɓóbisɛ mengombo á kukuwa akɛ ka mɔ̌
asu![g] .»

---

[g] **5.28** ɔna Mat 27.25.

29 Pɛ́tɛɛ, kimoci na ɓadakɛ ɓateki, ɓáǒsikisia te: «Akeni ɓɛ́mɔ̌kɛ
Mokonga, kɔ̌nyɛ́nya ɓakpa. 30 Mokonga, mmbe ɓatatasu ɓámbɛɗaneigi,
anjujukisi Yéso mmbɔ ɗóɓonkɔkɛigi gŭ á musalaba, ɓóomowa. 31 Yɛ
aámbé Mokonga anɗokomisi, áombisa nkɛkɛɔ á njaga akɛ á mŭku gea,
áɓɛ moamɛ na Namisi ndea ɓatɔa ka Isilaɛ́li gea, ɓákětiɛ tamɓea nɛɓɔ
na Mokonga áimɛ ɓojeɗe nɛɓɔ. 32 Ɓende phɔtɔ ɓaɗgimisi á nyɔngɔ ndɔ
buibui. Měma á Mokonga mmbe Mokonga ɗéophi ɓundɔ ɓáɔmɔ̌ka a
phɔtɔ ogea ɓó.»
33 Ɓî ɓatɔa ka ntua angbo á ɓɔphɛi ɗáɓaɔki ɓó, nyɔngɔ ndɔ áǒsumba
ka měma, ɓáokaɓa aphe á mowa ɓateki. 34 Mophaisáyɔ moci ɗátú gǎkɛ
sɔsɔɓɛ aɓɔ, mmbɔ ɓáɔmɔphana Gamaliɛ́li[h]. Ɗátú phɔtɔ mphangigi-ɛɔphi,
mmbe ɓakpa ɓɔbu ɗáɓátú ɔmɔɔka phê. Áoma, áɔmɛma gea ɓéjuanisɛ
ɓateki ka ntua angbo á ɓɔphɛi ka mbenɔ abɔa. 35 Mpɔ, áǒngoɗea te:
«ƁaIsilaɛ́li ɓaya, óengani anja na kema nde ɓoogea ɓogeɛ kaphɔa
ɓakpa ndee. 36 Nga, kanyɛ́nyimbɛ esa ásii, mogaa moci ɗásɛnɛki ina akɛ
Tɛúda. Yɛ, ɗáǒdokomisa gea, ande nkpa angbongbo, ɓakpa ɓea mia
gena (400) ɓáomɓea. Ɓakpa ɓuangbo ɓâ gǎkɛ omowa na ɓundɔ ɗáɓamɓî,
ɓáophanjekana ɓɔbu ko! Nyɔngɔ ndɔ áoɓa etiti.
37 Mbusa abɔa, Yúda ntɔa ka Galiláya áɔsɛnɛka ka matu á tanga á
ɓakpa, áǒɓotea ɓakpa, â phɔtɔ okuwa. Ɓunde ɗáɓamɓî ɓáophanjekana
ɓɔbu. 38 Nenóngoɗi gǎkɛ kěkɛ nde geae, ɗeketani nyɔngɔ á ɓakpa ndee
nga, aoɓá nyɔngɔ nɛɓɔ, n'ekuma nɛɓɔ n'ande á kokpa, aujukanande. 39 A
gǎkɛ oɓa n'atoki ka Mokonga, ɓɔ́kɔ́tɔkɛku na ɓotukatuki. Ɛngɛphani,
ɓokomanisɛmbɛ Mokonga.» Mbusa, ɓáoɓeekea nyɔngɔ ndea Gamaliɛ́li,
40 ɓáɔ̌ɔphana ɓateki, ɓáǒɓindisa. Ɓáǒimisia gea, ɓákayɔngɛmbɛ ye k'ina á
Yéso. Mpɔ, ɓáǒɗeketa. 41 Mbusa í, ɓateki ɓáojuana ka ntua angboá ɓɔphɛi
na maseye. Nga Mokonga ɗáɔni anja ɓétɛbɛɛgɛ na ɓátambɛgɛ k'ina á
Yéso. 42 Esa bui, k'endu ndea Mokonga na k'endu nɛɓɔ, ɗáɓákáɗeketi
goisaga na tɔ̌mia á Mbino Ánjá ndea Yéso Kiísito.

Ɓésɔmbu ɓakpa ngia á njaga iɓɛ (7) ka enga á ɓateki ndea Yéso

6 1 Mbenɔ nde ɓagoigi ndea Yéso ɗáɓaɓiki phê, ɓaYúda ɓundɔ
ɓáɔyɔnga kiGiíki ɓáǒngɔngɔnɛaga phê ɓadaɓɔ ɓundɔ ɗáɓaɔyɔnga
kiƐbulanía. Nga ɓɔ, ɗáɓaǒɓosea ɓake á k'ekusa ndea ɓunde ɗáɓaɔyɔnga
kiGiíki mbenɔ égabɔ. 2 Ka ɓondɔ, ɓateki ndea Yéso nkama moci na
iɓɛ (12),ɓáǒdondanisa ɓagoigi ɓɔbu, ɓáoge te: «Kakeni ɓeɗeketɛ phɛa á
ɓakpa nyɔngɔ á Mokonga, ɓéikiɛ ndiu gaba á eea. 3 Cɔ ɓaya, ɔ́sɔmbɔani
ɓakpa ngia á njaga iɓɛ (7) sɔsɔɓɛ anu, ɓunde ɓá na tamɓea ánjá, ɓátumi
na Měma á Mokonga na ɓá na kɔɓɔɔngɛ, ɓébisɛ k'ekuma á egabɔ.

[h] **5.34** Gamaliɛ́li ɗátú ka ɓagoisigi nde ɗáombi phê. Dátú phɔtɔ ka ɓatɔa ka ntua ángbó á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda. Pɔ́lɔ ɗágoigi gǎkɛ ka njaga akɛ.

4 Ɓesu gǎkɛ, ɓeikande nɛsu k'ekuma á ɛmɛmi na phɛa á ɓakpa nyɔngɔ á
Mokonga.»
5 Nyɔngɔ ndɔ áǎɓɔngɛa ɓakpa ɓɔbu. Mpɔ ɓáǎsɔmbɔa ɓakpa ndee:
Sɛtɛpháno, mmbɔ ɗátúmi na ɓeekea ásii, phɔtɔ na Měma á Mokonga,
Philípɔ, Pɔɔkɔ́ɔ, Nikanɔ́a, Timɔ́ni, Paaména, Nikɔláɔ ntɔa ka Antiɔkía,
mmbɔ ɗáɓeeki esomba ndea ɓaYúda. 6 Ɓáǒbisa mosá á ɓateki, ɓateki
ɓáǒbisia njaga, ɓáɔmɛma Mokonga ka nyɔngɔ aɓɔ.
7 Mpɔ, nyɔngɔ á Mokonga áɔɛmba phê, ɓagoigi ɓáoɓika phê ka
Yɛusaléma. Ɓatoɓei-phɛa ɓásii ɓâ phɔtɔ omɓeekea Yéso.

Ɓándungi nengi kanisa Sɛtɛpháno

8 Cɔ Sɛtɛpháno, mmbɔ ɗátúmi na ɓonjánja á ekondi ndea Mokonga
na ɓukpɛkpɛ nɛkɛ, ɗátúogea ketangaɔ ángbó na mphangiɔ sɔsɔɓɛ á
ɓakpa. 9 Ɓakpa ɓuangbo ɗáɓatú ka ɓatɔa k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda,
nnde ɗáɓaɔɔphana «Ɓakɔɓɛ na ɓekoɗî.» Ɓakpa ndɔ ɗáɓatoki na Kuénɛ
na Alɛsanduía. Ɓuangbo ɗáɓatoki na Kilikía na Asía. Cɔ, ɓakpa ndɔ
ɓáokpanga pua na Sɛtɛpháno. 10 Ɗáɓákántɔki gǎkɛ ka nyɔngɔ á ɓî
ɗáɔyɔnga na kɔɓɔngɛ nde Měma á Mokonga ɗámophi.
11 Ka ɓondɔ, ɓáǒpha ɓakpa ɓangɔa gea, ɓáyɔngɛ ɓe: «Ɓɛmɔ̌ki nkpa nde
n'aombóma Mósa na Mokonga[i] !» 12 Ɓakpa ndɔ ɓáǎsɔia ɓakpa, ɓagbɛga
na ɓaphangigi-ɛɔphi. Ɓɔ, ɓáondunga Sɛtɛpháno, ɓáombika ně mosá á
ntua angbó á ɓɔphɛi. 13 Bâ phɔtɔ ǒbika na ɓatɔngi á mbɛa. Ɓɔ, ɓáogea
te: «Mogaa nde nn'aoɗeketa yɔnga ájeɗe gǔ á endu á Mokonga, n'ɛɔphi
nɛsu. 14 Nga, ɗéɓɛmɔ̌ki n'aɔyɔnga gea, Yéso ɓa Najaléti angbɔande endu
ndea Mokonga, áogaia asii nde Mósa ɗásophi.» 15 Mpɔ, ɓakpa ɓɔbu
ɓunde ɗáɓadondanigi wa, ɓáontumia Sɛtɛpháno n'iso, ɓáɔɔna keongi akɛ
n'akengi keongi á malaeka.

Sɛtɛpháno abɛɗî ɓoabi suɓi á ntua ángbó á ɓɔphɛi

7 1 Ntoɓei-phɛa angbóngbó áomúsia Sɛtɛpháno te: «Nyɔngɔ nde
ɓakpa ɓánɔ́tɔngi ně ande á ɗoni?» 2 Sɛtɛpháno áǒsikisia ɓe: «Ɓabɛ
na ɓana-ayi, ɔkani phɔ! Mokonga, mɛna-ɓoombia ɗánkiɗianei tatasu
Abalaámu n'aphɔ́tɔ ka nji á Mɛsɔpɔtamía, na káikimbɛ ka kenombe á
Aláni. 3 Aongoɗea: «Toka k'ekombo nɛkɔ na ka nji nɛkɔ. Ógɛ ka nji nde
nekophangiande.»
4 Mpɔ, Abalaámu áoɓoa ekombo nɛkɛ, áotoka ka nji nɛkɛ á Kaadéa,
áoga oika ka Aláni. Kó, mbusa á kukuwa á abakɛ, Mokonga áontoisa,
áombikisa ka nji nde ɓoiki kau kěkɛnde. 5 Mokonga ɗákámophi tanda
miki á ɔma ka ɓisa ecinji ka nji ndɔ ka gea áɓɛ ɓotukɔ nɛkɛ, â ndiu

---

[i] **6.11** Ɔna Mat 26.59-61; Mál 14.55-58.

ɔmɔkɔa gea, amophande nji ndɔ buibui, yɛ na ɓasuko akɛ mbusa akɛ.
Wandɔ, Abalaámu ɗákámɓɔkɔtimbɛ gǎkɛ miki mmbe atɔande ɓotukɔ
nɛkɛ.
6 Cɔ, Mokonga ɗángoɗi Abalaáma ka Kanána te: «Ɓasuko akɔ ɓáikande
phɔ́ ka nji nɛngbo ɓea ɓakɛni. Wa, ɓáegaiande ɓɔ ɓakɔɓɛ. Ɓatɔa ka
nji ndɔ ɓáetambisagande ájeɗe phê ka ɓasaga mia gena (400). 7 Ka
ɓondɔ, ɓatɔa ka nji ɓunde ɓáegaiande ɓakpa nɛmɔ ɓakɔɓɛ, netenande
nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ. Mbusa, néǒtokisa ɓakpa nɛmɔ ka nji ndɔ, ɓáoga
omoɗokomisa k'ɔma nde ɓokau k'esande[j] .» 8 Mpɔ Mokonga áɔɔnga
konsamba na Abalaámu. Cina á konsamba ndɔ áoɓá gwa á ganja.
Mpɔ, áombisia njaga, Abalaámu áɔmɓɔkɔta Isáka. Mbusa á pɔsɔ moci,
Abalaámu áongusa Isáka ganja. Isáka amɔti ye gǎkɛ, áɔmɓɔkɔta Yakɔ́ɓɔ,
áongusa ganja. Yakɔ́ɓɔ â phɔtɔ ogea ɓó ka ɓaniki nɛkɛ nkama na
ɓaɓɛ (12)[k] .»
9 «Ka ɓatataɓɔ, moci ɗátú Yɔséphu. Ɓamuna-amakɛ nkama na
moci (11), ɓáoɓa na nsengo gǔ akɛ. Ka ɓondɔ, ɓáonsombisa, áoɓa nkɔɓɛ
na Mísii. Nanga ɓo, Mokonga áoɓa kimoci na yɛ. 10 Áontokisa ka tambaga
ndɔ, áomopha kɔɓɔngɛ na ɓonjánja á ekondi ndea Mokonga gea te,
Phaláɔ, moamɛ á Mísii, áombisa mɔkɔta gǔ á Mísii n'endu nɛkɛ.»
11 «Cɔ, monganya angbó phê áogua ka Mísii bui na Kanána. Ɓakpa
ɓáotambaga phê, ɓatatasu phɔtɔ ɓákaɓɛ n'eea.» 12 Ɓî Yakɔ́ɓɔ ɗáɔki ye gea
eea ana Mísii, áǒteka ɓatatasu mɔngɔ á ko imoci kó. 13 Ka mɔngɔ á ko iɓɛ,
Yɔséphu áǒngoɗisaga na ɓana-amakɛ. Mpɔ Phaláɔ áoúba cina á ekombo
ndea Yɔséphu. 14 Mpɔ, Yɔséphu áǒteka ɓana-amakɛ k'aphe á ɔphana á
abakɛ Yakɔ́ɓɔ n'ekombo nɛkɛ bui. Ɗáɓatú ɓakpa nkama ngia á njaga iɓɛ
na ɓɔku (75). 15 Ka ɓondɔ, Yakɔ́ɓɔ, n'ekombo nɛkɛ bui, ɓáoga na Mísii.
Kó, yɛ na ɓatatasu ɓunɛngbo ɓáosía. 16 Ɓáokumbaga mǒnda aɓɔ ka gǎ nĕ
na Sɛkɛ́mu á ka Kanána. Wa, ɓáoúmbaga ka ngbangbata nde Abalaámu
ɗásombi na ɓangɔa mɔtɛ á ɓana-Ɛmɔ́a[l] .
17 «Bíbí á tɔtɔkɛana á mɔkɔ ndea Mokonga ka Abalaámu, ɓatatasu
ɓáoɓika phê ka Mísii. 18 Mpɔ, moamɛ nɛngbo áoya nji á Mísii, kaɓɛ
ye oúba ekombo ndea Yɔséphu. 19 Aǒdemaga ɓatatasu, áǒgeea ájeɗe,
áǒsosea gea, ɓáesagɛ ɓambɛnjɛ, ɓásiɛ[m]. 20 Ka matu ndɔ, Mósa â gǎkɛ

---

[j] **7.7** ka miki á nyɔngɔ á ko 2-7, Ɔna Nkpangeɔ 12.1; 11.31;12.4, 12.7; 13.15,15.18;17.8. miki á nyɔngɔ á ko 6-7. Ɔna Nkp 15.13-14; Juá 3.12.

[k] **7.8** Ɔna Nkp 17.10-14;21.4.

[l] **7.16** Ka miki á nyɔngɔ á 9-16 ɔna Nkp 37.11,28; 39.2,21. miki á nyɔngɔ 10. Ɔna Nkp 41.39-41. mika á nyɔngɔ 11. Ɔna Nkp 41.57; 42.1-2. miki á nyɔngɔ 13. Ɔna Nkp 45.1,16. Miki á nyɔngɔ 14. Ɔna Nkp 45.9-10, 17-18. Ka nyɔngɔ á ɓakpa nkama gia á njaga iɓɛ na ɓɔku, ɔna Nkp 46.27. Miki á nyɔngɔ 15. Ɔna Nkp 46.1-7; 49.33. Miki á nyɔngɔ 16. Ɔna Nkpa 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Yɔs 24.32.

[m] **7.19** Ɔna Juá 1.7-8; 1.10-11,22.

ɔɓɔkɔtɛana. Ɗátú miki anjánjá phɛ̂. Mokonga áonkonda. Ɓaɓɔkɔti[n] akɛ ɓáɔmmɔtisa k'endu nɛɓɔ ɓasonge ɓasaɔ. 21 Mbenɔ nde ɓaɓɔkɔti akɛ ɗáɓanɗeketi ye, nseka ndea Phaláɔ áɔmɔ̌na, áɔmbɛɗa, áɔmmɔtisa ɓea anakɛ[o]. 22 Báomúbisa Mósa kɔɓɔngɛ buibui ndea ɓaMísii. Áoɓa mɔ̌ko akpɛkpɛ ka ɓoabia nɛkɛ n'ekuma nɛkɛ.

23 Mbenɔ nde Mósa ɗátú na ɓasaga nkama gena (40), áosuia gă á ɛnjia á ɓana-amakɛ ɓaIsilaɛ́li. 24 Akiɗi ye mɔtɛ aɓɔ, áɔmɔɔna muna-amakɛ moci na ntɔa-Mísii n'aontambisaga. Aɔni ye ɓo, áogisia nyɔngɔ á muna-amakɛ, áɔmɓɛta ntɔa ka Mísii ndɔ áokua. 25 Wa, áoúba te, ɓana-amakɛ ɓaIsilaɛ́li ɓámɔ̌nande na sesea akɛ ɓea namisi nɛɓɔ mmbe Mokonga anteki. Ɓɔ, ɓákáengekisɛ gă̌kɛ nyɔngɔ ndɔɔ. 26 Mama í, Mósa áɔ̌donda ɓaIsilaɛ́li ɓaɓɛ na ɓáomana, áogea éunɛ. Aɔ̌ngoɗeae: «Ɓaya, ɓókó phɔ́ ɓatɔ á ekita? Eke nde ɓootambisanaga kau?» 27 Kaɓɔ moci mmbe ɗáonjakaɗisaga dakɛ, áontiɓa Mósa, áongea ɓe: «Moko, ani mmbe akophi kɔkɔta á tena á nyɔngɔ nɛsu? 28 Oma ogea, ómomoɛ ɓíndɔ omowema ntɔa-ka-Mísii ndɔ nă̌ma?» 29 Ɓî Mósa aɔki ye ɓo, áotea, áoga oika na Midiáni ka nji á ɓakɛni. Kó, áɔ̌ɓɔkɔta ɓaniki ɓaɓɛ[ɔ].

30 «Ɓî, saga nkama gena (40) anyɛ́nyi ye gă̌kɛ, Mósa áoɓa bíbí á mamba Sinái. Wa, áɔɔna esasa n'aɔ̌toɓoaga, malaeka n'asuɓi á ɛɛmbɛ á nsa ndɔ. 31 Ka ɔna í, Mósa áotangaaga, áɔsɛkɛɗa bíbí á nsa ndɔ ka gea áengekisɛ.Wa, áɔɔka ɛsɔ á Mɔkɔta n'aogea ɓe: 32 «Eme aámbé nende Mokonga, mmbe ɓatatakɔ Abalaámu, Isáka na Yakɔ́ɓɔ ɗáɓambɛɗaneigi.» Nyama á Mósa áɔɛkana na kɔɓɔɓɔkɔ, katɔkɛ ye tanda ɛnjia á kuɓei. 33 Mpɔ, Mɔkɔta áongoɗea: «Phuia ɓiato nɛkɔ, ka nyɔngɔ nde ɓî omamege, ande ɔma á kanga ɓojeɗe. 34 Cɔ, nɛɔni ye tɔ tambisaga á ɓakpa nɛmɔ ka Mísii. Nɛɔki phɔtɔ ngamɔ nɛɓɔ. Nekii gă̌kɛ ka mokonda, k'aphe á phuia aɓɔ ka kɔkɔɓɛ. Cɔ ɓika, neokoteka kɛ̌kɛ nde na Mísii[p].›

35 «Cɔ, Mósa aámbɔ ɓaIsilaɛ́li ɗáɓan'ye na gea akɛ te, ‹Ani mmbe akophi kɔkɔta á tena á nyɔngɔ?› Mokonga ɗánteki ka gea áɓɛ moamɛ na namisi nɛɓɔ, malaeka nde ɗátú suɓi á ɛɛmbɛ á esasa ndɔ, yɛ aámbé ɗátú onenga. 36 Mósa phɔtɔ aámbé ɗáetokisi ɓaIsilaɛ́li ka Mísii, ɗáetoisi n'aɔtɔtɔkisa ketangaɔ na mphangiɔ ka Mísii na k'Oɓenge á otaneaga. Â phɔtɔ ogea ɓó ka nkanda, ka ɓasaga nkama gena (40)[s]. 37 A phɔtɔ Mósa mmbɔ ɗéngoɗi ɓaIsilaɛ́li nyɔngɔ gea: ‹Mokonga anjuanisande mɔtu-nyɔngɔ ɓea eme. Aɓande k'ekombo[t] nɛnu.› 38 A phɔtɔ aámbɔ ɗédondanisigi ɓaIsilaɛ́li ka

---

[n] **7.20** Ɔna Juá 2.2.

[o] **7.21** Ɔna Juá 2.3-10.

[ɔ] **7.29** Ɔna Juá 2.11-15,21-22; 18.3-4.

[p] **7.34** Ɔna juá 3.1-10.

[s] **7.36** Ɔna Juá 2.14; 7.3;14.21; Mɔɔ 14.33.

[t] **7.37** Ɔna Tɔl 18.15,18.

nkanda. Ɗáiki na ɓatatasu, phɔtɔ na malaeka, mmbɔ ɗáyɔngi na yɛ ka
mamba Sinái. Yɛ aámbé ɗá phɔ́ ɔɔka mbino á endisa, mpɔ áɔsɔtɔnganisia
u[u].»
39 Ɓatatasu ɓákakondɛ gǎkɛ ɔka á mbino nde Mósa ɗáɔki. Ɓáɔnkpɛmɛa,
ɓâ tɔ okonda sikianaga na Mísii. 40 Ɓáongoɗea ntoɓei-phɛa Alɔ́ni te:
‹Bɔngisiaga k'asu iii á ɓamokonga á mbɛa ɓunde ɓásɔmɛɛande mosá.
Nga Mósa, mmbɔ ɗásotokisi na Mísii, ɓékéoúba nyɔngɔ sina nde angui.›
41 Mpɔ, ɓáɔsɛka iii á ɓamokonga á mbɛa, nnde akengeani na miki á
ngɔmbɛ. Ɓáotoɓea phɛa mosá i, ɓáoɓá k'ekai ángbó, ka ɔna ekuma
á ka njaga aɓɔ[y]. 42 Mokonga aɔni ye ɓó, áǒmakea ɓaIsilaéli ngɔngɔ.
Aǒɗeketea gea, ɓángiɛ k'esomba á ɓasɛɛngɔa, ɓíndɔ ɓáɗundu ka ɓuku á
ɓaɔtu-nyɔngɔ gea,
‹BaIsilaéli ɓaya, ande ka phɔani
aunge ɗóɓotoɓu nyama á phɛa na phɛa nɛngbo
ka saga nkama gena (40) nde ɗóɓotú ka nkanda?
43 Ɗóɓokumbigi ndiu ɛma ndea mɔkɔta á na koba Mɔlɛki.
Ɓô phɔtɔ ogea ɓó na iii á sɛɛngɔa á mokonga á mbɛa, Lɛpháni. Bɔ́ɔsɛka
iii aɓɔ ka ɗokomisa aɓɔ.
Ka ɓondɔ, nenótoisande ɗanga kɔnyɛ́nya Babilɔ́ni[a].›
44 «Cɔ, ka nkanda ndɔ, ɓatatasu ɗáɓatú na ɛma nde ɗáɓabisi gáɔ
nde ɓáɗundu nyɔngɔ á konsamba nde Mokonga ɗáɔngani na ɓɔ. Ɛma
ndɔ, ɗáɓaɓɔngisigi ɓíndɔ Mokonga ɗámɔkusigi Mósa na phangia akɛ
kaengekɔ í. 45 Ɛma ndɔ aunge ɓatatasu ɗáɓaoɗeketeanaga k'ɛɓɔkɔti ndea
mbusa, na ka ɓî ɗáɓangi ně ka nji á mɔkɔ nnde ɗáɓadungi na Yɔsúa
aámbé aemamei. Mokonga áoɓeaga ekuna bui mosá aɓɔ ka nji ndɔ.
Ɛma ndea Mokonga áoika kó na ka ɓî kɔkɔta á Daúdi[b] ɗáju. 46 Daúdi
áoɓá na ɓonjánja á ekondi ndea Mokonga na ka ɓî ɗámɛmi Mokonga
nde ɓa Yakɔ́ɓɔ gea, yɛ Daúdi á mphɛkɛɛ endu[c]. 47 Sɔlɔmɔ́nɔ mpɛnɛ á
Daúdi, aámbé ɗámphɛkɛi ye tɔ ɔma á ɓuiki kau. 48 Ande gea te, Mokonga
mmbe ana kɔkɔta bui, nn'aoika ɗoni k'endu ɓakpa na ɓáphɛki, ɓíndɔ
mɔtu-nyɔngɔ ɗáyɔngi,
49 ‹Mokonga agie: Ego ande kankaanga nɛmɔ á koɓoamɛ.
Mokonda, ande ɔma á ɓisa á ecinji ani.
Cɔ, endu sina nde ɓɔmɔphɛkɛande? Ɔma sina nde neumbiande?
50 Kéconji kema á ka mokonda buibui ka njaga ani[d]?›

---

[u] **7.38** Ɔna Juá 19.1-20; Tɔl 5.1-33.
[y] **7.41** Ɔna Mɔɔ 14.3; Juá 32.2-6.
[a] **7.43** Ɔna Amɔ 5.25-27.
[b] **7.45** Ɔna Juá 25.9,40; Yɔs 3.14-17.
[c] **7.46** Ɔna 2Sam 7.1-16; 1Nyɔ 17.1-14.
[d] **7.50** Ɔna Isa 66.1-2.

51 «Cɔ, ɓenu ɓatɔa-mɔ̌ akpɛ nde ca! Ɓawó á ka mĕma na ɓaɗaki-kecue
nde ca! Esa bui ɓoopua na Mĕma á Mokonga ɓíndɔ ɓatatanu ɗáɓatú
ogea. 52 Ka ɓaɔtu-nyɔngɔ sina nde ɓatatanu ɗáɓákántambisigi? Eya,
ɗáɓĕme ɓundɔ ɗáɓaɔtu kiɗia á mbɛɗanigi nɛkɛ, Ntɔa- koɗoni. Ɓenu
găkɛ, ɓɔ́ɔntɔnga, ɓóommoa[e]. 53 Ɓenu phɔtɔ, ɗɔ́ɓɔtɔi nyɔngɔ á ɛɔphi, nnde
ɓamalaeka[ɛ] ɗáɓanoophi, ɓókóɓɛɛ.»

Ɓámowe Sɛtɛpháno

54 ƁaYúda, ɓunde ɗáɓatú ka ntua, ɓî ɓáɔki ye ɓó, ɓáonkokea Sɛtɛpháno
minyɔ na ɓɛɛa akɛ phê. 55 Sɛtɛpháno â găkɛ otuma na Mĕma á Mokonga,
áoenga na koba, áɔɔna ɓoombia ndea Mokonga, Yéso n'amamege ka
njaga á mŭku akɛ. 56 Áɔyɔnga te: «Ɔmɔɔkani! Nɛɔni koba n'akoɗokani,
Muna-Nkpa, n'amamege ka njaga á mŭku á Mokonga.»
57 Wa, ɓakɔta á ka ntua á ɓɔphɛi ángbó ndea ɓaYúda ɓáokoga akpɛ na
ɓáɗakigi kecue aɓɔ na ɓɔbu ɓáombutukia Sɛtɛpháno, 58 ɓáonga nĕ ɓâ
á kenombe. Mpɔ, ɓáomowa ka makeaga akɛ ɛtɛ ka mɔ̌. Ɓaɗigimisi á
nyɔngɔ ndɔ ɓáɔbɛɗa bɔngɔ nɛɓɔ, ɓáobisa ka njaga á moganda moci,
ina akɛ Saúlɔ. 59 Na ɓá phɔ́tɔ ɔmɓɛta Sɛtɛpháno n'ɛtɛ, yɛ áɔmɛma gea te:
«Mɔkɔta Yéso, ɓɛɗa mĕma ani!» 60 Mpɔ, áogbuka muanku, áokoga akpɛ
phê, áogea: «Mɔkɔta Yéso, kóbisɛmbɛ nyɔngɔ á ɓojeɗe[g] nɛɓɔ ka mĕma.»
Mbusa á yɔnga akɛ ɓondɔ, áokua.

8

1 Cɔ, Saúlɔ ɗáɓeeki mowa á Sɛtɛpháno.

Saúlɔ aotambisaga kanisa

Esa ndɔ tɔ, ɓaYúda ɓáokpanga tambisaga á kanisa á ka Yɛusalɛ́ma
akpɛ. Ka ɓondɔ, ɓaɓeeki ɓɔbu ɓáophanjekana ka nji á Yudɛ́a na Samalía.
Ɓateki ɓaunge ɓâ tɔ ojiga ka Yɛusalɛ́ma. 2 Ɓakpa nde ɓáomɓanga
Mokonga ɗáɓabɛɗi mŏnda á Sɛtɛpháno, ɓáoúmba. Ɓáobisa kekusa ángbó
ka nyɔngɔ á kukuwa akɛ. 3 Saúlɔ găkɛ, áokaɓa tindisa á ɓatɔa-kanisa.
Áongia endu k'endu, áŏdunga ɓŏko na ɓake, áŏmakea ka mɛkakɔ.

Philípɔ aɔtɔmiaga Mbino Ánjá ka Samalía

4 Ɓaɓeeki ɓunde ɗáɓaphanjekani, ɗáɓage na ɓáɔtɔmiaga Mbino Ánjá.
5 Philípɔ â phɔtɔ oga ka kenombe moci á Samalía, áɔ̌phɛa ɓatɔa ka
kenombe ndɔ nyɔngɔ á Kiísito. 6 Ɓî usɛsɛ á ɓakpa ɗáɓáɔɔka nyɔngɔ nde
Philípɔ ɗáɔyɔnga na ɔna á ketangaɔ nde ɗáɔtɔtɔkisa, ɓɔbu ɓáobisa mĕma
aɓɔ ka ɓɔphɛi ndɔɔ. 7 Nga, ɓansombo ɓásii ɗáɓaojuana suɓi á ɓasambi na

---

[e] **7.52** Ɔna Isa 63.10; 2Nyɔ 36.16; Mat 23.31.

[ɛ] **7.53** Ɔna ɓaG 3.19; ɓaƐ 2.2.

[g] **7.60** Ɔna Lók 23.34.

ɓáokoga akpɛ. Ɓatɔa-kukuwa á phɛpha na ɓaɗɔti ɓásii ɓâ phɔtɔ oama.
8 Ka nyɔngɔ á ɓoamia ndɔ, ɓakpa ɓáoɓá na maseye phê ka kenombe ndɔɔ.
9 Nkpa moci ɗáiki kala ka kenombe ndɔ á ka Samalía, ina akɛ
Simɔ́ni. Ɗátú nkume, yɛ ɗáɔtɔtɔkisa ketangaɔ nnde ɓatɔa ka Samalía
ɗáɓaotangaaga. Ɗáõbeba gea, ande nkpa angbóngbó phê. 10 Ɓakpa ɓɔbu,
kpangá ka ɓaniki na ɓakpɛga, ɗáɓáɔmɔɔka ɓîbíbí. Ɗáɓáogea: «Mogaa
nde ande ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga.» Mmbe ɓáɔmɔphana «Ɓukpɛkpɛ
ángbó.» 11 Ɓakpa ɓásii ɗáɓáɔmɔɔka ɓîbíbí nga, kpanga á kala, ɓakpa
ɗáɓátúotangaaga iɓoki nɛkɛ. 12 Ɓî ɓake na ɓõko ɓáɓeeki gǎkɛ Mbino
Ánjá nde Philípɔ ɗáɔtɔmiaga á koɓoamɛ ndea Mokonga na nnde á
Yéso Kiísito, ɓáõɓatisa. 13 Simɔ́ni phɔtɔ áoɓeekea sasakɛ, ɓáomɓatisa.
Áonɗakatea Philípɔ, áɔɔna mphangiɔ na ketangaɔ nde ageani ka njaga
akɛ, áotangaaga phê.
14 Ɓî ɓateki á ka Yɛusaléma ɓáɔki ye gea ɓatɔa ka Samalía ɓáɓeeki
nyɔngɔ á Mokonga, ɓáõtekea Pétɛɛ na Yoáni. 15 Ɓî ɓáju ye kó, ɓáɔmɛma
Mokonga ka phɔa ɓaɓeeki gea, ɓáɓɛ na Měma á Mokonga. 16 Nga, nna
na kaɓɔ nde Měma á Mokonga ɗádidi gǎkɛ gŭ akɛ, ɗáɓěɓatisi tɔ k'ina
á Mɔkɔta Yéso. 17 Pétɛɛ na Yoáni ɗáɓabisi njaga gŭ aɓɔ, mpɔ ɓáoɓá na
Měma á Mokonga.
18 Cɔ, ɓî Simɔ́ni aɔni ye gea, Měma á Mokonga adidi gŭ á ɓaɓeeki nga,
ɓateki ɓébisii njaga, áõbikia ɓateki na ɓangɔa áõgea ɓe: 19 «Ómopani
phɔtɔ ɓukpɛkpɛ ndee, ka gea te, mbenɔ nde nębisiande ɓakpa njaga,
nkpa na nkpa áɓɛ na Měma á Mokonga.» 20 Pétɛɛ áonsikisia te: «Ámbé
oɓungigi phɔ, ɔɓɛ na ɓangɔa nɛkɔ, ka nyɔngɔ nde, okanisi tɔá á egabɔ
ndea Mokonga ka somba í na ɓangɔa. 21 Kóna ka nyɔngɔ wani phɔtɔ
n'ebigɔ wani. Nga, kanisia akɔ nna ánjá mosá á Mokonga. 22 Cɔ, kětia
phɔ tamɓea akɔ ájeɗe, ɔ́mɛmɛ Mɔkɔta. Kăsi, aimande kanisia nɛkɔ ndɔ
aájeɗe. 23 Nga, nɛɔni gea měma akoindi phê. Onde phɔtɔ nkɔɓɛ á ɓojeɗe.»
24 Simɔ́ni áonsikisia Pétɛɛ na Yoáni te: «Mɛmani Mɔkɔta sasa anu ka
phɔani gea, ɓojeɗe ndɔ ɓɔmɔyɔngɛi, kau kaɓɛ́mbɛ gŭ ani.»
25 Cɔ, ɓateki ɓaɓɛ ndɔ ɓágɔɓi ye tŏmiaga na phɛa á nyɔngɔ á Mɔkɔta,
ɓáosikianaga, ɓáoga na Yɛusaléma. Na ɓá phɔ́tɔ k'aphe, ɓáɔtɔmiaga
Mbino Ánjá ndea Mokonga ka nji ásii á ka Samalía.

Philípɔ na mbɛɗanigi angbóngbó á ka Ɛtiɔpía

26 Esa moci, malaeka ndea Mɔkɔta áongoɗea Philípɔ: «Má, ógɛ k'aphe
nci á kusi k'aphe nde adidi ka toka na Yɛusaléma ka gă na Gája. Aphe
ndɔ ande nkanda.» 27 Philípɔ áoma na gă. N'aphɔ́tɔ k'aphe, ntɔa ka Ɛtiɔpía
moci mbɛɗanigi angbóngbó mmbe ɓántóngu áonkiɗianea. Yɛ, aámbe
ɗátú nambi á ɓangɔa ndea moamɛ nke, mmbe á ka Ɛtiɔpía. Nkpa ndɔ
ɗákiɗi na Yɛusaléma k'aphe á beba á Mokonga. 28 Ka ja akɛ gǎkɛ mɔtɛkɛ,

ɗáiki ka kamiɔ nde mponda ɗáoɓotaga, n'aotanga suɓi á ɓuku ndea mɔtu-nyɔngɔ Isáya.
29 Cɔ, Měma á Mokonga áongea Philípɔ te: «Sɛkɛɗa ka mpɛphɛ á kamiɔ
ndɔ.» 30 Philípɔ áokamisaga sɛkɛɗa ka mpɛphɛ á kamiɔ, áɔmɔɔka ntɔa ka
Ɛtiɔpía ndɔ n'aotanga suɓi á ɓuku ndea mɔtu-nyɔngɔ Isáya. Aomúsia
te: «Oengekisi nyɔngɔ ndɔ ootanga ndɔ?» 31 Nkpa ndɔ áonsikisia te:
«Neengekisande ɓó na kéna nkpa nde aomophangiaga?» Áomophana
Philípɔ, ákambeɛ ka kamiɔ, áikɛ na yɛ. 32 Nkpa ndɔ ɗátú otanga k'ɔma
nde ɓáɗundu ɓe:
Ɗátú ɓea mɔgɔgɔ mmbe ɓáogaontena,
áɔkɔɓa ɓea muna-mɔgɔgɔ mosá á nkpa nde aonkangaɗua.
Kayɔngɛ gǎkɛ ka kema.
33 ɗědidisi, ɓáotena nyɔngɔ nɛkɛ kanga koɗoni.
Cɔ, ani mmbe atɔmiagaeka mbino á ɛ́ɓɔkɔti nɛkɛ?
Nga, ɗáɓamphui ka mokonda[h] .»
34 Cɔ, mbɛɗanigi angbóngbó ndɔ áomúsia Philípɔ te: «Ka ɗenge-ɗenge,
ómongoɗea phɔ́, mɔtu-nyɔngɔ nde ayɔngi gŭ á nkpa sina? Ka phɔa akɛ
sasa akɛ? Ka phɔa nkpa ɓaangbo?» 35 Mpɔ, Philípɔ áokpanga tɔ̌mia akɛ
Mbino Ánjá ndea Yéso, n'akpangi n'ɔma nde nkpa ndɔ ɗáotanga.
36 Ɓáotutuisa tamba nɛɓɔ, ɓáokiɗia k'ɔma nde ɗátú na iɓo. Mbɛɗanigi
angbóngbó ndɔ â gǎkɛ ongea te: «Cɔ, iɓo ungee, ekende aomoimisia
oɓatisɔ?» [37 Philípɔ áongea: «Kaɓɛ n'oɓeeki ka měma akɔ bui, ɓáɔtɔka
na ɓákoɓatisi.» Mpɔ nkpa ndɔ áonjisia: «Neɓeeki gea te Yéso Kiísito
ande Muna Mokonga.»] 38 Mpɔ, mbɛɗanigi angbóngbó ndɔ áomamisisa
kamiɔ, ɓɔbu ɓáodida k'iɓo, Philípɔ áomɓatisa. 39 Ɓî ɓájabi, Měma á
Mɔkɔta áɔnsɔmɛa Philípɔ. Mbɛɗanigi angbóngbó ndɔ kamɔ̌nɛ ye. Â gǎkɛ
otutuisa tamba nɛkɛ n'ana maseye. 40 Mbusa, Philípɔ áɔsɛnɛka ka Ajɔ́tɔ[i] ,
áɔtɔmiaga Mbino Ánjá k'ɔma bui, na ka ɓî ɗáju na Kaisalía.

Saúlɔ amɓeeki Yéso

9 1 Ka matu ndɔ, Saúlɔ ɗásui ɓangisa na mowa á ɓagoigi ndea Mɔkɔta.
Aɔngɛndɛa ntoɓei-phɛa angbóngbó 2 áɔmmɛma ɓaoɓa á ngia í ně
k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda á ka Damasíki, ka gea, aoɓá nědondi ɓǒko
na ɓake, ɓunde ɓáotamba k'aphe ndea Yéso[j] , édungɛ, éɓoɛgɛ, égɛ n'aɓɔ
na Yɛusaléma.
3 N'a phɔ́tɔ k'aphe bíbí á nji ndɔ, mɔngɔ moci owanga áotoka na koba,
áonkomba, njuaa! 4 Saúlɔ áogua ka oɗo gbu! áɔɔka ɛsɔ n'aongea: «Saúlɔ,
Saúlɔ, eke nde oomotambisaga kau ně?» 5 Yɛ áomúsia te: «Mɔkɔta, onde

[h] **8.33** Ɔna Isa 53.7-8.
[i] **8.40** Ɔna 1Sam 5.1-7.
[j] **9.2** Ɔna Isa 30.21; Jab 27.11.

ani?» Mɔkɔta áonsikisia te: «Nende Yéso, mmbɔ oontambisaga. 6 Cɔ, má,
ógɛ ka kenombe á Damasíki. Kó, ɓáongoɗeande kema nde akeni ógeɛ u.»
7 Ɓakpa ɓunde ɗáɓatambi na Saúlɔ, ɓáomama, ɓáodeeɓa, ɓáoɓanga
phê. Ɗáɓaɔki ɛsɔ, ɓákamɔɔnɛ gǎkɛ nkpa. 8 Cɔ, Saúlɔ áoma, áokoɗa iso,
kaɔnaphɛ ye. Mpɔ, ɓáondunga Saúlɔ ka njaga, ɓáontámbisaga, ɓáoga
ojua ka Damasíki. 9 Sáulɔ́ ɗáiki k'esa isaɔ, kanga ɔnapha, kanga á yaga na
noa á iɓo.
10 Cɔ, ngoigi moci ɗátú ka Damasíki, ina akɛ Ananía. Kó, Mɔkɔta Yéso
áonkiɗianea ka mphaniɔ, áɔmɔphana: «Ananía!» Ananía áoɓeekea:
«Mɔkɔta, eme yɛ.» 11 Mɔkɔta áongoɗea: «Má, ógɛ k'aphe nde ɓáɔɔphana
Écuma-dɛ, mɔtɛ á Yúda. Wa, ónkaɓɛ nkpa moci, ina akɛ Saúlɔ ntɔa ka
Táasɔ. Nga, yɛ aɔmɛma Mokonga. 12 Ande gea te amɔ̌ni nkpa moci ka
mphaniɔ. Nkpa ndɔ ɓáɔmɔphana Ananía, ɗángi k'endu moci, áobisa
njaga gǔ akɛ ka gea áɔnaphɛ goto.»
13 Ananía áonsikisia te: «Mɔkɔta, ɓakpa ɓásii ɓámɔtɔ̌migi nyɔngɔ á nkpa
ndɔ na ɓojeɗe bui nde ɗégii ɓaɓeeki nɛkɔ, ɓundɔ ɓá ka Yɛusaléma.
14 Ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga, ɓámɔphi kɔkɔta ka bika dunga
á ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔmɛma Mokonga k'ina akɔ.» 15 Mɔkɔta â gǎkɛ
ongoɗea te: «Gǎ tɔndɔ nga, nɛnsɔmbu ye nkpa ndɔ. Nɛmɔphani, áɓɛ
mbɛɗanigi nɛmɔ ka úbisa ina ani k'ekuna bui na ɓaamɛ nɛɓɔ, na ɓaIsilaéli
phɔtɔ. 16 Eme gǎkɛ, nemphangiande tambisaga bui nde ɓángeeande ně ka
nyɔngɔ ani.»
17 Mpɔ, Ananía áoga. Akiɗi ye k'endu, áobisa njaga gǔ á Saúlɔ, áongea
te: «Saúlɔ dani, Mɔkɔta Yéso, mmbɔ aokiɗianeima k'aphe ɓî otúma obika,
amoteki mɔtɛkɔ gea, ɔ́ɔnaphɛ goto, Měma á Mokonga átumɛ phɔtɔ suɓi
akɔ.» 18 Mɔngɔ moci, kema ɓea kpase áojuana k'iso á Saúlɔ, áogua. Yɛ, â
goto ɔɔnapha. Mpɔ, áoma, áoga k'aphe á ɓatisa akɛ. 19 Mbusa, áoyaga.
Nyama akɛ â goto ogbaga.

Saúlɔ aɔphɛa nyɔngɔ á Mokonga ka Damasíki

Saúlɔ ɗáiki esa abɔa kimoci na ɓagoigi ɓundɔ ɗáɓatú ka Damasíki.
20 Kěkɛ ndɔ, áɔtɔmiaga k'endu á ɓɔphɛi gea, Yéso ande Muna-Mokonga.
21 Ɓakpa ɓɔbu ɓundɔ ɓámɔɔki, ɓáoianaga phê, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te:
«Nna phɔ́ nkpa nde aámbé ɗátú ootambisaga ɓakpa nde ɗáɓaɔmɛmaga
Mokonga k'ina á Yéso? Kákiɗi phɔ́ wani ka dunga á ɓaɓeeki na gǎ na ɓɔ
na Yɛusaléma mosá á ɓatoɓei-phɛa ɓángbóngbó?»
22 Cɔ, ɓɔphɛi ndea Saúlɔ áonyanga phê. ƁaYúda ɓunde á ka Damasíki,
ɗáɓáká ye na nyɔngɔ nde ɓáonsikisia ɓî ɗéphangisi gea, Yéso ande
Kiísito.
23 Mbusa esa ásii, ɓaYúda ɓâ ndiu ɔɔkana gea, ɓámowɛ. 24 Saúlɔ â gǎkɛ
ɔɔka maca ndɔ. Ɓɔ́, ɗáɓaomɓondeaga ka ngba á kenombe keiphe n'esa

gea ɓámowɛ. [25] Mpɔ ɓagoigi nɛkɛ ɓáɔmbɛɗa kĭpha, ɓáomakea suɓi á jɔ,
ɓáodidisa jɔ ndɔ ka nsinɔ, ɓâ á ɓogaɔ á kenombe ndɔ. Mpɔ, Saúlɔ áokia,
áoga nɛkɛ[k].

Saúlɔ aobɛɗanaga ka Yɛusaléma

[26] Aju ye ka Yɛusaléma, áokengea dondana na ɓagoigi. Ɓagoigi ɓɔbu,
ɓâ gǎkɛ omɓanga ka nyɔngɔ nde, ɗáɓatú na ngaka gea, ande ngoigi ɗoni.
[27] Baanába â gǎkɛ ɔmbɛɗa Saúlɔ, áonga ně mosá á ɓateki. Áɔ̌tɔmiaga
etete á ɓî Saúlɔ ɗámɔɔni Mɔkɔta Yéso k'aphe, na ɓî ɗáyɔngi na yɛ. Â
phɔtɔ ɔ̌tɔmiaga etete á ɓî Saúlɔ ɗáɔphɛa k'ina á Yéso ka Damasíki kanga
ngaaka. [28] Mbusa á ɓî ɓateki ɓámɓeeki ye, Saúlɔ áoika na ɓɔ. Ɗáoga
na áoja na Yɛusaléma, ɗáɔphɛa k'ina á Mɔkɔta Yéso kanga ngaaka. [29] Â
phɔtɔ ɔyɔngaga na pua na ɓaYúda, ɓundɔ ɓáɔyɔnga kiGiíki. Ɓa Yúda
ndɔ ɓâ gǎkɛ okaɓa mowa akɛ. [30] Mbenɔ nde ɓadakɛ ɓaɓeeki ɓáɔki
maca ndɔ, ɓáɔmbɛɗa Saúlɔ, ɓáondida ně na Kaisalía. Mpɔ ɓáonteka na
Táasɔ.

[31] Ka matu ndɔ, ɓatɔa-kanisa ɗáɓatú na ɓɔjɛjɛ suɓi á Yudéa bui,
Galiláya, na Samalía. Ɓáɔmɔta ka mĕma na ɓanga á Mɔkɔta, Mĕma á
Mokonga áŏɓikisa phê.

Pétɛɛ anamisi Ainéa

[32] Ka matu ndɔ, Pétɛɛ ɗáotamba ka ɛnjia á ɓaɓeeki á ka nji ndɔ
bui. Esa moci, â phɔtɔ oga na Lúda, k'aphe á ɔna á ɓaɓeeki ɓunde
ɗáɓaiki wa. [33] Kó, áondonda nkpa moci n'ana ngobo á phɛphisa
á nyama, ina akɛ Ainéa. Nkpa ndɔ ɗáɗe k'eka ka ɓasaga ngia á
njaga isaɔ (8). [34] Pétɛɛ áongea te: «Ainéa, Yéso Kiísito ako amisi.
Cɔ, má! Ɔ́ɓɔngisɛgɛ eka nɛkɔ.» Kĕkɛ ndɔ, Ainéa áoma. [35] Ɓî ɓatɔa
ka Lúda na ɓatɔa ka-Salɔ́ni ɓɔbu ɓámɔ̌ni ye na aami, ɓáomɓeekea
Mɔkɔta.

Pétɛɛ anjujukisi Tabíta ka kukuwa

[36] Nke ngoigi moci ɗáoikaga ka Yɔ́pa, ina akɛ Tabíta mmbe
ɓáɔmɔphana «Dɔlíka», ka kiGiíki ande gea te: «cɔcɔɗɛ». Ɗáogea
ekuma anjanja, na gaɓea á ɓauki. [37] Ka matu ndɔ gǎkɛ, áosamba,
áokua. Mpɔ, ɓáosokosa mŏnda akɛ, ɓáobisa suɓi éndu á tɔ̌, nnde a
k'ego.

[38] Ɓagoigi á ka Yɔ́pa ɗáɓaɔki gǎkɛ gea, Pétɛɛ a ka Lúda, bíbí na
Yɔpa. Ka ɓondɔ, ɓáŏteka ɓakpa ɓaɓɛ na mbino gea: «Kamisaga ɓika
mɔtɛsu.» [39] Pétɛɛ áokamisaga gǎ kimoci na ɓɔ. Ai ɓî aju, ɓáonga ně

---

[k] **9.23-25** Ɔna 2 ɓKt 11.32-33.

suɓi á endu nndɔ a k'ego. Ɓake á k'ekusa ɓáonsesea Pétɛɛ na ɓáogama, ɓáɔmɔ̌nisa Pétɛɛ nkanjo na bɔngɔ bui nde Dɔlíka ɗéphophei na kákumbɛ.
40 Cɔ, Pétɛɛ áǒjuanisa ɓakpa ɓɔbu, áogbuka muanku ka mɛma
á Mokonga. Mbusa, áǒphaia ka mǒnda, áogeae: «Tabíta má!»
Tabíta áokoɗa iso. Amɔ̌ni ye Pétɛɛ, áǒmesia. 41 Pétɛɛ áondunga ka
njaga, áonenga ka mesia akɛ. Mpɔ, áɔ̌ɔphana ɓaɓeeki na ɓake á
k'ekusa ɓɔbu, áɔ̌ɔnisa Tabíta n'aoenda. 42 Nyɔngɔ ndɔ áoúbikana
ka Yɔ́pa bui. Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓásii ɓáomɓeekea Mɔkɔta. 43 Mbusa,
Pétɛɛ áoika k'esa ásii ka Yɔ́pa mɔtɛ á Simɔ́ni, mɓɔngisigi kema á
mpokɔ.

Ɓamɔphani Pétɛɛ mɔtɛ á Kɔɔnɛlíɔ

10 1 Ka Kaisalía, ɗátú na mǒko moci ina akɛ Kɔɔnɛlíɔ. Ɗátú gǎkɛ
mɔkɔta á ekombo á ɓatɔa-emani. Ina á ekombo ndɔ ɗátú «ekombo
Italía.» 2 Yɛ na ɓatɔa k'endu nɛkɛ ɓɔbu ɗáɓatú omɓanga Mokonga na
ɓeba akɛ. Ɗá phɔtɔ ogaba ɓangɔa nɛkɛ ka ɓauki na mɛma á Mokonga
kanga ɗeketa.
3 Cɔ, esa moci ka yɛga á mani ka akpaala, áɔmɔɔna malaeka ndea
Mokonga ɓase n'angi mɔtɛkɛ ka mphaniɔ. Malaeka ndɔ áɔmɔphana:
«Kɔɔnɛlíɔ!» 4 Kɔɔnɛlíɔ áontumia n'iso, n'ana kɔɓɔɓɔkɔ. Aomúsia: «Mɔkɔta,
ama ɓo?» Malaeka áonsikisia te: «Mokonga aɔki ɛmɛmi nɛkɔ na ɓeekea á
kema nde ǒgabei ɓauki. Ka ɓondɔ, aokokanisia. 5 Cɔ, óteka ɓakpa kɛ̌kɛnde
na Yɔ́pa, ɓágamɔphanɛ kakɔ Simɔ́ni mmbɔ ɓáɔmɔphana Pétɛɛ. 6 Aiki mɔtɛ
á Simɔ́ni, mɓɔngisigi kema á mpokɔ, mmbɔ endu nɛkɛ a ka mpɛphɛ á
oɓenge.» 7 Ɓî Malaeka nde ɗáɔyɔngaga na yɛ age, Kɔɔnɛlíɔ áɔ̌ɔphana ka
ɓabɛɗanigi nɛkɛ ɓaɓɛ na ntɔa-emani moci, ka ɓunde ɗáɓaɔbɛɗanaga bíbí
akɛ phɛ̂ n'aomɓanga Mokonga. 8 Cɔ, Kɔɔnɛlíɔ áɔ̌tɔmiaga nyɔngɔ bui nde
ɗágeani. Mpɔ, áǒteka na Yɔ́pa.
9 Mama í, ɓî ɓakpa nde Kɔɔnɛlíɔ ɗéteki ɗáɓabiimisi kenombe á
Yɔ́pa, Pétɛɛ ɗáoɗapha gǔ á endu k'aphe á mɛma á Mokonga, ɗátú ɓea
kantende. 10 N'aphɔ́tɔ ɔmɛma, nja áɔmbɛɗa, áoɓá na siki á yaga. Mbenɔ
nde ɗáɓaɔɔmba kakɛ ea, áɔɔna mphaniɔ. 11 Aɔɔna koba n'akoɗokani.
Kema moci ɓea ngɔmbɛ n'ǎgbae áodida ka oɗo, na ɓáɓoege ɛɔkɔ i bui
gena na ngoi. 12 Suɓi í ɗátú n'etete bui á ɓanyama á ecinji gena na ɓunde
ɓáotamba n'egogo ka oɗo na ɓambǔ á ka mpɛna. 13 Mpɔ, áɔɔka ɛsɔ n'angi
ɓe: «Cɔ, Pétɛɛ, ma, ómowɛ, óeɛ.» 14 Pétɛɛ áonsikisia te: «Ɓɛɛndɔ Mɔkɔta.
Nga, ɓî néɓɔkɔtɛnɛ, kéimbɛ mɔnɔ tanda eea á otáɔ n'inde áɔjɔɔkana.[1] »
15 Â goto ɔɔka ɛsɔ ndɔ ɓe: «Kema nde Mokonga asokosei, kogeɛmbɛ mɔnɔ

[1] **10.14** Ɔna ɓLw 11.1-47; Ejɛ 4.14.

ajɔɔkani.[m]» 16 Mphaniɔ ndɔ áosikianaga mɔngɔ isaɔ. Kĕkɛ ndɔ, kema ndɔ
áotaia na koba.
17 Mbusa, áoianaga ka mĕma akɛ kantíti á mphaniɔ nde ɗáɔni.
N'aphɔ́tɔ oianaga, ɓakpa ndɔ Kɔɔnɛlíɔ ɗéteki k'aphe á ɔphana á Simɔ́ni,
ɓáoúsianaga ɔma sina nde endu ndea Simɔ́ni ɗátú ɓei. Ɓáju ye k'endu
kau, ɓáomamaga k'iso á mpume, 18 ɓáɔɔphana na úsia te: «Endu nde
Simɔ́ni mmbɔ ɓáɔmɔphana Pɛ́tɛɛ aɔikaga kau aunge?» 19 Pɛ́tɛɛ n'aphɔ́tɔ
oianaga ka phɔa mphaniɔ ndɔ, Mĕma á Mokonga áongea te: «Ɓakpa
ɓasaɔ ɓá wani ɓunde ɓáokokaɓa. 20 Cɔ, má, dida, gă tɔ na ɓɔ kanga á
ngaaka. Nga, eme aámbé nĕteki.»
21 Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áodida, áojua mosá á ɓakpa ndɔ, áŏgea: «Eme yɛ, mmbe
ɓoonkaɓa. Eke nde ɓobikii?» 22 Ɓáonsikisia te: «Moamɛ á ɓatɔ-emani
Kɔɔnɛlíɔ aámbé asóteki. Ande ntɔa-koɗoni na mmbe áomɓanga Mokonga.
ƁaYúda ɓɔbu, ɓá phɔtɔ ombeba phê. Malaeka ndea Mokonga angoɗi gea,
ákɔɔphanɛ mɔtɛkɛ, ka ɔka nyɔngɔ nde ongoɗeande.» 23 Ka ɓondɔ, Pɛ́tɛɛ
áŏsesea, ɓáoɗa ko.
Mama í, ɓáodunga aphe, Pɛ́tɛɛ áoga na ɓɔ. Ka ɓaɓeeki a ka Yɔ́pa,
ɓâ phɔtɔ oga na ɓɔ. 24 Bâ mama í, ɓáojua ka Kaisalía, ɓáoga mɔtɛ á
Kɔɔnɛlíɔ. Yɛ ɗátú ŏɓondeaga kimoci n'ekombo nɛkɛ, na ɓadakɛ á ka
mĕma ɓundɔ ɗɛ́ɔphani. 25 Ɓî Kɔɔnɛlíɔ ɗámɔni Pɛ́tɛɛ na ɓáobika mosá
á endu, áojuana k'aphe á sesea akɛ. Áogbuka muanku endondo akɛ
áogbondoa oɗo mosá á Pɛ́tɛɛ ka nyɔngɔ á ɗokomisa akɛ. 26 Cɔ, Pɛ́tɛɛ
áommesia, áongea: «Kɔɔnɛlíɔ, má! Ne phɔtɔ nkpa ɓea ɔɓɛ.» 27 Mpɔ,
ɓáongia k'endu na ɓá tɔ ɔyɔngaga. Wa, Pɛ́tɛɛ áŏdonda ɓakpa ɓásii
na ɓákingimani. 28 Aŏngoɗea te: «Ɓooúba gea, ɛɔphi á esomba nɛsu
ɓaYúda, aimisi ɛmbana na ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo phɔtɔ na ngia á kendu
nɛkɛ. Mokonga ɗámophangi găkɛ gea, kakeni nɛmɔɔnɛ ka nkpa ɓea
ntɔa-ɓɔjɔɔkiɔ na ótaɔ. 29 Ka nyɔngɔ indɔ unge, kétú na ngaaka kabika
mbenɔ nde ɗɔ́ɓɔmɔɔphani. Nekondi phɔ́, néengekisɛ nyɔngɔ sina nde
ɗɔ́ɓɔmɔɔphanei.»
30 Kɔɔnɛlíɔ áonsikisia te: «Anyényi esa isaɔ, ɓea mbenɔ nde, ka
kengetana á mani, ɗétú ɔmɛma Mokonga mɔtɛmɔ. Mɔngɔ moci, nkpa
áɔmɔsɛnɛkɛa n'aɔli bɔngɔ n'aophenuaga. 31 Áomongoɗea te: «Mokonga
aɔki ɛmɛmi nɛkɔ, aokokanisia ka nyɔngɔ á kema nde ŏgabei ɓauki. 32 Cɔ,
óteka ɓakpa na Yɔ́pa, ɓága mɓoɛ Simɔ́ni mmbɔ ɓáɔmɔphana Pɛ́tɛɛ. Aiki
mɔtɛ a Simɔ́ni, mɓɔngisigi kema á mpokɔ, mmbɔ endu nɛkɛ a ka mpɛphɛ
á oɓenge.» 33 Mongɔ moci, ɗĕteki ɓakpa ka ɔphana akɔ. Cɔ, ogi anja ka
kiɗia. Kĕkɛnde, ɓesu ɓɔbu ɓe ye tɔ mosá á Mokonga ka ɔka á nyɔngɔ bui
nde Mɔkɔta aoteki nĕ ka ngoɗea asu.»

---

[m] **10.15** Ɔna Mál 7.15,19.

Pétɛɛ aoaba mɔtɛ á Kɔɔnɛlíɔ

34 Mpɔ, Pétɛɛ áɔyɔnga ɓe: «Neúbi ye tɔ ɗoni gea, Mokonga nna
omɓaya ka nkpa[n], 35 Ɓatɔ-ekuna bui, ɓunde ɓáomɓanga Mokonga na
tɔtɔkisa á koɗoni, ɓɔ ɓáunge ɓámɓɔngɛi Mokonga . 36 Cɔ, Mokonga
ɗátekisi moyo akɛ ka ɓaIsilaéli. Yéso Kiísito aámbé abiki na moyo
ndɔ, n'ande Mbino Ánjá á ɓɔjɛjɛ[o]. Yɛ aámbé ande Mɔkɔta á ɓakpa
ɓɔbu. 37 Bo ye tɔ oúba nyɔngɔ nde ɗákidiani ka Yudéa bui, nnde
ɗákpangi ka kenombe á Galiláya mbusa á ɓɔphɛi ndea Yoáni ka phɔa
oɓatisɔ.
38 Ɓɔ phɔtɔ oúba ɓî Mokonga ɗátúmisi ɓukpɛkpɛ á Měma akɛ ka
Yéso ɓa Najaléti. Ɓɔ phɔtɔ uúba ɓî Yéso ɗátambi ásii ka nji bui
n'aogea anja, n'aŏamisa ɓakpa ka měma, ɓunde ɗáɓatú ka kɔkɔɓɛ
á Nketi. Nga, Mokonga ɗátú kimoci na yɛ. 39 Cɔ, ɓende ɓamamei
á kema nde Yéso ɗági ka Yɛusaléma na ka nji bui ndea ɓaYúda.
Dáɓamowe gǎkɛ, ɓáonkɔkɛa ka musalaba. 40 Mokonga â gǎkɛ onjujukisa
yɛ ka kukuwa, esa á ko isaɔ. Áomopha ɓukpɛkpɛ á ɔnɛkana base,
41 nna ka ɓakpa ɓɔbu, tɔndɔ ɓesu íɓunde Mokonga ɗásɔsɔmbu mosá
gea, ɓébɛ ɓaɗigimisi nɛkɛ. Besu ɓaɗigimisi ndɔ, ɗéɓeigi, ɓéonoa
kimoci na yɛ mbusa á jujuka akɛ ka kukuwa[ɔ]. 42 Dásosŏsi tǒmia á
Mbino Ánjá ka ɓakpa na engekisa gea, ande mmbɔ aámbé Mokonga
amamisi ka tena á nyɔngɔ ndea ɓakpa nde ɓaoenda na ɓunde
ɓásí. 43 Ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓɔbu ɗáɓan'yɔngɛi gea, nkpa buakɛ, mmbe
aomɓeekea, Mokonga áimande ɓojeɗe nɛkɛ ka ɓukpɛkpɛ a ína á
Yéso[p].»

Měma á Mokonga aki gǔ á ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda

44 Pétɛɛ n'aphɔ́tɔ ɔyɔnga, Měma á Mokonga áodida gǔ á ɓakpa ɓɔbu
ɓunde ɗáɓaɔɔka nyɔngɔ nɛkɛ. 45 Ɓaɓeeki ɓunde ɓande ɓaYúda ɓundɔ
ɗáɓabiki na Pétɛɛ, ɓáotangaaga ka ɓî Měma á Mokonga nnde Mokonga
ɗátekisi, ɗáɛmbi phɔtɔ ka ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda. 46 Nga, ɗáɓɛ̌ɔki na
ɓáombeba Mokonga ka yɔngɛa nengbo. Mpɔ, Pétɛɛ áogea, 47 «Ani mmbe
aɔtɔka n'aimisii ye éɓatisa á ɓakpa nde k'iɓɔ, ɓî ɗáɓa ye tɔ na Měma
á Mokonga ɓea ɓesu?» 48 Ka ɓondɔ, áŏsosea gea ɓéɓatisɛ k'ina á Yéso
Kiísito. Mbusa á ɓatisa aɓɔ, ɓáonɗengemisaga Pétɛɛ gea, áikɛ phɔ́ na ɓɔ
ka ɓ'esa ɓabɔa.

---

[n] **10.34** Ɔna Tɔl 10.17.
[o] **10.36** Ɔna Isa 52.7.
[ɔ] **10.41** Ɔna Lók 24.30, 42.
[p] **10.43** Ɔna Isa 53.5-6; Yɛɛ 31.34.

Pétɛɛ aɔtɔmiaga nyɔngɔ ka kanisa á ka Yɛusaléma

11 [1] Cɔ, ɓateki na ɓaɓeeki ɓundɔ ɗáɓatú ka Yudéa, ɗáɓaɔki gea
te, ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo ɓáɓeeki nyɔngɔ á Mokonga. [2] Ɓî Pétɛɛ
asikianigi ye na Yɛusaléma, ɓaɓeeki ɓundɔ ɓaYúda ɓáopua na yɛ,
[3] ɓáogea: «Moko! Ongi suɓi á endu ndea ɓawó[s] na yaga na ɓɔ?»
[4] Mpɔ, Pétɛɛ áokpanga tɔmiaga aɓɔ nyɔngɔ bui moci-moci, áŏgea
te, [5] «Mbenɔ nde ɗétú ɔmɛma Mokonga ka kenombe á Yɔ́pa, nɛɔɔna
mphaniɔ. Nɛɔɔna kema ɓea bɔngɔ na ágbae n'atoki na koba, n'aodida
mosá ani na ɓáɓoege ɛɔkɔ i bui gena na ngoi. [6] Néɔɛnjia suɓi í ɓîbíbí,
nɛ́ɔɔna ɓanyama á ka oɗo á ecinji gena, ɓanyama á k'osaa, na ɓunde
ɓáotamba n'égogo na ɓambŭ á ka mpɛna. [7] Nɛ́ɔɔka phɔtɔ ɛsɔ n'amogi ɓe,
‹Pétɛɛ, ma, ómowa ɓanyama ndɔ, óeɛ.› [8] Néonsikisia te, ‹Ɓɛɛndɔ Mɔkɔta!
Nga, ɓî nɛ́ɓɔkɔtɛanɛ, kéimbɛ mɔnɔ tanda eya á otáɔ na nnde aɔjɔɔkisa.›
[9] Nê goto ɔɔka ɛsɔ n'atoki na koba gea, ‹Kema nde Mokonga asokosei, ɔɓɛ
kogeɛmbɛ ajɔɔkani.› [10] Mphaniɔ ndɔ áosikianaga mɔngɔ isaɔ. Mpɔ, kema
ndɔ bui â goto otaia na koba.
[11] Ka mbenɔ ndɔ tɔ, nɛǒɓɔna ɓakpa ɓasaɔ ɓunde ɗáɓěteki mɔtɛmɔ ka
toka na Kaisalía na ɓámamege k'iso á mpume á endu nde ɗéɓetu kau.
[12] Mĕma á Mokonga áomongoɗea gea, negɛ tɔ na ɓɔ kanga á ngaaka.
Ɓadani ɓaɓeeki ngia á njaga (6) ɓunde nebiki n'aɓɔ, ɓɔ ɓaunge ɗáɓage
omoɗeketa. Mpɔ ɓéokiɗia ka Kaisalía na ngia ɓesu ɓɔbu mɔtɛ á Kɔɔnɛlía.
[13] Yɛ, áɔsɔ́tɔmiaga ɓî ɗámɔ̌ni malaeka n'amamege k'endu nɛkɛ áongoɗea
te, ‹Óteka ɓakpa na Yɔ́pa, ɓága mɓoɛ Simɔ́ni, mmbɔ ɓáɔmɔphana Pétɛɛ.
[14] Yɛ aámbé akongoɗeagande nyɔngɔ nde akoamisande ka mĕma, na
ɓatɔa k'endu nɛkɔ ɓɔbu.›
[15] Mbenɔ nde nekpangi găkɛ yɔnga, Mĕma á Mokonga áokia gŭ aɓɔ
ɓíndɔ ɗákpangi kia gŭ asu. [16] Wa, ɗénekanisi nyɔngɔ á Mɔkɔta Yéso nnde
ɗági te, ‹Yoáni ɗátúoɓatisa n'iɓo. Ɓenu găkɛ, ɓanóɓatisande ka ɓukpɛkpɛ
á Mĕma á Mokonga.› [17] Cɔ, Mokonga ɗéɓophi Mĕma á Mokonga ɓíndɔ
ɗásophi mbenɔ nde ɗéɓemɓeeki Mɔkɔta Yéso Kiísito. Nende găkɛ ani, ka
pua na Mokonga?» [18] Ɓî ɓáɔki ye nyɔngɔ ndɔ, ɓɔbu ɓáɔphɔnga. Ɓáombeba
Mokonga, ɓáogea te: «Ande ɗoni, Mokonga ĕɓophi ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo
ɓukpɛkpɛ á kĕtia á tamɓea aɓɔ mosá akɛ, ka ɓá na enda á kĕkɛ.»

Kanisa á ka Antiɔkía akpangi

[19] Mbusa á mowa á Sɛtɛphánɔ, ɓaɓeeki ɗáɓaphanjekani ka nyɔngɔ
á tambaga. Ɓɔ ɓáoga na Phɔinikía, ɓuangbo na Kipúɔ, ɓuangbo na
Antiɔkía. Kó, ɗáɓa tɔ ɔphɛa nyɔngɔ á Mokonga ka ɓaYúda. [20] Ka ɓaɓeeki

---

[s] **11.3** Wani, ɓawó ɓánde ɓakpa ɓunde ɓáná ɓaYúda.

ndɔ, ɗáɓatú ɓatɔa ka Kipúɔ na ɓatɔa ka Kuɛ́nɛ. Ɗáɓáoga ndiu na Antiɔkía ka tɔ̌mia á Mbino Ánjá ndea Mɔkɔta Yéso ka ɓunde ɓáná ɓaYuda.
21 Mɔkɔta áɔ̌ɓopha ɓukpɛkpɛ. Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓásii ɓáoɓeekea nyɔngɔ á
Mɔkɔta na kětia á tamɓea aɓɔ ájeɗe.
22 Ɓî ɓatɔa ka kanisa á ka Yɛusalɛ́ma ɗáɓaɔki nyɔngɔ ndɔ, ɓáonteka
Baanába ágɛ na Antiɔkía. 23 Aju ye kó, áɔɔna ɓî Mokonga ɗégii ɓakpa
nɛkɛ ɓonjánja, áoɓá na maseye. Áɔ̌gbagisaga ɓaɓeeki ɓɔbu ka mĕma ka
gea ɓámbɛɗaneɛgɛ Mɔkɔta na mĕma mo. 24 Baanába ɗátú nkpa anjánjá,
mmbe atumi na Mĕma á Mokonga phɔtɔ na ɓeekea. Ka ɓondɔ, ɓakpa
ɓásii ɓáɔ̌yamea ka ɓeekea Mɔkɔta Yéso.
25 Mpɔ Baanába áoga na Táasɔ k'aphe á kaɓaga á Saúlɔ. 26 Andondi ye,
áonga nĕ na Antiɔkía. Kó ɓáodondana na ɓatɔa ka kanisa, ɓáoika na ɓɔ
ka saga moci. Ɓáɔ̌phangiaga ɓakpa ɓásii nyɔngɔ á ka mĕma. Ka Antiɔkía
unge ɓakpangi ɔphana á ɓagoigi ɓaKiísito.
27 Cɔ, ka matu ndɔ, ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓáotoka na Yɛusalɛ́ma, ɓáoga na
Antiɔkía. 28 Ka ɓɔ moci ina akɛ Agábɔ, áɔɔtɔa nyɔngɔ ka ɓukpɛkpɛ á
Mĕma á Mokonga gea, monganya aguande ka mokonda bui. Monganya
ndɔ ɗágu găkɛ ka matú á moamɛ ndea Lɔ́ma, ina akɛ Kɔɔdíɔ. 29 Cɔ,
ɓagoigi á ka Antiɔkia ɓáosuia gea, ɓáphuiɛ ɓangɔa ɓíndɔ nkpa na nkpa
átɔande, ɓátekɛ ka enga á ɓadaɓɔ ɓaɓeeki á na Yudɛ́a. 30 Ɓagbɛga ɓáogea
ɓo. Baanába na Saúlɔ ɓáɔtanga ɓangɔa ndɔ ka ɓagbɛga á kanisa á ka
Yudɛ́a.

Ɓámowe Yakɔ́ɓɔ, ɓáomakea Pétɛɛ ka mɛkakɔ

12 1 Ka matu ndɔ, Moamɛ Ɛlɔ́dɛ[t] ɗákpangi tambisaga ka ɓatɔa-kanisa.
2 Áomosa Yakɔ́ɓɔ, muna-amakɛ na Yoáni na mɓɛngɛ. 3 Ɓî aɔni gea,
nyɔngɔ ndɔ ɛ̌ɓɔngɛi ɓaYúda, â phɔtɔ ondungisa Pétɛɛ. Nndɔ ɗágeani ka
maseye á mokati kanga á cacu[u]. 4 Mbusa á dungisa akɛ, Ɛlɔ́dɛ áommakisa
ka mɛkakɔ, áososea ketoto gena á ɓatɔa-emani. Ketoto moci n'ana
ɓatɔa-emani gena-gena gea, ɓánambɛ. Ɗásui tena á nyɔngɔ nɛkɛ mosá á
ɓakpa mbusa á Pasáka. 5 Ka ɓondɔ, ɓáonamba Pétɛɛ ka mɛkakɔ. Ɓatɔa ka
kanisa ɗáɓa găkɛ ɔmɛma Mokonga ka nyɔngɔ akɛ phê.

Malaeka ndea Mɔkɔta amphui Pétɛɛ ka mɛkakɔ

6 Ɗájigi esa moci ka gea Ɛlɔ́dɛ átenɛ nyɔngɔ ndea Pétɛɛ. Kĭpha, Pétɛɛ
áoɗá sɔsɔɓɛ á ɓatɔa-emani ɓaɓɛ. Ɗáɓámɓoege na ngoi iɓɛ á ngɔa.
Ɓatɔa-emani ɓaɓɛ ɗáɓatú oɓondeaga mosá á kĭo á mɛkakɔ. 7 Kɛ̌kɛ ndɔ,
malaeka nde ɓa Mɔkɔta áonkiɗianea Pétɛɛ, owanga áobɛnya suɓi á endu.

---

[t] **12.1** Wani, ande Ɛlɔ́dɛ Agiípa, mɔyɛna akɛ na Ɛlɔ́dɛ Antipási ɗátú moamɛ ka Yudɛ́a bui kpanga saga nkama gena na moci (41).

[u] **12.3** Ɔna Juá 12.1-27.

Áonsuga Pɛ́tɛɛ ka mpamba, áonjujukisa, áongea: «Cɔ, má mbangɔ!» Kɛ̌kɛ ndɔ, ngoi á ngɔa ndɔ áokoɗokana ka njaga á Pɛ́tɛɛ.
8 Mpɔ, malaeka áongoɗea Pɛ́tɛɛ: «Ɔ́ɓɔɛa mokaɓa nɛkɔ na ɔ́ɔlɛ aégba nɛkɔ!» Pɛ́tɛɛ áogea ɓo. Malaeka áongoɗea: «Ɔla phɔtɔ bɔngɔ nɛkɔ á phiɔ, ómoɓee!» 9 Pɛ́tɛɛ áojuana ka mɛkakɔ, áomɓea malaeka. Ɗákaúbi gǎkɛ gea, kema nde malaeka ɗági ɗátú á koɗoni, áoúba te aɔni mphaniɔ.
10 Ɓáɔnyénya ɔma á ɓaɓondigi-mɛkakɔ á ka mosá-mosá na ɔma á ko iɓɛ, áojua ka kĭo á ngɔa nnde aɛnji nci á na kenombe. Kĭo ndɔ áoúkukana sasa akɛ. Ɓáojuana, ɓáɔsɛkɛɗa nci á n'aphe, mpɔ malaeka â ye tɔ onɗwa.
11 Pɛ́tɛɛ aúbaphi ye, áɔyɔnga te: «Neúbi ye tɔ ɗoni gea, Mɔkɔta anteki malaeka nɛkɛ ka phuia ani ka njaga á Ɛlɔ́dɛ, na ka kanisia ájeɗe bui nde ɓaYúda ɓátú ně.»
12 Ɓî aɗigimisi ye gǎkɛ nyɔngɔ ndɔ, áoga mɔtɛ á Malía, amakɛ na Yoáni, mmbɔ ɓáɔmɔphana Málikɔ. Kó, ɓakpa ɓásii ɗáɓadondanigi ka mɛma á Mokonga. 13 Cɔ, Pɛ́tɛɛ áogbondoaga kĭo á na ntanga. Mpɔ nke moci mbɛɗanigi, ina akɛ Lɔ́da, áɔsɛkɛɗa ka kĭo ndɔ. 14 Ɓî aengekisi gea, ande ɛsɔ á Pɛ́tɛɛ, áoɓá na maseye. Kaɓondɔ, áosikianaga mbangɔ suɓi á endu, kanga á ukua á kĭo. Áŏúbisa ɓadakɛ gea, Pɛ́tɛɛ ana nsɛngɛ.
15 Ɓɔ, ɓáongea Lɔ́da te: «Lɔ́da, ona ganja!» Aŏsikisia te: «Nna mbɛa ani.» Ɓáonsikisia te: «Ande ɓea oketi akɛ aungɔ.» 16 Pɛ́tɛɛ â tɔ osuia gbondoaga á kĭo. Mpɔ, ɓáomúkuia, ɓáɔmɔɔna, ɓáoyayama phê. 17 Pɛ́tɛɛ áŏdakanisa na njaga akɛ, áŏtɔmiaga ɓî Mɔkɔta anjuanisi ka mɛkakɔ. Â phɔtɔ ŏgea: «Múbisani Yakɔ́ɓɔ[y] na ɓadasu ɓaɓeeki ɓunɛngbo nyɔngɔ ndee.» Mpɔ, áojuana, áoga ɔma nɛngbo.
18 Ka koɗokana á esa, ɓatɔ-émani ɓáoyomboka phê. Ɓáoúsianaga gŭ á kema nde ageani ka Pɛ́tɛɛ. 19 Ɛlɔ́dɛ áososea gea, ɓánkaɓɛ, ɗáɓákámɔ̌ni gǎkɛ. Áoúsiaga ɓaɓondigi, mbusa í, áososea gea ɓémowɛ. Mpɔ, Ɛlɔ́dɛ áotoka na Yudɛ́a, áoga na Kaisalía, áoika kó ka mbenɔ abɔa.

Mɔkɔta Ɛlɔ́dɛ aku

20 Yɛ Ɛlɔ́dɛ ɗɛ̌ɓɛɛi phê ɓatɔa ka Tílɔ na Sidɔ́na. Kaɓondɔ, ɓɔbu ɓáoɓeekeana kimoci bika mosá akɛ. Ɓâ phɔ́ oga mosá-mosá mɔtɛ á Balástɔ, mɔkɔta á ɓakpa ndea moamɛ Ɛlɔ́dɛ, ɓáɔɔkana na yɛ. Mpɔ, ɓáɔmɛma ɓɔjɛjɛ mosá á Ɛlɔ́dɛ. Ɗáɓagi ɓo ka nyɔngɔ nde, eya nɛɓɔ ɗáotoka ka nji ndea moamɛ ndɔɔ.
21 K'esa nde ɗáɓaɔkuwani kau, Ɛlɔ́dɛ áɔɔla ngɔmbɛ á kɔkɔta nɛkɛ, áoika ka kankaanga á kɔkɔta, áoaba mosá aɓɔ. 22 Ɓakpa ɓâ gǎkɛ okoɓisaga akpɛ gea: «Nna ye ɛsɔ á nkpa unge, a ye tɔ ɛsɔ á ɓamokonga á mbɛa[a] !»

---

[y] **12.17** Wani ande Yakɔ́ɓɔ muna-amakɛ na Yéso.
[a] **12.22** Ɛjɛ 28.2.

23 Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ Malaeka ndea Mɔkɔta áɔmɓɛta Ɛlɔ́dɛ na kukuwa á ɓamɔsɔ,
ka nyɔngɔ á ɗokomisa akɛ ɓea Mokonga. Ɛlɔ́dɛ áokua.
24 Nanga áɓa ɓó, Nyɔngɔ á Mokonga ɗáɔɛmba ɔma ásii phê. 25 Cɔ, ɓî
Baanába na Saúlɔ ɓágɔbi ye ekuma nɛɓɔ ka Yɛusaléma, ɓáɔmbɛɗa Yoáni,
mmbe ɓáɔmɔphana Málikɔ, áoja na ɓɔ.

Ɓésɔmbu Pɔ́lɔ na Baanába ka bɛɗanaga

13 1 Ka kanisa ndea ka Antiɔkía ɗátú na ɓaɔtu-nyɔngɔ na ɓaphangigi.
Ina á ɓɔ aungee: Baanába, Simɔ́ni (mmbe ɗáɓatú ɔmɔphana
ntɔa-koinda), Lukíɔ (ntɔa ka Kuɛ́nɛ), Saúlɔ na Manaɛ́ni (mmbe
ɓámɔtɛani na Moamɛ Ɛlɔ́dɛ[b].) 2 Esa moci, ɓî ɗáɓaombeba Mɔkɔta, na
ika kanga á yaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga, Mĕma á Mokonga
áŏngoɗea te: «Óbisani Baanába na Saúlɔ ka mpɛphɛ. Nga, nɛ̌ɔphani
k'ekuma.» 3 Cɔ, mbusa á tutuisa ɛmɛmi na ika kanga á yaga ka
nyɔngɔ á mɛma á Mokonga, ɓáobisa njaga gŭ á ɓɔ mpɔ, ɓáŏɗeketa
ɓágɛ.

Baanába na Saúlɔ ɓáɔbɛɗanaga na Kipúɔ

4 Mĕma á Mokonga ĕteki ye Baanába na Saúlɔ, ɓáoga na Sɛlɛukía. Kó,
ɓáokambea ka koko ángbó, ɓáokaiya ka kesanga ángbó ndea ka Kipúɔ.
5 Ɓî ɓákiɗi ka Salámi, ɓáɔtɔmia nyɔngɔ á Mokonga k'endu á ɓɔphɛi
ndea ɓaYúda. Yoáni-Málikɔ ɗátú kimoci na ɓɔ ka enga aɓɔ k'ekuma.
6 Ɓáokaiya ka kesanga ndɔ bui, ɓáojua ka Páphɔ. Wa, ɓáondonda
moYúda moci, n'ande nkume na mɔtu-nyɔngɔ á mbɛa, ina akɛ Bála-Yéso.
7 Ɗátú kimoci na moamɛ Sɛɛgíɔ Pɔ́lɔ. Moamɛ ndɔ ɗátú ntɔa-úbapha.
Yɛ, áɔ̌ɔphana Baanába na Saúlɔ nga, ɗáokaɓa phê ɔka á nyɔngɔ á
Mokonga. 8 Nkume nde (ina akɛ ka kiGiíki Ɛléma), â găkɛ opua na
Baanába na Saúlɔ. Áokaɓa imisia á moamɛ gea te, kaɓeekeɛmbɛ nyɔngɔ
á Mokonga.
9 Wandɔ, Saúlɔ, (mmbe ɓáɔmɔphana Pɔ́lɔ[c]) , áotuma na Mĕma á
Mokonga, áontumia Ɛléma n'iso, 10 Áongea te: «Ɔɓɛ otúmi n'etete
bui á maibe n'odemayɔ, muna-Nketi, mɓiɓia á etete bui á koɗoni,
kóɗeketɛeka tukatuka á moangɔ ndea Mɔkɔta? 11 Ɔka phɔ́! Kɛ̌kɛ nde
Mɔkɔta aokambande na kema. Oɓande keíme-íme, kanga á ɔna á owanga
á mani ka mbenɔ abɔa.» Kɛ̌kɛ ndɔ, iso akɛ áoinda bii! Áoɓá suɓi á
kaiphiɔ. Áotamba n'aoɓaɓataga ka kaɓa mmbe aɔnsɔndɔɛa mosá. 12 Cɔ,
ɓî moamɛ aɔni ye nyɔngɔ ndɔ, áomɓeekea Mɔkɔta Yéso, ka nyɔngɔ nde
ɗáyayami phê na ɓɔphɛi ndɔ.

---

[b] **13.1** Wani, ande Ɛlɔ́dɛ Antipasi. Ɔna Lók 3.1.

[c] **13.9** Saúlɔ ɗátú ina nɛkɛ á ɓaYúda. pɔ́lɔ ande ina nɛkɛ á ɓaLɔ́ma. ɔna 22.27-29.

Pɔ́lɔ na Baanába ɓáɔtɔmia Nyɔngɔ á Mokonga ka Pisidía

13 Mbusa, Pɔ́lɔ na ɓadakɛ ɓáotoka na Páphɔ, ɓáokamɓea ka koko ángbó,
ɓáojaba ka Pɛ́ɛga nnde á ka kenombe á Pamphilía. Wa, Yoáni-Malíkɔ
áokatana na ɓɔ, áoja na Yɛusaléma. 14 Ɓámɛi ye ka Pɛ́ɛga, ɓáoga na
Antiɔkía nde á ka kenombe á Pisidía. Ai ye esa á saɓato, ɓáongia k'endu á
ɓɔphɛi ndea ɓaYúda, ɓáoika ka oɗo. 15 Mbusa á tanga suɓi á ɓuku á ɛɔphi
ndea Mósa, na suɓi á ɓuku ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ, ɓaamɛ á endu á ɓɔphɛi
ndea ɓaYúda ɓáonteka nkpa ka ngoɗea Pɔ́lɔ na Baanába te: «Ɓaya, aoɓá
na ɓona nyɔngɔ ka kpagisaga á mĕma á ɓakpa, yɔngani.»
16 Pɔ́lɔ áomá, áomesa njaga akɛ áŏgea: «ƁaIsilaéli ɓaya, na
ɓaɓangi-Mokonga, ɔkani phɔ! 17 Mokonga ndea ɓaIsilaéli, ɗésɔmbu
ɓatatasu. Ɓáoɓika ka ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga ka matu ndɔ ɗáɓaiki ka
Mísii ɓea ɓakɛni. Ɗétoisi găkɛ kó ka ɓukpɛkpɛ nɛkɛ. 18 Áokinia tamɓea á
ɓɔ ka nkanda ka ɓasaga ɓea nkama gena (40)[d]. 19 Ɗátindikisi ekuna ngia
á njaga iɓɛ (7) ka Kanána, áŏɓopha ɓaIsilaéli nji ndɔ áɓɛ ɓotukɔ nɛɓɔ[e].
20 Kema ndɔ bui ɗágeani ka ɓasaga ɓea mia gena na nkama ɓɔku (450).
«Mbusa í, áŏɓopha ɓateni-nyɔngɔ ka matú á mɔtu-nyɔngɔ Samuéli[ɛ].
21 Mbusa índɔ, ɓáɔmɛma Mokonga éophɛ mɔkɔta. Mokonga áŏɓopha
Saúlɔ muna-Kísi, ntɔa á k'ekuna ndea Bɛnjamína. Saúlɔ ɗái nji ka ɓasaga
nkama gena (40). 22 Mbusa í, Mokonga áontokisa Saúlɔ, áomamisa ká
ɓɔ Daúdi ka kɔkɔta. Â phɔtɔ ɔyɔnga ka phɔa akɛ ɓe: ‹Nɛnsɔmbu Daúdi,
muna-Yésɛ, mmbe amɔɓɔngɛi ka mĕma. Yɛ, atɔtɔkisande mɔphɛ nɛmɔ
bui[g].› 23 Cɔ, k'ɛɓɔkɔti ndea Daúdi, Mokonga ĕɓophi ɓaIsilaéli Namisi
ɓíndɔ ɗámɔku, ina akɛ Yéso. 24 Mosá á bika á Yéso, Yoáni-Mɓatisi ɗéphɛi
ɓaIsilaéli ɓɔbu gea, ɓákĕtiɛ tamɓea á ɓɔ, na ɓeɓatisɛ[h]. 25 Ɓî Yoáni ɗá ye
bíbí á gɔba á ekuma nɛkɛ, áɔyɔnga te: ‹Ɓookanisia gea nende ani? Ke
găkɛ nkpa nde ɓoomɓondeaga. Yɛ andiu obika mbusa ani. Kéokena na
koɗa á ngoi á ɓiato nɛkɛ[i].›
26 «Ɓaya, ɓasuko á Abalaámu na ɓaɓangi-Mokonga. Ɓesu ɓaunge
Mokonga ɗásotekisii nyɔngɔ á ɓoamia á ka mĕma ndee. 27 Cɔ, ɓatɔa ka
Yɛusaléma na ɓakɔta nɛɓɔ, ɗáɓákámúbi Yéso. Ɗáɓákáubi phɔtɔ nyɔngɔ
ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ, nnde ɗáɓaotanga esa á saɓato bubui. Ka tena nyɔngɔ
á kukuwa á Yéso aunge ɗáɓatɔtɔkisi ɓoabi ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ. 28 Nanga

---

[d] **13.18** Kinia á tamɓea á ɓɔ: Ba dundu suɓi á ɓuku nɛnbgo á kala gea ɗéophi eea. Ɔna Jua 1.7; 12.51; Mɔɔ 14.34; Tɔl 1.31.

[e] **13.19** Ɔna Tɔl 7.1; Yɔs 14.1.

[ɛ] **13.20** Ɔna Bat 2.16; 1Sam 3.20.

[g] **13.22** Ɔna 1 Sam 8.5,19; 10.21; 13.14; 16.12; Jab 89.21.

[h] **13.24** Ɔna Mál 1.4; Lók 3.3.

[i] **13.25** Ɔna Yoá 1.20; Mat 3.11; Mál 1.7; Lók 3.16; Yoá 1.27.

ɗáɓákaɔni cina á nyɔngɔ nde akeni Yéso akuiɛ u, ɗáɓamɛmi Pilátɔ gea,
ánkusɛ Yéso. 29 Ɓî ɓátɔtɔkisi ye kema bubui nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓaɗundu
ka phɔa akɛ, ɓáokisa mŏnda akɛ gŭ á me á musalába, ɓáoúmba úʲ .
30 Mokonga â găkɛ onjujukisa ka kukuwa. 31 Mbusa, Yéso áɔ̌sɛnɛkɛa
k'esa ásii, ɓunde ɗáɓatoki na yɛ na Galiláya ka gă na Yɛusaléma. Kĕkɛ
nde, ɓɔ ɓáunge ɓánde ɓaɗigimisi akɛ mosá á ɓakpa. 32 Besu găkɛ,
ɓɛɔnɔ́tɔmiaga Mbino Ánjá ndɔ Mokonga ɗɛ́ɔku ɓatatasu. 33 Mokonga
atɔtɔkisi mɔkɔ ndɔ ka ɓesu ɓasuko aɓɔ, ka jujukisa á Yéso ka kukuwa
ɓíndɔ ɗáɓaɗundu ka Jabúi á ko iɓɛ:
‹Oɓɛ onde miki nɛmɔ.
K'esa nde nende Abakɔ.›
34 Ka phɔa jujukisa á Yéso ka kukuwa, ka gea nyama akɛ ka phoɛmbɛ,
Mokonga ɗáyɔngi ɓe:
‹Nɛnɔtɔtɔkisiande mɛyɔ mɔkɔ á ɓonjanja
nnde ɗɛ́mɔku Daúdi.›
35 Ka nyɔngɔ índɔ unge ayɔngi phɔtɔ ka ɓuku nɛngbo gea:
‹Oɓɛ Mokonga, kónsagɛku ntɔa-kanga ɓojeɗe nɛkɔ, áphoɛ suɓi á botaᵏ .›
36 Nga, mbusa á Daúdi gɔɓa á bɛɗanaga ɓíndɔ mɔphɛ ndea Mokonga
ɗákondi ka enda akɛ, áokua. Ɓáomŭmba ka ngbangbata ndea ɓatatakɛ,
mŏnda akɛ áophoaˡ . 37 Cɔ, mmbe Mokonga ɗánjujukisi găkɛ ka kukuwa,
nyama akɛ ɗákaphoe. 38–39 Cɔ ɓaya, ubani gea, ɓánongoɗi nyɔngɔ á ima
á ɓojeɗe. Ka nyɔngɔ á Yéso unge, mmbe amɓeeki, ana ɓukpɛkpɛ á ɓá
ntɔa- koɗoni mosá á Mokonga ka kema bui. Ɛɔphi ndea Mósa nna găkɛ
ɔtɔka amisa anu ka kema ndɔ bui. 40 Ka ɓondɔ, ɛgɛphani na nyɔngɔ ndea
ɓaɔtu-nyɔngɔ gea katɔtɔkeanɛmbɛ ka ɓenu. Ɗáɓaɗundu te,
41 ‹Ɔnani phɔ́, ɓatɔa-ɛkɛɛkɛɛ nde ca!
Yayamani, ɓóɓungɛgɛ.
Nga, nɛtɔtɔkisande ekuma ángbó ka matu nɛnu. Nanga ɓánɔtɔmiaga
ɗoni, ɓókóɓeekeɛku.ᵐ›»
42 Ka juana á Pɔ́lɔ na Baanába k'endu á ɛmɛmi ndea ɓaYúda, ɓakpa
ɓáŏɗengemisaga gea, ɓábikɛ goto esa á saɓato ndea mbusa, ka tɔmiaga
goto tɔ nyɔngɔ ndɔɔ. 43 Ka phanjekanaga á ɓakpa, ɓaYúda ɓásii na ɓatɔa
k'ekuna nɛngbo ɓunde ɗáɓáɓeeki esomba ndea ɓaYúda, ɓáomɓea Pɔ́lɔ
na Baanába. Ɓɔ, ɓáɔyɔngaga na ɓɔ, ɓáŏgbagisaga mĕma gea, ɓáikɛ ka
ɓonjánja á ekondi ndea Mokonga.
44 Esa á saɓato ndea mbusa, ɓakpa á ka nji ɓásii phɛ̂ ɓáodondanaga ka
ɔka á nyɔngɔ á Mɔkɔta. 45 Ɓî ɓaYúda ɗáɓaɔni usɛsɛ á ɓakpa ndɔ, ɓáotuma

---

ʲ **13.29** Ɔna Mat 27.22-23,57-61; Mál 15.13-14,42-47; Lók 23.21-23,50-56; Yoá 19.15,38,42.

ᵏ **13.35** Ɔna Jab 2.7; Isa 55.3; Jab 16.10.

ˡ **13.36** Ɔna 1 Ɓak 2.10.

ᵐ **13.41** Ɔna ɓaƐ1.5.

na nsengo, ɓáongana ɓɔphɛi ndea Pɔ́lɔ na bóma akɛ. 46 Pɔ́lɔ na Baanába,
ɓâ gǎkɛ ǒsikisia nyɔngɔ na entende ɓe: «Ɓenu ɓaunge atokeni phɔ́
ɓɛnɔphɛɛ Nyɔngɔ á Mokonga mosá! Cɔ, ɓî ɓoyé, na ɔna gea te ɓókókeni
ɓá na enda á mɛyɔ, ɓegande k'ekuna nɛngbo. 47 Nga, Mokonga asososi
suɓi á ɓuku nɛkɛ ɓe:
‹Déomesi ɓea ɔbɛa k'ekuna bubui,
ka gea ɓakpa ɓáɓɛ na ɓoamia ka mokonda bui[n].›»
48 Ɓî ɓundɔ ɓána ɓaYúda ɓáɔki tɔ nyɔngɔ ndɔ, ɓáoɓá na maseye phê.
Báobeba nyɔngɔ á Mɔkɔta Yéso, na ɓakpa ɓɔbu ɓunde Mokonga ɗɛ̃sɔmbu
ka ɓá na enda á mɛyɔ, ɓáoɓeekea.
49 Nyɔngɔ á Mɔkɔta áondanda ka nji ndɔ bui. 50 ɓaYúda ɓâ ndiu
ǒyombokisa ɓakɔta á nji, na ɓake á koomba ɓundɔ ɗáɓaombeba
Mokonga. Ɓɔ, ɓáokpanga tambisaga á Pɔ́lɔ na Baanába, ɓáǒɓeaga ka nji
nɛɓɔ. 51 Pɔ́lɔ na Baanába, ɓáocicia nkaa á kusi á ecinji[o] aɓɔ, mpɔ ɓáoga
na Ikɔníɔ. 52 Cɔ, ɓagoigi á ka Antiɔkía ɓáotuma na maseye, phɔtɔ na
Mĕma á Mokonga.

Pɔ́lɔ na Baanába ɓáɔphɛa Mbino Ánjá ka Ikɔníɔ

14 1 Nyɔngɔ nde ɗáogeana ka Ikɔníɔ, aunge ɗá phɔtɔ ogeana ka
Antiɔkía. Pɔ́lɔ na Baanába ɓáongia k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda.
Ɓâ phɔtɔ ɔphɛa na ka ɓî ɓakpa ɓásii, ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda
ɗáɓamɓeeki Yéso. 2 ɓaYúda íɓunde ɗáɓayé ɓeekea á Yéso, ɓâ gǎkɛ ǒsɔia
ɓunde ɓáná ɓaYúda ɓékangeɛ ɓunde ɓámɓeeki Yéso. 3 Pɔ́lɔ na Baanába,
ɓâ gǎkɛ oika kó esa ásii. Ɓáosuia tɔmiaga á nyɔngɔ á Mɔkɔta kanga á
ngaaka na seɓea akɛ. Mɔkɔta â koopha ɓukpɛkpɛ á tɔtɔkisa ketangaɔ na
mphangiɔ ásii. Nndɔ unge aengekisi ɓɔphɛi á ɓonjánja á ekondi nɛkɛ gea
ande ɗoni. 4 Ɓatɔa ka nji ndɔ ɓâ gǎkɛ okatanaga.Ɓunɛngbo ɓáoɓá nkɛkɛɔ
á ɓaYúda, ɓunɛngbo nkɛkɛɔ á ɓateki.
5 ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda, na ɓakɔta nɛɓɔ, ɓâ gǎkɛ osuia
tambisaga Pɔ́lɔ na Baanába, na mowa aɓɔ ka ɓɛtaga aɓɔ n'ɛtɛ. 6 Ɓî Pɔ́lɔ
na Baanába ɓáɔki maca ndɔ, ɓáotea ɓáoga ka kenombe á Lísta, na Déɛbɛ,
nji ndea Likaɔnía, na nji á ka mpɛ́phɛ í. 7 Kó, ɓáotutuisa phɛa á Mbino
Ánjá ndea Mɔkɔta Yéso.

Pɔ́lɔ na Baanába ɓáɔbɛɗanaga ka Lísta

8 Nɗɔti moci ɗátú ka Lísta ecinji akɛ n'aphɛphi. Yɛ ɗáiki ka oɗo kanga
á tamba kpanga á ɓɔkɔtɛna akɛ. 9 Cɔ, áɔmɔ̌ka Pɔ́lɔ n'aɔyɔnga. Wa, Pɔ́lɔ
áontumia nɗɔti n'iso, áoúba gea, ana ɓeekea nnde aɔtɔka amisa akɛ. 10 Ka

---

[n] **13.47** Ɔna Isa 49.6.

[o] **13.51** Ɔna Mál 6.11.

ɓondɔ, Pɔ́lɔ áongoɗea n'ɛsɔ akpɛ gea: «Ómesia phoi!» Ntɔa kiɗɔti ndɔ
áŏmesia, áɔɓɛkaga, áotamba. 11 Cɔ, ɓî usɛsɛ á ɓakpa ɓáɔni ye ɓó, ɓáokoga
ka yɔngea á ɓɔtɔ á ka Kilikaɔnia, gea: «Ɓamokonga á mbɛa ɓábɛɗî iii
á kokpa, ɓáokia mɔtɛ asu!» 12 Ɓáɔmɔphana Baanába: «Jéu.» Ɓâ gǎkɛ
ɔmɔphana Pɔ́lɔ: «Ɛɛmɛ[ɔ]», ka nyɔngɔ nde Pɔ́lɔ aámbé ɗátú ɔyɔnga. 13 Mpɔ,
ntoɓei-phɛa á endu á esomba ndea Jéu áombika na mŭku á ngɔmbɛ
n'antɔndi na maya ka kĭo nnde ɗátú ka ngba á nji. Aobika kimoci na
usɛsɛ á ɓakpa ndɔɔ. Nga ɓɔ, ɓáokonda phɛa á nyama ndɔ ka phɔa á Pɔ́lɔ
na Baanába.
14 Ɓî ɓateki, Baanába na Pɔ́lɔ ɓáɔki nndɔ, ɓáonyuaga ngɔmbɛ nɛɓɔ,
ɓáokamisaga ngia ka usɛsɛ á ɓakpa na ɓáokoga gea: 15 «Ɓadani,
ɓogi ɓondɔ ka ɓo? Ɓe phɔtɔ ɓakpa ɓea ɓenu, ɓekengeani tɔ na ɓenu
ka kema bui. Bɛɔnɔ́phɛa Mbino Ánjá ka gea, ɓóɗeketɛ ɗokomisa á
kema á jăi-jăi, ɓókĕtiɛ ka Mokonga mmbɔ mɛyɔ, mmbɔ aconji koba,
mokonda, oɓenge na kema buibui nde a kau[p]. 16 Ka matu nde ɗányɛ́nyi,
Mokonga ɗáɗeketi ekuna bui ɓáɓeɛ aphe nde ɓákondi. 17 Ɗáɗeketi
gǎkɛ mphangiɔ á ɓonjánja nɛkɛ. Nga, anóphi mbua ka toka á na koba,
ɗungu ka matu i[s], áonókutisa, áotumisa mĕma anu na maseye.» 18 Nanga
áɓá ɓó, ɗátú akpɛ ka imisia á mɔphɛ á ɓakpa gea ɓákáeɓophɛ mɔnɔ
phɛa.
19 Mbusa, ɓaYúda á ka Antiɔkía na Ikɔníɔ, ɓáɔsɔia usɛsɛ á ɓakpa gea
ɓagamanɛ na ɓɔ, ɓámowɛ Pɔ́lɔ ka ɓɛtaga akɛ n'ɛtɛ. Ɓáonga nĕ ka ngba á
kenombe, ɓáokanisia te aku. 20 Ɓagoigi ɓâ gǎkɛ ontimba Pɔ́lɔ. Yɛ áokoɗa
iso. Mpɔ, áoja na nji. Mama í, ɓáoga na Baanába ka kenombe á Dɛ́ɛbɛ.

Pɔ́lɔ na Baanába ɓásikianigi na Antiɔkía

21 Pɔ́lɔ na Banába ɓáju ye ka kenombe á Dɛ́ɛbɛ, ɓáɔphɛa Mbino Ánjá
ndea Mɔkɔta Yéso, ɓakpa ɓásii ɓáoɓá ɓagoigi. Mbusa, ɓáosikianaga na
Lísta, Ikɔníɔ, Antiɔkía á ka Pisidía. 22 Ɓî ɗáɓaotamba ka nji ndɔ bui,
ɓáogbagisaga mĕma á ɓagoigi gea, ɓáendɛ ka ɓeekea nɛɓɔ. Báŏgea te:
«Akeni ɓásotambisɛgɛ phê mosá á ngia asu ka koɓoamɛ ndea Mokonga.»
23 Suɓi á kanisa moci-moci á ka nji ndɔ, Pɔ́lɔ na Baanába ɓáɔ̌sɔmbɔa
ɓagbɛga á kanisa. Mbusa í, ɓáɔmɛma na ɓáɔika kanga á yaga ka nyɔngɔ á
mɛma á Mokonga. Mpɔ ɓáŏbisa ka njaga Mɔkɔta mmbe ɓámɓeeki éambɛ.
24 Mbusa, ɓáotenisia ka kenombe á Pisidía, ɓáojua ka nji á Pamphilía.
25 Mbusa, ɓáɔphɛa nyɔngɔ á Mokonga ka Pɛ́ɛga. Mpɔ, ɓáɔtɔnganaga na
Atalía. 26 Wandɔ, ɓáokamɓea ka koko ángbó, ɓáoga na Antiɔkía á ka

---

[ɔ] **14.12** Ka esomba ndea ɓaYúda, Jéu ɗátú moamɛ á ɓakɔta á na koba. Ɛɛmɛ áoba ntɔmi mbino nɛkɛ.

[p] **14.15** Ɔna Juá 20.11; Jab 146.6.

[s] **14.17** Ɔna Jab 147.8; Yɛɛ 5.24.

Sulía, nji ndɔ unge ɗáɓěbisi ka njaga á Mokonga mɛnɛ á ekondi ka gea,
ɓátɔtɔkisɛ ekuma nɛɓɔ ndɔ ɗáɓagɔɓi.
27 Ɓáju ye na Antiɔkía, ɓáǒdondanisa ɓatɔa kanisa, ɓáǒngoɗea kema
bui nde Mokonga ɗági kimoci na ɓɔ, na ɓî Mokonga ěkoɗei phɔtɔ ɓakpa
nde ɓáná ɓaYúda aphe á ɓeekea á Mokonga. 28 Báoika na ɓaɓeeki wa
k'esa ásii.

Kanisa á ka Yɛusaléma adondanigi ka nyɔngɔ á gua ganja

15 1 Mbusa, ɓakpa ɓuangbo, ɓunde ɗáɓatoki na Yudéa, ɓáoga ka
kenombe á Antiɔkía á ka Sulía. Ɓáju ye kó, ɓáokpanga goisaga á
ɓadaɓɔ ɓaɓeeki ɓɔbu nyɔngɔ ndee: «Aoɓá na ɓókógu ganja ɓíndɔ ɛɔphi
ndea Mósa asosi, ɓókótɔkɛku na ɓoami ka měma[t] .» 2 Cɔ, Pɔ́lɔ na Baanába
ɓáoya ɓɔphɛi nɛɓɔ, ɓáopua na ɓɔ ásii ka yɔnga. Ka ɓondɔ, ɓaɓeeki á ka
Antiɔkía ɓáɔnsɔmbɔa Pɔ́lɔ, Baanába na ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ aɓɔ, ka gea
ɓágɛ na Yɛusaléma, mɔtɛ á ɓateki na ɓagbɛga á kanisa, ka phɔa á nyɔngɔ
nde ɗáɓaopua kau.
3 Ka Antiɔkía, kanisa áǒɓopha kema nde akeni enga aɓɔ ka tamba.
Ɓáɔnyénya ka Phɔinikía na Samalía, ɓáǰtɔmiaga ɓaɓeeki nyɔngɔ ɓî
ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo ɓámɓeeki Mokonga. Nyɔngɔ ndɔ áǰɓɔngɛa ɓaɓeeki
ɓɔbu phê. 4 Ɓî ɓakpa nde kanisa ɗéteki ɓáju ye na Yɛusaléma, ɓatɔa
ka kanisa, ɓateki ndea Yéso na ɓagbɛga ɓáǒsesea. Pɔ́lɔ na Baanába
ɓáǰtɔmiaga kema bui nde Mokonga ɗági ka njaga aɓɔ. 5 Ɓaɓeeki ɓuangbo,
ɓundɔ ɗáɓatú mosá k'ekombo ndea ɓaPhaisáiɔ, ɓáoma, ɓáɔyɔnga te:
«Akeni ndiu ɓaɓeeki á k'ekuna nɛngbo ɓunde ɓáɓeeki, ɓáguɛ ganja na
sosea aɓɔ gea ɓáambɛ ɛɔphi ndea Mósa.»
6 Ɓateki na ɓagbɛga ɓáoɗondanaga ka ianaga ka nyɔngɔ ndɔ. 7 Mbusa
á pua phê, Pɛ́tɛɛ áoma, áǒngoɗea te: «Ɓaya, ɓenu sasanu ɓooúba
gea, Mokonga ɗámɔsɔmbu kala sɔsɔɓɛ anu ka gea te nɛ́tɔmiɛgɛ
nyɔngɔ nɛkɛ k'ekuna nɛngbo gea, ɓáɔkɛ Mbino Ánjá na ɓeekea í.
8 Mokonga mmbɔ aoúba měma á ɓakpa, aengekisi na ɓeekea ɓatɔa á
k'ekuna nengbo ka ɔpha aɓɔ Měma á Mokonga ɓíndɔ ɗásophi phɔtɔ.
9 Kásotinganisi gǎkɛ na ɓɔ nga, asokosi měma á ɓɔ ka nyɔngɔ nde
ɓáɓeeki. 10 Cɔ, kěkɛ nde ɓo gǎkɛ ɔnjɔbisaga Mokonga ka ɓo nga, ɓoǒsosea
ɓagoigi nde ɓákumbɛ nkumba nde, nanga ɓatatasu nanga ɓesu sisasu
ɗéɓékétɔki kumba í. 11 Ɓeɓeeki gǎkɛ gea, Mokonga asóamisi ka nyɔngɔ
á ɓonjánjá á ekondi ndea Mɔkɔta Yéso, ɓíndɔ ɗéamisi ɓatɔa k'ekuna
nɛngbo.»
12 Mpɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓɔbu ɓáodakana, phio! Ɓáɔmǒkanea Pɔ́lɔ na
Baanába ɓî ɓáɔtɔmiaga mphaniɔ na ketangaɔ ndɔ Mokonga ɗátɔtɔkisi

---

[t] **15.1** Ɔna ɓLw 12.3.

ka njaga aɓɔ sɔsɔɓɛ á ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo. 13 Ɓî ɓágɔɓi ye yɔnga,
Yakɔ́ɓɔ[u] áŏngoɗea te: «Ɓaya, ɔ́mɔɔkani phɔ! 14 Simɔ́ni[y] ɗásóngoɗi ɓî
Mokonga aphangisi phɔ́ ngomi nɛkɛ ka ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo gea,
ésɔmbɔɛ sɔsɔɓɛ aɓɔ, ɓábɛ ɓakpa nɛkɛ. 15 Nyɔngɔ ndɔ áotamba kimoci
n'inde á ɓaɔtu-nyɔngɔ, nnde ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga
ɓe:

16 ‹Mbusa índɔ, nejaeka
nɛ́ɔphɛka goto endu[a] ndea Daúdi nnde ɗángbɔɔkani.
Nɛɓɔngisiagande goto ngundu-endu ndɔ.
17 Ka gea te, ɓakpa ɓunɛngbo ɓɔbu ɓánkaɓande Mɔkɔta.
Eya, ɗéɓophani ɓatɔa-k'ekuna bui, ɓunde ɗéɓɔphani gea te ɓábɛ
ɓuamɔ.
Nndɔ unge Mɔkɔta ayɔngi,
18 moangɔ nɛkɛ nnde ɗáɗigimisi kala[b].›

19 Ka ɓondɔ, neteni nyɔngɔ ɓe: Nekanisi te, ɓékĕtambisɛgɛmbɛ
ɓatɔa-k'ekuna nɛngbo ɓunde ɓámbeeki Mokonga. 20 Béeɗunduiɛ ndiu
ɓaoba gea, ɓáyɛ ɓɔjɔɔkiɔ nde á ka ya nyama nde ɗáɓáphui ka phɛa.
Ɓákagɛ mɔnɔ k'aphe á otungɔ[c]. Ɓákaeɛ mɔnɔ nyama n'aku ĭti, ɓákaeɛ
mɔnɔ phɔtɔ magia[d]. 21 Nga, kpanga á kala, ɓáɔphɛa na tanga ɛ́ɔphi ndea
Mósa suɓi éndu á ɓɔphɛi ɗanga-ɗanga ndea ɓaYúda k'esa á saɓato bui na
ka kenombe bui.»

Kanisa aɗundu ɓaoɓa ka ɓaɓeeki á ka Antiɔkía

22 Mpɔ ɓateki, ɓagbɛga á kanisa na kanisa bui, ɓáophanga sɔmbɔa ka
ɓakpa sɔsɔɓɛ aɓɔ na teka á ɓɔ ka Antiɔkía kimoci na Pɔ́lɔ na Baanába.
Ɓáɔ̌sɔmbɔa Yúda mmbe ɓá phɔtɔ ɔmɔphana Balisába na Síla, ɓunde
ɗáɓatú na kɔkɔta sɔsɔɓɛ á ɓadaɓɔ. 23 Ɓáŏteka na ɓaoɓa na ɓáɗundu suɓi í
ɓe:

«Ɓesu ɓateki, ɓagbɛga na ɓaɓeeki ɓĕsesi ɓadasu ɓundɔ ɓáná ɓaYúda
ɓunde ɓáiki ka Antiɔkía, Sulía na Kilikía. 24 Ɓɛɔki gea, ɓakpa ɓuangbo ka
ɓesu ɓátoki koni kanga á moangɔ nɛsu. Ɓáonóagatisa na kɔɓisa á mĕma
anu na nyɔngɔ nɛɓɔ. 25 Ka ɓondɔ, ɓéoúba ophanga na mĕma moci, ka
sɔmbɔa á ɓakpa ndɔ ɓeóteka mɔtɛnu. Ɓágande kimoci na ɓadasu ékondi,
Baanába na Pɔ́lɔ. 26 Ɓɔ, ɗáɓabisi enda nɛɓɔ bui ka ɓɛɗaneaga á Mɔkɔta
nɛsu Yéso Kiísito.

---

[u] **15.13** Wani ande Yakɔ́ɓɔ muna-amakɛ na Yéso.

[y] **15.14** Simɔ́ni ande ina á ka mosá-mosá ndea Pɛtɛ́ɛ ɔna Mat 4.18.

[a] **15.16** Endu ndea Daúdi ande gea te ɛɓɔkɔti nɛkɛ.

[b] **15.18** Ɔna Amɔ́ 9.11-12

[c] **15.20** Wani, otungɔ ande juka na kema nde ɛɔphi aimisi, ɔna ɓLw 18.6-23.

[d] **15.20** Ɔna Juá 34.15-16; ɓLw 17.10-16.

27 Ɓenótekisii Yúda na Síla, ɓɔ ɓánongoɗeande ɓase nyɔngɔ nde
ɓenóɗundui. 28 Nga, Mĕma á Mokonga na ɓesu sasasu, ɓephangi gea
ɓékénokumbisɛku nkumba áɗoko, tɔndɔ ɛɔphi nde ana kantíti n'ande
ɓe. 29 Ɓókóeɛ mɔnɔ eea nde ɓáphui ka phɛa á ɓakɔta á na koba, ɓókoeɛ
phɔtɔ magia, na nyama n'aku ĭti. Ɓókogɛ mɔnɔ găkɛ k'aphe á otungɔ.
Ɓŏɓangisa na nndɔ, ámbé ɓogi anja. Ɓenosesi!»
30 Mpɔ Pɔ́lɔ na ɓadakɛ ɓáɔɔkɔa ka nji ndɔ, ɓáoga ka Antiɔkía. Kó,
ɓáŏdondanisa ɓaɓeeki ɓɔbu, ɓáŏɓopha ɓaoɓa ndɔ. 31 Mbusa á ɓɔ tanga
á ɓáoɓa ndɔ n'ɛsɔ akpɛ, ɓáoɓa na maseye nga, ɓɔphɛi kau ɗéɓophi
ɓukpɛkpɛ á ka mĕma. 32 Yúda na Síla ɓundɔ ɓaɔtu-nyɔngɔ, ɓáɔ̌phɛa phê,
ɓáŏgbagisa na opha aɓɔ ɓukpɛkpɛ. 33 Ɓáoika kó k'esa abɔa, mpɔ, ɓaɓeeki
ɓɔbu ɓáɔ̌ɔkɔa gea ɓájɛ na ɓɔjɛjɛ mɔtɛ á ɓundɔ ɗáɓĕteki. [34 Síla â găkɛ
ophanga nɛkɛ jiga ka Antiɔkía[e].] 35 Cɔ, Pɔ́lɔ na Baanába na ɓaphangigi
ɓuangbo ɓásii, ɓâ găkɛ ojiga ka Antiɔkía, ka phangiaga na phɛa á Mbino
Ánjá ndea Mɔkɔta.

Pɔ́lɔ na Baanába ɓákatanigi

36 Mbusa á ɓ'esa abɔa, Pɔ́lɔ áongoɗea Baanába te: «Béjɛ phɔ́ ka ɛnjɛa
ɓadasu ɓaɓeeki ka kenombe moci-moci nde ɗéɓɛtɔmigi nyɔngɔ ndea
Mɔkɔta, ka ɛnjɛa ámbé enda aɓɔ a ɓo.» 37 Cɔ, Baanába ɗákondi gă na
Yoáni mmbe ɓáɔmɔphana Málikɔ. 38 Pɔ́lɔ ɗáɔni gea kákeni ɓɛda akɛ
ɓágɛ na yɛ nga, Málikɔ ɗéɗeketi ka Pamphilía, kanga á tutuisa ekuma
kimoci na ɓɔ[ɛ]. 39 Ɓáopua phê ngŭngu aɓɔ na ka ɓî ɗáɓakatanigi. Baanába
áɔmbɛɗa Málikɔ, ɓáokamɓea ka koko ángbó, ɓáoga na Kipúɔ. 40 Pɔ́lɔ â
găkɛ ɔnsɔmbɔa nɛkɛ Síla. Mpɔ, ɓaɓeeki ɓáɔmɛma Mokonga ka phɔa á
ɓɔ gea, ɓágɛ na ɓonjánja á ekondi ndea Mɔkɔta. 41 Báɔtɔmba Sulía na
Kilikía[g] na ɓáogbagisaga mĕma á ɓatɔa-kanisa.

Pɔ́lɔ ansɔmbu Timɔtéɔ ka tamba

16 1 Pɔ́lɔ áojua ka Déɛbɛ mbusa á wa áɔtɔngana na Lísta. wa, ɗátú
na ngoigi moci ina akɛ Timɔtéɔ. Amakɛ ɗátú moYúda mɓeeki.
Abakɛ ɗátú găkɛ nɛkɛ moGiíki. 2 Ɓaɓeeki á ka Lísta na Ikɔníɔ ɗáɓatú
obeba tamɓea á Timɔtéɔ anja. 3 Ka ɓondɔ, Pɔ́lɔ áokonda támbaga na yɛ.
Áombɛɗa, áongusisa ganja ka nyɔngɔ á ɓaYúda ɓunde ɗáɓatu k'ɔma ndɔ
bui. Nga, ɓakpa ɓɔbu á k'ɔma ndɔ ɗáɓaoúba gea, abakɛ ɗátu moGiíki.
4 Cɔ, Pɔ́lɔ na ɓadakɛ ɓáotamba ka kenombe ɗanga-ɗanga, na ɓáŏúbisa
ɓaɓeeki gea ɓáambɛ ɛɔphi nde ɓateki na ɓagbɛga á ka Yɛusaléma

---

[e] **15.34** Miki á nyɔngɔ nde nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala.

[ɛ] **15.38** Ɔna phɔtɔ 13.13.

[g] **15.41** Pɔ́lɔ ɗátu ntɔa na Kilikía.

ɗáɓabisi. 5 Měma á ɓatɔa ka kanisa áoɓá na ɓukpɛkpɛ ka ɓeekea. Esa bui,
ɓaɓeeki ɓáðyamea.

Ɓámɔphani Pɔ́lɔ na Makɛdɔnía

6 Pɔ́lɔ na ɓadakɛ ɓáɔnyɛ́nya ka nji bui á Phuigía na Galatía nga,
Měma á Mokonga ɗěimisii tɔ̌miaga á nyɔngɔ á Mokonga ka nji á ka
Asía. 7 Ɓáju ye bíbí á Misía, ɓáokengisia ngia ka Bitinía, Měma á Yéso
â gǎkɛ ǒimisia. 8 Ka ɓondɔ, ɓáɔ̀tata Misía, ɓáodida ka ikɔ á na Tɔ́a.
9 Kǐpha, Pɔ́lɔ áɔ̀na mphaniɔ, áɔmɔ̌na ntɔa-ka Makɛdɔnía n'amame. Yɛ
áonɗengemisaga Pɔ́lɔ, áongea te: «Kaia óbikɛ ósoengɛ ka Makɛdɔnía.»
10 Kɛ̌kɛ ndɔ mbusa á mphaniɔ, ɓéokamisaga mɛ́a ka gǎ na Makɛdɔnía
nga, ɗéɓeúbi ɗoni gea te, Mokonga asɔ́ɔphanima ka tɔmiaga Mbino Ánjá
kó.

Pɔ́lɔ angi ka Makɛdɔnía

11 Cɔ, ka mɛa asu ka Tɔ́a, ɓéokambea ka koko ángbó, mɔngɔ moci
ɓéojua ka kesanga á Samotiákɛ. Mama í, ɓéojua ka Nɛapɔ́li[h]. 12 Toka á
wa, ɓéojua ka Philípi, kenombe ángbó á ka mosá-mosá á ka Makɛdɔnía
nnde ɓaLɔ́ma ɗáɓatumi kau. Kó, ɓéoɗa ɓ'esa abɔa. 13 Esa á saɓato,
ɓéotoka ka nji ndɔ, ɓéoga ka nkpangba íɓo moci, ɓéokanisia te, ɔma á
ɛmɛmi a wa. Cɔ, ɓéoika ka oɗo, ɓéǒdonda ɓake ɓunde ɗáɓadondanigi,
ɓéɔyɔnganga na ɓɔ. 14 Ka ɓake ndɔ moci, ina akɛ Lúdia ntɔa ka Tuatɛ́a,
n'ande phɔtɔ nsombisigi ngɔmbɛ anjɛ nnde a n'esombi akpɛ, n'ande
mɓangi-Mokonga. Mɔkɔta áokoɗa měma akɛ ka ɔka ɓîbíbí yɔnga ndea
Pɔ́lɔ. 15 Ɓî ɓámɓatisi na ɓakpa nde ɓá k'endu nɛkɛ ɓɔbu, áɔsɔ́ɔphana
mɔtɛkɛ áogea ɓe: «Ɓî ɓoɓeeki ɗoni gea, nemɓeeki Mɔkɔta, ɓikani ɓóikɛ
mɔtɛmɔ.» Áosósosea gea ɓéɓeekeɛ.

Ɓáemakii Pɔ́lɔ na Síla ka mɛkakɔ

16 Esa moci, ɗéɓeoga k'ɔma á ɛmɛmi, nke moci, mbɛɗanigi
áosodondanisa. Yɛ ɗá na ɓansombo á ɔtɔa á nyɔngɔ suɓi akɛ. Ɓakɔta
nɛkɛ ɗáɓaɔtɔa ɓangɔa ásii ka nyɔngɔ á ekuma nɛkɛ. 17 Nke ndɔ áosóɓea
n'aokogaga te: «Ɓakpa nde ɓánde ɓabɛdanigi ndea Mokonga mmbe á na
koba. Ɓáɔnɔ́phɛa aphe á ɓoamia á ka měma.» 18 Ɗáogeaga ɓó ka ɓ'esa
ásii. Ka ɓondɔ, Pɔ́lɔ áɔɓɛa phê, áǒphaia, áǒngoɗea ɓansombo ndɔ gea:
«Nenososi k'ina á Yéso Kiísito, tokani suɓi á nke nnde.» Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ,
ɓansombo ndɔ ɓáontoka. 19 Ɓî ɓakɔta nɛkɛ ɓáɔni gea nseɓeo á ɛtɔi nɛɓɔ
aɓungi, ɓáǒdunga Pɔ́lɔ na Síla, ɓáǒɓota ka mosomba á nji, ɓáǒbisa ka
ntua mosá á ɓateni-nyɔngɔ. 20 Ɓáǒbisa mosá á ɓakɔta ɓaLɔma, ɓáogea te:

---

[h] **16.11** Nɛapɔ́li ande ikɔ ka Make ɗonía.

«ƁaYúda nde ɓáyombokisi kenombe nɛsu. 21 Ɓáɔphɛa asii nde ɓáimisii ka
ɓesu ɓaLɔ́ma, ɓeekea í na gea í.»
22 Usɛsɛ á ɓakpa ɓáǎɓɛɛa Pɔ́lɔ na Síla. Ɓateni nyɔngɔ ɓáǒphuisisa
bɔngɔ na sosea gea ɓéɓindɛ na ngbanga. 23 Ɓáǒɓinda phê, ɓáǒmakea ka
mɛkakɔ. Ɓáonsosea mɓɔndigi-mɛkakɔ gea, éambɛ ánjá. 24 Ɓî aɔki ye ɓó,
áǒbisa ka ntunguɗɔ á mɛkakɔ. Áɔkpatikisa ecinji aɓɔ suɓi á gbutuka á
me.
25 Ka gabekana ésa, Pɔ́lɔ na Síla ɗábatú ɔmɛma na émba embɔ á beba á
Mokonga. Ɓadaɓɔ ɓatɔa-mɛkakɔ, ɓáǎɓɔka. 26 Mɔngɔ moci, ɓaningina akpɛ
áoɗengisa nsimbiɔ á mɛkakɔ. Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, kĭo bui á mɛkakɔ áɔúkukanaga.
Ngoi á ngɔa bui ndea ɓatɔa-mɛkakɔ, áokoɗokanaga.
27 Mɓondigi-mɛkakɔ ajujuki ye, áɔɔna kĭo bui á mɛkakɔ n'aukukanigi,
mpɔ áophúia mɓɛngɛ nɛkɛ ka gea te, áemoanɛ nĕ. Nga, ɗákanisi
gea, ɓatɔa ka mɛkakɔ ɓáti. 28 Cɔ, Pɔ́lɔ â gǎkɛ okoga k'ɛsɔ akpɛ te:
«Kŏmoanembɛ! ɓesu ɓáunge ɓe phɔ́tɔ wani!» 29 Mɓɔndigi-mɛkakɔ ndɔ,
áɔɔphanɛa ɔbɛa, áokamisaga gǎ, áongia, áogua k'ecinji á Pɔ́lɔ na Síla,
n'aɔɛkanaga. 30 Mbusa, áǒjuanisa, â kŏúsia te: «Ɓaya, akeni négeɛ ɓo ka
gea, néamɛ ka mĕma?»
31 Ɓáonsikisia te: «Mɓeekea Mɔkɔta Yéso, mpɔ oamande, oɓɛ n'ekombo
nɛkɔ.» 32 Mpɔ Pɔ́lɔ na Síla ɓáɔntɔmiaga yɛ na ɓatɔa k'endu nɛkɛ ɓɔbu,
Mbino á Mɔkɔta. 33 Ka mbenɔ á keiphe ndɔ tɔ, mɓondigi-mɛkakɔ áǎbɛɗa,
na gǎ á sokosa aɓɔ aphɛphɔa. Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, ɓáomɓatisa yɛ na ɓakpa
nɛkɛ ɓɔbu. 34 Mpɔ mɓondigi-mɛkakɔ áǒɗaphisa Pɔ́lɔ na Síla k'endu nɛkɛ,
áǒɓopha eea. Yɛ kimoci na ɓatɔa-k'endu nɛkɛ ɓáotuma na maseye phê ka
nyɔngɔ nde, ɗáɓamɓeeki Mokonga.
35 Ɓî esa akoɗokani ye, ɓateni-nyɔngɔ ɓaLɔ́ma ɓáǒteka ɓakɔta á
ɓatɔa-emani ka ngoɗea á mɓondigi-mɛkakɔ te: «Ójuanisa ɓakpa ndɔ
ka mɛkakɔ.» 36 Mɓondigi-mɛkakɔ áoga ɔntɔmia Pɔ́lɔ mbino nnde:
«Ɓateni-nyɔngɔ ɓaLɔ́ma ɓámotekisii mbino, nénojuanisɛ. Cɔ, juanani
ɓógɛ na ɓɔjɛjɛ!» 37 Pɔ́lɔ â gǎkɛ ŏngoɗea ɓatɔa-émani ndɔ te: «Ɓásoɓindisi
ka ntanga kanga á yɔngisa nyɔngɔ nɛsu, ɓáosómakisa ka mɛkakɔ, na
ɓende gǎkɛ ɓaLɔ́ma[i] . Cɔ, kɛ̌kɛ nde, ɓákondi ɓásojuanisɛ ka ɓɔsɔmɛa
ka ɓo? Ɓɛɛndɔ. Ɓakɔta ɓáunge ɓábikɛ ɓásojuanisɛ ndiu tɔ sasa aɓɔ.»
38 Ɓakɔta á ɓatɔa-emani ɓáǒngoɗeaga ɓateni-nyɔngɔ ɓî Pɔ́lɔ ɛ̌tɔngi.
Ɓáoɓanga ɓî ɓáɔki gea, Pɔ́lɔ na Síla ɓánde ɓaLɔ́ma. 39 Mpɔ, ɓáobika ka
mpɛphɛ á Pɔ́lɔ na Síla, ɓáǒɗengemisaga, ɓáǒjuanisisa ka mɛkakɔ. Ɓáǒgea
te, ɓátokɛ ka kenombe ndɔɔ. 40 Ka juana á Pɔ́lɔ na Síla ka mɛkakɔ, ɓáoga
mɔtɛ á Lúdia. Wa, ɓáǎɓɔna ɓadaɓɔ ɓaɓeeki, ɓáǒgbagisaga ka mĕma, mpɔ
ɓáoga.

---

[i] **16.37** Ɛɔphi á ka Lɔ́ma ɗáimisii ɓinda á ɓaLɔ́ma na ngbanga. Ɔna phɔtɔ 22.25-29; 23.27

Pɔ́lɔ na Síla ɓáge na Tɛsalɔníka

17 [1] Pɔ́lɔ na Síla ɓáɔnyɛ́nya k'aphe á kenombe Amphipɔ́li na
Apɔlɔnía, ɓáojua ka Tɛsalɔníka, ɔma nde endu á ɓɔphɛi ndea
ɓaYúda ɗátú. [2] Ɓî Pɔ́lɔ ɗáɛmbani na ngiaga kau, áongia k'endu ndɔ. Kó,
áoaba na ɓaYúda ka saɓato isaɔ ka phɔa nyɔngɔ nde a suɓi á ɓuku á
Mokonga. [3] Aokoɗa ɓuku ndɔ, áɔtɔmiaga na phangia aɓɔ gea, ɗákeni
Kiísito átambɛgɛ na kua, mpɔ áojujuka ka kukuwa. Aŏgea te: «Yéso,
mmbe nɛɔnɔ́tɔmiaga nyɔngɔ akɛ, yɛ aámbé ande Kiísito.» [4] Ká ɓaYúda
ɓáoɓeekea, ɓáŏɗakatea Pɔ́lɔ na Síla. Ɓa Giíki ɓásii, ɓaɓangi-Mokonga na
ɓake á koomba, ɓâ phɔtɔ oɓeekea.
[5] Ɓa Yúda ɓâ ndiu oɓa na nsengo, ɓáodondanisa usɛsɛ á ɓakpa jăi-jăi
ɓundɔ ɗáɓĕdondi k'ɔma ɗanga-ɗanga, ɓáoyombokisa kenombe. Ɓáokiɗia
k'endu ndea Yasɔ́ni, ɓáŏkaɓa Pɔ́lɔ na Síla ka gă na ɓɔ mosá á madondanɔ.
[6] Ɓî ɓákɛ́ɓɔni găkɛ, ɓáŏɓotaga Yasɔ́ni na ɓadakɛ ɓaɓeeki ɓuangbo mosá á
ɓakɔta á kenombe na ɓáokoga te: «Ɓakpa nde ɗáɓáyombokisi mokonda
bui, kĕkɛ nde ɓákiɗi wani, [7] Yasɔ́ni ĕsesi găkɛ mɔtɛkɛ. Ɓagáa ndɔ ɓɔbu
ɓákáoɓea ɛɔphi ndea Moamɛ á ɓaLɔ́ma nga, ɓági te mɔamɛ ɓaangbo aɓei,
ina akɛ Yéso.» [8] Nyɔngɔ ndɔ áɔ̌ɓɛisa usɛsɛ á ɓakpa na ɓakɔta á kenombe.
[9] Ɓakɔta á kenombe ɓáŏphendisa Yasɔ́ni na ɓadakɛ ɓaɓeeki ɓangɔa, mpɔ,
ɓáŏɗeketa ɓágɛ.

Pɔ́lɔ na Síla ɓákiɗi ka Bɛlɔ́ia

[10] Ka ipha á esa, mɔngɔ moci ɓadaɓɔ ɓaɓeeki ɓáoga ɔ̌ɔkɔa Pɔ́lɔ na Síla,
ka gă á ɓɔ na Bɛlɔ́ya. Ka kiɗia á ɓɔ, ɓáongia suɓi á endu á ɓɔphɛi ndea
ɓaYúda. [11] Ba Yúda á ka Bɛlɔ́ya, ɗáɓatú na mĕma ánjá kɔ̌nyɛ́nya ɓaYúda
á ka Tɛsalɔníka. Ɗáɓaokonda phê ɔka á nyɔngɔ á Mokonga. Esa bui,
ɗáɓaokaɓa koɗoni suɓi á ɓuku á Mokonga ka engekisa ɓɔphɛi ndea
Pɔ́lɔ. [12] Ɓa Yúda ɓásii sɔsɔɓɛ á ɓɔ ɓáoɓeekea. Ka ɓaGiíki, ɓake á koomba
ɗáɓaɓeeki na ɓŏko ɓásii phɔtɔ. [13] Cɔ, ɓî ɓaYúda á ka Tɛsalɔníka ɓáɔki
găkɛ gea, Pɔ́lɔ a phɔtɔ ɔphɛa nyɔngɔ á Mokonga ka Bɛlɔ́ya, ɓáǧgɛndɛa kó
ka yombokisa na ɗengisa á ɓakpa. [14] Kĕkɛ ndɔ, ɓadaɓɔ ɓaɓeeki ɓáongesa
Pɔ́lɔ nci á n'oɓenge. Síla na Timɔtɛ́ɔ, ɓâ găkɛ ojiga na Bɛlɔ́ya. [15] Ɓundɔ
ɗáɓantambisi Pɔ́lɔ, ɓáonjusa ka Atɛ́nɛ. Ka ja á ɓɔ, Pɔ́lɔ áŏngoɗea gea,
ambe Síla na Timɔtɛ́ɔ ɓákamisɛgɛ gă donda akɛ.

Pɔ́lɔ akiɗi ka Atɛ́nɛ

[16] Ɓî Pɔ́lɔ ɗátú ŏɓondea Timɔtɛ́ɔ na Síla ka Atɛ́nɛ, mĕma akɛ áoujukana
ka ɔna á ɓî kenombe ndɔ atumi na iii á ɓamokonga á mbɛa. [17] Cɔ, suɓi
á endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda, áoaba na ɓaYúda na ɓaɓangi-Mokonga
ɓunde ɓáná ɓaYúda. Ɗá phɔtɔ ogea ɓó na ɓakpa nde ɗáŏdonda ka

mosomba esa bui. 18 Ka ɓatɔa-ubapha á ka nkindi ndea ɓaIpikulíɔ na
ɓaSitɔíkɔ, ɓáokpanga pua na Pólɔ. Ɓunengbo ɓáɔyɔnga gea: «Ntɔa-eongo
nde akondi yɔnga á kema sina?» Ɓuangbo goto: «A ɓea nkpa n'aɔtɔmiaga
nyɔngɔ á ɓamokonga á mbɛa ɓunde ɓékéɔ̌úba.» Ɗáɓayɔngi ɓó nga,
ɗáɓaɔmɔɔka Pólɔ n'aɔtɔmiaga Mbino Ánjá ndea Yéso na nyɔngɔ á jujuka
á ɓasí ka kukuwa.
19 Mpɔ, ɓáɔndunga Pólɔ, ɓáonga ně mosá á ntua á tena nyɔngɔ nde
ɗáɓaɔɔphana: Alɛɔpágɔ[j] . Wa, ɓáongoɗea te: «Bé phɔ ɔtɔka na ɓeúbi
kantíti á ɓɔphɛi á kɛ̌kɛ nnde ɔɔsɔphɛa? 20 Nga, ɓɛɔkɔɔka n'ɔyɔngaga
nyɔngɔ nde ɓɛ́kɛ́ɔkimbɛ mɔnɔ. Ɓetókondi gǎkɛ ɓéúbɛ kantíti í.» 21 (Nga,
ɓatɔa ka Atɛ́nɛ ɓɔbu na ɓakɛni nde ɗáɓaiki kó, ɗáɓaikii tɔ tɔmiaga kaɓɛ
n'ande ka ɔka á mbino ɗanga-ɗanga á kɛ̌kɛ.)
22 Cɔ, Pólɔ áomama mosá á nkindi á ɓakpa ka Alɛɔpágɔ, áogea te:
«Ɓaya, ɓatɔa ka Atɛ́nɛ, nɛɔni gea ɓobisi mĕma anu phê ka ɓamokonga á
mbɛa. 23 Nga, ɓî ɗéotámbaga ka kenombe nɛnu, ɗɛ́ɔɔnjia ɓîbíbí ɔma á
esomba nɛnu. Ɗɛ́ɔni ɛtɛ-ɔphɛɔ nde ɓáɗundu kau ɓe: ‹A ka phɔa mokonga
á mbɛa mmbe nn'aoúbikana.› Cɔ, mɔkɔta ndɔ ɓoonɗokomisa kanga úba
akɛ, aámbé nɛɔnɔ́tɔmiaga mbino akɛ kɛ̌kɛ nde. 24 Yɛ ande Mokonga,
mmbe aconji mokonda na kema bubui nde a kau. Ande Mɔkɔta á koba na
oɗo. Nn'aoika suɓi á endu nde nkpa aphɛki na njaga. 25 Nna gǎkɛ njaga á
kokpa aunge aɔmbɛɗaneaga, ɓea ɓíndɔ atúoɓa n'ana siki á kema nga, yɛ
aámbé aoɓopha ɓakpa ɓɔbu enda, ɛphɛu na kema bui[k] . 26 Dáconji ekuna
bui á ka mokonda kpangea á ka nkpa moci, ka gea, ɓáikɛ k'ɔma bui ka
mokonda. Ɗábisi matú ɗanga-ɗanga na ɓisa á muwɔ á ɔma á ɓoiki nɛɓɔ[l] .
27 Mokonga ɗági ɓondɔ ka gea, ɓakpa ɓánkaɓɛgɛ na kenga ɔna akɛ,
yɛ nna ɗanga ka nkpa na nkpa ka ɓesu. 28 Nga, ‹Ka nyɔngɔ akɛ unge,
ɓeoenda, ɓeotamba, ɓeɓei.› A ɓíndɔ ɓatɔmigi-mɛní nɛnu, ɓági: ‹Bende
ɓanakɛ.› 29 Cɔ, ɓî ɓende ɓana-Mokonga, kákeni ɓékanisiɛ te, Mokonga
akengeani na iii nde ɓakpa ɓákanisii na ɓɔngisiaga í na ɔ́lɔ, ngɔa n'ɛtɛ ka
ɓá ɓamokonga á mbɛa.
30 Mokonga nna ye gǎkɛ oɓea nyɔngɔ nde ɓakpa ɗáɓagi na ɓákáomúba.
Kɛ̌kɛ nde aeɓɔphani ye tɔ ɓakpa ɓɔbu á k'ɔma bui ka kětia á tamɓea aɓɔ.
31 Mokonga a ye ɓisi esa nde atenaeka nyɔngɔ á ɓatɔa ka mokonda bui ka
koɗoni, na ka njaga á nkpa nde ansɔmbu. Ɗánengekisi nkpa kaye mosá á
ɓakpa ɓɔbu ka jujukisa akɛ ka kukuwa.»
32 Ɓî ɓatɔa ka Atɛ́nɛ ɓáɔki ye nyɔngɔ á jujuka á ɓasí ka kukuwa,
ɓuangbo ɓáɔntɛbɛa, ɓuangbo ɓâ gǎkɛ ogea te: «Ɓɛɔkande goto n'ɔɔyɔnga

[j] **17.19** Alɛɔpágɔ ande mamba nde ɓaGiíki ɗáɓaodondanaga kau ka tena á nyɔgɔ nde ɗáoguaga ka kenombe

[k] **17.25** Ɔna 1ɓKt 8.27; Isá 42.5. Ɔna phɔtɔ 7.48.

[l] **17.26** Ɔna Nkp 1.28; Tɔl 32.8.

nyɔngɔ ndɔ esa nɛngbo.» 33 Ka ɓondo unge, Pɔ́lɔ áokatana na ɓɔ. 34 Nanga
ɓó, ɓakpa ɓuangbo ɓáoɓeekea, ɓáojukana na yɛ. Sɔsɔɓɛ aɓɔ, ɗátú
Diɔnisíɔ, ka ɓatɔa á ka ntua Alɛopágɔ na nke Damáli na ɓakpa ɓunɛngbo
phɔtɔ.

Pɔ́lɔ aɔbɛɗanaga ka Kɔlítɔ

18 1 Mbusa índɔ, Pɔ́lɔ áotoka ka Atɛ́nɛ, áoga na Kɔlítɔ. 2 Kó, áondonda
moYúda moci inakɛ Akíla, mmbe ɗáɓɔkɔtɛani na nji Pɔntɔ. Yɛ
na nkakɛ Piisíla ɗáɓakiɗi tɔ kɛ̌kɛ ka toka á ɓɔ na Italía. Ɗáɓatoki kó
ka nyɔngɔ nde, Kɔɔdíɔ moamɛ ndea Lɔ́ma, ɗésosi ɓaYúda ɓɔbu gea
ɓátokɛ ka Lɔ́ma. Ka Kɔlítɔ unge Pɔ́lɔ ɗájukani na ɓɔ. 3 Áoika mɔtɛ ɓɔ
n'aɔbɛɗanaga nga, ekuma nɛɓɔ ɗátú á etete moci, n'ande á ɓɔngisiaga á
ɛma. 4 Cɔ, esa á saɓato bui, Pɔ́lɔ ɗáoabaga na ɓaYúda na ɓaGiíki suɓi á
endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda ka gea te, ɓáɓeekeɛ.
5 Mbenɔ nde Síla na Timɔtɛ́ɔ ɓáju ka toka na Makɛdɔnía, Pɔ́lɔ â gǎkɛ
ǒyamea buakɛ ka phɛa nyɔngɔ á Mokonga. Áǒengekisia ɓaYúda gea,
Yéso ande Kiísito. 6 ƁaYúda ɓâ ndiu oya nyɔngɔ ndea Pɔ́lɔ na bóma akɛ.
Ka ɓondɔ, Pɔ́lɔ áǒtitiia bɔngɔ nɛkɛ[m], áǒngoɗea te: «Magia anu, áɓɛ ye
tɔ ka mɔ̌ anu sasanu. Nna yé nyɔngɔ nɛmɔ. Kɛ̌kɛ nde negande k'ekuna
nɛngbo.» 7 Pɔ́lɔ áotoka wa, áoga mɔtɛ á nkpa moci ina akɛ Títɔ Yúsitɔ.
Yɛ, ɗátúomɓanga Mokonga. Endu nɛkɛ ɗátu bíbí á endu á ɓɔphɛi ndea
ɓaYúda. 8 Kiísipɔ, moamɛ á endu á ɓɔphɛi ndɔ, â gǎkɛ omɓeekea Mɔkɔta,
n'ekombo nɛkɛ bui. Ƀatɔa ka Kɔlítɔ ɓásii, ɓunde ɗáɓaɔki ɓɔphɛi ndea
Pɔ́lɔ, ɓáomɓeekea Mɔkɔta, ɓáǒɓatisa.
9 Kǐpha moci, Pɔ́lɔ áɔɔna mphaniɔ, Mɔkɔta Yéso n'aongoɗea te:
«Koɓangɛ mɔnɔ, kodakanɛ mɔnɔ, tutuisa ndiu ɓɔphɛi 10 ka nyɔngɔ nde
eme, ne kimoci n'oɓɛ. Ka ɓakpa kákodunge ku na gea akɔ ájeɗe nga, ne
na ɓakpa nɛmɔ ɓásii ka kenombe nde.» 11 Ka ɓondɔ, Pɔ́lɔ áoika kó saga
moci na gbutuka. Aǒphɛa ɓakpa nyɔngɔ á Mokonga.
12 Cɔ, ka matu nde Galíɔ ɗátú mɔkɔta ndea ɓaLɔ́ma ka Akáya, ɓaYúda
ɗáɓajukani gǎkɛ ka maca á Pɔ́lɔ, ɓáɔmbika nɛ̌ ka ntua á tena á nyɔngɔ.
13 Báɔyɔnga te: «Mogaa nde aokaɓa ɓotea á ɓakpa k'aphe á ɓeba á
Mokonga, k'aphe nde atingani n'ɛɔphi.» 14 Pɔ́lɔ ɗáogea áyɔngɛ, ɓî Galíɔ
ɗáǒngoɗea ɓaYúda te: «Aoɓa n'ande ntɔa-ɓojeɗe na ntɔa kaísɔ, ámbé
nɛnɔ́ɔkande. 15 Cɔ, ɓî ɓoopua ka phɔa nyɔngɔ, ína na ɛɔphi nɛnu sasanu,
nndɔ a tɔ ɔnɔɛnjia ɓenu. Kékondi gǎkɛ ɓá á nteni-nyɔngɔ nndɔ.» 16 Mpɔ,
áǒɓeaga ka ntua á tena á nyɔngɔ. 17 Mpɔ, ɓakpa ɓɔbu ɓáondunga Sɔsitɛ́ni,
moamɛ á endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda, ɓáɔmɓɛtaga mosá á ntua á tena
nyɔngɔ. Galíɔ kageɛ gǎkɛ ka kema.

---

[m] **18.6** Ɔna Mál 6.11.

Pɔ́lɔ aosikianaga na Antiɔkía.

18 Mbusa índɔ, Pɔ́lɔ â goto koika na Kɔlítɔ k'esa ásii. Mpɔ, áɔɔkɔwana
na ɓaɓeeki, áokambea ka koko ángbó, áoga na Sulía kimoci na Piisíla
na Akíla. Mosá á mɛɛa á Pɔ́lɔ ka Kɛnkuléa, ɓáonkangaɗua ka mɔ̌, ka
nyɔngɔ nde ɗánu esomba[n]. 19 Mbenɔ nde ɓákiɗi ka Ɛphɛ́sɔ, Pɔ́lɔ áɔ̌ɗeketa
Piisíla na Akila wa, áongia k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda, áoaba na
ɓɔ.
20 Ɓa Yúda ɓáonɗengemisaga gea te, áikɛ goto na ɓɔ k'esa ásii, Pɔ́lɔ â
gǎkɛ oya. 21 Â ndiu ɔɔkɔwana n'aɓɔ áɔ̌gea te: «Aoɓá Mokonga n'akondi,
ámbé nejande goto mɔtɛ anu.» Mpɔ áokamɓea ka koko ángbó ka toka
akɛ na Ɛphɛ́sɔ, 22 áoga okia na Kaisalía. Kó, áoga na Yɛusalɛ́ma k'aphe
á sesea á ɓaɓeeki ndea ka kanisa. Mbusa í, áoga na Antiɔkía. 23 Mbusa
á ika kó k'esa ábɔa, áoga. Áɔtɔmba nji moci-moci á Galatía na Phuigía
n'aógbagisaga ɓagoigi ɓɔbu ka mɛ̌ma.

Pɔ́lɔ aɔbɛɗanaga ka Ɛphɛsɔ na Kɔlítɔ.

24 Ka matu ndɔ, moYúda moci inakɛ Apɔ́lɔ, mmbe kenombe nɛkɛ á
ɓɔkɔtɛana ande Alɛsanduía, áojua ka Ɛphɛ́sɔ. Ɗátú ntɔa-kaátó na úba
ɓuku á Mokonga phê. 25 Yɛ, ɗáɓangoisigi aphe á Mɔkɔta. Mɛ̌ma akɛ
áɔ̌toɓoa, áɔtɔmiaga na goisaga ɗoni phê nyɔngɔ ndea Yéso. Â tɔndɔ oúba
nyɔngɔ á oɓatisɔ ndea Yoáni.
26 Áokpanga phɛa k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda kanga ɓanga. Piisíla
na Akíla, ɓî ɓámɔɔki, ɓáonga nɛ̌ mɔtɛ aɓɔ, ɓáɔntɔ̌miaga ɓase phê aphe
á Mokonga. 27 Mbenɔ nde Apɔ́lɔ ɗáokonda gǎ na Akáya. Ɓa ɓeeki á ka
Ɛphɛ́sɔ ɓáomopha ɓukpɛkpɛ, ɓáoɗundua ɓaoɓa gea te ɓaɓeeki á ka
Akáya ɓánseseɛ ánjá. Aju ye kó, áoenga phê ɓunde ɓá ye ɓaɓeeki ka
ɓonjánja á ekondi ndea Mokonga. 28 Nga, ɗétɔki ɓaYúda akpɛ ka nyɔngɔ
á suɓi á ɓuku á Mokonga nde ɗáoúbisa ɓase ka nkindi á ɓakpa gea, Yéso
ande Kiísito.

Ekuma ndea Pɔ́lɔ ka Ɛphɛ́sɔ

19 1 Ɓî Apɔ́lɔ ɗátú ka Kɔlítɔ, Pɔ́lɔ áophoɗa ka nji á mamba-mamba,
áodida ka Ɛphɛ́sɔ. Kó, áɔ̌donda ɓagoigi ɓuangbo, 2 áɔ̌úsia te:
«Ɓɔtɔ́tɔi Mɛ̌ma á Mokonga mbenɔ nde ɗóɓoɓeeki?» Ɓáonsikisia te:
«Ɓɛ́kɛ́ɔkimbɛ mɔnɔ na ɓáɔyɔnga nyɔngɔ á Mɛ̌ma á Mokonga.» 3 Pɔ́lɔ
áɔ̌úsia te: «Cɔ, oɓatisɔ nɛnu ɗátu na kantíti sina?» Ɓáonsikisia te:
«Ɗáɓasóɓatisi ɓíndɔ Yoáni ɗáphɛi.» 4 Pɔ́lɔ áɔ̌ngoɗea te: «Yoáni ɗɛ́ɓatisi
ɓundɔ ɗáɓakɛ̌ti tambea aɓɔ ájeɗe, na ngoɗea á ɓakpa gea, ɓámɓeekeɛ

---

[n] **18.18** Ɔna Mɔ́ɔ 6.5-18.

mmbe abikande mbusa akɛ, ande gea Yéso[o].» 5 Ka ɔka á ɓɔ nyɔngɔ ndɔ,
ɓáǒɓatisa k'ina á Mɔkɔta Yéso. 6 Mpɔ, Pɔ́lɔ áobisa njaga gǔ á ɓɔ, Měma
á Mokonga áodida gǔ á ɓɔ, ɓáokpanga yɔnga ka yɔngɛa ɗanga-ɗanga
na ɔtɔa á nyɔngɔ. 7 Ɓakpa ndɔ ɗáɓatú ka ɓɔbu ɓea ɓakpa nkama na
ɓaɓɛ (12).
8 Cɔ, Pɔ́lɔ ɗáongiaga k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda. Ka ɓasonge ɓasaɔ
ɗáɔphɛa na ɓukpɛkpɛ nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga. Yɛ, ɗá gǎkɛ
opua na ɓɔ, áokonda gea ɓakpa ɓáɓeekeɛ ú. 9 Ɓuangbo ɓâ gǎkɛ oɗaka
kecue, ɓáoya ɓeekea, ɓáɔɓɛnjɛaga aphɛ á Mɔkɔta Yéso mosá á ɓakpa.
Ka ɓondɔ, Pɔ́lɔ áokatana na ɓɔ, â tɔ oga na ɓagoigi k'endu á goaga
ndea Tiánɔ. Wa, ɗáogoisaga esa bui 10 ka ɓasaga ɓaɓɛ. Ka ɓondɔ unge,
ɓaYúda na ɓaGiíki ɓɔbu ɓundɔ ɗáɓaiki ka nji á Asía, ɗáɓaɔki nyɔngɔ á
Mɔkɔta.

Ɓana Sikɛ́wa ɗáɓapúi na ɓansombo

11 Cɔ, Mokonga áogea ketangaɔ ángbó phɛ̂ ka njaga á Pɔ́lɔ. 12 Ɓakpa
ɓâ phɔtɔ ɔbɛɗa bɔngɔ nde ɗábou nyama akɛ ně, ɓáoga ně ka ɓasambi,
ɓáoama, ɓansombo ɓâ gǎkɛ otoka.
13 Cɔ, ɓaYúda ɓuangbo ɓundɔ ɗáɓaɔgaga ɔma ɗanga-ɗanga k'aphe á
juanisa ɓansombo, ɓáokengea kumia á ina á Mɔ́kɔta Yéso, ka juanisa
ɓansombo suɓi á ɓakpa. Ɓáǒgea ɓansombo te: «K'ina á Yéso mmbe
Pɔ́lɔ aɔphɛa k'ina akɛ nenososi, juanani!» 14 Ka ɓundɔ ɗáɓagi ɓo, ɗáɓatú
ɓaganda ngia á njaga iɓɛ (7). Ɗáɓatú ɓana Sikɛ́wa, ka ɓatoɓei-phɛa
ɓangbóngbó ndea ɓaYúda. 15 Ɓansombo ɓáǒsikisia te: «Ɓeomúba Yéso, ɓê
phɔtɔ omúba Pɔ́lɔ. Cɔ, ɓenu gǎkɛ, ɓonde ɓa ani?»
16 Nkpa ndɔ ɓansombo ɗáɓatú suɓi akɛ áǒbutukia, áǰnyɛ́nya ɓɔbu
ka ɓukpɛkpɛ, áǒgea ájeɗe phɛ̂ na ka ɓî ɗáɓáti k'endu ndɔ ndumbu
na ɓáotege. 17 Ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓatú ka Ɛphɛ́sɔ, ɓaYúda na ɓunde
ɓáná ɓaYúda, ɓáɔɔka nyɔngɔ ndɔ, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ phɛ̂. Ka ɓondɔ,
ina á Mɔkɔta Yéso áoɓá n'obebɔ. 18 Ɓakpa ɓásii, ɓunde ɗáɓamɓeeki
Mɔkɔta Yéso, ɓáobika ɔɓɔngisiaga nyɔngɔ nɛɓɔ na yɔnga í mosá á ɓakpa.
19 Ɓakume ɓásii ɗáɓabiki na ɓuku nɛɓɔ á kokume, ɓáotoɓoa mosá á
ɓakpa. Ɗáɓatangi esombi í áoɓa ɓangɔa ɓɛa ɛlɛphu nkama ɓɔku (50)[ɔ].
20 Ka ɓondɔ unge, nyɔngɔ ndea Mɔkɔta ɗándandi na ɓá na ɓukpɛkpɛ.

Ɓatɔa ka Ɛphɛsɔ ɓáyomboki

21 Mbusa índɔ, Pɔ́lɔ áosuia ka měma akɛ tenisia ka Makɛdɔnía na Akáya
ka gea, ájuɛ na Yɛusalɛ́ma. Áɔyɔnga te: «Mbusa á ga á kó, akeni phɔtɔ

---

[o] **19.4** Mat 3.11; Mál 1.4,7-8.

[ɔ] **19.19** Ɔna Mál 6.37 na miki á nyɔngɔ á kusi i.

négɛ na Lɔ́ma.» 22 Ka ɓondɔ, áǒteka ɓadakɛ ɓaɓɛ na Makɛdɔnía. Ɓadakɛ
kau ɗáɓatu: Timɔtɛ́ɔ na Ɛ́astɔ. Pɔ́lɔ â gǎkɛ ojiga ka Asía k'esa abɔa.
23 Ka matu ndɔ unge, ɓakpa ɗáɓayɔmbɔki phɛ̂ ka phɔa á aphe ndea
Mɔkɔta. 24 Cɔ, nkpa moci ina akɛ Dɛmɛtíɔ, ɗáotɔa etombe á ngɔa[p] ka iii
á endu ndea ɓamokonga á mbɛa á na koba, nke Aatɛ́mi. Etombe ndɔ
ɗáǒtɔisisa ɓatombe phɛ̂.
25 Dɛmɛtíɔ â gǎkɛ ǒdondanisa ɓadakɛ ɓatombe ɓɔbu, áǒngoɗea te:
«Ɓaya, ɓoúba gea, ɓɛɔtɔa ásii phɛ̂ k'ekuma nde ɓɛɔbɛɗanaga. 26 Cɔ, ɓɔɔki
na ɔna gǎkɛ ɓî Pɔ́lɔ aǒɓotea ɓakpa ɓásii ka kětia á měma aɓɔ, nna tɔ ka
Ɛphɛ́sɔ, phɔtɔ ka Asía buibui, ka yɔnga akɛ te, ‹Iii á ɓakɔta á na koba,
nnde ɓakpa ɓáɓɔngisigi, ɓáká tanda ɓakɔta.› 27 Cɔ, ka nyɔngɔ ndɔ, ɓojeɗe
í a ɓe: Ɓakpa ɓákáɓɛnjiɛgɛku tɔ ekuma nɛsu, phɔtɔ endu ndea mokonga
á mbea á na koba ímbe nke, Aatémi aɓande k'iso á ɓakpa kema jǎi-jǎi.
Ɓoombia ndea moamɛ nɛsu nke mmbe ɓáombɛba ka Asía na mokonda
bui asiande.»
28 Ɓî ɓáɔki ye nyɔngɔ ndɔ, ɓáɔtuma na esuia, ɓáokpanga koga gea te:
«Obebɔ ka Aatémi á ka Ɛphésɔ!» 29 Kěkɛ ndɔ, oyombo áɔɛmba ka kenombe
bui. Ɓáǒdunga Gáyɔ na Aisitákɔ ɓatɔa ka Makɛdɔnía ɓunde ɗáɓaotamba
na Pɔ́lɔ. Ɓáokamisaga ngia ɓɔbu ka ntanga á njoko[s] . 30 Cɔ Pɔ́lɔ áokonda
ngia suɓi á usɛsɛ á ɓakpa, ɓagoigi ɓâ gǎkɛ onimisia. 31 Ka ɓakɔta á ka
Asía, ɓundɔ ɗáɓankɔnɗigi Pɔ́lɔ, ɓáontekea mbino ka ɗengemisaga akɛ
gea kangiɛ mɔnɔ ka ntanga á njoko ndɔ.
32 Ka mbeno ndɔ, usɛsɛ á ɓakpa n'ayɔmbɔki ye. Ɓakpa ɓundɔ
ɗáɓadondanigi ka ntanga á njoko ndɔ, ɓuangbo ɓáɔyɔnga nyɔngɔ
moci, ɓuangbo nyɔngɔ nɛngbɔ, ɓákaubɛ gǎkɛ cina á dondanaga aɓɔ.
33 Wa, ɓaYúda ɓunɛngbɔ, ɓáɔntɔmɛaga Alɛsandúɔ nyɔngɔ nde ɗágeani.
Ɓáommɛsa mosá á ɓakpa, yɛ áosambɔa njaga ka gea te áyɔngɛ mosá
á usɛsɛ á ɓakpa. 34 Ɓî ɓakpa ɓáubi ye gǎkɛ gea, ande moYúda, ɓɔbu
ɓáɔyɔnga akpɛ ka mbenɔ iɓɛ gea: «Obebɔ ka Aatémi á ka Ɛphésɔ!»
35 Ka sungiaga, nɗundu á kenombe áǒdakanisa ɓakpa, áogea te:
«ɓaƐphésɔ ɓaya, ani mmbe aoɓosa gea, kenombe á Ɛphésɔ ande ɔma
á ɓondeaga endu á Aatémi angbóngbó na iii akɛ nnde agu ka toka na
koba? 36 Ka ɓondɔ, nna na nkpa nde ayande. Ɓî a ɓó, dakanani tɔ phio!
Ɓókogeɛ mɔnɔ kema ka mbangɔ-mbangɔ.
37 Ɓǒbiki na ɓakpa nde wani, na ɓákáubi nkumba á k'endu ndea mɔkɔta
á na koba. Ɓákámbómi phɔtɔ mɔkɔta á na koba nɛsu nke. 38 Cɔ, aoɓá
Dɛmɛtíɔ na ɓadakɛ ɓatombe, na ɓá na nyɔngɔ á tɔnga á ɓakpa, ɓágɛ ka
ntua á tena á nyɔngɔ, mosá á ɓateni-nyɔngɔ. Kó unge akeni ɓántɔngɛ.

---

[p] **19.24** Wani ngɔa ande etete á ɛtɔi á suɓi á oɗo nnde ɓáɔɔphana ka kesambaye Feza.
[s] **19.29** Ntanga á njoko á ka Ɛphésɔ ɗátu ángbó phɛ̂ na ɔma á ɓoiki á ɓakpa ɓea ɛlɛphu nkama iɓɛ na ngia á njaga (26.000). Ɗátu phɔtɔ kǒenga ɓakpa ka madondano.

39 Aoɓá na ɓo phɔtɔ na nyɔngɔ nɛngbo, bisani phɔ́ mosá á madondanɔ nde
aubikani na ɓaɓɔngisigi ɛɔphi. 40 Nga, ɓeoɓanga tɔnga asu mosá á ɓaLɔ́ma
k'eongo ɓ'inde. Madondanɔ nɛsu ndea k'esa nde, nna na kantíti nga, ɓéké
na kema nde ɓeyɔngande ka phɔa í.» 41 Agɔɓi ye ɓoabi, áŏphanja ɓakpa.

Pɔ́lɔ agě ka Makɛdɔnía na ka Ugiíki

20 1 Mbusa á sia á eongo bubui, Pɔ́lɔ áɔ̌ɓɔphana ɓagoigi, áŏgbagisaga
ka měma. Mpɔ, áɔɔkɔwana na ɓɔ, áoga na Makɛdɔnía. 2 Ɓî ɗátú
ɔtabanga ka nji ndɔ, ɗáɔ̌phɛa ɓagoigi nyɔngɔ ásii á gbagisaga á ɓɔ
měma. Mbusa índɔ, áoga ka nji á ɓaGiíki, 3 áoika kó ka ɓasonge ɓasaɔ.
N'asŏokamɓea ka koko ka gă na Sulía, áɔɔka gea ɓaYúda ɓáonca. Ka
ɓondɔ, áosuia sikianaga k'aphe á Makɛdɔnía. 4 Ɓadakɛ ɓundɔ ɗátambi na
ɓɔ ɗáɓatú: Sɔpatéi muna-Píɔ, ntɔa ka Bɛlɔ́ya, Aisitákɔ na Sɛkúndɔ ɓatɔa
ka Tɛsalɔníka, Gáyɔ ntɔa ka Déɛbɛ, Timɔtéɔ na ɓatɔa ka Asía ɓaɓɛ, Tikíkɔ
na Tɔɔphímɔ. 5 Ɓakpa ndɔ ɓáoga mosá, ɓáosóɓondea na Tɔ́a. 6 Ɓesu găkɛ
ɓéokambea ka koko ka Philípi, mbusa á maseye á mokati kanga á cacu.
Mbusa á ɓ'esa ɓɔku, ɓéobika odondana na ɓɔ ka Tɔ́a, ɓéoika kó pɔsɔ
moci.

Pɔ́lɔ anjujukisi Ɛutíkɔ ka kukuwa

7 Esa á pɔsɔ ɔgɔgɔ[t] , ɓéodondana ka yaga kimoci[u] . Wa, ɓî ɗákondi mɛa
á mama í, Pɔ́lɔ áoɓota ɓɔphɛi nɛkɛ na ka ɓî esa ɗágabekani. 8 Ɔbɛa ásii
ɗáoola k'endu á gŭ ɔma nde ɗéɓedondanigi. 9 Kó, moganda moci ina akɛ
Ɛutíkɔ ɗáiki ka ɓoenga. Pɔ́lɔ áɔphɛa enda, tŏ áɔmbɛɗa Ɛutíkɔ phê. Ɓî tŏ
ndɔ amɓɔtei áosoɗokana ka ɓoenga á k'endu á k' oisaɔ á gŭ. Ɓáonsamboa
n'aye ku. 10 Mpɔ, Pɔ́lɔ áodida, áŏnanowa gŭ á mŏnda akɛ, áonkotoa,
áogea: «Ɓókóagatanɛmbɛ, aphɔ́tɔ koenda.» 11 Mbusa, Pɔ́lɔ â goto oɗapha,
áoyaga. Áotutuisa ɓoabi na ka ɓî ɗágeojua ka mɔkɛsuɛ, mpɔ áoga. 12 Bâ
găkɛ onjisa moganda ndɔ mɔtɛkɛ n'aoenda. Ɓakpa ɓɔbu ɓáoɓá na maseye
phê.

Pɔ́lɔ atoki na Tɔ́a ka gă na Milétɔ

13 Ɓesu găkɛ, ɗáɓege mosá, ɓéokamɓea ka koko ka gă asu na Asɔ́si.
Kó, ɗátokeni ɓémbɛɗɛ Pɔ́lɔ ka nyɔngɔ nde ɗásui gă n'ecinji. 14 Ɓeju ye
na Asɔ́si, ɓéodondana na Pɔ́lɔ, mpɔ áokamɓea ka koko, ɓéoga na ɓɔ na
Mitiléɛ́nɛ. 15 Wa, ɓéoga ka koko mama í, ɓéokidɪ̈a ka Kíɔ. Mama í goto,
ɓéokaia ka Samɔ́si na mama í, ɓéokidia ka Milétɔ. 16 Wa, Pɔ́lɔ áosuia

---

[t] **20.7** Ka ɓuku á kiGiíki ande esa á nkpageɔ á pɔsɔ. Ka ɓeana na tanga á saga ndea ɓaYuda, esa á nkpangeɔ á pɔsɔ, ɗáokpanga ɔgɔgɔ á esa á pɔsɔ.
[u] **20.7** Akeni phɔtɔ ɓeúbɛ gea, wani ana kanisa á ea ndea Mɔkɔta, nnde ɓá phɔtɔ ɔɔphana ekaristitia.

phoɗa á Ɛphésɔ kanga á mama nga, ɗákákondi iphia ka Asía, â ndiu okamisaga gea, kaɓɛ n'atɔki, ákiɗiɛ na Yɛusaléma k'esa á Pantɛkɔ́stɛ.

Pɔ́lɔ aɔɔkɔwana na ɓagbɛga á kanisa á ka Ɛphésɔ

17 Cɔ, ka Milétɔ, Pɔ́lɔ áotekisa mbino ka ɔphana á ɓagbɛga á kanisa
á ka Ɛphésɔ. 18 Ɓî ɗáɓaju ye bíbí akɛ, áŏngoɗea ɓe: «Ɓooúba tamɓea
ani ka mbenɔ bui nde ɗétú sɔsɔɓɛ anu, kpanga á ɓî ɗéju ka Asía.
19 Ɗɛ́ɔmbɛɗaneaga Mɔkɔta k'edidisa bui, n'iɓo á ngamɔ, suɓi á tambaga
nde ɓaYúda ɗáɓaomotambisaga ka nyɔngɔ á maca nɛɓɔ. 20 Ɓooúba gea,
kɛ́nɔsɔmɛi tanda nyɔngɔ moci, nnde anókeni. Ɗɛ́nɔphɛi na goisaga ka
ntanga, phɔtɔ suɓi á endu nɛnu. 21 Nĕphɛi ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda
base gea, ɓákĕtiɛ tambea aɓɔ mosá á Mokonga na ɓámɓeekeɛ Mɔkɔta
nɛsu Yéso.
22 Cɔ, kĕkɛ nde, Mĕma á Mokonga amososi gea négɛ na Yɛusaléma.
Kéoúba kema nde amogeeande kó. 23 Mĕma á Mokonga amoengekisi
ndiu gea, ka kenombe bui mɛkakɔ na tambisaga aomoɓondea. 24 Enda
ani nna găkɛ na kantíti. Kema nnde ana kantíti k'eme ande gea, négɔɓɛɛ
ánjá tamba na tɔtɔkisa ekuma nde Mɔkɔta Yéso ɗámopi gea, nɛ́phê base
Mbino Ánjá á ɓonjánja á ekondi ndea Mokonga[y].»
25 «Ɗétú ɔphɛa nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga sɔsɔɓɛ anu ɓenu ɓɔbu.
Kĕkɛ nde găkɛ, neoúba te ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛku ye. 26 Ka ɓondɔ, nenóngoɗi ɗoni
geae, kaɓɛ ká ɓenu n'aɓungigi, nna ye nyɔngɔ nɛmɔ. 27 Nga, ɗɛ́nɔphɛi
base mɔphɛ á Mokonga kánga sɔmɛanu ú. 28 Cɔ, engani tambea anu
sasanu n'inde á ɓaɓeeki ɓɔbu ɓundɔ Mĕma á Mokonga anóphi ka amba
aɓɔ. Ambani kanisa ndea Mokonga nnde ɗásombi na magia akɛ sasakɛ[a].
29 Nga, neoúba gea, mbusa á gă ani, ɓakpa ɓakae ɓea ɓamabianga
ɓáengisande sɔsɔɓɛ anu, ɓákáekuiɛku ɓaɓeeki ngomi. 30 Sɔsɔɓɛ anu phɔtɔ,
ɓademigi ɓákiɗianande ɓáɔyɔnga mbɛa na ɓootea á ɓaɓeeki k'aphe nɛɓɔ.
31 Cɔ, ɛngɛphani na ɓókóɓoseɛmbɛ gea ka ɓasaga ɓasaɔ keiphe n'esa
ɗékéɗeketi phɛa ka nkpa sɔsɔɓɛ anu na iɓo á ngamɔ.»
32 «Kĕkɛ nde, nenóbisi ka njaga á Mokonga na mbino á ɓonjánja á
ekondi nɛkɛ. Mokonga aámbé ana ɓukpɛkpɛ á gbagisaga anu ka mĕma
na opha ɓotukɔ nnde abisi ka ɓakpa nɛkɛ. 33 Eme găkɛ, ɗɛ́kɛ́nɔmɛmigi
tanda ɓangɔa, laté, kabɛ bɔngɔ ndea nkpa. 34 Ɓo ndiu oúba gea, eme
sasani ɗétúɔbɛɗanaga ka tɔa á kema nde ɗámokeni, phɔtɔ na ka ɓadani.
35 Ka kema bui nenóphangi gea ɓɔ́bɛɗanɛgɛ tɔ ɓó ka enga á ɓauki, ɓíndɔ
Mɔkɔta Yéso yɛ sasakɛ asóngoɗi gea: «Maseye ásii á ka ɓagabi kɔnyénya
ɓatɔi.»

---

[y] **20.24** Ɔna 2 Tim 4.7.

[a] **20.28** Ɔna 1 Pét 5.2.

36 Ɓî Pɔ́lɔ agɔɓi ye yɔnga, ɓáogbuka muanku aɓɔ ɓɔbu, ɓáɔmɛma
Mokonga. 37 Ɓɔbu ɓáogama, ɓáonkotoa Pɔ́lɔ, ɓáɔɔkɔwana na ɓɔ. 38 Ɓáoɓá
na ngomi ka mĕma aɓɔ phê nga, ɗáyɔngi, ɓɔ́kɔ́mɔɔnɛ ku ye k'eme.
Mbusa, ɓáoga ɔmɔkɔwa ka ikɔ.

Pɔ́lɔ age na Yɛusaléma

21 1 Mbusa á katana asu na ɓɔ, ɓéokamɓea ka koko, ɓɛ́ɔnyɛ́nya
mpongo na Kɔ́si. Mama í, ɓéojua ka Lɔ́dɔ. Toka á wa, ɓéojua
ka Patáa. 2 Wa, ɓéodonda koko moci nnde ɗáokaia na Phɔiníki, ɓê
phɔtɔ okambea kau, ɓéoga. 3 Ka biimisia asu Kipúɔ, ɓéoɗeketa ú njaga
á nkei, ɓɛ́ɔgɛndɛa nkɛkɛɔ á Sulía, ɓéokia ka Tílɔ. Nga, kó unge ɗáɓaokisa
nkumba á suɓi á koko. 4 Wa, ɓéŏdonda ɓagoigi, ɓéoika na ɓɔ pɔsɔ moci.
Ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga, ɓáongoɗea Pɔ́lɔ te, kagɛ mɔnɔ na
Yɛusaléma. 5 Ɓî ɓegɔɓi ye pɔsɔ ndɔ, ɓê găkɛ ɔmɛa. Ɓaɓeeki ɓɔbu kimoci
na ɓake aɓɔ na ɓanaɓɔ, ɓáoga ɔsɔ́ɔkɔwa ka ngba á kenombe. Ɓesu
ɓɔbu, ɓéogbuka muanku asu ka ɔɓɛɛ á oɓenge, ɓɛ́ɔmɛma Mokonga.
6 Mbusa á ɔkɔwanaga na ɓɔ, ɓéokambea ka koko. Ɓɔ, ɓâ găkɛ oja
mɔtɛɓɔ.
7 Cɔ, ɗɛ́ɓɛgɔɓi tamba nɛsu á k'iɓo ka toka na Tílɔ, na gă jua
na Tɔlémái. Wa, ɗɛ́ɓĕsesi ɓadasu ɓaɓeeki, ɓéoɗá n'aɓɔ esa moci.
8 Mama í găkɛ, ɓɛ́ɔmɛa, ɓéojua na Kaisalía, ɓéongia k'endu ndea
ntɔmigi-Mbino Ánjá Philípɔ, ɓéoika mɔtɛkɛ. Ɗátú ka ɓabɛɗanigi
ngia á njaga iɓɛ (7) ɓundɔ ɗáɓĕsɔmbu na Yɛusaléma[b]. 9 Philípɔ
ɗátú găkɛ na ɓasɛka nɛkɛ gena, ɓundɔ ɗáɓatú ɓaɔtu-nyɔngɔ
ɓake.
10 Ɓî ɗéɓeiki wa esa ásii, mɔtu-nyɔngɔ Agábɔ áojua ka toka akɛ na
Yudɛ́a, 11 áosóbikia. Áobɛɗa angeɗe ndea Pɔ́lɔ, áŏɓoaga ně k'ecinji na
njaga, áogea: «Mĕma á Mokonga agi ɓe: Ɓende unge ɓaYúda á ka
Yɛusaléma ɓámɓoagande mɛnɛa á angeɗe ndee, ɓáombisa ka njaga á
ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda.» 12 Cɔ, ɓî ɓɛɔki nyɔngɔ ndɔ, ɓesu na ɓatɔa ka
Kaisalía ɓéonɗengemisaga Pɔ́lɔ gea, kagɛ mɔnɔ na Yɛusaléma. 13 Pɔ́lɔ
â găkɛ ososikisia te: «Eke nde ɓoogamea na dɔɓɔkisa á mĕma ani ně
ɓende? Kéɓeeki tɔ ɓoaga ani, ne ɓeeki phɔtɔ gă kuwa na Yɛusaléma ka
nyɔngɔ á Mɔkɔta Yéso.» 14 Ɓî kásɔɔki ye, ɓéodakana, ɓeogea ambe mɔphɛ
á Mɔkɔta átɔtɔkɛanɛ.
15 Cɔ, mbusa á esa ndɔ, ɓéoɓoaga nkumba nɛsu, ɓéoga na Yɛusaléma.
16 Ɓéotamba na ɓagoigi ndea Kaisalía kimoci, ɓáosóga ně k'endu ndea
Munasɔ́ni ntɔa ka Kipúɔ, mmbe ɗátú ngoigi kala. Nga, wa unge ɗéɓetú
oika.

---

[b] **21.8** Ɔna phɔtɔ Eku 6.5.

Pɔ́lɔ antambei Yakɔ́ɓɔ

17 Ka jua asu na Yɛusaléma, ɓadasu ɓaɓeeki ɓáosósesea na maseye.
18 Mama í, ɓéoga na Pɔ́lɔ mɔtɛ á Yakɔ́ɓɔ, ɔma nde ɓagbɛga á kanisa ɓɔbu
ɗáɓadondanigi. 19 Pɔ́lɔ áǒsesea, áǒtɔmiaga nyɔngɔ á kema moci-moci nde
Mokonga ɗági ka ɓatɔa k'ekuna nɛngbo k'ekuma nɛkɛ. 20 Ɓî ɓáɔki ye
nyɔngɔ ndea Pɔ́lɔ, ɓáombeba Mokonga na ngoɗea Pɔ́lɔ te: «Moko, ɔɔna
ɓî ɓaYúda ɓásii phê ɓámɓeeki Mokonga na ɓî ɓɔbu ɓásui amba ɛɔphi.
21 Cɔ, ɓɔ ɓáɔki gǎkɛ ka phɔakɔ te, ǒgoisaga ɓaYúda ɓɔbu ɓunde ɓáiki
sɔsɔɓɛ á ɓatɔa k'ekuna nɛngbo gea, ɓáɗeketɛ amba á ɛɔphi ndea Mósa,
ɓákěgusɛmbɛ ye ɓaniki nɛɓɔ ganja, phɔtɔ ɓákaɓeɛmbɛ asii ndea ɓaYúda.
22 A tɔ ɗoni gea ɓáɔkande nyɔngɔ á kiɗia akɔ. Cɔ, ɓegeande ɓo?
23 Ɓî a ɓó, tɔtɔkisa tɔ kema nde ɓeokongoɗea. Ɓe na ɓakpa gena wani
ɓundɔ ɓánu esomba á otaɔ mosá á Mokonga. 24 Gǎ kimoci na ɓɔ k'aphe
ésokosea, óphendeɛ phɔtɔ nyɔngɔ á kangaɗusa mǒ aɓɔ. Ka ɓondɔ, ɓakpa
ɓɔbu ɓáúbande gea, nyɔngɔ ndɔ ɓéngoɗima ka phɔa akɔ ande mbɛa.
Ɓáɔnande gea oɓɛ o tɔ oamba ɛɔphi ndea Mósa ka tambea akɔ. 25 Cɔ,
ka phɔa á ɓatɔa ekuna nɛngbo ɓunde ɓáɓeeki, ɓe ye éɗundui ɓíndɔ
ɗéɓɛɔkani gea, ɓákaeɛ mɔnɔ nyama á ɔphɛɔ á koketi, ɓákaeɛ magia,
ɓákaeɛ phɔtɔ nyama n'aku ǐti, ɓákagɛ mɔnɔ k'aphe á otungɔ[c].»
26 Cɔ, mama í, Pɔ́lɔ áoga kimoci na ɓakpa gena ndɔ, ka mɔangɔ á
sokosea aɓɔ ɓɔbu. Mbusa í, áoga suɓi á endu á Mokonga, áɔtɔmia esa á
sungiaga á mɔangɔ kau na mbenɔ á phuia á phɛa ka nkpa moci-moci[d].

Ɓándungi Pɔ́lɔ suɓi á endu ndea Mokonga

27 Cɔ, bíbí á sia á ɓ'esa ngia á njaga iɓɛ (7) ndɔ, ɓaYúda ɓundɔ ɗáɓatoki
ka kenombe á Asía, ɓáɔmɔna Pɔ́lɔ suɓi á endu á Mokonga, ɓáɔyɔmbɔkisa
usɛsɛ bui á ɓakpa na dunga akɛ. 28 Ɓáokoga gea: «Ɓǒko á ka Isilaéli,
ósoengani ee! Nkpa nde, yɛ aámbé aǒgoisaga ɓakpa ɓɔbu ɔma bui,
nyɔngɔ nde atingani n'inde á ɓaYúda n'ɛɔphi ndea Mósa n'inde á k'ɔma
nnde. Goto, aǒngisa ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda suɓi á endu á Mokonga
na jɔɔkisa ɔma á ɓonjánja nnde.» 29 Ɗáɓagi ɓɔndɔ nga, ɗáɓamɔ̌ni phó
Tɔɔphímɔ ntɔa-ka Ɛphésɔ n'akimoci na Pɔ́lɔ ka kenombe. Ɓáokanisia gea,
Pɔ́lɔ ɗángisi suɓi á endu á Mokonga[e].
30 Ka ɓondɔ, kenombe bui áoyomboka. Ɓáokamisaga dondana.
Ɓáondunga Pɔ́lɔ, ɓáomɓota ka nsɛngɛ á endu á Mokonga, kɛ̌kɛ ndɔ,
ɓáophatia kǐo. 31 Ɓî ɗáɓaokaɓa moa á Pɔ́lɔ, ɓáoga ongoɗea mɔkɔta á
ɓatɔa-emani ndea Lɔ́ma gea: «Nji á Yɛusaléma bui ayomboki.» 32 Kɛ̌kɛ

[c] **21.25** Ɔna phɔtɔ 15.20.
[d] **21.26** Ɔna 1 ɓKt 9.20.
[e] **21.29** Ɔna Ɛjɛ 44.7.

ndɔ, mɔkɔta áǒbɛda ɓatɔa-emani na ɓakɔta nɛɓɔ, ɓáoga mbangɔ ɔma nde ɗáɓandungi Pɔ́lɔ. Ɓî ɓakpa ndɔ ɓáɛɓɔni ɓatɔa-emani na ɓakɔta nɛɓɔ, ɓáoɗeketa ɓinda á Pɔ́lɔ. 33 Mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndɔ, áombiimisia Pɔ́lɔ, áondunga, áososea gea, ɓáomɓoɛgɛ na ɓangoi á ngɔa ɓaɓɛ, mpɔ áoɓúsia ɓakpa ndɔ: «Ɓaya, animámbe? Agi eke?» 34 Mpɔ, usɛsɛ á ɓakpa ɓáoógoma, ɓáɔyɔnga nyɔngɔ ɗanga-ɗanga. Mɔkɔta á ɓatɔ-émani kaúbɛ koɗoni á ɓakpa ndɔ ka nyɔngɔ á eongo ndɔɔ. Áǒsosea gea, ɓángisɛ Pɔ́lɔ suɓi á ɓogaɔ á ɓatɔa emani.

35 Ɓî ɓáju k'ɔma á ɗapha suɓi á ɓogaɔ, áokena na kumba akɛ, ka nyɔngɔ á kokae á ɓakpa. 36 Ɓakpa ɓásii ndɔ ɓáomɓea, na ɓáokoga gea: «Mowani!»

Pɔ́lɔ aǒyɔngɛa sisakɛ mosá á ɓaYúda

37 Ɓî ɗáɓasóongisa suɓi á ɓogaɔ á ɓatɔa-emani, Pɔ́lɔ áomúsia mɔkɔta á ɓatɔ-émani te: «Nɛɔtɔka na nekongoɗi nyɔngɔ?» Mɔkɔta á ɓatɔa-emani áonsikisia te: «Oúba yɔnga á kiGiíki? 38 Kó phɔ ntɔa-ka Mísii ndɔ, mmbe atokima ka yombokisa nji kĕkɛ nde na gă na ɓatɔa kaiso ɛlɛphu gena (4000), ka nkanda?» 39 Pɔ́lɔ áonsikisia te: «Ɓɛɛndɔ! Nende moYúda mmbe aɓɔkɔtɛani ka Táasɔ, ka kenombe ndea Kilikía. Nende ntɔa ka kenombe nde aombi phê. Nekondi ómososeɛ nɛyɔngɛgɛ na ɓakpa.» 40 Mɔkɔta áoɓeekea. Pɔ́lɔ áoma k'ɔma á ɗapha, áomesia njaga akɛ ka dakanisa á ɓakpa, ɓáɔphɔnga. Aokpanga yɔnga na ɓɔ ka kiƐbulanía.

22 1 «Cɔ, ɓadani na ɓaɓɛ, ɔkani phɔ ɓoabi nɛmɔ ka phɔani.» 2 Ɓî ɓáɔki n'aɔyɔnga na ɓɔ ka kiƐbulanía, ɓáodakana phio! Mpɔ, Pɔ́lɔ áɔyɔnga gea: 3 «Eme, nende moYúda, nɛɓɔkɔtɛni ka Táasɔ, kenombe moci á Kilikía. Nɛmɔti gǎkɛ ka kenombe nde Yɛusaléma. Ka njaga á Gamaliéli aunge negoigi amba á ɛɔphi ndea ɓatatasu ɓîbíbí, néoɓá ntɔa-moingi ka Mokonga ɓea ɓenu ɓɔbu k'esa nde.

4 Ɗéǒtambisaga ɓundɔ ɗáɓáoɓea aphe ndea Yéso na ɓî ɗábaokuwa. Ɗéǒdunga ɓǒko, phɔtɔ na ɓake, néǒɓoaga na makea á ɓɔ ka mekakɔ. 5 Ntoɓei-phɛa angbóngbó na ɓagbɛga ɓɔbu á ka ntua, ɓáɔnɛi phɔtɔ ɗigimisa gea, nɛɔyɔnga ɗoni. Nga, ɓɔ ɓaunge ɗáɓamopi ɓaoɓa ndea ɓadasu ɓaYúda ɓundɔ á ka Damasíki gea, nédungɛ ɓaɓeeki ndɔ, nébikɛ na ɓɔ ka Yɛusaléma k'aphe á ɓinda aɓɔ.»

Pɔ́lɔ aɔtɔmiaga aphe nde ɗámɓeeki nĕ Yéso

6 «Na ne phɔ́tɔ k'aphe, néobiimisia Damasíki. Ka kantende, mɔngɔ moci, owanga angbó ɗátoki na koba, jegia í áomotimba. 7 Néogua ka oɗo, nɛ́ɔɔka ɛsɔ n'aomogea te: ‹Saúlɔ, Saúlɔ! Nyɔngɔ sina nde oomotambisaga kau?› 8 Néomúsia te: ‹Mɔkɔta, onde ani?›

Áomosikisia te: ‹Nende Yéso ɓa Najalɛ́ti mmbɔ oontambisaga.› [9] Cɔ, ɓakpa nde ɗétú na ɓɔ ɗáɓáɔni owanga ndɔ, ɓákaɔkɛ ndiu ɛsɔ á nkpa nde ɗáɔyɔnga n'eme. [10] Mpɔ néoúsia gea te: ‹Mɔkɔta, négeɛ ɓo?› Mɔkɔta áomosikisia te: «Má, ógɛ na Damasíki. Kó unge ɓákongoɗeagande kema bui nde akeni ógeɛ ú.» [11] Cɔ, ɓî ɗéketúkɔɔnapha ka nyɔngɔ á ɓɛnya á owanga ndɔ, ɓadani ɓáomodunga ka njaga, ɓáomoga ně na Damasíki.

[12] «Cɔ, nkpa moci ɗátú kó, ina akɛ Ananía. Yɛ, ɗátú mɓangi-Mokonga na ɗátuoamba ɛɔphi ndea Mósa phê. ƁaYúda ɓɔbu ɓunde ɗáɓaiki ka Damasíki ɗáɓaombeba phê. [13] Áomobikia, áoika ka mpɛphɛ ani, áomongoɗea te: ‹Moko Saúlɔ, ɔnapha goto.› Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, nɛ̌ goto ɔɔnapha na ɔna akɛ. [14] Yɛ áomongoɗea te: ‹Mokonga ndea ɓatatasu ɗákɔsɔmbu gea, óúbɛ kema nde akondi na ɔna á Ntɔa- ɗoni, na ɔ́ɔkɛ ɛsɔ akɛ sasakɛ. [15] Nga, oɓande nɗigimisi nɛkɛ mosá á ɓakpa ɓɔbu, ka tɔ̌mia á kema nde ɔɔni, n'inde ɔɔki. [16] Cɔ kɛ̌kɛ nde, kema sina nde ooɓondea? Má, ɓáoɓatisɛ, ɔ́mɛmɛ Mokonga ka gea te áimɛ ɓojeɗe nɛkɔ.›»

Pɔ́lɔ aɔtɔmɛaga ɓî Mokonga ɗánteki ka ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda

[17] «Esa moci mbusa á ja ani na Yɛusalɛ́ma, ɗɛ́ɔmɛma Mokonga suɓi á endu á Mokonga. Wa, nɛ́ɔɔna mphaniɔ. [18] Ka mphaniɔ ndɔ, nɛ́ɔmɔ̌na Mɔkɔta, áomongoɗea ɓe: ‹Cɔ, Kamisaga! Toka ka Yɛusalɛ́ma kɛ̌kɛ nde nga, ɓatɔa ka nji nde ɓákáɓeekeɛku nyɔngɔ nɛkɔ nnde ɔyɔngande wani ka phɔa ani.› [19] Nê gǎkɛ ɔyɔnga te: ‹Mɔkɔta, ɓáoúba gea, ɗéogaga k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda moci-moci, ka makisa á ɓaɓeeki nɛkɔ ka mekakɔ na ɓindisa á ɓɔ. [20] Mbenɔ nde ɗáɓamowe Sɛtɛpháno mmbe ɗátú nɗigimisi nɛkɔ, eme ɗétú ɓei. Ɗéɓeeki kukuwa akɛ, néoamba bɔngɔ ndea ɓundɔ ɗáɓaommowa.› [21] Mpɔ Mɔkɔta áomogea, ‹Gǎ tɔ nga, eme, nekotekande ɗanga ka ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda.›»

Pɔ́lɔ aɔyɔngaga na mɔkɔta á ɓatɔa-emani á ɓaLɔ́ma

[22] Ɓakpa ɓáɔɔka nyɔngɔ nde Pɔ́lɔ ɗáɔyɔnga na ka ɓî ɗáge ɔyɔnga nyɔngɔ á ɓatɔa k'ekuna nɛngbo, mpɔ ɓáokoga n'ɛsɔ akpɛ gea: «Nimani mogaa ndɔɔ, kákeni áendɛ ka mokonda ndee.» [23] Ɓáokoga akpɛ phê, ɓáomakaga bɔngɔ nɛɓɔ, ɓáotitiaga kemunge ka mpɛna. [24] Mɔkɔta á ɓatɔa-emani áososea gea, ɓángisɛ Pɔ́lɔ suɓi á ɓogaɔ á ɓatɔa-emani, ɓámɓindɛ, ka gea Pɔ́lɔ áubisɛ ɓase cina á kema nde ɓakpa ɓáonkogea kau. [25] Cɔ, ɓî ɗáɓaomɓoaga na ngoi, Pɔ́lɔ â gǎkɛ ongoɗea mɔkɔta á ɓatɔa-emani mmbɔ ɗátú wa gea: «Aoɓa nkpa n'ande moLɔ́ma, ona kɔkɔta á ɓinda akɛ na ɓákátenimbɛ nyɔngɔ nɛkɛ?»

[26] Ɓî mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndɔ aɔki ye ɓó, áoga ɔntɔmia mɔkɔta nɛkɛ, áongea te: «Nkpa nde ande moLɔ́ma! Cɔ, oogea ógeɛ ɓó?» [27] Mɔkɔta áɔnsɛkɛɗɛa Pɔ́lɔ, áomúsia te: «Ómongoɗea phɔ́, onde moLɔ́ma?»

Áonsikisia te: «Eya!» [28] Mɔkɔta áongea te: «Eme ɗéphendi ɓangɔa ásii
phê gea, néɓɛ moLɔ́ma.» Pɔ́lɔ áonsikisia te: «Eme nende nɛmɔ moLɔ́ma
á ɓɔkɔtɛna.» [29] Kěkɛ ndɔ, ɓunde ɗáɓatú ogea ɓámɓindɛ Pɔ́lɔ ɓáǒjujia.
Mɔkɔta â phɔtɔ oɓanga nga, ɗásosi ɓámɓoegɛ Pɔ́lɔ n'ande moLɔ́ma.

Pɔ́lɔ a mosá á ntua ángbó ndea ɓaYúda

[30] Mama í, mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndea Lɔ́ma ɗákondi engekisa á
nyɔngɔ sina nde ɓaYúda ɓántɔngɛi Pɔ́lɔ. Ka ɓondɔ, áonkoɗisisa Pɔ́lɔ ngoi,
áǒsosea ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó na ɓateni-nyɔngɔ ɓɔbu ndea ɓaYúda
gea, ɓádondanɛ. Mpɔ, áombika na Pɔ́lɔ, áombisa mosá aɓɔ.

23 [1] Pɔ́lɔ áǒtumia ɓatɔa ka ntua ángbó á ɓɔphɛi n'iso, áǒgea te:
«Ɓaya, ka enda ani bui, měma ani na tamɓea ani aánjá mosá
á Mokonga.» [2] Cɔ, ntoɓei-phɛa angbóngbó Ananía áǒsosea ɓakpa nde
ɗáɓatú bíbí á Pɔ́lɔ gea, ɓámɓɛtɛgɛ Pɔ́lɔ k'aphɛnɔkɔ. [3] Mpɔ Pɔ́lɔ áongea
Ananía te: «Mokonga aámbé akɔɓɛtande ɔɓɛ ntɔa mbɛa! Nga, oikii tena á
nyɔngɔ nɛmɔ n'ogbau ɛɔphi gea, ɓámɔɓɛtɛgɛ!» [4] Ɓundɔ ɗáɓatú bíbí á Pɔ́lɔ,
ɓáogeae: «Ca! Ntoɓei-phɛa angbóngbó ndea Mokonga aámbɔ oombóma!»
[5] Pɔ́lɔ áǒsikisia te: «Ɓaya, kétóoúba gea ande ntoɓei-phɛa angbóngbó nga,
ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea: «Kɔn'yɔngɛɛ mɔnɔ mɔkɔta á ɓakpa
nɛkɔ ájeɗe[ɛ].»
[6] Ɓî Pɔ́lɔ ɗáúbi gea ka ɓatɔa ka ntua ndɔ ɗáɓatú ɓaPhaisáyɔ, ɓuangbo
gǎkɛ ɓaSadukáyɔ, mpɔ áɔyɔnga k'ɛsɔ akpɛ ka ntua ndɔ gea: «Ɓaya,
nende moPhaisáyɔ, muna-ɓaPhaisáiɔ[g]. Ɓáotena nyɔgɔ nɛmɔ akpɛ ka
nyɔngɔ nde, ɓena nseɓeɔ ka nyɔngɔ á jújúka á ɓasí ka kukuwa.» [7] Ɓî
ayɔngi ye ɓó, sani áokpanga sɔsɔɓɛ á ɓaPhaisáyɔ na ɓaSadukáyɔ, ɓatɔa
ka ntua ndɔ ɓáokatanaga. [8] Nga, ɓaSadukáyɔ ɓáɔyɔnga nɛɓɔ gea: «Nkpa
aokua, kajujukɛ ka kukuwa. Ɓamalaeka ɓáná ɓei, ɓaketi ɓáná phɔtɔ ɓei.»
ƁaPhaisáyɔ ɓáɓeeki gǎkɛ nyɔngɔ ndɔ bubui[h]. [9] Ka ɓondɔ, eongo áoɓá
phê, mpɔ, ɓaphangigi-ɛɔphi ɓunɛngbo ɓundɔ ɓá ka ketoto á ɓaPhaisáyɔ,
ɓáoma, ɓáoya na měma moci gea: «Ɓɛ́kɛ́ɔɔna ɓojeɗe ka nkpa nnde. Kaɓɛ
n'ande nketi aámbé áɔyɔnga, kaɓɛ malaeka, ɓékéoúba.»
[10] Ɓî eongo ɗátú ye akpɛ, mɔkɔta á ɓatɔa-emani áoɓanga gea, ɓakpa
ndɔ ɓáncoagande Pɔ́lɔ. Ka ɓondɔ, áǒsosea ɓatɔa-emani gea, ɓágɛmbɛɗɛ
Pɔ́lɔ sɔsɔɓɛ aɓɔ, ɓángɛ ně ka ɓogaɔ á ɓatɔa-emani.
[11] Kipha ndɔ, Mɔkɔta áonkiɗianea, áongea te: «Pɔ́lɔ, bisa měma akɔ!
A tɔ ɓíndɔ oɗigimisi nyɔngɔ nɛmɔ ka Yɛusaléma, aunge akeni phɔtɔ
óɗigimisɛ ú ka Lɔ́ma.»

[ɛ] **23.5** Ɔna Júa 22.27.

[g] **23.6** Ɔna ɓPh 3.5.

[h] **23.8** Ɔna Mat 22.23; Mál 12.18; Lók 20.27.

ƁaYúda ɓáoca nyɔngɔ á mowa á Pɔ́lɔ

12 Cɔ, mama í ka mɓimba, ɓaYúda ɓuangbo ɓáɔɔkana sasa ɓɔ ka noa
esomba gea, ɓákáyɛgɛku na noa, na ɓákámowembɛ Pɔ́lɔ. 13 Ɓakpa nde
ɗáɓance Pɔ́lɔ, ɗáɓanyényi nkama gena (40). 14 Ɓɔ, ɓáoga mɔtɛ á ɓakɔta á
ɓatoɓei-phɛa na ɓagbɛga, ɓáǒngoɗea te: «Ɓesu, ɓɛɔkani ka noa esomba
gea, ɓékéyegeku na ɓékémowembɛ Pɔ́lɔ. 15 Cɔ, kɛ̌kɛ nde, ɓenu kimoci na
ɓagbɛga á ka ntua ángbó á ɓɔphɛi, ɔkanani ka mɛma á mɔkɔta á emani
gea, ámbikɛ na Pɔ́lɔ, ka nyɔngɔ nde ɓoogea ɓóɗigimisɛ nyɔngɔ nɛkɛ. Ka
ɓesu gǎkɛ ɓe ye ɓɔngisigi mowa akɛ mosá á kidia akɛ wani.»
16 Cɔ, mɔyɛnakɛ na Pɔ́lɔ â gǎkɛ ɔɔka maca ndɔ, áoga ka ɓɔgaɔ á
ɓatɔa-emani, áongia, áɔntɔmia Pɔ́lɔ mbino ndɔ. 17 Mpɔ, Pɔ́lɔ áɔmɔphana
mɔkɔta á ɓatɔa-emani moci, áongea te: «Ngǎ na moganda nde mɔtɛ á
mɔkɔta nɛnu nga, ana nyɔngɔ á ngoɗea akɛ.» 18 Mɔkɔta á ɓatɔa-emani
ndɔ áonga ně mɔtɛ á mɔkɔta nɛɓɔ áongoɗea te: «Ntɔa-mɛkakɔ Pɔ́lɔ,
atɔ́mɔɔphani, áomongoɗea gea, némbikɛ na moganda nde mɔtɛ akɔ nga,
ana nyɔngɔ á ngoɗea akɔ.»
19 Mɔkɔta á ɓatɔa-emani áondunga moganda ndɔ ka njaga, áonga ně ka
mpɛphɛ, áomúsia te: «Cɔ, nyɔngɔ sina oně ka ngoɗea ani?» 20 Moganda
áonsikisia te: «ƁaYúda ɓáɔkani ká mɛma akɔ Pɔ́lɔ mama gea, ágɛ ka ntua
ángbó á tena á nyɔngɔ. Ɓɔ́ ɓaogea ɓea ɓakpa nde ɓáokaɓa engekisa á
nyɔngɔ nɛkɛ. 21 Koɓeekeɛmbɛ gǎkɛ nyɔngɔ nɛɓɔ nga, ɓuangbo ɓésɔmɛani
k'aphe, ɓányényi nkama gena (40). Ɓánu esomba gea, ɓákáyegɛku na
noa na ɓákámowembɛ Pɔ́lɔ. Cɔ, kɛ̌kɛ nde ɓáyěɓɔngisigi ka kema bui,
ɓáɓondi ye tɔ moangɔ nɛkɔ.» 22 Mɔkɔta á ɓatɔa-emani áongoɗea moganda
ndɔ gea: «Kɔ́ntɔmiɛgɛ mɔnɔ nkpa gea, omongoɗi nyɔngɔ nde.» Áonjisa.

Ɓánge na Pɔ́lɔ mɔtɛ á Phelíki

23 Mpɔ, mɔkɔta á ɓatɔa-emani áǎɔphana ɓakɔta á ɓatɔa-emani ɓaɓɛ,
áǒngoɗea gea: «Ɔ́ɗondanisani ɓatɔa-emani mia iɓɛ (200) na ɓunde
ɓákambeande gǔ á ɓanyama nkama ngia njaga iɓɛ (70), na ɓatɔa-ekonga
mia iɓɛ (200). Ɔɓɔngisiagani nga, ɓo ka tamba ka gǎ na Kaisalía.
Ɓɔmɛande ka mbenɔ á ko isaɔ á kĭpha. 24 Óbisani phɔtɔ ɓanyama á
kumba á ɓakpa. Ɓónkambisɛ Pɔ́lɔ gǔ á nyama na ɓóngɛ ně mɔtɛ á mɔkɔta
á nji, ina akɛ Phɛlíki[i] . Cɔ, ɓóúbambɛ onamba anja phê ka gea, nkpa
kankambɛmbɛ na kema k'aphe.»
25 Mpɔ, áoɗundua ɓaoɓa ɓe: 26 «Eme Kɔɔdíɔ Lusía, nekosesi oɓɛ
mɔkɔta Phɛlíki, mɛnɛ á ɓoombia phê, samba. 27 Cɔ, ɓaYúda ɗáɓandungi
nkpa nde, ɓáogea ɓámowɛ. Ɓî ɗɛ́ɔki gea, ande ntɔa ka Lɔ́ma, eme na

[i] **23.24** Antoniúsi Phelíki ɗátú mɔkɔta moLɔ́ma á nji bui á Yudɛ́a. Sɔsɔɓɛ á ɓasaga 52 na 59.

ɓatɔa-emani ɓéoga onamisa. 28 Ka ɓondɔ, ɗékondi úba á nyɔngɔ nde
ɓaYúda ɗáɓantɔngɛi. Néonga ně mosá á ntua nɛɓɔ ángbó á ɓophɛi.
29 Ɗɛ́ɔni gea ɗáɓantɔngi ka nyɔngɔ á ɛɔphi nɛɓɔ tɔndɔ. Ɗákági gǎkɛ
ɓojeɗe nde ɗákeni kuia í, kaɓɛ makea akɛ ka mɛkakɔ. 30 Ɓî ɗɛ́ɔki gea,
ɓaYúda ɓáonca ka mowa akɛ, néokamisaga teka akɛ mɔtɛkɔ. Néǒsosea
gǎkɛ ɓatɔngi akɛ gea, ɓágɛ yɔngɛ nyɔngɔ nɛɓɔ mosá akɔ.»
31 Mbusa, ɓatɔa-emani ɓáogea ɓíndɔ mɔkɔta ɗésosi, ɓáɔmbɛɗa Pɔ́lɔ,
ɓáonga ně kĭpha ndɔ na Antipatíi. 32 Mama í, ɓatɔa-emani ɓundɔ ɓátambi
n'ecinji, ɓáoja suɓi á ɓogaɔ nɛɓɔ. Ɓatambi gŭ á ɓanyama ɓáotutuisa
tamba kimoci na Pɔ́lɔ. 33 Ɓî ɓáju ka Kaisalía, ɓatambi gŭ á ɓanyama
ɓáomopha mɔkɔta ɓaoɓa, ɓâ phɔtɔ ombisa Pɔ́lɔ ka njaga akɛ. 34 Ɓî mɔkɔta
atangi ye ɓaoɓa ndɔ, áomúsiaga Pɔ́lɔ ina á nji nɛkɛ, áoúba gea, ande
ntɔa ka Kilikía. 35 Áongea te: «Nekoúsiagande mbenɔ nde ɓatɔngi nɛkɔ
ɓákiɗiande.» Mpɔ áososea gea ɓánambɛ Pɔ́lɔ k'endu ndea Moamɛ Ɛlɔ́dɛ.

Ɓa Yúda ɓántɔngi Pɔ́lɔ

24 1 Mbusa á ɓ'esa ɓɔku (5), ntoɓei-phɛa angbóngbó Ananía, áoga na
Kaisalía kimoci na ɓagbɛga ɓuangbó á ɓakpa na n'yɔngɛi moci ina
akɛ Tɛɛtúlɔ. Ɓáomama mosá á mɔkɔta Phɛlíki ka nyɔngɔ á tɔnga á Pɔ́lɔ.
2 Ɓáɔmɔphana Pɔ́lɔ, Tɛɛtúlɔ áokpanga tɔnga akɛ ɓe: «Mɔkɔta, ka nyɔngɔ
akɔ aunge ɓena ɓɔjɛjɛ ángbó ndee. Ka ɓɛɗanaga akɔ na kɔɓɔngɛ aunge
moangɔ á nji aotamba ánjá ka ɓaniki á nji. 3 Mɔkɔta Phɛlíki, ɓekophi
ɓosegi phɛ̂ ka kema bui nde ɓɛɔtɔa ɔma bui. 4 Cɔ, kékondi nyɛ́nyisia akɔ
mbenɔ ásii, neoɗengemisigi te, ɔ́sɔɔka phɔ́ ka mbenɔ ábɔa.
5 Nga, ɓɛmɔni nkpa nde, ande ntɔa-ɔyɔmbɔ phɛ̂. Aǒyombokisa ɓaYúda
ka mokonda bui. Yɛ, ande mɔkɔta á ekombo á ɓa Najalétiʲ . 6 Ɓákengisi
phɔtɔ jɔɔkisa á endu á Mokonga, ɓesu ɓéondunga. [Ɓéɓekondi tena á
nyɔngɔ nɛkɛ ka ɓeana na ɛɔphi nɛsu, 7 mɔkɔta Lusía â gǎkɛ ongama,
áɔmkpɔa ka njaga asu. 8 Mbusa í, áǒsosea ɓakpa nde ɓántɔngi ɓábikɛ
mɔtɛ akɔ[k] .] Kaɓɛ n'omúsigi mogaa nde, ɔɓɛ sasakɔ ooúba koɗoni á kema
bui nde ɓɛntɔngɛi.» 9 Ɓa Yúda ɓâ phɔtɔ osoea nyɔngɔ nɛkɛ gea: «Ande
ɗoni.»

Pɔ́lɔ aɔyɔnga mosá á mɔkɔta Phɛlíki

10 Mbusa, mɔkɔta Phɛlíki ánsosea Pɔ́lɔ na njaga ka gea áyɔngɛ,
áonsikisia te: «Neoúba gea, onde nteni-nyɔngɔ á k'ekuna nde ka ɓasaga
ɓásii. Ka ɓondɔ, nena maseye ka mĕma ka ngoɗea akɔ nyɔngɔ á ka
phɔa ani. 11 Cɔ, ɔɓɛ sasa akɔ ɔtɔkande engekisa í nga, kányɛnyimbɛ ɓ'esa

---

[j] **24.5** Ina nnde ɗátú ka kumia ɓakiísito á ka mosá-mosá. Ɗátú phɔtɔ ína á kɔkɔta á Yéso. Ɔna phɔtɔ Mat 21.11.

[k] **24.8** Miki á nyɔngɔ nde a suɓi á ɓogaɔ, nna suɓi á ɓuku nɛngbo á kala.

nkama moci na ɓaɓɛ (12) ɓî ɗéju ka Yɛusaléma k'aphe á ɓeba á Mokonga.
12 Ɓakpa nde ɓákámɔɔni tanda na neopua na nkpa, kaɓɛ n'ande suɓi á
endu á Mokonga, kaɓɛ k'endu á ɓɔphɛi ndea ɓaYúda na ka kenombe.
Ɓákámɔɔni phɔtɔ na neoyombokisa usɛsɛ á ɓakpa.
13 Ɓákáɔtɔka na ɓákophangisi koɗoni á nyɔngɔ nde ɓámɔtɔngi kau
kɛ̌kɛ nde. 14 Nyɔngɔ nde neɓeeki gǎkɛ mosá akɔ a ɓe: Nɛɔmbɛɗaneaga
Mokonga ndea ɓatatasu na ɓea aphe nde ɓági ande á odemayɔ.
Neɓeeki gǎkɛ nyɔngɔ bui nde ɓáɗundu suɓi á ɓuku á ɛɔphi ndea
Mósa, na suɓi á ɓuku ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ. 15 Nena nseɓeɔ ka Mokonga,
ɓíndɔ ɓakpa ndɔ ɓá nĕ gea, ɓakpa ɓa ánjá na ɓakpa ɓa ájeɗe ɓɔbu
ɓájujukande ka kukuwa.[1] . 16 Ka ɓondɔ unge, neogea ɓukpɛkpɛ ani
esa bui, néɓɛ kanga kisɛki ka mĕma mosá á Mokonga na mosá á
ɓakpa.
17 Cɔ, ɓî ɗékétú ka Yɛusaléma ka ɓasaga ɓásii, ɗébiki goto ka nyɔngɔ á
gaba á ɓangɔa ka ɓatɔ-ekuna nɛmɔ, na phuia á ɔphɛɔ. 18 Ɗáɓamodondi
wa, mbenɔ nde ɗétú osokosa nkiki á ka mĕma ani suɓi á endu á
Mokonga. Cɔ, usɛsɛ, n'oyombɔ á ɓakpa ɗákátú gǎkɛ ɓei. 19 Ka ɓaYúda
á ka nji á ka Asía ɓaunge ɗáɓatu wa. Ɓɔ, ɓaunge ɓátókeni tɔnga ani
mosá akɔ kaɓɛ na ɗáɓátú na nyɔngɔ ka phɔa ani. 20 Ɓakpa nde ɓá wani,
ɓá yɔngɛ phɔ ɓojeɗe sina nde ɗáɓaɔni k'eme, mbenɔ nde ɗétú mosá á
ntua ángbó á ɓɔphɛi, 21 na nna tɔ nyɔngɔ nde ɗéyɔngi na nemamege
mosá aɓɔ n'ɛsɔ akpɛ gea te: ‹Ka nyɔngɔ á jujuka á ɓasí ka kukuwa aunge
ɓáotena nyɔngɔ nɛmɔ k'esa nde!›» 22 Cɔ, ɓî Phɛlíki ɗáengekisi ánjá nyɔngɔ
á aphe ndea Mɔkɔta, áososea gea ɓátenɛ nyɔngɔ ndɔ esa nɛngbó, áogea
te: «Netenande nyɔngɔ nɛnu mbenɔ nde mɔkɔta á ɓatɔa-emani Lusía
ajuande.» 23 Mpɔ, áonsosea mɔkɔta á ɓatɔa-emani gea, ánambɛ Pɔ́lɔ ka
mekakɔ, ándeketeɛ phɔtɔ mbenɔ, kaɓɛmbɛ gǎkɛ na nkpa nde áǒimisia
ɓadakɛ ka enga akɛ.

Pɔ́lɔ aɔyɔnga mosá á Phɛlíki na nkakɛ Duusíla

24 Mbusa á esa abɔa, Phɛlíki áombika na nkakɛ Duusíla, mmbe ɗátú
moYúda. Áogea ɓámɔphanɛ kakɛ Pɔ́lɔ, ka gea áɔkɛ nyɔngɔ nde aɔyɔnga
ka phɔa á ɓeekea á Kiísito Yéso. 25 Ɓî Pɔ́lɔ ɗátú ɔyɔnga nyɔngɔ á koɗoni,
ɛngɛpha na tena á nyɔngɔ ákpɛ nde abikaeka, Phɛlíki áoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ.
Áongea Pɔ́lɔ te: «Ka kɛ̌kɛ nde, gǎ phɔ! Nɛkɔɔphanande goto mbenɔ
nɛngbo.» 26 Ɗá phɔtɔ oseɓea gea, Pɔ́lɔ amophande ɓangɔa. Ka ɓondɔ
unge, ɗáɔmɔphanaga Pɔ́lɔ ka yɔngaga na yɛ.
27 Mbusa á ɓasaga ɓaɓɛ, Pɔɔkíɔ Phésitɔ áɔmpɛna Phɛlíki. Phɛlíki
ɗákondi ekondisaga na ɓaYúda, ka ɓɔndɔ áonɗeketa Pɔ́lɔ ka mekakɔ.

---

[1] **24.15** Ɔna Daniéli 12.2.

Pɔ́lɔ akondi ɓátenɛ nyɔngɔ nɛkɛ mɔtɛ á moamɛ ndea ɓaLɔ́ma

25 1 Esa isaɔ mbusa á Phɛ́sitɔ ɓá mɔkɔta á nji, áɔmɛa ka Kaisalía,
áoga na Yɛusaléma. 2 Kó, ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa na ɓagbɛga ndea
ɓaYúda, ɓáoga ɔntɔnga Pɔ́lɔ mosá á Phɛ́sitɔ 3 gea, ɓáɔni ánjá ɓámbikisɛ
ka ɓɔ, Pɔ́lɔ na Yɛusaléma. Nga, ɗáɓaɔkani na ɓisa á ɓakpa k'aphe ka gea,
ɓámowɛ Pɔ́lɔ. 4 Mpɔ, Phɛ́sitɔ áɔ̌sikisia te: «Ɓáonamba Pɔ́lɔ na Kaisalía.
Eme gǎkɛ, neoga kó sasa ani kɛ̌kɛ nde. 5 Cɔ, négɛ na ka ɓagbɛga nɛnu
ɓuangbo na Kaisalía. Ɓántɔngɛ kó, aoɓá mogaa ndɔ n'agi ájeɗe.»
6 Cɔ, Phɛ́sitɔ ɗáoika kó ɓ'esa ngia á njaga isaɔ (8), kaɓɛ nkama (10),
áoja na Kaisalía. Aju ye na Kaisalía, mama í, áoika ka ntua á tena a
nyɔngɔ. Áososea gea, ɓámbikɛ na Pɔ́lɔ. 7 Ɓî Pɔ́lɔ aju, ɓaYúda ɓunde
ɓátoki na Yɛusaléma, ɓáontimba, ɓáɔntɔnga akpɛ phɛ̂. Ɓákatɔkɛ gǎkɛ
engekisa á koɗoni á ɓojeɗe nde ɓántɔngi kau. 8 Mpɔ, Pɔ́lɔ áɔ̌nganea mosá
aɓɔ sasa akɛ gea: «Kéɓuni tanda ɛɔphi moci ndea ɓaYúda. Kébómi gǎkɛ
endu á Mokonga. Kémbómi gǎkɛ Moamɛ á ɓaLɔ́ma.» 9 Phɛ́sitɔ, ɓî ɗákondi
ékondisaga na ɓaYúda, áomúsia Pɔ́lɔ te: «Okondi gǎ na Yɛusaléma,
nétenɛ nyɔngɔ nɛkɔ bui kó?»
10 Pɔ́lɔ áonsikisia te: «Negi te, ɓî ne wani ka ntua á tena á nyɔngɔ ndea
Moamɛ á ɓaLɔ́ma, atókeni ɓátenɛ nyɔngɔ nɛmɔ wani. Kégii ɓaYúda
ɓojeɗe ɓíndɔ oɓɛ sasakɔ ooúba ánjá. 11 Aoɓá na negi ájeɗe, na negi kema
nde akeni nékuiɛ ú, kéotea kukuwa. A gǎkɛ oɓá ɓakpa ndɔ na ɓámɔtɔngi
kanga koɗoni, nkpa nn'aɔtɔka n'amomaki ka njaga aɓɔ. Nɛɔni ánjá
Moamɛ á ɓaLɔ́ma aámbé átenɛ nyɔngɔ nɛmɔ.» 12 Ɓî Phɛ́sitɔ ayɔngingi ye
na ɓatɔa ka ntua nɛkɛ, áonsikisia Pɔ́lɔ te: «Cɔ, ɓî okumi ina á Moamɛ á
ɓaLɔ́ma, ogande mosá akɛ.»

Phɛ́sitɔ na Agiípa ɓáoaba ka phɔa Pɔ́lɔ

13 Mbusa á esa ábɔa, Moamɛ Agiípa[m] n'awakɛ Bɛɛníkɛ, ɓáojua ka
Kaisalía, k'aphe á sesea á Phɛ́sitɔ. 14 Ɓî ɗáɓaɗe kó esa ásii, Phɛ́sitɔ
áongoɗeaga Moamɛ Agiípa nyɔngɔ gǔ á Pɔ́lɔ te: «Nkpa moci a owani,
Phɛlíki ɗándeketi ka mɛkakɔ. 15 Mbenɔ nde ɗége na Yɛusaléma,
ɓatoɓei-phɛa ɓangbóngbó ndea ɓaYúda na ɓagbɛga nɛɓɔ, ɗáɓantɔngi ka
gea nétenɛ nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ. 16 Néɔ̌sikisia te: «ƁaLɔ́ma ɓákáotenaga
nyɔngɔ á nkpa akpɛ na nkpa ndɔ kádondanimbɛ phɔ́ na ɓatɔngi nɛkɛ
na áɛyɔngɛɛ sasakɛ ka ntua nɛsu á tena nyɔngɔ ka nyɔngɔ nde ɓántɔngi
kau.»
17 Cɔ, ɓî ɗéɓebiki na ɓɔ wani kimoci, kanga iphia, mama í tɔ néoika ka
ntua á tena nyɔngɔ. Mpɔ, néososea gea, ɓámbikɛ na mogaa ndɔ. 18 Mbenɔ

---

[m] **25.13** Wani ande Agiípa á ko iɓɛ muna Agiípa imbɔ a ka súa á ko nkama na iɓɛ (12).

nde ɓatɔngi nɛkɛ ɓákidi, ɓáɔntɔnga, kaɓɛ gǎkɛ na ka nyɔngɔ ájeɗe suɓi í ɓíndɔ ɗéokanisia. 19 Ɓáɓatú tɔndɔ opua na yɛ ka nyɔngɔ á esomba nɛɓɔ sasaɓɔ, na ka nyɔngɔ á nkpa moci ina akɛ Yéso, mmbe ɗáku. Pɔ́lɔ ɗági gǎkɛ te, a phɔ́tɔ koenda.

20 Ka nyɔngɔ nde, ɗékéoúba nétene nyɔngɔ kau ɓo. Néomúsia Pɔ́lɔ, aoɓá n'akondi gǎ na Yɛusaléma ka yɔngisa á nyɔngɔ nɛkɛ kó. 21 Wa ndɔ gǎkɛ, Pɔ́lɔ áokumia ina á Moamɛ á ɓaLɔ́ma gea, yɛ aámbé áyɔngisɛ nyɔngɔ nɛkɛ. Nê gǎkɛ ososea ɓánambɛ na ka ɓî nentekande mɔtɛkɛ.»
22 Agiípa áongoɗea Phésitɔ gea: «Néɔkɛ phɔ́ mosá ɓoabi á nkpa nde eme sasa ani.» Mpɔ Phésitɔ áonsikisia te: «Ɔɔkande k'ɛsɔ akɛ mama.»

Agiípa aɔɔka nyɔngɔ ndea Pɔ́lɔ

23 Cɔ mama í gǎkɛ, Agiípa na Bɛɛníkɛ, ɓáobika, ɓáongia na ɓoombia phê k'endu á madondanɔ kimoci na ɓatɔa-emani, na ɓagbɛga á ka k'enombe. Phésitɔ áõsosea ɓatɔa-emani gea, ɓámbikɛ na Pɔ́lɔ. 24 Phésitɔ áɔyɔnga te: «Moamɛ Agiípa na ɓenu ɓɔbu ɓunde ɓo wani, mɔ̃nani nkpa nnde. Nyɔngɔ nɛkɛ unge ɓaYúda ɓɔbu á ka Yɛusaléma na wani, ɓádondanigi ka tɔnga akɛ mɔtɛmɔ. Ɓáokoga gea kaendɛmbɛ.

25 Eme gǎkɛ, nɛɔni gea, nna na kema nde akeni ákuiɛ. Yɛ, akumi gǎkɛ ina á Moamɛ Kaisáa. Ka nyɔngɔ indɔ unge ɗésui teka akɛ kó.
26 Ké gǎkɛ na nyɔngɔ aɗoko á ɗunduia Moamɛ Kaisáa ka phɔa akɛ. Ka ɓondɔ unge, nembiki ně mosá anu, phê mosá akɔ oɓɛ moamɛ Agiípa. Ɓî ɓomúsiagande, ambe néɓɛ na nyɔngɔ á ɗundua gǔ akɛ. 27 Nga, nna na kantíti á teka á ntɔa ka mɛkakɔ mosá á moamɛ Kaisáa kanga ɗundua á nyɔngɔ á kitɔngi nɛkɛ ɓase.»

Pɔ́lɔ aɔ̃yɔngɛa mosá á Agiípa

26 1 Agiípa áongoɗea Pɔ́lɔ te: «Ɓeososi ye tɔ ɔ́yɔngɛ nyɔngɔ nɛkɔ.»
Mpɔ, Pɔ́lɔ áomesa njaga akɛ, áokpanga ɛ̃yɔngɛa ɓe: 2 «Moamɛ Agiípa, nena maseye k'esa nde káɛ́yɔngɛani mosá akɔ gǔ á nyɔngɔ bui nde ɓaYúda ɓámɔtɔngi kau. 3 Nga, oɓɛ sasakɔ ooúba asii bui ndea ɓaYúda ánjá na nyɔngɔ bui nde ɓáɔpuaga kau. Ka ɓondɔ unge, neoɗengemisigi gea ɔ́mɔɔka phɔ́ na mĕma á phiphiani.»

4 «Ɓ̀aYúda ɓɔbu ɓáoúba enda ani, kpanga koganda ani. Ɓáoúba phɔtɔ ɓî ɗékpangi tamɓea sɔsɔɓɛ á ɓatɔa ka nji nɛmɔ na ka Yɛusaléma.
5 Ɓáɓaomúba kpanga á kala. Aoɓá na ɓákondi, ɓáɔtɔka na ɓáɗigi misi nyɔngɔ nɛmɔ gea nende ka ɓatɔa esomba nɛsu á ɓaPhaisáiɔ, ɓundɔ ɓáoamba phê ɛɔphi ndea ɓaYúda[n]. 6 Cɔ, kɛ̃kɛ nde nemame wani ka ntua á tena á nyɔngɔ nga, nena nseɓɛɔ ka mɔkɔ nde Mokonga ɗɛ́ɔku ɓatatasu.

---

[n] **26.5** Ɔna ɓPh 3.5.

7 Ɓatɔa-k'ekuna nɛsu nkama na iɓɛ (12), ɓáseɓei ɔna á tɔtɔkɛana á mɔkɔ
kau. Ka ɓondɔ unge, ɓáɔmɛma Mokonga na moingi keiphe n'esa. Moamɛ
Agiípa, nyɔngɔ ndɔ ungɔ ɓaYúda ɓámɔtɔngi kau! 8 Ka nyɔngɔ sina nde
ɓenu ɓaYúda ɓɔɔni gea te nna tanda ɔtɔtɔkɛana ka Mokonga jujukisa á
ɓasí ka kukuwa?
9 Ɓoni, eme sasa ani ɗékanisi phɔtɔ manisa á ina á Yéso ɓa Najaléti
ka kema bui. 10 Ɓégi nndɔ ka Yɛusaléma. Eme sisani ɗéngisisi ɓaɓeeki
ɓásii ka mɛkakɔ na kɔkɔta nde ɗétɔi ka ɓakɔta á ɓatoɓei-phɛa. Cɔ, ɓî
ɗáɓaotena nyɔngɔ á kukuwa aɓɔ, eme ɗéɓeeki. 11 Mɔngɔ ásii, suɓi á
endu á ɓɔphɛi bui ndea ɓaYúda, ɗéɔ̆tambisaga ɓaɓeeki na sosea aɓɔ gea
ɓánganɛ ɓeekea nɛɓɔ. Ɓéɔ̆ɓɛɛa phê na ka ɓî ɗé phɔtɔ oga ɔ̆tambisaga ka
kenombe á ɓakɛni.»

Pɔ́lɔ aɔtɔ̆miaga mbino á ɓoamia akɛ ka mĕma

12 «Cɔ, ɗétú oga na Damasíki ka bɛɗanaga ekuma na kɔkɔta nde ɓakɔta
á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga ɗáɓamopi. 13 Moamɛ Agiípa, na ne phɔ́tɔ
k'aphe, ka kantende, ɗɛ́ɔni owanga ángbó n'atoki na koba. Owanga ndɔ
ɗányɛ́nyi nnde á mani, jegia í áomotimba kimoci na ɓunde ɗétambi na
ɓɔ. 14 Ɓesu ɓɔbu ɓéogua ka oɗo, nɛ́ɔɔka ɛsɔ n'aomongoɗea ka KiƐbulanía
te: ‹Saúlɔ, Saúlɔ, ekende ona mɔ̆ akpɛ ɓɛa ngɔmbɛ nde nn'aotea gbutu á
nambi akɛ?› 15 Eme néongea, ‹Mɔkɔta, onde ani?› Mɔkɔta áomosikisia te:
‹Eme, nende Yéso mmbɔ oɓɛ oontambisaga.
16 Cɔ, ómesia găkɛ, ómamegɛ dɛ! Neokiɗianei kagea, óɓɛ mbɛɗanigi
nɛmɔ, óɓɛ phɔtɔ nɗigimisi nɛmɔ ka tɔ̆mia á ɓakpa nengbo kema nde otoki
ka ɔna í kesande, na kema nde nekophangiande mbusa. 17 Nekoamisande
ka njaga á ɓakpa nde neoteki mutɛ ɓɔ, ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda.
18 Neoteki ka gea ókoɗɛ iso aɓɔ, ka tokisa aɓɔ ka keiphe, ka gea ɓáephaiɛ
nci á owanga, phɔtɔ ɓátokɛ kusi á kɔkɔta ndea Sɛtáni, ɓáɓɛ ndiu
ɓatɔa-Mokonga. Ka nyɔngɔ nde ɓámoɓeeki, mpɔ Mokonga aimande
ɓojeɗe nɛɓɔ, ɓátɔande ɓotukɔ nde Mokonga abisi ka ɓakpa nɛkɛ.›»

Pɔ́lɔ aɔtɔ̆miaga mbino á ekuma nɛkɛ

19 «Moamɛ Agiípa, ka nyɔngɔ índɔ unge kɛ́ɓɛnjigi mphaniɔ nde ɗátoki
na koba. 20 Cɔ, ɗĕphɛi phɔ́ găkɛ ɓatɔa ka Damasíki, mpɔ ɓatɔa ka
Yɛusaléma, na ɓatɔa ka nji á Yudɛ́a ɓɔbu, na ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda.
Ɓɔphɛi ndɔ ɗátú ka gea, ɓákĕtiɛ tamɓea aɓɔ ájeɗe, ɓéphaiɛ ka Mokonga,
mpɔ ɓáúbisɛ gea, ɓá yé ĕketi[o]. 21 Ka phɔa nyɔngɔ ndɔ unge ɓaYúda
ɗáɓamodungi na ne suɓi á endu á Mokonga, ɓáogea ɓámomowɛ. 22 Na
ka k'esa nde, nemame wani nga, Mokonga ɗámoambi ka gea te, nébɛ

---

[o] **26.20** Ɔna Mat 3.8; Lók 3.8.

nɗigimi á nyɔngɔ nɛkɛ mosá á ɓundɔ ɓá na ɓoombia, na ɓundɔ ɓáná na ɓoombia. Kɛ́ɔyɔnga nyɔngɔ nde atingani n'índe á ɓaɔtu-nyɔngɔ na Mósa ɗáɓaɔtu gea, [23] atókeni Kiísito átambɛgɛ, áɓɛ ntɔa ka ama mosá-mosá á jujuka ka kukuwa sɔsɔɓɛ á ɓasí. Yɛ, aetɔmiande ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda nyɔngɔ á ɓoamia ka gea ɓáendɛ suɓi á owangaᵊ.»

Pɔ́lɔ aokaɓa Agiípa á ɓeekeɛ

[24] Mbenɔ nde Pɔ́lɔ ɗáǒyɔngea ɓó, Phésitɔ áonkogea te: «Pɔ́lɔ ca! O na ganja ee? Goaga akɔ ásii aunge aoyaísi?» [25] Pɔ́lɔ â gǎkɛ onsikisia te: «Mɔkɔta Phésitɔ, ké na ganja. Nyɔngɔ nde nɛɔyɔnga andiu á ɗoni na á kɔɓɔngɛ. [26] Moamɛ Agiípa atɔɔúba nyɔngɔ ndɔ, ka ɓondɔ unge, nɛɔyɔnga kanga á kɔɓɔɓɔkɔ mosá akɛ. Neoúba ɗoni gea, nna na kema nde aoɓosa nga, ka kema kátɔtɔkɛani ka ɓɔsɔmɛa. [27] Cɔ, Moamɛ Agiípa, oɓeeki nyɔngɔ nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓáyɔngi? Neoúba gea, oɓeeki u.»

[28] Mpɔ Agiípa áonsikisia Pɔ́lɔ te: «Ooúba te, ɔɔtɔka n'ɔmɔɓɔngi ka mbenɔ abɔa néoɓá moKiísito?» [29] Pɔ́lɔ áonsikisia te: «Aoɓa ka mbenɔ abɔa, kaɓɛ ka mbenɔ ásii, nɛɔmɛma Mokonga. Ɛmemi ndɔ nna tɔ ka phɔa akɔ sasakɔ, a ndiu phɔtɔ ka phɔa ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔmɔɔka kesande, ɓáɓɛ ɓea eme. Ɓákánómakeɛmbɛ ndiu ka mekakɔ ɓea eme.»

[30] Mpɔ Moamɛ Agiípa, mɔkɔta Phésitɔ na Bɛɛníkɛ na ɓakpa ɓuangbó ɓunde ɗáɓaiki wa, ɓɔbu ɓáoma. [31] Ɓájuani ye, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te: «Nkpa nde kági ɓojeɗe moci nde akeni akuiɛ ú, kaɓɛ makea akɛ ka mɛkakɔ.» [32] Agiípa áongoɗea Phésitɔ te: «Atúoɓá nkpa nde na kámɛmi gea Moamɛ á ɓaLɔ́ma aámbé átenɛ nyɔngɔ nɛkɛ, ámbé atokeni ɓánkoɗɛ.»

Ɓánteki Pɔ́lɔ na Lɔ́ma

27 [1] Ɓî ɗáɓáphángi gea ɓeoga ka koko na Italía, ɓáombisa Pɔ́lɔ na ɓatɔa-mɛkakɔ ɓunɛngbo ka njaga á ká ɓakɔta moci á ɓaLɔ́ma, ina akɛ Yulío mmbe ɗátú mɔkɔta á ekombo á ɓatɔa-emani nde ɓáɔɔphana «Ekombo á ɓatɔa-emani ndea moamɛ á ɓaLɔ́ma.» [2] Wa, ɓéokambea ka koko nde ɗátoki na Adaamíti, n'aoga ka ikɔ ɗanga-ɗanga á nji á Asía. Mpɔ, ɓéoga. Aisitákɔ ntɔa-ka kenombe á Makɛdɔnía, ka nji á Tɛsalɔníka, ɗátú phɔtɔ kimoci na ɓesu.

[3] Mama í, ɓéojua ka Sidɔ́na. Wa, Yulíɔ áongea Pɔ́lɔ anja. Áonsosea gea, ágɛ ésɔnɛ ɓadakɛ, ka gea ɓámophɛ kema nde ana siki í. [4] Ka mɛa asu wa, ɓéokpangbaga ka kesanga á Kipúɔ ka ɓanga sumbu nde ɗáosinda mosá asu. [5] Ɓéokaia oɓenge nkɛkɛɔ á Kilikía na Pamphilía, ɓéojua ka Míla á ka nji Likía. [6] Wa, mɔkɔta á ɓatɔa-emani ndɔ áodonda koko n'aotoka na Alɛsanduía, n'aoga na Italía, áosokambisa kau.

ᵊ **26.23** Ɔna 1ɓaK 15.20; Isa 42.6; 49.6.

7 Ɖéɓegi esa ásii ɓî koko ɗáotamba ɓokɛ-ɓokɛ, ɓéojua ka kenombe
Kinídɔ k'akpɛ phê. Ɓî sumbu ɗákáosopha aphe ka tutuisa tamba nci ndɔ,
ɓéɔnyɛ́nyɛa ka Salmɔ́nɛ nci á kusi á kesanga á Kɛɛ́tɛ, ɔma nde sumbu
ɗákaosinda akpɛ. 8 Ɓéokpangbaga ka ɔɓɛɛ k'akpɛ phê, ɓéojua ɔma ndɔ
ɓáɔɔphana Ikɔ-Anja bíbí á kenombe á Lasɛ́a.
9 Mbusa á esa ásii, tamba ka koko áoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ á kukuwa nga,
mbenɔ á ika kanga á yaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga ɗányényi ye[p].
Ka ɓondɔ unge Pɔ́lɔ áǒphɛa ɓatambisigi-koko te, 10 «Ɓaya, nɛɔni gea
tamba nde aɓande ájeɗe, ɓesu ɓeolokande gǎkɛ ka kukuwa, koko na
nkumba nde asuɓi í aujukanande phê.»
11 Cɔ, mokɔta á ɓatɔa-emani â gǎkɛ ɔmɔɔka ntambisi-koko na mɛnɛ á
koko, kanga ɔka nyɔngɔ nde Pɔ́lɔ ɗáyɔngi. 12 Cɔ, ɓî ikɔ ndɔ ɗákátú ánjá
ka ika á ɓei ka matu á phiɔ, ɓakpa ɓásii á suɓi á koko ɓáoɓeekeana toka
á kó ka gea, kaɓɛ n'atɔtɔkɛani ɓákiɗiɛ na Phɔiníkɛ, ka ɓondeaga á sia á
matu á phiɔ kó. Phɔiníkɛ ande ikɔ moci ka kesanga á ka Kɛɛ́tɛ, ɗátú
kɔɔnjia nkɛkɛɔ á kusi á oyonga na gǔ á oyonga.

Sumbu aosinda gǔ á oɓenge

13 Cɔ, ɓî maphopho ɗáosinda ka toka á kusi, ɓáokanisia te, moangɔ nɛɓɔ
atɔtɔkɛanande. Ka ɓondɔ, ɓáophuia etae á kigisa á koko, ɓáokpangbaga
ka mpɛphɛ á Kɛɛ́tɛ. 14 Mbusa abɔa, sumbu akpɛ nnde ɓáɔɔphana «Sumbu
á gǔ á okomo» â gǎkɛ osinda, n'aodida ka toka ka mamba-mamba á
kesanga. 15 Sumbu áoɓotea koko. Ɓékétɔkɛ ye unia á koko na sumbu. Ka
ɓondɔ, ɓéoɗeketa sumbu ásógɛ̌ ně.
16 Bɛ́ɔnyénya kusi á kesanga abɔa nnde ɓáɔɔphana Kaúda, ɔma ndɔ
sumbu ɗáphɔngi abɔa. Wa, ɓéounia k'akpɛ miki á koko á amisa. 17 Ɓî
ɓatambisigi-koko ɓákambisi ye miki á koko ndɔ gǔ á koko ángbó mpɔ,
ɓáoɓoaga koko ángbó na ngoi ka ɓangisa i na sumbu. Ɓáomaka gbutuka
á me nde aophoɓa ka ɔnisa ɓɔ kuɓî ɓáoga. Ka nyɔngɔ nde, ɗáɓaoɓanga
kiga gǔ á mbume á ka Libía. Cɔ, ɓáoɗeketa sumbu unge átambisɛ koko.
18 Sumbu â goto osósuga akpɛ phê, na ka ɓî ɓatambisigi-koko ɗáɓamakigi
ka nkumba k'oɓenge, mama í. 19 Esa á ko isaɔ, ɓatambisigi-koko ɓáomaka
ɓɔ sasa ɓɔ nkumba á tambisa á koko. 20 Ɓékɛɔnɛ ye mani na ɓasɛɛngɔa
k'esa ásii. Ɓî sumbu ɗákádendemani, ɓékéɓɛ ye na mosenda á ama.
21 Ɓakpa nde ɗáɓatú suɓi á koko, ɗáɓákáigi ka mbenɔ ásii. Cɔ,
Pɔ́lɔ áoma sɔsɔɓɛ aɓɔ, áǒngoɗea te: «Ɓaya, ɗóɓokéni ɔka ani gea,
ɓékétokɛmbɛ ka Kɛɛ́tɛ. Ɗátúoɓa n'aɓó, ámbé nkumba ka kɔndɔkani na
ngia anu ka ɓuyɛnɛ ndee. 22 Cɔ, kěkɛ nde, ɓisani měma anu nga, ka ɓenu
moci kákuɛku. Koko unge abomokande ndiu tɔ. 23 Kǐpha á k'esande,

[p] **27.9** ka kiGiiki «Esa á ika kanga á eaga ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga ɗátu esa á jaí á sokosa á ɓojeɗe á ka měma.» K'esa ndɔ, tamba á ka koko ɗátú akpɛ.

malaeka ndea Mokonga mmbe nende nkpa nɛkɛ phɔtɔ nɛɔmbɛɗaneaga,
amokiɗianei, [24] áomongoɗea te: ‹Pɔ́lɔ, kɔɓɛmbɛ na kɔɓɔɓɔkɔ! Akeni ɓágɛ
yɔngisɛ nyɔngɔ nɛkɔ mosá á Moamɛ á ɓaLɔ́ma. Ɓî Mokonga akondi
gama akɔ, yɛ ĕamisande ɓakpa ɓɔbu ɓunde otambi na ɓɔ.› [25] Cɔ ɓaya,
bisani mĕma anu! Nenseɓei Mokonga, atɔtɔkɛanande ɓíndɔ malaeka
ɗámongoɗi. [26] Cɔ, ɓetugbanagande gĕkɛ ka ɔɓɛɛ á ka kesanga moci.»
[27] Cɔ, ɗáju ye esa á ko nkama moci na gena (14) kĭpha, na sumbu
n'aphɔ́tɔ ɔsɔkɔɓisa k'oɓenge Adiía. Ka gabeka ésa, ɓatambisigi-koko
ɓáokanisia te, ɓábiimisi ɔɓɛɛ. [28] Ɓáomaka ngoi á úba á dumana á iɓo,
ɓáoúba gea duumana á iɓo a ɓea mɛtɛɛ nkama isaɔ na ngia á njaga
iɓɛ (37). Báɔsɛkɛɗa mosá abɔa, ɓáomaka goto, ɓáɔɔna gea duumana í a
ɓea mɛtɛɛ nkama iɓɛ na ngia njaga isaɔ (28).
[29] Ka ɓondɔ, ɓáomaka ɓ'etae gena á kigisa á koko ka ɓɔɓa, ka ɓanga
gea, koko kagbondoɛmbɛ mɛphɛ. Ɓáoɓondeaga gea, somambi esa
n'akoɗokani. [30] Batambisi-koko ɓâ gĕkɛ okaɓa tea suɓi á miki á koko á
ɓoamia ka toka suɓi á koko ángbó. Ɓáodidisa miki á koko ndɔ k'oɓenge,
ɓáodema gea, ɓáomakea etae á kigisa koko mosá á koko. [31] Pɔ́lɔ â gĕkɛ
ongoɗea mɔkɔta á ɓatɔa-emani na ɓatɔa-emani te: «Aoɓá ɓagaa nde na
ɓákáiki suɓi á koko, ɓókóamɛku.» [32] Mpɔ, ɓatɔa-emani ɓáotena ngoi nde
asukii miki á koko, miki á koko ndɔ áoyoka.
[33] Ka sa á esa, Pɔ́lɔ áŏɗengemisaga ɓakpa ɓɔbu gea, ɓáyɛgɛ. Áŏgea
te: «K'esande ande esa á nkama na gena (14) nnde ɓoiki kanga á ya ká
kema. [34] Cɔ, nenóɗengemisigi, yagani ka gea, ɓókókuɛmbɛ. Nna tanda na
ka ɓenu moci mmbe agɔtɔkanande.» [35] Mbusa á yɔnga á Pɔ́lɔ ɓó, áɔbɛɗa
mokati, áombeba Mokonga mosá á ɓakpa ɓɔbu. Mpɔ, áoɓunaga ú,
áokpanga yaga. [36] Ɓakpa ɓɔbu ɓáŏkpagisaga ka mĕma, ɓâ phɔtɔ okpanga
yaga. [37] Suɓi á koko, ɗéɓetú ka ɓesu ɓɔbu, ɓakpa mia iɓɛ nkama ngia á
njaga iɓɛ na ngia á njaga (276) . [38] Ɓî ɓákuti ye, ɓáomakaga nganɔ k'iɓo,
ka phoomisa á koko.

Koko aini

[39] Esa ase ye, ɓátambisigi-koko ɓákáúbɛ gea ɓá bíbí á ɔɓɛɛ. Ɓî gĕkɛ
ɓáɔni iségɛ, ɓáɔbɛɗa moangɔ á gĕ kengea á dunduisa á koko wa, kaɓɛ
n'atɔtɔkɛanande. [40] Ɓáokóɗaga ngoi á etae á kigisa á koko, ɓáosaga ú
ándiɛ k'iɓo, ɓâ phɔtɔ okoɗa nkai á ketia á koko ka tambisa á koko
ánjá. Ɓáɔɓɔɛa gbutuka me á phoɓa nnde aotambisa koko ka me á mosá
k'ego. Ɓáokaɓa dunduisa á koko. [41] Mpɔ, ɓâ gĕkɛ ogbondoa mamba á
mbume suɓi á iɓo, ɓɔɓa á koko nci á mosá áɔkpatekana. Nnde á nci á
mbusa áokpanga ɓunuka ka nyɔngɔ á kɛtɛmbɔ akpɛ.
[42] Ɓatɔa-emani ɗáɓaogea, ɓáemowɛ ɓatɔa-mɛkakɔ ka nyɔngɔ nde,
ɗáɓákákondi gea, ka ɓɔ moci kateɛmbɛ n'aɔɔ́ga. [43] Ɓî mɔkɔta á

ɓatɔa-emani ndea ɓaLɔ́ma ɗákondi ndiu amisa á Pɔ́lɔ, ka ɓondɔ, áoimisia moangɔ nɛɓɔ. Mbusa, áŏsosea ɓundɔ ɓáoúba ɔga gea, ɓáguiɛ phɔ́ k'iɓo, ɓájabɛ. 44 Ɓuangbo ɓáokambea ka phaeka á koko ndɔ aɓunuki, na ka kema nɛngbo a ka koko ka ɓea ɓadaɓɔ. Mpɔ, ɓáojaba ɓɔbu ka ɓɔjɛjɛ.

Pɔ́lɔ aɔbɛɗanaga ka kesanga á Mɛlíta

28 1 Ɓî ɓeoloki ye ka kukuwa k'oɓenge, mpɔ ɓéoúba gea, ina á kesanga ndɔ ande Mɛlíta. 2 Ɓatɔa ka kesanga ndɔ, ɗáɓasógi anja phê. Ɓɔ, ɓáotoɓoa nsa, ɓáosódondanisa ɓesu ɓɔbu ka mpɛphɛ í nga, mbua ɗáɔɔka, phiɔ áoɓá phê. 3 Pɔ́lɔ áɔbɛɗa ophakɔ á sake, áɔsɔsɔmɛa ka nsa. Njɔka áojuana k'ophakɔ ndɔ, ka nyɔngɔ á ɓojo á nsa, áɔngɔta na ɛgɔɛa ka njaga akɛ. 4 Ɓî ɓatɔa ka kesanga ndɔ ɓámɔni mpapha n'aoyangataga ka njaga á Pɔ́lɔ, ɓáɔyɔngaga sɔsɔɓɛ aɓɔ te: «Nkpa nde ande ntɔa-kaiso ɗoni nga, aoloki phɔ́ kukuwa k'oɓenge. Ka ɓeana na mokonga nɛsu á mbɛa mmbe ɓáomophana koɗoni, kátokeni gǎkɛ yɛ, áendɛ.»

5 Pɔ́lɔ â ndiu oncicia njɔka ndɔ ka nsa, kɛ̌yɔkɛ cengu akɛ. 6 Ɓakpa ndɔ ɓáoɓá na mɔphɛ te, nyama á Pɔ́lɔ aɓimbande. Kaɓɛ n'a ɓó, ámbé aguande na kuwa akɛ tɔ sua ɓei. Ɓáoɓondea ka mbenɔ énda, ɓákaɔnɛ gǎkɛ gea akambekani na ka kema. Mpɔ, ɓáoketia kanisia aɓɔ, ɓáogea te: «Yɛ, ande ka ɓamokonga á mbɛa.» 7 Cɔ, bíbí á ɔma ndɔ, ciko ndea mɔkɔta angbóngbó á kesanga, mmbe ɓáɔmɔphana Publíɔ, ɗátú wa. Yɛ, ɗásosesi na mĕma á ekondi, áosóikisa mɔtɛkɛ k'esa isaɔ. 8 Abakɛ na Publíɔ ɗáɗe gǎkɛ k'eka ka nyɔngɔ nde, ɗátú na jonga, na ephóa á magia. Pɔ́lɔ áoga ɔmɔɔna ka yɛ, áobisa njaga gŭ akɛ, áɔmɛma Mokonga, áonamisa. 9 Mbusa índɔ, ɓasambi ɓuangbo á ka kesanga ndɔ ɓâ phɔtɔ ombikia Pɔ́lɔ, yɛ áŏamisa. 10 Ɓakpa ɓáosóɗokomisa phê. Ka mɛɛa asu, ɓáosótumbanɛa na kema nde ɗéɓenasiki í ka tamba.

Pɔ́lɔ akiɗi na Lɔ́ma

11 Mbusa á ɓasonge ɓasaɔ, ɓéoga ka koko á Alɛsanduía nnde ɗányɛnyisi mbenɔ á phiɔ ka kesanga ndɔɔ. Koko kau, ina á i ɗátú «Ɓamokonga á mbɛa ɓá ɓaphase[s] .» 12 Ɓéojua ka Siakúsɛ, ɓéoika wa k'esa isaɔ. 13 Ka toka á wa, ɓéokpangbaga k'ɔɓɛɛ, ɓéojua ka Lɛgíɔ. Mama í, maphopho áotoka kusi. Mbusa á ɓ'esa ɓaɓɛ, ɓéojua ka Putɛɔ́li. 14 Ka nji ndɔ, ɓéŏdonda ɓadasu ɓaɓeeki, ɓáosóɗengemisaga gea, ɓéɗɛ na ɓɔ pɔsɔ moci. Ɓondɔ unge tamba nɛsu á na Lɔ́ma ɗátú. 15 Wa, ɓadasu ɓaɓeeki ɓundɔ ɓa ka Lɔ́ma ɓáɔɔka mbino asu, ɓáobika k'aphe á dondanisa asu. Ɓéodondana na ɓɔ ka mosomba á Apíɔ, ɓuangbo goto ka nji moci nnde ɓáɔɔphana

---

[s] **28.11** Ɓatambisigi koko á ka matú ndɔ ɗáɓaoɗokomisa ɓea mɔkɔta nɛɓɔ mmbe ɗáŏamba.

Tiɛtabɛ́nɛ[t] . Ɓî Pɔ́lɔ ɛ̌ɓɔni ye, áombeba Mokonga, áotuma na ɓukpɛkpɛ ka
mĕma. [16] Ɓî ɓeju ye ka Lɔ́ma, ɓáonsosea Pɔ́lɔ, áikɛ k'ɔma inɛkɛ sasa akɛ
na ntɔa-emani nde ɗáonamba.

Pɔ́lɔ aɔphɛa nyɔngɔ á Mokonga ka Lɔ́ma

[17] Mbusa á ɓ'esa ɓasaɔ, Pɔ́lɔ ákɔ̌ɔphana ɓakɔta á ɓaYúda ɓunde ɗáɓatú
ka Lɔ́ma. Ɓî ɓádondanigi ye, áŏngoɗea: «Ɓaya, nanga ɓî kégi ka ɓojeɗe
k'ekuna nɛsu, na ka asii ndea ɓatatasu, ɗáɓamodungi ka Yɛusaléma,
ɓáomobisa ka njaga á ɓaLɔ́ma. [18] ɓaLɔ́ma ɓámoúsigi ye găkɛ, ɓákaɔnɛ ka
nyɔngɔ ájeɗe ka phɔani, nnde akeni nékuiɛ. Ka ɓondɔ, ɓáɔphanga ɗeketa
ani. [19] Ɓî ɓaYúda ɗáɓákákondi găkɛ ɓámoɗeketɛ, néosuia gea ambe
Moamɛ á ɓaLɔ́ma aámbé átenɛ nyɔngɔ nɛmɔ. Kɛ́ɛtɔngi găkɛ ɓatɔa-k'ekuna
nɛsu. [20] Ka ɓondɔ unge nɛnɔ́ɔphani gea nɛ́nɔɔnɛ, nɛ́yɔngɛgɛ na ɓenu.
Nga, ɓámoɓɔi ngoi á ngɔa nnde, ka nyɔngɔ á nseɓeɔ nde ɓaIsilaɛ́li ɓá
nĕ.»

[21] Ɓáonsikisia te: «Ɓɛ́kɛ́ɔni ɓaoɓa n'atoki na Yudɛ́a ka phɔakɔ. Ka
ɓamunamasu kátoki găkɛ kó, ka ngoɗea asu nyɔngɔ ájeɗe ka phɔakɔ.
[22] Cɔ, ɓekondi phɔ́ ɓɛ́ɔkɛ ianaga akɔ. Nga, ɓeoúba gea, ɓakpa ɓáɔyɔnga
ájeɗe k'ɔma bui gŭ á esomba nde okau.»

[23] Ɓakɔta á ɓaYúda ɓunde ɗáɓatú ka Lɔ́ma ɓáɔɔkana na Pɔ́lɔ esa á
dondana goto na ɓɔ. Esa kau, ɓáodondanaga ɓakpa ɓásii k'ɔma ndɔ
ɗáɔikaga. Kpanga á ka mɓimba na ka ɓî age ojua ɔgɔgɔ, Pɔ́lɔ n'aɔ́tɔmiaga,
na úbisa aɓɔ nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga. Áokaɓa gea, ɓámɓeekeɛ
Yéso n'aokumia ɛɔphi ndea Mósa na ɓɔphɛi ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ.
[24] Ɓuangbo ɓáoɓeekea nyɔngɔ nde ɗáɔyɔnga, ɓuangbo ɓákáɓeekeɛ găkɛ.
[25] Ɓî ɗáɓaotoka wa kanga á ɔkana sɔsɔɓɛ aɓɔ, Pɔ́lɔ â tɔ ɔyɔnga ka ɔkɔa
aɓɔ te: «Mĕma á Mokonga ɗági tɔ ánjá ka tŏmia ɓatatanu k'aphe ndea
mɔtu-nyɔngɔ Isáya. [26] Áongea te:

‹Gă, óngoɗeɛ ɓakpa ndɔ te,
ɓoɓande ɔ́ka ánja, ɓókóengekisɛ tanda nnde ɓɔ́ki.
Ɓɔɓande ɔ́na, ɓókóengekisɛ găkɛ nnde ɓɔ́ni.
[27] Nga, mĕma á ɓakpa nde a ye tɔ akpɛ,
ɓáɗaki kecue aɓɔ,
ɓáoima iso aɓɔ, atukoɓa na nna ɓó, ámbé
ɓáɔnaphi,
ɓáɔkaphi,
ɓáengekisi na mĕma aɓɔ.
Ɓátúŏphaea k'eme ámbé néeamisi[u] .›

---

[t] **28.15** Ka kiGiíki, Tiɛtabɛ́na: Ande gea te endu ndea ɓakɛni.

[u] **28.27** Ɔna Isa 6.9-10.

28 Cɔ, ubani gea, Mokonga ateki ɓoamia nɛkɛ k'ekuna nɛngbo[y],
ɓáɔkande.» [29 Ka yɔnga á Pɔ́lɔ ɓó, ɓaYúda ɓáoga na ɓáopua sɔsɔɓɛ aɓɔ
phɛ̂[a].]
30 Cɔ, Pɔ́lɔ áoika ɓasaga ɓaɓɛ k'endu nde yɛ ɗáǒphendea. Áǒsesea ɓakpa
ɓɔbu ɓunde ɗáɓaobika motɛkɛ, 31 n'aɔ́phɛa nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea
Mokonga, na phangiaga á nyɔngɔ ndea Mɔkɔta Yéso Kiísito. Â phɔtɔ
ɔphɛa kanga kɔɓɔɓɔkɔ na kanga á kema nde aonimisia.

---

[y] **28.28-29** Ɔna Jab 67.3; Lók 3.6.

[a] **28.29** Miki á nyɔngɔ nnde, nna ka ɓúku ásii á kala.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

ƁaLɔ́ma

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbe ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka ɓakiísito á kenombe á ka Lɔ́ma, ka ɓɔngisiaga á tamba nɛkɛ ka gǎ na Lɔ́ma na Spánia.

Nyɔngɔ ángbó á suɓi á ɓaoɓa nde a ɓe: «Mbino Ánja, ande ɓukpɛkpɛ nde Mokonga aɔbɛɗaneaga u ka amisa á mĕma á ɓaɓeeki ɓɔbu, ɓaYúda phɔ, mpɔ ɓunde ɓáná ɓaYúda.»

Aɗundu phɔtɔ gea, nkpa buakɛn muYúda na mmbé nna muYúda ande ntɔa-ɓojeɗe, kanyɔngɔ índɔ aunge ɓáka na ɓoombia ndea Mokonga. Cɔ, ɓátɔɔtɔka na ɓáɔngani na Mokonga ka nyɔngɔ a ɓeekea nɛɓɔ ka Yéso Kiísito.

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agaɓekani ka phaeka ngia á njaga iɓɛ (7).

1. *Pɔ́lɔ aɔphɛá Mbino Ánja 1. 1-17.*
2. *Ɓatɔa ka mokonda ɓɔbu ɓána siki á ɓoamia á ka mĕma 1.18-3.20.*
3. *Mokonga aŏamisa ɓakpa ka mĕma 3.21-4.25.*
4. *Ɓakpa ndea Mokonga ɓáɓande na enda á kɛ̌kɛ suɓi á Kiísito 5.1-8.39.*
5. *Mokonga aeɗeketi ɓaIsilaɛ́li, nna gǎkɛ ka saga na saga 9.1-11.36.*
6. *Enda á kɛ̌kɛ ka ekondi 12.1-15.13.*
7. *Moangɔ ndea Pɔ́lɔ na mɔkɔ 15.14-16.27.*

Nsesɔ

1 [1] Ka ɓaɓeeki ndea ka Lɔ́ma, sambani. Cɔ, eme Pɔ́lɔ mbɛɗanigi ndea Kiísito Yéso aámbé neɗundu ɓaoɓa ndee. Mokonga ɗámɔɔphani ka gea néɓɛ nteki, ɗámɔsɔmbu ka tɔ̌miaga Mbino Ánjá nɛkɛ. [2] Mbino Ánjá ndɔ, Mokonga ɗáɔku u kala suɓi á ɓuku ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ nɛkɛ[b]. [3] Mbino ndɔ a ka phɔa anakɛ mmbe ka kokpa akɛ ɗáɓɔkɔtɛani k'ekombo ndea moamɛ Daúdi; [4] ɓáombisa na ɓukpɛkpɛ ka ɓá Muna-Mokonga[c],

---

[b] **1.2** Ɔna Isaya 52.7;61.1.

[c] **1.4** Ɔna Jabúi 2.7

mbenɔ nde Měma á Mokonga ɗánjujukisi Yéso Kiísito Mɔkɔta nɛsu ka kukwa. [5] Ka nyɔngɔ á Yéso unge Mokonga ɗámopi ɓonjánjá á ekondi na ekuma á ɓá nteki, ka úbisa á ɓatɔa ekuna bui gea te, ka ina akɛ ɓámɓeekeɛ na ɓám'ɓangɛ. [6] Ɓo phɔtɔ sɔsɔɓɛ á ɓakpa ndɔ, ɓenu iɓunde Mokonga ɗánɔɔphani ka ɓá ɓakpa ndea Yéso Kiísito.

[7] Cɔ, nenoɗundui ɓenu ɓɔbu suɓi á Lɔ́ma ɓunde Mokonga aekondi na ɓunde ɗáɛɓɔphani ka ɓá ɓakpa nɛkɛ ɓatɔa-kanga á ɓojeɗe, ɓonjánjá á ekondi na ɓɔjɛjɛ ndea Abasu Mokonga na Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito áɓɛ na ɓenu.

Pɔ́lɔ ana mɔphɛ á gǎɔnana na ɓaɓeeki á ka Lɔ́ma

[8] Mosá á kema bui, neonsega Mokonga nɛmɔ ka Yéso Kiísito ka phɔa anu ɓenu ɓɔbu ka nyɔngɔ nde, ɓáɔtɔ̌miaga mbino á ɓeekea nɛnu ka mokonda bui. [9] Cɔ, Mokonga mmbé nɛɔmbɛɗanɛaga na měma ani bui ka tɔ̌miaga Mbino Ánjá ndea Anakɛ, aoúba gea nnde nɛɔyɔnga ande ɗoni. Yɛ, aoúba gea neonokanisia esa bui. [10] Mbenɔ bui nde nɛɔmmɛma Mokonga, neongoɗea gea kaɓɛ n'akondi, ákoɗɛ kani aphe négɛ mɔtɛ anu. [11] Eya, nena mɔphɛ phê áɔna anu ka gea, nénophɛ obigɔ á ka měma ka kpagisaga měma anu. [12] Nndɔ ande gea, ɓékpagisanɛgɛni ka ɓeekea nde ɓe ně.

[13] Ɓaya, nekondi ɓóubɛ gea, mɔngɔ ásii ɗéobisa mɔangɔ á gǎ mɔtɛnu[d], na ka k'esande kɛ́tɔtɔkisimbɛ. Cɔ, nekondi néɗunguɛ phɔtɔ mbuka á ka měma mɔtɛnu, ɓíndɔ ne phɔtɔ ogea ka ɓakpa nde ɓáná ɓaYuda. [14] Nende mbɛɗanigi ka enga ɓakpa ɓɔbu. Enga ɓaGiíki na enga á ɓunde ɓáná ɓaGiíki. Enga á ɓaubaphi na enga á ɓabobo. [15] Ka nyɔngɔ indɔ unge ne phɔtɔ na mɔphɛ á tɔ̌miaga Mbino Ánjá ka ɓenu íɓunde ɓoiki ka Lɔ́ma.

Mbino Ánjá ana ɓukpɛkpɛ

[16] Cɔ, kéokwa na soni ka tɔ̌mia Mbino Ánjá nga, ande ɓukpɛkpɛ nde Mokonga áɔbɛɗanɛaga ka amisa nkpa buakɛ mmbé áom'ɓeekea Yéso. Á phɔ́ k'ǒamisa ɓaYúda, mbusa í, â phɔtɔ ǒamisa ɓunde ɓáná ɓaYúda. [17] Ka nyɔngɔ nde, Mbino Ánjá aoúbisa aphe sina nde Mokonga aǒtanga ɓakpa ɓatɔa-koɗoni mosá akɛ. Tanga á ɓakpa ɓondɔ, a tɔndɔ ɔtɔtɔkɛana ka ɓeekea á Yéso. A tɔ ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea: «Ntɔa-koɗoni aendande ka nyɔngɔ á ɓeekea[e].»

Ɓakpa ɓande ɓatɔa ɓojeɗe mosá á Mokonga

[18] Cɔ, na koba, Mokonga aúbisi base gea, aɓɛí ka nyɔngɔ á ɓojeɗe bui nde ɓakpa ɓáogea, phɔtɔ ɓî ɓákáom'ɓanga. Ɓakpa ndɔ ɓaunge ɓaɗaki

---

[d] **1.13** Ɔna Ekuma á Ɓateki ndea Yéso 19.21

[e] **1.17** Ɔna Abakúki 2.4.

gea, ɗoni á Mokonga kaɓɛ base. 19 Kema bui nde akeni gǎkɛ áubikanɛ
ka phɔa Mokonga, ande base mosá aɓɔ, ka nyɔngɔ nde Mokonga
aámbé ɗáeúbisi u. 20 Nga, kpanga á ɓî Mokonga ɗáconji mokonda,
ɓukpɛkpɛ nɛkɛ á mɛyɔ na obigɔ nɛkɛ á ɓá Mokonga nnde nna kɔɔnɛkana,
aɔɔnɛkana k'ekuma nde ɗábɛɗanigi. Ka ianaga á nyɔngɔ ndɔ, ɓakpa ɓáká
n'aphe énganea. 21 Nanga ɗáɓaomúba Mokonga, ɓákáɓɛon'ɗokomisa na
sega akɛ ɓíndɔ akeni gea í ka Mokonga. Ɓâ ndiu óɓá na kanisia á kanga
kantíti, měma aɓɔ á kanga úbapha áoɓa na kaiphiɔ. 22 Ɓáǒbeba gea
ɓande ɓatɔa kɔɓɔngɛ, na ɓándiu ɓabobo. 23 Ɔma á beba á Mokonga mɛnɛ
á ɓoombia, mmbé ande mɛyɔ, ɓâ ndiu obeba iii nde akengeani na nkpa
ímbe aokwa, ɓambǔ, ɓanyama á ecinji gena na ɓunde ɓáoɗaa[ɛ].
24 Ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga ɗěɗeketi ɓáɓeɛ mɔphɛ ájeɗe á ka
měma aɓɔ, ka jɔɔkisa nyama aɓɔ sasaɓɔ, nguungu aɓɔ. 25 Ɓɔ, ɓáoanganisa
ɗoni ndea Mokonga ka mbɛa. Ɗáɓaobeba na bɛɗanɛaga kema nde
Mokonga aconji, k'ɔma á bɛɗanɛaga á Mokonga mmbe akeni n'obeɓɔ ka
saga na saga, áɓɛ ɓó!
26 Ka ɓondɔ unge, Mokonga ɗáeɗeketi ɓáɓeɛ mɔphɛ nɛɓɔ á soni. Ɓake
nɛɓɔ ɓâ koanganisa moangɔ á ɗanaga nke na mǒko ka ɗanaga ndiu ɓake
ka ɓake. 27 A phɔtɔ ɓó ka ɓǒko. Ɓáɗeketi ɗanaga na ɓake, měma aɓɔ
áobomoka ka mɔphɛ á soni á ɗanaga ɓǒko ka ɓǒko. Ɓii aɓó, akeni ɓátenɛ
nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ ɓíndɔ akeni na tamɓea nɛɓɔ ájeɗe.
28 Cɔ, ɓî ɗáɓaye úbá á Mokonga, Mokonga áǒɗeketa ka úbapha aɓɔ
ajeɗe. Ka gea, ɓágeɛ kema nde ɓákátokeni gea í. 29 Ɓátumi n'etéte á
kanga koɗoni bui, ɓojeɗe, kokae, mɔphɛ ajeɗe, kuma, ɓátumi na nsengɔ,
moaga á ɓakpa, sani, maibe, ɓɔ ɓande ɓatɔa-tɔngana. 30 Ɓáɔyɔngaga
ájeɗe ka phɔa ɓadaɓɔ, ɓaɓiɓia á Mokonga, ɓatɔa-mbóma, ɓatɔa-ébeba,
ɓatɔa-měma ájeɗe, ɓatɔa-ɓemboko, ɓatɔa-phɔtanaga, ɓatɔa-maibe ka
tɔa-kema ájeɗe, ɓakpa nde ɓákáɔɔɓɔka ɓaɓɔkɔti aɓɔ. 31 Ɓabobo, ɓatɔa
kanga koɗoni, ɓatɔa kanga ekondi, ɓatɔa kanga ngomi. 32 Ɓɔ ɓaoúba gea,
ɛɔphi ndea Mokonga asosi te, ɓunde ɓáotamɓea ɓó, akeni ɓákuwɛ. Cɔ,
ɓɔ, nanga ɓaúba nndɔ, ɓáotutuisa gea í na gamana phɔtɔ na ɓakpa nde
ɓáogea ɓó.

Mokonga aotena nyɔngɔ á ɓakpa kanga egami

2 1 Cɔ, ɔɓɛ ímbe ootena nyɔngɔ á ɓakpa ɓunɛngbo akpɛ, nanga óɓa
ani, ɓákáúkɛku phɔtɔ tena á nyɔngɔ ínɛkɔ akpɛ nga, ootena nyɔngɔ
ndea ɓadakɔ akpɛ n'ophɔtɔ otamɓea ɓea ɓɔ. Ka ɓondɔ, ɔtɔ ootena nyɔngɔ
nɛkɔ akpɛ ɔɓɛ sasakɔ. 2 Cɔ, ɓeoúba gea, Mokonga aoɓea ɗoni mbenɔ
nde aotena nyɔngɔ á ɓakpa nde ɓáogea kema ɓíndɔ. 3 Cɔ, ɔɓɛ ímbe

[ɛ] **1.23** Ɔna Tɔláti 4.16-18

ootena nyɔngɔ ndea ɓadakɔ akpɛ, n'oɓɛ sasakɔ otoogea kema nde ɓɔ
ɓáogea. Ooúba te ɔɓɛ aámbé oókande ka tena nyɔngɔ ndea Mokonga?
4 Goto, oɓɛ oom'ɓɛnjiaga Mokonga ímbe aanjánjá phê, mmbe ana
měma áphɔngɔ na měma á phiphia. Kóoúba gea, ngomi ndea Mokonga
aokotutuisa ka kětia á tamɓea akɔ ájeɗe? 5 Cɔ, oɓɛ ona měma akpɛ na
kóokonda kětia á měma akɔ. Ka ɓondɔ unge ǒbisii tambaga ángbó esa
nde Mokonga aphangeaeka esuia nɛkɛ na tena á nyɔngɔ nɛkɛ ka koɗoni.
6 Nga, Mokonga amphendaeka nkpa buakɛ ɓíndɔ akeni ka bɛɗanaga
nde abɛɗanagi.[g] 7 Mokonga aeɓophande enda á mɛyɔ, ɓakpa nde ɓásui
bɛɗanɛaga akɛ na kaɓa obebɔ, ɓokutu na kema nde nna na sungiaga.
8 Aphangiande gǎkɛ ɓɛí na esuia nɛkɛ ka ɓakpa nde ɓande ɓaɓiɓia akɛ na
ɓunde ɓáoya ɗoni na ɓea á ɓojeɗe. 9 Nkpa buakɛ mmbe aogea ɓojeɗe,
atambagande na ea á minyɔ. Tambaga ndɔ akpangande phɔ́ ka ɓaYúda,
mpɔ áoɓá ka ɓunde ɓáná ɓaYúda. 10 Nkpa buakɛ mmbe a gǎkɛ ogea ánjá,
aɓande na ɓokutu, ɓɔjɛjɛ na ɓoombia. Akpangande phɔ́ ka ɓaYúda, mpɔ
áoɓá ka ɓunde ɓáná ɓaYúda. 11 Nga, Mokonga nna n'oɓayɔ ka tena á
nyɔngɔ[h].
12 Kaɓondɔ, ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáogea ɓojeɗe kanga á úba ɛɔphi ndea
Mósa, ɓáetukatukande ɓɔ na ɓatenande nyɔngɔ nɛɓɔ kanga á ɛɔphi
ndea Mósa. Ɓunde ɓá gǎkɛ ogea ɓojeɗe na ɓáoúba ɛɔphi ndea Mósa,
ɓátenande nyɔngɔ nɛɓɔ n'ɛɔphi nndɔ. 13 Cɔ, nna gǎkɛ ɓakpa nde ɓá
tɔ ɔɔka ɛɔphi ɓáunge Mokonga aǒtanga ɓatɔa-koɗoni. Andiu ɓakpa
nde ɓáotamɓea bíndɔ ɛɔphi asosi. 14 Ɓî ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda měma
aɓɔ aǒteka ka tɔtɔkisa á kema nde ɛɔphi asosi nanga ɓánaoúba ɛɔphi
ndea Mósa, ɓɔ, ɓána ɛɔphi ndɔ suɓi aɓɔ, nanga ɓáká ně. 15 Ka ɓondɔ
ɓáophangia gea, kema nde ɓáɗundu suɓi á ɛɔphi aɔbɛɗanaga ka měma
aɓɔ. Ianaga á ka měma aɓɔ aoɗigimisa nyɔngɔ ndɔ na kanisiaɓɔ a phɔtɔ
ǒtɔnga gea, mbenɔ nɛngbo ɓagi anja, mbenɔ nɛngbo ɓagi ájeɗe. 16 Ɓondɔ
unge aɓande esa nde Mokonga atenande akpɛ nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa ndea
ɓakpa k'aphe ndea Yéso Kiísito. A tɔ ɓíndɔ Mbino Ánjá nde nɛɔtǒmiaga
ayɔngi.

ƁaYuda ɓátingiigi ɛɔphi ndea Mósa

17 Cɔ, ɔɓɛ ímbe ogi te, onde moYúda, oseɓei ɛɔphi ndea Mósa, na
ébeba na Mokonga. 18 Ooúba mɔphɛ ndea Mokonga. Ɛɔphi a phɔtɔ
okogoisaga ka sɔmɓɔa á kema nde aánjá. 19 Oɓeeki ɗoni gea onde
nsɔndɔi á ɓakeímeíme, na owanga ka ɓunde ɓá suɓi á kaiphiɔ. 20 Onde
phɔtɔ mphangigi á ɓaɓoɓo na ngoisigi á ɓaniki nga, ooúba ɗoni gea,

---

[g] **2.6** Ɔna Jɛphanía 1.14-18; 2.2-3; Jabúi 62.13; Mɛní 24.12.

[h] **2.11** Ɔna Tɔláti 10.12.

ɛɔphi aokophangia aphe á úbapha phê na koɗoni. 21 Cɔ, ɔɓɛ ngoisigi á
ɓakpa ɓunɛngbo, kó ŏgoisaga sasakɔ ee? Ɔɔphɛa ɓakpa ɓunɛngbo gea,
ɓákáúɓɛmbɛ n'ɔɓɛ ogoto oúɓa! 22 Ɔɔyɔnga gea ɓakpa ɓákátunganɛmbɛ,
n'ogăkɛ otungana! Ɔɓɛ okangei iii á ɓakɔta ɓɛa ɓunde á na koba, n'ogăkɛ
oúɓa nkumba á k'endu nɛɓɔ.[i] 23 Ɔɓɛ imbe ŏbeba na úba ɛɔphi ndea Mósa,
ɔɔnjɔɔkisa Mokonga ka tingiaga ɛɔphi! 24 Nga, a ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á
ɓuku á Mokonga gea: «Ka nyɔngɔ anu ɓaYúda aunge ɓakpa nde ɓáná
ɓaYúda ɓaobóma ína á Mokonga[j] .»
25 Eya, gua á ganja a tɔ na kantíti aoɓá n'oamba ɛɔphi. A găkɛ oɓá
n'ootingiaga ɛɔphi, nanga ógua ganja, gua á ganja nɛkɔ a tɔ kowó.
26 Cɔ, aoɓá mowó n'aoamba ɛɔphi ndea Mósa, Mokonga kántangɛku tɔ
ɓea ngu-ganja? 27 Nkpa nde kágu ganja á ka nyama, n'aoamba ɛɔphi
ndea Mósa, atenande nyɔngɔ nɛkɔ akpɛ ɔɓɛ ímɓɔ ootingiaga ɛɔphi n'ona
ɓuku á Mokonga n'onde nguganja. 28 Cɔ, moYúda á ɗoni nna tɔ mmbé
aoúbikana ka keongi na mmbé agu tɔ ganja á ka nyama. 29 MoYuda á
ɗoni andiu mmbé ayeúbikani suɓiakɛ na gua á ganja suɓi á mĕma akɛ.
Gua á ganja ndɔ áɔtɔtɔkɛana ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga, nna ka
nyɔngɔ á ɛɔphi ndea Mósa[k] . MoYúda á ɗoni ndɔ, nna ɓakpa ɓaunge
ɓáombeba, Mokonga aámbé andiu ombeba.

3 1 Cɔ, moYúda anyɛ́nyi nkpa nde nna moYúda ka kema sina? Gua
á ganja ana kantíti sina? 2 Anyɛ́nyi ka kema ásii ɗanga-ɗanga. Ka
nyɔngɔ nde ɓaYúda ɓáunge Mokonga ɗéɓophi phɔ́ nyɔngɔ nɛkɛ. 3 Eya,
ɓaYúda ɓunɛngbo ɗáɓákáɓeeki nyɔngɔ á Mokonga! Ɓii aɓó, ande gea te,
ka nyɔngɔ índɔ aunge Mokonga aguande ka koɗoni nɛkɛ? 4 Tanda phɔ!
Ambe Mokonga aúbikanɛ gea, a tɔ ɔyɔnga ɗoni, ɓakpa ɓaunge ɓá ndiu
ɔyɔnga mbɛa. A tɔ ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea:
«Ambe óubikanɛ gea, ɔ tɔ ɔyɔnga ɗoni.
Mbenɔ nde ɓáɔkɔtɔnga, ka nyɔngɔ ajeɗe kaɓɛmbɛ gŭ akɔ[l] .»
5 Cɔ, kaɓɛ ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nde ɓeogea aunge Mokonga aúbikani
gea ande ntɔa-koɗoni, ɓɛyɔngande Mokonga nna ntɔa-ɗoni ka nyɔngɔ
nde aosotambisaga? (Nɛyɔngi wa yɔngɛa á kokpa.) 6 Tanda phɔ!
Atúoɓa Mokonga na nna ntɔa-ɗoni atótenande nyɔngɔ ndea ɓatɔa ka
mokonda?
7 Cɔ, a găkɛ oɓá ɗoni á Mokonga n'aɔɔnɛkana ka mbɛa nɛmɔ, na
ɓáobeba ina akɛ, ɓá goto ɔtɔka tena nyɔngɔ nɛmɔ akpɛ gea nende ntɔa
ɓojeɗe ka ɓó? 8 Aoɓǎ ɓó, ɓɛ́yɔngɛni pɛ: «Ɓégeɛni kema ájeɗe ka gea kema

---

[i] **2.22** Ɔna Tɔláti 7.25.

[j] **2.24** ɔna Isáya 52.5

[k] **2.28** Ɔna Tɔláti 30.6 (obebɔ á nkpa ɓea mmɓɔ nna otoka ka ɓakpa, andiu otoka ka Mokonga.)

[l] **3.4** Ɔna Jabúi 51.6

ánjá átɔtɔkɛanɛ?» Eya ana ɓakpa nde ɓáɔyɔnga mbɛa ka phɔasu gea, ɓesu ɓaunge ɓɛɔyɔnga ɓó. Ɓapka ndɔ ɓákenande na tena á nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ!

Nna na nkpa nde ande ntɔa-ɗoni mosá á Mokonga

9 Cɔ, aɓo. Ɓesu ɓaYúda ɓɛɛ́nyɛ́nyi ɓakpa ɓunɛngbo? Tanda phɔ! Ɓe ye
phangi base gea ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda, ɓesu ɓɔbu ɓetɔ kusi á
kɔkɔta á ɓojeɗe. 10 A tɔ ɓíndɔ ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea:
«Nna tanda na nkpa moci mmbé ande ntɔa-koɗoni. 11 Nna na nkpa nde
aoengekisa,
nna na mmbé aonkaɓa Mokonga. 12 Ɓɔbu ɓáɓungigi,
ɓɔbu ɓájɔɔkani kimoci. Nna tanda na ká nkpa moci mmbé aogea ánjá.
13 Kema nde aotoka k'aphɛnɔkɔ aɓɔ aokusisa,
eɗaka aɓɔ aǒenga ka dema á ɓakpa,
ɛsɔ aɓɔ ana cengu ɓínde á njɔka. 14 Aphɛnɔkɔ aɓɔ atumi na nyɔngɔ á
sɛmɛaga na nyɔngɔ á kae-kae. 15 Ecinji aɓɔ ǎphoo ka ɗuka á magia.
16 Ɓáotukatuka na ɗeketa á tambaga k'ɔma bui nde ɓáɔnyɛ́nya.
17 Ɗáɓákáoúba aphe á ɓɔjɛjɛ. 18 Ɓáoenda kanga tanda kɔɓɔɓɔkɔ á
Mokonga[m].»
19 Cɔ, ɓeoúba gea nyɔngɔ bubui nde ɛɔphi ayɔngi a tɔ kaphɔa ɓakpa
nde ɓá kusi á ɛɔphi. Ka gea te, nkpa buakɛ ádakanɛ, na úba gea, ɓatɔa-ka
mokonda ɓɔbu ɓánde ɓatɔa-ɓojeɗe mosá á Mokonga. 20 Ka nyɔngɔ índɔ
unge, nna na nkpa nde ɓántangande ntɔa-koɗoni mosá á Mokonga[n] ka
nyɔngɔ á amba ɛɔphi. Ɛɔphi a tɔ omphangia nkpa gea, agi ɓojeɗe.

Mokonga aámbé aǒamisa ɓakpa ka mĕma ka nyɔngɔ á ɓeekea

21 Cɔ, kĕkɛnde, Mokonga ɗásɔɔnisi aphe sina nde aontanga nkpa
ntɔa-koɗoni mosá akɛ. Aphe ndɔ, nna gǎkɛ oɓea nyɔngɔ á ɛɔphi.
Nga, ɗáɓaengekisi suɓi á ɓuku á ɛɔphi na ɓuku á ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓe:
22 Ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓám'ɓeeki Yéso Kiísito ɓáunge Mokonga aótanga
ɓatɔa-koɗoni mosá akɛ kanga oɓayɔ. 23 Nga, ɓakpa ɓɔbu ɓagi tɔ ɓojeɗe,
ɓáoúka ɓoombia ndea Mokonga. 24 Cɔ, ka nyɔngɔ á ɓonjánjá ékondi ndea
Mokonga, Mokonga aétangi ɓatɔa-koɗoni kanga ophendɔ ka nyɔngɔ nde
Yéso Kiísito aámbé aékoɗigi. 25 Nga, Mokonga ɗámbisi Yéso ka nyama á
phɛa ka nyɔngɔ á ima á ɓojeɗe nde ɓakpa ɗáɓagi mosá. Ka ɓakpa nde
ɓáɓeeki, magia á phɛa ndɔ aphangisi gea Mokonga ande ntɔa-koɗoni ka
nyɔngɔ nde aími ɓojeɗe nde ɓakpa ɗáɓagi. 26 Ka nyɔngɔ á ngomi nde
Mokonga a ně, yɛ ɗákondi phangia koɗoni nɛkɛ ka matu ndee. Ka gea
akɛ ɓó, aunge aontanga ntɔa-koɗoni nkpa buakɛ mmbé am'ɓeeki Yéso.

---

[m] **3.14** Ɔna Jabúi 14.1-3; 53.2-4; 5. 10; 104.4; 10.7; Isáya 59.7-8; Jabúi 36.2.

[n] **3.20** Ɔna Jabúi 143.2

27 Cɔ, ɓena kema nde ɓeŏbeba ně? Tanda phɔ́. Ka ɓó? Ka nyɔngɔ
nde kema nde ana kantíti nna ɛɔphi, andiu ɓeekea. 28 Nga, ɓɛɔni
gea, Mokonga a tɔ ontanga nkpa, ntɔa-koɗoni ka nyɔngɔ á ɓeekea.
Nna ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi. 29 Ande gea te, Mokonga a tɔ Mokonga
ndea ɓaYúda? Nna phɔtɔ Mokonga ndea ɓunde ɓáná ɓaYúda?
Eya! A phɔtɔ Mokonga ndea ɓunde ɓáná ɓaYúda 30 nga, Mokonga
a tɔ mo. Yɛ tɔ aámbé aétangande ɓaYúda na ɓunde ɓáná ɓaYúda
ɓatɔa-koɗoni ka ɓeana na ɓeekea á nkpa na nkpa. 31 Ande gea,
ɓɛɔɓɛnjiaga ɛɔphi ka nyɔngɔ á ɓeekea ndɔ? Tanda phɔ! Ɓendiu otetemisa
ɛɔphi.

Abalaámu ande ntɔa-ɓeekea

4 1 Cɔ, ɓɛyɔngande ka phɔa tatasu Abalaámu ɓó? Ekende ɗátɔi ka
kokpa akɛ? 2 Akoɓa Mokonga na ɗántangi Abalaámu ntɔa-koɗoni ka
nyɔngɔ ékuma nɛkɛ, ana kema nde aŏbeba kau. Nna gǎkɛ ɔtɔka n'ĕbebi
mosá á Mokonga. 3 Nga, ɓuku á Mokonga ayɔngi ɓe: «Abalaámu
ɗámɓeeki Mokonga. Ka nyɔngɔ á ɓeekea ndɔ unge Mokonga ɗántangi
ntɔa-koɗoni[o] .» 4 Nkpa aɔbɛɗanaga ekuma, akeni n'ophendɔ nɛkɛ.
Ophendɔ ndɔ nna á jǎi, ankeni ně. 5 Cɔ, andiu oɓa nkpa na kági ka kema
na amɓeeki Mokonga mmbe áŏtanga ɓatɔa-ɓojeɗe ka ɓatɔa-koɗoni,
ɓeekea nɛkɛ aunge ɓántangi kau ntɔa-koɗoni. 6 A phɔtɔ ɓó unge
Daúdi ayɔngi nyɔngɔ á maseye ka phɔa ɓakpa nde Mokonga aéangi
ɓatɔa-koɗoni kanga ɔnjia ekuma nɛɓɔ. 7 Ɗáyɔngi ɓe: «Maseye ka ɓunde
Mokonga agɓukumi ɓɔjɔɔkiɔ nɛɓɔ
na ímá á ɓojeɗe nɛɓɔ!
8 Maseye ka nkpa nde Mɔkɔta nna tanda ontangea ɓojeɗe nɛkɛ[ɔ] !»
9 Cɔ, maseye nde a tɔ ka ɓagu-ganja, nna phɔtɔ ka ɓawó ee? Ɓe ye yɔngi
gea: «Mokonga ɗántangi Abalaámu ntɔa-koɗoni ka nyɔngɔ á ɓeekea
nɛkɛ.» 10 Ɗáɓantangi ntɔa-ɗoni ka mbenɔ sina? Ka mbenɔ á gua akɛ ganja,
ka mbenɔ á kowó akɛ? Nna ka mbenɔ á gua akɛ ganja, andiu ka kowó
akɛ. 11 Mbusa á wa, ɗáɓangusi ganja. Gua akɛ ganja áoɓá mphangiɔ[p] ka
engekisa ɗoni nde Mokonga ɗántangi ntɔa-koɗoni kanyɔngɔ á ɓeekea
nɛkɛ. Kaɓondɔ unge Abalaámu a ye aba ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɓeeki,
nanga ɓákágu ganja, kagea ɓétangɛ phɔtɔ ɓɔ ɓatɔa-koɗoni. 12 Abalaámu
aphɔtɔ aba ɓakpa nde ɓágu ganja. Nna tɔndɔ ɓakpa nde ɓá na epe á
gua á ganja ka nyama aɓɔ, andiu ɓakpa nde ɓá na ɓeekea ɓíndɔ tatasu
Abalaámu ɗátú ně mosá á gua akɛ ganja.

---

[o] **4.3** Ɔna Nkpangeɔ 15.6

[ɔ] **4.8** Ɔna Jabúi 32.1-2

[p] **4.11** Ɔna Nkpangeɔ 17.9-14

Mokonga aɔtɔtɔkisa mɔkɔ nɛkɛ ka ɓunde ɓámɓeeki

13 Cɔ, Mokonga ɗámɔku Abalaámu na ɓasuko akɛ gea aéɓophande
mokonda[s] . Mɔkɔ ndɔ nna gǎkɛ ka nyɔngɔ nde Abalaámu ɗáoamba ɛɔphi
ndea Mósa. Andiu ka nyɔngɔ nde Mokonga ɗántangi ntɔa-koɗoni ka
nyɔngɔ á ɓeekea nɛkɛ. 14 Aoɓǎ́ na ɓáɔtɔa kema nde ɗáɛ̌ɔku ka nyɔngɔ á
amba ɛɔphi ndea Mósa, ande gea ɓeekea nna na kantíti, na mɔkɔ nde
Mokonga aɔku a tɔ jǎi-jǎi. 15 Nga, ɛɔphi aobikisa esuia ndea Mokonga.
Atu gǎkɛ oɓa ɛɔphi na nna bei, ámbé nyɔngɔ á tingiaga í nna ɓei.
16 Ka ɓondɔ ɓɛtɔi gǎkɛ tɔ ɓotukɔ ndɔ ka nyɔngɔ á ɓeekea, ka gea te,
mɔkɔ ndea Mokonga áɓɛ ka nyɔngɔ á ɓonjánjá á ekondi nɛkɛ. Mpɔ,
áoúbikana ɗoni gea, mɔkɔ ndɔ ande ka phɔa á ɓatɔa-k'ɛɓɔkɔti bui ndea
Abalaámu. Ande gea, nna tɔndɔ ka ɓunde ɓáoamba ɛɔphi, andiu phɔtɔ
ka ɓunde ɓá na ɓeekea ɓea Abalaámu, mmbe ande ɓatatasu ɓesu ɓɔbu.
17 Cɔ, a tɔ ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea: «Ɗékobisi aba
ɛɓɔkɔti ásii[t] .» Yɛ, ande abasu mosá á Mokonga ímbe amɓeeki. Mokonga
ndɔ, ande mmbe aǒendisa ɓakpa nde ɓaku na sosea á kema nde káɓimbɛ
mɔnɔ ɓei gea te áɓɛ ye tɔ ɓei. 18 Abaláamu ɗáɓeeki seɓea kema nde
ɗákákeni ye seɓea í. Ka nyɔngɔ á ɓeekea ndɔ unge a ye «Aba ɛɓɔkɔti ásii.»
Ɓindɔ ɗáɓa ɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea: «Ɓende unge ɛɓɔkɔti
nɛkɔ aɓikande[u] .» 19 Abalaámu ɗátú na ɓasaga bíbí á mia moci, ɓeekea
nɛkɛ ɗákádɔndɔɓɔki nanga ɓî ɗáɔkanisia ka phɔa nyama akɛ n'a ye bíbí á
kukwa na ka phɔa nkakɛ Sála ɓî ɗátú ngomba[y] . 20 Ka phɔa mɔkɔ ndea
Mokonga, ɗáɓeeki kanga ngǎka. Ɓeekea nɛkɛ â ndiu oɓá na ɓukpɛkpɛ,
áombeba Mokonga. 21 Ɗáúbi ɗoni gea, Mokonga ana ɓukpɛkpɛ á tɔtɔkisa
phɔtɔ kema nde ɗáɔku. 22 Ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga ɗántangi
ntɔa-koɗoni. 23 Cɔ, nna tɔ ka phɔa Abalaámu sasakɛ aunge ɓáɗundu suɓi
á ɓuku á Mokonga gea: «Mokonga ɗántangi ntɔa-koɗoni.» 24 Andiu phɔtɔ
ka phɔasu íɓunde Mokonga asotangande ɓatɔa-koɗoni, ɓesu íɓunde
ɓemɓeeki Mokonga gea, ɗánjujukisi Mɔkɔta nɛsu Yéso ka kukwa sɔsɔɓɛ
á ɓasí. 25 Mmbe Mokonga ɗánkusisi ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛsu â gǎkɛ
onjujukisa ka kukwa ka gea, ɓéɓɛ ɓatɔa-koɗoni mosá á Mokonga.

Kiísito asɔɔnganisi na Mokonga

5 1 Cɔ ɓî Mokonga asotangi ye ɓatɔa-koɗoni ka nyɔngɔ á ɓeekea nɛsu,
ɓena ɓɔjɛjɛ na Mokonga ka nyɔngɔ á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito. 2 Ka
nyɔngɔ akɛ phɔtɔ unge ɓena ɓeekea gea, ɓebiimisi ɓonjánjá ékondi

[s] **4.13** Ɔna Nkpangeɔ 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18

[t] **4.17** Ɔna Nkpangeɔ 17.5.

[u] **4.18** Ɔna Nkpangeɔ 15.5.

[y] **4.19** Ɔna Nkpangeɔ 17.1,15-22.

ndea Mokonga nnde ande cina á ɓeekea nde ɓeikii. Ɓena maseye ka
nyɔngɔ nde nseɓeɔ nɛsu ande ɓá na ɓoombia ndea Mokonga. 3 Nanga
ɓéotambaga, ɓena maseye nga, ɓeoúba gea tambaga aobikisa moingi,
4 moingi aobikisa phiphía ka tombaga, phiphía aobikisa nseɓeɔ. 5 Nseɓeɔ
ndɔ nna okusa na soni ka nyɔngɔ nde, Mokonga aɛmbisi ekondi nɛkɛ suɓi
á mĕma asu ka nyɔngɔ á Mĕma á Mokonga nnde ɗásophi.
6 Cɔ ɓî ɗéɓekétú phɔ́ na ka ɓukpɛkpɛ, Kiísito ɗáku ka phɔa ɓatɔa á
ɓojeɗe ka mbenɔ ánjá nde Mokonga ɗáangi. 7 Aákpɛ ka nkpa ɓeekea
ákuɛ ka phɔa á ntɔa-koɗoni. Nkpa aɔnei ɓeekea kukwa ka nyɔngɔ á nkpa
anjánjá. 8 Cɔ, Mokonga aphangi găkɛ ekondi nɛkɛ ángbó ka ɓesu, ka
nyɔngɔ nde Kiísito ɗáku ka phɔa asu mbenɔ nde ɗéɓetú phɔ́tɔ ɓatɔa
ɓojeɗe. 9 Kĕkɛnde, Mokonga asotangi ye ɓatɔa-koɗoni ka nyɔngɔ á magia
ndea Yéso, nndɔ aúbisi base gea, yɛ asoamisande k'esuia ndea Mokonga.
10 Nga, mbenɔ nde ɗéɓetú ɓaɓiɓia ndea Mokonga, ɗásɔɔnganisi na yɛ
ka nyɔngɔ á kukwa á anakɛ. Nndɔ aphangisi base gea, ɔngana asu na
yɛ, ɓeamande ka nyɔngɔ á enda á Kiísito. 11 Nna tɔndɔ nndɔ, ɓendiu
na maseye ka Mokonga ka nyɔngɔ á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito mmbe
asɔɔnganisi kĕkɛnde na Mokonga.

Adámu na Yéso Kiísito

12 Cɔ, ka nyɔngɔ á nkpa moci tɔ, Adámu aunge ɓojeɗe ɗángi ka
mokonda, ɓojeɗe ndɔ áobikisa kukwa. Ka ɓondɔ unge kukwa andandi
ka ɓakpa ɓɔbu nga, ɓɔbu ɗáɓagi ɓojeɗe[a]. 13 Cɔ, mosá á Mokonga opha
á Mosá ɛɔphi, ɓojeɗe ɗátú tɔ ka mokonda. Ɔmande ɛɔphi nna ɓei,
ɓákáotanga ɓojeɗe[b]. 14 Ɓii a ɓó, kukwa ɗátú na kɔkɔta kpanga ka matu
ndea Adámu na ka gă jua ka matu ndea Mósa. Kɔkɔta á kukwa ɗátú gŭ á
ɓakpa nde nanga ɗáɓákagi ɓojeɗe ɓɛa Adámu, mmbe ɗátingiigi ɛɔphi
ndea Mokonga. Adámu akengeani na nkpa nde ɗáɓaoɓondeaga bika akɛ.
15 Cɔ, ɓojeɗe ndea Adámu atingani phê n'egabɔ á ɓonjánjá ekondi ndea
Mokonga. Eya, aoɓá ka nyɔngɔ á ɓojeɗe á nkpa moci tɔ ɓakpa ɓásii
ɓáokuia cɔ, Mokonga ayami găkɛ ɓonjánjá ékondi nɛkɛ phê ka phɔa
ɓakpa ɓásii na egabɔ a tɔ ɔtɔɔkɛana ka nkpa moci mmbe ɓáomɔphana
Yéso Kiísito. 16 Goto, egabɔ ndea Mokonga atingani na kema nde
ɗátɔɔkɛani ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndea Adámu. Ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndea
nkpa ndɔ tɔ moci, aunge Mokonga ɗáteni nyɔngɔ ndea ɓakpa akpɛ. Cɔ,
ka nyɔngɔ á egabɔ á ɓonjánjá ekondi ndea Mokonga mbusa á ɓojeɗe ásii
ndea ɓakpa aunge, yɛ aótanga ɓakpa ɓatɔa-ɓonjánjá mosá akɛ. 17 Ande
ɗoni, kukwa ɗátú na kɔkɔta ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndea nkpa moci, nkpa

---

[a] **5.12** Ɔna Nkpangeɔ 2.17; 3.6, 17-19.

[b] **5.13** Ɔna Nkpangeɔ 2.7; 3.6,17-19.

moci ndɔ tɔ. Cɔ, ka nyɔngɔ á Yéso Kiísito tɔ unge ɓe gǎkɛ ɔtɔa kema ásii á ɓonjánjá ékondi ndea Mokonga na egabɔ á koɗoni ndea Mokonga. Ɓakpa nde ɓá na ɓonjánjá ékondi ndea Mokonga na egabɔ nɛkɛ, ɓáendande na ɓáɓande na kɔkɔta ka nyɔngɔ á Yéso Kiísito sasakɛ.

18 Cɔ, ka nyɔgɔ nde ɓojeɗe ndea nkpa moci aunge Mokonga ateni nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu akpɛ, a phɔtɔ ɓó ka nyɔngɔ á ntɔa á kanga ɓojeɗe moci tɔ, Yéso Kiísito, ekuma nɛkɛ aekoɗigi ɓakpa ɓɔbu ka tena á nyɔngɔ na opha á ɓɔ enda. 19 Cɔ, ɓî ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndea nkpa moci tɔ unge ɓakpa ɓásii ɓángi ka ɓojeɗe, aphɔtɔ ɓó unge ka nyɔngɔ á ɔkapha á nkpa moci tɔ, Mokonga aetangande ɓakpa ɓásii ɓatɔa-koɗoni mosá akɛ.

20 Ka nyɔngɔ á kiɗiana á ɛɔphi, aunge ɓojeɗe aɓiki. Cɔ ɔmande ɓojeɗe dábiki, ɓonjánjá ékondi ndea Mokonga ɗáɓiki phê. 21 Ka ɓondɔ, ɓî ɓojeɗe ɗátú na kɔkɔta áɔtɔɔkisa kukwa, ɓondɔ phɔtɔ unge ɓonjánjá ekondi ndea Mokonga áɓɛ na kɔkɔta ka koɗoni na tɔɔkisa enda á mɛyɔ ka Yéso Kiísito Mɔkɔta nɛsu.

Oɓatisɔ ande ɓɛa kukwa na jujuka ka kukwa kimoci na Kiísito

6 1 Cɔ ɓɛyɔngande ɓó? Ɓetutuisande ika suɓi á ɓojeɗe ka gea te, ɓonjánjá ékondi ndea Mokonga áɓikɛ? 2 Tanda phɔ́! Ɓesu iɓunde ɓeku ka nyɔngɔ á ɗeketa asu ɓojeɗe, ɓetɔkande goto na ɓeendi suɓi á ɓojeɗe ka bó? 3 Ɓoobosa te, ɓesu ɓɔbu iɓunde ɗáɓasóɓatisi ka nyɔngɔ á jukana asu na Yéso Kiísito, oɓatiso ndɔ asojukanisi na yɛ ka kukwa akɛ? 4 Ka phɔa oɓatisɔ ndɔ ɗéɓejukani na yɛ ka kukwa akɛ na ka umba akɛ gea te, ɓíndɔ Kiísito ɗájujúki ka kukwa sɔsɔɓɛ á ɓasí ka ɓoombia ndea abɛ, ɓesu phɔtɔ ɓéɓɛ na tamɓea á enda á kɛ̌kɛ.

5 Cɔ, aoɓá na ɗéɓéjukani na yɛ ka kukwa nde akengeani n'indɛkɛ, ɓejujukande gǎkɛ phɔtɔ na yɛ ka jujúka ka kukwa ɓɛa yɛ. 6 Ɓéubɛni gea, kokpa á kala nde ɗéɓetú nĕ mosá, ɗáɓákɔkɛigi u gŭ á me á nkpatɔ kimoci na Kiísito, ka gea, ɓátukɛtukɛ kokpa asu á ɓojeɗe. Ka gea ɓékéɓɛku ye ɓakɔɓɛ á ɓojeɗe. 7 Ka nyɔngɔ nde nkpa nde aku, nna ye tanda nkɔɓɛ á ɓojeɗe. 8 Cɔ, kaɓɛ na ɓeku kimoci na Kiísito, ɓeɓeeki phɔtɔ gea ɓeendande kimoci na yɛ. 9 Nga, ɓeoúba gea Kiísito ɗájujúki ka kukwa, yɛ kákuwɛeka ye, ka nyɔngɔ nde kukwa nna ye na kɔkɔta gŭ akɛ. 10 Nga, ka kukwa akɛ ɓó, ɗáku tɔ mɔngɔ imoci ka phɔa ɓojeɗe. Cɔ, kɛ̌kɛnde a ye gǎkɛ tɔ koenda ka nyɔngɔ á Mokonga. 11 A phɔtɔ ɓó ka ɓenu. Ɓeekeani gea kukwa ndɔ anokatanisi na ɓojeɗe bubui, ɓo ye gǎkɛ koenda ka nyɔngɔ á Mokonga ka jukana anu na Yéso Kiísito.

12 Cɔ, ɓojeɗe kaɓɛmbɛ ye na kɔkɔta suɓi á nyama ndɔ á kukwa na ɓókoɓeekeɛmbɛ ye tɔtɔkisa á mɔphɛ ájeɗe á nyama anu. 13 Ɓókóbisɛmbɛ gbutuka á nyama anu ka tɔtɔkisa á ɓojeɗe, ka bɛɗanisaga i ɓea ka kema á tɔtɔkisa na kema ajeɗe. Óbisani ndiu buanu ka Mokonga ɓɛa ɓakpa nde

ɓájujúki ka kukwa. Bisani phɔtɔ nyama anu bui ka bɛnaneaga á Mokonga
ka tɔtɔkisa á koɗoni. 14 Ɓojede káɓɛku ye na kɔkɔta gŭ anu nga, ɓókó ye
kusi á ɛɔphi, ɓondiu kusi á ɓonjánjá ekondi ndea Mokonga.

Katana na ɓojeɗe ka nyɔngɔ á bɛɗanɛaga á Mokonga

15 Cɔ, abó? Ɓegeɛ ɓojeɗe ka nyɔngɔ nde ɓéké kusi á ɛɔphi, ɓe ndiu
kusi á ɓonjánjá á ekondi ndea Mokonga? Tanda phɔ́. 16 Ɓodigimisi gea,
ɓoye oɓá ɓakɔɓɛ ndea nkpa na ɔka á nyɔngɔ nɛkɛ bui, ɓo ye tɔ ɓakɔɓɛ
nɛkɛ. A koɓá kɔkɔɓɛ á ɓojeɗe, sungiaga í ande kukwa[c]. A koɓá n'ande
ɓanga á Mokonga, sungiaga í ande enda á ɓonjánjá. 17 Cɔ, ɓosegi găkɛ
ka Mokonga nga, ɓenu íɓunde ɗóɓotú kala ɓakɔɓɛ á ɓojeɗe, ɗóɓoɓi
na mĕma anu bui, aphe á ɓɔphɛi nde ɗáɓanɔphɛi. 18 Kaɓondɔ, ɓókó ye
ɓakɔɓɛ á ɓojeɗe, ɓo ye ndiu ɓakɔɓɛ á gea á kema á koɗoni. 19 Nɛyɔngi
wani k'etéte á kokpa, ka nyɔngɔ á kanga ɔkapha anu ánjá. A tɔ ɓíndɔ
ɗóɓobisi nyama anu bui kala ka bɛɗanɛaga á ɓojeɗe na enda ka ɓojeɗe,
a phɔtɔ ɓó unge ɓóbisɛ u kĕkɛnde ka bɛɗanɛaga Mokonga na ɓá na enda
ánjá.
20 Mbenɔ nde ɗóɓotú ɓakɔɓɛ á ɓojeɗe, ɗóɓókótú na kɔkɔta á tɔtɔkisa á
koɗoni. 21 Cɔ, ɗóɓotɔi kema sina ka tamɓea ajeɗe nde ɗóɓootamɓea kala,
nde ɓookua na soni í kesande? Sungiaga í a tɔ kukwa! 22 Kĕkɛnde ɓókó ye
ɓakɔɓɛ á ɓojeɗe, ɓoye ndiu ɓaɓɛɗanigi ndea Mokonga. Ɓɔɔtɔtɔkisa kema
nde aɔm'ɓɔngɛa Mokonga. Sungiaga anu ande enda á mɛyɔ kimoci na
Mokonga. 23 Nga, ophendɔ á ɓojeɗe ande kukwa, egaɓɔ á ɓonjánjá ékondi
ndea Mokonga andiu enda á mɛyɔ kimoci na Kiísito Yéso Mɔkɔta nɛsu.

Mokiísito nna ye kusi á kɔkɔta á ɛɔphi

7 1 Cɔ, ɓaya, ɓoodigimisa nyɔngɔ á ɛɔphi nde Mósa, nɛɔyɔnga na
ɓenu íɓunde ɓooúba ɛɔphi anja gea te, nkpa a tɔ oɓa kusi á kɔkɔta
á ɛɔphi mbenɔ nde a phɔ́tɔ koenda. 2 Ɔnani phɔ́, nke á eyamani a tɔ
kusi á kɔkɔta á ɛɔphi ka munyakɛ mbenɔ nde munyakɛ aphɔ́tɔ oenda.
Munyakɛ aye găkɛ okwa, nke ndɔ nna ye kusi á kɔkɔta á ɛɔphi ka nyɔngɔ
á mŏko ndɔ aku. 3 Kaɓɛ nke ndɔ n'aomani găkɛ na mŏko ɓangbo na
munyakɛ na kákumbɛ, nke ndɔ agú n'itoa. Munyakɛ a ye găkɛ okua,
nke ndɔ nna ye kusi á kɔkɔta á ɛɔphi ka gea te, aɔɔmana na mŏko
ɓángbo, ɓákángeɛku agú n'itoa. 4 Cɔ, ɓaya, a phɔtɔ ɓó ka phɔanu ka
nyɔngɔ á ɛɔphi, ɓenu ɗóɓoku phɔtɔ ɓó ka phɔa á ɛɔphi ka nyɔngɔ nde
ɓojukani na Kiísito ka nyama, mmbe ɗájujuki sɔsɔɓɛ á ɓasí ka gea
te, ɓégɔmbisɛ mbuka ka Mokonga. 5 Nga, mbenɔ nde ɗéɓeotamɓea ka
kokpa, mosenda ajeɗe nde ɛɔphi ɗáososea suɓi asu na kema ajeɗe bui

---

[c] **6.16** Ɔna Yoáni 8.34.

nde ɗéƀeogea, ɗá tɔ osoƀotea ka kukwa. 6 Cɔ, kěkɛnde ƀeke ye gǎkɛ
kusi á kɔkɔta á ɛɔphi. Nga, ƀe ye ƀɛa ƀasí ka kema nde ɗásoƀoege. Ɓéké
ye ɔmbɛɗaneaga Mokonga ƀíndɔ ɗéƀetu kau kala ka ƀɛa ɛɔphi ndea
Mósa, kěkɛnde ƀe ndiu ɔmbɛɗanɛaga Mokonga ka ƀea moangɔ á Měma
á Mokonga.

Ɛɔphi ana kantíti sina?

7 Cɔ, ƀɛ́yɔngɛ ƀó? Ɛɔphi ande ƀojeɗe? Aóƀoƀoa! Ɓéúbi tɔ ƀojeɗe ka
nyɔngɔ á ɛɔphi nga, atuoƀá na ƀákáɗundu k'ɛɔphi gea: «Kóƀɛmbɛ na
mɔphɛ ajeɗe» ámbé keúbi gea mɔphɛ ajeɗe[d]. 8 Ka nyɔngɔ á ɛɔphi unge
ƀojeɗe angi na jujukisa á etéte á mɔphɛ ajeɗe-jeɗe bui suƀi ani. Nga
atúoƀá ɛɔphi na káƀeí, ámbé ƀojeɗe aku. 9 Eme, ɗéoenda kala kanga
á úba nyɔngɔ á ɛɔphi. Cɔ, mbenɔ nde mɔangɔ á ɛɔphi akpangi ye,
ƀojeɗe áokpanga bɛɗanaga mpɔ, 10 eme néokua. Ka ƀondɔ, ɛɔphi nde
ɗátókeni ƀoteani ka enda[e], áomoƀotea ka kukwa. 11 Nga, ka nyɔngɔ á
ɛɔphi aunge ƀojeɗe atɔi aphe á demaga[ɛ] ani. Ka nyɔngɔ á ɛɔphi phɔtɔ
aunge ƀojeɗe atɔi aphe á moa ani.
12 Ka ƀondɔ, ɛɔphi ndea Mokonga nna na ƀojeɗe, moangɔ á ɛɔphi ndɔ,
ande á kanga ƀojede, á koɗoni na aánjá. 13 Cɔ, ande gea te kema nde
aánjá aunge amobikisii kukwa? Tandaphɔ! Ɓojeɗe unge ande cina á
kukwa. Kagea te, ƀojeɗe áúbikanɛ ɗoni, ɗáúbikani suƀi á kema nde
aánjá, ka gea ƀojeɗe ámokiɗianisɛ ka kukwa. Ka nyɔngɔ á ɛɔphi ndɔ
unge ƀojeɗe aúbikani base.

Ɓojeɗe ana kɔkɔta gǔ á nkpa

14 Eya, ƀeoúba gea ɛɔphi atoki ka Mokonga, eme ne ndiu na nyama á
kokpa, mmbe ɗáƀansombisi ƀɛa nkɔƀɛ á ƀojeɗe. 15 Ande ɗoni, kema nde
nɛɔtɔtɔkisa kéoúba u. Kema nde nekondi, kɛɔtɔka tɔtɔkisa í. Kema nde
ne gǎkɛ okangea aunge neogea u. 16 Cɔ, akoƀá na nɛɔtɔtɔkisa kema nde
kéokonda, ande gea neƀeeki gea ɛɔphi ande kema anja. 17 Ka ƀondɔ, nna
ye gǎkɛ eme aámbé nɛɔtɔtɔkisa kema ndɔ, andiu ƀojeɗe nde aiki suƀi ani.
18 Nga, neoúba nna na kema ánjá nde aiki suƀiani, ande gea, k'etéte ani
á kokpa. Atɔ ƀó nga, nena mɔphɛ á tɔtɔkisa á kema ánjá nde asuƀi ani,
ké gǎkɛ ɔtɔka tɔtɔkisa i. 19 Cɔ, kɛ́ɔtɔtɔkisa kema ánjá nde nekondi u, ne
ndiu ɔtɔtɔkisa kema ajeɗe nde kéokonda. 20 Kaƀɛ na nɛtɔtɔkisi kema nde
kéokonda u, ande gea nna ye eme aámbé neogea ƀó, andiu ƀojeɗe nde
aiki suƀi ani.

---

[d] **7.7** Ɔna Júana 20.17; Tɔláti 5.21.

[e] **7.10** Ɔna baLáwi 18.5; Tɔláti 4.1; 5.33; Ɛjɛkíɛli 20.11.

[ɛ] **7.11** Ɔna Nkpangeɔ 3.13.

21 Cɔ, nɛɔni gea kema nde aɔnyɛ́nyɛkana ka phɔa ani aɓe: Mbenɔ nde
neokonda tɔtɔkisa á kema ánjá, nɛ tɔ ɔtɔtɔkisa kema ájeɗe. 22 Suɓi á
mĕma ani, neokonda ɛɔphi ndea Mokonga. 23 Suɓi á nyama ani nɛɔni
găkɛ ɛɔphi nɛngbo nnde aomanisa kanisia ani. Nndɔ unge amobisi ka
kɔkɔɓɛ á ɛɔphi á ɓojeɗe nnde aɔbɛɗanaga suɓi ani. 24 Ngomi ani eme ntɔa
ɓuyɛnɛ ee! Ani mmbe amoamisande na nyama á kukwa nde? 25 Mokonga
áɓɛ n'obebɔ ka nyɔngɔ á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito!

Ka ɓondɔ, nɛɔbɛɗanɛaga ɛɔphi ndea Mokonga ka úbapha ani, nê phɔtɔ
ɔbɛɗanɛaga ɛɔphi á ɓojeɗe ka etéte á nyama ani á kokpa.

Tamɓea ɓíndɔ Mĕma á Mokonga akondi

8 1 Cɔ, kĕkɛ nde, ɓakpa nde ɓá suɓi á Kiísito Yéso, ɓákáteneku ye
tanda nyɔngɔ nɛɓɔ akpɛ. 2 Nga, akoɓa nkpa n'asuɓi á Kiísito Yéso,
Mĕma á Mokonga nnde aoendisa, aunge ande ɛɔphi nɛkɛ. Ɛɔphi ndɔ
unge ɗámotokisi kusi á kɔkɔta á ɓojeɗe na kukwa. 3 Cɔ, Mokonga aámbé
atɔtɔkisi kema nde ɛɔphi ndea Mósa dákátɔki nga, nyama á kokpa
ɗákátɔki tɔtɔkisa í. Ka ima á ɓojeɗe, Mokonga ɗánteki anakɛ n'etéte
nde akengeani na etéte á ɓakpa iɓunde ɓande ɓatɔa-ɓojeɗe ka gea te,
k'anakɛ unge Mokonga ɗáteni nyɔngɔ á ɓojeɗe akpɛ ka nyama á kokpa.
4 Mokonga ɗátɔtɔkisi nndɔ ka gea te, tamɓea asu áɓɛ ɓíndɔ ɛɔphi asosi
nga ɓéké ye oɓea tamɓea asu á kokpa, ɓendiu oɓea tamɓea nde Mĕma á
Mokonga akondi. 5 Nga, ɓakpa nde ɓáoɓea tamɓea á kokpa, ɓáɔtɔtɔkisa
mɔphɛ á kokpa. Ɓakpa nde ɓá găkɛ oɓea tamɓea á Mĕma á Mokonga,
ɓáɔtɔtɔkisa mɔphɛ á Mĕma á Mokonga. 6 Cɔ, nkpa aoɓea tamɓea á kokpa,
tamɓea ndɔ áonkusa. Nkpa a găkɛ oɓea tamɓea á Mĕma á Mokonga,
tamɓea ndɔ áomopha enda na ɓɔjɛjɛ. 7 Nga, ɓakpa nde ɓáoɓea tamɓea
nɛɓɔ á kokpa, ɓande ɓaɓiɓia á Mokonga. Ɓɔ, ɓákáotamɓea ɓíndɔ ɛɔphi
ndea Mokonga asosi nga, ɓáká tanda ɔtɔka u. 8 Ɓakpa nde ɓáoɓea tamɓea
á ɓɔ á kokpa, ɓákáɔtɔka na ɓám'ɓɔngɛi Mokonga.

9 Cɔ, ɓenu, ɓókó ye găkɛ oɓea tamɓea á kokpa, bondiu oɓea tamɓea á
Mĕma á Mokonga, ka nyɔngɔ nde aiki suɓi anu. Aoɓã́ nkpa na nna na
Mĕma á Kiísito, nkpa ndɔ nna nkpa ndea Kiísito. 10 Agăkɛ oɓá Kiísito
n'aiki suɓi anu, nanga nyama anu á kua ye ka nyɔngɔ á ɓojeɗe, Mĕma á
Mokonga nnde á suɓi anu aunge aonoendisa nga, Mokonga a ye onotanga
ɓatɔa-koɗoni mosá akɛ. 11 Kaɓɛ Mĕma á Mokonga mmbe ɗánjujukisi Yéso
sɔsɔɓɛ á ɓasí n'aiki suɓi anu, yɛ mmbe ɗánjujukisi Kiísito sɔsɔɓɛ á ɓasí
tɔndɔ aámbé aendisande nyama anu á kukwa na Mĕma akɛ nnde asuɓi
anu.

12 Cɔ, ɓaya, ɓena nyɔngɔ á phenda í. Nyɔngɔ ndɔ nna găkɛ á nyama
asu ka ɓea tamɓea nɛsu á kokpa. 13 Nga, kaɓɛ na ɓooenda ka tamɓea
nɛnu á kokpa, ɓokuande. Kaɓɛ găkɛ na ɓokusi nyama anu ka ɓea tamɓea

á Měma á Mokonga, ɓoendande. 14 Nga ɓakpa ɓɔbu ɓunde Měma á
Mokonga aŏtambisa, ɓande ɓana Mokonga. 15 Cɔ, Měma á Mokonga nnde
ɓotɔi mɔtɛ á Mokonga, nna měma á ngisa anu ka kɔkɔɓɛ na tumisa
goto kɔɓɔɓɔkɔ suɓi anu, andiu Měma nde anobisi ɓóbɛ ɓana-Mokonga.
Ka nyɔngɔ á Měma ndɔ aunge ɓɛɔtɔka ɔphana á Mokonga «Abɛ[g].»
16 Měma á Mokonga sasakɛ aámbé aɗigimisi měma asu gea ɓesu, ɓende
ɓana-Mokonga. 17 Cɔ, kaɓɛ na ɓende ɓaniki, ɓeɓande phɔtɔ na ka ɓotukɔ
nde Mokonga aɛɓɔku ɓakpa nɛkɛ. Ƀetɔande ɓotukɔ ndɔ kimoci na kiísito
nga, ɓî ɓeotambaga kimoci na yɛ, ɓeɓande phɔtɔ kimoci na yɛ ka
ɓoombia nɛkɛ[h].

Ƀoombia nde abikaeka

18 Nɛɔni gea tambaga bui nde ɓe ně kĕkɛ nde kákengeani na ɓoombia
nde Mokonga asóphangiande base. 19 Kema bui nde Mokonga aconji
aoɓondea na mosenda phê mbenɔ nde Mokonga aphangisiaeka ɓoombia
á ɓ'anakɛ base. 20 Nga ɓábisi kema ndɔ bui kusi á kɔkɔta nnde nna na
kantíti. Nna ka gea atókenanigi na ɓó, andiu ka gea Mokonga aámbé
abisi u ɓó. Cɔ, kema nde ɗáɓaseɓei aungɔ. 21 Ande gea kema ndɔ bui
nnde Mokonga aconji atokande kusi á kɔkɔɓɛ á ɔtukɔtukɔ, angiande ka
ɓoombia ndea ɓana-Mokonga. 22 Cɔ, na ka k'esande, ɓeoúba gea kema
bui nde Mokonga aconji aoɓénga kimoci na kokae ɓea amakaeme n'aka
ɓoae. 23 Nna tɔndɔ kema bui nde Mokonga ɗáconji, ɓesu iɓunde ɓe
ye na Měma á Mokonga ɓea měma á egabɔ ndea Mokonga, ɓe phɔtɔ
oɓénga ka měma ka ɓondeaga gea ɓébɛ ɓana-Mokonga na mbenɔ nde
yɛ akoɗagande nyama asu[i]. 24 Nga, ɓena nseɓeɔ gea ɓeami ye ka měma.
Cɔ, seɓea á kema nde ɔɔna, nndɔ nna ye nseɓeɔ nga, animmbe aɔtɔka
n'aseɓei kema nde aɔɔna? 25 Cɔ, kaɓɛ na ɓesebei kema nde ɓékékɔɔna, ɓe
găkɛ oɓóndea u na měma á phiphia.

26 A phɔtɔ ɓó unge Měma á Mokonga aosoenga ka kanga ɓá asu na
ɓukpɛkpɛ. Cɔ, ɓékéoúba mɛma á Mokonga ɓíndɔ akeni k' ɛ́mɛmi nɛsu.
A găkɛ tɔ Měma á Mokonga aunge aɔmɛma ka phɔasu na ɗengemisaga
nyɔngɔ nde ɓɛ́kɛ́ɔtɔka yɔnga í. 27 Cɔ, Mokonga mmbe aɔɔna suɓi á měma
asu, aámbé aoúba mɔphɛ á Měma á Mokonga. Měma ndɔ aámbé aɔmɛma
Mokonga ka phɔa ɓaɓeeki ɓíndɔ Mokonga aokonda.

28 Cɔ, ɓeoúba gea, kema bui atɔ ka ɓonjánjá á ɓakpa nde ɓánkondi
Mokonga. Ƀakpa ndɔ ɓáunge yɛ ɗɛ́ɓɔphani ka ɓeana na mɔangɔ nɛkɛ.
29 Nga, ɓakpa nde Mokonga ɗɛ́sɔmbu kala, ɗáeangei phɔtɔ kala gea,
ékengeanisɛ na anakɛ, ka gea anakɛ áɓɛ ange mmbe ana ɓamɔtɔakɛ ɓásii.

[g] **8.15** Ɔna phɔtɔ Málikɔ 14.36

[h] **8.17** Ɔna phɔtɔ 2 Kolítɔ 4.17; 1 Pétɛɛ 4.13.

[i] **8.23** Ɔna 2 ɓaKɔl 5.2-4.

30 Ɓakpa nde Mokonga ɗésɔmbu kala, ɗéɓɔphani phɔtɔ. Ɓunde ɗéɓɔphani,
ɗétangi phɔtɔ ɓatɔa-koɗoni. Ɓundɔ ɗétangi ɓatɔa-koɗoni, ɗéɓophi phɔtɔ
ɓoombia nɛkɛ.

Ekondi ndea Mokonga aángbó

31 Cɔ, ka nyɔngɔ índɔ, ɓéyɔngɛ goto ɓó? Kaɓɛ Mokonga n'asogami,
animmbe aɓande na ɓukpɛkpɛ gŭ asu? 32 Nga, Mokonga ɗákánkpɛmi
n'anakɛ sasakɛ, ɗámphui ndiu gea te, átámbɛgɛ ka phɔa asu ɓesu ɓɔbu.
Cɔ, kásophɛku kema bui kimoci na anakɛ ka ɓó? 33 Ani mmbe aétɔngande
ɓakpa nde Mokonga aésɔmbu? Tanda nkpa mo. Nga, Mokonga aámbé
aŏtanga ɓakpa ndɔ ɓatɔa-koɗoni. 34 Ani mmbe aɔtɔka n'ateni nyɔngɔ
nɛɓɔ akpɛ? Nna tanda na nkpa mo. Nga, Kiísito Yéso aámbé ɗáku, gŭ
índɔ, áojujuka ka kukwa, aiki ka njaga á mŭku á Mokonga n'aphɔtɔ
ɔmɛma ka phɔasu. 35 Ekende asokatanisande n'ekondi ndea Kiísito?
Tambaga, kema ájeɗe nde aouja mĕma á nkpa, tambisaga á nkpa,
nja, ɓuyɛnɛ á ngɔmbɛ, ɓia, kukwa? 36 Ɓádundu suɓi á ɓuku á Mokonga
ɓe:

«Ka nyɔngɔ akɔ unge kukwa aosokena esa bui.
Ɓáɔsɔɔna ɓea ɓamɔgɔgɔ nde ɓakeni na kukwa[j] .»

37 Ka kema ndɔ bubui, ɓe găkɛ okinda ka nyɔngɔ á nkpa nde asokondi.
38 Ka nyɔngɔ nde neoúba ɗoni gea, nna na kema nde aɔtɔka n'asokatanisi
na ekondi ndea Mokonga. Kaɓɛ n'ande kukwa, kaɓɛ n'ande enda, kaɓɛ
n'ande ɓamalaeka, kaɓɛ n'ande ɓakɔta, kaɓɛ n'ande kema á kĕkɛ, kaɓɛ
n'ande kema nde abikande, kaɓɛ n'ande ɓatɔa-ɓukpɛkpɛ, 39 kaɓɛ n'ande
ɓukpɛkpɛ á k'ego, kaɓɛ n'ande ɓukpɛkpɛ á kusi, kaɓɛ n'ande kema
bui nde Mokonga aconji, kátɔkɛku tanda n'asokatanisi n'ekondi ndea
Mokonga, nnde ɗásɔɔnisi ka Kiísito Yéso Mɔkɔta nɛsu.

Mokonga ɗésɔ̌mbu ɓaIsilaéli

9 1 Nɛɔyɔnga ɗoni ka jukana na Kiísito, ké găkɛ ɔyɔnga mbɛa, Mĕma
á Mokonga asɔndɔi mĕma ani ka ɗigimisa gea, nɛɔyɔnga ɗoni.
2 Mĕma ani atumi na ɓɛi phê na tambaga nde nna na sungia. 3 Nɛtɔɔni
ánjá Mokonga ámɔsɛmɛɛgɛ na nékatanɛ na Kiísito ka nyɔngɔ á ɓana-ayi
íɓundɔ nɛɓɔkɔtɛani na ɓɔ. 4 Ɓɔ, ɓande ɓaIsilaéli ɓunde Mokonga
ɗáɛsɔmbu ɓáɓɛ ɓanakɛ, ɗáɛɓɔnisi ɓophombia nɛkɛ, ɗáɔngani na ɓɔ,
ɗáeɓophi ɛɔphi na mɔkɔ na ɔnisa ɓɔ moangɔ á beba akɛ[k] . 5 Ɓá k'ɛɓɔkɔti
ndea ɓatatasu. K'ɛɓɔkɔti ndɔ tɔ unge Yéso ɗáɓɔkɔtɛani na nyama á kokpa.
Yɛ găkɛ, a gŭ á ɓakpa ɓɔbu. Obebɔ áɓɛ ka Mokonga esa bui, áɓɛ ɓó!

---

[j] **8.36** Ɔna Jabui 44.23.

[k] **9.4** Ɔna Tɔl 7.6; Ɔséa 11.1.

6 Kégi gǎkɛ te, mɔkɔ ndea Mokonga ɗákátɔtɔkɛani ka nyɔngɔ nde, nna
ɛɓɔkɔti bui á ɓaIsilaɛ́li aunge ɓánde ɓaIsilaɛ́li á ɗoni á ɗoni, 7 goto, nna
ɛɓɔkɔti bui á Abalaámu aunge ɓánde ɓanakɛ á ɗoni-ɗoni. Nga, Mokonga
ɗángi Abalaámu te: «Ɓana Isáka tɔ ɓaunge ɓáɓande ɛɓɔkɔti nɛkɔ á ɗoni á
ɗoni nnde ɗékɔɔku[l] .» 8 Ande gea te, nna ɓaniki ɓɔbu ɓunde ɓaɓɔkɔtɛani
ka etéte á kokpa[m], ɓaunge ɓande ɓaniki ndea Mokonga. Ɓaniki nde
ɓáɓɔkɔtɛani ndiu ka ɓeana na mɔkɔ ndea Mokonga, ɓɔ tɔ ɓaunge ɓánde
ɛɓɔkɔti á ɗoni á ɗoni. 9 Nga, Mokonga ɗámɔku Abalaámu ɓe: «Ka matú
ɓinde tɔ unge nebikande na Sála am'ɓɔkɔtande miki-mǒko[n] .» 10 Nna gǎkɛ
tɔ nndɔ, a ɓíndɔ Lɛbɛ́ka ɗáɛɓɔkɔti ɓapháse ɓaniki ɓǒko na tatasu Isáka.
11–12 Mokonga a gǎkɛ na mɔangɔ nɛkɛ ka sɔmɓɔa á ɓakpa. Sɔmɓɔa ndɔ,
aoɓeana na mɔphani nde yɛ aɛɓɔphani, nna ndiu ka tamɓea aɓɔ. Ka
ɔnisa gea, nn'aoanganisa mɔangɔ nɛkɛ, Mokonga áongoɗea Lɛbɛ́ka na
káeɓonjimbɛ ɓaniki-ɓǒko nɛkɛ, na ɓákágimbɛ mɔnɔ kaɓɛ kema ánjá kaɓɛ
kema ájeɗe gea: «Nkpɛga ambɛɗanɛagande miki[o] .» 13 A ɓíndɔ ɓáɗundu
suɓi á ɓuku gea: «Ɗénkondi Yakɔ́ɓɔ, ně ndiu onkagea Ɛsáu[ɔ] .»
14 Cɔ, ɓégeɛ ɓó? Mokonga aɔtɔka n'amɓayi nkpa? Tanda phɔ! 15 Mpɔ
Mokonga áongoɗea Mósa te: «Nenkuiande ngomi nkpa nde nekondi
kuia akɛ ngomi na nentaɓɛande mmbe nekondi taɓɛa akɛ[p] .» 16 Cɔ, nndɔ
nn'aotoka ka mɔphɛ á nkpa kaɓɛ ka ɓukpɛkpɛ nɛkɛ. Andiu otoka ka
Mokonga mɛnɛ á ngomi. 17 Mokonga áongoɗea Phaláɔ suɓi á ɓuku gea:
«Netókobisi tɔ mɔamɛ ka gea k'oɓɛ unge neúbisande ɓukpɛkpɛ ani na
ka gea ina ani ɓáɛmbisɛ ka mokonda bui[s] .» 18 Ande gea te, Mokonga
aokonda kuia á nkpa ngomi, áonkuia. A gǎkɛ okonda ɗaka á mĕma á
nkpa, áoɗaka u.

Mokonga an'esuia na ngomi

19 Kăi omongoɗeande gea: «Ka nyɔngɔ sina nde Mokonga asóyeyande
goto? Ana nkpa nde aɔtɔka n'ayé kema nde Mokonga akondi?» 20 Oɓɛ
nkpa onde ani ka pua ka nyɔngɔ á kema nde Mokonga akondi? Ɔɔ́nimbɛ
mɔnɔ mbekatoko n'amúsi nkpa nde aɓɔngisigi u te: «Ka nyɔngɔ sina nde
omoɓongisigi ɓénde?» 21 Mɓɔngisigi mbekatoko aɔtɔka n'abɛɗaniigi oɗo
ɓíndɔ yɛ akondi. Na oɗo ndɔ tɔ, aɔtɔka n'aɓɔngisigi mbeka nde atetemani
na nnde kátetemani.

---

[l] **9.7** Ɔna Nkp 21.12.
[m] **9.8** Ɔna ɓaGal 4.22-24.
[n] **9.9** Ɔna Nkp 18.10.
[o] **9.11-12** Ɔna Nkp 25.23.
[ɔ] **9.13** Ɔna Mal 1.2-3.
[p] **9.15** Ɔna Juá 33.19
[s] **9.17** Ɔna Júa 9.16.

22 Cɔ, Mokonga ɗákondi ɔnisa esuia na ɓukpɛkpɛ nɛkɛ. Ɗá gǎkɛ na
měma á phiphia phê ka ɓakpa nde ɗákeni áɛ́ɓɛ̌ɛ na tena á nyɔngɔ
nɛɓɔ akpɛ. 23 Ɗákondi gǎkɛ áɔnisɛ ɓoombia akɛ phê ka ɓunde ɗáekui
ngomi, ɗáɛɓɔngisigi kpanga kala ka ɓá na ɓoombia ndɔ. 24 Ɓesu ɓaunge
ɗásɔɔphani, nna tɔ sɔsɔɓɛ á ɓaYúda, phɔtɔ sɔsɔɓɛ á ɓunde ɓáná ɓaYúda.
25 Aɓíndɔ ɗáɗundu suɓi á ɓuku ndea Mɔtu nyɔngɔ Ɔsɛ́a:
«Ekuna nde kátú á ɓakpa nɛmɔ, nɛɔphanande u nɛmɔ
na ekuna nde kétúokonda, nɛɔphanande u ekuna á ekondi.
26 Ɔma nde ɗáěngoɗi gea: ‹Ɓókó ɓakpa nɛmɔ›,
wa tɔ unge ɓáɛɓɔphanande ɓana Mokonga Mɛnɛ á enda[t] .»
27 Isáia áɔ́tɔa nyɔngɔ akpɛ ka phɔa ɓaIsilaɛ́li gea:
«Nanga ɓaIsilaɛ́li ɓáɓíka ɓɛa mbúmɛ á k'oɓenge,
ka ɓɔ moci-moci tɔ ɓáunge ɓáamande ka měma.
28 Nga, Mɔkɔta akamisagande tɔtɔkisa á nyɔngɔ nɛkɛ ka mokonda[u] .
29 Aɓíndɔ Isáia ɗáɔtu gea:
«Atúoɓá Mokonga mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ na ɗákásoɗeketei ka ɓatɔa-ɛɓɔkɔti
ámbé
ɗéɓetóɓaeka ɓea ɓatɔa ka Sɔdɔ́ma,
ɓetókengeanaeka na ɓatɔa ka Gɔmɔ́la[y] .

Mokonga aǒtanga ɓatɔa-koɗoni ɓunde ɓámɓeeki Yéso Kiísito

30 Cɔ ɓégeɛ ɓó? Ɓakpa nde ɓáná ɓaYúda ɓunde ɗáɓákáokaɓa koɗoni,
ɓɔ ndiu ɓaunge yɛ Mokonga aɛɓɔni gea, ɓánde ɓatɔa koɗoni mosá akɛ,
nga ɓámɓeeki. 31 ƁaIsilaɛ́li ɓunde ɗáɓaokaɓa ɔnɛkana ɓatɔa koɗoni mosá
á Mokonga ka amba ɛɔphi ɓâ ndiu ko úka. 32 Ka nyɔngɔ éke? ka nyɔngɔ
nde ɗáɓákáoɓondea koɗoni na ɓáɓeeki ɓâ ndiu okanisia te, ɓátɔande u
k'ekuma. Ɓáɔɓɛtɛkana k'ɛtɛ á ɓɛtɛkisa. 33 Ɓindɔ ɓuku á Mokonga ayɔngi:
«Ɔnani ɓî nebisi ɛtɛ á ɓɛtɛkisa ka Sayúni
na ekǒngo á gusisa.
Cɔ, mmbe aomɓeekea, kákuɛku na soni[a] .»

10 1 Ɓaya, mɔphɛ á ka měma ani na ɛmɛmi nɛmɔ ka Mokonga ka phɔa
ɓaYúda ande gea, ɓáamɛ ka měma. 2 Eya, neɗigimisi ka phɔaɓɔ
gea, ɓá na moíngi ka bɛɗanɛaga á Mokonga. Moíngi kau andiu kanga á
ubapha. 3 Nga, ɗáɓákáoúba mɔangɔ ndea Mokonga ka bisa ɓakpa ɓatɔa
koɗoni mosá akɛ, ɓâ ndiu okaɓa bisa á koɗoni nɛɓɔ sasa ɓɔ, ɓákákondɛ
ɓea aphe á koɗoni ndea Mokonga. 4 Ande gea te, Yéso aámbé ajusi ɛɔphi

---

[t] **9.26** Ɔna Ɔsɛ́ 2.25.

[u] **9.28** Ɔna Isá 10.22-23.

[y] **9.29** Ɔna Isá 1.9; Nkpangeɔ 19.23-28.

[a] **9.33** Ɔna isa 8.14-15.

ka sungiaga í ka gea, ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓámɓeeki Yéso ɓáunge Mokonga aebisande ɓatɔa koɗoni mosá akɛ.

Ɓoamia a ká ɓakpa ɓɔbu

5 Cɔ, Mósa sisakɛ ɗáɗundu ka nyɔngɔ á koɗoni nde aotokana n'ɛɔphi gea: «Mmbé a n'otaɔ ka ɛɔphi aámbé aendeande ɛɔphi nndɔ[b].» 6 Koɗoni nde atoki ka ɓeekea agi gǎkɛ ɓe: «Kóianɛgɛmbɛ suɓi á mĕma akɔ gea: «Ani mmbe atáíande na koba?» (Ande gea te, didisa á Kiísito) 7 Goto, kóianɛgɛmbɛ sisakɔ gea: «Ani mmbe adidande ka nji á ɓasí?» (Ande gea, táísa á Kiísito ka toka sɔsɔɓɛ á ɓasí?) 8 Cɔ, ɓuku á Mokonga ayɔngi ɓoni? Ayɔngi gea: «Nyɔngɔ á Mokonga a bíbí akɔ, a k'aphe nɔkɔ akɔ na suɓi á mĕma akɔ[c].» Nyɔngɔ á Mokonga ndɔ, ande mbinɔ nde ɓeɔtɔmɛaga u ka nyɔngɔ á ɓeekea. 9 Aoɓǎ n'ɔyɔngi k'aphɛnɔkɔ akɔ sisakɔ mosá á ɓakpa gea, Yéso ande Mɔkɔta na ɓeekea ka mĕma akɔ gea, Mokonga ɗánjujukisi ka kukwa sɔsɔɓɛ á ɓasí, oamande ka mĕma. 10 Nga, nkpa aoɓeekea ka mĕma akɛ, Mokonga áombisa ntɔa-koɗoni, anamisande mmbe aɔyɔnga k'aphɛ nɔkɔ akɛ sisakɛ mosá á ɓakpa. 11 Kaɓondɔ, ɓuku á Mokonga agi: «Nkpa buakɛ mmbe amɓeeki, kákuɛku na soni[d].» 12 Cɔ, ɓaYúda na ɓunde ɓáká ɓaYúda ɓákátingani nga, ɓɔbu ɓá tɔ na Mɔkɔta moci nga, yɛ aogaba ɛtɔi nɛkɛ ka ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔɔphanea ina akɛ. 13 Nga ɓuku á Mokonga agi te, ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔphaneande ina á Mɔkɔta, ɓáamande ka mĕma[e].»

14 Cɔ, ɓáɔphaneande ina akɛ ɓo na ɓákámɓeeki? Na ɓámɓeekeande ɓo na ɓákamɔ̌ki nkpa n'aɔtɔmiaga mbino nɛkɛ? Na ɓáɔkande ɓo aoɓá na nkpa kátɔ̌migi u? 15 Na ɓakpa ɓátɔ̌miagande u ɓo na ɓákáeteki ka tɔ̌miaga í? Aɓíndɔ ɓuku à Mokonga agi: «Ande maseye ka ɔna bika á ɓunde ɓábiki na Mbino Ánjá[ɛ].» 16 Ɓakpa ɓɔbu ɗáɓákáɓeeki gǎkɛ Mbino Ánjá nndɔ. Isáia ɗáyɔngi ɓe: «Mɔkɔta, ani mmbe atóɓeeki Mbino Ánjá nde ɓetúɔtɔ̌miaga[g]?» 17 Nga ɓeekea aotoka k'inde nkpa aɔki. Mbino kau aotoka ká ɓɔphɛi ndea Kiísito.

18 Nemáogea: Ande gea te, ɓaYúda ɗáɓákáɔki mɔnɔ ka mbino kau e? Eya, ɗáɓáɔ́ki! Ɓuku á Mokonga agi:

«Ɛsɔ á ɓatɔ̌migi mbino ɗáɔkɛkani k'ɔma bui ka mokonda,
mbino nde ɗáɓáɔtɔ̌miaga áɔɛmba mokonda bui[h].»

---

[b] **10.5** Ɔna baLáwi 18.5.
[c] **10.8** Ɔna Tɔláti 9.4.
[d] **10.11** Isáia 28.16.
[e] **10.13** Ɔna Yɔɛ́li 3.5.
[ɛ] **10.15** Ɔna Isáia 52.7.
[g] **10.16** Ɔna Isáia 53.1.
[h] **10.18** Ɔna Jabúi 19.5.

19 Neoúsi goto, ɓaIsilaɛ́li ɗáɓákáengekisi u? Mosá, Mokonga dányɔngisi
Mósa gea:
«Nenobisande ɓatɔa-nsengo ka phɔa ɓakpa nde ɓáká batɔ á ekuna ɗoni.
Nenobisande ɓatɔ á esuia gŭ á ekuna nde ɓáná na úbapha[i] .»
20 Isáia áogaojua ka yɔnga akpɛ gea:
«Ɓakpa nde ɗáɓákátuomokaba, ɓámɔɔni.
Nɛǰsɛnɛkɛa ɓunde ɗáɓákáomúsia ka kema.»
21 Mokonga áɔyɔnga ka phɔa á ɓaIsilaɛ́li gea:
«Déonanua njaga ani esa bui ka
ɓakpa nde ɓákáɔmǰka, na ɓunde ɓáomoyá[j] .»

Mokonga k'éye ɓaIsilaɛ́li

11 1 Cɔ, neúsi ɓe: Mokonga ɗéyege ɓakpa nɛkɛ? Ɓɛɛndɔ! Nga, eme
sisani nende muIsilaɛ́li, k'ɛɓɔkɔti ndea Abalaámu, k'ekuna ndea
Bɛnjamína[k] . 2 Mokonga ɗákáeyé ɓakpa nɛkɛ ɓundɔ ɗáɛsɔmbu mosá[l] .
Ɓókóoúba nyɔngɔ nde Ɓuku á Mokonga ayɔngi k'ɔma nde Ɛlía ɗáge na
ntaɓɔ mɔtɛ á Mokonga ka phɔa á ɓaIsilaɛ́li? 3 Áogea: «Mɔkɔta, ɓáemoe
ɓaɔtu-nyɔngɔ nɛkɔ na ngbɔa ɛtɛ-ɔphɛɔ nɛkɔ. Nejigi tɔ eme sisani, ɓá phɔtɔ
ogea ɓámomoɛ.» 4 Cɔ, Mokonga ɗánsikisii gǎkɛ ɓo? Ɗángoɗi gea: «Nena
ɓǒko ɛlɛphu ngia njaga iɓɛ (7000) ɓunde ɓákátógbuki muanku aɓɔ mosá
á mǒkonga á mbɛa Bálim.» 5 A phɔtɔ ɓó ka matu ndee. Ɓakpa ɓábɔa
ɓunde Mokonga ɗáɛsɔmbu ka ɓonjánja ékondi ɓájigi . 6 Aoɓá̋ Mokonga
na ɗáěsɔmbu tɔ ka nyɔngɔ á ɓonjánja ékondi na nna ka nyɔngɔ á ekuma
nɛɓɔ, aoɓá na nna ɓó, ámbé ɓonjánja ékondi nna ye na kantíti.
7 A ɓó? Kema nde ɓaIsilaɛ́li ɗáɓaokaɓa, ɗáɓákátɔi u. Ɓunde gǎkɛ
Mokonga ɗáɛsɔmbu ɓáɔtɔa u. Ɓuangɓɔ gǎkɛ, ɗáɓákátɔki engekisa. 8 A
ɓíndɔ Ɓuku á Mokonga agi te:
«Mokonga ɗáedeeɓisi ka gea,
ɓákáɔkaphɛ na
ɔnapha
na ka k'esande[n] .»
9 Mɔamɛ Daúdi â phɔtɔ ɔyɔnga gea:
«Ambe kɛkpɔkpa nɛɓɔ áɓɛ kaɓɔ mĕkɔ, ɓotái nde ɓátande kau mpɔ
ɓáǒkamba na kema.
10 Ambe iso aɓɔ áindɛ ɓákáɔnaphɛ ye,

---

[i] **10.19** Ɔna Tɔláti 32.21.
[j] **10.21** Ɔna Isáia 65.1-2.
[k] **11.1** Ɔna baPhiípi 3.5.
[l] **11.2** Ɔna Jabúi 94.14.
[m] **11.4** Ɔna 1 Ɓakɔta 19.10,18.
[n] **11.8** Ɔna Tɔláti 29.3; Isáya 6.10.

na ngɔngɔ aɓɔ égbukɛ kanga á sungiaga[o] .»
11 Cɔ negie, ɓaIsilaɛ́li ɗáɓaɓɛ́tɛ́kani tɔ na gua aɓɔ ɗoni? Nndakɛ! Ka
nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛɓɔ unge ɓatɔa á k'ekuna nengbo ɓáami gǎkɛ ka mĕma,
ka kusisa aɓɔ na nsengɔ. 12 Ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndea ɓaIsilaɛ́li aunge
aɛ́tɔisi ɓatɔa ka mokonda ka mĕma. Tugbanaga aɓɔ aɛ́tɔisi ɓatɔa k'ekuna
nengbo. Cɔ, ɓonjánja ekondi aɓande ángbó phê ka amá á ɓaYúda ɓɔbu
ka mĕma! 13 Neonongoɗea ɓenu iɓundɔ ɓókó ɓaYúda gea: Nende nteki
nɛnu. Ɓii aɓó nena maseye k'ekuma nɛmɔ. 14 Neseɓei bisisa á ɓatɔa
k'ekuna nɛmɔ na nsengo ka amisa ka ɓɔ. 15 Ɓii Mokonga ɗáephaphi
ɓaYúda, ɗáɔnganisi Mokonda na yɛ. Cɔ, mbenɔ nde aeseseande goto
ekende aɓande ? Aɓande ɓɛa ɓasí na ɓájujuki ka kukwa!
16 Aoɓǎ́ ɓoata á mokati n'ande ka Mokonga, nnde ajigi a phɔtɔ ka
Mokonga. Aoɓǎ́ mĭgi n'ande ka Mokonga ámbé ntabi a phɔtɔ ka
Mokonga[ɔ] . 17 ɓaIsilaɛ́li ɓá ɓɛa me á mujɛitúni nde Mokonga ɗátenigi ka
ntabi i. Oɓe, o ɓɛa ntabi á me á k'osaa. Ɓákɔtɛisi k'ɔma nɛɓɔ oɓɛ imbe
kó muYúda onde ɓɛa ntabi á me á k'osaa. Kĕkɛnde ɔɔtɔa phɔtɔ íbó á
ka mĭgi á mijabíbu. 18 Ka ɓondɔ unge, kɔ́ɔtɔka n'ɔɓɛnjigi ɓantabi nde
ɓátenigi. Ŏbebande ka eke? Nna oɓɛ aámbé okumbi mĭgi. Mĭgi ndiu
unge aokumbi.
19 Cɔ, omongoɗeande: «Ɓátótenigi ɓantabi nde ka gea te, ɓámoɗakatisɛ
k'oma nɛɓɔ.» 20 Eya a ɓó! Mokonga ɗáetenigi ka nyɔngɔ á kanga ɓeekea
nɛɓɔ. Oɓɛ oiki gǎkɛ súa ka nyɔngɔ á ɓeekea. Kŏbebɛmbɛ, ɓá ndiu na
ɓanga. 21 Nga, aoɓá Mokonga na ɗákáegami ɓaIsilaɛ́li ɓunde ɓá ɓɛa
ɓantabi á ɗoni ka gea te ɓámɔtɛ, nna gǎkɛ oɓɛ ámbé akoɗeketande
ɔ́mɔtɛ. 22 Cɔ, ianagani phɔ́ ɓonjánjá ndea Mokonga na kokae nɛkɛ.
Mokonga aakae ka ɓundɔ ɗáɓagu. Yɛ, a gǎkɛ anjánjá k'ɔɓɛ aoɓá na
oomɓeekea ka ɓonjánja nɛkɛ. Aoɓǎ́ na kógi ɓó, ámbé ɓákotenande phɔtɔ.
23 A gǎkɛ oɓá ɓaYúda na ɓámɓeeki Mokonga, esa moci, yɛ aeɗakatisande
goto k'oma nɛɓɔ á ka mosá-mosá nga, Mokonga ana ɓukpɛkpɛ á ɗakatisa
ɓɔ goto. 24 Ɓenu iɓunde ɓókó ɓaYúda ɗoni, ɓo ɓɛa ntabi á me á Mujɛitúni
á k'osaa nde Mokonga ɗátenigi u, â gǎkɛ onoɗakatisa ka me ánjá nnde
ɗáɓakátúokonaga ɓó. Ɓayúda ɓá ɓɛa Mujɛitúni á ɗoni nnde ɗáɓakoni,
nna akpɛ ka Mokonga tɛisa goto ntabi nde ɗáɓatenigi ka me nɛɓɔ.

ƁaIsilaɛ́li ɓáamande ka mĕma

25 Ɓaya, nekondi úbisa anu moangɔ á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga ka gea,
ɓóúbɛ gea ɓókó ɓatɔa kɔɓɔɔngɛ. Nga, ɓaIsilaɛ́li ɓuangbo ɓáikande kanga
á ɓeekea. Nndɔ aiphiande na ka ɓî mɔɔmba á ɓakpa ɓunde ɓáná ɓaYúda

---

[o] **11.10** Ɔna Tɔláti 29.3; Isáya 6.10; 29.10; Jabúi 69.23-24.

[ɔ] **11.16** Ɔna Mɔɔmba 15.19-23.

ɓáamande ka mĕma. 26 Mpɔ, ɓaIsilaɛ́li ɓɔbu ɓáamande ka mĕma ɓíndɔ
ɓuku á Mokonga ayɔngi:
«Namisi atokande na Sayúni,
atokisande ɓojeɗe bui á k'ɛɓɔkɔti ndea Yakɔ́ɓɔ.
27 Nnde unge ande ɔngana nde nɛɔngande na ɓɔ
ɓî nesokosande ɓojeɗe nɛɓɔ[p] .»
28 Ka nyɔngɔ á ya Mbino Ánjá, ɓaIsilaɛ́li ɓáoɓá ɓaɓiɓia ndea Mokonga
ka ɓonjánja nɛnu. Yɛ, â găkɛ tɔ kɔ́sɔmɓɔa na konda á ɓɔ ka nyɔngɔ á
ɓatataɓɔ. 29 Nga, Mokonga nna tanda ɔtɔka n'anganisi mɔphɛ akɛ k'egaɓɔ
na ka mɔphani nɛkɛ ka ɓakpa. 30 Cɔ, kala, ɗóɓókótú ɔmɔɔka Mokonga,
kĕkɛnde găkɛ anokui ngomi ka nyɔngɔ nde ɓaYúda ɗáɓákámɔɔki. 31 Cɔ,
kĕkɛnde aphɔtɔ ɓó ka ɓɔ, ɓákáɔmɔɔka Mokonga ka gea te, ánokuiɛ
ngomi, kĕkɛnde áekuiɛ phɔtɔ ngomi ɓó. 32 Nga, Mokonga ɗáebisi ɓakpa
ɓɔbu ɓɛa ɓatɔa-mɛkakɔ ka nyɔngɔ á kanga ɔkapha nɛɓɔ, ka gea, Mokonga
áekuiɛ ɓɔbu ngomi.

Mokonga aangbóngbó phê

33 Ekende Mokonga ana ɛtɔi, úbapha na kɔɓɔɔngɛ ásii ɓende! Ani mmbe
aɔtɔka n'aúbi kanisia akɛ ka tena á nyɔngɔ na úba á moangɔ nɛkɛ[s] ?
34 Sumbia ɓî ɓuku á Mokonga ayɔngi gea:
«Ani mmbe ɗáubi kanisia ndea Mɔkɔta?
Ani mmbe aɔtɔka n'amphɛi?
35 Ani mmbe ɗákpangi opha akɛ kema
ka gea ánsikisiɛ u[t] ?»
36 Nga, yɛ aámbé ande nconji á kema bui, kema bui aiki ka ɓukpɛkpɛ
nɛkɛ na ka phɔakɛ. Obebɔ áɓɛ ka yɛ esa bui! Aɓɛ ɓó.

Bɛɗaneaga á Mokonga ka ɗoni

12 1 Ɓaya, ɓî Mokonga aɔnisi ɓonjánja nɛkɛ ka phɔasu,
nenoɗengemisigi gea, ɓóbisɛ enda anu bui ka Mokonga ɓɛa ɔphɛɔ
ánjá, nnde aoenda na kanga ɓojeɗe. Nndɔ aɓande obebɔ nɛnu á ka
mĕma ka yɛ. 2 Ɓókóɓongeɛgɛmbɛ nyɔngɔ á ka mokonda ndee[u] . Ɗeketani
ndiu Mokonga ánokĕtiɛ găkɛ na opha anu úbapha á kĕkɛ. Ɓondɔ unge
ɓoengekisande kema nde amɓɔngɛi Mokonga, nnde aánjá na nnde á
kanga kisɛki.
3 Ka ɓeana na ɓonjánja ékondi nde Mokonga ɗámopi, aunge nenongoɗi
ɓenu ɓɔbu gea, ká ɓenu káɓɛmbɛ nĕɗokomisa phê, nkpa na nkpa

[p] **11.27** Ɔna Isáya 59.20-21, 27.9.
[s] **11.33** Ɔna Isáya 55.8; Jabúi 139.6, 17-18.
[t] **11.35** Ɔna Isáya 40.13; Yɔ́bu41.3.
[u] **12.2** Ɔna 1Pétɛɛ 1.14.

áƀɛ ndiu na mĕma ɛ́ngɛpha ka ƀeana na keƀu á ƀeekea nde Mokonga
ɗángabei. 4 Nyama á nkpa a tɔ mo, a găkɛ na gbutuka ásii. Gbutuka
ndɔ bui nna găkɛ tɔ ɔbɛɗanaga ekuma moci. 5 Goto, nanga ƀéƀika,
ƀe tɔ ƀɛa nyama a nkpa moci suƀi á jukana na Kiísito na ƀesu ka
ƀesu ƀɔbu, ƀejukani ƀɛa gbutuka ɗanga-ɗanga á ka nyama moci.
6 Ka ƀonjánja ékondi ndea Mokonkonga aunge nkpa na nkpa sɔsɔƀɛ
asu ɗátɔi obigɔ ɗanga-ɗanga mɔtɛ á Mokonga, kaƀɛ n'ande ɔtɔa á
nyɔngɔ, akeni găkɛ áɔtɔɛ u ka ƀeana na ƀeekea nɛkɛ. 7 Kaƀɛ n'ande
obigɔ á bɛɗanaga, ábɛɗanɛgɛ nɛkɛ, Káƀɛ n'ande obigɔ á goisaga
ágoisɛgɛ nɛkɛ. 8 Kaƀɛ n'ande obigɔ á phɛa áphê. Kaƀɛ n'ande obigɔ á
gaba ágabɛ na mĕma á maseye, kaƀɛ n'ande obigɔ á mamea á ƀakpa,
áémameɛ n'etende, kaƀɛ n'ande obigɔ á tabɛa ƀatɔa-ƀuyɛnɛ, áétaƀeɛ na
maseye.
9 Ambe ekondi nɛnu áƀɛ kanga maibe. Kangeani ƀojeɗe, ƀóoyameɛ
ka ƀonjánjá. 10 Kondanani ƀɛa ƀatɔa komunamĕma ɗoni, éɗokomisani
ngŭngu anu. 11 Ɓokoƀɛmbɛ ƀakusi ka bɛɗanaga, ƀáni ndiu na ƀukpɛkpɛ,
na mĕma á bɛɗaneaga á Mɔkɔta na etende. 12 Ɓáni na maseye ka nyɔngɔ
nde ƀoseƀei, ƀáni na mĕma á ɗoko suƀi á tambaga. Mɛmani na moingi
ka koɗoni. 13 Ótaƀɛani ƀatɔa-Mokonga ka kema nde ƀá na siki í. Óseseani
ƀunde ƀáonódonda.
14 Mɛmani Mokonga ábisɛ njaga gŭ á ƀakpa nde ƀáonotambisaga.
Mɛmani ka phɔa ƀɔ, ƀókóɛsɛmɛɛgɛmbɛ[y]. 15 Ɓáni na maseye na ƀunde ƀá
na maseye. Gámani na ƀunde ƀáogama. 16 Ɓáni na ɔkana sɔsɔƀɛ anu.
Ɓókóƀɛmbɛ na mĕma áebeba. Ɓáni ndiu na mĕma áedidisa. Ɓókŏbisɛmbɛ
ƀea ƀa mɔɔngɛ[a].
17 Ɓókógisiɛmbɛ ƀojeɗe ka nkpa. Ɓáni na mĕma á tɔtɔkisa kema ánjá
mosá á ƀakpa ƀɔbu. 18 Aoƀá̋ n'atɔtɔkɛani, na nndɔ atokani na ƀenu,
endani ka ƀɔjɛjɛ na ƀakpa ƀɔbu. 19 Ɓadani á ekondi, ƀókógisianɛmbɛ
ngŭngu anu. Ɗeketani ndiu esuia ndea Mokonga ka gisia nga, ƀuku á
Mokonga agi te:

«Eme aámbé nena ekuma á gisia. Eme aámbé
negisiande ƀojeɗe.» Mɔkɔta aámbé ayɔngi[b].

20 A găkɛ oƀa mƀiƀia akɔ n'ana nja, mopha yɛ kema á koea, aoƀá n'ana
ɛnyɔta, mopha kema á aonwa. Aoƀá̋ n'ogi ƀo, onkusande na soni ƀɛa
kema n'ophŏmbi eka ka mɔ̌ akɛ[c].
21 Kŏɗeketeɛmbɛ ka gea ƀojeɗe ákokindɛ. Kinda ndiu u ka gea
ƀonjánjá.

---

[y] **12.14** Ɔna mat 5.44; Lóka 6.28.

[a] **12.16** Ɔna Isáya 5.21.

[b] **12.19** Ɔna Tɔláti 32.35.

[c] **12.20** Ɔna Tɔláti 32.35; Mɛní 25. 21-22.

Ambe nkpa na nkpa áɛɓɔkɛ ɓakɔta á nji

13 [1] Ambe nkpa na nkpa áɛɓɔkɛ ɓunde ɓá na kɔkɔta gŭ asu. Nga,
kɔkɔta bui a tɔ otoka ka Mokonga na yɛ aámbé ɗémamisi ɓunde
ɓáoea nji. [2] Cɔ, mmbe nn'aokonda ika kusi á kɔkɔta á ɓakɔta á nji, ayé
mɔangɔ nde Mokonga akondi. Ɓunde ɓáoya ɔka á ɓakɔta, ɓáoɓotea gŭ
aɓɔ sasaɓɔ tena á nyɔngɔ akpɛ. [3] Nga, ɓunde ɓáogea ánjá ɓánaɔtɔka na
ɓ'eɓangi ɓateni-nyɔngɔ, tɔndɔ ɓunde ɓá ndiu ogea ɓojeɗe. Kóokonda
ɓanga á mɔkɔta á nji? Cɔ, gea ánjá na akobebande. [4] Ka nyɔngɔ nde, yɛ
aɔmbɛɗanɛaga Mokonga ka opha akɔ. A găkɛ oɓá n'ogi ɓojeɗe, ómɓanga
nde nga, ana ɓukpɛkpɛ á tambisaga á nkpa, nna găkɛ ogea nndɔ jăi.
Mbenɔ nde ɓáontambisaga nkpa, ɓá k'ekuma ndea Mokonga ka ɔnisa
esuia ndeakɛ gŭ á nkpa nde agi ajeɗe. [5] Ka ɓondɔ unge aánjá ka ɓenu
édidisa mosá á ɓakɔta, nna tɔndɔ ka nyɔngɔ á ɓanga esuia ndea Mokonga,
andiu goto ka nyɔngɔ nde ɓooúba suɓi á mĕma te, akeni gea ɓó.
[6] Ka nyɔngɔ indɔ unge, ɓɔ phɔtɔ ophenda manjanja kau nga, ɓunde
ɓáophendisaga, Mokonga aámbé aebisi k'ekuma ndɔ. [7] Mophani nkpa
na nkpa kema nde ankeni nĕ. Aoɓá̋ n'ande mphendisigi manjanja,
mphendani, Aoɓá̋ n'ande mphendisigi ɓaóɓa, phendani. Nɗokomisani
mmbe akeni na ɗokomisa akɛ, mbebani mmbe akeni na beba akɛ[d].

Ɛɔphi asosi ekondani

[8] Kákeni ɓá na nyɔngɔ na ká ɓakpa na nna tɔndɔ ekondani nga,
mmbe ankondi nkpa ɓangbo, atɔtɔkisi ɛɔphi. [9] Cɔ, ɛɔphi kau aunge:
«Kótunganɛmbɛ, kómmoɛmbɛ nkpa, kóuɓɛmbɛ, kókondɛmbɛ kema nde
nna akɔ.» Nyɔngɔ nde angɓîmisi ndɔ n'ɛɔphi nɛngbo bui ande: Nkonda
dakɔ ɓíndɔ ŏkondi sisakɔ[e]. [10] Aoɓá̋ n'onkondi dakɔ, kóɔtɔka n'ongii ájeɗe.
Ɓá n'ekondi ande tɔtɔkisa ɛɔphi.

Ɓéjujukeni ka tŭ

[11] Mbenɔ nde ɓokau ɓooúba gea a ye tɔ mbenɔ á jujuka ka tŭ nde ɓo
suɓi í. Cɔ mbenɔ nde ɗéɓemɓeeki Yéso, ɓoamia á ka mĕma n'aphɔ́ ɗanga
aunge aye soɗondi ye tɔ. [12] Esa angendi dakɛ[ɛ]. Akeni ɓéɗeketeni tamɓea
ájeɗe á kaiphio. Ɓébeɗeni ndiu nkumba á emani nde ɓáobeɗaneaga
n'esa. [13] Ɓéɓeni na tamɓea ánjá nde akeni n'esa, ɓékéɓembɛ n'osa ka
eaga na noa, ɓékéɓembɛ n'otungo, n'ɪɛɓɛ, sani na nsengo. [14] Ɓékengeanɛ
ndiu na Mɔkɔta Yéso Kiísito. Ɓókóɗeketembɛ mɔphɛ ájeɗe á nyama anu
ánongisɛ ka ɓojeɗe.

---

[d] **13.7** Ɔna Mat 22.21; Malíkɔ 12.17; Lóka 20.25.

[e] **13.9** Ɔna Júana 20.13-17; Tɔláti 5.17-21; baLáwi 19.18.

[ɛ] **13.12** Wani ande gea, kaiphio aga n'asi, esa aga n'ase.

Kótɛnɛmbɛ nyɔngɔ ndea dakɔ

14 1 Nseseani mmbe kámɔtimbɛ ka ɓeekea, kanga á ianaga kanisia
akɛ[g]. 2 Nkpa nde amɔti ka ɓeekea, aɔtɔka n'ai kema bui, mmbe
kámɔtimbɛ ka ɓeekea a gǎkɛ tɔ oeaga nɛkɛ mbuti. 3 Mmbe aoea kema
bui, kamɓɛnjiɛgɛmbɛ mmbe nn'aoea kema bui. Mmbe nn'aoea kema bui,
kátenɛmbɛ nyɔngɔ á nkpa nde aoea kema bui nga, Mokonga amɓeeki.
4 Oɓɛ, onde ani ka tena á nyɔngɔ ndea mbɛɗanigi ndea nkpa ɓangbo?
Átetemisa ekuma nɛkɛ, kátetemisi nndɔ a tɔ ɔnɛnjia mɔkɔta á ekuma
nɛkɛ. Atetemisande ekuma nga, Mɔkɔta ana ɓukpɛkpɛ á sukia akɛ.
5 Ɓakpa moci-moci ɓáokanisia gea, a na esa nde anyényi esa nɛngbo
ka kantíti[h], ɓuangbo gǎkɛ a tɔ kimoci. Ambe nkpa na nkpa áengekisɛ
ánjá nkanisiɔ nɛkɛ. 6 Mmbe atinganisi esa, atinganisi u ka ɗokomisa
á Mɔkɔta. Mmbe aoea kema bui, aoea u ka ɗokomisa á Mɔkɔta nga,
ambebi Mokonga k'eea nɛkɛ. Mmbe nn' aoea eea bui, a phɔtɔ ogea ɓo
ka ɗokomisa á Mɔkɔta na beba á Mokonga. 7 Nna na nkpa sɔsɔɓɛ asu
mmbe aoenda ka yɛ sasakɛ, Nna na nkpa sɔsɔɓɛ asu mmbe aokua ka yɛ
sasakɛ. 8 Nga, aoɓá na ɓeoenda, ɓeoenda ka Mɔkɔta, kaɓɛ na ɓeokua,
ɓeokua ka Mɔkɔta. Kaɓɛ ɓékwa, ɓéenda, ɓende ɓakpa ndea Mɔkɔta.
9 Ka nyɔngɔ índɔ unge, Kiísito ɗáku na enda goto ka gea, áɓɛ Mɔkɔta á
ɓasí na ɓunde ɓáoenda. 10 Oɓɛ gǎkɛ ka nyɔngɔ sina nde ootena nyɔngɔ
ndea munamakɔ? Oɓɛ ɔɔmɓɛnjiaga munamakɔ ka ɓó? Nga, ɓesu ɓɔbu
ɓemamande mosá á ntua á tena á nyɔngɔ ndea Mokonga. 11 Ka nyɔngɔ
nde ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga gea:

«Eme Mɔkɔta mmbe neoenda nɛyɔngi gea,
nkpa na nkpa agbukande muanku akɛ mosá ani
na ɓɔbu ɓámbebande Mokonga[i].»

12 Ka ɓondɔ, nkpa na nkpa sɔsɔɓɛ asu aɛ̌yɔngɛande sisakɛ mosá á
Mokonga.

Kɔmɓɛtɛkisɛmbɛ dakɔ n'ephiphi ájeɗe

13 Ɓéɗeketeni teneanaga á nyɔngɔ ɓesu ka ɓesu. Ɓeekeanani ndiu
ka gea kómɓɛtɛkisɛmbɛ munamakɔ n'ephiphi ájeɗe kaɓɛ ngisisakɛ ka
ɓojeɗe. 14 Ka ɔngana ani na Mɔkɔta Yéso, neúbi na neɗigimisi ánjá gea
nna na kema nde ajɔɔkani[j]. A jɔɔkani ndiu ka nkpa nde aɔni gea ande
ájɔɔkana. 15 Aoɓǎ n'omɓeisi dakɔ ka nyɔngɔ á eea nde ooea, o ye tɔ
ótamɓea kanga ekondi. Nna ka nyɔngɔ á eea unge ɔɔtɔka n'omɓungisi

---

[g] **14.1** Ɔna 1 ɓaKɔl 8.7-13;10.23-33.
[h] **14.5** Ɔna ɓaGat 4.10, ɓaKɔs 2.16.
[i] **14.11** Ɔna Isá 45.23.
[j] **14.14** Ɔna Mál 7.19.

nkpa nde Yéso ɗánkui. 16 Cɔ, kema nde aánjá ka ɓenu, kaɓɛmbɛ ye
aphe ka ɓakpa ɓunɛngbo yɔnga ájeɗe ka phɔanu. 17 Nga, koɓoamɛ ndea
Mokonga nna ka nyɔngɔ á kema á koea na kema á noa. Andiu á koɗoni,
ɓɔjɛjɛ na maseye nde Měma á Mokonga aobikisa. 18 Mmbe aombɛɗanɛaga
Kiísito ɓó, am'ɓɔngɛi Mokonga na ɓakpa ɓáom'ɓeekea.
19 Ɓékabeni kema nde aobisa ɓɔjɛjɛ na kaba á kema nde aɔphɛka ɓeekea
á ɓakpa. 20 Kóujɛmbɛ ekuma ndea Mokonga ka nyɔngɔ á eea. Ɓoni, eea
bui nna n'ɔtaɔ andiu ajeɗe ea eea nde aongisisa nkpa ka gea ɓojeɗe.
21 Kema nde aánjá ande gina á nyama, makana na kema bui nde aɔtɔka
n'angisisi muna-amakɔ ka ɓojeɗe. 22 Amba kakɔ mosá á Mokonga nnde
oɓeeki sisakɔ ka nyɔngɔ ndee. Maseye ka mmbe nn'aɔɔna ɓojeɗe k'inde
asɔmbu. 23 Mmbe gǎkɛ aoeaga n'ana ngaka Mokonga atenande nyɔngɔ
nɛkɛ akpɛ ka nyɔngɔ nde, tamɓea akɛ nn'aɔɔnisa mɔphɛ á ɓeekea na nndɔ
bui ande ɓojeɗe.

Ɓéɓɛni n'ekondi ka ɓakpa ɓunɛngbo nna tɔndɔ ka ɓesu sisasu

15 1 Ambe ɓesu iɓunde ɓemɔti ka ɓeekea, ɓékumbɛ ɓoɗoko á ɓunde
ɓákámɔtimbɛ ka ɓeekea. Kákeni ɓékaɓɛ nnde asɔɓɔngɛi. 2 Ambe
nkpa na nkpa ka ɓesu ágeɛ ánjá ka dakɛ n'índe am'ɓɔgɛande ka gea,
ɓeekea nɛkɛ ámɔtɛ. 3 Nga, Kiísito ɗákákabi kema nde ɗáɔmɓɔngɛa sisakɛ.
Ɓindɔ ɓuku á Mokonga ayɔngi gakɛ: «Yɔnga bui á mbóma nde ɓáɔyɔnga
ka phɔakɔ amogui[k] .» 4 Nyɔngɔ bui nde ɗáɓádundu kala suɓi á ɓuku
ndea Mokonga, ɗáɓáɗundu u ka phɛa asu ně ka opha asu etende na
měma á phiphia ka gea ɓébɛ na nseɓeɔ bíndɔ ɓáosogoisaga suɓi á ɓuku á
Mɔkɔnga. 5 Ambe Mokonga mmbe aosophiphisa měma na kpagisaga asu
ásɔɔ́nganisɛ ánjá bíndɔ Yéso akondi. 6 Cɔ, ɓenu ɓɔbu na měma mo, n'ɛsɔ
moci, ɓombebande Mokonga abakɛ na Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito.

Mbino Ánjá a ka nkpa buakɛ

7 Cɔ, sɛsɛanani na maseye ɓíndɔ Kiísito ɗánosesi phɔtɔ ka gea Mokonga
áɓɛ n'obebo. 8 Nenongoɗi gea Kiísito ɗěbisi ka bɛɗaneaga ɓaYúda ka
úbisa base gea, Mokonga ande ntɔa-ɗoni na átɔtɔkisɛ mɔkɔ nɛkɛ ka
ɓatataɓɔ, 9 ɓunde ɓáná ɓaYúda ɓáombeba Mokonga ka nyɔngɔ á ngomi
nɛkɛ ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á ɓuku ndea Mokonga gea:
«Ka ɓondɔ unge nekobɛbande sɔsɔɓɛ á ɓakpa ɓɔbu
na neémɓande ka ɗokomisa ina akɔ.
10 Ɓuku á Mokonga agi goto:
«Ɓenu íɓunde ɓókó ɓaYúda ɓáni na maseye kimoci na ɓunde Mokonga
ɗésombu.

---

k **15.3** Ɔna Jabúi 69.10.

11 Goto:
«Mbebani Mɔkɔta ɓenu ɓɔbu íɓunde ɓókó ɓaYúda!»
Ɓakpa ɓɔbu ɓámbebɛ yɛ.
12 Isáia ayɔngi phɔtɔ gea:
«Ka ɓakpa k'ekombo ndea Yɛ́sɛ
akidianande na motumɓɔ á kɔkɔta gŭ á ɓunde ɓáná ɓaYúda. Ɓɔ,
ɓábisande nsebeɔ nɛɓɔ ka yɛ. 13 Ambe Mokonga mɛnɛ á nseɓeɔ
ánotumisɛ na maseye na ɓɔjɛjɛ phê suɓi á ɓeekea ka gea ɓótumɛ na
nsɛɓɛɔ ka ɓukpɛkpɛ ndea Mĕma á Mokonga[l] .

Ekuma ndea Pɔ́lɔ

14 Ɓaya, eme ne engekisi ka phɔanu gea ɓenu sisanu ɓotumi na mɔphɛ
ánjá na ubapha ásii na ɓɔtɔki phɛana ngŭngu anu. 15 Ɓénoɗundui ɓaoɓa
nde na ɓukpɛkpɛ ka kanisianu nyɔngɔ nde ɓo ye úbi u. Dégi u ka ɓonjánjá
ékondi nde Mokonga ɗámopi, 16 ka ɓá mbɛɗanigi ndea Yéso Kiísito ka
phɔa ɓakpa ɓunde ɓáná ɓaYúda. Nɛɔbɛɗanaga ekuma á ntobei-phɛa ka
tɔ̌miaga Mbino Ánjá ndea Mokonga ka gea, ɓunde ɓáná ɓaYúda ɓáɓɛ ɓea
ɛkɔmi nde Mĕma á Mokonga asokosei. 17 Mpɔ etɔ nɛɔtɔka na nĕbebi ka
jukana na Yéso Kiísito ka nyɔngɔ á ekuma ndea Mokonga. 18 Aoɓá̋ na
neogea nɛ́yɔngɛ ká kema, nɛyɔnga tɔ nnde Kiísito ɗátɔtɔkisi k'ekuma
nɛmɔ ka yɔnga na ka tamɓea ani ka eɓotea ɓunde ɓáná ɓaYúda ka gea
ɓám'bangɛ Mokonga. 19 Nga, mphangiɔ na ketangaɔ ɗanga-ɗanga nde
ɗátɔtɔkisi ka njaga ani, ɗáphangi ɓukpɛkpɛ ndea Mĕma á Mokonga. Na
ɓukpɛkpɛ ndɔ tɔ ɗénetɔ̌migi Mbino Ánjá ndea Kiísito ɔma bui kpanga ka
Yɛusaléma súa kenombe Ililíkɔ. 20 Mɔphɛ ani ɗátu tɔ ka tɔ̌miaga Mbino
Ánjá ɔma nde ɓákáɔkimbɛmɔnɔ nyɔngɔ á Kiísito. Ka gea te, kɛphĕ̌kɛmbɛ
ɔma nde nkpa ɓangbo ɗákpangi phĕ̌ka. 21 Ɓondɔ unge ɗénetɔtɔkisi ɓíndɔ
ɓuku á Mokonga agi gea:
«Ɓunde ɗáɓákáetɔ̌mimbɛ ɓáɔnande u,
ɓunde gakɛ ɗáɓákaɔkimbɛ u ɓáɗigimisande[m].»

Pɔlɔ́ akábongisiaga tamba á ga na Lɔ́ma

22 Ndɔ ungɔ ɗáomoimisia mɔngɔ ásii ka gă mɔtɛnu. 23 Cɔ, kĕ̌kɛnde
nɛgɔɓi ye ekuma nɛmɔ ka nji ndɔ na ka nyɔngɔ índɔ unge mɔphɛ ani
suɓi á ɓasaga ásii amɔ̂ á gă mɔtɛnu. 24 Mbenɔ nde negande na Spanía,
neseɓei gea nenɔɔnande ka nyɛ́nyani na ɓomotaɓɛande ka tamba ndɔ.
Neɓande na maseye á ika na ɓenu ka mbenɔ aɓɔa. 25 Kĕ̌kɛnde gakɛ
nege na Yɛusaléma ka bɛɗanɛaga ɓaɓeeki. 26 Kanisa á ka Makɛdɔnía na

---

[l] **15.13** Ɔna Jabúi 18.50.
[m] **15.21** Isáya 52.15.

nnde á ka Akáya ɗáƀáɔni ánjá ƀákɔngɔɛ ƀangɔa kaétaƀea ƀaƀeeki á ka Yɛusaléma ƀunde ɗáƀátu ka ƀuyɛnɛ. 27 Ɓáosuia enga aƀɔ nga, ɗákeni na ƀó ka enga aƀɔ. Nga, ƀaYúda ƀaƀeeki ɗáƀáegabɛi ƀunde ƀáná ƀaYúda kema ánjá á enga ƀɔ ka mĕma. Atókeni ƀunde ƀáná ƀaYúda ƀáégabeɛ phɔtɔ ƀaYúda nkumba nde ƀá na siki í[n]. 28 Mbenɔ nde nɛgɔƀande ekuma nde, na neéjisii kema nde ƀatódondanisigi, nɛnyényɛande mɔtɛanu ka gă ani na Spanía. 29 Na neoúba gea ƀî negande mɔtɛanu, nebikande Kiísito n'amobisii njaga phê.

30 Ɓaya, nenoɗengemisigi k'ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito na k'ekondi nde Mĕma á Mokonga aobikisa, ƀéjukaneni ka mɛma á Mokonga na moingi ka phɔani. 31 Ɛmɛmi ndɔ ande ka gea ƀunde ƀákámƀeeki Yéso ka Yudɛ́a ƀákámogeɛmbɛ ájeɗe na nnde nebiki ně ka enga ƀɔ ka Yɛusaléma, ƀaƀeeki ƀáƀeekeɛ u. 32 Ka ƀondɔ, nekidiande mɔtɛanu na netumi na maseye, ka mɔphɛ ndea Mokonga na úmbia kimoci na ƀenu. 33 Ambe Mokonga mɛnɛ á ƀɔjɛjɛ áƀɛ kimoci na ƀɛnu ƀɔbu. Aƀɛ bo!

Pɔlɔ́ aŏsamƀea ƀakpa ɗanga-ɗanga

16 1 Nenteki kanu nsae nɛsu Phoibe, mbɛɗanigi ajánjá ka kanisa á Kɛnkulɛ́a. 2 Nsɛsɛani yɛ ƀíndɔ ƀakiísito ƀámôogeaga k'ina á Mɔkɔta. Nengani ka kema bui nde ana siki í nga, yɛ ɗáeéngi ƀakpa ƀásii n'eme phɔtɔ.

3 Nensambei Pisila na Akíla, ƀadani ƀaƀɛɗanigi ndea Yéso. 4 Ɓɔ, ɗáƀáooki ka kukwa ka nyɔngɔ á amisa ani. Eme na kanisa bui nde nna á ƀaYúda, ƀeésegi ƀɔ. 5 Neésambei phɔtɔ ƀatɔa ka kanisa ƀunde ƀáoɗondanaga k'endu mɔtɛ á ƀɔ. Nensambei dani á ekondi Ɛpɛnɛtɔ, mmbe ɗátú mƀeeki á ka ma mosá-mosá ndea Kiísito ka Asía. 6 Nensambei Malía mmbe ɗátambigi phê ka nyɔngɔ anu. 7 Neésambei ƀacia-abɛ na ƀadani Andɔɔnikɔ na Yunía ƀunde ɗétu na ƀɔ suƀi á mɛkakɔ. Ɓɔ, ƀá na ƀoombia phê sɔsɔƀɛ á ƀateki, ƀɔ, ɗáƀámƀeeki Kiísito mosá ani. 8 Nensambei Ampuliatɔ dani á ekondi suƀi á Mɔkɔta. 9 Nensambei Uubánɔ dani mbɛɗanigi suƀi á Kiísito na dani á ekondi Stáki. 10 Nensambei Apɛlɛ mmbe aútbisi base ƀeekea nɛkɛ ka Kiísito. Neésambei ƀatɔa k'endu ndea Aiistobúlo. 11 Nensambei Ɛlɔdíɔ ntɔa k'ekombo nɛmɔ. Neésambei ƀatɔa k'endu á Naakisɔ ƀundɔ ƀaƀeeki ndea Mɔkɔta. 12 Neésambei Tiíphɛna na Tiíphosa ƀunde ƀáƀeeki tambaga ka nyɔngɔ á Mɔkɔta. Nensambei dani á ekondi Pɛɛ́si mmbe aŏtambisa ka nyɔngɔ á Mɔkɔta. 13 Nensambei Úphu, mmbe Mɔkɔta ɗánsɔmbu, amakɛ aphɔtɔ ayí. 14 Neésambei Asinkiísto, Phulego, Hɛɛ́me, Patɔɔ́ba, Hɛɛ́ma na ƀadani ƀunde ƀáiki na ƀɔ. 15 Neésambei Philologo na Yulía, Nelɛ́ɔ na awakɛ, Olímpa na ƀaƀeeki

---

[n] **15.27** Ɔna 1baKɔlítɔ 16.1-4; 9.11; 2baKɔlítɔ 8-9.

ndea Mokonga ɓɔbu ɓunde ɓáiki na ɓɔ. 16 Seseanani amakomɓeana ɓɛa
ɓakiísito. Ɓatɔa kanisa bui ndea Kiísito ɓánosambei.

Ɓɔphɛi á ka sungiaga ndea Pɔ́lɔ

17 Kaɗenge-ɗenge ɓaya! Óengani na ɓunde ɓáosoea ka katanaga á
ɓakiísito na ɓungaga ka nyɔngɔ á ɓɛnjɛaga ɓɔphɛi nde ɓotóɔki. Ikani
ɗanga na ɓɔ. 18 Nga, ɓakpa ɓɛa ɓundɔ, ɓánáombɛɗaneaga Mɔkɔta nɛsu
Kiísito, ɓandiu tɔ ɔbɛɗanɛaga sɔphɔ aɓɔ[o] ! Goto, ɓáǒdema ɓakpa jǎi-jǎi ka
ɓɔnga aɓɔ na yɔnga ékondisaga nde ɓáɔɓɔngisiaga. 19 Ɓakpa ɓɔbu ɓáoúba
gea ɓɔɔmɔɔka Mokonga. Nena maseye ka nyɔngɔ anu. Mɔphɛ ani gakɛ
ande gea te, ɓóbɛ ɓamɔngɛ ka gea ánjá na ya á ɓojeɗe. 20 Mokonga mɛnɛ
á ɓɔjɛjɛ ankpotande Sɛtáni kɛ̌kɛnde kusi á ecinji anu. Ambe ɓonjánjá
ékondi ndea Mɔkɔta Yéso Kiísito áɓɛ kimoci na ɓenu!
21 Dhani mbɛɗanigi Timɔtéɔ[ɔ] anosesi, ɓaɓɔkɔtɛamɔ: Lukíɔ, Yasɔ́ni
na Sosipatɛ́i ɓánosambei phɔtɔ. 22 Eme Tɛtíɔ, nɗundu á ɓaoɓa nde,
nenosambei k'ina á Mɔkɔta. 23 Gáyɔ mmbe ne mɔtɛkɛ ɔma nde madondanɔ
á koni bui amɔnɔongiaga anosesi. Ɛlástɔ, nambigi ɓangɔa á ka nji na
muna-amasu Kwáatɔ ɓánosambei[p] . [24 Ɓonjanja ékondi ndea Mɔkɔta
nesu Yéso Kiísito áɓɛ ka ɓenu ɓɔbu! Aɓɛ ɓó.]

Obebɔ ka Mokonga

25 Ɓémbebeni Mokonga! Yɛ, ana ɓukpɛkpɛ á opha anu etende suɓi á
ɓeekea, ka ɓeana na Mbino Ánjá nde nɛɔtɔmɛaga k'ina á Yéso Kiísito,
nndɔ ungɔ aojuanisa base nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa á kala. 26 Kɛ̌kɛnde gǎkɛ,
ɓákidianisi nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa bui base, kaɓeana na moangɔ ndea
Mokonga Mɛyɔ bíndɔ ɓáɗundu suɓi á ɓuku á ɓaɔtu-nyɔngɔ, áǒteka
gea, ɓátɔ̌miɛgɛ u ka ɓatɔ á ekuna bui, ka gea ɓáɓeekeɛ u, na ɓámɔɔkɛ.
27 Ɓémbebeni Mokonga, Yɛ tɔndɔ aámbé ande mɔngɛ! Aɓɛ n'obebɔ ka
Yéso Kiísito ka saga na saga! Aɓɛ ɓó!

---

[o] **16.18** Ɔna ɓPh 3.19.

[ɔ] **16.21** Ɔna Eku 16.1-3.

[p] **16.23** Ɔna Eku 19.29; 1 ɓKt 1.14; 2 Tim 4.20.

Ɓaoɓa á mosá-mosá ndea Pɔ́lɔ ka

ƁaKɔlítɔ

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka ɓaɓeeki á Kɔlítɔ, na yɛ aámbé ɗáúkusi kanisa á ka Kɔlítɔ. Ɗáɗundu ú, mbenɔ nde ɗátú ka Ɛphésɔ ka tamba ndeakɛ á ko íɓɛ á tɔ̌miaga á Mbino Ánjá ndea Kiísito.

Ka matú ndɔ, Kɔlítɔ ɗátú kenombe ángbó á ɓaGiíki, nnde ɗátú na ɛtɔi phɛ̂. Ɓakpa ɗanga-ɗanga ɗáɓaoɗondanaga ɓei. Asii, otungɔ, ubapha na esomba ɗanga-ɗanga ɗáombi phɛ̂ ka kenombe ndɔɔ. Ka nyɔngɔ índɔ unge ubapha á ɓaɓeeki ɗáyomboki, ɓáokatanaga ka ɓea á ɓasɔndɔi á ɓɔphɛi ɗanga-ɗanga nnde atinganigi na Mbino Ánjá ndea Kiísito.

Ɓɔphɛi ángbóngbó ndea Pɔ́lɔ ka ɓaɓeeki á ka Kɔlítɔ ɗátú: Ka nyɔngɔ á katanaga suɓi á kanisa, otungɔ, iyɛɓɛ, nyɔngɔ éyamani, ɓea á mɔangɔ á kanisa, egabɔ ndea Mɛ̌ma á Mokonga na jujuka ka kukuwa. Nteki Pɔ́lɔ ɗáɛnji nyɔngɔ ndɔ bui bî̱bíbí na ianaga gŭ í ɓindɔ Ɓuku á Mokonga ayɔngi.

Suɓi á keongi á nkama na isaɔ (13) á ɓuku nde, Pɔ́lɔ aphɛi gea, ekondi ande egabo ángbó phɛ̂ ndea Mokonga.

Gabekana á ɓaoɓa

Nsesɔ (1.1-9)
Katanaga suɓi á kanisa (1.10; 4.21)
Iyɛɓɛ na nyɔngɔ á eyamani (5.1;7.1-40)
Ɓaɓeeki na ɓunde ɓákámɓeeki Mokonga (8.1;11.1)
Tamɓea á ɓakiísito suɓi á kanisa (11.2;14.40)
Jujuka ka kukuwa ndea Yéso na ɓaɓeeki (15.1-58)
Sadaka ka ɓakiísito á Yúdɛ́a (16.1-4)
Mɔkɔ á sungiaga (16.5-24)

Nsesɔ

1 1–2 Ka ɓatɔa-kanisa ndea Mokonga, nnde á ka Kɔlítɔ, sambani. Eme Nteki Pɔ́lɔ aámbé nenoɗundui ɓaoɓa ndee. Yéso Kiísito aámbé ɗámɔɔphani ɓíndɔ Mokonga ɗákondi. Munamasu Sɔsitɛ́ni anosambei phɔtɔ. Kiísito ɗánɔɔphani ka gea, ɓóɓɛ ɓakpa nɛkɛ. Ɓo goto tɔ k'ekombo nde ɓáɔmɛma Mɔkɔta nɛsu Kiísito Yéso k'ɔma bui. Yɛ ande Mɔkɔta nɛsu na Mɔkɔta ndea ɓaɓeeki ɓɔbu.

3 Ambe ɓonjánjá á ekondi na ɓɔjɛjɛ ndea Abasu Mokonga, na Mɔkɔta
Yéso Kiísito áɓɛ na ɓenu.

Ɓonjánja nde ɓetɔi ka Kiísito

4 Neonsega Mokonga nɛmɔ esa bui ka nyɔngɔ á ɓonjánjá á ekondi nɛkɛ
nnde anophi ka nyɔngɔ á jukana anu na Yéso Kiísito. 5 Nga, Kiísito anophi
ɛtɔi ásii á yɔnga na ubapha phê. 6 Nyɔngɔ á Kiísito nnde ɗɛ́ɓɛnɔtɔ̌mi
ana ɓukpɛkpɛ suɓi anu. 7 Ka ɓondɔ, ɓókóúki k'egabɔ á ɓonjánjá á
ekondi ɓî ɓooɓondea esa nde Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito asɛnɛkaeka.
8 Yɛ, aámbé anophande ɓukpɛkpɛ ka mĕma na ka ɓî asungiagande ka
gea, ɓákánoyeyemɓɛ mɔnɔ esa nde Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito ajande.
9 Mokonga mmbé nnaoanganisa mɔkɔ nɛkɛ, aámbé ɗánɔɔphani gea,
ɓojukanɛ n'anakɛ Yéso Kiísito, Mɔkɔta nɛsu.

Kanisa á Kɔlítɔ akatanigi

10 Ɓaya, nenoɗengemisigi k'ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito gea,
ɔkanani, ɓókókatanɛgɛ mɔnɔ. Ɓáni ndiu na mĕma mo na kanisia mo
na yɔngɛa mo. 11 Ai ɓaya! Nɛyɔngi ɓo ka nyɔngɔ nde, ɓatɔa-k'ekombo
ndea Kɔlɔ́ɛ ɓábiki omongoɗea gea, ɓoosanaga. 12 Nekondi ngoɗea anu
ɓe: Sɔsɔɓɛ anu, nkpa na nkpa aɔyɔnga yɔnga ínɛkɛ gea: «Eme, nende
nkpa nde ɓa Pɔ́lɔ.» Ɓaangbó: «Eme nende ɓa Apɔ́lɔ.» Ɓaangbó: «Eme
nende ɓa Pɛ́tɛɛ.» Na ɓaangbó «Eme nende ɓa Kiísito.» 13 Cɔ, Kiísito
ĕkatisani? Cɔ, Pɔ́lɔ aámbé ɗánokui ka musalaba? Cɔ, ɗáɓanoɓatisi k'ina
á Pɔ́lɔ?
14 Nensegi Mokonga nga, ɗékémɓatisi ka ɓenu, na nna tɔ Kiísipɔ
na Gayɔ. 15 Ka ɓondɔ, kákeni nkpa áyɔngɛ gea, ɗáɓamɓatisi k'ina ani.
16 Eya, ɗéeɓatisi phɔtɔ ɓatɔa-k'ekombo ndea Sɛtɛpháno. Kéoúba gea,
ɗémɓatisi ye goto nkpa ɓaangbo. 17 Kiísito ɗákámoteki ka ɓatisa á
ɓakpa, ɗámoteki ndiu ka tɔ̌mia á Mbino Ánjá. Kɛ́ɔtɔmia ú na kɔɓɔngɛ
á yɔnga á kokpa ka gea, kukwa á Yéso ka musalaba kaɓɛmbɛ kanga
kantíti.

Yéso Kiísito ande ɓukpɛkpɛ na kɔɓɔngɛ ndea Mokonga

18 Nyɔngɔ á kukwa á Yéso ka musalaba ande kobobo ka ɓakpa nde
ɓaɓungigi, a găkɛ ɓukpɛkpɛ á Mokonga ka ɓesu íɓundɔ Mokonga
asoamisi ka mĕma.
19 Ɓáɗundu suɓi á Ɓuku á Mokonga ɓe:
«Netukatukande kɔɓɔngɛ ndea ɓatɔa-kɔɓɔngɛ,
neyande ubapha ndea ɓaubaphi[s] .»

---

[s] **1.19** Isá 29.14.

20 Cɔ, ntɔa-kɔɓɔngɛ awa? Mphangigi-ɛɔphi awa? Ntɔa-úbapha á ka
mokonda awa? Mokonga kákěti phɔ́ kɔɓɔngɛ ndea ka mokonda nde ka
kobobo?
21 Cɔ, ɓatɔa-ka mokonda na kɔɓɔngɛ nɛɓɔ bui, ɗáɓákátɔki úba á
Mokonga ɔma nde ɗáɔnisi kɔɓɔngɛ nɛkɛ base. Ka ɓondɔ unge, Mokonga
asui amisa á ɓakpa ka měma, ɓunde ɓaoɓeekea ka ɓeana na ɓɔphɛi
á musalaba, nnde ɓáogea te ande á kobobo. 22 Nga, ɓaYúda ɓá phɔtɔ
ɔmɛma phangia á ketangaɔ na ɓunde ɓáná ɓaYúda, ɓáokaɓa kɔɓɔngɛ.
23 Cɔ, ɓesu gǎkɛ, ɓɛɔphɛa nyɔngɔ á Kiísito ímbé ɗáɓankɔkigi ka musalaba.
Ka ɓaYúda, ande ephiphi ájeɗe. Ka ɓunde ɓáná ɓaYúda ande kobobo.
24 Ka ɓunde gǎkɛ Mokonga ɗáɛ́ɓɔphani, kaɓɛ ɓaYúda, kaɓɛ ɓunde
ɓáná ɓaYúda, Kiísito ande ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga na kɔɓɔngɛ ndea
Mokonga. 25 Ka nyɔngɔ nde, kobobo nde ɓate Mokonga ané, ande
kɔɓɔngɛ phê kɔnyɛ́nya kɔɓɔngɛ ndea ɓakpa. Ɓɔɔlɔ nde ɓate Mokonga
ané, ande ɓukpɛkpɛ phê kɔnyɛ́nya ɓukpɛkpɛ ndea ɓakpa.
26 Ɓaya, kanisiani phɔ́ mɔphani nde Mokonga ɗánɔɔphani. Ande gea, ka
iyanaga á kokpa, sɔsɔɓɛ anu, ɓatɔa-kɔɓɔngɛ ɓá tɔ ɓábɔa, ɓatɔa-ɓukpɛkpɛ
ɓá tɔ ɓábɔa, ɓatɔa-ɓɔphombia ɓá tɔ ɓábɔa. 27 Mokonga ɗásɔmbu gǎkɛ
kema á kobobo á ka mokonda ka kusa á ɓatɔa-kɔɓɔngɛ na soni. Ɗásɔmbu
phɔtɔ kema á ɓɔɔlɔ á ka mokonda ka kusa á ɓatɔa-ɓukpɛkpɛ na soni.
28 Mokonga ɗásɔmbu kema á kanga ɓophombia á ka mokonda na kema
jǎi-jǎi á ka mokonda na nnde nna na kantíti, ka tuka-tuka á kema
nde ana ɓoombia. 29 Ka ɓondɔ, nna na nkpa nde aɔtɔka něɗokomisi
mosá á Mokonga. 30 Nga, Mokonga aámbé anojukanisi na Kiísito Yéso.
Kiísito aámbé ande kɔɓɔngɛ ka ɓesu nnde atoki ka Mokonga. Mokonga
aosotanga ɓatɔa-koɗoni mosá akɛ, aosososokosea na koɗaga asu ka ɓojeɗe
ka nyɔngɔ á Kiísito. 31 A tɔ ɓíndɔ ɓaɗundu suɓi á Ɓuku á Mokonda gea:
«Mmbé aokonda éɗokomisa, éɗokomisɛ ka nyɔngɔ á Mɔkɔta[t] .»

Pɔ́lɔ aɔtɔ̌miaga nyɔngɔ á Kiísito mmbé ɓánkɔkɛigi ka musalaba

2 1 Cɔ ɓaya, mbenɔ nde eme, ɗéju mɔtɛnu ka tɔ̌mia anu nyɔngɔ
nde Mokonga ɗásɔ̌mi, ɗékéyɔngi nyɔngɔ akpɛ ka ɗigimisa í na
ɗékéyɔngi na kɔɓɔngɛ phê. 2 Ɓî ɗétú sɔsɔɓɛ anu, ɗékékondi gǎkɛ néúbɛ
nyɔngɔ nɛngbo na nna tɔndɔ nyɔngɔ á Yéso Kiísito, mmbɔ ɗáɓamwe ka
musalaba. 3 Ka ɓondɔ, mbenɔ nde eme ɗéju mɔtɛnu, ɗékétú na ɓukpɛkpɛ,
néoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ, nyama áɔmɔsɔka. 4 Ɓɔphɛi nɛmɔ na goisaga nɛmɔ,
ɗékétú ogea ú ka ɓɔngaga anu na kɔɓɔngɛ á kokpa. Ɗéndiu onophangiaga
ka ɓukpɛkpɛ phê á Měma á Mokonga. 5 Cɔ, cina á ɓeekea nɛnu, kaɓɛmbɛ
mɔnɔ ka kɔɓɔngɛ á kokpa, áɓɛ ndiu ka ɓukpɛkpɛ phê ndea Mokonga.

---

[t] **1.31** Yɛɛ 9.24

Kɔɓɔngɛ ndea Mokonga

6 Cɔ, nɛ tɔ ɔphɛa kɔɓɔngɛ ka ɓakpa nde ɓámɔti ka ɓeekea. Kɔɓɔngɛ
ndɔ nna gǎkɛ á ka mokonda nde, nna phɔtɔ á kɔkɔta á ka mokonda
nde nnde aujukanande. 7 Nɛɔphɛa kɔɓɔngɛ á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga,
nnde ɗáɓasɔmi ka ɓakpa. Nga, ɗáangi moangɔ á kɔɓɔngɛ ndɔ mosá á
conja á mokonda ka gea, ɓéɓɛ na ɓoombia nɛkɛ. 8 Nna tanda na ka
moamɛ á ka mokonda nde mmbé ɗáúbi kɔɓɔngɛ kau. Ɖáɓatúoúba, ámbé
ɗáɓákánkɔkɛigi Mɔkɔta á ɓoombia ka musalaba. 9 Cɔ, a gǎkɛ tɔ ɓíndɔ
Ɓuku á Mokonga ayɔngi gea:

«Kema nnde nkpa káɔnimbɛ mɔnɔ na ɔka í
nnde ka nkpa kákanisimbɛ mɔnɔ ú
aunge Mokonga ɗáɓɔngisigi ka ɓakpa nde ɓánkondi[u] .»

10 Cɔ, Mokonga ɗásóphangi gǎkɛ base nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa ndɔ ka ɓukpɛkpɛ
á Měma akɛ. Nga, Měma ndɔ aunge aokaɓa cina á nyɔngɔ bui, nanga
áɓa kema nde ɛ̌sɔmɛani phê suɓi á Mokonga. 11 Cɔ, ani mmbe aoúba
nyɔngɔ á ka měma a dakɛ? Měma á nkpa sasakɛ tɔ unge aoúba. A phɔtɔ
ɓó ka Mokonga. Nkpa nnaoúba nyɔngɔ á suɓi á Měma á Mokonga, na
nna tɔndɔ Měma akɛ sasakɛ. 12 Ɓesu, ɓɛkɛtɔi měma á ka mokonda ndee,
ɓɛtɔi ndiu Měma nde atoki mɔtɛa Mokonga ka gea, ɓéubɛ kema bui
nde ɗásoophi ka ɓonjánjá á ekondi ndea Mokonga. 13 Ɓéké ɔphɛa ú na
yɔnga á kɔɓɔngɛ á kokpa, ɓe ndiu ɔphɛa na yɔnga nde Měma á Mokonga
aosópha. Ka ɓondɔ, ɓɛɔnyɔnga nyɔngɔ á kema á Měma á Mokonga na
ɓakpa nde ɓa tɔ na Měma á Mokonga.

14 Nkpa nde aseɓei tɔ obingɔ nɛkɛ á kokpa, nnaɔtɔka n'aɓeeki nyɔngɔ
nde atoki ka Měma á Mokonga. Nyɔngɔ ndɔ ande kobobo ka yɛ. Nkpa
ndɔ nnaɔtɔka n'aengekisi nyɔngɔ ndɔɔ. Nga, Měma á Mokonga tɔ unge
aosópha aphe á tena á nyɔngɔ ánjá.

15 Nkpa nde ana Měma á Mokonga, aɔtɔka n'ateni nyɔngɔ bui. Nkpa nna
gǎkɛ ɔtɔka n'ateni nyɔngɔ nɛkɛ. 16 Ɓáɗundu suɓia Ɓuku á Mokonga ɓe:

«Ani mmbé aoúba kanisia ndea Mɔkɔta?
Ani mmbé aɔtɔka n'amphɛi[y] ?»

Ɓesu ɓe gǎkɛ na kanisia nde atoki ka Kiísito.

Ɓabɛɗanigi ndea Kiísito

3 1 Cɔ ɓaya, ɗɛ́kɛ́tɔki ngoɗea anu nyɔngɔ ɓea ɓakpa nde ɓá na Měma
á Mokonga. Ɖɛ́yɔngi ndiu na ɓenu ɓea ɓakpa á ka mokonda ndee,
ɓea ɓambɛnjɛ suɓi á ɓeekea á Kiísito. 2 Ka ɓondɔ unge, ɗénophi iɓo á ɛɓɛ

---

[u] **2.9** ɔna Isa 64.3; 5.15.

[y] **2.16** Ɔna Isa 40.13.

ka noa í, kanga opha anu eea akpɛ nnde ɗɔ́ɓɔkɔtɔkɛku[a]. Na ka kɛ̌kɛnde,
ɓɔkɔtɔkɛku 3 nga, ɓɔ phɔ́tɔ otamɓea ɓea ɓakpa á ka mokonda ndee.
Sɔsɔɓɛ anu, ɓona nsengo na sani. Cɔ, ɓókó phɔ́tɔ na tamɓea á ɓatɔa ka
mokonda nde? ɓókó phɔ́tɔ na tamɓea á kokpa? 4 Mbenɔ nde ka ɓenu
aɔyɔnga te: «Eme, nende nkpa nde ɓa Pɔ́lɔ», ɓaangbó áɔyɔnga te: «Eme,
nende ɓa Apɔ́lɔ» cɔ, ɓókó phɔ́tɔ otamɓea kokpa?
5 Cɔ, Apɔ́lɔ ande ani? Pɔ́lɔ ande ani? Ɓe tɔndɔ ɓabɛɗanigi, ɓunde
ɗoɓoɓeeki ka ɓeana na ɓɔphɛi nɛɓɔ. Nkpa na nkpa ɗátɔtɔkisi ekuma
ɓíndɔ Mokonga ɗángabei. 6 Eme, ɗékoni mbo, Apɔ́lɔ áoɗukia iɓo,
Mokonga â gǎkɛ ɔtɛisa ú. 7 Cɔ, nkoni na nɗuki iɓo ɓɔbu ɓáká na kantíti.
Mmbe ana kantíti, a gǎkɛ tɔndɔ Mokonga, mmbe aɔtɛisa mbo. 8 Nkoni
na nɗuki iɓo, ɓá tɔ kímoci. Mokonga amphendande nkpa na nkpa ɓíndɔ
abɛɗanigi ekuma nɛkɛ. 9 Nga, ɓɛɔmbɛɗaneaga Mokonga kimoci. Na
ɓenu, ɓonde ciko na mɔphɛkɔ ndea Mokonga. 10 Ka ɓeana na egabɔ nde
Mokonga ɗámopi, ɗébisi ɛtɛ á kpanga á mɔphɛkɔ ɓea nphɛki anjánjá.
Nkpa ɓaangbó áɔphɛka gǔ í. Cɔ, nkpa na nkpa éɛnjiɛ gǎkɛ ánjá, k'etété á
mɔphɛkɔ nde aɔphɛka. 11 Nga, ɛtɛ á kpanga á mɔphɛkɔ a ye ɓei, ande gea
Yéso Kísito. Nna ye na nkpa nde aɔtɔka n'abisi nɛngbo.
12 Cɔ, ɓakpa ɓuangbo ɓáɔphɛka gǔ á ɛtɛ ndɔ na ɔlɔ, ngɔa, ɛtɛ ésombi
akpɛ, me, kasa na manganga. 13 Cɔ, k'esa á tena á nyɔngɔ, etété á ekuma
ndea nkpa na nkpa aɔnɛkanade base. Esa ndɔ, aɓande na nsa, nsa ndɔ
unge, aphangiande base etété á ekuma ndea nkpa na nkpa. 14 Aoɓá
ekuma á mɔphɛkɔ ndea nkpa na kásiɗi, nkpa ndɔ atɔande ophendɔ. 15 A
gǎkɛ oɓá ekuma ndea nkpa n'asiɗi, aɓungisande ophendɔ. Yɛ, aamande
ɓea nkpa nde aoloki ka nsa.
16 Cɔ, ɓókóoúba gea, ɓonde endu ndea Mokonga, na Mĕma á Mokonga
aiki suɓi anu? 17 Aoɓá nkpa n'atukatuki endu ndea Mokonga, Mokonga
antukatukande nga, endu ndea Mokonga ande ɔma á kanga á ɓojeɗe, na
ɓenu ɓaunge ɓonde endu ndɔɔ.
18 Cɔ, nkpa kĕdemɛ mɔnɔ sasa akɛ. Aoɓá ka ɓenu moci n'aokanisia
te, ande mɔngɛ á ka mokonda nde, áɓɛ mbobo kagea, áɓɛ ye tɔ mɔngɛ
ɗoni. 19 Nga, kɔɓɔngɛ ndea ka mokonda nde, ande kobobo mosá á
Mokonga. Cɔ, ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga ɓe: «Mokonga aŏkoɗa
ɓatɔa-kɔɓɔngɛ ka mɛkɔ nɛɓɔ sasa aɓɔ[b].» 20 Goto: «Mɔkɔta aoúba kanisia
ndea ɓatɔa-kɔɓɔngɛ, aoúba gea, a tɔ jǎi-jǎi[c].»
21 Cɔ, nkpa kĕbebɛmbɛ kaphɔa á ɓakpa nga, kema bui ande anu.
22 Nanga áɓa Pɔ́lɔ, áɓa Apɔ́lɔ, áɓa Pɛ́tɛɛ, nanga áɓa mokonda, áɓa enda,
áɓa kukwa, nanga áɓa matu á kĕkɛ, áɓa matu nde abikaeka, kema bubui

[a] **3.2** Ɔna Ɛbu 5.12-13.
[b] **3.19** Ɔna Yɔb 5.13.
[c] **3.20** Ɔna Jab 94.11.

ande anu. 23 Cɔ, ɓenu, ɓonde gǎkɛ ɓakpa ndea Kiísito, Kiísito n'ande ɓa á
Mokonga.

Ɓateki ndea Kiísito

4 1 Ka ɓondɔ, ósobɛɗani ɓea ɓabɛɗanigi ndea Yéso Kiísito, ɓɛɔbɛɗanaga
ka tɔ̌mia nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga. 2 Cɔ, kema nde ɓámɛmi
ka ɓaɗigimisi ekuma, ande bɛɗanaga ánjá. 3 Cɔ, kaɓɛ n'ande ɓɛnu, kaɓɛ
n'ande ɓatɔa ka ntua á tena á nyɔngɔ ɓáunge ɓáotena nyɔngɔ nɛmɔ, nndɔ
nna kema ángbó k'eme. Eme, ké gǎkɛ otena nyɔngɔ nɛmɔ sasani. 4 Ɓoni,
mĕma ani nna ɔmɔtɔnga ka kema. Nna gǎkɛ gea te, neuki ɓojeɗe. Mɔkɔta
aámbé ande nteni-nyɔngɔ nɛmɔ. 5 Ka ɓondɔ, ɓókotenɛ mɔnɔ nyɔngɔ ndea
nkpa mosá á mbenɔ nde ɗáɓabisi. Mɓondeani Mɔkɔta ájɛ, Yɛ aámbé
abisande base kema nde ɓásɔ̌mi ka keiphe, na bisa á base mosenda á
ɓɔsɔmɛa á suɓi á mĕma á ɓakpa. Mpɔ, Mokonga ambebande nkpa na
nkpa ɓíndɔ ankeni nĕ.
6 Ɓaya, nɛyɔngi nyɔngɔ ndɔ gŭ ani na gŭ á Apólɔ gea, tamɓea asu áɓɛ
mphangiɔ ka ɓenu. Mpɔ, ɓóoúba kantíti á nyɔngɔ ndee: «Ɓókótingɛ mɔnɔ
nyɔngɔ nde ɗáɓaɗundu.» Ka ɓondɔ unge, nkpa kĕbebembɛ ka phɔa nkpa
moci, na ɓɛnjiaga á ɓakpa ɓunɛngbo. 7 Cɔ, ani mmbe akobisi mɔkɔta gŭ á
ɓadakɔ? Kema bui nde onĕ, nna tɔ Mokonga aámbé ɗákophi? Cɔ, ɓî a
gǎkɛ ɓo, ŏbeba na kema nde onĕ, ooúba te, ɓákákophi ka ɓo?
8 Cɔ, ɓo ye tɔ na kema bui nde ɓonasiki í. Ɓo ye tɔ ɓatɔi. Ɓo ye tɔ
ɓaamɛ, na ɓéké ɓaamɛ. Eya, nekondi gea ɓóɓɛ ɓaamɛ ɗoni ka gea, ɓesu
phɔtɔ ɓéɛɛ nji k'imoci na ɓenu. 9 Nga, neokanisia te, Mokonga ɗásobisi
ɓesu ɓateki ɓatɔa á mbusa phê. Ɓáosotanga ɓea ɓakpa nde ɓáteni nyɔngɔ
nɛɓɔ akpɛ ka kukwa. K'indɔ unge ɓatɔa ka mokonda bui na ɓamalaika
ɓá ye tɔ osotangaaga. 10 Ɓesu, ɓende ɓabobo ka nyɔngɔ á Kiísito, ɓenu
gǎkɛ, ɓonde ɓatɔa-kɔɓɔngɛ ka nyɔngɔ á jukana anu na Kiísito. Ɓesu
ɓende ɓakusi, ɓenu ɓo gǎkɛ, ɓákpɛkpɛ. Ɓesu, ɓakpa ɓáɔsɔɓɛnjiaga, ɓenu
gǎkɛ, ɓakpa ɓáono ɗokomisa. 11 Na ka kĕkɛnde, ɓena nja n'ɛnyɔta, ɓena
ɓuyɛnɛ á ngɔmbɛ, ɓáosótambisaga, ɓeoga na ɓeótamɓeaga kanga ɔma á
ɓuiki. 12 Ɓɛɔbɛɗanaga akpɛ phê na njaga asu sasasu[d]. Mbenɔ nde ɓakpa
ɓáosóbóma, ɓê gǎkɛ ŏbisia njaga. Mbenɔ nde ɓakpa ɓáosótambisaga, ɓê
gǎkɛ odakana. 13 Mbenɔ nde ɓakpa ɓáosóphusiaga na nyɔngɔ, ɓéŏsikisia
ɓɔjɛjɛ. Kĕkɛ nde ɓakpa ɓáɔsɔ́ɔna ɓea kema á jǎi-jǎi á ka mokonda na ɓea
eúlu.
14 Kénoɗundui nyɔngɔ nde ka kusa anu na soni, a ndiu ka phɛa anu ɓea
ɓaniki nɛmɔ ékondi phê. 15 Ka enda anu kimoci na Kiísito, nanga ɓótúɓa
na ɓagoisigi elephu nkama (10.000), abanu a tɔ mo. Eme ámbé ne ye

---

[d] **4.12** Ɔna Eku 18; 20.34.

tɔ abanu suƃi á Yéso Kiísito, ka tɔ̌miaga anu Mbino Anja. 16 Ka ƃondɔ,
nenoɗengemisigi gea, ƃeani tamƃea nɛmɔ.
17 Ka ƃondɔ unge, nenteki Timɔtɛ́ɔ[e] mɔtɛnu. Yɛ, ande miki nɛmɔ ékondi
n'ande ntɔa tamƃea ánjá suƃia ƃeekea á Mɔkɔta. Yɛ, anokanisiande
moangɔ nde neoƃea ka enda ani na Kiísito nga, nndɔ unge nɛɔphɛa ɔma
bui ka kanisa bui.
18 Ɓakpa ƃuangbo sɔsɔƃɛ anu ɗáƃaǒbeba, ƃáoúba te, kéjuɛeka ye ko.
19 Cɔ, kaƃɛ gǎkɛ Mɔkɔta n'akondi, mmbe nekamisagande donda anu. Mpɔ,
neúbande, nna tɔndɔ yɔnga á ƃunde ƃáǒbeba, neúbande phɔtɔ kema nde
ƃá na ƃukpɛkpɛ á gea í. 20 Koƃoamɛ ndea Mokonga nna tɔ ka yɔngaga, a
ndiu ka ƃukpɛkpɛ. 21 Cɔ, ƃokondi ƃo? Nébikɛ mɔtɛnu na gbutu, kaƃɛ na
mĕma á ekondi na ƃɔphɔngɔ?

Ɓakiísito á ka Kɔlítɔ ƃáotamƃea ájeɗe

5 1 Mbino anu aɔɔkɛkana ɔma bui gea, ƃona nyɔngɔ íyɛƃɛ sɔsɔƃɛ anu.
Iyɛƃɛ kau, aájeɗe phɛ̂ nnde ƃákádondimbɛ mɔnɔ, nanga áƃá ka
ƃunde ƃáná ƃaƃeeki nga, ƃagi te, ka ƃenu moci amƃu nka-abakɛ[ɛ]! 2 Cɔ
ƃenu, ƃogoto ǒbeba! Atɔ́keni ndiu ƃóƃɛ na ƃɔmbɛ na ƃómƃeɛgɛ nkpa nde
atɔtɔkisi kema ndɔ sɔsɔƃɛ anu.
3–4 Cɔ, nanga néƃa ɗanga ka nyama, ne tɔ kimoci na ƃenu ka mĕma. Ka
mmbɔ agi ƃojeɗe ndɔ, neteni ye tɔ nyɔngɔ nɛkɛ k'ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso,
ƃea nkpa nde nekimoci na ƃenu. Mbenɔ nde ƃoɗondanagande, neƃande
na ƃenu kimoci ka mĕma, na ƃukpɛkpɛ á Mɔkɔta nɛsu Yéso aƃande phɔtɔ
ƃei. 5 Cɔ, mbisani nkpa ndɔ ka njaga á Sɛtáni[g] gea, nyama akɛ áujukanɛ,
mĕma akɛ áamɛ gǎkɛ esa nde Mɔkɔta Yéso ajande.
6 Nna na kema nde akeni ƃóobebɛ nĕ. Ɓókóoúba gea, cacu abɔa
aoƃimbisa mokati bui[h]? 7 Cɔ, ósokoseani, ƃótokisɛ cacu á kala ka gea,
ƃóƃɛ ƃea mokati á kĕkɛ nnde nna na cacu. Eya, ƃo ye tɔ kanga á cacu,
kpanga á ƃî Kiísito Muna-mɔgɔgɔ á Pasáka nɛsu ɗáku ka phɛ́a[i]. 8 Cɔ,
ƃéguɛni jaí nɛsu á Pasáka kanga á cacu á kala, kanga ƃojeɗe na mɔphɛ
ájeɗe. Ɓéguɛni ndiu jaí ndɔ na mokati á kanga á cacu, ande gea, gua á
jaí ka ɗoni na kanga á ƃojeɗe.
9 Suƃi á ƃaoƃa ndɔ ɗénoɗundui mosá, ɗénogi te, ƃókódaɗokeanɛmbɛ na
ƃatɔa-otungɔ. 10 Ka yɔnga ani ƃó, kétókondi gea te, ƃókódaɗokeanɛmbɛ
mɔnɔ na ƃakpa ƃɔbu ƃunde ƃande ƃatɔa-ájeɗe á ka mokonda ndee,
kaƃɛ n'ande ƃatɔa á mĕma á phɛngɛmana ka kema, ƃakukuƃa, ƃatɔa

---

[e] **4.17** Ɔna Eku16.1.
[ɛ] **5.1** Ɔna ƃaL 18.8, Tɔl 23.2.
[g] **5.5** Ɔna 1Tim 1.20.
[h] **5.6** Ɔna ƃGt 5.6.
[i] **5.7** Ɔna Juá 12.3,5,21; 13.7.

beba á ɓamokonga á mbɛa. Nga, ka katana n'aɓɔ, kátókeni ye ɓoendɛ
ka mokonda ndee! 11 Cɔ, ɗénoɗundui gǎkɛ gea, ɓókodaɗokeanɛ
mɔnɔ na nkpa nde aogea: «Nende moKiísito», n'ande: ntɔa-otungɔ,
ntɔa-phɛngɛmana á mĕma ka kema, ntɔa-beba á ɓamokonga á
mbɛa, ntɔa-ɛphɔti, ntɔa-ɓoita, ntɔa-njaga-njaga. Ɓókóegɛmbɛ na
ɓɔ.
12–13 Cɔ, ké na nyɔngɔ ka ɓakpa á ka mokonda ndee. Mokonga aámbé
atenande nyɔngɔ nɛɓɔ. Akeni ndiu, ɓótenɛ nyɔngɔ á ɓaKiísito ɓunde
ɓáogea ájeɗe. A tɔ ɓíndɔ ɓuku á Mokonga ayɔngi: «Mɓeagani nkpa ájeɗe
sɔsɔɓɛ anu[j] .»

Tena á nyɔngɔ á ɓaKiísito

6 1 Aoɓá ka ɓenu moci n'ana nyɔngɔ na dakɛ mɓeeki, â goto
oga nĕ ka ntua á tena a nyɔngɔ ndea ɓapaganɔ kanga á gǎ
nĕ mosá á ɓakpa ndea Mokonga ka ɓo? 2 Ɓókóoúba gea, ɓakpa
ndea Mokonga ɓáunge ɓátenaeka nyɔngɔ ndea ka mokonda? Cɔ,
ɓî ɓotenaeka ú, ɓókóɔtɔka na ɓoteni nyɔngɔ abɔbɔbɔa? 3 Ɓókóoúba
gea, ɓetenaeka nyɔngɔ ndea ɓamalaika? Cɔ, kákeni ɓétenɛ phɔtɔ
nyɔngɔ á ka mokonda ndee! 4 Cɔ, mbenɔ nde ɓooɓá na nyɔngɔ á
tena í ɓínde, eke nde ɓooga na nyɔngɔ ndɔ mosá á ɓateni-nyɔngɔ,
ɓunde ɓáná na kɔkɔta suɓi á kanisa? 5 Nenongoɗi ɓo ka kusa anu
na soni. Ande gea, sɔsɔɓɛ anu, ɓókó tanda na mɔngɛ moci, mmbé
aɔtɔka n'ateni nyɔngɔ nde a sɔsɔɓɛ anu ɓaɓeeki? 6 Kɛ̌kɛnde gǎkɛ,
mɓeeki aɔntɔnga dakɛ mɓeeki mosá á ɓateni nyɔngɔ ɓunde ɓáká
ɓaɓeeki!
7 Eya, ɓî ɓo ye ɔtɔngana ngŭngu anu, ande gea, ɓotugbanigi ye tɔ.
Kátókeni ndiu ɓóphiphiɛ ɓojeɗe nde ɓakpa ɓáonogea nĕ? Kátókeni
ndiu ka ɓenu ɓánóútɛ nkumba nɛnu? 8 Cɔ, ɓenu gǎkɛ ɓaunge ɓoogea
ájeɗe na utá á nkumba ndea ɓakpa ɓunɛngbo, na ɓakpa ndɔ ɓoogea
ɓo, ɓánde ɓadanu ɓaɓeeki. 9 Ɓókóoúba gea, ɓakpa nde ɓáogea
ájeɗe ɓákaɓɛku na ɓotukɔ ka koɓoamɛ ndea Mokonga? Ɓókŏdemɛ
mɔnɔ sasa anu. Ɓakpa nde ɓákáɓɛku na ɓotukɔ ka koɓoamɛ ndea
Mokonga ɓaungee: Ɓatɔ-íɛɓɛ, ɓatɔa-beba á ɓamokonga á mbɛa,
ɓatɔ-ótungɔ, ɓŏko íɓunde ɓáŏɗaga ɓadaɓɔ ɓŏko, 10 ɓakukuɓa, ɓakpa
nde mĕma aɓɔ aɔphɛngɛmana ka kema, ɓatɔa-ɓoita, ɓatɔ-ɛ́phɔti,
ɓatɔa-njaga-njaga. 11 Cɔ, ka ɓenu ɓuangbo ɗáɓatú tɔ ɓondɔ. Mokonga
â gǎkɛ onósokosea, áɔnɔsɔmbɔa gea te, ɓóɓɛ ɓakpa nɛkɛ, áonotanga
ɓatɔa-koɗoni k'ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito na ka Mĕma á Mokonga
nɛsu.

---

[j] **5.12-13** Ɔna Tɔl 17.7.

Nɗokomisani Mokonga ka nyama anu

12 Ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ anu ɓáogea: «Ɓámososi tɔ kema bubui.» Eya!
Nna gǎkɛ kema bubui unge aánjá ka ɓenu. Nɛɔtɔka na negi te: «Ɓámososi
kema bubui.» Kéɓeekeɛku gǎkɛ ɓá nkɔbɛ á kema bubui.
13 Ɓogi goto te: «Ɓáconji eea ka nyɔngɔ á sɔphɔ, sɔphɔ ka nyɔngɔ á eea.»
Mokonga aujande gǎkɛ kema ndɔ bui. Cɔ, ɓákáconji gǎkɛ nyama á nkpa
nna ka nyɔngɔ á iyɛɓɛ. Nyama andiu ka nyɔngɔ á Mɔkɔta na Mɔkɔta ka
nyɔngɔ á nyama. 14 Mokonga ɗánjujukisi Mɔkɔta Yéso ka kukuwa, na
asójujukisande ka kukuwa ka ɓukpɛkpɛ nɛkɛ phê.
15 Cɔ, ɓooɓosa gea, nyama anu ande gbutuka á nyama á Kiísito? Cɔ,
akeni nɛ́ɓɛɗɛ phaeka á nyama á Kiíto, nébisɛ ú ka phaeka á nyama á nke
á mambɔ? Tanda phɔ. 16 Ɓókóoúba gea, nkpa nde aoɗá na nke á mambɔ,
ɓá ye tɔ na yɛ nyama ímoci? Nga, ɓádundu suɓi á Ɓuku á Mokonga ɓe:
«Mǒko na nke, ɓáɓande nkpa mo[k] .» 17 Nkpa nde ajukani gǎkɛ na Mɔkɔta
Yéso, a ye tɔ na yɛ nkpa moci ka mĕma.
18 Ɓangani otungɔ. Ɓojede nɛngbo bui nnde nkpa áogea, aɗanga
na nyama akɛ. Nkpa nde agǎkɛ ooyamea ka otungɔ, agi ɓojeɗe ka
nyama akɛ sasakɛ. 19 Ɓókó gǎkɛ oúba gea, nyama anu ande endu ndea
Mĕma á Mokonga? Na Mĕma nde ɓoně Mokonga aámbé anophi? Ɓókó
ɓamɛna-nyama anu sasa anu. 20 Mokonga aámbé ɗánosombi k'esombi
akpɛ. Ka ɓondɔ, nɗokomisani pɛ Mokonga ka nyama anu.

Músiɔ ka nyɔngɔ á eyamani

7 1 Cɔ, kĕkɛnde, nejisi nyɔngɔ nde ɓotómoɗundui. Ande kema ánjá
mǒko kamukɛmbɛ nke. 2 Ka nyɔngɔ á ɓanga iyɛɓɛ, ambe mǒko
buakɛ áɓɛ ndiu na nke ímbɛkɛ, na nke buakɛ áɓɛ na mǒko ímbɛkɛ.
3 Akeni munya-nke átɔtɔkisɛ ka nkakɛ kema nde nke anasiki í. Akeni
phɔtɔ nke éyamani átɔtɔkisɛ ka munyakɛ kema nde mǒko anasiki í.
4 Nke éyamani nna ye na kɔkɔta gŭ á nyama akɛ sasakɛ, munyakɛ ndiu
aámbé ana kɔkɔta í. Mǒko éyamani nna phɔtɔ na kɔkɔta gŭ á nyama
akɛ sasakɛ, nkakɛ ndiu aámbé ana kɔkɔta í. 5 Ɓókóúmanɛ mɔnɔ. Aoɓá
n'ande ka nyɔngɔ á mɛma á Mokonga, ɔkanani koɓaɓɛ anu ka mbenɔ
ábɔa. Mbusa í, ɓóoɗondana ka ɓanga gea, Sɛtáni kanótombɛgɛmbɛ, ka
nyɔngɔ nde, ɓókó na ɓukpɛkpɛ á amba nyama anu. 6 Nyɔngɔ ndɔ, nna
gǎkɛ ɛɔphi, atɔ kanisia nde nenophi. 7 Netókondi gea, ɓakpa ɓɔbu ɓáɓɛ
ɓ'eme, kanga á boa á nke. Nkpa na nkpa a gǎkɛ na egabɔ nɛkɛ sasakɛ
ɓíndɔ Mokonga amophi. Nkpa moci, egabɔ índe, nkpa ɓaangbó, egabɔ
índe.

---

[k] **6.16** Ɔna Nkp 2.24.

8 Cɔ, ka ɓundɔ ɓasimba na ɓake á kekusa, atuoɓá ánjá, ɓɔ, ɓaikɛ ɓ'eme.
9 Aoɓá na ɓáná gǎkɛ ɔtɔka amba á nyama aɓɔ, ambe ɓáɔmanɛ. Nga,
akeni ɔmana, kanga á bomokaga á mĕma na mɔphɛ á ko ke na ko
ɓŏko.
10 Ka ɓundɔ ɓɔɔmani, ɛɔphi a ɓe: Nke kaɗoanɛ mɔnɔ na munyakɛ. Ɛɔphi
ndɔ kátóki k'eme, atoki ka Mɔkɔta[1] . 11 Aoɓá nke n'aɗoani na munyakɛ,
kaɔmanɛmbɛ ye. Aoɓá na nna ɓó, áɔkanɛ na munyakɛ. Mŏko kan'yɛ
mɔnɔ phɔtɔ nkakɛ.
12 Cɔ, ka ɓakpa ɓuangbo, eme nɛyɔngi ɓe, nna Mɔkɔta: Aoɓá̋ mŏko
mɓeeki n'ana nke nde nna mɓeeki, nke ndɔ aokonda ika na yɛ, mŏko
kanyɛmbɛ. 13 Aphɔtɔ ɓó ka nke nde ande mɓeeki n'ana mŏko nde nna
mɓeeki. Aoɓá mŏko ndɔ n'aɓeeki ika na yɛ, nke ndɔ kanyɛ mbɛ. 14 Nga,
ka mŏko mmbé nna mɓeeki, a bíbí na Mokonga ka nyɔngɔ á ɔkana akɛ
na nkakɛ. Ka nke mmbe nna mɓeeki, a phɔtɔ bíbí na Mokonga ka nyɔngɔ
á ɔkana akɛ na munyakɛ. Kaɓɛ na nna ɓó, ambe ɓananu ɓáɓande ɓaniki
áɔjɔɔkana, na ɓá ye ɗoni bíbí na Mokonga.
15 A gǎkɛ oɓá mmbe nna mɓeeki, n'akondi ɗoana na mɓeeki, áɗoanɛ.
Aoɓá n'aɓó, mŏko, kaɓɛ nke mmbe ande mɓeeki nna kusi á ɛɔphi
nga, Mokonga ɗánɔɔphani gea, ɓóikɛ ka ɓɔjɛjɛ. 16 Cɔ, ɔɓɛ nke-mɓeeki,
ooúba gea, onamisande munyakɔ ɗoni? Ɔɓɛ mŏko-mbeeki, ooúba gea,
onamisande nkakɔ ɗoni?

Enda anu aɓɛ ɓíndɔ Mokonga ɗánɔɔphani

17 Cɔ kaɓɛ na nna ɓó, akeni nkpa na nkpa áendɛ ka etéte á enda nde
Mokonga ɗámophi, áendɛ phɔtɔ ɓea ɓî ɗátú Mokonga na kámɔphani
mbɛ. Ɓɔphɛi ndɔ unge nɛɔphɛa ka kanisa bui.
18 Aoɓá Mokonga na ɗámɔɔphani nkpa n'ande ngu-ganja, áikɛ tɔ
ngu-ganja. A gǎkɛ oɓá Mokonga na ɗámɔphani nkpa n'ande moúwo,
kaguɛmbɛ ganja. 19 Guwa á ganja, na kowo, nna na kantíti. Nnde
ana kantíti ande gǎkɛ amba á ɛɔphi ndea Mokonga. 20 Akeni nkpa na
nkpa áikɛ tɔ ka etéte nde ɗátú kau mbenɔ nde Mokonga ɗámɔphani.
21 Mbenɔ nde Mokonga ɗákɔɔphani, ɗótú nkɔɓɛ? Cɔ, koianɛgɛmbɛ.
Aoɓá gǎkɛ aphe á toka akɔ ka kɔkɔɓɛ n'aɓei, ambe ótokɛ 22 Nga,
nkpa nde Mɔkɔta ɗ'ámɔphani n'ande nkɔɓɛ, atoki ye tɔ ka kɔkɔɓɛ
bî a ye nkpa ndea mɔkɔta. Nkpa nde Mɔkɔta ɗámɔphani na nna
nkɔbɛ, a ye gǎkɛ nkɔbɛ ndea Kiísito. 23 Mokonga ɗánosombi k'esombi
akpɛ. Ɓî a ɓo, ɓokoɓɛmbɛ ka kɔkɔɓɛ ndea ɓakpa. 24 Ɓaya, akeni
nkpa áikɛ mosá á Mokonga ɓíndɔ ɗáiki mosá, mbenɔ nde Mokonga
ɗámɔphani.

---

[1] **7.10** Ɔna Mat 5.32; Mal 10.11-12; Lok16.18.

Ɓɔphɛi ka phɔa á ɓake nde ɓakaɔmanimbɛ na ɓake á kekusa

25 Ka ɓunde ɓákáɔmanimbɛ, Mɔkɔta kámososi ka kema ka phɔa aɓɔ.
Nɛɔnɔphɛa nga, nende nkpa nde akeni ɓáɓeekeɛ nyɔngɔ nɛmɔ ka nyɔngɔ
á ɓonjánjá ékondi nde Mɔkɔta ɗámopi.
26 Ka nyɔngɔ á tambaga á ka matu nnde, kanisia nde a suɓi á mĕma ani
a ɓe: Akeni nkpa na nkpa áikɛ tɔ ɓíndɔ aiki. 27 Ona nke? Kokaɓɛmbɛ
ya akɛ. Kó găkɛ na nke? Cɔ, konkaɓɛmbɛ nke. 28 A găkɛ oɓá n'omuki
nke, kógi ɓojeɗe. A găkɛ oɓá nseka n'aɔmani, kági phɔtɔ ɓojeɗe. Ɓundɔ
ɓáɔmani ye, ɓátambagande ka enda aɓɔ esa bui. Ka ɓondɔ unge, nekondi
nénoɓangisɛ na tambaga ndɔɔ.
29 Ɓaya, nnde nɛyɔngi a ɓe: Mbenɔ kájigi ye ásii. Cɔ, kpangá á kĕkɛ
nde, ɓakpa nde ɓá na ɓake, ɓáikɛ ɓea ɓakpa nde ɓáná na ɓake. 30 Ɓunde
ɓáogama, ɓáikɛ ɓea ɓunde ɓánáogama, ɓunde ɓá na maseye, ɓáikɛ
ɓea ɓunde ɓáná na maseye, ɓundɔ ɓáosomba kema, ɓáikɛ ɓea ɓunde
ɓáná na kema, 31 ɓunde ɓáɔbɛɗaneaga nkumba á ka mokonda, ɓáɓɛ
ɓea ɓakpa nde ɓákáɔbɛɗaneaga ú nga, mokonda nde aoga ka sungiaga
í.
32 Netókondi ɓóikɛ kanga á iyanaga ka mĕma. Nkpa nde káɔmani,
aoiyanaga nyɔngɔ ndea Mɔkɔta, aokaɓa ékondisaga na Mɔkɔta.
33 Nkpa nde aɔmani găkɛ, aoiyanaga nyɔngɔ á ka mokonda, aokaɓa
ékondisaga na nkakɛ. 34 Wa, iyanaga iɓɛ aomɓotea. A tɔ ɓó ka nke
nde káɔmani na ka nseka, yɛ aoiyanaga nyɔngɔ ndea Mɔkɔta ka gea,
mĕma na nyama akɛ, áɓɛ ka Mɔkɔta, kanga á ɓojeɗe. Cɔ, nke nde
aɔmani, a găkɛ aoiyanaga nyɔngɔ á ka mokonda, aokaɓa ékondisaga na
munyakɛ.
35 Nyɔngɔ ndɔ nɛyɔngi ande k'anu. Nna ka imisia anu. Nekondi ndiu
ɓótambeɛ ɓíndɔ akeni ka gea te, ɓɔ́mbɛɗaneɛgɛ Mɔkɔta na mĕma mo.
36 Cɔ, aoɓá moganda n'akanisi te, aongea nke á mbaje nɛkɛ ájeɗe
nga, nna omuka, aoɓá n'atumi na mosenda á koke na koɓŏko, ambe
ámukɛ nke ɓíndɔ akondi. Aogea ɓó, kági ɓojeɗe. 37 A găkɛ oɓá moganda
n'akondi ka mĕma akɛ ɗeketa á nyɔngɔ á ɓoa á nseka ndɔ, aoɓá n'ana
ɓukpɛkpɛ á amba á nyama akɛ, cɔ, ɗeketa nyɔngɔ éyamani, nna ájeɗe.
38 Nkpa nde aomuka nke á mbanje nɛkɛ, agi ánjá. Mmbé aɗeketi găkɛ
nyɔngɔ á mbanje, agi phɔtɔ ánjá phê.
39 Nke a tɔ oɓá kusi á kɔkɔta á munyakɛ, ámbé munyakɛ ka yɛ
kakumbɛ. A ye oɓá munyakɛ n'aku, nke ndɔ n'akondi ɔmana, áɔmanɛ
na mŏko nde yɛ ankondi, aoɓá mŏko ndɔ n'ande mɓeeki nde ɓa Mɔkɔta.
40 Atúɓande ntɔa-maseye phê, ámbe aiki tɔ kanga ɔmana. Nndɔ ande
kanisia nɛmɔ, nnde neoúba te, Mĕma á Mokonga aunge amopi nyɔngɔ
ndɔɔ.

Nyama nde ƃáophúia ka phɛ́a ka ƃamokonga á mbɛa

8 1 Ɓeoúba gea, ka nyɔngɔ á nyama á ɔphɛɔ ka ƃamokonga á mbɛa[m]
, «ƃesu ƃɔbu ƃena úbapha ka nyɔngɔ ndɔ», ƃíndɔ ƃɔɔyɔnga.
Úbapha ndɔ, aomopha nkpa ebeba. Ekondi agăkɛ ŏgbagisaga ƃakpa ka
mĕma. 2 Nkpa nde aokanisia te, aoúba kema, káúbimbɛ ƃíndɔ atókeni
úba í. 3 Aoƃá nkpa n'ankondi găkɛ Mokonga, Mokonga amúbande
yɛ.
4 Cɔ, músiɔ a ƃe: Ɓɛɔtɔka na ƃei due á nyama á phɛa ka ƃamokonga
á mbɛa? Cɔ, ƃeoúba gea, nna na ka ƃamokonga á mbɛa nde ande
ɗoni ka mokonda ndee. Ɓe găkɛ oúba gea, Mokonga a tɔ mo. 5 Eya,
ƃakpa ƃunɛngbo ƃáogea, ƃamokonga á mbɛa ƃá na koba na ƃá phɔtɔ
ka mokonda. Cɔ, ka ƃakpa ndɔ, ƃamokonga á mbɛa ƃáƃiki, na ƃakɔta
ƃáƃiki phɔtɔ ƃo. 6 Ka ƃesu găkɛ, Abasu Mokonga a tɔ mo, mmbe aconji
kema bubui, na ka ƃukpɛkpɛ nɛkɛ aunge ƃeoenda. Mɔkɔta a tɔ mo, Yéso
Kiísito, mmbé kema bui aƃei ka nyɔngɔ akɛ, na ka ƃukpɛkpɛ nɛkɛ aunge
ƃeoenda.
7 Cɔ, ƃakpa ƃɔbu ƃáná găkɛ oúba ɗoni ndɔɔ. Ɓakpa ƃuangbo ƃáɛmbani
găkɛ na beba á ƃamokonga á mbɛa. Na ka kĕkɛ nde, aoƃá na ƃáí eea
ƃíndɔ, ƃá phɔ́tɔ okanisia te ƃái nyama á phɛ́a. Ɓakpa ndɔ, úbapha aƃɔ
akusi, ƃáɔɔna gea ƃajɔɔkani ka nyɔngɔ á nyama ndɔɔ. 8 Cɔ, eea kásojusɛku
mosá á Mokonga. Kaƃɛ na ƃeɗeketi ea á nyama á phɛ́a, ƃékéúki ka kema.
Kaƃɛ găkɛ na ƃeí, ƃékéyami tanda ka kema.
9 Ɛngɛphani nga, ƃî ƃogbau, gbaua ndɔ, kĕgusɛ mɔnɔ găkɛ ƃakpa nde
ƃeekea nɛƃɔ kámɔti. 10 Nga, aoƃá ka ƃundɔ ƃákamɔti ka ƃeekea n'akɔɔni
oƃɛ ímbɔ ooúba ɗoni, n'ooeaga k'endu ésomba, mĕma akɛ kántekande
tɔndɔ áeɛ nyama á ɔphɛɔ ka ƃamokonga á mbɛa? 11 Wa, dakɔ ímbɔ ka
mɔti ka ƃeekea na Kiísito ɗáku ka nyɔngɔ akɛ, aƃungagande ka nyɔngɔ
á «ubapha» akɔ. 12 Cɔ, ka gea ƃojeɗe ƃó ka ƃadanu íƃunde ƃákámɔti ka
ƃeekea, na újá á mĕma aƃɔ, ƃogi phɔtɔ ƃojeɗe ka Kiísito. 13 Ka ƃondɔ
unge, aoƃá eea n'aongusa dani ka ƃojeɗe, kéeɛeka ye tanda nyama ka
gea, kengusɛ mɔnɔ dani.

Ekuma ndea Pɔ́lɔ á phɛa á Mbino Ánjá

9 1 Cɔ, kéna kɔkɔta á gea á kema nde nekondi ee? Ké nteki ee? Eme,
ɗɛ́kɛ́mɔ̃ni Yéso, Mɔkɔta nɛsu ee? Ɓókó ƃaniki ékuma nɛmɔ suƃi á
Mɔkɔta ee? 2 Nanga ƃakpa ƃuangbo ƃámoya gea ké nteki, ka ƃenu găkɛ,
nende nteki. Nga, ƃenu sasa anu, ƃonde mphangiɔ á ekuma nɛmɔ á ƃa
nteki nde ƃa Mɔkɔta.

---

[m] **8.1** Ɔna Eku 15.20,29.

3 Ɛ́yɔngɛani sasani ka ɓakpa nde ɓáɔmɔtɔnga aɓe: 4 Ande gea, kétɔki
mɛma anu kema á koea na á noa ee? 5 Kákeni néɓɛ na ɓake-ɓaɓeeki
ka tamba, ɓea ɓadasu ɓateki ɓunɛngbo, ɓea Pɛ́tɛɛ, na ɓamuna-amakɛ
na Mɔkɔta ee? 6 Ande gea eme kaɓɛ Baanába [n] tɔ ɓáunge ɓeɔbɛɗanaga
ka tɔa á kema nɛsu bubui nde ɓeoenda ně ee? 7 Ntɔ-émani sina mmbe
amɔnɔ ŏphenda sasakɛ k'ekuma á ntɔ-émani? Ngubi-ciko sina mmbe
aokona mbo, káeɛ kau? Cɔ, nambi etuge sina mmbe, nna mɔnɔ onoa ka
iɓo-ɛ́ɓɛ á k'etuge nɛkɛ? 8 Cɔ, kɛ́yɔngi tɔ nndɔ ka ɓea moangɔ á kokpa.
Ɛɔphi ndea Mósa ayɔngi phɔtɔ ɓó. 9 Cɔ, ɓáɗundu suɓi á ɛɔphi ndea Mósa
ɓe: «Koɗakɛ mɔnɔ aphɛnɔkɔ á ngɔmbɛ n'aɔɗɛtɛaga mbuka[o].» Ande
gea Mokonga ana mosenda ka ngɔmbɛ? 10 Káyɔngi ndiu tɔ ka phɔasu?
Eya, Mósa ɗáɗundu nndɔ ka phɔasu. Ambe nkpa nde aoguba na mmbe
aoɗowa mbuka, ɓákeni bɛɗanaga na ɓá na nseɓeɔ á tɔa keɓu á ɗungu
ínɛɓɔ. 11 Ɓî ɗéɓekoni mbo á kema á ka mĕma suɓi anu, nna tanda ánjá
aoɓá na ɓeɗungu ka mbo á ka njaga anu? 12 Cɔ, kaɓɛ ɓakpa ɓuangbo na
ɓá na kɔkɔta á tɔa á kema ka njaga anu, ɓesu ɓéké phɔtɔ na kɔkɔta phɛ̂ á
tɔa á kema ka njaga anu? Cɔ ɓesu, ɗɛ́ɓɛkɛbɛɗaneigi kɔkɔta ndɔ, ɓě ndiu
oɗeketa kɔkɔta ndɔ ka gea, ɓékéimisiɛ mɔnɔ tutuisa á Nyɔngɔ-Ánjá ndea
Kiísito. 13 Nga, ɓooúba ánjá gea, ɓakpa nde ɓaɔbɛɗanaga k'endu ndea
Mokonga, ɓáɔtɔa ea nɛɓɔ suɓi á endu ndea Mokonga. Na ɓakpa nde
ɓáɔbɛɗanaga ekuma á ɔphɛɔ gŭ á ɛtɛ ɔ́phɛɔ, ɓátɔ na keɓu ínɛɓɔ ka nyama
á phéa ndɔɔ. 14 Aɓíndɔ Mɔkɔta ɗásosi gea, ɓakpa nde ɓáɔtɔmiaga Mbino
Ánjá, ɓáendɛ k'ekuma á tɔ̃mia á Mbino Ánjá[ɔ].
15 Cɔ eme, ɗɛ́kénɔmɛmi găkɛ ɓomoengɛ ka ɓeana n'índɔ bui. Kéɗundu
ɓó ka gea, nɛnɔmɛma ɓomoengɛ. Nétókondi nekuɛ na nkpa na ka mɔyɛyi
ka phɔa á nyɔngɔ nde neŏbeba ně. 16 Kɛ́ɔtɔka na nĕbebi ka tɔ̃miaga á
Mbino Ánjá nga, ande kema nde ɓamososi. Ande ngomi k'eme aoɓá na
kétɔ̃migi Mbino Ánjá. 17 Atúoɓá eme aámbé ɗésɔmbu ekuma nde sasani,
ámbé netókeni na tɔa á ophendɔ. Cɔ, kaɔna gea ɓámososi, akeni găkɛ
tɔ nɛtɔtɔkisɛ ú. 18 Cɔ, ophendɔ nɛmɔ ande kema sina? Ande tɔ̃miaga á
Mbino Ánjá kanga óphendɔ. Nɛɔtɔ̃miaga Mbino Ánjá kanga á mɛma găkɛ
ka kema nde amokeni ně.
19 Nna na nkpa nde nende nkɔɓɛ nɛkɛ. Eme, ɗénĕbisi găkɛ sasani nkɔbɛ
ndea ɓakpa ɓɔbu ka gea, nééɓoteɛ ɓakpa ɓásii, ɓáɓɛ ɓaKiísito. 20 Mbenɔ
nde nɛɔbɛɗanaga sɔsɔɓɛ a ɓaYúda, tamɓea ani áokengeana na nnde
á ɓaYúda ka gea, ɓámɓeekeɛ Kiísito. Nanga ɛɔphi ndea Mósa nna na
ɓukpɛkpɛ k'eme, ne găkɛ ɔbɛɗanaga sɔsɔɓɛ a ɓunde ɓá kusi á ɛɔphi, ka
gea, nééɓŏteɛ ɓunde ɓákusi á ɛɔphi. 21 Mbenɔ nde nɛɔbɛɗanaga sɔsɔɓɛ

[n] **9.6** Ɔna Eku 9.27; 11.22-25, 30
[o] **9.9** Ɔna Tɔl 25.4; 1 Tim 5.18.
[ɔ] **9.14** Ɔna Lok 10.7

a ɓakpa nde ɓákákusi á ɛɔphi, tamɓea ani aokengeana nindeaɓɔ ka
gea te, ɓámɓeekeɛ Kiísito. Nna gea te, kéoamba ɛɔphi ndea Mokonga
nga, neoamba ɛɔphi ndea Kiísito. 22 Mbenɔ nde nɛɔbɛɗanaga sɔsɔɓɛ á
ɓakpa nde ɓákámɔtimbɛ ka ɓeekea, tamɓea ani aokengeana n'ínɛɓɔ ka
gea, ɓámɓeekeɛ Kiísito. Eya, neǒyamea ka ɓakpa ɓɔbu ka gea, ɓakpa
ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓáamɛ ka mĕma. 23 Neogea nndɔ bui ka nyɔngɔ á
Mbino Ánjá gea te, nɛ́tɔɛ ka keɓu á bisia njaga.
24 Ɓókóoúba gea te, ɓo ɓea ɓatɔa-njoko á ga á mbangɔ ɓásii? Nkpa moci
tɔ ámbé ɓáɔnkɔma. Cɔ, ɓáni ɓea nkpa ndɔɔ. 25 Nga, nkpa buakɛ mmbé
akondi ngia ka njoko, akeni átaeɛgɛ. Aogea ɓondɔ ka gea te, ɓámophɛ
ɛkɔmi á mokonda, nnde aújukanande. Ɓesu găkɛ, ɓeogea nɛsu ka gea,
ɓéɓɛ n'ɛkɔmi nde káujukanɛku. 26 Ka ɓondɔ unge, eme ké ɓea nkpa nde
aoga mbangɔ jăi-jăi. Ké phɔtɔ ɓea ntɔa-njoko á ɓɛtanaga, mmbɔ aoseya
njaga akɛ ka mpɛna. 27 Ne găkɛ otambisaga nyama ani phê ka gea, nena
kɔkɔta gŭ i. Ande ka gea, mbusa á phɛa á ɓakpa ɓuangbo, ɓákámoyɛgɛ
mɔnɔ.

Ɓékesikiɛ mɔnɔ mbusa ɓíndɔ ɓaIsilaɛ́li ɗáɓagi kala

10 1 Ɓaya, kékondi gea, ɓoɓoseɛ nyɔngɔ ndee: Ka mbenɔ ndea Mósa,
ɓatatasu ɗáɓatambi ɓɔbu kusi á egugu, na ɗáɓajabi phɔtɔ ɓɔbu ka
oɓenge ánjɛ[p]. 2 Egugu na iɓo ndɔ, ɗátú mphangiɔ á oɓatisɔ ka ɓɔ ɓɔbu ka
gea, ɓájukanɛ na Mósa. 3 Ɓɔbu ɗáɓaí tɔ ea moci á mĕma. 4 Ɓɔbu ɗáɓanu
tɔ kema á k'onoa moci á ka mĕma nga, ɗáɓanu iɓo nde ɗájuani k'ɛtɛ nde
ɗáotamba k'ímoci na ɓɔ, na ɛtɛ ndɔ ɗátú Kiísito. 5 Cɔ, ɓakpa ɓásii sɔsɔɓɛ
aɓɔ, ɗáɓákámɓɔngɛi găkɛ Mokonga. Ka ɓondɔ unge, ɗáɓaku ka nkanda[s].
6 Nyɔngɔ ndɔ ande mphangiɔ ka ɓesu ka gea, ɓékeɓɛ mɔnɔ na mɔphɛ
ájeɗe ɓea ɓɔ. 7 Cɔ, ɓókǒɗokomisɛmbɛ ɓamokonga á mbɛa ɓíndɔ ɓakpa
ɓuangbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɗáɓagi. Ɓáɗundu suɓi á Ɓuku á Mokonga ɓe:
«Ɓakpa ɗáɓaiki ka eaga na noa, mpɔ ɓáoma, ɓáoga k'aphe á mɓina[t].»
8 Ɓékeɓɛ mɔnɔ ɓatɔa-otungɔ ɓíndɔ ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɗáɓátú
ɓatɔa-otungɔ. Ka ɓondɔ unge, ɓakpa ɛlɛphu nkama iɓɛ na isaɔ (23.000)
ɗáɓaku k'esa mo. 9 Ɓókontombɛgɛmbɛ mɔnɔ Kiísito ɓíndɔ ɓakpa
ɓuangbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɗáɓantombigi. Ka ɓondɔ unge, ɗáɓáku na ɓanjɔka.
10 Ɓókongɔngɔnɛgɛmbɛ ɓíndɔ ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ aɓɔ ɗáɓangɔngɔnigi.
Ka ɓondɔ, Malaika á otúkɔ-túkɔ áǒkɔndɔkisa.
11 Cɔ, kema ndɔ ɗáedondi ka gea, áɓɛ mphangiɔ ka ɓesu. Ɓáɓásoɗunɗui
ú, ka ɛngɛphisa asu, ɓesu íɓundɔ ɓeoenda ka sungiaga á matu.

---

[p] **10.1** Ɔna Juá 13.21-22; 14.19-29.

[s] **10.5** Ɔna Mɔɔ 14.16.

[t] **10.7** Ɔna Juá 32.6.

12 Cɔ, nkpa nde aokanisia gea te, amamɛ, éambɛ. Kaguɛ mɔnɔ.
13 Tombaga bubui nde aonoɗonda, a tɔ nndɔ aŏdonda ƃakpa ƃɔbu.
Mokonga kánoɗeketɛku gea, tombaga nde ƃoƃande kau anyényɛ
ƃukpɛkpɛ anu nga, Yɛ nna oketia mɔkɔ nɛkɛ. Mbenɔ nde ƃoƃande suƃi á
tombaga, anophande găkɛ ƃukpɛkpɛ á phiphia í na aphe á tɔka í.
14 Ka ƃondɔ, ƃadani á ekondi, téani ɗokomisa á ƃamokonga á mbɛa.
15 Nɛɔyɔnga na ƃenu ƃea ƃakpa nde ƃáoúbapha. Ténani sasanu nyɔngɔ
nde nɛɔyɔnga. 16 Cɔ, ƃî ƃeonoa kiƃɛ nde ƃeonsega Mokonga kau, nna
ɔngana asu ka magia á Kiísito ungɔ ee? Ƀî ƃeoea mokati nndɔ nna ɔngana
asu ka nyama á Kiísito ee? 17 Nga, mokati ndɔ a tɔ mo. Nanga ƃéƃika, ƃe
tɔ nkpa mo ka nyama. Nga, ƃe tɔ ogabisanaga mokati ndɔ mo.
18 Ɔnani phɔ́ ƃaIsilaɛ́li ƃunde ɗáƃaoea nyama á phɛ́a nnde ƃátoƃu gŭ á
ɛtɛ ɔ́phɛɔ, ƃá tɔ kimoci na Mokonga. 19 Cɔ, nɛyɔngɛ ye ƃo? Nyama nde
ƃáphui k'ɔphɛɔ á ƃamokonga á mbɛa, ande kema sina, kaƃɛ ƃamokonga
á mbɛa ana kantíti sina? 20 Nna ye kema. Ne engekisi găkɛ gea, ƃakpa
nde ƃákámƃeeki Yéso ƃáɔphɛ́a nyama ka ƃaketi, nna ndiu ka Mokonga.
Kékóndi găkɛ ƃóƃɛ kimoci na ƃaketi. 21 Ƀɔ́kɔ́ɔtɔka na ƃonu ka mɔngɔ
ímoci kiƃɛ á Mɔkɔta na kiƃɛ á ƃaketi. Ƀókó phɔtɔ ɔtɔka na ƃoigi ka
mɔngɔ ímoci eea ndea Mɔkɔta na eea ndea ƃaketi. 22 Cɔ, aoƃá na ƃegi ƃɔ,
ƃeokaƃa jujukisa á nsengo ndea Mɔkɔta? Ƀe ƃákpɛkpɛ kɔnyénya yɛ?

Geani tɔ kema bui ka ombisa á Mokonga

23 Ƀakpa ƃunɛngo sɔsɔƃɛ anu ƃáɔyɔnga te: «Básosi tɔ kema bubui.» A
ƃo! Nna găkɛ kema bubui unge aoenga ka mɔtisa á ƃeekea. 24 Ambe nkpa
na nkpa kakaƃɛgɛmbɛ kema á ka phɔa akɛ sasa akɛ, ákaƃɛgɛ ndiu kema á
ka phɔa á ƃakpa ƃuangbo.
25 Ƀooɗonda kema nde ƃáosombisa ka mosomba, eani ú na měma á
kanga ngăka, kanga á usiaga. 26 Nga, ƃuku á Mokonga agi: «Mokonda na
kema bubui nde a suƃi í, ande á Mɔkɔta.»
27 Aoƃá nkpa nde kámƃeeki Kiísito n'anɔɔphanei eea, ƃooƃeekea gă á
kuƃei, eagani ú, kanga úsiaga, kanga měma á ngăka. 28 A ye găkɛ oƃá
nkpa ƃaangbó n'anongoɗi gea: «Nyama ndɔ ƃáphui ka phɛ́a á ƃamokonga
á mbɛa.» Cɔ, ƃókoeɛmbɛ, ka nyɔngɔ á nkpa ndɔ atónongoɗi na ka nyɔngɔ
á ngăka á ka měma. 29 Nɛyɔngi ƃo ka nyɔngɔ á měma á nkpa ndɔɔ, nna
ka nyɔngɔ á měma anu. Cɔ, ka nyɔngɔ sina nde nyɔngɔ á měma á nkpa
ƃaangbo, aoimisia nyɔngɔ á kema nde neogea ú kanga ngăka? 30 Kaƃɛ na
neonsega Mokonga ka kema nde neoea, cɔ, ƃakpa ƃáomoca ka nyɔngɔ á
kema nde neonsega Mokonga kau ka ƃo?
31 Cɔ, kaƃɛ na ƃooeaga, ƃoonoa, na ƃoogea kema sina, geani tɔ kema
bubui ka sega á Mokonga. 32 Tamƃea anu kaƃɛmbɛ ephiphi ájeɗe ka
ƃaYuda, na ƃunde ƃána ƃaYuda, phɔtɔ ka ƃatɔa-kanisa ndea Mokonga.

33 Eme Pɔ́lɔ, neǒkondisaga na ɓakpa ɓɔbu ka nyɔngɔ bui. Kéokaɓa
ɓonjánja nɛmɔ sasani, ne ndiu okaɓa ɓonjánja ka ɓakpa ɓɔbu gea te,
Mokonga éamisɛ ka mĕma.

11

1 Cɔ, ɓeani tamɓea ani, ɓíndɔ neoɓea nnde á Kiísito.

Ɔlanaga á ɓǒko na ɓake ka mbenɔ á beba á Mokonga

2 Nenosegi ka nyɔngɔ nde ɓoomokanisia ka nyɔngɔ bui, phɔtɔ
ɓooamba ɓɔphɛi nɛmɔ ɓíndɔ ɗénophɛi. 3 Nekondi gǎkɛ ɓóúbɛ nyɔngɔ
ndee: Kiísito ande mɔ̌ á mǒko buakɛ. Mǒko ande mɔ̌ á nke. Mokonga
ande mɔ̌ á Kiísito. 4 Ka ɓondɔ, mbenɔ nde mǒko aɔmɛma Mokonga, kaɓɛ
n'aɔ́tɔa nyɔngɔ á Mokonga mosá á ɓakpa, n'aɓumbi mɔ̌ akɛ, ankusi
Kiísito na soni. 5 A gǎkɛ oɓá nke buakɛ n'aɔmɛma Mokonga, kaɓɛ n'aɔ́tɔa
nyɔngɔ á Mokonga mosá á ɓakpa na káɓumbi mɔ̌ akɛ, ankusi munyakɛ na
soni. Kema ndɔ, atɔ ɓea nke na ɓánkangaɗu. 6 Aoɓá nke n'akáɓumbi mɔ̌
akɛ, atókeni gǎkɛ ɓánkangaɗuɛ! Bî a gǎkɛ soni ka tena nseka mɔ̌ á nke,
kaɓɛ kangaɗua akɛ, ambe áɓumbɛ mɔ̌ akɛ. 7 Kákeni mǒko áɓumbɛ mɔ̌ akɛ
ka nyɔngɔ nde, ande iii á ɓoombia ndea Mokonga. Nke agǎkɛ ɓoombia
ndea mǒko. 8 Nga, ɓákáncɔnji mǒko n'atoki ka nke, nke ndiu aámbé
ɗátoki ka mǒko. 9 Goto, ɗáɓákánconji mǒko ka nyɔngɔ á nke, nke aámbé
ɗáɓánconji ndiu ka nyɔngɔ á mǒko[u]. 10 Ka nyɔngɔ índɔ unge, akeni nke
áɓɛ na mphangiɔ á kɔkɔta gǔ á mɔ̌ akɛ, ka nyɔngɔ á ɓamalaeka. 11 Cɔ,
mosá á Mɔkɔta, nke nnaoika kanga á mǒko, mǒko nna phɔtɔ oika kanga
á nke. 12 Nga, a tɔ ɓíndɔ ɗáɓánconji nke n'atoki ka mǒko, aphɔtɔ ɓó unge
nke aomonja mǒko, na kema bui aotoka ka Mokonga.
13 Tenani phɔ́ nyɔngɔ nde sasanu: Akeni nke ámɛmɛ Mokonga na
káɓumbi mɔ̌ akɛ? 14 Ka ɓeana na ɓî Mokonga ɗáconji mokonda, ande soni
ka mǒko ɓá n'ephuti. 15 Ephuti ande gǎkɛ ɓoombia ka nke nga, ɓámophi
nke ephuti ɓea ngɔmbɛ ka nyɔngɔ á ɓumba á mɔ̌ akɛ. 16 A gǎkɛ oɓá nkpa
n'aopua ka nyɔngɔ ndɔ, kaɓɛ ɓesu, kaɓɛ kanisa ndea Mokonga, áúɓɛ gea,
ɓéké na asii nɛngbo.

Eea ndea Mɔkɔta

(Ɔna phɔtɔ Mat 26.26-29; Mál 14.22-25; Lók 22.15-20)

17 Ka ɓeana na kisɛki nde nɛɔnɔɔnisa, kɛ́ɔtɔka na nenobebi ka nyɔngɔ í.
Ka nyɔngɔ nde, ɓî ɓooɗondanaga, ɓojeɗe aɓiki phê kɔnyénya ɓonjánja.
18 Ɓámongoɗi phɔ́ gea, ɓî ɓooɗondanaga, ɓokatanigi sɔsɔɓɛ anu. Na
neɓeeki gea ka nyɔngɔ ndɔ, kau ande ɗoni. 19 (Eya, akeni katanaga
áɓɛ sɔsɔɓɛ anu ka gea, ɓaKiísito á ɗoni ɓáɔnɛkanɛ sɔsɔɓɛ anu.) 20 Cɔ,
ɓî ɓooɗondanaga, nna eea ndea Mɔkɔta unge ɓooea. 21 Cɔ, ɓî ɓooeaga,

---

[u] **11.9** Ɔna Nkp 1.26-27; 2.18-23

nkpa na nkpa aokamisaga ea eea ínɛkɛ, na ƃakpa ƃuangbo na ƃá na nja, ƃuangbo makana n'aɔ́bɛɗa. 22 Cɔ, ƃókó n'endu nnde anokeni ka eaga na noa kau? Ɓootondia kanisa ndea Mokonga, na konda á kusa na soni ƃakpa nde ƃáká na kema ee? Nénongoɗɛɛ ƃo? Nénobebɛ? Kétanda onobeba kíndɔ.

23 Cɔ, nnde ande ƃɔphɛi nde ɗétɔi ka Mɔkɔta, na atɔ unge ɗénɔtɔ̌mi. Kĭpha ndɔ, ɗáƃantɔngi Mɔkɔta Yéso, ɗábɛɗî mokati, 24 mbusá áonsega Mokonga, áoƃunaga ú, áogea te: «Nnde ande nyama ani, nnde ƃabisi kaphɔanu. Geani nnde, ka kanisia ani.» 25 Mbusá á eaga, â phɔtɔ ɔbɛɗa kiƃɛ, áɔyɔnga te: «Kiƃɛ nde, ande ɔngana á kɛ̌kɛ á Mokonga nnde aengekisi ka magia ani. Mɔngɔ bui bui nde ƃoonwa, geani ƃó ka kanisia ani[y].» 26 Nga, mɔngɔ bui nde ƃooea mokati nde, na nowa divai á ka kiƃɛ nde, ƃooúbisa kukwa á Mɔkɔta na ka ƃî ajaeka.

27 Ka nyɔngɔ nde, nkpa nde aoea mokati na nowa á divai á ka kiƃɛ ndea Mɔkɔta na kakeni, mmbɔ agi ƃojeɗe ka phɔa nyama na magia á Mɔkɔta. 28 Cɔ, ambe nkpa na nkpa sasakɛ aɛnjiɛ tamƃea akɛ bîbíbí mpɔ, áeɛ mokati nde na noa divai á ka kiƃe ndee. 29 Ka nyɔngɔ nde, aoƃá nkpa n'ai mokati na noa divai á ka kiƃɛ kanga uba kantíti á nyama á Mɔkɔta, ateni nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ yɛ sasa ka ea na noa. 30 Ka nyɔngɔ índɔ unge, ƃakpa ƃásii sɔsɔƃɛ anu ƃáosamba, na ƃuangbo nyama aƃɔ aɔlɔmani, na ƃásii ƃaku. 31 Atúoƃá na ƃɛɛnji phɔ tamƃea asu bîbíbí, ámbe Mokonga kátótɛnɛku ka nyɔngɔ nɛsu. 32 Cɔ, Mɔkɔta a gǎkɛ otena nyɔngɔ nɛsu na ƃɛta asu ka gea, ƃákatenɛmbɛ nyɔngɔ nɛsu akpɛ kimoci na ƃakpa nde ƃánaomuúba Mokonga.

33 Cɔ, ƃaya, mbenɔ nde ƃooɗondanaga ka eaga eea á Mɔkɔta, ƃóndeanagani. 34 Aoƃá nkpa n'ana nja, áeɛgɛ k'endu nɛkɛ, ka ƃangisa gea, mbenɔ nde ƃooɗondanaga, Mokonga katenɛmbɛ nyɔngɔ nɛnu.

Cɔ, nɛƃɔngisiagande nyɔngɔ nɛngbo, nnde ajigi, mbenɔ nde nejuande mɔtɛnu.

Egabɔ ndea Mĕma á Mokonga

12 1 Ɓaya, ƃɛyɔngɛni phɔ nyɔngɔ á egabɔ ndea Mĕma á Mokonga nga, nekondi ƃóengekisɛ ú ánjá. 2 Ɓooúba gea, mbenɔ nde ɗóƃókómúbimbɛ Mokonga, nyɔngɔ á ƃamokonga á mbɛa ƃunde ƃánáɔyɔnga, ɗátúonoƃotea na ƃungisaga anu. 3 Ka ƃondɔ unge, nekondi ƃóúbɛ base gea, mmbé aɔyɔnga na ƃukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga nnaɔtɔka n'ayɔngi gea: «Ámbe ƃansɛmɛigi phɔ Yéso.» Na nna na nkpa nde aɔtɔka n'ayɔngi gea: «Yéso ande Mɔkɔta», Mĕma á Mokonga na kámphangigi.

---

[y] **11.25** Ɔna júa 246-8; Yɛɛ 31.31-34.

4 Cɔ, Měma á Mokonga a tɔ mo. Yɛ gǎkɛ tɔ aámbé aogaba egabɔ
ɗanga-ɗanga. 5 Mɔkɔta atɔ mo. Yɛ gǎkɛ tɔ aámbé ɓáɔmbɛɗaneaga ekuma
ɗanga-ɗanga. 6 Mokonga a tɔ mo. Yɛ gǎkɛ tɔ aámbé ěoɓophi ɓakpa ɓɔbu
ɓukpɛkpɛ á tɔtɔkisa á ekuma ɗanga-ɗanga bui. 7 Cɔ, Ɓukpɛkpɛ á Měma á
Mokonga aɔnɛkani ka nkpa na nkpa, ka ɓonjánja á ɓakpa ɓɔbu. 8 Měma
á Mokonga aomopha nkpa egabo á yɔnga na kɔɓɔngɛ. Měma ndɔ tɔ,
aomopha nkpa egabo á yɔnga nyɔngɔ á ubapha phê. 9 Měma ndɔ tɔ,
aomopha nkpa moci ɓeekea, Měma ndɔ tɔ, aomopha moci ɓukpɛkpɛ
á amisá á esambɔ ɗanga-ɗanga. 10 Aomopha nkpa moci ɓukpɛkpɛ á
tɔtɔkisa á ketangaɔ, moci ɓukpɛkpɛ á ɔtɔa á nyɔngɔ ndea Mokonga, moci,
ɓukpɛkpɛ á úba engekisa Měma Ánjá na měma ájeɗe, moci, ɓukpɛkpɛ
á yɔnga yɔngɛa nde ɓakpa ɓánauúba, moci, ɓukpɛkpɛ á kětia á yɔngɛa
ndɔɔ. 11 Cina á ɓukpɛkpɛ ndɔ bubui atoki ka Měma ndɔ a tɔ mo. Yɛ aámbé
aongaɓea nkpa na nkpa egabo ndɔ ɓíndɔ akondi.

Gbutuka á nyama á nkpa atinganigi

12 Eya, Kiísito a ɓea nyama á nkpa mo, nnde ana gbutuka ásii. Nanga
gbutuka ndɔ áɓika, ajukani tɔ ka ɓá nyama mo[a]. 13 Ɓesu ɓɔbu, ɓaYúda na
bunde ɓána ɓaYúda, ɓakɔɓɛ na ɓunde ɓána ɓakɔɓɛ, ɓásoɓatisi tɔ suɓi á
Měma á Mokonga ndɔ tɔ moci ka gea, ɓéɓɛ ɓesu ɓɔbu ɓea nyama mo.
Ɓesu ɓɔbu ɓenu tɔ iɓo á Měma ndɔ mo. 14 Cɔ, nyama á nkpa nna tɔ na
gbutuka moci, andiu ně ásii.
15 Aoɓá ecinji n'agi: «Ka nyɔnmgɔ nde ké nɛmɔ njaga, cɔ, ké gbutuka a
nyama.» Nndɔ nna gea te, nna gbutuka á nyama. 16 N'aoɓá kecue n'agi:
«Ka nyɔngɔ nde ké iso, cɔ, ké gbutuka á nyama.» Nndɔ nna gea te, nna
gbutuka á nyama. 17 Aoɓá nyama bui n'a tɔ iso, ɓɛɔkaphande ɓo? N'aoɓá
nyama bui n'atɔ kecue, ɓɛɔkande su á kema ɓo? 18 Cɔ, Mokonga ɗábisi
gǎkɛ gbutuka á nyama moci-moci k'ɔma nɛkɛ ɓíndɔ akondi. 19 Atúoɓá
gbutuka a nyama bubui n'atɔ moci, ámbé nyama nna ɓei! 20 Ka ɓondɔ,
gbutuka á nyama a ásii, nyama a gǎkɛ tɔ mo.
21 Iso nnaɔtɔka n'angii njaga: «Ké na siki akɔ.» Na mɔ̌, nna phɔtɔ ɔtɔka
n'angii ecinji: «Kéna siki anu.» 22 Gbutu-gbutu á nyama nde aɔnɛkana
kanga katíti, nndɔ ndiu unge ana kantíti. 23 Gbutuka á nyama nde
ɓeokanisia gea, nna na ɓoombia, aunge ɓeoɗokomisa phɛɛ. Gbutu-gbutu
á nyama nnde ande á soni, aunge ɓeoamba ú ánjá 24 Gbutu-gbutu á
nyama nde nna kɔsɔɔnisa soni, ɓékéɔtɔka na ɓeambi ú. Cɔ, Mokonga
áambé ajuki nyama ka gea gbutu-gbutu á nyama nde nna na ɓoombia
áɓɛ ndiu na ɓoombia phê. 25 Ka ɓondɔ, kákeni gbutu-gbutu á nyama
á katanɛgɛ. Akeni ndiu gbutu-gbutu á nyama bubui áenganɛ. 26 Aoɓá

---

[a] **12.12** Ɔna ɓLm 12.4-5.

gbutuka á nyama moci n'aosamba, gbutuka bui â phɔtɔ osamba. Aoɓá gbutuka á nyama moci n'anobebɔ, gbutuka bui áoɓá na maseye kimoci na yɛ.
27 Cɔ, ɓenu ɓɔbu ɓonde nyama á Kiísito. Nkpa na nkpa sɔsɔɓɛ anu, ande gbutuka á nyama ndɔɔ. 28 Ka ɓondɔ unge, Mokonga aebisi mosá-mosá ɓateki suɓi á kanisa, mbusa áǒbisa ɓaɔtu-nyɔngɔ, mpɔ, ɓaphangigi, mbusa aɓɔ, ɓatɔtɔkisi-ketangaɔ, ɓaamisigi ɓatɔa-esambɔ, mpɔ, ɓatɔa-enga á ɓakpa ɓunɛngbo, ɓaɗigimisi ekuma, mbusa, ɓatɔa yɔnga yɔngɛa nde ɓakpa ɓunɛngbo ɓánáoúba. 29 Cɔ, ɓakpa ɓɔbu ɓáká ɓateki, ɓaɔtu-nyɔngɔ, ɓaphangigi, ɓatɔtɔkisi-ketangaɔ, 30 ɓaamisigi ɓatɔa esambɔ, ɓayɔngi yɔngɛa nde ɓakpa ɓánaoúba, ɓɔ ɓáunge ɓáokětia yɔngɛa ndɔ.
31 Cɔ, mɔphɛ anu áɓɛ phɔ́ k'egaɓɔ nde aánjá phê.
Kěkɛnde gǎkɛ, nekophangiande aphe nde aánjá kɔnyénya bui.

Ekondi anyényi kema bubui

13 1 Nanga néyɔnga na yɔngɛa ɗanga-ɗanga ndea ɓakpa, na nnde á ɓamalaika, neké gǎkɛ n'ekondi, ɛsɔ ani aɓea ayomɛ n'ɔkɔtɔ.
2 Nanga néɓa n'egabɔ á ɔtɔa-nyɔngɔ á Mokonga, nanga néúba nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa bui, nanga néɓa na ubapha bui, nanga néɓa na ɓeekea nnde aɔtɔka na toisi mamba, neké gǎkɛ n'ekondi, ne tɔ nkpa jǎi.
3 Nanga négaba nkumba nɛmɔ bui ka ɓatɔa-buyɛnɛ, nanga nétambisaga nyama ani ka nsa, na neǒbeba, neké gǎkɛ n'ekondi, kɛtɔɛku ka kema kaphɔani.
4 Ntɔ-ékondi ana měma á phiphia kema bui, ande nkpa nde áoenga ɓakpa, nna na nsengo, nna ǒɗokomisa, nnaǒbeba. 5 Ntɔa-ekondi nnaogea kema á soni, nnaokaɓa ɓokambia nɛkɛ sasa akɛ, nnaɔɓɛa, nnaobisa ɓojeɗe nde ɓángi ne ka měma, 6 nna na maseye ka nyɔngɔ á kanga koɗoni, a ndiu na maseye ka nyɔngɔ á ɗoni. 7 Ntɔ-ékondi aogbukumia nyɔngɔ ájeɗe bui, ana ɓeekea ka kema bui, aoseɓea kema bui, aokinia kema bui.
8 Ekondi nnaosía. Ɔtɔa á nyɔngɔ á Mokonga, beba á Mokonga ka yɔngɛa nde nnauúbukana, asiande gǎkɛ. Ubapha asíande. 9 Cɔ, ɓékéuuba nyɔngɔ bui, béké gǎkɛ ɔɔtɔa nyɔngɔ á Mokonga bui. 10 Mbenɔ nde kema bubui á kanga kisɛki aɓaeka, kema á kisɛki-kisɛki káɓɛeka ye gakɛ.
11 Ɓî ɗétú miki, ɗéɔyɔnga ɓea miki, ɗéokanisia ɓea miki, ɗéɔbɛɗa nyɔngɔ ɓea miki. Cɔ, ɓî nɛmɔti ye, neɗeketi nyɔngɔ á koniki bui. 12 Ka kěkɛnde, ɓɛɔmɔ̌na Mokonga ɓea suɓi á kiyɔɔ, kanga engekisa akɛ. Mbusa, ɓɛmɔ̌naeka iso ka iso. Kěkɛnde, neomǔba Mokonga abɔa. Mbusa, nemǔbaeka phê ɓíndɔ yɛ aomuúba.
13 Kěkɛnde, kema isaɔ nde aunge aikande: ɓeekea, nseɓeɔ na ekondi. Nnde anyényi gǎkɛ bui ande ekondi.

Egabɔ á Mĕma á Mokonga ka ƃakpa ƃɔbu

14 [1] Kaƃagani phɔ ekondi. Bisani mɔphɛ anu k'egaƃɔ ɗanga-ɗanga
á Mĕma á Mokonga, kɔnyɛ́nya bui. Bisani mɔphɛ anu k'egabɔ á
ɔtɔa á nyɔngɔ nde atoki ka Mokonga. [2] Mmbe aɔyɔnga yɔngɛa nde ƃakpa
ƃánáoúba, nna ɔyɔnga na ƃakpa, andiu ɔyɔnga na Mokonga. Nga, nna na
nkpa nde aoɗigimisa nyɔngɔ nde aɔyɔnga. Aɔyɔnga kema á ƃɔsɔmɛa ka
ƃukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga. [3] Nkpa nde a găkɛ ɔɔtɔa nyɔngɔ nde atoki
ka Mokonga, aɔmɔtisaga ƃeekea ndea á ƃakpa, gbagisaga á mĕma, na
phɔngisa á mĕma aƃɔ. [4] Nkpa nde aɔyɔnga ka yɔngɛa nde nnaoúbukana,
aɔmɔtisaga ƃeekea nɛkɛ sasakɛ. Mmbé găkɛ aɔɔtɔa nyɔngɔ nde atoki ka
Mokonga, aɔ́mɔtisaga ƃeekea á ƃatɔa-kanisa ƃɔbu.

[5] Nekondi gea, ƃenu ƃɔbu ƃɔyɔngɛ ka yɔngɛa nde nnaoúbukana.
Nekondi găkɛ phê gea, ƃɔ́ɔtɔɛ nyɔngɔ nde atoki ka Mokonga. Ka nyɔngɔ
nde, nkpa nde aɔɔtɔa nyɔngɔ nde atoki ka Mokanga, mmbɔ ana kantíti
phê kɔnyɛ́nya nkpa nde aɔyɔnga yɔngɛa nde nnaoúbukana. Nkpa ndɔ a
tɔ na kantíti ámbé nkpa nde aoketia yɔngɛa ndɔ aƃei, ka mɔtisaga á
ƃeekea á ƃatɔa kanisa ƃɔbu. [6] Cɔ ƃaya, mbenɔ nde nejuande mɔtɛnu, nĕ
tɔ ɔyɔngaga na ƃenu ka yɔngɛa nde nnaoúbukana, neƃande na kantíti
ka ƃenu ka kema sina? Neƃande tɔ na kantíti ámbé nɛɔnɔtɔmia kema á
ƃɔsɔmɛa ndea Mokonga, nyɔngɔ á úbapha, ɔtɔa á nyɔngɔ nde atoki ka
Mokonga na ƃɔphɛi.

[7] Ɔnani phɔ́ kema ƃea ƃaphii na mbengu, kaƃɛ ɛsɔ í na nnaojuana ánjá,
cɔ, ƃaengekisande ɛsɔ á embɔ kau bó? Gea, kaƃɛ n'ande ƃaphii, kaƃɛ
n'ande mbengu. [8] Aoƃá nkpa n'asu mbengu émani, ɛsɔ kau na káúbukani
base, animbe ĕƃɔngisagande k'emani? [9] Ɓenu găkɛ, ƃoengekisande
nyɔngɔ nde ƃɔɔyɔnga ka yɔngɛa nde nnaoúbukana bó, aoƃá na nna ƃase?
Ɓɔ tɔ ɔyɔnga kanga á kantíti. [10] Yɔngɛa ɗanga-ɗanga aƃiki ka mokonda,
nna găkɛ na kau nde nna na kantíti. [11] A găkɛ oƃá na kéoúba kantíti á
yɔngɛa, nkpa nde aɔyɔnga yɔngɛa ndɔ, aƃande k'eme mɔkɛni, nê phɔtɔ
oƃá mɔkɛni ka yɛ. [12] Aphɔtɔ ƃo ka ƃenu, ƃî ƃokondi phê nyɔngɔ á egabɔ
ɗanga-ɗanga á Mĕma á Mokonga, kaƃani phɔ phê egabɔ ndɔ aɔ́mɔtisa
ƃeekea á ƃatɔa ka kanisa.

[13] Ka nyɔngɔ índɔ unge, nkpa nde aɔyɔnga yɔngɛa nde nnaoúbikana,
ámɛmɛ Mokonga gea, yɛ nkpa ndɔ áƃɛ phɔtɔ na egaƃɔ á kĕtia á
yɔngɛa ndɔ ayɔngi. [14] Nga, aoƃá na nɛɔmɛma Mokonga na yɔngɛa
nde nnaoúbukana, mĕma ani tɔ unge aɔmɛma, úbapha ani nna găkɛ
ɔbɛɗanaga. [15] Cɔ, négeɛ ƃó? Nɛmɛmande Mokonga ka mĕma ani,
phɔtɔ na ka úbapha ani. Neembande ka mĕma ani, nê phɔtɔ oemba ka
úbapha ani. [16] Aoƃá n'ɔ tɔ ɔmɛma Mokonga ka mĕma akɔ ka sega akɛ,
ƃadakɔ íƃunde ƃákáoengekisa nnde ɔɔyɔnga, ƃákáƃeekeɛku «áƃɛƃɔ»

ka ɛmɛmi nɛkɔ á ɓosegi nga, ɓákáoengekisa yɔngɛa nɛkɔ. 17 Eya, nanga
ɛmɛmi nɛkɔ á ɓosegi áɓa ánjá, kátɔkɛku gǎkɛ n'ɛ̌mɔtisigi ɓunɛngbo ka
ɓeekea.
18 Nensegi Mokonga nga, nɛɔyɔnga yɔngɛa ɗanga-ɗanga nde
nnaoúbukana, kɔnɔnyɛ́nya ɓenu ɓɔbu. 19 Cɔ, suɓi á kanisa mosá á
ɓaɓeeki, nekondi nɛ́yɔngɛ nyɔngɔ ɓɔku, nnde ɓakpa ɓáoúba, ka gea,
negoisɛgɛ ɓakpa ɓunɛngbo, na nɛ́kɛ yɔngi yɔngɔ ɛɛphu nkama ka yɔngɛa
nde nnaoúbukana.
20 Ɓaya, kanisia anu káɓɛ́mɔnɔ ɓínde á ɓaniki. Ɓáni ɓaniki ka ɓojeɗe,
ɓóɓɛ gǎkɛ ɓagbɛga ka kanisia anu. 21 Ɓaɗundu suɓia Ɓuku á Mokonga
ɓe:«
Mɔkɔta agi, nɛ̌ngoɗeande ɓatɔa k'ekuna nde yɔnga na yɔngɛa á ɓatɔa
k'ekuna nengbo gea,
nɛyɔngande n'aɓɔ k'ɛsɔ á ɓatɔa k'ekuna nɛngbo. Nanga ɓákákondeku
ɔka ani[b] .»
22 Nga, egaɓɔ á yɔnga ka yɔngɛa nde nnaoúbukana, ande mphangiɔ
ka ɓunde ɓákámɓeeki Mokonga, nna gǎkɛ ka ɓaɓeeki. Egaɓɔ á ɔtɔa á
nyɔngɔ nde atoki ka Mokonga, ande mphangiɔ ka ɓaɓeeki, nna ka ɓundɔ
ɓákáɓeeki.
23 Aoɓá ɓatɔa ka kanisa ɓɔbu na ɓádondanigi, ɓâ tɔ ɔyɔnga ka yɔngɛa
nde nnaoúbukana, cɔ, ɓakpa jǎi-jǎi na ɓunde ɓáká ɓaɓeeki na ɓáɓei,
ɓákágeɛku te, ɓoyaí? 24 Cɔ, kaɓɛ gǎkɛ ɓakpa ɓɔbu na ɓáɔɔtɔa nyɔngɔ
nde atoki ka Mokonga, nkpa jaǐ-jǎi na mmbe nna mɓeeki n'angi,
aengekisande ɓojeɗe nɛkɛ ka nyɔngɔ ndɔ aɔɔka. Ɓátenande nyɔngɔ nɛkɛ
ka ɓeana na nnde aɔɔka. 25 Nga, kema nde aɛsɔmɛni ka mɛ̌ma akɛ,
aúbukanande base. Kaɓondɔ, agbukande muanku akɛ mosá á Mokonga,
keongi akɛ aogbondoa oɗo ka beba á Mokonga, áɔyɔnga gea: «Eya,
Mokonga aka ɔlɔ anu.»

Moangɔ á suɓi á kanisa

26 Cɔ ɓaya, négeɛ ɓó? Mbenɔ nde ɓooɗondanaga, nkpa moci aɔtɔka
n'aembi, moci áɔphɛa, moci áɔɔtɔa kema á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga, moci
aɔyɔnga ka yɔngɛa nde nnaoúbukana, moci n'aoketia nyɔngɔ ndɔ. Nndɔ
bui ágeanɛ ka mɔtisaga á ɓeekea ndea ɓatɔa ka kanisa. 27 Aoɓá ɓakpa na
ɓáɔyɔnga ka yɔngɛa nde nnaoúbukana, akeni ɓáɓɛ ɓakpa ɓaɓɛ, kanyɛ́nyɛ
mɔnɔ ɓakpa ɓasaɔ. Ɓáyɔngɛ gǎkɛ moci-moci, na nkpa moci áɓɛoketia
nyɔngɔ ndɔ ɓáɔyɔnga. 28 Aoɓá nketi-nyɔngɔ na nna ɓei, ɓakpa ndɔ ɓɔbu
ɓádakanɛ suɓi á kanisa. Nkpa ndɔ áyɔngɛ tɔ ka mɛ̌ma akɛ sasakɛ ka yɛ
sasakɛ na ka Mokonga.

---

[b] **14.21** Isa 2811-12.

29 Aoɓá ɓaɔtu-nyɔngɔ, akeni ɓáɓɛ ɓakpa ɓaɓɛ, kaɓɛ ɓakpa ɓasaɔ, ɓakpa
ɓunɛngbo ɓaiyanɛgɛ ámbé ɓáɔyɔnga ánjá, kaɓɛ na ɓáɔyɔnga ájeɗe. 30 A
gǎkɛ oɓá nkpa moci n'aɔni kema á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga, ambe nkpa
ndɔ aɔyɔnga ádakanɛ. 31 Ɔtɔani nyɔngɔ nkpa moci-moci gea te, ɓakpa
ɓɔbu ɓágoɛgɛ na ɓágbagɛgɛ ka mĕma. 32 Akeni mɔtu-nyɔngɔ aúbɛ éamba
kégabɔ ndɔ Mĕma á Mokonga amophi 33 nga, Mokonga nna ntɔ-éongo,
andiu ntɔa-ɓɔjɛjɛ. A tɔ ɓó ka kanisa bubui ndea ɓaɓeeki ndea Mokonga.
34 Akeni ɓake ɓádakanɛ suɓi á kanisa. Ɓánaɔtɔka na ɓáesosi gea,
ɓáyɔngɛ. Ɓáikɛ kusi á kɔkɔta ɓíndɔ ɛɔphi ndea Mokonga ayɔngi. 35 Ɓá ye
oɓá na músiɔ, ɓéusiɛ ɓamunyaɓɔ k'endu. Nga, ande soni ka nke yɔnga
suɓi á kanisa.
36 Cɔ, nyɔngɔ á Mokonga ɗátoki mɔtɛnu, kaɓɛ ɓenu sasanu tɔ ɓaunge
ɗɔɓɔtɔi? 37 Aoɓá nkpa n'aokanisia te, ande mɔtu-nyɔngɔ, n'ana egabɔ
ndea Mĕma á Mokonga, ambe áúbɛ base gea te, kema nde nenoɗundui
ande ɛɔphi ndea Mɔkɔta. 38 Aoɓá gǎkɛ na káoúba, nɗeketani.
39 Cɔ ɓaya, bisani phɔ mɔphɛ anu phê k'egabɔ á ɔtɔa á nyɔngɔ nde
atoki ka Mokonga. Ɓókoimisiɛmbɛ gǎkɛ egabɔ á yɔnga ka yɔngɛa nde
nnaoúbukana. 40 Ambe kema bui ágeanɛ ndiu ka moangɔ ánjá na ɓíndɔ
akeni.

Yéso ajujuki ka kukwa

15 1 Ɓaya, nekondi goto nénokanisiɛ Mbino Ánjá nde ɗénɔtɔ̌migi.
Ɗóɓoɓeeki ú, na ka kĕkɛ nde, ɓɔphɔ́tɔ oamba ú. 2 Mbino Ánjá ndɔ,
ande phɔtɔ aphe á ɓoamia anu ka mĕma, aoɓá na ɓodungi ánjá ka mĕma
ɓindɔ ɗénɔtɔ̌mi. Kaɓɛ na nna ɓó, ámbé ɓeekea nɛnu a tɔ jǎi.
3 Ɗénɔphɛi phɔ́ ɓɔphɛi nde eme sasani ɗáɓamɔphɛi. Ɓɔphɛi kau aɓe:
Kiísito ɗáku ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛsu ɓíndɔ ɗáɓaɔtu suɓi á ɓuku á
Mokonga. 4 Ɗáɓamŭmbi, esa á ko isaɔ, áojujuka ka kukwa ɓíndɔ ɗáɓaɔtu
suɓi á ɓuku á Mokonga. 5 Aɔnsɛnɛkɛa Pétɛɛ, mpɔ áɔ̌sɛnɛkɛa ɓateki nkama
na ɓaɓe (12). 6 Mbusa índɔ, áɔ̌ɔ̌sɛnɛkɛa mɔngɔ ímoci ɓadasu ɓaɓeeki
kɔnyénya ɓagoigi mia ɓɔku (500). Ɓakpa ndɔ, ɓásii sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓá phɔ́tɔ
ɓei na ɓunɛngbo gǎkɛ ɓáku. 7 Mbusa, áɔnsɛnɛkɛa Yakɔ́ɓɔ, mpɔ ka ɓateki
ɓɔbu.
8 Mbusa aɓɔ ɓɔbu, áɔmɔsɛnɛkɛa phɔtɔ eme ímbɔ ne ɓea miki n'akɔɗɔki
9 nga, nende miki sɔsɔɓɛ á ɓateki ɓɔbu. Kékeni tanda, ɓámɔɔphanɛ nteki
ka nyɔngɔ nde ɗétambisigi kanisa ndea Mokonga. 10 Ka nyɔngɔ á ɓonjánja
á ekondi ndea Mokonga, ne ye gǎkɛ ɓíndɔ nekau. Ɓonjánja á ekondi
nɛkɛ ndɔ, ɗákátú jǎi, ɗénɛbɛɗanigi phê kɔ̌nyénya ɓateki ɓunɛngbo ɓɔbu.
Kébɛɗanigi gǎkɛ na ɓukpɛkpɛ ani, a ndiu ka ɓukpɛkpɛ á Mokonga, nnde
a suɓi ani. 11 Cɔ, kaɓɛ eme, kaɓɛ ɓateki ɓuangbo, nyɔngɔ nde ɓɛɔtɔmiaga
aungɔ. Na nndɔ unge ɗóɓóɓeeki.

Jujuka ka kukwa á ƃasí

12 Cɔ, kaƃɛ na ƃɛɔtɔmiaga gea, Kiísito ajujuki ka kukuwa, nyɔngɔ sina
nde ƃakpa ƃunɛngbo sɔsɔƃɛ anu ƃáɔyɔnga gea te, ƃasí ƃákájujukaeka
ka kukuwa? 13 Kaƃɛ ƃasí na ƃákájujukaeka ka kukuwa, ámbé Kiísito
ɗákájujuki ǎkɛ ka kukuwa. 14 Kaƃɛ Kiísito na ɗákájujuki ka kukuwa,
ƃɔphɛi nɛsu nna na kantíti na ƃeekea nɛnu aphɔtɔ kanga kantíti.
15 Aoƃá ƃasí na ƃákáojujuka ɗoni ka kukuwa, ande gea te, Mokonga
ɗákánjujukisi Kiísito ka kukuwa. Aoƃá ƃó, ámbé ƃende ƃaɗigimisi á
mbɛa ndea Mokonga nga, ɗéƃeɗigimisi gea te, Mokonga ɗánjujukisi
Kiísito ka kukuwa. 16 Nga, aoƃá ƃasí na ƃákáojujuka ka kukuwa, Kiísito
ɗákájujuki ǎkɛ ka kukuwa. 17 Kaƃɛ Kiísito na ɗákájujuki ka kukuwa,
ƃeekea nɛnu nna na kantíti, goto ƃɔ phɔ́tɔ suƃi á ƃojeɗe nɛnu. 18 Ande
goto gea, ƃakpa nde ƃáku na ƃamƃeeki Kiísito, ƃáƃungigi. 19 Kaƃɛ na
ƃenseƃei tɔ Kiísito ka nyɔngɔ á enda á kɛ̌kɛ nde, ande gea, ƃende ƃatɔa
ngomi phɛ̂ kɔ̌nyɛ́nya ƃakpa ƃɔbu.
20 Ande ǎkɛ ɗoni gea, Kiísito ajujuki ka kukwa. Yɛ, ande ange á
ƃajujuki ka kukuwa. 21 Nga, ka nyɔngɔ á nkpa moci aunge kukwa
ɗábiki, a phɔtɔ ƃó unge, jujuka ka kukwa ɗábiki ka nkpa moci. 22 A
tɔ ƃíndɔ ƃakpa ƃɔbu ƃáokuwa ka nyɔngɔ nde, ƃájukani na Adámu, a
phɔtɔ ƃó unge ƃakpa ƃɔbu ƃunde ƃájukani na Kiísito ƃáƃande na enda
á kɛ̌kɛ. 23 Cɔ, ƃejujukande ǎkɛ nkpa na nkpa ka mbenɔ nɛkɛ. Kiísito
aámbé ɗájujuki ka kukuwa, ande ange, mpɔ, ƃakpa nɛkɛ k'esa nde yɛ
abikaeka. 24 Mbusa índɔ, áoƃa sungiaga, Kiísito atukatukande koƃoamɛ,
kɔkɔta na ƃukpɛkpɛ bui. Mpɔ, áonsikisia Abɛ Mokonga koƃoamɛ.
25 Nga, akeni Kiísito áeɛ nji bubui na ka ƃî Mokonga aebisande ƃaƃiƃia
nɛkɛ ƃɔbu kusi écinji akɛ[c]. 26 Mƃiƃia á ka sungiaga, ka tukatuka akɛ,
ande kukuwa. 27 Nga, Ɓuku á Mokonga agi ƃe: «Mokonga ɗábisi kema
bubui kusi á ecinji akɛ[d].» Ande gea, suƃi á nyɔngɔ nde: «kema bubui»
Mokonga nna kusi á Anakɛ. Mokonga abisi ndiu kema bubui ka njaga
á Kiísito. 28 Mbusa, ƃî Mokonga abisande kema bui kusi á kɔkɔta
ndea Kiísito, Kiísito sasakɛ ɛ̌bisande kusi á Abakɛ, mmbe ɗábisi kema
bubui kusi á Kiísito. Mpɔ, Mokonga aƃande ye tɔ moamɛ gŭ á kema
bubui.
29 Cɔ, aoƃá ƃasí na ƃákájujukɛku ka kukuwa, ka nyɔngɔ eke nde,
ƃáǒƃatisa ƃakpa ƃuangbo ka nyɔngɔ á ƃakpa nɛƃɔ ƃunde ƃasí? Aoƃá ƃasí
na ƃákáojujuka ka kukwa, ka nyɔngɔ éke nde ƃakpa ƃunɛngbo ƃáǒƃatisa
k'ɔma á ƃadaƃɔ íƃundɔ ƃásí?

---

[c] **15.25** Ɔna Jab 110.1.

[d] **15.27** Ɔna Jab 8.7.

30 Cɔ ɓesu, ka nyɔngɔ sina nde ɓeómakea ka kukuwa mbenɔ bui?
31 Ɓaya, esa bui neóloka ka kukuwa. Nndɔ ande ɗoni, phɔtɔ ɓíndɔ
neŏbeba ka nyɔngɔ anu ka jukana anu na Kiísito Yéso Mɔkɔta nɛsu. 32 Cɔ,
a tɔ oɓá na ɗémani na ɓanyama á kae-kae ka Ɛphɛsɔ ka nyɔngɔ á kokpa,
ekende nɛtɔi kau? Kaɓɛ ɓasí na ɓákáojujuka ka kukuwa, a tɔ ɓíndɔ
ɓáyɔngi ka mɛní gea: «Ɓéɛgɛni na ɓénoɛni nga, mama, ɓekuande[e].»
33 Bókŏdemisɛmbɛ: «Sɔnaga ékombo ájeɗe aomúja nkpa[ɛ].» 34 Cɔ, sikiani
kanisia ánjá, ɓóɗeketɛ ɓojeɗe. Ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ anu ɓánaomúba
Mokonga. Nɛyɔngi ɓo ka kusa anu na soni.

Nyama á jujuka ka kukwa

35 Cɔ, nkpa agăkɛ ɔtɔka n'aúsi gea: «Ɓakpa nde ɓaku, ɓájujukande ka
kukuwa ɓo? Nyama aɓɔ aɓande ɓo?» 36 Mbobo nde ca! Ɓî ookona mbo,
nnaɔtɔka n'atɛi na kákumbɛ phɔ́. 37 Kema nde ookona, a tɔ mbo, kaɓɛ
mbo á nganɔ, kaɓɛ mbo nɛngbo sina, nna găkɛ me í, nnde aɔtɛa aunge
ookona. 38 Cɔ, Mokonga aobisa nyama ka mbo ndɔ ɓíndɔ akondi, ka tɛisa
á me. Mbo bubui, a tɔ na me nɛkɛ sasakɛ.
39 Nyama á ɓakpa ɓɔbu nna kimoci. Nyama á ɓakpa atingani na nnde á
ɓanyama, nnde á ɓambŭ atingani na nnde á ɓasu. 40 A phɔtɔ na nyama á
na koba na nyama á ka mokonda. Ɓoombia á nyama á na koba atingani
na ɓoombia á nyama índe á ka mokonda. 41 Bɛnya á mani atingani
na bɛnya á Songe, â phɔtɔ otingana na nnde á ɓasɛɛngɔa. Sɔsɔɓɛ a
ɓasɛɛngɔa, bɛnya aɓɔ atinganigi phɔtɔ.
42 Aɓáeka tɔ ɓondɔ ɓî ɓasí ɓájujukaeka ka kukwa. Nkpa nde aokua,
ɓáomúmba, monda akɛ áophoa. A ye găkɛ ojujuka ka kukwa, káphoɛku
ye. 43 Mɓenɔ nde ɓáoúmba mŏnda, kaɓɛ na ɓoombia na ɓukpɛkpɛ. A ye
oújujuka ka kukwa, áoɓá na ɓoombia na ɓukpɛkpɛ. 44 Ɓáomúmba n'ana
nyama á ka mokonda, áojujuka na nyama nde ana enda. Ɓî ɓena nyama á
ka mokonda, ɓeɓaeka phɔtɔ na nyama nde ana enda. 45 Cɔ, ɓáɗundu suɓi
á ɓuku á Mokonga ɓe: «Nkpa á mosá-mosá, ina akɛ Adámu. Mokonga
ɗámophi enda[g].» Kiísito ande găkɛ Adámu nde ɓa mbusa. Mĕma akɛ
unge aobikisa enda. 46 Nna nyama nde ana enda aunge aokpanga. Nyama
á ka mokonda ndiu unge aokpanga, mpɔ nndɔ ana enda áobika mbusa.
47 Mokonga ɗánconji nkpa ɓa k'ama mosá-mosá na oɗo. Nkpa ɓa ko
ɓaɓɛ, Kiísito ɗátoki găkɛ na koba. 48 Ɓatɔa ka mokonda ɓákengeani na
mmbɔ Mokonga ɗánconji na oɗo. Ɓatɔa na koba, ɓákengeani găkɛ na
mmbɔ ɗátoki na koba. 49 Ɓî ɓekengeani phɔ́ na nkpa nde ɗáɓanconji na
oɗo, ɓekengeanande phɔtɔ na mmbɔ á na koba.

---

[e] **15.32** Ɔna Isá 22.3.

[ɛ] **15.33** Wani, nteki Pólɔ anyɔngi nyɔngɔ nde Mugiíki Mɛnadrɛ ɗayɔngi.

[g] **15.45** Nkpangeɔ 2.7

50 Ɓaya, negie: Nnde ɓáconji na nyama na magia nnaɔtɔka n'angi ka
koɓoamɛ ndea Mokonga, na kema nde aoújukana, nnaɔtɔka n'aiki kanga
ujukana.
51 Ɔkani phɔ́, nénoúbisɛ nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa: Ɓékésiɛku ɓesu ɓɔbu,
ɓěketiande ndiu ɓesu ɓɔbu, 52 ka mbenɔ moci ɓea nkpa n'aogbeɗua, ɓî
ɓásuande mbengu á sungiaga. Nga, ɓɛɔkande ɛsɔ á mbengu, ɓasí ɓɔbu
ɓájujukande ka kukwa, ɓáoɓa na nyama, nnde kákuɛku. Ɓesu ɓɔbu
ɓěgaiande. 53 Nga, nyama nde aphoande, akeni áɓɛ nnde nnaɔphɔa.
Nyama nde aokua, aɓande na enda á mɛyɔ.
54 Mbenɔ nde ɓakpa nde ɓá na nyama nde aophoa, ɓî ɓá ye na nyama
á kɛ̌kɛ, na ɓunde ɓáokua ɓá ye na enda á mɛyɔ, wandɔ, nyɔngɔ á ɓuku
á Mokonga atɔtɔkɛanande ɓíndɔ ayɔngi: «Kukua así, Mokonga atɔki.
55 Kukua, ɓukpɛkpɛ akɔ á kinda awa? Kukua, ɓukpɛkpɛ akɔ á moa awa?»
56 Nga, ɓukpɛkpɛ á moa aotoka ka ɓojeɗe, na ɓojeɗe ana ɓukpɛkpɛ ka
ɓeana n'ɛ́ɔphi ndea Mósa. 57 Cɔ, ɓosegi ka Mokonga nga, asophi ɓukpɛkpɛ
á tɔka á kukwa k'ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito.
58 Ka ɓondɔ, ɓadani ékondi, mamani na ɓukpɛkpɛ, ɓɔ̌simbiɛ. Tutuisani
ekuma ndea Mɔkɔta esa bui. Úbani phɔtɔ gea, ekuma nɛnu ka Mɔkɔta
nna jǎi.

Kɔngɔɛa á ɓakiísito á ka Yɛusaléma nkumba

16 1 Cɔ, ka moangɔ á kɔngɔa kema ka ɓaɓeeki á ka Yɛusaléma, geani
phɔtɔ ɓó ɓíndɔ ɗéněngoɗi ɓaGaatía. 2 Esa á yenga bubui, nkpa na
nkpa ábisɛ ka mpɛphɛ, phaeka á ɓangɔa nde aně mɔtɛkɛ, ka ɓeana n'ɛtɔi
nɛkɛ ka gea, ɓókókaɓɛgɛ mɔnɔ ye ɓangɔa mbenɔ nde nekiɗiande. 3 Mbenɔ
nde neokiɗia, nětekande ɓakpa nde ɓɔ̌sɔmbu na ɓaoɓa á gendeanu na
keɓu nɛnu na Yɛusaléma. 4 Aoɓá n'akeni k'eme gǎ, ámbé negande phɔtɔ
na ɓɔ kimoci.

Moangɔ á tamba ndea Pɔ́lɔ

5 Nejuande mɔtɛnu ka nyɛnyɛa nci á Makɛdɔnía nga, netingande ú[h].
6 Neoúba ete neikande na ɓenu mɔtɛnu ka ɓ'esa ábɔa ka ɓɛjɔ. Mpɔ,
ɓóomoenga ka tutuisa tamba nɛmɔ. 7 Kékondi gǎkɛ nyɛ́nya anu mpongo.
Kaɓondo unge nenyɛnyisande ɓ'esa kimoci na ɓenu aoɓá Mɔkɔta
n'akondi.
8 Ka ɓondo, neikande wani ka Ɛphésɔ na kaɓî esa á Pantɛkɔ́tɛ ajuande.
9 Nga, Mokonga amokoɗei aphe ka bɛɗanaga ekuma ángbó nanga ɓaɓiɓia
ɓáɓika[i].

---

[h] **16.5** Ɔna Eku 19.21.

[i] **16.9** Ɔna Eku 19.8-10.

10 Aoɓá Timɔtɛ́ɔ n'akidɪ̂[j] , nseseani ánjá phɛ̂ nga, a phɔtɔ ɔmbɛɗaneaga
Mɔkɔta ɓ'eme. 11 Ka ɓenu moci kambɛnjiɛgɛ mɔnɔ. Ɓónengambɛ ánjá ka
tutuisa tamba nɛkɛ na ɓɔjɛjɛ, ka gea, ámoɗondɛ nga, neomɓondeaga
kimoci na ɓadani.
12 Ka nyɔngɔ á dasu Apɔ́lɔ, ɗénɗengemisigi gea, ágɛ mɔtɛnu kimoci na
ɓadasu ɓuangbo. Nna gǎkɛ na siki á ga kɛ̌kɛ ndee[k] . Agande ka mbenɔ
nde akondande.

Mɔkɔ na ɓɔphɛi á ka sungiaga

13 Phɛani tɔ̌, ósimbiani ka ɓeekea nɛnu. Ɓáni n'etende na ɓukpɛkpɛ!
14 Geani kema bubui suɓi á ekondi.
15 Ɓooúba gea Sɛtɛpháno n'ekombo nɛkɛ[l] ɓánde ɓakpa nde ɗáɓamɓeeki
Kiísito k'ama mosá-mosá ka kenombe ndea Akáya. Ɓɔ ɓaunge
ɓáǒbɛɗaneaga ɓaɓeeki. Ɓaya nenoɗengemisigi gea, 16 ɔ́ɓɔkani ɓakpa ɓea
ɓundɔ. Óɓeani phɔtɔ ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáosuia bɛɗaneaga á Mɔkɔta ɓea
ɓɔ.
17 Nena maseye ka kidɪ̂a á Sɛtɛphána, Phɔɔtunátɔ na Akaíkɔ. Nga,
ɓánɔpɛni ye tɔ. 18 Nga, ɓáphɔngisi mĕma ani sumɓî ɗáɓaphɔngisi mĕma
anu. Óbeɓani ɓakpa ɓea ɓundɔ.
19 Ɓatɔa ka kanisa á k'ekanga á Asía ɓánosesi. Akúa na Pisíla[m] na
ɓaɓeeki ɓuangbo ɓunde ɓáoɗondanaga mɔtɛɓɔ, ɓánosesi k'ina á Mɔkɔta.
20 Ɓadani ɓɔbu ɓunde ɓá wani, ɓánosambei.
Seseanagani suɓi á ekondi á Kiísito, ɓókotoanɛgɛ ka komunamema.
21 Eme Pɔ́lɔ aámbé neɗundu nsɛsɔ ndee na njaga ani sasani. 22 Aoɓá
nkpa na kánkondi Mɔkɔta, ambe ɓánsɛmɛɛgɛ! "Mɔkɔta nɛsu bika"[n] !
23 Ɓonjánja ékondi ndea Mɔkɔta Yéso áɓɛ na ɓenu!
24 Nenokondi ɓenu ɓɔɓu k'ina á Kiísito Yéso.

---

[j] **16.10** Ɔna 4.17.
[k] **16.12** Ɔna Eku 18.24.
[l] **16.15** Ɔna 1.16.
[m] **16.19** Ɔna Eku 18.2.
[n] **16.22** Ka kiAlamea ande: "Malanata".Ɔna Mph 22.20.

Ɓaoɓa á ko iɓɛ ndea Pɔ́lɔ ka

ɓaKɔlítɔ

Mɔ̌ á Nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáɗundu ɓaoɓa ndee. Mbusa á ɓaoɓa á ka mosá-mosá ndea Pɔ́lɔ ka ɓaKɔlítɔ, Pɔ́lɔ ɗákondi engekisa gea, yɛ ande Nteki ndea Kiísito ɗoni. Nga, ka matu ndɔ, ɓaphangigi á mbɛa ɗáɓáŏngoɗea ɓaKɔlítɔ gea, Pɔ́lɔ nna nteki á ɗoni. Pɔ́lɔ ɗátú phɔtɔ okaɓa ɓangɔa ka nyɔngɔ á enga a ɓaKiísito ɓaYúda, ɓunde ɗáɓáokuwa na nja ka Yɛusalɛ́ma. Ɓ́aKɔlítɔ ɗáɓátú ndiu ɓaGiíki.

Gabekana á ɓaoɓa

Nsesɔ na sikisa á ɓosegi ka Mokonga (1.1-11)
Ekuma ndea nteki mɔtɛa ɓaɓeeki (1.12-2.17)
Nkonda dakɔ ɓindɔ Kiísito ɗásokondi (3.1-7.16)
Enga á ɓauki (8.1-9.15)
Pɔ́lɔ aengekisi gea ande nteki ɗoni (10.1-13.10)
Mɔkɔ á ka sungiaga (13.11-13)

Nsesɔ

1 [1] Ka ɓatɔa-kanisa ndea Mokonga, ɓunde ɓá ka Kɔlítɔ, na ka ɓaɓeeki ɓɔɓu á ka Akáya, sambani![o]

Eme Nteki Pɔ́lɔ aámbé neɗundu ɓaoɓa ndee. Nende nteki nde ɓa á Kiísito Yéso ka nyɔngɔ á mɔphɛ á Mokonga.

Munamasu Timɔtɛ́ɔ anosesi phɔtɔ.

[2] Cɔ, Mokonga abasu na Mɔkɔta Yéso Kiísito, ánophɛ ɓonjánja ékondi na ɓɔjɛjɛ nɛkɛ.

Tambaga ande cina á ɓukpɛkpɛ nɛsu

[3] Obebɔ ka Mokonga, aba-Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito, mɛna-ɓonjánja bui na mphongisi-mĕma asu[ɔ]. [4] Nga, aɔsɔ́phongisa mĕma ka tambaga asu bui, ka gea, ɓéephongisɛ phɔtɔ ɓadasu mĕma ka mbenɔ á tambaga, ɓíndɔ Mokonga ɗági kama mosá-mosá ka phɔasu. [5] Nga, ɓî ɓeotambaga ásii ɓíndɔ Yéso ɗátambigi, asotumisi na ɓukpɛkpɛ á kɔɓisa á ɓadasu.

---

[o] **1.1-2** Akáia, ɗátú kenombe ndea Kɔlítɔ.

[ɔ] **1.3** Ɔna Isáya 40.1; Jabúi 94.19.

6 Kaɓɛ ɓesu ɓateki na ɓeotambaga, ande ka gea te, ɓóɓɛ na ɓoamia
na ɓukpɛkpɛ ka měma. Ɓî Mokonga asophongisi měma, ande phɔtɔ ka
kɔɓisa á měma anu. Mpɔ, ɓôphiphia tambaga nde ɓe yetɔ kau. 7 Ka
ɓondɔ, ɓe na nseɓeɔ ásii ka ɓenu. Nga, ɓî ɓeotambaga kimoci, ɓéoúba
gea, Mokonga aophongisa měma asu, ɓesu ɓɔɓu.
8 Ɓaya, ɓekondi ɓúubɛ base gea, ɓî ɗéɓetambigi phê ka kenombe á
Asía, ɓoɗoko í ɗásɔnyényɛi, ɓéoúba te, ɓékéendeku ye[p]. 9 Ɗéɓetú ɓea
ɓatɔa-mekakɔ na ɓeoúba te, ɓásomande. Kema ndɔ ɗágeani ka gea,
ɓékéseɓeɛ mɔnɔ ɓukpɛkpɛ asu sasa asu. Ɓénseɓeɛ ndiu Mokonga mmbe
aŏjujukisa ɓasí. 10 Yɛ, ɗásookisi ka kukwa na ɓeoúba gea, asookisande
goto. Eya, ɓembisii nseɓeɔ nɛsu nga, káɗeketeku amisa asu ka měma.
11 Nga, ɓeoúba gea te, ɓosoengande k'ɛmɛmi ka Mokonga. Yɛ aámbé
aɓeekeande ɛmɛmi ndɔ. Mpɔ, áosópha ɓonjánja ékondi nɛkɛ. Mbusa,
ɓakpa ɓásii ɓáombeba Mokonga ka nyɔngɔ asu.

Pɔ́lɔ aanganisi moangɔ á gă na Kɔlítɔ

12 Kema nde aósoɗokomisa ka měma asu ande gea, tamɓea asu mosá á
ɓakpa na mosá anu, ande ɗoni kanga á maibe, n'atoki ka ɓonjánja ndea
Mokonga. Nga, ɓonjánja ndea Mokonga aunge aósotámbisa ka mokonda.
Nna găkɛ kɔɓɔngɛ ndea ɓakpa unge aosotámbisa. 13 Ka ɓondɔ, suɓi á
ɓaoɓa nɛsu, ɓenoɗundui base ka gea, ɓótangɛ, ɓóubɛ. Neseɓei phɔtɔ gea,
14 ɓî ɓoɗigimisi nyɔngɔ nɛmɔ ábɔa, ɓoúbande bui suɓi á ɓaoɓa ndee. Ka
ɓondɔ unge, esa nde Mɔkɔta nɛsu Yéso abikaeka, ɓoɓande na ɓosegi ka
ɓesu, ɓíndɔ ɓeɓande ně ka ɓenu.
15 Cɔ, ɓî a ɓó, ɗéangi jua ani mɔtɛnu goto ka gea te, ɓóɓɛ na maseye á
dondana ani na ɓenu mɔngɔ íɓɛ. 16 Ande gea te, ɗénesui donda anu mosá
á ga ani na Makɛdɔnía. Mbusa, nê goto ŏnoɗonda ka ja ani gea, ɓómopɛ
aphe á ga na Yudéa.
17 Ɓî ɗénongoɗi ɓo, ɗékékpangi ianaga? Ande gea te, moangɔ nde
neobisa, ande á kokpa? Neoɓeekea na yá á nyɔngɔ mɔngɔ moci mbangɔ
ɓea ɓakpa ɓunɛngbo? 18 Cɔ, Mokonga, mɛna-koɗoni, aoɓá gea, ɓɔphɛi
nɛsu nna ɓeekea á nyɔngɔ na yá i mbangɔ. 19 Nga, muna-Mokonga Yéso
Kiísito nnaogea ɓondɔ. A tɔ ɔyɔnga nyɔngɔ á ɗoni. Eme Pɔ́lɔ, Timɔtéɔ na
Síla, ɓesu ɓáunge ɗéɓɛnɔ́tɔ̌mi nyɔngɔ nɛkɛ. 20 Nga, Yéso atɔtɔkisi mɔkɔ
bui ndea Mokonga. Ka yɛ Yéso, ɓeoɓeekea: «Áɓɛ ɓo» ka ɗokomisa á
Mokonga.
21 Mokonga sasa akɛ aámbé ɗásokpagisigi kimoci na ɓenu ka Kiísito.
Mokonga sisakɛ aámbé ɗásɔsɔmbu. 22 Asobisii epe nɛkɛ nnde aoɗigimisa
gea ɓende ɓakpa nɛkɛ nande Měma á Mokonga.

---

[p] **1.8** Ɔna 1ɓKt 15.32.

23 Eme găkɛ, nembisi Mokonga mmamei ka enda ani. Aoƀá̋ na nɛɔyɔnga
mƀea, ámomoɛ. Kéji ye na Kɔlítɔ ka nyɔngɔ nde neonokuia ngomi. 24 Ké
phɔtɔ na siki a sikiaga á phɛa anu ka nyɔngɔ nde, ƀeekea nɛnu ka Yéso a
yetɔ na mĭgi akpɛ. Ƀe tɔ ɔbɛɗanaga kimoci ka gea, ƀóƀɛ na maseye.

2 1 Ka ƀondɔ, ɗénegi gea, kéjeku ye mɔtɛnu ka gea te, keno ƀeisɛmbɛ
goto. 2 Nga, aoƀá na nɛnɔ́ƀɛisi, ani mmbe amɔtɛbisande goto? Nna
phɔ mmbɔ ɗémƀeisi? 3 Ka ƀondɔ unge, ɗénoɗundui gea kébikɛku ka
gea kĕƀeiɛmbɛ ƀakpa nde ƀátómotɛbisande ka kiɗiani mɔtɛnu. Ɗoni,
nĕnoseƀei tɔ ƀenu ƀɔƀu nga, neoúba gea, kema nde aomopa maseye
a phɔtɔ ƀó ka ƀenu ƀɔbu. 4 Ɗénoɗundui ƀaoƀa ndɔ na neoianaga, na
neogama, na mĕma ani asiɗi phê. Ɗákátú găkɛ ka nyɔngɔ á ƀɛisa anu.
Ɗátú ndiu ka gea, ƀóúbɛ ekondi ángbó nde nenĕ ka ƀenu.

Ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á ima á ƀojeɗe

5 Aoƀá̋ nkpa na ɗáɛƀɛisi ƀakpa, nna eme ámbé ɗámɔƀɛisi tɔndɔ. A phɔtɔ
ka ƀenu ƀɔƀu. Ɓókóƀikisɛ mɔnɔ găkɛ nyɔngɔ. 6 Ɓî ƀakpa ƀásii ƀánkeigi
nkpa ndɔ, nndɔ akeni. 7 Ka ƀondɔ, imani ye tɔ ƀojede nɛkɛ, ƀómɔphɛ
ƀukpɛkpɛ. Kaƀɛ na nna ƀó, mmbe ƀɛi nɛkɛ kásiɛku. 8 Cɔ, nekondi phɔtɔ
gea ƀɔ́ɔnisɛ ekondi ka phɔakɛ. 9 Nga, ɗénoɗundui ka tomba anu ka gea
nɛ́ɔnɛ mmbɛ ƀooƀeekea nyɔngɔ nɛmɔ bui.
10 Aoƀá̋ n'oimi ƀojeɗe ndea nkpa, nê phɔtɔ oíma ú. Aoƀá̋ na neími
ú, a ka nyɔngɔ anu mosá á Kiísito. 11 Negi ƀondɔ ka gea, Sɛtáni
kasódemɛgɛmbɛ. Nga, ƀeoúba maibe nɛkɛ.

Pɔ́lɔ aotambaga ka mĕma na Tɔáda

12 Cɔ, ɗége na Tɔáda ka tŏmiaga á Mbino-Ánjá ndea Kiísito. Ɗɛ́ɔni gea,
Mɔkɔta ɗámokoɗei aphe ka bɛɗanaga ko. 13 Mĕma ani ɗákátú găkɛ na
ƀɔjɛjɛ nga, ɗékéndondi munamasu Títɔ. Ka ƀondɔ unge ɗɛ́ɔku ƀatɔa ka
Tɔáda, néoga na Makɛdɔnía[s] .

Yéso aokindisa k'emani

14 Cɔ, ƀémbebɛni Mokonga nga, ka jukanisa asu na Kiísito aunge
ƀena ƀukpɛkpɛ á kinda emani esa bui. Aosóbeɗaneaga ka ɛmbisa á
nyɔngɔ nɛkɛ ka nji bui ƀea su á malasi nnde aɔɛmba ɔma bui. 15 Cɔ, ƀesu
ƀeƀea su ánjá á malasi nnde Kiísito aobisa mosá á Mokonga. Malasi
ndɔ a ka ƀakpa nde Mokonga aĕamisi ka mĕma. A phɔtɔ ka ƀakpa nde
ƀákáamɛku ka mĕma. 16 Malasi ndɔ ka ƀakpa nɛngbo ande su á kukwa
nde aokusisa. Â phɔtɔ oƀá găkɛ su á enda nde aoendisa. Cɔ, ani mmbe
atɔka ekuma ƀ'inde? 17 Nga, ƀéké ƀea ƀakpa ƀásii ƀunde ƀáɔtɔmiaga

---

[s] **2.13** Ɔna Eku 20.1.

nyɔngɔ á Mokonga na phendisa í. Ɓesu, ɓɛɔyɔnga ɗoni mosá á Mokonga nga yɛ aámbé asoteki ɓea ɓabeɗanigi ndea Kiísito.

3 1 Ande gea te, ɓe goto oóɗokomisa sasa asu? Nga, ɓakpa ɓuangbo ɓá na siki a phangia anu ɓaoɓa éɗokomisa. Ɓuangbo ɓáɔmɛma ɓaoɓa ndɔ mɔtɛnu. Ɓesu gǎkɛ, ɓe phɔtɔ na siki í? 2 Ɓenu ɓaunge ɓonde ɓaoɓa nɛsu á ka mĕma nnde nkpa buakɛ aúbi n'aotanga ú. 3 Eya, ande base gea, Kiísito aámbé aɗundu ɓaoɓa ndɔɔ, ɓesu ɓaunge ɓebiki nĕ. Ɗákáɗundu ú na pɛnjɛa. Ɗáɗundu ndiu na Mĕma á Mokonga, mɛyɔ. Ɗákáɗundu ú gŭ á mɛsa á ɛtɛ. [t] Ɗáɗundu ndiu ka mĕma á ɓakpa.

4 Eya, ɓeogea ɓó ka nyɔngɔ nde, Kiísito asophi nseɓeɔ mosá á Mokonga. 5 Ɓeoúba gea, ɓéké na ɓukpɛkpɛ á tɔtɔkisa á kema sasa asu. Ɓukpɛkpɛ ndɔ a tɔ otoka ka Mokonga. 6 Yɛ aámbé ɗásophi ɓukpɛkpɛ á ɓá ɓabɛɗanigi á ɔngana á kĕkɛ. Ɔngana kau nna á ɓaoɓa, A ndiu á Mĕma á Mokonga. Nga, ɓaoɓa aokusa. Mĕma a gǎkɛ oendisa[u].

7 Cɔ, ɗáɓaɗundu ɛɔphi ndea Mósa k'ɔɓaɔ á ɛtɛ. Ɓî Mósa ɗéphangisi ɓaIsilaɛ́lɛ ɛɔphi ndɔ, ɓákaphiphiɛ enga á keongi akɛ[y] ɓî ɗáophenuaga na ɓoombia á Mokonga. ĕɔphi ndɔ â gǎkɛ ŏɓota ɓakpa ka kukwa. Phenuaga ndɔ kaiphiɛ gǎkɛ. 8 Ekuma á Mĕma á Mokonga abikisande gǎkɛ ɓoombia ángbó phê. 9 Kaɓɛ ekuma á ɛɔphi nde aotena nyɔngɔ á ɓakpa akpɛ, na ɗágɔɓi n'atumi na ɓoombia, ɓoombia inde á Mĕma á Mokonga unge anyɛ́nyɛande goto.

10 Cɔ, ɓoombia á kĕkɛ anyɛ́nyi nnde á kala. 11 A gǎkɛ oɓá kema nde nnaoiphia na ɗátú na ɓoombia, ɓoombia inde á kema nde aoiphia unge anyɛ́nyɛande.

12 Ɓî ɓeseɓei phê aunge ɓebisi mĕma asu kau. 13 Ɓéké ɓea Mósa, mmbɔ ɗáɓumbi keongi akɛ na bɔngɔ ka imisia á ɓaIsilaɛ́li gea, ɓákáɔnɛ mɔnɔ ɓoombia á kanga iphia ndɔ ɓî aoimika[a]. 14 Cɔ, ubapha aɓɔ áosia na ka kesande. Mbenɔ nde ɓáotanga ɓuku á ɔngana á kĕkɛ, bɔngɔ ndɔ â tɔɔika wa. Kiísito aámbé ana ɓukpɛkpɛ á phuia a bɔngɔ ndɔɔ. 15 Cɔ, nanga ka kesande, mbenɔ nde ɓaIsilaɛ́li ɓáotanga suɓi á ɓuku ndea Mósa, bɔngɔ ndɔ aɗaki mĕma aɓɔ.

16 Ɓindɔ ɓáɗundu te: «Ɓɔngɔ ndɔ aɔtɔka n'agu, aoɓá nkpa n'amɓeeki Mɔkɔta.» 17 Cɔ, Mɔkɔta ndɔ ande Mĕma á kanga ɓojeɗe. Ɓî Mĕma á kanga ɓojeɗe aɓei, ɓéké ye ɓakɔɓɛ ɛ́ɔphi. 18 Ɓesu ɓɔɓu ɓéké ye na bɔngɔ ndɔ aoɗaka keongi asu. Nga, ɓoombia á Mɔkɔta aophenuaga kau. Ka ɓondo ɓeékĕti ka kengeana na Mɔkɔta, ɓéoɓá na ɓoombia ángbó esa bui.

---

[t] **3.3** Mokonga ɗáɗundu gǎkɛ ɛɔphi ndea Mósa k'ɛtɛ.

[u] **3.6** Ɔna Yɛɛ́mia 31.31

[y] **3.7** Ɔna Juana 34.29.

[a] **3.13** Ɔna Juana 34.33.

4 [1] Mokonga asophi ekuma nde ka nyɔngɔ á ɓonjánja nɛkɛ. Ka
ɓondɔ unge, ɓékéɔɛla kau. [2] Ɓe ye ɓɔphɛi ódemayɔ na nnde á soni.
Ɓɛ́kɛ́ɔsɔmɛa nyɔngɔ moci. Ɓékéokaɓa dema á ɓakpa. Ɓeékéodadoa
nyɔngɔ á Mokonga na mbɛa. Ɓee ndiu ɔyɔnga doni na base, k'ina á
Mokonga. Eya, ɓekondi úbisa á ɓakpa gea, ɓende ɓatɔa-ɗoni.
[3] Ɓakpa ɓuangbo ɓánáoengekisa Mbino-Ánjá ndea Mokonga. Ɓá ɓea
ɓakpa na ɓáɓoe iso aɓɔ na bɔngɔ. A tɔ ɓó ka ɓakpa nde ɓáoɓungaga, [4] ka
nyɔngɔ nde, ɓánáomɓeekea Mokonga. Nga, Nketi moamɛ á ka mokonda[b]
nde aɗaki ubapha aɓɔ. Ka ɓondɔ, ɓánaoengekisa ɓoombia á Mbino-Ánjá
á Yéso Kiísito, mmbe ande keongi á Mokonga. [5] Ka ɓondɔ, ɓɛ́kɛ́ɔtɔmiaga
nyɔngɔ nɛsu sasa asu. Ɓee ndiu ɔphɛa gea, Yéso Kiísito ande Mɔkɔta.
Ɓeesu gǎkɛ, ɓende ɓabɛ ɗanigi nɛnu ka nyɔngɔ akɛ.
[6] Ɓî Mokonga ɗáconji mokonda, ɗáyɔngi: «Owanga ábɛnyɛ ka keiphe[c].»
Yɛ aámbé abɛnyisi phɔtɔ owanga ndɔ suɓi á mĕma asu. Owanga ndɔ ungɔ
aósophangia ɓoombia akɛ ɓî aophenuaga ka keongi á Kiísito. Nyɔngɔ ndɔ
a unge ɓeokaɓa ubisa á ɓakpa, nande nyɔngɔ á ɓoombia á Mokonga.
[7] Ɓesu gǎkɛ, ɓekumbi ɛtɔi ndɔ suɓi á mbeka-toko. Mokonga ɗági
ɓondɔ ka ubisa a ɓakpa gea, ɓukpɛkpɛ nɛkɛ aángbó, katoki ka ɓesu
sisasu. [8] Ɓakpa ɓáosókpatikisaga, ɓéké gǎkɛ oɗoa nseɓeɔ. Ɓáosóphusiaga
na nyɔngɔ, ɓáná gǎkɛ ɔ̌sɔtɔka. [9] Ɓáosótambisaga, Mokonga nna gǎkɛ
ɔ̌soɗeketa. Ɓáosótenea na oɗo, ɓéké gǎkɛ okua.
[10] Ɓeáokaɓa ma asu, ɓesu ɓateki, esa bui ɓíndɔ ɗáɓámoe Yéso. Ɓee phɔ
gǎkɛ tɔ oenda ka phangia á ɓakpa gea, Yéso a phɔ́tɔ koenda. [11] Nanga
ɓî ɓe phɔ́tɔ oenda, ɓe bíbí á kukwa ka nyɔngɔ á Yéso, ka gea enda akɛ
aɔnɛkanɛ ka nyama á kukwa nde ɓe ně. [12] Cɔ, kukwa aósoɓondea ɓesu,
ɓoamia a gǎkɛ ka ɓenu.
[13] Ɓuku á Mokonga agi te: «Ɓî ne ye ɓeeki aunge netóyɔngi[d].» Cɔ, ɓesu
phɔtɔ, ɓena ɓeekea ndɔ suɓi asu. Ka ɓondɔ unge, ɓɛɔyɔnga. [14] Ɓeoúba
gea, Mokonga ɗánjujukisi Mɔkɔta Yéso ka kukwa. asojujukisaeka phɔtɔ
kimoci na Yéso, áosobisa bíbí akɛ. [15] Tambaga asu bui a tɔ ka nyɔngɔ
anu. Ka ɓondɔ unge, ɓonjánjá ékondi ndea Mokonga a ka phɔa ɓakpa
ɓásii esa bui, ka sega akɛ na ɓeba akɛ ka ɓophómbia akɛ kimoci.

Akeni enda suɓi á ɓeekea

[16] Ka ɓondɔ, ɓékéɔɛla k'ekuma nɛsu. Nanga nyama asu á kpanga
dɔndɔɓɔka ɓokɛ-ɓokɛ, mĕma asu aɔmɔtɛanaga esa bui ka ɓá á kĕkɛ.
[17] Tambaga asu nna akpɛ na káiphiɛku. A ndiu osóɓongisia ɓophómbia
ángbó phê. Ɓophómbia kau aɓande mɔɛnda na aángbó phê kɔnyɛnya

[b] **4.4** Ɔna Yoáni 12.31.
[c] **4.6** Ɔna Nkpangeɔ 1.3.
[d] **4.13** Ɔna Jabúi 116.10.

tambaga nde ɓe kau. 18 Nga, ɓetumii iso asu ka kema nde ɓánaɔɔna, nna
gǎkɛ ka kema nde ɓáɔɔna. Ande gea te, kema nde ɓáɔɔna nnaoiphia,
nnde gǎkɛ ɓánaɔɔna aunge aoiphia mɔɛnda.

5 1 Cɔ, ɓeoúba gea, nyama asu a ɓea ngbangba nde aɔngbɔɔkana.
Mokonga asɔphɛkɛande endu na koba, nnde aoiphia mɔɛnda. Nna
ɓakpa ɓauge ɓáphekande 2 Kɛ̌kɛ nde[e], ɓeoɓénga phɛ̂ ka gea, Mokonga
ásophɛ nyama á na koba, nnde ande endu ndɔ á iphia mɔɛnda. 3 Nga,
ɓe ye kɔɔla ú ɓékéɔnɛkanɛ ku ye ndumbu. 4 Ɓî ɓe phɔ́tɔ koenda suɓi á
ngbangba ndɔ á ka mokonda, ɓeoɓenga ɓea nkpa n'akumbi nkumba
áɗoko phɛ̂. Nna gea te, ɓekondi gea, Mokonga átokisɛ nyama á ka
mokonda ndee. Ɓekondi ndiu gea, ásoophɛ nyama á na koba ka gea, nnde
á ka mokonda áɛ́kɛ̌tiɛ ka enda á mɛyɔ. 5 Mokonga aámbé asɔɓɔngisigi ka
ɓá na enda á mɛyɔ. Asophi phɔtɔ Mĕma akɛ ka engekisia asu kema nde
asobisii.
6 Ka ɓondɔ, nkua asu anyangi. Ɓeoúba gea, ɓî ɓe phɔ́tɔ na nyama ndɔ,
ɓe ɗanga na Mɔkɔta. 7 Ande gea te, ɓeoenda suɓi á ɓeeka kanga á ɔna
ka kema. 8 Nkua asu anyangi ɗoni, ɓékondi ɗeketa á nyama nde, ka ga
ika bíbí á Mɔkɔta. 9 Kema nde ɓe gǎkɛ okaɓa k'ama mosá- mosá, ande
ékondisaga na yɛ, nanga ɓéɓá na nyama nnde kaɓe ɗeketana nĕ.
10 Nga, ɓesu ɓɔɓu ɓemamande mosá á ntua á tena a nyɔngɔ ndea
Kiísito. Wa, amphendande nkpa na nkpa ka ɓeana na tamɓea akɛ, kaɓɛ
ánjá, kaɓɛ ájeɗe ka enda akɛ ka mokonda[ɛ].

Yéso ande cina á ɔnganisa á ɓakpa na Mokonga

11 Cɔ, ɓeoúba aphe á ɓanga á Mɔkɔta. Ka ɓondɔ, ɓeokaɓa tɔka á ɓakpa
ka mĕma aɓɔ. Mokonga aósoúba ánjá phɛ̂. Neseɓei phɔtɔ gea, ɓoósoúba
ka mĕma anu. 12 Ande gea te, ɓékéŏbeba sasa asu mosá anu. Ɓe ndiu
ŏnongoɗea ɓuiki asu gea, ɓóóbebɛ na tamɓea asu, ɓóbɛ phɔtɔ na nyɔngɔ
á sikisia á ɓakpa nde ɓáŏbeba na kema nde aɔɔnɛkana, kaɓɛ ndiu kema
nde a suɓi á mĕma.
13 Cɔ, aoɓá na ɗéɓéboboki, ɗátú tɔ ka Mokonga. A gǎkɛ oɓá na
ɓeoúbapha, a ka ɓenu. 14 Ekondi ndea Kiísito aunge aósoɓotea. Nga,
ɓesu ɓá unge ɓeoúba doni gea, Kiísito ɗásokui ɓesu ɓɔɓu. Ande gea te,
ɓaɓeeki ɓɔɓu ɓásí yetɔ kimoci na yɛ. 15 Nga, Kiísito ɗáku ka ɓesu ɓɔɓu
gea te, ɓakpa nde ɓá phɔtɔ koenda, ɓákaendɛ mɔnɔ ye ka ɓɔ sasa aɓɔ,
ɓáendɛ ndiu ka Kiísito mmbe ɗáku na jujuka ka nyɔngɔ aɓɔ.
16 Ka ɓondɔ unge ɓéké ye onseɓea nkpa ka kokpa akɛ. Nanga ɓî
ɗéɓenseɓei Kiísito n'etete á kokpa, kɛ̌kɛ nde ɓéké ye onseɓea n'etete

---

[e] **5.2** Ɔna ɓLm 8.23.

[ɛ] **5.10** Ɔna ɓLm 14.10.

ɓ'indɔ. [17] Cɔ, aoɓá nkpa n'aiki suɓi á Kiísito, ande gea te, Mokonga
anconji goto kɛ̌kɛ. Nyɔngɔ á kala bui áoimika, â ye tɔ ojiga nnde á
kɛ̌kɛ.
[18] Nyɔngɔ ndɔ bui atoki ka Mokonga. Yɛ aámbé asɔ́ɔnganisi na yɛ ka
nyɔngɔ á Kiísito. Asophi phɔtɔ ekuma á ɔnganisa á ɓakpa ɓunɛngbo na
yɛ. [19] Yéso aámbé ɗáɛɔnganisi ɓakpa na Mokonga kanga ɛnjia ye ɓojeɗe
nɛɓɔ. Ɗásophi ekuma á ɔnganisa á ɓakpa na yɛ.
[20] Ɓende ɓakpa nde Yéso Kiísito aeteki. Ande gea te, Mokonga aámbé
agite ɓénɔɔphanɛ. Cɔ, ɓenoɗengemisigi k'ina á Kiísito gea te, ɓɔ́ɔnganɛ
na Mokonga. [21] Cɔ, Kiísito ɗákátú na ɓojede. Mokonga ɗánkumbisi gǎkɛ
ɓojeɗe nɛsu gea te, ɓî ɓe kimoci na Kiísito, ɓéɓɛ ɓatɔa-ɗoni mosá á
Mokonga.

6 [1] Cɔ, ɓesu íɓundɔ ɓɛɔbɛɗanaga kimoci na Mokonga, ɓenoɗengemisigi
gea, ɓókotukatukɛmbɛ ɓonjánjá ékondi nde anophi. [2] Nga, Mokonga
agi:
«Ka mbenɔ ánjá, ɗɛ́kɔɔki.
K'esa á ɓoamia á ka mĕma, ɗékoengi [g].»
Cɔ, mbenɔ ánjá ndɔ aju. Esa á ɓoamia ndɔ aunge.
[3] Ɓékékondi ɓɛtisa á nkpa n'ephiphi. Nga, ɓeóɓanga ɓakpa sɛkaga
ékuma nɛsu. [4] Ɓe ndiu okaɓa gea, ɓakpa ɓásɔɔnɛ ɓea ɓabɛɗanigi ndea
Mokonga esa bui. Ka ɓondɔ unge, ɓeophiphia: tambaga, ɓuyɛnɛ na yea
á minyɔ. [5] Ɗáɓasoɓindi na makɛa asu ka mɛkakɔ[h], ɓakpa ɓáosobikisia
oyombo, ekuma áosophûmisa, ɓékéɓɛ na tɔ̌ k'iso, na ika kanga yaga
ka nyɔngɔ á mɛma Mokonga. [6] Ɓeǰnisa sisasu gea ɓende ɓabeɗanigi
ndea Mokonga ka esokosea asu, úbapha asu, ɓá asu na mĕma á
phiphia na ɓonjánjá. Ɓe kimoci na Mĕma á Mokonga k'ekondi nɛsu á
ɗoni á ɗoni. [7] Ɓe tɔ ɔyɔnga nyɔngɔ á ɗoni. Ɓɛɔbɛɗaneaga ɓukpɛkpɛ á
Mokonga. Nkumba émani nɛsu ande koɗoni mosá á Mokonga, [8] nanga
ɓásoɗokomisa kaɓɛ tondea asu, nanga ɓásobeba kaɓɛ bóma asu. Ɓuangbo
ɓáogea te, ɓende ɓademigi, nanga ɓéɓa ɓatɔa-ɗoni. [9] Ɓáɔsɔ́ɔna ɓea ɓakpa
nde ɓákáoúbukana, na ɓendiu oúbukana ánjá. Ɓáosɔɔna ɓea ɓasí na ɓe
phɔ́tɔ koenda. Ɓáosótamɓisaga kanga á moa asu. [10] Ɓáɔsɔ́ɓɛisa na ɓegǎkɛ
na maseye esa bui. Ɓáokanisia te ɓende ɓauki, na ɓendiu ɔ̌tɔisa ɓakpa
ɓunɛngbo. Ɓáokanisia te ɓéké na ka kema, na ɓe ndiu na kema bubui.
[11] Cɔ, ɓaya ɓaKɔlítɔ, ɓétónɔyɔngɛi ɓase gea mĕma asu atókoɗokani ánjá
ka ɓenu. [12] Ɓékénoɗakei mĕma, ɓenu gǎkɛ unge ɓotóɗaki mĕma anu.
[13] Nɛɔyɔnga na ɓenu ɓea aba-ɓaniki na ɓanakɛ. Ɓenu phɔtɔ, ósokoɗeani
mĕma anu!

---

[g] **6.2** Isáiya 49:8.
[h] **6.5** Ɔna Ekm 16.23.

Ƀókodaďuɛ mɔnɔ ƀonjánja na ƀojeďe

14 Ƀókophapheanɛ mɔnɔ ka mĕma na ƀakpa nde ƀákámƀeeki Mokonga.
Owanga na kindi ƀáná kimoci. 15 Kiísito na Nketi, ƀáɔtɔka na ƀáɔkani ka
ƀó? Cɔ, mƀeeki na nkpa nde kámƀeeki Mokonga ƀáɔtɔka ɔkana k'éke?
16 Endu ndea Mokonga n'endu ésomba á ƀaketi, a kimoci? Nga, ƀende
endu ndea Mokonga Mɛyɔ[i] . A ƀíndɔ Mokonga ayɔngi gea:
«Neikande sɔsɔƀɛ aƀɔ na netambande kimoci na ƀɔ,
Neƀande Mokonga nɛƀɔ, ƀáoƀá ƀakpa nɛmɔ.»
17 Ka ƀondɔ unge Mɔkɔta agi:
«Tokani ka ɔlɔ aƀɔ, ƀókatanɛ na ƀɔ.
Ƀókodungɛ mɔnɔ ka ƀosoe,
mpɔ, eme nenoseseande[j] .
18 Neƀande abanu, ƀoƀande ƀaseka na ƀaganda nɛmɔ.
Mmbe ayɔngi nndɔ, ande Mokonga Mɛna-Ƀukpɛkpɛ[k] .»

7 1 Cɔ ƀaya, mɔkɔ ndɔ ande asu. Ƀadani ékondi ambe ƀĕsɔkɔseɛ ka
tokisa ƀɔsɔɛ nde aosoomisa nyama na mĕma asu. Ambe ƀékaƀɛ ƀá
ƀatɔ á kanga ƀojeďe na ƀanga á Mokonga.

Pɔ́lɔ atumi na maseye

2 Ambe mĕma anu ákoďokanɛ ka ƀesu. Nga, ƀékéngii nkpa ájeďe,
ƀékémuji nkpa, ƀékémbɛďanisigi nkpa jăi. 3 Kéyɔngi ndɔ ka nyɔngɔ á
tɔnga anu. Nga, a ƀindɔ ďégɔƀi na nenongoďi gea, mĕma asu akoďokani
ka ƀenu phê, kaƀɛ ka kua, kaƀɛ ka enda ƀeto kimoci. 4 Nenoseƀei phê na
ƀe phɔtɔ óbeba na ƀenu. Nanga ƀétambaga, mĕma ani atumi na ƀɔjɛjɛ na
maseye.
5 Nga, mbenɔ nde ďéƀeju ka Makɛďɔnía mosá, ďéƀékéumbi, ƀêndiu
otambaga phê: Oyombo, ƀéoƀá na ƀanga. 6 Cɔ, Mokonga, mmbe a
găkɛ ǒkɔmbɛa ƀakpa iƀó á ngamɔ ďásɔkɔmbɛi iƀó á ngamɔ ka kiďia á
Títɔ. 7 Nna tɔ kiďia á Titɔ unge ďásɔkómbisisi iƀó á ngamɔ, a ndiu phɔtɔ
ka nyɔngɔ nde ƀotɔmmɛsi ngɔngɔ. Ďásongoďi gea, ƀona siki á ɔna ani,
áosongoďea phɔtɔ nyɔngɔ á esuia anu na ƀî ƀootetemisa mamɛa á nyɔngɔ
ani. Ka ƀonďo unge, nena maseye ángbó phê.
8 Nga, aoƀá ƀaoƀa nɛmɔ á mosá na ďánɔƀɛisi, ké phɔ́ otangaaga nga,
neoúba gea, ďánɔƀɛisi tɔ ka mbenɔ ábɔa tɔndɔ. 9 Cɔ, kĕkɛ nde găkɛ,
nena maseye. Nna găkɛ ka nyɔngɔ á ƀɛi ndɔ. A ndiu ka nyɔngɔ nde
ƀɛi ndɔ akĕti tamƀea anu. Ƀɛi ndɔ ďátú mɔphɛ á Mokonga. Nanga

---

[i] **6.16** Ɔna 1ƀKt 3.16.
[j] **6.16** Isa 52.11
[k] **6.18** 2 Sam 7.14, 7.8

ɓî ɓékénogii ájeɗe. 10 Nga, esuia nde aotoka ka mɔphɛ á Mokonga,
aokětia tamɓea ka ɓá na ɓoamia á ka měma iyanaga káɓéku ye. Esui
á mɔphɛ á ka mokonda a gǎkɛ okusisa. 11 Cɔ, ɔnani phɔ́ kema nde
esuia nde ande á mɔphɛ á Mokonga aobikisa: Ɓá na moingi phê,
édidisa k'ɛmɛmi, kangea ɓojede, ɓá na ɔkapha, ɓá na mɔphɛ á ɔna
ani, ɓá na mɔphɛ á bɛɗanɛaga ani, kɛɛya ɓojeɗe. Ka ɓondɔ, ɓɔɔnisi
gea, ɓókótú suɓi á nyɔngɔ ndɔɔ. 12 Ɓî ɗénoɗundui, nna tɔndɔ ka nyɔngɔ
á nkpa ndɔ agi ájeɗe ka phɔa dakɛ, kaɓɛ mmɓɔ dakɛ angii ájeɗe.
Ɓaoɓa ndɔ ɗá ndiu ka ɓenu gea te, ɓɔ́ɔnɛ sasa anu mosa á Mokonga
ɓî ɓǒsogii ánjá. 13 Nndɔ ungɔ asophi ɓukpɛkpɛ. Bâ índɔ, ɓê phɔtɔ
oɓá na maseye ángbó goto ka ɔna ɓî ɗóɓongɛgi Títɔ ánjá. 14 Eme,
neóbeba na ɓenu mosá akɛ nga kéku na soni. Ɓî ɗéɓeonongoɗea
esa bui nyɔngɔ á ɗoni, na ébeba asu na ɓenu mosá á Titɔ ɗátú tɔ
ɗoni.

15 Títɔ anokondi phê, nga, aokanisia ɓíndɔ ɗɔ́ɓɔɔmɔ̌ka, ɓóonsesea,
ɓóonɗokomisa na ɓanga akɛ. 16 Eme phɔtɔ, nena maseye. Nenoseɓei ka
nyɔngɔ bui.

Moangɔ á enga ɓakiísito á ka Yeusaléma

8 1 Ɓaya, ɓekondi ɓóúbɛ ɓî Mokonga aɔnisi ɓonjánjá ékondi nɛkɛ ka
kanisa buibui á ka Makɛɗɔnía. 2 Nanga ɓî ɗáɓaotambaga, ɓâ tɔ oɓá
na maseye phê suɓi í. Nanga ɓî ɗáɓatú ɓauki, ɓâ tɔ ogaba phê. 3 Nɛɔni ɓî
ɓáphui ɓangɔa na ɓukpɛkpɛ nɛɓɔ bui. Mbusa, ɓâ goto ophuia ásii phê
kanga á sosea aɓɔ. 4 Ɗáɓasóɗengemisigi phê gea, ɓeéyameɛ ka nyɔngɔ
á enga ɓaKiísito ɓunde ɓá ka Yudéa[l] . 5 Ɓáobɛɗanaga kɔnyɛ́nya nseɓeɔ
nɛsu. Nga, ɗáɓěbisi ka njaga á Mɔkɔta sasa aɓɔ. Mpɔ, ɓáoɓeekea nyɔngɔ
nɛsu bui ɓíndɔ Mokonga ɗákondi. 6 Ka ɓondɔ unge ɓɛmɔphani Títɔ, ágɛ
mɔtɛnu ka gea, átutuisɛ ekuma ndɔ ɗákpangi na ka ɓî agande ɔgɔɓɛa ú.

7 Cɔ, ɓenu, ɓona kema ɓuɓui, kaɓɛ ɓeekea, ɔtɔa, ubapha, moingi kanga
á sungiaga. Ɓo phɔtɔ n'ekondi ásii ka ɓesu. Ka ɓondɔ, ɓekondi ɓɔ́ɔnisɛ
phɔtɔ gea, ɓona kema bui k'ekuma ndɔɔ.

8 Kéǒnososea, ne ndiu ɔyɔnga nyɔngɔ á moingi nde ɓadanu ɓátú ně. Ka
ɓondɔ, nenophi mbenɔ á ɔnisa gea, ekondi nɛnu ande á ɗoni. 9 Nga, ɓo
ye oúba ɓonjánja ékondi ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito: Yɛ, ɗátú ntɔi,
áǒbisa muki ka nyɔngɔ anu[m], ka gea te, ɓóɓɛ ɓatɔi ka ɓɛana na koúki
nɛkɛ.

10 Cɔ, ɓɔphɛi nɛmɔ ka nyɔngɔ ndɔ aɓe: Aánjá ɓɔ́sɛkisiɛ ekuma ndɔ ɓíndɔ
ɗóɓokpangi ka saga ndɔ anyɛnyi. Nga, ɓenu ɓáunge ɗóɓokaɓi ekuma

---

[l] **8.4** Ɔna ɓLm 15.26.

[m] **8.9** Ɔna Mat 8.20.

ndɔ mosá-mosá ka saga nde anyényima, ɓô phɔtɔ osuia ú. 11 Cɔ, kɛ̌kɛ nde,
kpeengeanisani ekuma kau ka ɓeana n'okuu anu.
12 Nga, aoɓá na ɓábisi mɔphɛ ánjá, Mokonga aɓeekeande kema nde
ɓágabi, ka ɓeana na nnde nkpa anɛ̌ nna gǎkɛ k'inde nkpa nna nɛ̌. 13 Nga,
kákeni ɓóoɓisɛ sisasu ɓauki ka nyɔngɔ á enga ɓadanu. Akeni ndiu,
ɓókódɛmanɛmbɛ.
14 Kɛ̌kɛ nde gǎkɛ, ɓî ɛtɔi nɛnu aásii gabani ú ka ɓakpa nde ɓá na siki
í ka gea te, esa nɛngbo nde ɓoɓaeka na siki í, ɓánogaɓeaeka phɔtɔ ú.
K'aphe ndɔ unge, ɓókódemanɛku, 15 ɓíndɔ Ɓuku á Mokonga agi te:
«Mmbe ɗákɔngu ásii, ɗákájigi na kema ásii,
mmbe ɗákɔngu abɔa, ɗákáuki ka kema[n].»

Titɔ na ɓadakɛ ɓáge na Kɔlítɔ

16 Obebɔ ka Mokonga, mmbe amophi Títɔ moingi ka enga anu ɓea ɓesu.
17 Nga, aɓeeki mɔphani nɛsu na etende, áosuia ga á mɔtɛnu. 18 Cɔ, ɓenteki
Títɔ na dasu moci, mmbe kanisa bui amɓeeki ka nyɔngɔ á ekuma nɛkɛ
á tɔ̌miaga Mbino Anjá. 19 Kanisa bui ansɔmbu gea, ɓégɛ na ɓɔ k'aphe á
bɛɗanaga ekuma ndɔɔ. Ekuma ndɔ, ɓɛɔbɛdanaga ka ɗokomisa á Mɔkɔta
sasakɛ na ka phangia mɔphɛ asu ánjá.
20 Ɓekondi amba á ɓangɔa ndɔ ánjá ka ɓanga gea, ɓakpa ɓuangbo
ɓákásoyeyembe. 21 Ɓeokaɓa gea ánjá, nna tɔndɔ mosá á Mɔkɔta, andiu
phɔtɔ mosá á ɓakpa[o].
22 Cɔ, ɓenteki dasu moci kimoci na ɓakpa ndɔ ɓáge. Mbusa á tombaga
akɛ mongɔ ásii, áǰsɔɔnisa gea ana moingi phê. Kɛ̌kɛ nde gǎkɛ, yɛ asui phê
nga, anoseɓei.
23 Títɔ ande phɔtɔ dani. Nɛɔbɛɗanaga kimoci na yɛ ka ɓenu. Ɓadasu
íɓundɔ, kanisa unge aéteki ɓɔ, ɓáɔbɛɗanaga ka ɓoombia á Kiísito.
24 Ka ɓondɔ, phangiani ekondi nɛnu ka ɓakpa ndɔɔ. Mpɔ, kanisa bui
aengekisande base obebɔ nɛsu ka ɓenu.

Ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á taɓɛa á ɓakpa

9 1 Ɓaya, kákeni goto nénoɗunduiɛ nyɔngɔ á taɓɛa á ɓakpa ndea
Mokonga ɓunde ɓá ka Yudéa. 2 Neubi ye mɔphɛ anja nɛnu. Ka
ɓondɔ, nɛ̌bebi ka nyɔngɔ anu, mosá á ɓatɔa ka Makɛdɔnía, néǒgea te:
«Ɓakiísito á ka Akáya, ɓá ye ɛ́ɓɔngisigi ka taɓɛa kpanga ka saga nde
anyényima.» Moingi nɛnu, aéɓotei ɓakpa ɓásii ka ɔlɔ aɓɔ. 3 Ka ɓondɔ,
nenotekisii ɓadasu ka gea, ebeba nde nenɛ̌ ka phɔanu, kaɓɛmbɛ á jǎi.
Akeni ɓɔ́ɔ́ɓɔngisiɛgɛ ɓíndɔ ɗéyɔngi. 4 Nga, aoɓá na nekiɗi ye na ɓatɔa

---

[n] **8.15** Ɔna Jua 16.18.

[o] **8.21** Ɔna ɓLm 12.17.

ka Makɛdɔnía ndɔ, na ɓókóɔ́ɓɔngisigimbɛ, ámbé ɓekuande na soni ka
nyɔngɔ nde ɓenoseɓei. Soni ndɔɔ aɓande phɔtɔ ka ɓenu. 5 Ka ɓondɔ,
nɛtɔ́ɔni ánjá, ɔphana ɓadasu ndɔ, ɓámɔmɛɛ mosá ka ga mɔtɛnu ka ɓisa
ophangɔ égabɔ ékondi nɛnu ɓíndɔ dɔ́ɓɔɔku mosá. Nejuande ye tɔ na ɓá
ye ɓɔngisigi kema bui, na ndɔ aɔnisande gea, ɓoogaba na mĕma mo.
6 Cɔ, kanisiani phɔ́ mɛni ndee: «Ookona abɔa, óoɗungua ábɔa. Ogăkɛ
okona ásii, óoɗungua ásii.» 7 Akeni nkpa ágabɛ bíndɔ mĕma akɛ akondi,
kanga á iyanaga, kanga á sosea akɛ. Nga, Mokonga ankondi nkpa nde
aogaba na maseye.
8 Mokonga ana ɓukpɛkpɛ á opha anu kema ásii phê ka gea, ɓóɓɛ na
nkumba ásii ka tɔtɔkisa á kema ánjá bubui. 9 Nga, ɓuku á Mokonga agi te:
«Agabi nkumba ásii ka ɓauki,
ɓonjánjá nɛkɛ ande á mɛyɔ[ɔ].»
10 Mokonga aámbé aomopha ngubi mbo na eeya nde aoya[p].
Mokonga anophande phɔtɔ mbo bui nde ɓona siki í na mɔtisa í mpɔ
ɓonjánja nɛnu áɔgɔmbisa mbuka ásii. 11 Mokonga anophande ɛtɔi
ásii ka gea, ɓóɓɛ na ɓukpɛkpɛ á gaɓea á ɓakpa mbenɔ bui, ɓî ɓona
mĕma ánjá. Mpɔ, ɓáombeba Mokonga ka nyɔngɔ égabɔ nɛnu nde
ɓĕnyɛnyisiande.
12 Nga, ekuma ndɔ ɓɔɔbɛdanaga, nna tɔ ka enga á ɓakpa ndea Mokonga.
A phɔtɔ kŏɓopha ɓakpa mɔphɛ á sega Mokonga. 13 Ƀŏphangiande ɓakpa
base ɓî ɓoɓeeki Mbino Anjá ndea Kiísito. Ƀánɗɔkɔmisande ka nyɔngɔ á
ɓonjánja nɛnu ka egaɓea ɓɔ nkumba nɛnu na ɓuangbo ɓɔbu. 14 Ƀakpa
ndɔ ɓámɛmande Mokonga ka ɓenu, ɓî ɓáɛmbani na ɓenu k'ekondani, ka
nyɔngɔ á ɓonjánja ékondi ndea Mokonga ka ɓenu. 15 Cɔ, obebɔ áɓɛ ka
Mokonga ka nyɔngɔ á egabɔ nɛkɛ ángbó phê.

Pɔ́lɔ aounia ekuma nɛkɛ

10 1 Eme Pɔ́lɔ, nenoɗengemisigi na ɓɔphɔngɔ ka ɓonjánjá ndea
Kiísito. Ƀakpa ɓáomogea te, ne aphɔngɔ mbenɔ nde ne sɔsɔɓɛ anu.
Ne găkɛ nkae mbenɔ nde ne ɗanga na ɓenu. 2 Nenoɗengemisigi găkɛ ɓe:
Mbenɔ nde nejuande mɔtɛnu, kékondeku ɓómoɓeisɛ. Nga, neoúba gea
negeande ɓó ka ɓakpa nde ɓáokanisia gea, ɓesu ɓeobɛɗanaga na mɔphɛ
á kokpa. 3 Ƀende ɓakpa ɗoni, ɓéké găkɛ omana ama kokpa. 4 Nkumba
émani nɛsu nna á kokpa, a ndiu á ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga, nnde aouja
etuɓu á ɓaɓiɓia. Ƀeotukatuka kanisia ájeɗe, 5 ɓeogusa kema bubui nde
ɓakpa ɓáŏbeba nĕ ka imisia kanisia ndea Mokonga. Ubapha ájeɗe áoɓá
ɓea ntɔ-émani, mmbe ɓándungi, ɓáomakea ka mekakɔ gea, ámɔ̌kɛ tɔ

[ɔ] **9.9** Ɔna Jab 112.9.

[p] **9.10** Ɔna Isa 55.10.

Kiísito. 6 Mbenɔ nde ɓeekea nɛnu aye oɓá kanga kisɛki, ɓeɓande bíbí ka
tena á nyɔngɔ akpɛ, tamɓea á kanga ɔkapha.
7 Ɓo tɔ́ kɔɛnjia kema gŭ-gŭ. Aoɓá nkpa n'aoúba te, ande nkpa ndea
Kiísito, áubɛ gea, ɓesu ɓe phɔtɔ ɓó. 8 Mɔkɔta aámbé ɗásopi kɔkɔta ka gea
ɓénomamisɛ ndiu nga, ɓékéokaɓa gusa anu.
9 Kéokaɓa ɓangisa anu ka ɓaoɓa nɛmɔ. 10 Nga, ɓáogea te: «Ɓaoɓa ndea
Pɔ́lɔ akai na kpaga phê. Mɓenɔ nde aoɓá sɔsɔɓɛ asu, áoɓá aɔlɔ, nyɔngɔ
nɛkɛ â tɔ oɓá jăi á oyeyo.» 11 Cɔ, aoɓá na ka ɓakpa naɔyɔnga ɓó, áubɛ gea,
ɗundua nɛsu na tamɓea asu, a tɔ kimoci, nanga ɓéké ɓéi, nanga ɓéɓa ɓéi.
12 Doni, ɓéké tanda okaɓa ékengeanisa na ɓatɔa-maca, ɓî ɓáŏɗokomisa
sasa aɓɔ. Ɓánde ɓaɓobo nga, ɓáokaɓa ékengeanisa sasa aɓɔ. 13 Ɓesu găkɛ,
ɓékéŏɗokomisa ka tinga ekuma nde Mokonga asóphi na ka ɓî ɓegande
ojua mɔtɛnu.
14 Ɓî ɗéɓeju ye mɔtɛnu, ɗéɓékétingi ekuma nde Mokonga ɗásophi ɓíndɔ
ɗéɓeju mɔtɛnu. Nga, ɗéɓeju mɔtɛnu ka tŏmiaga Mbino Anjá ndea Kiísito.
15 Cɔ, ɓékéŏɗokomisa k'ekuma ndea ɓakpa ɓuangbo. Ɓeseɓei ndiu gea,
ɓɔmɔtande ka ɓeekea nɛnu. Mpɔ, ekuma nɛsu â phɔtɔ ondanda sɔsɔɓɛ
anu. 16 Mpɔ, ɓendandisande Mbino Anjá ka nji á ɗanga na nji nɛnu, kanga
á ɓesu éɗokomisa k'ekuma nde ɓakpa ɓuangbo ɗáɓábɛdanigi. 17 Ɓáɗundu
suɓi á ɓuku á Mokonga gea: «Nkpa nde aóɗokomisa, édokomisɛ tɔndɔ
ka kema nde Mɔkɔta agi ka yɛ[s] .» 18 Nga, nkpa nde aóɗokomisa sasa akɛ,
nna ámbé Mɔkɔta amɓeeki. A ndiu nkpa nde Mɔkɔta anɗokomisi sasa
akɛ.

Pɔ́lɔ na ɓateki á mɓea

11 1 Cɔ, ómophiphiani phɔ́ ka yɔnga nde nɛɔyɔnga ɓea mbobo.
2 Nena nsengo ka ɓenu ɓíndɔ Mokonga ané ka nyɔngɔ anu.
Ɗénɔɔku ka ɔmanisa anu na mŏko moci. Mŏko kaye n'ande Kiísito.
Netókondi kiɗianisa anu mosá akɛ ɓea nseka. 3 Ne găkɛ oɓanga gea,
ɓákánódɛmɛgɛmbɛ, ka ɗeketisa anu aphe ánjá á ɓeekea Kiísito, ɓíndɔ
Nketi ɗángi suɓi á njɔka, áondemaga Áwa na maibe nɛkɛ[t] . 4 Cɔ, aoɓá
nkpa n'aɔtɔ̃mɛaga nyɔngɔ á Yéso ɓaangbo, mmbe atingani na mmbe ɓetú
ka tŏmiaga nyɔngɔ akɛ, kaɓɛ na ɓoɓeeki mĕma nɛngbo, kaɓɛ Mbino Ánjá
nnde atingani na nnde ɓotótɔi mosá n'atoki ka ɓesu.
5 Cɔ, neseɓei gea, ɓakongo á ɓateki ndɔ, ɓákámɔnyɛ́nyi găkɛ ka kema.
6 Nanga ɓî kéoúba yɔnga ánjá, ne ndiu na ubapha phê ɓíndɔ ɓooúba ánjá
k'ekuma nɛmɔ bui. 7 Mbenɔ nde ɗɛ́nɔtɔ̃migi Mbino Anjá ndea Mokonga
k'ecici, néŏdidisa ka ɗokomisa anu. Cɔ, ɗégi ájeɗe?

---

[s] **10.17** Ɔna Yɛɛmía 9.23; 1ɓKt 1.31.

[t] **11.3** Ɔna Nkp 3.1-6, 13.

8 Mbenɔ nde ɗɛ́ɔnɔ́bɛɗaneaga ɗéneɓeeki gea kanisa nɛngbo unge
ámophende na ákumbɛ ɓoɗoko ani. 9 Ɓî ɗétú mɔtɛnu, nna na nkpa nde
ɗátú omogaɓea kema nde ɗétú na siki í. Ɓadani ɓaɓeeki á ka Makɛɗɔnía
ɓaunge ɗáɓaomobikia na nkumba bui nde ɗéna siki í[u]. Ka ɓondɔ.
Ɗékékondi gǎkɛ kumbisa anu ɓoɗoko ani. Cɔ, nɛsɛkisia tɔ gea á ɓo ka
ɓenu. 10 Ɓî koɗoni á Kiísito a suɓi ani, nɛyɔngi ɓe: Nna na nkpa nde
aɔtɔka imisiani ebeba k'inde neogea ka Akáya. 11 Negi ɓó ka nyɔngɔ éke?
Ande ka nyɔngɔ nde kénokondi? Mokonga aámbé aoúba.
12 Nga, kema nde neogea, nɛsɛkisiande goto ka gea, ɓakpa nde ɓáokaɓa
éɗokomisa k'ekuma nɛɓɔ ɓea ɓesu, ɓákáɓɛmbɛ na ɓukpɛkpɛ í.
13 Nga, ɓakpa ndɔ, ɓánde ɓateki á mɓea ɓánde phɔtɔ ɓademigi k'ekuma
nɛɓɔ, ɓáǒdemisaga gea, ɓánde ɓateki ndea Kiísito[y]. 14 Ɓókótangaɛgɛmbɛ
nndɔ nga, Sɛtáni aǒgaia sasa akɛ ka gea te ande malaeka nde aojuanisa
owanga. 15 Cɔ, nna gǎkɛ nyɔngɔ á tangaaga aoɓá ɓabɛɗanigi ndea
Nketi na ɓáégai ka ɓá ɓabɛɗanigi ndea ɗoni. Ka ɓondɔ, sungiaga aɓɔ
aɓeanande n'ekuma nɛɓɔ.

Nteki Pɔ́lɔ aphiphii tambaga k'ekuma nɛkɛ

16 Nesikii goto yɔnga gea: Ɓókókanisiɛmbɛ gea te, neyaí. A gǎkɛ oɓá
na nna ɓó, ómoɓeekeani ɓea mbobo ka gea, néebebɛ abɔa. 17 Nnde
nɛɔyɔnga, kɛ́ɔyɔnga ú ɓíndɔ Mɔkɔta akondi nga, nɛɔyɔnga ɓea mbobo ka
nyɔngɔ á ebeba. 18 Ɓakpa ɓásii ɓáǒbeba na kema nde ɓáogea. Eme gǎkɛ
nĕbebande phɔtɔ.
19 Ɓenu ɓogi te ɓoúbapha, ndɔ ungɔ ɓǒphiphia ɓabobo kau.
20 Ɓoophiphia gea ɓánotambisɛgɛ ɓɛa ɓakɔɓɛ, ɓáonouta nkumba, úɓia
anu nkumba nɛnu, ɔnisa anu ka bɔngɔ, tondea anu na ɓɛta anu ka
keongi ɓô tɔ ɔphiphia ndɔ bui. 21 Cɔ, neokua na soni phê nga, ɓékétú
na ɓukpɛkpɛ á gea ka kema. Nɛɔyɔnga wani ɓea mbobo nga, nekondi
éɗokomisa phɔtɔ. 22 Ɓági te, ɓánde ɓaYúda? N'eme phɔtɔ! ƁaIsilaéli?
N'eme phɔtɔ! Ɓasuko á Abalaámu? N'eme phɔtɔ[a]! 23 Ɓabɛɗanigi ndea
Kiísito? Neyɔngande phɔndiu ɓea nkpa n'ayaí. Eme nende mbɛɗanigi
ndea Kiísito kɔ̌nyɛnya ɓɔ. Neye na netambigi ka bɛɗanɛaga Kiísito phê:
Makeani ka mɛkakɔ, ɓindani na ookaga kukuwa. 24 ƁaYúda ɗáɓámoɓindi
gbutu 39. Ɓáogea ɓó, mɔngɔ ɓɔkú[b]. 25 ƁaLɔ́ma ɗáɓámoɓindi mɔngɔ isaɔ.
Esa nɛngbo, ɓáomomakeaga ɛtɛ ka kusa ani. Ɗétoti na koko mɔngɔ isaɔ.
K'esa ndɔ imoti, néoika k'iɓo somani na keiphe.

---

[u] **11.9** Ɔna ɓph 8.1-4.
[y] **11.13** Ɔna Mat 7.15.
[a] **11.22** Ɔna ɓPh 3.5
[b] **11.24** Ɔna Tɔl 25.3.

26 Ka tamba nɛmɔ, ɗétambigi ásii phê: Tota na koko k'oƀenge, pua na
ƀatɔa-oyombo, pua na ƀakpa ájeɗe á k'ekuna nɛmɔ na ƀunde á k'ekuna
nɛngbo[c], nyɔngɔ á ka nji, nyɔngɔ á k'osaa. 27 Ɗétambigi k'ekuma ásii,
nɛ́ɔphɛa tɔ̌, néokua na nja n'ɛnyɔta, néoika kanga á yeaga ka nyɔngɔ á
mɛma Mokonga, néoba na phiɔ na ƀá na ƀuyɛnɛ á ngɔmbɛ.
28 Kanga á kanisia goto nyɔngɔ nɛngbo, neoianaga phê esa bui nyɔngɔ á
amba kanisa bubui. 29 Aoƀá̋ nkpa na nna akpɛkpɛ, nê phɔtɔ oƀá ƀó. Nkpa
aogua ka ƀojede, nyɔngɔ ndɔ áomokaea phê.
30 Aoƀá̋ na nena siki ébeba, áƀɛ tɔ ka nyɔngɔ á utua ani. 31 Mokonga,
Aba-Mɔkɔta Yéso, mmbɔ obebɔ nɛkɛ ande mɛyɔ, aoúba gea, kɛ́ɔyɔnga
mbɛa.
32 Ɓî ɗétú ka Damasíki, moamɛ moci ndea mɔkɔta Aɛ́ta, áɔ̌bisa ƀaambi
ka nji ka gea, ƀámodungɛ. 33 Ka ƀondɔ, ƀâ gǎkɛ omomakea ka jɔ, mpɔ
ƀáomophodisa ka ƀoenga na didisani ka ƀuukendu, néotea.

Mphaniɔ ndea Mɔkɔta Yéso ka Pɔ́lɔ

12 1 Ambe néeɗokomisɛ nanga ƀî nna na kantíti. Neogea nɛ́yɔngɛ
mphaniɔ ndea Mɔkɔta k'eme.
2 Mokonga ɗántaisi ka ƀateki ndea Yéso na koba. N'aye ƀasaga nkama
na gena[d]. Mokonga ɗántaisi na koba na nyama akɛ? Na mĕma akɛ?
Kéoúba, Mokonga sasakɛ aámbé aoúba. 3 Eme neoúba gea, Mokonga
ɗántaisi na Paadísɔ[e]. Kaƀɛ ka nyama, kaƀɛ ka mĕma, kéoúba. Mokonga
sasa akɛ aámbé aoúba. 4 Cɔ, nkpa ndɔ áɔɔka nyɔngɔ nde nkpa nn'aɔtɔka
n'atɔ̌migi na kákeni gǎkɛ tɔ̌miaga í.
5 Cɔ, nĕbebande ka nyɔngɔ á nkpa ndɔɔ. K'eme sasani gǎkɛ,
nĕɗokomisande tɔ ka nyɔngɔ á utua ani. 6 Atú gǎkɛ oƀá na nekondi
éɗokomisa, kétóƀɛku mbobo. Cɔ, ké gǎkɛ ogea ƀó ka nyɔngɔ nde, kékondi
ƀakpa ƀámoɗokomisɛ phê kɔnyɛ́nya kema nde ƀáɔni na ƀáɔki k'eme.
7 Mokonga ɗámɔƀɛti na kenkumbɔ ka gea te, kĕbebɛ mɔnɔ sasa ani,
ka nyɔngɔ á mphaniɔ ángbó ndɔɔ. Kenkumbɔ ndɔ ɗátú ƀea mphaniɔ
ndea nteki nde ƀa á Sɛtáni nde ɗámoƀeti ka imisiani ƀá na ƀimboko[ɛ].
8 Ɗɛ́mɛmi Mokonga mɔngɔ isaɔ gea, ámoamisɛ ka kenkumbɔ ndɔɔ. 9 Mpɔ,
Mokonga áomosikisia gea: «Ɓonjánja ékondi nɛmɔ k'oƀe áƀɛ phɔ́ úngaa!
Ɓukpɛkpɛ nɛmɔ atɔtɔkɛani suƀi á ƀɔɔlɔ nɛkɔ.» Ka ƀondɔ, eme Pɔ́lɔ,
nekondi gǎkɛ, néebebɛ ka nyɔngɔ á ƀɔɔlɔ nɛmɔ ka gea te, ƀukpɛkpɛ ndea
Kiísito ámogbukumiɛ. 10 Ka ƀondɔ unge, nena maseye ka nyɔngɔ á ƀɔɔlɔ

---

[c] **11.26** Ɔna Eku 9.23; 14.5.
[d] **12.2** Ɔna Eku 9.30; 11.25; ƀGt 1.21.
[e] **12.3** Ɔna Lók 23.43.
[ɛ] **12.7** Ɔna ƀGt 4.13-15.

bui, kaɓɛ mbóma, ɓuyɛnɛ, tambaga, k'ina á Kiísito. Nga, ɓɔɔlɔ ndɔ unge, aomogbagisa.

Pɔ́lɔ aoianaga ka nyɔngɔ á ɓaKɔlítɔ

11 Eme Pɔ́lɔ nɛɔyɔnga ɓea mbobo nga, ɓenu ɓaKɔlítɔ ɓaunge
ɓomokondei ɓó. Atókeni ɓómomameɛ, nanga ɓî ké na kantíti mosá anu,
ɓateki nɛnu ɓundɔ ɓŏseɓei, ɓákámɔnyɛnyi gǎkɛ ka kema. 12 Ɗóɓɔɔni
nyɔngɔ ɗanga-ɗanga á nteki n'aɔtɔtɔkɛana sɔsɔɓɛ anu: Ɓá na mĕma
á phiphia ka tombaga bui, mphaniɔ á ketangaɔ, ketangaɔ na kema
á ɓukpɛkpɛ. 13 Cɔ, kema sina nde ɓoúki nnde neophi kanisa nɛngbo,
kĕnophɛ? Ande ka nyɔngɔ á kanga ɓenu kumba ɓoɗoko ani? Aoɓǎ n'aɓó,
ímani ɓojeɗe nɛmɔ!
14 Nesɔ́ɔmɛa ka ga á mɔtɛnu ka mɔngɔ á ko isaɔ[g]. Kénokumbisɛku
ɓoɗoko ani nga, kéokaɓa nkumba nɛnu, nendiu tɔ onokaɓa ɓenu. Nga,
nna ɓaniki ɓáunge ɓáðisa ɓaɓɔkɔti aɓɔ. Ɓaɓɔkɔti ndiu ɓáunge ɓáðisa
ɓanaɓɔ. 15 Eme neɓeeki gaɓea anu ɓangɔa na gaba enda ani bui. Ɓî
nĕnokondi phê, ɓókómokondɛku tanda ábɔa?
16 A tɔ ɓó! Kétónokumbisi ɓoɗoko ani. Ɓakpa ɓuangbo gǎkɛ ɓáokanisia
te nenokŏngu ka ɓɔngaga anu n'odemayo. 17 Ande gea te, ka ɓakpa nde
ɗénotekisii aámbé ɗánoɓɔngigi? 18 Nga, ɓî nenɗengemisigi Títɔ ágɛ
mɔtɛnu kimoci na dasu moti, ɗánoúti mɔnɔ ka kema? Ande gea te, Títɔ
n'eme, tamɓea asu nna k'aphe moci?
19 Kanisianu esa nde bui ande gea te ɓemɔ̂ kŏunia ka yɔnga mosá anu?
Nna ɓó! Ɓɛɔnyɔnga mosá á Mokonga, ɓ'índɔ Kiísito aokonda, ka nyɔngɔ
á mɔtisaga anu ka mĕma.
20 Nga, neoɓanga gea, aoɓá na ɓɔ́kɔ́mɔtigi ka mĕma, tamɓea anu
kámɔɓɔngɛɛku ka jua ani na nɛmɔ gǎkɛ, kánɔɓɔngɛɛku phɔtɔ. Nga,
neoɓanga gea, sani, nsengo, esuia, mbóma, ɓatekeanaga na nyɔngɔ,
maca, étondoa, eongo kaɓɛmbɛ. 21 Ne phɔtɔ oɓanga gea, ɓî nejuande goto
mɔtɛnu, Mokonga kamokusɛmbɛ na soni mosá anu. Nga, nĕgameande
ɓakpa ɓásii nde ɓákáɗeketimbɛ ɓojede nɛɓɔ á kala na kĕtia tamɓea aɓɔ
ka nyɔngɔ á kɔmusɔngɔ, iɛɓɛ na ɓojeɗe nde ɓáogea.

Ɓɔphɛi á sungiaga na mɔkɔ ndea Pɔ́lɔ

13 1 Cɔ, nĕnoɗondande ka mɔngɔ á ko isaɔ. Ka tena nyɔngɔ bui, ambe
ɓaɗigimisi ɓaɓɛ kaɓɛ ɓasaɔ ɓáɓɛ ɓei[h]. 2 Nena nyɔngɔ á ngoɗea
ɓakpa nde ɗáɓagi ɓojeɗe mosá, ɓenu ɓɔbu phɔtɔ. Ɗéneyɔngi u ɓî ɗétú
na ɓenu ka tamba nɛmɔ á ko iɓɛ. Nesikii goto nyɔngɔ ndɔ kesande ka

---

[g] **12.14** Ɔna Eku 18; 2 ɓKt 13.2.

[h] **13.1** Ɔna Tɔl 19.15; Mat 18.16; 1Tim 5.19, ɓƐɓ 10.28.

ɓundɔ ɗáɓagi ɓojeɗe kala na ɓuangbo ɓɔbu nanga ɓî neɗanga. Ne ye
ojua kó kénkuiɛku ye nkpa ngomi. [3] Ɓî ɓookonda engekisa gea Kiísito
aámbé aɔmɔyɔngisa, ɓoengekisande ɗoni. Yɛ, kádendemani ka nyɔngɔ,
andiu ophangia ɓukpɛkpɛ nɛkɛ sɔsɔɓɛ anu. [4] Ande ɗoni gea, ɗáɓánkɔkɛigi
Kiísito ka mosaáɓa kaɓɛ na ɓukpɛkpɛ. Aendi ye gǎkɛ ka nyɔngɔ á
ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga. Ɓesu ɓateki phɔtɔ, ɓî ɓe kimoci na yɛ, ɓéké
na ɓukpɛkpɛ. Ɓe gǎkɛ oenda kimoci na yɛ, ka nyɔngɔ á ɓukpɛkpɛ ndea
Mokonga.
[5] Cɔ, óengani, ɓɔ́ɛnjiɛ sasa anu ka ɗigimisa gea, ɓonde ɓaɓeeki á ɗoni.
Ɓooúba gea, Kiísito a sɔsɔɓɛ anu. Nna ɓó? Kaɓɛ na nna ɓondɔ, ámbé
ɓotugbanigi suɓi á ɓeekea. [6] Neseɓei te ɓoúbi gea, ɓékétugbanigi k'ekuma
nesu. [7] Ɓɛɔmɛma Mokonga te,ɓókogeɛmbɛ tanda ɓojeɗe. Ɓékéokonda
ɔnisa á ɓukpɛkpɛ asu. Ɓendiu okonda gea, tamɓea anu áɓɛ ánjá nanga
ɓásɔɔ́na ɓɛa ɓakpa nde ɓátugbanigi. [8] Nga, ɓékéokonda tinga á ɗoni. Ɓe
tɔ ɔbɛɗanaga ka ubisa anu ɗoni.
[9] Eya, ɓena maseye ɓî ɓeutu, ɓô gǎkɛ oɓá na ɓukpɛkpɛ. Kema nde
ɓɛɔmɛma Mokonga ka ɓenu, ande mɔtisaga anu ka mĕma. [10] Ka ɓondɔ
unge, neɗundu ɓaoɓa nde na neɗanga na ɓenu. Nga, kékondi néɓɛ nkae
ka kɔkɔta nde Mokonga amopi ka ɓenu. Kɔkɔta ndɔ nna á kusa anu,
andiu ka mɔtisaga anu ka mĕma.

Mɔkɔ

[11] Cɔ, ɓaya, ɓójiga ye. Ɓáni na maseye, mɔtagani ka mĕma, égbagisagani
ngŭngu anu. Ɔkanani na mĕma mo, ikani ka ɓɔjɛjɛ. Mpɔ, Mokonga, mɛnɛ
á ekondi na ɓɔjɛjɛ, aɓande kimoci na ɓenu.
[12] Seseanagani ama komɓeanaga ɓea ɓatɔa komunamema.
Ɓakiísito ɓɔɓu ɓánosambei.
[13] Cɔ, ɓonjánja ndea Mɔkɔta Yéso Kiísito, n'ekondi ndea Mokonga, na
komunamema á Mĕma á kanga ɓojeɗe, áɓɛ na ɓenu ɓɔɓu[i] .

---

[i] **13.13** Ɔna Mat 28.19; ɓPhs 2.18; 1Pɛt 1.2.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

ƀaGalatía

Mɔ̌ á Nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáeɗundui ƀakiísito á ka Galatía ƀaoɓa ndee. Suɓi á ƀakiísito ndɔ, ƀuangbo ɗáƀatú ƀaYúda, ƀuangbo ƀákáƀɛ ƀaYúda. Ɓáengɔɗî gea, ƀeekea á Kiísito aunge aombisisa nkpa ntɔa-ɗoni mosá á Mokonga. Nga, ƀakiísito ndɔ ɗáƀaomamisa ndiu nɛƀɔ nyɔngɔ ɛ́ɔphi ndea Mósa, na nyɔngɔ á gua á ƀaIsilaɛ́li ganja. Ɓáokanisia te nndɔ ungɔ aombisa nkpa ntɔa-ɗoni mosá á Mokonga. Ɓî ƀaGalatía ɗáƀaogea ƀó, yɔngɔ kau áonkagea Pɔ́lɔ phê nga, nna nndɔ unge aombisisa nkpa ntɔa-ɗoni mosá á Mokonga. Mokonga ɗánsɔmbu Abalaámu na kágumbɛ ganja. Ɓánsɔmbu tɔ ka nyɔngɔ á ƀeekea.

Gabekana á ƀuku

Ɓuku nde agabekani ka phaeka ngia njaga (6):

Pɔ́lɔ ande Nteki á ɗoni á ɗoni mmbe aɔphɛa nyɔngɔ á ɗoni (1.1-10).
Mokonga aámbé ɗánsɔmbu Pɔ́lɔ ka ƀá Nteki (1.11-24).
Nyɔngɔ nde Mbinɔ Anjá aubi ongoɗa (2.1-21).
Ɓá na měma á ƀeekea unge aɔtɔka n'anamisi tɔndɔ nkpa (3.1-4.31).
Ɓékondaneni ngŭngu asu, na ƀéɗeketeni Měma á Mokonga á sɛkɛ enda asu (5.1-6.10).
Nsesɔ á ka sungiaga (6.11-18).

Nsesɔ

1 1–2 Ka kanisa danga-danga ndea Gaatía, sambani.
Eme Nteki Pɔ́lɔ a ámbé nedundu baoba ndee. Banamasu bɔbu básambei phɔtɔ.

Cɔ, nende nteki nde ba a Yéso Kiísito na Abɛ Mokonga, mmbe dánjujukisi Yéso ka kukwa. Nna nkpa ámbé amoteki. 3 Abasu Mokonga, na Mɔkɔta Yéso Kiísito, ánophɛ ƀɔjɛjɛ na bonjánja nɛkɛ. 4 Yɛ a ámbé dábeeki kuia asu, áosóphuia ka ƀojeɗe á ka mokonda nde, bíndɔ abasu Mokonga dáangi. 5 Ka ƀondɔ, Mokonga ábɛ na ƀoombia ka saga na saga. Abɛ bo.

Cina á boabi ndea Pɔ́lɔ: Moangɔ ndea Kiísito a tɔ mo

6 Cɔ, neyayami phê. Nga, bokamisigi deketa á Mokonga nande yɛ ámbé dánɔɔphani ka nyɔngɔ á bonjánja ékondi ndea Kiísito. Bokěti phɔtɔ ka

ɓea á moangɔ nɛngbo, ódemayɔ. 7 Nga, moangɔ á Kiísito nɛngbo nna bei.
Ande gea te, ɓakpa ɓuangbo ɓáonódemaga, ɓáokaba tukatuka á moangɔ
á Mbino Anjá ndea Kiísito. 8 Cɔ, ubani base gea, kabɛ nkpa sɔsɔbɛ asu
bateki, kabɛ malaeka natoki na koba, ka bɔ nǎnɔtɔ̌migi nyɔngɔ á moangɔ,
nnde atinganigi ninde dɛ́bɛnɔ́tɔ̌migi, cɔ, Mokonga ányɛgɛ saga na saga.
9 Nema ogeae, a tɔ bíndɔ dɛ́bɛyɔngi mosa: Aoba nkpa nǎnɔtɔ̌migi nyɔngɔ
á moangɔ, nnde atinganigi ninde dóbobeeki, Mokonga ányɛgɛ saga na
saga.

Yéso Kiísito tɔndɔ a ámbé dámphangigi Pɔ́lɔ moangɔ nɛkɛ

10 Ande gea te, neókondisaga na ɓakpa? Ké gǎkɛ ǒkondisaga na
Mokonga? Neókondisaga na ɓakpa, ámbe ké mbɛdanigi á doni ndea
Kiísito. 11 Ɓaya, nekondi búubɛ doni gea, Mbino Anjá nde nɛɔtɔmiaga,
kátoki ka ɓakpa. 12 Ɓî a bó, nna nkpa ámbé dámopi. Nkpa dákámogoisigi
phɔtɔ. Yéso Kiísito a ámbé dámophangigi tɔndɔ.

Pɔ́lɔ ɗátú moYúda kanga á uba a moangɔ ndea Kiísito

13 Nga, dɔ́bɔɔki tamɓea ani bii dé phɔ́tɔ k'esomba ndea baYúda, na
phɔtɔ bii déǒtambisaga batɔa- kanisa ndea Mokonga, néokaba tukatuka
abɔ. 14 Eya, dégoigi phê nyɔngɔ ésomba ndea baYúda. Nɛ́ǒnyɛ́nya baganja
ani. Néoba na moingi ka bɛdaneaga a Mokonga bíndɔ batatɛ dábatú
ogea. [j]

Ɓî Kiísito dámɔphani Pɔ́lɔ, dákákabigi ɓɔphɛi ka nkpa

15 Mbusa, Mokonga, mmbe dámɔsɔmbu mosa á bɔkɔtɛana ani, áoba na
mɔphɛ á ɔphana ani ka nyɔngɔ á bonjánja ékondi nɛkɛ. 16 Aomophangia
gea, anakɛ Kiísito a suɓi ani. [k] Ɓî a bó, dákeni nɛ́tɔ̌miɛgɛ nyɔngɔ nɛkɛ
ka ɓakpa nde bána baYúda. Ka matu ndɔ, dékékabigi ɓɔphɛi ka nkpa.
17 Nê ndiu okamisaga ga na kenombe Alabía. Mbusai, néosikianaga na
Dhamasíki. Nga, dékége na Yɛusalɛ́ma k'aphe á ɔna a bateki nde ba a
mosa ani.
18 Mpɔ, mbusa á basaga basaɔ, dége na Yɛusalɛ́ma k'aphe á ubana na
Nteki Pɛ́tɛɛ. Nê tɔ oika na yɛ esa nkama moti na ɓɔku. [l] 19 Dɛ́kɛ́mɔ̌ni
tanda ka bateki ba angbo. Dɛ́mɔ̌ni tɔ Yakɔ́bɔ, mɔtɔ á Mɔkɔta Yéso. [m] 20 Cɔ,
nɛ̌nongodî doni mosa á Mokonga gea, kema nde nɛ̌nodundui nna mbɛa.

---

[j] **1.14** Mbenɔ nde Pɔ́lɔ ɗátú moganda, tamɓea akɛ na goisaga akɛ ɗátú danga na uba á Kiísito.
[k] **1.16** «Kiísito a suɓi ani», ande gea, neomǔba ka mɛ̌ma ani doni, gea te, ande namisi na Muna-Mokonga

[l] **1.18** Nga, esa nkama moti na ɓɔku nnaɔtɔtɔkɛana ka tɔ̌miaga á nkpa, nyɔngɔ bui ndea Kiísito.
[m] **1.19** Yakɔ́bɔ ɗátú moamɛ angbóngbó ndea kanisa. Pɔ́lɔ dánsesi tɔndɔ kanga á mɛma akɛ ɓɔphɛi.

21 Netoki ye na Yɛusalɛ́ma, néoga danga, nkɛkɛɔ á Sulía na Kilikía.

Obebɔ ndea baKiísito baYúda ka nyɔngɔ á Pɔ́lɔ

22 Ka matu ndɔ, batɔa-kanisa ndea Yéso bɔbu, bunde ba ka Yudɛ́a,
dábákáomuuba ka keongi. 23 Dába tɔ ɔɔka gea: «Nkpa nde ɗáosótambisaga
mosa, cɔ, kɛkɛ nde, yɛ a ámbé a yetɔ ɔtɔmiaga nyɔngɔ á ɓeekea á Yéso,
nndɔ ɗáo tukatuka.» 24 Babeeki ndɔ bɔbu bâ gǎkɛ ombeba Mokonga ka
nyɔngɔ ani. [n]

Bateki á mosa dábabeeki moangɔ ndea Kiísito bíndɔ Pɔ́lɔ ɗátú ɔtɔmiaga

2 1 Cɔ, mbusa á basaga nkama moti na gena, néoja na Yɛusalɛ́ma kimoci
na Bhaanába, nê phɔtɔ onga na Títɔ. 2 Dége ko nga, Mokonga a ámbé
dámophangi aphe. Ko, déphangiɓaɓeeki Mbino Anjá nde nɛɔtɔmia sɔsɔbɛ
á bunde bána baYúda. Nê goto ogea ɓondɔ mɔtɛ a ɓakɔta á kanisa ka
mpɛphɛ. Nga, déobangisa gea, ekuma nɛmɔ á kala ninde á kɛkɛ, kabɛ
mɔnɔ etiti. 3 Bɔ, dábákánsosi tanda moGiíki ndɔ Títɔ gea, águɛ ganja. Yɛ
a ámbé débetámbi na yɛ kimoci. [o]

4 Oa ndɔ, bamunamasu á mbɛa dáběngisi sɔsɔbɛ asu ka bɔsɔmɛa,
ɓáogea bángusɛ Títɔ ganja, báengekisɛ bii bembeeki Kiísito Yéso kanga á
banga esomba ndea baYúda. Bâ ndiu okonda gea, bébɛ bakɔbɛ ésomba
nɛbɔ. 5 Débɛ́kɛ́bɔki tanda, bê ndiu okonda dokomisa á koɗoni á Mbino
Anjá nde bobeeki. [ɔ]

6 Bakɔta á kanisa dábákádadu phɔtɔ kema ka ɓɔphɛi nɛsu. Nanga
bii a bó, kɔkɔta nɛbɔ dákátú kema mosa ani ka nyɔngɔ nde,
Mokonga nnaɔnsɔmbɔa nkpa ka nyɔngɔ á kɔkɔta nɛkɛ. 7 Dábaɔni
ndiu gea, Mokonga amopi ekuma á tɔ̌miaga á Mbino Anjá ka
ɓakpa nde bána baYúda. A tɔ bíndɔ dámophi Pɛ́tɛɛ ekuma á
tɔ̌miaga á Mbino Anjá ka baYúda. 8 Doni, Mokonga amɔphani
Pɛ́tɛɛ, ábɛ nteki ka baYúda, bíndɔ amɔɔphani ka ɓakpa nde bána
baYúda.

9 Mpɔ, Yakɔ́bɔ, Pɛ́tɛɛ, na Yoáni, ɓakpa nde bánde ɓea etimo á kanisa,
ɓáosóɓeekea, eme na Bhaanába, bɛ́ɔɔkana na bɔ gea, bégɛ mɔtɛ a ɓakpa
nde bána baYúda, bɔ, bágɛ mɔtɛ a baYúda. Nga, dábaubi bukpɛkpɛ
nde Mokonga amopi ka bɛdanaga mɔtɛ a ɓakpa nde bána baYúda.

---

[n] **1.24** Nga, bii Pɔ́lɔ dádundu baoba nde, baKiísito baYúda dábaonca. Mosa, ɓakpa ndɔ dábambebi gǎkɛ Mokonga ka nyɔngɔ akɛ. Nanga ába bo, Pɔ́lɔ dákákěti nyɔngɔ á moangɔ ndea Kiísito, nnde ɗátú ɔtɔmia. Nga, maca ndea ɓakpa ndɔ, dákátú na kantiti.

[o] **2.3** Nyɔngɔ á gua a ganja ande ngia k'ɛɔphi ndea baYúda, nnde nnatú suɓi á moangɔ á Kiísito, bíndɔ Pɔ́lɔ dáuubisa.

[ɔ] **2.5** BaGaatía dábabeeki moangɔ á Mbino Anjá ndea Kiísito, nnde kásosi gua á ganja. Moangɔ ndɔ ungɔ Pɔ́lɔ dɛ́tɔmigi ɓakpa.

10 Dábasɔ́mɛmi tɔ gea, békanisiɛ bakusi ndea kanisa nɛbɔ. Nndɔ ungɔ
détú na moingi ka tɔtɔkisai. [p]

Moangɔ ndea Kiísito, nnaoengeana n'ɛɔphi ndea baYúda

11 Esa nɛngbo, eme na Pɛ́tɛɛ, béoɗondana ka Antiɔkía, néonkea mosa á
ɓakpa bɔbu ka nyɔngɔ nde, dági ájeɗe.
12 Nga, Pɛ́tɛɛ dáɛmbani na eaga kimoci na ɓakpa nde bána baYúda.
[s] Esa nɛngbo, ɓakpa nde Yakɔ́bɔ ěteki, ɓáokidia. Mpɔ, Pɛ́tɛɛ áoɗoa eaga,
áokatana na ɓadasu baKiísito, bunde bána baYúda. Nga, dáǒbanga
bateki ndɔ ɓundɔ dábabeeki ɛɔphi ndea baYúda. 13 Mpɔ, badakɛ na Pɛ́tɛɛ,
ɓáomɓea k'aphe á maibe ndɔɔ. Bhaanába â phɔtɔ ǒngisa ka maibe kau.
14 Cɔ, bii nɛɔni ye tamɓea á Pɛ́tɛɛ na badakɛ, nakáengemeani na koɗoni
á Mbino Anjá ndea Mokonga, néonkea Pɛ́tɛɛ mosa á ɓakpa bɔbu: «Obɛ,
onde moYúda. O gǎkɛ otamɓea ɓea nkpa nǎna moYúda, notógi anja. Cɔ,
nyɔngɔ sina nde oósosea ɓakpa nde bána baYúda gea, bátambeɛ ɓea
baYúda?»

Cina á baoba ndee: ěɔphi ndea baYúda nna na bukpɛkpɛ gu á baKiísito

15 Ka bɔkɔtɛana, besu baKiísito baYúda bende baYúda doni, bɛyɔngi
gea, ɓakpa nde bána baYúda bákáambi ɛɔphi nɛsu. 16 Be gǎkɛ uuba gea,
Mokonga nnaomɓeekea nkpa ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi ndea baYúda. A tɔ
ka nyɔngɔ á ɓeekea a Kiísito Yéso. Besu phɔtɔ, bembeeki Kiísito Yéso ka
gea te, bébɛ batɔa-doni mosa á Mokonga. Békébɛku batɔa-doni mosa akɛ
ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi. Nga, nna na nkpa nde Mokonga amɓeekeande
gea te, ande ntɔa-doni, ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi.
17 Besu baKiísito baYúda, beokaba gea, Mokonga ásobeekeɛ ka
nyɔngɔ á Kiísito. Ɓakpa nde bájigi k'esomba ndea baYúda, bâ gǎkɛ
ǒsogea te, bende batɔa-ɓojeɗe ka nyɔngɔ á deketa ɛ́ɔphi nɛsu. Cɔ,
bii ɓáogea bó, ande gea te, Kiísito a ámbé aóbotea ɓakpa k'aphe á
ɓojeɗe? Aoboboa. 18 Nga, aobǎ́ nenesiki mbusa k'ɛɔphi nde dédeketi,
ande gea te, něngisi goto sasa ani ka ɓojeɗe. 19 Cɔ, neku yetɔ ka nyɔngɔ
ɛ́ɔphi ndea baYúda. Ka ɓondɔ, ɛɔphi ndɔ nna ye na kantiti k'eme.
Ɓî a bó, ne yetɔ oenda ka nyɔngɔ á Mokonga. Eya, neku kimoci na
Kiísito ka mosaaba. 20 Ka ɓondɔ, nna ye eme ámbé neoenda. Kiísito
a ámbé a yetɔ oenda suɓi ani. Ɓî nembeeki muna-Mokonga, a unge
neogea kema bubui ka nyɔngɔ akɛ. Nga, yɛ a ámbé dámǒkondi,
áomokuia.

---

[p] **2.10** Mɔkɔ ndɔ ɗátú gea: (a) Pɔ́lɔ ande nteki ndea ɓakpa nde bána baYúda. (b) Pɔ́lɔ na baKiísito bunde bána baYúda bádausanɛ ɓangɔa nɛbɔ ka tekisia á bakusi, bunde bánde baKiísito baYúda

[s] **2.12** Nga, Pɛ́tɛɛ ɗátú oea eea nde ɗátú eea ótaɔ k'iso á baYúda.

21 Kédoɛku bonjánja ékondi ndea Mokonga. Nga, aobǎ Mokonga
namobeeki ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi ndea baYúda, cɔ, kukwa á Kiísito a
tɔ etiti.

Digimisa á nyɔngɔ: Amba ɛ́ɔphi ndea baYúda, ande sikia mbusa

3 1 Oo, baGaatía babobo nde ca! Animbe ǎnɔɔgi mɔnɔ? Dékébisi phɔ
base nyɔngɔ á kukwa á Yéso ka mosaaba mosa anu? 2 Cɔ, něnuusi
phɔ. Bɔtɔi Měma á Mokonga ka nyɔngɔ á amba a ɛɔphi ndea baYúda,
nna tɔ ka nyɔngɔ á ɓeekea a Kiísito? A bo. 3 Bobobokima bende? Ɓî
dóbokpangi ndiu ka tɔa á Měma á Mokonga, cɔ kɛkɛ nde, bookaba ba
á ɓakpa ba anja phê, ka nyɔngɔ á bukpɛkpɛ nɛnu sasa anu? 4 Dóbogi
tɔ kema ndɔ bui jǎi? [t] Nna bo. 5 Mokonga dánogabei Měma Anja nɛkɛ,
â phɔtɔ ɔtɔtɔkisa ketangaɔ sɔsɔbɛ anu. Cɔ, dági ɓondɔ ka nyɔngɔ nde,
boambi ɛɔphi? Bɛɛndɔ. A tɔ ka nyɔngɔ nde, bobeeki Mbino Anjá ndea
Mokonga.

Digimisa á nyɔngɔ: Babeeki bánde bana-Abalaámuka nyɔngɔ á ɓeekea a Kiísito

6 A tɔ bíndɔ dábadundu nyɔngɔ á Abalaámu suɓi á buku á Mokonga
gea: «Dámbeeki Mokonga, ka ɓondɔ Mokonga áɔmɔphana, nkpa nɛkɛ
á doni.» [u] 7 Ɓî a bó, ubani gea, ɓakpa nde bámbeeki Mokonga, bánde
bana-Abalaámu á ka měma.
8 Buku á Mokonga dáangi mosa gea, mbenɔ nde ɓakpa nde bána
baYúda bámɓeekeande, ɛ̀̀bɔphanande gea, bánde ɓakpa nɛkɛ, á doni.
Ka ɓondɔ unge, buku á Mokonga dámphangi Abalaámu gea: «Mokonga
abisande njaga k'ekuna bubui ka nyɔngɔ akɔ.» [y] 9 Ka ɓondɔ, mbenɔ
nde Abalaámu dámbeeki Mokonga mosa-mosa, Mokonga dákámbisii
tɔndɔ Abalaámu njaga sasa akɛ, dábisi phɔtɔ njaga gu áɓaɓeeki
bɔbu.
10 Cɔ, Mokonga ɛ̀̀sɛmɛigi ájeɗe ɓakpa nde ɓáokaba amba ɛ́ɔphi. A
tɔ bíndɔ buku á Mokonga agi: «Mokonga ansɛmɛigi ájeɗe nkpa nde
nnaoamba esa bubui, kema bubui nde a suɓi á buku ɛ́ɔphi nɛkɛ.» [a]
11 A phɔtɔ base gea, Mokonga nnaomɓeekea nkpa gea, ande ntɔa-doni
ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi. Nga, buku á Mokonga ayɔngi goto: «Nkpa ndea
Mokonga a tɔ oenda ka nyɔngɔ nde ambeeki.» [b]

---

[t] **3.4** «Kema ndɔ bui» ande ɔka á Mbino Anjá ndea Mokonga, ɓeekea na maseye, na tɔa á Měma á Mokonga. Ɔna phɔ 3:5.

[u] **3.6** Moánjɔ 15:6.

[y] **3.8** Moánjɔ 12:3, 18:18, 22:18

[a] **3.10** Kumbukumbu á Tɔlati 27:26.

[b] **3.11** Habakuki 2:4.

12 ĕɔphi nnaoengemeana na ɓeekea. Nga, buku á Mokonga agi: «Nkpa
nde aoamba ɛɔphi, akeni ádokomisɛ nyɔngɔ bubui nde a suɓî.» [c]
13 Ɓî Kiísito dáku k'ɔma nɛsu, dásoamisi ka kukwa ɛ́ɔphi. Dátɔtɔkisi
nndɔ bii Mokonga dánsɛmɛigi ájeɗe. Nga, buku á Mokonga ayɔngi be:
«Nkpa nde ɓáonkpata gu á me, a ámbé Mokonga aɔnsɛmɛaga ájeɗe.» [d]
14 Kiísito dági bó ka gea, mɔkɔ [e] ndɔ Mokonga dámɔku Abalaámu, ábɛ
phɔtɔ ka ɓakpa nde bána baYúda. Eya, nndɔ a unge ɗátú moangɔ nɛkɛ.
Ka ɓondɔ, besu bɔbu, bɛtɔi Mĕma á Mokonga. Nga, Mokonga dásophi
Mĕma akɛ ka tɔtɔkisa á mɔkɔ nɛkɛ, ka nyɔngɔ nde, bembeeki.

Digimisa á nyɔngɔ: Mɔkɔ n'ɛɔphi, nnaoengemeana

15 Ɓaya, nnde ande kema nde auubukana base. Aoba nkpa nabɔngisigi
mɔkɔ nɛkɛ anja, bánaɔtɔka nabádu mɔkɔ ndɔ, bána phɔtɔ ɔtɔka nabábisi
nyɔngɔ nɛngbo gui. 16 Cɔ, Mokonga dámɔku Abalaámu na nkpa nde
abɔkɔtɛanaeka k'ekombo nɛkɛ. Buku á Mokonga dákáyɔngi, mɔkɔ a «ka
batɔa k'ekombo nɛkɛ bɔbu,» gea te, mɔkɔ ndɔ ɗátú ka ɓakpa bá asi.
Dáyɔngi ndiu, mɔkɔ a «ka nkpa moti, mmbe abɔkɔtɛanaeka,» [ɛ] nande
Kiísito.
17 Cina á boabi nɛmɔ a bendee: Ɓî Mokonga dábisi mɔkɔ nɛkɛ,
nnaoketia. ĕɔphi nde dákidiani mbusa á basaga mia gena na nkama isaɔ,
nnaɔtɔka nabuni mɔkɔ ndɔ. Nna phɔtɔ ɔtɔka naujiu. 18 Cɔ, kabɛ nabá tɔ
ɔtɔa botukɔ ndea Mokonga ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi, ámbe bánaɔtɔa ka
nyɔngɔ á mɔkɔ. Nna gĕkɛ bo. Ka bonjánja ékondi ndea Mokonga unge,
dámɔku Abalaámu botukɔ.

Boabi á ka mpɛphɛ:? ĕɔphi ndea baYúda aogea kema sina?

19 Cɔ, ɛɔphi ndea baYúda aogea kema sina? Mokonga dábisi ɛɔphi
ka nyɔngɔ á ubisa a ɓakpa ɓojeɗe nɛbɔ. Atókeni phɔtɔ ɛɔphi ábɛ bei
ka sungiaga bii mɛna-mɔkɔ abɔkɔtɛanande, mmbe ande mosuko á
Abalaámu. Bamalaeka bá unge dábamŭbisi Mósa ɛɔphi, ábɛ ntɔnganisi.
20 Cɔ, ntɔnganisi aoma sɔsɔbɛ ekombo iɓɛ. Mbenɔ nde Mokonga
dámɔku Abalaámu, ɗátú tɔ sasa akɛ, kanga á ntɔnganisi. 21 Ande gea
te, ɛɔphi atinganigi na mɔkɔ ndea Mokonga? Tanda phɔ. Atú oba
nabábisi ɛɔphi nde ĕamisande ɓakpa ka mĕma, ámbe nkpa abande
ntɔa-doni, mmbe Mokonga ambeeki, ka nyɔngɔ ɛ́ɔphi ndɔɔ. 22 Buku
á Mokonga ayɔngi gĕkɛ gea, ɛɔphi ande ɓea nkpa nĕbisi ɓakpa bɔbu
suɓi á mekakɔ á ɓojeɗe. Mokonga dági bo ka gea, ɓakpa nde bámbeeki

[c] **3.12** BaLáoi 18:5.
[d] **3.13** Kumbukumbu á Tɔlati 21:23.
[e] **3.14** Oani: «mɔkɔ» ande ɓea suia á soki ka ba na ɓɔjɛjɛ.
[ɛ] **3.16** Moánjɔ 13:15, 24:7.

Yéso Kiísito, ɓáoba n'aphe á teai bíndɔ Mokonga dáɔku. 23 Nga, mosa
á bisa a moangɔ á ɓeekea, ɛɔphi dásoambi ɓea batɔa-mekakɔ. Ka
ɓondɔ, débeiki suɓî na ka bii Mokonga ǎsophangiande moangɔ á
ɓeekea. 24 Nga, ɛɔphi dásoambi na ka bii Kiísito abikaeka gea, bébɛ
batɔa-doni mosa á Mokonga ka nyɔngɔ á ɓeekea akɛ. 25 Kɛ̌kɛ nde
gǎkɛ, bii be ye na moangɔ á ɓeekea a Kiísito, nna ye ɛɔphi unge
aósoamba.

Digimisa á nyɔngɔ: Ngia á k'obatisɔ, ande ika kanga á amba ɛɔphi ndea baYúda

26 Cɔ, benu bɔbu, ka nyɔngɔ á ɓeekea a Yéso Kiísito, bo yetɔ
bana-Mokonga. 27 Ɓî bánobatisi ye k'ina Kiísito, ande ɓea ɔla á bɔngɔ á
kɛkɛ. 28 Ande gea te, bii boiki suɓi á Kiísito bo tɔ ɓea nkpa mo. Bókó ye
okatanaga: kabɛ baYúda na ɓakpa nde bána baYúda, bakɔbɛ na ɓakpa
nde bána bakɔbɛ, boko na bake.
29 Kiísito ande muna-Abalaámu. Ɓî bɔɔngani ye na yɛ, bo yetɔ
bamɛna-botukɔ nɛkɛ ka nyɔngɔ á mɔkɔ ndea Mokonga.

Digimisa á nyɔngɔ: Bo yetɔ bana-Mokonga kanga á nyɔngɔ ɛ́ɔphi

4 1 Cɔ, negie: Ɓî mɛna-botukɔ a phɔ́tɔ miki, kátingani na nkɔbɛ, nanga
miki ndɔ ába mɛna-nkumba bubui, á botukɔ ndɔɔ. 2 Nga, miki ndɔ
a phɔ́tɔ kusi a ɓaɓondigi-tamɓea akɛ na nkumba nɛkɛ, ka sungiaga a
saga nde abakɛ abisi gea, ábɛ ngbɛga. 3 Mosa á ɓeekea a Kiísito, débetú
ɓea baniki, bunde bá kusi á ɓaɓondigi. Débetú phɔtɔ bakɔbɛ ésomba
danga-danga á ka mokonda.
4 Cɔ, bii saga akpeengeani ye gǎkɛ, Mokonga áonteka anakɛ, nke
áɔmbɔkɔta, áoba kusi ɛɔphi 5 ka gea te, éphuiɛ ɓakpa nde bá kusi ɛɔphi,
bábɛ bana-Mokonga.
6 Nga, ka nyɔngɔ nde bonde bana-Mokonga, Mokonga ǎsotekisii Mĕma
á anakɛ suɓi á mĕma asu. Mpɔ, bɛ́ɔmɛma ka bukpɛkpɛ nɛkɛ n'ɛsɔ akpɛ:
«Oo abɛ!» 7 Ɓî a bó, ka benu nna ye nkɔbɛ. Bo ndiu bana-Mokonga. Bo
phɔtɔ bamɛna-botukɔ ndea abanu.

Digimisa á nyɔngɔ: Ɓî Mokonga aonúuba, eke nde bosikianigi mbusa?

8 Cɔ, bii dóbókóomŭba Mokonga mosa, dóbotú bakɔbɛ á ɓakɔta á na
koba, nna k'abɔ nde ande Mokonga. 9 Kɛ̌kɛ nde gǎkɛ, boomŭba Mokonga.
Ande gea te, aónuuba. Cɔ, eke nde bosikianigi ne goto mbusa, ka ngia a
k'esomba nde nna na bukpɛkpɛ? Ande gea te, bookaba bóbɛ goto bakɔbɛ
nɛbɔ? 10 Nga, bo phɔ́tɔ oamba esa, songe, matu, na saga ésomba. 11 Ka

ɓondɔ, neotambaga ka mĕma ka nyɔngɔ anu. Neobanga gea, ekuma akpɛ
nɛmɔ bui, á ɓɔphɛi, nnde dɛ́bɛdanigi sɔsɔbɛ anu, kakuɛ mɔnɔ etiti.
12 Ɓaya, nĕnodengemisigi. Ka nyɔngɔ ɛ́ɔphi, bani be'eme. Nga, nedeketi
ɛɔphi gea, nébɛ ɓea benu.
Dóbókómogii găkɛ ájeɗe. 13 Nga, bûuba bii dékidi mɔtɛnu mosa-mosa,
neneosamba. Ɓî détú mɔtɛnu, dɛ́nɔtɔ̆migi Mbino Anjá ndea Kiísito.
14 Nanga bii esambɔ ndɔ dámojenanisi k'iso á ɓakpa, dóbókómoye. Bô
ndiu omosesea ɓea malaeka ndea Mokonga, ɓea Yéso Kiísito phɔtɔ.
15 Dóbotú mosa na maseye phê. Cɔ, eke nde ănogii ye? Nĕnogie, ɗátú oba
natɔtɔkɛani, ámbe dóbophuigi mbuk'iso anu, bóomopa. [g] 16 Cɔ, sumbii
nĕnongoɗi doni asu, ande gea te, ne yetɔ mbibia anu?
17 Bademigi ndɔ básui botea anu k'aphe ésomba nɛbɔ ájeɗe. Bá tɔ okaba
katanisa asu na benu gea, bóbeɛ mbangɔ. 18 Atókeni găkɛ kabaga á
bonjánja esa bui, nanga ké sɔsɔbɛ anu.
19 Cɔ, baniki amɔ, ne goto otambaga ka nyɔngɔ anu ɓea nke na ka boae.
Boae ndɔ asíande, mmbe bo yetɔ ɓakpa ndea Kiísito doni.
20 Netókondi nébɛ na benu kɛkɛ nde ka ɔkana. Nga, neónotangaaga phê.

Digimisa á nyɔngɔ: Bo ɓea bana-nke á mɔkɔ

21 Omongoɗeani phɔ, benu bunde bookaba ba á kusi ɛɔphi ndea
baYúda: Bodigimisi ɛɔphi ndɔ? Bɛɛndɔ! 22 Nga, buku á Mokonga asúubisi
gea, Abalaámu ɗátú na baganda babɛ. Moti ɗátú muna-nkɔbɛ, ba
angbó, muna-nke á ngɔa. 23 Muna-nkɔbɛ ndɔ ɗáonjokani ɓea ɓakpa
bɔbu. Muna-nke á ngɔa, ɗáonjokani găkɛ ka nyɔngɔ á tɔtɔkisa á mɔkɔ.
24 Nndɔ ande mɛni. Bake ndɔ bánde mphaniɔ á konsamba iɓɛ. Nkɔbɛ Agái
ande mphaniɔ á konsamba nde dábaɔngi ka mamba Sinái á ka Alabía.
[h] Bana-nke ndɔ, bánde găkɛ bakɔbɛ. 25 Eya, ina ndɔ: «Agái», ande ina
mamba ndɔ «Sinái» ka Alabía.
Agái ande phɔtɔ mphaniɔ á Yɛusalɛ́ma á ka mokonda ndee. Nga,
ande nkɔbɛ kimoci na baniki á ka nji ndɔ, bunde bánde baYúda. 26 Cɔ,
Yɛusalɛ́ma, nnde a na koba, nna ka kɔkɔbɛ, yɛ a ámbé ande amasu.
27 Nga, buku á Mokonga adokomisi nyɔngɔ ndɔ be:
Nke-ngomba nde ca! bá na maseye,
ɔbɛ ambɔ kɔ́bɔkɔti.
Koga na maseye,
obɛ ambɔ kûuba kokae á boae,
ka nyɔngɔ nde, nke á keye, ĕonjande baniki ba ási
kɔnyɛ́nya nke ékondi. [i]

---

[g] **4:15** Ka baGiíki: «phuiaga íso» ande gea te, phangia ékondi ka dakɔ.

[h] **4.24** Sinái ɗátú mamba ndɔ, Mokonga dámophi Mósa konsamba ɛ́ɔphi.

[i] **4.27** Isáia 54.1

28 Benu găkɛ ɓaya, bo ɓea Isáka, miki á mɔkɔ ndɔɔ.
29 Ka matu ndɔ găkɛ, miki ndɔ ɗáonjokani ɓea ɓakpa bɔbu,
ɗáontambisaga miki ndɔ dábɔkɔtɛani ka bukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga.
Kĕkɛ nde găkɛ, tambaga ndɔ, a phɔ́tɔ bei. [j]
30 Cɔ, buku á Mokonga agi be: «Mɓeaga nkɔbɛ na anakɛ. Nga, kákeni,
muna-nke á ngɔa ákatisanɛ botukɔ nde abakɛ andeketei na muna-nkɔbɛ.»
[k]
31 Cɔ, ɓaya, béké bana-nkɔbɛ. Be ndiu bana-nke á doni, mmbe nna
nkɔbɛ. [l]

Bɔphɛi: Gua á ganja ndea baYúda, ande ya á bonjánja ékondi ndea Mokonga

5 1 Kiísito ăsotokisi doni ka kɔkɔbɛ ésomba. Ka ɓondɔ, békesikianɛgɛ
mɔnɔ ye goto ka kɔkɔbɛ. Mamani tɔ akpɛ. [m]
2 Nemáogeae! Eme Pɔ́lɔ nĕnongodi be: Kabɛ nobogu ganja ndea
baYúda, Kiísito kábɛku ye kema ka benu. 3 Nesikii goto yɔnga: Nkpa
buakɛ, mmbe agu ganja ndea baYúda, abande kusi ɛɔphi nɛbɔ bui. 4 Benu
ɓundɔ bookaba édokomisa mosa á Mokonga ka nyɔngɔ á amba ɛɔphi,
ubani gea, bokatani na Kiísito, boye phɔtɔ bonjánja ékondi nɛkɛ.
5 Besu găkɛ, ka nyɔngɔ á ɓeekea a Kiísito, besebei ka bukpɛkpɛ á
Mĕma á Mokonga gea, bebande batɔa-doni mosa akɛ. 6 Nga, ka nkpa
nde aɔngani na Kiísito Yéso, gua á ganja na ika á kanga a gua a ganja,
nndɔ nna na kantiti, tɔndɔ ɓeekea á Kiísito. A unge aosóopha ekondani.
7 Beekea á moangɔ ndea Kiísito, ande ɓea njoko á ga á mbangɔ. Ka
njoko nɛnu, dóbooga anja phê. Cɔ, animbe ănotenisii gea, bókombeekeɛ
Mokonga doni? 8 Bakpa nde bá phɔ́tɔ okaba botea anu ka moangɔ á
ɓeekea nɛbɔ, cɔ, nndɔ kátoki ka Mokonga, mmbe ănɔɔphani. 9 Cɔ, ɓɔphɛi
ájeɗe ande ɓea cacu abɔa nde aobimbisa nkɛkɛ á mokati bui.
10 Nanga ába bo, nesebei gea, bii bɛɔngani na Mɔkɔta, boɓeekeande
ɓɔphɛi nɛmɔ. Bókóbeekeɛku ye ɓɔphɛi ndea nkpa ba angbó. Cɔ, ndemigi
nde aotukatuka ubapha anu, nanga ába ani, Mɔkɔta atenaeka nyɔngɔ
nɛkɛ akpɛ.
11 K'eme găkɛ ɓaya, aobǎ nande doni gea, nɛɔtɔmiaga nyɔngɔ á ganja
bíndɔ báɔyɔnga, cɔ, ɓáomotambisaga ka bo? Atú oba nande doni abɔ,
mmbe nyɔngɔ á kukwa á Yéso ka mosaaba, kábɛku ye ephiphi ájeɗe ka

[j] **4.29** Ande gea ta, baYúda dábaótambisaga baKiísito. Pɔ́lɔ a găkɛ kuusia baKiísito. Eke nde bokondi ngia k'esomba ndea bunde ɓáonótambisaga?

[k] **4.30** Moánjɔ 21.10.

[l] **4.31** Nga, béké kusi ɛɔphi ndea baYúda, kema á kɔkɔbɛ.

[m] **5.1** Kɔkɔbɛ, ande amba ésomba ndea baYúda.

ɓakpa ndɔɔ. [n] 12 Cɔ, bademigi nde ɓáokaba gusa anu ganja nɛbɔ, akeni
bétongoɛ yetɔ sasa abɔ!

Bɔphɛi: Tamɓeani bíndɔ Mĕma á Mokonga akondi

13 Benu ɓaya, Mokonga ănɔɔphani ka tokisa anu ka kɔkɔbɛ ɛ́ɔphi. Ɓî
a bó, ebigɔ nɛnu ájeɗe kanóboteɛ mɔnɔ. Enganani ndiu ɓea bakɔbɛ
k'ekondani. 14 Nga, cina á tɔtɔkisa ɛ́ɔphi bui ande be: «Nkonda dakɔ
sumbii ŏkondi sasa akɔ.» [o] 15 Ɓî bookokanaga na eana ngungu anu ɓea
banyama á k'osaa, óambani, bókomoanɛgɛmbɛ.
16 Něnongoɗi ndiu be: Tamɓeani bíndɔ Mĕma á Mokonga akondi.
Mpɔ, bókóbɛku ye na mɔphɛ á ɓea óbigɔ nɛnu ájeɗe. 17 Nga, ebigɔ á
nkpa aomana na Mĕma á Mokonga. Mĕma á Mokonga a phɔtɔ omana
n'ebigɔ á nkpa. Báopua phê. A unge bɔ́kɔ́ɔtɔka gea á kema ájeɗe nde
bokondi. 18 Ɓî Mĕma á Mokonga aónobotea, ɛɔphi nna ye kema ka
benu.
19 Cɔ, beuuba base ekuma á nkpa nde nnaomŭba Kiísito: otungɔ,
bɔjɔɔkiɔ, komusɔngɔ, 20 boia, eemba, ngini, emani, nsengo, esuia,
étondoa, katanaga, bóma á batɔa-k'ekuna nɛngbo, 21 siki ájeɗe, boita,
konda á eaga, na kema nɛngbo nde akengeani ne. Nɛ̌̀nɔphɛi goto bíndɔ
dénɔphɛi mosa gea: Ɓakpa nde ɓáogea ka kema ájeɗe ndɔ, bákángiɛku
ka koboamɛ ndea Mokonga.
22 Kema nde Mĕma á Mokonga aobikisa suɓi asu ande ɓea gɔmba á
mbuka anja, nande: ekondani, maseye, ɓɔjɛjɛ, phiphia, bonjánja, engana,
koɗoni 23 bɔphɔngɔ, ɛngɛpha. Cɔ, nna n'ɛɔphi nde aoimisia ka kema ndɔɔ.
24 Ande gea te, ɓakpa ndea Kiísito Yéso, bákɔkɛigi ebigɔ ájeɗe nɛbɔ á kala
ka mosaaba. Bákɔkɛigi phɔtɔ kema ájeɗe nde bátu okonda, ninde bátu
okaba.
25 Ɓî Mĕma á Mokonga a unge aósoendisa, cɔ, bébeɛ tɔ moangɔ á
bonjánja nɛkɛ. 26 Ambe békĕbimbikisɛ mɔnɔ ka mĕma, kabɛ bómana,
kabɛ bikisa á nsengo sɔsɔbɛ asu.

6 1 Ɓaya, aobá ka benu nangi ka ɓojeɗe, ka benu ɓundɔ bo na Mĕma á
Mokonga suɓi anu, mphɛani nkpa ndɔ, bómboteɛ k'aphe nde a anja.
Geani tɔ bó na mĕma aphɔngɔ. Benu baphɛi găkɛ, óambani gea, bókongiɛ
mɔnɔ ka ɓojeɗe nɛkɛ. 2 Ɓî a bó, enganani ka nyɔngɔ akpɛ nde bo ne, nnde
a ngungu anu. K'aphe ndɔ unge, bɔtɔtɔkisande ɛɔphi ndea Kiísito.
3 Mmbe ĕbimbikisi ka mĕma, nǎna găkɛ kema k'iso á Mokonga, ĕdemi
sasa akɛ.

---

[n] **5.11** Nga, dábĕbisi batɔ-ájeɗe phê ka mosaaba. K'iso á baYúda, ɓeekea á Yéso, ande ɓeekea á nkpa nde abómi ɛɔphi nɛbɔ.

[o] **5.14** BaLáoi 19.18

4 Akeni ndiu nkpa áambɛ tamɓea akɛ sasa akɛ. Mpɔ, áŏbeba ka nyɔngɔ
ékuma nɛkɛ tɔndɔ. Kakengeanisɛmbɛ ninde á badakɛ. 5 Nga, akeni nkpa
ákumbɛ nkumba nɛkɛ sasa akɛ. 6 Ngoigi á nyɔngɔ á Kiísito, ángabeɛ gǎkɛ
mphangigi nɛkɛ k'ɛtɔi nɛkɛ.
7 Bókŏdemisɛmbɛ, nga nkpa nnaɔtɔka nandemi Mokonga, na tɛbɛa
akɛ. Mɛni nɛkɛ ande gea, nkpa a tɔ odungua mbo nde dákoni. 8 Nga,
mmbe akoni mbo ájeɗe ka enda akɛ, adunguande kukwa. Mmbe a gǎkɛ
okona mbo anja ndea Měma á Mokonga, adunguande enda á mɛyɔ.
[ɔ] 9 Bɛ́kɛɛlɛmbɛ gǎkɛ ka gea anja. Nga, aobǎ́ nɛbɛ́kɛ́ɛli, bedunguande dungu
anja k'esa nde Mokonga abisi.
10 Eya, bégeeɛni ɓakpa bɔbu bonjánja mbenɔ bui. Abɛ tɔ bó phê ka
batɔa-k'ekombo ndea Mokonga.

Sungiaga á baoba: Ɓakpa nde bábi moangɔ á doni, bánde batɔa-Isilaɛ́li á kɛkɛ

11 Cɔ, ɔnani bii neodundua ángbóngbó na njaga ani sasa ani. [p]
12 Ɓakpa ɓuangbo ɓáokaba dakanisa á baYúda n'ébeba ka kema á ka
nsɛngɛ. Báonósosea gusa anu ganja nɛbɔ. Báogea bó ka tea a tambaga á
ka njaga á baYúda ndɔ, ka nyɔngɔ á tǒmia á nyɔngɔ á kukwa á Kiísito ka
mosaaba. 13 Bagu-ganja ndɔ bána gǎkɛ koamba ɛɔphi nɛbɔ bui. Bâ ndiu
okaba gusa anu ganja ka nyɔngɔ édokomisa abɔ mosa á baYúda ndɔɔ.
14 K'eme gǎkɛ, kédokomisɛku ka kema. Ne tɔ ódokomisa ka nyɔngɔ á
kukwa á Mɔkɔta Yéso Kiísito ka mosaaba. Ka nyɔngɔ á mosaaba, kema á
ka mokonda nna ye kema k'eme. Ké ye kema ka kema á ka mokonda.
15 Gua á ganja na ika á kanga a gua a ganja, nna ye kema k'eme. Nnde
ande kema, ande gea, Mokonga ǎsoconji goto, béoba batɔa-kɛkɛ. 16 Cɔ, ka
ɓakpa nde bábeeki moangɔ á doni ndɔ, ɓɔjɛjɛ na ngomi ndea Mokonga
ábɛ gu abɔ. Bánde phɔtɔ batɔa-Isilaɛ́li á kɛkɛ.
17 Eme Pólɔ, nkpa kámotambisɛgɛ mɔnɔ ye goto. Nga, eepe nde ne ně,
ande gea, nende mbɛdanigi ndea Kiísito doni.

Mɔkɔ

18 Cɔ ɓaya, bonjánja ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito áikɛ ka měma anu.
Abɛ bo.

[ɔ] **6.8** «Mbo á Měma Anja ndea Mokonga» a suɓi á Gaatía 5.22-23.
[p] **6.11** «Dundua ángbô-ngbóngbo» ande ubisa abɔ gea, ande baoba á doni ndea Pólɔ nande phɔtɔ dokomisa á ɓɔphɛi nɛkɛ k'ɔma ndee.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

Ɓaɛphɛ́sɔ

Mɔ á Nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáɗundu ɓaoɓa nde, mbenɔ nde ɗátú ka mekakɔ na Lɔ́ma, ka nyɔngɔ á tŏmiaga á Mbino Ánjá ndea Kiísito. Ɗáɗundu ú, ka ɓakiísito nde ɗábákáoɓea moangɔ á ɓeekea ndea ɓayúda, ɓunde ɗáɓátú ka kenombe ɗanga-ɗanga á Ajia, nnde ɓáɔɔphana kesande Tiíki.

Ɓɔphɛi ángbó á suɓia ɓaoɓa nde ande gea, Pɔ́lɔ ɗáúbisi gea, moangɔ á mɛyɔ ndea Mokonga ande «Bisa á kimoci kema bubui nnde á na koba na nnde á ka mokonda, kusi á kɔkɔta á Kiísito tɔndɔ.» Ɓî ɓende ɓaKiísito, be ye tɔ ɓatɔ-ékombo moci, ɓena ɓotukɔ ndea Mokonga. Akeni phɔtɔ, ɓɛ́ɓɛɗanɛgɛ na ɓeomɓanga Mokonga, kanga á pua ngŭngu asu. Pɔ́lɔ ɗági phɔtɔ gea, ɓeka emani na Nketi. Ka ɓondɔ, Mokonga asophi nkumba émani nɛkɛ ɗanga-ɗanga.

Gabekana á ɓuku

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka gena
Nsesɔ (1.1-2)
Kiísto ɗásobisii njaga kimoci na Mĕma á Mokonga (1.3-3.21)
Ɓeɓɛni na enda á kɛ̆kɛ kimoci na Kiísito (4.1-6.20)
Mɔkɔ á ka sungiaga (6.21-24)

Nsesɔ

1 [1] Ka babeeki á doni ndea Kiísito Yéso, á ka ĕphɛ́sɔ, sambani.
Eme Pɔ́lɔ a ámbé nĕnodundui baoba ndee. Nende nteki nde ba a Kiísito Yéso bíndɔ ande mɔphɛ á Mokonga.
[2] Abasu Mokonga na Mɔkɔta Yéso Kiísito, ánophɛ bonjánja na ɓɔjɛjɛ.

Obebɔ ka tɔa á botukɔ nɛsu, ka nyɔngɔ á Kiísito

[3] Obebɔ ka Mokonga, Aba-Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito. Yɛ a ámbé ăsophi bonjánja bubui ka mĕma asu, ka nyɔngɔ nde, bɛɔngani na Kiísito, be yetɔ suɓi á kɔkɔta nɛkɛ. [4] Nga, mosa-mosa á conja á mokonda, Mokonga dásɔsɔmbu gea, bébɛ ɓakpa ba anja phê, kanga á kisɛki mosa akɛ. Eya, dásokondi phê. [5] Ka ɓondɔ, dáangi mosa gea, bébɛ banakɛ ka nyɔngɔ á

Yéso Kiísito. Nga, moangɔ ndɔ a unge dámbɔngɛi phê, áoba mɔphɛ akɛ.
6 Ka ɓondɔ, obebɔ, ɓoombia, na bonjánja ábɛ ka yɛ. Nga, ǎsophi bonjánja
ndɔ ka bukpɛkpɛ á miki nɛkɛ ékondi.
7 Kiísito a ámbé, dásosodu ka ɓojeɗe, ka nyɔngɔ á magia akɛ. [s] Ka
ɓondɔ, Mokonga aobosea ɓojeɗe nɛsu. Eya, bonjánja nɛkɛ a ángbó
phê, 8 abiki ka besu. Asophi ubapha na kɔbɔngɛ ási. 9 Asophangisi base
moangɔ nɛkɛ, nnde dásɔmi kala. Bindɔ ɗátú mɔphɛ akɛ, dábisi moangɔ
ndɔ ka njaga á Kiísito. 10 Mokonga atɔtɔkisande moangɔ ndɔ, k'esa nde
akenande. Nga, adondanisagande kema bubui á ka mokonda ninde á na
koba, áoba kusi a moamɛ mo, Yéso Kiísito.
11 Ka nyɔngɔ á Kiísito, Mokonga dásɔsɔmbu mosa gea, bébɛ suɓi
á moangɔ nɛkɛ. Moangɔ ndɔ bui, a tɔ mɔphɛ akɛ. 12 Besu baYúda,
débensebei Kiísito mosa-mosa, ka gea te, béndokomisɛ.
13 Benu phɔtɔ, mbenɔ nde dɔ́bɔɔki ɓɔphɛi á doni, nande Mbino Anjá á
ɓoamia ka mĕma, dóbombeeki Kiísito, bɔ́ɔɔngana na yɛ. Mpɔ, Mokonga
áɔsɔ́ɔkɔa Mĕma Anja nɛkɛ, áoba mphaniɔ á batɔa k'ekombo nɛkɛ. 14 Mĕma
Anja ndɔ, a phɔtɔ ɓea moema á botukɔ nɛsu, [t] bii beobondea tɔa á botukɔ
ndɔ bui. Ka ɓondɔ, obebɔ na ɓoombia ábɛ phɔtɔ ka Mokonga.

Ɛmɛmi ndea Pɔ́lɔ ka baĕphɛ́sɔ

15–16 Ka nyɔngɔ á bonjánja ndɔ bui, neombeba Mokonga ka nyɔngɔ anu,
kanga á sungiaga. Nga, nɛɔki mbino á ɓeekea nɛnu ka Mɔkɔta Yéso,
n'ekondi nɛnu ka batɔa-Mokonga. Ka ɓondɔ, kéonóbosea mbenɔ nde
nɛɔmɛma Mokonga.
17 Mmbe nɛɔmɛma, ande Mokonga, moamɛ ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso
Kiísito, mɛna-ɓoombia. ĕmɛmi nɛmɔ ande gea, Mokonga ánophɛ Mĕma
akɛ, nga, yɛ a ámbé ande mɛna-kɔbɔngɛ. Ɓî a ka mĕma anu, áŏphanisa
ka benu. Mpɔ, bóomŭba Mokonga. 18 Akodɛ phɔtɔ mĕma anu base ka
gea te, búubaphɛ. Mpɔ, bŭuba nsebeɔ nɛnu ka mɔphani nɛkɛ. Bô phɔtɔ
uuba bongbongbo á ɓoombia akɛ, nande botukɔ nde ĕbophi babeeki
bɔbu. 19 Bô phɔtɔ uuba bukpɛkpɛ ángbó phê, nnde Mokonga abisi ka besu
babeeki.
Okuu á bukpɛkpɛ nɛkɛ 20 a unge dánjujukisi Kiísito ka kukwa. Mpɔ,
Mokonga áombisa na koba ka njaga á muku akɛ. 21 Oa ndɔ, Kiísito a gu
á koboamɛ bui, bophombia bui, bukpɛkpɛ bui, kɔkɔta bui na bamɛna
ina á ɓoombia bɔbu, kabɛ ka mokonda nde, kabɛ ka mokonda, nnde
abikaeka. 22 Eya, Mokonga abisi kema bui kusi a Kiísito. [u] Ɓî ambisi ye gu
á kema bubui, â phɔtɔ ombisa moamɛ angbongbo á kanisa. 23 Nga, kanisa

[s] **1:7** «Magia á Kiísito» ande nyɔngɔ á kukwa akɛ ka mosaaba.

[t] **1.14** Moema, ande phaeka imoti nde ésombi á kema.

[u] **1:22** KiGiíki agi: «kusi ecinji akɛ.»

ande ɓea nyama á Kiísito. Ande gea te, yɛ aiki suɓi á batɔa-kanisa bíndɔ Mokonga aiki suɓi akɛ.

Bejujuki yetɔ ka kukwa, ka nyɔngɔ á Kiísito

2 1 Benu gǎkɛ, dóboku kala ka nyɔngɔ á ɓojeɗe na ya ɛ́ɔphi ndea
Mokonga. 2 Bóoika suɓi á ɓojeɗe ndɔ ka ɓea á tamɓea á ka mokonda
ndee. Bô tɔ ɔmɔ̌ka moamɛ á ɓojeɗe, mmbe kɔkɔta nɛkɛ a gu á baketi
bɔbu á ka mokonda. Yɛ a phɔtɔ ɔbɛɗanaga ka mĕma á ɓakpa nde bánye
Mokonga. 3 Besu bɔbu, débetú phɔtɔ bo. Béotamɓea bíndɔ nyama asu
ɗátú ŏsobotea, bê phɔtɔ oɓea siki á nyama asu, na kanisia asu ájeɗe. Ka
nyɔngɔ óbigɔ nɛsu ájeɗe, esuia ndea Mokonga ɗátú gu asu ɓea ɓakpa
bɔbu.
4 Mokonga â gǎkɛ ŏsokuia ngomi phê, ka nyɔngɔ á bongbongbo ékondi
nɛkɛ ka besu. 5 Ka ɓondɔ, bii débeku ye ka mĕma, ka nyɔngɔ á ɓojeɗe
nɛsu, Mokonga áosójujukisa ka kukwa ndɔ, ka nyɔngɔ á ɔngana asu na
Kiísito. Nga, bonjánja ékondi nɛkɛ, ande cina á ɓoamia nɛnu ka mĕma.
6 Ka nyɔngɔ á ɔngana asu na Kiísito, Mokonga ǎsojujukisi ka kukwa gea
te, béɛ nji na yɛ ka koboamɛ nɛkɛ. 7 Agi ɓondɔ ka phangia á bongbongbo
á bonjánja ékondi nɛkɛ ka saga na saga. Bonjánja ndɔ atɔtɔkɛani ka
nyɔngɔ á Yéso Kiísito.
8 Eya, bii bombeeki Mokonga, boami yetɔ ka mĕma ka nyɔngɔ á
bonjánja ékondi nɛkɛ. Boamia ndɔ kátɔtɔkɛani ka bukpɛkpɛ nɛnu sasa
anu. A ndiu tɔ ka nyɔngɔ égabɔ ndea Mokonga. 9 Nna ka nyɔngɔ ékuma
nɛnu. Ka ɓondɔ, nkpa kĕbebɛ mɔnɔ sasa akɛ.
10 Bende ekuma á ka njaga á Mokonga. Ande gea te, dásoconji goto ka
bukpɛkpɛ á Kiísito Yéso. Mpɔ, bɛ́ɔtɔtɔkisa ékuma anja. Nga, Mokonga
dásophi ekuma ndɔ mosa, ka gea, bɛ́bɛɗanɛgɛu.

Ɔngana asu na Kiísito

11 Cɔ, kanisiani phɔ be: Benu iɓundɔ bókó k'ekuna ndea baYúda,
baYúda báɔnɔ́ɔphana bauo. Bâ gǎkɛ kɔ̌ɔphana sasa abɔ bagu- ganja.
Báɔ̌ɔphana bó, ka nyɔngɔ á mphaniɔ á ka nyama abɔ, nnde bátɔtɔkisi
k'ekuma á ka njaga abɔ. 12 Mosa, dóbókótú omŭba Kiísito. Dóbókótú
baIsilaɛ́li, bunde Mokonga ɛ̀̌sɔmbu. Bô ndiu oba bakɛni. Dóbókótú suɓi á
konsamba, nande cina á mɔkɔ ndea Mokonga. Bóoba ka mokonda, kanga
á nsebeɔ, na kanga á Mokonga. 13 Kĕkɛ nde gǎkɛ, benu bunde dóbotú
danga ka mĕma, bŏbiimisi na Kiísito Yéso, ka nyɔngɔ á magia akɛ.
14 Be phɔtɔ na ɓɔjɛjɛ á konsamba ka nyɔngɔ á Kiísito. Nga, ɛ̀̌bɛɗi
baYúda, na ɓakpa nde bána baYúda, áŏdondanisaga, ɓáoba ekuna moti.
Dábatú na kema ɓea bogaɔ, nnde dékatisani. Bogaɔ ndɔ ande mphaniɔ á

ngini, nnde ɗátú sɔsɔbɛ abɔ. Kiísito â gǎkɛ ɔngbɔa bogaɔ ndɔ ka nyɔngɔ á
kukwa akɛ. 15 Eya, aimi ɛɔphi ndea baYúda na baniki á nyɔngɔ bubui nde
ɗátú kau. Dági ɓondɔ ka ɔnganisa á baYúda na bunde bána baYúda gea,
bábɛ ɓea nkpa moti á kɛkɛ. Mpɔ, áobisa ɓɔjɛjɛ sɔsɔbɛ abɔ. 16 Ka nyɔngɔ á
kukwa á Kiísito ka mosaaba, yɛ aɔnganisi phɔtɔ baYúda na ɓakpa nde
bána baYúda, ɓáoba na mĕma mo. Nga, atokisi ngini nde ɗátú sɔsɔbɛ
abɔ. 17 Ande gea te, Kiísito dákidi ka mokonda, áɔtɔmiaga nyɔngɔ á ɓɔjɛjɛ
ka ɓakpa nde dábatú danga, na ka bunde dábatú bîbí. [y] 18 Ka nyɔngɔ á
Kiísito, besu bɔbu, baYúda na bunde bána baYúda, be n'aphe á biimisia
a Abɛ Mokonga, ka bukpɛkpɛ á Mĕma akɛ, mmbe a tɔ mo. 19 Ka ɓondɔ,
benu bá unge bókó baYúda, bókó ye tanda bakɛni, bo yetɔ batɔa ka nji á
Mokonga. Boiki ko, kimoci na babeeki nɛkɛ. Bo phɔtɔ batɔa k'ekombo
nɛkɛ.
20 Bo phɔtɔ ɓea mɔphɛkɔ, nnde bateki na baɔtu-nyɔngɔ bácumi akpɛ.
Kiísito sasa akɛ ande ɓea ngeo á mɔphɛkɔ ndɔ. 21 Nga, ka nyɔngɔ akɛ,
mɔphɛkɔ bui amamigi akpɛ, áoba endu ɛ́mɛmi, nnde Mɔkɔta Mokonga
amesi mosa akɛ. 22 Benu gǎkɛ, bii bɔɔngani na yɛ, bonde be'étimo á
k'endu ndɔɔ. Nga, bánocumi kimoci, mpɔ, bóoba be'éndu nde Mĕma á
Mokonga aoika suɓî. [a]

Ekuma ndea Pɔ́lɔ ka bunde bána baYúda

3 1 Ka nyɔngɔ á bonjánja nde Mokonga ǎnogii, nɛɔmɛma Mokonga
ka nyɔngɔ anu. Ka nyɔngɔ ékuma nde nɛbɛdanigi ka benu, nende
ntɔa ka mekakɔ k'ina Yéso Kiísito. 2 Nga, bɔɔki doni, bii Mokonga amopi
ekuma ndɔ ka bonjánja ékondi nɛkɛ gea, nɛ́tɔtɔkisɛ ekuma ndɔ ka
benu. 3 Yɛ a ámbé amophangi moangɔ ndea Kiísito, nnde dásɔmi, ninde
nedundu oani mosa. 4 Ɓî bootanga, bodigimisande geae, neuuba moangɔ
á bɔsɔmɛa ndea Kiísito anja. 5 Mokonga dásɔmi moangɔ ndɔ kala gea te,
nkpa kaubɛmbɛ. Kĕkɛ nde gǎkɛ, ĕphangi bateki na baɔtu-nyɔngɔ nɛkɛ,
moangɔ ndɔ ka bukpɛkpɛ á Mĕma akɛ. 6 Ande gea te, BaYúda, na bunde
bána baYúda, bii báɔngani na Kiísito Yéso, ɓáogaɓeana botukɔ ndea
Mokonga. Bánde batɔa k'ekombo moti, bâ phɔtɔ obondea mɔkɔ moti.
Nyɔngɔ ndɔ bui a tɔ suɓi á Mbino Anjá nɛkɛ.
7 Mokonga a ámbé amobisi, nébɛ mbɛdanigi ka ubisa a Mbino Anjá
ndɔɔ. Agi bo ka bonjánja ékondi na bukpɛkpɛ nde dámopi. 8 Nende
gǎkɛ ɓea juɛbɛ k'ekombo ndea Mokonga. Nanga ába bó, eme a ámbé
Mokonga amopi bonjánja á gea te, nébɛ ntɔmi-nyɔngɔ nɛkɛ. Ka ɓondɔ,

---

[y] **2.18** «Bunde dábatú bíbí», bánde baYúda. «Bunde dábatúdanga», bánde ɓakpa nde bána baYúda. Nga, ande nyɔngɔ á ba a bíbí ka mĕma, kabɛ danga ka mĕma.

[a] **2:22** Ka matu ndea baIsilaɛ́li, Mĕma á Mokonga ɗáoikaga suɓi éndu ɛ́mɛmi nɛbɔ be'égugu (Kutoka 40:34, 1 BaPháume 8:10, 2 Mambo ya siku 5:13).

nɛɔ́tɔmiaga ɓakpa nde bána baYúda, bokambia nde Kiísito ăsophi.
Bɛ́kɛ́ɔtɔka nebeengekisi bokambia ndɔ bui. 9 Nê phɔtɔ uubisa base,
moangɔ nde Mokonga amopi, nadásɔmi mosa á conja á kema bubui. 10 Ka
matu nde, Mokonga abisi kanisa ka phangia á ɓakɔta na baamɛ á na
koba, kɔbɔngɛ nɛkɛ bui. 11 Nndɔ ande mɔphɛ akɛ á mɛyɔ, nnde atɔtɔkisi
ka njaga á Mɔkɔta nɛsu, Yéso Kiísito. 12 Ɓî bɛɔngani na yɛ, béomɓeekea,
be na ntende á sɛkɛda á mosa á Mokonga, kanga á kɔɓɔɓɔkɔ. 13 Ka ɓondɔ
unge, nɛ̌nɔmɛmi gea, bɔ́kɔɛɛ mɔnɔ ka mĕma bii ne ka mekakɔ ka nyɔngɔ
anu. Abɛ ndiu cina á ntende nɛnu.

Ɛmɛmi á ko iɓɛ

14 Ka ɓondɔ, negbuki moanku mosa á abasu Mokonga, 15 mmbe ande
ab-ékombo bubui a na koba, ninde a ka mokonda bui. [b] 16 ĕmɛmi nɛmɔ
ande gea: Ɓî ɓoombia ande ɛtɔi nɛkɛ, Mĕma akɛ ánogabeɛ ɛtɔi ndɔ. Mpɔ,
bóogbaga ka mĕma. 17 Ɓî bombeeki Kiísito, yɛ áikɛ ka mĕma anu. Mpɔ,
ekondani áoba cina á ɓeekea nɛnu ɓea migi á me na ngeo éndu. 18 Kimoti
na bunde Mokonga ɛ̌sɔmbu, nɛmɛmi phɔtɔ gea, bóbɛ na bukpɛkpɛ á
digimisa ekondi ndea Kiísito, bii a ángbó, a akpɛ, na anja phê.
19 Ɛmɛmi ande phɔtɔ gea, búubɛ ekondi nɛkɛ nanga bii bánaɔtɔka
nabádigimisi ekondi ndɔ bui. Mpɔ, bóotuma n'ebigɔ ndea Mokonga.
20 Cɔ, obebɔ ka Mokonga, mmbe abisi bukpɛkpɛ ka mĕma asu, ka
tɔtɔkisa á nyɔngɔ anyényi ɛmɛmi nɛsu, na ubapha asu. 21 Boombia ábɛ ka
yɛ suɓi á kanisa bii be kimoci na Kiísito, k'ɛbɔkɔti n'ɛbɔkɔti, na ka saga
na saga. Abɛ bo.

Be kimoci ka mĕma, béoba na bokambia danga-danga

4 1 Cɔ, eme a ámbé bámomaki ka mekakɔ ka nyɔngɔ á bɛdaneaga a
Mɔkɔta. Ɓî a bó, nĕnodengemisigi be: Tamɓeani bíndɔ akeni mɔphani
nɛnu. 2 Ande gea te, akeni bóbɛ batɔ-aphɔngɔ phê n'ĕdidisa, batɔa-ɓɔjɛjɛ
na phiphia. Eya, phiphianani k'ekondani. 3 Suiani ika ka mĕma mo bíndɔ
Mĕma á Mokonga ănɔɔnganisi ka ɓɔjɛjɛ. 4 Nga, bɛɔngani be:
Ekombo á baKiísito ande ɓea nkpa mo,
Mĕma á Mokonga a tɔ mo.
Mokonga ănɔɔphani ka seɓea á kema moti.
5 Mɔkɔta nɛsu a tɔ mo,
bebeeki tɔ nyɔngɔ mo,
básobatisi k'ina mo.
6 Mokonga a tɔ mo nande aba ɓakpa bɔbu,

[b] **3:15** Ekombo ndɔ ande nnde á bamalaeka, basɛɛngɔa, ɓakpa, banyama. Ɔna phɔ 1 Bakɔlítɔ 15:39-41.

ande gu á ɓakpa bɔbu,
ɓakpa bɔbu báɔmbɛdaneaga,
naiki phɔtɔ suɓi á ɓakpa bɔbu.
7 Nanga bii a bó, nkpa buakɛ sɔsɔbɛ asu a na bokambia nɛkɛ bíndɔ
Kiísito angabei. 8 Buku á Mokonga adigimisi nyɔngɔ ndɔ be:
Ɓî atai k'ego,
áoga na ɓaɓiɓia akɛ, nědungi,
áǒgaɓea ɓakpa bokambia. [c]
9 Cɔ, bii agi: «atai», ande kema sina, nǎna tɔ gea te, Kiísito dádidi mosa
ka kiba? [d] 10 Nga, bii Kiísito adidi, ye a ámbé atai gu á koba, ka gea, ábɛ
gu á kema bubui.
11 Cɔ, yɛ a ámbé ěbisi ɓuangbo,
bábɛ bateki,
ɓuangbo baɔtu-nyɔngɔ,
ɓuangbo batɔmi-Nyɔngɔ Anja ndea Mokonga,
ɓuangbo baambi,
ɓuangbo baphangigi.
12 Agi bó ka gbagisa á ɓakpa nɛkɛ gea te, bámbɛdaneɛgɛ. Mpɔ, áɔmɔtisaga
ekombo ndea Kiísito. 13 Sungiaga á kema ndɔ bui, ande ɔkana ka ɓeekea
a Muna-Mokonga kimoci, na uba akɛ kimoci. Mpɔ, béoba ɓea ngbɛga
moti, mmbe amɔti anja, nankengi tɔ Kiísito. 14 Ka ɓondɔ, békébɛku ye ɓea
baniki. Bademigi bákásobungisɛgɛku ye na ɓɔphɛi ájeďe bíndɔ kɛtɛmbɔ
na maiphianɔ aophobisaga koko.
15 Békondanɛgɛni ndiu, bɛ́phɛanɛni tɔndɔ nyɔngɔ á Kiísito doni ka gea,
bɛ́mɔtɛ phê, békengeanɛ na Kiísito, mmbe ande mɔ asu. 16 Yɛ a ámbé
aɔ́ɔnganisa ɓakpa nɛkɛ gea, bábɛ kimoci bíndɔ nsisa á nkpa aojukanisa
nyama akɛ. Mpɔ, phaeka a nyama danga-danga áɔbɛda ekuma nɛkɛ
ka mɔtisa á nkpa. A tɔndɔ bo ka besu batɔa-kanisia bii bɛɔmɔtaga
k'ekondani.

Tamɓea á kɛkɛ ndea batɔ-ékombo ndea Mokonga

17 Něnogie, nenódengemisigi k'ina á Mɔkɔta be: Bókotambeɛ mɔnɔ
ye ɓea ɓakpa nde bánaomǔba Mokonga. Ubapha abɔ a tɔ jǎi-jǎi. 18 A
phɔtɔ ɓea kaiphiɔ. Bánauuba tamɓea á kɛkɛ ndea batɔa-Mokonga. Ɓî
bánauubapha, měma abɔ a akpɛ. 19 Bána ye okua na soni, ɓáotunganaga
phê, ɓáogea etete á bɔjɔɔkiɔ bubui, bánaɔɛa ka gea á ɓojeďe.
20 Benu gǎkɛ, nna nndɔ unge bánophangigi gu á Kiísito Yéso. 21 Eya, yɛ a
ámbé bɔɔki nyɔngɔ nɛkɛ, ɓáonógoisaga koďoni akɛ. 22 Ka ɓondɔ, deketani

---

[c] **4:8** Jabúi 68.19

[d] **4:9** Beuuba te: «kiba» ande Adésɛ, nji á ɓasí.

tamɓea anu á kala, nnde dánongisi k'odemayɔ, áonótukatuka. 23 Akeni
ndiu gea, ubapha á ka mĕma anu, ábɛ á kɛkɛ. 24 Mpɔ, bóoba ɓakpa á
kɛkɛ, bunde Mokonga ĕconji goto, bóoba na bonjánja na koɗoni phê.
25 Ka ɓondɔ, deketani yɔnga á mbɛa. Yɔngɛanani tɔ doni. Nga, bende
ɓea batɔa k'ekombo moti. 26 Kabɛ nɔbɛi, kongiɛ mɔnɔ ka ɓojeɗe. O ye
găkɛ ɔbɛa, mani kaoguiɛmbɛ no phɔ́tɔ na bɛi. 27 Kabɛ nǎna bó, Nketi
áɔkɔtɔka.
28 Nkukuba kaubɛmbɛ ye goto. Abɛdɛ ndiu ekuma anja, nnde aoeaga
kau. Mpɔ, áoba n'egabɔ ka batɔa-buyɛnɛ.
29 Nyɔngɔ ájeɗe kajuanɛ mɔnɔ k'aphe-nɔkɔ anu. Yɔngani ndiu tɔ nnde
akeni ka gbagisa a ɓakpa na gea anja ka ɓundɔ báɔnɔ́ɔka.
30 Bɔ́kɔbɛisɛmbɛ găkɛ Mĕma á Mokonga. Nga, bii Mĕma akɛ a ka mĕma
akɔ, ande ɓea banja nde Mokonga aosaki, áoba mphaniɔ gea, obande
nkpa nɛkɛ k'esa nde Mokonga ăsophuiande ka kukwa. 31 Ka ɓondɔ,
tokisani nyɔngɔ á kokae bui, bɛi, esuia, eongo, mbóma, na ɓojeɗe bubui
nde a ka mĕma anu. 32 Phangisiani ndiu bonjánja sɔsɔbɛ anu, na mĕma
aphɔngɔ. Boseani nyɔngɔ ájeɗe-jede, nnde a sɔsɔbɛ anu, bíndɔ Mokonga
abosei ɓojeɗe nɛnu, ka nyɔngɔ á Kiísito.

5 1 Ɓî bonde baniki ékondi ndea Mokonga, akeni tamɓea anu
ákengeanɛ nindekɛ. 2 Ekondani ábɛ cina á tamɓea anu bíndɔ Kiísito
dásokondi mosa-mosa. Aosókuia, áoba ɓea nyama á phɛa, nnde a na su
anja nambɔngɛi Mokonga. 3 Ɓî bonde batɔa k'ekombo ndea Mokonga,
nyɔngɔ ájeɗe, ɓea íɛbɛ, bɔjɔɔkiɔ, na nsengo, kaɔkɛkanɛ mɔnɔ sɔsɔbɛ anu.
4 Bɔ́kɔyɔngɛgɛ phɔtɔ nyɔngɔ á soni, nyɔngɔ á jăi-jăi, nyɔngɔ á tɛbɛanaga.
Nndɔ bui kánokeni ne, tɔndɔ beba á Mokonga k'ɛmɛmi nɛnu. 5 Ubani gea,
ntɔ-íɛbɛ, ntɔa-bɔjɔɔkiɔ, nkukuma, nna na ka bɔ, mmbe a na botukɔ ka
koboamɛ ndea Kiísito na Mokonga. Nga, kuma ande etete á boia. [e]

Makaka nna ka ntanga

6 Nkpa kănodemɛmbɛ na nyɔngɔ á jăi-jăi. Nga, ka nyɔngɔ á ɓojeɗe
bubui ndɔ, esuia ndea Mokonga ĕguiande ɓakpa nde bánye. 7 Ka ɓondɔ,
óbangani bademigi ndɔɔ. 8 Mosa, dóbotú batɔa- kaiphiɔ, á ɓojeɗe. Kɛ̆kɛ
nde găkɛ, ka nyɔngɔ á ɔngana anu na Mɔkɔta, bo yetɔ batɔa-somani. Ka
ɓondɔ, tamɓeani ɓea batɔa-somani. 9 Aoba nobootamba somani, dungu
nɛnu abande bonjánja, ɓɔjɛjɛ, na koɗoni. 10 Ka ɓondɔ, digimisani kema
sina nde ambɔngɛi Mɔkɔta. 11 Bókophapheanɛ mɔnɔ na batɔa-kaiphiɔ.
Nga, ekuma nɛbɔ a tɔ jăi-jăi. Ongoɗani ndiu ɓakpa ba ájeɗe ndɔ ka
ntanga. 12 Nga, kema nde ɓakpa ndɔ ɓáogea ka bɔsɔmɛa, ande soni ka

[e] **5:5** «Kuma ande etete á boia.» Nga, nkukuma a tɔ oseɓea nkumba, nnaonseɓea Mokonga. Ka ɓondɔ, nkumba áoba kema á boia nɛkɛ.

tɔ̌miagai. 13 Ande gea te, ekuma á ka kaiphiɔ bubui, báɔnande base
somani. 14 Nga, somani a unge auubisa kema ájeɗe bubui. Ka ɓondɔ,
kanisiani phɔ embɔ ndee: [ɛ]
Obɛ ntɔa-tɔ̌ oo, jujuka ee!
Juana sɔsɔbɛ á ɓasí ee!
Kiísito abɛnyande gu akɔ ee!
15 Cɔ, oengani anja ka tamɓea anu, bókobɛmbɛ ɓea babobo,
bani ndiu batɔa-kɔbɔngɛ. 16 Esa kǎnokuiɛmbɛ jǎi-jǎi ka mɔ̌sɔ. Nga,
biiki ka matu ájeɗe. 17 Eya, bókobobokɛmbɛ. Ubani ndiu mɔphɛ á
Mɔkɔta.
18 Makana kanɔ́bɛdɛmbɛ, mmbe buujukanande. Mɛ̌ma á Mokonga
átumɛ ndiu suɓi anu.
19 Gbagisanagani ka mɛ̌ma. Embani embɔ á ɓuku á Mokonga,
embɔ á beba á Mɔkɔta, na embɔ nde Mɛ̌ma á Mokonga ǎnophangi.
Eya, nɛ̌mɓeani Mɔkɔta na mɛ̌ma anu bui. 20 Nsegani Abɛ Mokonga
esa bui ka kema bubui. Bosegi kau, ábɛ k'ina Mɔkɔta nɛsu
Kiísito.
21 Odokomisanani ngungu anu, bíndɔ boondokomisa Kiísito.

Tamɓea ndea batɔ-éyamani

22 Nke-á-mbasa ándokomisɛ munyakɛ bíndɔ aongeea Mɔkɔta Kiísito.
23 Nga, mɔ̌ko ande mɔ á nke bíndɔ Kiísito ande mɔ á kanisa.
Kanisa ande ɓea nyama á Kiísito, ka nyɔngɔ nde, ɛ̌amisi batɔa- kanisa
ka mɛ̌ma. 24 Eya, bíndɔ batɔa-kanisa ɓáondokomisa Kiísito, akeni bake
bédokomisɛ phɔtɔ bamunyabɔ ka kema bubui.
25 Cɔ boko, ókondani bake anu bíndɔ Kiísito dákondi kanisa, áokuia.
26 A phɔtɔ osokosa n'ibo á obatisɔ, áɔbɔngisia na ɓɔphɛi nɛkɛ. 27 Akondi
gea, kanisa éphanisiɛ mosa akɛ, na na ɓoombia phɛ̂, kanga á nkiki,
kisɛki, na kema ájeɗe. Mpɔ, áɔmbɔngɛa Mokonga. Aoba anja phɛ̂.
28 A phɔtɔ bó ka boko. Békondɛ bake abɔ bíndɔ bákondi nyama abɔ
sasa abɔ. Nga, mmbe ankondi nkakɛ, ɛ̌kondi phɔtɔ sasa akɛ. 29 Nkpa
nnaokangea nyama akɛ sasa akɛ. A ndiu oisa, áoambau, bíndɔ Kiísito
aóamba batɔa-kanisa. 30 Nga, bende ɓea phaeka danga-danga, á nyama
akɛ. 31 A tɔ bíndɔ ɓuku á Mokonga agi:
Cɔ, mɔ̌ko andeketande abakɛ n'amakɛ,
ɓáodakateana na nkakɛ,
ɓáoba ɓea nkpa mo. [g]
32 Nyɔngɔ ndɔ ande mɛni. K'eme, mɛni ndɔ ande gu á Kiísito na kanisa.

[ɛ] **5:14** Beuuba te, ande embɔ ka mbenɔ á batisa á ɓakpa.

[g] **5.31** Nkpangeɔ 2.24.

33 Cɔ, a phɔtɔ bó ka benu: Moko buakɛ ánkondɛ nkakɛ bíndɔ ěkondi
sasa akɛ. Nke ándokomisɛ munyakɛ.

Tamɓea ndea baniki na babɔkɔti abɔ

6 1 Benu baniki, ɔ́bɔkani babɔkɔti anu bíndɔ Mɔkɔta akondi. Nndɔ a
unge akeni. 2 K'ɛɔphi nkama ndea Mokonga, moti agi be: «Ndokomisa
abakɔ n'amakɔ.» ěɔphi ndɔ ande á mosa-mosa ka ba na mɔkɔ. 3 Mɔkɔ ndɔ
ande gea: «Oogea bó, obande na ɓɔjɛjɛ ka kema bui, óoenda ka saga ási.» [h]
4 Benu baba-niki, bókŭubɛmbɛ baniki nɛnu. Ɔmɔtisani ndiu na
ɓɔphɛi, na phangiaga, nnde a ka ɓɔphɛi nde Mɔkɔta abisi ka ɓakpa
nɛkɛ.

Tamɓea ndea bakɔbɛ na ɓakɔta nɛbɔ

5 Benu bakɔbɛ, ɔ́bɔkani ɓakɔta nɛnu á ka mokonda. Odokomisani na
banga abɔ, kanga á maibe, bíndɔ bɔɔmɔ̌ka Kiísito. 6 Bɔ́kɔbɛdanɛgɛmbɛ
tɔ, mmbe bánobondi. Ubani ndiu gea, bonde phɔtɔ bakɔbɛ ndea Kiísito.
Anokeni tɔtɔkisa á mɔphɛ á Mokonga na měma anu bui. 7 Ɔbɛdaneagani
phɔtɔ ɓakɔta nɛnu na měma mo. Ubani ka měma anu gea te, a tɔ Mɔkɔta
Yéso ámbé bɔɔmbɛdaneaga, nna nkpa.
8 Nanga óba nkɔbɛ, nanga kó nkɔbɛ, ubani phɔ gea, Mɔkɔta Yéso a
ámbé ănophendaeka k'ekuma anja nde bɔbɛdanigi.
9 Benu ɓakɔta phɔtɔ, ógeeani bakɔbɛ nenu anja. Bákanɔ́bɛdaneɛgɛmbɛ
na kɔɓɔɓɔkɔ. Ubani găkɛ gea, benu na bakɔbɛ nɛnu, bonde bana-Mɔkɔta,
mmbe a na koba. Nga, yɛ ěkondi ɓakpa bɔbu, kanga á sɔmbɔa á nkpa
sɔsɔbɛ abɔ.

Bhɛdani nkumba émani ndea Mokonga

10 Cɔ, sungiaga á nyɔngɔ a ungee: Ɓî bo kimoci na Kiísito, ógbagisagani
sasa anu na bukpɛkpɛ nɛkɛ bui. 11 Ande gea te, ɔlani nkumba émani nde
Mokonga ănophi. Mpɔ, bɔ́ɔtɔka odemayɔ ndea Nketi. 12 Nga, emani nɛsu
nna á ɓakpa. Be ndiu omana na baamɛ na ɓakɔta á baketi, ɓakɔta á
kaiphiɔ, na baketi bɔbu á ka mpɛna. 13 Ɓî a bó, bɛdani nkumba émani
bubui ndea Mokonga, ka gea, bóphiphiɛ etu k'esa ájeɗe kanga á tea,
nobomame akpɛ.
14 Cɔ, mani! Koɗoni ábɛ ɓea angede nɛnu, nanyangi akpɛ.
Tamɓea anja nɛnu ábɛ ɓea bɔngɔ á k'egogo nabáconji na ngɔa, nnde
aónoamba.
15 Moingi ka tɔ̌mia á Mbino Anjá, á ɓɔjɛjɛ, ábɛ ɓea biato nɛnu.

---

[h] **6:3** Kumɓukumbu la Tɔlati 5:16.

16 Beekea á Mokonga, ábɛ nguba nɛnu. Mpɔ, bóokegea nsɔa ndea
Nketi, nanga nsɔa ndɔ étoboaga. [i]
17 Boamia ka mĕma ábɛ ɓea kekombo á ngɔa, [j] nnde obisi ka mɔ.
Bɔphɛi ndea Mĕma á Mokonga ábɛ ɓea nkoso nɛnu.
18 Geani tɔ bó bii bɔɔmɛma Mokonga gea, ánoengɛ. Eya, mɛmani tɔ bó
mbenɔ bubui, bii Mĕma á Mokonga aónophangiaga. Geani phɔtɔ bó na
mĕma á ɛngɛpha n'édodea.
Cɔ, mɛmani Mokonga ka nyɔngɔ á ɓakpa nɛkɛ bɔbu, 19 phɔtɔ k'eme,
gea te, Mokonga ámopɛ boabi nde akeni, bii nɛɔtɔmiaga Mbino Anjá
nɛkɛ, nnde dásɔmi kala. Mɛmani phɔtɔ gea, négeɛ bó na ntende. 20 Nende
ntɔnganisi á Mbino Anjá, nanga bii ne ka mekakɔ. Ka ɓondɔ, mɛmani
Mokonga gea, nɛ́tɔ̌miɛgɛu na ntende bíndɔ amokeni.

Mɔkɔ

21–22 Dhasu ékondi Tukíkɔ, ande mbɛdanigi anjanja ndea Mɔkɔta. Yɛ a
ámbé nĕnotekisii ka ngoɗea anu nyɔngɔ nɛmɔ. Mpɔ, bŭuba ekuma nɛmɔ,
na buiki nɛsu, bóogbaga ka mĕma.
23 Abasu Mokonga, na Mɔkɔta Yéso Kiísito, éophɛ ɓadasu baKiísito bɔbu
ɓɔjɛjɛ, ekondani, na mĕma á ɓeekea. 24 Bonjánja ábɛ ka bunde bánkondi
Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito n'ekondi nde nnaosía.

---

[i] **6:16** Nga, ka matu émani ndea baLɔ́ma, dábaconji nguba ndɔ na me, ɓáobumba na nkeke á ngɔmbɛ. Mosa étu, ɓáodesa k'ibo gea, áimɛ nsɔa ndea ɓaɓiɓia abɔ bii dábaotoboa nsɔa nɛbɔ mosa á usai.

[j] **6:17** «Kekombo» ande etete á kuku, nabumbi mɔ bui.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

ƃaPhilípi

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáeɗundui ƃakiísito á ka Philípi ƃaoɓa ndee ka nyɔngɔ á sega aɓɔ ka nkɛɓɛa nde ɗáƃanteki Epaphɔdítɛ ně ka ga ɔpha akɛ ƃî ɗátú ka mɛkakɔ na Lɔ́ma, ka nyɔngɔ á tɔ̌miaga á ƃakpa Mbino Anjá ndea Mokonga. Â phɔtɔ ongoɗea gea, ƃásuiɛ ƃeekea nɛɓɔ. Ɓákájɛmbɛ mɔnɔ mbusa, goto ƃákáɔkɛmbɛ ƃɔphɛi á mbɛa ka ƃademigi. Áǒkanisia gea, ambe ƃábɛ ka ƃoiki á ɔkana sɔsɔɓɛ aɓɔ nga, ƃá kimoci na Yéso.

Gabekana á ƃuku

Ɓuku nde agabekani ka phaeka ngia a njaga íƃɛ (7):

Nsesɔ n'ɛmɛmi (1.1-11)
Pɔ́lɔ aɔɔna enda ƃoni (1.12-30)
Ande ɗoni gea Yéso aámbé ɗákátú n'étaisa (2.1-18)
Timɔtɛ́ɔ na Epaphɔdítɛ ƃábɔni (2.19-30)
Ambe nkpa ámƃɔngeɛ Mokonga (3.1-4.9)
Pɔ́lɔ aesegi ƃaphiípi (4.10-20)
Mɔkɔ á sungiaga (4.21-23)

Nsesɔ

1 1 Ka ƃaƃeeki bɔbu ndea Kiísito Yéso á ka Philípɔ, ƃaamɛ á kanisa na
ƃaambi-kanisa, sambani.
Eme Pɔ́lɔ, na Timɔtɛ́ɔ, bakɔbɛ ndea Yéso Kiísito, besu bá unge běnosesi
sambani!
2 Abasu Mokonga, na Mɔkɔta Yéso Kiísito, ánophɛ bonjánja na ƃɔjɛjɛ.

ěmɛmi

3 Ɓî neónokanisia, néonsega Mokonga. 4 Ne phɔtɔ na maseye bii
nɛɔmɛma Mokonga ka nyɔngɔ anu, esa bui. 5 Nga, bomoengi k'ekuma á
ɛmbisa á Mbino Anjá ndea Kiísito kpanga á bii dóbombeeki Kiísito, na ka
kɛkɛ ndee. 6 Neuuba doni gea, bii Mokonga akpangi ekuma anja ndɔ ka
měma anu, atutuisande, áɔgɔbɛa k'esa nde Yéso Kiísito ajaeka. 7 Nga, atú
anja nékanisiɛ bó ka nyɔngɔ anu bɔbu. Nga, něnokondi phê, bii Mokonga

ǎsogabei besu bɔbu bonjánja nɛkɛ. Eya, a tɔ bó, nanga néba ka mekakɔ,
nanga némamea na tetemisa á Mbino Anjá mosa á ntua á tena a nyɔngɔ.
8 Mokonga auuba doni gea, něnokondi phê n'ekondi ndea Kiísito Yéso.
9 Cɔ, nɛɔmɛma Mokonga ka nyɔngɔ anu be: Ekondani nɛnu ábikɛ
phê, búubaphɛ phê, bɔ́ɛngɛphɛ anja. 10 Mpɔ, bóodigimisa kema nde a
anja phê, bɔ́bɛ phɔtɔ ɓakpa ba anja phê, kanga óyeyɔ k'esa nde Kiísito
ajaeka. 11 Nɛmɛmi phɔtɔ gea, bóbɛ batɔa-doni bii Kiísito aónoamba. Mpɔ,
Mokonga áoba n'obebɔ, na ɓoombia, ka nyɔngɔ anu.

Sɛkɛdisa á Mbino Anjá nanga bii Pɔ́lɔ a ka mekakɔ

12 Ɓaya, nekondi búubɛ gea, kema ájeɗe nde amokidianei, a ndiu tɔ
ka tutuisa a Mbino Anjá. 13 Nga, ɓaɓondigi-endu bɔbu ndea moamɛ
angbóngbó na batɔa ka nji bɔbu phɔtɔ, báuuba base gea, ne ka mekakɔ
ka nyɔngɔ á bɛdaneaga a Kiísito. 14 Ka ɓondɔ, badani baKiísito ba ási, bâ
yetɔ oba na ntende á tǒmiaga á nyɔngɔ á Mokonga, kanga á kɔɓɔɓɔkɔ.
15 Cɔ, bunɛngbo bá̰ɔtɔmiaga nyɔngɔ á Kiísito na měma á nsengo
na měma éteba. Bunɛngbo bâ gǎkɛ ɔtɔmiaga na mɔphɛ anja. 16 Bɔ,
bámǒkondi, báuuba gea te, ne ka mekakɔ ka nyɔngɔ á mamea a Mbino
Anjá ndea Kiísito. 17 Batɔa-nsengo ndɔ, bá̰ɔtɔmiaga nyɔngɔ á Kiísito na
měma édokomisa na maibe-maibe. Báokaba tambisaga ani goto ási, bii
ne ka mekakɔ.
18 Nndɔ nna na nyɔngɔ. Nanga bába na maibe-maibe, nanga bába na
mɔphɛ anja, bá̰tɔɔtɔmiaga nyɔngɔ á Kiísito. Ka ɓondɔ, ne tɔ na maseye.
Eya, nebande phɔtɔ na maseye kau phê. 19 Nga, neuuba doni gea,
sungiaga á tambaga ani, ande ɓoamia nɛmɔ, [k] ka nyɔngɔ ɛ́mɛmi nɛnu
k'eme, na bii Měma á Yéso Kiísito aomoenga. 20 Ande gea te, neosuia
phê, néoseɓea gea, kékuɛku na soni. Nê ndiu otetemisa gea, néphangiɛ
bophombia á Kiísito ka tamɓea ani bui, kabɛ kɛkɛ nde, kabɛ esa bui, kabɛ
ka enda, kabɛ ka kukwa ani.
21 K'eme, enda a tɔ ka nyɔngɔ á Kiísito. Kukua ande ɛkɔmi. 22 Ne ye
oenda, nɛ́ɔtɔtɔkisa ekuma anja. Ka ɓondɔ, kéuuba sɔmbɔa sɔsɔbɛ a kukwa
na enda. 23 Ande gea te, mɔphɛ iɓɛ aomobotea k'aphe danga-danga. Nesui
ga ika na Kiísito, nndɔ ungɔ nekondi phê. 24 Enda ani a gǎkɛ kema anja
ka nyɔngɔ anu.
25 Ɓî nedigimisi ye nndɔ, néuuba gea, neendande, néoika na benu bɔbu.
Mpɔ, bóoga mosa ka ɓeekea a Kiísito na maseye. 26 Ka ɓondɔ, k'esa á jua
ani goto mɔtɛnu, bombebande Kiísito phê ka nyɔngɔ ani.
27 Ɓî a bó, tamɓeani bíndɔ akeni ka ɓakpa nde bábeeki Mbino Anjá
ndea Kiísito. Geani tɔ bó, ka gea te, nanga nébika k'aphe á ɔnjia anu,

---

[k] **1.19** Kaasi, ɓoamia ndɔ, ande juana á Pɔ́lɔ ka mekakɔ.

nanga kébiki, nɛɔkande nyɔngɔ anu, na tɔ anja. Nga, botetemisi kema
bui na mĕma mo, nɔbɔbɛdanigi akpɛ phê ka ɛmbisa á Mbino Anjá
ndea Kiísito. 28 Bókŏbangɛmbɛ ɓaɓiɓia anu. Ka bɔ, ntende nɛnu abande
mphaniɔ á bungaga abɔ. Ka benu, abande mphaniɔ á ɓoamia nɛnu ka
mĕma, nnde Mokonga atɔtɔkisi. 29 Nga, ka bonjánja nɛkɛ, yɛ ănophangi
aphe á ɓeekea a Kiísito. Nna tɔndɔ bó, a phɔtɔ tambaga k'ina akɛ. 30 Nga,
be k'etu bíndɔ dɔ́bɔmɔɔni kau. Eya, bûuba gea te, ne phɔ́tɔ kau.

Tamɓeani ɓea Kiísito, na mĕma édidisa

2 1 Cɔ, bii bo kimoci na Kiísito, nndɔ ănophi ntende? Ekondi
nɛkɛ ka benu, ănoophi ɓɔjɛjɛ? Bo kimoci na Mĕma á Mokonga?
Bŏyɔki bonjánja na ngomi ndea Mokonga? 2 Ɓî a bó, ómotumisani
pɛ na maseye. Ɔkanani, kondanani na mĕma mo, bani na moangɔ
moti ka komunamĕma. 3 Bókogeɛ mɔnɔ kema na mĕma éteba,
bókokabɛ mɔnɔ ɓoombia á jăi-jăi. Bani ndiu na mĕma édidisa.
Kanisiani phɔtɔ gea, ɓakpa bɔbu bánde baphomi anu. 4 Nkpa
kakabɛ mɔnɔ édokomisa sasa akɛ. Akabɛ ndiu dokomisa á
ɓakpa ɓuangbo. 5 Bani phɔtɔ na mɔphɛ bíndɔ Kiísito Yéso ɗátú
ne.

6 Dátú tɔ n'ebigɔ bui nde Mokonga a ne,
dákátú găkɛ na nsengo ékengeanisa na Mokonga.
7 A ndiu ŏphuia kau,
áŏbisana ɓea nkɔbɛ,
áokengeana na ɓakpa,
áoba ɓea bɔ.
8 A phɔtɔ ŏdidisa sasa akɛ,
áɔmɔ̌ka Mokonga,
na ka bii age okua,
kukwa á mosaaba.
9 Ka ɓondɔ, Mokonga áontaisa phê,
áonsua ina nde anyɛ́nyi ina bubui ka ɓoombia,
10 ka gea te, ɓakpa bɔbu bágbukɛ muanku, ka nyɔngɔ ína akɛ,
nanga bába na koba, nanga bába ka mokonda, nanga bába ka
nkanda.
11 Mpɔ, nkpa buakɛ aɔyɔnga base gea, Yéso Kiísito ande Mɔkɔta.
Ka ɓondɔ, Abɛ Mokonga abande na ɓoombia bui.

Bhɛnyani ɓea owanga á nsa ka keiphe

12 Ɓaya, ka ɓondɔ, bii dɔ́bɔmɔɔki mosa, nene sɔsɔbɛ anu, ɔ́mɔɔkani
phɔtɔ phê bii ne danga. Nga, bii Mokonga ănoamisi ka mĕma,

tɔtɔkisani ƀoamia ndɔ na mĕma á banga phê. 13 Ande gea te,
Mokonga a ámbé aɔbɛdanaga ka mĕma anu, naónopha mɔphɛ
na bukpɛkpɛ á tɔtɔkisa á moangɔ nɛkɛ. 14 Ka ƀondɔ, tɔtɔkisani
kema bubui, kanga á ngɔngɔnaga na sani. 15–16 Mpɔ, bóoba kanga
á ƀojeďe na kisɛki, bô phɔtɔ oba bana-Mokonga, kanga á nkiki
ka mĕma, nanga bii bo sɔsɔbɛ a bademigi, na batɔ-ájeďe ɛ́bɔkɔti
ndee.

Ka ƀondɔ, mbenɔ nde bɔɔ́tɔmiaga ƀakpa Mbino Anjá, bóoba ƀea
owanga á nsa naɔbɛnya ka keiphe. Boogea bó, néoba na maseye
ka nyɔngɔ anu k'esa á ja a Kiísito. Ka ƀondɔ unge, neubande gea,
ekuma na tambaga nɛmɔ bui ka nyɔngɔ anu, dákátú jäi. 17 Kabɛ
nabámomoe, nebande na maseye. Nga, magia ani abande ƀea makana
á phɛa ndea baYúda, [1] nnde neduuki gu á phɛa nɛnu. Phɛ́a ndɔ, ande
ekuma nde bɔbɛdi ka nyɔngɔ nde, bombeeki Kiísito. Mpɔ, béoba na
maseye phê kimoci na benu, 18 bô phɔtɔ oba na maseye phê kimoci
n'eme.

Teka á Timɔtɛ́ɔ na ĕpaphɔɔdítɔ

19 Aoba Mɔkɔta Yéso nakondi, nesebei tekisia anu Timɔtɛ́ɔ kɛkɛ
ndee. Ka ja akɛ, amongoďeande nyɔngɔ anu, áɔmɔphɔngisa mĕma.
20 Nga, ké na nkpa ƀea yɛ, mmbé a na mɔphɛ be'eme, mmbé a phɔtɔ
ŏnokanisia doni. 21 Ɓakpa ƀuangbo bɔbu bá tɔ oamba nyɔngɔ nɛbɔ
sasa abɔ, bána găkɛ oamba nyɔngɔ ndea Yéso Kiísito. 22 Timɔtɛ́ɔ
găkɛ, bo ye uuba tamƀea akɛ, bii amoengi ƀea miki na abakɛ. Nga,
bɛbɛdanigi kimoci, ekuma á Mbino Anjá ndea Kiísito. 23 Cɔ, ne ye
odigimisa nyɔngɔ nɛmɔ, néonteka. 24 Neubi gea, aobā́ Mɔkɔta nakondi
juanisa ani ka mekakɔ, negande phɔtɔ kɛkɛ nde k'aphe á ɔnana na
benu.

25 Cɔ, neubi gea, ande anja jisia anu nteki nɛnu ĕpaphɔɔdítɔ, nande dani
k'ekuma, na k'etu. Yɛ a ámbé amotingisi nkɔkɔ. 26 Nekondi jisa akɛ, ka
nyɔngɔ nde, akondi phê ɔnana na benu bɔbu. Nga, ďátú osamba. Nanga
bii aami, aubi gea te, bɔɔki nyɔngɔ ésambɔ nɛkɛ. Ka ƀondɔ, aoianaga phê.
27 Eya, ďátú tɔ osudukanaga. Mokonga â găkɛ onkuia ngomi, nna tɔndɔ
yɛ, eme phɔtɔ bó. Nga, aami yetɔ. Ka ƀondɔ, oiɔ ángbó kámɔbɛdɛku
ye. 28 Cɔ, neokamisaga teka akɛ mɔtɛnu, ka gea, bóbɛ na maseye ka
ɔna akɛ goto. Mpɔ, mĕma ani áɔphɔnga. 29 Cɔ, nseseani na maseye phê
k'ina á Mɔkɔta. Odokomisani ƀakpa nde bá ƀea yɛ, 30 ka nyɔngɔ nde,
dásóosudukana ka nyɔngɔ á bɛdaneaga a Kiísito. A găkɛ ŏoka ka kukwa
bii amoengi k'ɔma nɛnu.

---

[1] **2:17** Nga, baYúda dábaodukia makana ka phɛa mosa á toboai.

Cina á nsebeɔ, ande Kiísito

3 1 Cɔ, ɓaya, bani na maseye ka nyɔngɔ á ɔngana anu na Mɔkɔta.
Nna kema k'eme aobǎ́ nenesikiigi ɓɔphɛi á mosa, nnde aónoamba
anja.
2 Oambani na baphangigi ba ájeɗe. Nga, bánde bambɔa. Báotetemisa
gusa á ganja á mbɛa. [m]3 Besu, be ndiu bagu-ganja á doni, á ka měma.
Nga, bɛɔmbɛdaneaga Mokonga ka bukpɛkpɛ á Měma akɛ. Béǒdokomisa
mosa á ɓakpa ka nyɔngɔ á ɔngana asu na Kiísito. Nna tanda ka nyɔngɔ
ésomba [ndea] ɓakpa, 4 nanga bii ne na bukpɛkpɛ édokomisa ka nyɔngɔ
ésomba ndɔɔ.
Aoba nkpa nauuba te, a na bukpɛkpɛ ka nyɔngɔ ésomba nɛkɛ, eme,
nɛnyɛ́nyi. 5 Nga, k'esa á ko 8 mbusa á bɔkɔtɛana ani, dégu ganja á
baIsilaéli. Eya, nende moIsilaéli ka bɔkɔtɛana, ka ketoto á Bɛnjamína,
nende phɔtɔ moěbulanía doni. [n]
Kabɛ ka amba ɛɔphi, nende moPhaisáiɔ. [o]
6 Kabɛ ka moingi, nětambisigi batɔa-kanisa.
Kabɛ k'otaɔ ɛ́ɔphi ndea Mósa, ké na kisɛki.
7 Nanga bii kema ndɔ bubui ɗátú ɛtɔi ka měma ani, a yetɔ k'eme kema á
jăi-jăi, ka nyɔngɔ á Kiísito.
8 Eya, kema bubui a tɔ jăi-jăi. Ɓî nemŭbi yetɔ Kiísito, Mɔkɔta nɛmɔ,
nndɔ ande ɛtɔi á doni, á ka měma. Ka nyɔngɔ akɛ, nedeketi kema nɛmɔ
bubui, áoba ɓea tŭ, ka gea te, nɛ́mɔ̌nɛ Kiísito, 9 nébɛ kimoci na yɛ
doni. Nga, kéokaba ba á ntɔa-bonjánja mosa á Mokonga, ka nyɔngɔ á
amba ɛɔphi ndea baYúda. A ndiu tɔ ka nyɔngɔ á ɓeekea a Kiísito. Eya,
Mokonga amobisi gea, nébɛ ntɔa- bonjánja mosa akɛ, bii nebi aphe á
ɓeekea a Kiísito. 10 Kema moti, nnde nekondi tɔ, ande uba á Kiísito, na
bukpɛkpɛ á jujuka akɛ, nébɛ kekua á tambaga akɛ, nékuɛ phɔtɔ ɓea yɛ.
11 Mpɔ, néoseɓea jujuka sɔsɔbɛ a ɓasí.
12 Nna gea te, nɛtɔtɔkisi nndɔ bui, néoba na bonjánja bui. Ne ndiu ɓea
ntɔa-njoko á ga á mbangɔ bii aotetemisa dunga á bokambia. Nga, Kiísito
amɔɔphani. 13 Ɓaya, kéogea, nɛtɔtɔkisi bokambia ndɔɔ. Ne tɔ ogea kema
moti ɓea ntɔa ga á mbangɔ ndɔɔ: Nedeketi kema ndea mbusa, néosuia
kaba á nnde á mosa. 14 Neoga mbangɔ dɛ! néjuɛ ka sungiaga a aphe á
njoko ndɔɔ. Mpɔ, bokambia ndɔ, á na koba, áomokena bíndɔ Mokonga

---

[m] **3:2** BaPhilípɔ dábákáogua ganja k'ekuna nɛbɔ. Ɓakpa nde Pɔ́lɔ dɛ́bɔphani «bambɔa», dábatú baYúda, bunde dábaokaba gusa á baPhilípɔ ganja, ka nyɔngɔ ésomba nɛbɔ, gea te, bábɛɓaɓeeki á doni k'iso abɔ.

[n] **3:5a** Moěbulanía ande gea te: «moIsilaéli».

[o] **3:5b** MoPhaisáiɔ dáubi ɛɔphi ndea baIsilaéli kɔnyɛ́nya ɓakpa bɔbu.

amɔɔphanei, ka nyɔngɔ nde, nɛɔngani ye na Kiísito Yéso. 15 Ka ɓondɔ,
besu iɓundɔ bɛmɔti ka měma, bégeɛ tɔ bó. Kabɛ ka benu ubapha akɛ
na nganga, Mokonga amphangiagande base. 16 Nanga ába bó, akeni
bétutuisɛ tamba k'aphe nde be kau.
17 Cɔ, ɓaya, kengeagani tamɓea ani, ninde á ɓakpa nde ɓáogea be'eme.
Nga, bɔɔni mphaniɔ nɛsu. 18 Ne gǎkɛ ogama bii ɓakpa ba ási ɓáotamɓea
ɓea ɓaɓiɓia á Kiísito, mmbé dáku ka mosaaba. Dénongoɗi bo mɔngɔ ási.
Cɔ, nesikii goto. 19 Sungiaga abɔ ande bungaga. Nga, sɔphɔ ande mɔkɔta
nɛbɔ á na koba. [ɔ] Boombia nɛbɔ ande soni. [p] Bábisi tɔ měma abɔ ka kema
á ka mokonda. 20 Besu gǎkɛ, bende baniki á nji ndea Mokonga, nnde a na
koba. Be phɔtɔ obondea kidia á Namisi nɛsu, Mɔkɔta Yéso Kiísito, mmbé
atokande na koba. 21 Yɛ, aketiande nyama asu á oɗo, áokengeana ninde
á ɓoombia nɛkɛ. Atɔtɔkisande nndɔ ka bukpɛkpɛ nɛkɛ, ka nyɔngɔ nde,
abisi kema bubui kusi akɛ.

4 1 Ɓaya, ne na siki á ɔna anu goto phê. Ne na maseye ka nyɔngɔ anu.
Nga, bonde ɓea kekombo á ɓoombia nɛmɔ. Badani ékondi, bii a bó,
mamani akpɛ bii bo kimoci na Mɔkɔta.

Bɔphɛi danga-danga

2 Cɔ, benu ěɔdía na Sitíkɛ, něnodengemisigi: Ɓî bɔɔngani na Mɔkɔta,
ɔnganani sɔsɔbɛ anu. 3 Eya, dani á doni Sujúgɛ, nɛɔmɛmi, óenga bake
ndɔɔ. Nga, bátambigi kimoci n'eme k'ekuma á Mbino Anjá ndea Kiísito.
Dábatú phɔtɔ na Kɛɛmá, na badani babɛdanigi ɓuangbo. Mokonga
adundu gǎkɛ ina abɔ suɓi á buku á enda á mɛyɔ.
4 Cɔ, bani na maseye mbenɔ bubui, ka nyɔngɔ á ɔngana anu na Mɔkɔta.
Nesikii goto: Bani na maseye.
5 Akeni ɓakpa bɔbu báubɛ bɔphɔngɔ anu. Nga, Mɔkɔta asóobika.
6 Bókomakɛgɛmbɛ měma anu ka kema. Ngodeani ndiu Mokonga, kema
nde bokondi k'ɛmɛmi nɛnu. Nsegani phɔtɔ suɓi ɛ́mɛmi ndɔɔ. 7 Mpɔ,
Mokonga áonóamba, áobisa ɓɔjɛjɛ ka měma anu, ɓɔjɛjɛ ndɔ nanyɛ́nyi
ubapha bui. Aɔnɔ́phɔngisa ka nyɔngɔ nde, bɔɔngani na Kiísito Yéso.
8 Cɔ, ɓaya, ka sungiaga:
nyɔngɔ nde ande doni,
nyɔngɔ nde akeni dokomisai,
nyɔngɔ nde ande anja ka tɔtɔkisa,
nyɔngɔ nde nna na kisɛki,
nyɔngɔ nde aɔ́bɔngɛa ɓakpa,
nyɔngɔ nde ɓáobeba.

[ɔ] **3:19a** Sɔphɔ ande mphaniɔ ótaɔ ɛ́ɔphi nɛbɔ.

[p] **3:19b** Beuuba te, ɓoombia nɛbɔ ɗátú ganja nɛbɔ.

Aoba kema na anja nakeni obebɔ, cɔ, bisani phɔ nyɔngɔ ndɔ ka mĕma anu. 9 Kanisiani kema nde dénogoisigi ka ɓɔphɛi nɛmɔ. Kema nde bɔɔki na ɔna ka tamɓea ani, geani tɔ bo. Mpɔ, Mokonga, mɛna-ɓɔjɛjɛ, abande kimoci na benu.

Bosegi

10 Ne na maseye phê, nnde atoki ka Mɔkɔta. Nga, bomokanisi goto. Eya, dóboomokanisia mosa. Aphe á tekisia ani nkumba găkɛ, dákátú bei.
11 Kéyɔngi bo ka gea, ne na siki á kema. Nga, nanga bii negoigi buiki bubui, ne na ɓɔjɛjɛ kau. 12 Ne phɔtɔ uuba buiki á buyɛnɛ, ninde á tɔa. Eya, negoigi phiphia á buiki danga- danga, k'ɔma bubui, kabɛ k'ekuta, kabɛ ka nja, kabɛ k'ɛtɔi, kabɛ ka buyɛnɛ. 13 Nɛtɔki tɔ bui nga Kiísito a ámbé amogbagisi. 14 Nanga ába bó, bomogii phɔtɔ anja, ka nyɔngɔ nde, bomoengi ka tambaga.
15 Benu baPhilípɔ, buubi bii dékpangi tŏmiaga á Mbino Anjá ka toka ani na Makɛdɔnía. Ka kanisa bubui, benu tɔndɔ bá unge dóbomoengi, bóomotekisia nkumba á bɛdaneaga, néonósikisia nkumba á ka mĕma.
16 Eya, bii détú na Tɛsalɔníka, dóbomoengi mɔngɔ ási, na kema nde détú na sikii. 17 Nna gea te, neokaba bokambia nɛnu, ne ndiu tɔ okaba bikisa á bokambia nɛnu á ka mĕma. 18 Nga, bokambia nɛnu amɔgɔbi, â phɔtɔ ɔmɔnyényɛa. Ɓî ĕpaphɔɔdítɔ amopi nkɛbɛa nɛnu, ne yetɔ na kema bui. Nga, bokambia nɛnu ande ɓea nyama á phɛa, nnde a na su anja. Ka ɓondɔ, Mokonga áoɓeekea, ka nyɔngɔ nde, ambɔngɛi. 19 Eya, mɔkɔta nɛmɔ Mokonga atɔtɔkisande kema bui, nnde bo na sikii, bii ande mɛna-kema anjanja. Ageande bó, ka nyɔngɔ á ɔngana anu na Yéso Kiísito. 20 Cɔ, Abɛ Mokonga, ábɛ na ɓoombia ka saga na saga. Abɛ bo.

Mɔkɔ

21 Oseseani ɓakpa bɔbu bunde báɔngani na Yéso Kiísito. Badani nde ne kimoci na bɔ, bánosesi. 22 BaKiísito bɔbu bánosesi phɔtɔ. Bunde a k'ekombo ndea moamɛ angbóngbó Kaisáia, bánosesi phê.
23 Cɔ, bonjánja ékondi ndea Mɔkɔta Yéso Kiísito, ábɛ ka mĕma anu.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

ɓaKɔlɔsái

Mɔ á Nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáɗundu ɓaoɓa nde ɓii ɗátú ka mekakɔ na Lɔma ka nyɔngɔ á tɔ̌miaga á ɓakpa, Mbino Ánjá ndea Kiísito.

Pɔ́lɔ ɗáɔki mbino gea, ɓaphangigi ɓunɛngbo ɓáɔɔɓɔnga ɓaKɔlɔsái na ɓɔphɛi nde atinganigi na Mbino Ánjá nde Kiísito. Ɓɔphɛi ndɔ ɗátú gea, kaúba á Mokonga na ama ka mɛ̌ma, ambe óɗokomisɛ ecɔnji nde nna kɔɔnɛkana, amba á ɛɔphi á esomba ɓea ganja, na otaɔ á eea na kema á konoa.

Pɔ́lɔ ɗákondi úbisa á ɓaɓeeki gea, ɓákaɓeɛmbɛ ɓɔphɛi ndea ɓaphangigi á mbɛa. Kiísito a gŭ á kema bubui a ka mokonda, koba, nanga ɓakpa, ɓamalaeka na ɓaketi. Pɔ́lɔ dɛ̌kanisii ɓaɓeeki á Kɔlɔsái gea, ɓoamia á ka mɛ̌ma nnde ande á ɗoni, aunge mokonga asóphi ka kiísito. Pɔ́lɔ â phɔtɔ uúbisa gea, oɓatisɔ, a ye tɔ ganja ndea ɓaKiísito.

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka ɓiku (5)

Nsesɔ 1.1-2
Ɛmemi á sikisa á obebɔ 1.3-14
Kiísito ande ami na gi phɔtɔ kema sina? 1.5-2.19
Enda á kɛ̌kɛ suɓia Yeso Kiísito 2.20-4.6
Mɔkɔ á sungiaga 4.7-18

Nsesɔ

1 1–2 Kaɓaɓeeki á ka Kɔlɔsái, sambani!
Eme Pɔ́lɔ a ámbé neɗundu ɓaoɓa ndee. Nende nteki nde ɓa a Kiísito Yéso ka nyɔngɔ á mɔphɛ á Mokonga.
Dasu Timɔtéɔ a ámbé amoengi ka ɗunduai.
Ɓonde ɓadasu ɗoni, ɓunde ɓɔɔngani na Kiísito.
Abasu Mokonga ánophɛ ɓɔjɛjɛ na ɓonjánja.

ɛ̌mɛmi

3 Ɓeonsega Mokonga, aba-Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito, mbenɔ ɓui nde ɓɛɔmɛma ka nyɔngɔ anu. 4 Nga, ɓɛɔki ɓî ɓomɓeeki Kiísito Yéso,

noƀǒkondi ƀakpa ndea Mokonga ƀɔbu. 5 Cina á ƀeekea n'ekondi ndɔ,
ande nseƀeɔ nde ƀo ne ka kema nde Mokonga anɔ́ƀɔngisii na koba.
Ɗóƀoɗigimisi nseƀeɔ ndɔ mbenɔ nde ɗáƀanɔ́tǒmigi nyɔngɔ á ɗoni, nande
Mbino Anjá ndea Mokonga. 6 Mbino Anjá ndɔ, aɛmbi mokonda bui, ƀea
me natɛi, áɔgɔmba. A tɔ ƀó ka ƀenu sumbii ɗɔ́ƀɔɔki mosa-mosa, ƀonjánja
nde Mokonga ɗánogii ɗoni.
7 Eʸa, Ěpáphaa a ámbé ɗánophangigi nyɔngɔ ndɔɔ. Yɛ a ámbé
ƀɛɔbɛɗanaga na ʸɛ. Ɓenkondi phê. A phɔtɔ ɔmbɛɗaneaga Kiísito na
měma mo ka nyɔngɔ anu. 8 Yɛ a ámbé ɗásongoɗi gea, ƀokondani phê.
Ɗoni, Měma á Mokonga a ámbé atɔtɔkisi nndɔ sɔsɔƀɛ anu.
9 Ɓesu găkɛ, kpanga á ƀî ɗɛ́ƀɛɔki nyɔngɔ anu, ƀékéoɗeketa ɗengemisaga
á Mokonga ka nyɔngɔ anu. ěmɛmi nɛsu ande gea:
Ɓóɗigimisɛ anja, mɔphɛ akɛ,
ƀóƀɛ na kɔƀɔngɛ na ubapha ási, á ka měma.
10 Mpɔ, ƀóotamƀea anja ƀíndɔ ěkeni ƀakpa ndea Mɔkɔta,
ƀɔ́ɔmƀɔngɛa Mokonga phê,
ƀɔ́ɔtɔtɔkisa ekuma ási na anja,
ƀɔ́ɔmɔta ka uba a Mokonga phê.
11 Mpɔ, ʸɛ áonógbagisa na ƀukpɛkpɛ nɛkɛ bui, nnde a na ƀoombia
phê.
Ka ƀondɔ, ƀokiniande, ƀôphiphia nyɔngɔ bui na maseʸe.
12 Mpɔ, ƀóonsega Abasu Mokonga, ka nyɔngɔ nde, aƀɔngisigi měma
anu, áonópha motumbɔ á ƀotukɔ nɛkɛ. Ɓotukɔ ndɔ ande ƀa na ƀokambia
kimoci na ƀatɔa-koƀoamɛ ndea Mokonga, k'ɔma ndɔ ʸɛ aɔbɛnya ƀea
mani.
13 Yɛ a ámbé ǎsophui ka ƀukpɛkpɛ á kaiphiɔ, ǎsotoisi, áosóngisa ka
koƀoamɛ ndea miki nɛkɛ ékondi. 14 Yɛ a ámbé ǎsosoɗu ka ƀojeɗe,
áoƀosea.

Embɔ ka Kiísito

15 Kiísito ande iii á Mokonga, mmbe ƀánaɔmǒna.
Ande ange, gu á kema bubui nde Mokonga ɗáconji.

16 Nga, ʸɛ a ámbé Mokonga ɗámophi ƀukpɛkpɛ á conja á kema bubui,
nnde a na koba, ninde á ka mokonda,
nnde ƀáɔɔna, ninde ƀánaɔɔna,
ƀakɔta na ƀaamɛ á k'ego,
ƀauka na ƀai-nji á ka mpɛna.
Kema bubui ndɔ, Mokonga ɗáconji ka nyɔngɔ akɛ na ka ƀukpɛkpɛ
nɛkɛ.

17 Ɗáendi mosa á kema bubui,

kema bubui aɓei ka nyɔngɔ á ɓukpɛkpɛ nɛkɛ.

18 Ɓatɔa-kanisa ɓánde ɓea nyama akɛ,
yɛ ande mɔ aɓɔ.

Ande phɔtɔ nkpangeɔ á kema bubui.
Ande ange á ɓajujuki ka kukwa,
gea te, áɓɛ moamɛ á kema bubui.

19 Nga, amɓɔngɛi Mokonga gea, anakɛ áɓɛ n'ebigɔ nɛkɛ bui.
20 Mpɔ, áɔɔngana na ɓakpa ɓɔbu ka nyɔngɔ á Kiísito.

Aɔɔnga konsamba ndea magia á anakɛ,
nnde aduukani ka mosalaɓa.

Agi ɓo, ka nyɔngɔ á ɔnganisa á kema bubui na yɛ,
kaɓɛ na koba, kaɓɛ ka mokonda.
21 Ɓenu gǎkɛ, ɗóɓokatanigi na Mokonga, ɓóoɓa ɓaɓiɓia akɛ ka nyɔngɔ á ubapha anu na tamɓea anu ájeɗe. 22 Kěkɛ nde yɛ gǎkɛ, Mokonga ǎnɔɔnganisi na yɛ ka nyɔngɔ á kukwa á anakɛ ɓî ɗátú nkpa. Yɛ, ɗági ɓo gea, ánokiɗianisɛ mosa á Abakɛ, nobo na ɓonjánja, kanga á nkiki na kisɛki ka měma anu.
23 Akeni tɔ, ɓósuiɛ ɓeekea akɛ, ɓódoɗeɛ ka měma, kanga á ɗeketa á nseɓeɔ nde a suɓi á Mbino Anjá nɛkɛ. Mbino Anjá ndɔ a unge ɗɔ́ɓɔɔki, na ɗáɓɛ̀tɔ̌migi ɓakpa ɓɔbu ka mokonda. Eme Pɔ́lɔ gǎkɛ, nende mbɛɗanigi ka ubisa i.

Ekuma ndea Pɔ́lɔ, ande phangiaga base moangɔ á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga

24 Ka matu nde, [s] ne na maseyɛ nanga nétambaga ka nyɔngɔ anu. Nga, ɓíndɔ Kiísito ɗátambigi, ne phɔtɔ otambaga ɓea yɛ k'ina á kanisa, nnde ande ɓea nyama akɛ. Ande gea te, nɛɔgɔɓɛa ekuma nɛkɛ, nnde ajigi. 25 Mokonga amopi kɔkɔta, néɓɛ mbɛɗanigi ndea kanisa, nétɔtɔkisɛ ekuma nde amopi ka nyɔngɔ anu. Ekuma ndɔ ande tɔ̌miaga á nyɔngɔ nɛkɛ bui. 26 Nyɔngɔ ndɔ ande gǎkɛ moangɔ nde ɗésɔmɛi ɓakpa ɓɔbu kala phê. Kěkɛ nde, aphangi yetɔ base ka ɓakpa nɛkɛ.
27 Ɗákondi phɔtɔ phangia á ɓakpa nde ɓána ɓaYúda gea, moangɔ á ɓɔsɔmɛa ndɔ, ande ketangaɔ. Ketangaɔ ndɔ ande gea, Kiísito aiki ka měma anu, mpɔ, ɓóoɓa na nseɓeɔ á ika kimoci na yɛ k'ɔma á ɓoombia.
28 Ɓesu gǎkɛ, ɓɛɔ́phɛa na tɔ̌miaga á ɓakpa ɓɔbu, nyɔngɔ nɛkɛ. Ɓeogea ɓó na kɔɓɔngɛ bui gea te, ɓɛ́mɔtisɛ ɓaKiísito ɓɔbu ka měma, mpɔ,

---

[s] **1.24** «Ka matu nde.» Nga, Pɔ́lɔ a ka mekakɔ ka nyɔngɔ á bɛdaneaga a Kiísito.

ɓéŏkidĩanisa mosa á Mokonga. 29 Ekuma nɛmɔ ndɔ, ande ɓea etu, nnde
neomana na ɓukpɛkpɛ ángbó nde Kiísito amopi.

2 1 Nekondi gǎkɛ ɓúubɛ, ɓî nɛbɛɗanigi akpɛ ka nyɔngɔ anu, ka
ɓatɔa-Laɔdikía, na phɔtɔ ka ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓákámɔɔnimbɛ.
2 Nɛbɛɗanigi tɔ ɓondɔ ka gbagisa a mĕma á ɓaKiísito ɓɔbu gea te,
ɓáɓɛ kimoci k'ekondani, ɓáɗigimisɛ ubapha bui. Nndɔ akeni ka uba
a moangɔ á ɓɔsɔmɛa ndea Mokonga, nande nyɔngɔ á Kiísito. 3 Nga,
yɛ, ande cina á ubapha na kɔɓɔngɛ bui. Nndɔ ande ɛtɔi nɛsu á ka
mĕma.
4 Negi ɓo ka gea, nkpa kǎnodemɛgɛmbɛ na ɓoabi á mbɛa. 5 Nga, ɓe
kimoci ka mĕma, nanga néɓa ɗanga. Ne gǎkɛ na maseyɛ, ka nyɔngɔ nde
nɛɔni moangɔ nɛnu anja na ka nyɔngɔ nde ɓosui ɓeekea á Kiísito.

Ɓani n'ebigɔ ndea Kiísito

6 Ka ɓondɔ, ɓî ɓoɓeeki gea, Kiísito Yéso ande Mɔkɔta nɛnu, nɗakateani
yɛ. 7 Ɓani phɔtɔ ɓea me nangisi migi akɛ suɓi á oɗo, Kiísito nande ɓea
oɗo ndɔɔ. Ɓani goto ɓea mɔphɛkɔ naɓácumi akpɛ. Ande gea te, suiani
ɓeekea akɛ ɓíndɔ ɓánogoisigi. Ɓani phɔtɔ na ɓosegi ási ka yɛ.
8 Oambani ndiu gea, nkpa kǎnokodɛmbɛ ka ɓɔphɛi ódemayɔ, á jǎi-jǎi,
nnde atoki ka asii ndea ɓakpa, phɔtɔ ka ɓaketi á ka mokonda, nakátoki
ka Kiísito.
9 Nga, ɓî yɛ ɗátú phɔ́tɔ ka mokonda, ɗátumi n'ebigɔ bui ndea Mokonga.
10 Ɓî ɓɔɔngani na yɛ, ɓo n'ebigɔ nɛkɛ bui, yɛ nande moamɛ á ɓauka, na
ɓai-nji á ka mpɛna.

Oɓatisɔ, ande ganja ndea ɓaKiísito

11 Mbenɔ nde ɓɔɔngani na yɛ, ɓogu ganja. Ganja ndɔ nna gǎkɛ ka njaga
á nkpa, a ndiu ganja ndea Kiísito. Ande gea te, Kiísito atokisi ebigɔ nɛnu
ájeɗe. 12 Nga, mbenɔ nde ɓánoɓatisi, ande ɓea umba anu na jujukisa anu
kimoci na Kiísito. Nga, ɓoɓeeki ɓukpɛkpɛ á Mokonga, mmbé anjujukisi
Kiísito ne sɔsɔɓɛ a ɓasí. 13 Ɓenu gǎkɛ, ɗóɓoku mosa k'iso á Mokonga, ka
nyɔngɔ á ɓojeɗe na mĕma á kowo. Kĕkɛ nde, Mokonga ǎnojujukisi ka
kukwa ndɔ kimoci na Kiísito, áoɓosea ɓojeɗe nɛsu bui.
14 Nga, aimi ɓaoɓa nɛkɛ, á kitɔngi asu.
Ɓaoɓa ndɔ ɗátú ɓea mɓiɓia asu, ka ntua á tena a nyɔngɔ nɛkɛ.
Kiísito â gǎkɛ ɔbɛɗa u, áɔkɔkɛaga ka mosalaɓa.
15 Oa, áuuta ɓukpɛkpɛ á ɓauka,
na ɓai-nji ɓɔbu á ka mpɛna.
Aŏɓotaga ɓaamɛ ndɔ mbusa akɛ ɓea ɓatɔa-mekakɔ,
áŏkusa na soni mosa á ɓakpa ɓɔbu.

16 Ka ɓondɔ, nkpa kǎnoteneɛmbɛ nyɔngɔ akpɛ ka nyɔngɔ á kema nde
ɓooea, ninde ɓoonoa. Ɓókombeekeɛmbɛ nkpa nde aokaɓa ɗokomisa
esa á maseyɛ ésomba ɓea esa á ɓaeka a songe na esa á saɓato.
[t] 17 Nyɔngɔ ndɔ bui, a tɔ iii á kema nde abikaeka. Cina iii ndɔ, ande
Kiísito.
18 Eyɛa, ɓókǒɓeekeɛmbɛ ɓakpa nde ɓáotena nyɔngɔ nɛnu akpɛ. Ɓɔ,
ɓáogea te, akeni ɓótambisɛgɛ nyama anu, na beba á ɓamalaeka
k'esomba nɛnu. Ɓábisi phɔtɔ měma aɓɔ ka kema nde ɓáɔɔna ka
mphaniɔ. Ɓáǒɓimbikisa etiti. Cina á ubapha aɓɔ a tɔ nyɔngɔ á
kokpa.
19 Cɔ, ɓakpa ndɔ ɓákatani na Kiísito, mmbe a ɓea mɔ á kanisa, kanisa
na ɓea nyama akɛ. Nga, ka nyɔngɔ akɛ, nyama akɛ bui aokuta, kesuku na
nkua áoɗakateana. Mpɔ, nyama akɛ áɔmɔta ɓíndɔ Mokonga akondi.

Kusani kema ájeɗe á ka měma anu

20 Eyɛa, ɓî ɓoku yɛtɔ kimoci na Kiísito, ɓókó yɛ kusi a ɓaketi á ka
mokonda. Cɔ, eke nde ɓoiki ɓea ɓakpa nde ɓánaomǔba Kiísito Yéso ɓî
ɓooɓeekea ɛɔphi nde ɓende: 21 «Ɓɔ́kɔbɛdɛmbɛ kema ótaɔ, ɓókokengeɛmbɛ
k'eea ótaɔ, ɓókodungɛmbɛ tanda kau»? 22 ěɔphi ndɔ bui ande tɔ kema á
ujukana, mbenɔ nde ɓáɔbɛɗanaga ne. A tɔndɔ ɓakpa ɓáunge ɓáobisa na
goisaga ɛ́ɔphi ndɔɔ. 23 Eyɛa, ɓakpa ɓáuuba te, ɛɔphi ndɔ ande kɔɓɔngɛ, ɓî
ɓáoɓea nyɔngɔ ésomba, ɓáǒbisa kusi, ɓáǒtambisaga ne. Nanga áɓa ɓó,
asii ndɔ nnaoněnga nkpa, ɓî yɛ aokaɓa tea á kema ájeɗe, nnde aomɓotea.

3 1 Ɓenu gǎkɛ, ɓojujuki ka kukwa kimoci na Kiísito. Ka ɓondɔ,
kaɓani kema á na koba, ɔma nde Kiísito aiki ka njaga á mǔku á
Mokonga. [u] 2 Bisani phɔ měma anu ka kema nde á na koba, nǎna nnde
á ka mokonda. 3 Nga, ɓoku yɛtɔ, ɓo ndiu oenda kimoci na Kiísito, ɓî
Mokonga ǎnɔsɔmi kimoci na Kiísito ka gea te, kema ájeɗe á ka mokonda
kǎnoɓoteɛmbɛ.
4 Cɔ, ɓî Kiísito ande cina á enda anu, k'esa á ja akɛ, ɓobikaeka na ɓɔ ka
ɓoombia nɛkɛ. 5 Ka ɓondɔ, kusani kema ájeɗe á ka měma anu, nnde á ka
mokonda ɓea:

iɛɓɛ,
ɓɔjɔɔkiɔ,
otungɔ, siki á gea ájeɗe,
kuma, nnde ande etete á ɓoia. [y]

---

[t] **2.16** «Esa á sabato», ɗátú esa ɛ́mɛmi ndea baYúda.

[u] **3.1** «Njaga á muku», ande ɔma á ɓoombia.

[y] **3.5** «Kuma ande etete á boia.» Nga, nkukuma a tɔ oseɓea nkumba, nnaonseɓea Mokonga. Ka ɓondɔ, nkumba áoba kema á boia nɛkɛ.

6 Ka nyɔngɔ á kema ájeɗe ndɔ unge, esuia ndea Mokonga abikaeka kau.
[a] 7 Nga, tamƀea anu ɗátú tɔ ƀó, mosa á ƀeekea a Kiísito. 8 Kɛ̌kɛ nde ʏe
gǎkɛ, akeni tokisa á kema bui ndee:
ƀɛi,
esuia,
kokae
mbóma,
ɛphɔti, nnde ɗáotoka k'aphe-nɔkɔ anu.
9 Ɓɔ́kɔʏɔngɛanɛmbɛ mbɛa. Nga, ƀoɗeketi ʏe tamƀea anu á kala, na
kema nde ɗóƀoogea mosa. 10 Eʏa, Mokonga ǎnoconji goto, mpɔ, ƀóoƀa
ƀakpa á kɛ̌kɛ. Ande gea te, Mokonga aoketia tamƀea anu esa bui,
gea te, ƀókengeanɛ na ƀɔ. Mpɔ, ƀóomŭba phɛ̂. 11 Ka ƀondɔ, nna ʏe
nyɔngɔ á ƀaYúda na ƀakpa nde ƀána ƀaYúda, ƀagu ganja na ƀunde
ƀákágu ganja, ƀakɛni, ƀatɔa-jǎi-jǎi, ƀakɔƀɛ, ƀaniki á nji. Ande ka
nyɔngɔ nde, Kiísito a gu á kema bubui naiki ka mĕma á ƀakpa nɛkɛ
ƀɔbu.

Ɔlani bɔngɔ anja á ka mĕma

12 Mokonga ǎnɔsɔmbu, áonókonda, ƀóoƀa ƀakpa nɛkɛ. Ka ƀondɔ, ɔlani
bɔngɔ anja á ka mĕma, nande:
ngomi,
ƀonjánja,
édidisa,
ƀɔphɔngɔ
phiphia.
13 Eʏa, phiphianani. Aoƀá nkpa n'ana nyɔngɔ na dakɛ, áɗeketɛ. Geanani
tɔ ƀó ƀíndɔ Mɔkɔta ɗáɗeketi ƀojeɗe nɛnu. 14 Ɓî ƀɔɔli bɔngɔ ndɔ bubui á
ka mĕma, bisani ekondani gui. Nga, ekondani a unge aɔ́ɔnganisa ƀaƀeeki
ƀɔbu anja.
15 Ɓɔjɛjɛ ndea Kiísito áikɛ ƀea moamɛ ka mĕma anu. Nga, Mokonga
ǎnɔɔphani gea te, ƀóƀɛ ƀea nkpa moti. Ɓî a ƀó, akeni ƀóƀɛ na ƀɔjɛjɛ ƀenu
ƀɔbu, ƀóƀɛ phɔtɔ na mĕma á sega a Mokonga.
16 Mbino Anjá ndea Kiísito áƀikɛ suƀi anu phɛ̂. Goisanagani, phɛanani
na kɔƀɔngɛ phɛ̂. Embani phɔtɔ embɔ á ƀuku á Mokonga, embɔ á beba á
Mɔkɔta na embɔ nde Mĕma á Mokonga ǎnoophi. Eʏa, nĕmƀeani Mɔkɔta
na mĕma anu bui.
17 Kema bubui nde ƀoogea, na nyɔngɔ bui nde ƀɔɔʏɔnga, geani tɔ ƀo
k'ina a Mɔkɔta Yéso, noƀo phɔtɔ onsega Abasu Mokonga ka nyɔngɔ á
Kiísito.

---

[a] **3.6** Esuia ndɔ a tɔ ka ƀakpa nde bákámbeeki Mokonga. Ɔna phɔ baĕphésɔ 5.6.

Ɛɔphi k'endu ndea ɓaKiísito

18 Cɔ, ɓake, ɔ́ɓɔkani ɓamunyanu ɓíndɔ akeni ka ɓakpa nde ɓáɔngani na
Mɔkɔta.
19 Ɓǒko, ókondani ɓake anu, ɓókǒkaeɛmbɛ.
20 Ɓaniki, ɔ́ɓɔkani ɓaɓɔkɔti anu ka kema bubui. Nga, nndɔ unge
amɓɔngɛi Mɔkɔta.
21 Ɓenu ɓabɛ, ɓókǔuɓɛmbɛ ɓaniki, ámbe ɓákátɔtɔkisɛku ɣe ka kema.
22 Ɓenu ɓakɔɓɛ, ɔ́ɓɔkani ɓakɔta nɛnu á ka mokonda, ka kema bui.
Ɓɔ́kɔɓɛɗanɛgɛmbɛ tɔ, mmbe ɓánoɓondi ka nyɔngɔ ékondisaga na ɓo.
Bɛɗanagani ndiu na mĕma mo, ka nyɔngɔ nde, ɓoomɓanga Mɔkɔta Yéso.
23 Eɣa, aoɓá noɓoogea kema, bisani mĕma anu bui kau. Ubani ka mĕma
anu gea te, a tɔ Mɔkɔta Yéso ámbé ɓɔɔmbɛɗaneaga, nna nkpa. 24 Nga,
ɓûuba gea, Mɔkɔta ǎnoophande ɓotukɔ, nnde aɓande ophendɔ nɛnu.
[b] Eɣa, Mɔkɔta Kiísito a ámbé ɓɔɔmbɛɗaneaga. 25 Nkpa nde aogea ájeɗe,
Mɔkɔta Yéso amphendaeka ájeɗe ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndɔ agi. Nga,
Mɔkɔta Yéso atenande nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu dɛ! kanga á sɔmbɔa á nkpa
sɔsɔɓɛ aɓɔ.

4 1 Ɓenu ɓakɔta, ógeeani ɓakɔɓɛ nɛnu anja phê. Ubani gea, ɓenu phɔtɔ,
ɓo na Mɔkɔta nɛnu na koba.

Ɓɔphɛi ɗanga-ɗanga á ka sungiaga a ɓaoɓa

2 Suiani ɛmɛmi, ɛngɛphani k'ɛmɛmi kau, ɓani phɔtɔ na mĕma á ɓosegi
ka Mokonga.
3 Mɛmani phɔtɔ ka ɓesu gea, Mokonga ákoɗɛ k'asu aphe á tǒmiaga á
nyɔngɔ nɛkɛ, nnde ɗásǒmi. Nga, ka nyɔngɔ á nyɔngɔ ndɔ unge ɓámomaki
ne ka mekakɔ. 4 Mɛmani phɔtɔ gea, nétǒmiɛgɛ base, nyɔngɔ nɛkɛ ɓíndɔ
amososi.
5 Tamɓeani anja mosa á ɓakpa nde ɓána k'ekombo á Kiísito. Esa
kǎnokuiɛmbɛ jǎi. 6 Yɔnga nɛnu áɓɛ anja esa bui, ɛ́ɓɔngɛɛ ɓakpa ɓea eea
naɓátusi na mɔnɛi. Mpɔ, ɓǔuba sikisia á nkpa buakɛ, ɓoabi anja.

Mɔkɔ

7 Dasu ékondi Tukíkɔ ǎnuubisande nyɔngɔ ani bui. Ande mbɛɗanigi
anjanja, ɓe phɔtɔ ɔmbɛɗaneaga Mɔkɔta kimoci na yɛ. 8 Nenteki mɔtɛnu
ka gea te, ɓóɗigimisɛ ɓoiki asu. Mpɔ, mĕma anu áɔphɔnga.
9 Yɛ, ɓáge na Ɔnɛsímɔ. Ɔnɛsímɔ ande dasu ékondi, na ntɔa-ɗoni. Cɔ,
nna phɔ k'ekombo nɛnu, á ɓaKiísito? Eɣa, ɓɔ, ɓánongoɗeagande nyɔngɔ
bui nde a koni.

---

[b] **3.24** Bakɔbɛ dábatú babɛɗanigi kanga óphendɔ.

10 Aisitákɔ ănosesi, mmbe a ka mekakɔ kimoci n'eme. Málikɔ, ayakɛ na
Baanába, ănosesi phɔtɔ. Yɛ a ámbé ɗénongoɗigi nyɔngɔ akɛ. Cɔ, a ɣe
okiɗia, nseseani anja. 11 Yéso, mmbe ɓáɔmɔphana Yúsitɔ, ănosesi phɔtɔ.
Ɓŏko ɓasaɔ ndɔ tɔ, ka ɓunde ɓáɔbɛɗanaga kimoci n'eme, ɓánde ɓaYúda.
Ɓesu ɓɔbu ɓe tɔ ɔtɔmiaga nyɔngɔ á koɓoamɛ ndea Mokonga kimoci. Ka
ɓondɔ, ɓámophiphisii mĕma.
12 Epáphaá ănosesi phɔtɔ. A phɔtɔ k'ekombo nɛnu ndea ɓaKiísito.
Ande mbɛɗanigi nde ɓa Kiísito Yéso. Aɔmɛma Mokonga na moingi ka
nyɔngɔ anu ɓea nkpa na k'etu. Ɛmɛmi nɛkɛ ande gea, ɓɔ́mɔtɛ ka mĕma,
ɓóɗigimisɛ base, mɔphɛ bui ndea Mokonga. 13 Nemamei nyɔngɔ nɛkɛ gea,
ănɔbɛɗaneigi akpɛ phɛ̂. Agi phɔtɔ ɓó ka ɓatɔa-Laɔdikía na Iɛlapɔ́li.
14 Dasu ékondi Lóka, mmbɔ nsaku, na Dɛmá, ɓánosesi.
15 Oseseani k'ani ɓadasu na Laɔdikía. Ka ɓakpa ɓɔbu ndɔ, nseseani phɔtɔ
awasu Níipha, na ɓaɓeeki ɓɔbu ɓunde ɓáoɗondanaga mɔtɛkɛ. 16 Mbusa á
tanga a ɓaoɓa nde, tekisani phɔtɔ ka ɓatɔa-kanisa á ka Laɔdikía, ɓátangɛ.
Ɗétekisi ɓaoɓa nɛngbo mɔtɛɓɔ, nnde ɓánotekisiande goto. A ɣe okiɗia,
ɓóotanga.
17 Ngoɗeani Aakípɔ gea, átɔtɔkisɛ ekuma ndea Mɔkɔta, nnde
ɗáɓamophi.
18 Eme Pɔ́lɔ a ámbé neɗundu mɔkɔ nde sasa ani: [c] Ɓókoɓoseɛmbɛ gea,
ne ka mekakɔ.
Cɔ, ɓonjánja ékondi ndea Mokonga áɓɛ na ɓenu.

[c] **4.18** Ande gea te, Pɔ́lɔ a ámbé dágɔbɛi baoba nde, ka geae, ɓakpa nde ɓáotanga, báubɛ gea, baoba nde ande nɛkɛ doni. Nga, dábauuba dundua nɛkɛ.

Ɓaoɓa á kama mosá-mosá ndea Pɔ́lɔ ka

1ɓaTesalɔníka

Mǒ á nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbé ɗáeɗundui ɓakiísito á ka Tesalɔníka ɓaoɓa á mosá-mosá ndee. Mbenɔ nde Pɔ́lɔ ɗátú kó, áǒtǒmiaga Mbino Anjá ndea Kiísito, mbinɔ kau áǒgɔna. Mbusa á mbenɔ áboa ka ɓaYúda ɓunde ɗáɓatú wa, ɓáǒsosea ɓakpa gea, ɓányɔmbɔkisɛ Pɔ́lɔ na ɓadakɛ. Ɓakiísito ɓâ gǎkɛ ɔnsɔmɛa Pɔ́lɔ na ɓadakɛ, mpɔ ɓáǒtisa kiipha. Mbusa á ɓasaga ɓaɓɛ unge Pɔ́lɔ ɗánteki goto Timɔtɛ́ɔ kó k'aphe á ɔnjɛa ɓakiísito á ka Tesalɔníka. Ka ja akɛ áɔntɔmɛaga Pɔ́lɔ mbino aɓɔ: Sɔsɔɓɛ aɓɔ, ɓuangbo ɓáosuia ɓeekea nɛɓɔ, ɓuangbo gǎkɛ ɓákákonde ɓɛɗanaga nga, kanisia aɓɔ ɗátú gea, Yéso aye tɔ bíbí á sikianaga. Ɓuangbo ɓáoɓá na tambaga ka mĕma aɓɔ ɓî ɓadaɓɔ na ɓaɓɔkɔti aɓɔ ɗáɓa kugu. Ka nyɔngɔ índɔ unge Pɔ́lɔ ɗáeɗundui ka kpagisaga mĕma aɓɔ na ngoɗea aɓɔ nyɔngɔ á ja á Kiísito na kema nde Kiísito ageande ka phɔa ɓakpa nde ɓámɓeeki.

Gabekana á ɓuku

Ɓuku nde agabekani ka phaeka ɓɔku (5) :

Nsesɔ (1.1)
Ɓatesalɔnika ɗaɓaɓeeki ɓoni? (1.2-3.13)
Enda nde aɔmɓɔngɛa Mokonga (4.1-12)
Nseɓeo ka ja á Kiísito (4.13-5.11)
Ɓɔphɛi na mɔkɔ (5.12-28)

Nsesɔ

1 [1] Ka ɓaɓeeki á ka Tɛsalɔníka, sambani.
Eme Pɔ́lɔ a ámbé nedundu ɓaoɓa ndee. Ɓe kimoti na Síla, na Timɔtɛ́ɔ.
Ɓenu ɓá unge ɓɔɔngani na Abasu Mokonga, na Mɔkɔta Yéso Kiísito.
Cɔ, ɓɔjɛjɛ na ɓonjánja áɓɛ ka ɓenu.

Obebɔ ka Mokonga

[2] Ɓeonsega Mokonga esa bui ka nyɔngɔ anu, ɓenu ɓɔbu. Ɓéké phɔtɔ oɗeketa kumia ína anu k'ɛmɛmi nɛsu. [3] K'ɛmɛmi kau, ɓeónokanisia mosa

á Abasu Mokonga. Nga, ɓeuuba ɓî ɓɔtɔtɔkisi ekuma ási ka nyɔngɔ nde,
ɓomɓeeki, ɓóonkonda. Ɓo phɔtɔ na ɓukpɛkpɛ phê ɓî ɓonseɓei Mɔkɔta
nɛsu Yéso Kiísito.
4 Ɓaya, ɓeubi gea, Mokonga ɗánɔsɔmbu gea, ɓóɓɛ ɓakpa nɛkɛ. Nga,
ɣɛ ănokondi. 5 A ɓó, ka nyɔngɔ nde, ɓî ɗéɓɛnɔ́tɔ̌migi Mbino Anjá ndea
Mokonga, ɗána tɔndɔ ka ɣɔnga, ɗátú ndiu ka ɓukpɛkpɛ ndea Měma á
Mokonga. Ɗéɓebisi měma asu kau gea, ande ɗoni.
Ɓuubi phɔtɔ tamɓea asu ɓî ɗéɓeiki sɔsɔɓɛ anu, na ɗátú anja ka ɓenu.
6 Ɓenu phɔtɔ, ɗóɓoɓĭ tamɓea asu, ninde á Mɔkɔta. Ɓô phɔtɔ oɓeekea
ɓɔphɛi á Nyɔngɔ anja ndɔ, nanga ɓî ɗóɓotambigi phê ka nyɔngɔ ndɔɔ.
Ɗóɓotú ndiu na maseye, á Měma á Mokonga.
7 Ka ɓondɔ, ɓonde mphaniɔ ka ɓaɓeeki ɓɔbu á ka Makɛdɔnía na
Akáya. 8 Nga, ka nyɔngɔ anu, nyɔngɔ á Mɔkɔta ɗáɛmbi ka mokonda
bui, nna tɔndɔ ka Makɛdɔnía na Akáya. Nga, ɓeekea nɛnu ka Mokonga
a unge andandisi nyɔngɔ nɛkɛ. Ka ɓondɔ unge, ɓéké ɣɛ na nyɔngɔ
ángbo á ngoɗea á ɓakpa. 9 Nga, ɓáɔsɔ́tɔmiaga sasa aɓɔ ɓî ɗóɓosósesi
ka kiɗia asu mɔtɛnu, na ɓî ɗóɓoɗu nkumba ésomba ájeɗe, ɓóophaia
ka Mokonga, ɓóoɓa ɓabɛɗanigi nɛkɛ. Nga, Mokonga a ámbé aoenda
mɛyɔ nande Mɔkɔta á ɗoni, á na koba. 10 Cɔ, ɓo phɔtɔ omɓondea
Anakɛ, mmbe Mokonga ɗánjujukisi ka ɓasí, natokaeka na koba.
Ina akɛ ande Yéso, mmbe ásoamisi k'esuia ndea Mokonga, nnde
aobika.

Ekuma ndea Pɔ́lɔ na ɓadakɛ ɓateki, mɔtɛ a ɓaTɛsalɔníka

2 1 Ɓaya, ɓuubi gea, bika asu mɔtɛnu ɗákátú etiti. 2 Ɓuubi phɔtɔ gea,
mosa á kiɗia asu mɔtɛnu, ɗáɓasótambisigi phɔ na bóma asu ka
Philípɔ. Mɔtɛnu phɔtɔ, Mokonga ɗásophi ɓukpɛkpɛ á phɛa á Mbino
Anjá nɛkɛ. Ɗéɓegi ɓo, nanga ɓî ɗáɓasoye. 3 Ɓɔphɛi nɛsu găkɛ, nna na
mbɛa, nna na maibe, nna n'odemayɔ. 4 Ɓe ndiu ɔphɛa ɓíndɔ Mokonga
akondi. Nga, ɗásɔɔphani, áosópha Mbino Anjá nɛkɛ. Ɓéké phɔtɔ okaɓa
ékondisaga na ɓakpa, ɓe ndiu okondisaga na Mokonga, mmbe aoɗigimisa
měma asu.
5 Ɓuubi phɔtɔ, ɓékéŏbeba ɓakpa jăi ka nyɔngɔ ékondisaga na ɓɔ, ɓéké
phɔtɔ okaɓa ɓangɔa ka nyɔngɔ á ɓɔphɛi nɛsu. Mokonga a ámbé ande
mmamei. 6 Ɓéké phɔtɔ okaɓa obebɔ ka ɓakpa, kaɓɛ ka ɓenu, kaɓɛ ka
ɓakpa ɓuangbo.
7 Nanga ɓî ɗéɓetú na ɓukpɛkpɛ éɗokomisa mɔtɛnu ɓea ɓateki ndea
Kiísito, ɓê ndiu oɓa na měma aphɔngɔ. Ɗéɓetú ɓea ɓama-ɓaniki, ɓunde
ɓáotamɓea nyɔngɔ á ɓanaɓɔ. 8 Nga, ɗéɓetú na siki anu phê. Ka ɓondɔ
unge, ɗéɓɛnɔ́tɔ̌migi Mbino Anjá ndea Mokonga. Nna tɔndɔ nndɔ, ɓê
phɔtɔ oɓa na mɔphɛ á kuia anu. Eya, ɗéɓenókondi phê.

9 Ɓaya, ɓûuba ɓî ɗéɓɛɔbɛɗanaga akpɛ phê mɔtɛnu, keiphe n'esa, gea te,
ɓékenóɗokomanɛɛ mɔnɔ, mbenɔ nde ɗéɓɛɔ́nɔtɔmiaga Mbino Anja ndea
Mokonga. 10 Ɓonde ɓaɗigimisi nɛsu, na Mokonga phɔtɔ, ɓî tamɓea asu
mosa anu ɓenu ɓaɓeeki, ɗátú anja, kanga á ɓojeɗe, na kanga á kisɛki.
11 Ɓo phɔtɔ uuba ɓî ɗéɓetú ɓea ɓaba-ɓaniki ka ɓenu ɓɔbu. 12 Nga
ɗéɓenógbagisi měma anu, na phɔngisa anu, na phɛa anu gea, ɓótambeɛ
ɓíndɔ ambɔngɛi Mokonga. Yɛ a ámbé ănɔɔphani gea, ɓóɓɛ ɓatɔa ka
koɓoamɛ á ɓoombia nɛkɛ.
13 Ɓe phɔtɔ onsega Mokonga esa bui, ka nyɔngɔ nde, ɓî ɗéɓɛnɔ́tɔ̌migi
Mbino Anjá ndea Mokonga, ɓɔ́ɔɔka, ɓóoɓeekea gea: «Ande nyɔngɔ á
Mokonga. Nna nyɔngɔ á kokpa.» Cɔ, ande ɗoni anu. Nga, nyɔngɔ á
Mokonga angi ka mɛngɛ anu, ɓenu ɓabeeki.

Tambisaga á ɓaTɛsalɔníka, a tɔ kimoti ninde á ɓaKiísito ɓuangbo

14 Ɓaya, ɓokengeani tɔ na ɓatɔa ka kanisa ndea Mokonga, á ka
Yudɛ́a, ɓunde ɓámbeeki Kiísito. Nga, ɓatɔa k'ekuna nɛnu ɓánotambisigi
ɓíndɔ ɓaYúda ɗáɓětambisigi ɓaKiísito ɓaYúda. 15 Ai! ɓaYúda ɗáɓěme
ɓaɔtu-nyɔngɔ, ɓâ phɔtɔ omoa Mɔkɔta Yéso. Mpɔ, ɓáosótambisaga, ɓesu
ɓateki. Ɓakpa ndɔ ɓámbɛisi Mokonga, ɓáoɓá ɓaɓiɓia á ɓakpa ɓɔbu.
16 Ɓáokaɓa imisia asu geae, ɓékɛtɔ̌miɛgɛ mɔnɔ ɓakpa nde ɓána ɓaYúda
nyɔngɔ á ɓoamia ka měma. Ande gea te, ɓojeɗe nɛɓɔ, nnde á kala, ninde
á kěkɛ, aɓiki phê. Cɔ, kěkɛ nde gǎkɛ, esuia ndea Mokonga ědondi.

Mɔphɛ á Pɔ́lɔ ka ɓakpa nde ɗégoisigi

17 Ɓaya, ɓesu ɓateki gǎkɛ, nanga ɓî ɗéɓekatani mbenɔ abɔa ka keongi,
ɓékékatani ka měma. Ka ɓondɔ, ɗéɓetú na mɔphɛ ángbó á ɔna anu goto.
18 Eya, eme Pɔ́lɔ, netókondi mɔngɔ ási ga á ɔna anu, kimoti na ɓadani.
Sɛtáni â gǎkɛ ŏsoɗakea aphe. 19 Cɔ, mbenɔ á ja a Mɔkɔta nɛsu Yéso
Kiísito, animbe aɓande nsebeɔ na maseye nɛsu, kaɓɛ nǎna tɔndɔ ɓenu?
Eya, ɓenu ɓá unge ɓoɓande kekombo nɛsu k'ébeba ně mosa akɛ. 20 Nga,
ɓonde cina á ɓoombia na maseye nɛsu.

3 1 Cɔ, ɓî ɗéɓɛ́kɛ́tɔki phiphia á ɓondeaga, kanga á ɗigimisa á nyɔngɔ
anu, ɓéogea ande anja ɓéikɛ na Atɛ́nɛ sasa asu, 2 ɓéonótekisia Timɔtɛ́ɔ
k'aphe á gbagisa anu ka měma na phɛa anu gea te, ɓɔ́mɔtisɛ ka ɓeekea
a Mokonga. Yɛ ande dasu mbɛɗanigi ékuma ndea Mokonga. A phɔtɔ
ɔɛmbisa Mbino Anja ndea Kiísito.
3 Timɔtɛ́ɔ ǎnoambi gea te, ka ɓenu kaɗeketɛmbɛ ɓeekea á Mokonga ka
nyɔngɔ á ɓakpa tambisaga akɛ. Ɓo gǎkɛ uuba gea, tambisaga ndɔ a tɔ
moangɔ ndea Mokonga ka ɓesu. 4 Ɗéɓenóngoɗi nyɔngɔ á tambaga mosa,
ɓî ɗéɓetú mɔtɛnu, tambaga ndɔ nakánoɗondimbɛ. Ɓî ǎnoɗondi ʋe gǎkɛ,

ɓo yetɔ uuba. 5 Ka ɓondɔ unge, ɓî ɗɛ́kɛ́tɔki phiphia á ɓondeaga, kanga á
ɗigimisa á ɓeekea nɛnu, ɗénotekisii Timɔtɛ́ɔ. Nga, ɗɛ́ɓangi gea, Ndemigi
kănotombɛgɛ mɔnɔ, mmbe ekuma nɛsu mɔtɛnu akuande ecici.
6 Kɛ̌kɛ nde găkɛ, Timɔtɛ́ɔ ăsoɗondi ɓî atoki mɔtɛnu. Asɔtɔ̌migi nyɔngɔ
anja, ndea kondana anu na ɓî ɓo phɔ́tɔ omɓeekea Kiísito. Ɓo phɔtɔ
ɔ̌sokanisia esa bui na mĕma anja. Ɓóokonda dondana na ɓesu, sumbii ɓe
phɔtɔ okonda dondana na ɓenu.
7 Cɔ, ɓaya, ɓî Timɔtɛ́ɔ ăsɔtɔ̌migi bó, mĕma asu aphɔngi, nanga ɓî
ɗɛ́ɓetambigi phê. Eya, ɓeekea nɛnu amame akpɛ. 8 Ɓe yetɔ na ɓukpɛkpɛ
ɓî ɓɛɔki gea, ɓo kimoti na Mɔkɔta ka mĕma. 9 Eya, ɓetumi na maseye
ka nyɔngɔ anu, ɓɛ́kɛ́ɔtɔka neɓeɗeketi sega á Mokonga. 10 Keiphe n'esa,
ɓeonɗengemisaga Mokonga gea, ɓégɛ ɓɛ́nɔɔnɛ goto, ɓɛ́gɔɓɛɛ tɔ̌miaga
anu, nyɔngɔ bui á ɓeekea a Kiísito.

Ɛmɛmi: Ɓátumɛ n'ekondani ngungu aɓɔ

11 Cɔ, ɛmɛmi nɛsu ande gea, Abasu Mokonga na Mɔkɔta nɛsu Yéso
Kiísito, ásokoɗeɛ aphe á dondana asu na ɓenu. 12 Mɔkɔta ánotumisɛ phɔtɔ
n'ekondi ka ɓakpa ɓea mboso natumi n'iɓo, áoɗuukanaga. Mpɔ, ekondi
nɛnu áokengeana nindesu ka ɓenu. 13 Mɔkɔta ánophi ekondi ndɔ, ka
mɔtisaga á mĕma anu gea te, ɓóɓɛ na mĕma anja phê, kanga á kisɛki,
mosa á Abasu Mokonga. Aɓáeka tɔ ɓó, k'esa ndɔ Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito
abikaeka kimoci na ɓatɔa kanga ɓojeɗe nɛkɛ. Aɓɛ ɓo!

Tamɓea nde amɓɔngɛi Mokonga

4 1 Cɔ, ɓaya, ka gɔɓa á nyɔngɔ, ɓɛ̌nɔphɛi ye nyɔngɔ á tamɓea nde
aɔmbɔngɛa Mokonga. Ɗoni, ɓotámbi tɔndɔ ɓó. Kɛ̌kɛ nde găkɛ,
ɓɛ̌nɔmɛmi na ɗengemisaga k'ina Mɔkɔta Yéso gea, ɓótetemisɛ phɔtɔ
tamɓea ndɔ anja phê.
2 Cɔ, ɓóúbi ye ɓɔphɛi nde ɗɛ́ɓenóngoɗi k'ina á Mɔkɔta Yéso. 3 Nga,
Mokonga akondi gea, ɓóɓɛ ɓakpa ɓa anja phê, ɓóɓangɛ iɛɓɛ, 4 ɓóikɛ ndiu
na ɓake anu ka ɓonjánja ɓíndɔ akeni, 5 kanga á mɔphɛ ájeɗe, ɓotea anu
ɓea ɓakpa nde ɓánaomŭba Mokonga. 6 Ka ɓondɔ, nkpa kangeɛ mɔnɔ dakɛ
ájeɗe, ka nyɔngɔ á tunga á nkakɛ. Mɔkɔta atenande nyɔngɔ ndea ɓakpa
ndɔ akpɛ. A tɔ ɓíndɔ ɗɛ́ɓenóngoɗi na phɛa anu kala. 7 Nga, Mokonga
ɗákásɔɔphani ka nyɔngɔ íɛɓɛ, ăsɔɔphani ndiu gea, ɓɛ́ɓɛ ɓakpa nɛkɛ ɓa
anja phê. 8 Cɔ, nkpa nde aye ɓɔphɛi ndɔ, kán'ye nkpa nde amphɛi, an'ye
ndiu Mokonga, mmbe ăsophi Mĕma Anja nɛkɛ.
9 Cɔ, ka nyɔngɔ ékondani, ké na nyɔngɔ á ɗunduia anu. Nga, Mokonga
sasa akɛ, ɗánophangi aphe ndɔ kala. 10 Eya, ɓŏkondi ɓatɔa- Mokonga
ɓɔbu, ɓunde ɓa ka kenombe á Makɛɗɔnía bui. Ɓaya, ɓɛnɔphɛi găkɛ gea,
ɓósuiɛ phɔtɔ ekondi ndɔ phê.

11 Suiani phɔtɔ ika ka ɓɔjɛjɛ. Ɓókongiɛ mɔnɔ ka nyɔngɔ ndea ɓakpa
ɓuangbo. Tetemisani ndiu ekuma á ka njaga anu sasa anu[d]. Nyɔngɔ ndɔ
a tɔ ɓíndɔ ɗéɓenóngoɗi. 12 Ɓo ɣe otetemisa ekuma á ka njaga anu sasa
anu, ɓókóɗokomaneɛku ɣe ɓakpa. Ɓakpa nde ɓákámbeekimbɛ Kiísito, ɓâ
phɔtɔ ŏnobeba.

Esa á ja a Mɔkɔta

13 Ɓaya, ɓekondi gea, ɓóɗigimisɛ ɗoni nyɔngɔ á ɓakpa nde ɗáɓasí. Ande
gea, ɓókobɛ mɔnɔ na ɓɔmbɛ ɓea ɓakpa na ɓána na nseɓeɔ. 14 Ɓesu gǎkɛ,
ɓeɓeeki gea, Yéso ɗáku, Mokonga áonjujukisa. Ka ɓondɔ unge, ɓeɓeeki
gea, ějujukisaeka ɓakpa nde ɗáɓasí na ɓámbeeki Yéso. Mbusa, Mokonga
ěbikisande ɓakpa nɛkɛ kimoti na Yéso, mɔtɛkɛ.
15 Cɔ, oani, ɓeónongoɗea ɓɔphɛi nde Mɔkɔta nɛsu ɗásɔtɔ̆mi. Ɓesu
iɓundɔ Yéso ǎsoɗondande nebe phɔ́tɔ ka mokonda, ɓɛ́kɛ́mɛɛku ɓakpa
nde ɗáɓasí mosa. 16 Nga, ɓɛɔkande ɛsɔ ángbó, á mɔphani, ɛsɔ á malaeka,
n'ɛsɔ á mbengu ndea Mokonga. Mpɔ, Mɔkɔta sasa akɛ atokande na koba,
áodida. Mbusa, ɓakpa nde ɗáɓasí na ɗáɓambeeki Kiísito, ɓájujukande
ka kukwa mosa-mosa. 17 Kěkɛ ndɔ, ɓesu iɓundɔ ɓe phɔ́tɔ ka mokonda,
ɓetaiande kimoti na ɓɔ k'egugu phoi! Ɓéoɗondana na Mɔkɔta k'ego. Mpɔ,
ɓéoika na Mɔkɔta nkongopha. 18 Cɔ, phiphisanani měma ka nyɔngɔ ndɔ.

5 1 Cɔ ɓaya, kátókeni gea te, ɓénoɗunduiɛ nyɔngɔ á ɗigimisa ésa na
matu á ja a Mɔkɔta. 2 Nga, ɓo ɣe uuba gea, esa ndɔ abikaeka ɓea
nkukuɓa naoɓuna endu kĭpha, mɛn'éndu na káubi mosa. 3 Mbenɔ á ja
akɛ, ɓáɣɔngande te: «Ɓe na ɓɔjɛjɛ, ɓɛphɔngi phio!» Motuko-tuko â gǎkɛ
ŏdonda mɔngɔ moti. Ɓákáteku. Esa á ja a Mɔkɔta aɓande ɓea ɓoae
nan'dondi ama-kaeme.
4 Ɓaya, ɓenu gǎkɛ, ɓókó ɓea ɓakpa nde ɓá ka keiphe ɓea ɓakpa nde esa
á ja Mɔkɔta ědondande ɓea nkukuɓa. 5 Ɓo ndiu ɓatɔa-esa, ɓatɔa-somani.
Ɓéké ɓatɔa-kipha, ɓatɔa-kaiphiɔ. 6 Ka ɓondɔ, ɓókoyengiɛmbɛ. Koɗani
ndiu iso, ɓɔ́ɛngɛphɛ. 7 Nga, kipha a unge ɓakpa ɓáoɗa, ɓunɛngbo, makana
aɔ́bɛɗa. 8 Ɓesu gǎkɛ, ɓende ɓatɔa- somani. Ka ɓondɔ, ɓékeyengiɛmbɛ.
Ande gea te, ɓeekea n'ekondani nɛsu ákengeanɛ na ngɔmbɛ á k'egogo
ndea ntɔa-émani, nnde ɓáconji na ngɔa. [e] Nseɓeɔ nɛsu, á ɓoamia ka
měma, áɓɛ phɔtɔ ɓea kuku á ngɔa nɛkɛ. [ɛ]
9 Nga, Mokonga ɗákásɔɔphani gea, esuia nɛkɛ ásoguiɛ. Ɗásɔɔphani ndiu
gea, ɓéɓɛ na ɓoamia ka měma, ka nyɔngɔ ékuma ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso

---

[d] **4:11** Beuuba te, ɓaTɛsalɔníka danga-danga dábadeketi ekuma bui ka nyɔngɔ á bondea a ja a Kiísito. Mpɔ, dába ɣetɔ oeaga k'ekuma á ka njaga á ɓadabɔ.

[e] **5:8a** Nga, ɓeekea n'ekondani aoamba měma asu.

[ɛ] **5:8b** Nga, nsebeɔ aoamba ubapha asu.

Kiísito. [10] Nga, yɛ, ɗásokui ka gea te, ɓéikɛ kimoti na yɛ, kaɓɛ neɓesí,
kaɓɛ neɓe phɔ́tɔ ka mokonda k'esa á ja akɛ.
[11] Cɔ, phiphisanani mĕma, gbagisanagani, ɓíndɔ ɓo yɛtɔ ogea kĕkɛ
ndee.

Ɓɔphɛi ɗanga-ɗanga, á ka sungiaga a ɓaoɓa

[12] Ɓaya, ɓĕnɔmɛmi, ɔ́ɓɔkani ɓakpa nde ɓáɔmbɛɗaneaga Mokonga akpɛ
sɔsɔɓɛ anu. Nga, Mokonga ĕbisi gu anu ka phɛá anu. [13] Oɗokomisani,
ókondagani ka nyɔngɔ ékuma nɛɓɔ k'ina á Mɔkɔta.
Ikani na ɓɔjɛjɛ sɔsɔɓɛ anu.
[14] Ɓaya, ɓĕnoɗengemisigi, ókeagani ɓakpa nde ɓánaɔbɛɗa ka kema,
ógbagisagani ɓatɔa kɔɓɔɓɔkɔ, ɔ́bɛɗɛani ɓakusi. Ophiphiani ɓakpa ɓɔbu.
[15] Oengani phê gea, nkpa kansikisiɛ mɔnɔ dakɛ ɓojeɗe. Ɓógeanɛ ndiu
ɓonjánja. Geani phɔtɔ ɓó ka ɓakpa ɓɔbu.
[16] Ɓani na maseye esa bui, [17] mɛmani Mokonga kanga á sungiaga,
[18] nsegani ka nyɔngɔ nɛnu bui. Nga, nyɔngɔ ndɔ ande mɔphɛ á Mokonga
ka ɓenu ɓunde ɓɔɔngani na Yéso Kiísito.
[19] Ɓókoimisiɛ mɔnɔ ekuma ndea Mĕma á Mokonga. [20] Ɓókŏtondiɛ
mɔnɔ ɓɔphɛi ndea ɓaɔtu-nyɔngɔ. [g] [21] Ɛnjiani phɔ ɓɔphɛi bui mosa, mpɔ,
ɓóoamba nnde a anja. [22] Teani ɓojeɗe bui.
[23] Mokonga, Mɛna-ɓɔjɛjɛ, ánophɛ mĕma anja phê, áambɛ enda anu bui,
ka gea, mĕma anu, ubapha anu, na nyama anu, áikɛ kanga á ɓojeɗe na
ka ɓî Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito asɛnɛkaeka. [24] Mokonga, mmbe ănɔɔphani,
atɔtɔkisande nyɔngɔ ndɔ bui, ka nyɔngɔ nde, nnaotinganisa mɔkɔ nɛkɛ.
[25] Ɓaya, mɛmani Mokonga ka nyɔngɔ asu.
[26] Kotoanagani k'ina a Mɔkɔta. [h]

Mɔkɔ

[27] Cɔ, nĕnɔɔkusi k'ina a Mɔkɔta, tangani ɓaoɓa nde, mosa á ɓaɓeeki
ɓɔbu.
[28] Ɓonjánja ékondi ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito, áɓɛ na ɓenu.

---

[g] **5.20** Tondia, ande bɛɛnjiaga á ɓɔphɛi ndea moamɛ.

[h] **5:26** BaKiísito bunɛngbo danga-danga bâ phɔ́tɔ ogea bó suɓi á kanisa nɛbɔ.

Baoba á koíɓɛ ndea Pɔ́lɔ ka

ƁaTɛsalɔníka

Mǔ á nyɔngɔ

Suɓi á ɓaoɓa á koíɓɛ ndea Pɔ́lɔ ka ɓaɓeeki á ka Tɛsalɔníka, Pɔ́lɔ ɗáɔyɔnga nyɔngɔ á ja á kiísito nga, ɓakpa nɛngbo ɗáɓaokanisia te a ye ji, ɓakpa ɓunɛngbo ɓâ gakɛ ɔkanisia te ajande kɛ̌kɛnde (2.2). Ɗáɗundu ɓaoɓa nde n'ana Kɔlítɔ ka saga ɓea nkama ɓɔku na moci (51) kaɓɛ nkama ɓɔku na iɓɛ (52), mbusa á ɓɔkɔtɛana á Yéso.

Suɓi á kanisia íɓɛ nndɔ, Pɔ́lɔ ɗáengoɗî ɓe: Mosá á ja á Mɔkɔta Yéso ka ɓoombia, akeni phɔ ntɔa motukɔtukɔ Sɛɛtani mmbé aŏbungisaga ɓatɔa Mokonga áeɔnisɛ sisakɛ. Ka nyɔngɔ índɔ unge Pɔ́lɔ akondi gea, ɓaɓeeki ɓátetemisɛ ɓeekea, ɓámmɛmɛ Mokonga kanga ɗeketa.

Gabekana á ɓaoɓa

Nyɔngɔ á suɓi á ɓaoɓa nnde agabekani ɓe:

1) Nseso 1.1-2.
2) Ja á Kiísito 1.3-2.12
3) Tetemisa á ɓeekea 2.13-17.
4) Ɛmɛmi na bɛɗanaga á ekuma 3.1-15.
5) Mɔkɔ 3.16-18.

Nsesɔ

1 [1] Eme Pɔ́lɔ, Síla na Timɔtéɔ, ɓenosesi sambani. Ƀesu ɓáunge ɓeɗundu ɓaoɓa nde ka ɓatɔa kanisa ndea Tɛsalɔníka, ɓunde ɓande ɓakpa ndea abasu Mokonga na Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito. [2] Abasu Mokonga, na Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito, ánophɛ ɓɔjɛjɛ na ɓonjánja ékondi.

Mokonga atenande nyɔngɔ esande Kiísito ajaeka

[3] Ƀaya, akeni ɓénsegɛ Mokonga esa bui ka phɔa anu. Aánjá ɓegeɛ ɓó nga, ɓeekea nɛnu aɔmɔta phê, na ekondani nɛnu ɓenu ɓɔbu, nkpa na nkpa ka dakɛ amɔti phɔtɔ phê. [4] Ka ɓondɔ unge, ɓeŏbeba ka phɔa anu mosá á ɓatɔa-kanisa ndea Mokonga ka nyɔ á moingi nɛnu na ɓeekea nɛnu suɓi á tambaga bui na kema ájeɗe phɛ̂ nde ɓosuɓî.

[5] Tambaga ndɔ a úbisa base gea, Mokonga ande nteni-nyɔngɔ kanga oɓayɔ. Nga, ka nyɔngɔ á phiphia anu tambaga ndɔ unge ɓokeni na ngia

ka koƀoamɛ nɛkɛ nnde ƀootambaga ka nyɔngɔ i. 6 Eya, Mokonga ande
ntɔa-ɗoni, ětambisagande ƀunde ƀáonótambisaga. 7 Cɔ, ƀenu íƀunde
ƀootambaga, Mokonga anophande muumbiɔ kimoci na ƀesu mbenɔ nde
Mɔkɔta Yéso asɛnɛkande. Atokande na koba, kimoci na ƀamalaeka nɛkɛ
ƀunde ƀá na ƀukpɛkpɛ. 8 Adidande k'ɛɛmbɛ á nsa. Ětambisagande ƀunde
ƀánaomŭba Mokonga[i] , na ƀunde ƀáoya ƀeekea á Mbinɔ Ánjá ndea
Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito. 9 Tambaga nɛƀɔ, aƀande otukɔtukɔ á kanga
sungiaga, na katana ɗanga na Mɔkɔta, na katana ɗanga na ƀoombia á
ƀukpɛkpɛ nɛkɛ. 10 Nndɔ atɔtɔkɛanaeka k'ɛsa á ja akɛ. Wa, ƀakpa nɛkɛ
ƀɔbu ƀunde ƀám'beeki, ƀán'ɗokomisaeka, ƀáotangaaga ƀoombia nɛkɛ.
Ɓenu phɔtɔ, ƀoƀande sɔsɔƀɛ aƀɔ, nga, ƀoƀeeki nyɔngɔ nde ɗɛ́ƀɛnɔtɔ̌mi.
11 Ka ƀondɔ unge, ƀɛɔmɛma Mokonga esa bui gea, ánophɛ ƀukpɛkpɛ á
ƀá ƀakpa nde ƀakeni ka mɔphani nɛkɛ. Anoengɛ phɔtɔ na ƀukpɛkpɛ nɛkɛ
ka gea á ƀonjánjá nde ƀokondi. Atɔtɔkisɛ phɔtɔ ekuma nɛnu nnde ƀogi ka
nyɔngɔ á ƀeekea akɛ. 12 Mpɔ, ƀáobeba ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso ka nyɔngɔ
anu, ƀâ phɔtɔ onóbeba ka nyɔngɔ akɛ ƀondɔ. Nndɔ bui atɔtɔkɛanande ka
ƀonjánjá ékondi ndea Mokonga na Mɔkɔta Yéso Kiísito.

Ntɔa-motukɔ-tukɔ abɛɗanagande mosá á ja á Mɔkɔta

2 1 Ɓaya, ka nyɔngɔ á ja á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito na dondanaga
asu na yɛ, ƀenoɗengemisigi gea,[j] 2 mĕma anu kaɗengɛmbɛ ka
mbangɔ-mbangɔ na ƀanga, aoƀa nkpa n'anongoɗi gea, esa á ja á Mɔkɔta
aju. Ɓókŏƀeekɛmbɛ, nanga ƀáɔtɔa nyɔngɔ, nanga ƀáphɛa, nanga ƀébeba
sasa aƀɔ gea, ƀana ƀaoƀa nde atoki mɔtɛmɔ. 3 Ka nkpa kanódemɛ mɔnɔ
k'aphe bubui. Ka nyɔngɔ nde mosá á esa ndɔ, ƀakpa ƀásii ƀán'yande
Mokonga, na Ntɔa-motukɔ-tukɔ aɔsɛnɛka, mmbé sungiaga akɛ ande
ƀungaga. 4 Yɛ sasakɛ aoya kema bui nde ƀakpa ƀáobeba na ɗokomisa i
ƀea ƀamŏkonga á mbɛa. Áɔtɔngana suƀi á endu ndea Mokonga, áŏgea
sasakɛ ande Mokonga[k] .
5 Cɔ, ƀoƀosei ye nyɔngɔ nde ɗénongoɗi ƀî ɗétú phɔtɔ na ƀenu?
6 Kĕkɛnde, ƀo găkɛ oúba kema nde aoimisia kiɗia á Ntɔa-motukɔ-tukɔ
ndɔ ka gea, áƀɛ tɔ ka mbenɔ nde Mokonga ɗáangi. 7 Nga, ƀukpɛkpɛ nɛkɛ
á ƀɔsɔmɛa a ye ɔbɛɗanaga. A găkɛ oƀa kema nde aonimisia kĕkɛnde na
ka ye ƀei, mpɔ áɔbɛɗanaga base. 8 Mpɔ, Ntɔa-motukɔ-tukɔ áɔɔnɛkana
base. Mɔkɔta Yéso amwande na ɛphɛu á k'aphɛnɔkɔ akɛ, ka ƀukpɛkpɛ
á ƀoombia nɛkɛ aunge antukatukande m'ƀiƀia ndɔ, ka mbenɔ nde yɛ
Yéso abikande[l] . 9 Bika á ntɔa-motukɔ-tukɔ aƀande ka ƀukpɛkpɛ á Sɛtáni,

[i] **1.8** Ɔna Isaya 66.15.

[j] **2.1** Ɔna 1 ƁaTes. 4.15-17.

[k] **2.4** Ɔna Daniéli 11. 36; Ɛjɛkiéli 28.2.

[l] **2.8** Ɔna Isaya 11. 4

atɔtɔkisande etete bubui á ketangaɔ, mphangiɔ, na kema á ɓangisa á odemayɔ[m]. 10 Ageande ɓojede ódemayɔ bubui ka dema á ɓakpa ɓunde ɓákeni na ɓungaga nga, ɗáɓákáɓeeki na konda ɗoni nde ɗáɔtɔka amisa aɓɔ ka měma. 11 Ka nyɔngɔ índɔ unge, Mokonga ětekisii ɓukpɛkpɛ á odemayɔ ka gea, ɓáɓeekeɛ nyɔngɔ á mbɛa. 12 Ka ɓondɔ, Mokonga áteni nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓákáɓeeki ɗoni, ɓâ ndiu okonda ɓojede.

Mokonga ɗásɔ́sɔmbu ka amisa asu ka měma

13 Ɓaya, akeni gǎkɛ ɓesu ɓémbebɛ Mokonga esa bui ka nyɔngɔ anu, ɓenu íɓunde Mɔkɔta anókondi. Ande gea, Mokonga ɗánɔsɔmbu mosá ka gea, ɓóamɛ ka měma ka ɓukpɛkpɛ á Měma á Mokonga nnde aonoɓotea ka enda anja, phɔtɔ ka nyɔngɔ nde ɓoɓeeki ɗoni. 14 Mokonga ɗánɔɔphani ka ɓoamia ndɔ k'aphe á Mbino Ánjá nde ɗéɓɛnɔ́phɛi, kagea, ɓóɓɛ na ɓoombia ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito. 15 Cɔ, ɓaya, mamani akpɛ na ɓóambɛ ɓɔphɛi nde ɗéɓɛnɔphɛi, nanga nnde ɓɛnɔphɛi n' ɛsɔ, nanga nnde á ka ɓaoɓa nɛsu.

16 Ambe Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito sasa akɛ, n'Abasu Mokonga, mmbé ɗásókondi, áosókpagisaga ka měma ka ɓonjanja á ekondi nɛkɛ ka saga na saga na opha asu nseɓeɔ anja, 17 ánophɛ ɓukpɛkpɛ, na mamisa anu akpɛ esa bui k'ekuma ánjá, nanga áɓa kabɛɗanaga, nanga áɓa ka yɔnga.

Pɔ́lɔ akondi ɓámɛmɛ kaphɔa akɛ

3 1 Cɔ, ɓaya, ka sungiaga, mɛmani Mokonga kaphɔa asu ka gea, nyɔngɔ ndea Mɔkɔta ákamisɛgɛ ndanda, na ɓáɗokomisɛ phɔtɔ u ɓíndɔ ɓooɗokomisa mɔtɛ anu. 2 Mɛmani phɔtɔ Mokonga gea, ásotokisɛ ka njaga á ɓakpa ɓájeɗe na ɓakae. Nga, ɓakpa ɓɔbu ɓáná na ɓeekea. 3 Mɔkɔta a tɔ ɔɔtɔkisa nnde ɗáyɔngi. Anógbagisande ka měma, anóambande na Nketi[n]. 4 Ka nyɔngɔ índɔ unge ɓebisi měma asu ka Mɔkɔta ka gea, ɓɔtɔtɔkisɛ kema nde ɓenososi, ɓindɔ ɓootutuisa ɓɔɔtɔtɔkisa kɛ̌kende.

5 Ambé Mɔkɔta ánɔsɔndɔɛ ka měma k'ekondi nde ɓone ka Mokonga na ka phiphia nde Kiísito aosopha.

Ambe nkpa buakɛ abɛɗanɛgɛ ekuma

6 Cɔ, ɓaya, ɓenososi k'ina á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito gea, katanani na ɓanamanu ɓɔbu íɓundɔ ɓakusi na ɓundɔ ɓáyé ɓɔphɛi nde ɗéɓɛ̌phɛi. 7 Nga, ɓoyéoúba sasanu ɓî akeni ɓea á mphangiɔ nɛsu. Ka nyɔngɔ nde ɗéɓékétú ɓakusi mɔtɛnu. 8 Ɗékéi ea ndea nkpa etiti. Ɗébe ndiu ɔbɛɗanaga keiphe n'esa, ɓéotambaga, ɓéɔɛa ka kanga bisa ɓoɗoko asu ka nkpa moci

---

[m] **2.9** Ɔna Mat 24.24.

[n] **3.3** Ɔna Mat 6.13; Yoáni 17.15.

sɔsɔɓɛ anu[o]. [9] Ɗéɓegi ɓo, nna gea ɗéɓékétú na kɔkɔta ka gea ɓósoengɛ.
Ɗébekondi ndiu, ɗeketea anu mphangiɔ ka ɓea á tamɓea asu. [10] Eya, ɓî
ɗéɓetú mɔtɛnu, ɗéɓenongoɗi nyɔngɔ ndee: «Mmbé ayé bɛɗanaga, káɛgɛ
mɔnɔ[ɔ].»
[11] Ɓɛyɔngi ɓo nga, ɓásongoɗi gea, ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ anu, ɓánde
ɓakusi kanga bɛɗanaga, ɓáikii tɔ engisa ka nyɔngɔ ndea ɓadaɓɔ. [12] Cɔ,
ɓěsosi ɓakpa ndɔ, ɓéǒphɛa k'ina á Mɔkɔta Yéso Kiísito gea: Ɓábɛɗanɛgɛ
ɓíndɔ akeni, ka gea ɓátɔɛ eea nɛɓɔ sasa aɓɔ.
[13] Ɓaya, ɓenu gǎkɛ, ɓɔ́kɔɛɛ mɔnɔ ka gea ɓonjánjá. [14] A gǎkɛ oɓa nkpa
n'ayé ɓɔphɛi nɛsu nnde ɓeɗundu suɓi á ɓaoɓá nde, mɔnjɛani nkpa ndɔ
ánjá, ɓókóɓeekeanɛmbɛ na yɛ, ka gea ákwɛ na soni. [15] Ɓókómbɛɗɛmbɛ
ɓea m'ɓiɓia, mphɛani ndiu ɓea munamanu.

Pɔ́lɔ aɔɔkwa

[16] Ambé Mɔkɔta mɛna-ɓɔjɛjɛ, yɛ sasakɛ ánophɛ ɓɔjɛjɛ esa bui na ka
kema bui. Aɓɛ na ɓenu ɓɔbu.
[17] Mɔkɔ nde, ande á ka njagani sasani eme Pɔ́lɔ. Ɓende unge neobisaga
njaga ka ɓaoɓa nde neoɗunduaga bui: nndɔ unge ande ɗundua nɛmɔ.
[18] Ambe ɓonjánjá ékondi ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito, áɓɛ na ɓenu
ɓɔbu.

---

[o] **3.8** Ekuma ndea ɓaTeki 20.34; 1baTɛsalɔníka 2.9.

[ɔ] **3.10** Ɔna 1ɓaTɛsalɔníka 4.11.

Ɓaoɓá á kama ndea Pɔ́lɔ ka

Timɔtɛ́ɔ

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Pɔ́lɔ aámbé ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka Timɔtɛ́ɔ mbenɔ nde Pɔ́lɔ ɗájuani ka mekakɔ na Lɔ́ma. Timɔtɛ́ɔ ɗátú miki nɛkɛ á ka mĕma, mmbe ɗáɓadondani na yɛ ka tamba nɛkɛ á ko iɓɛ ka kenombe á Lisita (Ɔna Ekuma á ɓateki 16.4). Aba Timɔtɛ́ɔ ɗátú moGiíki, amakɛ ɗátú găkɛ nɛkɛ muYúda. Yɛ, ɗátú onenga Pɔ́lɔ k'ekuma ásii ɗanga-ɗanga.

Ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka úbisa á ɓaɓeeki gea, ɓáɛngɛphɛ, ɓákĕɓeekeɛmbɛ ɓaphangigi á mbɛa na ɓɔphɛi nɛɓɔ nnde atinganigi na Mbino Ánjá. Éúbisɛ phɔtɔ etete á tamɓea á ɓaɓeeki na moangɔ á sɔmbɔa á ɓakɔta á kanisa, na ɓɔphɛi ɗanga-ɗanga á kpagisaga Timɔtɛ́ɔ ka mĕma.

Gabekana á ɓaoɓa

Nyɔngɔ á ka suɓi á ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka isaɔ:

1. *Nsesɔ 1.1-3.*
2. *Ɓɔphɛi ka phɔa á kanisa bui na ka phɔa á ɓakpa nde ɓámamei. 1-4.36.*
3. *Ɔkusaga ndea Pɔ́lɔ ka Timɔtɛ́ɔ ka nyɔngɔ á ekuma nɛkɛ sasakɛ. 4-6.21.*

Nsesɔ

1 1–2 Ka Timɔtɛ́ɔ[p] miki nɛmɔ á ɗoni suɓi á ɓeekea samba. Eme Pɔ́lɔ nteki nde ɓa a Yéso Kiísito, ka kɔkɔta ndea Mokonga Namisi nɛsu, n'inde á Yéso Kiísito mmbe ɓenseɓei, eme aámbé nekoɗundui ɓaoɓa ndee. Ambé Abɛ Mokonga na Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito ákophɛ ɓonjánja ékondi, áokuiɛ ngomi na ákophɛ ɓɔjɛjɛ.

Ɓókóɓeekeɛmbɛ ɓɔphɛi á mbɛa

3 Ɓii ɗétúoga na Makɛɗɔnía, ɗékongondi gea, óikɛ ka Ɛphɛ́sɔ. Kó, óimisiɛ ɓakpa nde ɓáɔphɛa ɓɔphɛi á mbɛa. 4 Óngoɗeɛ phɔtɔ gea, ɓákábisɛmbɛ kanisia aɓɔ ka nyɔngɔ á egani á jăi-jăi, n'inde á cɔcɔa

---

[p] **1.2** Ɔna Ekuma ndea baTeki

cina á ɓatatabɔ[s] . Nndɔ aikii tɔ kampápa étiti. Nnaoenga ka tutuisa
moangɔ á ɓoamia nnde atoki ka Mokonga, nnde aúbikani ka nyɔngɔ á
ɓeekea.
5 Cɔ, cina á ɓɔphɛi nɛmɔ wani, ande bikisa ékondi nde aotoka suɓi á
měma anja, úbapha ánjá na ɓeekea nde nna na maibe. 6 Ɓakpa ɓunɛngbo
ɗáɓáɗú gǎkɛ aphe ndɔ, ɓáoɓungaga ka ɓea nyɔngɔ á jǎi-jǎi. 7 Ɓáokonda
gea, ɓáɓɛ ɓea ɓagoisigi-ɛɔphi ndea Mósa. Ɓáná gǎkɛ oúba nnde ɓáɔyɔnga,
kaɓɛ nnde ɓáogoisaga na ɓukpɛkpɛ.
8 Ɓeoúba gea, ɛɔphi ndea Mósa aánjá, aoɓá na ɓɛbɛɗi ɓíndɔ akeni. 9 Ɓê
phɔtɔ oúba gea, ɛɔphi ndɔ nna ka ɓatɔa-ɗoni, andiu tɔ ka ɓakpa nde
ɓáogea ɓojeɗe, ɓunde ɓáoɓuna ɛɔphi, ɓunde ɓákáomɓanga Mokonga,
ɓatɔa-ɓojeɗe na ɓunde ɓáɔjɔɔkisa kema ánjá nɛkɛ. Ɛɔphi ndɔ a phɔtɔ
ka ɓunde ɓáǒma ɓabaɓɔ, ɓamabɔ na ɓatɔa-kaiso, 10 ɓatɔa-iɛɓɛ, ɓoko
ɓunde ɓáoda na ɓadaɓɔ ɓǒko, ɓasombisigi ɓakɔɓɛ, ɓatɔa-mbɛa, na ɓakpa
nde ɓáɔɔpha ka mbɛa, na ɓunde ɓákáoɓeekea ɓɔphɛi á kanga ɓojeɗe.
11 Ɓɔphɛi ndɔ a suɓi á Mbino Ánjá nnde ɗámopi nɛtɔ̌miɛgɛ u, n'atoki ka
Mokonga, mɛnɛ á ɓoombia na ɓonjánja.

Pɔ́lɔ ansegi Mokonga

12 Nembebi gǎkɛ Yéso Kiísito Mɔkɔta nɛsu, mmbe ɗámopi ɓukpɛkpɛ á
bɛɗanaga ekuma nɛkɛ. Aúbi gea, nekeni bɛɗanɛaga nɛkɛ, ka nyɔngɔ índɔ
unge, amobisi k'ekuma nɛkɛ. 13 Nanga mosá ɗétú ombóma Mokonga,
néontambisaga, néoɓa ntɔa-kampápa mosá akɛ, kindɔ bui â gǎkɛ tɔ
omokuia ngomi nga, ɗéboboki ka kanga á ɓeekea akɛ. 14 Eya, Mɔkɔta
nɛsu abikisi phɛɛ ɓonjánjá ékondi nɛkɛ k'eme. Ɗámopi ɓeekea na ekondi
nnde atoki ka ɔngana ani na Kiísito. 15 Nyɔngɔ á ɗoni nde akeni na ɓeekea
í aungee: Ambe ɓakpa ɓɔbu ɓáɓeekeɛ phɔtɔ gea, Kiísito Yéso ɗábiki ka
mokonda k'aphe á amisa á batɔa-ɓojeɗe. Eme nende ntɔa-ɓojeɗe á ka
mosá-mosá sɔsɔɓɛ aɓɔ. 16 Ka ɓondɔ unge, Mokonga ɗámokui gǎkɛ ngomi.
Cɔ, Kiísito Yéso ɗámophiphii phê eme ntɔa-ɓojede á ka mosá-mosá
sɔsɔɓɛ á ɓatɔa-ɓojede. Ndɔ ande mphangiɔ ka ɓunde ɓámɓeekeande ka
gea, ɓáendɛ mɛyɔ kimoci na Mokonga. 17 Cɔ, ka Moamɛ á mɛyɔ, mmbe
nnaokua, mmbe ɓákáɔmɔɔna, Mokonga ímbe nna na dakɛ ɓɛa yɛ, ambé
ábɛ n'obebɔ na ɓoombia ka saga na saga! Aɓɛ ɓó.
18 Cɔ, Timɔtéɔ, mukuamɔ ɓa ka měma, nekobisii ɓɔphɛi ndɔ ɓíndɔ
ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓaɔtu mosá ka phɔakɔ. Ambé nyɔngɔ nde ɗáɓáɔtu unge
áɓɛ ɓukpɛkpɛ nɛkɔ suɓi á emani ánjá nde oka u, 19 ka amba ɓeekea na
úbapha ánjá. Ɓakpa ɓunɛngbo ɓáyé kanisia á ka měma aɓɔ, ɓâ gǎkɛ

---

[s] **1.4** Ɔna Nkpangeɔ 4-5; 9-11.

oɓungisa ɓeekea nɛɓɔ. 20 Imɛnéɔ na Alɛkisándɛɛ ɓá sɔsɔɓɛ aɓɔ. Ka ɓondɔ,
ɗébisi ɓakpa ndɔ ka njaga á Sɛtáni[t] ka gea, ɓákambomɛmbɛ ye Mokonga.

Ambe bakiísito bámɛmɛ Mokonga ka phɔa ɓakpa bɔbu

2 1 Mosá á kema bubui, nɛnɔphɛi be: mɛmani Mokonga ka phɔa á
ɓakpa bɔbu, bón'dengemisɛgɛ, na bónsegɛ ka phɔabɔ. 2 Mɛmani
phɔtɔ ka baamɛ na ɓakɔta bɔbu á nji ka gea te, béikɛ ka ɓɔjɛjɛ, bébɛ
tɔ batɔa-bonjánja na banga á Mokonga. 3 Nndɔ unge aánja n'ambɔngɛi
Mokonga, namisi nɛsu. 4 Nga, yɛ akondi ɓakpa bɔbu báamɛ ka mĕma[u],
báúbɛ doni.

5 Mokonga a tɔ mo. Mɔnganisi á ɓakpa na Mokonga a tɔ mo, n'ande
nkpa, Kiísito Yéso, 6 mmbe yɛ sasakɛ dábisi enda akɛ ka phɛ́a, ka nyɔngɔ
á amisa á ɓakpa bɔbu[y]. Nndɔ unge adigimisi ka mbenɔ nde Mokonga
dábisi gea, akondi amisa á ɓakpa bɔbu.

7 Ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga dámobisi ntɔmi-mbinɔ na nteki[a], ka
phangiga á bunde báná baYúda nyɔngɔ á ɓeekea na doni. Kɛ́ɔyɔnga
mbɛa, ne tɔ ɔyɔnga doni.

Tamɓea nde akeni ka ɓŏko na bake ka kanisa

8 Cɔ, nekondi phɔ́ gea, ɓŏko bámɛmɛ k'ɔma bu na bámɛsi njaga. Akeni
bágeɛ bó na mĕma ánjá kanga á bɛi na sani[b].

9 Nekondi goto gea, bake báɔlɛ ngɔmbɛ bindɔ akeni. Bákaɔlanɛgɛmbɛ
na bemboko, ɓáoké sekamɔ bindɔ akeni, bákáɛtɔndɛmbɛ na kema nde
bábɔngisigi na ɔlɔ n'inde a n'esombi akpɛ, bákáɔlɛ phɔtɔ ngɔmbɛ nde
an'esombi akpɛ[c]. 10 Bétɔndɛ ndiu na tamɓea anja nnde akeni ka bake
bunde ɓáokaba beba á Mokonga.

11 Akeni bake báɔkɛ ɓɔphɛi na bákɔbi, na bátɔtɔkisɛ ɓɔphɛi kau.
12 Kékondi gea, bake bɛ́phɛ̂ ɓŏko, bákabɛ mɔnɔ na kɔkɔta gŭ abɔ.
Bádakanɛ ndiu, phio! 13 Nga, Mokonga dánconji Adámu mosá, mpɔ Ɛpha.
14 Nna Adámu aámbe dĕdemisi, nnke ndiu aámbe dĕdemisi, mbusa
i, áotingiaga ɛɔphi ndea Mokonga[d]. 15 Cɔ, bake báamande ka mĕma
ka nyɔngɔ á ɛbɔkɔti, aobá na bátutuisi ɓeekea, ekondani, na mĕma á
bonjánja.

---

[t] **1.20** Ɔna 1baKɔlítɔ 5.5; 2Timɔtéɔ 4.14.
[u] **2.4** Ɔna Ejɛkiélɛ 18.23.
[y] **2.6** Ɔna Mat 20.28.
[a] **2.7** Ɔna 2Timɔtéɔ 1.11.
[b] **2.8** Ɔna Júana 9.29, 1baKɔta 8.22.
[c] **2.9** Ɔna 1Pétɛɛ 3.3.
[d] **2.14** Ɔna Nkpangeɔ 2.7, 21-22; 3.1-6.

Tamɓea á baambi-kanisa

3 [1] Nyɔngɔ á doni aungee: Aoba nkpa n'aokonda ekuma á bá
n'ambi-kanisa, akondi ekuma anja. [2] Cɔ, akeni n'ambi-kanisa ábɛ
kanga á nyɔngɔ ájeɗe. Ábɛ tɔndɔ na nke moci, áámbɛ tambɛa akɛ ánjá
sasakɛ, ábɛ mŭbaphi, ábɛ na mĕma anja, ábɛ nsesi-bakeni na mphangigi
anjanja. [3] Kabɛmbɛ ntɔ-ébɛdi á makana na nkae. Abɛ ndiu ntɔa-aphɔngɔ
na ɓɔjɛjɛ. Kábɛmbɛ nkondi ɓangɔa phê. [4] Aangé endu nɛkɛ anja, baniki
nɛkɛ báɔkɛ ɓɔphɛi nɛkɛdoni. [5] Cɔ, aobá nkpa na káoúba angá ekombo
nɛkɛ anja, aangande kanisa ndea Mokonga bo? [6] Kabɛmbɛ moKiísito á
kĕkɛ, ámbe ĕbebande, mbuisa i, Mokonga áotena nyɔngɔ nɛkɛ akpɛ binde
á nketi. [7] Goto, bunde bána baKiísito bádigimisɛ nyɔngɔ nɛkɛ anja ka gea,
bákam'bɛnjiɛgɛmbɛ na tá ka mĕkɔ ndea nketi[e].

Tamɓea á babɛdanigi ndea ka kanisa

[8] Babɛdanigi ndea ka kanisa bábɛ phɔtɔ ɓakpa nde bákeni na ɔka abɔ,
batɔa-doni, bákabɛmbɛ banu makana phê, bákakabɛmbɛ ɓangɔa ka
maibe-maibe. [9] Akeni báambɛ ɓeekea á doni na mĕma anja. [10] Mosá á
bisa á babɛdanigi ndea ka kanisa, akeni phɔ ɔnjia tamɓea abɔ bĭbibi.
Ayeoba na báka na nyɔngɔ á sɛka abɔ, mpɔ, ɓáoba babɛdanigi ka kanisa.
[11] A phɔtɔ bó ka bake[ɛ], bábɛ ɓakpa nde bákeni na ɔka abɔ, bákabɛmbɛ
n'ĕsɔ ájede-jede, báambɛ tambɛa abɔ ánjá sasabɔ na bábɛ batɔa-doni ka
kema bui.
[12] Babɛdanigi ndea ka kanisa bábɛ tɔ na bake moci-moci. Bábɛoanga
ekombo nɛbɔ bui anja, baniki na ɓakpa bɔbu bunde bák'endu nɛbɔ. [13] Ka
ɓundɔ, bábɛdanigi banja, bábande na bophombia, bábande phɔtɔ na
nsebeɔ akpɛ ka ɓeekea nɛbɔ k'ina á Kiísito Yéso.

Kema angbo á bɔsɔmɛa

[14] Nekodundui ɓaoɓa nde, nanga neseɓea bika mɔtɛ akɔ kĕkɛnde. [15] Cɔ,
ne găkɛ koiphia kanga kidia, ɓaoɓa nde aoengande ka tamɓea akɔ sɔsɔbɛ
á ekombo ndea Mokonga. Ekombo ndɔ ande kanisa ndea Mokonga
mmbe aoenda, ande ngeɔ na china á doni.
[16] Bɔphɛi á doni ndɔ ande kema á bɔsɔmɛa, nnde Mokonga aubisi,
n'ande angbo phê, nnde nkpa nnaotoka n'aye!
Kiísito
dásɛnɛki n'ande nkpa,

---

[e] **3.7** Ɔna Títɔ 1.6-9.
[ɛ] **3.11** Bake wani ana kanisia iɓɛ: 1. Ande bake á babɛdanigi ndea ka kanisa. 2. Ande bake nde bande babɛdanigi ka kanisa

Mĕma á Mokonga[g] dán'digimisi gea ande ntɔa-doni.
Bamalaeke dábamɔ̌ni.
Ɓakpa dábátɔ̌migi nyɔngɔ nɛkɛ k'ekuna bui.
Bám'beeki k'ɔma bui.
Mokonga dántaisi ka ɓoombia na koba.

Oengani na ɓɔphɛi á mbɛa

4 1 Cɔ, Mĕma á Mokonga ayɔngi base gea, ka mbenɔ á sungiaga,
ɓakpa bunɛngbo bádeketande ɓeekea, báǒɓea baketi na ɓɔphɛi
nɛbɔ á mbɛa. 2 Bédemisande na batɔa-maibe, na batɔa mbɛa íbunde
mĕma abɔ aújukani ɓea kema nde bátobu na ngɔa nde atoki suɓi á nsa.
3 Ɓakpa ndɔ ɓáoimisia eyamani, bá phɔtɔ oimisia eaga ea nɛngbo nnde
Mokonga dáconji gǎkɛ u ka gea,ɓaɓeeki bunde ɓáoúba doni báeɛ u na
beba á Mokonga k'ɛmɛmi. 4 Cɔ, kema bui nde Mokonga dáconji a anja[h],
nna na kau nde akeni taa i, ambe bensegɛ gǎkɛ Mokonga mbenɔ nde
beoea u 5 nga, nyɔngɔ á Mokonga n'ɛmɛmi áɔbɔngisia eea bui mosá á
Mokonga.

Mbɛdanigi anjanja ndea Kiísito Yéso

6 Cɔ, kangoɗa á badakɔ nyɔngɔ ndɔ base, obande mbɛdanigi anjanja
ndea Kiísito Yéso, mmbe enda akɛ aoɓea nyɔngɔ á ɓeekea na ɓɔphɛi
anja nde dótetemisi. 7 Kóbeekeɛmbɛ gǎkɛ egani á jai-jai, n'índe atingani
na moangɔ á ɓeekea. Ɔkakamisa ka tamɓea anja mosá á Mokonga.
8 Eya, ékakamisa ka kema á nyama a gǎkɛ na kantíti ka kema ábɔa.
Tamɓea anja mosá Mokonga aunge andiu na kantíti ka kema bui nga,
k'índɔ unge bena mɔkɔ á enda ka matu nde na ka matu nde abikande.
9 Nndɔ ande nyɔngɔ á doni nnde akeni ka ɓakpa bɔbu ɓeekea i. 10 Cɔ,
kabɛ na beotambaga na beomana, ande ka gea, bebisi nsebeɔ nɛsu ka
Mokonga mmbe anaenda, mmbe ande Namisi á ɓakpa bɔbu na Namisi
phɛ̂ á bunde bábeeki. 11 Cɔ, óngoɗea na phangiaga á ɓakpa nyɔngɔ nndɔ
bui.
12 Ambe nkpa kakɔbɛnjiɛgɛmbɛ ka nyɔngɔ nde onde moganda. Óbɛ́
ndiu mphangiɔ kaɓaɓeeki, ka yɔngɛa akɔ, tamɓea akɔ, k'ekondi, ɓeekea,
na ka enda akɔ anja. 13 Suia tanga á buku á Mokonga mosá á ɓakpa
, gbagisaga abɔ ka mĕma na phangiaga abɔ, na ka bii ne kidiande.
14 Kɔbɛnjiɛgɛmbɛ bɛdaneaga á egabɔ á Mĕma á Mokonga nnde asuɓi
akɔ, nnde dɔ́tɔi bii báɔtu-nyɔngɔ dábayɔngi ka phɔa akɔ, na bii bagbɛga
dábakobisii njaga. 15 Cɔ, Bhisa mĕma akɔ kindɔ bui netoki ka yɔnga

---

[g] **3.16** Ɔna baLɔ́ma 1.4.

[h] **4.4** Ɔna nkpangeɔ 1.31.

i, óyamea buakɔ k'ekuma nɛkɔ mpɔ, ɓakpa báɔnande gea, ootutuisa ekuma.
16 Cɔ, ɔbɛ óenga sasakɔ, ka tamɓea akɔ na ɓɔphɛi nɛkɔ, ótetemanɛ kau. Nga, oogea bó, ǒamisande sasakɔ na amisa á ɓundɔ báɔkɔɔka.

Etete á yɔngaga anja na ɓakpa

5 1 Kón'yɛyɛmbɛ ngbɛga, ntǒmia ndiu nyɔngɔ ɓea abakɔ[i] . Ɔ́tǒmia phɔtɔ baganda nyɔngɔ ɓea bamunamakɔ, 2 bagbɛga á bake ɓea bamakɔ, na basɛka ɓea baoakɔ kanga ba na kanisia ájeɗe ka phɔabɔ.

Moangɔ á enga bake á kekusa

3 Óengani bake á kekusa íɓundɔ báná na ɓakpa doni k'ekombo ka enga abɔ. 4 A gǎkɛ oba nke á kekusa n'ana baniki na basuko, akeni batɔa-k'ekombo nɛkɛ bágoɛgɛ tɔtɔkisa á ɓeekea ndea Mokonga ka nyényɛa ekuma nɛbɔ ka phɔa batɔa k'ekombo nɛbɔ sasabɔ. Báejisiɛ phɔtɔ babɔkɔti abɔ na batatabɔ bonjanja nde dábégi nĕ nga, nndɔ unge am'bɔngɛi Mokonga. 5 Nke á kekusa ímbɔ nna na nkpa doni k'ekombo ka enga akɛ, ansebei mɔɔ tɔ nɛkɛ Mokonga. Yɛ, aɔmmɛma Mokonga keiphe n'esa kanga deketa na bisa á mɔphɛ akɛ ka Mokonga. 6 Nke á kekusa ímbe gǎkɛ oenda ka tamɓea ájeɗe, nanga a phɔ́tɔ koenda, a yé ku. 7 Nndɔ unge óngoɗea goto bake á kekusa ka gea, nkpa káeyeyembɛ mɔnɔ. 8 Aobá nkpa na káǒamba ɓakpa nɛkɛ na amba phê batɔa k'ekombo nɛkɛ, mmbɔ ayé ɓeekea nɛkɛ. Kaɓondɔ, yɛ ande nkpa ájede phê kɔnyénya mmbe kábeeki.
9 Ka mɔɔmba á bake á kekusa, dundua tɔ ina á mmbe ajusi basaga nkama ngia á njaga (60). Akeni phɔtɔ mmbe dáɔmani tɔ na mǒko moci[j] . 10 Ambe ɓakpa bádigimisɛ gea ékuma nɛkɛ ɗátú anja, mmbe dɛ́mɔtisi banakɛ anja, ɗáǒsesea bakeni, ɗáosokosa ecinji áɓaɓeeki[k] , ɗáǒenga bunde dáɓáotambaga na gea ekuma anjanja bui ka enda akɛ bui.
11 Kódunduɛmbɛ gǎkɛ ina á bake á kekusa íbunde bá phɔ́tɔ bampɔnjɔ nga, mbenɔ nde mɔphɛ abɔ aɔɔkatanisa na kiísito bâ goto okonda ɔmana, 12 na doa mɔkɔ nɛbɔ á mosá na Kiísito, ɓáobá na ɓojeɗe ka mĕma.
13 Goto, báná na ka kema á gea í, ɓáoga na báɔkɔba k'endu danga-danga, báɔdɛgɛa, ɓáongiaga ka nyɔngɔ bui, báɔyɔngaga nyɔngɔ nde bákákeni yɔnga í. 14 Cɔ, nekondi gǎkɛ bake á kekusa íbunde bá phɔ́tɔ bamponjɔ, báɔmanɛ, bɛ́bɔkɔtɛ baniki, báambɛ endu nɛbɔ kagea, ɓaɓiɓia asu bákabɛmbɛ n'aphe moci nde básobomande kau. 15 Negi bo nga, ana bake á kekusa bangbo bunde bábungigi ka ɓea á Sɛtáni. 16 Aoba nke m'beeki

[i] **5.1** Ɔna baLáwi 19.32.
[j] **5.9** Wani ande mɔɔmba á bake á kekusa nde kanisa aǒamba na enga abɔ.
[k] **5.10** Ɔna Lóka 7.44.

n'a gǎkɛ na bake á kekusa k'ekombo nɛkɛ, ambe éambɛ ka gea, kanisa kakumbɛmbɛ boɗoko abɔ. Aogea bó, kanisa akumbande ye tɔ boɗoko á bake á kekusa íbunde báká doni na ɓakpa k'ekombo ka amba abɔ.

Enda á bagbɛga á kanisa

17 Ambe bédokomisɛ bagbɛga íbunde ɓáoamba kanisa anja mɔngɔ iɓɛ[l] , a goto phɛ̂ ka bunde báɔphɛa na phangiaga Nyɔngɔ á Mokonga.
18 Cɔ, buku á Mokonga anyɔngi be: «Mbenɔ nde ngɔmbɛ aɔbɛdanaga ka dungwa, kónimisiɛmbɛ ka gea káeɛmbɛ ka mbo ndɔ.» Goto: «Mbɛdanigi akeni n'ophendɔ nɛkɛ[m].»
19 Kóbeekeɛmbɛ kitɔngi á ngbɛga akoba ɓakpa babɛ kabɛ basaɔ na bakadigimisi[n] . 20 Bunde ɓáogea ɓojeɗe, óyeyani mosá á ɓakpa ka gea, bunɛngbo bábɛ phɔtɔ na kɔɓɔɓɔkɔ. 21 Nekososi base mosá á Mokonga na mosá á Kiísito Yéso, na bamalaeka á kanga ɓojeɗe gea, amba ɓɔphɛi ndee: Mbenɔ nde ɔɔbɛdanaga, bɛdanaga kanga obayɔ, phɔtɔ kanga egami ka nkpa. 22 Nkpa aokonda bá m'bɛdaniga ka kanisa, kokamisɛgɛmbɛ bisa á ŋjaga akɔ gŭ akɛ. kŏgamɛmbɛ ɓakpa ka ɓojeɗe nɛbɔ. Obɛ sasa akɔ, óamba kanga á ɓojeɗe. 23 Ka nyɔngɔ á kukwa á ka sɔphɔ akɔ na ɛlaga á nyama akɔ, kónoɛmbɛ tɔ ibo, noa phɔtɔ makana anjɛ abɔa .
24 Bojede ndea ɓakpa ɓuangbo aoúbikana base mosá á tena á nyɔngɔ nɛbɔ. Cɔ, ɓakpa ɓuangbo gǎkɛ, ɓojeɗe ínɛbɔ aoúbikana mbusa. 25 A phɔtɔ bó k'ekuma anja, aoúbikana base. Nanga nɛngbo nna ɔɔnɛkana, aúbikanande tɔ.

Tamɓea á bakɔbɛ kaphɔa ɓakɔta nɛbɔ

6 1 Akeni bakɔbɛ bɔbu bɛ́bɔkɛ ɓakɔta nɛbɔ doni gea, ɓakpa bákabomɛmbɛ ina á Mokonga na bɛnjiaga á ɓɔphɛi nɛsu. 2 Bakɔbɛ íbunde ɓakɔta nɛbɔ bándeɓaɓeeki, bákɛ̌bɛnjiɛgɛmbɛ ka nyɔngɔ á gea te, bánde bamunamabɔ. Akeni ndiu báɛ́bɛdaneɛgɛ anja phɛ̂, ka nyɔngɔ nde ɓakɔta nɛbɔ bánde beeki nde Mokonga ěkondi.

Phangiaga á mbɛa na ɛtɔi á doni

Nyɔngɔ ndɔ unge akeni ɔ́phɛ̂ na phangiaga á ɓakpa . 3 Aoba nkpa n'aphɛi ɓɔphɛi nɛngbo n'atingani na nyɔngɔ á doni ndea Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito, n'índe atingani na ɓɔphɛi nde akeni ka ɓeekea, 4 mmbɔ an'ěbeba phɛ̂ na nna gǎkɛ kuúba kema. Ande nkpa nde anatamɓea ájede á aopua na ɓakpa na sani ka phɔa á yɔnga. Nndɔ aobikisa ngini, sani,

---

[l] **5.17** Buku nɛngbo ayɔngi: ophendɔ mɔngɔ iɓɛ.
[m] **5.18** Ka nji nɛngbo, báɔbɛdaneaga bangɔmbɛ k'ekuma á duia á ciko mosá á konanaga. Ɔna Tɔláti 25.4; 1ɓKtaYúda 9.9; Mat 10.10; Lóka 10.7.
[n] **5.19** Ɔna Tɔláti 19.15.

mboma na maca, 5 sani nde nna na sungiaga, ɓea babobo íbunde bána ye
ɔtɔka úba á doni. Ɓakpa ndɔ ɓáokanisia te, ɓeekea á Kiísito, ande aphe á
ɛtɔi.
6 Eya, ɓeekea á Mokonga ande ɛtɔi angbo aobá nkpa n'anamaseye
k'índe ane. 7 Cɔ, débebiki ka mokonda kanga kema, bejande phɔtɔ kanga
kema[o] . 8 Cɔ, aobá na bena eea na ngɔmbɛ, nndɔ akpɛani. 9 Bunde bá gǎkɛ
okaba ɛtɔi, ɓáogua katombaga na tá ka mɛ̌kɔ, ɓáokaba mɔphɛ ájede
ásii ka kobobo na ngisa abɔ ka motukɔtukɔ na bungaga. 10 Nga, ekondi
á ɓangɔa ande cina á ɓojeɗe bui. Ka nyɔngɔ índɔ unge, ɓakpa ɓuangbo
babungisi ɓeekea nɛbɔ, ɓáǒtambisaga sasabɔ ka mɛ̌ma phɛ̂.

Pɔ́lɔ aɔmphɛa Timɔtéɔ

11 Obɛ gǎkɛ, nkpa ndea Mokonga, banga kema ndɔ bui. Kaba ndiu
koɗoni, tamɓea anja mosá á Mokonga, ɓeekea á Mokonga, ekondi,
phiphia na bɔphɔngɔ. 12 Mana emani á ɓeekea anja, ódungia ka enda
á mɛyɔ. Nga, ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga dákɔɔphani mbenɔ nde
dóbeeki bisa ɓeekea nɛkɔ base mosá á badigimisi básii.
13 Nekososi mosá á Mokonga, mmbé ande cina á enda bui, na mosá
á Kiísito Yéso, mmbé dádigimisi koɗoni nɛkɛ mosá á Pɔntíɔ Pilátɔ[ɔ]
gea, 14 amba ɛɔphi nde dɔ́ɔki, bá ntɔa koɗoni, kanga kisɛki na kabii
Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito asɛnɛkaeka. 15 Sɛnɛka ndɔ, abande ka mbenɔ
nde Mokonga yɛ sasakɛ dáangi. Yɛ aámbé ande Mokonga mmbé akeni
n'obebɔ, mmbé sasakɛ ande Moamɛ á baamɛ na Mɔkɔta á ɓakɔta[p] .
16 Yɛ sasa akɛ tɔ aámbé kákuɛeka. Aiki ka wanga nde nkpa nnaɔtɔka
n'ambiimisi. Nna na nkpa nde amɔ̌nimbɛmɔnɔ na nna na nkpa nde aɔtɔka
n'amɔɔni[s] . Cɔ, Mokonga ábɛ na ɓoombia na bukpɛkpɛ ka saga na saga,
abɛbó.
17 Óngoɗea batɔi á ka mokonda á kɛ̌kɛ nde gea, bákɛ̌bebɛmbɛ, phɔtɔ
báká sebeɛmbɛ ɛtɔi nde nna koiphia ka ujukana[t] . Bánsebeɛ ndiu
Mokonga mmbé aosopha kema bubui kagea te, bebɛ na maseye kaphɔ i.
18 Óngoɗea phɔtɔ bágeɛ bonjanja, bábɛ batɔi ka tɔtɔkisa á kema ánjanja,
bágabɛ na mɛ̌ma anja, na bábɛdaneɛgɛ nkumba nɛbɔ kimoci na ɓakpa
ɓuangbo. 19 Kaɓondɔ unge, bábisande kabɔ nkumba anja nnde aoiphia
k'esa nde abikaeka ka gea, bábɛ na enda á doni.

---

[o] **6.7** Ɔna Yobu 1.21; Muubii 5.14; Lóka 12.20.
[ɔ] **6.13** Ɔna Yoáni 18.36-37; 19.11.
[p] **6.15** Ɔna Tɔláti 10.17; Jabúi 136.3.
[s] **6.16** Ɔna Jabúi 104.2; Juána 33.20; Yoáni 1.18.
[t] **6.17** Ɔna Lóka 12.20.

Pɔ́lɔ aɔmɔkwa Timɔtɛ́ɔ

20 Cɔ, Timɔtɛ́ɔ, amba anja nnde Mokonga dákophi. Banga yɔngaga á
jai-jai, nnde atinganigi na ɓɔphɛi á doni. Yɔngaga ndɔ a unge ɓaɓiɓia
nɛsu báɔɔphana «ubapha», n'ande mbɛa. 21 Nga, ɓakpa ɓuangbo ka
nyɔngɛ á boneaga ubapha á mbɛa ndɔ, aunge bádu moangɔ á ɓeekea.
Ambe bonjanja ékondi ndea Mokonga abɛ kimoci n'obɛ.

Ɓaoɓá á koiɓɛ ndea Pɔ́lɔ ka

Timɔtɛ́ɔ

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Ɓaoɓa á koiɓɛ ndea Pɔ́lɔ ka Timɔtɛ́ɔ, nteki aɔtɔmiaga ɓɔphɛi nɛkɛ á sasakɛ ka Timɔtɛ́ɔ ɓea moganda nde aɔbɛɗa naga kimoci na yɛ. Nyɔngɔ angbó á suɓi á ɓaoɓa nde ande, ɓá na moingi ka bɛɗa naga. Aongbagisaga Timɔtɛ́ɔ ka mɛ̌ma ka gea te, andîgimisɛ tɔ Yéso Kiísito ɗoni, ka amba ɓɔphɛi á ɗoni á Mbino Ánjá ndea Yéso Kiísito na tɔtɔkisa moangɔ á ɓɔphɛa á Mbino Ánjá nanga tambaga.

Ɓɔphɛi kau aunge: -Tamɓea akɛ áɓɛ ánjá ka ɓɛana na ɓɔphɛi ndea Pɔ́lɔ; -Aonsosea Timɔtɛ́ɔ gea te, átɔ̌miɛgɛ Nyɔngɔ á Mokonga kanga kisɛki; -Timɔtɛ́ɔ káengisɛmbɛ ka sanaga; -Káɓeekeanɛmbɛ na ɓunde ɓáɔphɛa ɓɔphɛi á mɓea; -Ambe áɓeɛ tamɓea ndea Pɔ́lɔ (Ɓeekea, phiphia, ekondani, moingi ka bɛɗa naga na tambaga).

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agabɛkani ka phaeka ngia njaga (7).

1. *Nsesɔ: 1.1-2*
2. *Ɓɔphɛi ndea Pɔ́lɔ ka Timɔtɛ́ɔ 1.3-18*
3. *Nkpa aɔtɔka n'aɓi ntɔa-emani ndea Kiísito ɓó? 2.1-26*
4. *Ɓakpa ɓaɓande ɓó k'esa á sungiaga 3.1-9*
5. *Amba á ɓeekea 3.10-4.8*
6. *Ntaɓó na mɔkɔ á sungiaga 4.9-22*

Nsesɔ

1 1–2 Ka Timɔtɛ́ɔ[u], miki nɛmɔ á ekondi samba.
Eme Pɔ́lɔ, nteki nde ba á Kiísito Yéso, k'ekondi ndea Mokonga áambé nekodundui ɓaoɓa nde. Amopi ekuma á ubisa a mɔkɔ á enda, nnde a ka moangɔ ndea Kiísito Yéso.

Bonjánja, ngomi, na ɓɔjɛjɛ ábɛ n'obɛ k'ina Abasu Mokonga, na Mɔkɔta nɛsu Kiísito Yéso.

---

[u] **1.1-2** Ɔna Ekuma á Bateki 16.1.

Pɔ́lɔ ansegi Mokonga na phɛa á Timɔtéɔ

3 Neonsega Mokonga, mmbe nɛɔmbɛɗa neaga na mĕma anja bíndɔ
batatɛ ɗa´batu ogea[y]. Ne phɔtɔ onsega mbenɔ nde neokokanisia k'ɛmɛmi
nɛmɔ keiphe n'esa kanga sungiaga.
4 Ne phɔ́tɔ okanisia ngamɔ akɔ[a], ka ɓondɔ unge nenasiki á ɔna akɔ phê
ka gea, netumɛ na maseye. 5 Ne phɔtɔ okanisa ɓeekea nɛkɔ á kanga á
maiɓɛ bíndɔ tatakɔ Luísi n'amakɔ Ɛɔníkɛ, ɗa´batu ne mosá. Ka ɓondɔ,
neúbi doni gea, ɓeekea ndɔ a phɔtɔ suɓi akɔ. 6 ka nyɔngɔ índɔ unge,
nekokanisii gea, olisa egabɔ nde Mokonga ɗa´kophi, mbenɔ nde débisi
njaga gŭ akɔ. 7 Nga, Mokonga ɗa´kásophi mĕma á kɔɓɔɓɔkɔ. Dásóphi
ndiu Mĕma á bukpɛkpɛ, ékondi na éamba.
8 Cɔ, kokuɛmbɛ na soni kadigimisa á nyɔngɔ ndea Mɔkɔta nɛsu.
Kokuɛmbɛ phɔtɔ na soni ka phɔani ímbe neka mekakɔ ka nyɔngɔ akɛ.
Tambaga ndiu na eme kimoci ka nyɔngɔ á Mbino Ánjá nga, Mokonga
aámbé akophi bukpɛkpɛ. 9 Yɛ aámbe, ɗa´soamisi ka mĕma, áɔsɔ́ɔphana
gea, bébɛ ɓakpa nɛkɛ, nna ka nyɔngɔ á ekuma nɛsu, a ndiu tɔ ka nyɔngɔ
á moangɔ nɛkɛ sasakɛ na bonjanja á ekondi nɛkɛ. Nndɔ bui, ɗa´sophi
kimoci na Kiísito Yéso, mosá á conja á mokonda. 10 Kĕkɛ nde, bonjanja á
ekondi ndɔ aúbikani base ka kidia Namisi nɛsu Kiísito Yéso. Yɛ aámbé
agɔbi bukpɛkpɛ á kukwa, áosóphangia base enda á mɛyɔ ka Mbino Ánjá
nɛkɛ.
11 Ka nyɔngɔ á Mbino Ánjá nɛkɛ ndɔ unge, Mokonga ɗa´mobisi, nébɛ
ntɔnganisi Mbino Ánjá, nteki na mphangigi. 12 Ka nyɔngɔ índɔ unge
neotambaga kau. Ké găkɛ na soni i nga, neomúba mmbe dém'beeki.
Neengekisi gea, yɛ aámbé ana bukpɛkpɛ á amba kema nde ɗa´mopi na ka
bii ajaeka.
13 Cɔ, amba á nyɔngɔ á doni nde dékongoɗi abɛ mphangiɔ k'obɛ.
Amba ɓeekea n'ekondi nde bene suɓi á Kiísito Yéso. 14 Amba anja
nyɔngɔ nde ɗa´bakophi, ka bukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga nnde aiki suɓi
akɔ.
15 Cɔ, abíndɔ uúba, ɓakpa bɔbu á ka nji á Asia bámomakei ngɔngɔ.
Sɔsɔbɛ abɔ ande Phigélɔ na Ɛɛmɔgénɛ. 16 Ambe Mɔkɔta égĕɛ ekombo ndea
Ɔnɛsiphɔ́ɔ bonjanja nga, ɗa´omokpagisaga mĕma mɔngɔ ásii, kanga á
kua na soni bii ne ka mekakɔ. 17 Ɓî Ɔnɛsiphɔ́ɔ ɗa´ju găkɛ ka kenombe á
Lɔ́ma, ɗa´mokabi na moingi phê na ka bii ɗa´moɗondi. 18 O phɔtɔ uúba
anja phê gea, ɗa´moengi bii détu ka Ɛphésɔ. Kaɓondɔ, ambé Mɔkɔta
ánkuiɛ ngomi mosá á Mokonga k'esa nde abikaeka.

---

[y] **1.3** Ɔna BaPhiípi 3.4-5.

[a] **1.4** Ɔna 1 Tim 1.3.

Bɔphɛi ka bá ntɔa-emani anjanja ndea Yéso Kiísito

2 1 Cɔ, obɛ miki nɛmɔ Timɔtéɔ, bá na bukpɛkpɛ ka bonjanja ékondi
nde Kiísito Yéso ɗa´sophi. 2 Bɔphɛi nɛmɔ nnde dɔ́ɔki mosá á ɓakpa
básii, ɔ́phɛa ɓakpa nde bákeni ka gea, bábɛ na bukpɛkpɛ á phɛa á ɓakpa
ɓuangbo.
3 Tambaga ɓea ntɔa-emani anjanja ndea Kiísito Yéso bindɔ ne kau. 4 Nna
na ntɔa-emani nde aoga k'aphe á emani n'abisi mĕma akɛ ka enda nde
atingani na moangɔ á emani, andiu tɔ okaba gea, mɔkɔta nɛkɛ ánkondɛ.
5 Nna phɔtɔ na ntɔa-njoko á gă mbangɔ nde bánphendande ka tɔka akɛ
ka njoko ndɔ, akoba na kabĭ moangɔ á njoko ndɔ[b]. 6 Ngubi nde akeni na
ntɔa á dungu ka mosá-mosá, aambɔ abɛɗa nigi akpɛ. 7 Ianaga phɔ nyɔngɔ
nde nɛɔyɔnga nga, Mɔkɔta akophande bukpɛkpɛ á engekisa i bui.
8 Cɔ, nkanisia Yéso Kiísito, mosuko á Moamɛ Dhaúdi, mmbɔ ɗa´jujúki
ka kukwa bindɔ Mbino Ánjá nde nɛɔphɛa ayɔngi. 9 ka nyɔngɔ á Mbino
Ánjá ndɔ unge, neotambaga kau na ka bii bámoboege na ngoi á ngɔa
ɓea ntɔa-ɓojeɗe. Nanga bámoboaga bó, bákáboege găkɛ nyɔngɔ á
Mokonga. 10 Ka ɓondɔ unge, nephiphii tambaga bui ka nyɔngɔ á ɓakpa
nde Mokonga ĕsɔmbu ka gea, Yéso Kiísito eamisɛ phɔtɔ bɔ ka mĕma na
tɔa á ɓoombia á mɛyɔ. 11 Cɔ, nyɔngɔ nde akeni ɓeekea i:
«Akoba na beku kimoci na Kiísito, beendande phɔtɔ kimoci na yɛ.
12 Akoba na beophiphia tambaga kimoci na Kiísito, beeande nji kimoci
na yɛ.
Kabɛ na ben'ye Kiísito, yɛ phɔtɔ, asóyande.
13 Kabɛ na békéɔtɔtɔkisa nyɔngɔ nde bɛɔyɔnga yɛ, atɔ ɔtɔtɔkisa nyɔngɔ
nde aɔyɔnga
nga, nnaɔtɔka n'angani nyɔngɔ nɛkɛ sasakɛ[c].»

Bá mbɛɗa nigi nde ambɔgɛi Mokonga

14 Ókanisia ɓakpa nyɔngɔ ndɔ bui, ɔ́phĕ base mosá á Mokonga
gea, bákasanɛ mɔnɔ ka nyɔngɔ á kampápa nga, sani nna na kantíti,
andiu ŏbungisaga bunde báɔɔka. 15 Cɔ, ɔbɛ ókakamisa ka gea óbɛ mbɛɗa
nigi mmbe akeni mosá á Mokonga, mmbe kákuɛku tanda na soni kaphɔa
ekuma nɛkɛ. Bá ndiu mbɛɗa nigi nde aɔphɛa ka koɗoni nyɔngɔ á doni
ndea Mokonga. 16 Tɛa yɔngaga á jăi-jăi nnde atingani na moangɔ á ɓeekea
nga, ɓakpa nde ɓáoɓea nndɔ, ɓáŏɗa ngamisa na Mokonga phê. 17 Nyɔngɔ
nɛbɔ a ɓea ímboɗo nde aɔdɛna ka nyama á nkpa bui. Sɔsɔbɛ abɔ ande
Imɛnéɔ na Philétɔ. 18 Bɔ, básagi ɓɔphɛi á doni, báɔyɔnga te, moangɔ á

---

[b] **2.5** Ɔna 1 ɓKtaYúda 9.24-27.

[c] **2.13** Ɔna baLɔ́ma 6.8; Mat 10.33; Lóka 12.9; Mɔɔmba 23.19.

jujúka á basí ka kukwa aye tɔtɔkɛani. Kaɓondɔ, ɓáobotea ɓeekea á ɓakpa básii k'odemayɔ.
19 Cɔ, etimo nde Mokonga acumi akpɛ aunge aosimbia. Nyɔngɔ nde
bádundu gŭ i aunge: «Mɔkɔta aŏbúba ɓakpa nɛkɛ[d].» Goto: «Nkpa buakɛ
mmbe aoyɔnga gea, ande nkpa nde ba á Mɔkɔta, ádeketɛ ɓojeɗe.»
20 Eya, suɓi á endu ángbó, nna tɔndɔ na nkumba á ɔ́lɔ na ngɔa, a
găkɛ phɔtɔ na nnde á me na toko. Nnde á ɔ́lɔ na ngɔa, báɔbɛɗa neaga
ka jái, nnde á me na toko bá găkɛ ɔbɛɗa neaga u esa bui. 21 Aobá nkpa
n'ĕsokosei katokisa á ɓojeɗe bui á ka mĕma akɛ, ábande ɓea nkumba nde
báɔbɛɗa naga ne ka jaí, nnde mɛnɛ-éndu abisi ka mpɛphɛ, n'abɔngisi
k'ekuma anja bui.
22 Timɔtéɔ kóbembɛ na mɔphɛ á koganda, kaba ndiu koɗoni, ɓeekea,
ekondi, ɓɔjɛjɛ kimoci na bunde ɓáokumia ina á Mɔkɔta na mĕma anja.
23 Ya kampápa á kobobo nnde nna na kantíti kanyɔngɔ nde oúba gea
nndɔ aobikisa sani. 24 Cɔ, kákeni mbɛdanigi ndea Mɔkɔta ásanɛ. Akeni
ndiu ábɛ ntɔa-aphɔngɔ ka ɓakpa bɔbu, mmbe aɔtɔka phangeaga na
phiphia á tambaga. 25 Mmbe aɔɔphɛa ɓakpa nde ɓáopua na yɛ na mĕma
aphɔngɔ, kăsi Mokonga aebophande mĕma á kĕtia á tamɓea abɔ ájeɗe,
ɓáoúba koɗoni, 26 báŏsoɗoa ka mɛkɔ ndea Nketi, mmbe dáekodi ka gea,
bátɔtɔkisɛ mɔphɛ nɛkɛ.

Bɔphɛi á sungiaga á mokonda

3 1 Cɔ, kanisia phɔ nyɔngɔ ndee: k'esa á sungiaga a mokonda, abande
esa akpɛ. 2 Nga, ɓakpa bábande bakukuma, bakondi ɓangɔa,
batɔ-ébeba, batɔa-édokomisa, batɔa-bóma á Mokonga, bunde bánaɔ́bɔka
babɔkɔti abɔ, batɔa kanga obebɔ, bunde báɔjɔɔkisa kema ndea Mokonga,
3 batɔa kanga ékondi, kanga á ngomi, batɔngi á mbɛa, ntɔa á tondea
ɓakpa, batɔa kanga éamba, bakae, bayé-bonjánja, 4 batɔngi-ɓakpa,
batɔa-mŏ akpɛ, batɔ-étondoa, bakondi nnde ĕbɔngɛi, kanga á konda
găkɛ Mokonga. 5 Báɔɔnɛkana ka nsɛgɛ ɓea ɓakpa nde ɓáom'banga
Mokonga, na báyé ndiu bukpɛkpɛ á Mokonga. Cɔ, óbangisa na ɓakpa
ndɔ.
6 K'abɔ, ɓáongia mɔtɛ á nkpa, báɛbɔngande bake nde báká na mĕma
ésimbia, bunde bátumi na ɓojeɗe, kema á ka mokonda bui aóbotea.
7 Bake ndɔ ɓáokaba égoisaga esa bui, bána găkɛ ɔtɔka na báubi koɗoni
kau. 8 Ɓakpa ndɔ bá ɓea Yánɛ na Yambúlɛ, bunde dábapui kala na Mósa.
Nga, ɓakpa ndɔ báye phɔtɔ nyɔngɔ á koɗoni bui, úbapha nɛbɔ aujukani,
ɓeekea nɛbɔ nna na kantíti. 9 Cɔ, bákátutuisɛku găkɛ moangɔ phê nga,
kobobo nɛbɔ aɓáeka base k'iso á ɓakpa bɔbu bindɔ á Yánɛ na Yambúlɛ.

---

[d] **2.19** Ɔna Mɔɔmba 16.5.

Bɔphɛi á sungiaga ndea Pɔ́lɔ ka Timɔtéɔ

10 Ɔbɛ gǎkɛ, dómobii bǐbibi ka ɓɔphɛi nɛmɔ, tamɓea ani, mɔphɛ nɛmɔ,
ɓeekea nɛmɔ, phiphia nɛmɔ, ekondi nɛmɔ, phiphia á tambaga nɛmɔ. 11 Ɔ
phɔtɔ oúba bii ɓakpa bámodadi na tambisa ani na Antiɔkía, Ikɔnía, na
Lista. Eya, détambigi phê. Mɔkɔta â gǎkɛ omoamisa kindɔ bui[e]. 12 Ɓakpa
bɔbu bunde bákondi enda ka beba á Mokonga ka jukana abɔ na Kiísito
Yéso báetambisagande. 13 Batɔa-ɓojeɗe na bademigi, bángiande ka
ɓojeɗe phê, ɓáodema ɓakpa, ɓakpa bâ phɔtɔ ódema bó.
14 Ɔbɛ, ɓea tɔ ɓɔphɛi nde dɔ́ɔki na nnde dóengekisi anja nga, ŏbúba
baphangigi nde dábakogoisigi u. 15 Goto, kpangá koniki akɔ, oúba buku
á Mokonga, nnde aɔtɔka n'akophi kɔbɔngɛ ka gea te, óbɛ na ɓoamia ka
ɓeekea á Kiísito Yéso. 16 Nyɔngɔ bui nnde bádundu suɓi á Buku ndea
Mokonga, bádundu u na bukpɛkpɛ á Mokonga, n'akeni ka phangiaga,
sɛka á ɓɔphɛi á mbɛa, ka kea, na ubisa á aphe á doni, 17 ka gea, nkpa
ndea Mokonga ámɔtegɛ ka mĕma, ábɛ na bukpɛkpɛ ka tɔtɔkisa á kema
bui anja.

4 1 Cɔ, Timɔtéɔ, nekososi base mosá á Mokonga na Kiísito Yéso, mmbe
atenaeka nyɔngɔ ndea ɓakpa nde báku na bunde ɓáoenda, ka sɛnɛka
akɛ ka koboamɛ nɛkɛ: 2 phɛa á Nyɔngɔ á Mokonga na bukpɛkpɛ, kabɛ
mbenɔ anja, kabɛ mbenɔ ájeɗe. Kea á ɓojeɗe base, imisia, bá na mĕma
á phiphia ka gbakisaga á mĕma á ɓakpa esa bui nde ɔɔphɛa. 3 Mbenɔ
abikande, nnde ɓakpa báyande ɓɔphɛi á doni, bâ ndiu oɓea mɔphɛ nɛbɔ
sasabɔ. Békabande baphangigi básii bunde bétimbande ka phɛa abɔ
nyɔngɔ nde bɔ ɓáokonda ɔka i. 4 Bákabeekeɛku ɔka á ɓɔphɛi á doni ka
kecue ábɔ, béphaiande ndiu ka ɔka egani á mbɛa. 5 Obɛ gǎkɛ, óamba ka
kema bui, óphiphiɛ tambaga, bɛdanaga ekuma á tɔ̌mia á Mbino Ánjá.
Tɔtɔkisa ekuma nɛkɔ ánjá.
6 Cɔ, k'eme, ba ye tɔ bíbí á bisa enda ani ka phɛa, ande gea te, kukwa
ani a ye bíbí. 7 Démăni emani ánjá, déju ka sungiaga á njoko á gǎ
mbangɔ, déambi ɓeekea nɛmɔ.
8 Kpangá á Kɛ̌kɛnde, Mokonga amobisii kekombó á koɗoni, nnde
Mɔkɔta mmbe ande nteni nyɔngɔ á doni amopande esa nde abikande
goto. Nna tɔndɔ eme, a ndiu phɔtɔ ka ɓakpa bɔbu íbunde bákondi ɔna
akɛ esa nde asɛnɛkande.

Nyɔngɔ danga-danga á sungia a ɓaoɓa

9 Cɔ, gea á bukpɛkpɛ ka donda ani mbangɔ, 10 nga, Dhéma amosagi
ka nyɔngɔ nde, akondi kema á ka mokonda ndee. Yɛ, age ka kenombe

[e] **3.11** Ɔna Ekuma á Bateki 13-14; Jabúi 34.20.

á Tɛsalɔníka. Kɛ́ɛ́skɛ age nɛkɛ ka kenombe á Gaatía na Títɔ áoga nɛkɛ
ka kenombe á Dhaamatía[ɛ] . 11 Cɔ, Lóka sasakɛ áambé a tɔ n'eme. Mbika
na Malíkɔ nga, akeni ka engani k'ekuma nɛmɔ[g] . 12 Dénteki Tukíkɔ na
kenombe á Ɛphésɔ[h] . 13 Ka bika akɔ, óbika k'ani na bɔngɔ á k'egogo, nnde
dédu ka Tɔɔ́a, mɔtɛ á Kaápɔ. Óbikambɛ phɔtɔ kani na buku asa phɔ nndɔ
á nkeke[i] .
14 Ntombe Alɛsandúɔ dámogii ájeɗe phɛ̂. Mɔkɔta amphendande ka
ɓeana n'inde dágĭ[j] . 15 Obɛ phɔtɔ, óengambɛ na yɛ nga, aye ɓɔphɛi nɛsu
phɛ̂.
16 Mbenɔ nde détúɔɔyɔngɛa sasani k'ama mosá-mosá ka ntua á tena á
nyɔngɔ, nna tanda na nkpa nde dámoengi. Ɓakpa bɔbu dábamodu ndiu.
Cɔ, Mokonga k'ĕtangeɛmbɛ ɓojeɗe nɛbɔ! 17 Mɔkɔta ndiu aámbe dámoengi
na áomopa bukpɛkpɛ ka gea te, nɛtɔ̆miɛ Mbino Ánjá nɛkɛ phɛ̂ ka gea,
ɓakpa nde bána baYúda báɔkɛ. Yɛ dámoamisi k'aphɛnɔkɔ á simba.
18 Amoamisande ka ɓojeɗe bui á ɓaɓiɓia ani. Amoamisande ka ɓojeɗe
bui, áomoenga ka ngisa ani ka koboamɛ nɛkɛ na koba. Cɔ, obebɔ ábɛ ka
yɛ ka saga na saga! Abɛ bó.

Mɔkɔ

19 Nsamɓea k'ani Piisíla, Akíla, n'ekombo ndea Ɔnɛsiphɔ́ɔ[k] . 20 Ɛlasítɔ
dájigi ka kenombe á Kɔlítɔ. Dénsagi Tɔɔphímɔ ka kenombe á Milétɔ ka
nyɔngɔnde ɗáosamba[l] . 21 Ókakamisa ka bika mosá á matu á phiɔ. Ɛubúlɔ,
Púdɛ, Línɔ, Klɔdíɔ, na badasu bɔbu, bákosambei. 22 Cɔ, Mɔkɔta ábɛ n'obɛ.
Bonjánja ékondi nɛkɛ ábɛ na benu.

[ɛ] **4.10** Ɔna Bakɔɔsái 4.14; Philémɔ 24; Títɔ 1.4.

[g] **4.11** Ɔna BaKɔɔsái 4.14; Philémɔ24; Ekuma 12.12, 25; BaKɔɔsái 4.10, Philémɔ 24.

[h] **4.12** Ɔna Ekuma 20.4; BaƐphɛsɔ 6.12-22; BaKɔɔsái 4.7-8.

[i] **4.13** Ɔna Ekuma 20.6. Nkeke ndɔ ande á mɔgɔgɔ, á mɛmɛ nnde dábaodunduaga gŭ i.

[j] **4.14** Ɔna 1 Timɔtéɔ 1.20; Jabúi 62.13; Mɛní 24.12; BaLɔ́ma 2.6.

[k] **4.19** Ɔna Ekuma 18.2; 1.16-17.

[l] **4.20** Ɔna Ekuma 19.22; BaLóma 16.23; 20.4; 21.29.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

Títɔ

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbe ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka Títɔ, mbenɔ nde Títɔ ɗátú ka kesanga á Kɛ́ɛ́tɛ.

Títɔ ɗákátú muYúda, ɗámɓeeki ndiu Yéso, ka nyɔngɔ índɔ unge, ɗáonenga Pɔ́lɔ k'ekuma ndea Mukonga, mbenonde Pɔ́lɔ ɗáoga tamba á phɛa á Mbino Ánjá. Pɔ́lɔ ɗánsagi ka gea áɛnjiɛ kanisa á Kɛ́ɛ́tɛ, kaɓeana na tamɓea akɛ ánjá

Pɔ́lɔ akondi gea, Títɔ éphangiɛgɛ ɓatɔa-kanisa nyɔngɔ á tamɓea anja, phɔtɔ na ɓɔphɛi danga-danga ka phɔa á ɓaambi-kanisa, ɓagbɛga á kanisa, ɓaganda na ɓakɔɓɛ.

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka gena (4):

Nsesɔ 1.1-4
Ɓɔphɛi ka ɓangbɛga na ka ɓaambi-kanisa 1.6-16
Ɓɔphɛi ka ɓaɓeeki 2.1-3.11
Mɔkɔ 3.12-15

Nsesɔ

1 1 Títɔ, samba! Eme Pɔ́lɔ, mbɛɗanigi nde ɓa Mokonga na nteki nde ɓa
Yéso Kiísito aámbé neɗundu ɓaoɓa nde. Mokonga ɗámoteki ka gea,
ɓakpa nde yɛ ɗɛ̌sɔmbu ɓámɓeekeɛ na úbisa aɓɔ ɗoni nde akeni ka kanisa
nɛsu. 2 Ka ɓondɔ, ɓáɓande na nseɓeɔ á enda á mɛyɔ, nnde Mokonga,
mmbé nnaɔyɔnga mbɛa, ɗásɔɔku mosá á mbenɔ bubui. 3 Ka mbenɔ nde
Mokonga Namisi nɛsu ɗábisi, ɗámoúbisi base mbino nde ɗámopi ka
ɓeana na moangɔ nɛkɛ gea te, nɛtɔ̌miɛgɛ.
4 Nekoɗundui ɓaoɓa nde, ɔɓɛ Títɔ[m], miki nɛmɔ á ɗoni ka ɓeekea nde
ɓenɔɓɛ kau. Cɔ, Abɛ Mokonga, na Kiísito Yéso Namisi nɛsu, ákophɛ
ɓonjánja á ekondi na ɓɔjɛjɛ.

Ekuma ndea Títɔ ka kesanga á Kɛ́ɛ́tɛ

5 Cɔ, ɗékosagi ka kesanga á Kɛ́ɛ́tɛ ka gea, ɔ́ɓɔngisɛgɛ nyɔngɔ bui
nde ajigi, na bisa á ɓagbɛga á kanisa ka kenombe bui, ɓíndɔ ɗékososi.

---

[m] **1.4** Ɔna 2 ɓaKɔl 8.23; Gal 4.10.

6 Ngbɛga á kanisa áɓɛ nkpa á kanga á kisɛki. Mŏko nde a tɔ na nke
moci. Ɓanakɛ ɓáɓɛ ɓaɓeeki, kanga á kitɔngi á tamɓea ajeɗe na mǒ
akpɛ. 7 Ambe nambi-kanisa, áɓɛ kanga á kisɛki nga, yɛ aoamba kanisa
ndea Mokonga. Cɔ, kaɓɛmbɛ ntɔa-ébeba, ntɔa-ésuia, ntɔa-ɓoita, nkae,
ntɔa-maibe-maibe ka ɓangɔa. 8 Aɓɛ ndiu nsesi á ɓakɛni, ntɔa-konda
kema nde á ánjá, ntɔa-kanisia ánjá, ntɔa-koɗoni, ntɔa-kanga á ɓojeɗe,
ntɔa-eamba sasakɛ. 9 Aɓɛ ntɔa-amba á nyɔngɔ á ɗoni nnde akeni ka
ɓeekea, ka ɓeana na ɓɔphɛi nde ɗáɓeeki. Kaɓondɔ, ɓɔphɛi nɛkɛ á ɗoni
ĕkpagisagande găkɛ ɓatɔa-Mokonga ka mĕma na tɔka á ɓakpa nde ɓáoya
ɓɔphɛi nɛkɛ[n].

Óengani na ɓɔphɛi á mbɛa

10 Cɔ, ɓakpa ɓásii, asa phɔ sɔsɔɓɛ á ɓaYuda íɓunde ɗáɓamɓeeki Yéso,
ɓáoya ɓɔphɛi á ɗoni na demaga á ɓakpa na yɔnga á jăi-jăi. 11 Cɔ, ambe
dakanisa aɓɔ nga, ɓáotukatuka ekombo bui na ɓɔphɛi nde kakeni, kagea,
ɓátɔɛ ɓangɔa k'aphe ajeɗe á soni. 12 Cɔ, ntɔa Kɛɛ́tɛ moci, mmbe ɗátú
mɔtu-nyɔngɔ, ɗáyɔngi ɓe: «ƁaKɛɛ́tɛ ɓánde ɓatɔa-mbɛa esa bui, ɓanyama
ɓajeɗe, ɓakákutɛ, ɓautu.» 13 Nyɔngɔ bui nde ɓáyɔngi ka phɔa ɓakɛɛ́tɛ,
ande ɗoni. Ka ɓondɔ, óphekeaga akpɛ phê ka gea, ɓáɓɛ na ɓeekea á ɗoni,
14 ka gea, ɓákáɓeekeɛ egani á jăi-jăi ndea ɓaYúda, kagea ɓákáɓeɛmbɛ
ɛɔphi ndea ɓakpa nde ɓaye ɓɔphɛi á ɗoni. 15 Cɔ, kema bui nnde ká
jɔɔkani akaphɔa ɓunde ɓákájɔɔkani, nna găkɛ na ka kema nde ká jɔɔkani
nnde a kaphɔa ɓunde ɓájɔɔkani na ɓunde ɓakamɓeeki Mokonga nga,
ubapha aɓɔ, na mĕma aɓɔ ajɔɔkani. 16 Ɓáɔyɔnga te, ɓáomŭba Mokonga,
na ekuma nɛɓɔ a găkɛ ophangia gea, ɓáongana Mokonga. Ɓɔ, ɓáogea
kema nde ɓakpa ɓáokangea u, ɓákáɔmɔɔka nkpa, ɓákáɔtɔka na ɓátɔtɔkisi
ekuma ánjá.

Ɓɔphɛi á ɗoni

2 1 Cɔ ɔɓɛ găkɛ, phɛa tɔ nnde akeni ka ɓɔphɛi á ɗoni. 2 Óngoɗea
ɓaphomi á ɓŏko gea, ɓaɓɛ ɓatɔa-eamba sasaɓɔ, ɓatɔa-eɗokomisa,
ɓatɔa-kanisia ánjá, ɓaɓɛ na ɓeekea akpɛ, suɓia ekondi na phiphia.
3 Óngoɗeaga phɔtɔ ɓaphomi á ɓake gea, ɓábɛ na tamɓea nde akeni
mosá á Mokonga. Ɓakaɓɛmbɛ ɓatɔa-yɔngaga ájeɗe-jeɗe kaphɔa á ɓakpa
ɓunɛngbo, ɓákaɓɛ́ mɔnɔ ɓakɔɓɛ á makana, ɓáɓɛ ndiu ɓaphangigi á ɓɔphɛi
á ɗoni 4 kagea, ɓégoisɛgɛ ánjá ɓamponjo á ɓake ka konda á ɓamunyaɓɔ
na konda á ɓanaɓɔ, 5 ɓáɓɛ phɔtɔ ɓatɔa-tamɓea ánjá, na ɓaɓɛ kanga á
ɓɔjɔɔkiɔ. Ɓátɔtɔkisɛ ekuma á k'endu nɛɓɔ ánjá, ɓaɓɛ ɓake ɓanjá, ɓéɓɔkɛ
ɓamunyaɓɔ ka gea, ɓakpa ɓákatɛbɛɛgɛmbɛ nyɔngɔ á Mokonga.

---

[n] **1.9** Ɔna 1 Tim 3. 2-7.

6 Ɔphɛa phɔtɔ ɓaganda gea, ɓáɓɛ ɓatɔa-ubapha 7 ka kema bui. Ɔɓɛ
sasakɔ, óɓɛ mphangiɔ k'ekuma ánjá. Goisaga tɔ ɓɔphɛi á ɗoni, nnde
akeni. 8 Ambe phɛa tɔ nyɔngɔ á ɗoni, nnde nkpa káyɛku. Ɓondɔ unge,
ŏkusande ɓaɓiɓia akɔ na soni, na ɓákáyɔngɛku ye ajeɗe ka phɔasu.
9 Ambe ɓakɔɓɛ ɓɛ́ɓɔkɛ ɓakɔta nɛɓɔ ka kema bui. Ɓékondisɛgɛ na ɓakɔta
nɛɓɔ kanga á pua na ɓɔ na 10 kanga á úɓa kema nɛɓɔ. Ɓéphangiɛ sasa aɓɔ
esabui gea, ɓánde ɓakpa nde ɓakeni na ɓeekea aɓɔ, ka gea ɓáɗokomisɛ
ɓɔphɛi ndea Mokonga, Namisi nɛsu ka kema bubui.

Yéso akondi ɓeɓɛ ɓakpa nɛkɛ

11 Eya, Mokonga asóphangi base ɓonjánja ékondi nɛkɛ, n'ande cina
á ɓoamia á ka měma ka ɓakpa ɓɔbu. 12 Ɓonjánja á ekondi ndɔ unge,
asóphangisi ya á kema ajeɗe, na mɔphɛ á ka mokonda nde, ɓetambeɛ ka
mbenɔ nde na kɔɓɔngɛ, na koɗoni na ɓanga á Mokonga. 13 Ɓeogea ɓó,
ka ɓondea á maseye nde ɓeseɓei, na ɔna á ɓoombia ndea Mokonga nɛsu
angbongbo na Namisi nɛsu Yéso Kiísito mbenɔ nde asɛnɛkande. 14 Yéso
Kiísito sasakɛ aámbé ɗáku ka phɔasu ka gea, asophúiɛ ka ɓojeɗe bui, na
sokosea asu ka gea ɓeɓɛ ɓakpa nɛkɛ sasakɛ ɓunde ɓanasiki á tɔtɔkisa á
ekuma ánjá[o].
15 Cɔ, ɓondɔ ungɔ akeni ɔ́phɛɛ na kpagisaga á měma á ɓakpa na
phekeaga aɓɔ na kɔkɔta nɛkɔ bui. Ambe nkpa kakɔɓɛnjiɛgɛmbɛ.

Tamɓea á kɛ̌kɛ ndea ɓaɓeeki

3 1 Cɔ, ókanisia ɓaɓeeki gea te, akeni ɓaedidisɛ kusi á ɓakɔta na
ɓaamɛ nɛɓɔ[ɔ], ambe ɓaɛɓɔkɛ na ɓeekea á tɔtɔkisa ekuma bui nde
aánjá. 2 Ɓákáyɔngɛmbɛ ájeɗe kaphɔa á nkpa, ɓákasanɛmbɛ. Ɓáɓɛ ndiu
ɓatɔ-aphɔngɔ, ɓakpa ɓánjá, ɓunde ɓáokaɓa ɓɔjɛjɛ ka ɓakpa ɓɔbu. 3 Nga
mosá, ɓesu phɔtɔ ɗéɓeketú oúba kema, ɗéɓeketú ɔmɔɔka Mokonga,
ɗéɓeoɓungaga, ɗéɓetú ɓakɔɓɛ á mɔphɛ ajeɗe na kema ɗanga-ɗanga.
Tamɓea asu ɗátú ajeɗe, ɓéoɓá ɓatɔa-nsengo. Ɗáɓasokangei, ɓéokangeana
phɔtɔ ngŭngu asu. 4 Cɔ, ɓî Mokonga Namisi nɛsu, ɗáphangi găkɛ base
ɓonjánjá na ekondi nɛkɛ ka ɓakpa, 5 áosóamisa ka měma. Nna găkɛ ka
nyɔngɔ á ekuma ánjá nɛsu nnde ɓɛtɔtɔkisi unge agi ně ɓó, andiu kakuia
asu ngomi. Ɗásoamisi ka měma ka opha asu enda á kɛ̌kɛ ka iɓo á oɓatisɔ
na Měma á Mokonga[p]. 6 Nga, Mokonga ɗándandisi phê Měma á Mokonga
suɓi asu k'aphe ndea Yéso Kiísito, Namisi nɛsu. 7 Mokonga agi ɓó ka
ɓonjánja á ekondi nɛkɛ, ka gea, ɓéɓɛ ɓatɔa-koɗoni mosá akɛ, ka tɔa enda
á mɛyɔ nde ɓeseɓei.

---

[o] **2.14** Ɔna Jab 130.8; Ɛjé 37.23; Júa 19.5; Tɔl 14.2; 1Pét 2.9; Ɛph 2.10

[ɔ] **3.1** Ɔna ɓaLɔm 13. 1

[p] **3.5** Ɛph 5.26; Yoá 3.5.

8 Cɔ, yɔnga ndɔ, ande á ɓeekea í. Nekondi óphangiɛgɛ ɓaɓeeki ú na
ɓukpɛkpɛ ka gea, ɓakpa nde ɓamɓeeki Mokonga ɓéyamieɛ ka tɔtɔkisa á
ekuma ánjá. Nyɔngɔ ndɔ aánjá na ana kantíti ka ɓakpa. 9 Kŏngisɛgɛmbɛ
gǎkɛ ka pua ka nyɔngɔ nde nna na kantíti, ína á ɓatɔa-ɛɓɔkɔti[s] , sani,
eongo ka phɔa á ɛɔphi. Nndɔ nna na kantíti, a tɔ jǎi. 10 Cɔ, nkpa nde
aobikisa katanaga, nkea mɔngɔ iɓɛ[t] , mpɔ ónphapheɛ. 11 Nga, ooúba gea,
nkpa ɓea mbɔ aɓungigi. Katutuisa akɛ gea á ɓojeɗe, ateni nyɔngɔ nɛkɛ
akpɛ, yɛ sasakɛ.

Mɔkɔ

12 Cɔ, mbenɔ nde nentekande Aatɛ́ma kaɓɛ Tikíkɔ mɔtɛkɔ, ókamisaga
nde bika á donda ani ka Nikɔpɔ́li nga, nekondi ika ko ka matu á pheɔ.
13 Ɔ́ɓɔngisagaambɛ ánjá tamba ndea nteni-nyɔngɔ angbóngbó Jɛnási na
Apɔ́lɔ ka gea, ɓákaúkɛ ka kema nde ɓana siki í ka tamba nɛɓɔ. 14 Ambe
ɓakpa nɛsu, ɓágoɛgɛ phɔtɔ gea á ɓonjanja phê ka tɔtɔkisa á kema nde
ɓakpa ɓana mɔphɛ í phê . Na ka gea aɓɔ ɓó, enda aɓɔ káɓɛku jǎi-jǎi.
15 Ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓá kimoci n'eme, ɓákosambei. Ósamɓea ɓadasu á
suɓi á ɓeekea.
Ambe ɓonjánjá á ekondi ndea Mokonga, áɓɛ na ɓenu ɓɔbu.

---

[s] **3.9** Ɔna 1 Tim 1.4.

[t] **3.10** Ɔna Mat 18.15-17.

Ɓaoɓa ndea Pɔ́lɔ ka

Philɛmɔ́nɔ

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Nteki Pɔ́lɔ aámbe ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka Philɛmɔ́nɔ. Philɛmɔ́nɔ ɗátú mɔ̌ko á k'oomba, Pɔ́lɔ aámbe ɗámphɛi Mbino Ánjá ndea Kiisíto, áoketia tamɓea akɛ ajeɗe, áoɓa mɓeeki nde ɓa Kiisíto.

Suɓi á ɓaoɓa nde, Pɔ́lɔ ɗánɗundui Philɛ́nmɔ́nɔ ka phɔa nkɔɓɛ nɛkɛ Ɔnɛsímɔ. Pɔ́lɔ ɗámɛmi gea Philɛnɔ́nɔ ɓáɔkananɛ na Ɔnɛsímɔ na á mmɓeekeɛ ɓea muna-makɛ suɓia kiísito, nna ye ɓea nkɔɓɛ.

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka gena (4):

Nsesɔ 1-3
Pɔ́lɔ ansegi Mokonga kaphɔa á Philɛmɔ́nɔ 4-7
Pɔ́lɔ aonɗengemisaga Philɛmɔ́nɔ ka nyɔngɔ á Ɔnɛsómɔ 8-22
Mɔkɔ á sungiaga 23-25

Nsesɔ

1 Dasu á ekondi Philɛmɔ́nɔ, samba. Eme Pɔ́lɔ aámbé neɗundu ɓaoɓa
nde, kimoci na dasu Timɔtɛ́ɔ. Nende ntɔa-mekakɔ ka nyɔngɔ á Kiísito
Yéso. Nekoɗundui ɔɓɛ dasu á ekondi na mbɛɗanigi kimoci na ɓesu.
2 Ɓeɗundu phɔtɔ ka awasu Apía, ka Aakípɔ[u], dasu ntɔa-emani, na
ka ɓaɓeeki ɓunde ɓáoɗondanaga k'endu nɛkɔ. 3 Ɓonjánjá á ekondi
na ɓɔjɛjɛ ndea Abasu Mokonga, na Mɔkɔta Yéso Kiísito, áɓɛ na
ɓenu.

Pɔ́lɔ aonsega Mokonga ka nyɔngɔ á Philɛmɔ́nɔ

4 Cɔ, neonsega Mokonga nɛmɔ esa bui ɓî neokokanisia ɔɓɛ Philɛmɔ́nɔ
k'ɛmɛmi nɛmɔ. 5 Nga, nɛɔɔka mbino á ekondi na ɓeekea nɛkɔ nde one ka
Mɔkɔta Yéso na ka ɓaɓeeki ɓɔbu. 6 Ɛmɛmi nɛmɔ ka Mokonga a phɔtɔ gea,
ɓeekea nde amojukanisi n'ɔɓɛ, áɓɛ na ɓukpɛkpɛ phê suɓi akɔ, kaɓondɔ
unge oúbande ɓonjánjá bui nde ɓenë ka jukana su na Kiísito. 7 Dani,
ekondi nɛkɔ ɗámopi maseye phê na kpagisaga mëma ani ka nyɔngɔ nde,
ɗɔ́phɔngisigi mëma á ɓatɔa-Mokonga.

---

[u] **1.2** Ɔna Kɔlɔ 4.17.

Pɔ́lɔ aɔnɗengemisaga Philɛmɔ́nɔ ka sesea Ɔnɛsímɔ

8 Cɔ, nanga neɓa na kɔkɔta nde Kiísito ɗámopi, ka sosea akɔ kema nde
ambe ɔ́tɔtɔkisɛ ú, 9 nekondi gǎkɛ ɗengemisaga akɔ ɓó k'ina á ekondi. Eya,
eme Pɔ́lɔ, ne ye ngbɛga, na kěkɛnde ne phɔtɔ ntɔa-mekakɔ ka nyɔngɔ á
Kiísito Yéso. 10 Nekoɗengemisigi ka nyɔngɔ á Ɔnɛsímɔ, miki nɛmɔ á ka
měma mmbe nɛntɔi wani ka mekakɔ. 11 Mosá, ɗákátú na kantíti k'ɔɓɛ,
kěkɛnde a ye gǎkɛ na kantíti k'ɔɓɛ na k'eme phɔtɔ.
12 Cɔ, nenjisi mɔtɛakɔ, yɛ, a ye tɔ phaeka á měma ani. 13 Netókondi
Ɔnɛsímɔ aikɛ bíbí ani ka gea, ámɔbɛɗaneɛgɛ k'ɔma nɛkɔ mbenɔ nde
nesuɓi á mekakɔ ka nyɔngɔ á Mbino Ánjá. 14 Kétokondi gǎkɛ gea ka
kema, kanga ɔɓɛ ɓeekea. Kétokondi nekososeɛ gea ɓonjanja ka phɔani,
netókondi ndiu gea, ɓonjanja ndɔ, atokɛ ka měma akɔ sasakɔ.
15 Kǎsi ka nyɔngɔ índɔ unge Ɔnɛsímɔ ɗ'ákatani n'ɔɓɛ ka mbenɔ abɔa ka
gea, ɓoɓɛ goto na yɛ esa bui. 16 Cɔ kěkɛnde, nna ye tɔ ɓea nkɔɓɛ, anyényi
gǎkɛ nga, a ye munamasu á ekondi phê. Eme nenkondi phê, ɔɓɛ nkonda
goto phê, ɓea nkpa buakɛ, goto ɓea muma-amasu suɓi á Mɔkɔta.
17 Cɔ, aoɓá na ɔmɔbɛɗi ɓea munamakɔ, mbɛɗa ɓ'eme. 18 Akoɓa na
ɗákogi ajeɗe, kaɓɛ n'ana nyɔngɔ á phenda akɔ, bisa nndɔ ka mɔ̌ ani.
19 Eme Pɔ́lɔ aámbé neɗundu nyɔngɔ nde na njaga ani sasani gea:
nekophendande. Ɔɓɛ gǎkɛ, kanisia gea, ona nyɔngɔ nɛmɔ nga, ɗékobikii
na mbino á ɓoamia. 20 Eya dani, gea kaphɔani ɓó ka nyɔngɔ á Mɔkɔta.
Phɔngisa měma ani suɓi á ekondi ndea Kiísito.
21 Cɔ, nekoɗunɗui ka nyɔngɔ nde neoúba ɗoni gea, ɔtɔtɔkisande kema
kɔnyɛ́nya nnde nekongoɗi. 22 Gǔ índɔ, ɓɔngisaga phɔtɔ kani ɔma á tɔ̌.
Nga, neseɓei te, Mokonga aɔkande ɛmɛmi nɛnu, â goto omojisa mɔtɛanu.

Mɔkɔ

23 Ɛpáphaa[y] mmbe ɓena yɛ ka mekakɔ ka nyɔngɔ á Kiísito Yéso
akosambei. 24 Ɓadani ɓaɓɛɗanigi: Malíkɔ, Aistákɔ, Déma na Lóka,
ɓánósambei phɔtɔ.
25 Cɔ, ɓonjánjá á ekondi ndea Mɔkɔta Yéso Kiísito, aɓɛ na ɓenu.

---

[y] **1.23** Ɔna Kɔɔ 1. 7; 4.12.

Ɓaoɓa ka

ɓaƐbulanía

Mǒ á nyɔngɔ

Nkpa nde ɗáɗundu ɓaoɓa nde nn'aoúɓikana. Ɓaoɓa nde ɗáɓaɗundu ka ɓaYúda íɓunde ɗáɓambeeki Kiísito. Ɓɔphɛi á suɓi á ɓaoɓa nde ande ka imisia gea, ɓaYúda ɓunde ɓámbeeki Kiísito ɓákájiiɛmbɛ yé tambea ɓɛa ɓunde ɓáká ɓaɓeeki.

Aphangi phɔtɔ gea, Mbino á Yéso Kiísito á gǔ inde á ɔngana á kala. Ɓaoɓa nde aphɔtɔ na ɓɔphɛi á phangia gea, ka Kiísito aunge Mokonga aɔnɛkani base; Yéso agǔ á ɓaɔtu-nyɔngɔ, a gǔ á ɓamalaeka, a gǔ á Mósa na Yosúa (1.1-4. 13). Yɛ ande ntobei phɛa angbóngbó kɔnyɛ́nya Alɔ́ni.

Yéso aámbé ande Muna mɔgɔgɔ ndea Mokonga, mmbé ɗábisi enda akɛ ka phɛa ka nyɔngɔ á ɓojeɗe ndea ɓakpa ɓɔbu. Nkpa buakɛ mmbé amɓeeki, nna ye na siki á ɔphɛɔ á nyama ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛkɛ, ka nyɔngɔ á magia á Yéso tɔ unge Mokonga aimande ɓojeɗe nɛkɛ.

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka ngia á njaga gena (9).

1. *Muna-Mokonga ande nkpa angbónbgó 1.1-3.*
2. *Yéso a gǔ á ɓamalaeka 1.4-2.18.*
3. *Yéso a gǔ á Mósa na Yɔsúa 3.1-4.13.*
4. *Yéso ande Ntobei-phɛa angbónbgó 4.14-7.28.*
5. *Mbino á Yéso a gǔ á mbino índe á Mosá 8.1-9.22.*
6. *Phɛá ndea Yéso a tɔ mo, aunge a tɔ á sungiaga 9.23-10.31.*
7. *Ka ɓaɓeeki á ngbóngbó á kala 11.1-40.*
8. *Ɓeɓeɛni tambea ndea Yéso 12.1-13.19.*
9. *Ɛmɛmi na mɔkɔ á sungiaga 13.20-25.*

Mokonga ɗáyɔngi k'aphe ndea miki ndeakɛ.

1 [1] Ka mbenɔ á kala, Mokonga ɗáyɔngi na ɓatatasu mɔngɔ ásii na k'etete ɗanga-ɗanga, k'aphe á ɓaɔtu-yɔngɔ. [2] Cɔ, ka ɓesa nde á sungiaga, ɗáyɔngi gǎkɛ na ɓesu k'aphe ndea miki-mǒko ndeakɛ. Miki ndɔ

aámbé yɛ ɗámbisi mɛnɛ á ɓotiko á kema bubui, na k'aphe á miki ndɔ
unge Mokonga ɗáconji mokonda buiᵃ. 3 Ɓonjánja á ɓoombia á Mokonga
áophenuaga n'atoki ka yɛ. Miki ndɔ ankengi tɔ Mokonga ka kema bubui.
Yɛ, asuki mokonda na ɓukpɛkpɛ á nyɔngɔ ndeakɛ. Mbusa á yɛ sokosa
ɓojeɗe á ka mĕma á ɓakpa, â ye tɔ koika na koba ka njaga á mŭku á
Mokongaᵇ Mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ.

Kɔkɔta á Muna-Mokonga anyɛ́nyi nnde á ɓamalaeka

4 Cɔ, kɔkɔta ndea miki ndɔ anyɛ́nyi nnde á ɓamalaeka, ɓíndɔ Mokonga
ɗámophi ina á ɓoombia kɔnyɛ́nya ina nde ɓamalaeka ɓá nĕ. 5 Nga, nna
na ka ɓamalaeka nde Mokonga angoɗimbɛ mɔnɔ gea,
«Oɓɛ onde miki-mŏko ndeamɔ.
Kesande eme nende abakɔᶜ.»
Goto kángoɗimbɛ mɔnɔ tanda ka ɓamalaeka,
«Neɓande ka yɛ abakɛ
na aɓande k'eme miki-mŏkoᵈ.»
6 Ɓî Mokonga ɗámbikisi miki nɛkɛ ánge ka mokonda, â ndiu ɔyɔnga gea,
«Ɓamalaeka ndea Mokonga ɓɔbu ɓágbukɛ muanku mosá akɛ.»
7 Ka phɔa ɓamalaeka, Mokonga ayɔngi ɓe,
«Nĕbisi ɓamalaeka ndeamɔ ɓea maphopho,
néŏbisa ɓabɛɗanigi nɛmɔ ɓea ɛɛmbɛ á nsa.ᵉ»
8 Ka phɔa miki ndeakɛ Mokonga áɔyɔnga ndiu gea,
«O Mokonga! Kankaanga á koɓoamɛ ndeakɔ aɓande ka saga na saga.
Ɔbɛɗanagande na motumbɔ á koɓoamɛ ndeakɔ ka koɗoni.
9 Nga, okondi ɓonjánja, ôkangea ɓojeɗe.
Ka nyɔngɔ indɔ unge Mokonga, Mokonga ndeakɔ aɔsɔmbu,
áokosia gamba á jaí ka mŏ.
Ɗákoɗokomisi ndiu ka sɔmbɔa akɔ ka nkindi á ɓadakɔᶠ.»
10 Mokonga ɗáyɔngi phɔtɔ,
«Ka nkpangeɔ, Mɔkɔta oɓɛ aámbé ɗóconji oɗo,
ego ande ekuma á ka njaga akɔ.
11 Mokonda na koba káɓɛku ye.
Bubui anyɔɔkanagande ɓea ngɔmbɛ.
Cɔ ɔɓɛ, oikande mɛyɔ.

ᵃ **1.2** Ɔna Yoáni 1.3
ᵇ **1.3** Ɔna Jabúi 110.1. Bhisa á ɓaɓiɓia kusi écinji ande ka dɛtɛaga abɔ. Njaga á mŭku ande nkɛkɛɔ á bokutu, kɔkɔta.
ᶜ **1.5** Kesande eme nende abakɔ. Ande geate, kesande nedigimisi base mosá á ɓɔbu gea nende abakɔ.
ᵈ **1.5** Ɔna Jabúi 2.7; 2 Samuɛ́lɛ 7.14
ᵉ **1.7** Ɔna Tɔláti 32.43; Jabúi 104.4
ᶠ **1.9** Ɔna Jabúi 45.7-8.

12 Oikitagande u ɓea ngɔmbɛ,
â phɔtɔ koangana.
Ɔɓɛ kooketiɛku, ɓasaga nɛkɔ ɓákásungiɛgɛeka[g].»
13 Mokonga kángoɗimbɛ mɔnɔ tanda ka ɓamalaeka ndeakɛ,
«Ika ka njaga ani á mŭku,
na kaɓii nĕbisande ɓaɓiɓia ndeakɔ
kusi á ecinji akɔ.[h]»
14 Cɔ, ɓamalaeka ɓande ɓaani? Ɓɔbu ɓá tɔ ɔmbɛɗaneaga Mokonga. Yɛ aŏteka ka enga ɓakpa nde ɓátɔande ɓoamia á ka mĕma.

Ɓɛ́kɛɓɛnjiɛgɛmbɛ mbino nde Muna-Mokonga abiki nĕ

2 1 Ɓî a ɓó, akeni ɓétetemisɛ phê nyɔngɔ nde ɓɛɔki, ka gea
ɓékeɓungɛgɛmbɛ. 2 Ande ɗoni gea nyɔngɔ nde ɓamalaeka ɗáɓatŏmi[i]
atɔtɔkɛani, n'angɔni găkɛ nkpa buakɛ mmbe ɗátingiigi u na kanga amba
i, egoni ndɔ ankeni nĕ. 3 Cɔ, ɓeukande tena á nyɔngɔ ndeasu akpɛ
ɓo, kaɓɛ na ɓɛɓɛnjigi nyɔngɔ ángbó á ɓoamia nde? Nga, nyɔngɔ ndɔ
Mɔkɔta aámbé ɗákpangi tŏmia i, mpɔ ɓunde ɗáɓaɔki ɓáoɗigimisa ka
ɓesu. 4 Mokonga â găkɛ oɗigimisa nyɔngɔ nde ɗáɓatŏmi, ka tɔtɔkisa á
mphangiɔ na ketangaɔ ɗanga-ɗanga[j] phɔtɔ ɓî agabi Mĕma á Mokonga
ɓíndɔ ɗákondi.

Yéso ɗábɛɗi nyama á kokpa ka nyɔngɔ asu

5 Nga nna ɓamalaeka ɓáunge Mokonga ɗĕophi kɔkɔta á mokonda ndɔ
aobika nnde ɓɛɔyɔnga ka phɔa i. 6 Nkpa moci aɗigimisi ndiu suɓi á ɓuku
á Mokonga ɓe,
«O Mokonga! Ɓakpa[k] ɓande kema sina?
Ɓana ɓakpa[l] ɓande ɓaani ka mɔphɛ akɔ tuma ka ɓɔ?
7 Ka mbenɔ ábɔa, ɗóndidisi kusi á ɓamalaeka,
ômopha ɓoombia na ɓokutú.
8 Ôbisa kema bui kusi á ecinji akɛ.[m]»
Cɔ, ɓî Mokonga ɗábisi kema bui kusi akɛ, ande gea te nna ye na ka
kema nde yɛ kábisi kusi akɛ. Eya, ka kĕkɛ nde ɓékeɔnimbɛ phɔ ka gea
Mokonga abisi kema bui kusi á kɔkɔta á ɓakpa. 9 Cɔ ɓɛɔni ndiu gea,
mmbe ɗáɓandidisi ka mbenɔ ábɔa kusi á ɓamalaeka ande Yéso. Ka

---

[g] **1.12** Ɔna Yɔsúa 10. 22-26; Jabúi 102.26-28

[h] **1.13** Ɔna Jabúi 110.1.

[i] **2.2** Ɔna Ekuma á Bateki 7.53; baGalatía 3.19.

[j] **2.4** Ɔna Malíkɔ 16.17-18, 20; Ekuma á Bateki 5.12.

[k] **2.6** *Ɓakpa* Ka kiGiiki bádundu *Nkpa*

[l] **2.6** *Bana ɓakpa* Ka kiGiiki bádundu*Muna -Nkpa*

[m] **2.8** Ɔna Jabúi 8.5-7. Ande gea Mokonga amophi kɔkɔta gŭ á kema bubui nde Mokonga acɔnji.

nyɔngɔ á tambaga na kukwa akɛ, Mokonga amophi kɛ̌kɛ nde ɓoombia
na ɓokutú. Ka ɓondɔ unge ka nyɔngɔ á ɓonjánja ékondi ndea Mokonga,
Yéso ɗákú ka phɔa ɓakpa ɓɔbu.
10 Mokonga ɗáconji kema bui ka phɔa akɛ nak'aphe nɛkɛ. Ɗági ɓo
ka ɓɔ̌tea á ɓaniki ɓásii ka ɓoombia nɛkɛ. Ka tɔtɔkisa nndɔ, ɗákeni
ámɓɔngisɛgɛ Yéso ánjá phɛ̂ k'aphe á tambaga akɛ, ka gea te yɛ aámbé
ábómɛ aphe á ɓoamia á ka mɛ̌ma. 11 Nga, Yéso mmbe aosokosa ɓojeɗe á
ka mɛ̌ma á ɓakpa na ɓunde Yéso ɛ̌sokosi ɓojeɗe, ɓɔbu ɓá tɔ na nyama
á kokpa. Ka nyɔngɔ indɔ unge Yéso nna okua na soni á ɔphana aɓɔ
ɓana-ayi. 12 Ka nyɔngɔ indɔ unge ɗángoɗi Mokonga,
«Nɛtɔmiande ina akɔ ka ɓana-ayi,
nekobebande ka nkindi aɓɔ[n].»
13 Ayɔngi goto,
«Nebisande mɛ̌ma ani ka Mokonga.»
Ayɔngi goto,
«Eme ambe! Ɔ́mɔɔnani na ɓaniki nde Mokonga ɗámopi[o].»
14 Cɔ, ɓî ɓaniki ndɔ ɓɔbu ɓásambí magia na kesuku, yɛ Yéso â phɔtɔ
okengeana na ɓɔ, ka gea te, ka nyɔngɔ á kukwa akɛ aunge agɔɓi ɓukpɛkpɛ
á nketi mmbe ɗána kɔkɔta gŭ á kukwa. 15 Â phɔtɔ ŏphuia ka kɔkɔɓɛ
ɓakpa nde ɗáɓana kɔɓɔɓɔkɔ á kukwa ka enda aɓɔ bui. 16 Nga, kábiki
tanda ka enga á ɓamalaeka, abiki ndiu ka enga ɛɓɔkɔti ndea Abalaámu[ɔ].
17 Ka nyɔngɔ indɔ ɗákeni kengeana na ɓamuna-amakɛ ka kema bubui, ka
gea te áɓɛ ntoɓei-phɛa angbóngbó mosá á Mokonga ka ima ɓojeɗe ndea
ɓakpa[p]. Ntoɓei phɛa ndɔ ande ntɔa-ngomi n'akeni mamɛa asu mosá á
Mokonga. 18 Ka nyɔngɔ indɔ, ɓî yɛ sasakɛ ɗátambigi na ngia ka tombaga,
aunge ana ɓukpɛkpɛ á enga ɓunde ɓá suɓi á tombaga.

Kɔkɔta ndea Yéso anyɛ́nyi nnde á Mósa

3 1 Ɓadasu ɓatɔa-Mokonga ɓî a ɓó, ɓe tɔ na ɓenu ka mɔphani nde
Mokonga asɔɔphani. Cɔ ntumiani Yéso n'isɔ nga, yɛ aámbé Mokonga
anteki, a phɔtɔ ntoɓei-phɛa angbóngbó mosá á Mokonga ka ɓeekea nɛsu
nde ɓeɔtɔmiaga u. 2 Yéso ɗábɛɗanigi na koɗoni ekuma nde Mokonga
ɗámbisi ka u, phɔtɔ ɓíndɔ Mósa ɗábɛɗanigi sɔsɔɓɛ á ɓatɔa k'endu ndea
Mokonga[s]. 3 Mphɛki-endu ana ɓokutú kɔnyɛ́nya ɓokutú á endu. Yéso
akeni gǎkɛ na ɓoombia phɛ̂ kɔnyɛ́nya nnde á Mósa. 4 Eya, endu bui,
nkpa tɔndɔ aámbé aɔphɛ̌ka. Mokonga a gǎkɛ aámbé aphɛki kema bui.

---

[n] **2.12** Ɔna Jabúi 22.23.
[o] **2.13** Ɔna Isaía 8.17-18.
[ɔ] **2.16** Ɔna Isaía 41.8-9.
[p] **2.17** Ɔna waLáwi 4.20,26,35; 16.6,10,11.
[s] **3.2** Ɔna Mɔɔmba á tanga 12.7.

5 Cɔ, Mósa ɗátu na koɗoni ɓea mbɛɗanigi k'endu ndea Mokonga na ka
tɔ̌miaga á kema nde Mokonga ɗákeni áyɔngɛ. 6 Kiísito aámbé andiu
ntɔa-ɗoni ɓea ánge k'endu ndea abakɛ. Ande gea te endu ndɔ ande ɓesu,
kaɓɛ na ɓena inyamɛ na ɓeoamba nseɓeɔ nde ɓeŏbeba ně.

Muumbiɔ ndea ɓaɓeeki ka Mokonga

7 Ka nyɔngɔ nde a tɔ ɓíndɔ Měma á Mokonga ayɔngi,
«Kesande kabɛ na ɓɔɔki ɛsɔ á Mokonga,
8 ɓókókpagisɛmbɛ měma anu ɓea mbenɔ ndɔ ɗóɓomɓɛisi Mokonga
k'esa á tombaga ka nkanda.»
9 Nga, kó Mokonga ayɔngi,
«Ɓatatanu ɗáɓamotombigi ka uba á kanisia á suɓi ani,
nanga ɓî ɗáɓaɔni ekuma á ka njaga ani 10 ka ɓasaga nkama gena (40).
Ka nyɔngɔ indɔ unge ɗɛ́ɓɛi ka phɔa ɓakpa ndɔ
néogea, ‹Kanisia á ka měma aɓɔ aŏɓungisaga esa bui.
Ɗáɓa yé gǎkɛ ɓea aphe ndeamɔ.›
11 Ka ɓondɔ, ɗɛɔphí ka ɓɛi ndeamɔ gea,
‹Ɓákángiɛku tanda ka nji nde ɗɛ́ɛ̌ɓɔngisii ka umbia ka u[t] .›»
12 Ɓaya, ɛngɛphani! Ka ɓenu moci kaɓɛmbɛ na měma ájeɗe á kanga
ɓeekea, nnde aonkatanisa na Mokonga ímbe aoenda. 13 Kpagisanagani
ndiu ka měma esa bui, ka mbenɔ nde «Kesande» a phɔ́tɔ ɓei ɓea ɓii ɓuku
á Mokonga ayɔngi ka gea ka ɓenu moci ɓojeɗe kanɗakɛmbɛ měma
na demaga akɛ. 14 Nga, ɓe tɔ oɓa kimoci na Kiísito ámbé ɓeambi akpɛ
ɓeekea nde ɗɛ́ɓekpangi ně na ka ɓî ɓegande ojua ka sungiaga.
15 Nga, ɓáɗundu suɓi á ɓuku ɓe,
«Kesande, kaɓɛ na ɓɔɔki ɛsɔ á Mokonga
ɓókókpagisɛmbɛ měma anu ɓea mbenɔ ndɔ ɗóɓomɓɛisi Mokonga[u] .»
16 Cɔ, ɓaani ɓunde ɗáɓaɔki ɛsɔ á Mokonga mbusa i ɓáɔmɓɛisa? A
tɔ ɓunde Mósa ɗětokisi ɓɔbu na nji á Mísii. 17 Ɓaani ɓunde Mokonga
ɗɛ́ɓɛ̌i ka ɓasaga nkama gena (40)? Ɗɛ́ɓɛ̌i tɔ ɓakpa nde ɗáɓagi ɓojeɗe,
mŏnda aɓɔ áogua ka nkanda. 18 Ɓaani ɓunde Mokonga ɗáɔphí ka phɔabɔ
gea ɓákángiɛku ka nji nde Mokonga ɗɛ́ɛ̌ɓɔngisii ka umbia ka u? Nna
phɔ́ tɔ ɓaɗaki kecuɛ ndɔ[y] ? 19 Ɓɛɔni gea ɗáɓákatɔki ngia ka nyɔngɔ nde
ɗáɓakaɓeeki.

Muumbiɔ nde Mokonga ɗáɔku

4 1 Mokonga ɗásɔɔku ɓesu gea asophande aphe á ngia ka muumbiɔ
nɛkɛ. Cɔ ɓɛɛnjiɛni ɓonjánja kaɓɛmbɛ na ka ɓɛsu moci mmbe aukande

[t] **3.11** Ɔna Jabúi 95.7-11.
[u] **3.15** Ɔna Jabúi 95.7-8.
[y] **3.18** Ɔna Jabúi 95.11; Mɔɔmba á tanga 14.1-35

aphe angia ka u 2 nga, ɗɛɓɛɔki tɔ nyɔngɔ ánjá ɓea ɓundɔ ɗáɓatú ka
nkanda. Ɓɔ ɗáɓaɔki u, kěengɛ tanda ka kema moci, ka nyɔngɔ nde
ɗáɓákáɓeekeani na ɓunde ɗáɓaɔki nyɔngɔ ndɔ. 3 Ɓesu iɓunde ɓeɓeeki
ɓaunge ɓeongia ka muumbiɔ ndɔ ɓíndɔ Mokonga ɗáyɔngi te,
«Ka ɓondɔ, ɗɛɔphí ka ɓei ndeamɔ gea,
‹Ɓákángiɛku tanda ka nji nde ɗéěɓɔngisii ka umbia ka u![a] ›»
Nndɔ nna gea te muumbiɔ nn'a ye ɓei. Nga, Mokonga ɗágɔɓi tɔ ekuma
nɛkɛ ka mbenɔ á conja á mokonda. 4 Cɔ, ɓuku á Mokonga ayɔngi ɔma
imoci ka nyɔngɔ á esa á ko ngia njaga iɓɛ (7) ɓe: «Mpɔ Mokonga áoúmbia
k'esa á ko ngia njaga iɓɛ (7), áosaga ekuma ndeakɛ bui[b] .» 5 Ayɔngi goto
tɔ k'ɔma ndɔ ɓe: «Ɓéɔnɛni phɔ́ ambe ɓángiande ka muumbiɔ ndeamɔ!»
6 Ɓî ɓakpa nde ɗáɓaɔki nyɔngɔ ánjá ka mosá-mosá ɗáɓakángí ka nyɔngɔ
á kanga ɓeekea nɛɓɔ. Cɔ ka ɓondɔ, ɓakpa ɓunɛngbo ɓá ye tɔ n'aphe á
ngia ka muumbiɔ ndɔ. 7 Ka ɓondɔ unge Mokonga abisi goto esa moci. Esa
ka yɛ ɓáɔmɔphana «Kesande.»Ɓindɔ Mokonga ɗán'yɔngisi Daúdi mbusa á
ɓasaga ɓásii nyɔngɔ nde ɗáɗundu gea,
«Kesande kaɓɛ na ɓɔɔkí ɛsɔ á Mokonga,
ɓókókpagisɛmbɛ měma anu[c] .»
8 Cɔ, kabɛ Yosúa na ɗéěngisi ɓakpa ndɔ ka muumbiɔ[d], ámbé mbusa á
yɛ, Mokonga ɗákáyɔngi ye esa nɛngbo. 9 Ande gea te, muumbiɔ ɓíndɔ
á saɓatɔ ajigi tɔ ka ɓakpa ndea Mokonga. 10 Nga, nkpa a ye ongia ka
muumbiɔ ndeakɛ, aúmbi k'ekuma ndeakɛ ɓíndɔ Mokonga ɗáúmbi
phɔtɔk'ekuma indeakɛ. 11 Ka nyɔngɔ indɔ unge, ambe ɓégeɛ ɓukpɛkpɛ asu
bui ka ngia ka muumbiɔ ndɔ. Ka besu moci kaguɛmbɛ ɓea ɓunde á mosá
nga, ɗáɓatú na měma akpɛ.
12 Úbani gea, nyɔngɔ á Mokonga ana ɓukpɛkpɛ, a phɔtɔ ɔtɔka tɔtɔkisa
kema ásii. Aophea phê ɓea ngɔa nde aophea nci gbɔ́gbɔ. Aongia na
tɔngana suɓi á měma asu phê, áogaojua ka ɔngɔkanaga na mɛngɛ, áobisa
u base. Aotena nyɔngɔ á mɔphɛ na kanisia nde a ka měma á nkpa. 13 Nna
na ka kema nde Mokonga ɗáconji nnde ěsɔmɛani k'isɔ akɛ. Kema bubui
a tɔ ndumbu mosá akɛ. Aoúba u. Yɛ goto tɔ aámbé ɓɛtɔmiande nyɔngɔ
ndeasu bubui mosá akɛ.

Yéso ande ntoɓei-phɛa angbóngbó phê ka phɔasu

14 Cɔ, ɓî ɓena ntoɓei-phɛa angbóngbó phê mmbe ɗátɔngani na koba
n'ande Yéso Muna-Mokonga, ɓétetemisɛni ɓeekea nde ɓɛɔtɔmiaga mosá
á ɓakpa 15 nga, ntoɓei-phɛa angbóngbó mmbe ɓena yɛ, yɛ aɔtɔka n'asokui

[a] **4.3** Ɔna Jabúi 95.11
[b] **4.4** Ɔna Nkpangeɔ 2.2.
[c] **4.7** Ɔna Jabúi 95.7-8.
[d] **4.8** Tɔláti 31.7; Yɔsúa 22.4.

ngomi ka tambaga na ɓɔɛlu nɛsu á ka mĕma. Cɔ, yɛ ɗángí ka tombaga ka
kema bui ɓea ɓesu, kanga yɛ gea ndiu ɓojeɗe. 16 Ɓî a ɓó, ɓébikeni mosá á
kankaanga á ɓonjánja á Mokonga kanga ngaka nga, kó unge ɓɛtɔande
ngomi na ɓonjánja á ekondi, nnde asoengande ka mbenɔ nde ɓena siki i.

5 1 Ntoɓei-phɛa angbóngbó buakɛ Mokonga aámbé ɗánsɔmbu sɔsɔɓɛ
á ɓakpa, áombisa ka ɓɛɗanaga ekuma nɛkɛ ka phɔa ɓɔ. Ande gea
te ntoɓei-phɛa ndɔ aámbé aophuia saɗaka na toɓoa phɛa ɗanga-ɗanga
ka nyɔngɔ á ɓojeɗe. 2 Ɓî yɛ sasakɛ ana ɓɔɛlu á ka mĕma, aunge aɔtɔka
n'ĕkui ngomi ɓunde ɓáogea ɓojeɗe kanga á úba i na ka nyɔngɔ nde
ɓáɓungigi. 3 Kaɓondɔ unge akeni ábɛɗanɛgɛ ekuma ndɔ ka phɔa ɓojeɗe á
ɓakpa ɓunɛngbo phɔtɔ ka phɔa inɛkɛ[e]. 4 Nna na nkpa nde aɔtɔka n'abɛɗi
ɓokutú ndɔ ka yɛ sasakɛ. Mokonga tɔndɔ aámbé aɔmɔphana nkpa, ɓíndɔ
ɗámɔphani Alɔ́ni.
5 A phɔtɔ ɓó ka Kiísito. Nna yɛ sasakɛ aámbé ɗébisii ɓokutú á
ntoɓei-phɛa angbóngbó. Yɛ, ɗátɔi ndiu u ka mmbe ɗáyɔngi ka phɔakɛ
gea,
«Oɓɛ onde miki-mŏko ndeamɔ.
Kesande eme nende abakɔ[ɛ].»
6 A phɔtɔ ɓíndɔ ɓáɗundu k'ɔma nɛngbo gea,
«Oɓɛ onde ntoɓei-phɛa ka saga na saga ɓea
nkókó indɔ á Mɛɛkisɛdɛ́ki[g].»
7 Mbenɔ nde Yéso ɗátú ka mokonda, ɗáonɗengemisaga Mokonga
k'ɛmɛmi n'ɛsɔ akpɛ n'aogama nga, Mokonga aámbé ɗáɔtɔka amisa
akɛ ka kukwa[h]. Ka nyɔngɔ á édidisa akɛ unge Mokonga ɗáɔki
ɛmɛmi ndɔ. 8 Nanga ɓî ɗátú Muna-Mokonga, ɗágoigi édidisa ka
tambaga bui. 9 Kanyɔngɔ nde ɗákáuki ye ka kema, â ye tɔ oɓa
cina á ɓoamia á mɛyɔ ka ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓáɔmɔɔka yɛ. 10 Nga,
Mokonga ɗánkumi gea ande ntoɓei-phɛa angbóngbó ɓea nkókó indɔ á
Mɛɛkisɛdɛ́ki.

Tetemisani ɓeekea

11 Cɔ, ɓena nyɔngɔ ásii á yɔnga i. A găkɛ akpɛ ka úbisa anu base nga,
ɓo ɓá ɗŏ ka ɗigimisa á kema. 12 Kanyɔngɔ nde ɓo ye nyényisi mbenɔ ásii
phɛ̂, atokeni ɓóɓɛ ɓaphangigi. Nanga áɓa ɓó, ɓo phɔtɔ na siki á goisaga
anu nyɔngɔ abɔbɔbɔa á ɓɔphɛi ndea Mokonga. Ɓo phɔ́ goto tɔ na siki á
unga, nna ndiu opha anu eea akpɛ 13 nga, nkpa nde aounga a phɔ́tɔ miki.

---

[e] **5.3** Ɔna baLáwi 9.7.

[ɛ] **5.5** Ande gea te kesande nedigimisi base gea nende abakɔ.

[g] **5.6** Ɔna Jabúi 2.7; 110.4.

[h] **5.7** Ɔna Mat 26.36-46; Malíkɔ 14.32-42; Lóka 22.39-46.

Nna na ubapha ásii á nyɔngɔ á koɗoni[i] . 14 Eea akpɛ andiu tɔ ka ɓakpa
nde ɓamɔti nga, ɓaɛmbani ye na katisana á kema ánjá na kema ájeɗe.

6 1 Cɔ, ɓî a ɓó, ɓéɗeketɛni goisaga mɔ̌ á nyɔngɔ nde ɗáɓekpangi goisaga
i ka nyɔngɔ á Kiísito. Ɓétutuisɛni ye tɔ goisaga ka etete á ɓakpa nde
ɓámɔti. Ɓékécumɛku ye goto goisaga á mɔ̌ á nyɔngɔ ndee: Á kětia tamɓea
ájede na ɓeekea á Mokonga, 2 ɓɔphɛi ka nyɔngɔ á oɓatisɔ, ka nyɔngɔ á
bisa á njaga, ka nyɔngɔ á jujuka ka kukwa ɓakpa nde ɗáɓáku na nyɔngɔ á
tena nyɔngɔ á sungiaga. 3 Nndɔ ungɔ ɓegeande aoɓá Mokonga n'asósosi.
4 Nga, ɓakpa nde ɓáɗeketi tamɓea nɛɓɔ á kɛ̌kɛ goto ka tamɓea nɛɓɔ
á kala na ɓátú ye suɓi á owanga ndea Mokonga, na ɓáɗii ye ka keɓu
á na koba na tɔa á Mĕma á Mokonga, 5 ɓâ phɔtɔ oɗiia nyɔngɔ ánjá
ndea Mokonga na ɔɔka ɓukpɛkpɛ á matu nde abikande, 6 ɓakpa ndɔ
ɓákátɔkɛku ye goto ɓákětiɛ tamɓea aɓɔ mɔngɔ á ko iɓɛ nga, ɓánkɔkɛigi
goto Muna-Mokonga gŭ á me á nkpatɔ na ophá á ɓakpa ɓunɛngbo aphɛ á
bóma akɛ.
7 Cɔ, mbenɔ nde oɗo aondisa iɓo á mbua nde aɔ́kaga gŭ i na tɛisa á
mbo ɗanga-ɗanga ka enga á ɓakpa nde ɓágubi, Mokonga abisi njaga
akɛ gŭ á oɗo ndɔ. 8 A găkɛ oɓa oɗo ndɔ n'aɔtɛisa mbo ájeɗe n'inde á
ngenge-ngenge, oɗo ndɔ nna na kantíti, Mokonga a bíbí á sɛmɛaga i.
Sungiaga á i a tɔ toɓoa i[j] .
9 Cɔ ɓaya, nanga ɓéyɔnga ɓó, ɓeengekisi ka mĕma asu gea aphe á
ɓoamia a ka mĕma nndɔ ɓo ka u ande aphe ánjá. 10 Mokonga nna na
mĕma akpɛ. Káɓoseɛku ekuma nɛnu na ekondi nɛnu ka phɔakɛ nga,
ɗóɓobɛɗanigi na ɓî ɓɔ phɔtɔ ɔɔbɛɗaneaga ɓaɓeeki ɓunɛngbo. 11 Cɔ,
mɔphɛ asu ande gea te nkpa buakɛ sɔsɔɓɛ anu átetemisɛ ekuma na ka
sungiaga, ka gea te nsebeɔ nɛnu atɔtɔkɛanɛ. 12 Ɓî a ɓó, ɓókoɓɛmbɛ ɓakusi.
Ɓeani ndiu nyɔngɔ á ɓakpa nde ɓátetemisi ɓeekea nga, ɓundɔ ɓaunge
ɓátɔande ɓotiko á mɔkɔ nde Mokonga ɗáɔku.

Mokonga nn'aokětia mɔkɔ nɛkɛ

13 Cɔ, mbenɔ nde Mokonga ɗábisi mɔkɔ ka Abalaámu, ɗáɔphí tɔ ka ina
akɛ sasakɛ nga, Mokonga ɗákátú na nkpa angbóngbó kɔnyɛ́nya yɛ ka
ɔphá k'ina akɛ. 14 Mokonga áɔyɔnga be, «Eya, ka bisa njaga, nekobisiande
njaga. K'ɛɓɔkɔti, neɓikisande ɛɓɔkɔti nɛkɔ[k] .» 15 Ɓî Abalaámu ɗábisi
mĕma akɛ ka mɔkɔ ndɔ kanga ɛla, mɔkɔ nde Mokonga ɗáɔku ka phɔakɛ
áɔtɔtɔkɛana ka yɛ. 16 Mbenɔ nde ɓakpa ɓáɔɔpha, ɓáɔɔpha k'ina á nkpa
nde a angbóngbó. Ɔphá aunge a găkɛ ojusa ɔngana bui ka sungiaga i.

---

[i] **5.13** Ɔna 1 baKɔlítɔ 3.2.

[j] **6.8** Ɔna Nkpangeɔ 3.17-18.

[k] **6.14** Ɔna Nkpangeɔ 22.16-17.

17 Mokonga ɗáyami ɔphá gŭ á mɔkɔ ka ubisa ɓakpa nde ɓátɔande ɓotiko
á mɔkɔ gea, Mokonga ka kětiɛeka tanda moangɔ nde abisi ka phɔa nkpa.
18 Cɔ, Mokonga aɔɔkɔa na ɔphá, ande gea te nyɔngɔ iɓɛ ndɔ a tɔ ɗoni,
kátinganɛku[l] . Nga, Mokonga kátɔkɛkú n'asodemi. Ka nyɔngɔ indɔ unge
ɓena ɓukpɛkpɛ á ka měma. Cɔ, ɓesu iɓunde ɓetí ɓedungi ye tɔ nseɓeɔ
nde a mosá asu. 19 Nseɓeɔ ndɔ ande nkigisiɔ á měma asu. U, ěsimbii
phê, áongia suɓi á endu ndea Mokonga, áɔtɔngana ngɔmbɛ nde aɗaki
kĭo á ɔma á Mokonga [m]. 20 Wandɔ unge Yéso ɗángí mosá asu ka phɔa asu
nga, a ye ntoɓei-phɛa angbóngbó á kanga sungiaga ɓea nkókó indɔ á
Mɛɛkisɛdɛ́ki.

Mbino á Mɛɛkisɛdɛ́ki ntoɓei-phɛa

7 1 Mɛɛkisɛdɛ́ki nde ɗátú moamɛ á Salému. Ɗátú phɔtɔ ntoɓei-phɛa
ndea Mokonga Mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ bui. Yɛ aámbé ɗáge ondondanisa
Abalaámu mbenɔ nde Abalaámu ɗáoja k'aphe á emani n'ěkindi ɓaamɛ.
Adondani ye na yɛ, Mɛɛkisɛdɛ́ki áobisa njaga gŭ á Abalaámu. 2 Yɛ aámbé
Abalaámu ɗámophi phɔtɔ phaeka moci á nkama á nkumba bui nde
ɗábɛɗi. Kantíti á ina ndɔ Mɛɛkisɛdɛ́ki ande phɔ́ «Moamɛ á koɗoni».
Ɗátú phɔtɔ moamɛ á ka Salému ande gea te «Moamɛ á ɓɔjɛjɛ[n] .» 3 Abakɛ
n'amakɛ ɓákaoubikana, ɓatatakɛ phɔtɔ ɓánaoubikana. Mbino á nkpangeɔ
á enda akɛ na mbino á kukwa akɛ nn'akuúbikana[o] . Ka nyɔngɔ nde
akengeani na Muna-Mokonga, yɛ aiki ye tɔ ntoɓei-phɛa mɛyɔ.
4 Cɔ, ɔnani phɔ! Mɛɛkisɛdɛ́ki ana ɓokutú ka nyɔngɔ nde nanga
Abalaámu á ɓatatasu, ɗámophi phaeka moci á nkama á nkumba nde
ɗádungi ka mosunge. 5 Andiu ekombo á ɓana Láwi unge ɛɔphi ndea
Mósa ěsosi ka ɓɔ bɛɗa phaeka moci á nkama á nkumba á ɓaIsilaɛ́li[ɔ] nga,
ɓɔ ɓaunge ɓande ɓatoɓei-phɛa. Cɔ, phaeka ndɔ, atokande ka njaga á
ɓamunamabɔ, nanga ɓɔbu ɓáɓa phɔtɔ k'ekombo ndea Abalaámu. 6 Cɔ,
Mɛɛkisɛdɛ́ki ɗáka gǎkɛ k'ekombo ndea Láwi. Yɛ â ndiu ɔbɛɗa phaeka
moci á nkama á nkumba nde Abalaámu ɗátú ně. Mbusa i, áobisa njaga
gŭ á Abalaámu ímbe ande mɛnɛ á mɔkɔ ndea Mokonga. 7 Eya! A tɔ
kanga ngǎka. Nkpɛga tɔndɔ aámbé aobisa njaga gŭ á miki. 8 Cɔ, ɓana
Láwi ɓunde ɓáɔbɛɗa phaeka moci á nkama ɓande ɓakpa ɓunde ɓáokua.
Mɛɛkisɛdɛ́ki gǎkɛ aámbé abɛɗi phaeka ndɔ. Ɓuku á Mokonga ayɔngi gea,
yɛ ande mɛyɔ. 9 Ɓî Abalaámu aphui ye phaeka moci á nkama, ande gea te
Láwi a ye phui phɔtɔ, nanga ɓî ɓáanakɛ ɓáɔtɔa phaeka moci á nkama ndɔ

[l] **6.18** Ɔna Mɔɔmba á tanga 23.19.
[m] **6.19** Ɔna Waláwi 16.2.
[n] **7.2** Ɔna Nkpangeɔ 14.17-20
[o] **7.3** Ɔna Nkpangeɔ 14. kaubisi ka mbino ekombo á bɔkɔtɛana na á kukwa á Mɛɛkisɛdɛ́ki.
[ɔ] **7.5** Ɔna Mɔɔmba á Tanga 18.21

ka njaga á ɓamunamaɓɔ. [10] Nga, Abalaámu ɗádondani na Mɛɛkisɛdɛ́ki,
Láwi n'aphɔ́tɔ ka sɔphɔ á Abalaámu.
[11] Cɔ, ɛɔphi ndea Mósa asósi gea ka ɓatɔa k'ekombo ndea Láwi tɔ
unge ɓánsɔmbɔande kaɓɔ k'ekuma á ntoɓei-phɛa. Atú gǎkɛ oɓa na
ɓábɛɗanigi ekuma ndɔ kanga kisɛki, ámbé ntoɓei-phɛa ɓângbo ɓea nkókó
á Mɛɛkisɛdɛ́ki mmbe nn'a k'ekombo ndea Alɔ́ni akiɗiani ka ɓo? [12] Nga,
ekombo á ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga aoangana ambe ɛɔphi áanganɛ
phɔtɔ. [13] Ande gea te nyɔngɔ nde ɓáyɔngi ka phɔa Mɔkɔta nɛsu nga, yɛ
a k'ekuna nɛngbo nde ka ɓɔ moci kábɛɗanigimbɛ mɔnɔ tanda ekuma á
ntoɓei-phɛa k'ɛtɛ-ɔphɛɔ. [14] Eya, Mɔkɔta nɛsu aubikani gea aɓɔkɔtɛani
k'ekuna ndea Yuda[p], nnde Mósa ɗákayɔngi ka kema ka phɔa i mbenɔ nde
ɗáɔyɔnga nyɔngɔ á ɓatobei-phɛa.

Yéso ande ntoɓei-phɛa ɓea nkókó á Mɛɛkisɛdɛ́ki

[15] Eya! A ye tɔ base gea ntoɓei-phɛa ɓângbo mmbe a ɓea Mɛɛkisɛdɛ́ki.
[16] Ekuma á ntoɓei-phɛa inɛkɛ cina i nn'aoɓea nyɔngɔ á ekuna. Andiu ka
ɓukpɛkpɛ á enda á mɛyɔ. [17] Ɓindɔ buku á Mokonga ayɔngi gea: «Onde
ntoɓei-phɛa mɛyɔ ɓea nkókó á Mɛɛkisɛdɛ́ki[s] .» [18] Cɔ, ɓɛɔni gea te Mokonga
ɗáɗeketi ɛɔphi á kala nga u ɗákatú na ɓukpɛkpɛ, phɔtɔ na kantíti [19] nga,
ɛɔphi ndea Mósa ɗákáɔtɔka tɔtɔkisa ka kema. Ɓɛɔni ndiu goto gea ɓe ye
gǎkɛ na nseɓeɔ ánjá phê, ka nyɔngɔ á nseɓeɔ ndɔ unge ɓeombiimisia
Mokonga.
[20] Mokonga ɗákági nndɔ kanga ɔphá. Ɓunɛngbo ɗáɓangi k'ekuma á
ntoɓei-phɛa kanga ɔphá. [21] Cɔ, ka phɔa Yéso, Mokonga ɗáɔphí ndiu
mbenɔ nde ɗángoɗi gea: «Mɔkɔta ɗáɔphí na kásikiɛku ye ka u. Onde
ntoɓei-phɛa mɛyɔ[t] .» [22] Ka ɓondɔ unge Yéso a ye tɔ nkpa nde akakamisi
ɔngana anjá phê kɔnyénya nnde á mosá.
[23] Gǔ indɔ, ɓatoɓei-phɛa ɓunɛngbo ɗáɓabiki ka nyɔngɔ nde ɗáɓaokuaga.
Ɗáɓákátɔki ye tutuisa á ekuma. [24] Yéso a ndiu oenda mɛyɔ. Ekuma nɛkɛ
á ntoɓei-phɛa nna na sungiaga. [25] Ka nyɔngɔ indɔ unge aɔtɔka amisa á
ɓakpa ka mĕma na ka sungiaga ɓunde ɓáombiimisia Mokonga k'aphe
ndea akɛ. Nga,Yéso aoenda mɛyɔ ka ɗengemisaga á Mokonga ka phɔa ɓɔ.
[26] Eya! Yéso ande ntoɓei-phɛa angbóngbó mmbe akeni ɗoni ka ɓesu.
Ande mɛnɛ á ɓonjánja phê, kanga kisɛki, kanga ɓɔjɔɔkiɔ. Ɗátingani phê
na ɓatɔa-ɓojeɗe, Mokonga ɗámophi ɓokutú phê kɔnyénya kema bui á na
koba. [27] Yéso atingani na ɓatoɓei-phɛa ɓángbóngbó ɓunde á mosá. Yɛ nna
na siki á toɓoa phɛa esa bui ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛkɛ, mbusa i, ka nyɔngɔ
á ɓojeɗe á ɓakpa ɓɔbu. Mbenɔ nde dábisi nyama akɛ k'ɔphɛɔ mɔngɔ

[p] **7.14** Ɔna Mat 1.1-2; Lóka 3.33.

[s] **7.17** Ɔna Jabúi 110.4.

[t] **7.21** Ɔna Jabúi 110.4

imoci, nndɔ asungiigi tɔ ɓo. [28] Ɓakpa ɓunde ɛɔphi ěbisi ɓea ɓatoɓei-phɛa, ɓá na kisɛki. Cɔ, moyo á Mokonga nde ɗáyɔngi n'aɔɔpha mbusa á ɛɔphi aunge aphangi ndiu base gea Muna-Mokonga ande ntoɓei-phɛa mmbe akeni ɗoni á ɗoni k'ekuma nndɔ ka saga na saga.

Yéso ande ntoɓei-phɛa angbóngbó á ɗoni

8 [1] Cɔ, nyɔngɔ angbó ka nyɔngɔ ɗanga-ɗanga nde ɓɛyɔngi aungee: Ɓena ntoɓei-phɛa angbóngbó mmbe a ɓíndɔ ɓetoki ka yɔnga i. Yɛ aámbé aiki ye tɔ na koba ka njaga á mŭku á kankaanga á kɔkɔta á Mokonga mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ[u]. [2] Aɔbɛɗanaga ekuma nɛkɛ suɓi á ɔma á ɓonjánjá. Ɔma ndɔ ande Ɛma[y] á ɗoni nnde Mɔkɔta aámbé acumi, nna ɓakpa.

[3] Ntoɓei-phɛa angbóngbó buakɛ, ɓámbisi ka phuia saɗaka na ka phuia phɔtɔ ɔphɛɔ. Cɔ, akeni phɔtɔ gea mmbe asu áɓɛ na kema nde aphuiande. [4] Ɗátúoɓa Kiísito n'aka oɗo ámbé ɗákatú tanda ntoɓei-phɛa nga, ka ɓeana n'ɛɔphi ndea Mósa, ana ɓakpa nde ɓáophuiaga saɗaka. [5] Ɓundɔ ɓaobɛɗanaga na ɓáoɓea mphangiɔ na kaengekɔ á koɗoni ndea na koba. A tɔ ɓíndɔ Mokonga ɗánsosi Mósa gea ábɛɗanɛgɛ ka mbenɔ á phɛka á Ɛma. Ɗángoɗi ɓe: «Ɔbɛɗanagambɛ tɔ ɓíndɔ ɗékophi kaengekɔ i gŭ á mamba[a].» [6] Kěkɛ nde gǎkɛ, ekuma ndea Yéso a gŭ inde á ɓatoɓei-phɛa ɓunɛngbo nga, yɛ ajukanisi iɔnga nde anyɛ́nyi nndɔ á mosá nnde cina i a ka mɔkɔ ánjá phê kɔnyɛ́nya nnde á mosá.

Iɔnga á kala na iɔnga á kěkɛ

[7] Eya, iɔnga[b] á mosá ɗátú na kisɛki. Ka nyɔngɔ indɔ unge ambe áanganɛ n'inde á ko iɓɛ. [8] Mokonga ěphekeigi ɓakpa nɛkɛ áogea ɓe: «Mɔkɔta ayɔngi ɓe: Ɔnani esa nde aobika nɛɔnganande na ɓaIsilaɛ́li phɔtɔ na ɓaYúda n'iɔnga á kěkɛ. [9] Iɔnga ndɔ káɓɛku ɓíndɔ ɗéɔngani na ɓatataɓɔ esa nde ɗědungi ka njaga ka tokisa aɓɔ na Mísii. Mɔkɔta ayɔngi goto gea, ka nyɔngɔ nde ɗáɓákátaei iɔnga ndɔ aunge něɗeketi gǎkɛ. [10] Cɔ, iɔnga nde nɛɔnganande na ɓaIsilaɛ́li mbusa á esa ndɔ aungee: Nebisande ɛɔphí nɛmɔ suɓi á ubapha aɓɔ. Neɗunduande phɔtɔ u ka měma aɓɔ. Neɓande Mɔkɔta nɛɓɔ, na ɓɔ ɓáɓande ɓakpa nɛmɔ. [11] Nkpa sɔsɔɓɛ aɓɔ káɓɛku ye na siki á goisaga dakɛ, kaɓɛ muna-amakɛ gea te ambe ómúbɛ Mɔkɔta nga, ɓakpa ɓɔbu ɓámúbande, kpanga ka ɓaniki na sungiaga ka ɓakpɛga. [12] Neimande ɓojeɗe nɛɓɔ, na kékanisiɛeka ye ka kema nde

---

[u] **8.1** Ɔna Jabúi 110.1.

[y] **8.2** Mokonga děsosi baIsilaɛ́li ka geate bábɔngisiɛ Ɛma ábɛ ɔma á beba akɛ mbenɔ nde bá ka tamba ka nkanda ka toka abɔ na Mísii ka gǎ na Kanána. Dábaconji Ɛma ndɔ na ngɔmbɛ na mpoko á nyama. Dábatutuisi beba á Mokonga ka u na ka bii dábaphɛki endu á Mokonga.

[a] **8.5** Ɔna Juána 25.40

[b] **8.7** oani ande iɔnga nde dátɔtɔkɛani ka mamba Sinai. Juána 24.3-8.

ɗáɓagi ájeɗe[c].» 13 Cɔ, ɓî Mokonga ayɔngi ka nyɔngɔ á iɔnga á kɛ̌kɛ, ande gea te nnde á mosá a ye tɔ á kala. Cɔ kema a ye oɓa á kala, áɔkpɛga. Ande gea te abíbí á kukwa.

Moangɔ á ɔphɛɔ á iɔnga á kala

9 1 Cɔ, iɔnga á mosá ɗátú phɔtɔ na moangɔ ɗanga-ɗanga á beba á Mokonga na ɔma á ɓonjánja nnde a ka mokonda. 2 Ka ɓondɔ unge ɗáɓacumi endu nde ɗáɓaphɛki na Ɛma. Ɔma á ka mosá-mosá á endu ndɔ ɗáɓaɔɔphana ɔma á ɓonjánja. Suɓi á ɔma ndɔ unge ɗáɓabisi ɔbɛa, mɛja na mokati á ɔphɛɔ ka Mokonga. 3 Ɔma á ko iɓɛ ɗáɓaɔɔphana ɔma á ɓonjánja phê. Bɔngɔ á gbae unge ɗákatisani ɔma ndɔ a iɓɛ. 4 Suɓi á ɔma á ko iɓɛ ndɔ unge ɗátú na miki á mɛja nnde ɓákombei na láté ka toɓoa ngaɛ á ɔphɛɔ. Ɗátú phɔtɔ na sanduku[d] á iɔnga nnde ɗáɓakombei na láté ɔma bui. Suɓi á sanduku ndɔ ɗátú na mbeka nde ɓáɓɔngisigi na láté n'ana Mána suɓi i[e]. Ɗátú phɔtɔ na motumbɔ ndea Alɔ́ni nnde ɗáphui maya. Ɗátú na ɓ'ɛtɛ nde Mokonga ɗáɗundu ɛɔphi ndeakɛ ka u. 5 Gŭ á sanduku, ɗátú na iii á ɓaKɛlúbi ka phangia gea Mokonga mɛnɛ á ɓoombia a wa. ƁaKɛlúbi ɓundɔ imbiɔ á kepupe aɓɔ ɗáogbukumia mɓɔmbiɔ á ɔma nde ɗáɓaoduka magia ka ima ɓojeɗe á ɓakpa. Cɔ, kɛ̌kɛ nde ɓékétɔmiɛku nyɔngɔ kau bĭbíbí[ɛ].

6 Mbeno nde kema ndɔ bui ɗádondanigi ye, ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga ɓáongiaga esa bui k'ɔma á ka mosá-mosá ka ɓɛɗanaga ekuma nɛɓɔ. 7 Cɔ, ntoɓei-phɛa angbóngbó tɔ aámbé andiu aongia suɓi á ɔma á ko iɓɛ mɔngɔ imoci ka saga moci. Yɛ, nn'aobika mosá á Mokonga kanga á magia á nyama k'ɔphɛɔ á ka phɔakɛ sasakɛ, phɔtɔ ka phɔa á ɓojeɗe nde ɓakpa ɓági kanga uba i[g]. 8 Ɓondɔ unge Mĕma á Mokonga aphangi gea: Aphe á ngia k'ɔma á ɓonjánja phê káukukanimbɛ mbenɔ nde moangɔ á mosá aphɔ́tɔ ɓei. 9 Nndɔ ande ɓea mɛní ka matu nnde. Ande gea te: Saɗaka na ɔphɛɔ á ɓanyama nn'aɔtɔka n'atɔtɔkisi ɓonjánja suɓi á mĕma á nkpa nde aoɓea moangɔ ndɔ. 10 Nndɔ bui atɔndɔ ka nyɔngɔ á kema á koea, kema á onoa na moangɔ ɗanga-ɗanga á sokosa á ɓojeɗe á nkpa. Kantíti indɔ ɗásungiigi ka mbenɔ nde Mokonga ɗáɓɔngisigi moangɔ á kɛ̌kɛ.

Kiísito abisi enda akɛ ɓea nyama á phɛa

11 Cɔ, Kiísito aámbé akiɗi ka gea ábɛ ntoɓei-phɛa angbóngbó á kema ánjá nde aobika. Angi suɓi á ɛma ángbó nde ande á ɓonjánja phê

---

[c] **8.12** Ɔna Yɛɛmía 31.31-34.

[d] **9.4** Sanduku ndɔ dábabɔngisigi na me, Ɔna Júana 25.10-16

[e] **9.4** Ɔna Júana 16.13-15,31

[ɛ] **9.5** Ɔna Júana 25.31-40; 25.23-30; Tɔláti 10.3-5

[g] **9.7** Ɔna Mɔɔmba 18.2-6; baLáwi 16.2-34

kɔnyénya ndɔ á mosá. Ɛma ndɔ, nna ɓakpa ɓaunge ɓáɓɔngisigi na njaga aɓɔ. Ande gea te nna kema á ka mokonda nnde ɓácɔnji. 12 Nna gǎkɛ ka
nyɔngɔ á magia á ɓǔku á mɛmɛ na magia á ɓamponjo á ɓǔku á ngɔmbɛ,
ɗábisi ndiu magia akɛ sasakɛ ka phɛa, mpɔ â tɔ ongia mɔngɔ imoci
tɔndɔ k'ɔma á ɓonjánja phê, áosókoɗaga ka ɓojeɗe nɛsu ɗoni, ɓéoɓa
na ɓoamia á mɛyɔ. 13 Ɓindɔ asii asosi, ɓáokpanjiaga magia á mɛmɛ na
magia á ngɔmbɛ na ebǔ á mponjo á ngɔmbɛ nkei mmbe ɓántoɓu gǔ
á ɓakpa nde ɓági ɓojeɗe.[h] Mpɔ ɓojeɗe á ka nyama aɓɔ áotoka. 14 Cɔ,
kaɓɛ nndɔ bui n'ande ɗoni, ande gea te magia á Kiísito ana ɓukpɛkpɛ
phê kɔnyénya nndɔ bui. Nga, ka Mĕma á mɛyɔ, Kiísito ɗábisi enda akɛ
sasakɛ ka Mokonga ɓea nyama á phɛa nde nna na kiɗɔti. Magia akɛ
aunge aosokosa ubapha asu ka toka k'aphe nde aosoɓotea ka kukwa, ka
gea ɓémbɛɗaneɛgɛ Mokonga mmbe aoenda.

Magia á Kiísito aunge aengekisi iɔnga á kĕkɛ

15 Ka nyɔngɔ indɔ unge Kiísito ande mɔɔnganisi á iɔnga á kĕkɛ. Ɗákú
ka tokisa á ɓakpa ka ɓojeɗe nde ɗáɓaogea u ka mbenɔ á iɔnga á kala.
Ka ɓondɔ, ɓunde Mokonga ĕɔphani ɓáɔtɔka na ɓatɔi nkumba nde ɗĕɔku
nnde káujukanɛeka.
16 Nga, ɔma nde ɓaoɓa á gabisana á nkumba a ɓei, aánja ɓoengekisɛ
gea nkpa nde aɗundu ɓaoɓa ndɔ aye n'aku[i] . 17 Eya, ɓaoɓa á
gabisana á nkumba a tɔ na kantíti ámbé mɛnɛ i aku. Agǎkɛ oɓa
na kakumbɛ, ɓaoɓa ndɔ káɓimbɛ na kantíti. 18 Ka ɓondɔ unge
nanga iɔnga á kala ɗákákpangimbɛ kanga á ɗuukana á magia.
19 Eya! Mósa ɗátɔ̆mi mosá á ɓakpa ɓɔbu moangɔ ɗanga-ɗanga ɓíndɔ
ɛɔphi asosi, mpɔ áɔbɛɗa magia á mponjɔ á ngɔmbɛ na magia á
mǔku á mɛmɛ, â phɔtɔ ɔbɛɗa iɓo. Áɔbɛɗa gbutu-gbutu á me nde
ɓáɔɔphana isɔpɔ, áoɓoaga na ngoi ánjɛ[j] , áocaɗisaga u ka ɓuku nde
ɗáɗundu ɛɔphi suɓi i. Â phɔtɔ ŏcaɗisiaga ɓakpa. 20 Wa, n'aɔyɔnga
ɓe: «Nnde ande magia nde aengekisi iɔnga nde Mokonga ɗábisi
sɔsɔɓɛ akɛ na ɓenu ka gea te ɓóambɛ u.[k]» 21 Ɗági phɔtɔ ɓó gǔ á
ɛma na gǔ á nkumba bui nde ɗáɔbɛɗanaga nĕ k'ekuma á Mokonga.
22 Cɔ, ande ɓea ɓíndɔ ɛɔphi asosi gea ɓojeɗe bubui a tɔ otoka ka
ɗuukana á magia. Aoɓá magia na káɗuukanimbɛ, ande gea ɓojeɗe
kaimikimbɛ[l] .

---

[h] **9.13** baLáwi 16.14-16; Mɔɔmba 19.9,17-19

[i] **9.16** Ka kigiiki, baphɔtɔ ɔɔphana ɓaoɓa ndɔ iɔnga

[j] **9.19** Ngoi ndɔ dábabɔngisigi na saa á mɔgɔgɔ.

[k] **9.20** Ɔna Júana 24.3-8

[l] **9.22** Ɔna baLáwi 8.15;17.11

Kiísito ande ɔphɛɔ ka íma á ɓojeɗe

23 Cɔ, kaɓɛ moangɔ ndɔ unge aotokisa ɓojeɗe á kema nde atɔndɔ
iii indɔ á na koba, akeni gǎkɛ koɗoni á kema á na koba áɓɛ na phɛa
nde a ánjá phɛ̂ kɔnyɛ́nya indɔ. 24 Cɔ, Kiísito ɗákángi ɔma á ɓonjánja
nde ɓakpa ɓáphɛki na njaga aɓɔ. Nndɔ a tɔ iii á ɔma á ɓonjánja ndea
ɗoni. Angi ndiu ɗoni na koba, ɔma nde yɛ, kɛ̌kɛ nde a ye mami mosá
á Mokonga ka phɔasu. 25 Nga, ntoɓei-phɛa angbóngbó ndea ɓaYúda
aoga k'ɔma á ɓonjánja phɛ̂ mɔngɔ imoci ka saga bui. Aongia na magia
á nyama. Cɔ, Kiísito kangi gǎkɛ na koba ka gea ábisɛ enda akɛ k'ɔphɛɔ
mɔngɔ ásii 26 nga, atuoɓa n'aɓó, ámbé ɗátambigi mongɔ ásii kpanga á
cɔnja á mokonda. Cɔ, kɛ̌kɛ nde ka mbenɔ á sungiaga, Kiísito aɔnɛkani
tɔ mɔngɔ imoci ka gea áimɛ ɓojeɗe ka ɓî yɛ sasakɛ aku ɓea nyama á
phɛa. 27 Ɓî nkpa buakɛ a tɔ okua mongɔ imoci, mbusa á kukwa Mokonga
áotena nyɔngɔ nɛkɛ, 28 a tɔ ɓíndɔ Kiísito ɗábisi tɔ nyama akɛ mɔngɔ
imoci ka íma á ɓojeɗe á ɓakpa ɓásii[m]. Asɛnɛkaeka goto mɔngɔ á ko iɓɛ.
Sɛnɛka ndɔ, káɓɛku ye ka íma á ɓojeɗe, aɓande ndiu ka amisa á ɓunde
ɓáomɓondeaga.

10 1 Ɛɔphi ndea Mósa a tɔ na imbiɔ á kema ánjánja nde aobika. Nna
gǎkɛ ophangia koɗoni á kema kau. Nanga ɓakpa ɓáphuia ɔphɛɔ
ndɔ ka saga bui, nna tanda ɔtɔkan'aími ɓojeɗe á ɓakpa nde ɓáobika mosá
á Mokonga. 2 Atúkoɓa n'aɔtɔka, ámbé ɓakpa nde ɓáoɓea moangɔ ndɔ,
Mokonga aoíma ɓojeɗe nɛbɔ mɔngɔ imoci tɔndɔ. Ámbé ɓáká ye kɔɔyɔka
ɓatɔa-ɓojeɗe na ɓákátu ye ophuia k'etete á ɔphɛɔ. 3 Cɔ, ka ɔphɛɔ ndɔ,
ɓakpa ɓándiu okanisia ɓojeɗe nɛɓɔ ka saga bui. 4 Nnde ande ka nyɔngɔ
nde magia á mǔku á ngɔmbɛ na mǔku á mɛmɛ nn'aɔtɔka n'atokisi ɓojeɗe.
5 Ka ɓondɔ unge, mbenɔ á ngia á Yéso ka mokonda ɗáyɔngi gea:
«Ɗókókondi ɔphɛɔ na saɗaka, ô ndiu oconja nyama á kokpa ka phɔani.
6 Ɔphɛɔ na saɗaka á íma á ɓojeɗe kácɓɔngɛi. 7 Ɗéyɔngi ɓe, ‹Cɔ, eme
yɛ, nebiki ɔtɔtɔkisa kema nde oɓɛ Mokonga okondi nga, ɓondɔ unge
ɓáɗundu ka phɔani suɓi á ɓuku nɛkɔ[n].›» 8 Kiísito ɗáyɔngi phɔ ɓe: «Oɓɛ
ɗókókondi ɔphɛɔ, saɗaka, ɓanyama á toɓoa gǔ á ɛtɛ-ɔphɛɔ na saɗaka
á íma á ɓojeɗe, nndɔ ɗákácɓɔngɛi.» Nanga ɔphɛɔ ndɔ bui, ɛɔphi ndea
Mósa tɔ unge asosi. 9 Mpɔ Kiísito â goto otutuisa yɔnga ɓe: «Cɔ, eme yɛ,
nebiki ɔtɔtɔkisa kema nde okondi.» Wa, Mokonga áophuia moangɔ á kala
ka bisa nnde á kɛ̌kɛ. 10 Cɔ, Yéso atɔtɔkisi kema nde Mokonga dákondi.
Áobisa nyama akɛ sasakɛ tɔ mɔngɔ imoci ka phɛa. Ka nyɔngɔ indɔ unge
ɓojeɗe á ka mĕma asu aimiki.

---

[m] **9.28** Ɔna Isáia 53.12

[n] **10.7** Ɔna Jabúi 40.7-9

11 Ande ɗoni gea, ntoƀei-phɛa buakɛ aomamaga esa bui ka bɛɗanaga
ekuma nɛkɛ. A phɔtɔ ophuiaga nkókó á ɔphɛɔ nde nna tanda ɔtɔka íma
á ƀojeɗe[o]. 12 Kiísito ɗábisi ndiu nyama akɛ sasakɛ k'ɔphɛɔ mɔngɔ imoci
tɔndɔ ka íma á ƀojeɗe. Mbusa á i, áoika ka njaga á mǔku á Mokonga ka
saga na saga. 13 Wa unge aoƀondea gea te Mokonga áebisɛ ƀaƀiƀia nɛkɛ
kusi á ecinji akɛ[ɔ]. 14 Ka saɗaka ndɔ tɔndɔ moci, aími ƀojeɗe k'esa bui ka
ƀunde ětangi ƀatɔa-ƀonjánja.
15 Měma á Mokonga phɔtɔ asoɗigimisii ƀî ayɔngi phɔ, 16 «Mɔkɔta
ayɔngi ƀe: Nnde ande iɔnga nde nɛɔngani na ƀɔ mbusa á ƀ'esa ndɔ.
Nebisande ɛɔphi nɛmɔ ka měma aƀɔ na ɗundua i ka ubapha aƀɔ.» 17 Goto:
«Kékanisiɛku ƀojeɗe nɛƀɔ na tambɛa nɛƀɔ ájeɗe[p].» 18 Cɔ, kaƀɛ ƀojeɗe
n'aimiki, saɗaka á ima ƀojeɗe nna ye na kantíti.

Magia á Yéso ande aphe á bimiisia á Mokonga

19 Cɔ ƀaya! Ka nyɔngɔ á magia á Yéso unge ƀéké na ká ngaka ka ngia
k'ɔma á ƀonjánja phê. 20 Yɛ asokoɗei aphe á kěkɛ á ƀoamia ka nyɛnyɛa
bɔngɔ á gbae á endu á Mokonga. Bɔngɔ ndɔ ande nyama akɛ sasakɛ. 21 Cɔ,
ƀena ntoƀei-phɛa angbóngbó mmbe ěmamei ƀatɔa-Mokonga. 22 Ka ƀondɔ,
ƀémbiimisiɛni Mokonga na měma á koɗoni nnde atumi na ƀeekea, phɔtɔ
na nyama nde ƀesokosi u na iƀo nde a ánjá[s]. 23 Ɓeambɛni akpɛ nseƀeɔ
nɛsu nnde ƀɛɔtɔmiaga mosá á ƀakpa nga, Mokonga nn'aotinganisa mɔkɔ
nɛkɛ. 24 Ɓéenganɛni ka gea te nkpa na nkpa átɔtɔkisɛ ekondi na ekuma
ánjá ka dakɛ. 25 Ɓékeɗeketɛmbɛ dondanaga kimoci ƀíndɔ ƀakpa ƀuangbo
ƀáɛmbani na ɗeketa i. Ɓékpagisanɛgɛni goto phê nga, ƀɔɔni gea esa á ja
á Mɔkɔta a ye tɔ bíbí.
26 Cɔ, aoƀá na ƀeƀeeki sɛkisiaga á ƀojeɗe mbusa á uba base koɗoni,
nna ye na phɛá nde aƀei ka íma á ƀojeɗe. 27 Kema nde ajigi gǎkɛ a tɔ
ƀondeaga á tena nyɔngɔ akpɛ nnde aoƀángisa, phɔtɔ na nsa ángbó
nde ěɛkɛkisagande ƀaƀiƀia ndea Mokonga[t]. 28 Ɓakpa ƀaƀɛ kaƀɛ ƀasaɔ
aoƀá na ƀámamei nyɔngɔ á nkpa buakɛ mmbe ɗátingiigi ɛɔphi ndea
Mósa, ƀáommoa nkpa ndɔ kanga ngomi[u]. 29 Cɔ, ƀookanisia ƀo? Nkpa nde
aɔmƀɛnjiaga Muna-Mokonga, kákeni ƀántambisɛgɛ akpɛ phê? Nga, yɛ
nn'aɔɔna kantíti á magia á iɔnga nde aími ƀojeɗe nɛkɛ, abómi phɔtɔ
Měma mmbe asoúbisi ƀonjánja ékondi ndea Mokonga. 30 Nga, ƀeomuuba
mmbe ɗáyɔngi: «Eme aámbé negisiande, eme aámbé nephendande.» Â

---

[o] **10.11** Ɔna Júana 29.38
[ɔ] **10.13** Ɔna Jabúi 110.1
[p] **10.17** Ɔna Yɛɛmía 31.33-34
[s] **10.22** Ɔna Ejɛkiélɛ 36.25
[t] **10.27** Ɔna Isáia 26.11
[u] **10.28** Ɔna Tɔláti 19.15

goto ɔyɔnga gea: «Mɔkɔta atenande nyɔngɔ ndea ɓakpa nɛkɛ[y].» [31] Cɔ,
ande ngomi ka nkpa nde Mokonga mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ aotena nyɔngɔ nɛkɛ
akpɛ.
[32] Kanisiani phɔ kema nde ɗátɔtɔkɛani ka ɓenu mbenɔ nde ɗóɓotɔi
owanga ndea Mokonga. Mbusa á indɔ abɔa ɓôotambaga akpɛ phê,
ɓô găkɛ ophiphia u. [33] Ɓakpa ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ anu ɗáɓakpangi phɔ
bóma aɓɔ na tambisaga aɓɔ mosá á ɓakpa ɓunɛngbo sɔsɔɓɛ anu
ɓóǒgama ɓunde ɗáɓaotambaga. [34] Nga, ɗóɓǒkui ngomi ɓunde ɗáɓatú
ka mɛkakɔ. Ɓô phɔtɔ oɓeekea na maseye uta á nkumba nɛnu ka
nyɔngɔ nde ɗóɓouúba gea ɓona ɛtɔi ánjá phê nnde nn'auujukana.
[35] Ɓókóɗeketɛmbɛ nseɓeɔ nɛnu nga, ka nyɔngɔ indɔ unge ɓɔtɔande
ophendɔ ángbó. [36] Cɔ, akeni ɓóɓɛ na moingi mpɔ ɓɔ́tɔtɔkisɛ kema
nde Mokonga akondi ka ɓondɔ unge ɓotɔande kema nde ɗánɔɔku.
[37] Ɓáɗundu suɓi á ɓuku á Mokonga ɓe: «Ajigi mbenɔ abɔa phê ka
gea mmbe aobika, abika tɔ, káiphiɛ ku. [38] Nkpa nde ande ntɔa-ɗoni
mosá ani, aendande ka nyɔngɔ á ɓeekea. Agăkɛ oɓa n'ĕcoe, mĕma ani
káɓeku na maseye ka yɛ[a].» [39] Ɓéké ɓakpa nde ɓeǒcoa ka ɓeekea na gă
ɓungaga. Ɓe ndiu ɓakpa nde ɓemɓeeki Mokonga ka gea te ásoamisɛ ka
mĕma.

Ɓeekea á Mokonga

11 [1] Ɓeekea á Mokonga ande ɗigimisa kema nde ɓe ye tɔ na ɓeseɓei.
Ande phɔtɔ uba á ɗoni gea kema nde ɓékéɔɔna atɔtɔkɛanande. [2] Ka
mbenɔ á mosá, Mokonga ɗáeɓeeki ɓatɔa-kala ka nyɔngɔ á ɓeekea nɛɓɔ.
[3] Ka nyɔngɔ á ɓeekea aunge ɓeubi gea te Mokonga ɗáconji mokonda
k'ɛsɔ akɛ nga, kema nde ɓɛɔɔna ɗátɔtɔkɛani k'índe nna ɔɔnɛkana[b].
[4] Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Abéli ɗáphui phɛa ánjá phê ka Mokonga
kɔnyɛ́nya nnde á Kaína. Ka nyɔngɔ á ɓeekea ndɔ unge Mokonga ayɔngi
gea Abéli ande ntɔa-ɗoni nga, Mokonga ɗáɓeeki saɗaka nɛkɛ. Nanga ɓî
Abéli aku ye, ɓeekea nɛkɛ aphɔ́tɔ n'aɔsɔ́phɛa[c].
[5] Ka nyɔngɔ á ɓeekea ndea Ɛnɔ́ka, Mokonga ɗántoisi na koba na
kákú. Ɗákáɔnɛkani ye nga, Mokonga aámbé ɗántoisi. Ɓuku á Mokonga
ayɔngi gea, mosá á gă akɛ na yɛ, Ɛnɔ́ka ɗáogea kema nde ɗáɔmɓɔngɛa
Mokonga[d]. [6] Cɔ, kanga á ɓeekea nna na nkpa nde aɔtɔka n'ĕkondisigi na
Mokonga. Nkpa nde aombiimisia akeni áɓeekeɛ gea te, Mokonga a ɓei. A
phɔtɔ ŏphenda ɓundɔ ɓáonkaba.

---

[y] **10.30** Ɔna Tɔláti 32.35-36
[a] **10.38** Ɔna Abakúki 2.3-4
[b] **11.3** Ɔna Nkpangeɔ 1.1; Jabúi 33.6, 9.
[c] **11.4** Ɔna Nkpangeɔ 4.3-10
[d] **11.5** Ɔna Nkpangeɔ 5.24

7 Ka nyɔngɔ á ɓeekea ndea Nɔ́a, Mokonga ɗántɔ̌migi nyɔngɔ á kema
nde ɗákáɔnimbɛ, áoɓeekea nyɔngɔ nde Mokonga ayɔngi kanga á ngaka,
áɔsɛka koko ángbó ka amisa akɛ n'ekombo nɛkɛ bui. Ka ɓondɔ unge
ɗáteni nyɔngɔ á ɓatɔa ka mokonda akpɛ. Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Mokonga
áontanga ntɔa-ɗoni[e].
8 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Abalaámu ɗáɓeeki mɔphani ndea Mokonga gea
te, átokɛ ka nji nɛkɛ ágɛ ka nji nde Mokonga ɗámɔku gea atɔ́ɛ u ka
ɓotikɔ. Abalaámu áotóa kanga uba ɔma nde aoga. 9 Ka nyɔngɔ á ɓeekea,
ɗáge koika ka nji á mɔkɔ ndɔ ɓea mɔkɛni. Ɗáiki ka ɛma k'imoci na
Isáka na Yakɔ́ɓɔ ɓunde ɗáɓatɔi tɔ mɔkɔ ndɔ moci ndea Mokonga[ɛ] 10 nga,
Abalaámu ɗáoɓondeaga nji nde Mokonga ɗáangi na ɗácumi[g] ngeɔ i akpɛ
mbenɔ á mophɛkɔ i.
11 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Sála phɔtɔ ka kophomi akɛ ɗátɔi ɓukpɛkpɛ
á kumba á eme nanga ɓî ɗátú ngomba. Ɗátú ɓondɔ ka nyɔngɔ nde
ɗánseɓei Mokonga, mmbe ɗámɔku gea te, aɓande ama k'ɛɓɔkɔti[h]. 12 Ka
ɓondɔ unge ka nyɔngɔ á nkpa moci, mmbe ɗáphomi ye tɔ phɛ̂, áoɓá
n'ɛɓɔkɔti n'aɓiki ɓea ɓasɛɛngɔa na ɓea mbume á ka mpɛphɛ á oɓenge
nnde nkpa nn'aɔtɔka tanga i[i].
13 Subi á ɓeekea nɛɓɔ, ɓáokua ɓɔbu kanga tɔa á kema nde Mokonga
ɗɛ̌ɔku. Cɔ ɓɔ, ɗáɓaɔni gǎkɛ n'a phɔ́tɔ ɗanga, ɓáosesea u. Mpɔ ɓáɔ̌ɗigimisa
gea, ɗáɓatú ɓakɛni, nji nɛsu nna ka mokonda[j].» 14 Cɔ, ɓakpa ɓáɔyɔnga
ɓó, ámbé ɓáphangisi base gea ɓáokaɓa nji nde ɓáendande ka u ɓea nji
nɛɓɔ á ɓɔkɔtɛana. 15 Atúoɓa na ɓákanisi nji nɛbɔ á kala, ámbé ɗáɓatú na
mbenɔ ája aɓɔ kó. 16 Eya, ɗáɓakondi ndiu nji ánjá phɛ̂, ande gea, nji á
n'ego. Ka ɓondɔ unge Mokonga nn'aokua na soni á ɔphana akɛ Mokonga
nɛɓɔ. A ɓó ka nyɔngɔ nde Mokonga ɗáɓɔngisigi ka ɓɔ nji.
17 Cɔ, ka nyɔngɔ á ɓeekea, Abalaámu ɗámphui Isáka ka phɛa mbenɔ nde
Mokonga ɗántombigi ka ɗigimisa á ɓeekea nɛkɛ. Nanga ɓî ɗántɔi ngɔmu
ndɔ ka mɔkɔ 18 Mokonga áongea: «Ka ɓeana na Isáka aunge oɓande na
ɓasuko ɓásii[k].» 19 Nga, Abalaámu ɗáoúba te Mokonga ana ɓukpɛkpɛ á
jujukisa á nkpa n'aku. Ka ɓondɔ unge Mokonga ɗánsikisii anakɛ. Nndɔ
ande ɓea mphangiɔ á jujuka ka kukwa.
20 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Isáka ɗábisi njaga gǔ á Yakɔ́ɓɔ na Ɛsáu nnde
atɔ̌mi nyɔngɔ nɛɓɔ nde abikaeka.

---

[e] **11.7** Ɔna Nkpangeɔ 6.13-22
[ɛ] **11.9** Ɔna Nkpangeɔ 12.1-5; 23.4; 35.12, 27
[g] **11.10** Ɔna Nkpangeɔ 11.16; 12.22
[h] **11.11** Ɔna Nkpangeɔ 18.11-14; 21.2
[i] **11.12** Ɔna Nkpangeɔ 22.17
[j] **11.13** Ɔna Nkpangeɔ 23.4; 1 Nyɔngɔ á Esa 29.15; Jabúi 39.13
[k] **11.18** Ɔna Nkpangeɔ 22.1-14; 21.12

21 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Yakɔ́ɓɔ mbenɔ nde ɗátú bíbí á kukwa, áobisa
njaga gŭ á ɓana-Yɔsɛ́phu gbɔgbɔ aɓɔ, áombeba Mokonga n'ětumii ka sese
á motumbɔ nɛkɛ[l] .
22 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Yɔsɛ́phu ɓî ɗátú bíbí á kukwa ɗéngoɗi ɓaIsilaɛ́li
nyɔngɔ á toka aɓɔ na Mísii. Áɔ̌ɔkusa nyɔngɔ á toisa á nkua akɛ, mbenɔ á
toka aɓɔ[m].
23 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, ɓaɓɔkɔti á Mósa ɓáɔnsɔmɛa ka ɓasonge ɓasaɔ,
mbusa á ɓɔkɔtɛana akɛ nga, ɗáɓamɔ̌ni mbɛnjɛ na anjánjá. Ɗáɓakáɓangi
gǎkɛ ɛɔphi ndea moamɛ.
24 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Mósa, mbenɔ nde ɗátú nkpa angbóngbó,
ɗákákondi ɓámɔphanɛ gea ande muna-nseka nde ɓa moamɛ Phaláɔ.
25 Ɗákondi ndiu gea, átambɛgɛ kimoci na ɓakpa ndea Mokonga. Áoya
ɓa na maseye ka mbenɔ á bɔa ka ɓojeɗe. 26 Ɗáubi gea, tondea akɛ ɓíndɔ
ɗáɓantondii Kiísito, ana ɓokambiá ángbó phê kɔnyɛ́nya ɛtɔi bubui
nde ɗátú ka Mísii nga, ɗáobisa mɔphɛ akɛ k'ophendɔ nde Mokonga
amphendande.
27 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Mósa dátoki na Mísii kanga á ɓanga esuia ndea
moamɛ. Áosuia u ɓea nkpa nde aɔmɔɔna Mokonga mmbe ɓákaɔmɔɔna
n'iso. 28 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Mósa ɗági Pasáka[n] á ka mosá-mosá, áŏsosea
ɓaIsilaɛ́li gea ɓásié magia ka iganga á endu nɛɓɔ gea malaeka á kukwa
kěmɛmbɛ ɓa angě ndea ɓaIsilaɛ́li.
29 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, ɓaIsilaɛ́li ɗáɓajabi Oɓenge á Ótana, n'aphú. Ɓî
ɓaMísii ɗáɓakengi gea ɓó, Oɓenge áŏmia, ɓáotinda ɓɔbu kɔ́![o] .
30 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, ɓaIsilaɛ́li ɗáɓatimbi Yɛíkɔ ka ɓesa ngia njaga (6).
K'esa á ko ngia njaga iɓɛ (7), ɓogaɔ á ɛtɛ nnde ɗátimbi u áɔngbɔɔkana.
31 Ka nyɔngɔ á ɓeekea, Laába nke á iɛɓɛ ɗákáku kimoci na ɓaɓiɓia ndea
Mokonga nga, ɗéěsesi ánjá ɓasɔni-emani.[ɔ]
32 Cɔ, nɛ́yɔngɛ ye goto ɓo? Ké ye na mbenɔ á tɔ̌miaga nyɔngɔ
moci-moci ndea Gidiɔ́ni, Baláka, Samusɔ́ni, Yɛphúta, Daúdi phɔtɔ
Samuɛ́lɛ na ɓaɔtu-nyɔngɔ [p] . 33 Ka nyɔngɔ á ɓeekea unge ɗáɓatɔki
nji ndea ɓaamɛ. Ɗáɓaɔbɛɗanaga ka kɔkɔta nɛɓɔ na koɗoni na tɔa á
kema nde Mokonga ɗáɔku. Ɓakpa ɓuangbo ɗáɓaɗaki aphe-nɔkɔ á
ɓasimba[s] . 34 Ɓakpa ɓuangbo ɗáɓákásidi mbenɔ nde ɗáɓěmaki ka nsa

---

[l] **11.21** Ɔna Nkpangeɔ 27.27-29, 39-40; 48.1-20; 47. 31

[m] **11.22** Ɔna Nkpangeɔ 50.24-25; Júana 13.19

[n] **11.28** Pasáka ande jaí á toka á baIsilaɛ́li ka kɔkɔbɛ ka nji á Mísii.

[o] **11.29** Ɔna Júana 2.15; 12.21-30; 14.21-31

[ɔ] **11.31** Ɔna Yosúa 6.12-21; 6.22-25; 2.1-21

[p] **11.32** Ɔna Bateni-nyɔngɔ 6-7(Gideɔ́ni); 4-5 (Baláka); 13-16 (Samusɔ́ni); 11-12 (Yɛphúta); 1 Samuɛ́lɛ 16.1-1 Bakɔ́ta 2.11(Dhaúdi); 1 Samuɛ́lɛ 1.1-25.1. (Samuɛ́lɛ)

[s] **11.33** Basimba bande banyama. Ɔna Dhaniɛ́lɛ 6.2-29.

á káe[t]. Ɓakpa ɓuangbo ɗáɓaooki ka minyɔ á ngɔa. Ɓunde ɗáɓaɛli
nyama aɓɔ áokpagaga. Ɓakpa ɓuangbo ɗáɓatú ɓauka ka mbenɔ á
emani ka ɓeaga ekombo ndea ɓakɛni. 35 Ɓátú phɔtɔ na ka ɓake nde
ɗáɓěɓɔni goto ɓundɔ ɗáɓasí na ɓájujúki ka kukwa[u]. Ɓakpa ɓuangbo
gǎkɛ ɓî ɗáɓétúmigi ɓáokua, ɓáoya gea ɓákěkoɗembɛ. Ɓáɓakondi
tɔ kukwa, ka nyɔngɔ nde ɗáɓakondi ndiu jujúka ka kukwa, ɓáoba
na enda ánjá phê á mɛyɔ. 36 Ɓuangbo goto ɗáɓěnɛphɛi na ɓinda
aɓɔ. Ɓáɓěɓoege na ngoi á ngɔa ɓáǒmakea ka mekakɔ. 37 Ɓáǒɓɛta
ɓuangbo n'ɛtɛ ɓáokua. Ɓáɓětenigi ɓuangbo na ngɔa gbutuka iɓɛ.
Ɓáɓěme ɓuangbo na pindi. Ɓuangbo ɗáɓaɔkɔɓa na ɓáɔli mpokɔ á
ɓamɔgɔgɔ na nnde á ɓamɛmɛ. Ɓáɓaendi ka kiuka, tambaga na gea á
ɓojeɗe ka phɔaɓɔ[y]. 38 Eya, mokonda ɗákákenani na ɓakpa ɓea ɓundɔ.
Ɓáɓaǒndandaɓiaga ka nkanda na mamba. Ɓáoɗa ka kubu á ɛtɛ na kubu
á oɗo.
39 Ɓakpa ndɔ ɓɔbu Mokonga áǒsega ka nyɔngɔ á ɓeekea nɛɓɔ. Nanga
ɓó, ɗáɓakáɔni gǎkɛ kema nde Mokonga ɗɛ́ɔku. 40 Cɔ, Mokonga ɗáangi ka
phɔasu kema ánjá phê, ɗákákondi gea ɓátɔɛ u kanga á ɓesu.

Mokonga ande Abasu

12 1 Cɔ, ɓesu phɔtɔ, usɛsɛ á ɓaɗigimisi[a] ndɔ asotimbi ka ɛnjia asu ka
njoko á mbangɔ. Ka ɓondɔ ɓémakɛni ɗanga nnde aosódokomisa
na ɓojeɗe nde ɓékéoiphia na tá kau. Ɓéɓɛni na moingi ka mbagɔ kau.
2 Ɓéntumiɛni tɔ Yéso n'iso. Yɛ aámbé ande mbomi-aphe na ntɔtɔkisi á
ɓeekea nɛsu. Cɔ, ka nyɔngɔ á maseye nde Mokonga ɗámbisii, aunge
ɗáɓeeki kukwa ka mosalaɓa kanga á bisa mɔphɛ akɛ ka soni. Kěkɛnde,
aiki ka njaga á mǔku á kankaanga á kɔkɔta[b] ndea Mokonga.
3 Eya, nkanisiani Yéso. Nanga ɓî ɓatɔa-ɓojeɗe ɗáɓankangei phê,
ɗáphiphii. Geani tɔ ɓó ka gea te, měma anu kaɛlɛmbɛ na deketa á nseɓeɔ.
4 Nga, emani nde ɓojeɗe aonomanisa, ka ɓenu moci káphiphiimbɛ u, na
ka ɓî ageokua kau. 5 Ande gea te, ɓoɓosei ɓɔphɛi nde Mokonga ɗánɔphɛi
ɓea ɓanakɛ?
«Miki nɛmɔ, kɔɓɛnjiɛgɛmbɛ phekeaga ndea Mɔkɔta,
kophúiɛmbɛ nseɓeɔ ka yɛ mbenɔ nde aokopheneaga
6 nga, Mɔkɔta aɔnsɛ́ka mmbe ankondi,

---

[t] **11.34** Ɔna Dhaniélɛ 3.1-30.

[u] **11.35** Ɔna 1 Bakɔ́ta 17.17-24; 2 Bakɔ́ta 4.18-37.

[y] **11.37** Ɔna 1baKɔ́ta 22.26-27; 2 Nyɔngɔ á Besa 18.25-26; Yɛɛmía 20.2; 37.15; 38.6; 2 Nyɔngɔ á Besa 24.21

[a] **12.1** Bamamei: Oani, ande baYuda nde dábaubikani ka nyɔngɔ á ɓeekea nɛbɔ, ɓíndɔ betangi ka baEbulanía 11.

[b] **12.2** Ɔna Jabúi 110.1.

aomɓinda miki buakɛ mmbe am'ɓeeki[c] .»
7 Cɔ, phiphiani tambaga nde Mokonga aonotambisaga. Aonogea ɓó nga,
ɓonde ɓanakɛ. Cɔ, miki sina mmbe abakɛ kánsɛ́kimbɛ mɔnɔ? 8 Eya, kaɓɛ
Mokonga na káɔnɔ́sɛ́ka ɓea aba-miki buakɛ mmbe aonsɛ́ka anakɛ, ande
gea ɓókó ɓaniki nde Mokonga ěɓɔkɔti, ɓondiu ɓaniki áǒbika ně.
9 Goto ɓena ɓabasu íɓunde ɓásɔɓɔkɔti, ɓunde ɓáosogoisaga, ɓɛ́ǒɓɔka.
Cɔ, akeni ɓɛmǒkɛ phê Abasu á ka měma ka gea te ɓɛ́ɓɛ na enda á mɛyɔ.
10 Ɓabasu ɓáɔsɔ́sɛ́ka ka ɓesa ɓabɔa ɓíndɔ ěɓɔngɛi. Kisɛ́ki ndea Mokonga
andiu gǎkɛ ka ɓokambia nɛsu kagea te ɓɛ́ɓɛ ɓatɔa-ɓonjánja ɓea yɛ.
11 Mbenɔ nde ɓáɔsɔsɛ́ka áoɓa ka ɓesu cina á ɓɛi, kaɓɛ cina á maseye.
Mbusa i gǎkɛ, ɓundɔ ɓáegoisigi k'indɔ ɓáoɓá na ɓɔjɛjɛ na koɗoni ka enda
aɓɔ.

Suiani enda nde amɓɔngɛi Mokonga

12 Kaɓondɔ unge, kákámisani njaga anu nnde aɛli na nanoani muanku
anu nnde aɔsɔkasɔka. 13 Bisani ecinji anu k'aphe n'ěcumi dɛ[d] ! Ka gea te
ɓatɔa-kiɗɔti ɓákaguɛmbɛ, ecinji aɓɔ á amɛ ndiu.
14 Kaɓani enda ka ɓɔjɛjɛ na ɓakpa ɓɔbu. Ɓókaɓɛ phɔtɔ sokosa á ɓojeɗe
á ka měma anu. Kanga á ɓo, nna na nkpa nde amǒnande Mɔkɔta.
15 Ɛngɛphani gea, ka ɓenu kaeukisɛmbɛ ɓonjánja ékondi ndea Mokonga.
Ka ɓenu kaɓɛmbɛ phɔtɔ ɓea miigi ájia nde aɔtɛa, áoyombokisa na
ndandisa á ɓojia ndɔ ka ɓakpa ɓásii[e] . 16 Ka ɓenu kaɓɛmbɛ ntɔa-iɛɓɛ na
ɓɛnjiaga á kema á ɓonjánja ndea Mokonga ɓea Ɛsáu, mmbe ɗásombisi
ɓokutu á ɓɔkɔtɛana akɛ mosá ka nyɔngɔ á ɔphɛphɛ moci á eea. 17 Cɔ,
ɓooúba gea te, mbusa i, ɗákondi tɔá á ɓotikɔ ka abakɛ bisia akɛ njaga,
abakɛ áoya. Ɗákatú ye n'aphe á anganisa á moangɔ ndɔ nanga ɓî
ɗáokaɓa u n'aogama.
18 Ɓenu ɓókóbiimisi kema nde ɓɔɔtɔka dunga i na njaga ɓíndɔ mbenɔ
nde ɓaIsilaɛ́li ɗáɓakidi ka mamba Sinái. Mamba ndɔ ɗáǒtoɓoaga na nsa,
kaiphiɔ ángbó áogbukumia, maphopho áouma gǔ i phê, 19 ɓaIsilaɛ́li
ɗáɓaɔki nduu á mbengu n'eongo á yɔnga. Ɓáonɗengemisaga gea,
Mokonga kěngoɗeɛ ye ka nyɔngɔ ɓíndɔ[ɛ] . 20 Mokonga ɗéngoɗi phɔtɔ
ɓaIsilaɛ́li te: «Nkpa buakɛ nanga áɓa nyama mmbe aɗɛtɛande mamba
nde, ɓámɓɛtande n'ɛtɛ áokua.» Mbenɔ nde ɗáɓaɔki ɓo, nna na nkpa nde
ɗáphiphii ye[g] . 21 Eya, ɓî ɗáɓaɔni kema á ɓangisa ndɔ, Mósa áɔyɔnga te:
«Oo! Neoɓanga phê, nyama ani aɔɛkana.»

---

[c] **12.6** Ɔna Mɛ́ní 3.11-12.
[d] **12.13** Ɔna Isaía 35.3; Mɛní 4.26.
[e] **12.15** Ɔna Tɔláti 29.17.
[ɛ] **12.19** Ɔna Juána 19.16-22.
[g] **12.20** Ɔna Juána 19. 12-13.

22 Cɔ ɓenu, ɓobiimisi ndiu mamba nde ɓáɔɔphana Sayúni, nji ndea
Mokonga mmbe aoenda. Ina á nji ndɔ ande Yɛusalɛ́ma nnde á na koba.
Ɓamalaeka ɓásii phɛ̂ ɓáogua jaí kó. 23 Ɓobiimisi phɔtɔ ɔma nde ɓaánge
ndea Mokonga ɓádondanigi ka maseye, ɓunde ina aɓɔ ɓáɗundu na koba.
Ɓombiimisi Mokonga mmbe aotenaga nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu. Ɓobiimisi
phɔtɔ mĕma á ɓatɔa-ɗoni ɓunde ɗáɓasí, ɓáojujuka, ɓáojua ka sungiaga á
aphe nɛɓɔ mosá á Mokonga. 24 Ɓombiimisi Yéso, mmbe ande mɔɔnganisi
á konsamba á kĕkɛ. Yɛ aámbé asokosi mĕma asu na magia akɛ nga,
ɗuukana á magia ndɔ aosóphangia kema ánjá kɔnyɛ́nya magia á Abɛ́li[h].
25 Ɛngɛphani ka gea, ɓókoyɛmbɛ ɔka á nyɔngɔ á nkpa nde aɔyɔnga na
ɓenu nga, ɓakpa nde ɗáɓan'yé Mósa mbenɔ nde ɗáǰphɛa ka mokonda[i],
ɗáɓákátɔki tea á esuia ndea Mokonga. Ɓesu phɔtɔ ɓɛ́kɛ́ɔtɔka na ɓetí,
aoɓá na ɓen'yé Mokonga mbenɔ nde aɔsóphɛa n'ana koba.
26 Ka mbenɔ á kala, ɗáɗengisi mokonda n'ɛsɔ akɛ akpɛ. Cɔ, kĕkɛ nde
gǎkɛ, aɔku gea te: «Nna tɔndɔ mokonda unge neɗengisande goto. Ne
ɗengisande phɔtɔ koba[j].» 27 Ɓî agi: «Ne ɗengisande goto», ande gea te,
Mokonga aɗengisande kema nde ɗáconji, kema ndɔ káɓɛku ye. Kema
nde nn'aɔtɔka n'aɗengi aunge ajigande. 28 Cɔ, ɓénsikisiɛ Mokonga ɓosegi,
ka nyɔngɔ nde, asóphi koɓoamɛ akpɛ, nnde nn'aɔtɔka n'aɗengi. Ka ɓondɔ,
ɓémbɛɗaneɛgɛ ɓíndɔ amɓɔngɛi, ɓɛ́mǰkɛ, ɓémɓangɛ. 29 Eya, Mokonga nɛsu
ande nsa nde aǒyongoɓeaga[k].

Komunamema, cina á tamɓea ánjá

13 1 Ikani k'ekondi á komunamema ngungu anu. 2 Ɓókóɓoseɛmbɛ
sesea á ɓakɛni nga, ka gea ɓo, ɓakpa ɓuangbo ɗáɓĕsesi ɓamalaeka
kanga á uba[l].
3 Ókanisiani ɓatɔa ka mekakɔ. Ókuiani ngomi ɓíndɔ ɗóɓotú phɔtɔ oɓa
kimoti na ɓɔ ka mekakɔ. Ókuiani phɔtɔ ngomi, ɓunde ɓáǒtambisaga,
ɓíndɔ ɗóɓotú phɔtɔ otambaga kimoci na ɓɔ.
4 Ambe ɓakpa ɓɔbu ɓáɗokomisɛ eyamani. Ɓókotukatukɛmbɛ eka nga,
Mokonga atenande akpɛ nyɔngɔ á komusɔngɔ na nyɔngɔ á íɛɓɛ.
5 Ɓókobisɛmbɛ mĕma anu phɛ̂ ka nyɔngɔ á ɓangɔa. Ɓeekeani ndiu
enda na nkumba nde ɓo nĕ nga, Mokonga ɗági te: «Kékoɗeketɛeka,
kékosagɛeka[m].»
6 Ka ɓondɔ unge ɓɛɔtɔka na ɓɛyɔngi na nseɓeɔ gea,

---

[h] **12.24** Ɔna Nkpangeɔ 4.10.
[i] **12.25** Ɔna Juána 20.22.
[j] **12.26** Ɔna Agái 2.6
[k] **12.29** Ɔna Tɔláti 4.24; 9.3; Isáia 33.14.
[l] **13.2** Ɔna Nkpangeɔ 18.1-8; 19.1-3.
[m] **13.5** Ɔna Tɔláti 31.6,8; Yɔ́na 1.5.

«Mɔkɔta aámbé ande néngi nɛmɔ
Kéɓangɛku ka kema.
Cɔ, ɓankpa ɓámogeande na kema sina[n] ?»
7 Ókanisiani ɓakɔta nɛnu á mosá-mosá ɓunde ɗáɓanoúbisi nyɔngɔ
ndea Mokonga. Ianagani ka phɔa á kema nde ɗáɓatɔtɔkisi ka enda aɓɔ.
M'ɓeekeani Mokonga ɓea ɓɔ. 8 Yéso Kiísito nn'aŏketia, kaɓɛ n'ande
kala, kesande na mɛyɔ. 9 Ɓɔphɛi ɗanga-ɗanga nnde katoki ka ɓesu
kanóɓŏteɛmbɛ. Akeni gea ɓonjánja ékondi ndea Mokonga a unge
ákpagisɛgɛ mĕma asu, kaɓɛ ndiu nyɔngɔ á kema á koea. Ɓakpa nde
ɓáoamba nyɔngɔ ndɔ ɓáká na kema nde ɓáɔtɔa ka u[o] .
10 Cɔ, ɓena ɛtɛ á ɔphɛɔ nɛsu na ɓatoɓei-phɛa nde ɓagăkɛ ɔbɛɗanaga
suɓi á ɛma, ɓákáesŏsi ea ka phɛa ndɔ. 11 Ka phɔa á ɓanyama á ɔphɛɔ,
ntoɓei-phɛa angbóngbó aobika na magia aɓɔ suɓi á ɔma á ɓonjánjá ka
nyɔngɔ á tokisa á ɓojeɗe. Kĭnda á nyama ndɔ ɓâ găkɛ otoɓoa u ka ngba á
nji. 12 Ka nyɔngɔ indɔ unge Yéso ɗákú phɔtɔ ka ngba á kenombe, ka gea
te ásokosɛ mĕma á ɓakpa na magia akɛ sasakɛ. 13 Cɔ, ɓégɛ dondaneni na
yɛ ka ngba á nji na ɓeekea gea ɓásɔjɔɔkisɛ ɓea yɛ 14 nga, ka mokonda nde
ɓéké na nji nde aoiphia, ɓe ndiu okaɓa nji ndɔ aobika. 15 Cɔ k'aphe ndea
Yéso, ɓémophɛni Mokonga ɔphɛɔ á ɗokomisa akɛ ka mbenɔ bui, ande gea
te nnde aotoka k'aphɛnɔkɔ á ɓunde ɓáobeba ina akɛ. 16 Ɓókóɓoseɛmbɛ
phɔtɔ geana á ɓonjánja na engana sɔsɔɓɛ anu, ka nyɔngɔ nde ɔphɛɔ ɓindɔ
unge aɔmɓɔngɛa Mokonga.
17 Óɓangani ɓakɔta nɛnu na tɔtɔkisa á nyɔngɔ nde ɓáonongoɗea. Ka
nyɔngɔ nde ɓáɔbɛɗanaga ásii ka phɔa mĕma anu nga, ɓaoúba gea te
Mokonga ĕuusiande ka nyɔngɔ i. Kaɓondɔ unge, ambe ɓábɛɗanɛgɛ
na maseye kanga á bɛɗanaga na ntabo. Ɓáɔbɛɗanaga na ntaɓo, nndɔ
kánóengɛku ka kema.
18 Ɓókóɗoɛmbɛ mɛma ka phɔa asu. Ɓeoúba ɗoni gea ɓékégi kema ájeɗe
ka sɛka asu nga, ɓekondi ɓétambɛ ánjá k'aphe bui. 19 Nenososi tɔ ɓenu ɓó
nga, nekondi Mokonga ákoɗɛ kani aphe nékamisɛgɛ goto gă mɔtɛ anu.

Ɛmɛmi

20 Cɔ, Mokonga mɛnɛ á ɓɔjɛjɛ, ɗánjujukisi Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito
sɔsɔɓɛ á ɓasí. Yéso aámbé ande nambi angbónbgó á ɓamɔgɔgɔ. Magia akɛ
asɔ́tɔisi iɔnga á mɛyɔ. 21 Ambe Mokonga ánophɛ ɓukpɛkpɛ á tɔtɔkisa kema
bui nnde á ánjá ka gea ɓóbɛɗanɛgɛ nnde akondi. Átɔtɔkisɛ phɔtɔ suɓi asu
kema nde amɓɔngɛi k'aphe ndea Yéso Kiísito mmbe ana ɓoombia ka saga
na saga. Aɓɛ ɓo!

---

[n] **13.6** Ɔna Jabúi 118.6.

[o] **13.9** Ɔna baLóma 14.2-23; 1baKɔlítɔ 8.8; baKɔlɔsái 2.16-22; 1 Tim 4.3.

Nyɔngɔ á ka sungiaga na nsesɔ

22 Ɓaya, nenoɗengemisigi ɔkani nyɔngɔ nde á kpagisaga mĕma anu nga,
kenodundui nyɔngɔ endă. 23 Ubani gea ɓankodi muna-amasu Timɔtéɔ.
Akoɓa na káiphi ka kiɗia, ne bikande na yɛ ka ɔna anu.
24 Ósamɓeani ɓakɔta nɛnu na ɓaɓeeki ɓɔbu. Ɓadasu iɓunde ɓa na Italía
ɓanosambei. 25 Ambe ɓonjánja ékondi ndea Mokonga áɓɛ na ɓenu ɓɔbu.

Ɓaoɓa ndea Yakɔ́ɓɔ ka ɓaKiísito ɓɔbu

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Yakɔ́ɓɔ aámbe ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka ɓatɔa-Mokonga ɓunde ɓáphajekani ka mokonda bui. Ambe ɓeekea atambɛ k'ímoci na ekuma ánjá. Yakɔ́ɓɔ dɛ̌phɛi ɓatɔi gea ɓákětambisɛgɛ ɓaúki. Ambe ɓatɔa-Mokonga ɓɔbu ɓáɓangɛ sani na ɓáúbɛ phɔtɔ koamba eɗaka abɔ. Nyɔngɔ nɛngbo nnde Yakɔ́ɓɔ aɗundu suɓi á ɓaoɓa nde aungee: tombaga, tamɓea ánjá, bɛɗaneaga eɗaka, kɔɓɔngɛ, ɓemboko na edidisa, tena á nyɔngɔ ndea ɓakpa ɓunɛngbo, phia ka mĕma na ɛmɛmi.

Gabekana á ɓuku

1. Nsesɔ (Ɔna 1.1)
2. Ɓeekea na kɔɓɔ̌ngɛ (Ɔna 1.2-18)
3. Ɔka á Nyɔngɔ á Mokonga na tɔtɔkisa i (Ɔna 1.19-27)
4. Oɓayɔ ka ɓakpa (Ɔna 2.1-13)
5. Ɓeekea na ekuma ánjá (Ɔna 2.14-26)
6. Kɔɓɔ̌ngɛ na yɔnga (Ɔna 3.1-18)
7. Ekondi á mokonda (Ɔna 4.1-5.6)
8. Mĕma á phiphia na ɛmɛmi (Ɔna 5.7-20)

Nsesɔ

1 [1] Eme Yakɔ́ɓɔ mbɛɗanigi ndea Mokonga na Mɔkɔta Yéso Kiísito nenosambei. Nenoɗundui ɓenu ɓatɔa k'ekuna nkama na íɓɛ (12) ɓunde ɓophanjekani ka mokonda[ɔ].

[2] Ɓaya, ɓáni na maseye phê mbenɔ nde ɓoongia ka tambaga ɗanga-ɗanga. [3] Nga, ɓoúba gea, aoɓá na ɓotambigi kanga á ɗeketa á ɓeekea á Mokonga, ɓoɓande na moingi. [4] Ambe moingi ndɔ áɓɛ base ka gea, ɓɔ́mɔtɛ ka mĕma, ɓóɓɛ na ɓukpɛkpɛ kanga á kisɛki moci na kanga uka ka kema.

[5] Cɔ, kaɓɛ ka ɓenu n'auki kɔɓɔngɛ, ámmɛmɛ Mokonga na amɔphande u. Nga, Mokonga aámbé aóɓopha[p] ɓakpa ɓɔbu na mĕma mo kanga á oɓayɔ. [6] Ámɛmɛ ndiu u na mĕma á ɓeekea, kanga á ngăka. Nga, mmbe ana

---

[ɔ] **1.1 Ɔna** Mat 13.55; Malíkɔ 6.3; Ekuma ndea ɓaTeki 15.13; ɓaGalatía 1.19. Wani Yakɔ́ɓɔ aɔyɔnga na ekena nkama iɓɛ ndea ɓaYúda na ɓakiísito ɓɔbu ɓunde ɗáɓaphanjekani ka mokonda.

[p] **1.5** Ɔna Mɛjáli 2.3-6.

ngăka, ande ɓɛa kɛtɛmbɔ íbo k'oɓenge, nnde maiphianɔ aoemisaga nci
gbɔgbɔ. 7 Nkpa ɓɛa mmbɔ, ka kanisiɛmbɛ gea aɔtɔka n'atɔi ka kema mɔtɛ
á Mɔkɔta, 8 ka nyɔngɔ nde, ana mɔphɛ íɓɛ, nna phɔtɔ na mĕma áesimbia
ka tamɓea akɛ.

Múki na ntɔi

9 Múki áɓɛ na maseye nga, Mokonga anɗokomisi. 10 Ntɔi áɓɛ găkɛ na
maseye nga, Mokonga andidisi. Ntɔi a ɓɛa mayá á me nde aɔphɔphɔka.
11 Nga, mání aojuana, áɔmɓɛta me ndɔ akpɛ, mayá na kasa í áǎmɔkaka,
áotitikana. Ɓonjánjá akɛ, áosia[s] . A phɔtɔ ɓó ka ntɔi nga, akuande
n'aphɔ́tɔ suɓi á ekuma nɛkɛ.

Phiphia á tombaga

12 Maseye ka nkpa nde aophiphia tombaga nga, aye ɔtɔka, atɔande
kuku nde Mokonga ɛ̆ɔku ɓunde ɓánkondi, n'ande enda á mɛyɔ.
13 Aoɓǎ nkpa n'asuɓi á tombaga, kayɔngɛmbɛ gea: «Mokonga aámbé
aomotombaga.» Nga, ɓákáɔtɔka na ɓántombigi Mokonga gea ágeɛ
ɓojede. Yɛ, nna găkɛ ɔtɔka n'antombigi nkpa. 14 Mɔphɛ ájeɗe á nkpa
na nkpa aunge andiu omɓotea na ngisisakɛ ka tombaga. 15 Mɔphɛ
ájeɗe ndɔ aye ɔmɔta áɔɓɔkɔta ɓojede. Ɓojeɗe aye ɔmɔta áɔɓɔkɔta
kukwa.
16 Cɔ ɓaya, ɓókŏdemisɛmbɛ. 17 Nga, nkɛɓɛa bui, n'egabɔ ánjá bui aotoka
na koba mɔtɛ á Mokonga, Nconji á owanga á na koba. Yɛ nn'aŏketia
ɓea iii á kema n'aogaiaga. 18 K'ekondi nɛkɛ sasa akɛ, ɗásophi enda suɓi
á yɔnga nɛkɛ nnde ande ɗoni. Ka gea, ɓéɓɛ ɓoata á kema bubui nde
ɗáconji.

Akeni ɔka á nyɔngɔ na tɔtɔkisa í

19 Ɓadani ékondi, kanisiani phɔ́ nyɔngɔ ndee: Ambe nkpa buakɛ, áɓɛ
áphɔɔ ka ɔkapha. Áɓɛ găkɛ áɗoo ka yɔnga na ka ɓɛa[t] . 20 Nga, ntɔa-esuia
nn'aɔtɔtɔkisa koɗoni mosá á Mokonga. 21 Ka ɓondɔ, tokisani kema nde
aɔjɔɔkisa mĕma na kokae ásii bui nnde ɓone. Ɓeekeani ndiu na édidisa
nyɔngɔ nde Mokonga akoni ka mĕma anu nga, nndɔ ana ɓukpɛkpɛ á
amisa anu ka mĕma.
22 Ɓɔ́kɔ́ikiɛmbɛ tɔ ɔka á nyɔngɔ ndea Mokonga, tɔtɔkisani ndiu u ka gea,
ɓókŏdemɛmbɛ sasa anu. 23 Nga, aoɓá nkpa n'atɔɔka u kanga á tɔtɔkisa í,
áoɓá ɓea nkpa n'aɔɔnjia keongi akɛ ka kiyɔa. 24 Mbusa á yɛ ɛ̆ɔnjia, áoga,
aoɓosea etéte akɛ.

---

[s] **1.11** Ɔna Isáya 40.6-7.

[t] **1.19** Ɔna Mɔ̆ngɛ 7.9.

25 Cɔ, mmbe aoúba cɔcɔa ánjá ɛɔphi á kanga ɓojeɗe ndea Mokonga,
nnde ɗásotokisi ka kɔkɔɓɛ, n'atetemisa í, nn'aoɓosea nnde aɔɔka, andiu
ɔtɔtɔkisa u ɓíndɔ ɛɔphi asosi. Ka ɓondɔ, aɓande na maseye ka kema
bui nde aɔtɔtɔkisa. 26 Kaɓɛ nkpa n'agi te ande mokiísito á ɗoni, na
nna gǎkɛ koamba yɔngɛa akɛ, ědemi sasa akɛ, kanisa nɛkɛ a tɔ á jǎi.
27 Kanisa ánjá na kanga á nkiki k'iso á Abɛ Mokonga, ande amba á ɓaniki
á jiga, na ɓake á kekusa suɓi á tambaga nɛɓɔ. Goto, teani ɓojede á ka
mokonda.

Ɓókóɓɛmbɛ n'oɓayɔ

2 1 Cɔ ɓaya, ɓenu íɓundɔ ɓomɓeeki Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito,
mɛna-ɓoombia, ɓókóɓɛmbɛ óɓaya ɓakpa ɓunɛngbo[u] suɓi á ɓeekea
nɛnu. 2 Ianagani phɔ́ ka nyɔngɔ nde: Ntɔa-ɛtɔi moci angi ka madondano
nɛnu n'aɔli nsoɓe á ɔlɔ, bɔngɔ nɛkɛ na ánjá phê. Múki â phɔtɔ ongia,
bɔngɔ nɛkɛ n'abomokigi. 3 Kaɓɛ na ɓonsesi ánjá nkpa ndɔ angímá mosá
n'aɔli bɔngɔ ánjá na ngoɗea akɛ: «Oɓɛ ika nɛkɔ wani unge aánjá.»
Ɓô óngoɗea múki te: «Oɓɛ gǎ óikɛ ndiu nɛkɔ kó n'omamege kaɓɛ
n'okondi éphuía ka oɗo, k'ɔma á bisia ecinji ani.» 4 Cɔ, nndɔ ɓogi ka
ɓenu sisanu nna phɔ́ oɓayɔ ungɔ? Ɓókóteni phɔ́ nyɔngɔ na mɔphɛ
ájeɗe?
5 Cɔ, ɓadani ékondi ɔkani phɔ́! Nna phɔ́ Mokonga aámbé ɗáɛsɔmbu
ɓaúki á ka mokonda gea, ɓáɓɛ ɓatɔi suɓi á ɓeekea na ɓátɔɛ phɔtɔ
kɔɓɔamɛ nde ɗáɛɓɔku ɓunde ɓánkondi? 6 Cɔ, ɓenu gǎkɛ, ɓǒtondea
ɓaúki! Nna phɔ́ ɓatɔi ɓaunge ɓáonótambisaga na tɔnga anu ka ntua á
tena á nyɔngɔ? 7 Nna phɔtɔ ɓɔ ɓaunge ɓáobóma ina ánjá nde Mokonga
ɗánophi[y]?
8 Cɔ, aoɓá gǎkɛ na ɓɔtɔtɔkisi ɛɔphi á ka koɓoamɛ ndea Mokonga ambé
ɓogi ánjá, nga ɓáɗundu suɓi á ɓuku gea: «Nkonda dakɔ ɓíndɔ ǒkondi
sasa akɔ[a].» 9 Ɓo ye gǎkɛ oɓá n'oɓayɔ ámbé ɓogi ɓojeɗe. Ɓátenande
nyɔngɔ nɛnu akpɛ n'ɛɔphi ka nyɔngɔ nde ɓoɓuni u. 10 Nga, aoɓá nkpa
n'aɓuni ɛɔphi moci nanga áámbá nndɔ nɛngbo, ande mɓuni ɛɔphi búbui.
11 Nga, mmbe agi: «Kotunganɛmbɛ.» Agi phɔtɔ: «Komoɛmbɛ nkpa[b].» Cɔ,
kaɓɛ na kótungani, n'ommoe gǎkɛ nkpa, oɓuni tɔ ɛɔphi. 12 Ambe yɔngɛa
anu na tamɓea anu áɓɛ ɓɛa ɓakpa nde ɓátenande nyɔngɔ nɛɓɔ ka ɓɛana
n'ɛɔphi nde aotokisa ka kɔkɔɓɛ.
13 Ka ɓɔndɔ, ɓátenande nyɔngɔ á ɓunde ɓáná na ngomi á ɓadaɓɔ kanga
á ngomi. Nkui-ɓakpa ngomi káɓɛku gǎkɛ na kɔɓɔɓɔkɔ ka tena á nyɔngɔ.

---

[u] **2.1** Ɔna Yɔbu 34.19.

[y] **2.7** Wani ande ina á Mɔkɔta Yéso.

[a] **2.8** Ɔna ɓaLáwi 19.18.

[b] **2.11** Ɔna Tɔláti 5.18; 5.17; Juana 20.14; 20.13.

Ɓeekea kanga á tamɓea ánjá, aku

14 Cɔ ɓaya ana kantíti sina kaɓɛ nkpa n'agi, amɓeeki Mokonga
na ká gǎkɛ otamɓea ánjá? Ɓeekea ndɔ aɔtɔka n'anamisi? 15 Aoɓǎ
muna-amakɔ, kaɓɛ awakɔ n'aka ɓuyɛnɛ á ngɔmbɛ na kema á koea
esa bui. 16 Ana kantíti sina ka ɓenu moci ngoɗea akɛ: «Ógaye, gǎ
ɔɔlanɛgɛ ngɔmbɛ á tokisa phiɔ, óyegɛ ókutɛ!» na kómophi ka kema
nde aonenga ka enda? 17 A phɔtɔ ɓó, ɓeekea kanga á ɓá na tamɓea
ánjá aku. 18 Cɔ, aoɓá nkpa n'ayɔngande gǎkɛ te: «Oɓɛ, omɓeeki
Mokonga, eme gǎkɛ nɛɔtɔtɔkisa ekuma ánjá.» Eme, nensikisiande
ɓe: «Ɔmɔɔnisa phɔ́ ɓeekea nɛkɔ kanga á tɔtɔkisa ekuma ánjá. N'eme
nɛkɔɔnisande ɓeekea nɛmɔ k'ekuma ánjá nde nɛɔtɔtɔkisa. 19 Oɓeeki
gea Mokonga a tɔ moci? Aánjá. Ɓaketi ɓá gǎkɛ tɔ oɓeekea nndɔ, na
ɓáɔɛkanaga[c].»
20 Mbobo nde ca! Okondi úba á gea te, ɓeekea kanga á tɔtɔkisa ékuma
ánjá, nna na kantíti? 21 Cɔ, ɓókóokanisia ɓî Mokonga ɗámbisi Abalaámu,
tatasu á ka mĕma áɓɛ ntɔa-koɗoni? Ɗámbisi ɓo ka nyɔngɔ á tamɓea akɛ
ánjá ɓî ɗámbisi anakɛ Isáka k'ɛtɛ ɔ́phɛɔ[d]. 22 Nga, ɔɔni ɓî ɓeekea nɛkɛ
ɗáojukana na tɔtɔkisa á ekuma. Ka ɓondɔ, ekuma áokpengeanisa ɓeekea.
23 A tɔ ɓíndɔ ɗágeani suɓi á ɓuku á Mokonga gea: Abalaámu ɗámɓeeki
Mokonga, áoɓá ntɔa-koɗoni k'iso akɛ. Ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga
ɗámɔphani, dakɛ[e]. 24 Nga, nkpa buakɛ ande ntɔa-koɗoni mosá á Mokonga
ka nyɔngɔ á tɔtɔkisa ekuma, nna tɔndɔ ka nyɔngɔ á ɓeekea.
25 Ɗátú phɔtɔ ɓó ka nke-íɛɓɛ Laába k'ékuma nde ɗági ka ɓakpa nde
Mokonga ɗáeteki ka sɔna á nji na nyényisa ɓɔ k'aphe nɛngbo[ɛ] ka tisa á
ɓɔ. Ka ɓondɔ, Mokonga áɔmɔphana ntɔa-koɗoni.
26 Nga, ɓî nyama kanga éphɛu aku ye tɔ, ɓeekea kanga ékuma a phɔtɔ
kukwa.

Akeni amba eɗáka mbenɔ á yɔnga

3 1 Ɓaya, ɓókóɓikɛmbɛ k'ekuma á goisaga nga ɓooúba gea, ɓátenande
nyɔngɔ nɛsu ɓagoisigi akpɛ kɔ̃nyɛnya ɓakpa ɓuangbo. 2 Nga, ɓesu
ɓɔbu ɓeogea nyɔngɔ ájeɗe-jeɗe. Agǎkɛ oɓá nkpa na nn'aɔyɔngaga nyɔngɔ
ájeɗe-jeɗe ande nkpa nde akeni, mmbe aɔtɔka ámbá nyama akɛ bui. 3 Ɓî
ɓeobisa gbutuka á ngɔa k'aphɛ-nɔkɔ á ɓaphalási ande ka gea te, ɓásɔɔkɛ
na ɓɛɔtɔka sɔndɔa aɓɔ ɔma bui. 4 A phɔtɔ ɓɛa koko k'iɓo. Nanga ángbóta,
maiphianɔ n'aotiɓaga, ɓásɔndɔa tɔ u na nkái ka gǎ nĕ nci nde moɓi

[c] **2.19** Ɔna 1Timɔtéɔ 4.1; Mat 8.29; Malíkɔ 1.24; 5.7; Lóka 4.34.
[d] **2.21** Ɔna Nkpageɔ 22.9.
[e] **2.23** Ɔna nkpageɔ 15.6; Isáya 41.8;
[ɛ] **2.25** Ɔna Yosúa 2.1-21.

akondi. [5] Eɗáka aphɔtɔ phaeka á nyama ábɔa. Agǎkɛ ntɔa-ébeba na nyɔgɔ ángbóngbó.
Ɔnani phɔtɔ nsa ábɔa ɓî aotoɓoa osaa ángbó. [6] Eɗáka a ɓɛa nsa. Aɓiki na ɓojeɗe á etete bui. Ɓî eɗáka a suɓi á nyama asu, ɓojeɗe bui a phɔtɔ suɓi asu. Ka ɓondɔ, aomúja nkpa buakɛ. Ande nsa nde aontoɓoa nkpa ka enda akɛ bui, nsa ndɔ atoki ka nji á ɓasí. [7] Nkpa aɔtɔka tuga á ɓanyama ɗanga-ɗanga, ɓunde ɓáɔɗaa, ɓambǔ, na ɓasu. Yɛ, ɗáetugi tɔ ɗoni. [8] Nna gǎkɛ na nkpa nde aɔtɔka n'atugi eɗáka: Ande kema ájeɗe nde nn'aǒsimbia. Ana cengu nnde aokusa. [9] Ɓeombeba Mɔkɔta nɛsu na Abasu n'eɗáka, ɓe phɔtɔ ɔ̌sɛmɛaga ɓakpa nde Mokonga dáeconji ka keongi [g] akɛ n'eɗáka. [10] Obebɔ, na sɛmɛaga, a tɔ otoka k'aphɛ-nɔkɔ ndɔ tɔ. Ɓaya, kákéni áɓɛ ɓó. [11] Cɔ, ntokɔ moci aojuanisa íɓó ánjá, n'íɓó ájiá? [12] Cɔ ɓaya, me á eɓombi aɔtɔka n'agɔmbisi mpuwa? Me á mpuwa aɔtɔka n'agɔmbisi eɓombi? Ntokɔ moci nn'aojuanisa íbó ánjá, n'inde ájiá.

Kɔɓɔngɛ nde aotoka mɔtɛ á Mokonga

[13] Cɔ, ani mmbe ande múbaphi na mɔngɛ sɔsɔɓɛ anu? Áphangiɛ u ka tamɓea akɛ ánjá na k'ekuma nɛkɛ nnde aogea ka ɓɔphɔngɔ na kɔɓɔngɛ.
[14] Ɓondiu oɓá na nsengɔ ájeɗe na mĕma á eteɓa, ɓókǒbebɛmbɛ ka mbɛa gea, ɓo na kɔɓɔngɛ. [15] Nga, kɔɓɔngɛ ɓíndɔ, nn'aotoka na koba. A ndiu á ka mokonda, á kokpa phɛɛ na á koketi. [16] Nga, ɔma nde nsengɔ na mĕma á eteɓa aɓei, eongo a phɔtɔ ɓei n'etéte á ɓojeɗe bui.
[17] Kɔɓɔngɛ nde atoki gǎkɛ na koba, ande phɔ́ á ɗoni, a phɔtɔ na ɓɔjɛjɛ, ɓɔphɔngɔ, á ɔka mɔphɛ á ɓakpa, atumi na ngomi, áɔtɔtɔkisa ɓonjánjá, nna n'oɓayɔ na maibe. [18] Ɓunde ɓáɔbɛɗanaga ka bisa á ɓɔjɛjɛ ka mpɛphɛ aɓɔ, ɓáokona ka ɓɔjɛjɛ. Ɗungu nde ɓáɗunguande ande enda á koɗoni.

Kákeni seɓea nyɔngɔ á ka mokonda

4 [1] Cɔ, ngíní na sani sɔsɔɓɛ anu atoki suwa? Nna phɔ́ otoka ka mɔphɛ ájeɗe nde aomana suɓi anu? [2] Ɓookonda tɔa á kema, ɓókó gǎkɛ ɔtɔa. Ɓonde ɓatɔa kaiso na nsengɔ, ɓókó gǎkɛ ɔtɔka na ɓɔtɔi ka kema. Ɓoomana na sana kanga á tɔa kema nde ɓona mɔphɛ í. Ɓókóɔtɔa kema nde ɓona siki í nga, ɓókóomɛma u mɔtɛ á Mokonga. [3] Aoɓá na ɓɔmɛmi, ɓɔkɔtɔɛ ku. Ka nyɔngɔ nde, ɓɔɔmɛma na mɔphɛ ájeɗe ka ɓungisa í ka tɔtɔkisa á mɔphɛ anu sasanu.
[4] Ɓatɔa-kanga ɓeekea nde ca! Ɓókóoúba gea aoɓá nkpa n'abisi mɔphɛ akɛ ka nyɔngɔ á mokonda, ande mɓiɓia ndea Mokonga? Mmbe akondi bisa mɔphɛ akɛ ka kema á ka mokonda ande mɓiɓia ndea Mokonga.

---

[g] **3.9** Ɔna Nkpangeɔ 1.26-27.

5 Ɓómándiu okanisia te nyɔngɔ nde a suɓi á Ɓuku á Mokonga ande á
jǎi-jǎi ɓî agi te: «Mokonga nna phɔ́ na nsengɔ ka phɔa mĕma akɛ nnde
ɗábisi suɓi asu?» 6 Yɛ gǎkɛ, asóphi ɓonjánja ékondi nɛkɛ ángbó phê,
ɓíndɔ Ɓuku á Mokonga ayɔngi phɔtɔ gea: «Mokonga nn'aɔɔkana na
ɓatɔa-ɓimboko, a ndiu ŏpha ɓatɔa-édidisa, ɓonjánjá ékondi nɛkɛ[h].»
7 Ka ɓondɔ, ódidisani mosá á Mokonga, ɓón'yegɛ nketi na ateande áoga
ɗanga. 8 Mbiimisiani Mokonga, yɛ anóbiimisiande[i] phɔtɔ. Ɓatɔa-ɓojeɗe,
sokoseani njaga anu. Ɓatɔa-mɔphɛ ɗanga-ɗanga, sokoseani mĕma anu.
9 Ɓáni suɓi á oiyɔ na ngamɔ ka nyɔngɔ á tambaga anu. Kĕtiani tɔa nɛnu
ka ngamɔ na maseye nɛnu k'ɔiyɔ. 10 Ódidisani mosá á Mɔkɔta, na yɛ
anotaisande.

Kótenɛmbɛ nyɔngɔ ndea dakɔ

11 Ɓaya, ɓókóyɔngɛanɛmbɛ ájeɗe. Mmbe aɔnyɔngɛa dake ájeɗe, kaɓɛ
tena á nyɔngɔ nɛkɛ, ayɔngɛi ɛɔphi ájeɗe na tena á nyɔngɔ í. O ye gǎkɛ
otena nyɔngɔ á ɛɔphi mmbe ŏbisi ye tɔ nteni-nyɔngɔ. Kóyé ntɔa ámbá á
ɛɔphi. 12 Nga, Mokonga, yɛ sasa akɛ aámbé aobikisa ɛɔphi n'aɔtɔka n'ateni
nyɔngɔ. Yɛ aámbé ana ɓukpɛkpɛ á amisa na újá. Cɔ, oɓɛ onde ani ka tena
á nyɔngɔ ndea dakɔ?

Ɓókóɓɛmbɛ na ɓimboko

13 Cɔ ɔkani phɔ́, ɓenu iɓunde ɓoogea: «Kesande, kaɓɛ mama, ɓegande
ka kenombe ndɔ, ɓéoika kó ka saga moti, ɓesombisande nkumba,
ɓɛ́ɔtɔa ɓangɔa.» 14 Cɔ, ɓókóoúba enda anu ndea mama[j] nga, ɓotɔ ɓɛa
eɓundu nnde aokiɗiana ka mbenɔ abɔa, mbusa, áondia. 15 Atókeni
gǎkɛ ɓóyɔngɛ ɓe: «Aoɓǎ́ Mɔkɔta n'akondi, ɓeendande na ɓɛtɔtɔkisande
nnde kaɓɛ nndɔ.» 16 Cɔ ɓenu gǎkɛ ɓona ɓimboko n'ĕbeba. Nndɔ
bui aájeɗe. 17 Mmbe aoúba gea ɓonjánjá na nna gǎkɛ ogea u, agi
ɓojeɗe.

Ɓɔphɛi ka ɓatɔi

5 1 Cɔ, ɓenu ɓatɔi ɔ́mɔɔkani phɔ́ kĕkɛ nde! Toɓokeani ngamɔ na
ɓoɓengɛ ka nyɔngɔ á tambaga nde ɓoɓande suɓi í. 2 Ɛtɔi nɛnu
aujukani, ɓansɛngɛ ɓái bɔngɔ nɛnu. 3 Ɔlɔ na ɓangɔa nɛnu anangundu[k].
Ngundu ndɔ, ande mphagiɔ á uja á nyama anu n'akɛkɛtande nyama anu
ɓɛa nsa. Nga, ɓɔtɔi ásii k'esa á sungiaga á mokonda.

---

[h] **4.6** Ɔna Mɛní 3.34.

[i] **4.8** Ɔna Jakaía 1.3; Maláki 3.7.

[j] **4.14** Ɔna Mení 27.1.

[k] **5.3** Ɔna Mat 6.19.

4 Cɔ, ɓókótóephendi ɓaɓɛɗanigi á ka ciko[l] nɛnu ɓindɔ akeni. Ntaɓo á
ɓaɓɛɗanigi ka nyɔngɔ á oɓayɔ ndɔ ɓotógi ka phɔaɓɔ átɔ́ɔkɛkani ka kɛcuɛ
ndea Mɔkɔta, Mɛna-Ɓukpɛkpɛ.
5 Ɓobomi kpɔngbɔ n'eɗáka ka enda anu ka mokonda. Ɓooɓɔndeaga
kukwa suɓi á ɓɔɛngɔ ɓɛa ɓanyama á etuge nde ɓánɔnigi na ɓáoɓondeaga
tena aɓɔ.
6 Ɗóɓoteni akpɛ nyɔngɔ ndea ɓakpa ɓunde ɓáká na nyɔngɔ na mwa
aɓɔ, ɓɔ ɗáɓákáeunisi.

Ambe ɓá na mĕma á phiphia ka mbenɔ á tambaga

7 Cɔ ɓaya, phiphiani na ka ɓî Mɔkɔta abikande. Bisani kanisia anu ka
ngubi ɓî aɔ́kanɛaga ɗungu á mbo á ka ciko nɛkɛ. Yɛ aɔ́kanɛa ɔ́ká á
mbua á ka mamosá-mosá na nnde á sungiaga[m]. 8 Ɓáni phɔtɔ na mĕma
áɗoko ka ɔkanɛa. Ɓáni n'etende nga, Mɔkɔta a ye tɔ bíbí á bika.
9 Ɓaya, ɓɔ́kɔ́ngɔngɔnɛanɛgɛmbɛ ka gea ɓákátenɛmbɛ nyɔngɔ nɛnu nga,
nteni-nyɔngɔ a ye tɔ k'iso á mpume.
10 Ɓaya, ókanisiani phɔ́ ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓunde ɗáɓáɔyɔnga k'ina á Mɔkɔta,
ɓî ɗáɓaphiphii suɓi á tambaga. Ɓenu, ɓáni phɔtɔ ɓó. 11 Maseye áɓɛ ka
ɓunde ɓáphiphii tambaga. Ɗɔ́ɓɔɔki nyɔngɔ á mĕma áɗoko ndea Yɔ́bu.
Ɓooúba kema nde Mɔkɔta ɗági ka phɔakɛ mbusa í. Nga, Mɔkɔta atumi na
ngomi na ɓonjánjá[n].
12 Cɔ ɓaya, mosá á kema bui, ɓɔ́kɔ́ɔphɛmbɛ k'ina á mokonda, kaɓɛ nnde
á na koba, kaɓɛ ka kema moci. Aoɓá̋ na ɓoɓeeki, ɓeekeani tɔ ɗoni á ɗoni.
A ǎkɛ oɓá na ɓoyé, yani tɔ ɗoni á ɗoni ka gea te, Mokonga[o] katenɛmbɛ
nyɔngɔ nɛnu akpɛ.
13 Aoɓá̋ ka ɓɛnu moci n'aotambaga, ámɛmɛ Mokonga. Aoɓá̋ n'ana
maseye, ánnembeɛ embɔ á obebɔ. 14 Aoɓá̋ ka ɓenu moci n'aosamba,
áɛɓɔphanɛ ɓagbɛga á kanisa ka gea te, ɓámɛmɛ Mokonga ka phɔakɛ
na sia akɛ gamba k'ina á Mɔkɔta[ɔ]. 15 Mɛma á Mokonga suɓi á ɓeekea
anamisande nsambi na Mɔkɔta ammamisande na ima ɓojeɗe nɛkɛ kaɓɛ
n'atógi u. 16 Cɔ, Phuiani kaɓu nde nkpa na nkpa atú ně ka dakɛ. Nkpa na
nkpa ámɛmɛ phɔtɔ Mokonga ka phɔa dakɛ ka gea ɓóamɛ. Nga, ɛmɛmi á
ntɔa-koɗoni ana ɓukpɛkpɛ phê.
17 Cɔ, mɔtu-nyɔngɔ Ɛlía ɗátú nkpa ɓɛa ɓesu. Dátetemisi mɛma á
Mokonga gea, mbua kaɔkɛmbɛ. Mbua ɗákáɔki ka ɓasaga isaɔ na gbutuka.
18 Â goto ɔmɛma, mpɔ, mbua áɔɔka, oɗo áophuia ɗungu.

---

[l] **5.4** Ɔna ɓaLáwi 19.13; Tɔláti 24.14-15.

[m] **5.7** Ɔna Tɔláti 11.14; Yɔ́éli 2.23.

[n] **5.11** Ɔna Yɔbu 1.20-22; 2.10; 42.10-17; Jabúi 103.8.

[o] **5.12** Mat 5.34-37.

[ɔ] **5.14** Ɔna Málikɔ 6.13.

19 Ɓaya, aoɓá ka ɓenu n'aɓungigi k'aphe ájeɗe, nkpa ɓangbǒ â gǎkɛ
onkiɗianisa k'aphe ánjá. 20 Úbani gea: Mmbe ankiɗianisi ntɔa-ɓojede
k'aphe ánjá, anamisande ka kukwa na ɓáimande ɓojeɗe nɛkɛ ásii[p].

[p] **5.20** Ɔna Mɛní 10.12; 1Pétɛɛ 4.8.

Mǒ á nyɔngɔ

Pétɛɛ nteki nde ɓa Yéso Kiísito aámbe ɗáɗundu ɓaoɓa ndee. Yɛ, ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka ɓakiísito á ka nji á Lɔma, ɓunde ɗáɓatú ka kenombe ɓɔku á Ajia nnde ɓáɔɔphana kesande Tiíki. Ka mbenɔ ndɔ, ɓakpa nde ɓána ɓaYúda, ɗáɓáǒtambisaga ɓakpa nde ɓám'ɓeeki Kiísito phê. Ka nyɔngɔ índɔ unge, Pétɛɛ dĕɗundui ɓakiísito gea, ɓákakamanɛ ka ɓeekea nga, Yéso mmbe ɓám'ɓeeki aámbe ɗáɓakpangi phɔ́ tambisaga akɛ, na ka ɓî ɗáɓamoe ka me á nkpatɔ. Ɗĕɗundui phɔtɔ gea, ambe tamɓea á ɓakiísito aɓɛ ánjá mosá á ɓakpande ɗáɓan'ye Mokonga.

Gabekana á ɓaoɓa

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka ngia á njaga iɓɛ (7):

1. *Nsesɔ (Ɔna 1.1-2)*
2. *Nseɓeɔ nde á kakamani phê (Ɔna 1.3-12)*
3. *Enda á kanga ɓojeɗe (Ɔna 1.13-2.17)*
4. *Kiísito ɗátambigi (Ɔna 2.18-25)*
5. *Mokiísito na tambaga (Ɔna 3.1-4.19)*
6. *Ambe tamɓea á ɓakɔta á ɓaɓeeki átúɓɛ ɓo? (Ɔna 5.1-11)*
7. *Mɔkɔ (Ɔna 5.12-14)*

Nsesɔ

1 1 Eme Pétɛɛ, nteki nde ɓa Yéso Kiísito, aámbé neɗundu ɓaoɓa ndee.
Neɗundu ka ɓakpa nde Mokonga ĕsɔmbu, ɓunde ɗáɓaphanjekani na
ɓáoenda ɓea ɓakɛni ka kenombe á Pɔ́ntɔ, Galatía, Kapadɔkía, Ajía, na
Bhitinía. 2 Abɛ Mokonga ɗánɔsɔmbu mosá ka ɓeana na moangɔ nɛkɛ.
Áonobisa ɓatɔa-Mokonga kanga ɓojeɗe ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma akɛ ka gea,
ɓɔ́mɔɔkɛ Yéso Kiísito na magia akɛ ánosokoseɛ[s] .
Cɔ, ɓonjánja ékondi ndea Mokonga na ɓɔjɛjɛ áɓikɛ gŭ anu.

Nseɓeɔ nde nna na sungiaga

3 Bémbebɛni Mokonga, Aba-Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito! Ka nyɔngɔ
á ɓongbóngbó á ngomi nɛkɛ aunge ɓeɓɔkɔtɛani goto mongɔ á koíɓɛ,
ka jujúkisa á Yéso Kiísito ka kukwa sɔsɔɓɛ á ɓásí. Kaɓondɔ unge
ɓena nseɓeɔ á enda, 4 na ɓondea á ɓotukɔ nde Mokonga anobisii
na koba nde nnaoújukana, nnaɔjɔɔkana, nnaɔɗɛɗa. 5 Na ɓenu
sasanu akoɓa na ɓoɓeeki, Mokonga mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ áonóamba ka
amisa anu. Ɓoamia ndɔ aɔnɛkanande base ka mbenɔ á sungiaga á
mokonda.

---

[s] **1.2** Júana 24.3-8; baLawi 16.14-15.

6 Ka nyɔngɔ índɔ bui unge, ɓáni na maseye phɛ̂, nanga kɛ̌kɛ nde akeni
ɓóbɛ suɓi á tombaga ɗanga-ɗanga ka mbenɔ ábɔa. 7 Tombaga ndɔ ande
ka gea, ɓáengekisɛ ɓeekea nɛnu ka gea aúbikanɛ gea, ande á ɗoni. Ɔlɔ
ande kema nde aoújukana, ɓá gǎkɛ otoɓoa u ka engekisa ɓonjánja í.
Ɓeekea nɛnu a phɔtɔ ɓó. A na kantíti kɔnyɛ́nya ɔlɔ, akeni gǎkɛ ɓáengekisɛ
u. Ka nyɔngɔ índɔ unge ɓebande n'obebɔ, ɓoombia na ɓokutu mbenɔ
nde Yéso Kiísito asɛnɛkaeka. 8 Cɔ, ɓonkondi Yéso, nanga ɗɔ́ɓɔ́kɔ́mɔ̌ni ka
yɛ. Ɓomɓeeki, nanga kɛ̌kɛnde ɓɔ́kɔ́ɔmɔ̌na[t]. Ka ɓondɔ unge ɓotumi na
maseye angbó phɛ̂, nnde nkpa nnaɔtɔka n'atɔ̌mi u. 9 Ɓona maseye ndɔ ka
nyɔngɔ nde, ɓooama ka mĕma. Nndɔ unge ande cina á ɓeekea nɛnu.
10 Ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓakaɓi bîbíbí na iyanaga ka nyɔngɔ á ɓoamia ndɔ,
ɓáɔɔtɔa nyɔngɔ ka phɔa egabɔ nde ɗóɓotú ɓatɔa tɔa i. 11 Mĕma á Kiísito
ɗátú suɓi abɔ, ɗáɛtɔ̌mi mosá gea Kiísito atambagaeka na mbusa á
tambaga atɔaeka ɓoombia. Baɔtu-nyɔngɔ ndɔ ɗáɓakabi engekisa á mbenɔ
na etete sina nde kema ndɔ bui atɔtɔkɛanaeka[u]. 12 Mokonga ɗáeúbisi
gea te, mbino ndɔ dákátú ka phɔaɓɔ sasa ɓɔ, ɗátú ndiu ka phɔanu. Cɔ,
kɛ̌kɛnde, ɓatɔmi Mbino Ánjá ɗáɓanɔtɔ̌mi mbino ndɔ na bukpɛkpɛ á
Mĕma á Mokonga, mmbe Mokonga ɗánteki ka toka na koba. Ɓamalaeka
ɓɔ sasaɓɔ ɓákondi phɔtɔ úba á mbinɔ ndɔɔ.

Enda kanga ɓojeɗe

13 Ka ɓondɔ, ɓɔngisiagani mĕma anu k'ekuma. Ɛngɛphani, seɓeani
ɓonjánja á ekondi nde ɓánophande k'esa á sɛnɛka á Yéso. 14 Mɔkani
Mokonga ɓíndɔ ɓaniki ɓáɔɔɓɔka ɓaɓɔkɔti aɓɔ, ɓókóɓeɛmbɛ mɔphɛ nɛnu
á kala mbenɔ nde ɗóɓokóoúba nyɔngɔ á Mokonga. 15 Cɔ, ɓáni ndiu
ɓatɔa-Mokonga kanga á ɓojeɗe ka tamɓea anu bui, ɓíndɔ Mokonga,
mmbe anɔ́ɔphani, ande ntɔa-kanga á ɓojeɗe. 16 A ɓíndɔ ɓáɗundu suɓi á
ɓuku á Mokonga: «Ɓáni ɓatɔa-Mokonga kanga á ɓojeɗe nga, eme nende
ntɔa-kanga á ɓojeɗe[y].»
17 Cɔ, akoɓa k'emɛmi nɛnu na ɓɔɔmɔphana Mokonga «Abɛ», mmbe
aotena nyɔngɔ á nkpa buakɛ ka ɓeana na tamɓea akɛ kanga oɓayɔ,
tamɓeani na kɔɓɔɓɔkɔ ka Mokonga ka mbenɔ nde ɓo phɔtɔ ka mokonda.
18 Cɔ, ɓooúba etéte á ophendɔ nde Mokonga dáphendi ka phɔa anu ka
tokisa anu ka tamɓea á jǎi-jǎi nde ɓatatanu ɗáɓanoɗeketei. Ɗákági
ɓó na kema nde aoujukana ɓɛa, ɔlɔ na ngɔa. 19 Ophendɔ á ka phɔa
anu andiu á kema á esombi akpɛ ande gea magia á Kiísito[a]. Kiísito
ɗákú ɓea muna-mɔgɔgɔ ɔ́phɛ́ɔ, mmbe ɗákátú na kiɗɔti na ɓojeɗe.

---

[t] **1.8** Ɔna Yoáni 20.29.

[u] **1.11** Ɔna Jabúi 22; Isáya 53; Lóka 24. 25-26.

[y] **1.16** Ɔna BaLáwi 19.2.

[a] **1.19** Ɔna baKɔɔsái 1.20.

20 Mokonga ɗánsɔ̌mbu mosá á conja á mokonda, kɛ̌kɛnde amǔbisi kanu
base, ka mbenɔ nde á ka sungiaga á mokonda. 21 Ka nyɔngɔ á Kiísito
unge ɓom'beeki Mokonga, mmbe dánjujúkisi ka kukwa sɔsɔbɛ á ɓasí na
áomopha ɓoombia. Ka nyɔngɔ índɔ unge mɓeekeani Mokonga na bisa á
nseɓeɔ anu ka yɛ.
22 Ɓáye nosokosei ka nyɔngɔ á ɓeekea anu ɗoni. Ka nyɔngɔ índɔ unge
ɓoókondi ɓadanu ɓaɓeeki kanga maibe. Cɔ, kondanagani sɔsɔɓɛ anu phɛ̂
na mĕma anu bui. 23 Cɔ, ɓɔɓɔkɔtɛani mɔngɔ á koíɓɛ, nna ka mbo á kokpa
mmbe aokua, a ndiu ka mbo nde nna okua, ande gea, nyɔngɔ á Mokonga
nnde aoenda mɛyɔ (na ika á mɛyɔ). 24 Nga, ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku á
Mokonga ɓe:
«Ɓakpa ɓɔbu ɓá ɓɛa ɔphɔ,
ɓoombia nɛɓɔ bui a ɓea maya á ɔphɔ.
Ɔphɔ áɔɔmɔkaka, maya áotitikana.
25 Nyɔngɔ á Mɔkɔta a gǎkɛ oenda mɛyɔ[b].»
Cɔ, nyɔngɔ nde, ande á Mbino Ánjá nde ɗáɓanɔphɛi.

2 1 Cɔ ɓî aɓó, ɗeketani etéte á ɓojeɗe bui: mbɛa, maibe, nsengɔ na
maca. 2 Ɓáni ɓea ɓambɛnjɛ. Ɓíndɔ ɓambɛnjɛ ɓána siki á unga ɛɓɛ,
ɓenu phɔtɔ ɓáni na siki á unga ɛɓɛ ánjá á ka mĕma ka gea ɓɔ́mɔtɛ na ama
ka mĕma n'ande nyɔngɔ á Mokonga. 3 A ɓindɔ ɓádundu suɓi á ɓuku á
Mokonga gea: «Ɗóɓoúbi gea Mɔkɔta aanjánjá[c].»

Ɓakpa nde ɓá na ɓeekea ɓánde ɓea ɛtɛ nde anaenda

4 Mbiimisiani Mɔkɔta. Yɛ ande ɛtɛ nde ana enda. Ɛtɛ nde ɓakpa ɗáɓayé,
a ndiu unge Mokonga ɗásɔ̌mbu n'ana kantíti phɛ̂ mosá akɛ. 5 Ɓenu phɔtɔ,
ɓonde ɓea bétɛ nde ana enda, ambe Mokonga ánɔbɛɗaneɛgɛ ka mɔphɛkɔ
á endu á Mokonga á ka mĕma. Kó unge ɓoɓande ekombo á ɓatoɓei-phɛa
ndea Mokonga ɓunde ɓáná na ɓojeɗe. Ɓophúiande ɔphɛɔ á ka mĕma nde
aɔmɓɔngɛa Mokonga k'aphe ndea Yéso Kiísito. 6 Ka nyɔngɔ nde ɓuku á
Mokonga anyɔngi ɓe:
«Ɗésɔmbu ɛtɛ á kantíti phɛ̂,
nnde nebisande suɓi á Sayúni ɓea ɛtɛ nde aosukia mɔphɛkɔ.
Mmbe aomɓeekea, kákueka tanda na soni.»
7 Cɔ, ka ɓenu íɓunde ɓoɓeeki, ɛtɛ ndɔ a na kantíti phɛ̂. Ka ɓunde gǎkɛ
ɓákáɓeeki:
«Ɛtɛ nde ɓaphɛki dábáye,
aunge ande ngeɔ á mɔphɛkɔ.»
8 Ɓáɗundu phɔtɔ ɔma nɛngbó gea:

---

[b] **1.25** Ɔna Isaiya 40.6-8.
[c] **2.3** Ɔna Jabúi 34.9.

«Ɛ́tɛ ndɔ ande ɛtɛ á ɓɛtɛkisa.
Ande ekŏngo á gusisa[d].»
Ɓakpa ndɔ ɗáɓaɓɛtɛkani ka nyɔngɔ nde, ɗáɓáye ɔka á nyɔngɔ ndea
Mokonga, na moangɔ ndɔ tɔ unge Mokonga ɗábisi ka phɔa ɓɔ.
9 Cɔ, ɓenu găkɛ, ɓonde ɓatɔa k'ekombo nde Mokonga ɛ̌sɔmbu, n'ekombo
á ɓatoɓei-phɛa ndea Moamɛ, ekuna á ɓatɔa kanga ɓojeɗe, ɓakpa ndea
Mokonga. Yɛ, aámbé ɗánɔ́ɔphani ka toka anu ka kaiphiɔ na ngia anu ka
owanga nɛkɛ á ɓoombia ka gea, ɓɔtɔ̌miɛ ekuma nɛkɛ á ketangaɔ[e]. 10 Kala,
ɗóɓókótú ɓatɔa-k'ekombo ndea Mokonga, kɛ̌kɛ nde, ɓo ye tɔ ekombo
nɛkɛ. Kala, Mokonga ɗákáonokuia ngomi, kɛ̌kɛ nde găkɛ, a ye tɔ onokuia
ngomi.

Enda á ɓaɓɛɗanigi ndea Mokonga

11 Ɓadani ékondi, ɓonde ɓakɛni na ɓatɔa-motoo ka mokonda nde.
Kaɓondɔ unge nɛnɔ́phɛi gea, teani mɔphɛ ájeɗe, nnde aomana na
mĕma anu. 12 Tamɓeani ánjá sɔsɔbɛ á ɓakpa nde ɓánáomúba Mokonga.
Kaɓondɔ, nanga ɓáyɔnga mbɛa ka phɔa anu gea, ɓoogea ájede,
ɓáɔnande ekuma nɛnu anja, ɓándokomisande Mokonga k'esa nde
abikande.
13 Ɔ́ɓɔkani ɓakɔta ɓɔbu á ka mokonda ka nyɔngɔ nde, ɓomɓeeki
Mɔkɔta: Kaɓɛ moamɛ mmbé ana kɔkɔta gŭ á ɓakpa ɓɔbu, 14 kaɓɛ ɓakɔta á
kenombe, ɓunde ĕteki ka tambisa á ɓakpa nde ɓáogea ájeɗe na sega á
ɓunde ɓáogea ánjá[ɛ]. 15 Ɓondɔ unge Mokonga akondi gea, ɓógeɛ ɓonjánja,
ka gea te, ɓabobo na ɓatɔa-jăi-jăi ɓáphɔngɛ. 16 Tamɓeani ɓea ɓakpa nde
ɓátoki ka kɔkɔɓɛ, a găkɛ oɓa n'abó, nndɔ kaɓɛmbɛ aphe á gbukuamia
á ɓojeɗe. Tamɓeani ndiu ɓindɔ akeni ka ɓaɓɛɗanigi ndea Mokonga.
17 Oɗokomisani ɓakpa ɓɔbu, ókondani ɓadanu ɓaɓeeki, mɓangani
Mokonga, nɗokomisani moamɛ.

Nphangiɔ á Kiísito

18 Ɓenu ɓaɓɛɗanigi, ɔ́ɓɔkani ɓakɔta nɛnu na ɓanga abɔ. Nna tɔndɔ
ɓunde ɓá bánjá na bá aphɔngɔ, phɔtɔ na bunde bá akae. 19 Aánjá Mosá
á Mokonga mbenɔ nde ɓoophiphia tambaga nde ɓókotokeni nĕ ka
nyɔngɔ á ɓeekea á Mokonga. 20 Ana obebɔ sina, aoɓá na ɓophiphii
tambaga ka nyɔngɔ nde ɓogi ájede? A găkɛ oɓá na ɓophiphii tambaga
ka nyɔngɔ nde ɓogi kema ánjá, nndɔ amɓɔngɛi Mokonga. 21 Ka nyɔngɔ
índɔ unge Mokonga ɗánɔɔphani nga, Kiísito ɗátambigi phɔtɔ ka phɔa
anu, áonóɗeketea mphangiɔ ka gea, ɓóbeɛ angá akɛ. 22 Yɛ, ɗákági tanda

[d] **2.8** Ɔna Isaía 28.16; 8.14; Zabúi 118.22

[e] **2.9** Ɔna Juána 19.5-6; Isaía 43.20; Juána 19.5; Tɔláti 4.20; 7.6; Isaía 43.21; 9.1.

[ɛ] **2.14** Ɔna BaLɔ́ma 13.1-7.

ɓojeɗe, na ɗákáyɔngi tanda mbɛa[g]. 23 Cɔ, mbenɔ nde ɗáɓámbomi,
kěsikisiɛ mboma. Mbenɔ nde ɗáɓántambisigi, kěɓangisɛ tanda ɓakpa.
Débisi ndiu sasa akɛ ka njaga á Mokonga mmbé aotena nyɔngɔ na
koɗoni. 24 Yɛ sasakɛ, ɗákumbi ɓojeɗe nɛsu ka nyama akɛ gŭ á me á
nkpatɔ gea te, ɓékuɛ ka nyɔngɔ á ɓojeɗe, na ɓéendɛ ka nyɔngɔ á koɗoni.
Nga, ka nyɔngɔ á aphɛphɔa nɛkɛ aunge ɓoami . 25 Cɔ, ɗóɓotú ɓea
ɓamɔgɔgɔ na ɓáɓungigi[h], kěkɛ nde gǎkɛ, ɓosikianigi ka mɓondigi nɛnu,
n'ande nambi á měma anu.

Ɓɔphɛi ka ɓake na ɓamunyaɓɔ

3 1 A phɔtɔ ɓó ka ɓenu ɓake, ɔ́ɓɔkani ɓamunyanu[i]. Nga nanga ka ɓɔ
sɔsɔɓɛ aɓɔ ɓákáoɓeekea nyɔngɔ á Mokonga, ɓǒɓoteande ka tamɓea
anu ánjá kanga ngoɗea aɓɔ ka nyɔngɔ, 2 nga, ɗáɓaɔni tamɓea anu
n'ánjá na ɓî ɓǒɗokomisa. 3 Ɛtɔnda ínɛnu kaɓɛmbɛ ka nsɛngɛ ɓɛa: oka á
sekamɔ na ɔla á mbanga á ɔlɔ na bɔngɔ anja[j]. 4 Ɛtɔnda ínɛnu áɓɛ ndiu
á ka měma, nnde nnaoújukana. Akeni ɛtɔnda ndɔ átokɛ ka měma áɔɗɛ
na aphɔngɔ, nnde ana kantíti ásii k'iso á Mokonga. 5 Kala, ɓake íbunde
ɗáɓáomɓanga Mokonga na seɓea akɛ, ɗáɓɛ̌tɔndi ka eɓɔka á ɓamunya bɔ.
6 A tɔ ɓíndɔ Sála ɗáɔmɔɔka Abalaámu, áɔmɔphana «mɔkɔta[k]». Kěkɛ nde,
ɓonde ɓaseka nɛkɛ, aoɓá na ɓoogea ánjá, kanga á kɔɓɔɓɔkɔ á kema.
7 Ɓenu phɔtɔ ɓǒko, ikani na ɓake ɓánu ka ɔkana ánjá, na ɓooúba gea,
ɓáɔlɔmani kɔnɔnyénya. Ambe ɓóɗokomisɛ[l] nga, ɓɔ ɓátɔande egabɔ á
enda á ɗoni ɓea ɓenu. Geani ɓó ka gea, ka kema kaɗakɛmbɛ ɛmɛmi nɛnu.

Ambe ɓaɓeeki ɓáogeɛ ánjá, nanga ɓátambaga

8 Ka sungiaga, ɓáni ɓenu ɓɔbu na kanisia mo na měma mo. Kondanani
ɓea ɓatɔa-komunamema, ɓáni na měma ánjá, n'ědidisa sɔsɔɓɛ anu.
9 Ɓókosikisianɛmbɛ ɓojeɗe ka ɓojeɗe, na mbóma ka mbóma. Sikisianani
ndiu nyɔngɔ ánjá[m] nga, ka nyɔngɔ índɔ unge Mokonga dánɔɔphani,
ka gea, abisande njaga akɛ gŭ anu. 10 Nga, ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku á
Mokonga ɓe:
«Mmbe akondi enda ánjá na ɔna esa á ɓɔjɛmɛ,
akeni áambɛ eɗaka akɛ na ɓojeɗe, aphɛnɔkɔ akɛ kayɔngɛmbɛ mbɛa.
11 Aɗeketɛ ɓojeɗe, ágeɛ ánjá.

---

[g] **2.22** Ɔna Isaía 53.9.
[h] **2.25** Ɔna Isaía 53.4-6.
[i] **3.1** Ɔna baƐphésɔ 5.22; baKɔɔsái 3.18.
[j] **3.3** Ɔna Timɔtéɔ 2.9.
[k] **3.6** Ɔna Nkpangeɔ 18.12.
[l] **3.7** Ɔna BaƐphésɔ 5.25; BaKɔlɔsái 3.19.
[m] **3.9** Ɔna Mat 5.44.

Akaɓɛ ɓɔjɛjɛ, ásuiɛ kaɓa í ɗoni.
12 Nga, iso á Mɔkɔta aɔɔnjia ɓatɔa-ɗoni.
Aphéngi kecue akɛ ka ɔka á ɛmɛmi nɛɓɔ.
Mɔkɔta nna gǎkɛ ɔtɔka n'aɔkani na ɓakpa nde ɓáogea ájeɗe[n].»
13 Aoɓǎ́ na ɓosui gea ánjá, ani mmbe anógeande ájeɗe? 14 Cɔ, nanga
ɓótótambaga ka nyɔngɔ nde ande á ɗoni, ɓotóɓande na maseye.
Ɓókǒɓangembɛ ɓakpa, ɓókóagatanɛmbɛ ka mĕma. 15 Nɗokomisani ndiu
Kiísito ka mĕma anu ɓea Mɔkɔta nɛnu[o]. Aoɓǎ́ na ɓáonoúsia cina á nsɛbeɔ
nɛnu ka Kiísito, ɓáni tɔ mbenɔ bui na nyɔngɔ á sikisia aɓɔ. 16 Geani
tɔ bó na mĕma aphɔngɔ na ɓanga. Ɓáni na mĕma ánjá. Nanga ɓakpa
ɓáɔnɔtɔnga ka mbɛa na bóma anu ka nyɔngɔ á tamɓea anu ánjá ɓî ɓonde
ɓaKiísito, ɓákuande na soni. 17 Nga, ambe tambaga n'ogea kema ánjá,
aoɓá nndɔ n'ande mɔphɛ á Mokonga, n'okotambigi ka nyɔngɔ á gea kema
ájeɗe.

Yéso Kiísito akindi kukwa

18 Cɔ, Kiísito yɛ sasakɛ, ɗátambigi phɔtɔ mɔngɔ ímoci tɔ ka nyɔngɔ á
ɓojeɗe nɛsu. Yɛ, ntɔa-koɗoni, ɗáku ka nyɔngɔ á ɓunde ɓáná ɓatɔa-koɗoni
ka gea, ánophangiɛ aphe á gǎ mɔtɛ á Mokonga. Ɗáku kukwa á ka nyama,
Mĕma á Mokonga â gǎkɛ onjujukisa ka kukwa[ɔ]. 19 Ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma
á Mokonga ndɔ, aunge ɗáge phɔtɔ ɔtɔmia nyɔngɔ á ɓoamia ka mĕma
nde ɗá ka mekakɔ. 20 Ɓatɔa-mekakɔ ndɔ ɓánde ɓundɔ ɗáɓákámɓeeki
Mokonga, kala ɓî Mokonga ɗátú na mĕma énda ka ɓɔ, ka matu ndɔ Nɔ́a
ɗáɔsɛka kókó angbó. Ɓakpa ɓábɔa tɔ, ka ɓɔbu ngia á njaga isaɔ (8),
ɓaunge ɗáɓaami k'iɓo[p]. 21 Iɓó ndɔ, ande mphangiɔ á oɓatisɔ, nnde
aonoamisa ka mĕma kĕkɛ nde. Obatisɔ ndɔ, nna nyɔngɔ á sokosa nkiki
á ka nyama, a ndiu nyɔngɔ á ɓeekea mɔphani ndea Mokonga na mĕma
á sokosea. Oɓatisɔ ndɔ, anoamisi ka mĕma ka nyɔngɔ á jujuka á Yéso
Kiísito ka kukwa. 22 Yɛ, Yéso aámbé dáge na koba, aiki ka njaga á mŭku
á Mokonga, na ana kɔkɔta gŭ á ɓamalaeka, ɓamɛna-kɔkɔta na ɓamɛna
ɓukpɛkpɛ á na koba.

Ɓaɓeeki ɓákatani na ɓojeɗe

4 1 Cɔ, ka nyɔngɔ nde Kiísito ɗátambigi ka nyama akɛ, ɓenu phɔtɔ,
ókakamisani ka ɓá na mɔphɛ nde ɗátu ně. Nga, nkpa nde atambigi
ka nyama akɛ, akatani na ɓojeɗe ɗoni. 2 Kpangá á kĕkɛnde, ka mbenɔ
nde anojiganei ka enda anu ka mokonda, tamɓeani bíndɔ Mokonga

[n] **3.12** Ɔna Jabúi 34.13-17.
[o] **3.15** Ɔna Mat 5.10; Isaía 8.12-13.
[ɔ] **3.18** Ɔna BaLɔ́ma 1.4.
[p] **3.20** Ɔna Nkpangeɔ 6.1-7.24.

akondi, kanga tamɓea ndiu bíndɔ mĕma á kokpa akondi. [3] Eya, kala,
ɗɔ́ɓɔtɔtɔkisi ka mbenɔ ásii mɔphɛ á ɓakpa nde ɓákáomúba Mokonga.
Tamɓea anu ɗátú á ɓatɔa-mambɔ, mɔphɛ ájede, ɛbɛdi á makana, osă,
ɓoita á makana phê na ɗokomisa á ɓakɔta ɓea ɓunde á na koba. [4] Cɔ,
kĕkɛnde, ɓakpa nde ɓákáomúba Mokonga ɓáotangaaga nga, ɓókó
ye kímoci na ɓɔ k'aphe á nyɔngɔ ájeɗe-jeɗe. Ka nyɔngɔ índɔ unge
ɓáonobóma. [5] Ɓɔ, ɓáyɔngande găkɛ nyɔngɔ nɛɓɔ mosá á Mokonga,
mmbé a ye n'ĕɓɔngisigi ka tena nyɔngɔ á ɓakpa nde ɓáku na ɓunde
ɓáoenda. [6] Ka nyɔngɔ índɔ unge ɗáɓátŏmi phɔtɔ Mbino Ánjá ka ɓakpa
nde ɓaku. Ɗáɓateni nyɔngɔ nɛɓɔ ɓɛa ɓakpa ɓɔbu. Kĕkɛ nde găkɛ,
ɓáɔtɔka na ɓáendi ka ɓukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga ɓíndɔ Mokonga
akondi.

Egabɔ ɗanga-ɗanga ndea Mĕma á Mokonga

[7] Cɔ, sungiaga á kema búbui a ye bíbí. Kaɓondɔ, koɗani iso na ɓáni
na kɔbŏngɛ ka gea, ɓóbɛ na ɓukpɛkpɛ á mɛma á Mokonga. [8] Mosá
á kema bui, ɓáni n'ekondi sɔsɔɓɛ anu phê nga, ekondi aogbukumia
ɓojeɗe ásii[s] . [9] Seseanagani kanga á ngɔngɔnaga. [10] Ambe nkpa na
nkpa ábɛɗaneɛgɛ egabɔ nde Mokonga ɗámophi, ka ɓonjánja á ɓakpa
ɓunɛngbo. Ka ɓondɔ unge, ɓoɓande ɓaambi ɓánjá á egabɔ ɗanga-ɗanga
nde Mokonga ɗánophi. [11] Nkpa nde aɔphɛa, á phê tɔ nyɔngɔ nde Mokonga
ɗáyɔngi. Nkpa nde aɔbɛɗanaga, ábɛɗanɛgɛ tɔ ka ɓukpɛkpɛ nde Mokonga
ɗámophi[t] . Kaɓondɔ, kemba bui nde ɓoogea ɓámbebɛ Mokonga kau
k'aphe ndea Yéso Kiísito, mmbé ana ɓoombia na kɔkɔta k'esa bubui! Aɓɛ
ɓó.

Mokiísito ana tambaga

[12] Ɓadani ékondi, ɓókótangaɛgɛmbɛ ɔna á ɓî ɓosuɓi á nsa á tombaga,
ɓea kema nde kátókeni donda anu. [13] Cɔ, ɓáni ndiu na maseye ka
ɓá anu na ka gbutuka á tambaga ndea Kiísito, ka gea, ɓenu phɔtɔ
ɓótúmɛ na maseye phê mbenɔ nde aphangiande ɓoombia nɛkɛ
base ka nkpa buakɛ. [14] Bonde ɓatɔa maseye aoɓá na ɓáonobóma ka
nyɔngɔ á ina á Kiísito nga, Mĕma á ɓoombia, ande gea Mĕma á
Mokonga aiki suɓi anu. [15] Ka ɓenu moci katambɛgɛmbɛ ɓɛa ntɔa
kaiso, ɓɛa nkukuɓa, ɓɛa nkpa nde agi ájeɗe na bɛa nkpa n'ĕngisi ka
nyɔngɔ á nkpa ɓangbo. [16] Nkpa a găkɛ otambaga ka nyɔngɔ nde ande
mokiísito, kakuɛmbɛ na soni, ámbebɛ ndiu Mokonga ka ɓa akɛ na ina
ndɔ.

---

[s] **4.8** Ɔna Mɛní 10.12; Yakɔ́bɔ 5.20.

[t] **4.11** Ɔna Ekuma á Bateki ndea Yéso 6.2-4; Balɔ́ma 12.7

17 Cɔ, mbenɔ á tena nyɔngɔ a biimani. Aoɓǎ tena á nyɔngɔ n'akpangi
ka ɓesu ɓatɔa Mokonga, sungiaga i aɓande ɓoni ka ɓunde ɓáoya
ɓeekea á Mbino Ánjá ndea Mokonga? 18 Aɓíndɔ ɓuku á Mokonga
ayɔngi:
«Aoɓǎ ntɔa-koɗoni n'aami k'akpɛ,
aɓaeka ɓoni ka nkpa nde ka ɓeeki na ntɔa-ɓojeɗe[u] ?»
19 Cɔ, ɓakpa nde ɓáotambaga ka nyɔngɔ átɔtɔkisa á mɔphɛ ndea Mokonga,
ɓátutuisɛ tɔtɔkisa á kema ánjá. Ɓábisɛ phɔtɔ mĕma aɓɔ ka njaga á
Mokonga mmbe ĕconji, yɛ, ande mmbe nnaotinganisa mɔkɔ nɛkɛ.

Ɓɔphɛi ka ɓagbɛga á kanisa

5 1 Cɔ, kĕkɛ nde nɛɔ̌phɛa ɓadani ɓagbɛga á kanisa nde ɓa sɔsɔɓɛ anu.
Eme nende phɔtɔ ngbɛga ɓea ɓɔ. Nende nɗigimisi á tambaga ndea
Kiísito, nebánde na ka ɓoombia nde asɛnɛkande. 2 Ambani etuge ndea
Mokonga nnde ɗánophi[y] kanga sosea anu. Ambani ndiu u na mĕma
ánjá ɓíndɔ Mokonga akondi. Bɛɗanagani kanga mɔphɛ átɔa ka ɓojeɗe,
óyameani ndiu k'ekuma na mĕma á ekondi. 3 Ɓɔ́kɔ́bɛɗaneɛgɛmbɛ kɔkɔta
gŭ á ɓunde Mokonga ɗánophi ka amba aɓɔ, ɓáni ndiu mphangiɔ ka
ɓɔ. 4 Mbenɔ ndɔ Mɔkɔta á ɓaambi-etuge asɛnɛkande, ɓɔtɔande kuku á
ɓoombia nnde bonjánja í nna osia.
5 A phɔtɔ ɓó ka ɓenu ɓaganda na ɓaseka, ɔ́ɓɔkani ɓagbɛga á kanisa.
Ɓenu ɓɔbu ka tamɓea anu, ódidisani nkpa moci ka dakɛ nga, ɓuku á
Mokonga ayɔngi gea: «Mokonga nnaogamana na ɓatɔa ɓemboko, a
ndiu ŏɓopha ɓatɔa édidisa ɓonjánjá á ekondi nɛkɛ[a] ». 6 Cɔ, ódidisani
kusi á njaga á ɓukpɛkpɛ ndea Mokonga ka gea ánotaisɛ ka mbenɔ
nde akeni[b] . 7 Phŏmɓeani tambaga á ka mĕma anu bui mɔtɛa akɛ nga,
aonoamba[c] .
8 Kóɗani iso, ɓókóyengiɛmbɛ! Mɓiɓia nɛnu nketi aotimba ɓea simba
n'aɔgɔuma ka kaɓa ani mmbe aongoa. 9 Ɓókógamanɛ na yɛ, kakamanani
ka ɓeekea. Úbani gea ɓadanu ɓaɓeeki ka mokonda bui ɓátɔ ka tambaga
ndɔ. 10 Mokonga mɛnɛ á ɓonjánjá ékondi bui, ɗánɔɔphani ka gea te ɓóɓɛ
kimoci na yɛ ka ɓoombia mɛyɔ ka jukana anu na Kiísito. Cɔ, mbusa á
tambaga anu ka mbenɔ ábɔa, anoconjande goto, anophande ɓukpɛkpɛ,
anokpagisagande ka mĕma, áonopha ésimbia. 11 Bukpɛkpɛ ande akɛ esa
bui! Aɓɛ ɓó.

---

[u] **4.18** Ɔna Mɛní 11.31.
[y] **5.2** Ɔna Yoáni 21.15-17
[a] **5.5** Ɔna Mɛní 3.34.
[b] **5.6** Ɔna Mat 23.12; Lóka 14.11; 18.14.
[c] **5.7** Ɔna Jabui 55.23.

Nyɔngɔ á ka sungiaga na mɔkɔ

12 Síla[d], ɗámoengi ka ɗundua á ɓaoba ángbi ndee. K'eme, ande mɓeeki
ímbɛ ɓa á ɗoni. Ɖénoɗundui u ka kpagisaga anu na engekisa anu gea
ɓonjánjá á ekondi ndea Mokonga nnde ande á ɗoni ɓókóɗeketɛmbɛ.
13 Ɓatɔa ka kanisa á Babɛ́li[e] ɓunde Mokonga ɛ̌sɔmbu ɓea ɓenu, ɓánosesi.
Málikɔ miki nɛmɔ á ka mɛ̌ma anosesi phɔtɔ. 14 Seseanani k'ekondi á
komunamema. Ɓáni na ɓɔjɛjɛ ɓenu ɓɔbu íbunde ɓokimoci na Kiísito.

---

[d] **5.12** Ɔna Ekuma á Bateki ndea Yéso 15.22,40.

[e] **5.13** Oani ande Lɔ́ma.

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Pɛ́tɛɛ, mbɛɗanigi na nteki nde ɓa Yéso Kiísito, aámbé aɗundu ɓaoɓa nde ka ɓakiísito ɓɔbu. Cina á ɗundua á ɓuku nde ande ka manisa á ɓɔphɛi á mbɛa na tambɛa ájeɗe nde aotokana ka ɓɔphɛi nɛɓɔ. Ka tɔka á nyɔgɔ ndɔ akeni ɓá na ɓeekea á ɗoni ka Mokonga na Yéso Kiísito na ámbá á ɓɔphɛi á ɗoni á ɓunde ɗáɓamɔni Yéso na enda kimoci na yɛ. Ɓaphangigi á mbɛa ndɔ, ɗáɓaɔphɛa gea, Yéso kájaeka ye. Iphia ndɔ a gǎkɛ tɔ ka gea, ka nkpa kaɓungɛgɛmbɛ.

Gabekana á ɓuku

Ɓaoɓa nde agabekani ka phaeka ɓɔku (5):

1. *Nsesɔ (Ɔna1.2)*
2. *Enda á mokiísito (Ɔna 1.3-11)*
3. *Ɓɔphɛi á ɗoni (Ɔna 1.12-21)*
4. *Ɓaphangi á mbɛa (Ɔna 2.1-22)*
5. *Já á Yéso (Ɔna 3.1-18)*

Nsesɔ

1 [1] Eme Simóni Pɛ́tɛɛ, mbɛɗanigi na nteki nde ɓa Yéso Kiísito, aámbé
neɗundu ɓaoɓa ndee. Nenóɗundui ɓenu íɓunde ɓona ɓeekea ángbó
ɓea ɓesu, ka nyɔngɔ á koɗoni ndea Mokonga na Namisi nɛsu Yéso Kiísito.
[2] Ambe ɓonjánjá á ekondi na ɓɔjɛjɛ áɓikɛ ka ɓenu, ka nyɔngɔ á úba anu
ánjá Mokonga, na Mɔkɔta nɛsu Yéso.

Mokonga aɛsɔmbu na ɔphana á ɓakpa nɛkɛ

[3] Ka ɓukpɛkpɛ nɛkɛ, Mokonga asophi kema bui nde akeni ka enda
asu. Ɗágeani ɓo ka gea, ɓéjukanɛ ka beba akɛ, na ka úbisa asu mmbé
ɗásɔɔphani ka ɓá na ɓoombia na ɓonjánjá nɛkɛ sasakɛ. [4] Ka nyɔngɔ
índɔ unge, asophi mɔkɔ ánjá phê na ángbó ka gea, ɓókóngiɛmbɛ ka
motukɔtukɔ nde mɔphɛ ájeɗe aka mokonda aobika ně na ɓójukanɛ na
Mokonga sasakɛ.
[5] Ka ɓondɔ, geani ɓukpɛkpɛ ka yamea á tamɓea ánjá gǔ á ɓeekea
nɛnu na gǔ á tamɓea ánjá, ɓóyameɛ úba á Mokonga [6] na gǔ á úba á
Mokonga, ɓóyameɛ ɛngɛpha na gǔ á ɛngɛpha, ɓóyameɛ moingi na gǔ
á moingi, ɓóyameɛ tamɓea ánjá mosá á Mokonga, [7] gǔ á tamɓea ánjá
mosá á Mokonga, ɓóyameɛ ekondi á komunamema na gǔ á ekondi á
komunamema, ɓóyameɛ ekondi. [8] Cɔ, ɓo ye oɓá na kema ndɔ bubui,
n'aɓiki suɓi anu, anophande ɓukpɛkpɛ á bɛɗaneaga u na tutuisa ubapha
anu ka Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito. [9] A gǎkɛ oɓá nkpa na nna na kema ndɔ,

ande gea, nnaɔɔnapha ánjá, a ɓea keíme-íme, aɓosei gea, ɗáɓasokosei ɓojeɗe nɛkɛ á kala.
10 Cɔ ɓaya, geani ɓukpɛkpɛ anu phɛ̂ ka bisa á mĕma anu ka Mokonga
mmbé ɗánɔ́ɔphani na ɗánɔsɔmbu. Ɓoye ogea ɓó, ɓókóngiɛku tanda ka
ɓojeɗe. 11 Ka ɓondɔ, ɓánokoɗeande phɛ̂ aphe á ngia ka koɓoamɛ á mɛyɔ
ndea Mɔkɔta na Namisi nɛsu Yéso Kiísito.
12 Ka nyɔngɔ índɔ unge nekondi kanisia anu nyɔngɔ ndɔ esa bui, nanga
ɓo ye oúba, na kakamana ka nyɔngɔ á ɗoni nde ɗáɓanɔtɔ̆mi. 13 Eya,
nɛɔni ánjá nénojujukisɛ ka kanisia anu mbenɔ nde ne phɔ́tɔ koenda.
14 Nga, neoúba gea, kukwa ani a ye bíbí, ɓíndɔ Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito
ɗámophangi base. 15 Eya, negeande ɓukpɛkpɛ ani bui ka gea, mbusa á
kukwa ani, ɓókóɓoseɛmbɛ nyɔngɔ ndee.

Ɓunde ɗáɓaɔni ɓoombia á Yéso

16 Cɔ, mbenɔ nde ɗéɓénoúbisi nyɔngɔ ája á Mɔkɔta nɛsu Yéso Kiísito na
ɓukpɛkpɛ nɛkɛ, ɗéɓékébɛɗaneigi egani á jăi-jăi, nnde ɓakpa ɓáophusiaga.
Ɗéɓɛɔni ndiu na iso asu sasasu ɓongbongbo akɛ. 17 Nga, Abɛ Mokonga
ɗámophi ɓokutu na ɓoombia, mbenɔ nde ɛsɔ á Mokonga mɛnɛ á ɓoombia
ɗáyɔngi gea: «Mmbé ande Miki nɛmɔ á ekondi. Yɛ, amɔɓɔngɛi phɛ̂.»
18 Eya, ɓesu ɓáunge ɗéɓɛɔki ɛsɔ ndɔ n'aotoka na koba, mbenɔ nde ɗéɓetú
kimoci na Yéso gŭ á mamba ndea Mokonga[ɛ].
19 Ɓeɓeeki phɔtɔ phɛ̂ nyɔngɔ nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓatɔ̆migi. Ɓenu ɓogi
phɔtɔ ánjá nga, ɓóambi nyɔngɔ nɛɓɔ. Mbino ndɔ a ɓea ɔbɛa n'aɔbɛnya
ka keiphe, na kaɓî esa agande kosa na mbenɔ nde sɛɛngɔa á kamɓimba
abɛnyande ka mĕma anu. 20 Úbani phɔ́ gea, nna na nkpa nde aɔtɔka
n'ayɔngi base ka yɛ sasakɛ kantíti á nyɔngɔ nde ɓáɔtu suɓi á ɓuku á
Mokonga. 21 Ka nyɔngɔ nde, nna tanda na nyɔngɔ nde ɓáɔtu ka kokpa.
Ɓaɔtu-nyɔngɔ ɗáɓatɔ̆migi ndiu nyɔngɔ nde ɗátoki ka Mokonga ka
ɓukpɛkpɛ á Mĕma á Mokonga.

Sungiaga á ɓaphangigi á mbɛa

2 1 Kala, ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa ɗáɓásɛnɛki sɔsɔɓɛ á ɓaIsilaɛ́li. A phɔtɔ
ɓó unge ɓaphangigi á mbɛa ɓasɛnɛkande sɔsɔɓɛ anu. Ɓaphangigi á
mbɛa ndɔ, ɓángisande ka ɓɔsɔmɛa ɓɔphɛi ájeɗe nnde aoɓungisaga na
ka ɓî ɓán'yande Mɔkɔta nde ɗáetokisi ka kɔkɔɓɛ á ɓojede. Kaɓondɔ,
ɓáɓoteande motukɔ-tukɔ ka phɔa aɓɔ kanga iphia. 2 Ɓakpa ɓásii
ɓáeɓeande ka tamɓea nɛɓɔ ájeɗe, na ka nyɔngɔ aɓɔ unge, ɓakpa
ɓábómande aphe á ɗoni. 3 Ka nyɔngɔ á mɔphɛ ájeɗe á tɔa á ɓangɔa,
ɓaphangigi á mbɛa ndɔ ɓátɔande ka ɓangɔa á ka njaga anu ka demaga

---

[ɛ] **1.18** Ɔna Mat 17.1-5; Malíko 9.2-7; Lóka 9.28-35.

anu. Ka ɓɔ, ɗáɓateni ye gǎkɛ nyɔngɔ nɛɓɔ kala, na motukɔtukɔ nɛɓɔ
káiphiɛku.
4 Cɔ, Mokonga ɗákáekui ɓamalaeka nde ɗáɓagi ɓojeɗe ngomi.
Ɗáeɓoege ndiu na ngoi á ngɔa na makea aɓɔ ka kaiphiɔ, ɔma nde
ɓáoɓondeaga tena á nyɔngɔ nɛɓɔ. 5 Mokonga ɗákákui mokonda á kala
ngomi, ɗábikisi ndiu tuma á iɓo phê gŭ á mokonda nde ɗátumi na
ɓatɔa-ɓojeɗe. Ɗánamisi tɔndɔ Nɔ́a, mmbé ɗáɔtɔmia mbino á koɗoni,
na amisa phɔtɔ ɓakpa ɓunɛngbo ngia à njaga iɓɛ[g]. 6 Mokonga ɗáteni
phɔtɔ akpɛ nyɔngɔ á kenombe á Sɔdɔ́ma na Gɔmɔ́la, áoɛkɛkisaga
u na nsa, áoɓá ebŭ. Nndɔ áoɓá mphangiɔ ka ɓunde ɓánáomɓanga
Mokonga[h]. 7 Mokonga ɗánamisi gǎkɛ Lɔ́ti, ntɔa-koɗoni mmbé
ɗáotambaga ka mĕma phê ka nyɔngɔ á tamɓea ájeɗe ndea ɓatɔa ka
kenombe ndɔɔ[i]. 8 Nga, ntɔa koɗoni ndɔ ɗáiki sɔsɔɓɛ aɓɔ, ɗáɔɔka na
ɔna á esa bui tamɓea nɛɓɔ ájeɗe nnde ɗáotambisaga mĕma á koɗoni
nɛkɛ.
9 Cɔ, Mɔkɔta aoúba amisa suɓi á tombaga, ɓakpa nde ɓáomɓanga. A
phɔtɔ oúba bisa á ɓatɔa-ɓojeɗe ka mpɛphɛ ka tambisaga aɓɔ k'esa á tena
nyɔngɔ. 10 Eya, aetambisagande phê ɓunde ɓáoya kɔkɔta ndea Mokonga
na ɓá ndiu oɓea mɔphɛ á ɓɔjɔɔkiɔ á kokpa.
Cɔ, ɓaphangigi á mbɛa ndɔ ɓánde ɓatɔa-kankiki phê na ɓemboko,
ɓánáoɓanga bóma á ɓatɔa-ɓoombia á na koba. 11 Nanga ɓamalaeka
íɓunde ɓáɛnyɛ́nyi ɓatɔa na koba ka ɓukpɛkpɛ na okuu, ɓáná ɔ̌tɔnga na
phɔta aɓɔ mosá á Mɔkɔta.
12 Ɓaphangigi á mbɛa ndɔ, ɓáuki gǎkɛ úbapha ɓea ɓanyama, ɓunde
ɓáɓɔkɔtɛani tɔ ka ta ka mɛkɔ na moa aɓɔ. Ɓakpa ndɔ ɓáobóma kema nde
ɓánaoúba na ɓákuande ɓea ɓanyama. 13 Ophendɔ nɛɓɔ aɓande tambaga
ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nde ɗáɓagi. Ɓá na maseye ka tɔtɔkisa base mɔphɛ
nɛɓɔ ájeɗe sɔmani. Mbenɔ nde ɓooɓá na ɓɔ ka jaí, ɓáoɓá na maseye ka
dema anu, kiɗia aɓɔ sɔsɔɓɛ anu ande kema á soni na kema á jɔɔkisa á
mĕma[j]. 14 Ɓá na iso-iso phê, ɓáká tanda kɔɛla na gea á ɓojeɗe. Ɓáŏdema
ɓakpa nde ɓákákakamani ka ɓeekea. Mĕma aɓɔ atumi na mɔphɛ ájeɗe á
tɔa kema bubui. Mokonga aɛsɛmɛigi. 15 Mbusa á ɗeketa aɓɔ aphe á ɗoni,
ɗáɓaɓungigi, ɓáoɓea aphe ndea Baláma muna Bɛɔ́li. Yɛ, ɗákondi tɔa á
ɓangɔa k'aphe ájeɗe, 16 â gǎkɛ kɔɔka ɔyɛyɔ ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛkɛ.
Mpónda mmbé ande kauma, ɗáyɔngi ɓea nkpa, áonimisia mɔtu-nyɔngɔ
ndɔ áɗeketɛ aphe ndɔ á kobobo[k].

---

[g] **2.5** Ɔna Nkpangeɔ 6.1-7.

[h] **2.6** Ɔna Nkpangeɔ 19.24.

[i] **2.7** Ɔna Nkpangeɔ 19. 1-16.

[j] **2.13** Ɔna Yúda 12.

[k] **2.16** Ɔna Mɔɔmba 22.4-35.

17 Ɓaphangigi á mbɛa ndɔ, ɓá ɓea ntogɔ n'aphu, phɔtɔ ɓea egugu
nde sumbu aɔkɔɓisa. Mokonga ɗáebisii ɔma á ɓuiki, ka kindi ángbó
phê. 18 Ɓáǒɗokoa na nyɔngɔ á ɓimboko na á jǎi-jǎi. Ka mɔphɛ nɛɓɔ á
iɛɓɛ, ɓáǒɓotea ɓunde ɓátóɗeketani na ɓakpa nde ɓáoenda k'odemayɔ.
19 Ɓáǒɔkɔa ɓakpa ndɔ gea ɓátokande ka kɔkɔɓɛ, nanga ɓɔ sasaɓɔ ɓande
ɓakɔɓɛ á ɓojeɗe nga, nkpa buakɛ ande nkɔɓɛ á kema nde akondi suɓi
á mĕma akɛ phê. 20 Cɔ, ɓakpa nde ɓáye múbi Yéso Kiísito Mɔkɔta na
Namisi nɛsu, ɗáɓaɗeketi ɓojeɗe á ka mokonda. Ɓá ye gǎkɛ kosikia goto
ka kɔkɔɓɛ í, ɓojeɗe nɛɓɔ á kĕkɛ anyényande nnde á kala. 21 Atú ye phɔ
oɓa ánjá ka ɓɔ, ambe ɗáɓákáubi aphe á ɗoni. Cɔ, ɗáɓáubi ye, ɓâ gǎkɛ
oɗeketa ɛɔphi ánjá nnde ɗáɓĕgoisigi. 22 Ande gea te, tamɓea aɓɔ aphangi
base mɛní ndee: «Mbwa asikii ea á ɓɔɔki akɛ[l] » na «Ngɛa nde ĕsokosi,
asikii goto éupha n'esau.»

Mɔkɔ á ja á Mɔkɔta

3 1 Cɔ, ɓadani ékondi, nnde a ye ɓaoɓa á ko iɓɛ nnde nenóɗundui. Ka
ɓaoɓa iɓɛ ndɔ bubui, ɗékondi kanisia anu na jujukisa á ubapha anu
ka gea ɓóɓɛ na kanisia ánjá. 2 Kanisiani nyɔngɔ nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ndea
Mokonga ɗáɓanogoisigi ka phɔa Mɔkɔta na Namisi.
3 Úbáni phɔtɔ gea, ka ɓésa á sungiaga, ɓakpa nde ɓáendande ka
ɓea á mɔphɛ nɛɓɔ sasaɓɔ ɓábikande. Ɓɔ, ɓánɔ́tɛbɛagande, 4 na yɔnga
te: «Mɔkɔta ɗáɔku gea, ajande. Cɔ, yɛ awa? Ka nyɔngɔ nde kpangá
á ɓî ɓatatasu ɗáɓaku kala, kema bui aphɔ́tɔ ɓindɔ ɗátú ka conja á
mokonda!» 5 Cɔ, ka yɔnga aɓɔ ɓó, ɓáokonda ɓosea gea, Mokonga, ɗáconji
mokonda na koba kala ka moyo akɛ. Mokonga ɗáconji mokonda n'iɓo,
áɔɓɔngisiaga u n'iɓo. 6 A phɔtɔ n'iɓo unge Mokonda á kala ɗáujukani na
tuma á iɓo phê[m]. 7 Moyo á Mokonga abisi phɔtɔ mokonda na koba á
kĕkɛnde, ka tukatuka í na nsa k'esa á tena á nyɔngɔ. Esa ndɔ unge ɓakpa
ɓɔbu, ɓunde ɓákáomɓanga Mokonga ɓáɓungagande.
8 Ɓenu gǎkɛ, ɓadani ékondi, ana kema moci nnde kákeni ɓóɓoseɛ
nyɔngɔ ndee: K'iso á Mɔkɔta, esa moci a ɓɛa saga ɛɛphu moci (1000).
Saga ɛɛphu moci (1000), a ɓɛa esa moci. 9 Cɔ, Mɔkɔta nnaoiphia ka
tɔtɔkisa á mɔkɔ nɛkɛ ɓíndɔ ɓakpa ɓuangbó ɓáokanisia. Yɛ, a gǎkɛ
aonóphiphia nga, kákondi gea, ka ɓenu moci áɓungɛgɛ. Akondi ndiu gea,
ɓakpa ɓɔbu ɓákĕtiɛ tamɓea nɛɓɔ ájeɗe.
10 Esa ndea Mɔkɔta abikande ɓea nkukuɓa. K'esa ndɔ, koba anyényande
na nduu á ɓangisa, ɓasɛɛngɔa ɓáenyanyɔande. Mokonga agogande[n]
mokonda na kema bubui nde ɓakpa ɓáconji. 11 Cɔ, ɓî kema bubui

[l] **2.22** Ɔna Mɛní 26.11.

[m] **3.6** Ɔna Nkpangeɔ 1. 6-9; 7.11.

[n] **3.10** Ɔna Mat 24.43-44; Lóka 12.39-40; 1ɓaTɛsalɔníka 5.2.

agogokanande ɓó, akeni tamɓea anu áɓɛ ɓó? Akeni tamɓea anu áɓɛ
ɓíndɔ Mokonga akondi na tamba mosá akɛ kanga kisɛki, 12 ɓî ɓooɓondea
gea esa ndea Mokonga ákamisɛgɛ jua. Esa ndɔ, koba aujukanande na nsa,
ɓasɛɛngɔa á na koba ɓáɛnyanyɔande k'ɛɛmbɛ á nsa. 13 Ɓe gǎkɛ oɓondea
koba na mokonda á kɛ̌kɛ, ɓíndɔ Mokonga ɗáɔku, ɔmande koɗoni aɓande
.
14 Kaɓondɔ unge ɓadani ékondi, kaɓondeaga esa ndɔ, suiani ɓá na
tamɓea ánjá, kanga kisɛki mosá á Mokonga na ɓóɓɛ na ɓɔjɛjɛ mosá
akɛ. 15 Úbani ánjá gea, phiphia ndea Mɔkɔta nɛsu, aunge ande ɓoamia
nɛnu á ka mĕma. Nndɔ unge Pɔ́lɔ, dasu ékondi, ɗánoɗundui phɔtɔ na
kɔɓɔngɛ nde Mokonga ɗámophi. 16 Ɗáɗundu tɔ ɓó suɓi á ɓaoɓa nɛkɛ
bubui ɔma nde ɗáyɔngi nyɔngɔ ndɔ. Suɓi á ɓaoɓa ndɔ, a gǎkɛ na ɔma
ákpɛkpɛ ka engekisa i. Ka ɓondɔ, ɓabobo na ɓunde mĕma aɓɔ kámɔti,
ɓáoketia kantíti á nyɔngɔ ndɔ, ɓíndɔ ɓáogea k'ɔma nɛngbó suɓi á ɓuku á
Mokonga. Ka gea aɓɔ ɓó, ɓáǒtukatuka sasaɓɔ.
17 Cɔ, ɓenu ɓadani ékondi, nɛnɔ́nyɔtɛi ye gǎkɛ nyɔngɔ ndɔɔ. Ka ɓondɔ,
ɛngɛphani, ɓókǒdemisɛmbɛ ye ka nyɔngɔ á odemayɔ ndea ɓaphangigi á
mbɛa. K'aphe ndɔ unge ɓǒdoɗeande ka mĕma. 18 Cɔ, mɔtani ka ɓonjánjá
á ekondi na úbapha ndea Mɔkɔta na Namisi nɛsu Yéso Kiísito. Yɛ, áɓɛ na
ɓoombia, kɛ̌kɛnde na ka saga na saga. Aɓɛ ɓó.

Ƀaoƀa á ko ímoci ndea Yoáni

Mǒ á nyɔngɔ

Ƀaoƀa nde ana nyɔngɔ ángbóngbó íƀɛ:
Nyɔngɔ á k'ama mosá-mosá nnde ɗáɗundu ande á eƀopha ƀaƀeeki ƀukpɛkpɛ á enda suƀi á ɔngana á koɗoni na Mokonga na Anakɛ Yéso-Kiísito. Ɔngana ndɔ aɔnɛkanande k'ekondi sɔsɔƀɛ á ƀaƀeeki.
Nyɔngɔ á koíƀɛ ɗáɗundu ka gea ƀakiísito ƀáɛ́ɛnjiɛ na ƀɔphɛi á mbɛa nnde atingani na Mbino Anjá. Ka ƀɔndɔ ungɔ Yoáni ɗáɛmɛmi ƀakiísito gea, ambe ɔngana nɛƀɔ na Mokonga na Yéso ágɛ mosá n'ekondi nde asɔsɔƀɛ aƀɔ. Na ɗáɛmɛmi gea ƀátambɛ suƀi á owanga nga Mokonga ande owanga. Yoáni ɗáyɔngi phɔtɔ ka phɔa á mƀiƀia ndea Kiísito mmbe aɔyɔnga gea Yéso nna Kiísito. Mbusa á phɛa aƀɔ etéte á katanisa mbɛa na ɗoni, Yoáni ɗáyɔngi ka nyɔngɔ á ekondi. Ɗáyɔngi gea, ka ƀá muna Mokonga, ande ƀá n'ekondi nga, Mokonga ande ekondi. Ɗágoƀi ƀaoƀa nɛkɛ ka phɔa á ƀeekea nnde ana ƀukpɛkpɛ.

Gabekana á ƀaoƀa

1) Nyɔngɔ nde aondisa (ɔna 1.1-4)
2) Tamba suƀi á owanga (ɔna 1.5-2.6)
3) Ɛɔphi á kɛ̆kɛ (ɔna 2.7-17)
4) Ƀaƀiƀia á Kiísito na ƀana Mokonga (ɔna 2.18-3.10)
5) Ekondani (ɔna 3.11-4.21)
6) Kinda á kema á ka mokonda (ɔna 5.1-21)

Moyo á endisa

1 1 Ƀeɔnɔtɔmia Moyo nde aoendisa nnde ɗátú kpanga nkpangeɔ[o].
Ɗéƀeɔki u, ƀeɔɔna u n'iso asu sisasu, ƀeotumia u n'iso, ƀéoƀaƀa u.
2 Enda kau áɔ̆nisa base, ƀéɔɔna u. Ƀende ƀaɗigimisi, ka ƀondɔ unge
ƀeɔnɔtɔ̆mia mbino á enda á mɛyɔ nnde ɗátú bíbí á Abɛ na áɔ̆nisa
base[ɔ]. 3 Cɔ, nnde ɗéƀɛɔni na ɔka í, aunge ƀenotɔ̆mi phɔtɔ ka gea
te, ƀɛ́ɔnganɛ na ƀenu ka komunamema nde ƀe kau n'Abɛ n'Anakɛ

---

[o] **1.1** Ɔna Yoáni 1.1.
[ɔ] **1.2** Ɔna Yaáni 1.14.

Yéso Kiísito. [4] Ɓenóɗundui nyɔngɔ nde ka gea te ɓéɓɛ na maseye
phê.

Tambani k'owanga

[5] Cɔ, mbino nde ɓeonɔtɔ̌mia n'atɔki kaphenɔkɔ á Yéso-Kiísito aunge:
Mokonga ande owanga, ka yɛ, kaiphio nna tanda ɓei.
[6] Aoɓá̋ na ɓeyɔngi gea te: «Ɓe ka komunamema na yɛ», na ɓeotamba
ka kaiphio, ámbé ɓɛyɔngi mbɛa kanga á tɔtɔkisa ɗoni. [7] A gǎkɛ oɓá na
ɓeotamba k'owanga ɓindɔ yɛ sisakɛ á k'owanga, ɓe ka komunamema
ngǔngu asu. Magia á Anakɛ Yéso, aosokosea ɓojeɗe nɛsu bui.
[8] Aoɓá̋ na ɓɛyɔngi gea, ɓéké na ɓojeɗe, ande gea, ɓědemi sisasu, ɗoni
nna suɓi asu. [9] Aoɓá̋ gǎkɛ na ɓekěti tamɓea asu, Mokonga ntɔa-ɗoni
mmbe aɔtɔtɔkisa mɔkɔ nɛkɛ, aimande ɓojeɗe[p] nɛsu bui na sokosea asu.
[10] Aoɓá̋ na ɓɛyɔngi te: «Ɓékégi ɓojeɗe» ámbé ɓengaí Mokonga, gea te,
ande ntɔa-mbɛa na Nyɔngɔ nɛkɛ nna suɓi asu.

Kiísito abiki osogama

2 [1] Ɓaniki amɔ, nenóɗundui nyɔngɔ ndee ka gea, ɓókógeɛ mɔnɔ ɓojede.
A gǎkɛ oɓá, ka ɓakpa n'agi ɓojeɗe, ɓena ngami mosá á Abɛ n'ande
Yéso Kiísito, Ntɔa-koɗoni. [2] Nga, Yéso sasakɛ ɗěbisi ka phɛ́a ka gea
Mokonga áimɛ ɓojeɗe[s] nɛsu. Nna tɔndɔ ɓojeɗe nɛsu sisasu, phɔtɔ nnde á
ka mokonda bui.
[3] Aoɓá̋ na ɓeoamba ɛɔphi ndea Mokonga, mpɔ ɓéoɗigimisa gea, ɓemúbi
yɛ. [4] Mmbe ayɔngi gea: «Nemúbi», na nna gǎkɛ oamba ɛɔphi nɛkɛ, ande
ntɔa-mbɛa, ɗoni nna suɓi akɛ. [5] Mmbe a gǎkɛ oamba nyɔngɔ ndea
Mokonga, ekondi nɛkɛ atɔtɔkɛani ɗoni á ɗoni ka yɛ. K'indɔ unge ɓeoúba
gea, ɓɛɔngani na Mokonga. [6] Cɔ, mmbe agi gea, aɔngani na yɛ, akeni
tamɓea akɛ ákengeanɛ n'inde á Yéso.

Ɛɔphi á kěkɛ

[7] Ɓadani ékondi, kénoɗundui ɛɔphi á kěkɛ. Andiu ɛɔphi á kala, nndɔ
ɗɔ́ɓɔtɔi kpanga nkpangeɔ[t]. Ɛɔphi á kala ndɔ ande nyɔngɔ nde ɗɔ́ɓɔɔki
ye. [8] Ɛɔphi nde nenoɗundui ande gǎkɛ tɔ á kěkɛ, nde ɗoni í aɔnɛkani
base suɓi á Kiísoto na suɓi anu nga, kaiphio age, owanga á ɗoni a ye
ɔbɛnya. [9] Mmbe agi te aiki k'owanga n'ankangei muna-amakɛ, yɛ a phɔ́tɔ
ka keiphe. [10] Mmbe ankondi muna-amakɛ, yɛ aámbé aiki k'owanga. Nna
n'ephiphi nde amɓɛtɛkisande. [11] Mmbe ankangei gǎkɛ muna-amakɛ, a ka

---

[p] **1.9** Ɔna Jabúi 32.1-5.

[s] **2.2** Ɔna ɓaLɔ́ma 3.25-26.

[t] **2.7** Ɔna Yoáni 13.34.

keiphe. Aotamba suɓi í kanga á úba ɔma nde aoga nga, kaiphio aɗaki iso akɛ.

Ɓókókondɛmbɛ mokonda

12 Ɓaniki amɔ, nenóɗundui ka nyɔngɔ nde, Mokonga aimi ɓojede
nɛnu k'ina á Yéso-Kiísito. 13 Ɓabɛ, nenoɗundui ka nyɔngɔ nde, ɓomúbi
mmbe ɗátu kpanga nkpageɔ. Ɓaganda, nenoɗundui ka nyɔngɔ nde,
ɗóɓonkindi Ntɔa-ajeɗe. 14 Ɓaniki amɔ, nenoɗundui ka nyɔngɔ nde,
ɓomúbi Abɛ. Ɓabɛ, nenoɗundui ka nyɔngɔ nde, ɓomúbi mmbe ɗátu
kpanga nkpangeɔ. Ɓaganda, nenoɗundui ka nyɔngɔ nde, ɓona ɓukpɛkpɛ,
nyɔngɔ á Mokonga a suɓi anu na ɗóɓonkindi Ntɔa-ajeɗe. 15 Cɔ,
ɓókókondɛmbɛ mokonda na konda á kema nde a suɓi í. A gǎkɛ oɓá
nkpa n'akondi mokonda, ande gea te, kánkondi Abɛ. 16 Nga, kema bui
á ka mokonda, kaɓɛ mɔphɛ á tɔtɔkisa siki á ka nyama, konda nnde iso
aɔni, ébeba na kema á ka mokonda, nndɔ bui nn'aotoka mɔtɛ á Abɛ,
andiu otoka ka mokonda. 17 Mokonda aɔnyɛ́nya na mɔphɛ á kema bui
nde a suɓi í. Nkpa nde a gǎkɛ ɔtɔtɔkisa mɔphɛ ndea Mokonga, aendande
mɛyɔ.

Ɓaɓiɓia ndea Kiísito

18 Ɓaniki amɔ, mbenɔ á sungiaga unge. Ɗɔ́ɓɔɔki gea te Mɓiɓia á Kiísito
aobika. Ɓaɓiɓia akɛ ɓáye sɛnɛki yetɔ ɓásii na ɓeúbi gea, ɓeye tɔ ka
mbenɔ[u] á sungiaga. 19 Ɓaɓiɓia ndɔ, ɗáɓatokei mɔtɛsu, ɗáɓákátú gǎkɛ
ɓunɛsu. Ɗáɓatúoɓa ɓunɛsu, ámbé ɗáɓaiki kimoci na ɓesu. Ɓásoɗeketi
gǎkɛ ka gea te, áubikanɛ base gea, ɗáɓákátú ɓunɛsu.
20 Cɔ, Kiísito ɗánóphi ɓenu Mĕma á Mokonga ka gea, ɓenu ɓɔbu ɓóúbɛ
ɗoni. 21 Ɓî nenoɗundui, nna ka nyɔngɔ nde ɓókóoúba ɗoni, andiu ka
nyɔngɔ nde ɓooúba gea, mbɛa nn'aotoka ka ɗoni. 22 Cɔ, ani mmbe ande
ntɔa-mbɛa? Ande mmbe aɔyɔnga te, Yéso nna Kiísito. Yɛ aámbé ande
mɓiɓia á Kiísito. An'yé Abɛ n'Anakɛ mɔngɔ moci. 23 Ande gea te, nkpa nde
an'yé Anakɛ, an'yé phɔtɔ Abakɛ. Mmbe amɓeeki gǎkɛ Anakɛ, amɓeeki
phɔtɔ Abakɛ.[y]
24 Aoɓá̋ nyɔngɔ nde ɗɔ́ɓɔɔki kpanga nkpangeɔ n'aiki suɓi anu,
ɓɔɔnganande phɔtɔ na Anakɛ n'Abakɛ. 25 Mɔkɔ nde yɛ sisakɛ asɔɔku ande
enda á mɛyɔ.
26 Cɔ, nenoɗundui ɓoabi nde ka nyɔngɔ á ɓunde ɓáokaɓa dema anu.
27 Ɓii ɓoye tɔi Mĕma á Mokonga nnde a suɓi anu, ɓókó ye gǎkɛ na siki
á ngoisigi ɓaangbó. Nga, Mĕma á Mokonga aonophangiaga kema bui.

---

[u] **2.18** Ɔna Matáiyɔ 24.5, 23-24; Málikɔ 13.21-22.

[y] **2.23** Ɔna Mat 11.27; Yoáni 5.23; 15.23.

Goisaga nɛkɛ ande á ɗoni, nna á mbɛa. Ka bɔndɔ, ɔnganani na Kiísito ɓindɔ Měma á Mokonga atónogoisigi.
28 Cɔ, ɓaniki amɔ! Kɛ̌kɛ nde ikani suɓi á ɔngana na Kiísito ka gea te, esa
nde asɛnɛkaeka, ɓéoɓá na nseɓeo kángá á kwa na soni mosá akɛ ka bika
akɛ. 29 Ɓî ɓooúba gea Kiísito ande ntɔa-koɗoni, akeni ɓóúbɛ phɔtɔ gea,
nkpa buakɛ mmbe aogea kema ka koɗoni ande muna-Mokonga.

Ɓende ɓana Mokonga

3 1 Cɔ, ɔnani phɔ́ ɓî Abɛ Mokonga asokondi! Aɔsɔɔphana ɓanakɛ, n'ande
ɗoni ɓende ɓana Mokonga[a]. Ɓatɔa ka mokonda ɓáná gǎkɛ osoúba ka
nyɔngɔ nde, ɓánaomúba Mokonga.
2 Ɓadani ékondi, kɛ̌kɛ nde ɓeye tɔ ɓana-Mokonga. Yɛ kásophangimbɛ
gǎkɛ base, mbe ɓeɓaeka ɓo. Nnde ɓeubi, ande gea te, mbenɔ nde
Kiísito asɛnɛkande, ɓéɓande ɓɛa yɛ nga, ɓemɔnande ɓíndɔ aɔ. 3 Nkpa
buakɛ mmbe a na nseɓeɔ ndɔ ka Kiísito, ěsokosei ɓíndɔ Kiísito a
kau.
4 Mmbe aogea ɓojeɗe, aoɓuna ɛɔphi ndea Mokonga. Nga, gea á ɓojeɗe,
ande ɓuna á ɛɔphi. 5 Ɓoúba gea, Kiísito ɗábiki ka ima á ɓojeɗe ndeasu
na nna tanda na ɓojeɗe suɓi akɛ. 6 Ka ɓondɔ, nkpa nde aɔngani na yɛ,
aɗeketi gea á ɓojeɗe. Mmbe a gǎkɛ ɔsɛkisia gea á ɓojeɗe, kámɔ̌ni tanda
na úba akɛ.
7 Ɓaniki amɔ, nkpa kanodemɛmbɛ! Nkpa nde aɔtɔtɔkisa koɗoni, ande
ntɔa-koɗoni ɓɛa Yéso-Kiísito. 8 Mmbe a gǎkɛ ogea ɓojeɗe, ande nkpa
ndea Nketi. Nga, Nketi ɗági ɓojede kpanga conja á mokonda. Ka ɓondɔ
unge, Muna-Mokonga ɗásɛnɛki ka tukatuka ekuma ndea Nketi. 9 Nkpa
buakɛ mmbe ande muna-Mokonga, nna ye ogea ɓojeɗe. Nga, nyɔngɔ á
Mokonga aiki suɓi akɛ ɓɛa mbo. Nna ye ɔtɔka n'atutuisi gea á ɓojeɗe ka
nyɔngɔ nde ande muna-Mokonga.
10 Aphe a úba ɓana-Mokonga na ɓana-Nketi aungee: Nkpa nde
nnaotamba k'aphe á koɗoni na nnaonkonda dakɛ, aámbé nna
muna-Mokonga.

Akeni ekondi áɓɛ sɔsɔɓɛ anu

11 Cɔ, nyɔngɔ nde ɗɔ́ɓɔɔki kpanga nkpangeɔ aunge: Ɓékondanɛni
ngǔngu asu[b]. 12 Ɓékéɓɛmbɛ ɓɛa Kaína, mmbe ɓa Ntɔa-ajeɗe, ɓî ɗámoe
muna-amakɛ. Ɗámoe ka ɓó? Ka nyɔngɔ nde tamɓea á Kaína ɗátú ájeɗe,
nnde á muna-amakɛ gǎkɛ ɗátú á koɗoni[c].

---

[a] **3.1** Ɔna Yoáni 1.12.

[b] **3.11** Ɔna Yoáni 13.34.

[c] **3.12** Ɔna Nkpangeɔ 4.1-8.

13 Ɓaya, kaɓɛ ɓatɔa ka mokonda na ɓánokangei[d], ɓókótangaɛgɛmbɛ.
14 Ɓeoúba gea, ɓenyɛnyi ka kukwa, ɓéongia ka enda á mɛyɔ ka nyɔngɔ
nde, ɓěkondi ɓadasu. Mmbe nna n'ekondi a phɔ́tɔ suɓi á kukwa. 15 Mmbe
ankangei muna-amakɛ, ande ntɔa-kaiso. Ɓo phɔtɔ oúba gea te, ntɔa-kaiso
nna na enda á mɛyɔ ka yɛ.
16 Ɓeoɗigimisa ekondi ka nyɔngɔ ndee: Kiísito dábisi enda akɛ ka ɓesu.
Ɓesu phɔtɔ, akeni ɓébisɛ enda asu ka beɗanɛaga ɓadasu. 17 Aoɓǎ nkpa
n'ana ɛtɔi ka mokonda nnde, áɔmɔ̌na dakɛ n'ana ɓuyɛnɛ, áonɗakea
měma[e]. Cɔ, mbɔ aɔtɔka n'agi te ankondi Mokonga? 18 Ɓaniki amɔ, ekondi
nɛsu kaɓɛ mɔnɔ tɔndɔ á k'aphe-nɔkɔ na yɔngaga á jăi-jăi. Akeni gǎkɛ
ekondi nɛsu áɓɛ á ɗoni, nnde aoúbikana ka tamɓea asu. 19 K'indɔ unge
ɓeúbande gea, ɓende ɓatɔa-ɗoni. Mpɔ, měma asu áɔphɔnga mosá á
Mokonga. 20 Nga, nanga měma asu ásɔtɔnga, yɛ aangbóngbó kɔnyénya
měma asu, áoɗigimisa kema bui. 21 Ɓadani á ekondi aoɓá měma asu
na nnaɔsɔtɔnga ande gea, ɓena nseɓeɔ mosá á Mokonga. 22 Yɛ aosopha
kema bui nde ɓɛɔmɛma, ka nyɔngɔ nde, ɓeoamba ɛɔphi nɛkɛ, na tɔtɔkisa
á kema nde amɓɔngɛi. 23 Ɛɔphi nɛkɛ a ungee: Ɓéɓeekeɛ ina anakɛ Yéso
Kiísito, na kondana ngŭngu asu ɓíndɔ ɗásososi[ɛ]. 24 Mmbe aoamba ɛɔphi
nɛkɛ, ɓáɔngani na yɛ. Cɔ, ɓeoúba gea, ɓeɔngani na yɛ ka nyɔngɔ nde,
asóphi egabɔ á Měma á Mokonga.

Měma á Mokomga na měma á mbɛa

4 1 Ɓadani ékondi, ɓókŏɓeekeɛmbɛ ɓundɔ ɓáogea, ɓá na Měma á
Mokonga. Akeni ɓɔ́cɔcɔɛ ka ɗigimisa mmbe měma kau atoki mɔtɛ á
Mokonga[g]. Nga, ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa ɓáɓiki phê ka mokonda. 2 Ɓɔɔtɔka
ɗigimisa Měma á Mokonga ɓe: Nkpa buakɛ mmbe aɓeeki gea Yéso Kiísito
aɓɔkɔtɛani na nyama á kokpa, ana Měma á Mokonga. 3 Nkpa nde káɓeeki
gǎkɛ ɓó, nna na měma á Mokonga. Měma nde a gǎkɛ ně ande á koɓiɓia
ka Kiísito. Ɗóɓɔɔki gea, mɓiɓia ndɔ aobika, na kpanga kɛ̌kɛ nde aye tɔ ka
mokonda.
4 Ɓaniki amɔ, ɓana-Mokonga, ɓŏkindi yetɔ ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa ndɔ,
ka nyɔngɔ nde Měma nde a suɓi anu, anyényi nnde á ka mokonda.
5 Ɓaɔtu-nyɔngɔ á mbɛa ɓande ɓatɔa ka mokonda. Ka nyɔngɔ índɔ
unge yɔnga nɛɓɔ a tɔ á ka mokonda, ɓáɔyɔnga na ɓátɔa ka mokonda
ɓáɔ̌ɓɔka. 6 Ɓesu gǎkɛ, ɓende ɓakpa ndea Mokonga. Nkpa nde aomúba yɛ,
aɔsɔɔka. Mmbe nna gǎkɛ nkpa ndea Mokonga, nnaɔsɔɔka. K'indɔ unge
ɓeoɗigimisa Měma á Mokonga á ɗoni, na měma inde ana kisɛki.

---

[d] **3.13** Ɔna Lóka 6.22; Yoáni 15.18-19; 17.14.

[e] **3.17** Ɔna Tɔláti 15.7-8.

[ɛ] **3.23** Ɔna Yoáni 13.34; 15.12,17.

[g] **4.1** Ɔna Tɔláti 13.2-6.

Mokonga ande cina á ekondi

7 Ɓadani ékondi, ɓékondanɛni nga, Mokonga ande cina á ekondi. Nkpa
buakɛ mmbe ana ekondi ande muna Mokonga na amúbi Mokonga. 8 Nkpa
nde nna n'ekondi, nnaomúba Mokonga nga Mokonga ande ekondi.
9 Ɔnani ɓî Mokonga ɗáɔɔnisi ekondi nɛkɛ ka ɓesu: Ɗánteki ngɔmu nɛkɛ
ka mokonda ka gea te, ɓéɓɛ na enda á mɛyɔ ka phɔakɛ[h]. 10 Nndɔ unge
ande ekondi: Nna ɓesu ɓaunge ɗéɓenkondi Mokonga, yɛ ndiu aámbé
ɗásokondi, áonteka Miki-mŏko nɛkɛ, áɓɛ ɓɛa nyama á phɛ́a, ka ima á
ɓojeɗe nɛsu.
11 Ɓadani ékondi, ɓî Mokonga ɗásokondi, akeni phɔtɔ ɓesu
ɓékondanɛni. 12 Nna tanda na nkpa nde amɔ̌nimbɛmɔnɔ Mokonga[i]. Aoɓá̋
na ɓeokondana, Mokonga aiki suɓi asu na ekondi nɛkɛ atɔtɔkɛani ka
ɓesu. 13 K'inde unge ɓeoúba gea te, ɓeiki suɓi á Mokonga, yɛ áoika suɓi
asu: Ɗásophi Mĕma akɛ. 14 Ɓesu, ɗéɓeɔni na ɗigimisa gea, Abɛ ɗánteki
Miki-mŏko nɛkɛ áɓɛ Namisi á mokonda[j]. 15 Nkpa buakɛ mmbé aɓeeki
gea te, Yéso ande Muna-Mokonga, Mokonga aiki suɓi akɛ, yɛ áoika
suɓi á Mokonga. 16 Ɓesu, ɓeúbi na ɓeekea gea Mokonga asókondi. Yɛ,
ande ekondi. Nkpa nde ana ekondi ka enda akɛ, aiki suɓi á Mokonga na
Mokonga áoika suɓi akɛ. 17 Aoɓá̋ ekondi á ɗoni á ɗoni n'aɔnɛkana sɔsɔɓɛ
asu, ɓeɓande na nseɓeɔ k'esa á tena nyɔngɔ nga, enda asu ka mokonda nde,
akengeani na nnde á Yéso-Kiísito. 18 Suɓi á ekondi kɔɓɔɓɔkɔ nna ɓei. Nga,
ekondi á ɗoni á ɗoni aophaphea kɔɓɔɓɔkɔ nga, kɔɓɔɓɔkɔ a ka nkpa nde
aoɓondea tambaga. Mmbe ana kɔɓɔɓɔkɔ, ekondi kátɔtɔkɛanimbɛ suɓi akɛ.
19 Ɓesu, ɓeokondana ka nyɔngɔ nde, Mokonga ɗásokondi mosá. 20 Aoɓá
nkpa n'agi te: «Nenkondi Mokonga», n' áonkangea muna-amakɛ, ámbé
ande ntɔa-mbɛa. Nga, aoɓá nkpa na kánkondi muna-amakɛ mmbe
aɔmɔ̌na, kátɔkɛku nankondi Mokonga mmbɔ nnaɔmɔ̌na.
21 Ɛɔphi nde Yéso dásophi aunge: Mmbe ankondi Mokonga, akeni
phɔtɔ, ánkondɛ muna-amakɛ[k].

Ka kinda á mokonda akeni ɓá na ɓeekea

5 1 Nkpa buakɛ mmbe aɓeeki gea te, Yéso ande Kiísito, ande
muna-Mokonga. Nkpa buakɛ mmbe ankondi Abɛ, aekondi phɔtɔ
ɓanakɛ. 2 Cɔ, aoɓá na ɓenkondi Mokonga na ámbá ɛɔphi[l] nɛkɛ, k'indɔ
unge ɓeúbande gea, ɓĕkondi ɓana Mokonga. 3 Nga, konda á Mokonga,

---

[h] **4.9** Ɔna Yoáni 3.16.

[i] **4.12** Ɔna Yoáni 1.18.

[j] **4.14** Ɔna Yoáni 3.17; 4.42.

[k] **4.21** Ɔna Mat 22.36-40; Málikɔ 12.28-31; Lóka 10.25-28.

[l] **5.2** Ɔna Yoáni 14.15.

ande amba á ɛɔphi nɛkɛ. Ɛɔphi nɛkɛ nna ákpɛ, [4] ka nyɔngɔ nde,
ɓana-Mokonga ɓɔbu, ɓánde ɓakindi á mokonda. Ka kinda á mokonda,
aotokana na ɓeekea nɛsu. [5] Ani mmbe ande nkindi mokonda? A tɔndɔ
nkpa nde aɓeeki gea Yéso ande Muna-Mokonga.

Ɓadĩgimisi á Yéso-Kiísito

[6] Yéso Kiísito aámbé ɗásobikii k'iɓó óɓatisɔ na ka magia. Yɛ, ɗákábiki
tɔndɔ k'iɓó, phɔtɔ ka magia. Mĕma á Mokonga unge ande nɗĩgimisi nga
Mĕma kau ande ɗoni. [7] Ɓena ɓaɗĩgimisi[m] ɓasaɔ: [8] Mĕma á Mokonga, iɓó
na magia. Ɓɔbu ɓasaɔ ɓá tɔ kimoci.
[9] Ɓeoɓeekea nyɔngɔ nde ɓakpa ɓáɗĩgimisi. Nyɔngɔ nde Mokonga
aoɗĩgimisa ana ɓoɗoko phê, n'ande nnde ɗági ka phɔa Miki-mŏko
nɛkɛ. [10] Nkpa buakɛ mmbe amɓeeki Muna-Mokonga, a ye n'aɗĩgimisi
ka yɛ sasakɛ. Mmbe kámɓeeki găkɛ Mokonga, agi gea Mokonga ande
ntɔa-mbɛa. Nga, káɓeeki nnde Mokonga aɗĩgimisi ka phɔa Miki-mŏko
nɛkɛ. [11] Nyɔngɔ nde Mokonga aɗĩgimisi aunge: Yɛ ɗásophi enda á
mɛyɔ nnde aotoka ka Miki-mŏko nɛkɛ. [12] Nga, nkpa buakɛ mmbe ana
Miki-mŏko ana enda á mɛyɔ. Mmbe nna găkɛ na Miki-mŏko nna nĕ[n].

Enda á mɛyɔ a ka ɓeekea

[13] Cɔ, nenóɗundui ɓenu íɓundɔ ɓoɓeeki ina á Miki-mŏko ndea Mokonga
ka gea te ɓóúbɛ gea, ɓona enda á mɛyɔ.
[14] Cɔ, ɔnani nseɓeɔ nde ɓe nĕ mosá á Mokonga: Aoɓá̃ na ɓɛmmɛmi
kema ɓindɔ akondi, asɔɔkande. [15] Ɓî ɓeoúba gea, aɔɔka ɛmɛmi nɛsu, ɓe
engekisi gea asóphande kema nde ɓetómmɛmi. [16] Aoɓá̃ nkpa n'amɔ̃ni
muna-amakɛ suɓi á ɓojeɗe nde nn'aokusisa, akeni ámɛmɛ Mokonga na
Mokonga amophande muna-amakɛ ndɔ enda. Aoɓá̃ n'ande ɓojeɗe nde
aokusisa, kénongoɗi gea te ɓómɛmɛ ka phɔa indɔ. [17] Tamɓea ájeɗe bui
ande ɓojeɗe. Ɓojeɗe bui nna găkɛ okusisa.
[18] Ɓeoúba gea, ɓana-Mokonga ɓɔbu ɓáná ye ogea ɓojede nga,
Miki-mŏko ndea Mokonga aŏamba. Ntɔa-ajeɗe nnaɔtɔka n'égi na ka
kema. [19] Ɓeoúba gea, ɓende ɓana-Mokonga, mokonda bui a găkɛ kusi á
kɔkɔta ndea Ntɔa-ajeɗe.
[20] Ɓeoúba gea, Miki-mŏko ndea Mokonga ɗábiki, áosopha úbapha nde
aosoúbisa Mokonga á ɗoni. Ɓeɔngani na Mokonga á ɗoni ka nyɔngɔ á
Miki-mŏko nɛkɛ Yéso-Kiísito mmbe ɓa Mokonga á ɗoni, mmbe ande
enda á mɛyɔ.
[21] Ɓaniki amɔ, óambani na ɓamŏkonga á mɓɛa.

---

[m] **5.7** Ɔna Tɔláti 19.15.

[n] **5.12** Ɔna Yoáni 3.36.

Mǒ á nyɔngɔ

Yɔáni aámbe ɗáɗundu ɓaoɓa á ko iɓɛ ndee. ɗáɗundu ka ɓaɓeeki nde ɗáɓátú suɓi á kanisa. Yoáni ɗáɔphani kanisa wani «Nke nde Mokonga ɗánsɔmbu» áǒphana ɓaɓeeki «Ɓanici». Ɗěphɛi ɓaɓeeki gea, ambe ɓákondanɛ, ɓákakamanɛ ka ɓeekea na ɓákaɓeekeɛmbɛ ɓɔphɛi á ɓakpa nde ɓáɔphɛa nyɔngɔ nde atingani na Mbino Ánjá.

Gabekana á ɓaoɓa

1. Nsesɔ (Ɔna 1-3)
2. Ɗoni na Ekondani (Ɔna 4-6)
3. Ɓɔphɛi á mbɛa (Ɔna 7-11)
4. Mɔkɔ (Ɔna 12-13)

Nsesɔ

1 Eme Ngbɛga á kanisa aámbé neɗundu ɓaoɓa nde k'ɔɓɛ Ayi[o] mmbé
Mokonga ɗákɔsǒmbu, phɔtɔ ka ɓaniki nɛkɔ ɓunde někondi ɗoni. Nna
tɔndɔ eme sasani aámbé nenokondi, ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓaúbi gǎkɛ ɗoni,
ɓánokondi phɔtɔ ɓó 2 ka nyɔngɔ nde, ɗoni ndɔ aiki suɓi asu na aɓande na
ɓesu mɛyɔ.
3 Ambe Abɛ Mokonga, na Yéso Kiísito, Muna-Abɛ, asophɛ ɓonjánjá
ékondi, ngomi na ɓɔjɛjɛ ka gea, ɓeendɛ suɓi i ka ɗoni na ekondi.

Ɓoiki suɓi á ɗoni na ekondani

4 Ɗéna maseye phê ka ɔna gea, ɓanakɔ ɓuangbó ɓáoenda suɓi á
ɗoni, ɓíndɔ Abɛ ɗásósosi. 5 Ka kěkɛnde, Ayi ékondi, nɛkɔmɛmi gea,
ɓékondanɛni ngǔngu asu. Kékoɗundui gǎkɛ ɛɔphi á kěkɛ, tɔndɔ nndɔ
ɗéɓetú ně kpanga nkpangeɔ[ɔ]. 6 Ekondi, ande enda ɓíndɔ ɛɔphi ndea
Mokonga asǒsi. Ɛɔphi nde ɗɔ́ɓɔɔki kpangá nkpangeɔ a ɓe: «Endani suɓi á
ekondi.»
7 Nga, ɓademigi ɓásii ɓándandi ka mokonda. Ɓáná gǎkɛ oɓeekea gea,
Yéso Kiísito ɗáɓɔkɔtɛani nkpa ɗoni. Ka nyɔngɔ índɔ unge odemayɔ
nɛɓɔ aɔnɛkani, ɓánde phɔtɔ ɓaɓiɓia ndea Kiísito. 8 Cɔ, ɔ́ɛnjɛani ka gea,
ɓókóújɛmbɛ ekuma nde ɓɛbɛɗanigi sɔsɔɓɛ anu, akeni ndiu ɓɔ́tɔɛ ophendɔ
nɛnu bui.
9 Nkpa buakɛ mmbé nn'aoamba ɓɔphɛi ndea Kiísito, na aámbi ndiu
ɓɔphɛi nde atingani ně, kájukani na Mokonga. Mmbe aámbi ɓɔphɛi ndea
Kiísito, ajukani n'Abɛ â phɔtɔ ojukana na Miki. 10 Aoɓǎ nkpa n'abiki

---

[o] **1.1** Wani, Ayi ande kanisa na ɓaniki ɓánde ɓatɔa kanisa.

[ɔ] **1.5** Ɔna 1 Yoáni 2.7.

mɔtɛnu, na kábiki na ɓɔphɛi nde, ɓókóɓeekeɛmbɛ angiɛ mɔtɛnu na
ɓókónseseɛmbɛ 11 nga, mmbé aonsesea, aɔkani na yɛ ka tamɓea nɛkɛ
ájeɗe.

Mɔkɔ

12 Nena nyɔngɔ ásii á ngoɗea anu, kékondi gǎkɛ ɗunduia anu. Neseɓei
ndiu gǎ mɔtɛnu ka gea, ɓɛ́yɔngɛgɛ kimoci mpɔ, ɓéoɓá na maseye phɛ̂.
13 Cɔ, ɓayɛna akɔ[p] íɓunde Mokonga ansɔ̌mbu amabɔ, ɓákosambei.

[p] **1.13** Ɓayɛna akɔ: Wani, ɓeokanisia te, ande ɓatɔa kanisa nde Yoáni ɗátú kau.

Mǒ á nyɔngɔ

Yoáni aámbé ɗáɗundu ɓaoɓa ndee. Ɗándundui mɔkɔta moci á kanisa ina akɛ Gáyɔ. Ɗándundui ka kpagisaga akɛ ka měma na sega akɛ ka nyɔngɔ á tamɓea akɛ ánjá na ka ɓî ɗáǒsesea ɓakpa nde Yoáni ɗěteki ka phɛa á ɓaɓeeki. Nkpa moci wa ina akɛ Diɔtɛɛ́phɛ, yɛ ɗákáokonda sesea á ɓakpa ndɔ mɔtɛkɛ.

Gabekana á ɓaoɓa

1. Nsesɔ (Ɔna 1-4)
2. Beba á Gayɔ (Ɔna 5-8)
3. Tɛna á nyɔngɔ akpɛ ndea Diɔtɛɛ́phɛ (Ɔna 9-10)
4. Beba á Dɛmɛtiíɔ (Ɔna 11-12)
5. Mɔkɔ (Ɔna 13-15)

Nsesɔ

1 Eme Ngbɛga á kanisa aámbé neɗundu ɓaoɓa nde Ka Gáyɔ[s] , mmbé
nenkondi ɗoni.
2 Cɔ, dani ékondi, nenasiki á gea, nyɔngɔ á ka nyama akɔ bui átambɛ
ánjá ɓɛa ɓíndɔ á ka měma akɔ.

Yoáni aombeba Gáyɔ

3 Netumima na maseye phê mbenɔ nde ɓanamasu, ɓájuma
ɓáɔmɔtɔmiaga gea, ona ɗoni suɓi akɔ, na o phɔtɔ oenda kaɓeana na ɗoni.
4 Kema nde amopi maseye phê, ande ɔka ani gea, ɓaniki amɔ ɓáotamɓea
ka ɓeana na ɗoni.
5 Dani ékondi, ɔɔbɛɗanaga na měma mo ka phɔa á ɓamunama
na ka phɔa á ɓakɛni. 6 Ɓɔ, ɓáɗigimisi nyɔngɔ á ekondi nɛkɔ mosá
á kanisa. Cɔ, óenga ɓɔ ka tamba nɛɓɔ ɓíndɔ am'ɓɔngɛi Mokonga.
7 Nga, cina á tamba nɛɓɔ, ande bɛɗanaga k'ina Kiísito, ɗáɓáotamba
kanga á mɛma ka kema mɔtɛ á ɓunde ɓánáɓaɓeeki. 8 Cɔ, akeni
ɓesu ɓéengɛ ɓadasu ndɔ ka gea, ɓejukanɛ na ɓɔ k'ekuma á tǒmia á
ɗoni.

Mbino á Diɔtɛɛ́phɛ na Dɛmɛtiíɔ

9 Netóɗundu ɓaoɓa abɔa ka kanisa, cɔ, Diɔtɛɛ́phɛ mmbé aokonda
maga mosá, aye gǎkɛ nyɔngɔ á suɓi á ɓaoɓa ndɔɔ. 10 Ka ɓondɔ, mbenɔ
nde nejuande, nɛnɔ́tɔmiagande base kema nde aogea, nga yɛ, aɔyɔnga
nyɔngɔ ájeɗe n'índe á mbɛa ka phɔa asu. Nna tɔndɔ nndɔ, yɛ, nna ǒsesea

---

[s] **1.1** Ɔna Ekuma á Ɓateki ndea Yéso 19. 29; Ɓalɔ́ma 16.23; 1 Ɓakɔlítɔ 1.14.

ɓadasu. A phɔtɔ ǒimisia ɓunde ɓákondi sesea á ɓadasu na ɓeaga aɓɔ suɓi á kanisa.

11 Dani ékondi, kóɓeɛ mɔnɔ tamɓea ájeɗe, ɓea ndiu tamɓea ánjá. Nkpa nde aogea ánjá, ande ɓa á Mokonga, mmbé gǎkɛ aogea ájeɗe, nna tanda uúba nyɔngɔ á Mokonga. 12 Ɓakpa ɓɔbu ɓáodigimisa gea, Dɛmɛtiíɔ ande nkpa anjánjá, nndɔ ande ɗoni. Ɓesu phɔtɔ ɓeoɗigimisa nyɔngɔ ka phɔa akɛ, na ɔɓɛ uúba gea ɗigimisa á nyɔngɔ nɛsu ande ɗoni.

Mɔkɔ

13 Ne na nyɔngɔ ásii ka ngoɗea akɔ, kékondi gǎkɛ ɗundua i suɓi á ɓaoɓa ndee . 14 Nesebei ɔna akɔ kɛ̌kɛ nde na ɓɛ́yɔngagande kimoci.

15 Ambé ɓɔjɛjɛ aɓɛ n'ɔɓɛ.

Ɓadasu ɓáosambei. Ósamɓea phɔtɔ ɓadasu kó moci-moci.

Mɔ̌ á nyɔngɔ

Yúda ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka ɓaɓeeki. Ɗáɗundu ɓaoɓa nde ka manisa á ɓaphɛi á mbɛa ɓunde ɗáɓaongisa nyɔngɔ ájeɗe suɓi á kanisa. Ɗáyɔngi nyɔngɔ á tena á nyɔngɔ nde aɓande ka phɔaɓɔ. Ka ɓɔndɔ unge ɗáɛmɛmi ɓaɓeeki gea ɓámamɛ akpɛ suɓi á ɓeekea. Ɗágoɓɛi ɓaoɓa nde n'obebɔ ka Mokonga na namisi ndeasu Yéso Kiísito.

Gabekana á ɓaoɓa

1) Nsesɔ (ɔna 1-2)
2) Sungiaga á ɓaphangigi á mbɛa (ɔna 3-23)
3) Ɛmɛmi á ka sungiaga (ɔna 24-25)

Nsesɔ

1 Eme Yúda nende muna-amakɛ na Yakɔ́ɓɔ, nende mbɛɗanigi nde
ɓa Yéso-Kiísito. Nenoɗundui ɓenu íɓunde abɛ Mokonga anɔɔphani
aonokonda na amba anu ka phɔa Yéso Kíisito. 2 Ambe Mokonga ayameɛ
ka ɓenu ngɔmi, ɓɔjɛjɛ n'ekondi nɛkɛ.

Ɔ́ɛnjiani na ɓaphangigi á mbɛa.

3 Cɔ, ɓadani ékondi, ɗétú na mɔphɛ phɛ̂ á ɗunduia anu nyɔngɔ á ɓoamia
á ka mĕma, nnde ɓesu ɓɔbu ɓeɓeeki. Nɛɔni găkɛ ánjá nenoɗunduiɛ ka
opha anu ɓukpɛkpɛ ka mĕma, ɓóúniɛ ɓeekea nde Mokonga ɗéɓophi
ɓakpa nɛkɛ mɔngɔ imoci. 4 Nenoɗundui ɓo nga, ɓakpa ɓájeɗe ɓángi
ka nkindi anu ka ɓɔsɔmɛa. Ɓáokĕtia ka ɓojede ɓonjánjá ékondi ndea
Mokonga, kagea ɓágbukumiɛ nyɔngɔ á iɛɓɛ nɛɓɔ. Ɓɔ ɓáon'yá mphangigi
ndeasu mmbe a tɔ moci n'ande Mɔkɔta ndeasu Yéso-Kiísito. Cɔ, ɓuku á
Mokonga ɗáyɔngi nyɔngɔ á tena nyɔngɔ ndeabɔ kala.
5 Nanga ɓóúba nyɔngɔ ndɔ bui, nekondi gea ɓókanisiɛ ɓî Mɔkɔta
dĕamisi ka mɔngɔ imoci ɓaIsilaéli ka tokisa aɓɔ ká nji á Mísii, â ndiu
goto ŏkɔndɔkisa ɓunde ɗáɓákam'ɓeeki. 6 Cɔ, kanisiani phɔ nyɔngɔ á
ɓamalaeka: Ɓunde ɗábákákondi ɓɛɗanaga na kɔkɔta nde Mokonga
ɗéophi, ɓâ ndui oɗeketa sasabɔ ɔma ndeaɓɔ, Mokonga ɗáeɓoege na ngɔi
á ngɔa, áŏbisa kusi ɔma á kaiphiɔ á mɛyɔ ka ɓondeaga esa angbó á tena
nyɔngɔ. 7 Kanisiani phɔtɔ nyɔngɔ á Soɗóma, Gɔmɔ́la na kenombe á bîbíbí.
Nyɔngɔ á iɛɓɛ á ɓatɔa ka kenombe ndɔ ɗátú phɔtɔ ájeɗe ɓɛa ɓamalaeka
ndɔ. Ɗáɓaogea iɛɓɛ nnde atingani na nnde á kokpa. Ɓɔ, ɓáotambaga ka
nsa á mɛyɔ. Ɓande mphangiɔ ka ɓakpa ɓɔbu.
8 Eya, ɓakpa ɓájeɗe ɓundɔ ɗáɓangi ka nkindi anu ka ɓɔsɔmɛa, ɓá phɔtɔ
ogea ɓó. Njeki nde ɓáoɗa nĕ, a tɔ á mɔphɛ á uja nyama aɓɔ sasaɓɔ na

ɓɛnjiaga kɔkɔta ndea Mokonga. Ɓáǒbóma econji á ɓoombia á na koba.
9 Nanga Mikaɛ́li áɓá mɔkɔta á ɓamalaeka, ɗákagi gǎkɛ ɓó. Ɓii ɗáɓaopua
na nketi na sanea mǒnda á Mósa, Mikaɛ́li ɗákateni gǎkɛ nyɔngɔ na
bóma á nketi. Ɓángĭ ndiu nketi gea: «Ambe Mɔkɔta áophekeɛgɛ. 10 Cɔ,
ɓakpa ndɔ ɓáobóma kema bui nde ɓákáoúba. Úbapha aɓɔ aotamba
kimoci na tambɛa aɓɔ ɓɛa ɓanyama ɓunde ɓáká na úbapha. Nndɔ
ungɔ aóɓungisaga. 11 Ngomi aɓɔ kanyɔngɔ nde ɓábi aphe ndea Kaína!
Ɓáɓaɓɛɗanigi ájeɗe ekumá á ɓangɔa ɓɛa Ɓaláma. Ɓáɓakɔndɔkani ka
nyɔngɔ nde ɗáɓayomboki ɓɛa nkpa nde ɓáɔmɔphana Kɔ́la.
12 Ɓande ephiphi ájeɗe ka nkindi anu ka mbenɔ á eaga eea á ekondani
á komunamema, ɓáoeaga n'ɛphêu kanga á soni na ɓá tɔ ɔɛnjia mɔphɛ
nɛɓɔ sasaɓɔ. Ɓáogea ɓo kanga kɔɓɔɓɔkɔ. Ka mbenɔ á eaga, ɓá tɔ ɔnjia
nyɔngɔ nɛɓɔ sasaɓɔ. Ɓákengeani n'egugu nde aoyembia ka nyɔngɔ á
maphɔphɔ nde nna kɔɔkisa mbua. Ɓá tɔ ɓea me nde nna ɔgɔmbisa mbuka
nanga áɓá matu á gɔmbisa í. Cɔ, ɓá ye ophúia mĭgi í, áokua mɔngɔ íɓɛ.
13 Ɓákengeani na kɛtɛmbɔ akpɛ á oɓenge, nnde aophuia phuu á tamɓea
aɓɔ á soni. Ɓákengeani na ɓasɛɛngɔa nde ɓáotoaga. Mokonga aebisii esa
bui ɔma á kaiphiɔ akpɛ phê.
14 Cɔ, nyɔngɔ aɓɔ unge Ɛnɔka nkpa á ko ngia njaga íɓɛ(7) kpangá ka
Adámu ɗáɔtu kala gea te: «Ɔnani, Mokɔta aobika na ɓamalaeka ndeakɛ
ɓásii phê; 15 Ka gea ɓátenɛ nyɔngɔ á ɓakpa ɓɔbu. Ɓátenande akpɛ nyɔngɔ
á ɓatɔa ɓojeɗe ɓɔbu ka nyɔngɔ á ɓojeɗe nɛɓɔ ɓui nnde ɗáɓatɔtɔkisi ka
mbɛnɔ á oyombɔ na ka nyɔngɔ ájeɗe-jeɗe bui nde ɗáɓayɔngigi ka phɔa
Mokonga.» 16 Ɓakpa ndɔ ɓána na maseye. Ɓáophangia esuia ndɛɓɔ ka
ngɔngɔnaga. Ɓáotwa ntabɔ esa bui ka nyɔngɔ nde ĕdondaeka ka sungiaga
á enda aɓɔ. Ɓá tɔ oɓea tamɓea aɓɔ ájeɗe, nyɔngɔ á k'aphɛnɔkɔ aɓɔ atɔ á
ébeba na ɓɔnga á ɓakpa kagea ɓátɔɛ ka kema.

Ɓɔphɛi ka ɓaɓeeki

17 Cɔ, ɓenu gǎkɛ, ɓadani ékondi, kanisiani phɔ́ nyɔngɔ nde ɓateki ndea
Mɔkɔta ndeasu Yéso-Kiísito ɗáɓayɔngi kala. 18 Ɓáɓanóngoɗî ɓe: «Ka
mbenɔ á sungiaga, ɓakpa ɓánɔtɛbɛagande. Ɓáɓeande tamɓea ndɛaɓɔ
ájeɗe[t] .» 19 Ɓɔ ɓaunge ɓande cina á katanaga á ɓakpa. Ɓatɔ á mɔphɛ á ka
nyama, kanga mĕma á Mokonga. 20 Cɔ, ɓenu ɓadani ékondi, mamani
akpɛ ka ɓeekea nɛnu á kanga ɓojeɗe. Mɛmani na ɓukpɛkpɛ á Mĕma á
Mokonga. 21 Ikani suɓi á ekondi ndea Mokonga, ka ɓondeaga ɓonjánjá
ékondi ndea Mɔkɔta ndeasu Yéso kiísito ka opha anu enda á mɛyɔ.
22 Okuiani gǎkɛ ngomi ɓakpa nde ɓá na ngǎka. 23 Óamisani ɓuangbo na
nsa. Ɓunɛngbo goto, okuiani ngomi índɔ ana kɔɓɔɓɔkɔ. Ɓókodungɛmbɛ

---

[t] **1.18** Ɔna 2Pétɛɛ 3.3.

ka ngɔmbɛ á ka nyama aɓɔ, ka nyɔngɔ nde a ye jɔɔkani n' ekuma nɛɓɔ ájeɗe.

Obebɔ á ka sungiaga

24 Mokonga aɔtɔka ámbá anu ka gea ɓókóguɛmbɛ ka ɓojeɗe na kiɗianisa
anu mosá á ɓoombia akɛ kanga kisɛki ka maseye. 25 Yɛ Mokonga sisakɛ,
namisi ndeasu ka Yéso Kiísito Mɔkɔta ndeasu, áɓɛ n'obebɔ, ɓomgbómgbó,
ɓukpɛkpɛ, kɔkɔta, kpanga kala, kɛ̌kɛ nde na ka saga na saga, Aɓɛ ɓó!

Mphaniɔ

nde Yéso ɗámɔ̌nisi mbɛɗanigi nɛkɛ Yoáni

Mɔ̌ á nyɔngɔ á ɓuku

Yoáni nteki nde ɓa Yéso Kiísito aámbé ɗáɗundu ɓuku nde. Suɓi á ɓuku nde, ana nyɔngɔ ɗanga-ɗanga á ɓɔsɔmɛa nnde Yéso Kiísito ɗámphangi base.

Ɗáɔni nyɔngɔ ndɔ, mbenɔ nde Mĕma á Mokonga ɗángɔni n'asuɓi á kesanga nde ɓáɔɔphana Patémɔ. Ɗáɓambisi suɓi á kesanga ndɔ, ka nyɔngɔ nde ɗáɔtɔmiaga Mbino Ánja ndea Yéso Kiísito ka matu nde moamɛ angbóngbó á ɓaLɔ́ma ɗáŏtambisaga ɓakiísito.

Ɗáɗundu ɓuku nde ka kanisa ngia á njaga iɓɛ (7) á ka nji á Ajía, ka kpagisaga á ɓeekea ndea ɓakiísito suɓi a tambaga akpɛ ndɔɔ. Mokonga ĕkindande ɓaɓiɓia nɛkɛ, na Sɛtáni phɔtɔ . Ĕɓophande ɓaɓeeki ɓunde ɓámamande akpɛ ka ɓeekea na ka sungiaga, ɛkɔmi á koba á kĕkɛ na mokonda á kĕkɛ.

Gabekana á ɓuku

Ɓuku nde agaɓekani ka phaeka nkama na moci (11).

1. *Nsesɔ 1. 1-8.*
2. *Mphaniɔ na ɓaoɓa ka kanisa ngia á njaga iɓɛ (7) 1. 9-3.22.*
3. *Ɓuku na mututi ngia á njaga (7) 4.1-8.1.*
4. *Ndeka ngia á njaga iɓɛ (7) 8. 1-11. 19.*
5. *Njɔka angbóngbó na ɓanyama ɓaɓɛ 12.1-13.18.*
6. *Mphaniɔ ɗanga-ɗanga 14.1-15.8.*
7. *Caá ngia á njaga iɓɛ á esuia ndea Mokonga 16. 1-21.*
8. *Ujukana á Babilɔ́ni na tugbanaga á nyama, ɓaɔtu -nyɔngɔ á mbɛa, na nketi 17.1-20.10.*
9. *Tena á nyɔngɔ á ka sungiaga 20.11-15.*
10. *Koba á kĕkɛ, mokonda á kĕkɛ na Yɛusaléma á kĕkɛ 21.1-22.5.*
11. *Kiísito abikande kĕkɛ nde na nyɔngɔ á ka sungiaga 22.6-21.*

Mɔ̌ á nyɔngɔ

1 [1] Ɓuku nde ana mphaniɔ nde Mokonga ɗámophi Yéso Kiísito ka gea, á úbisɛ ka ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ kema nde ambe átɔtɔkɛanɛ kanga iphia. Cɔ, Kiísito ɗánteki malaeka nɛkɛ ka úbisa á mbɛɗanigi nɛkɛ Yoáni

nyɔngɔ ndɔ. 2 Yoáni ɗ'áɗigimisi nyɔngɔ ndɔ ɓe: «Kema bui nde ɗɛ́ɔni ande
Nyɔngɔ á Mokonga n'ande ɗoni gea, Yéso Kiísito aámbé aɗigimisi u.»
3 Cɔ, maseye ka nkpa nde aotanga ɓuku nde, maseye ka ɓunde ɓáɔɔka
na tɔtɔkisa á nyɔngɔ nde Mokonga ɗáyɔngi, nnde ɓáɗundu wani. Nga,
mbenɔ á tɔtɔkɛana á nyɔngɔ ndɔ bui a ye tɔ bíbí.

Nsesɔ ka kanisa ngia á njaga iɓɛ (7)

4 Eme Yoáni nenoɗundui ɓenu ɓatɔ á kanisa ngia á njaga iɓɛ (7),
nnde a ka nji á Ajía. Ambe Mokonga mmbé aɓei, mmbé ɗátú na mmbé
abikande[u] anophɛ ɓonjánjá á ekondi na ɓɔjɛjɛ. Ɓonjánjá á ekondi na
ɓɔjɛjɛ ndɔ átokɛ phɔtɔ ka mĕma ngia á njaga iɓɛ (7), ɓunde ɓáoika mosá
á kankaanga á koɓoamɛ nɛkɛ aɓɛ na ɓenu. 5 Ɓonjánjá á ekondi na ɓɔjɛjɛ
ndɔ átokɛ phɔtɔ kaYéso Kiísito, nɗigimisi á ɗoni, ange ka ɓunde ɓájujuki
ka kukwa, na moamɛ á ɓaamɛ á ka mokonda. Yɛ, Kiísito asókondi, magia
akɛ aunge ɗásóphui ka ɓojeɗe nɛsu. 6 Ka ɓondɔ, áosobisa ɓatɔa-koɓoamɛ
nɛkɛ, na ɓatoɓei-phɛa ndea Mokonga ka bɛɗaneaga abakɛ Mokonga.
Cɔ, ɓoombia na ɓukpɛkpɛ, áɓɛ ka Yéso Kiísito ka saga na saga! Aɓɛ
ɓo.
7 Éngani, Yéso Kiísito aobika k'egugu. Ɓakpa ɓɔbu ɓámɔ̌nande. Ata
ɓunde ɗáɓantumi n'ekonga[y], ɓámɔ̌nande phɔtɔ. Ɓatɔa-k'ekuna bui á
mokonda ɓátaɓokanagande ka nyɔngɔ akɛ. Eya! Aɓɛ ɓo.
8 Mɔkɔta Mokonga Mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ bui, mmbé aɓei, mmbé ɗátú ɓei
na mmbé aobika agi te: «Nende Alpha na Ɔmɛga[a]».

Yoáni amɔɔni Kiísito ka mphaniɔ

9 Eme nende munamanu Yoáni. Ka jukana na Yɛso, ne kimoci na ɓenu
ka tambaga, néoɓa kimoci na ɓenu ka koɓoamɛ nɛkɛ na ka phiphia á
tambaga. Ɓámoge nĕ ka kesanga nde ɓáɔɔphana Patimɔ[b], ka nyɔngɔ nde
ɗéphɛi Nyɔngɔ á Mokonga na phɛa á ɗomi nde Yéso ɗáɗigimisi.
10 Cɔ, ɗátú Esa á Mɔkɔta, Mĕma á Mokonga ɗámɔgɔni, nɛ́ɔɔka ɛsɔ
mbusa ani n'akpɛ ɓea ɛsɔ á mbengu. 11 Ɛsɔ ndɔ ɗáɔyɔnga ɓe: «Kema nde
ɔɔna, ɗundua u suɓi á ɓuku, óteke ɓuku ndɔ ka kanisa ngia á njaga
iɓɛ (7), ndee: ka Ɛphésɔ, Smúuna, Pɛɛgámɔ, Tuatɛ́ɛa, Sáadi, Philadɛɛphía,
na Laɔdikía.»
12 Mbusa í, néŏphaia ka enga á ani mmbé ɗáɔyɔnga n'eme. Ɓî ɗéephai
nɛ́ɔɔna tɛta á ɔ́bɛa ngia á njaga iɓɛ (7) nnde ɓáɓɔngisigi na laté. 13 Sɔsɔɓɛ

---

[u] **1.4** Ɔna 2 ɓaKɔlítɔ 1.8; Júana 3.14.

[y] **1.7** Ɔna Isá 55.4 Jab 89.28; ɓKs 1.20; Júa 9.6; 1 Pɛɛ 2.5.

[a] **1.8** Alpha na Ɔmɛga ande gea te, «kpangeɔ na Sungiaga»

[b] **1.9** Kesanga ndɔ ɗátú ɔma nde ɓakɔta á ɓaLɔ́ma ɗáɓaŏbisaga ɓakpa nde ɗáɓaŏɓɔna gea, ɓande ɓakpa ɓajeɗe

i, nɛɔmɔɔna nkpa, n'akengeani na Muna-Nkpa. Yɛ, ɗáɔli ngɔmbɛ énda,
nnde akǐ k'ecinji. Áɔ̌ɓɔɛa angeɗe k'egogo nnde ɗáɓáɓɔngisigi na laté.
14 Sekamɔ akɛ ɗátú abusǔ ɓea saa á mɔgɔgɔ ímbɔ aábu, â phɔtɔ oɓa abusǔ
ɓea matanda. Iso akɛ ɗáɔbɛnya ɓea ɛɛmbɛ á nsa. 15 Ecinji akɛ áɔtɔɔka
ɓea ngɔa étombe nde atoki ka nsa. Ɛsɔ akɛ áɔɔya ɓea gɔa. 16 Ɗábɛɗi
ɓasɛɛngwa ngia á njaga iɓɛ (7) ka njaga akɛ á mǔku, pindi nde aophea
nci gbogbo áojuana k'aphɛnɔkɔ akɛ. Keongi akɛ áɔbɛnya akpɛ ɓea mani
ka kantende.
17 Ɓî ɗémɔ̌ni, néogua k'ecinji akɛ ɓea nkpa n'aku. Wa, â gǎkɛ obisa
njaga akɛ á mǔku gǔ ani, áɔyɔnga ɓe: «Koɓangɛmbɛ! Eme aámbé nende
Nkpangeɔ na Sungiaga[c]. 18 Nende nkpa nde neoenda. Ɗéku, cɔ kɛ̌kɛnde
ne gǎkɛ oenda ka saga na saga. Nɛbɛɗi phembekete á kukwa na nnde á
nji á ɓasí[d].
19 Cɔ, ɗundua kema nde ɗɔ́ɔni, na nnde á kɛ̌kɛnde, na nnde abikaeka.
20 Kantítí á ɓɔsɔmɛa ka ɓasɛɛngɔ ngia á njaga iɓɛ (7) ndɔ ɗɔ́ɔni ka njaga
ani á mǔku, na tɛta á ɔbɛa ngia á njaga iɓɛ (7) nnde ɓáɓɔngisigi na laté a
ɓe: Ɓasɛɛngɔ ngia á njaga iɓɛ (7) ande ɓalíme ndea Mokonga á ka kanisa
ngia á njaga iɓɛ (7) ndɔɔ. Ɓatɛta á ɔbɛa ngia á njaga iɓɛ (7) ndɔ, ande
kanisa ngia á njaga iɓɛ (7).»

Múbisɔ ka kanisa á ka Ɛphésɔ

2 1 «Nɗunduia malaeka á kanisa á ka Ɛphésɔ ɓe: «Mmbé ɛ̌bɛɗi
ɓasɛɛngwa ngia á njaga iɓɛ (7) ka njaga akɛ á mǔku, n'aotamba
sɔsɔɓɛ á tɛta á ɔbɛa ngia á njaga iɓɛ (7) á laté ayɔngi ɓe:
2 Neoúba ekuma nɛkɔ, na tamɓea nɛkɔ, na phiphia á tambaga nde
ophiphii. Ne phɔtɔ oúba gea kɔ́ɔtɔka n'ogamani na ɓatɔa-ɓojeɗe.
Ɗóɔ̌tombigi ɓunde ɗáɓaǒgea sasaɓɔ, ɓánde ɓateki na ɓáká gǎkɛ ɓateki,
ɗóɔ̌ɓúbi gea, ɓánde ɓatɔa-mbɛa. 3 Eya! Ona mɛ̌ma á phiphia, otambigi ka
nyɔngɔ á ina ani, kanga ɛlá.
4 Cɔ, nyɔngɔ nde ne gǎkɛ nɛ̌ ka phɔakɔ aɓe: Kó ye omokonda ɓíndɔ
ɗɔ̌mokonda mosá. 5 Cɔ, kanisia phɔ tamɓea akɔ á mosá, kɛ̌kɛnde gǎkɛ,
ogu. Cɔ, kětia tamɓea akɔ ájeɗe, ótambeɛ ɓíndɔ ɗótú otamɓea mosá.
Kaɓɛ na kókěti tamɓea akɔ ájeɗe, ámbe nebikiande, néophui ɔbɛa nɛkɔ
k'ɔma í.
6 Kema nde a gǎkɛ ánjá k'ɔɓɛ a ɓe: Okangei ekuma ndea ɓaNikɔláyi,
ɓíndɔ eme nekangei phɔtɔ u.
7 «Cɔ, mmbé ana kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Mɛ̌ma á Mokonga angoɗi
kanisa bui.

---

[c] **1.17** Ɔna Dan 7.13; 10.5; 7.9; 10.6; Isá 49.2; ɓɛb 4.12 Isá 4.6; 48.12.

[d] **1.18** Nji á ɓasí ande nnde ɓáɔɔphana adɛjɛ

Mmbé akindande, nensoseande gea, aeɛ mbuka á me á enda, nnde a ka Paandísɔ ndea Mokonga[e].»

Múbisɔ ka kanisa ndea ka Smúuna

8 «Nɗunduia malaeka á ka kanisa ndea ka Smúuna ɓe: «Mmbé ande
Nkpangeɔ na Sungiaga, mmbé ɗáku, áojujuka ka kukwa, ayɔngi ɓe:
9 Neoúba tambaga na ɓuyɛnɛ nɛkɔ, O gǎkɛ ntɔi! Ne phɔtɔ oúba
kitɔngi á mbɛa nde ɓunde ɓáǒgea sasaɓɔ ɓánde ɓaYúda na ɓáná
ɓaYúda ɓáɔkɔtɔnga. Ɓatɔngi ndɔ, ɓá ndiu madondanɔ á ɓakpa nde
ɓamɓeeki Sɛtáni. 10 Cɔ, koɓangɛmbɛ gǎkɛ tambaga nde akoɗondande.
Ka nyɔngɔ nde, Nketi aemakeande ɓakpa ɓuangbo sɔsɔɓɛ anu ka
mekakɔ ka tombaga anu. Akondi engekisa á ɓukpɛkpɛ á ɓeekea
nɛnu. Otambagande gǎkɛ k'esa nkama (10). Cɔ, ɓá tɔ mɓeeki á ɗoni
na ɓî ogande okwa, na eme, nɛkɔkɔmande na kekombo á enda á
mɛyɔ.
11 «Cɔ, mmbé ana kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Mĕma á Mokonga angoɗi
kanisa bui!
«Mmbé akindande, ka kwe ku ye ka mɔngɔ á ko iɓɛ.»

Múbisɔ ka kanisa ndea ka Pɛɛgámɔ

12 «Nɗunduia malaeka á ka kanisa ndea ka Pɛɛgámɔ ɓe: «Mmbé ana
píndi nde aophea nci gbógbó ayɔngi ɓe:
13 Neoúba ɔma nde oiki. Wa unge ande kankaanga á koɓoamɛ ndea
Sɛtáni. Nanga á ɓo, otetemisi tɔ ɓeekea ani kanga á ngana á ɓeekea ndɔ.
Ɔɓɛ, kóɗeketi ɓeekea ani mbenɔ nde ɗáɓamwe Antípa, nɗigimisi nɛmɔ á
ɗoni mɔtɛ anu, ɔma nde Sɛtáni aiki. 14 Cɔ, ne gǎkɛ na ɔyɛyɔ ábɔa k'oɓɛ:
Mɔtɛakɔ, ona ɓakpa nde ɓáɓeeki ɓɔphɛi ndea Baláma. Baláma aámbé
ɗángoɗi Baláka ábisɛ ephiphi ajeɗe ka ɓaIsilaéli ka ɓɔnga aɓɔ gea, ɓáeɛ
nyama nde ɓáphúi ka phɛa á ɓamŏkonga á mbɛa, na ɓágɛ̌ k'aphe ótungɔ[ɛ].
15 Ɔphɔtɔ mɔtɛakɔ na ɓakpa nde ɓáɔtɔtɔkisa ɓɔphɛi ndea ɓaNikɔlái. 16 Cɔ,
kĕtiani tamɓea anu. Kaɓɛ na nna ɓó, nekamisagande bika á mɔtɛnu,
néomana na ɓakpa ndɔ na píndi ndɔ aotoka k'aphenɔkɔ ani.
17 «Cɔ, mmbé ana kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Mĕma á Mokonga angoɗi
kanisa bui!
«Mmbé akindande, nemophande mana[g] nde ɗésɔ̌mi. Nemophande
phɔtɔ ɛtɛ abu, na neɗundu ina á kĕkɛ gŭ í, nnde nkpa ɓangbó nnaoúba
na nna tɔndɔ mmbé ɓámophi u.»

---

[e] **2.7** Ɔna Nkpangeɔ 2.8-9; Mphaniɔ 22.2.

[ɛ] **2.14** Ɔna Mɔɔmba 31.16; 25.1-2; 22-3

[g] **2.17** Mana ande eea nde Mokonga ɗéɓophi ɓaIsilaéli ka nkanda. Ɔna Juána 16.35; Yoáni 6. 49-51.

Múbisɔ ka kanisa ndea ka Tuatɛ́a

18 «Nɗunduia malaeka á ka kanisa ndea ka Tuatɛ́a ɓe: «Muna-Mokonga
mmbé iso akɛ aɔbɛnya ɓɛa owanga á nsa, ecinji akɛ aophenuaga ɓɛa ngɔa
nde ɓáphɔni anja phê, ayɔngi gea, 19 neoúba ekuma akɔ, ekondi nɛkɔ,
ɓeekea nɛkɔ, tamɓea nɛkɔ, na phiphia á tambaga nɛkɔ. Neúbi phɔtɔ gea
ǒyamei ka bɛɗaneaga ani kěkɛnde kɔnyɛnya mosá.
20 Cɔ, ne gǎkɛ na ɔyɛyɔ k'oɓɛ. Oomɓeya nke ndɔ Yɛjɛbɛ́li gea ábɛɗanɛgɛ,
mmbé aɔyɔnga sasakɛ gea, ande nke mɔtu-nyɔngɔ. A gǎkɛ ɔɔphɛa
ɓaɓɛɗanigi nɛmɔ na ɓungisaga aɓɔ ka aphe ótungɔ, na ea á nyama nde
ɓáphúi ka phɛa á ɓamǒkonga á mbɛa.
21 Ɗémophi mbenɔ ka gea akětiɛ tamɓea akɛ ájeɗe, nna gǎkɛ okonda
ɗeketa nyɔngɔ á iɛɓɛ. 22 Ka ɓondɔ, yɛ na ɓadakɛ ɓatɔ á iɛɓɛ, němakande
k'eka á tambaga á ngobo, aoɓá na ɓákákěti tamɓea nɛbɔ ájeɗe. 23 Kaɓɛ na
ɓákáɗeketi, němwande ɓakpa nde ɓagamani na yɛ. Mpɔ, ɓatɔ á ka kanisa
ɓɔbu ɓáúbande gea, neoengekisa mɔphɛ á ɓakpa na kanisia aɓɔ. Úbani
gea, nemphendande nkpa na nkpa sɔsɔɓɛ anu ka ɓeana na tamɓea akɛ[h].
24 «Cɔ, ka ɓenu ɓatɔa ka kanisa á ka Tuatɛ́a, ɓunde ɓókótóɓeeki ɓɔphɛi
ndea nke ndɔ Yɛjɛbɛ́li, na ɓókóoúba kema nde ɓakpa ndɔ ɓáɔɔphana
‹kema á ɓɔsɔmɛa ndea Sɛtáni›, nenongoɗi gea, kénokumbisɛku nkumba
nɛngbo. 25 Ambani ndiu tɔ ánjá nyɔngɔ nde ɓo kau na ka ɓî nejaeka.
26 Nkpa nde atɔkande tambaga ndɔ, na tamɓea ɓindɔ nekondi, kasungiaga
nemophande kɔkɔta gǔ á ekuna bui. 27 Nkpa ndɔ abɛɗanagande na kɔkɔta
ndɔ na ɓukpɛkpɛ phê, ɓindɔ ɓáobomaga mbeka á toko. 28 Cɔ, ɓondɔ unge
eme phɔtɔ, ɗɛ́tɔi kɔkɔta mɔtɛ á Abɛ. Nemophande phɔtɔ sɛɛngwa á ka
mɓimba[i].
29 «Cɔ, mmbé ana kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Měma á Mokonga angoɗi
kanisa bui.»

Múbisɔ ka kanisa ndea ka Sáadi

3 1 «Nɗunduia malaeka á ka kanisa ndea ka Sáadi ɓe: «Mmbé ana
měma ngia á njaga iɓɛ(7) á Mokonga na ɓasɛɛngwa ngia á njaga
iɓɛ (7) ayɔngi ɓe:
«Neoúba ekuma nɛkɔ, ne phɔtɔ oúba gea oúbikani te ooenda, n'o ye
ku gǎkɛ. 2 Cɔ, ɛngɛpha, ógbagisɛ nndɔ ajigi n'asookuwa. Nga, ɗɛkɛɔni
ekuma nɛkɔ nnde ɔtɔtɔkisi na aánjá k'iso á Mokonga nɛmɔ. 3 Cɔ, kanisia
phɔ ɓɔphɛi nde ɗɔ́ɔki na ɓeekea í. Amba ɓɔphɛi ndɔ, na ókětiɛ tamɓea
akɔ ájeɗe. Aoɓá na kɔ́ɛngɛphi, nebikande ɓɛa nkukuɓa, kóúbɛku tanda

---

h **2.23** Ɔna Jabúi 7.10; Yɛɛmía 17.10; Jabúi 62.13.

i **2.28** Ɔna Jabúi 2.8-9; Mɔɔmba 24.17; Mphaniɔ 22.16.

mbenɔ sina nde nebikande okobutukisa[j] . 4 Cɔ, o găkɛ na ɓakpa ɓuangbo
ka Sáadi, ɓunde ɓákájɔɔkisi bɔngɔ ɓo. Ɓɔ ɓaunge ɓátambande kimoci
n'eme na ɓáɔli bɔngɔ á abu nga, ɓákeni ně.
5 «Mmbé ankindande, ɓámɔlisande bɔngɔ á abu. Kéimɛku tanda ina akɛ
ka ɓuku á enda[k] . Neɓeekeande mosá á Abɛ na ɓalíme ndea Mokonga
nɛkɛ gea, ande nkpa nɛmɔ.
6 «Cɔ, mmbé ana kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Měma á Mokonga angoɗi
kanisa bui!»

Múbisɔ ka kanisa ndea ka Philadɛɛphía

7 «Nɗunduia malaeka á kanisa ndea ka Philadɛɛphía ɓe:
«Mmbé ande ntɔa-kanga ɓojeɗe na ntɔa-ɗoni, mmbé ana můkuiyɔ
ndea moamɛ Daúdi, mmbé aoúkwa, nkpa kátɔkɛ phătia na aophatia,
nkpa kátɔkɛ ukwa, ayɔngi ɓe[l] : 8 Neoúba ekuma nɛkɔ. Neoúba gea, ɔtɔ
na ɓukpɛkpɛ aɓɔa. Ka ɓondɔ unge, neuku kĭo mosá akɔ, nnde nkpa
nnaɔtɔka n'aphăti, ka nyɔngɔ nde, ɗóambi nyɔngɔ nɛmɔ na ɗókóngani
ina ani. 9 Cɔ, nekophande ɓatɔa a ka ntua á ɓɔphɛi ndea Sɛtáni.
Ɓɔ, ɓáɔyɔnga sasaɓɔ mbɛa te, ɓánde ɓaYúda na ɓáná găkɛ ɓaYúda.
Něsoseande ɓábikɛ gbukɛ muanku aɓɔ mosá akɔ ka ɗokomisa akɔ na
ɓáúbande gea, eme nekokondi[m]. 10 Cɔ, ka nyɔngɔ nde ɗoambi ɓɔphɛi
nɛmɔ á ɓa na phiphia á tambaga, eme phɔtɔ, nekoambande ka mbenɔ
á tambaga nde abikaeka ka mokonda bui, ka tombaga á ɓakpa á ka
mokonda.
11 Cɔ, neokamisaga bika. Amba akpɛ kema nde oně, ka gea, nkpa
ɓăngbŏ kabɛɗɛmbɛ ɛkɔmi nɛkɔ.
12 «Mmbé akindande, nembisande ka ngeɔ suɓi á endu ndea
Mokonga nɛmɔ na kajuanɛeka ye tanda. Neɗunduande ina á
Mokonga nɛmɔ na ina á kenombe ndea Mokonga nɛmɔ gŭ akɛ.
Ina á kenombe ndɔ ande Yɛusalɛ́ma á kĕkɛ, nnde adidi ka toka na
koba mɔtɛa Mokonga nɛmɔ. Neɗunduande phɔtɔ ina ani á kĕkɛ gŭ
akɛ[n] .
13 «Mmbé a na kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Měma á Mokonga angoɗi kanisa
bui.»

Múbisɔ ka kanisa ndea ka Laɔdikía

14 «Nɗunduia malaeka á ka kanisa ndea ka Laɔdikía ɓe:

---

[j] **3.3** Ɔna Mat 24.43-44; Lóka 12.3-40; ɓaTɛsalɔníka 5.2; 2 Pétɛɛ 3.10.

[k] **3.5** Ɔna ɓaPhiípi 4.3; Lóka 12.8.

[l] **3.7** Ɔna sáya 22.22; Ekuma á ɓateki 2.30.

[m] **3.9** Ɔna Isáya 49.23; 60.14; 43.4.

[n] **3.12** Ɔna Isáya 62.2.

«Mbe ɓáɔmɔphana Aɓɛɓo, nɗigimisi nde akeni na mmbé ande ɗoni,
nkpangeɔ[o] á kema bui nde Mokonga ɗáconji ayɔngi ɓe: [15] Neoúba ekuma
nɛkɔ na neoúba gea, kóadɛdɛ̌, kó ajó. Atókeni óɓɛ adɛdɛ̌, kaɓɛ ajó! [16] Cɔ,
ka nyɔngɔ nde kóajo, kó adɛdɛ̌, oaɔmbɔɔmbɔɔ, nɛkɔɔkagande k'aphɛnɔkɔ
ani. [17] Ɔɔyɔnga gea: ‹Nende ntɔi, nesikia neɓa ntɔi, kéna ka siki á kema›,
kanga úba sasakɔ gea, onde ntɔa-ɓuyɛnɛ, ntɔa-ngomi, muúki, keíme-íme
na ndumbu. [18] Ka ɓondɔ unge, nɛɔphɛi gea, Somba laté mɔtɛmɔ, nnde
ɓáɓɔngisigi ka nsa étombe, kagea, óɓɛ ye tɔ ntɔi á ɗoni. Somba phɔtɔ
bɔngɔ abu ka gea, ɔ́ɔlɛ, ɔ́sɔmɛɛ soni á ndumbu akɔ. Somba goto manga á
sia k'iso akɔ ka gea, ɔ́ɔnaphɛ.

[19] Eme, neonphekeaga na sɛka á ɓakpa ɓɔbu ɓundɔ nɛ̌kondi[ɔ]. Cɔ, ɓá na
moingi na kɛ̌tia tamɓea kɔ. [20] Cɔ, nemame k'iso á mpume, neogbondoaga
kǐo. Aoɓá nkpa n'aɔki ɛsɔ ani, na úkwa á kǐo, nengiande mɔtɛkɛ,
ɓéeagande na yɛ, yɛ, aegande n'eme.

[21] «Mmbé akindande, neɓeekeande áikɛ kimoci n'eme ka kankaanga á
koɓoamɛ nɛmɔ, ɓíndɔ eme ɗékindi, néoika kimoci n'Abɛ ka kankaanga á
koɓoamɛ nɛkɛ.

[22] Cɔ, mmbé ana kecue, áɔkɛ nyɔngɔ nde Mɛ̌ma á Mokonga angoɗi
kanisa bui.

Beba á Mokonga na koba

4 [1] Mbusa á índɔ, ɗɛ́ɔni mphaniɔ nɛngbo, kǐo á na koba n'aukukani.
Ɛsɔ nde ɗɛ́ɔki n'aɔyɔnga n'eme mosá, n'akengeani na ɛsɔ á mbengu,
áomongoɗea: «Cɔ, ɗapha koni, neophangiande nnde akeni akiɗianɛ
mbusa.»

[2] Kɛ̌kɛ ndɔ tɔ, Mɛ̌ma á Mokonga áɔmɔgɔna. Nɛ́ɔɔna kankaanga á
koɓoamɛ na koba, nkpa n'aiki gǔ i. [3] Nkpa ndɔ, keongi akɛ ɗáɔbɛnya
ɓea ɛtɛ á esombi akpɛ nnde ɓáɔɔphana ka kisambaye «yaspi na saadiɔ.»
Akema nde aɔbɛnya ɓea ɛtɛ nde ɓáɔɔphana ka kisambaye «jumaidi»
áotimba kankaanga á koɓoamɛ ndɔ[p].

[4] Kankaanga nɛngbo á koɓoamɛ nkama iɓɛ na gena (24) ɗátimbi
kankaanga á koɓoamɛ ndɔ. Ɓagbɛga nkama iɓɛ na gena (24) ɓáoika gǔ i,
na ɓáɔli bɔngɔ abu na kekombo á laté. [5] Ka kankaanga á koɓoamɛ ndɔ,
ɗáojuana phenua, gbungbua, na ɓaoka á mbua. Mosá á kankaanga á
koɓoamɛ ndɔ, ɔbɛa ngia á njaga iɓɛ (7) á koola ɗáɔbɛnya, n'ande mɛ̌ma
ngia á njaga iɓɛ (7) ndea Mokonga[s]. [6] Mosá á kankaanga á koɓoamɛ ndɔ,
ɗátú na kema ɓea oɓenge á kiyɔa, phɔtɔ ɓea ngaɛ.

---

[o] **3.14** Ɔna Mɛní 8.22.

[ɔ] **3.19** Ɔna Mɛní 3.12; Ɛbulanía 12.6.

[p] **4.3** Ɔna Ɛjɛkiéli 1.2-28; 10.1; 21.19-20.

[s] **4.5** Ɔna Juána 19.16; Ɛjɛkiéle 1.13; Jakaíya4.2.

Suɓi á kankaanga á koɓoamɛ ndɔ na mpɛphɛ i, ɓamakɛlúbi[t] gena (4),
ɓáotimba, na ɓa n'iso mosá na mbusa aɓɔ. 7 Kɛlúbi ɓa ka mosá-mosá,
ɗákegeani na simba, mmbé ɓa ko ɓaɓɛ, ɗákegeani na mponjɔ á ngɔmbɛ.
Kɛlúbi ɓa ko ɓasaɔ, ɗákegeani na nkpa, ɓa ko gena, áokegeana na ndia
n'aoyaa[u]. 8 Ɓamakɛlúbi gena (4) ndɔ, moci-moci áoɓa na kepupe ngia á
njaga (6), nnde atumi na iso, gŭ á kepupe na kusi í. Ɓáɔyɔnga keiphe
n'esa kanga á ɗeketa gea,

«Ntɔa-kanga ɓojeɗe, Ntɔa-kanga ɓojeɗe, Ntɔa-kanga ɓojeɗe,
Mɔkɔta Mokonga, Mɛnɛa-ɓukpɛkpɛ,
mmbé ɗátú, mmbé aɓei na mmbé aobika[y].»

9 Ka mbenɔ bui ɓamakɛlúbi ndɔ ɓáombeba, ɓáonɗokomisa, na ɓáonsega
mmbé aiki ka kankaanga á koɓoamɛ, n'aoenda mɛyɔ,
10 ɓagbɛga nkama íɓɛ na gena (24) ndɔ, ɓáogbuka muanku mosá
mmbé aiki ka kankaanga á koɓoamɛ, ɓáombeba mmbé aoenda
mɛyɔ. Ɓáophuia kekombo nɛɓɔ mosá á kankaanga, ɓáɔyɔnga
gea:

11 «Mɔkɔta nɛsu Mokonga, okeni na opha akɔ ɓoombia, ɓokutu, na
ɓukpɛkpɛ.
Nga, ɔɓɛ aámbe ɗóconji kema bui,
Ka nyɔngɔ á mɔphɛ nɛkɔ aunge, kema bui ɓacɔnji na aɓei.»

Mphaniɔ á ɓuku na Muna-mɔgɔgɔ

5 1 Cɔ, nɛ́ɔɔna ɓuku ka njaga á mŭku á mmbé ɗáiki ka kankaanga á
koɓoamɛ. Ɓuku ndɔ, ɗáɓaɗundu ka ngɔngɔ í na suɓi í, na ɓáɓɛti u na
mututi ngia á njaga iɓɛ (7)[a]. 2 Mpɔ, nɛ́ɔmɔ̌na malaeka akpɛkpɛ n'aɔyɔnga
n'ɛsɔ akpɛ ɓe: «Ani mmbé akeni koɗa á ngoi á mututi[b] nde na ukwa á
ɓuku nde?»

3 Cɔ, kaɓɛ gǎkɛ na nkpa nde ɗákeni, kaɓɛ na koba, kaɓɛ ka mokonda na
suɓi á oɗo[c] ka ukwa ɓuku ndɔ na ɔnjia á suɓi í. 4 Ka ɓondɔ, néogama phê
ka nyɔngɔ nde, ɗɛ́kɛ́mɔ̌ni nkpa nde akeni ukuwa á ɓuku ndɔ na ɔnjia á
suɓi í.

5 Mpɔ, ka ɓagbɛga ndɔ, moci â gǎkɛ omongoɗea: «Kógamɛmbɛ. Ɔna:
simba ndea k'ekuna ndea Yúda, ntɔa k'ɛɓɔkɔti ndea Moamɛ Daúdi,
akindi. Yɛ, akeni na na ukwa á ngoi á mututi ngia á njaga iɓɛ (7) ndɔ, na
ukwa á ɓuku.»

---

[t] **4.6** Makɛlúbiande ekombo moci á ɓalime ndea Mokonga.

[u] **4.7** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 1.22; 1.5-10; 10.1.

[y] **4.8** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 1.18;10.12; Isaya 6.2-3.

[a] **5.1** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 2.9-10; Isáya 29.11.

[b] **5.2** Mututi ande ngoi nde ɗáɓáoɓoaga na ɓuku nde ɗáɓaoikitaga mosá

[c] **5.3** Ɔna ɓaPhiípi 2.10.

6 Mpɔ, nɛ́ɔmɔ̌na Muna-mɔgɔgɔ uúba te ɓánteni, n'amame ka mɛ̌me á
kankaanga á koɓoamɛ, ɓamakɛlúbi gena na ɓagbɛga na ɓántimbi. Yɛ,
ɗátú na ndeka ngia á njaga iɓɛ (7), n'iso ngia á njaga iɓɛ (7), nnde nande
mɛ̌ma ngia á njaga iɓɛ (7) ndea Mokonga nnde ɗáɓateki ka mokonda
bui[d]. 7 Cɔ, Muna-mɔgɔgɔ áɔsɛkɛɗa, áɔbɛɗa ɓuku nde ɗátú ka njaga á
mǔku á mmbé ɗáiki ka kankaanga á koɓoamɛ.
8 Mbenɔ nde ɗábɛɗi ɓuku, ɓamakɛlúbi gena na ɓangbɛga nkama iɓɛ
na gena (24), ɓáogbuka muanku mosá á Muna-Mɔgɔgɔ. Ɓagbɛga ɓɔbu
ɓáoɓa na ɓaphii, na caa nde ɓáɓɔngisigi na laté, n'atumi na nkoki, nnde
ande ɛmɛmi ndea ɓatɔa-kanga á ɓojeɗe.
9 Ɓagbɛga ndɔ ɓáoemba embɔ á kɛ̌kɛ ɓe:
«Okeni bɛɗa á ɓuku ndɔ,
na koɗaga á ngoi á mututi.
Ka nyɔngɔ nde, ɗáɓakomwe, na ka phɛa nɛkɔ,
Ɗóǒsomba ka Mokonga ɓakpa na magia akɔ,
ɓakpa á k'ekuna bui, á yɔngɛa bui, ɛɓɔkɔti bui na nji bui.
10 Ɗóǒbisi ɓakpa ndɔ ɓáoɓa koɓoamɛ na ɓatoɓei-phɛa ka bɛɗaneaga á
Mokonga,
Na ɓáeande nji bui[e].»
11 Ɗɛ́ɔnji, na ɗɛ́ɔki ɛsɔ á usese á ɓalíme ndea Mokonga ɓunde ɓatimbi
kankaanga á koɓoamɛ, na ɓamakɛlúbi ndɔ gena na ɓagbɛga ndɔɔ.
Mɔɔmba aɓɔ ɗátú ɛlɛphu na ɛlɛphu na miliɔ na miliɔni.» 12 Ɗáɓaoemba
n'ɛsɔ akpɛ gea,
«Muna-mɔgɔgɔ, mmbé ɗáɓamwe,
akeni áɓɛ na okuu,
ɛtɔi, kɔɓɔngɛ na ɓukpɛkpɛ
ɓokutú, ɓoombia na obebɔ!»
13 Nê phɔtɔ k'ɔɔka ecɔnji bui nde a na koba, ka mokonda, suɓi á oɗo na
suɓi á oɓenge, econji bui na ɓáoemba gea:
Ka mmbé aiki ka kankaanga á koɓoamɛ, na ka Muna-mɔgɔgɔ,
ambé áɓɛ n'obebɔ, ɓokutú, ɓoombia, na ukuu ka saga na saga!»
14 Mpɔ, ɓamakɛlúbi gena ndɔ, ɓáogea: «Aɓɛ ɓo.» Ɓagbɛga ndɔ,
ɓáogbuka muanku aɓɔ, ɓáobeba.

Koɗaga á ngoi á mututi ngia á njaga (6)

6 1 Mbusa, nɛ́ɔmɔ̌na Muna-Mɔgɔgɔ, n'akoɗi ngoi á mututi á ka
mosá-mosá ka mututi ngia á njaga (7) ndɔ. Wa, nɛɔmɔ̌ka ka
ɓamakɛlúbi gena ndɔ, n'aɔyɔnga n'ɛsɔ ɓea ɓaoka á mbua: «Bika!» 2 Mpɔ,

---

[d] **5.6** Ɔna Isáya 5; Jakalía 4.10.
[e] **5.10** Jabúi 33.3; 98; Isaya 42.10.

nɛ́ɔmɔ̌na mponda á emani mmbé á abubu. Mmbé ɗákǎmbi gǔ akɛ, ɗábɛɗi
mange, na ɓámophi kekombo á kɔkɔta. Ɗátú ntɔki á emani na áoga goto
k'aphe á tɔka á emani.
3 Mbenɔ nde nɛmɔni Muna-Mɔgɔgɔ n'akoɗi ngoi á mututi á ko iɓɛ,
nɛ́ɔmɔ̌ka makɛlúbi ɓa a ko ɓaɓɛ n'aogea: «Bika!» 4 Mpɔ, mponda á emani
ɓa a ko ɓaɓɛ, n'anjɛnjɛ ɓea nsa áokidiana. Mmbé ɗákǎmbi gǔ akɛ,
ɗáɓamophi pindi ángbo na kɔkɔta á ɓikisa emani ka mokonda gea te,
ɓakpa ɓámoanɛgɛ ngǔngu aɓɔ.
5 Mbenɔ nde nɛmɔni Muna-Mɔgɔgɔ n'akoɗi ngoi á mututi á ko isaɔ,
nɛ́ɔmɔ̌ka makɛlúbi ɓa a ko ɓasaɔ n'aogea: «Bika!» Nɛ́ɔmɔ̌na mponda á
emani ɓa a ko ɓasaɔ n'ǎphíphí[ε]. Mmbé ɗákǎmbi gǔ akɛ ɗábɛɗi kilɔ ka
njaga. 6 Nɛ́ɔɔka ɓea ɛsɔ n'aotoka sɔsɔɓɛ á ɓamakɛlúbi gena ndɔ, n'aogea:
«Kilɔ moci á ngano ande ophendɔ á ekuma á esa moci. Kilɔ isaɔ á shayiri[g]
ande ophendɔ á ekuma á esa moci. Cɔ, ɓokotúkatúkɛmbɛ gǎkɛ gamba na
makana anjɛ.»
7 Mbenɔ nde nɛmɔni Muna-Mɔgɔgɔ n'akoɗi ngoi á mututi á ko gena,
nɛ́ɔɔka ɛsɔ á makɛlúbi ba a ko gena, n'aogea: «Bika!» 8 Nɛ́ɔmɔ̌na mponda
á emani moci, nkeke akɛ n'akengeani na ebu. Ina á mmbé ɗákǎmbi gǔ
akɛ ande Kukwa. Nji á ɓasí ɗáobika mbusa akɛ. Ɓáǒɓopha kɔkɔta gǔ á
phaeka gena á mokonda, ka mwa á ɓakpa na pindi, monganya, esambɔ,
na ɓanyama á akaekae á ka mokonda[h].
9 Mbenɔ nde nɛmɔni Muna-Mɔgɔgɔ n'akoɗi ngoi á mututi á ko
ɓɔku, nɛ́ɔɔna kusi á ɛtɛ á ɔphɛɔ, mĕma á ɓakpa nde ɗáɓĕtenigi ka
nyɔngɔ á tɔ̌miaga á Nyɔngɔ á Mokonga, na ka nyɔngɔ á ɗigimisa
nde ɓakpa ɗáɓaoɗigimisa kaphoa kɛ. 10 Ɓɔ, ɗáɓaɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ
te: «Mɔkɔta, ntɔa-kanga á ɓojeɗe na ntɔa-ɗoni, ka mbenɔ sina
nde ooɓondea tena á nyɔngɔ á ɓatɔa á ka mokonda, na gisia á
magia asu?» 11 Ɓâgǎkɛ ǒɓopha nkpa na nkpa bɔngɔ éndǎ abu,
ɓáǒngoɗea te, ɓáɓondeɛ phɔ ka mbenɔ aɓɔa na ka ɓî mɔɔmba
á ɓadaɓɔ ɓaɓɛɗanigi na ɓamunamaɓɔ íɓunde ɓásiande ɓea ɓɔ,
akpeengeanande.
12 Mbenɔ nde nɛmɔni Muna-Mɔgɔgɔ n'akoɗi ngoi á mututi á ko njia á
njaga (6), ɓaningina akpɛ phê áoɓa, mani áoinda ɓea bɔngɔ á kekusa,
songe áotaneaga ɓea magia. 13 Ɓasɛɛngwa ɓáogua ka oɗo ka toka á na
koba ɓea mbuka á mutíni na ka mɔtimbɛ nnde sumbu aoemisaga me í.
14 Koba áǒjujia ɓea kɛsɛ na ɓáikitigi, ɓáotoisa mamba na kesanga k'ɔma í[i].

[ε] **6.5** Ɔna Jakaíya 1.8, 6.1-8.

[g] **6.6** shayiri ande mbuka nde ɓáoguba na nji á Palɛstina ka nyɔngɔ á ea mpusu í ɓea mpusu á kɛkɛ.

[h] **6.8** Ɔa Ɛjɛkiɛli 14.21.

[i] **6.14** Ɔna Isáya 13.10-13; 34.10; Ɛjɛkiɛlɛ 32.7-8; Ámɔsi 8.9; Yɔéli 2.10; 3.3-4.

15 Ɓaamɛ á ka mokonda, ɓakɔta, ɓakɔta á ɓatɔa-emani, ɓatɔi,
ɓatɔa-ɓukpɛkpɛ, na ɓakpa ɓɔbu, ɓakɔɓɛ, na ɓunde ɓána ɓakɔɓɛ,
ɓáǰsɔmɛana suɓi á kubu á okanga na sɔsɔɓɛ á okanga á mamba-mamba.
16 Ɓáɔyɔnga na mamba, na okanga te: «Ósoguiani, ɔ́sɔsɔmɛani k'iso á
mmbé aoika ka kankaanga á koɓoamɛ, na ɔ́sɔsɔmɛani ka esuia ndea
Muna-Mɔgɔgɔ. 17 Ka nyɔngɔ nde, esa á esuia ángbó nɛɓɔ, abiki. Animbé
aphiphiande?»

Ɓɛta á mututi k'endondo á ɓaɓɛɗanigi ndea Mokonga

7 1 Mbusa á nyɔngɔ ndɔ, nɛ́ǰɓɔna ɓalíme ndea Mokonga gena na
ɓámamege nkɛkɛɔ gena á mokonda. Ɗáɓadungi maphopho[j] á
ka nkɛkɛɔ gena á ka mokonda ka gea, ka maphopho kasindɛmbɛ ka
mokonda, k'oɓenge, na ka ɓame. 2 Nɛ́ɔmɔna malaeka ɓa angbó n'aoɗapha
nci á n'okomo, n'abɛɗi mututi ndea Mokonga Mɛyɔ. Aɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ
ka ɓalíme ndea Mokonga gena ndɔ, ɗáɓěɓophi ɓukpɛkpɛ á tukatuka
á mokonda n'oɓenge. 3 Aǒngoɗea te: «Ɓókotukatukɛmbɛ mokonda,
n'oɓenge, na ɓame, na ka ɓî ɓɛɓɛtande mututi k'endondo á ɓaɓɛɗanigi
ndea Mokonga nɛsu[k].»
4 Mpɔ, nɛ́ɔɔka mɔɔmba á ɓunde ɗ'aɓaɓɛti mututi ndea Mokonga
k'endondo aɓɔ. Ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu moci mia gena nkama gena na
gena (144.000), k'ekuna bui ndea ɓaIsilaɛ́li. 5 Ka ketoto ndea Yúda,
ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). Ka
ketoto ndea Lubéni, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama
na ɓaɓɛ (12.000) ka ketoto ndea Gadi ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú
ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). 6 Ka ketoto ndea Asɛ́ɛi, ɓunde
ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). Ka ketoto
ndea Naphutáli, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama na
ɓaɓɛ (12.000). Ka ketoto ndea Manásɛ, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú
ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). 7 Ka ketoto ndea Simɛɔ́ni,
ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). Ka
ketoto ndea Láwi, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama
na ɓaɓɛ (12.000). Ka ketoto ndea Isakáli, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú
ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). 8 Ka ketoto ndea Jɛbulúni, ɓunde
ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000). Ka ketoto
ndea Yɔsɛ́phu, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú ɓakpa ɛlɛphu nkama na
ɓaɓɛ (12.000), na Ka ketoto ndea Bɛnjamína, ɓunde ɗ'áɓěɓɛti ně, ɗáɓatú
ɓakpa ɛlɛphu nkama na ɓaɓɛ (12.000).
Bundɔ báunge ɗ'áɓaɓɛti mututi ndea Mokonga k'endondo aɓɔ.

---

[j] **7.1** Ɔna Yɛɛmía 49.36; Daɛli 7.2; Jakaíya 6.5.

[k] **7.3** Ɔna Ɛjɛkiɛli 9.4-6.

Usɛsɛ angbó mosá á kankaanga á koɓoamɛ

9 Mbusa á nyɔngɔ ndɔ, nɛ́ɔɔna usɛsɛ ángbó á ɓakpa, nnde nkpa
nnaɔtɔka nětangi. Ɓakpa ndɔ ɗáɓatoki ka nji bui, k'ekuna bui,
k'etete á ɓakpa ɓɔbu, na k'etete á yɔngɛa bui. Ɗáɓamamege
mosá á kankaanga á koɓoamɛ na mosá á Muna-Mɔgɔgɔ. Ɗáɓaɔli
bɔngɔ éndă abu na ɓábɛɗigi kasa á mbia. 10 Ɓáɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ
ngea:
«Ɓoamia á ka mĕma atoki ka Mokonga nɛsu!
Mmbé aiki ka kankaanga á koɓoamɛ!
Na ka Muna-Mɔgɔgɔ!»
11 Cɔ, ɓalíme ndea Mokonga ɓɔbu ɗáɓátimbi kankaanga á koɓoamɛ
ndɔ, ɓáŏtimba ɓagbɛga na ɓamakɛlúbi gena. Ɓáogbuka muanku na ka
ɓî endondo aɓɔ agbondu oɗo mosá á kankaanga á koɓoamɛ, ɓáombeba
Mokonga, 12 ɓáogea:
«Aɓɛ ɓo!
Obebɔ, ɓoombia
Kɔɓɔngɛ, ɓosegi, ɓokutu,
Bukpɛkpɛ phê,
Abɛ ka Mokonga nɛsu ka saga na saga.
Aɓɛ ɓo!»
13 Mpɔ, ka ɓagbɛga ndɔ, moci áomúsia: «Cɔ, ɓunde ɓáɔli bɔngɔ
éndăndandă abu ɓande ɓa ani? Ɓátoki wa?»
14 Néonsikisia te: «Mɔkɔta nɛmɔ, oɓɛ aámbé oúba.» Áomogea: «Ɓundɔ,
ɓáunge ɓátoki ka tambaga angbó[l] . Ɓásokosi bɔngɔ éndă nɛɓɔ na magia á
Muna-Mɔgɔgɔ, ka ɓondɔ, bɔngɔ nɛɓɔ áobá abu.
15 Ka ɓondɔ unge, Ɓámamege mosá á kankaanga á koɓoamɛ ndea
Mokonga,
Báɔmbɛɗaneaga keiphe n'esa k'endu nɛkɛ.
Mmbé aiki gŭ á kankaanga á koɓoamɛ ĕambande.
16 Ɓɔ, ɓákákuɛku ye na nja,
Ɛnyɔta kɛ́bɛɗɛku ye.
Mani kɛ́bɛtɛku ye,
Ɓákĕyɔkɛku ye ɓojo.
17 Ka nyɔngɔ nde, Muna-Mɔgɔgɔ, mmbé aiki ka mĕme á kankaanga á
koɓoamɛ, ĕambande ɓea mɓondigi-ɓamɔgɔgɔ.
Ɛsɔndɔɛande ka ntogɔ á iɓo á ɓoamia.
Mokonga akɔmbɛande iɓo á ngamɔ bui á k'iso aɓɔ[m].»

---

[l] **7.14** Ɔna Danɛli 12.1; Mat 24.21; Malíkɔ 13.19.

[m] **7.17** Ɔna Isaya 49.10 Jabúi 23.1 Ɛjɛkiɛ́li 34.23; Jabúi 232; Isaya 49.10; 25.8.

Kóďaga á ngoi á mututi

8 [1] Mbenɔ nde Muna-Mɔgɔgɔ ďákoďigi ngoi á mututi á ko ngia á njaga
iɓɛ (7), koba áodakana phio! Ka gbutuka á mbenɔ moci. [2] Mpɔ,
nɛ́ɔ̌ɓɔna ɓalíme ndea Mokonga ngia á njaga iɓɛ (7) na ɓámamege mosá á
Mokonga, ɓáǒɓopha mbengu ngia á njaga iɓɛ (7).
[3] Molíme ndea Mokonga ɓa angbó áobika, áomama gǔ á ɛtɛ-ɔphɛɔ,
n'abɛďi mbeka na ɓáconji na laté. Ɓáomopha nkoki ási, ásiďisɛ u gǔ
á ɛtɛ-ɔphɛɔ, ka gea maki í átaiɛ mosá á Mokonga. Nndɔ ande aphe
moci á mɛma á Mokonga ka phɔa á ɓatɔa-kanga ɓojeďe ɓɔbu[n]. [4] Maki
á nkoki ndɔ, áoma kimoci n'ɛmɛmi ndea ɓatɔ á kanga ɓojeďe áotáia
mosá á Mokonga ka toka ka njaga á malaeka ndɔ. [5] Mpɔ, malaeka áɔbɛďa
mbeka á laté ndɔ, áotumisa n'eká nde ďátú ka ɛtɛ-ɔphɛɔ, áomaka ka
mokonda gbu! Mpɔ, ɓáoka á mbua áoɓá, eongo, phenua á mbua, na
ɓaningina.

Balíme ndea Mokonga ɓáosua mbengu

[6] Mbusa, ɓalíme ndea Mokonga ngia á njaga iɓɛ (7), ɓundɔ ďáɓaɓɛďi
mbengu ngia á njaga iɓɛ (7), ɓáǒɓɔngisaga ka sua í.
[7] Molíme ndea Mokonga ɓa ka mosá-mosá áosua mbengu. Mpɔ, mbua
á matanda á nsa, nnde adaďokeani na magia, ɓáomaka ka mokonda.
Phaeka moci á isaɔ á mokonda áɔɛkɛkanaga, phaeka moci á isaɔ á ɓame
áɔɛkɛkanaga, na kasa bui á dɛka â phɔtɔ ɔɛkɛkanaga.
[8] Molíme ndea Mokonga ɓa ko ɓaɓɛ áosua mbengu. Kema ɓɛa mamba
angbó á nsa n'aotoɓoaga, ɓáomaka k'oɓenge. Phaeka moci á isaɔ á iɓo
áogaikana magia. [9] Phaeka moci á econji nnde aoenda suɓi íɓo áokwa,
na phaeke isaɔ á koko áoujukana.
[10] Molíme ndea Mokonga ɓa ko isaɔ áosua mbengu. Sɛɛngwa angbóngbó
n'aotoɓoaga ɓɛa ɛɛmbɛ á nsa, áogua n'atoki na koba. Áogua ka phaeka
isaɔ á ɔɓa na ntogɔ. [11] (Ina á sɛɛngwa ndɔ, ande Jiala). Phaeka isaɔ á iɓo
áoɓá ajia, ɓakpa ɓásii ɓunde ďáɓanu iɓo ndɔ, ɓáokwa ka nyɔngɔ á jiala í.
[12] Molíme ndea Mokonga ɓa ko gena áosua mbengu. Phaeka moci ka
isaɔ á mani, songe na ɓasɛɛngwa, áǒjujia. Phaeka moci ka isaɔ á mani, na
sɛɛngwa áǒjujia. Phaeka moci ka isaɔ ka owanga ésa na keiphe â phɔtɔ
ǒjujia[o].
[13] Nê goto ɔɔna na ɔka ndu á yaa á Ndia ka mpɛna phê, n'aɔyɔnga akpɛ
te: «Ngomi ee! Ngomi ee! Ka ɓatɔ á ka mokonda! Ngomi ka ɓɔ mbenɔ nde
ɓalíme ndea Mokonga ɓunɛngbo ɓasaɔ ɓágeande ɓásuɛ mbengu nɛɓɔ.»

---

[n] **8.3** Ɔna Júana 30.1-3.

[o] **8.12** Ɔna Isaya 14.12; Yɛɛmía 9.14; Juána 1021-23.

Mbengu á kɔ ɓɔku

9 1 Mbusa, malaeka ɓa kɔ ɓɔku, áosua mbengu. Nɛ́ɔɔna sɛɛngɔa moci
n'atoki na koba, áogua ka mokonda. Ɗáɓamophi yɛ phembekete á
etia á mininga. 2 Sɛɛngɔa áoúkwa n'etia á mininga, mpɔ, maki áoma ka
etia ndɔ n'a ɓea maki á ɛɛmbɛ á nsa ángbó[ɔ]. Mani na mpɛna áoinda ka
nyɔngɔ á maki nde atoki k'etia ndɔɔ. 3 Ɓaaphaa ɓáojuana ka maki ndɔ,
ɓáɔɛmba mokonda bui. Ɓáǒɓopha ɓukpɛkpɛ ɓɛa ɓukpɛkpɛ á ɓankoto[p].
4 Ɓáǒngoɗea te, ɓakatukatukɛmbɛ ka kasa, ka me ángbongbó na me á
bɔbɔbɔa á ka mokonda. Ɓáetoɛ ndiu tɔndɔ ɓakpa nde, ɓáná na mututi
ndea Mokonga k'endondo aɓɔ. 5 Ɗáɓákéɓophi ɓukpɛkpɛ á mwa á nkpa,
ɓâ ndiu ǒɓopha ɓukpɛkpɛ á tambisaga á ɓakpa ka ɓasonge ɓɔku.
Tambaga ndɔ, ande ɓea taɓa nkoto n'antú nkpa. 6 Cɔ, ka matu ndɔ, ɓakpa
ɓákaɓaeka kukwa, kukwa káɓɛku ye gakɛ. Ɓákondaeka kukwa, kukwa
ěteande gǎkɛ ɗanga[s].
7 Ɓaaphaa ndɔ ɗáɓakengeani na ɓamponda nde ɓeɓɔngisigi k'émani.
Ɗáɓaɔli kema ɓea kekombo á koɓoamɛ á laté ka mǒ aɓɔ. Keongi aɓɔ
áokengeana n'inde á ɓakpa. 8 Sekamǒ aɓɔ ɗákengeani na sekamǒ á ɓake,
minyɔ aɓɔ áoɓa ɓea minyɔ á simba. 9 Egogo aɓɔ, ɗána kema ɓea nguba á
ngɔa. Ndu á kepupe aɓɔ, áɔɔkɛkana ɓea nduu á ɓamponda á emani ɓásii
na ɓáoɓota koko á emani mbangɔ ka gǎ k'aphe étu. 10 Ɓáoɓá na nkondo
ɓɛa ɓankoto, ka toa á ɓakpa ka ɓasonge ɓɔku.
11 Moamɛ nɛɓɔ ande malaeka á mininga, ina akɛ ka kiƐbulanía ande
«Abidáni», ka kiGiíki, ande «Apɔliɔ́ni», nande gea: «Ntukatuki».
12 Cɔ, nyɔngɔ á ngomi á mosá-mosá, anyényi, mbusa í, iɓɛ abikande
goto.

Mbengu á ko ngia á njaga (6)

13 Cɔ, malaeka ɓa a ko ngia á njaga (6), áosua mbengu. Nɛ́ɔɔka ɛsɔ
n'aotoka ka nkɛkɛɔ gena á ɛtɛ-ɔphɛɔ, nde ɓáɓɔngisigi na laté, nnde ɗátú
mosá á Mokonga. 14 Ɛsɔ ndɔ áongoɗea malaeka á ko ngia á njaga (6)
mmbé ɗátú na mbengu ndɔ gea: «Ókoɗa ɓalíme ndea Mokonga gena
nde ɓá ka mekakɔ ka motii á oɓenge Ɛphuláti.» 15 Ɓáǒkoɗa ɓalíme ndea
Mokonga gena ndɔ, ɓunde ɗáɓěɓɔngisigi ka mbenɔ, esa, songe, na saga
gea te, ɓémɛ phaeka moci ka isaɔ á ɓakpa. 16 Mpɔ, ɓáomongoɗea mɔɔmba
á ɓatɔ-émani na ɓakambi gǔ á ɓamponda á emani. Ɗáɓatú ɓakpa miliɔmi
mia iɓɛ (200.000.000.) 17 Subi á mphaniɔ nɛmɔ, ɓatɔ-émani na ɓamponda
á emani na ɓá ɓe: ɗáɓatú na ngɔmbɛ á k'egogo ɓea nguɓa, anjɛ ɓea nsa,

[ɔ] **9.2** Ɔna kpangeɔ 19.28.

[p] **9.3** ƆnaJuána 1012-15; Lóka 10.19.

[s] **9.6** ƆnaYɔbu 3.21; Yɛɛmía 8.3.

nɛngbo n'aindi ɓea egǒ, nɛngbo ɓea mpusu á ɔmiɔ. Mɔ̌ á ɓamponda ndɔ, ɗákengeani na mɔ̌ á ɓasimba. Ɛɛmbɛ, maki, mpusu á ɔmiɔ, áotoka k'aphɛnɔkɔ aɓɔ.

18 Phaeka moci ka isaɔ á ɓakpa, ɓáokwa ka nyɔngɔ á tambaga isaɔ
ndɔɔ: ɛɛmbɛ, maki, na mpusu á ɔmiɔ nnde ɗáotoka k'aphɛnɔkɔ á
ɓamponda ndɔɔ. 19 Nga, ɓukpɛkpɛ á ɓamponda ɗáotoka k'aphɛnɔkɔ aɓɔ
na ka nkondo aɓɔ. Nkondo aɓɔ akengeani na mɔ̌ á ɓanjɔka, ɓunde
ɓáɔ̌tambisaga ɓakpa.

20 Cɔ, ɓakpa nde ɗáɓákáku ka nyɔngɔ á tambaga ndɔ, ɗáɓákáɗeketi
gǎkɛ ɗokomisa á ɓansombo, na ɗokomisa á ɓamǒkonga á mbɛa nnde
ɓaɓɔngisigi ɓɔ sasaɓɔ na laté, ngɔa, nsoɓɛ, ɛtɛ, na me, nnde nnaɔɔnapha,
nnaɔɔkapha, nnaotamba. 21 Ɗáɓákáɗeketi phɔtɔ moanaga, eemba, otungɔ
na kuɓa.

Molíme ndea Mokonga a ángbóngbó na miki á ɓuku

10 1 Mbusa á wa, nɛ́ɔmɔ̌na malaeka ɓangbó akpɛkpɛ, n'aodida ka toka
na koba. Egugu n'angbukumi ɓea bɔngɔ, akema n'atimbi mɔ̌ akɛ.
Keongi akɛ áophenuaga ɓea mani, ecinji akɛ ɗátú ɓea ngeɔ á nsa. 2 Ɗábɛɗi
miki á ɓuku ka njaga na ɓauku. Aɔɗɛtɛa oɓenge n'ecinji akɛ á mǔku,
áɔɗetɛa oɗo n'ecinji akɛ á nkei. 3 Aokoga akpɛ ɓea simba n'aɔgɔuma! Ɓî
akogi, ɛsɔ á ɓaoka á mbua ngia á njaga íɓɛ (7), ɓáɔɔkɛkana.

4 Mbusa á ɔkɛkana á ɛsɔ á ɓaoka á mbua ngia á njaga íɓɛ (7) ndɔ,
néogea néɗunduɛ nyɔngɔ ndɔɔ. Nĕ gǎkɛ ɔɔka ɛsɔ, n'atoki na koba, gea:
«Koɗunduɛmbɛ nyɔngɔ ndɔ ɓaoka á mbua ngia á njaga íɓɛ(7) ɓáyɔngi,
áɓɛ ndiu kema á ɓɔsɔmɛa.»

5 Mpɔ, malaeka nde ɗɛ́mɔɔni n'amame k'oɓenge na oɗo, áomesa njaga
akɛ á muku na koba. 6 Aɔɔpha k'ina á Mokonga mmbé aoenda mɛyɔ,
mmbé aconji koba na kema bui nde ana koba, mmbé aconji mokonda na
kema bui nde aka mokonda, mmbé aconji oɓenge na kema bui nde asuɓi
í, na kema nde a suɓi í bui. Molíme ndea Mokonga ndɔ áɔyɔnga gea:
«Mbenɔ nna ye ɓei.» 7 Cɔ, esa nde malaeka ɓa a ko ngia á njaga iɓɛ (7)
asuande gǎkɛ mbengu, Mokonga atɔtɔkisande moangɔ nɛkɛ á ɓɔsɔmɛa,
ɓíndɔ ɗɛ́tɔ̌mi ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ, ɓaɔtu-nyɔngɔ.»

8 Mpɔ, nɛ́ɔɔka goto ɛsɔ ndɔ ɗɛ́ɔki n'atoki na koba, áomogea: «Gǎ, ɔ́ɓɛɗɛ
ɓuku abɔa ndɔ aukukani, a ka njaga á malaeka ndɔ amame k'oɓenge na
oɗo.»

9 Néoga kuɓî malaeka aɔ, néongoɗea ámopɛ ɓuku abɔa ndɔɔ.
Aomongoɗea: «Bɛɗa u, óeɛ. Aɓande ajia ka sɔphɔ akɔ, aɓande gǎkɛ aɛkɛ̌
ɓea ɓoki k'aphɛnɔkɔ akɔ.»

10 Nɛ́ɔbɛɗa ɓuku abɔa ndɔ ka njaga á malaeka, néoea u. Aoɓá aɛkɛ̌
k'aphɛnɔkɔ ani ɓea ɓoki. Mbusa á ea í, áoɓa ajia ka sɔphɔ ani. 11 Mpɔ,

ɓáomongoɗea: «Akeni ɔ́ɔtɔɛ nyɔngɔ mosá á ɓakpa ɓásii, nji ásii, mosá á ɓatɔa-kekuna, yɔngɛa bui na ɓaamɛ ɓɔbu.»

Ɓaɗigimisi ɓaɓɛ

11 [1] Mbusa, ɓáomopa gbutuka á me n'a ɓɛa motumbɔ, ka úba á ɓondanda á kema, ɓáomongoɗea te: «Gă, ɔ́bɛɗɛ ɓondanda á endu ndea Mokonga na ɓondanda á ɛtɛ-ɔphɛɔ, ótangɛ phɔtɔ ɓunde ɓáonɗokomisa Mokonga suɓi í.[t] » [2] Cɔ, kɔbɛɗɛmbɛ găkɛ ɓondanda á ntanga á endu ndea Mokonga, ka nyɔngɔ nde, ko, ande ɔma á ɓunde ɓáná ɓaYúda. Ɓɔ, ɓaɗɛtɛagande nji á kanga ɓojeɗe ka ɓasonge nkama gena na iɓɛ (42)[u]. [3] Nětekande ɓaɗigimisi nɛmɔ ɓaɓɛ na ɓaɔli ngɔmbɛ á kekusa. Ɓáɔtɔande nyɔngɔ á Mokonga ka ɓesa ɛlɛphu moci mia iɓɛ na nkama ngia á njaga (1260).»

[4] Ɓaɗigimisi ɓaɓɛ ndɔ, ɓande ɓame ɓaɓɛ á mijɛitúni na ɓangeɔ ɓaɓɛ á kpatikisa ɔbɛa ɓunde ɓamamege mosá á Mɔkɔta á ka mokonda[y]. [5] Aoɓǎ ka ɓakpa n'aokonda geea aɓɔ ajeɗe, nsa nde aojuana k'aphɛnɔkɔ aɓɔ, áɔɔɛkɛkisaga ɓaɓiɓia nɛɓɔ. Eya, ɓondɔ unge mɓiɓia nɛɓɔ akwande. [6] Ɓaɗigimisi ndɔ ɓána kɔkɔta á ɗaka á koba ka gea, mbua kaɔkɛmbɛ ka matu nde ɓáɔɔtɔa nyɔngɔ á Mokonga. Ɓáoɓa phɔtɔ na kɔkɔta á gaiya á iɓo ka magia, na kɔkɔta á ɓɛta á mokonda n'etete á tambaga ásii ka mbenɔ nde bui nde ɓákondi.

[7] Cɔ, ɓa ye găkɛ ɔgɔɓa ɗigimisa á nyɔngɔ nɛɓɔ, nyama ataiyande ka mininga, amanande na ɓɔ, áekindande na aemwande[a]. [8] Mǒnda aɓɔ ajigagande ka ntanga á kenombe angbó nnde ɓáɔɔphana Sɔdɔ́ma na Mísii[b], nji nde ɗáɓankɔkɛigi Mɔkɔta nɛɓɔ ka me á nkpatɔ.

[9] Cɔ, ɓakpa ɓɔbu, ɓatɔ á k'ekuna bui, yɔngɛa bui, na ɓatɔa ka nji bui, ɓáɔnjiande mǒnda aɓɔ ka esa isaɔ na gbutuka. Ɓákákondɛ úmba á mǒnda aɓɔ. [10] Ɓatɔ á ka mokonda ɓáɓande ndiu na maseye na gua á jaí ka nyɔngɔ á kukwa aɓɔ. Ɓatɔ á ka mokonda ɓátekisianagande ɛkɔmi, ka nyɔngɔ nde, ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓaɓɛ ndɔ, ɗáɓětambisigi ɓatɔ á ka mokonda.

[11] Mbusa á esa isaɔ na gbutuka ndɔ, mpophɛ áotoka mɔtɛ á Mokonga, áongia suɓi á mǒnda á ɓaɔtu-nyɔngɔ ndɔ, ɓâ goto omama[c]. Ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓɛ̌ɔni, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ phê. [12] Mpɔ, ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓaɓɛ ndɔ ɓáɔɔka ɛsɔ akpɛ n'aotoka na koba, áǒngoɗea gea: «Ɓaphani koni!»

---

[t] **11.1** Ɔna Ɛjɛkéli 40.3; Jakaía 2.5-6.

[u] **11.2** Ɔna Lóka 21.24.

[y] **11.4** Ɔna Jakaía 4.3,11.14.

[a] **11.7** Ɔna aniéli 7.3,7, 21.

[b] **11.8** Ɔna Isaya 1.9-10; Nkpangeɔ 18-19.

[c] **11.11** Ɔna Ɛjɛkiéli 37.5,10.

Ɓáoɗapha na koba suɓi á egugu[d], ɓaɓiɓia nɛɓɔ na ɓáɔɔɓɔna. [13] Ka mbenɔ
ndɔ tɔ, ɓaningina akpɛ, áoɗengisa nji ndɔ, phaeka á ko iɓɛ á kenombe
áɔngbɔɔkanaga, ɓakpa ɛlɛphu ngia á njaga iɓɛ (7.000) ɓáosia ka nyɔngɔ á
ɓaningina ndɔɔ. Ɓakpa nde ɓájigi, ɓáoɓá na kɔɓɔɓɔkɔ phɛ̂, ɓáonɗokomisa
Mokonga, mmbé a na koba.
[14] Cɔ, tambaga á ko íɓɛ anyényi. Nnde á ko isaɔ a ye tɔ bíbí á bika.

Mbengu á ko ngia á njaga iɓɛ (7)

[15] Mpɔ, malaeka ɓa ko ngia á njaga iɓɛ (7), áosua mbengu. Ɛsɔ ángbó
áɔɔkɛkana n'aotoka na koba gea: «Koɓoamɛ á ka mokonda a ye tɔ nndea
Mɔkɔta nɛsu Kiísito na koɓoamɛ nɛkɛ aɓande ka saga na saga[e] !»
[16] Ɓagbɛga nkama iɓɛ na gena (24), ɓunde ɓáiki ka kankaanga á
koɓoamɛ mosá á Mokonga, ɓáogbuka muanku aɓɔ na ɓáombeba
Mokonga ɓe:
[17] «Mɔkɔta Mokonga, mɛna-ɓukpɛkpɛ,
Oɓɛ aámbé oɓei na ɗátúɓei,
Beosikisi ɓosegi nga, omesi koɓoamɛ nɛkɔ,
Ɔbɛɗaneigi ɓukpɛkpɛ nɛkɔ bui!
[18] Ɓatɔa k'ekuna bui ɗáɓaɓɛi,
Ɔɓɛ ŏphangisi găkɛ esuia nɛkɔ.
A ye tɔ mbenɔ ka tena nyɔngɔ á ɓasí,
ɓakpa nde ɓaku ɓă găkɛ oɓá na ɓukpɛkpɛ.
Óphenda ɓakpa nɛkɔ á kanga ɓojeɗe,
k'imɔci na ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓunde ɗáɓakɔbɛɗaneigi
phɔtɔ óphendɛ ɓakpa ɓɔbu, ɓunde ɗáɓaɔkɔɔka,
nanga ɓagbɛga na ɓaniki
ande mbenɔ á kɔndɔkisa ɓunde ɓátukatuki mokonda.
[19] Mbusa, endu ndea Mokonga áoúkukana na koba, sanduku á iyɔnga
áɔsɛnɛka. Mpɔ, phɛnua á mbua, ndu, ɓáoka á mbua, ɓaningina na mbua
ángbó á matanda áoɓá ɓei.

Nke na njɔka angbóngbó

12 [1] Mphangeɔ ángbó áɔsɛnɛka na koba: Mání n'ankombei nke, songe
n'akusi á ecinji akɛ na kekombo á ɓasɛɛngɔa nkama na íɓɛ n'aka
mɔ̌ akɛ. [2] Ɗákumbi eme, áotaɓokanaga ka nyɔngɔ á kokae á ɓoae.
[3] Mpɔ, mphangeɔ nɛngbo áɔsɛnɛka na koba: Njɔka angbóngbó ánjɛ
n'ana mɔ̌ ngia a njaga íɓɛ (7) na ndeka nkama (10). Mɔ̌ ngia a njaga ndɔ
bui ɗátú na kekombo moci-moci[ɛ]. [4] Moci ka isaɔ á ɓasɛɛngɔa, nkondo á

[d] **11.12** Ɔna 2 Ɓakɔta 2.11.
[e] **11.15** Ɔna Juána 15.1; Daiɛli 2. 44;1,27.
[ɛ] **12.3** Ɔna Daniélɛ 7.7.

njɔka angbóngbó ndɔ, áoɓota, áomaka u ka mokonda. Yɛ áomama mosá
á nke á ɓɔaí ka ɓɔndea mia á mɔɛmba mbenɔ nde aɓɔkɔtɛanande.
5 Nke ndɔ, áɔmɓɔkɔta miki-mŏko mmbe amameande nji bui na kɔkɔta á
ngɔa[g]. Miki ndɔ ɓâ găkɛ ontaisa na koba, ɓáombisa bíbí á kankaanga á
kɔkɔta ndea Mokonga.
6 Nke ndɔ áotea ka nkanda, ɔma nde Mokonga ɗámɓɔngisiigi ka isa akɛ
k'esa Ɛlɛphu moci-mia íɓɛ na nkama ngia njaga (1260).
7 Cɔ, mpɔ etu áogua na koba. Molíme ndea Mokonga Mikaɛ́lɛ na ɓalímɛ
nɛkɛ, ɓáommanisa njɔka angbóngbó ndɔ. Njɔka ka yɛ kimoci na ɓalímɛ
nɛkɛ â phɔtɔ omana na ɓɔ. 8 Njɔka angbóngbó ndɔ ɗákákindi găkɛ. Yɛ
kimoci na ɓalímɛ nɛkɛ, ɓákátɔɛ ye k'oma na koba. 9 Ɓáomɓeaga njɔka
angbóngbó ndɔ, ɓáommaka yɛ[h] na ɓalímɛ nɛkɛ ka mokonda, njɔka
angbóngbó á kala ndɔ mmbé ɓáɔmɔphana nketi phɔtɔ Sɛtáni nga,
aódema ɓatɔa ka mokonda ɓɔbu.
10 Mpɔ, nɛ́ɔɔka ɛsɔ akpɛ n'aotoka na koba, áogea ɓe: «Mpɔ ye tɔ
mbenɔ á ɓoamia á ka mĕma, ɓukpɛkpɛ, koɓoamɛ ndea Mokonga
aju na kɔkɔta á Kiísito nɛkɛ. Nga, ɓámaki ka mokonda ntɔngi á
ɓanamasu mmbe ɗáǰtɔngaga ɓɔ keiphe n'esa mɔtɛ á Mokonga. 11 Kaɓɛ
ɓanamasu ɓátónkindi ande ka ɓukpɛkpɛ á magia á Muna-mɔgɔgɔ na
ka nyɔngɔ índe ɗáɓaɗigimisi. Ɗáɓákáunii enda aɓɔ, ɗáɓatu bíbí á
kukwa. 12 Ka ɓondɔ, maseye áɓɛ na koba, ɓáni n'iyoma ɓunde ɓoiki
na koba. Ande găkɛ ngomi ka mokonda n'obenge! Ka nyɔngɔ nde,
Sɛtáni adidi ko. Yɛ, atumi n'esuia nga, aúbi gea, mbenɔ nɛkɛ nna ye
ásii.»

Etu agu ka mokonda

13 Ɓii njɔka angbóngbó ɗáubi gea, ɓámaki ka mokonda, áokpanga ɓea
á nke mmbe ɗámbɔkɔti miki-mŏko. 14 Nke ndɔ â găkɛ kɔtɔa kepupe íbɛ
angbóngbó á ndia nde ayaande ně k'ɔma nde ɗáɓamɓɔngisii ka nkanda
nga, ɓányisande kó ka ɓasaga isaɔ na gbutukaka[i] n'atɔ ka mbagɔ á njɔka
angbóngbó.
15 Njɔka ndɔ â găkɛ osua íɓo ásii k'aphenɔkɔ akɛ, mbusa á nke ndɔ, áoɓá
ɓea oɓenge ka gea, ányokisɛ. 16 Mokonda â găkɛ onenga nke ndɔɔ. Oɗo
áŏkeka, áomia íɓo ásii ndɔ njɔka agbóngbó atósú.
17 Njɔka ndɔ, áɔmɓɛɛa nke ndɔ phê. Aoga ómanisa ɓana-nke ndɔ
ɓuangbo. Ɓaniki ndɔ ɓaunge ɓáoamba ɛɔphi ndea Mokonga na ɓea á
ɓɔphɛi ndea Yéso. 18 Mpɔ, njɔka angbóngbó ndɔ, áomama ka mpɛphɛ
óɓenge.

---

[g] **12.5** Ɔna Isáia 66.7; Jabúi 2.9.

[h] **12.9** Ɔna Nkpangeɔ 3.1; Lóka 10.18.

[i] **12.14** Ɔna Daniɛ́lɛ 7.25; 12.7.

Ɓanyama ɓakae ɓaɓɛ á ɓangisa

13 [1] Mpɔ, nɛ́ɔmɔ̌na Nyama n'ajuani k'oɓenge. Ɗátú na ndeka
nkama (10) na mɔ̌ ngianjaga íɓɛ(7). Kekombo ɗáɛmbi tɔ ndeka
akɛ bui. Gŭ á mɔ̌ ndɔ bui, ɓáoɗunduaga ina á bóma Mokonga. [2] Nyama
kayɛ ɗátú tɔ ɓea mabianga. Ecinji akɛ â găkɛ oɓá ɓ'inde á dubu.
Aphɛnɔkɔ akɛ áoɓá ɓ'inde á simba. Njɔka angbóngbó áomopha nyama
ndɔ ɓukpɛkpɛ, kɔkɔta ángbó na kankaanga nɛkɛ á koɓoamɛ.
[3] Ka mɔ̌ á nyama ndɔ moci ɗátú n'aphɛphɔa nde ɗátú ntɔa kuwa ně.
Aphɛphɔa ndɔ â găkɛ obiɗa. Ɓakpa ɓɔbu á ka mokonda ɓáoyayama,
ɓáomɓea. [4] Ka ɓondɔ, ɓakpa ɓɔbu ɓáombeba njɔka angbóngbó ka nyɔngɔ
á ɔpha nyama kɔkɔta nɛkɛ. Ɓâ phɔtɔ ombeba nyama na gea: «Ani mmbe
akengeani phɔ́ na nyama ndee? Ani mmbe aɔtɔka n'ammanisi ee?»
[5] Ɓáonsosea nyama ndɔ yɔnga á nyɔngɔ á eɗokoa na bóma á Mokonga.
Ɓáomopha kɔkɔta á bɛɗanaga ka ɓasaga ɓasaɔ na gbutuka. [6] Nyama
ndɔ, áoikia yɔnga á nyɔngɔ ájeɗe-jeɗe ka phɔa Mokonga, áobóma ina akɛ
n'ɔma á ɓoiki nɛkɛ na bóma á ɓɔbu ɓunde ɓáiki na koba. [7] Ɗáɓansosei
nyama ndɔ gea te, áemanisɛ ɓatɔ á Mokonga na kinda ɓɔ. Áɔtɔa
ɓukpɛkpɛ gŭ á ekuna bui, ɓakpa ɓɔbu, etete á yɔnga bui na nji bui á ka
mokonda.
[8] Cɔ, ɓatɔa ka mokonda ɓɔbu ɓámbebande nyama ndɔ, ɓɔbu ɓunde
ɗáɓákáɗundu ina aɓɔ kpanga nkpangeɔ á Mokonda suɓi á ɓuku á enda á
Muna-mɔgɔgɔ mmbe ɗáɓanteni.
[9] Cɔ, mmbe ana kecuɛ aɔkapha, áɔkɛ! [10] Kaɓɛ nkpa n'akeni ngia ka
mekakɔ, angiande ka mekakɔ. Kaɓɛ nkpa n'akeni kuwa na mɓɛngɛ,
akuwande na mɓɛngɛa[j] . Ɓɔndɔ unge akeni ɓatɔa-Mokonga ɓáɓɛ na
měma á phiphia á tambaga na ɓeekea.
[11] Mpɔ, nɛ́ɔmɔ̌na nyama ɓangbo n'aojuana ka oɗo. Yɛ n'ana ndeka íɓɛ,
ndeka kau n'akengeani n'inde á muna-mɔgɔgɔ. Ɗátúɔyɔnga ɓɛa njɔka
angbóngbó. [12] Ɗábɛɗanɛigi kɔkɔta bui á nyama ndɔ ɓa kama mosá-mosá
mosá akɛ. Áŏsosea ɓakpa ɓɔbu á ka mokonda na kema bui gea te,
ɓámbebɛ nyama ndɔ ɓa kama mosá-mosá mmbe ɗátú n'aphɛphɔa ka mɔ̌
akɛ nnde ɗátúogea akuwe ně.
[13] Nyama ángbó ndɔ ɓa ko íɓɛ áɔtɔtɔkisa mphangeɔ á ketangaɔ. Aɔkisisa
nsa ka toka na koba ka mokonda k'iso á ɓakpa ɓɔbu. [14] Ka nyɔngɔ á
ketangaɔ ángbó nnde ɗáɓamuphi ka tɔtɔkisa í k'iso á nyama ndɔ ɓa
kama mosá-mosá, áŏdema ɓatɔa ka mokonda gea, ɓáɓɔngisiɛgɛ tɔnkɛngɛ
ka ɗokomisa á nyama ndɔ ɗáɔte na píndí na áɔama. [15] Mpɔ nyama
angbóngbó ndɔ ɓa ko iɓɛ, ɓáomopha kɔkɔta á ophia mpophɛ akɛ suɓi á

---

[j] **13.10** Ɔna Yɛɛmía 15.2; 43.11.

tɔkɛngɛ á nyama ndɔ ɓa kama mosá-mosá ka gea te, á yɔngɛ na kusisa á ɓunde ɗáɓákáombeba.
16 Nyama ndɔ, áǒsosea ɓakpa ɓɔbu, ɓaniki na ɓagbɛga, ɓatɔi na ɓauki,
ɓakɔɓɛ na ɓunde ɓáná ɓakɔɓɛ gea, ɓábisɛ mphaniɔ kaɓɛ k'endondo kaɓɛ
ka njaga á mŭku. 17 Ka ɓakpa ɗánaɔtɔka somba kaɓɛ sombisa á kema,
nǎna na nphaniɔ nde ɗátú n'ina á nyama kaɓɛ mɔɔmba nde aingimiani
n'ina akɛ.
18 Cɔ, akeni ɓa na kɔɓɔngɛ. Mmbe aoúbapha, aɔtɔka n'angekisi mphaniɔ
á mɔɔmba á nyama nga, mɔɔmba ndɔ aingimiani n'ina á nkpa. Mɔɔmba
ndɔ ande mia ngianjaga-nkama ngianjaga na ngianjaga (666).

Muna-Mɔgɔgɔ ndea Mokonga na ɓaɓeeki ɛlɛphu miamoci nkama gena na gena (144.000)

14 1 Ɓii ɗénɛɛnji goto, nɛ́ɔmɔ̌na Muna-Mɔgɔgɔ n'amame gŭ á
mamba Sayúni, kimoci na ɓakpa ɛlɛphu miamoci nkama gena na
gena (144.000). Ɗáɓaɗundu ina akɛ n'inde á Abakɛ k'endɔndɔ aɓɔ[k].
2 Nɛ́ɔɔka ɛsɔ n'atoki na koba, n'aɔɔya ɓɛa gɔa, n'aɓea ɓáɔka á mbua. Ɛsɔ
kau ɗátú gǎkɛ ɓ'inde á ɓaphii na ɓaɓɛtigi u ɓáɔɓina ně. 3 Ɓakpa ɛlɛphu
miamoci nkama gena na gena (144.000) ndɔ ɗáɓaoemba embɔ á kɛ̌kɛ
mosá á kankaanga á Mokonga na mosá á econji gena nde aoenda na
mosá á ɓagbɛga. Nna na nkpa nde ɗátɔki goaga embɔ ndɔ, na nna tɔndɔ
ɓakpa ɛlɛphu miamoci nkama gena na gena (144.000) ɓunde ɗáɓěsombi
ka mokonda. 4 Ɓɔ, ɓákákondɛ jɔɔkisa á nyama aɓɔ ka dondana na ɓake,
ɗáɓaambi nyama aɓɔ kanga jɔɔkisa í. Ɓáɔmɓea Muna-Mɔgɔgɔ ɔma bui
nde aoga. Ɗáɓěsombi sɔsɔɓɛ á ɓakpa ɓunɛngbo ka ɓa ɔphɛɔ á kama
mosá-mosá ka Mokonga na ka Muna-Mɔgɔgɔ. 5 Ɗáɓákáyɔngi tanda mbɛa,
ɓáoɓá kanga á kisɛki.

Múbisɔ ndea ɓalímɛ ndea Mokonga ɓasaɔ

6 Mbusa, nɛ́ɔmɔ̌na molímɛ ndea Mokonga ɓangbo n'aoyaa ka mpɛna
phê. Ɗábiki ɔtǒmia Mbino Anja á Mɛyɔ ka ɓakpa ɓɔbu á ka mokonda,
ka nji bui, ekuna bui, etete á yɔnga bui, na ketoto bui. 7 Molíme ndea
Mokonga áɔyɔnga n'ɛsɔ akpɛ te: «Mɓangani Mokonga, ɓónɗɔkɔmisɛ, ka
nyɔngɔ nde mbenɔ nɛkɛ ka tena á nyɔngɔ aju. Mbebani nconji á koba,
mokonda, oɓenge na ntɔɔ á iɓo.
8 Mpɔ malaeka ɓa á ko ɓaɓɛ áomɓea mbusa, áogea: «Nji angbó nde
ɓáɔɔphana Babulɔ́ni agu, áosikia ogua! Ɗánusi ɓatɔa ka mokonda bui
makana á kae, á mambɔ nɛkɛ[l].»

---

[k] **14.1** Ɔna Ejɛkía 9.4.

[l] **14.8** Ɔna Isáya 21.9; Yɛɛmía 51.7-8.

9 Molíme ndea Mokonga ɓa ko ɓasaɔ, áǒɓea ɓundɔ ɓaɓɛ á kama
mosá-mosá, áɔyɔnga k'ɛsɔ akpɛ te: «Nkpa buakɛ mmbe aogbuka muanku
mosá á nyama na tɔkɛngɛ nɛkɛ na ana mphaniɔ k'endɔndɔ na ka
njaga akɛ, 10 anoande makana ake á esuia ndea Mokonga, nnde ɓáɗuki
ka caá nde atumi n'esuia nɛkɛ. Ɓakpa ɓea ɓundɔ ɓátambagande ka
ɛɛmbɛ á nsa, mosá á ɓalíme ndea Mokonga kanga ɓojeɗe na mosá
á Muna-Mɔgɔgɔ. 11 Maki á nsa á tambisaga aɓɔ, aojuana ka saga
na saga[m]. Ɓunde ɓáombeba nyama na tɔkɛngɛ akɛ na nkpa buakɛ
mmbe ana mphaniɔ á ina akɛ ɓákáɓeku na mǔmbiɔ kaɓɛ sɔmani kaɓɛ
kǐpha.
12 Cɔ, ka ɓondɔ unge, ɓatɔa-Mokonga, ɓunde ɓáoamba ɛɔphi nɛkɛ, na
ɓeekea á Yéso, akeni ɓáphiphiɛ tambaga.
13 Mpɔ, nê goto ɔɔka ɛsɔ n'atoki na koba, áogea: «Cɔ, ɗundua ɓe:
Maseye áɓɛ kpanga á kěkě nde ka ɓunde ɓáku k'ina á Mɔkɔta!» Měma á
Mokonga agi: «Eya, ɓáumbiɛ mbusa á ekuma nɛɓɔ akpɛ nga, ekuma nɛɓɔ
aeɓeande.»

Ɗungu á ka mokonda

14 Nê goto oenjia, nɛ́ɔɔna egugu ábú. Nkpa moci áoika gǔ í n'akengeani
na Muna-Nkpa[n]. Dáɔli kekombo á laté, áodunga píndí á phea. 15 Molímɛ
ndea Mokonga ɓangbo áotoka k'endu á Mokonga, áonkogea mmbɔ ɗáiki
gǔ á egugu gea: «Beɗa píndí nɛkɔ, óɗunguɛ! Ka nyɔngɔ nde, mbenɔ á
ɗungu aju ye tɔ, mbo á ka mokonda, amɔti[o].» 16 Mpɔ, Molíme ndea
Mokonga ímbe ɗáiki gǔ égugu, áɔɔpha píndí nɛkɛ gǔ á mokonda, ɗungu
áoɓá ka mokonda.
17 Mpɔ, molímɛ ndea Mokonga ɓangbo áotoka k'endu á Mokonga
nnde á na koba n'adungi phɔtɔ píndí á phea. 18 Mpɔ, malaeka
ɓangbo mmbe ana kɔkɔta gǔ á nsa áotoka k'ɔma á ɔphɛɔ
áonkogea mmbɔ ɗádungi píndí á phea gea: «Ɓeɗa píndí ndeakɔ
ótenɛ mbuka á mujaɓiɓu nde agɔmbi ka mokonda nga, a ye
mɔti.»
19 Malaeka ndɔ áɔɔpha píndí nɛkɛ gǔ á mokonda, áoɗungua
mujaɓiɓu á ka mokonda. Áomakea suɓi á kasangɔ ángbó ésuia
ndea Mokonga. 20 Ɓáokama mbuka ka kasangɔ ndɔ, mbamba na
ɓɔma, magia áojuana kau, áoyoka ɓ'ibo, ɓondanda í áoɓá ɓɛa
kilɔmɛtɛɛ mia isaɔ (300), Duumana í áoɓá ɓea mɛtɛɛ moci na
gbutuka[ɔ].

---

[m] **14.11** Ɔna Isáya 34.10.

[n] **14.14** Ɔna Daniélɛ 7.13.

[o] **14.15** Ɔna Yɔéli 4.13.

[ɔ] **14.20** Ɔna Isáya 63.1-6; Eyaɓea 1.15.

Ɓalíme ndea Mokonga ngia njaga íɓɛ na tambaga á ka sungiaga

15 [1] Mbusa, nɛ́ɔɔna mphangeɔ ángbó á ketangaɔ na koba: Ɓalíme
ndea Mokonga ngia a njaga íɓɛ (7) na tambaga ngia njaga
íɓɛ á sungiaga. Tambaga ndɔ ɗátú á sungiaga ka gɔɓa ésuia ndea
Mokonga. [2] Nê phɔtɔ ɔɔna kema ɓea oɓenge n'aɔbɛnya ɓɛa kiyɔa
n'adaɗokeani na nsa. Nɛ́ɔ̌ɓɔna ɓundɔ ɗáɓankindi nyama, iii akɛ na
mɔɔmba á ina akɛ n'amamɛ gǔ á oɓenge á kiyoa na ɓábɛɗî ɓaphii ndea
Mokonga. [3] Ɓáoemba embɔ ndea Mósa, mbɛɗanigi ndea Mokonga na á
Muna-Mɔgɔgɔ:

«Mɔkɔta Mokonga Mɛna-ɓukpɛkpɛ ooo,
ekuma nɛkɔ aángbó á ketangaɔ!
Mɔamɛ á nji bui ooo,
moangɔ nɛkɔ á koɗoni aánjá.
[4] Mɔkɔta, ani mmbe nn'aɔtɔka n'akoɓangi?
Ani mmbe nn'aɔtɔka n'akobebi?
Nga, oɓɛ aámbé o tɔ ntɔ á kanga ɓojeɗe,
ɓatɔ á ka mokonda bui ɓábikande ogbuka muaku aɓɔ mosá akɔ nga,
ekuma nɛkɔ á koɗoni, aɔnɛkani base[p] .»

[5] Mbusa índɔ, nɛ́ɔɔna na koba, endu á Mokonga n'aukukani na ɛma á
madondanɔ ndea Mokonga[s] . [6] Ɓalímɛ ndea Mokonga ngia njaga íɓɛ (7)
ɓundɔ ɗáɓátú na tambaga ngia njaga íɓɛ, ɓáojuana suɓi éndu ndɔɔ.
Ɗáɓaɔli bɔngɔ ésombi akpɛ ábú á phɛnuaga. Ɓâ phɔtɔ ɔɔla aigba á
láté ka cinakuju. [7] Ka ɓanyama gena ndɔ, moci áǒɓopha ɓalíme ndea
Mokonga ngia a njaga íɓɛ caá ngia njaga íɓɛ (7) á láté n'atumi n'esuia
ndea Mokonga Mɛyɔ. [8] Endu á Mokonga, áotuma na maki ka nyɔngɔ
á ɓoombia na ɓukpɛkpɛ nɛkɛ[t] . Nna na nkpa nde ɗátɔki ngia k'endu á
Mokonga na ka ɓî tambaga ngia njaga íɓɛ(7) á ɓalíme ndea Mokonga
ngia njaga íɓɛ (7) atɔtɔkɛanande.

Caá ngia njaga íɓɛ (7) á esoia ndea Mokonga

16 [1] Mpɔ nɛ́ɔɔka ɛsɔ akpɛ n'atoki k'endu á Mokonga áǒgea ɓalimɛ
ndea Mokonga ngia njaga íɓɛ(7) te: «Gǎni ɓóɗukiɛ ka mokonda
caá ngia njaga íɓɛ (7) ésoia ndea Mokonga.»

[2] Molíme ndea Mokonga ɓa kama mosá-mosá áoga oɗukia nɛkɛ caá á
isoiya ndea mǒkonga ka mokonda. Mpɔ, embóɗɔ[u] áǒguia ɓakpa ɓunde
ɗáɓatú na mphangiɔ á nyama ndɔ na beba tɔnkɛngɛ akɛ.

---

[p] **15.4** Ɔna Júana 15.1.

[s] **15.5** Ɔna Júana 38.21.

[t] **15.8** Ɔna Júana 40.34-35; 1ɓaAmɛ 8.10-11; Isáya 6.4.

[u] **16.2** Ɔna Júana 9.10.

3 Molíme ndea Mokonga á ko ɓaɓɛ, áoɗukia nɛkɛ caá á isoiya ndea
mŏkonga k'oɓenge. Oɓenge áŏgaia ɓɛa magia á mŏnda. Econji bui nde
aoenda á suɓi óɓenge, áokuwa.
4 Molíme ndea Mokonga ɓa ko ɓasaɔ, áoɗukia nɛkɛ caá á isoiya ndea
mŏkonga ka oɓa na ka ntɔo á iɓo. Âŏgaia ɓɛa magia[y].
5 Nɛ́ɔmɔ̌ka malaeka, mmbe ana kɔkɔta gŭ á iɓo n'aɔyɔnga gea: «Onde
ntɔa koɗoni na ntɔa kanga ɓojeɗe ɓî ɔɔ na ɓî ɗótú, nga ɔ̌nisi nteni-nyɔngɔ
kanga oɓayɔ. 6 Ɓakpa ɗáɓaɗuukisi magia á ɓakpa nɛkɔ na nnde á
ɓaɔtu-nyɔngɔ nɛkɔ. Ɗóɓophi magia ka gea, ɓánoɛ u. Ɓátɔi nnde akenani
na ɓɔ.»
7 Mpɔ, nɛ́ɔɔka ɛsɔ n'atoki k'ɛtɛ á ɔphɛɔ áɔyɔnga te: «Eya, Mɔkɔta
Mokonga Mɛna-ɓukpɛkpɛ, ootena nyɔngɔ ánjá kanga oɓayɔ.»
8 Mbusa, malaeka ɓa ko gena áoɗukia nɛkɛ caá á isoiya ndea
mŏkonga ka mání. Mání áoɓá na ɓukpɛkpɛ á siɗisa á ɓakpa. 9 Ɓɛta á
mání akpɛ áŏsiɗisa ɓakpa, ɓáombóma Mokonga mmbe ana ɓukpɛkpɛ
gŭ á tambaga. Ɓákákóndɛ găkɛ kĕtia á tamɓea aɓɔ na ɗokomisa á
Mokonga.
10 Molíme ndea Mokonga ɓa ko ɓɔku (5), áoɗukia nɛkɛ caá á isoiya
ndea Mokonga gŭ á kankaanga á kɔkɔta ndea nyama na koɓoamɛ
nɛkɛ áongia suɓi á kaiphiɔ[a]. Ɓakpa ɓáokoka eɗaka ka nyɔngɔ á kokae.
11 Ɓáombóma Mokonga mmbe á na koba ka nyɔngɔ á tambaga nɛɓɔ na
ka nyɔgɔ á emboɗɔ, ɓɔ ɓákákĕtiɛ găkɛ tamɓea nɛɓɔ.
12 Molíme ndea Mokonga ɓa ko ngia njaga (6) áoɗukia nɛkɛ caá á isoiya
ndea mŏkonga k'oɓenge angbóngbó Phuláti, Oɓenge áophúa ka ɗeketa
aphɛ nde ɓaamɛ ɓunde ɓátoki n'okómo[b] ɓájabande kau.
13 Mpɔ, nɛ́ɔ̌ɓɔna ɓansombo ɓasaɔ ɓájeɗe ɓɛa ɓamɔsɔ na ɓáotoka
k'aphenɔkɔ á njɔka angbóngbó[c], á nyama na á mɔtu-nyɔngɔ á mbɛa.
14 Ɓansombo[d] ɓaunge ɓáɔtɔtɔkisa ketangaɔ. Ɓáoga mɔtɛ á ɓaamɛ á ka
mokonda bui ka dondanisa aɓɔ ka nyɔngɔ á mana etu ángbó ndea
Mokonga, Mɛna-ɓukpɛkpɛ.
15 «Cɔ, ɔkani, nebiki ɓɛa nkukuɓa. Maseye ka mmbe aɔphea tŭ na ámbá
bɔngɔ nɛkɛ, kágɛku ndumbu na kuwa na soni mosá á ɓakpa.»
16 Ɓansombo ɓáŏdondanisa ɓaamɛ k'ɔma nde ɓáɔɔphana ka kiƐbulanía,
Amaagɛdɔ́ni[e].

---

[y] **16.4** Ɔna Júana 7.17-21.

[a] **16.10** Ɔna Júana 10.21-22.

[b] **16.12** Ɔna Isáya 11.15.- Phuláti: Ɔna 9.14 na miki á nyɔngɔ.

[c] **16.13** Ɔna 12.3. na miki á nyɔngɔ.

[d] **16.14** Ɔna 1Timɔtɛ́ɔ 4.1 na miki á nyɔngɔ.

[e] **16.16** Amaagɛdɔ́ni ande gea te, mamba á emani, nnde ɗátú ka kenombe á Kanana. Ɔna Nteni-nyɔngɔ 5.19; 2ɓaAmɛ 23.29.

17 Molíme ndea Mokonga ɓa ko ngia njaga íɓɛ (7) aoɗukia nɛkɛ caá á
isoiya ndea mŏkonga ka mpɛna. Mpɔ, ɛso ángbó áɔɔkɛkana k'endu á
Mokonga n'atoki ka kankaanga á kɔkɔta áogea: «A ye sí.» 18 Phenua,
gbungbua áoɓá, ɓáoka á mbua na ɓaningina akpɛ nde kágeanimbɛ mɔnɔ
kpanga ɓî nkpa áɓɛ ka mokonda. 19 Kenombe ángbó áogabekana ka pheka
isaɔ na kenombe bui á ka nji áɔngbɔɔkana. Mokonga ɗákanisii Babɛli
ángbó. Aonsosea noa makana ésuia angbó[ɛ] á ka caá nɛkɛ. 20 Kesanga bui
na mamba áondia. 21 Matanda[g] á ɗoko-ɗoko ka toka na koba, áŏguia
ɓakpa. Bɔ, ɓáɔmphɔta Mokonga, ka nyɔngɔ á tambaga na matanda ndɔ.
Nga, tambaga ndɔ ɗátú akpɛ phê.

Nke á mambɔ angbóngbó

17 1 Mpɔ ka ɓalíme ndea Mokonga ngia njaga íɓɛ (7) ɓundɔ ɗáɓaɓɛɗi
caá ngia njaga íɓɛ (7), moci áobika omongoɗea te: «Bika,
nekophangiande ɓî ɓátenande nyɔngɔ á nke nde mambɔ amphaki mmbe
aiki sɔsɔɓɛ á ɓaniki iɓo. 2 Ɓaamɛ á ka mokonda ɗáɓanɗege ně na ɓatɔa
ka mokonda, ɓáonoa makana á komusɔngɔ[h] nɛkɛ áɔɔbɛɗa.»
3 Molíme ndea Mokonga ndɔ, ɗámokumbi ka Měma á Mokonga,
áomoga ně ka nkanda. Nɛ́ɔmɔ̌na nke n'aiki gŭ á nyama ánjɛ na ɓáɗundu
gŭ akɛ nyɔngɔ á bóma á Mokonga. Nyama ndɔ ɗátú na mɔ̌ ngia njaga
íɓɛ (7) na ndeka nkama (10). 4 Nke ndɔ ɗáɔli bɔngɔ n'atani tɔ bɔɔ! á
koɓoamɛ, na n'esombi akpɛ. Â phɔtɔ ɔ̌tɔnda na láté, nsanga, na ɛtɛ
ésombi akpɛ. Ɗáɓɛɗi caá á láté, n'atumi na ɓosoe á ɓɔjɔɔkiɔ á mambɔ
nɛkɛ. 5 Ka keongi akɛ, ɗáɓaɗundu nyɔngɔ á bɔsɔmɛa ɓe: «Mokongo á
Babɛ́li, ama-ɓatɔ á mambɔ na ɓosoe á ka mokonda.»
6 Nɛɔɔna gea, magia á ɓatɔ á kanga ɓojeɗe n'indɔ á ɓunde ɗáɓammamei
Yéso ambɛɗi. Ɓii nɛmɔɔni nke ndɔ, néoyayama phɛɛ. 7 Mpɔ malaeka
áomongoɗea gea: «Oyayami ka ɓo? Nekɔɔnisande base nyɔngɔ á ɓɔsɔmɛa
ndea nke nde na nnde á nyama nde ankumbi n'ana mɔ̌ ngia njaga íɓɛ (7)
na ndeka nkama (10). 8 Nyama ndɔ ɔmɔɔnima, ɗátú naenda mosá, nna
ye găkɛ ɓei. Ajuanande suɓi á mininga, ă găkɛ oga oɓungaga. Ɓatɔa ka
mokonda ɓunde ína á ɓɔ nna suɓi á ɓuku á enda kpanga á ɓî ɗáɓaconji
mokonda, ɓáyayamande ka ɔna nyama nga, yɛ ɗátúoenda, áokuwa
n'asɛnɛkande goto!
9 Wani, ambe ɓá na úbapha na kɔɓɔngɛ. Mɔ̌ ngia njaga íɓɛ (7) ndɔ,
ande mamba ngia njaga íɓɛ (7) nde nke ndɔ aiki gŭ í. Ú a phɔtɔ ɓaamɛ
ngia njaga íɓɛ (7). 10 Ka ɓaamɛ ndɔ, ɓɔku (5) ɓáokua, mmbe ɓa kongia
njaga aoea nji. Mmbe ɓa kongia njaga íɓɛ aámbé kábikimbɛ. Ayéobika,

[ɛ] **16.19** Ɔna Isáya 51.17.
[g] **16.21** Ɔna Juana 9.23-24.
[h] **17.2** Ɔna Yɛɛ́mia 51.13; 51.7; Isáya 23.17.

aikande tɔ ka mbenɔ ábɔa. 11 Nyama nde ɗáoenda na nna ye ɓei, yɛ sisakɛ
ande mɔamɛ á ko ngia njaga isaɔ (8). Ande sɔsɔɓɛ á ɓaamɛ ngia nja
íɓɛ (7) ndɔ, mmbe age gǎkɛ oɓungaga.
12 Cɔ, ndeka nkama (10) ndɔ ɔɔnima, ande ɓaamɛ[i] nkama (10) ɓunde
ɓákáemamisimbɛ. Ɓáeande nji kimoci na nyama, ka mbenɔ ábɔa.
13 Ɓaamɛ nkama ndɔ, ɓá tɔ na mɔphɛ mo, ande gea, bɛɗaneaga á nyama
ndɔ na kɔkɔta na ɓukpɛkpɛ nɛɓɔ bui. 14 Ɓɔ, ɓámanande na Muna-Mɔgɔgɔ.
Muna-Mɔgɔgɔ aékindande ka nyɔngɔ nde ande Mɔkɔta ndea ɓakɔta na
Moamɛ ndea ɓaamɛ. Akindande kimoci na ɓunde ɗáeɓophani, ɗáesombi
na ɓunde ɓámɓeeki.
15 Molíme ndea Mokonga â goto ɔmɔtǒmia gea: «Iɓo ndɔ ɔɔnima, kuɓî
nke nde mambɔ amphaki aiki, ande ɓakpa, usɛsɛ á ɓakpa, ɓatɔa ka
mokonda na yɔngea ɗanga-ɗanga.
16 Ndeka nkama (10) ndɔ ɔɔnima na nyama, ɓánkageande nke ndɔ
mambɔ ámphaki, ɓáomuta nkumba nɛkɛ bui, ɓáonɗeketa ndumbu. Bâ
phɔtɔ oea kesuku akɛ, na makea due í ka nsa. 17 Nga, Mokonga ɗáeɓophi
mĕma á tɔtɔkisa á mɔphɛ nɛkɛ kimoci na bisa á kɔkɔta nɛɓɔ ka bɛɗaneaga
á nyama na ka ɓî nyɔngɔ ndea Mokonga atɔtɔkɛanande.
18 Na nke ndɔ ɔmɔɔnima, ande kenombe ángbó nde ana ɓukpɛkpɛ gŭ á
ɓaamɛ á ka mokonda.»

Babɛli angbɔɔkani

18 1 Mbusa á wa, nɛ́ɔmɔ̌na molime ndea Mokonga ɓangbo n'aodida
ka toka na koba. Ɗátú na kɔkɔta ángbó phê. Ɓophombia akɛ
ɗátúɔbɛnya ka mokonda bui. 2 Áoúmba nkogo: «Abambongo-mbongo
á Babɛli agu áosikia ogua. A ye tɔ ɔma á ɓoiki ndea ɓaketi ɓɔbu na
ɓansombo. Ande phɔtɔ ɔma á ɓambŭ ɓɔbu á jɔɔkana na inyɛ. 3 Nga, ɓatɔ
á ka mokonda bui ɗáɓanu makana akae á mambɔ nɛkɛ. Ɓaamɛ ɓɔbu
á ka mokonda ɗáɓanɗege nĕ[j] na ɓasombisigi nkumba á ka mokonda
ɗáɓaegani ka nyɔngɔ á ɛtɔi nɛkɛ ásii.»
4 Mpɔ nɛ́ɔɔka ɛsɔ nɛngbo n'aotoka na koba áogea: «Tokani ka kenombe
ndɔ ɓenu ɓakpa nɛmɔ ka gea te, ɓókóúphanɛmbɛ na ɓojeɗe nɛkɛ na
kambekana na kema nde ankambande. 5 Nga, ɓojeɗe nɛkɛ atumi súa na
koba na Mokonga ɗákáɓosei kema ájeɗe-jeɗe nɛɓɔ. 6 Ngeani tɔ sumbii
ɗáegi ɓakpa ɓunɛngbo. Mphendani mɔngɔ íɓɛ k'inde ɗági. Káisani
makana á ka caá nɛkɛ mɔngɔ kɔnyénya nndɔ ɗáǒnusa ɓakpa. 7 Ɓea ɓî
kenombe ndɔ ɗátú na ɓoombia n'ɛtɔi, akeni ɓóntambisɛgɛ na áɓɛ n'oiɔ
ɓindɔ ɗátú na ɓoombia n'ɛtɔi. Yɛ aǒgea sisakɛ gea: Neiki ka kankaanga á

---

[i] **17.12** Ɔna Danielɛ 7.24.

[j] **18.3** Ɔna 1Timɔtéɔ 4.1.

kɔɓɔamɛ ɓɛa moamɛ-nke. Ké nke á kékusa na kékusanɛeka tanda. 8 Ka
ɓondɔ unge atambagande k'esa moci, áoɓá na kukuwa akpɛ, nja, n'oiɔ.
Yɛ, asiɗande ka nyɔngɔ nde, Mɔkɔta Mokonga a na ɓukpɛkpɛ ka tena á
nyɔgɔ nɛkɛ[k] .»
9 Ɓaamɛ á ka mokonda, ɓunde ɗáɓatungani na kenombe ndɔ, na boma
á kpɔngbɔ n'eɗaka na yɛ, ɓátɔande ntaɓɔ na toɓokea á ngamɔ ka phɔakɛ,
ɓî ɓáɔnande maki á siɗa á kenombe. 10 Ɓámamande ɗanga ka ɓanga
a tambaga akɛ. Ɓáɔyɔnga: «Ngomie! Ngomi á mŏkongo á kenombe
Babilɔ́ni, kenombe akpɛ. Ka mbenɔ moci tɔ unge ɓáteni nyɔngɔ nɛkɔ
kau[l] .»
11 Ɓasombisigi nkumba á ka mokonda ɓáianagande na gama nga,
nna tanda na nkpa nde asombande nkumba nɛɓɔ, 12 láté, ngɔa, ɛtɛ
ésombi akpɛ, ɛtɛ nde ɓáɔɔphana nsanga, bɔngɔ áphŏ-phŏ, bɔngɔ
ɗanga-ɗanga ánjɛ na á ko índa, gáo á su ánjá, kema ɗanga-ɗanga
á ndeka, gáo á esombi akpɛ na kema ɗanga-ɗanga ɓɛa ɛtɛ, ngɔa
á ɛtɛ nnde ɓásɛki. 13 Mundalasíni, kema bui á ɛkɛmisa eea, nkoki,
uvumba, ngaɛ́, makana, gamba, mpusu á nkɛkɛ, nganɔ, ɓangɔmbɛ,
ɓamɔgɔgɔ, ɓamponda, koko émani, ɓakɔbɛ na ɓatɔa-mekakɔ.
14 Ɓasombisigi nkumba ɓáyɔngande gea: «Kema nde mĕma
akɔ aseɓeima aye koɗangamanei. Ɛtɔi nɛkɔ bui andi k'iso akɔ,
Ophiphii!»
15 Ɓasombisigi nkumba, ɓunde ɗáɓatɔi ɓangɔa ka sombisaga nkumba
ka kenombe ndɔ , ɓámamande ɗanga ka ɓanga á tambaga akɛ[m].
Ɓágamande na ɓáɓande ka oiyɔ 16 ɓágeande: «Ngomie! Ngomi ka
kenombe ángbó ndɔ. Ɗáɔlanigi ngɔmbɛ anjɛ, bɔngɔ ɗanga-ɗanga ánjɛ
na á ko índa á esombi akpɛ, kema nde ɓáɓɔngisigi na láté, ɓ'ɛtae
ɗanga-ɗanga á esombi akpɛ na nsanga. 17 Ka mbenɔ moci tɔndɔ unge
ɛtɔi bui akɔndɔkani!» Ɓatámbisigi-koko ángbó k'obenge ɓɔbu na ɓakpa
nɛɓɔ ɓunde ɗáɓaekumbi, ɓatɔ á k'iɓo na ɓɔbu ɓunde ɗáɓaoenda ka
sombisaga na somɓeanaga k'oɓenge, ɓâ phɔtɔ omama ɗanga. 18 Ɓáoúmba
nkogo ɓî ɓáɔni maki á gogokana á ɓɔma ndɔɔ. Ɓáɔyɔnga te: «Nna na
ɓɔma nde angboti ɓ'inde.» 19 Ɓáokpukpua mpusu á oɗo ka mŏ aɓɔ,
ɓáotoɓokea ngamɔ na ianaga ɓáogea: «Ngomie! Ngomi á ɓɔma ángbó
ndee. Ɛtɔi bui nde ɓakpa ɓá nĕ kaɓɛ koko ángbó k'oɓenge, atoki tɔ
kau.
Na ka mbenɔ moci tɔ kema bui áokondokana[n] .»

---

[k] **18.8** Ɔna Isáya 48.20; Yɛɛmía 50.8; 51.6, 45. Nkpangeɔ 18.20-21; Yɛɛmía 51.9; Jabúi 137.8; Yɛɛmía 50.29; Isáya 47.7-9.

[l] **18.10** Ɔna Ejɛkiélɛ 26.16-17.

[m] **18.15** Ɔna Ejɛkiélɛ 27.31, 36; 27. 12, 13, 22; 27.31, 36.

[n] **18.19** Ɔna Ejɛkiélɛ 27.29-34.

20 Cɔ koba[o] , ɓá na maseye ka gua á ɓɔma ndɔ.
Ɓáni phɔtɔ na maseye, ɓatɔ á kanga ɓojeɗe, ɓateki na ɓaɔtu nyɔngɔ.
Nga, Mokonga ɗáteni nyɔngɔ nɛkɛ ka ɓeana na ɓojeɗe nde ɗági ka phɔanu.
21 Mpɔ, molime akpɛkpɛ ndea Mokonga áɔbɛɗa moimba n'aɓɛa nnde ɓáogogea, áomaka u k'oɓenge ɗŭ! Áɔyɔnga te : «Ɓondɔ unge ɓámakande mŏkongo á Babilɔ́ni k'akpɛ na káɔnɛkanɛeka ye.
22 Bákáɔkɛeka mɔtɛ akɔ, embɔ á ɓaembi na mɓina á ɓaɓɛtigi ɓaphii, ɓasugu ngbɛ na mbengu.
Ka ɓatɔ á ɓɔi káɔnɛkanɛeka ye mɔtɛ kɔ.
Ndu á moimba á gogea, káɔkɛkanɛeka ye.
23 Owanga á ɔbɛa ka benyɛeka ye mɔtɛ akɔ.
Ɓákáɔkɛeka ye mɔtɛ akɔ, ɛsɔ á mŏko éyamani na mpakai nɛkɛ nga,
ɓasombisigi nɛkɔ ɗáɓaombi ka mokonda phê.
Ka nyɔngɔ á ɓiji-ɓiji nɛkɔ, ɗŏdemi ɓatɔ á ka mokonda bui[ɔ] .»
24 Ɓáɔɔna mɔtɛ akɔ, magia á ɓaɔtu-nyɔngɔ, ɓatɔ á kanga ɓojeɗe na á ɓɔbu ɓunde ɗáɓaemoe ka mokonda.

19 1 Mbusa índɔ, nɛ́ɔɔka ogoma ɓɛa ogoma á ɓakpa ɓásii na koba áogea: «Obebo ka Mokonga nɛsu! Yɛ ande mɛnɛ á ɓoamia, ɓophombia na ɓukpɛkpɛ.
2 Aotena nyɔngɔ ka ko ɗoni kanga ɔɓayɔ. Atenima nyɔngɔ á nke á iɛɓɛ akpɛ mmbe ɗátoɓu mokonda na iɛɓɛ nɛkɛ.
Áogisia nyɔngɔ á magia á ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ ka nke ndɔ.»
3 Bâ goto ɔyɔnga: «Obebo ka Mokonga nɛsu! Maki á abambongo-mbongo á ɓɔma nde asiɗima aophuphuta ka saga na saga!»
4 Ɓagbɛga nkama iɓɛ na gena (24), na econji á enda gena, ɓáogbuka muanku mosá á Mokonga ka ɗokomisa akɛ ɓî aiki ka kankaanga á koɓoamɛ. Ɓáɔyɔnga: «Mokonga áɓɛ n'obebo, áɓɛ ɓo!»
5 Ɛsɔ áotoka ka kankaanga á koɓoamɛ, áogea:
«Mbebeni Mokonga nɛsu,
ɓenu ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ ɓɔbu,
ɓenu íɓunde ɓoomɓanga, ɓatɔ á k'oomba na ɓatɔ á jăi-jăi.»
6 Mbusa, nɛ́ɔɔka eongo ɓea ɓakpa ɓásii, n'aɔɔya ɓɛa gɔa, ɓɛa ɓaoka á mbua. Áogea: «Obebo ka Mokonga nɛsu! Nga, Mɔkɔta nɛsu Mokonga, Mɛna-ɓukpɛkpɛ, ai nji bui[p] .
7 Ɓégueni jaí na maseye. Ɓénɗokomiseni nga, mbenɔ éyamani á Muna-mɔgɔgɔ a kpengeani.

---

[o] **18.20** Ɔna Yɛɛmía 51.48.

[ɔ] **18.23** Ɔna Yɛɛmía 51.63-64; Ejɛkiélɛ 26.21; 26.13; Isáia 24.8; Yɛɛmía 7.34; 25.10.

[p] **19.6** Ɔna Jabúi 135.1, 97.1, 99.1; Ɛjɛkiélɛ 1.24.

Nke éyamani nɛkɛ ɛ̌ɓɔngisigi.
8 Ɓáomopha bɔngɔ ánjá phê ka ɔla í, n'aophenuaga. [Bɔngɔ ndɔ, ande
mphangiɔ á tamɓea ánjá ndea ɓatɔ á kanga ɓojeɗe.]
9 Mpɔ, molime ndea Mokonga áomongoɗea te néɗunduɛ: «Maseye ka
ɓundɔ ɓáɛɓɔphani ka jaí ɛ́kɛka ndea Muna-mɔgɔgɔ[s] .» Â goto ɔyɔnga:
«Nndɔ ande nyɔngɔ á ɗoni nde atoki mɔtɛ á Mokonga.»
10 Mpɔ, néogua k'ecinji akɛ ka beba akɛ. Â gǎkɛ omongoɗea te:
«Kógeɛmbɛ ɓondɔ nga, ne tɔ ka ɓenu ɓaɓɛɗanigi ande gea te oɓɛ na
ɓamunamakɔ ɓunde ɓáɗigimisi nyɔngɔ á ɗoni ndea Yéso. Mokonga
aámbé oɓande ombeba nga, nyɔngɔ nde Yéso aoɗigimisa, ande cina á
mĕma á ɔtɔa á nyɔngɔ.»

Ntɔ-émani akambi gŭ á phalási abúbú

11 Mpɔ, nɛ́ɔɔna koba n'akoɗokani. Phalási abúbú áɔsɛnɛka. Mmbe
akambi gŭ akɛ ɓáɔmɔphana Mɓeeki na Ntɔa-ɗoni nga, aotena nyɔngɔ
na mana ka koɗoni[t] . 12 Iso akɛ ɗáɔbɛnya ɓea ɛɛmbɛ á nsa. Ɗáɔli
kekombo á koɓoamɛ ásii ka mɔ̌ akɛ. Ɗáɓaɗundu ina gŭ akɛ. Yɛ sasakɛ
tɔndɔ ámbé ɗáubi u. 13 Ɗáɔli ngɔmbɛ nde ɗáuphani na magia. Ina
akɛ: Mbino á Mokonga. 14 Ekombo á ɓatɔ-émani á na koba, ɓáomɓea
na ɓákambi gŭ á ɓaphalási ɓabúbú na ɓáɔli bɔngɔ ánjá na abúbú.
15 Píndí á ophea áojuana k'aphe nɔkɔ akɛ, nnde amanisande nji nĕ.
Yɛ, aeande nji ka ɓukpɛkpɛ á ngɔa na akamande mbuka ka kasangɔ
n'esuia ndea Mokonga Mɛnɛ á ɓukpɛkpɛ[u] . 16 Ɗáɓaɗundu ka bɔngɔ
nɛkɛ na ka kɛbɛ akɛ ina ndee: «Moamɛ ndea ɓaamɛ na Mɔkɔta ndea
ɓakɔta.»
17 Mbusa, nɛ́ɔmɔ̌na molime ndea Mokonga moci n'amame ka mani.
Áǒkogea akpɛ ɓambŭ ɓɔbu ɓunde ɗáɓaoyaa ka mpɛna k'ego phê te:
«Bikani, ɓódondanɛgɛ ka jai ángbó ndea Mokonga. 18 Ɓóegɛ kesuku á
ɓaamɛ, ɓakɔta á ɓatɔ-émani na ɓatɔ-émani, nnde á ɓa phalási na ɓunde
ɗáɓaokamɓeaga gŭ aɓɔ, nnde á nkpa buakɛ nkɔɓɛ, mmbe nna nkɔɓɛ,
miki na ngbɛga[y] .»
19 Mpɔ, nɛ́ɔmɔ̌na nyama, ɓaamɛ á ka mokonda n'ekombo á ɓatɔ-émani
nɛɓɔ na ɓádondanigi ka manisa á mmbɔ ɗákambi gŭ á phalási na
ekombo á ɓatɔ-émani nɛkɛ. 20 Ɓɔ, ɓâ gǎkɛ ondunga nyama ndɔ kimoci na
mɔtu-nyɔngɔ á mbɛa mmbe ɗátɔtɔkisi ketangaɔ mosá akɛ, [ka dema á
ɓundɔ ɗáɓatu na mphagiɔ á nyama na ɗáɓaogbuka muaku aɓo mosá á
tɔnkɛngɛ akɛ.]

---

[s] **19.9** Ɔna Mat 22.1-14; Lóka 14.15-24.

[t] **19.11** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 1.1; Jabúi 96.13; Isáia 11.4.

[u] **19.15** Ɔna Jabúi 2.9.

[y] **19.18** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 39.17-20.

Nyama, na Mɔtu-nyɔngɔ á mbɛa, ɓáǒmaka suɓi á ɛɛmbɛ á nsa[a] na
ɓáoenda. [21] Ɓáǒma ɓunde ɓájigi na píndí nde ɗátoki k'aphe nɔkɔ á mmbe
ɗákambi gǔ á Phalási émani. Ɓambǔ ɓɔbu ɓáoisana na kesuku aɓɔ.

Kpeengeana á ɓasaga ɛlɛphu moci (1000)

20 [1] Mpɔ, nɛ́ɔmɔ̌na molime ndea Mokonga n'aodida ka toka na koba,
n'abɛɗi phembekete á mininga na ngoi á ngɔa átete. [2] Áondunga
njɔka angbóngbó, njɔka á kala n'ande nketi ímbɔ Sɛtáni, áomɓɔaga
ka ɓasaga ɛlɛphu moci (1000). [3] Molíme ndea Mokonga ndɔ, áommaka
suɓi á Mininga, áophembeketea u na ɓɛta á mututi gǔ akɛ ka gea
te, njɔka ndɔ kaetombɛgɛmbɛ ye ɓatɔ á ka mokonda na ka ɓî ɓasaga
ɛlɛphu moci (1000) akpeengeanaeka. Mbusa índɔ, ɓánkoɗande ka mbenɔ
abɔa.

[4] Mpɔ nɛ́ɔɔna kankaanga á kɔkɔta[b]. Ɓunde ɗáɓaoikiɗia u, ɗáɓatɔi kɔkɔta
á tena á nyɔngɔ. Nê phɔtɔ ɔɔna mĕma á ɓunde ɗáɓaeteni ka nyɔngɔ nde
Yéso ɗáɗigimisi na Mbino Ánjá ndea Mokonga. Ɓɔ, ɗáɓákágbuki muanku
aɓɔ mosá á nyama kaɓɛ tɔnkɛngɛ akɛ. Ɗáɓákábisi phɔtɔ mphangiɔ á
nyama ndɔ k'endɔndɔ kaɓɛ ka njaga aɓɔ. Ɓɔ, ɓáunge ɗáɓajujuki ka
kukwa, ɓáoea nji kimoci na Kiísito suɓi á ɓasaga ɛlɛphu moci (1000).

[5] Ɓasí ɓuangbo ɗáɓákájujuki gǎkɛ mosá á kpeengeana á ɓasaga ɛlɛphu
moci (1000). Cɔ, nndɔ ande jújúka á k'ama mosá-mosá ka kukwa.
[6] Maseye phê ka ɓunde ɓáɓánde ka mɔɔmba á jujuka á k'ama mosá-mosá
ka kukwa. Kukwa á ko iɓɛ nna na ɓukpɛkpɛ gǔ aɓɔ. Ɓáɓande ndiu
ɓatobei-phɛa ndea Mokonga na Kiísito. Ɓáeande nji kimoci na yɛ suɓi á
ɓasaga ɛlɛphu moci (1000).

Tugbanaga á Sɛtáni

[7] Mbenɔ nde ɓasaga ɛlɛphu moci (1000) akpeengeanande, aunge
ɓánjuanisande Sɛtáni suɓi á mɛkakɔ. [8] Yɛ, agande k'aphɛ á tombaga
ɓakpa ɓunde ɓá nkɛkɛɔ gena á mokonda ande gea te: Gogi na Magogi[c].
Aedondanisagande ɓakpa ndɔ ka nyɔngɔ émani na ɓáɓikande ɓɛa
mbume á k'oɓenge. [9] Ɓáoɛmba mokonda bui, ɓáotimba endu á ɓatɔ á
kanga ɓojeɗe, ɓɔma nde Mokonga ɗáseɓei. Nsa â gǎkɛ otoka na koba,
áǒgoga. [10] Mpɔ, nketi mmbe ɗáedemigi, ɓáommaka k'ɛɛmbɛ á nsa[d] kuɓî
ɗáɓaemaki nyama na na mɔtu-nyɔngɔ á mbɛa. Ɓátambagande kó keiphe
n'esa nkongopha na nkongopha.

---

[a] **19.20** Ɔna Lóka 17.29.

[b] **20.4** Ɔna Daniélɛ 7.9,22.

[c] **20.8** Ɔna Ɛzɛkiélɛ 38-39, ɓɔndɔ unge ɗáɓasu nji á ɓaɓiɓia á ɓatɔ á Mokonga ka mbenɔ á sungiaga.

[d] **20.10** Ɔna Lóka 17.29.

Tena á nyɔngɔ á ka sungiaga

11 Mpɔ, nɛ́ɔɔna kankaanga ángbó á kɔkɔta abúbú na mmbe ɗáikiɗii.
Koba na mokonda, áondia mosá akɛ kaɔnɛkanɛ ye, 12 nɛ́ɔ̌ɓɔna ɓasí,
ɓagbɛga na ɓaniki na ɓámamege mosá á kankaanga á kɔkɔta. Ɓuku á
enda áoúkukana base. Ɓáotena nyɔngɔ á ɓasí ka ɓeana na nnde ɗáɓagi
ɓíndɔ ɗáɓaɗundu suɓi á ɓuku á enda[e].
13 Oɓenge áǒjuanisa ɓasí nɛkɛ. Kukwa na nji á ɓasí ɓáǒjuanisa ɓasí
ɓuaɓɔ. Ɓáotena nyɔngɔ á nkpa na nkpa ka ɓeana na nnde ɗági.
14 Ɓáǒmaka kukwa na nji á ɓasí k'ɛɛmbɛ á nsa, nnde ande kua mɔngɔ á
ko iɓɛ. 15 Ɗáɓaemaki ka ɛɛmbɛ á nsa, ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɗáɓákáɗundu
ina aɓɔ suɓi á ɓuku á enda.

Koba á kěkɛ na mokonda á kěkɛ

21 1 Mpɔ, nɛ́ɔɔna koba á kěkɛ na mokonda á kěkɛ nga, koba á kala na
mokonda á kala, ɗándi, Oɓenge ɗákátú ye ɓei. 2 Nɛ́ɔɔna kenombe
á kanga ɓojeɗe, Yɛusaléma á kěkɛ n'aodida ka toka na koba motɛ á
Mokonga n'aɛphɔni ɓɛa nke n'aomɓondeaga munyakɛ.
3 Nɛ́ɔɔka ɛsɔ akpɛ n'aotoka ka kankaanga á kɔkɔta na koba áɔyɔnga
ɓe: «Ɔma á ɓoiki ndea Mokonga a ye tɔ sɔsɔɓɛ á ɓakpa. Yɛ, aikande
kimoci na ɓɔ, ɓáoɓá ɓakpa nɛkɛ. Mokonga sasa akɛ, aɓande Mokonga
nɛɓɔ, áoɓá kimoci na ɓɔ. 4 Akɔmbɛande iɓo á ngamɔ bui á k'iso
aɓɔ. Kukwa, oiɔ, ngamɔ, ɛyɔka káɓɛku ye nga, mokonda á kala
ɗándi[ɛ].»
5 Cɔ, mmbɔ aiki ka kankaanga á kɔkɔta áɔyɔnga te: «Nɛɓɔngisigi ye tɔ
kema bui á kěkɛ.» Áomongoɗea gea: «Ɗundua nyɔngɔ nnde nga, Mbino
nɛmɔ aánjá áoɓá á ɗoni á ɗoni.»
6 Â goto ɔyɔnga gea: «Así! Eme nende Alpha na Ɔméga, nkpangeɔ
na sungiaga. Mmbe ana ɛnyɔta, nemophande kema á noa ecici ka
ntogɔ á iɓo á enda[g].» 7 Mmbe akindande, nenkɔmande, neɓande
Mokonga nɛkɛ, yɛ áoɓá miki-mǒko[h] nɛmɔ.» 8 Ka ɓatɔ á kɔɓɔɓɔkɔ,
ɓatɔ á kanga ɓeekea, ɓatɔ á jɔɔkana, ɓatɔ á kaiso, ɓatɔ á iɛɓɛ, ɓatɔ
á ɓiji-ɓiji, ɓatɔ á gbukaga muanku aɓɔ mosá á tɔngɛngɛ na ɓatɔ á
mbɛa gǎkɛ ɔma nɛɓɔ ande k'ɛɛmbɛ á nsa[i] n' ande kukwa á mongɔ á ko
íɓɛ.

---

[e] **20.12** Ɔna Daniélɛ 7.9-10.

[ɛ] **21.4** Ɔna Isáia 65.17; 66.22; 52.1; 61.10; Ejekiélɛ 37.27; ɓaLáwi 26.11-12; Isáia 25.8; 35.10; 65.19.

[g] **21.6** Isáiya 55.1.

[h] **21.7** Ɔna 2Samuélɛ 7.14; Jabúi 89.27-28.

[i] **21.8** Ɔna Lóka 17.29.

Yɛusaléma á kɛ̌kɛ

9 Ka ɓalímɛ ndea Mokonga ngia njaga íɓɛ (7), ɓundɔ ɗáɓaɓɛɗi caá
n'atumi na tambaga á sungiaga ngia njaga íɓɛ (7) áobika omongoɗea gea:
«Bika, nekophangiande nke á mbanje, nke-ambasa ndea Muna-mɔgɔgɔ.»
10 Mpɔ, Mĕma á Mokonga áɔmɔgɔna, malaeka ndɔ áomokumba súa
ntɔnga á mamba endanda phɛ̂[j] . Aomophangia kenombe á kanga ɓojeɗe,
Yɛusaléma, n'aodida ka toka na koba mɔtɛ á Mokonga. 11 Kenombe kau
áɔphɛnuaga ka ɓophombia ndea Mokonga. Owanga á kenombe áoɓá ɓɛa
ɛtɛ á esombi akpɛ, Yaspi[k] nnde ao benya ɓɛa ngaɛ. 12 Áoɓá na ɓŭkendu
ángbó nnde atáí k'ego phê na kĭo nkama na íɓɛ (12). Ɓalíme ndea
Mokonga nkama na íɓɛ ɗáɓaoɓondeaga kĭo ndɔɔ. Ɗáɓaɗundu gŭ á kĭo
kau, ina á ekuna nkama na iɓɛ ndea ɓaIsilaéli. 13 Nci á n'okomɔ ɗátú na
kĭo isaɔ, oyonga[l] kĭo isaɔ, gŭ kĭo isaɔ, kusi kĭo isaɔ. 14 Ɗáɓaphɛki moguɓo
á kenombe ndɔ gŭ á ɛtɛ nkama na íɓɛ nnde ɗáɓaɗundu gŭ í, ina á ɓateki
nkama na íɓɛ ndea Muna-mɔgɔgɔ.
15 Molíme ndea Mokonga mmbe ɗéɓɛɔyɔnga na yɛ, ɗábɛɗi ngbanga
á láté ka pima kenombe, kĭo í na ɓŭkendu í[m]. 16 Kenombe ndɔ, ɗátú
mulába: Ɓondanda í na ɓogbae í ɗátú tɔ osungiana. Molíme ndea
Mokonga áopima kenombe na ngbanga ndɔ, áoɓá ɓécinji ɛlɛphu íɓɛ
na mia gena (2.400): Bomboa í, gbaemana í na ndandamana í ɗátú tɔ
osungiana. 17 Molíme ndea Mokonga áopima ɓŭkendu ndɔ, bomboa
í áoɓá ɓécinji nkama ngia á njaga (60) ɓindɔ ɓakpa ɓámɔ̆pima nde
malaeka ɗáobeɗaneaga. 18 Ɗáɓaphɛki ɓŭkendu ndɔ na yaspi. Kenombe
sisakɛ áoɓá jăi á láté n'ao phɛnuaga ɓɛa ngaɛ. 19 Ɗáɓatɔndi ɛtɛ nde
ɓáɔphɛka moguɓo á endu gŭ í n'etete bui á ɓɛtɛ ésombi akpɛ: Á kama
mosá-mosá Yaspi á , á ko íɓɛ Saphílɔ, á ko isaɔ Kalɛɗɔ́ni, á ko gena
Ɛmɛlɔ́dɛ, 20 á ko ɓɔku (5) sadɔníki, á ko ngia njaga (6) akíki, á ko ngia
njaga íɓɛ (7) kiisɔlítɛ, á ko ngia njaga isaɔ (8) bɛlúlɔ, á ko ngia njaga
gena (9) tɔpájɔ, á ko nkama (10) kiisɔpaájɔ, á ko nkama na moci (11)
aikíntɔ, á ko nkama na íɓɛ (12) amajítɔ. 21 Kĭo nkama na íɓɛ (12) ndɔ
ɗátú ɛtɛ nde ɓáɔɔphana nsanga, nkama na íɓɛ. Kĭo moci áoɓá nsanga
moci. Kenombe áoɓá jăi á láté n'aophenuaga ɓɛa ngaɛ[n] .
22 Ɗɛ́kɛ́ɔni găkɛ endu ɛ́mɛmi ka kenombe ndɔ nga, Mɔkɔta Mokonga,
Mɛna-ɓukpɛkpɛ na Muna-mɔgɔgɔ ɓaunge ɓande u. 23 Kenombe ndɔ,
ɗákátú na ɓuyɛnɛ á mani na songe nga, ɓophombia ndea Mokonga

---

[j] **21.10** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 40.2.

[k] **21.11** Yaspi ande ɛtaɛ nnde aɔphɛnuaga phê.

[l] **21.13** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 48.30-35.

[m] **21.15** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 40.3.

[n] **21.21** Ɔna Isáiya 54.11-12.

a unge ɗáojegia na Muna-Mɔgɔgɔ áɔbɛnya ɓɛa ɔbɛa. 24 Ɓatɔ á ka
mokonda ɓátamɓeande owanga nɛkɛ na ɓaamɛ á ka mokonda
ɓábikande n'ɛtɔi nɛɓɔ suɓi í. 25 Kĭo á kenombe ndɔ ajigande base
mbenɔ bui nga, keiphe káɓeɛka ye ɓei. 26 Ɓábikande na ɓophombia
na ɛtɔi á ka mokonda suɓi í. 27 Ka kema ájeɗe-jeɗe kángieɛka gǎkɛ
suɓi á kenombe ndɔ. Ntɔ á ɓɔjɔɔkiɔ na mbɛa, nn'aɔtɔka n'angi
suɓi í, tɔndɔ ɓundɔ ɓáɗundu ina aɓɔ suɓi á ɓuku á enda ndea
Muna-Mɔgɔgɔ[o].

22 1 Mpɔ, malaeka ndɔ, aómophangia oɓenge á enda n'aophenuaga
ɓɛa ngaɛ, áojuana ka kankaanga ndea Mokonga na Muna-mɔgɔgɔ[ɔ].
2 Oɓenge ndɔ ɗáoyoka ka meme á aphe á kenombe. K'ɔɓɛɛ á oɓenge
ndɔ nkɛkɛɔ bui, me á enda a ɓei, aɔgɔmbisa mɔngɔ nkama na íɓɛ ka
saga ande gea te mɔngɔ moci ka songe. Kasa í aoenga ka amisa á ɓatɔ
á mokonda.
3 Ka kema ka Mokonga sɛmɛaga í ka kenombe ndɔ, káɓɛ ku ye[p].
Kankaanga á kɔkɔta ndea Mokonga na nnde á Muna-mɔgɔgɔ aɓande suɓi
á kenombe ndɔɔ. Ɓabɛɗanigi ndea Mokonga ɓámbebande. 4 Ɓáɔnande
keongi akɛ. Ɓáɗunduande ina akɛ k'endɔndɔ aɓɔ.
5 Keiphe káɓeɛka ye na ɓákáɓɛku ye na siki á owanga á mani n'índe á
ɔbɛa nga, Mɔkɔta Mokonga aembisande owanga nɛkɛ gŭ aɓɔ. Ɓáeande
nji ka saga na saga[s].

Yéso abikande

6 Mpɔ malaeka áomongoɗea te: «Nyɔngɔ nde ande á seɓea í nga, ande
ɗoni. Mɔkɔta Mokonga mmbe mĕma akɛ ɗáǰsɔndɔɛa ɓaɔtu-nyɔngɔ, yɛ
aámbé anteki molíme nɛkɛ gea, ágɛ áephangiɛgɛ ɓaɓɛɗanigi nɛkɛ nyɔngɔ
nde aobika kĕkɛ nde.»
7 Yéso áɔyɔnga te: «Ɔkani phɔ́! Neobika kĕkɛ nde. Maseye ka nkpa nde
aoamba nyɔngɔ nde ɓaɔtu-nyɔngɔ ɓáɔtu suɓi á ɓuku ndee.» 8 Eme Yoáni
aámbé ɗɛ́ɔki nyɔngɔ ndɔ na ɔna í. Mbusa á ɔna na ɔka í, néogbuka
muanku mosá á malaeka nde ɗámophangi nyɔngɔ ndɔ ka beba akɛ. 9 Yɛ,
â gǎkɛ omongoɗea te: «Caa! Kógeɛmbɛ ɓo! Nga, eme nende mbɛɗanigi
ɓɛa ɔɓɛ, ɓɛa ɓadakɔ ɓaɔtu-nyɔngɔ na ɓɛa ɓɔbu ɓunde ɓáotetemisa nyɔngɔ
nde a suɓi á ɓuku ndee. Mokonga ndiu aámbé ómbebɛ.»
10 Mpɔ, áomongoɗea te: «Kɔsɔmɛɛ mɔnɔ nyɔngɔ nde ɓáɔtu suɓi á ɓuku
ndee. Nga, mbenɔ átɔtɔkɛana á nyɔngɔ ndɔ, abiimani. 11 Ntɔ-ájeɗe ásuiɛ

---

[o] **21.27** Ɔna Isáiya 60.19-20; 60.3-5; 60.11; 52.1; Ɛjɛkiélɛ 44.9.

[ɔ] **22.1** Ɔna Ɛjɛkiélɛ 47.1; Jakalía 14.8.

[p] **22.3** Ɔna Jakalía 14.11; Nkpangeɔ 3.17.

[s] **22.5** Ɔna Isáia 60.19; Daniélɛ 7.18.

tɔ ɓojeɗe nɛkɛ, ntɔ-ájɔɔkana ásuiɛ tɔ jɔɔkana nɛkɛ, ntɔ-anjánjá gǎkɛ ásuiɛ tɔ gea ánjá na ntɔ á kanga ɓojeɗe ásuiɛ tɔ ika kanga á ɓojeɗe[t] .»
12 Yéso áɔyɔnga te: «Cɔ, neobika kɛ̌kɛ nde! Nebikande n'ophendɔ ka phenda nkpa na nkpa ka ɓeana na nnde ɗági. 13 Nende Alpha na Ɔméga, Nkpangeɔ na Sungiaga, ntɔ á k'ama mosá-mosá na ntɔ á sungiaga[u] .»
14 Maseye ka ɓundɔ ɓásokosi bɔngɔ nɛɓɔ ka gea te, ɓáesoseɛ ea á mbuka á me á enda[y] na ngia ka kĭo suɓi á kenombe. 15 Ɓunde ɓájingande gǎkɛ ka nsɛngɛ ɓáunge: Ɓambɔa, ɓakumɛ, ɓatɔ á jɔɔkana, ɓatɔ á kaiso, ɓatɔ á gbukiaga tɔnkɛngɛ muanku na ɓatɔ á yɔnga á mbɛa na konda í.
16 «Eme Yéso, nentekima molíme nɛmɔ ka úbisa anu nyɔngɔ ndɔ bui ka kanisa ɗanga-ɗanga. Neɓɔkɔtɛani k'ekombo ndea Mɔamɛ Daúdi, Sɛɛngɔa á ɓɛnya á kamɓimba[a] .»
17 Mĕma á Mokonga na Nke éyamani ɓáɔyɔnga te: «Bika!» Mmbe aɔki, áyɔngɛ phɔtɔ: «Bika!» Mmbe a n'ɛnyɔta, ábikɛ, mmbe anasiki á iɓo á enda ábɛɗɛ ecici[b] .

Nyɔngɔ á sungiaga

18 Eme Yoáni, nenongoɗi ɓakpa ɓɔbu ɓunde ɓɔmɔɔka gea, ɔ́ɛnjiani ánjá ka phɔa nyɔngɔ nde ɓáɔtu suɓi á ɓuku nnde. Aoɓá̋ nkpa n'adaɗu nyɔngɔ nɛngbo gŭ inde, Mokonga andaɗoeande tambaga nde ɓáɗundu suɓi á ɓuku ndee[c] . 19 Aoɓá̋ nkpa n'aphui ka nyɔngɔ nde a suɓi á ɓuku nde[d] á ɓaɔtu-nyɔngɔ, Mokonga aphuiande phɔtɔ ka keɓu inɛkɛ á mbuka á me á enda na á kenombe á kanga ɓojeɗe ɓindɔ a suɓi á ɓuku ndee. 20 Mmbe amamei nyɔngɔ á suɓi á ɓuku nnde, ayɔngi ɓe: «Eya, neobika kɛ̌kɛ nde.» Aɓɛ ɓó, Mɔkɔta Yéso, bika[e] ! 21 Cɔ, ɓonjánja ékondi ndea Mɔkɔta Yéso áɓɛ kimoci na ɓenu ɓɔbu!

---

[t] **22.11** Ɔna Daniélɛ 12.10.
[u] **22.13** Ɔna Isáia 40.10; 62.11; Jabúi 28.4; Yɛɛmía 17.10.
[y] **22.14** Ɔna Nkpangeɔ 2.9; 3.22.
[a] **22.16** Ɔna Isáia 11.1,10.
[b] **22.17** Ɔna Isáia 55.1.
[c] **22.18** Ɔna Tɔláti 4.2; 13.1.
[d] **22.19** Ɔna Tɔláti 4.2; 13.1.
[e] **22.20** Ɔna 1ɓaKɔlítɔ 16.22.